

מערכת הבי"ת סימן א באמת אמרו בנדפס מערכה זו אות ס"ד הבאתי מה שאמרו בש"ס
דין ובירושלמי כל באמת אמרו הלכה וישנאה מדברי הרמב"ם בפירוש המשנה
דמשמע ליה דהוא הלכה למשה מסיני ממש ורבים אשר היו תמהים דהא בההיא דהחזן
רואה היכן תינוקות קורין שפ"ל עיקר גזרת קריאה לאור הגר אינה אלא מדרבנן אמרו
בירושלמי כל באמת אמרו הלכה וכתבתי לנישב דעת הרמב"ם על דרך שפתב רש"ל
בחקמת שלמה על דברי התוספות בעירובין ד' ה' ע"ב בד"ה שפרצתו וכו' ואף
שמוהרש"א שם כתב שדבריו דחוקים נסבול זה הדחק לנישב דעת גדול אדונינו
הרמב"ם עי"ש והשגתי עתה ס' נחמד אכן אהרן לרבין חסיד"א הרב המהפך ספר כפי
אהרן וראיתי בד' ז"ך אות י"ד שהביא דברי רש"ל הג"ל ושמוהרש"א כתב שדבריו
דחוקים וכתב על זה שמצא להרדב"ז בספר יקר תפארת פ"א ולא ציין באיזה הלכות
וס' היקר הג"ל אין מצוי אצלי) שכתב ממש בדברי רש"ל ונכתב שאינו דוחק גם ראיתי
לגאון עזינו בס' העמק שאלה יצ"ו בפירוש מטות שאלתא קל"ז אות ב' שהביא היא
דהחזן רואה וכו' והיא דמעשרין מעשר שני בשביעית ונכתבו הראשונים דמה שאמרו
הלכה למשה מסיני לאו דוקא וכו' ושמרמב"ם בהקדמתו נראה דהלכה למשה ממש
נינהו וכתב דסבירא ליה להרמב"ם דהלכה למשה הוה כמשמעו ובסיני נאמר שאם
יגזרו על חז"ל (יגזרו חז"ל) מעשרות יהיה בשביעית מעשר עני וכן אם יגזרו על קריאת
לאור הגר לא יגזרו על החזן ותינוקות וכתב שהריטב"א בעירובין ריש פרק שני כתב
כן בשם יש מפרישים על הלכה דחציצה שניתן הלכה למשה מסיני שיגזרו בית דין כף
עי"ש והוא תנא דמסייע למאי דכתובנא בענייתין בישוב דברי הרמב"ם וגאון עזינו
אבד"ק שאנויל יצ"ו בספרו הנורא זכר יהוסף בחידושיו לחגיגה ד' ג' ע"ב בדפי הספר
ד' כ' ע"ג בד"ה השמטה האריף בזה עי"ש דב"ק: והרב טהרת המים במערכה זו אות
טו"ב כתב בשם הרב דבר שמואל סוף סי' נ"א דמה שאמרו כל באמת אמרו הלכה למשה
מסיני לאו דוקא אלא כעין הלכה קאמר וציין לעיין בכסף משנה בשישי מהלכות מתנות
עניים דין ה' ולא מייירי מרן שם על באמת אמרו אלא על מה שאמר ר' אליעזר בפרק ד'
דידים הלכה למשה מסיני שמעשרין עמון ומואב וכו' לזה כתב דלאו דוקא הלכה למשה
וכו' וכונת הרב טהרת המים לסייע להרב דבר שמואל שהרי מצינו דשנו חכמים בלשון
הלכה למשה ולאו דוקא והוא הדין דמצינו למימר הכי בהא דבאמת אמרו הלכה וספר
דבר שמואל אין אצלי והמעין במה שהארבתי בנדפס בענין זה בסיעתא דשמיא יראה
דאין צריך ללמוד ממקום אחר לבאמת אמרו דבבאמת אמרו וכו' כתבו כן כמה גדולים
והספרים המצויינים שם חזת יאיר משמרות פהונה וכו' וכו' ציינתים גם בספרי בשם
מרן החבי"ף בספר כל החיים וספר אהל ישירים המצויין שם לא היה בידי ולא ראיתי
עד שבאתי לעיר קדשינו ירושת"ו ודבריו הם במערכת הפ"ף אות ד שהביא מה שכתב
הרב יד מלאכי באות שכ"ו בשם רבינו יהונתן דלשון באמת הוא שבועה ומה שתמה
עליו הרב יד מלאכי ולא כתב על זה שום הוספה ואני ההדיוט בנדפס הבאתי דברי רבינו
יהונתן להוכיח דסבירא ליה דמה שאמרו כל באמת הלכה למשה מסיני לאו דוקא אלא
כעין הלכה למשה מסיני עי"ש ועיין במה שהבאתי בקונטרס הערות לחלקי הפללים
בסי' צ"ו אות מ"ד: סימן ב בין השמשות בנדפס מערכה זו אות ט"ל הבאתי מה שנסתפק
הרב מגן אברהם בסי' שמ"ב במאי דקימא לן דלא גזרו שבות בבין השמשות אם הוא

דוקא בבין השמשות דעיולי יומא או אף בבין השמשות דאפוקי יומא דאתחזק איסורא לא גזרו ורשמתי דרבנן בתראי נקטי דאין לחלק ובשניהם לא גזרו שבות וכן דעת הגאון מוהרש"ז בשלחן ערוך שלו בסימן שמ"ב וכן נראה דעת הרב מגן אברהם כדמוכח ממה שכתב בסימן רצ"ט סוף ס"ק טו"ב (אבל טלטול הגר פשיטא דשרי) לפי מה שפירש דבריו הרב מחצית השקל שם ובשו"ת דבר אליאו להגאון מטארלא בסוף סימן ד' רצה להכריח דגזרו שבות בבין השמשות דאפוקי יומא ממה שנגראה מדברי הרב תוספת יום טוב בריש פירק רביעי דמסכת דמאי בשם הרמב"ם דאסור לעשר בו בפירק והפירשת מעשר שבות הוא ודחה דכיון דיכול להמתין עד שיהא חול לא ראו להתיר עיי"ש והגאון מנחת חינוך במצנה שי"ג סק"ט (בסוף ד"ה והנה מבואר) פתב דלדעת הרמב"ם דחונמר הספקות מדרבנן בין השמשות של ערב שבת עולה משום תוספת מחול על הקודש בבין השמשות מותר מן התורה אבל בין השמשות דמוצאי שבת אף להרמב"ם צריך להוסיף מנדאי לילה דאפוקי יומא חמיר דאיקבע איסורא ואף להרמב"ם ספקא לחומרא עיין במגן אברהם הלכות שבת עכ"ל וכבר פתבתי שאין פן דעת רבנן בתראי וגם דעת הרב מגן אברהם אינה מבותרת שפוסק לחלק בין עיולי יומא לאפוקי: ובעיקר זמן בין השמשות שהוא מחלוקת קדומה פנודע ראיתי עתה בספר יקר טהרת המים (לרב גדול משאלוניקי) בקונטרס שיורי טהרה במערכה זו אות ג"ן שכתב שבת שבותיו בספר מעט מים סימן י"ג וי"ד האריך לענן זמן תפלת המנחה ושביאר שאחר הפאת שעת שתיים עשרה פשיעבור שלשה עשר דקים וחצי הוי לילה גמור ומה שאומרים הזקנים שבדור שהרבנים הקדמונים שבעירו לא היו חושבים ללילה גמור עד אשר יעבורו שמנה עשר דקים אחר הפאת הי"ב שעות לא מצאו ידיהם בבית המדרש דלפי מה שביאר שם סברת הפוסק האחרון הוא הרב בתי פהנזה בח"ב סי' ד' התחלת זמן בבין השמשות הוא בהפאת שעה י"ב וזמן בבין השמשות הוא שלשה רבעי מיל שהוא י"ג דקים וחצי ואחריו הוי צאת הכוכבים וכתב ברם עתה ראיתי שיש להם על מה שייסמוכו שהיו סוברים פכת הפוסקים שהביא הפרי חדש ביו"ד סי' ס"ט ס"ק כ"ו דשיעור מיל הוי כ"ד דקים ואם פן שלשה רבעי מיל הוי י"ח דקים וכתב אליאו רבה בסימן תנ"ט ס"ק ט' שפן סובר מוהרי"ל אבל האמת דאנן קבלנו הוראות מרן ודעתו בסימן תנ"ט ובי"ד סימן ס"ט דשיעור מיל הוא י"ח דקים וכו' וסיים דלכל דין השייך בכי האי גוונא הסברא נכונה לנהוג בשב ואל תעשה כגון בהגיע י"ג דקים וחצי אחר הפאת י"ב שעות דהוא שיעור שלשה רבעי מיל לדעת השלחן ערוך דכפי זה הוא לילה גמור ואין להתפלל עוד תפלת מנחה אבל לספור העומר ולברך אית לן למיחש לסברת הראשונים שפוסקים דעד י"ח דקים הוי שיעור שלשה רבעי מיל ואין לספור ולברך פי אם אחר עבור י"ח דקים דקודם לכן הוי ספק יום והרב תפאר אדם בסימן י"א דמסיק דשנים עשר דקים קודם הפאת השתיים עשרה הוי בי השמשות ושלשה עשר דקים קודם הוי ודאי יום לא נחית לכל סברות הפוסקים בזה וכו' והנראה לי הלכה למעשה דבמאי דקימא לן בספקו להחמיר כגון שלא למול בשבת בספק וכיוצא בזה מי"ג דקים וחצי קודם הפאת השתיים עשרה עד שמנה עשר דקים אחר הפאת השתיים עשרה פל השיעור הזה בכלל הספק אם הוא יום או לילה והמורה פפי הגדון שפא לפניו יורהו בספקו להחמיר ובדבר דקימא לן בספק להקל כגון בדיני אבילות וכיוצא יורה בספקו להקל עכ"ל וספרו מעט מים לא

ראיתו מעולם ומסתמא פבר הזפיר שם דברי מרן חיד"א בברפי יוסף ובמתזיק ברכה סוף סימן רס"א בשיעור בין השמשות שמתחיל תכף אחר השקיעה והוא שלשה רבעי מיל ומותר להדליק נר במוצאי שבת כמנהג העולם וכו' ויש להם על מה שייסמוכו וכו' עי"ש: ומה שכתב דבדין שלא למול בשבת מספק מי"ג דקים ונחצי קודם הפאת י"ב עד י"ח דקים אחר הפאת י"ב הוא בכלל ספק להחמיר וכו' הנה בספר מעשה אברהם בהלכות שבת סימן נ' דף מ"ז הובאה תשובת הרב מר אביו על תינוק שנולד ביום חמישי שבעה דקיקים קודם הפאת שעת שתיים עשרה שנשאל מתי יהיה נימול והשיב הנה ביו"ד סימן רס"ו סעיף ח' מבואר דין הנולד בבין השמשות אף צריף לידע זמן בין השמשות והרב פרי חדש בקונטרס דבי שימשי שבסוף ספר שמן למאור אחר שאסף איש טהור דברי הראשונים ונשא ונתן בהם כתב דלענין הלכה שלשה מילין ורביע מהשעה של שתיים עשרה דסוף היום שהוא שמונה וחמישים דקיקים ונחצי הוא יום גמור ואחר שיעור זה הוא בין השמשות ואחרי כן הוי לילה ושבת שם שפן כתב הרב מנחת כהן אלא שכתב דלהלכה ולא למעשה לענין תינוק הנולד בסוף יום השבת קודם שגראו שני ככבים אם נימול לשבת הבאה עיי"ש וענין להרב בית דוד בא"ח סי' ק"ד מה שכתב בשיעור בין השמשות גם אשור נלוח הרב בתי פהונה בח"ב סי' ד' שכתב דאחר הפאת הי"ב שעות של יום אז כל הרביע משעה ראשונה העתידה היא בין השמשות ואם כן מבואר דסבירא ליה דלדעת החולקים הנזכרים כל הי"ב שעות של יום בשלימות הוי יום ואם כן משמע.

דכל שפן לדעת רבינו תם דנדאי עד הפאת הי"ב שעות בשלימות הוי יום ואם כן תינוק שנולד שבעה דקיקים קודם הפאת שעת י"ב בין להרב פרי חדש בין להרב בתי פהונה הוי יום גמור: אף הרב בית דוד בא"ח סי' קכ"ו כתב שדבר זה תלוי בשמש והעלה בזה דכשנולד בעוד שגראו השמש במרומים אפילו משהו ואפילו שהוא בראש הדבר היותר גבוה שפיער מונין מאותו היום וכשאין השמש נראה כלל בשום מקום מונין מן הלילה להבא יעוי"ש ולפי זה בנדון דידן שבשעה שנולד התינוק לא היה נראה שמש בעולם נימול ביום הששי ואף שהרב מוהר"י אלפעלי בספר קהלת יעקב סי' א' חלק על הרב בית דוד והעלה בתינוק שנולד בערב שבת בתוך מהלך תלת מילין של שעה אחרונה מהיום והמילדות מעידות שבאותה שעה לא היה נראה שמש במרומים כלל ואפילו הכי פינון שעדין לא היו נראין ברקיע ככבים דקות מאד ונדאי דהוי יום לדעת רבינו תם וראוי למולו בערב שבת הבא והוי זמניה לרובא דרבנא ואתא ולא למולו אחר שבת דלאו זמניה הוא לכולי עלמא ואיכא נמי טעמא דחביבה מצוה בשעתה אף אם כשנולד היו נראין כוכבים דקות מאד יש לספק ולמולו ביום שלאחריו אם נולד בחול וכו' מכל מקום נראה כמו שכתב הרב בית דוד דהדבר הזה תלוי בשמש יען שהרב פרי האדמה בחלק רביעי ד' ג' ע"ג העיד דמנהג ירושלים עיר הקדש כהוראת הרב בית דוד דהדבר תלוי בשמש וכן העלה הרב מופת הדור במתזיק ברכה סי' של"א וכתב שהנכון כמנהג ארץ ישראל וכהוראת הרב בית דוד ושפן מוכח מדברי הרב מר רבו בספר גט מקנשר דף ק"ח לכו נכון למול התינוק הזה (שנולד בשעה שלא היה נראה השמש כלל) ביום הששי פינון שהרבנים הנ"ל הספיקו כן וכתבו שפן המנהג בארץ ישראל וכן הספיק עמי עט"ר מורינו הרב כמוהרי"ח וענין לעט"ר מורנו הרב בשפת הים בארץ חיים סי' א' שנשאל על תינוק

שנולד אחר י"ב שעות ערב שבת ועבר פשיעור חצי שעה אחר הי"ב וקריאת אקשם
נמאזי אם מניחים אותו ליום ראשון וכו' וסוף דבר פתב דהנכון כמנהג ערי קדשנו ארץ
ישראל וכהוראת הרב בית דוד ועיין בספר זכות אבות סי' כ"ד דף ל"ג ע"ב עכ"ד וחידיוש
הוא שהרב מר בריה לא זכר בזה את הרב זכור לאברהם במערכת שבת בערף מילה
ועיין בעיקרי הד"ט שציין שם והאריכו הפוסקים בדין זה בא"ח סי' של"א וביו"ד סי'
רס"ו ורבינו דורנו יצ"ו בספר פורת הברית לידדי הגאבד"ק אהליפוליא בסי' רס"ו ס"ק
כ"ה ומשנה ברורה לידדי הגאבד"ק ראדין יצ"ו הביאו סברות הפוסקים בעניינים אלו
וגם ידדי הגאבד"ק סאפינקא יצ"ו בספר ארחות חיים שנדפס מקרוב ציין הרבה בזה
בסי' של"א לך נא ראה: ובספק אם הוא יום או בין השמשות שכתב הרב מגן אברהם
בריש סי' רס"א בשם הרב בית חדש דאסור משום דהוי ספק מחסרון ידיעה או משום
דהוי ספק ספקא משם אחד דהא בין השמשות גופיה ספק יום הוא עיין להרב מחצית
השקל שם הנה השגתי ספר מנחת ספר מנחת קנאות (חדש נדפס שנת תרנ"ד) וראיתי בדרך מ"ו
ע"ג שכתב בשם ר"ח או"ז ורבינו חיים אור זרוע) סי' ר"ל שכתב דספק יום ספק בין
השמשות הוא ספק ספקא גמור עי"ש עכ"ל: ועל החקירה שהבאתי בנדפס שם על יום
טוב של ראש השנה וסוכות שחל בשבת למה לא תקנו לתקוע וליתול בבין השמשות
דהא לא גזרו שבות בבין השמשות וישבתי על פי דעת הסוברים דהא דלא גזרו שבות
בבין השמשות אינו אלא בבין השמשות דעילוי יומא עי"ש ואפתי צריכים אנו למודעי
לדעת הסוברים דלא שאני בין בין השמשות דעילוי יומא לדאפוקי יומא והיא הסכמת
רבני האחרונים וצריף לומר כיין דבין השמשות הזמן קצר ואם היו מתקנים לתקוע
וליתול בבין השמשות מתוך שאדם בהול לקיים המצוה קרוב לנדאי שיבואו לידי חילול
שבת דאדם בהול לקיים המצוה ויקדימו להוליה השופר והלילב אצל בקי פדי שלא
יעבור זמן המצוה ביני וביני ועתה ראיתי בס' און אהרן לרבין חסידא בעל ספר כפי
אהרן במערכת השי"ן אות כ"ב שהביא חקירה זו (שהזכרתי בפנים למה לא תקנו לתקוע
וליתול בבין השמשות וכו') בשם הרב שלחננו של אברהם בקונטרס מצנת כהונה סי'
ל"ה והרב המחבר כתב דאין מקום לחקירה זו דממה נפשך אם בין השמשות יום הוא
אסור משום גזרה דרבה ואם הוא לילה אם פן אינו זמן תקיעה ונטילה ובצלמא דשרי
שבות בבין השמשות הוא דתלין שפבר הוא לילה והוא חול מה שאין פן הכא אם ניתלי
לומר שהוא לילה אין שום מצוה אלו תורף דב"ק ולא נתקרה דעתי העניה בשוב זה
דכיין דסוף סוף בין השמשות ספק הוא לנו אם הוא יום או לילה ומסורת בידינו דלא
גזרו שבות בבין השמשות הנה לנו לתקוע בו ולא נחוש לגזרה דרבה דלא גזרו גזרה
דרבה אלא על זמן שהוא יום בנדאי ולא על זמן בין השמשות כמו בשאר גזרות שאנו
אומרים דלא גזרו אלא לזמן שהוא נדאי שבת ולא על זמן שהוא ספק עיין רש"י בשבת
ד' ח' ע"ב ד"ה ורבי היא דשבות שאנו חכמים באיסורי שבת לא גזרו אלא בשבת נדאי
ולא בין השמשות וכיין דספיקא דאורייתא לחומרא הנה לנו לתקוע בו מספק אולי הוא
יום לכן יותר נכון מה שכתבתי אני הדל והבוחר יבחר: וזאת להודיע פי אחר שנים רבות
הנה בשנת תרנ"ח קבלתי מכתב מידידי הרה"ג אבד"ק וולניצא מח"ס ברית אבות יצ"ו
ובו תמה על חקירה הלזו וכיונה דעתו לדעת רבין חסידא בספר און אהרן הנ"ל (דממה
נפשך אם הוא יום אסור מגזרה דרבה ואם א לילה אינו זמן תקיעה וכו' אלו תורף דבריו

על טוב יזכר שמו) והנראה לעניות דעתי כתבתי והנה ספר שלחנו של אברהם לא ראיתי מעודי והייתי משתוקק לידע מאי אמר מר לחקירתו ועתה בשנת סת"ר לי בהיותי פה עיה"ק חברון תוב"ב שמעתי שנמצא הספר היקר הזה שלחתי אחריו וראיתי (בד"ה והנה ובסוף ד"ה וראיתי) שישב חקירתו על פי מה שהכריח ח מפמה מקומות דהא דלא גזרו שבות בבין השמשות היינו דוקא בעיולי יומא אבל באפוקי יומא גזרו ולא פניתי לעיין בראיותיו ותייתי לי שפיונתי לדעתו הגדולה שכן כתבתי בנדפס אלא שאין כן דעת רבנו בתראי אלא לא שאני לן בין עיולי יומא לאפוקי ולדידהו צריכים ליישב פדכתב רבין חסידא באזן אהרן או כמו שפכתתי אני הדל: עוד פתב הרב שלחנו של אברהם ליישב לחקירתו על פי מה שנראה מדברי רש"י בעירובין ד' ל"ה ע"א בד"ה ובעי סכינא דדוקא בשבות אהד הוא דלא גזרו אבל בשני שבותין גזרו ולהכי בלולב דאיפא שני שבותין א) איסור טילטול ב) גזרה דהולכת ארבע אמות כדאיתא בריש פרק לולב וערבה משום ה"י גזרו וכן בתקיעת שופר איפא שני שבותין א) משום תיקון כלי שיר ב) משום גזרה דהולכת ארבע אמות משום ה"י גזרו ובהכי ניחא שהוצרכו בגמרא לטעמא דגזרה דרבה ולא סגי לן בטעמא דמשום תיקון כלי שיר כדי לאסור אף בבין השמשות ועיין פרי חדש סי' תקפ"ח ובשער המלך הלכות שופר דף פ"ו ע"ד ושוב הצריך עיון דברי רש"י הג"ל דמסוגיא דעירובין ד' ל"ב ע"ב מוכח דלא גזרו בבין השמשות דפריה וקא משתמש באילן ומשני רבי היא דלא גזרו שבות בבין השמשות וכתב רש"י והוא הדין דהנה מצי למומר וקא מפי מפרמלית לרשות הרבים אלא דחזא מנייהו נקט ומוכח דלפום שינויא דגמרא אף על גב דתרי שבותי גינהו דמשתמש באילן ומפיק מפרמלית לרשות הרבים לא גזרו בבין השמשות ואף למה שפכתו התוספות דהנה מצי למימר דקאי בפרמלית היינו דהמקשן לא מצי לאקשוני אבל למסקנא ניחא אפילו ברשות הרבים כדקאמר באילן העומד ברשות הרבים וצריך עיון עכ"ל: והנה לפי מה שהצריך עיון דברי רש"י אנדא ליה הישוב השני שכתב הרב לחקירתו כמוכן אמנם באמת נראה לקיים דברי קדשו על פי מה שהסביר הגאון אבן העזר בפסוגיא דעירובין ד' ל"ה והבאתי תנורף דבריו בקיצור בשדי חמד מערכת האלף אות רפ"ג (בד"ה עוד ראיתי פלל) כפי מה שראיתי דבריו בשו"ת רבינו עקיבא ועתה שנמצא בידי הספר היקר הזה אעתיק דב"ק בס"ד והוא ששם על דברי התוספות בד"ה בעי סכינא פתב ליישב דברי רש"י וז"ל ולפע"ד נראה דרש"י סובר דדוקא בחז שבות לא גזרו בבין השמשות אבל על שני שבותין גזרו בבין השמשות נמי וכן פתב רבינו עובדיה בפרק ג' משנה ג' דבשני שבותין גזרו בבין השמשות לכולי עלמא לכן לרבי אליעזר דאיפא לדידהו שני שבותין שבות דמטלטל ושבות דמחזי פסותר ובונה דיעבור שני שבותין בפעם אחת ודאי גזרו בבין השמשות ומתנרץ קושית התוספות בדף ל"ד ד"ה וקא אמר וכו' דהנה מצי לאוקומי פרבי וכו' דשם יש שני שבותין שבות דמחזי פסותר ושבות דמוקצה וקרי בברייתא בפרק המביא דף ל"א ע"ב אמרו ומודים חכמים בחותמות שבפרקע דביום טוב שרי לחתוף קרי דשייף סתירה באוירא דלבני יותר מחותמות שבפרקע ובחותמות קימא לן בשבת דאסור משום סתירה אם כן קל וחומר באוירא דלבני דשייף ביה סתירה ומתנרץ דברי הטור א"ח סי' שצ"ו שפסק דבאוירא דלבני אסור לסתור ותמהו עליו ולפי מה שפכתתי פסק הטור כרש"י ומה שמקשים העולם על הרבנו עובדיה הג"ל מהא דלעיל

דף ל"ב ע"ב גבי למטה מעשרה על האילן דעירובו עירוב מבואר שם ברש"י ובתוספות
דינן שני שבותין א) שמשמש באילן ב) דמפיק מפרמלית לרשות הרבים ואפילו הכי
לא גזרו שם בבין השמשות לא קשיא מידי דדוקא פשיטני השבותין באים בבת אחת
ממש כהא דלעיל דמחזי כסותר וגם אז מטלטל המוקצה ועובר על שני השבותין ביחד
בזה גזרי בבין השמשות אבל לעיל בפשעה שנוטל עירובו ועוקרו מהאילן ומשמש
במחנפר עדין לא עבר על שבות השני דהוצאה מפרמלית לרשות הרבים דהא נדאי
עקירה בלא הנחה מן הפרמלית אפילו משום שבות ליכא אלא בפשעה שמוציאו לרשות
הרבים והניחו שם אז קעבר על שבות דמפרמלית לרשות הרבים ואז תו אין משמש
במחנפר לכן כיון דשני השבותים אין באים בבת אחת אלא בזה אחר זה לא גזרו בזה
בבין השמשות ועל כל שבות הפא לבדו לא גזרו בבין השמשות ובמס' ביצה דף י"ח
הוכחתי שפן דעת רש"י דבשני שבותין גזרו בבין השמשות ובמס' ביצה דף י"ח
הרב שלחננו של אברהם על רש"י היא קושנית העולם על רבינו עובדיה ונהר אבן העזר
יישב הקושניא על פי מה שכתב לחלק בין שני שבותים הפאים בבת אחת ממש דבזה
גזרו בבין השמשות לשני שבותים הפאים בזה אחר זה דבזה לא גזרו בבין השמשות
וכדבריו כתב הרב תפארת ישראל בפירוש המשנה דעירובין פרק ג' משנה ג' במאי דתנו
נתנו במגדל ואבד המפתח הרי זה עירוב רבי אליעזר אומר אם אינו יודע שהמפתח
במקומו אינו עירוב ופירש כמסקנת הגמרא דמייירי דהדלת קשור בחבלים לתנא קמא
הוי עירוב מדאין צריף רק לחתוף החבלים לטול עירובו בין השמשות ואף דהכא מייירי
במגדל מחזיק ארבעים סאה (דאם לא פן פשיטא דמותר לחתכם) ואם פן הוי פאהל
וחותמות שבקרקע אסור לחתכם (כביצה ל"א) על כל פנים אינו אלא שבות מדדמי
לסותר שהרי אינו סותר בגין ממש ולא גזרו אשבות בבין השמשות ולרבי אליעזר על
כל פנים טילטול הספין לחתוף החבל שלא לצורך היתר הנה ליה נמי שבות ובשני
שבותין גזרו בבין השמשות וסיים על זה ונ"ל ואף על גב דלעיל גבי אילן נמי הוי שני
שבותים שבות דשימוש באילן דאסור ליקח מהפונח שם (כבסימן של"ו סעיף א') ושבות
דהוצאה מפרמלית לרשות הרבים נראה דבשלמא התם לא מתחייב על השימוש באילן
משום דהוציא מרשות הרבים לפרמלית ולא על ההוצאה משום שהשמש באילן ולפי
שלא עבר על שני השבותין ברגע אחד ולהכי כל חד וחד לחודיה לצורך מצוה עשאו
ושרי דהוי פעושה שני שבותין בשבת אחד וכל חד וחד לצורך מצוה מה שאין פן הכא
שני השבותין שעובר תלויים זה בזה דמשום שלוקח הספין לחתוף החבל הוי לקיחת
הספין גם פן שבות מלבד חתיכת החבל גופיה שהיא גם פן שבות ולפיכך הנה ליה פאילו
עבר עליהן ברגע אחד בכי האי גוונא סבירא ליה לר' אליעזר דגזרו עליו בין השמשות
ועיין בתשובות שער אפרים סי' כ"ו עכ"ל ומה שכתב ולרבי אליעזר וכו' במחילת כבוד
תורתו נראה שאין הלשון מדוקדק יפה דמשמעות לשון זה הוא דרק ר' אליעזר הוא
דסובר דבכי האי גוונא דאיכא שני שבותין גזרו אבל תנא קמא לא סבירא ליה הכי וזה
אינו דלתנא קמא נמי היכא דאיכא שני שבותים גזרו בבין השמשות אלא דהכא סבירא
ליה דליכא שני שבותים דהא סבירא ליה כר' יוסי דאמר כל הפלים ניטלים בשבת
פן מסקינן בש"ס דבהכי פליגי תנא קמא ור' אליעזר דרבי אליעזר סבירא ליה כר' נחמיה
דאין פלי ניטל אלא לצורך תשמישו ולכן לקיחת הספין הוי שבות מלבד השבות דחיתוף

ולכן גזרו כיון דאיכא שני שבותים ולתנא קמא ליכא שבות דטילטול הספין דכל הפלים
ניטלים בשבת וליכא אלא שבות דחתיכה ובחד שבות לא גזרו אבל אם היו שני שבותין
גם לתנא קמא היה אסור משום שעל שני שבותין גזרו ולכן היה לו לבאר דלתנא קמא
ליכא שני שבותין דהספין מותר לטלטלו ולהכי לא גזרו וכן כתב מפניך הגאון אבן
העוזר דבשני שבותין לכולי עלמא גזרו בבין השמשות כמו שהעתיקתי דבריו למעלה
וכן ראיתי בספר זכרון יהודה על המשניות להגאבד"ק עיר ישן על דברי הרבנו עובדיא
הנ"ל שכתב שרבינו עקיבא בחידושו על המשניות תמה עליו דהא ברישא נמי בנתנו
באילן יש שני שבותים דמוציא מפרמלית לרשות הרבים ומשתמש באילן וכתב הוא
לנישב דיש לחלק דהכא (בנתנו במגדל) הווי שני שבותין בבת אחת דבשעה שחזתה
החבלים מטלטל הספין בשעת חיתוה מה שאין כן באילן דהווי שבותין נפרדין דבשעה
שמשתמש באילן אינו מטלטל לרשות הרבי' ובשעה שמטלטל לרה"ר אינו משתמש
באילן הווי בשבות אחד דלא גזרו בבין השמשות עכ"ל הרי שכתב לחלק בזה בסתם ולא
אליבא דרבי אליעזר דוקא כדמשמע מדברי הרב תפארת ישראל: הן אמת דמדברי הגאון
שער אפרים בסי' כ"ו (שציין בתפארת ישראל) נראה בעליל שהבין בדברי הרבנו
עובדיא כמו שהבין הרב תפארת ישראל שכתב וז"ל שאלה כו' איתא במשנה דעירובין
בפ' בכל מערבין נתנו במגדל ואבד המפתח הרי זה עירוב רבי אליעזר אומר אין זה
עירוב וכתב הרב מברטנורא דפליגי היכא דמנעל קטיר במיתנא וכעי ספינא למפסקיה
דצריף ליהוי שני שבותים דהיינו טילטול הספין ודחתיכת החבל דמקלקל אינו אלא שבות
תנא קמא סבר שהוא מותר דדבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות ור'
אליעזר סבר אף דסבר רבי דדבר שהוא משום שבות לא גזרו הא בשבות אחד אבל כן
שני שבותים הם ופליאה נשגבה מי הגיד להרב לחלק בין שבות אחד לשני שבותין הלא
במשנה שם גבי נתנו באילן למעלה מעשרה טפחים אינו עירוב למטה מעשרה טפחים
הרי זה עירוב ושקיל וטרי בגמרא והא קא משתמש באילן עד אמר רבה לעולם וכו' כל
דבר שהוא משום שבות לא גזרו בבין השמשות והקשה רש"י למה לא פריף הגמרא
מפרמלית לרשות הרבים דלמטה מעשרה הוא פרמלית אלא דחדא מתרי פירכי נקט
ובתירוץ אחד יתישבו שניהם אם כן הרי בהדיא דסבר רבי אף בשני שבותין לא גזרו
דכאן שני שבותין הם משתמש באילן ומוציא מפרמלית לרשות הרבים והשיב וכו' עי"ש
הרי שכתב בשם רבינו עובדיא דפליגי בכשיש שני שבותים דלתנא קמא אף בשני
שבותין סובר רבי דלא גזרו בבין השמשות ולרבי אליעזר דוקא בשבות אחד דלא גזרו
אבל בשני שבותין גזרו והיינו כדמשמע מדברי הרב תפארת ישראל אמנם לדעתי הענייה
לשון רבינו עובדיא מורה באצבע שפונתו לומר דבשני שבותין כולי עלמא מודו דגזרו
בבין השמשות שהרי כתב וז"ל נתנו במגדל וכו' הרי זה עירוב וכגון שהמנעול קשור
בחוטין וחבלין שאם לא ימצא המפתח אי אפשר לחתכו אלא בספין תנא קמא סבר הואיל
ואפשר לפתוח על ידי שפיתוה החבלים בספין אין כן אסור סקילה אלא אסור שבות
דמקלקל הוא בדחתיכת החבלים וכל המקלקלים פטורים ואסור שבות שבין השמשות
בשעת קניית העירוב לא גזרו בו כדאמרן הלפ"ה הוי עירוב דמצי מייתי ספין וחזתה
לחבלים ושקיל לעירוביהור' אליעזר סבר אין פלי ניטל אלא לצורך תשמישו ואסור
לטלטל הספין כדי לחתוה החבלים שאין תשמישו אלא לחתוה האוכלים והואיל ואיכא

תּרתי טלטול הסכין וּחתיכת התּבלים אפילו לרבי דאמר דבר שְהוא משום שְבות לא גזרו בּבין השמשות בכי האי גוּנא מודה דגזרו עכ"ל הרי לא הזכיר דאיפא תרי שְבותין אלא בסברת ר' אליעזר ומוכח דלתנא קמא ליפא אלא חד שְבות ומשום הכי הוא דאמר הרי זה עירוב פּינן דאינו אלא שְבות אַחד ולא גזרו שְבות בּבין השמשות ואין הכי נמי דבדאיפא תרי שְבותי גם הוא מודה דגזרו בּבין השמשות: ועל כל פנים גם הרב תפארת ישראל בחלקות ישית בהא דבשני שְבותים גזרו דהיינו דוקא פּשני השְבותים באים בבת אחת ממש דבהכי לא קשיא מההיא דנתנו באילן פאמור ומעתה מה שיישב הרב שלחנו של אברהם לחקירתו על פ"ה מה שנראה מדברי רש"י דבשני שְבותין גזרו בּבין השמשות (וחידוש הוא שלא ראה שפן כתב מפּרש רבינו עובדיא פנ"ל) הנה נכון דבנטילת לולב איפא שני שְבותין דהיינו טילטול הלולב כמו שכתבו התוספות בסוגיא דריש פּרק לולב וערכה שרמז הרב עי"ש בד"ה טילטול בעלמא אף על גב דחזי למצוה שייף ביה איסור מוקצה לטילטול מאחר שאין עשוי כלי וכו' ובו בפּרק עובר אאיסור דנטילה גם משום גזרה דרבה וכינן דאיפא תרי שְבותי גזרינן אף בּבין השמשות וכן בתקיעת שופר אף שְהוא כלי ואין בו איסור טילטול מצד עצמו מפּל מקום פּשתוקע בו יש בו שני שְבותין א) משום מתקן כלי שיר כמו שכתב מרן הפרי חדש בסוף סי' תקפ"ח סעיף ה' בשם הרא"ש ולא מצאתי דברי הרא"ש וכמזוּמה לי שצריך להיות הרא"ש במקום הרא"ש ב) מה שאסרו משום גזרה דרבה ולכן אי אפשר לתקן לתקוע בּבין השמשות דבשני שְבותין גזרו בּבין השמשות: אלא דאין ישוב זה עולה יפה לא לדעת התוספות ולא לדעת הגאונים פרי חדש ושער המלך כמו שאבאר והוא שמתבאר מדברי התוספות בעירובין ד' ל"ה ד"ה בעי ספינא במה שכתבו לדחות פירוש רש"י וכתבו ואינו נראה דכי נמי סבר ר' אליעזר כר' נחמיה שרי דטילטול סכין לא אסיר אלא מדרבנן עכ"ל דסברי דכי אמרינן דלא גזרו שְבות בּבין השמשות היינו אפילו שני שְבותים דלא כדמשמע מדברי רש"י ואם כן מה שכתב הרב ליישב חקירתו אינו מן הישוב לדעת התוספות וגם לדעת הרבנים פרי חדש ושער המלך אינה מתיישבת חקירתו שהרי הרב פרי חדש בסי' תקפ"ח הנ"ל הביא קושית הרא"ש דגם ביום טוב היה להם לבטל תקיעת שופר משום גזרה שפא יתקן כלי ויש כח בידם לבטל דבר תורה בשב ואל תעשה והביא מה שתיקן הרא"ש ולא נחה דעתו בתירוצו ולכן כתב ועיקר הקושיא ליתא שהרי לא מצינו שביית דין יעקרו מצוה אחת מן התורה לגמרי שיאמרו שלא יתקעו שופר לעולם וכי תימא מטעמא שפא יתקן כלי שיר נגזור מיהא בראש השנה שחל בשבת דלא מיתעקרא מצות שופר לגמרי דהא מייקיימא מצות שופר בשאר שנים ולמה לי טעמא משום גזרה דרבה לא קשיא מידי דאם כן מיקוּזי מילי דרבנן פחוקא ואיטלולא דביום טוב לא גזרו וביום טוב שחל בשבת גזרו עם פי הטעם דשייף בשבת שייף ביום טוב ולהכי איצטריכין לטעמא דגזרה דרבה דשייכה בשבת ולא ביום טוב עכ"ל הרי דסבירא ליה דבשופר לא שייכא טעמא דכלי שיר שאם כן גם בחול היה אסור כי היכי דלא ליחזי פחוקא וכו' ואין לנו אלא טעמא דגזרה דרבה ואם כן אין כאן אלא שְבות אַחד והיה לנו להתיר תקיעת שופר בּבין השמשות והרב שער המלך (שציין בשלחנו של אברהם) שקיל וטרי בדברי הרב פרי חדש שהרי בית שמאי ור' עקיבא לית להו מתוּד והוצאה ביום טוב אסורה ואפילו הכי סברי דבשבת אסרו משום גזרה דרבה ולא ביום טוב אף

על גב דלדידהו הגזרה שייכא גם ביום טוב וכו' ולכן פתב דיותר נכון מה שכתב הרב טורי זקב בסי' תקפ"ח סק"ה דשופר פינן שלא ניתן לשיר אלא למצוה לא גזרו ועיין בתוספות ריש פרק החליל ד"ה ורפנן שכתבו דשופר לא שייך למיגזר שמה יתקן כלי שיר דלא בעי תיקון כל כף עי"ש ודוק עכ"ל הרי דבין למר ובין למר בשופר ליתא לגזרת תיקון כל שיר ולא נשאר אלא גזרה דרבה לחודא וכיין דליכא אלא שבות החד הנה אפשר לתקוע בבין השמשות וישובו של הרב שלחנו של אברהם אינו אלא לדברי הרא"ם דגם בשופר איכא משום כלי שיר ועל פי שיטת רש"י ורבינו עובדיא דבשני שבותין גזרו בבין השמשות: ואף לדעת הרא"ם בצירוף שיטת רש"י וכו' דבשני שבותין גזרו אינו מוספם ישוב זה לפי מה שהביא הרב שער אפרים בסוף סי' כ"ו הנ"ל ששמע בשם הגאון מוהר"ר העשיל לחלק בין שבותים לשבותים שהשבותים דנתנו באילן הם מיז בעשיית המצוה דהיינו בנטילת העירוב הוא עובר על שני שבותין דהיינו שמשמש באילן ומוציא מפרמלית לרשות הרבים אבל גבי נתנו במגדל הוא עובר על שבות דטילטול הספין קודם שיעשה מצוה לכן בשני שבותים פאלו מודה רבי דגזרו בבין השמשות ולפי חילוק זה נראה דבתקיעת שופר שעובר השני שבותין בפעולת עשיית המצוה דבשעה שתוקע עובר אגזרה דתיקון כלי שיר ואגזרה דהולכת ארבע אמות נראה דהדין נותן דאף שהם שני שבותים לא גזרו עליו בבין השמשות והרב שער אפרים סי' על שמועה זו ואמר ואין זה אמת ורש"י יכול לסבור זה הפשט לפי שהתוספות מקשים פאן קושיא על רש"י וצריך עיון ודוק עכ"ל ולא זכיתי להבין למה אין זה אמת והלא החילוק נראה נכון ונובע מדברי הרא"ם שהביא הרב פרי חדש בסי' תקפ"ח סעיף ה' שעל מה שהקשה מדוע לא אסרו התקיעה אף בחול משום גזרה דמתקן כלי שיר השייכה גם ביום טוב פתב ליישב דלא אמרינן דבשב ואל תעשה יכולים לבטל דברי תורה אלא היכא דליכא הכשר מצוה כמו שהיא דשופר של ראש השנה אין מפקחין עליו את הגל וכו' דבעידנא דעקר שבות דדבריהם לא מייקיים העשה אבל באיסור תקיעת שופר שהוא משום שמה יתקן כלי שיר דבעידנא דמיעקר איסורא דרפנן מקיים עשה דשופר אין אומרים בזה שב ואל תעשה שאני והרב פרי חדש דחה דבריו משום דמוכח בפרק האשה רבה בשמעתא דבית דין מתנים לעקור דברי תורה בשב ואל תעשה דאף דהעשה והשבות באים בבת אחת בית דין מתנים לעקור דבר תורה בשב ואל תעשה ומדבריו נלמוד דהסברא היא נכונה לחלק בין זה לזה אלא דלמאי דאירי הרא"ם מצינו סתירה בש"ס אבל לגבי שני שבותין לגזור בבין השמשות דלא מצינו סתירה לחילוק זה שפיר מצינו לחלק בדברי הגאון מוהר"ר העשיל הנ"ל ובקשתי מידידי הרב הפולל מוהר"ר רבינו חסון יצ"ו שיעיין בדברי הגאון שער אפרים להבין מה שכתב שאין זה אמת וכו' ונעתר לבקשתי ואלה דבריו: במאי דבדיק לן כת"ר בדברי הרב שער אפרים סוף סי' כ"ו דאמאי פתב אבל אין זה אמת ונראה לע"ד דכונתו דאין לומר דטעם דמגדל הוא דעובר על שבות קודם שום מצוה שהרי רבינו עובדיא פתב שהטעם הוא משום דאיכא פרתי ואם הוא דאין לעבד על שבות קודם המצוה למה הנצרך לומר דאיכא שני שבותין אף אילו הנה שבות אחד פינן דעובר השבות קודם המצוה גזרו דאין סברא לומר דכשהוא שבות אחד אף דאינו בעת עשיית המצוה לא גזרו אבל בשני שבותין אם הם בעת עשיית המצוה לא גזרו וכשאחד מהם עובר קודם המצוה גזרו ומפח זה אמר אבל אין זה אמת

אָבֵל לְרֵשׁ"י דְּעִירוּבִין דְּף ל"ה דְּלֵא פִּירֵשׁ טַעַם ר' אֱלִיעֶזֶר דְּהוּא מְשׁוּם שְׁנֵי שְׁבוּתִין וְעַל
זֶה הִקְשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת עָלָיו יוּכַל לְסַבֵּר דְּהַטַּעַם הוּא דְּכִינּוּן דְּעוֹבֵר הַשְּׁבוּת דְּטִלְטוּל קוֹדֵם
הַמְצָנָה גְזָרוּ אִף אִילוּ הָיָה שְׁבוּת אֶחָד וְאִם יִהְיֶה בְּעַת עֲשִׂיַת הַמְצָנָה לֹא גְזָרוּ אִף בְּשְׁנֵי
שְׁבוּתִין (לֹא אֶחָד דְּזֶה הוּא לְפִי סְבָרְתוֹ כְּמוֹכֵן מִשְׁטַח דְּבָרָיו דְּשְׁבוּת דְּטִלְטוּל הַסְּפִין הוּא
דְּהוּי קוֹדֵם הַמְצָנָה אָבֵל חֲתִיכַת הַחֲבָלִים נִחְשָׁב בְּעַת עֲשִׂיַת הַמְצָנָה וְעַל זֶה קָאָמַר דְּלְרֵשׁ"י
יוּכַל לְסַבֵּר דְּכֻשָׁהוּא בְּעַת עֲשִׂיַת הַמְצָנָה כְּפִסְקֵי חֲבָלִים לֹא גְזָרוּ אָבֵל טִלְטוּל הַסְּפִין
דְּאִינוּ בְּעַת עֲשִׂיַת הַמְצָנָה גְזָרוּ אָבֵל הַנִּרְאָה דְּגַם חֲתִיכַת הַחֲבָלִים הוּי קוֹדֵם הַמְצָנָה וְאִם
כֵּן אִף רֵשׁ"י לֹא יוּכַל לְסַבֵּר חִילוּק זֶה דְּאִם כֵּן לְמָה הַנּוֹצֵרָה הַש"ס לּוֹמַר דֵּר' אֱלִיעֶזֶר
סָבַר כֵּר' נִחְמָה אִף אִילוּ הָיָה דְּוָקָא שְׁבוּת דְּכִסִּיקַת חֲבָלִים כִּינּוּן דְּאִינוּ בְּעַת עֲשִׂיַת הַמְצָנָה
גְזָרוּ) זֶה נִרְאָה לַעֲנַד בְּכַוֵּנָה דְּבָרָיו אִם יִרְאָה בְּעִינֵי כְּבוֹד הַדֵּר"ג כ"ק וְאִם לֹא יִפְרַר
וְיִזְרֶה לְרוּחַ עַכ"ד יצ"ו: וְלִי הַדֵּל נִרְאָה דְּמִסְנֵי דְּעִירוּבִין ד' ל"ה ע"א מוֹכַח כְּנֶגֶד הַיִּסוּד
שֶׁל יְדִידֵי הַרֵב הַנְּ"ל יצ"ו (דְּאָמַר דְּמִסְתַּבְּרָא דְּאִם הַשְּׁבוּתִין הוּא קוֹדֵם עֲשִׂיַת הַמְצָנָה אִף
בְּשְׁבוּת גְזָרוּ) וְהוּא דְּבִמְאֵי דְּתַנּוּ נִפְל עָלָיו גַּל אִינוּ עִירוּבִין אֶמְרִינוּ בְּש"ס קָא סְלָקָא דְּעַתִּין
אִי בְּעֵי מְצִי שְׁקִיל לִיָּה וּמִתְנִיתִין דְּלֵא כְּרַבִּי דְּאָמַר דְּלֵא גְזָרוּ שְׁבוּת בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת דְּהָא
שְׁבוּת בְּעִלְמָא הוּא טִלְטוּל אֲבָנִים וְדַחֵי אֶפְיָלוּ תִּימָא כְּרַבִּי דְּבְעֵי מָרָא נִחְצִינָא דְּהוּא
מְלֵאכָה וְלֹא שְׁבוּת וְכֵן פִּירְשָׁה לְמִתְנִיתִין רַבִּינוּ עוֹבְדֵיָא שֶׁם וְהָא הָכָא הַשְּׁבוּת דְּטִלְטוּל
אֲבָנִים הוּא קוֹדֵם עֲשִׂיַת הַמְצָנָה וְאֶמְרִינוּ דְּלְרַבִּי לֹא גְזָרוּ בְּבִין הַשְּׁמֻשׁוֹת וְכֵן מִתְבָּאָר
מִדְּבָרֵי רֵשׁ"י בְּפֶרֶק בְּמָה מְדַלִּיקִין בְּמֵאֵי דְּתַנּוּ בְּדָף ל"ד בְּסִפְקַת חֲשִׁיכָה אִין מְעַשְׂרִין אֵת
הַנּוֹדָאֵי שְׁפִתָּב אִף עַל גַּב דְּשְׁבוּת בְּעִלְמָא הוּא קְסָבַר גְזָרוּ עַל הַשְּׁבוּת בְּבִין הַשְּׁמֻשׁוֹת וְכַתְּב
מָרְן הַבֵּית יוֹסֵף בְּסִי רִס"א דְּהַנּוֹצֵרָה רֵשׁ"י לֹא וְאִם כֵּן דְּאָמַר דְּגְזָרוּ בְּבִין הַשְּׁמֻשׁוֹת
מְשׁוּם דְּמִתְנִיתִין קִשְׁיָתִיה דְּקִתְנֵי סְתָמָא אִין מְעַשְׂרִין אֵת הַנּוֹדָאֵי מְשַׁמַּע בְּשׁוּם גְּוֹנָא אֶפְיָלוּ
לְצוֹרָה מְצָנָה אוֹ שְׁהִיָּה טְרוּד גְזָרוּ מְשׁוּם הִכִּי אוֹקְמָה כְּמָאן דְּאָמַר גְזָרוּ עִי"ש וְהָרִי הִתָּם
הַשְּׁבוּת דְּהַפְּרִשְׁתָּ הַמְעַשֵּׂר נַעֲשֶׂה קוֹדֵם הַמְצָנָה וּמוֹקְמִינוּ לְמִתְנִיתִין דְּלֵא כְּרַבִּי אֶלְמָא
דְּלְרַבִּי גַם כְּשֶׁעוֹבֵר עַל הַשְּׁבוּת קוֹדֵם הַמְצָנָה כֵּן שְׁהוּא עוֹשֶׂה הַשְּׁבוּת לְצוֹרָה מְצָנָה לֹא
גְזָרוּ וְהַמְעַשֵּׂין בְּדְבָרֵי הַפּוֹסְקִים בְּסִי שִׁמ"ב יִשְׂר יִחְזַה דְּהָא דְּקִימָא לֵן דְּלֵא גְזָרוּ שְׁבוּת
בְּבִין הַשְּׁמֻשׁוֹת בְּמָקוֹם מְצָנָה הִינּוּ אִף דְּהַשְּׁבוּת נַעֲשֶׂה קוֹדֵם קִיּוּם הַמְצָנָה וְאִם כֵּן שְׁפִיר
מְצִינּוּ לְמִימַר אֶלִּיבָא דְּרַבִּי דְּאִף דְּבְשְׁבוּת אֶחָד לְחוּדְיָה לֹא גְזָרוּ בְּבִין הַשְּׁמֻשׁוֹת אִף אִם
הַשְּׁבוּת הוּא קוֹדֵם הַמְצָנָה מְפָל מְקוֹם בְּתָרֵי שְׁבוּתִין כִּי הָאֵי גְוֹנָא גְזָרוּ אָבֵל בְּשְׁנֵי שְׁבוּתִין
שְׁהֵם בְּשַׁעַת עֲשִׂיַת הַמְצָנָה כִּהְיָא דְּנִתְּנוּ בְּאִילָן לֹא גְזָרוּ אֶלִּיבָא דְּרַבִּי וְכִדְאָמַר מֵר רַבִּינוּ
הַעֲשִׂיל: וְאַחַר אֵינָה יָמִים הִבִּיא לִי יְדִידֵי הַרֵב מוֹהַר"ח הַנְּ"ל יצ"ו מִיְלּוּאִים לְדְּבָרָיו וְעַם
כִּי יוֹדַע גַּם הוּא שְׁלֵא אוּכַל כְּעַת לַעֲיִין בְּמִילֵי דְּמֵר חֲפִץ חַיִּים לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ וְאִתָּן לְהַעֲתִיק
דְּבָרָיו הַנְּכּוֹחִים וְאַלְהָ דְּבָרָיו: הַגַּם וְכו' מְפָל מְקוֹם תּוֹרָה הִיא וְלִלְמּוֹד אֲנִי צָרִיךְ וּבְטוֹהַר
לְבוֹ סְמִיכְנָא שְׁעוֹשָׂה אֵת שְׁאִינוּ זוֹכָה כְּזוֹכָה.

וְזֶה אַחֲרֵי הַגָּה מֵה שְׁהִבִּיא רַאָיָה הַדֵּר"ג דְּבְשְׁבוּת אֶחָד אִף דְּאִינוּ בְּעַת הַמְצָנָה לֹא גְזָרוּ.
אֲנִכִּי הַדֵּל כְּבָר הַעִירוּתִי בְּזֶה מִסְנֵי דְּמַגְדֵּל עֲצָמָה דְּמוֹכַח מְמָנָה דְּבְשְׁבוּת אֶחָד גַּם דְּאִינוּ
בְּעַת עֲשִׂיַת לֹא גְזָרוּ מִדְּהַנּוֹצֵרָה לּוֹמַר דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר סוֹבֵר כֵּר' נִחְמָה (וְעִינּוּ מְהַרְש"א עַל
רֵשׁ"י בִּיצָה דְּף י"ט ד"ה מִידַע הוּבָא בְּשַׁעַר הַמְּלָךְ פ"א מֵהַלְכוֹת עִירוּבִין וְעִינּוּ עָרוּךְ
הַשְּׁלַחֲוֹן רִישׁ סִימָן רִס"א) וְמֵה שְׁלֵא הַעִירוּתִי בְּזֶה דְּכִפִּי זֶה לְמָה כְּתַב הַרֵב שְׁעַר אֶפְרַיִם

דמירויז הגאון מוה' העשיל בעד רבינו עובדיה אינו אמת דעתה נכל מה שפכתתי דהפוננה דאם פן למה הנצרה לומר דאיפא שני שבותין דהרי הנצרה לומר דאיפא שני שבותין דבשבות אחד אף דאינו בעת המצנה לא גזרו כמו שפכתנו.

היינו דאפילו הכי נוכל לומר דסובר הרב שער אפרים דכמו בשבות אחד אף שאינו בעת המצנה לא גזרו פן נמי אילו הנה שני שבותין מותרין הנה מותר אף קודם המצנה דאין סברא לומר דכשהוא שבות אחד אף דאינו בעת עשיית המצנה לא גזרו אבל בשני שבותין אם הם בעת עשיית המצנה לא גזרו וקודם המצנה גזרו אלא נדאי דסובר רבינו עובדיה דשני שבותין לעולם אסור ומכח זה אמר אבל אין זה אמת אלא דהקשיתי דאם פן איך פתב דרש"י יספור חילוק הרב העשיל דאם נאמר בדעת רש"י דסובר אף בשבות אחד אם הוא קודם המצנה גזרו.

אם פן למה הנצרה הש"ס לומר דרבי אליעזר סובר פרבי נחמיה אף אילו הנה דוקא שבות דפסיקת חבלים פיון דאינו בעת המצנה גזרו וגם מאי טעמא דתנא קמא: ואעתיק מה שישבתי בזה דסובר הרב שער אפרים דפסיקת חבלים פיון שהוא עסוק בתיקון ליקוח העירוב באופן זה לא גזרו וכן גבי נפל עליו גל דקאמר הש"ס מתני' דלא פרבי אבל טלטול הספין דהוי קודם זה גזרו ומה שהנצרה רש"י לפרש גבי נפל גל דהוי מלאכה ולא אמר דאין לטלטל המרא ונחצינא דהוי קודם מצנה צריף לומר דזה נקרא לצורה גופו ליקוח הפת ולפיכך מותר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור ואף שהצדק עם הדר"ג דלא ניתא ליה בזה החילוק מפל מקום דברי שער אפרים מורים פן דכתב דטילטול הספין הוא דהוי קודם ומשמע דפתיחת המגדל הוי בעת המצנה ולכן פתב דרש"י דלא פתב שני שבותין נוכל לומר דאף בשבות אחד אם עובר השבות קודם המצנה גזרו ומה שהנצרה לומר הש"ס דרבי אליעזר סובר פרבי נחמיה היינו דשבות דפסיקת חבלים פיון שהוא עסוק בתיקון ליקוח העירוב באופן זה לא גזרו: ועיין יד אפרים סי' ת"ט שהביא דברי הרב שער אפרים אלו וקשה דזה אינו אליבא דהלכתא דמותר לטלטל הספין וצ"ל דכתבו דמזה נתלמד דאם יהיה איזה אופן דהוי השבות קודם גזרו על כל פנים יש קצת הוכחה מרהיטת דבריו ד"ה בין דאף אם יהיה שבות אחד כשהוא קודם המצנה גזרו: ועיין גזר ישראל סימן נ"ח חלק ב' בליקוטי רימ"א ס"ק י' שהעתיק דברי הגד אפרים אלו והחליף במקום הכתוב ביד אפרים שבאילן השבותין בעת עשיית המצנה פתוב שם השבות: ועיין נתיבי רש"י לעירובין דף ל"ה על תוספות ד"ה בעי ספינא שפתב דסובר רש"י דתרי שבותי לא התיר רבי ועוד שבות דעירוב עצמו התירו ולא שבות מכשירי עירוב ע"כ נראה מדבריו דאפילו לו בשבות אחד במכשירין גזרו וגם צריף לומר דסובר דפסיקת חבלים לא הוי מכשירין דאם לא פן מאי טעמא דרבנן אי נמי נוכל לומר דמה שכתב הרב שער אפרים דאין זה אמת היינו דהיה לו לרבינו עובדיה לפרש שני שבותין דגזרו הוא כשהוא קודם המצנה ומדסתם משמע דאף דהוא בעת המצנה גזרו: וראיתי בספר ישועות יעקב סי' ש"ז ס"ק ז' שכתב וזה תנרף דבריו לכאורה יש ראיה לדברי הרבינו עובדיה דבתוס' בשפת ריש דף קנ"ה תירצו דאתיא פרבי וכו' ומזה מבואר דשיטת רבותינו בעלי התוספות בדעת הרבינו עובדיה.

ואמנם בעירובין אהרן דאילן הקשו הנה מצי לאקשוויי למטה מעשרה אמאי עירובו עירוב
הא מפיק מפרמלית לרשות הרבים וכתבו דבאמת הנה מצי לאקשוויי הכי וקשה דאם כן
מאי משנו דאתיא פרבי הא יש פאן שני שבותין ובשני שבותין מודה רבי ועל פירוש דלא
כדעת רבינו עובדיא ואמנם לפי זה דברי התוספות סותרים זה את זה ואמרת דבר נחמד
דבעושה שני שבותין נפרדין וכו' יוכל לעשות שנים גם כן פיון שקל אחד לעצמו אין בו
רק שבות אחד ואם כן בעת שמשתמש באילן לטלטל העירוב יוכל להיות שלא יוציא
אותו לרשות הרבים ואין פאן רק שבות השמשות באילן ואמנם פשהשני שבותין פאין
פאחד אז אסור וכו' (ק"ק במגדל גם כן דמייירי רבינו עובדיא אין שבותין פאין פאחד
שקרי מתחילה מטלטל הספין ואחר כך פשחותה עושה איסור החתיכה ואיסור טלטול
לא יש באותה שעה פיון שהיה בידו מותר לטלטל יותר לפי סברתו בסמ"ח ש"ח ס"ק
י"א ויש לדחות) וכן מצאתי סברא זו בס' שערי אפרים בשם הגאון מוהר"ר העשיל זצ"ל
ובזה נבא אל הביאור תוספות שבת דהנה הריטב"א בעירובין כתב דהא דקאמר הש"ס
פרבי דלא גזרו על שבות בין השמשות אין הפוננה דאתיא פרבי ומותר להשתמש באילן
בין השמשות אלא דאף אם אסור לטלו בין השמשות מכל מקום פיון דלרבי מותר לטלו
חזינו דלא חמור בין השמשות כל כך אם כן אף לרבנו לא חשוב הוא במקום אחד ועירובו
במקום אחר וכו' פיון דאינו מפסיק דבר שאסור בין השמשות לכולי עלמא לענין עירוב
חשוב הוא ועירובו במקום אחד אף דאסור ליטלו ומעתה אני אומר וכו' עי"ש שתיירן
דברי תוספות שבת הנז' בדרך דחוק בהקדמה הנז' ועיין תוספות רעק"א במשנה דמגדל
מה שפירש בדברי התוספות דשבת הנז' והנה מה שכתב דשיטת בעלי התוספות כדעת
רבינו עובדיא קשה דאיה נוכל לומר זה דהרי מתוספות עירובין דף ל"ה ד"ה בעי מבואר
דסוברים דאף בשני שבותין במגדל לא גזרו לרבי גם מה שחילק בין שני שבותין נפרדין
ושפן כתב בשער אפרים וכו' אמת שחילוק זה הובא בספרים ומפללם ביד אהרן סי'
שצ"ה אבל השער אפרים לא כתב זה גם מה שכתב בשם הריטב"א דאף לרבנו חשוב
הוא ועירובו במקום אחד עיין שם שלא כתב כן אלא כתב משם הראב"ד שלא התיר
רבי עצמו לעשות מעשה בשבות דרבנו בין השמשות אלא שעל גבי עירוב הקל לדינו
פאילו יכול לעשות כן עי"ש וזה מוכרח בדעתו שהרי לא מצינו דסובר רבי דלא גזרו
בבין השמשות אלא בעירוב פמשנתנו ומנ"ל לחלק ביניהם דלרבי מותר ליטלו
ולמשנתנו אין מותר ליטלו אלא דלגבי עירוב חשוב הוא ועירובו במקום אחד.

את זה כתבתי בעטיו של נחץ וכו' והנני מוקירו ומכבדו כערכו הרם לא יעדי מינו זיניה
ויקריה כנפש הצעיר רבינו חנוך חסון: ועל פי מה שחילקו הגאון אבן העזר ודעמיה
ליישוב דברי רבינו עובדיא כנז"ל נראה דאפשר ליישב מה שהקשה הגאון שער המלך
בפרק ראשון מהלכות עירובין סוף הלכה כ"ב על דברי רבינו עובדיא הנז"ל וז"ל וקשה
מהא דאמרינן שם דף ל' ע"ב סומכוס אומר בחולין וכו' ואילו לנזיר פיון לא פליג מאי
טעמא אפשר דאיתשיל אנזירותיה אי הכי תרומה נמי תרומה אם איתשיל עליה הדרא
לטבלא וליפרוש עליה ממקום אחר וכו' אלא סומכוס סבר לה פרבנו דרבי דגזרו על
שבות בבין השמשות וכתבו התוספות דבנזיר אף שיש שבות לשאול על נזירותו מותר
פיון דהני לצורך שבת שיהא מותר לשמות יין והשתא לדעת רבינו עובדיא הנז"ל דבתרי
שבותין גם רבי מודה דגזרו בבין השמשות אמאי קאמר דסומכוס פרבנו הא אפילו פרבי

מְצִי אֲתִי דְבַתְרוּמָה אִיכָא תְרֵי שְׁבוּתִין שְׁבוּת דְשִׂאלָה וּשְׁבוּת דְהַפְרָשַׁת תְּרוּמָה דְבִשְׁלָמָא גְבִי נְזִיר אִיכָא צִוְרָה שְׁבַת אֶלָּא גְבִי תְרוּמָה מַה צִוְרָה שְׁבַת אִיכָא הָא אִין צְרִיךְ לְאַוּכְלוּ בְשִׁבַּת וְכַדְכְתְּבוּ הַתּוֹסְפוֹת שָׁם לְעִיל מְזַה וְהָרַב שְׁעַר אֶפְרַיִם הִקְשָׁה עוֹד עַל רַבֵּינוּ עוֹבְדֵי אֵי וּתְיָרוּצוּ לֹא יִגְהֶה מְזוֹר לְקוֹשְׁיָתֵינוּ אִם לֹא שְׁנָאֵמַר דְסוּבֵר רַבֵּינוּ עוֹבְדֵיהֶ דְכִי הֵיכִי דְהִתִּירוּ שְׁאֵלַת נְדָרִים לְצִוְרָה שְׁבַת הִתִּירוּ נְמִי לְצִוְרָה מְצֻנָה וְכִינּוּ דְאִין מְעַרְבִין עִירוּבֵי תְחוּמִין אֶלָּא לְדָבַר מְצֻנָה אִם כֵּן אִין פָּאן אֶלָּא שְׁבוּת הַפְרָשַׁת תְּרוּמוֹת וְעֵינִין לְהָרַב חִידוּשֵׁי הֶלְכוֹת שָׁם וְדוּק עַכ"ל גַּם הָרַב נַחַל הָעֲרָבִים בְּסוּגְיָא דְעִירוּבִין דָּף ל"ה עַל דְבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת בַּד"ה בְּעֵי סְפִינָא כְּתַב שְׁהַגָּאוֹן מוהר"א מוֹיִלְנָא בְּחִידוּשָׁיו לְמַשְׁנֵינִי תִירֵץ קוֹשְׁיַת הַתּוֹסְפוֹת דְאָף לְרַבֵּי דְלֹא גְזָרוּ עַל שְׁבוּת בְּבִין הַשְּׁמֻשׁוֹת הֵינְנוּ חַד שְׁבוּת וְכו' וְכַדְעַת רַבֵּינוּ עוֹבְדֵי אֵי אֲמַנְם צְרִיךְ עֵינִין דְלַעִיל ד' ל' דְמַסִּיק הַש"ס דְסוּמְכוֹס כְּרַבְנָן דְרַבֵּי הָא כְּרַבֵּי נְמִי אֲתִי וְכו' וְכַתַּב דְאִיכָא לְתְרוּצֵי דְנִיחָא לְתַלְמוּדָא לְמִימַר דְסוּמְכוֹס כְּרַבֵּיהֶ ר' מְאִיר סְבִירָא לִיהֶ (דְסוּמְכוֹס תַּלְמִיד ר' מְאִיר כְּדֹאִיתָא לְעִיל ד' י"ג ע"ב) וְשְׁמַעִינּוּ לְר' מְאִיר דְאִית לִיהֶ כְּרִינְהָ גְבִי הַלּוּקַח יֵין מִבֵּין הַכּוֹתִים וּמִיָּרֵי בְּעַרְבֵי שְׁבַת בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת עֵינִין בְּתוֹסְפוֹת שָׁם ד"ה מִינַח וְאִם כֵּן לֹא בְּעֵי לְתַרְוֹם דְוָקָא וְלִיכָא אֶלָּא חַד שְׁבוּת הָא דְמִיתְשִׁיל כְּמוֹ גְבִי נְזִיר בֵּינֵן עַכ"ל וְקָשָׁה דְהָא בְּסוּגְיָא דְלַקְמָן ד' ל"ב ע"ב מוֹקְמִינּוּ לְסַתֵּם מִתְנִיתִין דְנִתְנוּ בְּאֵילָן וְכו' כְּרַבֵּי דְלֹא גְזָרוּ בְּבִין הַשְּׁמֻשׁוֹת וְסַתֵּם מְשֻׁנָה מְנִי ר' מְאִיר וְשְׁמַעַת מִינְהָ דר' מְאִיר סוּבֵר דְלֹא גְזָרוּ בְּבִין הַשְּׁמֻשׁוֹת וְאִי הַש"ס מִיְהָדֵר לְאוּקוּמֵי מִקְלַתִּיהֶ דְסוּמְכוֹס כְּרַבֵּיהֶ ר' מְאִיר הֵיכִי נִיחָא לִיהֶ לְמִימַר דְסוּמְכוֹס סוּבֵר כְּרַבְנָן דְרַבֵּי דְגְזָרוּ שְׁבוּת בְּבִין הַשְּׁמֻשׁוֹת וְהָא תִינַח לְרַבָּא וְלָרַב חֲסֵדָא שָׁם בַּד"ה ל"ד ע"ב גְבִי נִתְנוּ בְּרֵאשׁ הַקְנָה וְכו' דְאָמְרֵי דְסַתֵּם מְשֻׁנָה כְּרַבְנָן וְרִישָׁא רַבֵּי אִם כֵּן מְצִינוּ לְמִימַר שְׁפִיר דְדַעַתִּיהֶ דר' מְאִיר כֵּן הִיא כְּסַתְמָא בְּתַרָּא וְאֲתִיָּא דְסוּמְכוֹס כְּרַבֵּיהֶ וְלֹא צְרִיכִינוּ לְמַה שְׁהַמְצִיא הָרַב עַל פִּי שְׁיִטַת ר' מְאִיר דְלִית לִיהֶ כְּרִינְהָ וְכו' כְּמוֹבֵן אֶבֶל לְרַבִּינָא דְמוֹקֵי לָהּ כְּוֹלָה כְּרַבֵּי אֶלְמָא לְדִידִיָּה סַתֵּם מְשֻׁנָה דְרִישָׁא וְדְסִיפָא סְבָרֵי כְּרַבֵּי וְסַתֵּם מְשֻׁנָה ר"מ וְאִם כֵּן הֵיכִי נִיחָא לִיהֶ לְסַתְמָא דְש"ס בְּדָף ל' ע"ב לְמִימַר דְסוּמְכוֹס ס"ל כְּרַבְנָן דְרַבֵּי הָא רַבֵּיהֶ ר' מְאִיר ס"ל כְּרַבֵּי דְלֹא גְזָרוּ בְּבִין הַשְּׁמֻשׁוֹת וְאִף שְׁהַגָּאוֹן מְלֵא הָרוּעִים בְּמַעְרַכַת הַשִּׁי"ן (שְׁבוּת בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת) כְּתַב דְסַתֵּם מְשֻׁנָה בְּשִׁבַּת ד' ל"ד דְסַפֵּק חֲשִׁיכָה אִין מְעַשְׂרִין אֵת הַנּוֹדָאֵי אֲתִיָּא כְּרַבְנָן דְגְזָרוּ עַל שְׁבוּת בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת דְלֹא כְּהַסְתֵּם מְשֻׁנָה דְעִירוּבִין ד' ל"ב וְלַהֲסַתֵּם דְבַעִירוּבִין ד' ל"ד כְּתַב דְאִין הֶכְרַח דְסְבִירָא לִיהֶ כְּרַבֵּי דְלֹא גְזָרוּ בְּבִין הַשְּׁמֻשׁוֹת רַק דְרַבִּינָא מְשַׁנֵּי דְכְרַבֵּי נְמִי מְצִי אֲתִי אֶבֶל כְּרַבְנָן אֲתִי שְׁפִיר טְפִי וְאִם כֵּן לִיכָא אֶלָּא חַד סַתְמָא דְשִׁבַּת כְּרַבְנָן וְחַד סַתְמָא דְעִירוּבִין כְּרַבֵּי וְאִין לְבָרַר הֵי מְנַיְהֵוּ אֲתִיָּא כְּרַבֵּי מְאִיר וּמְצִינוּ לְמִימַר דְסוּמְכוֹס מְצִי סְבֵר דְדַעַתִּיהֶ דר' מְאִיר בְּסַתְמָא דְבִשְׁבַּת דְגְזָרוּ שְׁבוּת בְּבִין הַשְּׁמֻשׁוֹת מְכָל מְקוֹם כְּבָר כְּתַב בְּמֵלֵא הָרוּעִים דְלַדַּעַת הַפּוֹסְקִים (וְהֵכִי נְקֻטִינּוּ) דְלֹא הִתִּירוּ שְׁבוּת בְּבִין הַשְּׁמֻשׁוֹת אֶלָּא לְדָבַר מְצֻנָה יֵשׁ לֹא מְצֻנָה אִין מְעַשְׂרִין וְכו' אֲתִיָּא כְּרַבֵּי וְאֶפְּלוּ הֵכִי אִין מְעַשְׂרִין דְלֹא דְבַר מְצֻנָה הוּא וְצִינִין לְעֵינִין בְּבִית יוֹסֵף סִי שִׁי"ב וְכַנְרָאָה שְׁהוּא טְעוֹת הַדְּפוּס וְצְרִיךְ לְהִיּוֹת סִי שִׁמ"ב עֵינִין שָׁם וּבְסִי רִס"א מַה שְׁכַתְּבֵן מִן הַבֵּית יוֹסֵף וְעִי"ש עוֹד בְּמֵלֵא הָרוּעִים דְנִרְאָה מְסַקְנָתוּ דְרַבֵּי מְאִיר סְבִירָא לִיהֶ כְּרַבְנָן דְרַבֵּי דְגְזָרוּ שְׁבוּת בְּבִין הַשְּׁמֻשׁוֹת וְיֵשׁ לְקַיָּים תְּיָרוּץ הָרַב נַחַל הָעֲרָבִים כְּוֹתִיָּה וְלֹא מְטַעְמִיהֶ אֶלָּא דְשְׁפִיר מְצִינוּ לְמִימַר דְאָף עַל גַּב דְהִנּוּ מְצִי הַש"ס לְמִימַר דְסוּמְכוֹס כְּרַבֵּי נְמִי אֲתִיָּא נִיחָא לִיהֶ

למימר דסומכוס פּרביה סבירא ליה דגזרו שבות בבין השמשות אלא שקל זה בנדאי הוא דוחק ובפרט שגנראה שהתוספות לא סבירא להו דרבי מאיר סבירא ליה דגזרו שבות בבין השמשות עי"ש במלא הרועים וכפי הנראה הרב נחל הערבים לא היה ביזו בו בפרק ספר שער המלה ולא ראה שקדמו בקושיא זו ותירוצ הרב שער המלה מרנוח מתירוצו פמבאר אלא שגם הוא דחוק קצת: אמנם לפי מה שביארו הגאונים אכן העוזר ותפארת ישראל דהא דאמרין דבשני שבותין מודה רבי דגזרו בבין השמשות היינו דוקא בשני שבותין הבאים בבת אחת ממש אבל אם הם בזה אחר זה דינם פשבות אחד דלא גזרו ניחא דהכא נמי השני שבותין באים בזה אחר זה דאי אפשר לשניהם שאלה על התרומה והפרשה לעשות פאחת דהאי לחודיה והאי לחודיה ובכי האי גוונא דינם פשבות אחד דלא גזרו אליבא דרבי ולכן הוצרכו בש"ס לומר דסומכוס פרבנן דרבי סבירא ליה דגזרו על שבות בבין השמשות אבל על פי חילוקו של הגאון ר' העשיל אינו מתנישב דהא הכא איכא תרי שבותי וקעבר אשבות קודם המצנה והנה מצי שפיר למימר דכרבי נמי אתיא דבתרי שבותי פי האי גוונא מודה רבי ועי"ש בנחל הערבים שהקשה עוד מסוגיא דדף ל"ב ע"ב הכא באילן הנוטה חוץ לארבע אמות הרי גם שם איכא תרי שבותין דמיייתי מפרמלית לרשות הרבים והולכת העירוב פחות פחות מארבע אמות וכתב פלל חדש פדי ליישב קושיותיו וז"ל ואפשר ליישב דהא דאמרין דבתרי שבותין מודה רבי היינו היכא דהתרי שבותין מוכרח להעשות על ידי אדם אחד פי הכא דמי שיחתוף החבל מוכרח להחזיק הספין ביזו אבל התם אפשר להעשות על ידי שני בני אדם דהאחד יקח מהאילן והאחר יטלטל ובתרומה נמי אפשר דהוא מיתשיל עלה ואיש אחר יתרום לא הוו אלא פחד שבות והאריף קצת בביאור דבריו ולהביא ראיה עי"ש ראה זה חדש ונכון הוא: ובמאי דקימא לן מיגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי יומא פתבו התוספות במסכת ביצה ד' ל' ע"ב בד"ה עד מוצאי יום טוב האחרון דבעצי סנפה אמרינן מיגו דאתקצאי ליום שעבר אתקצאי לכולי יומא דבתריה וכתב הרב מוהר"ם שם דגבי אתרוג לא אמרינן מיגו פי האי גוונא משום דאתרוג אין מצותו פל היום ולא היה ראוי לברך עליו בבין השמשות מה שאין פן סנפה דמצותה פל היום ואי אתרמי ליה סעודה היה צריך לאכול בסנפה לכה אמרינן מיגו למפרע ואיני מבין בעניותי מאי שנא אתרוג מסנפה דהא פשיטא דאי אתרמי ליה דלא בריף אאתרוג פוליה יומא ואתרמי ליה בבין השמשות צריך ליטול את הלולב משום ספק יום הוא וכן משמע קצת ממה שכתבו הפוסקי' בסי' שמ"ב דלא גזרו בבין השמשות להביא ולהוריד לולב וכו' ומשמע שהוא לתקוע וליתול בבין השמשות (אלא שאינו מוכרח פמוכן) ונהי דלא מצי לברך מספק הא חייב הוא בגטילה וסנפה נמי אי אתרמי ליה סעודה בבין השמשות של יום שמיני דצריך לאכול בסנפה הרי אינו מברך דכוליה יום שמיני יתובי יתבינן ברוכי לא מברכינן ואם פן מה בין סנפה לאתרוג ואנכי לא ידעתי: סימן ג בית הפנסת אם קדושתה מדאורייתא או אינה אלא מדרבנן בנדפס מערכה זו אות מ"ג הבאתי דברי רבני האחרונים בזה מערכה מול מערכה עי"ש.

והרב און אהרן בקונטרס ארעא סמיכתא במערכת הבית אות ב' פתב דהרב פ"מ הביא מחלוקת בזה ושהרב חק"ל בח"ג מיו"ד ד' קמ"ב סוע"ד פתב דאין פאן מחלוקת ולכ"ע

קדושת בהכ"ן מדבריהם אָבֵל קדושת תְּשֻׁמִישֵׁי קדושה כַּגֹּן מְטַפְחוֹת ס"ת וְרִמּוֹנִים וְכִינֹצָא הִיא מִן הַתּוֹרָה עִי"ש שְׁלֵא זָכַר מִפְּלֵ דְבָרֵי רַבְנֵי הָאֲחֵרוֹנִים שֶׁהִבְאִתִּי בַּנְּדָפִס.

וידידי הרב הגדול מוהר"ר שְׁלוֹם צְבִי הִירֵשׁ אַבְד"ק יֵאֲנוּצָא מְחוּז פּוֹלִין מַח"ס בְּרַפְתָּ שְׁלוֹם יצ"ו פָּתַח אֵלַי בְּעֵנָן זֶה וְזו"ל. וְאַגַּב אֲשַׁתְּעֶשֶׂע מְעַט בְּפִנְיֵי אִמְרֵי קִדְשׁ רַב רְחוּמָאֵי הִי"ו וְאַנְקוּט חֲדָא דְחִזָּה הֵנִית בְּסִפְרוֹ הַטְּהוֹר שְׁד"ח ח"א מְעַרְכַת הַבֵּי"ת אוֹת מ"ג הַעֲמִיק הֶרְחִיב בְּגִדוֹן בַּהֲכ"ן אֵי קְדוּשָׁתָה דְאֹרִיטָא אוֹ דְרַבְּנָן וְאַנָּא בְרִי' קִלְהָ קְאָמִינָא פְּאֹסְתִירָא בְּלִגְיָנָא דְגַם הֶרְמֵב"ם וְהֵרִי"ף ס"ל (פְּדַעַת הֶר"ן) דְקְדוּשַׁת בַּהֲכ"ן דְרַבְּנָן וּמְנָא אֲמִינָא לֵה מֵהֵאֵי דֵאֵי בְּמַגְלָה כ"ו ב' מִתְּנָה פְּלִיגֵי בְּהָ ר"א וְרַבִּינָא וְכו' וְכַתֵּב שֵׁם הֶרִי"ף וְהִלְכְתָּא פְּמֵאן דְשָׁרֵי וְכ"פ הֶרְמֵב"ם פִּי"א מֵהֵל' תְּפִלָּה ה"כ וְהֵכִין פְּסָקוֹן שֶׁל דְבָרִים בְּטוֹש"ע א"ח סְקֵנ"ג סִי"א וְכו' שֵׁם מְרָן הַב"י הַטַּעַם פְּלֹגְתָּא דֵר"א וְר' הִלְכָה פְּרַבִּינָא לְקוּלָּא יַע"ש בְּדַב"ק וְהֵנָּה הַק"נ עַל הֶרָא"ש שֵׁם בְּמַגְלָה פַּבְנ"ה אוֹת ת' הִבְיָא דַעַת רִי"ו ח"א נ"ב ח"ג (שְׁהַנּוֹכֵר שֵׁם בַּב"י) דְאֹסֵר אֶף בְּדִיעֵבַד מִתְּנָה בַהֲכ"ן וְתִמָּה עָלָיו מִש"ס חוֹלִין צ"ג ב' וְנִשְׁאָר בְּצ"ע וְנִקְדִים עוֹד דְהַטוּרֵי אֲבָן שֵׁם בְּמַגְלָה כ"ו הַקְשָׁה פְּלִיאָה עֲצוּמָה מִש"ס ב"מ ט"ז דְשֵׁם מוֹכַח דְרַבִּינָא ס"ל מִתְּנָה פִירוּשָׁה וְאֵילּוּ בְּמַגְלָה ס"ל כְּמִכָּר וְכֵן קִשָּׁה דֵר"א אֲדֵר"א וְנִשְׁאָר בְּתִימָה יַע"ש וְלַחֲמוֹר הַקְּנוּשִׁיּוֹת דְלְכָאוּרָה דְבָרִים תְּמָהִים הֵם נִלְע"ד לִיִּישָׁב כ"ז עַפ"מ דְאִיתָא בְּמַס' עִירוּבֵין ז' א' דְעֵבְדִינָן כְּחַד פְּחוּמְרֵי וְכַקּוּלֵי יַע"ש וְא"כ לִפ"ז מִן כְּרַחֲוֵן אֲנּוּ לּוֹמֵר דְבַכ"מ דְלִפִּי סְבַרְת רַבִּינָא הַמְקִיל יִצְמַח מְזָה חוּמְרָא בְּמ"א דְעֵבְדִינָן פְּקוּלֵי וְכַחוּמְרֵי וְאֵם אֵם נֹאמֵר דְהֵנִי תְרֵי פְּלֹגְתוֹת נְכֻסוֹ גַם שְׁנֵינֵיהֶם תַּחַת סוּגֵי הֵאֵי פְּלָלָא דְכִינִיל לֹן בְּחוֹלִין צ"ג יְקִשָּׁה דְהָא סְתָרוֹ אֶהְדְּדִי אֶלָּא ע"כ דְעִיָּקֵר הַפְּלֹגְתָּא הֵנָּה רַק בְּמַקּוֹם אֶחָד וּבְמַקּוֹם הַשְּׁנִי הַש"ס בְּעֲצָמוֹ הוּא דְקָאֵמֵר דְתִלֵּי בְּפְלֹגְתָתֶם בְּמַקּוֹם הָאֲחֵר וּמִמִּילָא נִצְמַח הַדִּין הַשְּׁנִי וְהַפְּלִל אֲמַת וְהַש"ס בְּעֲצָמוֹ יַדַּע הֵיכֵן הִי עִיָּקֵר הַפְּלֹגְתָּא וְהֵיכֵן הַדִּין הַנִּצְמַח רַק דְאַנְחֵנוּ לֹא נִדַּע הֵיכֵן הִי עִיָּקֵר הַפְּלֹגְתָּא וְהֵיכֵן הַדִּין הַנִּצְמַח מְזָה וְלָכֵן חֲשַׁבּוּ הַפּוֹסְקִים ז"ל דְבָר זֶה לְסַפְקָא דְדִינָא (יַעֲזוּבֵן בַּב"י שֵׁם סְקֵנ"ג) וְא"כ לִפ"ז מִמִּילָא קְנוּשִׁיּוֹת הַט"א וְהַק"נ מִיְנוּשְׁבִים הֵיטֵב דֵרִי"ו ס"ל קְדוּשַׁת בַּהֲכ"ן דְאֹרִיטָא וְלָכֵן בְּמִתְּנָה דְהֵנִי סְפָקָא פְּנ"ל אֲזַלִּינָן לְחוּמְרָא אֲבֵל הֶרִי"ף וְהֶרְמֵב"ם סְבִירָא לֵהוּ קְדוּשַׁת בַּהֲכ"ן דְרַבְּנָן וְלָכֵן פְּסָקוֹ בְּמִתְּנָה דְשָׁרֵי דְסַפִּיקָא דְרַבְּנָן לְקוּלָּא וְכָבֵר יִשְׁבּוּ עַל מְדוּכָה זֹו לְתַרְץ עַד"ז קְנוּשִׁיּוֹת הַט"א וְהַק"נ הַנ"ל בְּהַגְהוֹת הֶרֶש"ש עַל הֶרָא"ש שֵׁם וּבְסִפְרֵי וְנִגְשׁ הַפְּהֵן פְּלָל א' פְּרֵט ד' יַע"ש אֶלָּא דַמִּש"ש בַּס' וְנִגְשׁ הַפְּהֵן דְהֶרָא"ש ג"כ פְּסָק הֵכִי דְשָׁרֵי מִתְּנָה בַּב"כ לִיתָא לְהַמְעַזִּין בְּדְבָרֵי הֶרָא"ש שֵׁם בְּמַגְלָה שֶׁהִבְיָא פְּלֹגְתָּא דֵר"א וְר' בְּסַתֵּם וְלֹא הַכְרִיעַ פְּלוּם גַם מְר"ן הַב"י לֹא כ' אֶלָּא דַכ"פ הֶרִי"ף וְהֶרְמֵב"ם יַע"ש וְלֹא הִזְכִּיר גַם הֶרָא"ש א"ו דְלִיתָא גַם מ"ש הֶרֶש"ש שֵׁם דְנִרְאָה לּוֹ אֲדִרְבָּא אִיפְכָּא דְדַעַת הֶרָא"ש כְּרִי"ו לְהַחְמִיר מְדַהֲשֵׁמִיט סוּף דְבָרֵי הֶרִי"ף וְהִלְכְתָּא כְּמֵאן דְשָׁרֵי גַם זֶה לִיתָא דֵאִין אֵלּוּ אֶלָּא דְבָרֵי נְבוֹאוֹת אֶלָּא קוּשְׁטָא דְמִילְתָּא דֵאִין הַכְּרַע פְּלָל בְּדְבָרֵי הֶרָא"ש כְּמֵאן ס"ל בְּדִין זֶה דְמִתְּנָה בַּב"כ"נ אֲבֵל הֶרִי"ף וְהֶרְמֵב"ם נִרְאָה דַס"ל קְדוּשַׁת בַּהֲכ"ן דְרַבְּנָן וְכִינּוֹן דְחֻזִּינוּ לְהֵנִי רַבְּנוֹאֲתָא סְרַכִּין תְּלַתָּא הֶרִי"ף וְהֶרְמֵב"ם וְהֶר"ן דַס"ל הֵכִי נְקֻטִינָן וְעִינּוּ בְשׁוֹ"ת ח"ס חִיּוּ"ד סִי פֵא"ר וּבְשׁוֹ"ת תּוֹרַת חֲסֵד לִידִידֵי הַגֵּאבְד"ק לּוּבְלִין הִי"ו חֵא"ח סִי ד' וּבְשׁוֹ"ת עֵין יִצְחָק לִידִידֵי הַגֵּאבְד"ק קְאֻוֹנָא הִי"ו חֵא"ח סִי ה' וּבְסִפְרֵי יְאוּדָה יַעֲלָה (לְרַב גְּדוּל מִשְׁאַלוֹנִיקֵי) פְּתַב בְּחֻלְק א"ח סִי ט"ו דָּף ח' ע"ג לְעִינּוּ (בְּעִיָּקֵר קְדוּשַׁת בֵּית הַפְּנֹסֶת אֵם הוּא מִן הַתּוֹרָה)

בספר שמו משה א"ח סי' ב' דף ג' ועיין בס' בית יצחק להגאון מפראמישלא (ועתה בלבוב יצ"ו) בחלק יו"ד חלק ב' בקונטרס אחרון דף קל"ז סימן א' ובסימן ב' אות ד' ובספר זכר יהוסף להגאון אבד"ק שאנוויל יצ"ו בס"י י"ט דף ל' ע"ד (בד"ה ועכ"פ) פתב ועיין בשו"ת לחמי תודה סי' י"ט על המתפרצים בבית הפנסת וכו' והאריף בענין מורא מקדש ומורא בית הפנסת דבר תורה הוא פמורא מקדש וזה לאו מילתא פסיקא דלר"ן אינו אלא מדרבנן ולטורי זהב או"ח סי' תרל"ח דגם ביזוי מצנה בנויי סנפה דרבנן ועיין פני יהושע ביצה ל' ובשאגת אריה סי' מ' דביזוי מצנה הוי איסור תורה והארכתי מפמה ראשונים דסברי הכי ובשלחן ערוך סי' קנ"א בתי פנסיות ובתי מדרשות אין נוהגים בהן קלות ראש שחוק והיתול ושיחה בטלה עכ"ל: סימן סימן ד בשר בחלב לענין בשר בהמה בחלב חיה פתבתי בנדפס מערכה זו אות מ"ה דהרב מגלת ספר פתב דאסור מדאורייתא ושהרב ערף השלחן נחלק עליו עי"ש.

גם הרב און אהרן בקונטרס ארעא סמיכתא במערכת הבי"ת אות ט' פתב שאין דברי הרב מגלת ספר נראין והרי"ף והרא"ש והטור בס"י פ"ז פתבו סתמא דחיה ועוף מותר ומה שדקדק מדברי הרמב"ם הוא דקדוק קל ואינו פדאי להמציא דין חדש: ועל מה שהבאתי באות צ"ג מחלוקת הפוסקים לענין בשר בחלב זכר עי"ש הנה עתה ראיתי שרבין חסידא בס' און אהרן בקונטרס ארעא סמיכתא במערכת הזי"ן אות א' האריף קצת בזה ודחה ראית הרב עה"ש מההיא דילתא די"ל דהיא רצתה לטעום טעם בשר בחלב בהמה ולא בחלב זכר וכו' והביא לנו מ"ש הרב כנה"ג בהגב"י אות כ"ז דמ"ש הרשב"א דחלב זכר מותר אף מדברייהם היינו דמותר מן הדין אבל אסור מיהא מפני מראית עין.

ובעיקר מחלוקת זו פתב לי ידידי הגאון מוה"ר שלמה פריידעש אבד"ק ליאדי מח"ס פ"ם חמד יצ"ו וז"ל בספרו הקדוש חלק הפללים במערכת הבי"ת אות צ"ג ד' ס"ח עמוד ד' פתב בשם ספר ערף השלחן ראיה קצת לדעת הרמב"ם דבשר בחלב זכר אסור מהגמרא חולין ד' ק"ט ע"ב דאמרה ילתא לר"נ פל מה דאסור רחמנא כו' ולמה לא אמר לה הא איכא חלב זכר אלא ודאי דאסור עכ"ל ולכאורה לא הבנתי ראיה זו הא גם להרמב"ם אינו אסור רק מדרבנן וכמ"ש הש"ף וא"כ הא גם להרמב"ם תקיפה למה לא אמר ר"נ לילתא הא איכא בשר בחלב זכר דמותר מן התורה.

וכמו שכתב בספר עיקרי דינים חלק יו"ד (סי' י"ד אות ה') בשם הרב שאול מאמשטרדם ז"ל פהאי גוונא ממש לענין בשר חיה ראיה מהה דילתא הנ"ל דאסור מן התורה כו' עי"ש עכ"ד יצ"ו: ובמה שתמהתי שם ע"ד הגאון פרי מגדים במ"ש דציר נבלה ד"ת פמבואר בס"י פ"א וכו' עי"ש הנה קבלתי מכתב מידידי הגאון מוהר"ר חיים געלערנטער אבד"ק יאבלאנאב בסניאטין יצ"ו וז"ל בשדי חמד (מערכת ב' אות צ"ג) הביא הד"ג מ"ש הפמ"ג (בפתיחה לה' מליחה) דציר נבלה ד"ת הוא פמבואר (בס"י פ"א והתפלא הד"ג דלא נזכר שם רק מציר טמאה וטרופה כו' ואנא זעירא גברא רבא חזינא וקושיא לא חזינא דהלא הפמ"ג בעצמו כ"כ (בס"י פ"א בשפ"ד סק"א) דציר נבלה הוא מה"ת ודבריו נובעים מהקדמונים שציין הרה"ג מהרי"א הי"ו בתשובתו להד"ג הפועתת בספרו היקר שם והד"ג שם כ' אחר דברי הרה"ג שהוא דאף שהקדמונים כ"כ צדיין לא

איִפְרָק הַפּמ"ג מְחֻלְשָׁא דְלָא הוּל"ל כְּמִבְּנֵי אֶרֶץ (בְּסִי פ"א) דְּלִיתָא זֶה בְּהַפּוֹסְקִים שְׁם אוּלָם
לַפּעִי"ד פְּשוּט דְּכֻנְוֹנַת הַפּמ"ג לַמ"ש בְּעֶצְמוֹ בְּסִימָן הַהוּא בְּסִפְרוֹ וְהַפְּלָאָה זֶה עַל הַפּמ"ג
אִינִי יוֹדֵעַ מָה הוּא: ב) שְׁם הַד"ג הֵבִיא קוּשְׁיָא בְּשֵׁם אַבְרָהָא 'עמ"ש הַפּמ"ג (בְּפִתְיָה
הַנְּ"ל) בּוּזָה"ל וְאִנִּי תָמַה אִיךָ יֹאמֵר (הַדְּרִישָׁה) דְּחֻלְבַּ מִתָּה מְוֹתֵר מַה"ת וְהָא צִיר נְבִלָה
ד"ת הוּא כּו' דְּמוּכָח (בְּכּוּרוֹת ו' ב') דְּחֻלְבַּ הוּא כְּמוֹ צִיר דְּפָרִיךְ ל"ל גְּמַל כּו' וְע"ז הַתְּפִלָּא
הַנְּ"ל דְּמָה עֲנִין חֻלְבַּ טְמֵאָה לְחֻלְבַּ מִתָּה כּו' וְהַשִּׁיב הַד"ג דְּלִכְךָ הֲצִיעַ הַפּמ"ג מְהָא דְּאִיתָא
(בְּסִי פ"א) דְּצִיר נְבִלָה ד"ת הוּא וְא"כ פִּינּוֹן דְּמוּכָח (בְּכּוּרוֹת שְׁם) דְּחֻלְבַּ דִּינוֹ פְּצִיר
וּבְצִיר נְבִלָה פְּשִׁטָּא דְּאָסוּר מַה"ת א"כ קָם לִי הַדִּין דְּחֻלְבַּ נְבִלָה ד"ת הוּא מַה"ת וְכ"כ
הַד"ג שְׁם בְּשֵׁם הַרְה"ג מַהֲרִי"א הַנְּ"ל דְּצִדְקוֹ דְּבָרֵי הַפּמ"ג פִּינּוֹן דְּמוּכָח בַּגְּמ' שְׁם דְּחֻלְבַּ
הָוָה פְּצִיר עַכ"ד וְאִמְרַתִּי לְהוֹדִיעַ לְהַד"ג כִּי בְּדְבָרֵי הַפּמ"ג הִלְלוּ הָאֲרַכְתִּי הַרְבֵּה בְּסִפְרֵי
וְשֵׁם הִי לְבָאָר דְּדְבָרֵי הַפּמ"ג תְּמוּהִים הֵם מְאֹד וְאִם כִּי בְּכָל מְקוֹם בְּסִפְרֵי הַפְּתִי בְּזִכְרוֹתֵי
שְׁל הַגָּאוֹן בְּעַל הַפּמ"ג לְהַצִּילוֹ מִיַּד הַמְּשִׁיגִים עָלָיו וְכַתְּבַתִּי לִינִישָׁב דְּבָרָיו ע"ד הַיּוֹתֵר
פְּשוּט בְּכָאֵן לֹא יִכְוֹלְתִי לַעֲשׂוֹת כֵּן כִּי בְּאִמְתָּ דְּבָרָיו נְפִלְאִים וְתְמוּהִים הֵמָּה בַּמַּחֲכָ"ג
וְהַתִּימָא הוּא מ"ש הַפּמ"ג דְּחֻלְבַּ נְבִלָה דִּינוֹ פְּצִיר וְהוֹכִיחַ כֵּן מַגְמ' (בְּכּוּרוֹת הַנְּ"ל) וְהַשִּׁיב
מִפְּחַ זֶה עַל הַדְּרִישָׁה וּבְאִמְתָּ אִין מְזָה הַשְּׁגָה כָּלל עָלָיו דְּאָף אִם נִחְלִיט צִיר נְבִלָה אָסוּר
מַה"ת אֲכַתִּי שְׁפִיר י"ל כְּהַדְּרִישָׁה דְּחֻלְבַּ נְבִלָה מְוֹתֵר מַה"ת דְּשָׂאִנִּי צִיר דְּבַעוֹד שְׁהִיתָה
הַבְּהֵמָה בְּחִיָּה הִי הַצִּיר אָסוּר מְשׁוּם אַמְה"ח כַּמ"ש הַפּמ"ג בְּעֶצְמוֹ (סִי פ"א שַׁפ"ד ס"ק
י"ב) לְהַלְכָה דְּצִיר אַמְה"ח אָסוּר מַה"ת וּמִמִּילָא דְּהַצִּיר הוּא כְּהַבְּשָׁר דְּלָא נִיֵּתֵר אֱלָא
בְּשַׁחֲטָה וְא"כ כְּשִׁמְתָה הַבְּהֵמָה וְלֹא נִשְׁחַטָה הַצִּיר אָסוּר כְּהַבְּשָׁר מְשׁוּם נְבִלָה מִשָּׂא"כ
חֻלְבַּ דְּבַחֲיָי הִי מְוֹתֵר וְלֹא הִי בּוֹ אִיסוּר אַמְה"ח שְׁפִיר י"ל דְּגַם כְּשִׁמְתָה הַבְּהֵמָה מְוֹתֵר
הַחֻלְבַּ דְּאֲחַר שְׁנִכְנֹסָה הַחֻלְבַּ בְּפִתְלָא כְּבָר יֵצְאָה מִגְּדֵר צִיר כְּמוֹ בִּיעָה וְכַמ"ש הַדְּרִישָׁה
לְהַדְּיָא דְּחֻלְבַּ דְּמִי לְבִיעָה דְּבַחֲיָי הַעוֹף נִתְגַּדְּלָה וְהִינּוּ דְּאָף ע"פ דְּטָרָם שְׁנִגְמָרָה הַבִּיעָה
הוּא אָסוּרָה מְשׁוּם אַמְה"ח כְּבַשְׂרָה עַכ"פ פִּינּוֹן דְּגִילָה קָרָא דְּאֲחַר שְׁנַעֲשָׂה בִּיעָה שְׁרִיא
לְכֹן גַּם כְּשִׁנְמִצָּת הַבִּיעָה שְׁנִגְמָרָה בְּנְבִלָה ג"כ שְׁרִיא וְה"נ בְּחֻלְבַּ וְמָה רֵאִי מְבִיא הַפּמ"ג
מְצִיר דְּלַעוּלָם אִית בִּי אִיסוּר אַמְה"ח בְּחִיָּי לְחֻלְבַּ דְּאֲחַר שְׁנִגְמָרָה אִין בּוֹ אִיסוּר אַמְה"ח
בְּחִיָּי עַכ"פ וְע' פּמ"ג (סִי פ"א שַׁפ"ד ס"ק ט"ו) דְּשֵׁם כ' לְהַדְּיָא דְּאִיסוּר חֻלְבַּ מִתָּה הוּא
מְשׁוּם אַמְה"ח וְא"כ קָשָׁה כְּאָמוּר וּמַגְמ' (בְּכּוּרוֹת הַנְּ"ל) אִין רֵאִי כָּלל רַק דְּחֻלְבַּ טְמֵאָה
הוּא פְּצִיר טְמֵאָה דְּשִׁנִּיָּהם הִיוּ אָסוּרִים בְּחִיָּי מִשָּׂא"כ חֻלְבַּ טְהוֹרָה דְּבַחֲיָי הִי מְוֹתֵר בְּנוֹדָאִי
אִין לְדַמּוּת לְצִיר דְּבַחֲיָי אָסוּר כְּאָמוּר וְכֵן מְצִאתִי בְּהַגְהוֹת הַס' דַּעַת קְדוּשִׁים (סִי ל"ט
ס"ק ט"ו) שְׁתַּמָּה כֵּן עַל הַפּמ"ג וּבְנוֹדָאִי לְזָה כְּפִינּוֹן ג"כ בְּשׁו"ת שְׁם אֲרִי וְכֵן הַקְּשָׁה בַּס'
עֲרוּגַת הַבּוֹשֶׁם שְׁרָמְזוּ עֲלֵיהֶם הַד"ג בְּסִפְרוֹ שְׁם: אָמְנָם שְׁלֹא לְשׁוּיָא לְהַגָּאוֹן בְּעַל הַפּמ"ג
אֲשֶׁר מִימִיו אֲנַחְנוּ שׁוֹתִים בְּצִמָּא כְּטוֹעָה אֲמַרְתִּי לְהַעֲמִים כְּפִינּוֹן אַחֲרַת בְּדְבָרָיו (כְּדְמַצִּינוּ
אֲשֶׁר הַגָּאוֹן בְּשׁו"ת ח"ס חִיו"ד סִי י"ז כְּתִב לִינִישָׁב ע"ד פִּלְפוּל וְחִזְדוּד דְּבָרֵי הַפּמ"ג
הַתְּמוּהִים בִּי"ד סִי ע"ו מ"ז ס"ק י"ע"ש) דְּהִנֵּה הַב"ח בְּקו"א (סִי פ"א) כ' דְּחֻלְבַּ שְׁנִבְלַע
בְּגִמּוֹת דִּינוֹ כְּנְבִלָה עֲצָמָה כְּאָבֵר מְאָבְרֵי ע"ש וּמְשַׁמַּע מְדְבָרָיו דְּהִנֵּה בְּכָלל אַבְרָהָא בְּאִוּפֵן
דְּאָף אִי יִדְעִינוּ בְּנוֹדָאִי דְּלֹא נִגְמַר הַחֻלְבַּ אַחֲרַת שְׁנִתְנְבִלָה בְּכ"ז חֻלְבַּ שְׁם נְבִלָה עַל הַחֻלְבַּ כִּינּוֹן
שְׁנִבְלַע בְּגִמּוֹת וְאִינוּ עוֹמְדִים לְצִאת מִעֶצְמוֹ רַק ע"י חֲלִיבָה נִמְצָא דְּבַחֲיָי הַבְּהֵמָה הִי לְהַחֻלְבַּ
שְׁיִיכוֹת עִם אַבְרָהָה הַבְּהֵמָה וְהִרִי זֶה דוּמָה לְבִיעָה שְׁיִישׁ בָּהּ רַכּוֹת קִצְתָּ שְׁנִמְצָאָה בְּעוֹף

שְׁנֵי תַנְבֵּל שֶׁהִיא אֲסוּרָה מֵה"ת מִשּׁוּם דֶּהוּא בְּכָלל בַּמ"ט כַּמ"ש הֶרְמַב"ם בְּפִי הַמְשָׁנָה (עֲדוּת פ"ה מ"א) וְהֵינּוּ אַעפ"י שֶׁהַבִּיצָה אֵינָה מְעוֹרָה בְּהַעוֹף בַּכ"ז אֲסוּרָה פִּינּוּ דְבַחֲיָי הִיא לָהּ שְׂיִכּוּת עִם הַעוֹף וְעוֹד פִּינּוּ שְׂפַעוֹד שֶׁהַחֵלֶב נִבְלַע בְּגוֹמּוֹת הוּא מְעוֹרָב עִם צִיר א"כ הוּי מִמֶּשׁ בְּבִיצָה שְׂיִישׁ בְּהַ רַפּוֹת קֶצֶת דְּאָסוּר כְּשֶׁנִּמְצָאָה בְּנִבְלָה וְא"כ קִשָּׁה לְמָה פֶּסֶק הַדְּרִישָׁה דְּחֵלֶב שֶׁנִּמְצָא בְּנִבְלָה שֶׁרָא הֲלֵא לֹא יִמְלֹט שְׂלֵא יְהִי בְּהַ לְהַצְחִיצוּחֵי צִיר וְעוֹד שֶׁעַכ"פ מִיָּדֵי סְפִיקָא לֹא נִפְקָא דְשִׁמְא עֲצֵם הַחֵלֶב הַנִּמְצָא בְּנִבְלָה לֹא נִגְמַר לְגַמְרֵי וְא"כ וְדַאי הוּי בְּבִיצָה שְׂיִישׁ בְּהַ רַפּוֹת קֶצֶת דְּאָסוּר מֵה"ת וְא"כ לְמ"ד סְפִיקָא מֵה"ת אֲסוּר עַכ"פ יֵשׁ לְאֲסוּר חֵלֶב נִבְלָה מֵה"ת וּמִדְּבַרֵי הַדְּרִישָׁה שֶׁם מִשְׁמַע דְּלַכ"ע חֵלֶב נִבְלָה שֶׁרָא מֵה"ת (וְאֵע"פ דֶּהַדְּרִישָׁה שֶׁם קָאֵי ע"ד הַב"י דְּקָאֵי לְדַעַת הַר"ם וְהוּא הַסּוֹבֵר בַּכ"ט מֵה"ת מ"מ דְּסְפִיקָא מֵה"ת מְוֹתֵר וְגַם מִיָּרֵי שֶׁם לְעֵינֵי מַלְקוּת בַּכ"ז לֹא הוּ"ל לְהַדְרִישָׁה לְכַתּוּב בְּסֵתָם דְּחֵלֶב דּוֹמָה לְבִיצַת נִבְלָה דְּמְוֹתֵר מֵה"ת דְּמִשְׁמַע מְזָה דְּלַכ"ע אֵין בְּחֵלֶב מֵתָה אִיסוּר תּוֹרָה) אָמְנָם י"ל דְּסוֹבֵר הַדְּרִישָׁה דְּצִיר אַבְמָה"ח מְוֹתֵר מֵה"ת כְּדַעַת הַש"ף (סִי' פ"א ס"ק י"ב) עִי"ש בַּפּמ"ג וְלִכּוֹן גַּם אִם לֹא נִגְמַר הַחֵלֶב שֶׁרָא כְּשֶׁנִּמְצָא בְּנִבְלָה דְּלֹא דְּמִי לְבִיצָה שְׂלֵא נִגְמְרָה דִּהְוָה כְּבִשְׁרַ מִשְׁא"כ חֵלֶב דְּלֹא נִגְמַר הוּא כְּצִיר וּמִשְׁה"ה מְוֹתֵר מֵה"ת בְּחִי' וּבְמִיתָתָהּ דְּוֹדַאי לֹא גִרַע חֵלֶב שְׂלֵא נִגְמַר מְצִיר (ע' פּמ"ג סִי' פ"א שַׁפ"ד ס"ק י"ב הַנ"ל) וּמ"ש הַדְּרִישָׁה דְּחֵלֶב דְּמִי לְבִיצָה ר"ל כְּמוֹ דְּלֹא חֲשָׁבִינוּ בִּיצָה גְּמוּרָה בְּכָלל אַבְרָן' פִּינּוּ דִּהוּא נִפְרָדָה מִהַעוֹף ה"נ אֵין מְהֵרָאֵי לְחֲשׁוֹב חֵלֶב נְצִיר בְּכָלל אַבְרָן' פִּינּוּ שֶׁהֵם נִפְרָדִים מִהַבְּהֵמָה וּמִעֵתָהּ שְׁפִיר תָּמָה הַפּמ"ג דְּאִיף נֶאֱמַר דְּחֵלֶב נִבְלָה מְוֹתֵר מֵה"ת הֲלֵא קִי"ל דְּצִיר נִבְלָה אֲסוּר מֵה"ת דְּאֵין לִזְמַר דְּשִׁאֲנֵי צִיר דִּישׁ בּוֹ אִיסוּר אַבְמָה"ח מִשְׁא"כ חֵלֶב דְּאֵין בּוֹ אִיסוּר אַבְמָה"ח ז"א דְּלַדַּעַת הַדְּרִישָׁה עַכְצ"ל דְּגַם צִיר אַבְמָה"ח אֵינוּ אִיסוּר מֵה"ת כְּאִמּוּר: בְּרַם דְּעַדִּינּוּ נִשְׂאָר לָנוּ לְבָאָר מ"ש הַפּמ"ג דְּמוֹכַח (בְּבִכּוּרוֹת ו') דְּחֵלֶב הוּא כְּמוֹ צִיר דְּפִרְיָהּ ל"ל גְּמֵל כּו' דְּרִאֲיִיתוּ תְּמִי הוּא כְּנ"ל וְאֶמְרָתִי לְהַעֲמִיס לְפָנֶיךָ אַחֲרַת בְּדַבְּרֵי שְׂלֵא לְשׁוֹנֵי פְטוּעָה דִּהְנֵה בַּס' גִּנַּת וְרָדִים (כָּלל מ"ז) הַקִּשָּׁה עַל הָא דְּפִרְכֵינוּ (בְּבִכּוּרוֹת שָׁם) חֵלֶב מִנ"ל דְּשֶׁרָא הֲלֵא שְׁפִיר מוֹכַח דְּחֵלֶב שֶׁרָא מְדַאֲצְטְרִיף גְּמֵל גְּמֵל לְאֲסוּר חֵלֶב טְמֵאָה מְכָלל דְּחֵלֶב טְהוֹרָה שֶׁרָא וְקִדְמוֹ בְּקוֹשֵׁי זֹה הַב"ח (סִי' פ"א) וְתִירֵץ דִּהְגַּמ' מְפַלְפֵל בְּזָה מִשּׁוּם יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיִאֲדִיר (וַע' רַמְבַּ"ן ה' בְּכּוּרוֹת פ"א וּבַמְהַר"ש אֶלְגָּזִי שָׁם אוֹת דְּמִקְוֵי זֹה) וְיֵשׁ לְהַקְשׁוֹת הַכִּי ג"כ עַל הָא דְּפִרְיָהּ הַגַּמ' שָׁם ל"ל גְּמֵל דִּהְלֵא י"ל דְּבֵא לְאֲשַׁמְעִינוּ בְּזָה דְּחֵלֶב טְהוֹרָה שֶׁרָא דְּעַדִּינּוּ לֹא יַדַּע הַגַּמ' לִימּוּד אַחַר ע"ז וְכַה"ג כְּתָבוּ הַתּוֹס' (חֲוָלִין ס"ד א') ד"ה רַקְמָה דְּקָרָא דְּבַת הַיַּעֲנָה לְאֲסוּר בִּיצָתָהּ לֹא אֲצְטְרִיף רַק לְהַתִּיר בִּיצָה טְהוֹרָה ע"ש.

(וַע' בַּס' קָרְבַּן אֲשֶׁם שָׁם בְּבִכּוּרוֹת שֶׁהַעִיר ג"כ מְזָה) בְּרַם דֶּהַמְפּוֹרָשִׁים תָּמָהּ עַמ"ש הַתּוֹס' (בְּחֲוָלִין שָׁם) דְּשִׁמְעִינוּ דְּבִיצָה טְהוֹרָה שֶׁרָא מְדַאֲצְטְרִיף בַּת הַיַּעֲנָה לְאֲסוּר בִּיצָתָהּ הֲלֵא י"ל דְּבִיצַת טְהוֹרָה אֵינָה שֶׁרָא רַק אַחַר שֶׁשְׁחַט הַעוֹף אָבַל בְּחִי' הִיא אֲסוּרָה מִשּׁוּם אַבְהַמ"ח וְקָרָא דְּבַת הַיַּעֲנָה בָּא לְהַתִּיר בִּיצַת טְהוֹרָה אַחַר שֶׁחִטָּהּ דְּנָקָא דְּסַד"א דְּלֹא נִיָּתֵר בְּשִׁחִיטַת אִמּוֹ כְּמוֹ הַחֲוֹתֵף מִטְּחוּל וְכִלְיוֹת דְּאָסוּר מִשּׁוּם אַבְהַמ"ח כְּמִבְּנָאָר בַּגַּמ' וּבַש"ע (י"ד סִי' י"ד) דְּאָסוּר מִשּׁוּם דְּלֹא הִי מְעוֹרָה בְּהַ וּקַמ"ל קָרָא דְּזָה לֹא דְּמִי לְטְחוּל וְכִלְיוֹת שֶׁנִּחְתְּכוּ (וְכַה"ג הַקִּשָּׁה הַנוֹב"י תְּנִינָא חִיו"ד סִי' ל"ה וְתִירּוּצוֹ לֹא שְׁיִיף בְּזָה) וּלְפ"ז מִמִּילָא לֹא קִשְׁיָא עַל הָא דְּפִרְכֵינוּ ל"ל גְּמֵל גְּמֵל דְּאֵין לִזְמַר דְּאֲצְטְרִיף זֶה לְהַתִּיר חֵלֶב

טהורה דעכצ"ל דמקרא אחר שמעינן דחלב שרץ דאי מהד קרא לבד אפתי לא שמעינן
היתר רק לחלב שחוטטה פאמור אולם באמת צדקו דברי התוס' (חולין ה"ל) דשפיר
שמעינן דביצת טהורה שרץ מדאסר הפתוב ביצת טמאה דאין לומר דדוקא אחר שחוטטה
שרץ הביצה דהרי החוש מעיד דאחר שנגמרה הביצה הוא פמנחא בכדא דהוא פטחול
וכליות שנתחכו וא"כ השחוטטה לא מהני מידי להביצה וא"כ שוב אין לחלק כלל בין
קודם שחוטטה או אח"כ ולפ"ז הקל"ד מה פרכינן ל"ל גמל הלא י"ל דבא להתיר חלב
טהורה דהשתא אין לומר דיש להכריח דמקרא אחר שמעינן דחלב שרץ דהרי לדעת
הדרישה חלב דמי ממש לביצה דכמנחא בכדא דמי וא"כ כמו דשמעינן מבת היענה
להתיר ביצת טהורה גם בחיי העוף פיון דכמנחא בכדא דמי לא אהני לה השחוטטה מידי
ה"נ לענין חלב אין לחלק כלל בין קודם שחוטטה או אח"כ פיון דכמנחא בכדא דמי
ומדפריכין ל"ל גמל ולא ניקח ליה לתרץ פנ"ל עכצ"ל דלא פדרישה דבאמת חלב לא
פמנחא בכדא דמי וכמ"ש הרב ב"ח דהוא פגופה משום שנבלע בגומות וכציר דאע"פ
שעומד בפ"ע ואינו מעונה בה אעפ"כ הוא פגופה פיון שנבלע בגומות ולכן שפיר פריי
ל"ל גמל ועפ"ז תבארו דברי הפמ"ג דתמה על הדרישה דאיך יאמר דחלב נבלה מותר
מה"ת והא ציר נבלה ד"ת הוא ומוכח בבכורות דחלב הנה כמו ציר דפריי ל"ל גמל
דקשה מאי פריי הלא י"ל דאיצטריי גמל להתיר חלב טהורה ועכצ"ל דהי' לו ה'כרת
דמקרא אחרניא שמעינן היתר חלב פיון דמהד קרא לא שמעינן היתר רק לחלב שחוטטה
פנ"ל ולדעת הדרישה דחלב פמנחא בכדא דמי כביצה נמצא דמהד קרא שמעינן היתר
לחלב גם בחיי' והקל"ד מה פריי ל"ל גמל ודוק וכבר כתב האו"ת (סי' כ"ה) כי רוח ה'
דבר פם ונוכל לכונן בדבריהם אף מה שלא עלה על לבם ובפרט שגם הענין בעצמותו
נכון הוא בעזר אלקים חיים.

וגם בפשיטות יותר י"ל דהפמ"ג הביא ראיה (מבכורות שם) דחלב מתה אסור מה"ת
מדפריי ל"ל גמל כו' דאי חלב מתה שרץ י"ל דאיצטריי גמל להתיר חלב כמו בת
היענה דבא להתיר ביצת טהורה פנ"ל בשם התוס' ואף אם נימא דהמקשן כבר ידע דיש
לימודים אחרים להתיר חלב טהורה מדכתיב ארץ זבת חלב ודבש וכדומה אפתי י"ל
דמהנה לימודים לא שמעינן להתיר רק חלב בחיי' כמ"ש הנוב"י תננינא חיו"ד סי' ל"ו
הנ"ל דהנה קראי משמע בחיי' דוקא) לכן איצטריי גמל להורות היתר בחלב טהורה גם
אחר שמתה הבהמה דכיון דלהתיר חלב טהורה בחיי' לא איצטריי עכצ"ל דבא להתיר
חלב טהורה מתה והכי תידוק מגמל דדוקא חלב טמאה אסור בין בחיי' בין במיתתה הא
חלב טהורה שרץ בין בחיי' בין במיתתה ומדלא ניקח להגמ' לומר פן עכצ"ל משום
דפשיטא ליה דחלב נבלה הנה כמו ציר דאסור מה"ת מהטמאים ודוקא חלב בחיי' אינו
דומה לציר והבן: ויש להעמיס עוד בדברי הפמ"ג ולומר דכוננתו להוכיח מהא דפרכינן
בגמ' שם ל"ל גמל ומתריצין ע"ז סד"א דחלב טמאה שרץ משום דחלב חידוש הוא
דליכא דאיתי מן חיי' ושרי דע"ז הקשו התוס' (חולין ס"ד א') והרא"ש בבכורות שם)
דהלא איכא ביצה ודבש דאתו מהחיי' ושרי ומתריצו דאין שניהם באים בענין אחד וע' ב"י
(סי' פ"ו) שכ' דהטור פסק דמי רגלים שרי כמו חלב אף דנדאי אינם באים ממש בענין
אחד עם חלב אכן באמת חשיב זה ענין א' ודוקא ביצה עם חלב לא הוה ביאתם בענין
אחד משום א נבלע בגומות משא"כ ביצה שהוא פמנחא בכדא כמ"ש הב"ח הנ"ל לחלק

כן וז"ש הפמ"ג לתמונה על הדרישה דמדמי חלב לביצה דהלא בגמרא משמע דשאני חלב מביצה מדפרכינן ל"ל גמל ומשנינן ע"ז סד"א חלב חידוש הוא וידוע דדברי הפמ"ג נאמרו בקצור מאד וי"ל דהביא התחלת דברי הגמ' ועיקר ראיותו הוא ממה דמסיק הגמ' ע"ז וכה"ג מצינו בדברי חז"ל שהביאו ראיה מקרא ונהביאו רק רישא דקרא וכוונתם על הסיפא דקרא כמו בגמ' (סוטה י"ד ב') ובגמרא (מגילה ל"א ב') דפרש"י שם דהעיקר הלימוד הוא מסיפא דקרא עי"ש או אפשר דחסר תיבת וכו' בדברי הפמ"ג והכו פתבתי כ"ז שלא לשניא להפמ"ג פטועה פי ע"פ פשוט דבריו תמוהים מאד פדברים הנחתנו למעלה.

עכ"ד יצ"ו: אחר שנים רבות קבלתי מכתב מידידי הגאון מוהר"ר יוסף לערנער אבד"ק וואלאטישיסיק יצ"ו ובו קונטרס גדול נושא ונותן באמונה על דברתי בשדי חמדתי בכמה עניינים ומקללם הוא כמה שפתבתי במערכה זו באות צ"ג בא לו בארנפה פיד ה' הטובה עליו ועם פי לא אוכל לעיין בדב"ק לעשות רצונו חפץ חיים והנני מעתיק דבריו פכתבו וכלשונו וזה הוא שם בחלק הפללים במערכת הבי"ת אות צ"ג מביא מה שכתב בשו"ת שם אריה חלק יור"ד סי' נ"ב דמתנס' מוכח דליכא בחלב שחוטה אבר מן החי דלא פהדרישה ונהיר עליו מר שליט"א דט"ס וצ"ל דאיכא במקום דליכא ודלא פהבית חדש במקום דלא פהדרישה.

ידע מר שאין שם שום ט"ס ודין גרמא שאין ספרו ערוגת הבושם ביודו והנני להעתיק תורף דבריו שם ואת אשר נגזר עליו ממני בס"ד אנא ליתן לבו הטהור לאלה הדברים (א) וז"ל שם בסי' פ"א אות ד' תמה על הפרי מגדים בפתיחה להלכות מליחה על תמיהתו על הפרישה דסובר דחלב [וט"ס שם דדם] מטה דרבנן ולמה לא יאסור משום ציר נבלה דהוי דין תורה והקשה בעל ערוגת הבושם את הקושא האמור בספרו שם שהקשה אברו אחד למר שליט"א דמה ענין שמטיטה דשאני ציר נבלה דהציר יוצא מבושר הנבילה אבל החלב שפדד בהמה נתקבץ מחיים וכנוס ועומד שם ואינה נעשה נבילה פשמתה דומה לביצת נבילה והוסיף שם להביא ראיה לסברות הפרישה בזה מהא דילפינן בבכורות ו' דחלב שרי ולית בו משום אבר מן החי מחריצי חלב דגבי דוד והקשה בכרתי ופלתי דמאי ראיה דלמא מחלב שחוטה הוי דלית איסור אבר מן החי אמנם לפי דעת הפרישה אתי שפיר דאם חלב אסור משום אבר מן החי גם חלב שחוטה אסור דהשחיטה לא מהני להחלב להתייר דהחלב פנוס ועומד בפני עצמו ואינו ניתר בשחיטת בהמה כמו דלא נאסרה פשמתה מהאי טעמא ועל כרחין דחלב שרי ואין לומר דעל ידי שחיטה יש להתיר החלב מקרא דכל בבהמה תאכלו דמרבם אפילו ילד שבמעיה בפרק בהמה המקשה והוא הדין החלב אף הא ליתא וכמו שכתב הר"ן מוכא בבית יוסף סי' י"ג דמשום הכי דם השליל אסור דלא הותר רק מידי דבר אכילה ולא משקה דאינה בכלל היתר דכל בבהמה תאכלו והוא הדין חלב דמשקה היא ולפי מה דסקלא דעתין דחלב אסור משום אבר מן החי הוא הדין חלב שחוטה וכסברות הפרישה ולא קשה קושיות הכרתי ופלתי אמנם בתוס' בכורות כ"ה מבואר דשחיטה מתיר החלב דכתבו חז"ל ועוד דשרי לכ"ע וכו' יע"ש וכוונתם דאי סלקא דעתין דחלב פסולי המוקדשין אסור אחר שחיטה אם כן איך למדים דחלב שרי מחלב פסולי המוקדשין דאסרה תורה מפלל דחלב שרי ודילמא איצטריו קרא לאחר שחיטה דשרי משום אבר מן החי ומשום פסולי המוקדשין אסור הרי מבואר

מדברי תוס' אלו דשחיטה מתיר החלב ולא הוי אבר מן החי ולא אמרינו דהחלב הוי ככנוס ועומד בפני עצמו ולא ניתר בשחיטה ומוכח דלא פהדרישה עכת"ד שם בסי' פ"א מבואר דאין שום ט"ס: ב) ואשר כתב עוד מר מה שהביא מבכורות ו' עיין בנודע ביהודה תננינא יו"ד סוף סי' ל"ו שדחה ראיה זו שאין לומר שמה מחלב שחוטא דחלב שחוטא אינה מעמיד וכן הלימוד מבלא כסף ובלא מחיר יין וחלב לא קשיא דיש לומר דאולי אין טעם בחלב טוב שימשול בו תורה עכ"ל ידע מר שבעל ערוגת הבשם בסי' פ"ז אות י"א הרגיש בעצמו בדברי הנודע ביהודה אלו וכתב דדבריו תמוהים ועיין בחולין ק"ט בהא דאמרה לי' ילתא לר"נ כל מה דאסר רחמנא שרי לן פנותיה א"ל וזיקי לה פחלא דהיא טעם בשר בחלב הרי דשנה טעם חלב זה לשאר חלב וכן מה שכתב דאינה מעמיד היא דברי גבואות עכ"ל: ג) ומה שכתב שם מר שליט"א לדחות קושית האברא על הפרי מגדים שהיא קושית ערוגת הבשם הנ"ל דהפרי מגדים נזהר בזה דלכן הצייע מקום בסי' פ"א דמבואר שם דציר נבלה אסורה מן התורה ואם פן פיון דמוכח בבכורות דחלב דינו כציר ובציר דנבלה פשיטא לן דאסור מן התורה אם פן ממילא קים לן חלב דנבילה באיסור תורה פיון דחלב דינו כציר עכ"ל ובאמת לא העלה ארוכה בזה לקושיא זו דהנה מהטמאים אנו למדים על כל דבר היצא שלא על ידי בישול פגון על ידי מליחה או סחיטה דאסור גם פן מן התורה דעל ידי בישול יש לימודים אחרים יעניין פ"ן בחידושי לחולין דלרבנן אית להו תלתא קראי לטעם כעיקר פנגד שלשה מינים שיש לנו בזה וכו' יע"ש.

אמנם לטעם מאיסור שלא על ידי בישול וכנהו חכמים בשם ציר פשהוא לעצמו שלא על ידי תערובת [וליצא על ידי כפוש בארתי בתשובה דמתלוקת הפוסקים הוא אי נכנס תחת סוג טעם או ציר] אנו למדים מהטמאים ועיין תוס' חולין קי"ב ע"ב ד"ה ורןטבו ובתוס' בכורות ו' אמנם זה דוקא אם יוצא מאיסור היינו מעת שנאסר והלאה דהיינו למשל ציר היצא מנבילה על ידי מליחה או חלב מתה שהיתה נבלה מחיים פגון באותן שפנה הרמב"ם פרק ג' משחיטה ניטל הירף וחלל ניפר ונשברה מפרקת ורוב בשר וכי האי גוונא או חלב לענין אבר מן החי להסלקא דעתין דהש"ס בכל זה נדאי דגם החלב אסור מן התורה מלימוד דהטמאים פיון דמתמצה מכל גופה מעת שפבר נתנבלה והוי ציר נבילה וגם הפרישה מודה בזה מה שאין פן חלב מתה מה בצע דחלב מקרי ציר הא ציר דהיתרא היא דהתמצה מגופה בחייה בשעת היתר וכנוס ועומד בפחל והבהמה שמתה אחר כך לא חל על החלב איסור מיתה מן התורה דכנוס ועומדת שם ואין שום לימוד אחר בפני עצמו על זה וזה דומה לביצת נבלה פן היא דעת הדרישה: ד) ובזה מיושב נמי מה שנתקשה מר שליט"א שם על הפרי מגדים דמראה מקום לסי' פ"א דציר נבילה אסור ובאמת אינו מבואר שם רק ציר טמאה וגם אחר האריכות שהשיב הה"ג בעל עמודי אש סיים מר דאפתי לא איפרק מחולשא דלא היל"ל כמבואר בסי' פ"א ובאמת האריכות שהאריך בעל עמודי אש הוא למותר דחלב מתה דהוי ציר נבלה גם מר ראה בבית יוסף סי' פ"ז והפרישה דלא סבירא ליה פן מטעם אחר היא ועל מה שהוקשה לו לומר דבסי' פ"א אינו מבואר ציר נבלה לא השיב פלום אשר ע"כ יפה מסיק מר דלא איפרק מחולשו אמנם באמת פונת הפרי מגדים נכון ברור ופשוט וכדרכו בקודש לכתוב בקיצור והיא על הפלל פולה יצא דמראה מקום לסי' פ"א דשם היא המקור למהשדן

עליו היינו על כל טעם היצא מדבר איסור שלא על ידי בישול דאסור מן התורה דיש לימוד בפני עצמו על זה מהטמאים וחלב נכנס תחת סוג זה דציר יחשב וממילא הוא הדין חלב מתה לשיטתו דלא סבירא ליה פהדרישא דהוא ציר גבלה ולשון גבילה שנקט בתחלה תפס לשון קצור פיון דעל זה דין פללו יחד דחשוב לי' שפת יתר דלא יצטרף להאריף בלשון אחר כף טמאה והוא הדין גבלה פיון דהיא היא ממש ועל המקור הראה מקורו בסי' פ"א ושם דנקט טמא לשון הקרא היא דיליף מהטמאים וזה פשוט וברור והואיל דאתא לידן אמרתי לבאר בקיצור כל מה שיש לדבר בענין זה גם פן ויהא נפקא מינה מזה לכמה דינים וב"ה כל הדברים פנים ושנונים: ה) ובה מיושב נמי מה שלכאורה קשה טובא על דברי הגאון בעל נודע ביהודה במהדורא תניינא סי' ל"ו הקשה על הוכחה זו מבשר בחלב דהרי אם האסור משום אינה זבוחה על כל פנים חלב בן פקועה שרי שהרי אין צריף שחיטה והוצרף רחמנא לאסור בבשר בחלב בת פקועה שמזה החלב לבדה מותר ומשום בשר בחלב אסור יע"ש באריכות קצת וברי"ט אלגאזי בכרכות ד' ה' ע"ב כתב באופן זה דמשמעתי [רוצה לומר מדילפינו היתרא דחלב מדאסור לו רחמנא בבשר בחלב] יש ראיה דאם איתא דחלב בן פקועה פיון שיהא חי איכא משום בשר בחלב מאי ראיה איכא מבשר בחלב הא יש לדחות דאצטריף דנפקא מינה לחלב בן פקועה דמשום אבר מן החי ליכא ועיין ש"ף סי' י"ג סק"ג עכ"ל ולכאורה אשתמיטתיה להני שלשה דברי הר"ן והריטב"א הנ"ל דאוסר דם השליל דמשקה לא נתרבה בכל בבהמה תאכלו ואם פן הוא הדין חלב דמשקה היא וכנ"ל ויהי דבריהם נכונים רק לשיטת התוס' הנ"ל אמןם לפי מה שפכתתי מבואר דזה אינו דשאני דם השליל דהני אז בעין בעולם וכיון דמשקה היא לא נכלל היתרו בכל ואין השחיטה מטהרתו מה שאין פן לענין החלב דלא הוי עדיין בעולם אז פשהיה הולד במעי אמו וכיון דהבן פקועה נותרת בשחיטת אמה והחלב נעשה בה אחר כף פשנתגדלה ונתמצה מבשרה הנה ציר דהיתרא היא ואין בה איסור אינה זבוח ואין לומר הא דם נעפר ונעשה חלב דאנו לא קיימא לו פן עיין יו"ד סי' קפ"ט סעיף ל"ג ל"ד ועיין בנדה ד' ט' ע"א דר"י ור"י ור"ש לא ס"ל כר"מ דדם נעפר וס"ל דגם בטבע אינו פן וכמוכח מש"ס שם דגם ר' מאיר לא אמר סברתו שעל ידי טבע פן הוא רק דיליף לה מקרא ורבנן דרשו האי קרא לענין אחר ועיין בכורות ד' ו' הניחא למאן דאמר וכו' ועיין ברש"י שם בהדא דרבנן לא סבירא להו פלל הא דדם נעפר ועיין בגליון תוספת יום טוב בתוספות חדשים ריש מסכתא נדה: ו) וראיתי בס' פ"רם שלמה בהשו"ת שלו שפסוף חלק יו"ד שאלה צ' כתב לחדש להלכה דלדעת הי"ש מי שאוסר מימי חלב משום אבר מן החי פיו"ד סי' פ"א סעיף ה' גם מימי חלב מן פקועה אסור על פי שיטת הר"ן דאסור דמו דמשקה הוא ואינו נכלל בכל והוא הדין חלב וכבר מימי חלב אסור כמו בשאר בהמות והעיר בדברי הגאון נודע ביהודה ורי"ט אלגאזי הנ"ל ותמה עליהם דלא העירו בדברי הר"ן והנה אף לשיטתו נעלם ממנו דברי התוס' הנ"ל אמןם בעיקר הדבר אחר המחילה טעות גדול היא דשאני חלב בן פקועה דציר דהיתרא היא וכאמור שוב ראיתי בנחלת צבי סוף סי' פ"א ובסי' פ"ז העיר מסברא דנפשיה לענין מימי חלב בת פקועה כמו שעלה על דעת בעל פ"רם שלמה ודחה נמי זה כמו שפכתתי ונהגתי אמןם לענין מימי חלב בת פקועה לא צריכנא לבא להא דלא קיימא לו דם נעפר דזה אתי שפיר אפילו לר' מאיר דסובר דם נעפר דמאן דאסר מי חלב הוא

דוקא אליבא דרבנן ומטעם ציר מן החי אמנם אליבא דר' מאיר משום דם נעפר וכו' גם מי חלב מותר דטעמא מאי סבירא ליה לאסור משום דהנה אמיןא לאסור החלב משום ציר אבר מן החי ורק דרממנא שריא ע"כ חידוש הוא ואין לה בו אלא חידוש דוקא כשהחלב והמים מעורבים מה שאין פן כשנפרד המים הנה נשאר באיסורו דיצא מן החי דשניהם יצאו יחד מן החי ולא נשתנו וזה כיון שלא הותר ממילא נשאר באיסורו מה שאין פן לטעמא דדם נעפר הנה כיון דהתורה התירה החלב כיון שנשתנה הדם ונעשה חלב הותרה לוא יהיה דחידוש היא אבל על כל פנים הותרה וכבר הוי המי חלב ציר דהיתרא דלא מתמציי מדם רק מחלב ולא שנייה לומר דנשאר באיסורו וזה ברור ונכון ועיין בשו"ת חתם סופר יו"ד סי' ע' ועיין סי' רט"ז במגן אברהם סק"ג ובחק יעקב סי' תס"ז ובתשובה הארכתי בכל זה ואין פאן מקומו ונחזור לנדון דידן: ז) והנה לפי דברי בעל ערוגת הבשם כבר כתבתי לעיל בסק"ב ליישב את הדחיה שדחה מר שליט"א דבריו אמנם אי קשיא עליו הא קשיא דבאמת כמו זר נחשבו כל מה שחידש שם ולא ק השם הוא ואין שום מחלוקת כלל בין התוס' והר"ן והריטב"א דאפילו להסלקא דעתין דהש"ס דחלב יאסור משום אבר מן החי חלב שחוטא מותרת אליבא דכולי עלמא אפילו לשיטת הר"ן והריטב"א וגם לסברת הדרישה הנ"ל וגם התוס' סובר כר"ן דדם נוהג בשליל דמה ענין חלב מהבהמה עצמה לבן פקועה דשאני בן פקועה דיש לו חיות בפני עצמו ובריה בפני עצמה היא ככל בהמה ושפיר הוי סלקא אדעתין דטעון שחיטה כיון דחי לפנינו היא אי לא רבויא דכל בהמה תאכלו והואיל וכן סוברים הר"ן והריטב"א דתפסת מיעוט תפסת ומרבינו רק אוקל כמשמעותיה דקרא ולא משקה מהבן פקועה דהיינו דם ונשאר באיסורו מה שאין פן חלב הבהמה עצמה כל זמן שהיא בפנים מאיזה סברא בעולם? הי סלקא דעתין לאוסרה אפילו להסלקא דעתין דחלב אסור משום אבר מן החי פשיטא למאן דאמר בהמה בחייה לא לאיברים עומדת לית ממה לדבר כלל ועיין חולין ד' ק"ב ע"ב דלמאן דאמר לא לאיברים עומדת אם בלע צפור חי אינו עובר משום אבר מן החי דשלימה לאו אבר מיקרי ולא חל עליה בחייה איסור אבר מן החי כלל יע"ש ולפי זה אף אם נניח לו סברתו דחלב גם כשהוא בפנים מפל מקום כיון שפנוס ועומד בפחל חשובה כמפורדת על כל זה החלב מותר כיון דבחייה לא לאיברים עומדת ואינו חל עליה בחייה איסור אבר מן החי כלל כבר הוי החלב ציר דהיתרא דחלב משום צירן איתרבאי וכנ"ל ובתשובה הקשיתי באמת אף על חלב שייצאה ממש לחוץ על עיקר הסלקא דעתין דש"ס בכורות לאסור חלב משום אבר מן החי אי לא דגלי קרא להתיר למה לי קרא הא בחייה לא לאיברים עומדת והוי ציר דהיתרא והנה לשיטת רש"י בחולין אתי שפיר דסובר דעל כל פנים לבשר עומדת אמנם לשיטת התוס' דגם לבשר אינה עומדת קשה באמת והנה לכאורה יש לומר כיון דעל כל פנים יש עשה דאינו זבוחה וכמו שכתב הרמב"ם והסמ"ג דהאוכל בלא שחיטה כמו אבר מן החי או נבילה דמלבד הלאו דאבר מן החי או נבילה עובר גם פן בעשה דאינו זבוחה ואם פן שפיר איצטריך קרא למישרי חלב אבל זה אינו דמבואר דעת הרמב"ם והרב המגיד דהאי פללא דכל היצא מטמא טמא ומטהור טהור אינו אלא למה שאיסורו בלאו אבל לא למה שאיסורו אינו אלא בעשה ולכך חלב אדם מותר אף על פי שבשרו בעשה ונראה שכן קיימא לן דהשפתי פהו ביו"ד סי' ע"ט סק"ד מביא אף דבריהם ואם פן אין על החלב שום איסור אף דבשר אף דנה יש לומר

דהתוס' לשיטתם דלא סברי פרמב"ם בזה וכמוכח מכתובות ד' ס' שהוכיחו דליכא עשה בבשר אדם מדשרינן חלב אשה מבואר דסוברים דבאיסור עשה גם כן צירן כמותן ואם כן יכולנא לתרוצי דהרמב"ם דסבירא ליה דבעשה צירן מותר סובר פשיטת רש"י דלבשר עומדת אף על גב דאין הכרע בזה פרמב"ם יקנה מוכרח זה מדברינו דכיון דסבירא ליה דלא לאיברים עומדת וכאשר יבואר בסמוך בס"ק י"ג דסובר דבאיסורי עשה צירן מותר וקשה סוגיא דבכורות דלמה לי קרא להתיר חלב ועל פרחין דסבירא ליה דלבשר עומדת [אי לא נימא דמוקי דברי הש"ס כמו שיבואר בסמוך] והתוס' דסוברים דגם לבשר אינה עומדת הא סוברים דצירן אסור אף בעשה אף דא עקא מה נענה לדברי התוס' בשבועות כ"ד דסוברים דנבחה הוא רק תיקון הקלאו ולא עשה ואיך סלקא דעתין דהש"ס לאסור חלב משום דיוצא מהחי הא לא לאיברים עומדת ולא לבשר עומדת וגם אינו בעשה והוי ציר דהתירא והנה בתשובה הארכתי בזה והעליתי דעל פרחין דסוגיא דבכורות דהוי סלקא דעתין לאסור חלב היא רק למאן דאמר בהמה בחייה לאיברים עומדת ואחר זמן רב הגיע לידי ספר הנכבד והיקר מנחת חינוך מרב הגאון הצדיק מטארניפאל וראיתי שהרגיש בקצור בזה דלמאן דאמר לאו לאיברים עומדת לא שייך סלקא דעתין לאסור חלב וכתב דאפשר דעל כל פנים איסורא איכא או דהסוגיא למאן דאמר לאיברים עומדת זהו אמת ויציב וכמו שכתבתי ונהנתי מאד דיש לי תנא דמסייע אמנם מה שכתב דאפשר דעל כל פנים איסורא איכא אחר המחילה פי רב הוא אישתימטיטיה דברי התוס' חולין ק"כ ע"א ד"ה מה ותוס' ביצה כ"ה ע"א ד"ה בחזקת איסור דלמאן דאמר לאו לאיברים עומדת אפילו איסורא ליכא ובתשובה הארכתי מאד לברר זה מדברי הש"ס והפוסקים שהוא מוכרח דלמאן דאמר לאו לאיברים עומדת אפילו איסורא ליכא והואיל וכן כבר אין להקשות מזה על בעל ערוגת הפשם דדבריו הם אליבא דסלקא דעתין דהש"ס בכורות והיא אליבא דמאן דאמר דבהמה בחייה לאיברים עומדת: ח) אמנם מדניל ידיו משתלים דמצאתי בערוגת הפשם בפתיחה להלכות שחיטה העיר בקושיא זו דלמאן דאמר לאו לאיברים עומדת איך סלקא דעתא דש"ס לאסור חלב וכתב לתרץ דעד כאן אמרינן לאו לאיברים עומדת רק לפי האמת דכבר ידעינן דחלב ובצים מותרות אם כן לענין מה הנה לה להתורה לאסור שיחול איסור אבר מן החי על הבהמה כיון דבחייה לאו לאיברים עומדת דמי פתי יחתוך מבהמה לכה אין נקרא עליה עדיון שם איסור אבר מן החי אבל אי נימא דחלב אסור שפיר אמרינן דחל איסור אבר מן החי דאף על גב דאינה עומדת לחתוך ממנה אבר מכל מקום עומדת היא לחלוב וכיון דנפקא מיניה לחלב שפיר חל אבר מן החי אף כשלא נתלש ממנה וכו' עכ"ד ולישיטתו בזה כבר אין ראיתו הנ"ל ראיה לסברת הדרישה מסוגיא דבכורות דרק על חלב פחל יש לומר כן דהוי סלקא דעתין דחל על הבהמה איסור אבר מן החי כיון דעומדת לחלוב מה שאין כן על חלב שפקיבה דאינה עומדת לחלוב וחלב שפקיבה הוי גם כן חלב שחוטה וכמו שכתב בהדיא בשער המלך בפרק ט"ו ממאכלות אסורות וכן כתב בבאר היטב בס' צ' ס"ק כ"ב יע"ש ועל פרחין דסברתם דנחשבת ונגררת אחר בהמה השחוטה וכאשר יבואר בסמוך בס"ק ל' ואם כן אפתי קשה דלמאן דהחריצי חלב דגבי דוד הוי מחלב שפקיבה ולא שייך בזה כל דבריו הנ"ל שפסי' פ"א דאם חלב אסור משום אבר מן החי גם השחיטה לא מהני להחלב דכגוס ועומדת היא וכנ"ל דלמאן דאמר בהמה בחייה לא

לאיברים עומדת אין אנו צריכין להשחיטה שפתיר החלב שבקיבה דבלאו הכי מותרת דהוי ציר דהתירא וכנ"ל דזיל פתר טעמא דכל עצמה הוה סלקא דעתין לאסור חלב פחל דעומדת לחלוב מה שאין פו חלב שבקיבה דאינה עומדת לחלוב ודמי לן חלב הזאת פחתיקה אבר מהבהמה דאמרינו דעל האבר אינו חל איסור אבר מן החי בחייה דלא לאיברים עומדת דמי פתי יחתוף אבר ורק לענין החלב פתב לחדש דחל דעומדת לחלוב ואם פו חלב שבקיבה דאינה עומדת לחלוב דמי לשאר איברים דלא חל עליה איסור אבר מן החי בחייה דאינה עומדת לתלוש הקיבה עם חלבה בחייה וכיון דחזינהו להפוסקים הנ"ל דחושבים לחלב שבקיבה לחלב שחוטא ומטעם דהיא נגדרת אחר הבהמה השחוטא ואם פו ממילא דכבר פציר מבהמה זו תחשב וכיון דאינה עומדת לחלוב מהקיבה ואינה עומדת לחתוף אברים בחייה הוי ציר דהתירא ואין אנו צריכים פלל להיתר השחיטה ולרבויהי דכל ואין שום ראיה להדרישה דאפתי קשה דשמא מחלב שבקיבה הוי התריצי חלב וזה בנדאי מעמיד ועיין לעיל סק"ב ט) איברא דזה יש לומר דהוא אגיל לשיטתו בזה בסי' צ' דסבירא ליה דחלב שבקיבה אסור מן התורה דהוי חלב חיה אמנם אנכי בתשובה דחיתי דבריו ובררתי בעזה"י דכנים דברי הפאר היטב והשער המלך ויבואר בסמוך אי"ה בס"ק ל' ואם פו גם דבריו ליתא אף דיש לחלק קצת דאף על גב דקימא לן דחלב שבקיבה הוי חלב שחוטא ונעקר ממנה פל פחה ושמה שפבר הי' חל עליה מקודם ונגדרת אחר הבהמה השחוטא לענין שתהי' נחשבת חלב שחוטא פיון דנעשה בה מעשה ונשחטה בהמה זו והוציאוהו אחר שחיטתה עם פל זה לא יכלפו לחושבה לציר דהתירא פיון דעל פרחין לא ממנה מתמצה אף דבאמת קשה למצוא חילוק נכון בזה למעמיק היטב אמנם לא צריכנא לזה יען דעיקר דבריו ליתנייהו לפי עניות דעתי במ"ש לתרץ דאף למאן דאמר לא לאיברים עומדת הוי סלקא דעתין לאסור חלב פיון דעומדת לחלוב וכנ"ל ובאמת הם שני הפכים בנושא אחד ותלה תניא בדלא תניא רוצה לתלות יש באין פיון דשמענו להאי תנא דסובר שבשביל שאינה עומדת לאיברים דמי פתי יחתוף אבר אין עליה איסור אבר מן החי בחייה אף נוכח לומר דבשביל שעומדת לחלוב יש עליה איסור אבר מן החי אף שאינה עומדת לחתוף אברים הנה זה תרתי דסתרי בנושא אחד דכיון דכבר הנחת דאינה עומדת לחתוף איברים פבר על פרחין אין חל על החלב שום איסור דהוי ציר דהתירא דהא בהא פליא דאם היינו יכולים לומר דכיון דעומדת לחלוב עומדת נמי לתלוש איברים ממנה הוי אתי שפיר אבל הדבר פשוט דאי אפשר לומר פו הנה פו ממש אין יכולים לומר פיון דעומדת לחלוב יש עליה איסור אבר מן החי אף שבאמת אינה עומדת לחתוף איברים דמאין יבא האיסור עליה האיברים אינם עומדים לחתוף ואין עליהם איסור וצירן דהיינו חלב יאסור אתמהה ואין לכונן ולישר קצת סברתו בזה רק דנימא הפוננה דכיון דעומדת לחלוב יש עליה פולה פמו שהיא שלמה איסור אבר מן החי והוי החלב ציר דאיסורא אבל באמת זה אינו דאף מאן דסבירא ליה דיש איסור אבר מן החי על שלמה היא לאו משום דסבירא ליה דחל עליה פמו שהיא שלמה איסור אבר א החי רק דסבירא ליה דלאיברים עומדת וקל וחומר למאן דסובר לא לאיברים עומדת דאי אפשר לומר פו והנה פל זה אני אומר על גוף סברתו דאי אפשר לומר פו אמנם לקושטא עיקר דבריו בזה ליתא דהא גם אליבא דמסקנא דחלב מותר יש נפקא מנה טובא אי לאיברים עומדת לענין אם בלע צפור שלם כאשר פליגי בזה באמת

בְּחֻלִּין ק"ב וְאִם כֵּן פִּינּוּן דְּאֵנוּ רוֹאִין דָּאֵם בְּלַע צְפוּר שְׁלַם סוּבְר דָּאִין בּוּ מְשׁוּם אִיסוּר
אֲבָר מִן הַחַי כְּבָר עַל פְּרָחְנוּ דָּאִין לְסַפֵּק כְּלָל לְשִׁיטְתוֹ עַל חֵלֶב שְׂיֵאָסוּר מְשׁוּם אֲבָר מִן
הַחַי דְּהוּי צִיר דְּהִיטִירָא וְעַל פְּרָחִין סוּגְיָא דְּבְכּוּרוֹת הִיא רַק לְמֵאן דְּאָמַר לְאִיבְרִים עוֹמְדָת
וְכֹאשֶׁר אָמְרָנוּ וְנִזְהוּ מַה שְׂרָצוֹנוּ לְבָאָר בְּזַה עֵתָה: י) וּלְפִי זֶה כָּל עֵינְקָר רְאִינִית בְּעַל עֲרוּגַת
הַבֶּשֶׂם בְּסִי' פ"א הַמוּבָא בְּסִי' א מְסוּגְיָא דְּבְכּוּרוֹת לְדַעַת הַדְּרִישָׁה הִיא אֵלִיבָא דְּמֵאן דְּאָמַר
בְּהֵמָה בְּחַיִּיהָ לְאִיבְרִים עוֹמְדָת וְחֲשׂוּבָה הַחֵלֶב כְּצִיר מְאָבָר מִן הַחַי וְהִנֵּה לְכֹארוּהָ נִרְאָה
דְּאִשְׁתְּמִטְתִּיהָ ש"ס עֲרוּף חוּלִין ס"ט ע"א דְּאָמְרִינּוּ הֵתָם אִית לִיהָ תְּקִנְתָּא לְאִיסוּרִיהָ
בְּשַׁחֲטָה וִיעֵשׂה הַרִי דְּכִינּוּן דְּהִשְׁחִיטָה הוּי תְּקִנְהָ לְבְּהֵמָה הוּי נְמִי תְּקִנְהָ לְהַחֵלֶב שְׂכָבָר
יִצְאָה וְקַל וְחוֹמֵר דְּהוּי תְּקִנְהָ לְהַחֵלֶב שְׂכָבָרִים אִף דִּישׁ לְחַלֵּק דִּישׁ לֹמֵר דְּהֵתָם עֵינְקָר
הַפְּנִינָה דְּחֵלֶב דְּעֵלְמָא בְּאֶמְתַּת יֵשׁ קְרָא לְהִתִּירָא וְאִינוּ מִתִּיר רַק זֶה הָאִיסוּר שְׂבָא מִהַחַי
וְלֹאִיסוּר זֶה יֵשׁ תְּקִנְהָ כְּלוּמַר שְׂאִין עַל זֶה רַק אִיסוּר אֶחָד וְנִזְהוּ מִתִּיר הַקְּרָא אֲבָל מְנָא לִיהָ
שְׂיִתִּיר גַּם אִיסוּר יוֹצֵא דְּהוּי נְמִי צִיר טְרִיפָה וְעֵינּוּ חֲדוּשֵׁי הַרְשָׁבָ"א וְדו"ק הֵיטֵב אֶמְנָם
בְּאֶמְתַּת רְאִינִיתוֹ בְּזַה הִיא שְׂגִיאַתָּה גְּדוּלָּה דְּעַד כְּאֵן חֲשִׁיבָה כְּצִיר מְאָבָר מִן הַחַי דְּוָקָא הֵיכִי
שְׂהַחֵלֶב כְּבָר יִצְאָה מִהַגּוֹף וְנִפְרָשָׁה וְנִעְקָרָה מִחַיּוֹת הַבְּהֵמָה לְחוּץ בְּזַה הוּי סְלֵקָא דְּעֵתִין
דְּנִכְלָלַת בְּהָאִיסוּר שְׂאֶסְרָה הַתּוֹרָה אֲבָר מִהַחַי כִּינּוּן דְּגַם זֹאת בְּהַחַי הוּי יוֹצֵא וְנִפְרָשׁ מִהַחַי
וְכִלְשׁוֹן הַש"ס מִי אִיבָא מִיַּדִּי דְּאֶתִי מִהַחַי וְשְׂרִיא מַה שְׂאִין כֵּן הֵיכִי שְׂלֵא יִצְאָה עֲדִינּוּ וְלֹא
נִפְרָשָׁה לְחוּץ לוֹ יִהְיֶה שְׂהַחֵלֶב כְּנוּס וְעוֹמְדָת שֵׁם בְּפָנִים אֲבָל עִם כָּל זֶה הָא בְּפָנִים הִיא
עֲדִינּוּ וְלֹא רְאֵתָה פְּנֵי הַחוּץ וְלֹא נִפְרָשָׁה וְלֹא נִעְקָרָה מִחַיּוֹת הַבְּהֵמָה דְּכַח הַחַיּוֹת שׂוֹלֵט גַּם
בְּהַחֵלֶב כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּפָנִים וְקַל וְחוֹמֵר מְאָבָר הַמְדוּלְדָּל הֵיכִי שְׂיִכּוֹל לְחַזֵּר וְלְחַיּוֹת וּבִיּוֹצֵי
זָכַר שְׂנִתְלִישׁוֹ בְּסִי' ס"ב דְּבִכְאֵן לֹא נִשְׁתַּנָּה שׁוּם דְּבָר בְּמַעֲשֵׂה נֶגֶד הַטְּבַע וּמֵאִיזָה סְבָרָא
וְטַעַם וְדַמְיוֹן וְלִימוּד בְּעוֹלָם יֵאָסֵר הַחֵלֶב הָא אִין שֵׁם אִיסוּר עָלֵיו רַק מַה שְׂנִפְרָשׁ מִהַבְּהֵמָה
בְּחַיִּיהָ דְּהֵינּוּ אֲבָר מִהַחַי דְּלֹא מְצִינּוּ לְחֵלֶב אִיסוּר אַחַר רַק מַה שְׂיִצְאָ מִהַחַי וְחֵלֶב דְּהוּי
סְלֵקָא דְּעֵתִין לְאֶסְרָה הִיא מְשׁוּם דְּלֹאִיבְרִים עוֹמְדָת אוֹ לְבָשֶׁר עוֹמְדָת וְהוּי צִיר דְּאִיסוּרָא
שְׂיִצְאָ מְאָבָר מִהַחַי אֲבָל כָּל זְמַן שְׂלֵא יִצְאָה אִין שׁוּם סְלֵקָא דְּעֵתִין וְסְבָרָא בְּעוֹלָם שְׂתֵאָסְרָה
וְכִי בְּשָׁבִיל שְׂכָנוּס וְעוֹמְדָת בְּפָנִים חֲשׂוּב כְּכָבָר יִצְאָ לְחוּץ וְצִיר דְּאִיסוּרָא מִהַחַי הִיא
אֶתְמַתָּה וְלֹא דְמִי לְחִיתוּף מִהַטְּחוּל וּמִהַפְּלִיּוֹת דְּאֶסוּר אִף שְׂיִשְׂאָר בְּפָנִים דְּשֵׂא"ה דְּנַעֲשֵׂה
בָּהּ מַעֲשֵׂה חֲדָשׁ בְּיָדִים וְנִחְתַּף מִהַחַיּוֹת וְאִינּוּ נִכְלָל בְּכָל וְאִימְעֵיט מֵאִתָּה שְׂלִימָה וְלֹא
חֲסָרָה בְּפָרֵק בְּהֵמָה הַמְקֻשָּׁה וְרֵאָיָה דְּהֵא כְּשִׁנְחֵתָהּ מִהַעוֹבָר וְנִשְׂאָר בְּפָנִים בְּאֶמְתַּת מוֹתֵר
עֵינּוּ בְּטוּר סִי' ס"ב וְכָל שְׂכָן חֵלֶב דְּלֹא נִחְתַּכָּה וְנִעְקָרָא בְּיָדִים רַק מַעֲצָמָה עַל פִּי טְבַעָה
שְׂהַטְבִּיעַ הַבוּרָא ב"ה נִתְגַּדְלָה שֵׁם וּמְדוּעַ תְּאָסְרָה אִיף תְּאָסְרָה בְּאִין שׁוּם לִימוּד וְאִין שׁוּם
מִיְעוּט עָלֶיהָ וּפְשִׁיטָא שְׂמוֹתֵרַת בְּמִקוּמָה וְעַכְשָׁיו נִשְׁחַטָּה וְהוֹתֵר גּוּף הַבְּשָׁר הַחַי מִמִּילָא
דְּנִיחְתֵּרַת גַּם הַחֵלֶב כְּמוֹ חֲתִיכָה בְּשָׂר כְּלוּמַר כְּמוֹ שְׂמוֹתֵר מַעֲתָה לְחִתוּף אֲבָר מִמֶּנָּה כֵּן
מוֹתֵר עֵתָה לְהוֹצִיאָה לְחוּץ דְּכָבָר נִשְׁחַטָּה וְאִינָה מוֹצִיאָה בְּחַיִּיהָ וְחֵלֶב הוּי צִיר דְּהִיטִירָא
וְאִין אָנוּ צְרִיכִין לְרוּבָיָא דְּכָל כָּלָל דְּלֹא נִתְמַעְטָה עַל יְדֵי שׁוּם טַעַם וְסְבָרָא בְּעוֹלָם וְלֹא
דְמִי לְכֵן פְּקוּעָה וְכַנ"ל בְּרִישׁ אוֹת ז' וְאִם כֵּן אִף לְסִבְרַת הַר"ן וְהַרִיטְב"א חֵלֶב שְׂחוּטָה
מוֹתֵרַת וְאִין שׁוּם רְאָיָה לְהַדְרִישָׁה מְסוּגְיָא דְּבְכּוּרוֹת וְהַתּוֹס' וְהַר"ן אִינָם מְחַוְלָקִים כְּלָל
לְעַנְּנֵן חֵלֶב אִי מִשְׁקָה נִכְלָל בְּכָל בְּהֵמָה דְּלֹא מִן הַשֵּׁם הוּא וְגַם הַדְּרִישָׁה סוּבְר כֵּן וְעַד
כְּאֵן לֹא אָמַר דְּכָנוּס וְעוֹמֵד רַק לְעַנְּנֵן שְׂלֵא תִהְיֶה חֵלֶב מִתָּה דְּעֵתוֹ כִּינּוּן דְּלֹא נִתְגַּדְלָה

באיסור ואין בה חיות שתחול עליו שם מיתה על פן פשמתה הבהמה לא אתעביד בה מעשה חדש בהחלב ומדמה לה לביצת גבלה אבל לא שתהיה החלב על ידי זה נחשבת אבר מן החי על ידי שפנוס ועומד בפנים וגם השחיטה לא יועיל דלא מן השם הוא דלא יצאה עדיין מהחי לאויר העולם בחייה וכשנשחטה הותרה החלב ממילא כמו הבשר וכנ"ל וכל דברי ערוגת הבשם בזה מןפרכים לגמרי ואיננו סובל אריכות כלל ורק יען ראינו דברי רב גדול בזה חרוטים בספר הכרחנו לארוה קצת ולבאר דהוא דבר בטל: (יא) והנה אף שדברים אלו נכונים וברורים מעצמם הנני להביא עוד ראיה מןכרחת לזה דלשיטתו למאן דאמר לאיברים עומדת צריה להיות על דם הלב ודם הסמפונות עוד איסור דאחי מהחי דאין השחיטה מתיר דם פזה דכנוס ועומד וגדולה מזה יש לומר פן על כל דם דחשוב פנוס ועומד דכל דם הוא בעין בבעלי חיים פנוס ועומד ותדע דבכל מקום שתנוקף בחודו של מחט שוטף דם ואף שאיסור דם חל עליו במעי אמו לשיטות הר"ן והריטב"א דנוהג בשליל ואיסור אבר מן החי אף למאן דאמר לאיברים עומדת אינו חל עד שינולד וכמבואר בחולין ק"ג לכשנטרפה עם יציאות רובא דאיסור אבר וטרפה בהדדי קאתו וכן כתבו נמי בהדיא בתוס' חולין ד' צ' ד"ה אלמא וגם איסור מוסיף לכן נח לא הוי דהטמאים לאסור צירן ורוטבן לישראל ולא לכן נח והא דסלקא דעתין שיאסור חלב משום אבר מן החי היינו לישראל ולא לכן נח וכמו שהאריך בזה בכרתי ופליתי סי' פ"ח ו"ש"ס ערוה היא בסנהדרין י"ח דסבירא להו לרבנן דאין בן נח מצנה על דם מהחי וכדבריהם קיימא לן להלכה וכמו שפסק הרמב"ם בפ"ק ט' ממלכים הלכה יו"ד והטעם כמו שכתבתי וגם בלאו הכי אפילו איסור אבר מן החי ממש לא הוי מוסיף לדעת תשובות מהרמ"ע מפאנו סי' קנ"ד קכ"ד דליכא למימר מיגו דאיטוסף איסור לכן נח יחול איסור עלינו דהא דרשינן ראה ויתר גוים שבע מצות התיר להם וכו' ע"ש ונראה דכן הוא דעת הרמב"ם בפ"ק ה' ממאכלות אסורות במה שכתב תלש אבר מן החי ונטרפה בנטילתו ואכלו חייב משום אבר ומשום טריפה שהרי שני האסורין באים פאחת משמע דאי הוי טריפה מעיקרא ותלש אבר ואכלו לא אחי איסור אבר וחייל ועל פ"חין דסבירא ליה דלא הוי מוסיף לכן נח וכדעת מהרמ"ע מפאנו עם כל זה נפקא מינה רבה איכא בזה לכשייתבשל דפקע מינה איסור דם מן התורה וחייל איסור שבא מהחי ויהיה אסור מן התורה ונפקא מינה נמי לספק שיהיה אסור והוא דבר מבהיל דיהיה כל דם אסור מן התורה לשיטתו אחר הבישול ולא שמענו מעולם וגם איכא שמענו מפל הפוסקים וכן אנחנו ממש בחלב שחוטף וכאמור והטעם ברור כמו שכתבתי וכל זה ברור ופשוט: אחרי כתיבי זאת ראיתי מה שכתב בספרו ערוגת הבשם סי' ס"ב סעיף ג' מביא בתחלה בשם ספר גחלת בנימן מצנה צ"ג שחקר למה לא יהיה בדם מן החי איסור לכן נח דגם החלב הוי סלקא דעתין לאסור ורק דגלי קרא אבל בדם מנא ליה [ולפי מה שכתבתי אחי שפיר דקיימא לן לא לאיברים עומדת ואי לבשר עומדת יש מחלוקת הפוסקים וספק מותר לכן נח ועשה דאינה זבוחה לא שייך בעכו"ם וגם אף למאן דאמר לאיברים עומדת הטמאים לאסור צירן לישראל נאמר ולא לכן נח ויתבאר לקמן] ואחר כך פתב פיון דבבן נח קיימא לן פרבנן דאינו מצנוה על דם מהחי ואם פן הוא הדין בישראל והטעם דבחלב הוי סלקא דעתין לאסור צירן ורוטבן דחלב מתמצה מפל האיברים והוי כמו ציר אבל דם דכנוס ועומד הוא בפני עצמו יש לומר דאינו בכלל צירן ורוטבן וכיון דהוי משקה ולא

אוכל אינו נכלל בכלל לאו זה דלא תאכלו וכמו שפתיב הר"ן מובא בבית יוסף סי' י"ג דמשום הכי דם שליל אסור דלא נתרבה מכל בבהמה תאכלו רק מידי דבר אכילה ודם הוא משקה ולא אוכל עכ"ל ועמדתו מרעיד ודבריו מרפיסין איגרי מדבריו בסי' פ"א מבואר דאפילו פשהוא עדיין בפנים אסור משום אבר מן החי דחשוב פליצא פיון שפנוס ועומד וכאן מתיר אפילו פשיצא ממש לחוץ דאינו בכלל ציר פיון דכנוס ועומד בפני עצמו והנני שואל אותו וכי משום דכנוס ועומד הוא גרע הוא מציר אתמהקה ועוד תינח הדם שנולד עמו ומה יענה על הדם שמוסיף והולך מחדש בכל יום תמיד על ידי אכילה ושתיה שנתהנה דם מהמזון וכבודע האם לא פציר יחשב וכי משום דבעין וכנוס ועומד איקלוש אסורו ועוד דכי מתמה הש"ס מי איפא מידי דאתי מהחי ושריא הא איפא דם ועוד דבהמוציא יין ד' ע"ז אמרינו דם נבילה ב"ה מטמא וקאמר ר' יוסי דלא מטמא ב"ה אלא פשיש רביעית דם הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על פניות אלמא דבשביל שיכול לקרוש חשוב כפשר איברא דמנה אין ראיה וכמו שפתיבו בתוספות שם ד"ה הואיל ובפסחים כ"ב ד"ה והרי דם דבלא רוביא לא חשבנו דם כפשר יע"ש ולכאורה יתנה אדרבא מנה ראיה לסברת ערוגת הפשם אבל באמת זה אינו חדא דמקרא מלא הוא כל נפש מכם לא תאכלו דם הרי ראינו מפורש דבדם אפיק קרא בלשון אכילה דלא פתיב לא תשתו דם ושינית אישתמיטתיה דברי התוס' בחולין קי"ב ע"ב ד"ה ורובטבן דמהטמאים נפקא מינה לן תרתי צירו וגם רובטבן דלהוי שתייה פאכילה יע"ש ובכי האי גוונא דכבר נכלל דם בהאיסור אז פשהנתרה לא אמרינו דגם דם הותר דתפסת מיעוט ונשאר באיסורו וכמו שפתיב הר"ן בדם שליל וכמו שפיארתי סברתו באות ז ויש ראיה לסברת הר"ן בזה מתוס' פסחים ה"ל בדרף כ"ב ע"א ד"ה והרי דם יע"ש מה שאין פן בגדון דיין ואין להקשות דהרי אבר מן החי נפקא לן מלא תאכלו הנפש עם הפשר ופירש רש"י בחולין ק"ב דאבר שאינו עושה חליפין כנפש ואם פן דם לא נכלל בזה דעושה חליפין עיין תוס' שבת ע"ז ד"ה הואיל דזה אינו דמהטמאים פאנו על זה לאסור דהוא משום ציר ורובטב מאבר החי ולא דפשטא דקרא קאי על זה וכל זה ברור ודוק ועיין לקמן אות כ"ו: יב) ולשלימות ענין זה הנני להביא מה שראיתי עוד שהוסיף בזה בסי' פ"ז אות י"א דלסברת הפרישה שחלב פנוס ועומד ולהסלקא דעתין דשם דחלב אסור משום אבר מן החי לא משתרין החלב בשחיטה ואין להתיר מקרא דכל בבהמה תאכלו דמרבין אפילו פן תשע חי דיש לומר דחלב לא הותרה עיין בסוף פרק אלו טרפות גבי דרני דבשרא שפתיב שם רש"י ונ"ל ושחיטת הבהמה לא מהני לדידהו שהרי יש להם חיות לעצמם ואף על גב דשליל הותר בשחיטת אמו מכל בבהמה תאכלו נפקא לן לקמן הני באיסורייהו קיימן ע"כ הרי דלא מרבין כל דבר ועיין בתוס' ד"ה לרבות דרנים שבהמה עכ"ל ובאמת כבר יש די במה שפתיבתי לברר שלא אמר פלוס דאין אנו צריכין לריבויא דכל בבהמה פלל לענין חלב שחוטה אמנם פדי להוציא פנוגה צדקת דבר זה הנני לברר שלא דק בזה ואחר המחילה אתיא בזה נורא לקיניו שאין הפנוגה בדברי רש"י כדבריו שמפנותלי דבריו ניקר שדעתו לכנון בדברי רש"י דכיון דכבר נלמד שליל מכל בבהמה כבר אין ללמוד עוד שום דבר אחר וזה תימא דמאי שנא שליל משאר דבר הדומה לו דנדאי נכלל בכל בבהמה תאכלו ועוד הא דפריה הש"ס מצא בה דמות יונה ומשניבעינא פרוסות והא מעיקרא לא קשיא מידי דכבר אפקעתא לכל לרבות שליל ואם

כּוּן שְׂאָר דְּבָרִים בְּאִסּוּרֵיהוּ קִיּוּמוֹ וְעַל כָּל פְּנִים מְדוּעַ לֹא תִּירָץ כּוּן אֲלֵא בְּרוּר דְּזֵה אִינוּ וּכְנוּנַת רִשׁ"י דְּמִשּׁוּם הָכִי לֹא מְרַבֵּינוּ דְּרַגְי בְּכָל בְּבִהְמָה מִשּׁוּם דְּאִינָה בְּפִרְסָה וּפְרָסוֹת וְכִיּוּן דְּלֹא אִיתְרַבֵּי בְּכָל קִיּוּמֵי בְּאִסּוּרֵיהוּ וְאֵת גְּבֻלְתָּם וּמִמִּילָא דְּאִסּוּרִין נְמִי מִשּׁוּם אֲבָר מִן הַחֵי דְּאִין שׁוּם לְיַמּוּד אַחַר עַל זֵה לְהַתִּיר מַה שְׂאִין כּוּן הִיכָא דְּלֹא אִימְעַט מְפָל בְּבִהְמָה שְׂפִיר יִלְפִינוּ כָּל דְּבָר דְּמֵאֵי שְׂנָא וְהָרִי גַם עַל דְּרַגְי דְּבִשְׂרָא דְּעַל יְדֵי הַחֵיּוֹת שְׂיֵשׁ לְהֵם לְעֶצְמָם חֲשׁוּבִים כְּמִןפְּרָשִׁים מְבִהְמָה וּכְמִנְחָא בְּדִיקוּלָא עֵיּוּן בְּשׁו"ת הַגְּאֹן הַחֲסִיד רִשׁ"ז מְלִיאָדִי סִי' ט"ו וְאֶפִּילוּ הָכִי הַקִּשָּׁה רִשׁ"י מְדוּעַ ל"ד לְשִׁלִּיל וְרַק דְּתִירָץ דְּלֹא גְּתַרְבָּה בְּכָל בְּבִהְמָה וּכְנ"ל וְעֵיּוּן תּוֹס' שֵׁם ד"ה לְרַבּוֹת הַקִּשָּׁה לְמָה צְרִיךְ קָרָא וְאֵת גְּבֻלְתָּם וְכו' וְתִירָץ דְּבִדְרַגְי הַנְּבָרָאִים מִהַבְּשָׁר הָוֵי אֲמִינָא דְּחָשׁוּב כְּבִשְׂרָא וְלֹא צְרִיכִין לְלִימּוּד עַל זֵה כְּלָל ע"כ כְּתִב קָרָא וְאֵת גְּבֻלְתָּם וְכו' וְאִם כּוּן אַחַר דְּגְּתַרְבָּה לְאִסּוּר וּבְכָל בְּבִהְמָה לֹא נִכְלַל הֵיטְרָם דְּאִינָם בְּפִרְשָׁה בְּאִסּוּרֵיהוּ קִיּוּמוֹ וּכְמוֹ שְׂפַתְב רִשׁ"י וְעֵיּוּן נְמִי בְּפִרְיֶשָׁה סִי' פ"ד פִּירֵשׁ בְּהִדְיָא כּוּן דְּבָרֵי רִשׁ"י וְאִם כּוּן מַה דְּמוֹת יַעֲרֹךְ זֵה לְנִדּוֹן דִּידֵן לְחֻלְב שְׁחֻטָּה דְּפִשְׁטָא דְּנִכְלַל בְּכָל אֶף דְּבִאֲמַת אִין צְרִיךְ לְרִיבּוּיָא דְּכָל כְּלָל וְכִאֲמֹר וְזֵה בְּרוּר וּפְשׁוּט: יג) וְהַנְּגִי לְהִבִּיא עוֹד מַה שְׂרֵאִיתִי דְּבָרֵי בְּאִינָהוּ מְקוּמָן שְׂשֻׁגָה הַמְּחַבֵּר הִזָּה בְּעֵינָן זֵה וְהוּא בְּעָרוּגַת הַבְּשָׁם בְּסִי' יו"ד חֲקַר אֵי שְׂיִיךְ בְּבַעַל חֵי בְּלִיעָה וּפְלִיטָה וּמְבִיא רְאִיָּה דְּלֹא שְׂיִיךְ בְּלִיעָה וּפְלִיטָה מְחֻלְב צְלוּל שְׂבִקְיָה דְּמוֹתָר וְלֹא אִיכְפַת לָן מַה שְׂנִכְבֵּשׁ שֵׁם מַעַת לַעַת וּבְלַעָה אֲבָר מִן הַחֵי יַע"ש [וְהִנֵּה מַה שְׂפַתְב כְּבִישָׁה שְׂגִיָּאָה הִיא גַם לְשִׁיטָתוֹ דְּבִקְיָה רֹתַח הוּא מְאֹד וְרֵאִיתִי אַחַר כֶּף בְּשׁו"ת שֵׁם אֲרִיָּה בְּחֻלְק אַה"ע סוּף סִי' ג"ז הַעִיר בְּעֶצְמוֹ שְׂהִיא שְׂגִיָּאָה] וְהִנֵּה בְּגוּף הַעֵינָן אֵי שְׂיִיךְ בְּחֵי בְּלִיעָה וּפְלִיטָה הַאֲרַכְתִּי מְאֹד בְּתִשּׁוּבָה בְּדְּבָרִים יְקָרִים וְנִכְבְּדִים בַּעֲזַת י"י וְאִין כְּאִין מְקוּמוֹ וְאֶף מַה שְׂנוֹגַע לְדְּבָרֵינוּ אֲכַתּוּב כְּאִין דְּכִמָּה לֹא מְעֻלָּא הָא שְׂמַעְתָּתָא וּכְבוֹדוֹ בְּמְקוּמוֹ מְנַחַח כִּי רַב הוּא וְאֲמַנָּם הַאֲמַת אַהוּב מְפָל חֲדָא דְּלִפִּי מַה דְּקִיָּמָא לָן בְּהִמָּה בְּחֵיָּה לֹא לְאִיבְרִים עוֹמְדַת אִם כּוּן לֹא יִהְיֶה דְּבוּלַע מִהַקְיָה אִין בּוּ מִשּׁוּם צִיר אֲבָר מִן הַחֵי דְּהוּי צִיר דְּהִיטִירָא וְכִאֲמֹר אֲמַנָּם אֶף אִם גִּימָא דִּיהִיָּה רְאִיָּתוֹ אֲלִבָּא דְּמֵאֵן דְּאֲמַר לְאִיבְרִים עוֹמְדַת אוּ לְבִשְׂרָא עוֹמְדַת אַפְתִּי קִשָּׁה מְפָל מַה שְׂפַתְבְּתִי לְעִיל דְּאִיךְ יַאֲסוּר מִשּׁוּם אֲבָר מִן הַחֵי הָא הַטַּעַם עִם הַחֻלְב עֲדִינָן בְּפְנִים הוּא וְלֹא יֵצֵא מִהַבְּהִמָּה בְּחֵיָּה וּכְבָר כְּתַבְתִּי דְּאֶפִּילוּ לְשִׁיטוֹת הַר"ן וְהַרִיטְב"א אִין אֲנוּ צְרִיכִין לְרִיבּוּיָא דְּכָל לְעֵינָן חֻלְב שְׁחֻטָּה אֲמַנָּם אֶפִּילוּ לְשִׁיטָתוֹ שֵׁם בְּסִי' פ"א הֵינָנו הֵתָם אֲלִיבָא דְּסֻלְקָא דְּעֵתִין דְּש"ס רְצָה לְהִבִּיא רְאִיָּה לְסַבְרַת הַדְּרִישָׁה שְׂלֵא יִקְשָׁה קוֹשְׁיוֹת הַפְּרָתִי וּפְלִתִי מַה שְׂאִי כּוּן עֵתָה אֲלִיבָא דְּמִסְקָנָא דְּחֻלְב מְוֹתָר פְּשִׁיטָא דְּמִמִּילָא נִכְלַלְתָּ בְּכָל בְּבִהְמָה תִּאֲכְלוּ דְּאִיךְ תּוֹצִיא הַחֻלְב מְפָל וְהִיא מְוֹתָרַת וְעוֹד הָא בְּכָאן עַל טַעַם מְבִשְׂרָא הַקְיָה שְׂיִצָּא אֲנוּ דְּנִין וְטַעַם הַבְּשָׁר בְּוֹדָאֵי נִכְלַל בְּכָל דְּכְבִּשְׂרָא הוּא וְקַל וְחֹמֶר הִיא מְנַחְתָּךְ מִהַעֲוָבָר שְׂבִמְעִיָּה אִם נִשְׂאָרַת בְּפְנִים דְּמוֹתָר דְּנִכְלַל בְּכָל עֵינָן בְּטוֹר סִי' ס"ב אֲמַנָּם בְּאֲמַת גַּם רְוַבִּיא דְּכָל לֹא צְרִיכְנָא עַל טַעַם הַבְּשָׁר דְּגַם בְּלֹא רְוַבִּיא הַשְּׁחִיטָה מְתִיר הַטַּעַם וּכְמוֹכַח בְּהִדְיָא מִתּוֹסְפּוֹת סוּף פְּרַק אֲלוּ טְרַפּוֹת ד"ה לְרַבּוֹת יַע"ש וְטַעַם הַבְּשָׁר וְדֵאֵי כְּבִשְׂרָא יַחֲשָׁב וְלֹא דְּמִי לְחֻזְתָּךְ מִהַטְּחֹל וּמִהַפְּלִיּוֹת דְּלֹא אִימְעֵיט מְאוּתָה שְׂלִימָה וְלֹא חֲסִירָה וּבְאֲמַת דְּכָל כֹּחַ הַחֵיּוֹת שׁוֹלֵט עוֹד בְּהַחֻלְב גַּם בְּהַטַּעַם אִם יֵשׁ שֵׁם וּמְמַנָּה זֵן וּמְפָרְנֵס כָּל הַגּוּף וּכְנוּדַע וְאִיךְ יַחֲשָׁב אֲבָר מִן הַחֵי וְכָל זֵה בְּרוּר [וּלְבַד כָּל זֵה עֵינָן רְאִיָּתוֹ שְׂגִיָּאָה הִיא מְטַעַם אַחַר דְּלוּ יִהְיֶה דְּחֵי פּוֹלֵט הֵינָנו חוּם הַבָּא מְעֻלָּמָא מַה שְׂאִין כּוּן בְּדְּבָר שְׂבִטְבַע שְׂהַקְיָה הַנוֹטְבַע לְכֶף וְאִיךְ

הפבישה יתן מגרעת בהקניבה ויוציא ממנה טעם דזה ידוע וברור למבין דשום חנם אינו מוציא טעם רק על ידי שגבר על הדבק הנתבשל ומרפכו ומחלישו וכבשו ובשלו והקניבה לכה נוצר שיתבשל שם כל המאכלים וזוון הבעה"ח מזה מהקניבה והרי הרגיש בעצמו דשם רותח ככ"ר וכנ"ל והנה החום שבקניבה מהתה ומעכל, שם אף ברזל ועופרת ומדוע לא יבער את הקניבה עצמה ויתקלקל בשר הרף הזה דזולת זה אינו מוציא טעם אמנם הוא היא הדבר אשר דברנו דהוטבע ולכה נוצר ואיה ממתוק יצא עז ואיה שנייה ללמוד מזה דלא שנייה פליטה בבעל חי ומדוע לא יטבעו הדגים במים דנדאי בעל חי יטבע ודמי לי פנמיה פאילו הנה אומר דיש ללמוד דאין טביעה במים מדגים ואין אש שורף מסלמנדרא וזה פשוט אף יען שאדם גדול פנה הדפס כן נטפילתי לזה ליישר הדבר למען האמת וראיתי גם בספר גור אריה יהודא הביא ראיה שחי אינו פולט מהא דכילבית שנמצא בציר דגים דמותר הציר ולפירוש רש"י הוא מין דג טמא ואמאי הצריכו ששים וע"כ דחי אינו מפליט והנה דעת הבית חדש דאף דלרש"י הוא מותר ועיין פרי מגדים סי' פ"ג סק"ח אף זה יש ליישב דאפתי כשפירש אסור ואמאי לא הצריכו ששים כשפירש אמנם עיקר ראיתו היא שגיאיה גדולה וכמו שפתיבתי בדבר שבטבע פה היא ואין שנייה זה וכאמור וזה ברור כשמש והדבר פלא על הני גדולים שישגו בזה אמנם אנכי בתשובה הארכת לברר ענין זה בדברים של טעם ואין כאן מקומו]: (יד) אמנם לכאורה גם שני גאוני עולם נכשלו בענין זה עיין בשו"ת חתם סופר חלק יו"ד צ"ד מביא בשם גאון מהולל [ינדענו בקבלה שהוא בעל ההפלאה] בעובדא שהיה בתרנגולת שפרחה בחמאה ואסר הגאון למכור לעכו"ם משום בליעת אבר מן החי ובעל החתם סופר הסכים לזה יע"ש והנה מה שיש לדון על זה בענין פליטה ובליעה בבעל חי לא אדבר פה אף מה שנוגע לעניינו הנני לרשום בקצרה דקשה טובא הא קיימא לן להלכה בהמה בחייה לא לאיברים עומדת דרבא שהוא בתרא הכי סבירא ליה ואלו דר' יוחנן דקיימא לן פנותיה נגד רב וכן מבואר בהדיא דעת הרמב"ם בפ"ק ד' מהלכות מאכלות אסורות דפסק דבלע צפור שלם אין בו משום אבר מן החי ועיין לחם משנה שפתיב דהלכה פרבי מתבירו ועוד דרבינו סובר דלא לאיברים עומדת ורבינו פוסק כן בפ"ק ה' וכוונתו למה שפתיב שם הלכה ה' תלש אבר מן החי ונטרפה בנטילתו ואכלו חייב שמים משום אבר מן החי ומשום טריפה שהרי שני איסורין באין פאחת עכ"ל הרי בהדיא דסבירא ליה דלאו לאיברים עומדת וכן פתיב בה"מ שם דקיימא לן כר' יוחנן וראיתי בפרי מגדים ביו"ד סי' ס"ב ש"ד סק"ג פתיב דמהרמב"ם אין הכרע אי בהמה לאיברים עומדת ובאמת שזה אינו ורק מוכרע דעת הרמב"ם (וכאשר פתיבתי) דסבירא ליה לאו לאיברים עומדת ובספרו ראש יוסף בחולין פג"ה ראיתי שפתיב נמי בהדיא דדעת הרמב"ם לא לאיברים עומדת על כן נראה לי ברור דטעות סופר שם בפרי מגדים וצ"ל דאין הכרע אי לבשר עומדת וכזה יבא ע"נ דברי הפרי מגדים שם דמזה סליק וזה מבקש שם כאשר יראה המעיין היטב [וגם לזה יש למצוא קצת הכרע ברמב"ם וכאשר פתיבתי לעיל באות ז] ועיין בפרי חדש ועיין בשער המלך בהלכות איסורי ביאה פ"ק י"ז האריה נמי להוכיח שכן הוא דעת הרמב"ם והראב"ד דשתיק ליה מבואר נמי שכן דעתו ובחינוך מצנה תנ"ב פתיב בהדיא פלשון הרמב"ם פ"ק ה' הנ"ל דשני איסורין באים פאחת מבואר נמי שכן דעתו וכן היא שיטת התוס' וכן היא דעת המהרלב"ח וכן היא דעת הפתיבתי וכן

פֶתַח בְּהִדְיָא בְּחַתְמֵם סוּפֵר בִּיּוֹד תַּחֲלַת ת' י"ט וְנ"ל דְּלִדְיוֹן אֵיכָא חֲזַקְתָּ אֵינוּ זְבוּחַ וְלֹא אֲבָר מִן הַחַי דְּקִיָּמָא לֹן לָאו לְאִיבְרִים עוֹמְדַת ע"ש וְכֹן הִיא רִיבְהִטָּא דְלִישְׁנָא דְכָל הַפּוֹסְקִים וְהוֹאִיל וְכֹן אֵיךְ אָסוּר הַחֲמָאָה לְמַכּוֹר לְעַכּוּ"ם מִשּׁוּם דְּבַלְעָה טַעַם מִהַעוּף הַחַי לֹו יְהִי דְחַי פּוֹלֵט הָא עוּף שְׁלָם הוּא וְלֹא לְאִיבְרִים עוֹמְדַת וְהוּי טַעַם דְּהִתִּירָא וְגַם לְדִידְהוּ סְבִירָא לֹא לְאִיבְרִים עוֹמְדַת דְּמִילִי דְסִבְרָא הִיא דְמִי פְתִי יַחְתְּוֹהּ הַבְּהֵמָה לְאִבְרִים וּבְמִילְתָּא דְתִלְיָא בְּסִבְרָא גַם בְּב"ן אֲזִלְיִנּוּ בְּתֵרָה וְכִמוּ שְׁפַתְבּוּ בְּמִשְׁנָה לְמַלְךְ פֶּרֶק יו"ד מִהַלְכוּת מְלָכִים וְגַם אִסּוּר עֲשֵׂה דְאֵינוּ זְבוּחַ לֹא שְׁיִיךְ בְּעַכּוּ"ם וְאִף דְאַכְתִּי יֵשׁ חֲשֵׁשׁ שְׁמָא כְּהַפּוֹסְקִים דְּלִבְשׁוֹר עוֹמְדַת מְפָל מְקוּם פִּינּוּן דְיֵשׁ פּוֹסְקִים דְּגַם לִבְשׁוֹר אֵינְהָ עוֹמְדַת וְהוּי סְפִיקָא דְפְּלוּגְתָּא וּסְפִיק מוֹתֵר לְבֹן נַח וְכֹן רְאִיתִי מְבֹנְאָר נְמִי בְּהִדְיָא בְּפָרִי מְגִדִים בְּפִתִּיחָה לֹא"ח בְּסִדֵּר הַנְּהַגוֹת הַשּׁוֹאֵל אוֹת מ"ג דְּסִפְק מוֹתֵר לֹב"ן דְּלִמָּאן דְּאָמַר סְפִיק תּוֹרָה מְדַרְבְּנֵן לְחוּמְרָא פְּשִׁטָּא דְלִבְנֵן נַח מִשְׁרֵי שְׁרֵי אָמְנָם לִמָּאן דְּאָמַר סְפִיק מִן הַתּוֹרָה אָסוּר הֵינְנוּ מְקַרָּא וְאִם כֹּן בֹּן נַח דְּלֹא גָלִי לִי קִרָּא סְפִיק וּמוֹתֵר יַע"ש וּבְאֵמַת הִיא תְּמוּהָ שְׁלֹא הָעִיר בְּכָל זֶה וְהִנֵּה בְּמוֹשְׁפָל רֵאשׁוֹן אֲמַרְתִּי דְלִית נְגָר בַּר נְגָר דִּיפְרִיקִינוּ: טו) שׁוּב נִתְיַשְׁבְּתִי דְמְקוּם יֵשׁ בְּרֵאשׁ לִינִישׁב עַל נְכוּן דְזֶה נּוֹדַע פְּשְׁנִכְנוּהָ בַע"ח בְּרוֹתְחִין הִנֵּה לֹא מַת בְּפַעַם אַחַת וְהָעוֹר וְהַבְּשׁוֹר שְׁתַּחֲתִיו שְׁנִכְנוּהָ בְּרֵאשׁוֹנָה וְנִכְנוּהָ יוֹתֵר שׁוּב לֹא יַעֲלֶה אַרוּכָה שְׁכַבְרָא אֵין לֹו הַתַּחֲבָרוֹת עוֹד עִם הַחַיִּים וְרַק זֶה יְפוּל וּבְשׁוֹר נְעוֹר אַחַר נִקְרַם עָלָיו אִם יִשְׁאָר בְּחַיִּים וְהוֹאִיל וְכֹן בְּזֶה שְׁפִיר יֵשׁ לוֹמַר דְאַפִּילוּ לִמָּאן דְּאָמַר לֹא לְאִיבְרִים עוֹמְדַת הֵינְנוּ מִטַּעַם דְּמִי פְתִי יַחְתְּוֹהּ אֲבָר מִן הַבְּהֵמָה וְכִאֲמוּר אָמְנָם בְּזֶה שְׁבַעֲצָמוּ עֲתִיד לִיפּוּל כְּבָר לְכוּלִי עֲלִמָּא אֲמַרִינוּ דְלִאֲבָרִים עוֹמְדַת כְּלוּמַר דְזֶה עוֹמֵד לְפָרוֹשׁ וְאִם כֹּן הַטַּעַם שְׁיַצָּא מִמַּעַט הָעוֹר וְהַבְּשׁוֹר הִנֵּה וְגוּף הָעוּף הִנֵּה חַי עֲדִינּוּ יֵשׁ עָלָיו אִסּוּר שְׁבָא מִהַחַי דְזֶה לְאִיבְרִים עוֹמֵד דְכִינוּ דְעוֹמֵד לְחַתְּוֹהּ הוּי פְּאֵלוּ נָפַל וְאִם רוּצִים לְרַפְאוּת חוֹתְכִים הַבְּשׁוֹר הַנִּכְנָה וְהַנִּבְבְּאֵשׁ הִנֵּה וְהוּי כְּפִירֵשׁ וּכְהֵאִי גִנוּנָא מְצִאתִי בְּכַרְתִּי וּפְלִיתִי סִי' ס"ב כְּתַב דְּבִאֲבָר שְׁנַטְרָפָה כּוּ לֹא שְׁיִיךְ לוֹמַר לְאִיבְרִים עוֹמְדַת לְכוּלִי עֲלִמָּא דְמִי פְתִי יַחְתְּוֹהּ אֲבָר לְהַטְרִיף הַבְּהֵמָה ע"ש וְכִי הֵאִי גִנוּנָא יֵשׁ לוֹמַר נְמִי לְהִיפּוּף לִמָּאן דְּאָמַר לֹא לְאִיבְרִים עוֹמְדַת דְאַמְרִינוּ נִתְקַלְקַל וְעוֹמֵד לְחַתְּוֹהּ דְלִכְנוּלִי עֲלִמָּא חֲשׁוּב לְאִיבְרִים עוֹמְדַת וְזֶה סְבִירָא נְכוּנָה וּמִיּוֹשְׁבִים דְּכָרִיו אִף שְׁלֹא כִּינוּן לְזֶה א דל"ה לֹו לִיְסִתָּם כְּזֶה: טז) וּבְזֶה הִרְנוּחְנוּ דִין חֲדָשׁ מִהַ שְׁרִגִּילִין בְּטַבַּת וְשִׁבְט שְׁחוֹתְכִין רִגְלֵי הָעוֹפּוֹת וְהַשּׁו"ב לְמַהֲיָרְתוּ טַעֲהָ וְחַתְּוֹ רִגְלֵי אֲנוּא חֲזִיָּה שְׁהִיא מוֹנַחַת בֵּין הַשְּׁחוֹטוֹת וְנִתְעַרְב בֵּין הָאֲבָרִים וְאִף דל"ה תַּהֲר"ל כִּי צָרִיךְ תִּיקוּן הַשַּׁעַר מְפָל מְקוּם לֹא בְּטַל דְאַבְר מִן הַחַי הוּי בְּרִיָּה וְהִנֵּה עוֹבְדָא זֹו מְבֹנְאָר בְּס' לְבוּשֵׁי שְׂרָד בְּחִידוּשֵׁי דִינִים בְּסִי' כ"ו יַע"ש שְׁמִפְלָפֵל בְּזֶה וְהִנֵּה בְּתַשׁוּבָה הָאֲרַכְתִּי מֵאֵד בְּדְכָרִיו וּמְקַצָּת דְּכָרִים מְבֹנְאָר גַּם מִמ"ש לְעֵיל בְּמ"ש דְאֵין הִכְרַע אִי לָאו לְאִיבְרִים עוֹמְדַת מְבֹנְאָר מְדַכְרִינוּ בְּאוֹת י"ג דְּקִיָּמָא לֹן לֹא לְאִיבְרִים עוֹמְדַת וְגַם מִהַ שְׁכַתְב עַל פִּי גְנוּשִׁית הַתּוֹסְפוֹת דְאַבְר מִן הַחַי הוּי מוֹסִיף לְבֹן נַח יֵשׁ לְפַקְפִיק עַל פִּי דְכָרִי מִהַרְמ"ע מְפִאֲנוּ וְהַרְמַב"ם שְׁכַתְבְּנוּ בְּאוֹת י"ד וְגַם מִהַ שְׁכַתְב דְּלִמָּאן דְּאָמַר לֹא לְאִיבְרִים עוֹמְדַת אֲבָר מִן הַחַי לֹא הוּי בְּרִיָּה דְלֹא נְאָסַר מִתַּחֲלַת בְּרִיָּיתוּ יַע"ש וְזֶה אֵינוּ דְמְבֹנְאָר בְּהִדְיָא דַּעַת הַתּוֹס' דס"ל דְּבַחֲזִיָּה לֹא לְאִיבְרִים עוֹמְדַת וְאַפִּילוּ הִכִּי ס"ל דְאַבְר מִהַחַי הוּי בְּרִיָּה וְחֲשׁוּב נְאָסַר מִתַּחֲלַת בְּרִיָּיתוּ כְּמוֹ גִיד וּשְׂרָצִים עֵינּוּ תוֹס' פג"ה ד' צ"ו ד"ה מ"ט וְתַרְצִיתִי גַם דְּכָרִי הִלְבוּשׁ דְּבַנְדוּן דִּידוּן וְלִשְׁיטָתוּ הַדְּבָר נְכוּן דְכִינוּ דְנִטְרַף מְקוּדָם בַּעַת שְׁהַתְחִיל לְחַתְּוֹהּ וְלֹא חָל אֲבָר מִהַחַי בְּנִטְלָתוּ לִמָּאן

דאָמער לאָו לאַיבֿרֿים עומֿדֿת מֿשׁוּם דאָיִן אַיִסור חל עֵלָיו אַיִסור אַז גַּם אַחַר כֶּף שְׁנֵתבֿטל
וּפְקַע מִיְגִיָּה אַסור טְרִיפָה דאָסור נֶהְפֵּף לִהְיֶת [דְּמָה שְׁצָרִיף לִהְשַׁלִּיף אַחַד הוּא רַק
מִחֻמְרָא] וְחַל אַיִסור אַבֿר מֵהַחַי עֵינֵי תְּשׁוּבַת רַע"א ס"ה לֹא הָיִי בְּרִיָּה דְלֹא נֶאֱסַר
מִתְחַלֵּת בְּרִיָּתוֹ מֵעַת שְׁנַעֲשֶׂה אַבֿר וְהָיָה רֵאוּי לְחַוֵּל עֵלָיו אַיִסור אַבֿר מִן הַחַי וְלֹא חַל
מִשׁוּם אַיִסור טְרִיפָה דְקָדִים זֶה חָשׁוּב אֵינּוּ נֶאֱסַר מִתְחַלֵּת בְּרִיָּתוֹ וְלֹא הָיִי בְּרִיָּה דְדַעַת
הַרְמַב"ם בְּפִירוּשׁ הַמְּשֻׁנָּה בַּתְּמוּרָה פֶּרֶק ג' מְשֻׁנָּה ג' דְאַפִּילוּ אַיִסוּרָא לִיכָא בְּאִיִן אַסור
חַע"א וְכֵן מוֹכַח דַּעַת הַש"ף בִּי"ד ס"י רל"ח סק"ה וְהֵרַב פְּרִי מְגִדִים בֵּא"ח בְּפִתְיָהּ
לְהַלְכוֹת פֶּסַח ח"ר פ"ש אוֹת ט"ז פֶּתַב עַל דְּבָרֵי הַש"ף שֶׁהוּא פְּלֵאֵי וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ דְבָרֵי
הַרְמַב"ם הַנ"ל אֲמַנְם אֶף לְהַפּוֹסְקִים דְאַיִסוּרָא אֵיכָּא עַל כָּל פְּנִים מְכַל מְקוּם לַעֲנִין בְּרִיָּה
תְּנַאֵי דְמַלְקוֹת בְּעֵינֵי וְלִיכָּא מַה שְׁאִיִן כּוֹן בְּאַבֿר מִן הַחַי דְלֹא נְטַרְף מִקְוֵדִם שְׁפִיר הָיִי בְּרִיָּה
וְנֶאֱסַר מִתְחַלֵּת בְּרִיָּתוֹ חָשׁוּב כֵּינּוּ דְמַעַת שְׁנַחְתְּפָה וְנַעֲשֶׂה אַבֿר תִּיְקַף חַל עֵלָיו אַיִסוּרוֹ וּמַה
לְנוּ בְּזֶה מַה שְׁמִקְוֵדִם לֹא הָיִי אַסור מִשׁוּם אַבֿר מִן הַחַי הֵא מִקְוֵדִם לֹא הָיִי אַבֿר כִּלְלִי וּמַעַת
שְׁנַעֲשֶׂה אַבֿר הֵנָּה נֶאֱסַר בְּאַמַּת וּרְאִיָּה בְּרוּרָה לְזֶה דָּאִם לֹא כּוֹן גַּם לְמֵאן דְאַמַּר לַאִיבֿרִים
עוֹמֵדִת אַבֿר מִן הַחַי לֹא הָיִי בְּרִיָּה דְלֹא מְקַרִי נוֹצֵר בְּאַיִסוּרוֹ דְאִיִן אַבֿר מִן הַחַי חַל עַד
שְׁיִוֵּלֵד וְכַמְבֹּאֵר בְּחֻלִּין ק"ג כְּגוֹן שְׁנַטְרָפָה עִם יְצִיאוֹת רַנְבָּא דְאַיִסור טְרָפָה וְאַיִסור אַבֿר
מִן הַחַי חַלּוּ בְּהַדִּי הַדִּי וּמַדּוּעַ אַבֿר מִן הַחַי חָשׁוּב בְּרִיָּה וְע"כ כַּמ"ש דְכִינּוּ דְעֵדִינּוּ לֹא
נוֹלֵד לֹא חָשׁוּב בְּהַמָּה כִּלְלִי רַק עוֹנֵב יִרְף אִמּוֹ הוּא וְאִיִן שְׁם בְּהַמָּה עֲלֶיהָ וְלֹא בְּעֵינֵי שְׁיָהּ
שְׁם אַבֿרִים עֲלֶיהָ אַז וְכַנ"ל וְז"ב שׁוּב רֵאִיתִי שְׁהַעִיר בְּסַבְּרָא כְּזוֹ מִמֶּשׁ לְמַעֲנִיתוֹ בַּס'
יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב ס"י פ"ד סק"א לְחַלֵּק עַל יְדֵי זֶה בֵּין תּוֹלְעִים מְפָרִי דְחָשׁוּב בְּרִיָּה דְחָשׁוּב
נֶאֱסַר מִת"ב לְתוֹלְעִים בְּמִים דְלֹא נֶאֱסַר מִת"ב יַעֲש"ה וְעֵינֵי חו"ד בַּס"י ק' סק"ה בְּתִירוּץ
הַשְּׁנִי וּבְאַמַּת קְדָמוֹ בְּזֶה בַּס' בְּרַפִּי יוֹסֵף בְּשִׁיּוּרֵי בְּרַכָּה ס"י ק' אוֹת ד וְכֵן הַעִיר בְּזֶה בְּפָרִי
מְגִדִים ס"י פ"ד ש"ד ס"ק ל"א יַע"ש וְעֵינֵי בְּהַשְׁגוֹת רַע"א בַּס"י כ"ף וּבְרֵאשׁ יוֹסֵף בְּחֻלִּין
פֶּרֶק ג' וְהֶאֱרַכְתִּי בְּזֶה מְאֹד וְאִכ"מ וְאִם כּוֹן עַכ"פ הֵיכִי דְטְרִיפָה מִקְוֵדִם לְמֵאן דְאַמַּר לֹא
לַאִיבֿרִים עוֹמֵדִת אַבֿר מִן הַחַי לֹא הָיִי בְּרִיָּה דְלֹא נֶאֱסַר מִת"ב: יז) אֲמַנְם לְפִי מַה שְׁפִתְבִּיתִי
הַדְּבָר נִכּוֹן דְכִכִּי הֵא גּוֹוֹנָא לְכּוֹלֵי עֲלָמָא לַאִיבֿרִים עוֹמֵדִת וְשְׁפִיר חָשׁוּב נֶאֱסַר מִת"ב וְגַם
אַיִסור טְרִיפָה וְאַיִסור אַבֿר בְּהַדִּי קְאָתִי וְאָתִי שְׁפִיר אֶף לְשִׁיטַת מַהֲרַמ"ע מְפָאֲנוּ
וְהַרְמַב"ם הַנ"ל דְמַמְנ"פ אִם נִימָא דְהַלְכָה הֵיא דְכְּשֻׁנְחַתְּפָה גִיד אַחַד מִהַגִּידִין שְׁם טְרִיפָה
דְּמַהֲאֵי טַעְמָא דַּעַת הַשׁוֹאֵל שְׁם בַּלְב"ש לְהַקֵּל דְלֹא חַל אַיִסור אַבֿר אַחַר כֶּף אֲמַנְם לְפִי
מַה שְׁפִתְבִּית זֶה אֵינּוּ דָּאִם טְרִיפָה בְּנַחְתְּפָה גִיד לֹא הַדְּרִיא בְּרִיא דְטְרִיפָה אֵינָה חִיָּה וְכַבֿר
לְכּוֹלֵי עֲלָמָא אַבֿר זֶה לַאִיבֿרִים עוֹמֵדִת לְחַתוּף מִיְגִיָּה הָאֲבֵר וְחָשׁוּב כְּאֵלוֹ חַתוּף וְעוֹמֵד
וּטְרָפָה וְאַבֿר בְּהַדִּי קְאָתִי וְאִם נִימָא דְהַדִּין דְלֹא נְטַרְף בְּנַחְתְּפָה אַחַד מִהַגִּידִין הֵנָּה נְטַרְף
עַל כָּל פְּנִים מִשְׁנַחְתְּפָה רֹב וְגַם אַז טְרָפָה וְאַבֿר בְּהַדִּי קְאָתִי דְלֹא נְטַרְף מִקְוֵדִם וּמַשְׁעָה
שְׁנַטְרָף עַל יְדֵי הַחַתְּפָה כְּבָר לְכו"ע לַאִיבֿרִים עוֹמֵדִת וְתַדַּע דָּאִם לֹא כּוֹן רַק דְאַפְתִּי לֹא
לַאִיבֿרִים עוֹמֵדִת אֶף שְׁיִפְרֵשׁ לְגַמְרֵי צֹא וּפְרַנְס לִי אוּקְמַתָּא דְרַבָּא בְּחֻלִּין ק"ג כְּגוֹן שְׁתַּלֵּשׁ
מִמֶּנָּה אַבֿר וְטְרִיפָה בּוֹ יַעֲיִן רַש"י שְׁם כְּגוֹן שְׁחַתְּפָה רַגְלִיָּה מֵאַרְכּוּבָה וְלִמְעֵלָה וְכו'
וְכַשְׁחַתְּכוּן חַלּוּ שְׁנִיָּהֶם יַע"ש הֵנָּה שְׁם נְטַרְף כְּשֻׁנְחַתְּפָה רֹב בְּשֵׁר וְהַעֲצֵם וְאַיִסור טְרִיפָה
קָדִים אֵלָּא בְּרוּר דְגַם אַיִסור אַבֿר חַל אַז דְלַכ"ע לַאִיבֿרִים עוֹמֵדִת וְהֵנָּה כּוֹן אֲנַחְנוּ נְמִי הֵכִי
שְׁנַטְרָף בְּנַחְתְּפָה גִיד אַחַד מַצ"ה וְז"ב וְנִכּוֹן וּמִינְשׁוּב נְמִי הֵיטֵב דְבָרֵי הַח"ס בְּעֵינֵי זֶה: ח"י)

אף אי קשׂיא על הח"ס הא קשׂיא באמת דנהי שהוכחנו דיש על החמאה איסור תורה בליעה מאכר מן החי אף אפתי מותרת לב"ן ומדוע אסר למכור החמאה לב"ן הא הטמאים לאסור צירן לישראל נאמר ולא לב"ן והא דס"ד דש"ס דחלב יאסור משום אכר מן החי היינו לישראל וכן פתב נמי בהקדא בכרתי ופליתי סי' פ"א יע"ש ואם כן ממילא דה"ה טעם ע"י בישול פינן דאין לנו לימוד על טעם הנפרד שיאסר ואף דאנו קיימא לו טעם פעיקר באיסור מפל מקום לב"ן לא אמרינן טעם פעיקר באיסור שלקחם פשיטא לשיטת רש"י וסיעתו דס"ל טע"כ דרבנן דבעפוי"ם ל"ש זה דאינן מחוייבים לקיים דברי חכמים ואינן מצוניים בלאו דלא תסור אמנם אף לדין דקיימא לו טעם פעיקר דאורייתא היינו משום דילפינן מקראי מגיעולים ומגזיר וזה לישראל נאמר ולא לעפוי"ם איברא שראיתי בח"ס חלק יו"ד ת' י"ט דיש לאסור טעם פעיקר בכו נח דבישראל דיש לימוד מאחרי רבים דבטל ברוב בעינן לימוד על טעם דבעינן דוקא ששים עיני רש"י חולין צ"ח משא"כ בב"נ דלא שייך ביטול ברוב לא בטל ולא בעינן קרא יע"ש אבל באמת זה אינו דבמה דברים אמורים ברש"י חולין צ"ח הנ"ל רק אחר דיש לנו רוביא דהטמאים דלמדין מזה על ציר הינצא מאיסור בלי תערובת דאסור וממילא דהוא הדין טעם ע"י בישול דגרע דאסור פשהיא בעינן ורק דהיה עכ"פ בטל ברוב מאחרי רבים ע"כ בעינן קרא על ס' משא"כ לב"ן דאין להם לימוד על ציר וטעם אף פשהיא בפ"ע בלי תערובת וא"כ לדידהו אין צריך ביטול כלל וז"ב איברא שראיתי בס' מלא הרועים באות ב' אות כ"א דנסתפק בזה והלכה זו העלה דזה תלוי בפלוגתת הרמב"ם והתוס' דלדעת הר"מ דב"ן נהרג על חצי שיעור דשיעורים לישראל נאמר והיינו אף על משהו ודאי דלדידהו טעם פעיקר דלא גרע ממשהו וכמ"ש הרשב"א בחידושי חולין בסוגיא דרוע בשלה דלמאן דאמר מין במינו במשהו אזי במינו ודאי טעם פעיקר דע"כ טעם לא גרע ממשהו אמנם לדעת התוס' דב"ן צריך שיעור י"ל דב"ן אינו מוזהר על טעם פעיקר עכ"ל ונהנה באמת לענ"ד לא נהירא כן דל"ד דאף להר"מ דב"ן אין צריך שיעור היינו למה שאסרה לו התורה גם משהו מזה אסור לו פינן דלא נאמר להם השיעורין אבל מפלו לאסור להו דבר אחר היינו טעם מהאיסור דהרי חזינו דלישראל בעינן לימוד על טעם אפילו פשהיא לבד מהטמאים וכנ"ל ולמ"ד מין במינו ברוב או בא"מ ואין ששים וטעם מורגש היטב ואפ"ה אי לאו דגלי קרא היה מותר אף להישראל וכמו שבאמת ס"ל למקצת פוסקים דאינו רק דרבנן ואדנדייק ממינו נדייק מא"מ וא"כ פשיטא דלב"ן דאין לימוד ע"ז דמותר ובאמת הרשב"א פתב פמסתפק קצת אי טעם חשוב כמשהו ממש וגם יש לנו תנא דמסייע הם דברי הכו"פ המובא באות ז' דצירן מותר לב"ן ולא העיר כלל דזה תלוי בפלוגתת הרמב"ם והתוס' אי ב"ן צריך שיעור ודבריו פליגי בנדאי אדברי מלא הרועים ונראה דסובר כסברתינו ובאמת אי נניח כדברי מלא הרועים משפחת לה שיהי' הס"ד דש"ס בכורות שיאסור גם לב"ן היינו אליבא דמאן דאמר בב"ן אין צריך שיעור וטעם לא גרע ממשהו ומצאנו להח"ס במקום אחר והיא בחיו"ד ת' י"ט העיר בעצמו בזה בסברות הכרתי ופליתי ומביא נמי אחר כף דברי הכרתי ופליתי לאמת דבריו דצירן לישראל נאמר ולא לב"ן ולפי זה ממילא דהוא הדין טעם פעיקר לא שייך בב"ן וכאמור והו נסתר שאסר כאן למכור החמאה לב"ן אמנם אף אם נקבל הסתייה באהבה ונניח לעיקר כדברי מלא הרועים אפתי קשה מדוע אסר למכור החמאה לב"ן הא על כל

בְּחֻלִּין צ"ט ובע"ז ס"ו דְּטַעַם פְּעִיקָר דְּאָסוּר מַה"ת הוּי רַק אִיסוּר עֲשֵׂה דַתְעֵבִירוּ בְּאֵשׁ
יַע"ש וְהַפְרַמ"ג בַּא"ח בַּס' שַׁד"מ בַּמ"ז שְׁם פֶּתַח דְּהָא דְסַפְקָא דְאִוּרְיִיתָא מַה"ת לְחֻמְרָא
דְּוִנְקָא בַל"ת דְּיִלְפִינוּ מְסַפְקָא מְמִזְרֵי שְׁהֶצְרִיכָה הַתּוֹרָה לְאָסוּר הָא עֲשֵׂה דְקִיל פְּכָר יֵשׁ
לְעִשׂוֹת פְּהֶסְבְּרָא אִיבְרָא שְׁרָאִיתִי בַחוּ"ד בַּס"י ק"י בְּרֵאשׁ קוֹנְטְרִיס הַסְפִּיקוֹת דַּעְתּוֹ
לְהִיפּוּף דְּבַעֲשָׂה כ"ע מוֹדִים דְּאָסוּר מַה"ת בְּסַפִּיקוֹ וְלֹא רָאָה דְבָרֵי הַפְרַמ"ג הַנֶּ"ל וּבְאֶמֶת
בְּתִשּׁוּבָה הַבְּאִתִּי רָאָה לְדְבָרֵי הַחוּ"ד מִשְׁבֶּת ד' קל"ה דְסַפְקָא בְּז' אוּ בְּז' ח' אִין מְסַלְלִין
אֶת הַשְּׁבֶת דְּאִימְעוּט מְקַרָא דְכְתִיב עֲרַלְתּוֹ וְעֲרַלְתּוֹ וְדָאִי וְלֹא סַפְקָא וְהַקְשׁוּ הַתּוֹס' לְמָה לִי
קַרָא דְהִיכִי סְלִיק אַדְעֵתִין לְחַלְלֵי שְׁבֶת מְסַפְקָא וְלִשְׁיִטַת הַחוּ"ד אֶתִי שְׁפִיר דְבָלָאוּ סַפְקָא מְוֹתֵר
מַה"ת וְיִהְיֵי ס"ד דְּחִלּוּל שְׁבֶת שְׁהוּא בְּלָאוּ מְוֹתֵר בְּסַפְקָא וְרַק דְקַרָא פֶּתַח עֲרַלְתּוֹ וְדָאִי
וְכַסְבֶּרַת הַחוּ"ד שְׁם וּמוֹכַח מִזְּהַ תְּרַתִּי פְּסִבְרַת הַרְמַב"ם וְכַסְבֶּרַת הַחוּ"ד וְהָא דְכְתָבוּ הַתּוֹס'
דְּלָמָה לִי קַרָא דְמַהִיכִי סְלִיק אַדְעֵתִין לְחַלְלֵי שְׁבֶת אִין לְהוֹכִיחַ דַּס"ל דְּמְסַבְּרָא יֵשׁ לְהַחְמִיר
בְּסַפְקָא דִי"ל דְּהַתּוֹס' פְּהַרְשֶׁב"א וְסִינְעֵתּוֹ דְסַפִּיקָא דְאִוּרְיִיתָא מַה"ת לְחֻמְרָא וְלָמָּה לֹן קַרָא
בַּפ"ע לְהַחְמִיר בְּסַפְקָא עַכ"פ לַנ"ד יֵשׁ עוֹד סַפְקָא שְׁמָא בַעֲשָׂה קוֹל יוֹתֵר וּלְכ"ע דְּרַבְּנָן וְכַדְעַת
הַפְרַמ"ג וְאִין ב"ן מְוֹזָהָר וְכַנּוּדַע נְמִי דְבְסַפְקָא סַפְקָא אִין צְרִיף שְׁיִהְיוּ הַסְפִּיקוֹת שְׁקוּלִים
וְיֵשׁ אֲרִיכוֹת בְּזַה וְאִכ"מ וְגַם יֵשׁ פָּאָן מַמ"נ אִי פְּשִׁיטַת הַרְמַב"ם דְּחֻצֵי שְׁיַעוּר אָסוּר
וְדִינְיָקִינוּ מִיָּנָה דַּה"ה לְטַעַם פְּעִיקָר וְכַנ"ל הָא לְדִידִי אִין אֲבָר מִן הַחֵי לְעוֹף וְכַדְעַת הַכו"פ
וְסִינְעֵתּוֹ דְאַפִּילוּ אִיסוּרָא לִיכָא וְאִי פֶתוּס' הָא לְשִׁיטָתּוֹ ב"ן צְרִיף שְׁיַעוּר וְטַעַם פְּעִיקָר
מְוֹתֵר וְכַנ"ל וְאִין שׁוּם סְבָרָא לְגַבַּב חוּמְרָא דְמַר וְחוּמְרָא דְמַר וְלְהַחְמִיר בַּב"נ בְּכַמָּה
סְפִיקוֹת וְעֵינִן בַּכו"פ ס"י ק"י דְבְסַפְקָא סַפְקָא שְׁאִינוּ בְּמִקּוּם חֲזָקָה מְצַרְף דַּעַת הַרְמַב"ם
דְסַפְקָא מְוֹתֵר מַה"ת וְלֹא בַעֲיָנוּ מִתְהַפֵּף וְנ"ב דְּהַגָּאוֹן הַמְהַלְלֵי שְׁאָסֵר לְמַפְנֵי הַחֲמָאָה לַב"ן
רַק מִשׁוּם פְּסִיפָא דְאַחַר מַעֲשֵׂה אָמַר לְמַלְתִּי עֵינִן בְּשׁו"ת מַהֲרַלְב"ח בְּקוֹנְטְרִיס הַסְמִיכָה
וְרַק עַל הַח"ס דְסַמָּה עָלָיו לְדִינָא קֶשֶׁה וְלִבְד פֶּל זֶה הִנֵּה הַח"ס מְדוּנִיל יְדִי מְשַׁתְּלִים
דְּמַצָּאָנוּ לוֹ בְּמִקּוּם אַחַר דַּס"ל דְסַפְקָא מְוֹתֵר לַב"ן וְהוּא בְּחַלְקֵי שְׁשִׁי ת' כ"ה פֶּתַח שְׁם
פְּסִבְרַת הַפְרַמ"ג דְלִמָּאָן דְאַמַר סַפְקָא תּוֹרָה מְדַרְבְּנָן לְחֻמְרָא פְּשִׁיטָא דַּבְב"נ מְוֹתֵר וְהַעִיר
בַּעֲצָמוֹ לְהַקְשׁוֹת פְּסִבְרַת הַמְלָא הַרוּעִים דְדַלְמָא בְּיִשְׂרָאֵל יִלְפִינוּ לְקוֹלָא מְסַפְקָא מְמִזְרֵי אֲבָל
בַּב"נ דְלָא גְלִי קַרָא זֶה לְהֵם סַפְקָא אָסוּר וְכַתְּבֵי לְחַדָּשׁ דְאַדְרָבָא דוּק לְאִידָהּ גִּיסָא בְּיִשְׂרָאֵל
הוּא דְבַעֲי לְמִילָף מְמִזְרֵי דָאִי לֹא הִכִּי הָוֵה יִלְפִינוּ מֵאַשְׁם תְּלוּי לְהַחְמִיר וְהַשְׁתָּא דְכַתְּבֵי
מְמִזְרֵי נְחֻתִינוּ בֵּין אִימְחֻזְק לְלֹא אִימְחֻזְק עֵינִן בְּר"ן דְקַדוּשִׁין בְּסוּגִיא דְחַדָּשׁ בְּסוּפּוֹ יַע"ש
וַא"כ בַּב"נ סַפִּיקָא לְקוֹלָא גַם לְשִׁיטָתּוֹ וְעַכ"פ בְּכַמָּה סַפִּיקוֹת פְּשִׁיטָא דִישׁ לְהַקֵּל וְכַאֲמוֹר:
כַּא) וְאִם פְּנִים אֲנַחְנוּ בְּזַה הַרְוֹחְנוּ נְמִי לִיִּשְׁבַע ע"נ בְּמָה שֶׁהַח"ס הַרְעִישׁ אֶת הָעוֹלָם בְּחַלְקֵי
יז"ד ת' י"ט דְאַיף אָנוּ נוֹתְנִים בִּיצִים לְנִכְרִים וְעַכ"פ אִיף אָנוּ מְזַמְנִים אוֹתָם הָא בָּא מִהַחֵי
וְנִשְׂאָר בְּתִימָה רַבָּה וְלְדְבָרֵינוּ אִין קוֹל רַעַשׁ גְּדוֹל דְכַבֵּר הוֹכְחֵנוּ בְּאוֹת י"ג דְקִי"ל בְּהַמָּה
בְּחִיָּה לֹא לְאִיבְרִים עוֹמְדָת וְסַבְּרָא הוּא דְמִי פְּתִי יַחְתָּוֵהּ הַבְּהִמָּה לְאִיבְרִים וְגַם פְּכָר פְּתַבְנוּ
דְמִילִי דְסַבְּרָא סְבִירָא גַם לְבָן נַח וְאִם פֶּן אִין עַל הַבִּיצִים שׁוּם אִיסוּר אֲבָר מִן הַחֵי
דְמַהִיטָרָא קַגְבְּלִי דוֹמָה לְחֻלְב דְלֹא הוּי סַלְקָא דַעֲתִין פְּלִל לְאָסוּר חֻלְב אֲלִיבָא דְמָאָן דְאַמַר
לֹא לְאִיבְרִים עוֹמְדָת דְהוּי צִיר דְהִיטָרָא וְכַנ"ל בְּאוֹת ז' וְגַם אִיסוּר עֲשֵׂה דָאִינוּ זְבוּחַ לֹא
שְׁיִיף בַּעֲפּוּ"ם וְגַם דְלָמָּה לְבָשָׂר עוֹמְדָת אִין חֲשָׁשׁ דְכִינוּ דְפְלוּגְתָא הוּא וְכַבֵּר הַבְּאִתִּי דַּעַת
הַפְרִי מְגָדִים וְהַח"ס בַּעֲצָמוֹ דַּעַתּוֹ פֶּן וְהַעִיר בְּסִבְרַת הַמְלָא הַרוּעִים וְדַחָאָה וְכַנ"ל בְּאוֹת

כ' ולדבריו ספק ומותר לכן נח ובפרט בספק ספיקא וכמו שהארבתי בסמוך וכאן יש עוד ס' דלמא פהרמב"ם דאין אבר מן החי בעוף לב"ן וכשיטת הכו"פ וסייעתו דאפילו איסורא ליפא וכבר מהיתירא קגביל ואף דבאילו דחמירתא פתבו הראשונים הטעם דמותר דפרשא הוא ורש"י בבכורות דף ז' ע"ב פתב דהוי ס"ד לאסור משום אבר מן החי לא מן השם הוא דהתם סלקא דעתין משום דנתלשו מביעי זכר והוי אבר מן החי ממש משא"כ ביצים דמהיתירא קגבלי ומה שפתב החתם סופר למעניתו לחלק דשאני חלב דמשקה הוא והטמאים לאסור צירן לישראל נאמר ולא לכן נח ולא איצטריו קרא להתיר חלב לב"ן משא"כ ביצים דאנכל הוא ואסורין לב"ן איני מבין כלל דכי להוסיף על האיברים יש וכי ביצים אבר מתולדה הוא שפאמר שעל ביצים לבד קאי פשטא דקרא בפני עצמו אתמההא הא באמת הם רק חדשות מקרוב פאו מזרע הזכר והגניבה ומפחות האברים ואין בהם שום חיות וכטעם נכח הינצא מהחי יחשב דבאים מפת הבעל חי ועיין ביצה ד' ו' תוס' ד"ה עגל ובמהר"ם מלובלין שאפילו התרנגולת העומדת לאכילה שאין פא איסור מוקצה אסורה הביצה משום פירות הנושרין ומשקין שזבו וכו"ג בנ"ד] הנה ומהיתירא קגבלי דכיון דאין על האברים שום אסור בחייה פבר גם הינצא מהם מותר דגם לישראל מותר בכה"ג וכמ"ש לעיל פאות ז' דס"ד דש"ס לאסור רק למאן דאמר לאיברים עומדת משא"כ למ"ד לא לאיברים עומדת דפשיטא דאין הינצא מאיזה דבר חמור מגוף הדבר שינצא ממנו וכיון דרק פא מפת הגוף הוא הנה פטעם יחשב וכבר יש להוסיף דבב"נ אפילו לאיברים עומדת עכ"ז פינו דביצה לאו אבר מתולדה הוא ורק פא מאיסור אבר הוא וכטעם מאיסור יחשב ולב"ן אין לימוד ע"ז וא"כ יש לצרף גם מה שכתבתי פאות י"ז ח"י ע"ש ודו"ק וא"כ לא זו שלא יקשה לדינא איך אנו מזמנים אותם על ביצים דאנו קיי"ל לא לאיברים עומדת אף זו שלא קשה גם אליפא דמאן דאמר לאיברים עומדת דס"ד הנה רק לישראל דיש רוביא דהטמאים על טעם לבד ועוד רובים על טעם ע"י תערובת משא"כ בב"ן ודוק היטב פכל זה עוד נלע"ד דיש להעיר מש"ס חולין ס"ט להתיר ביצים מהא דמסיק הש"ס אלא פל מפת לא אמרינו ושרי יעש"ה ודוק וביצים נמי מפת הזכר והגניבה קאתי וסברא הוא בישראל וא"כ ה"ה בב"ן מותרים ודוק ולא דמי לביצה טרפה שפולה גדלה פאיסור אבל זה בהיתירא קגבלי ורק שנתערב בה גם פח שפא מהחי ורק פח וגורם הוא עיי' תוס' שם ועיי' בת"ח: כב) איברא דעם פל הברור הנה אפתי צריו פיאור דאפתי יש מקום לבע"ד לחלק דלקאורה יש שני אופנים חדשים ודרכים אחרים פסוגיא זו חדא די"ל דסוגיא דבכורות אזלא גם אליפא דמאן דאמר לא לאיברים עומדת והא דס"ד לאסור חלב לאו משום ציר מאבר מן החי הוא דנימא דהוי ציר דהיתירא דהא דחלב דמשום ציר איתרבאי בבכורות שם דף נא"ו היא פחלב מטמאה אמנם בהא דס"ד לאסור חלב משום אבמה"ח לאו משום ציר דאתא מאיברים הם ורק דחלב עצמה פינו דאתא מן החי אסורה דס"ד דפשטא דקרא על החלב ג"כ קאי פינו דאבר מאן דכר שמי' בקרא ורק דנפקא לן אבמה"ח מקרא דלא תאכל הנפש עם הבשר היינו דלא תאכל שום דבר מהבע"ח פל זמן שהנפש עם הבשר עדיין וא"כ ס"ד דה"ה חלב ומה"ט י"ל דגם בב"ן הוי ס"ד דלדידהו נפקא אבמה"ח מקרא דאף בשר פנפשו דמו לא תאכלו ורופצה לומר הבשר דלא תאכלו פיעוד שהנפש בו וכפירש"י בפ"ד מיתות ד' י"ט ועיי' לח"מ פ"ט ממלקים ה' י"א וה"ה אבר אף דלא נזכר אבר בקרא

ועיקר הכוונה דלא תאכל מהבע"ח כ"ז שהנפש בו גם החלב היצא מהחי בעוד שהנפש
בבשר ורק דלב"ן י"ל פינו דאין להם רובי דהטמאים לאסור ציר מטמא א"כ מוכח
דשאני להם ציר שהיא דבר לח ונתמעה מדבר אונל ממש ואף דאסור להם אונל משקה
לא ידעינו וכיון דבקרא אכילה פתיב ולא שתי' ע"כ חלב אינה בכלל איסור אבמה"ח
להם משא"כ לישראל דיש להם רובי דהטמאים לאסור ציר ורובטבן בקל מקום ומוכח
מזה דאין חילוק להם בדבר איסור גוש או צלול וא"כ ממילא דה"כ חלב נכלל בכלל לא
תאכל אע"ג דלח הוא אבל אין הכוונה שיהי' הס"ד שתאסור משום ציר מאיברי חיים
ורק דלא יצאה מהכלל עי"ז דמשקה הוא דבכ"מ מרבינו משקה בכלל וממילא דה"ה פאן
כבר פשטא דקרא עליו קאי נמי וכאמור.

ולפ"ז בצים דאונל היא יש לאסור גם לב"ן ונראה שזה באמת דעת הח"ס שכתב דאין
להשיב נמי דביצה משקה היא מיחו וגמיעא בעלמא וממילא שריא דאכילת אבמה"ח
אסור להם רחמנא ולא שתייה דוקא בישראל דכתב רובי לאסור ציר ורובטבן איצטרף
שרייתא בחלב וביצים משא"כ בב"נ ושוב מצאתי סברא זו בפלתי לו נניח פן תינח
ביצה חיה אבל צריה ונתבשלה שהוא אונל אסורה לב"ן וכו' עכ"ל מכותלי דבריו ניקר
שלזה פינו ובאופן זה כבר לא קשיא קושיתנו ולרבי חנינא בסנהדרין י"ט דדם מן החי
אסור לב"ן דה"ק קרא בשר נפשו לא תאכל דמו בנפשו לא תאכל הנה בפירוש אסור
להם קרא נמי משקה ולדידך י"ל, דהס"ד לאסור חלב גם לב"ן פינו דגם משקה נזכר
בקרא [ועפ"י אלה הדברים יש לדחוק ולכוון קצת גם בסברת ערה"ב המובא לעיל באות
ח' שעל אופן כזה פינו אף באמת שלא ביאר דבריו פן ועיקר חסר בדבריו ועי' באות
קטן ח' ט' ודוק]: כג) ויש להביא ראיה עוד לזה מדברי השעה"מ בפ' י"ז מהל' איסורי
ביאה דהפר"ח פתב להוכיח דחלב מקרי בשר דהא אמ"ה מפקינו לי' מקרא דלא תאכל
הנפש עם הבשר וכיון שפתיב נמי החלב ומשום אבמה"ח שמעינו דחלב מקרי בשר
והקשה עליו השער המלך דקרא הכי קאמר לא תאכל אבר בעוד שהנפש עם הבשר
ולעולם דחלב לא מקרי בשר אבל אמ"ה מקרי וראיה מבכורות דס"ד לאסור חלב
משום אבמה"ח והא חלב לכ"ע לא מקרי בשר אלא משמע פדכתבנא עכ"ד ת"ד ולפי
דרכנו בראשונה אין מזה ראיה כלל דכוונת הש"ס בהס"ד לאסור חלב לא הוי מחמת
דהחלב נכלל בהקרא רק משום ציר דאיסורא דבא מאמה"ח אמנם לפי דברינו עתה
הדברים נכונים דהס"ד הי' דחלב נכלל במשמעותא דקרא וסוגיא דשמעתא אזלא גם
אליבא דמ"ד לא לאיברים עומדת דחלב בפ"ע נכלל באיסורא דקרא וס"ד דהוא פאבר
ממש המופרש מן החי ובאמת יותר נכון אם מתוקמא הסוגיא אליבא דכ"ע דלדברינו
קשה עכ"פ מדוע לא מקשה הש"ס שם הניחא למאן דאמר לאיברים עומדת אבל למאן
דאמר לא לאיברים עומדת מא"ל וכמו שהקשה שם למ"ד דם נעפר ויהי' דברינו ראיה
לדברי השער המלך ודברי השער המלך ראיה לדברינו כד) אבל באמת זה אינו דאפילו
הי' פתב בקרא מפניש לא תאכל אבר מן החי אי אפשר לומר דחלב נכלל בפשטא דקרא
דחלב לאו אבר מקרי וכי להוסיף על האיברים יש וגם בשר לא מקרי לכ"ע וכדאמרין
בעלמא תזבח ואכלת בשר בשר ולא חלב וכמ"ש נמי בשעה"מ דחלב לכ"ע לא מקרי
בשר וכ"ש דלא מקרי אבר ואיך ניקום ונימא עוד יותר דנכלל במלת נפש דהרי פירושא
דקרא קבלה הוא דקבלו חז"ל דהכוונה הוא על אבמה"ח ונפש פירושא אבר שאינו עושה

חליפין פּנפּשׁ וכפירש"י בְּהִדְיָא בְּחֻלְיֵי ק"ב וְאִיךָ תִּסְק אֲדַעְתִּין דְּנִכְלַל בְּזַה חֶלֶב דְּאִינוּ אַבְר וְאִינוּ בְּשׂר וְאִין בּוּ נֶפֶשׁ וְעַיִן בְּשֶׁבֶת ד' ע"ז בְּתוֹס' ד"ה הוּאִיל וְהָרִי לְחֻכְמִים וְכֹן קִי"ל לְהִלְכָה בְּסִנְהֶדְרִין נ"ט גַּם דָּם מִן הַחַי מְוֹתֵר לַב"ן פִּינּוּן דְּפִירְשׁוּ מִלַּת דְּמוּ בִּקְרָא מִי שְׂדָמוּ חֲלוּק מִבְּשָׂרוֹ וְכו' וְכִינּוּן דְּהַאֲסוּר דָּם אִין לַב"ן גַּם אֲסוּר מִן הַחַי אִינוּבוּ הָרִי דְּאִין לְכָלְלוּ בִּקְרָא אַף דָּדָם הוּא בְּאַמַּת דְּבָר שְׁהַנְּפֶשׁ בּוּ פִי הַדָּם הוּא הַנְּפֶשׁ וְהָרִי לֹא אָמְרוּ דְּמִטְעַם שְׁהוּא מִשְׁקָה וְגַם הוּא דְּוִחַק לֹא מֵר פִּינּוּ דְּאַפְשָׁר לְכָלְלוּ בְּמִשְׁמַעוֹת הַקְּרָא לְשִׁיטְתוֹ וְכִמוּ דַּס"ד בְּאַמַּת דְּנִכְלַל לְיִשְׂרָאֵל וּמִדּוּעַ לֹא יְהִי נִכְלַל בַּב"ן וְשִׁאֲנִי בְּעֵלְמָא דְּאִין לְהֵם קְרָא מִשָּׂא"כ בְּזַה וְאַדְרַבָּא נִילַף מְזַה לְבַעֲלָמָא וְהָרִי לַר' חֲנִינְיָא דָּם מִן הַחַי אֲסוּר לַב"ן נִימָא דְּלִדִּידִין הָוִי ס"ד גַּם עַל חֶלֶב וְנִילַף מְזַה דְּגַם צִיר אֲסוּר לְהֵם בְּעֵלְמָא דְּהָרִי מְצִינוּ דְּאַסֵּר לְהֵם הַתּוֹרָה גַּם לַח וְכִמוּ דְּאַמְרִינוּ לְעִיל דְּכִינּוּן דְּהִטְמָאִים לֹא נְאָמְר לַב"ן כְּבָר פֶּל מִשְׁקָה אִינוּ נִכְלַל בְּאַנְכָל וְנַעֲשֶׂה מַחְלוּקַת חֲדָשׁ וְכָל זֶה דְּוִחַק גְּדוּל וְאִינוּ בְּאַמַּת וְחֲדַע עוֹד דְּהָרִי חֶלֶב טְמֵאָה וּבִיּוֹצִי עוֹף טְמֵא דְּאַסוּרִין מֵה"ת לְיִשְׂרָאֵל אִין לֹאֲמִין עֲלֵיהֶם שְׁנֵאָמְר מִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ עַל הַבְּשָׂר הוּא לֹאֲמִין וְאִינוּ לֹאֲמִין עַל הַבִּיצָה וְהַחֶלֶב עַיִן רַמְב"ם פ"ג מִמְּאֻכְלוֹת אֲסוּרוֹת הִלְכָה וְא"ו וְאֹאֲכַל אוֹתוֹ הוּא פְּאוֹכַל חֲצִי שְׂעוֹר הָרִי בְּהִדְיָא דְּאַף הִיכִי שְׁהַחֶלֶב וְהַבִּיצָה אֲסוּרִים בְּאַמַּת לְיִשְׂרָאֵל מֵה"ת אִינָם נִכְלָלִים בְּלִשׁוֹן הַקְּרָא מִמֶּשׁ רַק מִשׁוּם דְּבָאִים מְאִסוּר תּוֹרָה מֵהִטְמָאִים וְכֹן הִי' ס"ד דְּהַש"ס בְּכוֹרוֹת וּז"ב וְאַמַּת וְעַיִן מ"ש בְּאוֹת יו"ד וְדוּק אֲמָנָם פְּנוּנַת הַשְּׂעֵר הַמְּלֵךְ נִכּוֹן דְּמִבִּיא רְאִיָּה לְדַחֲוֹת דְּבָרִי הַפֶּר"ח דְּחֶלֶב לֹא מִקְרִי בְּשָׂר וְרַק דְּנִכְלַל בְּפִירוּשׁ בְּמִלַּת נֶפֶשׁ לְעַנְנֵן אַבְמֵה"ח כְּמוּ אַבְר וּבְשָׂר מִן הַחַי דְּאִין לֹאֲמִין לֹאֲמִין חֶלֶב לֹא מִקְרִי בְּשָׂר אִין לְכָלְלוּ בְּמִלַּת נֶפֶשׁ דְּכִינּוּן דְּמִנְזָרָה בְּפִירוּשׁ בְּשָׂר וְהִי' אֲמְרִינוּ בְּשָׂר וְלֹא חֶלֶב דְּזַה אִינוּ דְּהָרִי הִי' ס"ד לְאַסוּר חֶלֶב וְלוֹ יְהִי דְּחֶלֶב רַק מִשׁוּם צִירָן אֲתֵרְבָּאִי עַכ"ז ל"ד פֶּאֵן לְבַעֲלָמָא דְּכָאֵן הַקְּרָא מוֹצִיא בְּפִירוּשׁ מְזַה שְׁלֹא לְאַסוּר חֶלֶב רַק בְּשָׂר וּל"ד לְבַעֲלָמָא אֲלֵא ע"כ דו"א וּבְשָׂר דְּקְרָא אֲנַפֶּשׁ קָאִי שְׁלֹא תֹאכַל אַבְר מִבַּע"ח כ"ז שְׁהַנְּפֶשׁ עִם הַבְּשָׂר וְהִי' חֶלֶב אִינוּ יוֹצֵא עִי"ז מֵהַפֶּלֶל וְכָבֵר יֵשׁ ס"ד נְמִי לְאַסוּר חֶלֶב דְּהָרִי צִיר מְאָבֵר מִן הַחַי וּז"ב פֶּשְׁמֵשׁ וְדוּק הִיטֵב וְדַל"כ גַּם דְּבָרִי הַשְּׂעֵה"מ קָשִׁים לְהוֹלְמָם אֲמָנָם הַדְּבָרִים נִכּוֹנִים וּבְרוּרִים כַּמ"ש וְדוּק: (כַּה) אֲמָנָם יֵשׁ אֲנֹפֶן אַחַר בְּזַה דְּהִנֵּה שְׁנֵי מִינִים יוֹצֵאִים מִפֶּחַ אֶל הַפּוֹעֵל יֵשׁ אֶחָד צִיר הִינְצֵא מְדַבֵּר אֲסוּר וְדָבָר זֶה לְמַדְנֵוּ מֵהִטְמָאִים וּלְיִשְׂרָאֵל נְאָמְר וּלַב"ן מְוֹתֵר אֲמָנָם יֵשׁ עוֹד מִין אַחַר כְּגוֹן טְמֵא שְׁנוּלֵד מִן הַטְּהוֹר דְּקִי"ל דְּטְהוֹר בְּכוֹרוֹת וְא"ו ע"ב מְגַמֵּל טְמֵא הוּא הוּא טְמֵא וְאִין טְמֵא הַנּוּלֵד מִטְּהוֹר טְמֵא וּלפ"ז יֵשׁ מְקוֹם לְהַעִיר בְּגִדוֹן דִּידֵן עַל אֲנֹפֶן זֶה דְּמִדְּבַעֲיָנוּ קְרָא בְּטְמֵא הִינְצֵא מִטְּהוֹר טְהוֹר מוֹכַח דְּמִסְבָּרָא הוּא טְמֵא וְא"כ י מִשְׁפַּחַת כַּה"ג בַּב"ן בְּאֲסוּרִין שְׁלוֹ הִיָּה טְמֵא מְסָבָרָא דְּקְרָא לְיִשְׂרָאֵל נְאָמְר וְלֹא לַב"ן וְאִין לְהַקְשׁוֹת דָּאֵם הִינְצֵא מֵהִטְמָא כְּגוֹן צִיר טְהוֹר לַב"ן כ"ש הִינְצֵא מֵהִטְהוֹר דו"א דְּשִׂאֲנִי צִיר הִינְצֵא מֵהִטְמָא דַּעַכ"פ מַה שְׂיִצָּא אִינוּ דְּבָר שְׁנֵאָסֵר לְהֵם בְּשׁוּם מְקוֹם מִשָּׂא"כ טְמֵא הִינְצֵא מִטְּהוֹר לוֹ יְהִי דְּמִטְּהוֹר יִצָּא מ"מ מַה שְׂיִצָּא הוּא דְּבָר שְׂטֵמָא לְהֵם הַפְּתוּב בְּמְקוֹם אַחַר וּלפ"ז חֶלֶב שְׂיִצָּאָה מִהַבְּהֵמָה בְּחִיָּה הָוִי מִמֶּשׁ טְמֵא שְׂיִצָּא מִטְּהוֹר דְּבַהֲמָה בְּחִיָּה סְבָרָא הִיא דְּלֹא לְאִיבְרִים עוֹמְדָת וְכַנ"ל וְטְהוֹרָה הִיא וְחֶלֶב יִצָּא מִמֶּנָּה בְּחִיָּה וְכָבֵר שְׂמַעְנוּ דְּדָבָר שְׂיִצָּא מִטְּהוֹר מֵהַחַי אֲסוּר לְהֵם וְא"כ הָוִי חֶלֶב טְמֵא שְׂיִצָּא מִטְּהוֹר וְטְמֵא לְהֵם מְסָבָרָא מִדְּבַעֲיָנוּ קְרָא לְיִשְׂרָאֵל גְּמַל הוּא טְמֵא דְּטְהוֹר וּלַב"ן דְּלִית לְהוּ קְרָא טְמֵא וְא"כ ס"ד דְּש"ס לְאַסוּר

חלב היא גם אליבא דב"ן ודלא כהכו"פ והח"ס ואם נימא דהיכי דגלי קרא גלי פגון גמל הנולד מפרה דטהור משא"כ חלב מבהמה חיה דהוי טמא מטהור דבחייה לא לאיברימ עומדת דלא גלי קרא אסור שפיר י"ל דהוי ס"ד דש"ס דחלב אסור לישראל דכי אבר מהחי דמי גם אליבא דמאן דאמר דבחייה לא לאיברימ עומדת ואם פן לדינא חלב וביצים דיש קרא לישראל דמותר וכן חלב לב"ן דגלי קרא גבי אברהם אע"ה ויקח חמאה וחלב מותר חלב לב"ן משא"כ ביצים דלא גלי להו קרא צדקו דברי הח"ס והיא לכאורה הערה נכונה ודרך חדש אבל באמת כ"ז אינו די"ל דגם מסברא פל היצא מטהור טהור אפילו טמא שיצא מטהור והא דבעינו קרא גמל טמא הוא פדי שלא נדייק להיפוך מקרא אף את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה דהכי קאמר דבר הבא ממעלי הגירה וממפריסי הפרסה לא תאכלו פגון טמא הנולד מטהור עי' בכורות שם ד' ו' ע"א ולפ"ז גם אופן השני ליתא וכל מה שפכתבנו מקודם היא שריר וקניים בעזה"י ודוק בכ"ז כי לפענ"ד דברים ישירים ונכונים המה למוצאי דעת: כו) עוד מצאתי לו שגיאה גדולה בענין זה בספרו שו"ת שם אריה סי' ס"ט במה שרגיל שגמאצא דם בחלב וזה יוצא מדדי בהמה מאיזה פצע ונחבורה וחקר שם דיש ספק אי יש ס' נגד הדם ואף דהוי ספק דרבנן דם שבשלו אף מצד אחר יש פאן איסור תורה דהוי דם מן החי דאסור לישראל מהטמאים ובשלמא קודם שנתבשל דיש עליו איסור דם ואינו יכול איסור אבמה"ח לחול על איסור דם דבהמה בחייה לא לאיברימ עומדת אבל פשנתבשל ופקע מיני' איסור דם מה"ת למה לא יאסור משום אבמה"ח דליכא מידי דאחי מהחי ושריא רחמנא וכו' עכ"ל ואחר המחילה זה שגיאה גדולה דכיון דבשעה שיצא מהחי לא הוי על הדם איסור אבמה"ח דלא לאיברימ עומדת א"כ אפילו בלא איסור דם פלומר גם אי הוי דם מותר מה"ת ל"ה אסור משום שפא מהחי דהוי ציר דהיתרא ולמותר היא שכתב דאינו חל על איסור שקדם לו דמה יחול הא היתר הוא ולפי"ז גם אחר כף שנתבשל שפקע אסור דם גם פן מותר דציר דהיתרא הוא דלא לאיברימ עומדת ומאיזה לימוד וטעם וסברא יחזור אח"כ לאיסורו וז"ב ונפלאתי על גדול שקמותו שיעטעו בזה ולכד זה יש לפקפק על דבריו בזה וגם הן נסתר למ"ש בספרו ערוגת הפשם סי' ס"ב עיין לעיל אות יו"ד וגם לדינא אין חשש בזה גם משום עשה דאינה זבוחה עיי' מש"כ לעיל באות ז' ואי מחמת החשש דלבשר עומדת היא פלוגתת התוס' ורש"י וכמבואר שם והוי ספק ספקא שפא יש ששים ושפא גם לבשר אינה עומדת והוי ציר דהיתרא ודוק: זף) והואיל שפא לידן דין זה והיא מלתא דשכיחא ג"כ אימא בי' מלתא חדתא דהנה לפי דברי המחבר שם אריה מבנרר דאי ברור לו שיש ס' מותר וכן מבואר בשו"ת נחלת שבועה סי' כ' ובאמת ז"א דהא הוא תחלת ביאתו לעולם ע"י תערוכת ואף שבפנים הדם בפ"ע בהמפה מפל מקום ע"י דוסק התליבה בהדדים יוצא לאויר העולם החלב והדם מעורבים ונודע דברי המרדכי בשם רבינו משולם דכל שתחלת ביאתו לעולם ע"י תערוכת לא בטל ובאמת גם הש"ף ביו"ד סי' י"ד ס"ק י"ב כתב למעניתו דדי בס' אמנם במשנה למלך פרק א' מהלכות מטמא מו"מ הקשה על הש"ף דאי שפמיט מיניה דברי המרדכי האלו וראיתי בנודע ביהודה מהדורא תגנינא חיור"ד סי' נ"ד כתב לתרץ דדברי המרדכי הם רק בביטול אשר מתורת רוב קאמינן עליה אבל בדבר הבטל בששים דטעם בייטולו היא מפני שאז אין הטעם נרגש בזה לא שייך חילוק המרדכי יע"ש אמנם הטיב אשר דבר בזה בישועות

יעקב חיו"ד סי' י"ד דגם ששים לא מהני בזה דמין בשאינו מינו בטל הטעם בששים אכל
לגוף האיסור לביטול ברוב קאיתנו דכי יעלה על הדעת דבנפל סאה איסור לששים דאינו
נהנה מהאיסור כיון שאינו נרגש הטעם הוי פנאבד דזה החוש מכחיש אלא ודאי מטעם
ביטול ברוב קאיתנו עלה ג"כ וזה ל"ש בתחלת ביאתו לעולם על ידי תערוכת וצדקו
דברי המשנה למלה דגם ששים לא מהני והנה ראיתי בשו"ת השיב משה בחלק יו"ד
תשובה ל"ח תשובה מבנו בענין זה והעיר בכמ"ש וכתב לקיים דברי הנודע ביהודה
בא"מ על כל פנים מטעם דהוי נשתנה לדבר המותר וכמו במוסק ודבש יע"ש ולדעתי
דבריו תמוהים מאד דמה ענין שמטיטה מי הגיד לו דכשיש ששים בא"מ נהפך ונשתנה
טעמו לדבר אחר אנו לא שמענו רק דהטעם נתבטל בששים ואינו נרגש במקיעוטו אכל
נשתנה לדבר אחר מאן דכר שמי' ובאמת אינו כלל דאטו הטעם הזה בכל מקום שהוא
פנים חדשות קיבל ואלו היה באפשר להוציא בפני עצמו היה לו טעם אחר אמתמה ואם
כן מה ענין זה לדבש שטבעו שמהפך כל מה שפא לתוכו לדבש ועי' באו"ח סי' תס"ז
ט"ו סק"ו ובפרי מגדים שם] ע"כ דבריו בזה ליתא וגם ששים לא מהני ומצאתי בשם
אריה בחלק א"ח תשובה א' העיר בעצמו לדחות דברי הנודע ביהודה דגם ששים לאמהני
בדבר שפא לעולם על ידי תערוכת ולא העיר בזה שקדמו הישועות יעקב ביתר ביאור
וכאמור והו' נסתר מחמתו ואם פן גם ששים לא מהני: כח) אמנם אנכי אמרתי בזה סברא
נכונה וברורה וישרה דהא ק כל החלב אינה נחלקת בפעם אחת ורק מעט מעט וא"כ נהי
שכל מעט דם היוצא ביחד עם מעט החלב אינו מתבטל בהחלב שיצא עמו דבא לעולם
על ידי תערוכת מכל מקום מתבטל מעט הדם שיש בהחלב שיצא מקודם בהחלב שיצא
אח"כ ומעט הדם שיצא אח"כ יתבטל בהחלב שיצא מקודם דהם לא באו לעולם יחד ע"י
תערוכת דומה למה דאמרנו בעלמא כעין זה אסורין מבטלין זא"ז וכן מב"מ וא"מ
וממילא דה"ה אם נתערב מב"מ וא"מ ויש ס' דמותר לרבנן וגם לר"י דס"ל דמב"מ לא
בטל ודוק וכן אנחנו בזה שהטעם דבא לעולם על ידי תערוכת ל"ב היא דל"ה דומיא
דסנהדרין שהם ודאי אינם מעורבים מתחילתם וכמ"ש בנוב"ת ת' נ"ד וא"כ בנ"ד נמי
לא בא כל החלב מעורב וכמ"ש וכבר הוי דומיא דסנהדרין ואין לומר דל"ח היתר מבנר
כיון דכל מעט חלב מעורב בדם דלא מן השם הוא דבכאן באמת החלב היתר ברור
רק דמעט איסור מעורב בו וכיון דלא נעשה נבלה הנה מבטל זא"ז וכמ"ש והא דאמרנו
בעלמא דבעינן היתר מבנר היינו שלא יהי' על ההיתר ספק איסור בעצם אף שלא ע"י
תערוכת רק שכאו"א עומד בפ"ע ג"כ אסור מספק שבגופו אף של"ה תערוכות כלל עיי'
בפרמ"ג יו"ד סי' מ"א ש"ד סק"א ובריש שער התערוכות ובחו"ד סי' ק"א סק"ה ואף
שראיתו מחולין לק"מ דרובא דליתא קמן לא ס"ל לר"מ אכל ביטול ברוב ורובא דאיתא
קמן ס"ל ג"כ לר"מ ועיין פרמ"ג בריש התערוכת שכתב כמסתפק ולא העיר שהדבר
מבואר בהדיא בתוס' יבמות ד' ס"ד ע"ב ובבכורות י"ט ע"ב ד"ה ברובא אמנם גוף דברי
החו"ד אף בלי ראי' כנים הם ומסנהדרין ראיתו נכונה משא"כ היכי שהספק איסור הוא
ע"י תערוכת ע"י סי' ק"י ש"ד ס"ק יו"ד במ"ש שם ודע דאם לקח מג' חגיות יעשה
וכוננתו לחלק כמ"ש אף דיש לפקפק עליו דמבואר בהדיא איפכא בס' הישר לר"ת סי'
תצ"ז יע"ש אף לנ"ד לא תברא ועיין פרמ"ג סי' פ"א מ"ז סק"ד וסי' צ"ב ש"ד סוסק"ח
וסי' ק"א ש"ד סק"ב וסק"ה ויש לי אריכות בזה ואכ"מ וממ"ש יש לפקפק הרבה על

מ"ש בתשובות ב"א חיו"ד סי' ע' ע"י שם ודו"ק וע"י בכנה"ג בהגהות הטור אות ג' מוכא
בפרמ"ג סי' ק"ט ש"ד סק"ו והפרמ"ג פתב א"י מה בא ללמדנו אמנם פנונתו למ"ש
בהגהות ב"י אות נ"ח מוכא בפרמ"ג סי' ק"ה ש"ד ש"ק למ"ד אמנם לא כן דעת החו"י
סי' קל"ג מוכא נמי בפרמ"ג סי' ק"ב מ"ז סק"א יע"ש ולכאורה היא גם נגד דברי איסור
והיתר פלל ז' דין ג' ועי' נמי פרמ"ג בסי' ס"ט מ"ז ס"ק ל"ה לענין זה"ל: וכדברי או"ה
בזה הם גם דברי המרדכי בשפת לענין דשיל"מ ונהר"מ אפסק פנותיה בסוס"י ק"ב גבי
גיגית מלאה ענבים (ובזה נדחו דברי המקור חיים בסי' תמ"ז בפניאורים סוס"ח בנתערב
ק"ח וקמח שעורים ואח"כ נדר מק"ח דהני דשיל"מ ובאמת ז"א וע"י נמי בחידושי רע"א
יור"ד סי' ק"ב סק"ב העיר עליו בזה) ולכאורה קשה על זה גם מדברי המרדכי לשפת
להמרדכי בחולין ה"ל דבא לעולם ע"י תערוכת לא בטל אמנם ידוע דברי הנו"ב ת' נ"ד
נ"ה ובכו"פ סי' ק"ב סק"ח ובפרמ"ג וחז"ד מ"ש לחלק בין דברי המרדכי לשפת
להמרדכי בחולין פ' הירוע ה"ל דשא"ה דגם המתיר ל"ה מעולם בפ"ע משא"כ בהא
דהמרדכי בשפת שפסי' ק"ב ביור"ד ודברי או"ה דהיתר הנה מקודם בפ"ע ועי' ברי"ט
אלגאזי פ"ג דבכורות מ"ש בזה כה"ג [וא"כ גם בהא דהמק"ח ה"ל הנה ניכר מקודם
התערוכת] וא"כ גם דברי הכנה"ג י"ל שאינו סותר דברי או"ה פיון דהאיסור הוא מבןר
עכ"פ מקודם והיתר כל אחד הני בספק איסור ודברי או"ה והמרדכי בשפת והחו"י
האיסור ל"ה מבןר בפ"ע והיתר מבןר א"כ בטל אפילו דבר שיש לו מתירין ודברי
המרדכי בחולין היתר וגם האיסור ל"ה בפ"ע רק נולדו יחד ע"כ לא בטל ודו"ק ובאמת
מלשון המרדכי בחולין משמע דעיקר טעמו דדבר המתבטל ל"ה בפ"ע ולא בא ע"ז מפח
דהיתר לא הני בפ"ע יעש"ה דכן מוכח מלשונו שם וצריכי' אנו לבא לטעם הדבר
למ"ש הח"ס בתשובה בא"ח סי' קל"ג יע"ש אמנם יקשה עליו מדברי המרדכי בשפת
גבי גיגית ועוד כמה קושיות שהוקשו האחרונים ה"ל ע"כ על פרחינו לתרץ דשאני
היכי שהיתר הי' בפ"ע ועי' פרמ"ג סי' ק"ב ש"ד ס"ק י"א ודוק ועל הקושיא מהא
דפרוטה בכיס יהי' הקדש שהקשה הכו"פ על הא דהמרדכי בגיגית וקשה מבכורות מ"ז
ותמורה דף למ"ד השותפים שחלקו אחד נטל יו"ד טלאים ואחד תשעה וכלב שכנגד
הכלב אסורין וא"א יש ברירה לברור חד מנייהו וכו' ולדברי המרדכי בשפת ה"ל אף
אי אין ברירה מי ניקח הא איסור נולד בתערובות וגם דבר חשוב וישל"מ בטל ברוב
ועי' בשער המלך פרק ג' מה"ג ה"ד דרק מדרבנן אסור דד"ח לא בטל ולדברי המרדכי
ואו"ה ז"א דגם שם הספק על כל אחד ואחד הני רק מפח התערוכת אף באמת יש לחלק
דשאני הקא דעכ"פ פלפי שמיא גליא עכ"פ אינה גוף היא האיסור ואינהו היתר רק אנו
לא ידעינו וכינון שהספק על ידי תערוכת שפיר בטל ברוב דומיא דסנהדרין מה שאין כן
בהא דפרוטה בכיס הקדש ובהא דמחיר פלב אי לא אמרינו ברירה אף פלפי שמיא לא
גליא אינהו איסור ואינהו היתר וכאו"א הני הספק בגופו שמא היא היא שהוקדש או
מחיר הפלב ול"ש ביטול וגם חשוב ניכר האיסור עי"ז ואיך שניף ביטול ודוק היטב כי
נכון הוא שוב ראיתי שהעיר קצת בזה בשו"ת ב"ש בא"ח סי' ע"ב ע"ג הינצא לנו מכל
זה דארבע מדות בענין זה א') כשהספק איסור היא על כל אחד ואחד בגופו אף כשעומד
בפ"ע בלא תערוכת לא בטל ב') כשהאיסור הי' לו שעת הפושט והיתר אסור בספק כל
אחד ואחד אף שע"י התערוכת ל"ב וזה דעת הכנה"ג ג') כשהיתר הי' מבןר והאיסור

נולד ע"י תערוכת גם ד"ח בטל וזה דעת המרדכי בשבת ודברי רמ"א בסי' ק"ב ודברי או"ה ד') פשטיניהם ל"ה להם שעת הפנשר שפא לעולם ע"י תערוכת ל"ב וזה דעת המרדכי בחולין אבל נ"ד ל"ד להא דמרדכי ביבמה שרקקה דם ואין לה בו אלא חידישו דמה שנולד יחד אין פח באחד לבטל חבירו שנולד עמו משא"כ בנ"ד מהני ששים וכמו שפארתי וכדעת הש"ך בסי' י"ד ראה זה חדש היא ודו"ק היטב כי נכון הוא וקצרתי בכ"ז: כט) ונסיים מה שהתחלנו להעיר לעיל אות ה' נאות ח' יע"ש והנה דעת הנו"ב דחלב בת פקועה לא הני חלב שחוטה דראוי להיות אם אמנם השעה"מ ס"ל דהני חלב שחוטה וראיתי בעה"ב בסי' פ"ז אות י"א תמה מאד על השעה"מ מה"ט הא ראוי להיות אם יע"ש אמנם מדברי התוס' סנהדרין ד' ע"ב ד"ה דרף בישול משמע דבחלב אמו למעוטי שחוטה קאמר ולא למעוטי מי שאין לו אם יע"ש שוב ראיתי בח"ס סי' י"ד העיר נמי בזה להקשות על השעה"מ דראוי להיות אם אמנם לפע"ד הדבר נכון מאד דהנה זה הנחה פשוטה וברורה והלכה פסוקה היא דעובר ירף אמו והבת פקועה ניתרת בשחיטת אמה וע"כ דחייה אינה חשובה חיים מה"ת ורק פחתיכה בשר אחת מהחתיכות בשר הבהמה תחשב וא"כ ממילא מוכרח דכל היצא מבשר העובר הזה הן טעמו הן צירו פטעם וציר מחתיכת בשר שחוטה יחשב דפשיטא דאין יתרון ועודף למה שיצא מגוף הדבר שיצא ממנו וכמו דהלכה פסוקה היא באמת בכ"מ דהיצא שנה לזה שיצא ממנו וכדאמרינן בבכורות וא"ו וכיון דחלב דין ציר יש לה וכדאמרינן בבכורות ע"כ הדבר ברור דהני חלב שחוטה פלומר ציר מבשר שחוט יחשב לנו דחייה אינה חיים מה"ת דהרי א"צ שחיטה וכשחוטה ועומדת היא וע"כ דהבשר הזה נגרר אחר האם הזקנה ששחיטתה הועיל להבשר וכבר ממילא מוכן והיא מוכרח לומר פן דגם החלב נגררת אחר הזקנה ששחיטתה הועיל להבשר וע"כ דמה שקפיד קרא שתהי' ראוי להיות אם על האם הזקנה קפדה התורה והיא באמת כבר אינה ראוי להיות אם ולא על החתיכה בשר שחוט ממנה דהיינו העובר וז"ב מאוד [דומה לזה עי' פרייתות ע"ב משנה ד' ר"י אמר וכו' יע"ש] דאל"כ הני תרתי דסתריבנושא אחד הבשר חשוב פשחוט הרי דלא איכפת לן החיות שלה וע"כ דנגררת אחר האם וכבר נשחט והציר היצא דהיינו החלב הני פציר היצא מהחי ועליה קפיד קרא שתהי' ראוי להיות אם ואינה נגררת בזה אחר האם אמתמה (ועי' תמורה כ"ה ע"א וע"ב וש"א"ה דאוקמינן כל מלתא דבר בטעמא) וע"כ דז"א דכבר התורה אינו מדבר מהעובר אחר דכבר שמענו דכחתיכות בשר הבהמה יחשב ורק על אמו קפיד קרא וצדקו דברי השעה"מ וסייעתו וא"ש אף לדברי רש"י ואין פלוגתא פלל לדינא בין רש"י ותוס' וזה נכון וברור לפענ"ד עד שנפלאתי מאוד על הג' שלא העירו בזה: ל) עוד כתבנו לעיל באות ח' דדעת הבאה"ט והשעה"מ דחלב הנמצא בקיבה הני חלב שחוטה וראיתי בספר עה"ב בסי' צ' ובסי' פ"ז הרבה לתמוה ולהפליא בזה דהיא נגד ש"ס ערוף ונגד הסברא הברורה דש"ס ערוף הוא בחולין ק"ט פחל שבשלה בחלבה מותר וקיבה שבשלה בחלבה אסור וגם מדברי הש"ס שם ד' קט"ז דכנוס היא דיצא מדדי הבהמה בחייה ע"ש וגם הסברא הנכונה הוא פן יע"ש שתמה מאד ובאמת שאישתמיטתי שפן הוא דעת הראשונים עי' בחינוך מצוה קי"ג וז"ל חלב הנמצא בקיבת בהמה יש מתירין א' משום שהיא בכלל חלב מתה ועוד שאינה אלא כפירשא בעלמא עכ"ל ואם נימא דמ"ש יש מתירין דכוננתו דיש נמי מי שאוסר עכ"פ מוכח מזה

דדעתו פהמתירין שמביא רק דבריהם ויותר נראה דכיון שמצא רק לאיזה פוסקים שם"ל
כן ע"כ פתב בלשון יש מתירין וכמו שמצינו כה"ג בכללי הש"ע וכבודע אמנם יהי איה
שיהיה הגה מצינו דעת הראשונים והחינוך פסק פנותיהו דהוי חלב מתה וגם הבאה"ט
והשעה"מ לא העירו בזה אמנם פונו דעתם לדברי אמת ולא קשה פלל קושיותו דהיא
נגד הסברא דבאמת סברא נכונה וישרה ודעת נוטה היא דכיון שנקנס החלב לגוף אחר
טרם התחברה לבשר וחיית מבהמה אחרת שלט בהחלב דכח העיכול מפת חיות הבהמה
הזאת שולט בהחלב להחיות נפשה בה ולהפכה לבשר ודם שכן נעשה מכל מזון ומחיה
ומזה כל חיותה ואף שעדיין לא נתעכל לגמרי דלעיקול בעינן שיעור עי' פרה פ"ט משנה
ה' ובאהלות פ' י"א ובבב"מ פ"ט מה' מ"א ועי' מנחות ס"ט מ"מ פיו דכבר נכנסה
תחת רשות אחרת דיש פח בה לעכל לגמרי וכבר שלט על החלב וקבלה לחלקה ונשבעה
נתחי רוח פבר נגרת אחריה (דומה לזה עי' פרייתות פ"ב מ"ד) ונעקר ממנה פח הראשון
ואחר אחרון אנו באין וכשנשחטה חשוב חלב שחוטא שאינה ראוי להיות אם ודומה לזה
וראיה לזה ממ"ש בסמוך באות כ"ח לענין חלב בת פקועה דאזלינו בתר הסברא הנכונה
ומפרשינו הקרא על אם הזקנה וכדי שלא יהי תרתי דסתרי וכן אנחנו להפוך בזה
ומפרשינו הקרא על אם השחיטה (דומה לזה בתחמיץ בחרכו קודם זמנו מותר ולאחר זמנו
אסור וכה"ג בע"ז ס"ח במה דמחלקין אליבא דר"מ בבבילה יע"ש) והואיל וכן פבר לא
נפלאת היא ול רחוקה ליישב גם דברי הש"ס דלא יקשה ע"ז וכוננת הש"ס במ"ש קיבה
שבשלה בחלבה אסורה היינו מדרבנן משום חלב שחוטא דכנוס הוא וכתל שבשלה
בחלבה מותר אף מדרבנן דמובלע היא והתם מיייתי מזה ראי' ללישנא קמא דרב דאינו
עובר עליו ומותר אף מדרבנן פיון דמובלע ולא פירש וכמ"ש בהדיא ברש"י בריש עמוד
ע"ש אמנם מה שיש לכאורה לפקפק בזה היא דבתוספתא פ"ח גרסינן פתל שבשלה
בחלבה מותר קיבה שבשלה בחלבה חייב משמע מה"ת וחיוב אבישול ואם נימא דמ"ש
בחינוך יש מתירין דיש נמי מי שאוסר וכנ"ל י"ל דמקום פלוגתתם היא זה דלמתירין
הוי הגרסא קיבה שבשלה בחלבה אסור וכגירסת ש"ס דילן אמנם באמת אינו נחוי
לעשות מחלוקת בין הראשונים ולאוקמא דעת ה"ש אוסרין שלא כהלכתא היינו
פתוספתא או לעשות גירסא אחרת בש"ס דילן ויותר ברור לומר שט"ס בתוספתא או
דקימא לן פש"ס דילן עיין בזה בשו"ת אור זרוע הגדול סי' תשנ"ד ת' רבינו ישע' דאין
לסמוך על שום ברייתא ותוספתא וירושלמי נגד ש"ס דילן די"ל שט"ס שם דכולן
משונבשות חוץ מש"ס דילן ואת"ל שדוקא היא שם הוי פלוגתא וקיי"ל פש"ס דילן וע"ש
באריכות ועוד י"ל שגם בתוספתא מדרבנן קאמר וחיוב דקתני מפות מרדות הוא וכה"ג
פתב המהרש"א בפסחים מ"א ע"ב על תוס' ד"ה א"ד חזא וכו' נכון וברור בעזה"י והנה:
מהפרמ"ג נראה דעתו דס"ל דהוי חלב חיה עי' סי' פ"ז ש"ד סקכ"ד וכן משמע מריהטות
לשונו בראש יוסף שם אמנם אחר שמצינו שכן דעת הראשונים וגדולי האחרונים וגלותי
והסירותי היום את חרפת הקושיות שטפלו אחרונים בזה מי יפקפק נגדם: לא) וקמ"ע
תהי' תורת שלימה אעיר עוד בענין זה מה שראיתי באיזה אחרון עלה ונסתפק אם נזדמן
לאחד טריפה ובשלה לכתחילה עם היתר דאף שהחתיכה טריפה עצמה מותר למכרה
שנזדמנה לו מ"מ התבשיל אסור מצד אסור סחורה שלא נזדמנה וא"כ יהי' טפל חמור

מְהֵיָקָר [וכה"ג בְּזָבָחִים מ"ח וּבְשֶׁבֶת ל"ט ע"א פ' פ' בְּתוֹלְדֵת הַחֲמָה ע"ב] וְנִסְתַּפֵּק אִי שִׁינָה טַעַם פְּעִיקָר בְּאִיסוּר סְחוּרָה.

וְאוּלַי פִּינּוּן דְּדַעַת הַסּוּבְרִים דְּאִיסוּר סְחוּרָה מְדַרְבְּנָן וְעֵינֵי שׁו"ת חו"י ס' קמ"ב דְּבִנּוּ"ט שְׁהִי לְהֵם שְׁעַת הַפּוֹשֵׁר לַכ"ע אֵינוֹ אֶלָּא דְרַבָּנָן וּלְפִי"ז י"ל פִּינּוּן דְּאִין לֹא עִיקָר מֵה"ת לֹא אֶמְרִינָן בִּי טע"כ וְהַעֲלָה בַצ"ע אֶמְנָם לְפִימ"ש לֹא מִן הַשֵּׁם הוּא וְהַדְּבָר בְּרוּר דְּמִתְרַם לְמַפּוֹר גַּם הַתְּבַשִּׁיל דְּלוֹא יְהִי דְאֶמְרִינָן בִּי טע"כ הֵינּוּ טַעַם דְּאִיסוּרָא אֶבֶל בְּנ"ד הִנֵּה טַעַם דְּהִיתְרָא הִיא פִּינּוּן דְּגוּף הַחֲתִיכָה מִתְרַם דְּנִדְמָנָה וְנִגְדַּת אִיסוּר סְחוּרָה הֵנִי פְּהִיקָר גְּמוּר פְּכָר הַטַּעַם שִׁינָה מִמָּנָה הֵנִי טַעַם דְּהִיתְרָא דְּאִין לָנוּ לְיָמוּד רַק עַל טַעַם מְאִיסוּר שִׁינָה פְּהִיקָר וְעַל נ"ד אִין לָנוּ לְיָמוּד אַחַר וּכְבָר הֵנִי טַעַם דְּהִיתְרָא לְעֵנִין זֶה וּמִתְרַם לְמַפּוֹר אֶפִּילוּ לְמֵאן דַּס"ל דְּאִיסוּר סְחוּרָה הִיא מֵה"ת וְנִפְלְאֵתִי שְׁלֹא הָעִיר בְּזָה וְעֵינֵין בַּס' בֵּית הַלֵּל ס' פ"ד שְׁמִי שְׁקוּנָה מְאֶכֶל מְתוּלָע אִם אִסוּר מֵה"ת אִסוּר לְשִׂאת וּלְתַתּוּ בּוֹ וְכו' וְעֵינֵי בְּפִר"ח הַשִּׁיג עָלָיו דְּאִין סוּחַר בְּתוֹלְעִים אֶלָּא בְּאֶנְקֵל וְכו' יע"ש.

וְעַל פִּי מ"ש יֵשׁ לְפַלְפֵל בְּדַבְרֵיהֶם וְדו"ק אֵלֶּה הַדְּבָרִים לְקַטְתִּי בְּאֶמְרִים דְּבָרִים קְצָרִים לְהַעֲלוֹתָם עַל שְׁלַחַן מְלָכִים מְלָכֵי רַבָּנָן וְלִקְוֹטָן דַּעֲתִי הֵם דְּבָרִים בְּרוּרִים פְּנִים וַיִּשְׁרִים בְּעֶזְרַת הַמַּאִיר לְאַרְץ וּלְדָרִים כּוֹתֵב וְחוֹתֵם יוֹם ה' לְסִדְר וְאֶסְפְּתוּ אֶל תּוֹךְ בֵּיתָךְ וְהִי עֲמִידָה שְׁנַת רַבָּה וַיִּשְׁיַעֲהָ לַפ"ק) הַק' יוֹסֵף לְעַרְנִיר בְּלֹא"א מוֹהַר"ר שְׁלוֹם יַעֲקֹב זֶלֶה"ה אַבְד"ק וּוְאֵלְטֵאִישִׁיִּסְק: סִימָן הַ בְּטָלָה דַּעֲתוֹ אֶצֶל כָּל אָדָם בְּנִדְפָס מַעְרָכָה זֶה אוֹת ע"ט פְּתַבְתִּי לְעֵנִין דְּבָרִים הַמְּאִוִּסִים כְּשֶׁהֵם מְאִוִּסִים לֹא וְאִינָם מְאִוִּסִים לְאַחֲרִים אוֹ בְּהִיפָהּ אִי אֶזְלִינָן בְּתַר דִּידִיָּה אוֹ אֶמְרִינָן בְּטָלָה דַּעֲתוֹ אֶצֶל כָּל אָדָם עִי"ש.

וּבַס' דְּבָרֵי מְנַחֵם ס' תְּרַע"ג אוֹת א (סו ד"ה וְדָרָךְ אַגַּב) פְּתַב דְּבַס' א"ח ס' ל"ג פְּתַב אִם מְאִוִּס עָלָיו אֶף שְׁאִינוֹ מְאִוִּס לְאַחֲרִים אִסוּר לֹא (לְעֵנִין עַכְבָּר שְׁנַפֵּל לְשִׁמּוֹן) וְשַׁכ"כ בַּס' אֶפִּי רַבְרָבִי וְה"ד הָרַב פִּר"ח בַּס' ק"ד סק"ט דְּבַתֵּר דִּידִיָּה אֶזְלִינָן וְאִם אֵינוֹ מְאִוִּס לֹא אֶף שְׁמֵאִוִּס לְאַחֲרִים מִתְרַם לְהַדְּלִיקָה עִי"ש בְּשֵׁם הַרְבָּנִים א"ר וְעַרְךָ הַשְּׁלַחַן בֵּינֵינוּ וְכַמָּה שְׁפַתְבְּתִי בְּנִדְפָס דַּמ"ש הָרַב מְשַׁנֵּת ר"א בְּשֵׁם הָרַב כְּנֵה"ג דְּהִיכָא דְלִרְנָבָא דְעֵלְמָא הֵנִי מְאִוִּס אֶף דְּלִידִידִיָּה אֵינוֹ מְאִוִּס אִיכָּא מְשׁוּם בַּל תְּשַׁקְצוּ לֹא יִדְעַתִּי אֵינָה מְקוּם כְּבוֹד דְּבָרֵי הַכְּנֵה"ג וְכו' עֲתָה רְאִיתִי שְׁדַבְּרִי הֵם בַּס' פ"ד הַגַּהֲט"ו סוּף אוֹת ד וְנ"ל עוֹד קָשָׁה אֶצֶלִי דְּמַדְבְּרֵי הַאו"ה מוֹכַח דְּלֹא עֹבֵר מְשׁוּם בַּל תְּשַׁקְצוּ אֶלָּא כְּשִׁמְאִוִּסִים עָלָיו אֶבֶל כְּשִׁאִין מְאִוִּסִים עָלָיו לֹא וְחוֹשֵׁב אֲנִי שְׁפַל דְּבָר שְׁדָרָךְ בְּנִי אָדָם שְׁנַפְשָׁם קָצָה בְּהֵם אַעֲפ"י שְׁזָה הָאוֹכְלוֹ אִין נִפְשׁוּ קָצָה בְּהֵם עוֹבֵר מְשׁוּם בַּל תְּשַׁקְצוּ עַכ"ל וְדְבָרֵי הָרַב פִּר"ח הֵם שְׁם סק"ג, וְעִי"ש בְּמִשְׁבָּצוֹת סק"ב וּבְשִׁפְתֵי דַּעַת סק"ג וְהָאֵרִיךְ בְּעֵנֵינִים אֵלֶּי הָרַב פְּתַב סוּפֵר בַּחֲא"ה ס' פ"ח לְעֵנִין אִם יוֹצֵא אָדָם י"ח מְצוּהָ בְּדַבְרֵים הַמְּאִוִּסִים לְרוֹב הָעוֹלָם וְלֹא לֹא אוֹ שְׁמֵאִוִּסִים לַכ"ע אִי אֶמְרִינָן עֲשֵׂה דוּחָה אֶת לֹא תְשַׁקְצוּ אוֹ אִיכָּא מְשׁוּם הַקְּרִיבָהוּ לְפַחְתָּךְ עִי"ש אַחַר זְמַן רַב שְׁפַתְבְּתִי כָּל הַנֵּ"ל בְּעֵנִין זֶה קַבְּלַתִּי מִכְּתַב מִיְדֵי הַגָּאוֹן עַמּוּדֵי אִשׁ יצ"ו וּבְעֵנִין זֶה פְּתוּב לְמַר ח"ל בְּאוֹתָע"ט הִבִּיא בְּשֵׁם הַפִּר"ח דְּבַדְּבָרִים הַמְּאִוִּסִים שְׁלֹא נִזְכְּרוּ בַּס' קט"ז וְאִיכָּא אִינְשֵׁי דְמְאִיס לְהוּ וְאִיכָּא דְלֹא מְאִיס לְהוּ לְמֵאן דְּלֹא מְאִיס שְׁרִי וְהִבִּיא בְּשֵׁם מְשַׁנֵּת דַּר' אֵלִיעֶזֶר שְׁפַתְבְּתִי דֵּהַכְּנֵה"ג ס"ל דְּאֶף דְּלִידִידִיָּה אֵינוֹ מְאִיס אֶזְלִינָן בְּתַר רְנָבָא דְעֵלְמָא דְלֹא כַּהֲפִר"ח וְכו' מַעֲכַת"ה דְּלֹא יִדַּע מְקוּם כְּבוֹד שְׁל הַכְּנֵה"ג הִנֵּה הִיא

בסי' פ"ר הגהט"ו סעיף ד' שכתב שם וז"ל וחושב אני שכל דבר שדרף בנ"א שנפשו קצה בהם אעפ"י שזה האוכלו אין נפשו קצה בהם איפא משום בל תשקצו עכ"ל ולזה פינון המשנת ר' אליעזר והנה כמו כן פתב בשם הכנה"ג הפרמ"ג בסי' פ"ד במ"ז סק"ב בשם הפר"ח דלא אזלינן בבל תשקצו בטר רובא אלא אם לדידיה לא מאיס אף דלרוב העולם מאיס שרי ובש"ד סק"ג פתב דהכנה"ג חולק על הפר"ח וס"ל דכל שרוב העולם מואסין בו אף שלדידיה אין מאוס אסור לי עכ"ל ואני תמיה על זה דמנין לנו לחלוק את השוין ולעשות מחלוקת בין הפר"ח להכנה"ג דהלא הפר"ח פתב דהיכא דלכ"ע מאיס אף דלדידי' אינו מאיס אסור ורק היכא שאיכא מיעוטא שלא מאיסי להו לא אזלינן בטר רובא עי"ש בדבריו סי' פ"ד סק"ג וסי' קט"ז ס"ק י"א וא"כ י"ל שפשפכת הכנה"ג שכל דבר שדרף ב"א שנפשו קצה בהם אעפ"י שזה האוכלו אין נפשו קצה בהם אסור מיידי שכלל בני אדם נפשו קצה בהם והפרמ"ג העתיק בלשון הכנה"ג רוב ב"א וליתא פן בכנה"ג וי"ל דגם הכנה"ג מודה להפר"ח דלא אזלינן בטר רובא עכ"ד יצ"ו.

וכבר אני ההדיוט מצאתי דברי הרבנים כנה"ג ופר"ח זמן רב טרם שקבלתי מכתבו פכתוב למעלה והרב יצ"ו שלא ידע מזה והודיעני אפריון נמטייה: סימן ו בדיקת הריאה פתבתי בנדפס מערכה זו אות קי"ט דלעת הרמב"ן והרשב"א והר"ן היא מדרבנן עי"ש ונשמט משם שכן דעת הריב"ש ופסק פן הרמ"א בח"מ סי' רל"ו ס"ג ובמה שהקשיתי בנדפס שם על מה שכתב מוהרי"ו דטעם שאין מברכין על בדיקת הריאה הוא דחיישינן שמא ימצא טריפה ותהיה ברכתו לבטלה דמאי שנא מבדיקת חמץ וכו' השיב על זה ידידי הגאון מוהר"ר מרדכי אליהו ראבינאוויץ אבד"ק וואשילקאווא יצ"ו וז"ל במערכת ב' אות קי"ט הביא מר מ"ש מוהרי"ו על מה שאין מברכים על הבדיקה משום דחיישינן שמא ימצא טריפה ויעשה ברכה לבטלה וע"ז הקשה דמאי שנא מבדיקת חמץ דמברכין אף אם לא ימצא חמץ אינו מבער כלל דהוא בירך לקיים מצנת בדיקה ונהרי קיים מצנת בדיקה אף שמברך על ביעור חמץ וכו' ואינו מוכן קושיותו הנה בבדיקת חמץ חייבו חז"ל לבדוק כדי שלא יעבור בב"י או כדי שלא יבא לאוכלו וכשפדק בין אם ימצא חמץ או לא ימצא קיים מצנת חז"ל ורק שתקנו לברך על ביעור חמץ דהבדיקה הוא ג"כ תחלת ביעור כמ"ש המג"א (רס"י תל"ב) וביעור כולל ג"כ ענין הבדיקה שנצטוו לבדוק ולבער משא"כ בבדיקת הריאה אם תמצא פשרה שפיר קא מברך שקיים תקנת חז"ל שלא לאכול בלי בדיקה תחלה אבל אם תמצא טריפה ל"ש בזה קיום מצנת חז"ל שתיקנו שלא לאכול בלא בדיקה כי אם מה שנמנע עי"ז ולא נכשל באיסור ועל מניעה מאיסור אין מברכין וכמו דל"ש לברך על בדיקת פירות מתולעים וכיו"ב ואין הכי נמי בבדיקת חמץ אם בודק חדרו אדעתא שאם ימצאו נקי ובודק מחמץ ידור בתוכו בפסח ואם לאו לא ידור בתוכו ויסגירו על מסגר וימכרו כמו החזרים שמחזיקים בו חמץ בפסח שנוהגים למוכרם בעת מכירת חמץ וכן כששוכר לו בית ומתנה שיבדקנו ואם לא ימצא בתוכו שום חמץ ישכרונו אבל אם ימצא בו חמץ תבטל השכירות גם בכה"ג נר' פשוט דאינו מברך על הבדיקה דנהי שאם לא ימצא בתוכו חמץ קיים תקחז"ל במצות בדיקה אבל אה ימצא בו חמץ והוא פורש מבית זה לגמרי ואינו דר בתוכו בכה"ג לא קיים תקחז"ל רק שגפרש מאיסורא ובכה"ג ל"ש לברך והארבתי במ"א עכ"ד יצ"ו: וידידי הרה"ג מו"ה יוסף ארי' פרעגער מבריסק מח"ס מנחת יוסף יצ"ו פתב לי וז"ל באות קי"ט העמיק

הרחיב בבדיקת הריאה אי דרבנן וכבר הספיקו כה"פ פן אף בדבר תמיהתם על הרב פ"ת אחר המחי"ר ממוי"ר י"ל דבסעף ב' הא מיירי בנאבדה בל"ב פלל וע"ז חשש לספרות היש מחמירין מלתא דאורייתא (לשי' הפר"ת) ומ"מ בהפ"מ גם בזה התיר אף בסעף י"ז דשם רק חשש שפא הכניס ידו בזה תפש לעיקר פדעת הרשב"א דהוא דרבנן וא"ח לזה וכמ"ש בהקדמתו לס' תו"ח בטעם שמתירין בהפ"מ דהעיקר פדברי המתירין וע"כ הותר בס"ב בהפ"מ כשיטתו במה שכתב מדברי ס' שער המים ישנו אצלי ושם הקשה ע"ד הכנה"ג שכ' דעיקר הבדיקה היא עשה ומביא בשם אביו הרב שהקשה עוד דהרב"ב"ם בהקדמתו לח"ר מנה אותה במ"ע ושהראב"ד מודה לו אלא דפליג עלי' דהוי לאו הבא מפלל עשה ומהתימא מ"ש מני"ר דהראב"ד לא השיג עליו כלום דמבואר פן שם) אף דבריו תמוהים ונכתבו בשגיאה כמ"ש מני"ר בשם המחבר ובחיבורי הגהתי מס' יד דוד מ"ש מס' הפרדס דלאנון אין מברכין עליהם מפני שאין להם זמן וכתבתי ע"ז דניחא מטבילת נדה דג"כ יש לה זמן קבוע ומ"מ צ"ע אי זהו נחשב זמן קבוע פיון שאין שוין בכל הנשים ומ"ש בטעם בדיקת הספין וענין בחי' רי"ש סי' י"ח ומ"ש מכנה"ג ב' מהרי"ו ט"ס הוא רק מהגהות מהרי"ו הנקרא עולת יצחק (תלמידו של הט"ז) וכ"כ בלה"פ בשמו וכ"כ ביד דוד שם עכ"ד יצ"ו: ולענין בדיקה בבקמת קדשים כתב לי ידידי הרב המאוה"ג יצחק מאיר הלוי יצ"ו מעיר צענסטחאו וז"ל עוד ראיתי שהביא בשם קובץ שמעתי דרבנן קונטרס ג' דבהמות קדשים צריכין בדיקה ואף על גב דבדיקת הריאה דרבנן ואני הו"ה ראיתי בשו"ת הריב"ש סי' קס"ג ששאלו ממנו דבר זה ולבסוף כתב וז"ל ואף על פי שאין זה אלא מדרבנן ואין שבות במקדש זה דוקא בדבר שאסרו חכמים משום גזירה כגון שבות דכהנים זריזין הם אבל במה שאין גזירה אלא משום חשש איסור אם בחולין צריף להחמיר כל שפן במקדשין עכ"ל וענין בבינה לעתים בחידושים על הלכות יום טוב שכתב ג"כ פה"ל ולפי זה מיושב אצלי רש"י במנחות ד' צ"ו ע"ב שהקשה אמאי אמרינן לא סידור הקנים דוחה את השבת נימא אין שבות במקדש ותיירץ משום דמיקחזי כבונה ומשום הכי לא דחי שבת וכל הרואה ישתומם מאי נפקא מינה אם אסור מצד שמחזי כבונה או מצד איסור אחר אף לפי זה ניחא דזה גם פן פונת רש"י דאם אסור מצד מיקחזי כבונה לא הנה גזירה אלא עצם איסור כמו שאר איסורין דרבנן ואם פן משום הכי אמרינן יש שבות במקדש עכ"ד יצ"ו: סימן ז ברכה בנדפס מערכה זו אות מ' שמת' הפוסקים שכתבו שלא תקנו ברכה על מצות ל"ת עי"ש ונשמט משם שכ"כ הרב כנה"ג יו"ד סי' קכ"א הגהט"ו אות י"ג למה אין מברכין על הגעלה כמו שמברכין על הטבילה מפני דהטבילה מצות עשה והגעלה היא מצות ל"ת פניקור גיד וחלב דאין מברכין או"ה פלל ח"ן אות ק' עכ"ל וכ"כ הפלפול בהל' אישות ויש שואלין על מטבע של ברפת ארוסין היכן מצינו שמברכין על האיסור וקלא אין אנו אומרים ואסר לנו את החמץ והחלב והדם עי"ש מה שתיירץ ושאלת היש שואלין היא שאלת הר"ן והרא"ש בפ"ק דכתובות שהזכרתי בנדפס וענין ג"כ להרב משה בן חלק בנסת פלה אות ז וענין במה שכתבתי בקונטרס פאת השדי בחלק אסיפת דינים במערכת ברכות אות ג': ועל מה שהבאתי שם בסוף האות (בד' ס"ב ע"א) הוכחת הרב נו"ב דאיכא עשה דתשביתו גם בפסח מדמברכין על הבדיקה שפסח עתה ראיתי להרב שו"מ בתניינא ח"ב סי' ח' (ד"ה והנה בשנת) שהרב השואל כתב דלמ"ד דנשים אין

מצוות אעשה דתשבייתו משום שהז"ג לא תברכו נשים על בדיקת חמץ דאין לברך על ל"ת וגם קשה במ"ש בש"ס היכן צננו בלאו דלא תסור ונהרי אין מברכין על לאו והשיב דמ"ש אין מברכין על ל"ת הוא דעל שלילה אין שנייה לברך (וכונתו כמו שכתבתי בפנים שאין שנייה לברך על השב ואה"ע דא"כ יתנה כל היום וכל הלילה יושב ומברך על מה שאינו עובר הלאו וזה נדאי לא יתכן) ונחז"ל לא תקנו רק על העשייה ולפי זה במצוה שצריכה לעשות אף שאינו רק בל"ת אם יעבור פשיטא דשנייה ברכה עכ"ל ונהי מילי דמר מילי דסברא ניהו משיב דברים נכוחים ולפי זה אודא לה הוכחת הרב נו"ב וכבר ציין שם לתשו' נו"ב הנ"ל עי"ש: ובמה שהבאתי בנדפס שם במ"ש הגאון פרמ"ג דמה שברכין וצננו על אכילת מצה בליל ב' הוא משום דצננו שלא לאכול חמץ וכו' ותמהתי דעל ל"ת אין מברכין וכו' פתב אלי ידידי הגאון מסינאטין יצ"ו (המנוזר לעיל באות ד') דדברי הפרמ"ג נכונים דבאמת הברכה קאי על מצות אכילת מצה אלא דקשיא ליה על מצות וצננו דאין ראוי לומר וצננו על המנהג כמ"ש התוס' ונהר"ן לזה תירץ דשפיר אומרים וצננו כיון דצננו שלא לאכול חמץ אבל עיקר הברכה קאי על מצות אכילת מצה וכמ"ש התוס' בסופה (מ"ד ב') דשפיר יש לברך על מנהג רק וצננו אין לומר ע"ז פתב הפרמ"ג דוצונו קאי בזה על האיסור אבל כל הברכה על המצוה קאי ובספרי הארכתי לתרץ לדעת הסוברים ונבחת אינו רק תיקון הלאו אין מברכין על השחיטה וצע"ג ליישב בפשיטות עכ"ד נר"ו: סימן ח בל תשקצו דאיכא בדברים המאוסים אם הוא מדאורייתא או אינו אלא אסמכתא בעלמא רשמתי בנדפס מערכה זו אות צ"ו עי"ש ונהר פנסת הגדולה בורה דעה סי' קכ"א בהגהות בית יוסף אות ב"ן פתב בשם הארחות חיים הביא דבריו מן הבית יוסף בבדק הבית שם בסוף הסימן פשם שמגעילים פלים משום בליעת איסור פן מגעילין או בליבון מחמת דבר מיאוס כגון מי רגלים ודבר אחר מיאוס דכתיב אל תשקצו את נפשותיכם וכו' משמע קצת שסובר דילפותא גמורה היא ואפשר דכונתו היא דיש לו סמך בקרא דאל תשקצו (נספר ארחות חיים אין מצוי אצלי) ונהר מוהריק"ש בהגהותיו שם אחר שהביא דברי הארחות חיים הנ"ל סיים וז"ל ואף שפתב המחבר בהגהותיו משפשו ודיו לראשונים שומעין כל שפן בדבר איסור חשיב כיון דאיכא לאו דאל תשקצו עכ"ל נוטים דבריו דאיכא לאו ממש ובחידושי יד אברהם שבאשלי רב רבי דפוס רא"ם בסי' קט"ז על דברי הרב ט"ז סק"ו (שפתב דמה שאין לוקין מלקות גמור הוא משום דהוי לאו שבכללות) פתב דהפרישה סובר דלא חשיב לאו שבכללות דכל מין שיקוץ אחת היא ושהרב תבואת שור בסי' י"ג הסכים לדעת הרב ט"ז שהוא מן התורה אלא שהוא לאו שבכללות ונהר המחבר דחה דברי הרב תבואת שור והסכים לדעת הרב ט"ז שהוא מן התורה אלא שהוא לאו שבכללות וטעם הפיטור מן המלקות הוא משום דאינו אלא מדרבנן עי"ש ונוסף גם הוא על הרבנים שהבאתי בנדפס שמסכימים שאינו אסור אלא מדרבנן: ודברי הרב מעשה אברהם בא"ח סי' ו' שכתב בספקו לנו לדעת בכלי מים שהוליו באקראי לבית הפסא דמאיסי ונותר מים אם מותר להדיח בהם פיו או עובר על לאו דבל תשקצו וכו' עי"ש נוטים דנקיט בפשיטות דאיכא איסור תורה לאו גמור דלא תשקצו והוא חידוש שלא הזכיר בתשובתו אם איסור זה מדאורייתא או רק אסמכתא כיעי"ש ובאמת לולא דמקסתינא הייתי אומר שפן נראה מדברי הרמב"ם בספר המצות לאוין קע"ט שאחר שכתב פירוש הכתוב אל תשקצו סיים וז"ל והנה אמרו

גם כן המשקה נקביו עובר משום בל תשקצו ומאן דשתי בקרנא דאומנא עובר משום בל תשקצו והוא ההיקש שבאכילת דברים הנמאסים ושתיית דברים המגונים שירחיקם האדם שיהיה מוזהר ממנו אבל אינו חייב מלקות עליו בעבור פי פשטא דקרא הוא בשרץ לבד אבל נכהו מפת מרדות עכ"ל ומשמע לי שפונתו שאף שבאמת גם אלו בכלל הפתוב הם מפל מקום פיון דפשטיה דקרא אינו אלא שרץ בלבד משום הכי אין מלקין עליו שאם לא פן היה לו לומר אינו חייב מלקות לפי שלא דבר הפתוב אלא בשרץ לבד אף מה אעשה שהגאון פרי חדש הבין מדבריו אלו שפונתו לומר דאינו אסור אלא מדרבנן וכן הבין הגאון ערוף השלחן שאביא להלן וכתב פן בשם הגאונים גינת נרדים ומנחת יעקב ואין מצוים אצלי ובטלה דעת: והרב ערוף השלחן ביורה דעה סי' קט"ז אות ו' פתב איסור זה (אל תשקצו) דרבנן וקרא אסמכתא בעלמא כמו שהוכיח הלחם חמודות בפרק מי שמתו (אמר המחבר דברי הרב לחם חמודות שרמז אם הם מה שכתב בסי' פ"ד עיין להרב תבואת שור סי' י"ג ס"ק ב') וכן מבואר מדברי הרמב"ם בספר המצות לאונן קע"ט כמו שהוכיח הרב גינת נרדים יו"ד פלל א' סימן ג' והרב מנחת יעקב פלל מ"ז אות ב' ובספר עין זוכר מערכת הלמ"ד אות י"ט לא זכר דבריהם ומה שהקשה הרב מנחת יעקב שם לדעת הרשב"א והר"ן דאיסור דרבנן מותר להאכיל לקטן בידים מאי פריף בסוף פרק רבי עקיבא אי הכי אפילו טהור וכו' עיין שם יש לומר דפריף למאן דאמר איסור דאורייתא בית דין מצווין להפרישו ואם פן איסור דרבנן לא ספינו ליה בידים וכן פתב הרב משנה למלך סוף הלכות מאכלות אסורות (אמר המחבר עיין לקמן במערכת החי"ת אות ב' בד"ה ואחר שהרבה) אבל דעת הרא"ם בספר יראים סי' קנ"א והסמ"ק סי' פ' דאיסור זה דאורייתא עיי"ש מדברי הריטב"א בחידושו למכות מוכח דמשקה נקביו לכולי עלמא הוי דרבנן אבל השוטה בכלי מאוס וכו' דעת רבנו מאיר דהוי דאורייתא אבל פל המפרשים סוברים דהוי דרבנן עיי"ש אבל הר"א ממיץ והסמ"ק נראה דסוברים דאפילו משקה נקביו אסור מדאורייתא עכ"ל הרב ערוף השלחן ולמדנו מדברי הריטב"א דאכילת דברים המאוסים חמור ממשקה נקביו ומדברי הגאון בית חדש בסוף סי' קט"ז מוכח דתופס בפשיטות דבל תשקצו מדרבנן הוא דאיכא בדברים המאוסים והוא שצדד שם לומר דהא דאסור לאכול ולשתות בכלים המאוסים היינו דוקא לאחר שנשתמש בהם והדיחן אבל אם הם חדשים שלא נשתמש בהם פלל מותר ושוב פתב שיש לומר פיון שהזמינם לקח לא חילקו חכמים וכו' שהרואה יסבור שפבר נשתמש בהם והדיחם ונראים פחדשים וצדד להביא ראיה ואמר מר דלא פלוג רבנן וכו' ובעל גפ"ש יש לו להחמיר וכו' עיי"ש ומדאמר שלא חלקו חכמים וכו' לא פלוג רבנן וכו' מוכח דמשמע ליה דאיסור דרבנן הוא ומשום דהוא סרף קדושה החמירו בה ולא פלוג רבנן ולא הוי פגזרה לגזרה פן נראה בעיני מדברי קדשו אף שיש לדחות קצת: ועל מה שזחלקו מרן ורבינו הארחות חיים בפלים המאוסים אי בעו הגעלה או סגי בשטיפה כנז"ל פתב הרב ערוף השלחן בסי' קט"ז אות ה' שמרן הפרי חדש בסי' קכ"א הסכים לדברי מרן דבשיפשוף יפה סגי והוא פתב על זה וז"ל ובזבחים דף ע"ט תניא חרסן של זב וזכה פעם ראשונה ושניה טמא ג' טהור מבואר ברש"י שם דחרסן בולע ואפילו הכי סגי בהדחה שלשה פעמים להפליט הבלוע ואם פן הקא נמי נדאי דאין צריף הגעלה וסגי בהדחה שלשה פעמים אבל התוספות בעבודה זרה ד' ל"ג ד"ה פסי פתבו דמים ראשונים

ושנניים טמאים שמעורב בהם מי רגלים של זב וכן כתב הרמב"ם בפרק ב' מהלכות משקב ומושב וז"ל חרס וכו' וכבסו פעם ראשונה ושנייה הרי המשקים שכבסו בהם טמאים פעם שלישית טהורים שהרי לא נשאר לחלוח מי רגלים עכ"ל הרי דסובר דטהורים וטמאים לא קאי אכלי אלא אמרי שכבסו בו ודוקא פעם א' ופעם ב' עדין מעורב בהן מי רגלים וטמאים ואם כן נראה דהדחה לא מהני אלא לזה שהיא בעין ולא לבלוע ומכל מקום נראה דאין צריך הגעלה אבל צריך הדחה שלשה פעמים עכ"ל: וכתב מרן הפרי חדש בסי' פ"א סק"ג לענין אכילת דברים המאוסים דכל שעושה לצורך רפואה בעלמא או לאיזה סבה ליכא משום בל תשקצו ומרן חיד"א בספר מחזיק ברכה שם אות ד הביא מה שכתב הרב פרי מגדים בשפתי דעת סק"ג דכל שעושה לרפואה לא שייך לא תשקצו וכתב הרב יד דוד שם בהגהת בית יוסף אות ה' בשם הרב פרי האדמה דמהאי טעמא יש להתיר מה שנוהגין קצת בזמן מגיפה לא יבא ולא יהיה לשתות מי רגלים אליבא ריקניא דהיתר גמור הוא ואם שותהו קודם תפלה יש לרחוץ פניו היטב וכן כתב הרב פרי תואר בסוף סימן קי"ו דמה ששותין מי רגלים לרפואה לחולי ירקון אפילו אם אין בו סכנה שרי ואני הדל מסופקני דשמא ע"כ לא כתבו הרבנים הנ"ל להקל בזה אלא משום דמשמע להן דאין בזה איסור תורה אלא אסמכתא בעלמא הוא וכדמסיק בחידושי הגאון יד אברהם שהבאתי למעלה ולדידהו ודאי יש להקל כשעושה לרפואה אפילו שלא במקום סכנה אבל לפי מש"כ הרב ערוך השלחן שדעת הרא"ם והסמ"ק דאיסור זה הוא מן התורה וכן משמע קצת מדברי הארחות חיים (וכבר כתבתי בנדפס שדעת הרמ"ה שהוא מן התורה ושמן הבית יוסף מסתפק) והגאון תבואת שור בסי' י"ג סוף סק"ב כתב שלשון הסמ"ג בלאוין סוף סי' קמ"ח נוטה לדעת דדאורייתא הוא ושכן כתב הסמ"ק בסי' פ' וכן נוטים דברי הרב מוהריק"ש וכן דעת הרב טורי זקב וכו' שכתבו שהוא לאו שפכלות וכו' כנז"ל לדידהו אולי אסור לעשות לרפואה שלא במקום סכנה שוב עיינתי בדברי הפרי מגדים בשפתי דעת סק"ג שציינו במחזיק ברכה וראיתי שכתב בזה הלשון עיין שפתי דעת דכל תשקצו איכא (במי רגלים) ודוקא בהשתין לקדרה דאין ניקר הא בפני עצמו אסור ולחולי שאין בו סכנה שרי ויש לעיין אמאי פיון דאיסור תורה הוא ואולי כל שעושה לרפואה לא שייך בל תשקצו עכ"ל הרי דאף שכתב שהוא איסור תורה כתב דכשעושה לרפואה שרי משום דלא נקרא שיקוץ ולא אסרתו תורה ואם כן יצא ההיתר אליבא דכולי עלמא: ומה שכתב הגאון פרי מגדים בפשיטות דאיכא איסור תורה ואילו למה שהבאתי למעלה מתבאר דבמחלוקת הוא שנוי כראי שכתב כן לפי שהוא בא לפרש דברי רבינו השפתי דעת ומדבריו משמע ליה דאיכא איסור תורה שכתב וז"ל אבל מי רגלים דאדם לדברי הפל מותרים פלומר דאף על גב דבשרו אסור וכדלעיל סי' ע"ט בהגהה (שכתב שם בשר אדם אסור לאוכלו מן התורה וכו') אפילו הכי מי רגלים דידיה מותרים ומשמע מדברי המחבר דמי רגלים דאדם אפילו לכתחלה מותר אבל במרדכי שם כתוב דוקא בדיעבד אם נפל לקדירה או לחולה שאין בו סכנה מותר הא לאו הכי לא עי"ש וכן משמע דעת הרב בתורת חטאת כלל ס"ה ד"ה ונראה למצוא סעד לדברי המחבר ממה שיתבאר לקמן סעף ז' דחלב אשה אפילו לכתחלה מותר א"כ כ"ש מי רגלים מיהו נראה דלכתחלה יש להחמיר במי רגלים משום בל תשקצו ואולי גם המחבר לא אמר אלא שמוותר מצד הדין עכ"ל ומדאמר דאסור משום לא תשקצו ולא

פירש דאסור מדרבנן משום אסמכתא דלא תשקצו משמע ליה שפובר שהוא מן התורה
כן נראה ליישב בדוחק להצילו ממה שתמה עליו הרב טהרת המים במערכה זו אות ח"י
שנעלם ממנו שדבר זה שנוי במחלוקת ולפי מה שפכתתי בכונתו הנה נכון וכמעט
מוכרחים אנו לומר שזו היא פונתו שהרי עינינו הרואות להרב עצמו בפרי מגדים חלק
ארח חיים סי' קנ"ד באשל אברהם ס"ק י"ט ו"ל ומיהו פל שפאוס לדידיה אסור לו
לאכול כל תשקצו מדרבנן עיו"ד קט"ז בטורי זקב אות ו' כל תשקצו דבר תורה ושם
פכתנו דיש מחלוקת בזה ועמ"א צ"ב אות ב' וכמה דוכתי משמע דאסמכתא הוא לאו
דכל תשקצו רק לשרצים טמאים אבל שאר דברים המאוסים וכדומה רק מדרבנן אסור
עכ"ל הרי שלא נעלם ממנו שדבר זה שנוי במחלוקת ולא עוד אלא שדברים נוטים דנקיט
כמאן דאמר שהוא רק אסמכתא בעלמא ועיין עוד לו באשל אברהם סי' רס"ו ס"ק י"ג
שכתב גם כן שהוא אסמכתא: ובמשבצות בא"ח סוף סי' ג' כתב בפשיטות על משה
נקביו דאסור משום לא תשקצו דאינו אלא אסמכתא בעלמא עי"ש ואף שלפי מה שכתב
הרב ערוף השלחן בשם הריטב"א למפות הנז"ל למדנו דמשה נקביו קיל מאיסור
לשטות בכלי מאוס וכו' ואם כן אין להכריח ממה שכתב במשבצות שמשנה הוא איסור
דרבנן שיהיה הדין כן לדעתו גם באוכל דברים מאוסים וכו' מכל מקום כל שלא ראינו
בפרי מגדים שהזכיר חילוק זה מסתמא אית לן למימר דלדידיה שניהם שוים וכשנאמר
דבמשה נקביו אינו אלא אסמכתא לפי שעיקר הפתוב הוא לאוכל שרצים טמאים כמו
שכתב באשל אברהם סי' קנ"ד ס"ק י"ט הנ"ל הכי נמי יש לומר לדידיה דגם בדברים
המאוסים אינו אלא מדרבנן ואם כן צריך לומר דמה שכתוב בסימן פ"א הנז"ל לדברי
השפתי כהן הוא דקאמר כאמור ועיין במה שהבאתי בדין זה (אם הוא מדרבנן או
מדאורייתא) בקונטרס הערות לחלקי הפללים סי' צ"ב אות א' מה שהשיג על רב אהרן
יצ"ו ושם בסי' ע' אות ט"ו: ודברים המאוסים לבני אדם ואינם מאוסים למי שבא
לאוכלם אם יש בזה איסור לא תשקצו וכן בהיפוף דברים שאינם מאוסים לשאר בני
אדם אבל למי שרוצה לאוכלם הם מאוסים אם יש בזה איסור לא תשקצו עיין בנדפס
אות ע"ט ובמה שפכתתי בקונטרס זה לעיל אות ה': ודע שאהרן מתלמידי הי"ו בעת
הלימוד שאלני מדוע מזכירים הפוסקים דין זה בלשון בל וקרא כתיב ולא תשקצו ומי
סאני לן לישנא דקרא ונימא לא תשקצו ואמרתי לו כן דברת והיא הערה ראויה לשים
לב אליה שכן משתמשים רבותינו בעלי התלמוד בש"ס ופוסקים בזה וכיוצא בל תשחית
בל תלין בל תקיף בל תוסיף וכדומה ולא מצאתי מענה לשון אף לא ראיתי בספרים
שהתעוררו על זה אמנם השגתי עתה (בששון) ספר יקר ילקוט הגרשוני לדידי הגאון
אבד"ק לודאש יצ"ו וראיתי שהביא חקירה זו בשם הגאון מוהר"י פיק בהקדמת ספר
התשבי ועם שלא כתב ישוב לזה ראיתי נכון להעתיק דב"ק אולי על ידי זה יתעורר
איזה מרבני גאוני דורינו לומר ישוב נכון וז"ל (הספר ילקוט הגרשוני) בח"א ד' י"ג סוף
ע"א בל הגאון האדיר ר"י פיק התעורר בהקדמת ס' התשבי אמאי נקטו בש"ס ופוסקים
בלשון בל יראה ובל ימצא ולא אמרו כלשון האמור בתורה לא יראה ולא ימצא גם במה
דאיתא בר"ה ד' הלשון בל תאחר קשה כמו כן וכי פעורה לומר כלשון הפתוב בתורה
לא תאחר גם במשנה קידושין אמר חוץ מבל תקיף ובל תשחית ובל תטמא למתים וכבא
מציעא קי"א עובר בהמשה שמות משום בל תעשוק ומשום בל תגזול ומשום בל תעשוק

שָׁכַר עֲנִי וּמִשׁוּם בַּל תִּלִּין וּמִשׁוּם לֹא תִבֵּא עָלָיו הַשְּׁמֶשׁ בְּכוֹלָהּוּ נִקְט בַּל חוּץ מִלֵּא תִבֵּא
עָלָיו הַשְּׁמֶשׁ נִקְט לִישְׁנָא דְקָרָא וּבְפִסְחִים כ"ח יִשְׁנֹו בְּבַל תֵּאֱכַל חֶמֶץ וּבְנִדְרִים ג' עוֹבֵר
בְּבַל יַחַל וּבְעִירוֹבִין ק' בַּל תִּגְרַע בַּל תּוֹסִיף בְּחֻלִּין ז' קַעֲבַר מִשׁוּם בַּל תִּשְׁחִית בְּתַמּוּרָה
ו' עוֹבֵר מִשׁוּם חֲמִשָּׁה שְׁמוֹת בַּל תִּקְרִיבוּ בַּל תִּקְדִּישׁוּ בַּל תִּשְׁחַטּוּ בַּל תִּזְרִיקוּ בַּל תִּקְטִירוּ
וּמִדּוּעַ שְׁנָה מִן מֵלֶת לֹא נִקְט בַּל בָּרַם בְּמִשְׁנֵה נִדְרִים ס"ה שְׁנוּיָה עַל נִכּוֹן אִילּוּ הָיִיתָ יוֹדֵעַ
שְׂאֵתָה עוֹבֵר עַל לֹא תִקְנוֹם וְעַל לֹא תִטְוֹר וְעַל לֹא תִשְׁנָא וְכֵן בְּמִכּוֹת ט"ז הַמְשָׁה אֵת נִקְבִיו
עוֹבֵר מִשׁוּם לֹא תִשְׁקִצוּ מֵאֵן דְּשִׁתִּי וְכו' עוֹבֵר מִשׁוּם לֹא תִשְׁקִצוּ וְכֵן ב"מ ד' כ"ו עוֹבֵר
בְּכּוֹלֵן מִשׁוּם לֹא תִגְזוֹל וּמִשׁוּם לֹא תוֹכַל לְהַתְעַלֵּם וְהִיָּנוּ פְּלִישְׁנָא הַפְּתוּבָה בְּאוֹרֵייתָא וְכֵן
הַמְדָּה נְכוּנָה לוֹמֵר קָרָא פְּדִכְתִּיב גַּם תָּמָה שֵׁם עַמ"ש בַּכ"מ בַּגַּמ' בְּרִש"י וְתוֹסְפוֹת וְכָל
הָרֵאשׁוֹנִים לְעִנְיָן חֶמֶץ בְּפִסַּח שֶׁהוּא עוֹבֵר בְּבַל יִרְאֶה וּבַל יִמְצָא הֲלֵא קָרָא דְלֵא יִמְצָא
פְּתוּב שְׁמוֹת י"ב פְּסוּק ט' בְּמִנְקֵדָם וְאַחַר כֵּף פְּתִיב שֵׁם י"ג פְּסוּק ז' לֹא יִרְאֶה וּמִדּוּעַ הַקְּדִימוּ
אֵת הַמְּאֻחָר וְעִיָּן תוֹסְפוֹת יוֹמָא ע"ו ד"ה וּבְעִשׂוֹר וְכַתֵּב כִּי בְּחִיבּוּרוֹ שְׁטָרִי הַמְּאֻחָרִין
יִישַׁב כָּל זֹאת עַכ"ל: סִימָן ט בְּהֵמָה שְׂאֵסוּרָה בְּאֲכִילָה עַד תִּחַלֵּת לַיִל שְׁמִינִי לְלִידָה אִם
הוּא מְדֹאֲרֵייתָא רְשָׁמְתִי בְּנִדְפָס מְעַרְכָּה זֹאת ל"ד וְאִי בְּעִיָּן שְׁבַעָה יָמִים שְׁלֵמִים הִנֵּה
בְּאוֹר לִי סִי' ס"ב (בַּד"ה וְרֵאִיתִי לְהֵרֵב יַד דָּוִד) הֵן לוֹ הוּבָא שֵׁם מִחְלֻקָתָא רַבְנֵי הָאֲחֵרוֹנִים
שְׂדַעַת הָרֵב פֶּרַמ"ג דְּבַעֲיָנָן מַעַל"ע וְהָרֵב מוֹהַרש"ל בְּשׁו"ת נו"ב סִי' ז' תָּמָה עַל דְּבָרָיו
עִי"ש וַיּוֹתֵר מִזֶּה הִבִּיא הָרֵב פ"ת בִּי"ד סִי' ט"ו סַק"ב שֶׁהִשְׁיִגוּ עַל הַפֶּרַמ"ג וְכו' עִי"ש
אֲמַנָם עֲתָה רֵאִיתִי לְהַגְּאוֹן זָכַר יְהוֹסֵף יצ"ו בַּד"ה ל"א סוּף ע"ב שֶׁהִבִּיא מֵהַ שֶׁהִשְׁיִגוּ עַל
הַפֶּרַמ"ג וּשְׁבַחַת"ס נִדְחַק וְסִיָּים אִוְלָם בְּתִיבַת גְּוָמָא פ' רֵאֶה סוּף אוֹת א' פְּתַב כִּי בְּדַפּוּס
חֶסֶר בַּפֶּרַמ"ג וְדַע דְּלְרִשְׁבָּ"ג מַה"ת הוּא וְכּוֹנְנָתוֹ עַפ"ד הַט"ז הָאֲמוּרִים וְעִי"ש שֶׁהָאֲרִיף
בְּרֵאִיוֹת דְּבַעֲיָנָן מַעַל"ע וְהִבִּיא דְּעוֹת הַחֻלְקִין: סִימָן י בַּל תִּשְׁקִצוּ דְּאִיכָא בְּמִשְׁהָה נִקְבִיו אִם
אִסּוּרוֹ מְדֹאֲרֵייתָא פְּתַבְתִּי בְּנִדְפָס בְּמַעַרְכָּה זֹאת ח"י וְכַתֵּב הָרֵב הַלְבוּשׁ בַּסִּי' ק"ג ס"ב
דְּלַהֲעֲמִיד עֲצָמוֹ מְלַהֲפִיחַ לִיכָא אִסּוּרָא וְעִי"ש בַּמַּג"א סַק"ד וּבַפֶּרַמ"ג בַּא"א סַק"ו וְכו' כ
הָרֵב תַּה"ד בַּסִּי' ט"ז שֶׁהִבִּיא דְּבָרָיו הָרֵב קַהֲלַת יַעֲקֹב בְּתוֹסְפַת דְּרַבְּנָן אוֹת קַס"ח וְהָרֵב
פְּנִסַת הַגְּדוּלָה בִּי"ד סִי' קי"ו הַגְּהֵטוֹ אוֹת כ"ח גַּם הָרֵב שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה בְּסוּף סִי' ג' פְּתַב
כֵּן בְּשֵׁם הָרֵב מוֹהַרִיק"ש בְּסִפְרָא עֲרַף לְחֵם וְכֵן פְּתַב הָרֵב פְּרִי מְגָדִים בְּמִשְׁבְּצוֹת סוּף סִי'
ג' וְגַם פְּתַב בְּפִשְׁטוֹת דְּבַל תִּשְׁקִצוּ אִינוּ אֵלָא מְדַרְבְּנָן וְלָכֵן נִדְחָה מִפְּנֵי פְּכוּד הַבְּרִיּוֹת פְּגוֹן
שְׁמִשְׁהָה עַד שְׁיִמְצָא מְקוֹם צְנוּעַ וְכִיּוֹצֵא לָזֶה וְהוּבָא בְּמִשְׁנֵה בְּרוּרָה לִידִידֵי הַגְּאוֹן אַבְד"ק
רֵאדִין יצ"ו וּמִתְבָּאָר כֵּן מִדְּבָרֵי הָרֵב תְּרוּמַת הַדְּשָׁן בַּסִּי' י"ז שֶׁהִבִּיא מִן חֵיד"א בְּמַחְזִיק
בְּרָכָה סִי' ג' אוֹת ט"ז (בַּד"ה שׁוֹב רֵאִיתִי): וְהִנֵּה בְּמַחְזִיק בְּרָכָה שֵׁם פְּתַב בְּשֵׁם הָרֵב מוֹר
וּקְצִיעָה דְּשִׁמָּא לֹא אָמְרוּ דְּהַמְשָׁה נִקְבִיו עוֹבֵר מִשׁוּם בַּל תִּשְׁקִצוּ אֵלָא בְּגְדוּלִים וְלֹא
בְּקִטְנִים שְׁתַּפְּלִתוּ תַּפְּלָה וְהַקְּשָׁה עָלָיו דְּבַתְּשׁוּבַת הַרְמ"א סִי' צ"ח מְבוֹאָר דָּאף בְּקִטְנִים
תַּפְּלָתוֹ תוֹעֵבָה עִי"ש וְתַמִּיָּה לִי שְׁלֵא זָכְרוּ שְׁרִים דְּבָרֵי הַרְמ"ב"ם בְּהַלְכוֹת מְאָכְלוֹת אֲסוּרוֹת
פָּרַק י"ז הַלְכָה ל"א אֲסוּר לְאָדָם שְׁיִשְׁהָה אֵת נִקְבִיו פְּלָל בֵּין גְּדוּלִים בֵּין קִטְנִים וְכָל
הַמְשָׁה נִקְבִיו הָרִי זֶה בְּכָלֵל מִשְׁקֵץ נִפְשׁוֹ יִתֵּר עַל חֻלְאִים רְעִים שְׁיִבִיא עַל עֲצָמוֹ וַיִּתְחַיֵּיב
בְּנִפְשׁוֹ הָרִי מְפֹרָשׁ דְּגַם בְּקִטְנִים אֲסוּר מִשׁוּם בַּל תִּשְׁקִצוּ וְעִיָּנְתִי בְּדְבָרֵי הָרֵב יָפָה לְלֵב
יצ"ו (שְׁרִשְׁמְתִי בְּנִדְפָס) וְרֵאִיתִי בְּאוֹת כ"א הָאֲרִיף מְאֹד בְּזֶה וְהִבִּיא מֵהַ שְׁפַתְּבַּר הַטּוֹרֵי זָהָב
בַּסִּי' ק"י גְּדַבְּגוּלִים אִיכָא בַּל תִּשְׁקִצוּ וְהַקְּטִנִּים מִשׁוּם בַּל תִּשְׁקִצוּ וּמִשׁוּם שְׁלֵא יִהְיֶה עַקֵּר

וְשֵׁפֶן כְּתַב בְּסֵפֶר הַחֲרָדִים ד' ל"ח ע"א בְּסֵפֶר הַחֲסִידִים ס' קכ"ז וְהַרְמַב"ם בְּסוּף מְאֻכְלוֹת
אֲסוּרוֹת וְכו' הָאָרִיף לְהַגְדִּיל הַתִּמְהָה עַל הָרַב מוֹר וּקְצִיעָה וְכו' עיי"ש דב"ק: וְדַע שְׂרָאִיתִי
בְּסֵפֶר הַיִּרְאָה לְרַבֵּינוּ יוֹנָה (שְׁנַדְפֵּס בְּוִילְנָא שְׁנַת תרמ"ז בְּסוּף ס' שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה עִם
תַּרְגוּם עַד"ט) בְּדָף כ"ב ע"ב וְז"ל אֵל תִּשְׁקֵץ נִפְשָׁה בְּהַשְׁהוּת נִקְבִיָּה וְהַמְשָׁה נִקְבִי
בְּגִדוּלִים וּבִקְטָנִים עוֹבֵר שְׁתִּים אֵל תִּשְׁקֵצוּ וְלֹא יִרְאֶה בָּהּ עֲרֹנֹת דְּבָר עַכ"ל וּבְעֲנִיּוֹתֵי לֹא
יִדְעֵתִי מַה עֲנִין וְלֹא יִרְאֶה וְכו' לְמַשְׁהָה נִקְבִיּוֹ וְעֵלָה בְּדַעֲתִי לֹמַר שְׁטַעוֹת סוֹפֵר הוּא וְצָרִיף
לֹמַר וְלֹא יִהְיֶה בָּהּ עֶקֶר וְלֹא נִחָה דַעֲתִי בְּזֶה דְּמַדְבְּרֵי רַבֵּנֵי הָאֲחֵרוֹנִים הַמְדַבְּרֵי בְּזֶה
וּבְרֵאשִׁם הָרַב טוֹרֵי זָהָב בַּס"ק י"ג מִתְּבַאָר דְּרַק מְקַטְנִי הוּא בָּא לִידֵי עֵינֵי רַבֵּינוּ וְאֵילֹו רַבֵּינוּ
יוֹנָה עַל שְׁנִיָּהּ הוּא אוֹמֵר שְׁעוֹבֵר שְׁתִּים וְתַמְקִיָּה לִי שְׁלֹא רָאִיתִי מִי שֶׁהִבִּיא דְּבָרֵי רַבֵּינוּ
יוֹנָה בְּזֶה (מֶרֶן הַבֵּית יוֹסֵף בַּס"י ג' מְבִיא דְּבָרֵי הַסֵּפֶר הַיִּרְאָה בְּדִין מִשְׁתִּין מְעוֹמֵד עיי"ש
בד"ה וְאַחַר שְׁפַתְבָּתִי) גַּם הָרַב בֵּית חֲדָשׁ בַּס"י ג' סְעִיף ב' מְבִיא אֵת סֵפֶר הַיִּרְאָה לְעֲנִין
גִּילּוֹי בְּבֵית הַפֶּסֶא עיי"ש) וּמִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹן רַבֵּינוּ יוֹנָה הַנ"ל הוּא דְּמַשְׁהָה נִקְבִיּוֹ עוֹבֵר
אִסוּר תּוֹרָה וְהִיָּה אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ שְׁגַם הוּא סוֹבֵר כְּדַעַת הָאוֹמְרִים שֶׁהוּא אִסוּר דְּרַבָּנָן
וּמִלְשׁוֹן עוֹבֵר שְׁתִּים אֵל תִּשְׁקֵצוּ וְכו' אֵין כָּל כָּף הַכְּרַח וּמְצִינוּ שְׁכוֹתֵבִים הָרֵאשׁוֹנִים עוֹבֵר
בְּלֹאוּ עוֹבֵר בַּעֲשָׂה וְלֹאוּ דוֹקָא הוּא כְּמוֹ שְׁרַשְׁמֵתִי בְּשִׁדֵי חֲמֵד בְּמַעֲרַכַת הָעֵי"ן אוֹת ס"ד
בַּס"ד: אִף אַחֲרֵי שְׂרָאִינוּ לְחַד מְקַאֲמִיָּא הָרֵא"ם בְּסֵפֶר הַיִּרְאִים שְׁמִתְבַּאָר שְׁסוֹבֵר שֶׁהוּא
מִן הַתּוֹרָה נִיחָא לָן לְמִימַר שְׁכֵן גַּם דַּעַת רַבֵּינוּ יוֹנָה וְהַדְּבָרִים כְּפִשְׁטָן דְּעוֹבֵר מִן הַתּוֹרָה
וְזֶה לְשׁוֹן הָרֵא"ם בְּסֵפֶר הַיִּרְאִים ס' קנ"א הַזְהִירָה תּוֹרָה בְּפִרְשַׁת שְׁמִינֵי אֵל תִּשְׁקֵצוּ אֵת
נִפְשׁוֹתֵיכֶם פִּירוּשׁ אֵל תִּמְאָסוּ עֲצָמֵיכֶם אֵל תִּאֲכְלוּ בְּמֵאוֹס וְשִׁיקוּץ דָּאֵמַר רַב בֵּיבֵי בְּרִישׁ
פֶּרֶק הַלּוּקִין מֵאֵן דְּשִׁתִּי מֵיָּא בְּקִרְנָא דְּאֹמְנָא עֵבֵר מִשׁוּם אֵל תִּשְׁקֵצוּ אֵת נִפְשׁוֹתֵיכֶם וְאָמַר
נְמִי בְּשַׁבַּת פֶּרֶק רַבִּי עֲקִיבָא רַב כְּהֵנָּא הָוֵה קָאִים קַמִּיָּה דְּרַב וְהָוֵה קָא מַעְבָּר שׁוֹשִׁיבָא
אֶפְרַיִם פִּירוּשׁ חֲגַב חֵי טְהוֹר אָמַר לִיָּה שְׁקִלְיָה דְּלֹא לִימְרוּ קְאָכִיל לִיָּה וְעֵבֵר מִשׁוּם אֵל
תִּשְׁקֵצוּ פִּירוּשׁ בְּאוֹכַל דְּבָר חֵי וְאָמַר רַבָּא בְּמַכּוֹת מֵאֵן דְּמַשְׁהָה נִקְבִיּוֹ עוֹבֵר כְּבַל תִּשְׁקֵצוּ
לְמַדְנֹו שֶׁהַזְהִיר הַבּוֹרָא לְיִשְׂרָאֵל שְׁלֹא יִמְאָסוּ עֲצָמָן לֹא בְּאֲכִילְתָן וְלֹא בְּעֲנִינָן כִּי אִם יִנְהַגּוּ
בְּעֲצָמָן קְדוּשָׁה וְכַבּוּד וְתִנְיָא בְּפֶרֶק אֵלּוּ דְּבָרִים וְהַתְּקַדְּשִׁתֶּם וְהִיָּתֶם קְדוּשִׁים וְהַתְּקַדְּשִׁתֶּם
אֵלּוּ מִיָּם רֵאשׁוֹנִים וְהִיָּתֶם קְדוּשִׁים אֵלּוּ מִיָּם אַחֲרוֹנִים כִּי קְדוּשׁ זֶה שְׁמֵן הַטּוֹב לְמַדְנֹו
שֶׁהַמְּפִלֵּיג עֲצָמוֹ בְּשִׁקוּץ מִמֶּנְהָג שְׁכִינּוֹ וּבְגֵי עִירוֹ עוֹבֵר בְּלֹאוּ עַכ"ל פְּשָׁטָן שֶׁל דְּבָרִים אֵלּוּ
מוֹרִים שְׁמָה שְׁפַתְבַּת לְמַדְנֹו שֶׁהַזְהִיר הַבּוֹרָא לְיִשְׂרָאֵל וְכו' סוֹבְבִים עַל שְׁנֵי הַדְּבָרִים
הַנִּכְלָלִים בְּלֹא תִשְׁקֵצוּ שֶׁהַזְפִּירָם בְּתַחֲלָה וְעַל שְׁנֵיָּהֶם הוּא אוֹמֵר שֶׁהַזְהִיר הַבּוֹרָא יִתְבַּרְךָ
וְהֵם אִסוּרֵי תּוֹרָה מֶרֶן חֵיד"א בְּיַעִיר אֲזֵן מַעֲרַכַת הַלֶּמ"ד אוֹת י"ט כְּתַב דְּמַהֲסָמ"ק ס' פ'
מוֹכַח שֶׁהוּא מִן הַתּוֹרָה וְאִם כֵּן נוֹכַל לֹמַר שִׁזּוּ גַּם כֵּן דַּעַת רַבֵּינוּ יוֹנָה הַנּוֹז"ל וְעֵינֵי בְּדַבְּרֵי
הָרַב עֲרוּף הַשְּׁלַחַן יו"ד ס' קט"ז הַבֵּאתִי דב"ק בָּאוֹת ח' שְׁפַתְבַּת שְׁדַעַת הָרֵא"ם בְּסֵפֶר
יִרְאִים וְהַסֶּמ"ק שֶׁהוּא מְדַאֲוֵרִיָּתָא סִימָן יָא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵי מְמַעֲטִינָן בְּנוֹת כְּתַבְתִּי בְּנִדְפֵּס
בְּמַעֲרַכָּה זֹו אוֹת ה' ע"ש וִידִידֵי הָרַה"ג מוֹהַר"ר צְבִי הִירֵשׁ הַלּוֹי (בְּעַל הַהֲגָהוֹת פּוֹר לְזָהָב
לְחִידוּשֵׁי הָרִיטְב"א) יצ"ו כְּתַב לִי וְז"ל רָאִיתִי בַּס' שְׁדֵי חֲמֵד פְּלָלִים מַעֲרַכַת ב' אוֹת ה'
שֶׁהִבִּיא מַעַכְתָּה קוֹשִׁית הַמַּג"א ס' י"ד סק"ב דָּאֲמַאי לֹא מְמַעֲטִינָן נְשִׁים מְעַשִׂיָּת צִיצִית
מִדְּכַתִּיב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל וּכְדַרְשִׁינָן בְּקִידוּשֵׁינָן ד' ל"ו וְהָאָרִיף כְּבוֹדוֹ הַרְבֵּה
בְּזֶה אֵי הִיָּקָא דְּכַתִּיב בְּנֵי מְמַעֲטִינָן בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל וְהִנֵּה זֶה כְּשִׁתִּי עֲשָׂרָה שָׁנָה אֲשֶׁר וּכְנֵי ה'

להוציא לאור הגהות על חידושי הריטב"א ז"ל מכוונים בשם פור לזהב וכתבתי שם במסכת גטין ד' מ"ה ע"ב ריטב"א ד"ה שפאמר ב' בהגהות אות יו"ד לתרץ קושית המג"א וזה לשוני שם ונראה לינישב דהא דדרשינו בקידושין דמשמעות בני"י הוא ולא בנות ישראל היינו דוקא היכי דכל הפרשה נכתב בלשון יחיד ובלשון זכר פגון גבי סמיכה דכתיב דבר אל בני אדם פי יקריב מכם וגומר וסמך וכו' דהקרא מדבר בלשון יחיד ובלשון זכר וכתב בני ישראל בזה בודאי משמעות בני"י הוא בנים ולא בנות וממעטין נשים מסמיכה ש אמור אל הכהנים בני אהרן ואמר אליהם לנפש וכו' דמדבר בלשון יחיד ובלשון זכר שפיר דרשינו בני אהרן ולא בנות אהרן וכן פולם דדריש הש"ס התם למעט בנים ולא בנות משא"כ גבי ציצית דכל הפרשה מדבר בלשון רבים דבר אל בני ישראל ואמר אליהם ועשו להם ציצית בזה אין הכרח דוקא לפרש בני שיהא משמעותן זכרים ולא נקבות דהא יש לפרש שהוא שם פולל לבנים ובנות (קינדר) ולא יכולין למעט מזה נשים מעשיות ציצית ע"כ לשוני שם ומה שכתבתי דהיא דאין הכרח לפרש דבני היינו זכרים דוקא לא ממעטין בנות זהו כמש"כ בתוי"ט בפ"ד דכתובות משנה י"א דתיבת בנים פולל בסתם זכרים ונקבות וכמ"ש הדר פבדו בפזרה חמדתו שם אות ק"י משמו והביא מ"ס בס' שהביא בשם רביד הזהב פר' בראשית שהקשה על התוי"ט בזה וקושיתו מש"ס ב"ב ד' קמ"ג ע"ב ונזיר ד' י"ב ע"א שהביא פבדו בסי' ה' ד"ה ולפי הנראה ועי' בתוס' רעק"א ז"ל פל המשניות פ"ב דנזיר אות י"ד מ"ש בשם תשובת בני"י לינישב קושיות אלו ודעתי ג"כ כהתוי"ט דבנים פולל בנים ובנות.

וגם מהא דדרשינו בקידושין בני"י ולא בנות ישראל הק' ג"כ בס' רביד הזהב על התוי"ט ולפי מה שכתבתי בעה"י לק"מ דשאני היכא דאיכא הכרח דוקא למעט בנות מדכתיב כל הפרשה בלשון יחיד ובל' זכר וגם בשם הרא"ם הביא פבדו דס"ל דבנים פולל זכרים ונקבות והא דאמרינו בנים ולא בנות היינו דוקא היכי דתיבת בנים מיותר לגמרי וכדבריו מוכרח בקדושין ד' ל"ו ע"א דאמרינו התם ובין לאפני ובין לרבא האי בנים אתם מאי דרשי בי' ועי"ש בפירש"י משמע להדיא דסתמא דגמרא הא דמעט בנים ולא בנות משום דקרא אתם מותר לגמרי הא לא"ה כ"ע מודו דתיבת בנים גם בנות בכלל ודו"ק וכ"כ הרמב"ן פ' רשת האזינו פסוק וירא ה' דבנים פולל בנים ובנות וכמש"כ התוי"ט.

ובמה שכתבתי מדוקדק היטב הא דנקט בקדושין ד' ל"ו ע"א בני ישראל וסמך בני"י סומכים ולא בנות ישראל סומכות וכן בכמה דוכתי בש"ס דאיתא להו דרשא נקט הכי ולכאורה תיבת וסמך דנקט הוא מותר דכל עיקר הדרוש הוא מתיבת בני ישראל אמנם לפמ"ש א"ש לפי שכל הנחות הדרוש שאין הנשים סומכות הוא מתיבת וסמך דאירי הפרשה בל' יחיד ובל' זכר ומינושב ג"כ קושית הקרבן אהרן בת"כ פר' ויקרא פרשה ב' בריתא ב' הו בריתא דבני ישראל סומכים ולא בנות ישראל סומכות.

וז"ל הק"א ממלת בני ישראל נפקא להו וקשה אחר דבני קודם לשם ישראל למה הקדימו לפרש מיעוט ישראל סומכים ונדחק לינישב. ולפמ"ש לק"מ דהא דרשת דאין הנכרים סומכים נפקא להו מתיבת בני ישראל לחוד משא"כ דרשא דבני"י ולא בנות דלא נפקא אלא מתיבת וסמך דכתיב בלשון יחיד ובל' זכר ולכן הקדימו דרשא דנפקא להו מתיבת בני ישראל לחוד.

ואפֿשר דלכוננה זו אַמרינן בתו"כ לעיל גבי אין הנכרים סומכים בני ישראל וסמכו פי' דאפילו אי הוי כתיב בפסוק וסמכו בלשון רבים ג"כ אמע"ט נכרי מבני ישראל ואלו פאן לא אמע"ט אלא מדכתיב וסמך בל' יחיד.

ובענין זה אמרתי לפרש מקראי קדש בפר' תרומה דבר אל בני ישראל כו' ידבנו לבו תקחו את תרומתי וזאת התרומה אשר תקחו מאתם וכבר נודע הדקדוקים מתחלה אמר ויקחו שהם מעצמם יקחו ואח"כ אמר ידבנו לבו שהוא בנדאי בנדיבת לבו מעצמו ואמר תקחו דמשמע שיקחו אחרים.

ואח"כ אמר אשר תקחו מאתם ומשמע בע"כ. ועוד שאר דקדוקים.

ואמרתי לפרש עפ"י מה דתנן במס' שקלים פ"ק את מי ממשפנין וכו' אבל לא נשים ועבדים וקטנים ובירושלמי אמרינן עלה הלכה ג' אין ממשפנין הקטנים הא לתבוע תובעין הדא דתימר בשהביא שתי שערות אבל אם לא הביא שתי שערות לא בדא ולמשפן אין ממשפנין עד שיהא בן עשרים פו הוא הגירסא נכונה יעו"ש בק"ע ובהגהות הגר"א נמצא די"ג ג' חיוכים בזה בענין נתינת השקלים דגדול יותר מן עשרים ממשפנין אותו ומי שהביא ב' שערות עד שיהא בן כ' אין ממשפנין אותו הא לתבוע תובעין ממנו.

וקטן שלא הביא ב' שערות ונשים אין תובעים מהם רק אם שקלו מקבלים מידם ויעני' ק"ע שם ובזה מבואר מקראי קדש אלו דבר אל בני ישראל הכולל פאן נשים דהא פל הפרשה בלשון רבים נאמרה וכולל גם קטנים ויקחו לי תרומה פי' שהם עצמם יקחו ומקבלין מהם אבל אין לתבוע מהם ומכש"כ שאין ממשפנין מאת על איש היינו שהגיע לכלל איש שהביא ב' שערות שהוא בכלל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי.

פי' אם נדבו לבו לתת תקחו אתם פי' שתובעין מהם אבל אין ממשפנין. וזאת התרומה אשר תקחו מאתם פי' שזה קאי על הגדולים שהגיעו לעשרים מהם תקחו בע"כ אפילו למשפן אותם ג"כ אלה דברי צבי הירש בלינווייס עכ"ל ודבריו טובים ונכוחים ועיין לקמן אות ל"ז (כד"ה ואם עבדים): סימן יב ברכה שאינה צריכה אם אסור מדאורייתא או אינו אלא מדרבנן הארכת קצת בזה בנדפס במערכה זו אות קט"ו עי"ש ובמכתב ידידי הרה"ג מוהר"ר צבי הירש בלינווייס בעל הגהות פור לזהב על חידושי הריטב"א יצ"ו כתב אלי בענין זה ונ"ל אמרתי אעלה על שלחן המלך מה שנתעוררתי בלמדי בספרו היקר אולי אמצא חן בעיני אדוני ויתן מקום לדברי אלה.

בחלק הפללים מערכת בי"ת סי' קט"ו הביא פבוד קדושת דברי הגאון קרבן נתנאל בפרק קמא דקידושין סי' מ"ט שכ' ונ"ל דהך דרשא אסמכתא היא בתמורה ד' ד' והני מילי בלא ברכה תוס' ר"ה ד' ל"ג עכ"ל ותמוה לי דעין רואה דבתמורה לא הונכר כלל לא תשא אלא מפקין שם איסור כו' ע"כ דב"ק.

ולענ"ד יש בקרבן נתנאל מום עובר פי' נפל טעות וחסר תיבה אחת וכן צריך להיות וע' תמורה ד' ד' כו' וצ"ע בזה הרב קרבן נתנאל להעיר פי' שם בתמורה נפקא לן מאת ה' אלקיה תירא ולזה תירץ והני מילי בלא ברכה ובזה הוא ממש בדברי הר"ת שהביא הר"ן בפ"ד דר"ה פמו שהעתיק פבוד גאונו ואמר המחבר נכונים דבריו בעיני להציל את הגאון האדיר קרבן נתנאל מהשגתי שבנדפס ואפריון נמט"ייה): עוד הביא פבוד גאונו דברי

הרב עפרא דארעא שציינן לעיין לתוספות בשפת ד' קי"ח ט"ב להוכיח משם דברכה לבטלה לא הוי אלא איסור דרבנן ותמה הדר"ג שאין משם שום משמעות לא למילף דהוי דרבנן ולא למילף דהוי דאורייתא.

והאר"י בדב"ק בכלל ובפרט ולא הניח בענין זה אפילו ללקט שבליים מה שלא העיר כבודו בזה אמנם אף שיש לו אריכות דברים בענין זה לא רציתי להטריח כבודו. רק לפי מה שנראה לי שיש מקום ליישב תמיהת כל המפרשים אשר יצאו מבוהלים ודחופים לתמה על התוספות מדברי הש"ס פתובות ובה יש ליישב גם דברי הרב עפרא דארעא רשמתי זאת.

הנה המפרשים הקשו על הר"י דבכתובות מבואר דזר העולה לדוכן עובר בעשה והנה יש מקום ליישב תמיהתם דהא התוספות במנחות ד' מ"ד ע"א ד"ה כל פהו פתבו דכהו אחד העולה לדוכן הוא מדרבנן עי"ש והדעת נותנת דכיון דגבי פהו אחד אין פאן מצות עשה ממילא בזר העולה יחידי אינו עובר בעשה דבעינן שיהא הזר עובר באופן שהפכה מקיים המצוה ומעתה מינושבת היטב קושיות המפרשים דזאת פשיטא להו להתוספות דחביריו של ר' יוסי לא יאמרו לו לעבור על מצות עשה אלא על פרחין מיירי באופן שאין הזר עובר בעשה כגון שיעלה ביחיד דבהו אין הפכה מקיים מצות עשה ולזה שפיר קאמר הר"י כיון דאיסור עשה אין פאן לא ידע ר"י מה איסור יש בזר העולה לדוכן (באופן כזה) ולזה תירצו משום ברכה לבטלה.

ומבואר מדבריהם דניחא להו דר' יוסי הנה מיכל בזה לעלות לדוכן ולא חש לאיסור ברכה לבטלה על פרחין דסובר דברכה לבטלה לא הוי אלא איסור דרבנן וכיון דהוי דר' ברכה היקל ר' יוסי בזה ומינושב דברי הרב עפרא דארעא עכ"ד יצ"ו.

(אמר המחבר האמנם דברי ידידי הרב הג"ל יצ"ו חדים וחרופים אינם מכוונים להלכה במחילת כתיבת ש"הרי כתב הרמ"א סי' קכ"ח בדרכי משה ואפ"ש דר"י לא אמר אלא פשעולה עם פהנים אחרים אבל לבד הוא עובר בעשה וכן כתב בהגהה ואפ"ש דעם פהנים אחרים שרי אלמא דזר העולה לבדו חמיר מפשעולה עם פהנים וזה כנגד היסוד של ידידי הרב יצ"ו ואחרי שלא הביא ראיה לדבריו רק שלדעתו נראה פן אומר אני דבמידי דתלי בסבר לראשונים שומעים ונבטל דעתינו נגד סברתם אשר לכם פתוח בפתיחו של אולם ועיין להרב פתח הדביר שם אות ג' מה שהשיג על הרב בית יעקב בזה ועיין בטור ריש סי' קכ"ח בשם רבינו פרץ דכהו אחד אינו עובר אם אינו עולה דדרשינן אמור להם לשנים ורבינו הטור כתב על דבריו דלא נהירא דאמור להם לכל אחד מהם וכו' וכתב הרב בית מנוחה בדינים השניים לחיוב נשיאות פפים דין ח' שמסתמיות דברי מרן בשלחן ערוך מוכח דנקיט כדעת הטור שלא כדעת רבינו פרץ ותוספות דמנחות הג"ל ונפל פיתא בבירא ש"הרי יש לנו לומר מסתמא שר"י שבתוספות במסכת שבת סובר פהלכה ודלא כרבינו תם שהביאו התוספות במנחות ומרן הפרי חדש בסי' קכ"ח ס"ק י"ד הביא מה שכתבו התוספות במנחות בשם רבינו תם וכתב על זה שפונתו לומר דאין לנו ראיה חותכת שחייב לעלות אלא מדרבנן מפל מקום יותר נראה שחייב גם כן מדאורייתא עכ"ל הן אמת ש"ידידי הרב הג"ל יצ"ו כתב בשם.

התוספות דמנחות ה"ל דכהן אחד העולה לדוכן הוא מדרבנן ומשמעות לשון זה הוא דפשיטא להו שהווא מדרבנן ואי אפשר להעמיס בלשון זה מה שפכת הרב פרי חדש בכוננתם אף באמת אין פן לשון התוספות רק כתבו ומפל מקום אומר רבינו תם שאפילו כהן אחד עולה לכל הפחות מדרבנן וכו' כמו שיראה הרואה בגוף דב"ק ובלשון זה נדאי לא נפלאות היא להעמיס מה שפכת הרב פרי חדש בכוננתם ועיין להרב מגן אברהם בס"ק ט"ז ובמה שפירש דבריו הרב מחצית השקל שדעת רבינו פרץ שהביא הטור היא פדעת התוספות במנחות ה"ל ויותר נוחים דברי הרב פרי חדש בכוננת התוספות מדלא הזכיר הטור דברי התוספות דמנחות ועל כל פנים אף אם נאמר שדעת התוספות ורבינו פרץ אחת היא הרי רבינו הטור חלק על סברת רבינו פרץ וכן מוכח מסתמיות דברי מרן דנקיט כרבינו הטור כמו שפכת הרב בית מנוחה וכן פתב הרב מאמר מרדכי בסק"ה דמסתמיות דברי מרן מוכח שסובר כרבינו הטור: ומה שהגאון כתב סופר בא"ח סוף סי' י"ד (בד"ה וזאת תורת וכו' בסעיף קטן ג') פשוט בעיניו דליכא מצוה לגבי כהן אחד שיעלה ואפילו קוראים לו וכתב שפן מבואר בטור ושלחן ערוך סי' קכ"ח תמוה בעיני שאף אם לא נודה לדברי הרב בית מנוחה במה שייחס בדעת מרן בשלחן ערוך על כל פנים לא נוכל לכחד מה שפכת לדעת רבינו הטור שהרי מפורש בדבריו שחולק על רבינו פרץ וסובר דמה שאמרו שפכה אינו עולה עובר הוא אפילו יחיד והוא באחד ואיך כתב דמבואר בטור דליכא מצוה וגם בדעת מרן בשלחן ערוך כבר כתבתי שמצינו חבר להרב בית מנוחה מר ניהו הרב מאמר מרדכי ומסתברא כנותניו דהכי מוכח מסתמיות דבריו ודברי הגאון כתב סופר בזה לא זכיתי להבינם: וראיתי בס' דרך המלך החדש להגאון מוהר"ר דבעריש הפהן ראפאפורט יצ"ו בחידושו ל"הרמב"ם בהלכות עכו"ם וחקתיהם בפרק ב' דין ח' גבי מגדף שבודקין את העדים בכינוי יפה יוסי את יוסי וכשנגמר הדין אומרים להגדול אמור מה ששמעת בפירוש דמקשי בירושלמי (סנהדרין פרק ז' הלכה ח') ואמרינן ליה גדוף ומשני שמזכיר תחלה שם ק ד' אותיות וחוזר ואומר אותו השם שאמרתי לפניכם קלל וכו' קלל והקשה מה הועיל הירושלמי בתירוצו דאיך נאמר לעדים שיזכירו שם שמים לבטלה דעובר בלאו ואפילו בברכה שאינה צריכה עובר בלאו כמבואר בש"ס ברכות ד' ל"ג ומדברי הרמב"ם נראה דלוקין על ברכה שאינה צריכה ומירץ פיו דהאזהרה היא מלאו דלא תשא את שם ה' א לשוא כל שמזכיר לצורך מצוה אין זה לשוא ואינם עוברים קלל דומיא למה שכתב הר"ן בגטין ד' ל"ח גבי משחרר עבדו בשם יש מתרצים דלא אסרה תורה לשחרר עבדו אלא משום לא תחנם וכל שעושה משום צורך מצוה ולא משום חנינה דיזהו עביד שפיר דמי והכי נמי במזכיר שם שמים משום מצוה אינו עובר והמעין בכל מה שכתבתי בנדפס בענין מזכיר שם שמים ובדין ברכה שאינה צריכה מאד תפלא על גאון שפמותו דמשמע ליה דברי הש"ס דברכות כפשוטן דבברכה שאינה צריכה עובר בלא תעשה מדאורייתא ולא זכר דברי הראשונים ורבי האחרונים שהבאתי שם שאינו אלא אסמכתא מדרבנן ולכשתמצא לומר דהווא מדאורייתא אינו אלא משום אזהרת עשה דאת ה' אלקיך תירא ולא משום לא תשא ובפרטות מה שכתב דנראה מדברי הרמב"ם דלוקין על ברכה שאינה צריכה הנה הבאתי שם דנמצא בדברי איזה ראשונים שכתבו מלקות על ברכה שאינה צריכה ושמרבני האחרונים אשר היו תמהים על זה דמלקות בברכה שאינה צריכה מאי עבידתיה ונדחקו

לפרש פונתם דלוקין מפת מרדות עיש"ב ואיך הרב יצ"ו תופס בפשיטות דבברכה שאינה צריכה עובר בלא תעשה ממש ושאראה מהרמב"ם דלוקין על זה ועיינתי בס' מנחת חינוך במצנה ל' (שציון שם) ואמת שכתב שאראה מהרמב"ם דלוקין על זה אף הצריף עיון מסוגיא דפרק קמא דתמורה ד' ד' עיי"ש דב"ק אף פבר כתבתי בנדפס בשם הרבה מרבני האחרונים שאין הכרח שהרמב"ם סובר שהוא מדאורייתא ויש להעיר על ידי הגאון חיים אריה הורוויץ אבד"ק קראקא יצ"ו בספרו הבהיר חיי אריה סי' ט' שתופס בפשיטות שדעת הרמב"ם דמברך ברכה שאינה צריכה הוא איסור דאורייתא ולא זכר שר מכל אשר נבוכו בזה רבני האחרונים שהבאתי בנדפס עיי"ש ומצאתי לו חבר הרה"ג מוהר"ר ישראל יצחק הלוי לעווין יצ"ו הובאו דבריו בספר פנסת חכמי ישראל סי' קפ"א אות ד' דשקיל וטרי בדברי הרמב"ם סוף הלכות שבועות והעלה שדעת הרמב"ם דאם לא תשמור וכו' קאי על מוציא שם שמים לבטלה ועל מקלל את חברו בשם אף מלקות ליפא אלא במקלל את חברו בשם שיש בו אזהרה לא תקלל חרש ולא במוציא שם שמים לבטלה דאין בו אזהרה ואין עונש בלא אזהרה: אמנם לא אכחד פי עתה השגתי ס' מצנת המלך לידידי הרה"ג מוהר"ח הפה"ח אבד"ק טראבלוס יצ"ו וראיתי בסי' ט"ל ד' ע"ד ע"א שהביא מה שכתב מרן חיד"א שדעת הרמב"ם דאיסור ברכה שאינה צריכה הוא מדאורייתא ושפן פתב בתשובה וכו' וכתב בשם הרב נוי העמודים סי' א' שפן דעת המרדכי והבה"ג שכתבו דאיפא לא תשא ואף דבתמורה מבואר דליפא לאו אלא עשה (במזכיר שם שמים) דחו אותה סוגיא מפח סוגיא דפרק הכותב ובשם הרב מקראי קדש כתב שתמה על הרמב"ם למה לא יהא המברך ברכה שאינה צריכה חייב מלקות וציון בעניינים אלו עוד ספרים רבים שאין מצויים אצלי ואשא את שמותם אולי אועיל לזולתי (השמשות שבס' שער המלך ח"א ד' ק"ן ע"א זרע אמת ח"א סי' א' קול אליהו ח"א סי' יו"ד ובח"ב חלק יו"ד פתח עינים ח"א ד' קנ"א וח"ב ד' פ' גר מצנה סי' ו' אות ט"ו) ובכן לא נפלאת היא מה שכתבו הרבנים הנז"ל דמדברי הרמב"ם נראה דבברכה שאינה צריכה איפא לא תעשה גמור: ומה שכתב בדרך המלך ליישב קושיותו על פי דברי הר"ן גבי משחרר עבדו הנה נכון ויותר הנה ראוי להביא מדין בל תשחית דקיימא לן דאינו אסור אלא כשעושה דרך השחתה וכל שעושה לצורך אף אם הוא צורך דבר הרשות מותר וכל שפן לצורך מצנה עיין במה שהבאתי בנדפס באות י"ז ואות ק"ב וכמו כן בדין הזכרת שם שמים דכתיב ביה לא תשא לשוא כל שעושה לצורך אין זה לשוא ושרי אלא דלדעתי העניה מעיקרא לא קשיא קושית הרב דמי זה אמר שמה שאמרו בירושלמי שמזכיר את השם תחלה פונתם שמזכיר לשוא דנוכל לומר שפונתם שמזכירו בקריאת אינה פסוק למשל ברוך אתה ה' למדני חקיה ושוב אומר אותו השם שהזכרתי קלל וכו' ואינו מזכיר את השם לבדו כלל: וידידי הרה"ג מח"ס מנחת יוסף יצ"ו כתב לי ונ"ל במערכת הבי"ת באות קט"ו בענין ברכה שא"צ אחרי רנאי שמעכ"ת הביאו גם מאחרוני זמנינו ילה"ר מגדול האחרונים יחיד בדורו התבואות שור ז"ל בסי' י"ט אות י"ז וכ"ז והובא בחי' מנ"י בפניאורים שם דעדיף טפי ספק ברכה שא"צ מלהכניס א"ע בספק שלא לברך כלל ובע"כ צ"ל דס"ל דהוא דרבנן דאל"ה הא ברכת המצות לכ"ע הוא דרבנן ובדבר שהאריך מעכתה"ה בענין ברכה ע"י הרהור יעוין דבר נאה בזה בשו"ת שפסוף חיבורי אחר הל"ש ח"ר מפרן הגאון רשכבה"ג מוהרי"ל דיסקין שליט"א ודברי הרב

גו"ר פתבתי בסתימות להלכה ולא ראיתי אז דברי הברכ"י והפר"ש שהביא מני"ר ונהירנא שבעת כותבי ראיתי פן תמהתי על שהוצרך להעלותו על ספר לרוב פשיטותו מסברא דאיך שינוי ל"ת בהרהור וכי האיש אשר רעיוניו בתפלתו העמוקים מלב ונפש והשתפף שיח לפני קונו כדברי השו"ע בא"ח ה"ת סי' צ"ח ס"א אשר גם אחר התפלה לבו ובשרו ירננו כו' וכמאמרם שהיו שוהין שעה אחר התפלה וכו' בנצרה לנקבו צריף לשהות שיעור ד"א מטעם זה וכ"ש האיש הנעלה המקנים שויתי כו' ובפרט לפמ"ש המקנפלים בציור ה' ובאותיותיו (אם פי יש דברים בזו ואינם כפשוטם) האם נאמר בכל הנ"ל דח"ו עובר על ל"ת והלא אדרבא מקדש מחשבתו בזה ואם לחלק דיוקא אם פנונתו לצאת בזה ג"כ אין להאמר אף ברור פהספמת הרב חיד"א שהביא מעכ"ת להלכה עכ"ד יצ"ו: עתה נתפכדתי בספרי דבי רב ידידי הגאון אבד"ק גיננוב יצ"ו ומידי שוטטו עיני בהם ראיתי פלפלא חריפא בענין זה ועל טוב אזכור שמו וברכתיו על מנחתו הטהורה והוא על מה שהקשה הרב חיי אדם בקונטרס נשמת אדם בהלכות ברכות פל"ה דאיך נוכל לומר לדעת הרמב"ם דמברך ברכה שאינה צריכה עובר בלא תשא מדאורייתא דאם פן איך פסק בספק אם בר ברכת המזון דמברך מספק משום דהוי ספק דאורייתא ולחומר דמאי חזית למיזל לחומר לא לענין חיוב ברכת המזון גיזיל לחומר לענין לא תשא ולכן בספק אם חייב לברך או לא ניאמ ספק דאורייתא ולא יברך דאטו מי שרי למול ספק בשבת משום דספק מילה הוי ספק דאורייתא ולחומר זאת היא קושית הרב חיי אדם אמר המחבר לכאורה יש ליישב קושיא זו דשפיר מברכינן ברכת המזון דאתי ספק עשה דברכת המזון ודחי ספק לא תשא ומספק מילה בשבת אין כל פה הכרח פיון שאפשר למול למחר אמרינן בכי האי גוונא כל מקום שאמה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים את שתייהן מוטב ואם לאו אתי עשה ודחי לא תעשה אף ידעתי שיש מבוכה רבה בספרי בעלי הפללים אי אמרינן ספק עשה דוחה ספק לא תעשה וקושית הרב חיי אדם פנראה שהיא לדעת הסוברים דלא אמרינן ספק עשה דוחה ספק לא תעשה (וצריף להתנישב בכלל זה ואין פאן מקומו ויתבאר במערכת העי"ן איה"ש) והיא קושיא חזקה שוב מצאתי שבתפארת ישראל סוף פרק ח' דברכות ס"ק כ"ו העיר בענין זה בהא דספק עשה אם דוחה ספק לא תעשה עי"ש).

ועל זה הביא הרב הנ"ל בספרו משפנות הרועים סי' ל"ב בשם הר"ג מוהר"ר יוסף מאיר אבד"ק איסלע שכתב ליישב דהנהדעת הרמב"ם דמאי דספק תורה להחמיר הוא רק מדרבנן וכתבו הפוסקים לדעתו דבאיתחזק איסורא מודה דהוי לחומרא מדאורייתא וכן באיתחזק חיובא מדאורייתא הוי פאיתחזק איסורא ומדאורייתא ספיקא לחומרא אבל בשאר ספיקא מדאורייתא דאזלינן לחומר אינו אלא מדרבנן ולכן בספק ברוך ברכת המזון פיון דאיתחזק בחיובא אם פן הוי ספקו להחמיר מן התורה אבל ספק לא תשא בברכה לבטלה אה אי הוי ספק דאורייתא ואית לן למיזל לחומר אינו אלא מדרבנן ולכן שפיר פסק לברך ברכת המזון מספק ולא נחוש לאיסור דרבנן כדי לקיים הדאורייתא דאיתחזק בחיובא דברכת המזון וחיוב מספק מדאורייתא: והרב המחבר יצ"ו כתב דאף שדבר חקמה אמר איפא למישדי נרגא לדעת מרן הפרי חדש בליקוטי א"ח סי' קפ"ד דהמברך ברכת המזון מספק אינו מוציא למי שבוודאי חייב לבר דהמסופק אינו חייב לברך אלא מדרבנן (דביו"ד סי' ק"י בכללי הספק ספיקא נקיט פשיטת הרמב"ם

דחומר הספקות הוא מדרבנן) הרי דבספק ברה ברפת המזון סובר דאינו חייב אלא מדרבנן ול חשיב ליה איקבע חיובא (ושקיל וטרי לפלפל בזה ושוב פתב) ובר מן דין אף אי נימא דגם ספק בברפת המזון חשיב איקבע וחייב מדאורייתא לברה אפתי יש לפקפק דתינח בספק אם ברה או לא אבל אם הספק הוא אם אכל פשיעור או לא למה יברה הא ודאי אינו חייב לברה מספק אלא מדרבנן (וגם על זה שקיל וטרי) ולכן פתב ליישב קושית הרב חיי אדם הנ"ל באופן אחר והוא על פי מה שהשרישו לנו הרבנים שלפני דורנו (בחו"ד ריש בית הספק ובספר היים התלמוד לבבא קמא ס"ו וישועות יעקב סי' נ"ז ס"ק נא"ו ולב אריה לחולין דף י"א) בשיטת רבינו הגדול הרמב"ם דדוקא היכא דנכתב בקרא בלשון איסור בזה אמרינן דלא אסרה תורה רק הודאי ולא הספק אבל היכא דכתיב ההיטור בקרא אז אמרינן איפקא דדוקא ודאי מותר הא ספק אסור (והביא דוגמאות וסמוכות לזה מהש"ס בכמה מקומות ושקיל וטרי בזה וסיים בדף ס"א ע"ג בד"ה ועתה) ועתה תחזה דקושית הרב נשמת אדם סרה מהר דאף דסובר הרמב"ם דכשמברה ברכה לבטלה עובר בלא תשא מן התורה אין זה רק בודאי אבל לא בספק דאמרינן לשנא ודאי הוא דלא תשא אבל לא בספק מה שאין פו ברפת המזון דכתיב וברפת אמרינן וברפת ודאי ואינו יוצא בספק וצריף מן התורה לברה שנית ודלא פדעת הליקוטי פרי חדש ומהפרי מגדים דבספק אם ברה להרמב"ם אינו חייב רק מדרבנן אלא דישוב זה הוא רק למה שבספק אם ברה ברפת המזון דחוזר ומברה אבל לספק אם אכל פשיעור מה שצריף לברה משום ספקא דאורייתא לחומרא אינו אלא מדרבנן דהא יש לדרוש ושבעת ודאי ולא ספק וגם החומרא דמשום לא תשא היא מדרבנן ואיבעי לן למימר דשב ואל תעשה עדיף ולא ברה פינן דשתי החומרות מדרבנן גינהו ושקיל וטרי קצת ומסיק דצריף לומר דהרמב"ם סובר כהפ"ח והפרישה וכנה"ג דבספק אם אכל שיעור אינו מברה באמת וכן הצ"ח פ"ג דברכות סתם וכתב דאין לברה בספק אם אכל שיעור פינן דהספק אם נתחייב כלל נעמידנו על חזקתו ובספק אם בירה שפיר עולה תירוצינו לנכון ובלאו הכי יש לומר דהיכא דשורת הדין נותנת לברה מספק שוב אין חשש לא תשא כלל (ובספרו שו"ת הד"ר בסי' כ"ט אות קס"ה פתב בשם פרי מגדים במשפצות ריש סי' תע"ג דכל שעושה מחמת ספק אינו ברכה שאינה צריכה) דעל כל פנים לא מיקרי לשנא אלו דברי הרב יצ"ו ליישב קושית הרב חיי אדם להסוברים דמברה ברכה לבטלה עובר בלא תשא מדאורייתא: שוב עמד לבאר וליישב מה שקשה לדעת הראשונים דלברה ברכה שאינה צריכה אין שום איסור מן התורה אם פו בכל הברכות דרבנן אם מסופק אם בירה או לא למה לא הזקיקו לברה מספק פינן שאין שום חשש איסור מן התורה אם בא להוציא עצמו מידי ספק ונהרי קיימא לן דאף דספק דרבנן לקולא מפל מקום דבר שאפשר לברה צריף לברה פדאמרינן בפסחים ד' למאי נפקא מינה לישזיליה וכן ביו"ד סי' א' אף דרוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם אם הוא לפנינו צריף לבדקו והביא מה שפתב הגאון פרי מגדים בא"ח סי' ס"ז במשפצות דמה שביא מרן הבית יוסף שני טעמים שלא לברה (א) משום דהיא מדרבנן (ב) משום חשש לא תשא תרנייהו איצטריכו דאי מטעמא קמא קשה למה לא נצא מידי ספק בקל וכו' וגם במקומות אחרים פתב פו ואמר בדדמי לההיא דפסחים גישזיליה וכו' אלמא דאי לאו חשש לא תשא היינו צריכים לברה מספק ומאחר שדעת הראשונים הנ"ל היא דבברה

לְבַטְלָהּ לִיכָא לֹא תִשָּׂא אִם כּוֹן הִיא לְהֵם לְתַמְנָן לְכַרְךָ כָּל הַבְּרָכוֹת דְּרַבְנָן מְסַפֵּק כִּינּוֹן שְׂבָקָל
נוּכַל לְצַאת מִיַּד סֵפֶק וְשָׂקִיל וְטָרִי וְהָאֵרִיךְ קִצַּת בְּדִין דְּכָל שְׂאֵפְשֵׁר לְכַרְר וְכוּ' וְהַעֲלֵה
דְּדוֹקָא כְּשֵׁפְשֵׁר לְכַרְר אֶת הַסֵּפֶק הוּא שְׂחִיבּוֹ אוֹתְנוּ חַו"ל לְכַרְרוּ וְכוּ' אֲבָל לֹא כְּשֵׁאי
אֲפֹשֶׁר לְכַרְר הַסֵּפֶק אֲפִי שְׂהַדְּבָר נִקְל הוּא לְצַאת עֲצָמוּ מִיַּד סֵפֶק וְהִבִּיא הַרְבֵּה רְאִיּוֹת לְזֶה
מִש"ס וּפּוֹסְקִים אֱלוֹ תַנְרַף דְּב"ק שֵׁם וּבִסְפָרוֹ נִחְלָה לְיִשְׂרָאֵל סִי' ל"ז אוֹת כ"ו צִיָּין לְעִיָּין
רִי"ט פ"ט דְּנִדְּהָ מ"ז מ"ש בְּשֵׁם הַה"מ וְלֹא יִדְעָתִי לְאִינְהָ סֶפֶר מְרַמֵּז: סִימָן יג בְּטַל אִי
מִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹן זֶה הוּא שְׂנִתְבַּטַּל לְגַמְרִי פְתַבְתִּי בְּנִדְפָס בְּמַעְרְכָה זֹה אוֹת כ"ג עִי"ש וְע"ז
פְתַב אֱלִי יְדִידִי מוֹהֵר"ר שְׁלוֹם מְרַדְכִי יצ"ו הַגָּאֹן אַבְד"ק בְּרַעְזִיאַן וְנ"ל בְּמַעְרַכַת הַבִּי"ת
אוֹת כ"ג הִבִּיא מִתּוֹס' דְּבַטַל לְאוֹ לְגַמְרִי מִשְׁמַע וְתַמְיָהֲנִי שְׁלֹא הִבִּיא מִתּוֹס' שְׂבַת ל"ט
בד"ה מִמַּעֲשֵׂה בַסוּה"ד שֵׁם וְהִיָּינוּ דְקֶאָמַר בְּטָלוּ מִשְׁמַע לְגַמְרִי עִי"ש וּבַתּוֹס' מ"ק י"ט
ד"ה וְהִתְנִיא וְכוּ' מִשׁוֹם הַלְשׁוֹן בְּטָלוּ מִשְׁמַע בְּכּוֹלוֹ עִי"ש עכ"ד יצ"ו: וְמָה שְׂהַבֵּאתִי בְּנִדְפָס
מְדַבְּרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּשְׂבַת דָּף כ' ד"ה אָנּוּ וְחֻלִּין ד' פ"ד ד"ה בְּזַכּוּכִית וּבְכָבֵא מְצִיעָא ד'
כ"ט ע"ב, עֲתָה רְאִיתִי בְּסֶפֶר לֵב שׁוֹמֵעַ לִידִידִי הִרָה"ג אַבְד"ק טְרַאָבְלוֹס יצ"ו שְׂקִידְמִנִי
בְּזֶה בְּמַעְרַכָה זֹה אוֹת ד' שְׂכַתְב דְּאֲשַׁפְּחֹן דְּבַטַל לְאוֹ לְגַמְרִי וְהִבִּיא מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' בְּשֵׁלְשָׁה
מְקוֹמוֹת הַנֶּ"ל (וְהָרַב הַמְחַבֵּר עֲצָמוּ יוֹדֵעַ כִּי סִפְרוֹ לֹא רְאִיתִיו עַד אַחַר שְׂנִתְפַּשְׁטוּ סִפְרֵי
שְׂדֵי חֲמֵד שְׂכִיבְדִנִי בּוֹ) רַק שְׁשֵׁם צִיָּין תּוֹסְפוֹת מְצִיעָא ד' ט"ל וְכַפִּי הַנֶּרְאָה צָרִיף לְהִיּוֹת
כ"ט וְעוֹד צִיָּין שֵׁם תּוֹסְפוֹת בְּמַגִּילָה ד' ג' ד"ה מְבַטְלִין וְגַם זֶה נִרְשָׁם אֲצִלְנוּ שֵׁם בְּמַעְרַכַת
הָאֵלֶף אוֹת קפ"ד שְׂצִיָּיִנְתִּי בְּשְׂדֵי חֲמֵד בְּמַעְרַכָה זֹה בְּאוֹת כ"ג הַנֶּ"ל כְּמוֹ שְׂיִרְאָה הַרְוָאָה
וְעוֹד רְשָׁמִיתִי אִינְהָ סִפְרִים בְּזֶה שְׁלֹא הַזְכִּירֵם הָרַב יצ"ו לְפִי שְׂאִינָם מְצוּיִים אֲצִלוֹ: סִימָן
יֵד בְּהֵמָה בְּחִיָּיָהּ בְּחֻזְקַת אִסּוּר עוֹמְדַת בְּנִדְפָס אוֹת ג' הִבֵּאתִי מ"ש הַגָּאֹן מוֹהֵרש"א דְּזֶה
לֹא שְׂיָיִף בְּסֵפֶק דִּילְמָא בְּמַקּוֹם נִקְבַּ שְׂחִיטָה וְכַתְבִּי אֱלִי יְדִידִי הִרָה"ג חִיִּים גַּעֲלַנְטֵעַר
מְסִינְאֵטִין יצ"ו וְנ"ל תַּמְיָהֲנִי שְׁלֹא הָעִיר הַזֶּה ג' דְּרַבִּים חוֹלְקִים עַל מוֹהֵרש"א וְע' פֶּרַמ"ג
סִי' ל"ב בְּשַׁפ"ד סק"ה שְׂהַתְּפִלָּא מְאֹד ע"ד מוֹהֵרש"א בְּזֶה וְע"ע בְּפֶרַמ"ג סִי' ק"י דִּינִי
ס"ס אוֹת כ"ט שְׂהִבִּיא כֵּן בְּשֵׁם הַפֶּמ"א וְהַכּו"פ וְשׁו"ת מוֹהֵרמ"ז וְעִי"ש בְּשֵׁם הַב"ח לְהִקְפֹּד
וּבְשׁו"ת בְּרִית אַבְרָהָם יו"ד סִי' כ"ב חַת"ס יו"ד סִי' שְׂבַ שְׂמַעְתָּתָא ש"ה פ"ו וּבַחֲמ"ד סִי'
ק"י וּבַתְּשׁו"ב נוב"י יו"ד סִי' ח' וְאֵה"ע סִי' מ"ג וּבִסְפָרִי עַל הַפֶּמ"ג שֵׁם הָאֲרַכְתִּי בְּזֶה עכ"ד
יצ"ו: גַּם יְדִידִי הִרָה"ג מוֹהֵרִי"א פְּרַעְגֶּעַר מַח"ס מְנַחַת יוֹסֵף יצ"ו פְּתַב לִי בְּעַנְיָן זֶה וְנ"ל
בְּמַעְרַכַת הַבִּי"ת אוֹת ג' בְּהֵמָה בַּחֲלִי כו' מָה שְׂהִבִּיאָו דְּבַרִּי מוֹהֵרש"א בְּכוֹרוֹת כ' דִּיּוֹ נִשְׂאָר
בְּקוֹלְמוֹס כִּי רַבּוֹ הַמְּקוֹמוֹת הַמְּדַבְּרִים מְזֶה בְּחִילּוֹקֵי דַעוֹת בְּיִאֲרָתִים בְּחִיבּוּרִי (כַּת"י עַל
הַד"ט) בְּסִי' ל"ג יְעִיָּין בְּשׁו"ת פְּנִים מְאִירוֹת ח"א ס"א ד"ה וְנִלְמַד מְזֶה נְקוּבַת הַנֶּשֶׁט וְכוּ'
סֵפֶק בְּשְׂחִיטָה וְכ"כ בְּפִלְתִּי סִי' ל"ג סק"ד וְכ"ד ס' תַּפְאָרַת לְמַנְשָׁה (הַמְּפֹרָסִם מְפּוֹסְקִים
גְּדוּלִי אַחֲרוֹנִים קְרוּב בְּזִמְן הַש"ף) וִיעוּיָיִן בְּס' דְּבַרִּי חִיִּים (לְהַג' מוֹהֵר"ח לְוִנְטְשִׁין)
שְׂהָאֵרִיף לְחֻזְקַת דְּבַרִּי הַתְּפִל"מ וְכּוֹר"פ הַנֶּ"ל וְעו"פ דְּהֵי סֵפֶק בְּשְׂחִיטָה (וְכ"כ בְּס' טוֹב
טַעַם וְדַעַת מַהֵג' מוֹהֵר"ש קְלִיגֶעַר מְבַרָּאד) מַה"ת ס"ב וִיעוּיָיִן בְּס' אֲמָרִי בִּינָה (לְהַג'
אַבְד"ק קְאֵלִיש) הַנִּדְפָס בִּירוּשָׁלַיִם שְׂחִיזְקָה דַעַת אָבִיו הַגָּאֹן דְּבַרִּי חִיִּים הַנֶּ"ל מְהֵרִיטְב"א
וְעו"פ וְהָרִי חֲבָל גְּבִיאִים בְּסַגְנוֹן א' דְּלֹא כַד מְהֵרְש"א הַנֶּ"ל וְתַמְיָהֲנִיע"ד מְנִי"ר דְּנִעְלָם
מְעִינָם הַבְּדוּלְחַ ד' הַפֶּמ"ג בִּיּו"ד סִי' ל"ג שְׂתַמָּה ע"ד מְהֵרְש"א הַנֶּ"ל בְּקַל זִיעַ סִגִּי דְּמְבוֹנָר
בְּכַה"פ דַעכ"פ לֵאח"ש הֵינִי וְדַאי גְּבִילָה יְעו"ש וּבְחִיבּוּרִי הַנֶּ"ל תַּמְיָהֲנִי עַל הַפֶּמ"ג דַעְדִּיפָא

הו"ל להקשות דהמהרש"א גופי' פי' בתולין רפא"ט דברי התוס' שם בקודם מזה וס"ל דנבילה הוי יעו"ש אף בחידושי רעק"א הביא שם מתוספתא דשחיטתה מטהרתה והניח בצע"ג אמנם נגד זה יש הרבה אחרונים שהעלו דזה לא הוי ספק בשחיטה ועיין בס' תורת יקותיאל סי' כ"ד ובת' נוב"י סי' ח' דאחרי שכ' דהוי ס' בשחיטה כ' דספק דאינה זבוחה הורע פוחה וכו' וכן האריף בזה בשו"ת חתם סופר יו"ד סי' כ"ה בסברא דכיון דלא הוי ספק במעשה השחיטה גופי' לא הוי ספק בשחיטה יעו"ש באר"ך וכ"כ בחנות דעת סי' ק"י בבית הספק סי' כ"ז וכ"כ בסברא זו בשו"ת ברית אברהם סי' כ"ג ובתשו' רעק"א סי' קצ"א ובשו"ת אמרי אש חיו"ד ס"ל ל"ג ובאהע"ז סי' כ"ב ובס' מראות הצובאות סי' י"ז סעיף כ"ד ד' פ"ד ובשו"ת מהר"מ מרוטנבורג האחרונים ס"ג ובס' מנחת אהרן (להגאבד"ק ריגא) וכן האריף מרן הגאבד"ק ז"ל בספרו בית הלוי תנינא סי' כ"ד וכ"ה ובס' באר יצחק (מהג' אבד"ק קאנונא שליט"א) ס"ג ובשו"ת יאודה יעלה (להגאב"ד במדינת אונגריה) וכולם מתנבאים בסגנון א' דברי החת"ס הנ"ל עכ"ד יצ"ו: סימן טו בעלי חיים אם אוסרים פליטתם פתבתי בנדפס אות קי"א בשם הגאון שואל ומשיב בתליתאה ח"א סי' מ"ג שהוכיח דאינה אוסרת ונשמט משם דמסיק בצ"ע ושהבאתי תנרף דב"ק בקונטרס אסיפת דינים במערכת הדל"ת אות ז וקבלתי מכתבים מרבני דורנו יצ"ו שהשיגו עלי בזה והבאתי דב"ק באסיפת דינים הנ"ל לה נא ראה ואחר ששלחתי חלק אסיפת דינים הנ"ל לבית הדפוס השגתי ספר יקר דלתי תשובה ח"ב לידידי הגאון אבד"ק פיקעלין יצ"ו וראיתי שם בהלכות בשור בחלב בדרף כ"א ע"ב שפתב בשם הגאון שערי שמחה סי' ט"ז דבעלי חיים אינם מפלטים וכתב על דבריו (בד"ה ומ"ש הגאון) ונ"ל ומ"ש הגאון דבעל חי אינו מפליט עיין חתם סופר יורה דעה סי' צ"ד ובשו"ת יד אליעזר סי' קכ"ה מסכים לדניא דבעל חי מבליע ומפליט ועיין בשו"ת גור אריה יהודה סי' נ"ג שהביא ראיה שאינו מפליט מהפוסקים שפירשו אדכלבית האמור בעבודה זרה ד' ט"ל הוא דג טמא ואינו אוסר ומשמע אף שאין ששים אף הגאון עולת יצחק בס' ג"ן דחה ראיתו פינן דנתהוית מהציר לכן אין טבעה להפליט שם דאם היתה מפלטת לא היתה נוצר וכמו סלמנדרא בסוף חגיגה שאינה נשרפת מהאש יען שנוצרה משם וכתב עוד שם דברותחים אפשר שמפליט אבל בכבוש מסתברא שאינו מפליט שאם יעמוד בעל חי בבור מים וראשו חוץ לבור מעת לעת בנדאי לא יפליט שום דבר אלו תנרף דברי הרב עולת יצחק: ובהלכות תערובות סי' ק"ד ד' ע"ז הביא (בדלתי תשובה) סברות הפוסקים בזה והזכיר גם תשובת הגאון שואל ומשיב במהדורא ג' ח"א סי' מ"ג ובסוף דבריו פתב ועיין בשו"ת עמודי אור סי' ד"ן שפתב דברור דכל זמן שהוא חי אינו מפליט כלל והתפלא על גאון אחד שנשא ונתן בזה אי בעל חי מבליע פי לדעתו פשוט הדבר שאינו מבליע והביא שם מה שפתב בעולת יצחק סי' נ"ג שהביא בשם גור אריה ראיה דבריה מחיים אינו מפליט מפלבת הנ"ל ושהחה שם אבל סברות דחיתו קלושות הן וידידי הרבני ר' צבי אריה ווילקי שו"ב יצ"ו אמר לי שנמצא אצלו ספר יוסף דעת להגאון בעל שואל ומשיב וראה בסי' פ"ג סק"י שהאריף בדין זה ולא איסתייעא לשואלו ממנו ולענין בו אבל כמזנומה לי שהוא הספר דברי שואל שהזכיר הרה"ג מסאפינקא יצ"ו שהבאתי דבריו בשדי חמד אסיפת דינים במערכת הדל"ת אות ז (בד"ה וזאת להודיע): ועל טוב יזכר שם ידידי הגאון מוהר"ר ישראל אברהם לערנר

' אבד"ק טירעשפאל יצ"ו ש'הערני במכתבו שבספר דרכי הוראה דבר בדין זה ועיניתי שם וראיתי שבחלק שני פרק מ"ח הביא דברי הגאון חתם סופר שבחלק יו"ד סי' צ"ד ועל הראיה ברורה שהזכיר בשם תלמידו מדברי הרא"ש בפרק בתרא דעבודה זרה סי' יו"ד שאמר המן הרשע זורקו ושותהו וכו' פתב הגאון המחבר יצ"ו דאין משם ראיה וכו' וכתב שיש ראיות ברורות דאין בעל חי מפליט א) מגטין ד' מ"ה בנתיקה דר"ן הווי בחשן קדירה בידיהו וקשה הא בשר אדם אסור בעשה ואיך עשו פן לכתחלה ושקיל וטרי קצת לבאר ראיתו ב) מדתנן בבכורות ד' ז' דג טמא שבלע דג טהור מותר באכילה ומשמע אפילו שקה בתוכו מעת לעת וכו' וסיים דראיות ברורות הן דחי אינו מפליט דלא פהסתם סופר עכ"ד יצ"ו ועיין במה שהבאתי בקונטרס ההערות סי' כ' ושם בסי' צ"א אות זי"ן: והנה באסי"ד שם במערכת הדל"ת אות ז (בד"ה אמר המחבר) פתבתי שאין אצלי ספר נחלה לישראל ושוב השגתי (בששו"ן) מהמחבר אבד"ק גיננוב יצ"ו ועיניתי שם בקונטרס הלכה למשה הלכה כ"ה שנסתפק בנמצאת שממית בתוך המים ועודנה חיה אם מותר לשמות המים לפי מה שכתב הפגן אברהם בסי' שט"ז ס"ק ז"ך דאסור להרגה בשבת וכו' וגם אחד מאלף שהיא מסונפת במאכל ונסתפק אם דוקא במתה פולטת הארס ולא בחיה ועל זה הביא שדעת החתם סופר לענין איסורין דגם בחי שייך פליטה אכן בגור אריה יהודה סובר דבחי אין שייך פליטה וכן העלה מרנא ורנא בס' טוב טעם קמא סי' קנ"ח והאריך בדברים נכונים ובאמת הרי מצינו לענין טומאה גם פן דשרץ חי אינו מטמא והביא הרב יצ"ו מה שכתב להגאון מוהרש"ק לפלפל בראיתו מהפרי מגדים באשל אברהם סוף סי' תמ"ז שהבין הדברים כפשוטן דבדגים חיים אין שייך בליעה שאינם בולעים כלל שזה היקף ש"ס בחולין דף ח' ע"ב בשוחט בספין של נכרים שהבהמה בולעת מהשמנונית והאריך בזה אף לא לסתור דינו הוא בא אלא גם הרב יצ"ו מודה דבעל חי אינו אוסר משום פליטה שוב ראיתי שבספרו שו"ת הד"ר סי' כ"ה השני (שאחר דף ט"ל בהדפיס שאין רשום עליהם סכום הדפים) באות ה' (בד"ה ומה שהעיר) שכתב בשם הרב השואל שהוכיח מדברי הפרי מגדים בסי' צ"ח בשפתי דעת סק"א ד"ה שמעתי דלא אסר למפור היורה לנכרי ומנכר דבעל חי אינו פולט וכתב על דבריו דאי מהא לא אירא דיש לומר הטעם דגבי פן נח לא טעם פעיקר וכבר נסתפק בזה המלא הרועים בערה פן נח גם החתם סופר לא כתב רק דהש"י להורות נמן בלב הגדול שלא תבייש אכל לדינא יש לומר דבעל חי אינו פולט וכתב עוד שבספר מחנה יאודה סי' ל"ו ראה שבא לדחות דבריו שבנחלה לישראל הנ"ל אבל טעה בכוננת דבריו וכו' עי"ש וידידי הגאבד"ק וואלטישיסקי יצ"ו בקונטרסו שהבאתי לעיל במערכה זו אות ד' שקיל וטרי בענין זה עי"ש בס"ק י"ג והלאה: סימן טז בני ישראל אי ממעטינן גרים (בזמן העבר שהיו מקבלים גרים) פתבתי בענין זה באריכות בס"ד בנדפס מערכה זו אות ד' ועוד במקומות הרשום שם ובענין זה שלח לי ידידי הרב הגאון הגדול כקש"ת מוהר"ר אברהם מנחם מענדל שטיינבארג אבד"ק סינאטין במדינת גאליציע יצ"ו קונטרס גדול ונפלא מלא רוח חכמה בפלפול עמוק ונפלא ובחריפות ובקיאיות עצום ורב ארי שבחבורה לוחם במלחמתה של תורה.

בונה וסותר בסברא ישרה. ורצונו של אדם גדול הנאמר באברהם יחי' לספחו בקונטרסיו הזה על חשבונו וכאשר שרים רבים מגאוני דורנו יצ"ו אשר כל אחד מהמוכאים

בְּקוֹנְטְרִיסֵי הַבְּטִיחוּנֵי עַל זֶה וְנִדְעָתִי סוּמְכֶת עַל הַבְּטָחַת כָּל אֶחָד כִּי צַדִּיק בְּאִמוּנָתוֹ יִחְיֶה לְעִשׂוֹת רְצוֹנוֹ חֶפְץְ חַיִּים וְנִתְּתִי לְהַעֲתִיק דַּב"ק כְּכַתְּבוּ וְכַלְשׁוּנוֹ וְיִתְעַנְּגוּ בּוֹ כָּל חֲכָמֵי לֵב יִשְׂרָאֵל דְּבָרִים מְאִירִים וּמְזַהְרִים וְיִשְׁמְחוּ כָּל חוּזֵה בּוֹ וְאוֹלֵי אֶזְפָּה גַם אֲנֹכִי הִדַּל לְעֵינָיו בְּמִילֵי דְמַר לַעֲת הַפְּנָאֵי בַל"ן וְאַלְהָ דְבָרֵי מְכַתְּב קִדְשׁוֹ וְקוֹנְטְרִיסוֹ.

ב"ה יום נ"ו עש"ק ז' שְׁבַט תרנ"ב סנעטין. יִשְׂאֻהוּ הָרִים שְׁלוֹם וְגִבְעוֹת בְּרָכָה מְאַלְקֵי הַמַּעֲרָכָה אֶל כְּבוֹד יְדִיד ה' וְיִדִּיד נְפִשׁוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל וְכו' "חֹבֵר" חִיבּוּרִים "מְחֻנְפָּמִים" כַּקִּשׁוֹת מוֹהֵר"ר חַיִּים חֲזַקִּיאוֹ מְדִינֵי שְׁלִיטָ"א יְהִי כְּבוֹד ה' חֲנוּפָה עָלָיו כָּל הַיּוֹם הַאֲבֹד"ק קֶאֱרָאֵסוּבְּאִזָּאֵר יַע"א.

זֶה אִיזוֹ שְׁבוּעוֹת אֲשֶׁר הִגִּיעַנִיחִבּוּרֵי הַיְקָרִים וְהַנְּחֻמָּדִים וְכו' וְגַעַרְתִּי בְּהַמּוֹן טְרִדוֹתֵי לְבָא בְּפִתּוּבִים לַכַּת"ה לְהוֹדִיעָהוּ אֶת אֲשֶׁר מְצָאָה יְדֵי יָד פִּתְּהָ לְטַיִל עִמּוֹ בְּדָבָר ה' זֶה הַלְכָה וְשִׁמְתִי עֵינָי בְּכָלֵל ב' (בְּשִׁדְי חֲמָד חֲלָק הַפְּלָלִים מַעֲרַכַת הַבִּי"ת) סִי' ד' בְּמָה שְׁהֶאֱרִיָּה מְנִי"ר בְּעֵנָן הָא דְאֶמְרִינָן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מְמַעַט גְּרִים וְזֶה הַחֲלִי בְּעֶזֶר צוּרֵי וְגוֹאֲלֵי: בְּמָה שְׁהֶרְבָּה לְהַקְשׁוֹת עַל דְּבָרֵי הַתּוֹס' ב"מ קי"א ד"ה (מְקָרֵב) מְגַרְהָ שְׁהַקְשׁוֹ לַמ"ל לְמִיכְתָּב מְגַרְהָ הָא מְאֲחִיָּה נְפָקָא וְתִירְצוּ דְאִיצְטְרִיָּה מִשׁוּם דְּכַתִּיב מְאֲחִיָּה וְהוּא מְמֻנְבְּחָר שְׁבָאֲחִיָּה כְּמוֹ מְקָרֵב אֲחִיָּה א"כ הוּא וְלֹא כָּל אֲחִיָּה כְּמוֹ מִן הָעוֹף וְע"ז עֲמַד כַּת"ה דְּדַבְרֵיהֶם סִתְרֵי לַש"ס עָרוּף בְּסִנְהֶדְרִין פ"ה דְּדַרְשֵׁינָן וְגוֹנֵב נֶפֶשׁ וְכו' וְאַחַר גַּר וְאֶחָד עֶבֶד מְשׁוֹחֲרָר דְּמִשְׁמַע דְּמְאֲחִיו הוּא דְּמַרְבִּינָן גַּר וְע"מ וְכַמ"ש בְּבֵרַכ"י או"ח ס' תר"ס וְגַם חֲזִינָן דְּרַבְּנָן דְּר"י שֶׁם לֹא מְמַעֲטֵי אֶפְיָלוֹ עֲבָדִים מְאֲחִיו כִּינּוּן דְּמְאֲחִיו הוּא בְּמִצּוֹת וְלֹא דְרִשֵׁינָן כָּלֵל מְאֲחִיָּה מְמֻנְבְּחָר שְׁבָאֲחִיָּה אוֹ וְלֹא כָּל אֲחִיָּה כַּמ"ש הַתּוֹס' הַנ"ל וְהַתְּעַצֵּם כְּבוֹדוֹ מְאֹד בְּקוֹנְשֵׁיָא זֶה וּלְפַעַנ"ד ל"ק וְכַנּוֹנַת הַתּוֹס' הוּא דְּכַמּוֹ דְשֶׁם בְּסִנְהֶדְרִין חֲזִינָן דְרִשֵׁינָן הַמ"ם דְּמַבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל חַד כְּדֵאִית לִי וְלְכַאוּרָה אֶפְתִּי הַמ"ם דְּמְאֲחִיו מְנוּתָר אִי כְּבָר פִּתְּבֵי הַתּוֹס' יו"ט שֶׁם דְּצָרִיָּה לְהָא דְרִשֵׁינָן שֶׁם עַד שְׁיֻצִיאֲנוּ מִרְשׁוֹת אֲחִיו לְאֶפּוֹקֵי מְכָרוֹ לְאֲבִיו אוֹ לְאֲחִיו אוֹ לְאֶחָד מִהַקְרוּבִים דְּפָטוּר א"כ ל"ק כָּלֵל דְּבָאֲמַת גַּר הוּא בְּכָלֵל אֲחִיו רַק דְּבַעֲוִשְׁק הו"א לְמַעוּטֵי מֵהַמ"ם דְּמְאֲחִיו וְהוּי דְרִשֵׁינָן מְמֻנְבְּחָר שְׁבָאֲחִיו אוֹ וְלֹא כָּל אֲחִיָּה וּמִמִּילָא דַּל"ק מְסַנְהֶדְרִין כָּלֵל דְשֶׁם הַמ"ם דְּמְאֲחִיו אִינוּ מְנוּתָר דְאִיצְטְרִיָּה לְהָא דְרִשֵׁינָן עַד שְׁיֻצִיאֲנוּ מִרְשׁוֹתוֹ לְכָף שְׁפִיר (פְּרִיָּה) אֲדַרְבָּא מְרַבִּינָן גְּרִים מְאֲחִיו מִשָּׂא"כ בְּעוֹשְׁק דְהַמ"ם מְנוּתָר לְכָף הוּא לְמַעַט גְּרִים וְז"ב וּפְשׁוּט וְאִי דְתִיקְשֵׁי דְלִפִּי הֶאֱמַת בְּעוֹשְׁק דְאִיתְרַבִּי גְרִים לַמ"ל הַמ"ם דְּמְאֲחִיו וְגַם הַמ"ם דְּמַגְרָה אֶמְנָם כְּבָר עֲמַד בְּזָה בְּאִס"ז שֶׁם וְכַתְּב דְאִיצְטְרִיָּה לְשׁוּם דְרִשָּׂא וּבְעֵנָן זֶה תְּמוּהֵינָן לִי דְבָרֵי רַש"י בְּסִנְהֶדְרִין שֶׁם ד"ה הַגְּנֵב שְׁכַתְּב וְהוּא דְרִשֵׁינָן לִי בְּסִפְרֵי לְמַעוּטֵי גוֹנֵב עֶבֶד וְאִינִי מִבִּין לְמָה מְבִיא זֶה הַדְרִשׁ דְסוּתָר לַש"ס דִּילָן בְּסִמּוּף דְלְמַעוּטֵי עֶבֶד דְרִישׁ לִי מְאֲחִיו מִבְּנִי בִּין לְרַבְּנָן בִּין לַר"י וְלֹא מִתִּיבַת הֵהוּא כָּלֵל וְא"ל דְּכַנּוֹנַת רַש"י לְמַעוּטֵי גוֹנֵב עֶבֶד הֵינּוּ אִם הַגְּנֵב הוּא עֶבֶד דְזו"א כִּינּוּן דְּמַרְבִּינָן שֶׁם אִשָּׁה שְׁגָנְבָה א"כ יְלַפִּינָן עֶבֶד מְלָה לְהָא מְאֲשָׁה וְגַם כִּינּוּן דְּכַתִּיב כִּי יִמְצָא אִישׁ גוֹנֵב מִמִּילָא עֶבֶד ג"כ בְּכָלֵל אִישׁ כְּדָאֲמַרִּינָן בְּזֻבְחִים ק"ג אֲטוּ גַר לָאו אִישׁ הוּא וְה"נ בְּעֶבֶד וְכ"כ הַתּוֹס' ב"ק ד' פ"ח דְּעֶבֶד בְּכָלֵל אִישׁ הוּא וְע"כ הַפְּנוּנָה לְמַעוּטֵי אִם הַגְּנֵב הוּא עֶבֶד וְהוּא סוּתָר לַש"ס דִּילָן שׁוֹב רְאִיתִי בְּסִפְרֵי פ' תְּצַא שֶׁם דְאִיתָא בְּהַדְיָא הֵהוּא וְלֹא הַגְּנֵב מִי שְׁחָצִיו עֶבֶד וְחַב"ח הָרִי דְקָאֵי עַל הַגְּנֵב וְתִמְיָה מְאֹד עַל רַש"י שְׁהִבִּיאוּ מֵה שְׁהוּא נֶגֶד הַש"ס בְּמִקּוּמוֹ וְכָבֵר עֲמַדְתִּי ע"ז בְּגִלְיוֹן הַש"ס שְׁלִי וְצ"ע לְחַפְשׁ בְּמִפְרָשִׁים

אם הרגישו בזה ובעיקר דבריו אם גרים בכלל בני הראה מני"ר בזה בקיאות רב ויש
חילו ועיין בספר יראים סי' ט"ו שהביא דרשת הספרי לענין נשיאות פנים וכתב לקמן
בעמוד תמצא מה שדקדקתי בבני"י ויש מקום שגרים בכללן ויש מקום שמצריף להן
רבי וכוונתו הוא ג"כ פדברי התוס' סנהדרין פ"ה ומנחות ס"א וסנפה כ"ח ד"ה לרבות
הגרים ומצאתי ג"כ בקהלת יעקב להגאון מהרי"ט אלגאזי באות כ' שהצריף בזה ותמה
על התוס' הנ"ל כמו שעמד עליהם בברכ"י סי' תר"מ הנ"ל ואעתיק לו מ"ש שם בחבורי
על היראים שם בזה"ל פה תברכו את בני ישראל א"ל אלא ברכה לישראל לגרים לנשים
ולעבדים מנין ת"ל ואני אברכם בש"ם דילן בסוטה ל"ח יליף ליה מאמור להם לכולהו
ורבינו הביא מדכתיב ואני אברכם וכדבריו איתא בספרי ועיין במג"א סי' קכ"ח ס"ק
ל"ז ובפמ"ג מסנפק אם גר או עבד או אשה אומר לפהנים אם עוברים וכתב דמט"ז ס"ק
ג' שכתב דמאמור להם ילפינו רק ב' דרשות ע"ש ומשמע דהו דרשא אסמכתא בעלמא
ע"ש אמנם לפי גרסת רבינו והספרי דמנאני אברכם יליף לי"ל דדרשא גמורה היא:
והנה בש"ס דילן איתא עבדים משוחררין ורבינו פתב עבדים סתם וכן הוא בספרי
ולפמ"ש בנקה"כ יו"ד סי' א' דכל היכא דכתיב סתמא עבדים ר"ל עבדים שאינם
משוחררין וכדאיתא בש"ס חגיגה ד"ד א"כ לפי הגירסא בספרי עבדים סתם מרבינו אף
שאינם משוחררין ואע"ג דצריף הרבוי למשוחררין י"ל כמ"ש התוס' ביבמות דע"ד ע"ב
ד"ה ושפחה ונ"ל מיהו תימא היכא מתרבי שפחה מהאי קרא מאשה פיון דאיצטריף
לגיוורת ומשוחררת ונראה דשאנה משוחררת אתי לה לה מאשה ועיין עוד תוס' גי'דה
דט"ו ע"ב ובקה"י שם וכן ה"כ י"ל פיון דאימרי נשים ה"נ עבדים שאינם משוחררין
משום לה לה מאשה אמנם י"ל דכאן איכא סברא דלא למילף עבדים שאינם משוחררין
מאשה משום דעבדים ארורים הם ואינם בכלל ברכה וכמ"ש רש"י בפ' תולדות דא"ל
אברהם לאליעזר בני ברך ואתה ארור ואין ארור מדבק בברוך וכיון דאיכא סברא דלא
למילף י"ל דבזה לא ילפינו עבדים מנשים מגז"ש דלה לה ונפ"מ גדולה לפמ"ש בהפלאה
פתובות כ"ד ע"ב דכמו דאיכא עשה לפהנים לברך את ישראל ה"נ איכא מ"ע לישראל
להתברך מן הפהנים וכ"כ בספר חרדים (ועיין בט"א מגלה דכ"ג בהא דאיתא שם אין
נושאים את פניהם בפחות מעשרה וכתב משום דהוי דבר שבקדושה ואע"ג דכל הני
מילי דדבר שבקדושה דחשיב במתניתין דאינו אלא בעשרה ל"ד לנ"כ דבהני פל הי'
שייכין להמצוה וחיובין בהן וכשנעשה בעשרה יוצאין יד"ח משא"כ נ"כ בי' דלאו
אפהנים העושים המצוה קאי שיהו עשרה דהא פהן א' נמי נושא את פפיו והא דבעי
עשרה היינו שיהיו הציבור עשרה מ"מ כה"ג נמי דבר שבקדושה בעשרה חשיבא פיון
דמצות נ"כ נתקיים ע"י עשרה עכ"ד ולפמ"ש ההפלאה הנ"ל א"ש בפשיטות פיון
דהמתברכין נמי מצווין לשמוע ולהתברך מן הפהנים א"כ הוי שפיר דבר שבקדושה
בעשרה ועיין ברשפ"א סנפה דל"א שכתב דהעשה היא רק על הפהנים לבד ועיין
במנ"ח) א"כ נראה פיון דאימרי נשים וגרים וע"מ לברכה א"כ מצונון ג"כ להתברך
פנ"ל ויש להסתפק לפי הנ"ל בעבדים שאינם משוחררין אם מצונון להתברך ונראה
לכאורה דהדבר תלוי בזה אי היכא דאיכא סברא לא ילפינו עבדים מאשה מגז"ש דלה
לה פיון דאיכא סברא לחלק בין נשים לעבדים ועיין במל"מ פ"י מהלכות מלכים שכתב
היכא דאיכא סברא לא ילפינו עבדים מאשה ולכך לענין פו"ר דאשה פטורה משום דאין

דַּרְפָּה לְכַבְּוֹשׁ לֹא יִלְפִינּוּ עֲבָדִים דַּל"ש בְּהוּ הֵךְ טַעְמָא וְהִבִּיא מְדַבְּרֵי הַר"ם בְּפִי"א מַה' עֵפּוֹ"ם דְּאִשְׁה שְׁגִילְחָה פִּיֵּאת רֹאשׁ הָאִישׁ אוֹ שְׁנַתְּגַלְחָה פְּטוּרָה שְׁנֹאֲמַר ל"ת פֶּאת רֹאשְׁךָ וּל"ת פֶּאת זְקָנֶיךָ כֹּל שְׂיִשְׁנֹו בְּכַל תְּשַׁחִּית יִשְׁנֹו בְּכַל תִּקְיֹף וְאִשְׁה אֵינָה בְּב"ת לְפִי שֶׁא"ל זְקַן לְפִיכֶךָ הָעֲבָדִים הוּאִיל וַיֵּשׁ לָהֶם זְקַן אֲסוּרִים בְּהַקְפָּה אֶלְמָא הִיכָא דְּאִיפָא טַעְמָא לְחַלְקָא בֵּין נָשִׁים לְעֲבָדִים לֹא יִלְפִינּוּ עֲבָדִים מְנָשִׁים אֲמַנְם הַטּוּרֵי אֲבָן בְּחִגְיָה בְּאֲבָנֵי מְלוּאִים בְּרִישׁ הַמְּסַכְתָּא סוּתַר כְּלָל זֶה וְתַמָּה עַל הַר"ם ג"כ דְּבִאָמַת הָא דִּילְפִינּוּ לָהּ לָהּ מֵאִשְׁה דְּמַצְנָה שְׁהֵאִשְׁה חֲיִיבַת עֶבֶד נְמִי חֲיִיב וְשִׁאִין הָאִשְׁה חֲיִיבַת אִין הָעֶבֶד חֲיִיב אַע"ג דְּהֵאִי לָהּ לָהּ גַּבֵּי שְׁפַחָה כְּתִיבָא וּמַנ"ל דְּעֶבֶד זָכַר פְּטוּר מִמַּצּוֹת שִׁאִין הָאִשְׁה חֲיִיבַת רַק בְּאָמַת אִי לֹא רַבִּי רַחֲמָנָא דְּעֶבֶד וְשְׁפַחָה חֲיִיבִין בְּמַצּוֹת שְׁהֵאִשְׁה חֲיִיבַת מְסַתְמָא הָיִו פְּטוּרִין דְּמַהִיכֵי תִּימֵי לְחִיּוּבִינָהוּ הָא לֹא בְּכַלל יִשְׂרָאֵל נִינְהוּ רַק מַגּוֹ"ש דְּלָהּ לָהּ יִלְפִינּוּ לְחֲיִיבוּ בְּמַצּוֹת שְׁהֵאִשְׁה חֲיִיבַת אֲבָל יוֹתַר מִמָּה שְׁהֵאִשְׁה חֲיִיבַת א"א לָנוּ לְחֲיִיבֹן דְּמַהִיכֵי תִּימֵי לָהּ לְחֲיִיבֹן כִּיּוֹן דְּא"א לְמִילָף מְלָה לָהּ דְּהָא גַּם אִשְׁה פְּטוּרָה וְא"כ ה"ה בְּכַל תִּקְיֹף ג"כ הָעֲבָדִים פְּטוּרִין עִי"ש בְּדַבְּרֵי הַנְּחֻמָּדִים וְעִינֵין תּוֹס' ב"ק פ"ח שְׁפַתְבוּ דְּהָא דְּגַמְרִינּוּ לָהּ לָהּ מְהֵאִשְׁה הֵינּוּ לְהַחְמִיר עַל הָעֶבֶד לַעֲשׂוֹתוֹ כְּאִשְׁה לְפַחוֹת בְּמַצְנָה שְׁהֵאִשְׁה חֲיִיבַת אֲבָל לְגַרְעוֹ מֵאִישׁ לֹא וְכוּנְתָם הוּא כְּנ"ל מִשׁוּם דְּמַצַּד הַסְּבָרָא בְּלֵא"ה פְּטוּרִין מְכַל הַמַּצּוֹת לְכַף א"א לְמִילָף בְּהוּ רַק בְּמָה שְׁהֵאִשְׁה חֲיִיבַת וְכ"כ בְּכַפ"ת ר"ה דְּכ"ט ע"ש וּבְשַׁעַר הַמְּלָךְ פ"א מַה' מִילָה וּבְנוּב"י מַהד"ת חו"מ ס' י"א וּבְשׁו"ת בֵּית אֶפְרַיִם יו"ד ס"י אֲמַנְם כ"ז דִּנְקָא לַעֲנֵן לְחֲיִיבֹן בְּמַצּוֹת בְּזָה שְׁפִיר אֲמַרִינּוּ דֵּא"א לְחֲיִיבֹן יוֹתַר מִמָּה שְׁהֵאִשְׁה חֲיִיבַת אֲבָל בְּנ"ד לְפִטוּר הָעֲבָדִים מְבָרְכָה שְׁפִיר י"ל דְּלֹא יִלְפִינּוּ מֵאִשְׁה כִּיּוֹן דְּאִיפָא סְבָרָא לְחַלְקָא וְכַנ"ל וְעִינֵין בְּנִזְרִי ס"א ע"א וּבְב"י או"ח ס' תרפ"ט דְּמוּכַח כִּן וּבְמִקוּם דִּישׁ סְבָרָא לְחַלְקָא בֵּין נָשִׁים לְעֲבָדִים א"א לְמִילָף עֲבָדִים לְחֲיִיבֹן ע"ש: שׁוּב רֵאִיתִי בְּהַפְּלָאָה פְּתוּבוֹת שָׁם שְׁפַתְבּוּ בְּפִשְׁטוֹת דְּעֲבָדִים אֵינָם בְּכַלל בְּרַכָּה וְהוֹכִיחַ כִּן מְדַקְתֵּנִי רַק עֲבָדִים מְשׁוֹחֲרִין וְלֹא רָאָה גִּירְסַת הַסְּפָרִי וְרַבִּינוּ דְּנִקְטוּ עֲבָדִים סְתָם וְעוֹד פְּתַבְתִּי בְּחִיּוּבֵי שָׁם בְּעִנְיָן זֶה וְאִכ"מ וּמֵן הָאֲמוּר תִּרְאָה שְׁלֵא צְדָקוֹ דְּבָרֵי הַמַּגִּיָּה בְּמַל"מ ה' מְלָכִים שָׁם שְׁהִבִּיא דְּבָרֵי רִש"י בְּעַרְכִּין ד"ב שְׁפַתְבּוּ דְּעֶבֶד גְּמוּר פְּטוּר מִן הָרֵא' דְּכִתִּיב אֵת פְּנֵי הָאָדוֹן כו' וּבְאָמַת בְּש"ס חִגְיָה ד"ד אֲמַרִינּוּ דְּעֶבֶד בְּלֵא"ה פְּטוּר מִשׁוּם דְּגַמְרִינּוּ לָהּ לָהּ מֵאִשְׁה וְכַתְּבֵן לְפ"ד הַתּוֹס' ב"ק הַנ"ל דְּכִי גַמְרִינּוּ מֵאִשְׁה הֵינּוּ לְהַחְמִיר אֲבָל לֹא לְגַרְעוֹ מֵאִישׁ וְה"נ א"א לְפִטוּר עֶבֶד מֵרֵא' לְגַרְעוֹ מֵאִישׁ וְיִלְפִינּוּ רַק מֵאֵת פְּנֵי הָאָדוֹן ע"ש בְּדַבְּרֵי וּלְפִי הַנ"ל אִין רֵאִי מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' וּבְאָמַת א"א לְחֲיִיב אֵת הָעֶבֶד יוֹתַר מִמָּה שְׁהֵאִשְׁה חֲיִיבַת דְּמְסַתְמָא הִי' פְּטוּר דְּלֵאוּ בְּכַלל יִשְׂרָאֵל הוּא רַק לַעֲנֵן עֲדוּת דְּמְסַבְּרָא הֵם נְאֻמִּים בְּזָה לֹא יִלְפִינּוּ עֶבֶד מֵאִשְׁה לְגוֹרְעוֹ מֵאִישׁ מִשֶּׁא"כ לַעֲנֵן רֵאִי דְּמְסַתְמָא הֵם פְּטוּרִים וְגַם הָאִיף אֶפְשָׁר לְסַתּוּר ש"ס מְפֹרֶשׁ דְּפִרְיָךְ בְּחִגְיָה דְּלֹא בְּעִי קָרָא עֶבֶד דִּילְפִינּוּ לָהּ לָהּ מֵאִשְׁה וּמוֹקִי לָהּ בְּחֻצֵי עֶבֶד נְחֻצֵי ב"ח וּמ"ש הַמַּגִּיָּה שָׁם דְּלִפִּי מִשְׁנֵה אַחְרוּנָה הָא בְּח"ע וְחַב"ח בְּאָמַת חֲיִיב דְּבָרֵי תְּמוּהִין דְּאָנּוּ עַל קָרָא עֲסָקִינוּ וּמִשְׁנֵה אַחְרוּנָה הִיא תְּקֻנַּת חֲכָמִים וְכַבֵּר תְּמָה עֲלֵיו הַגְּאֹן ר' עֲקִיבָא אֵיגַר בְּתִשׁוּבוֹתָיו ס' קע"ז בְּזָה עִי"ש וְדַבְּרֵי רִש"י בְּעַרְכִּין הַנ"ל צ"ע וְהַנְּהָ בִירוּשְׁלָמִי פ"ק דְּחִגְיָה מְמַעַט ג"כ עֲבָדִים מִשׁוּם שְׂיֵשׁ לוֹ אָדוֹן אַחַר וְקָשָׁה ג"כ דְּבֵלֵא"ה פְּטוּר מִשׁוּם לָהּ לָהּ מֵאִשְׁה אִף בְּמִרְאָה הַפְּנִים כְּתִיב דְּבִאָמַת כְּנוֹנַת הִירוּשְׁלָמִי הוּא עַל חֻצֵי וְחַב"ח ע"ש וְלִדִּידֵי י"ל דְּהִירוּשְׁלָמִי לְטַעְמֵי דְּסוּבֵר שָׁם דְּנָשִׁים וְקַטְנִים דְּפְטוּרִין

מרא' הַיְיָנוּ מְרֵאִית קָרְבָּן אֶבֶל בְּרֵאִית פְּנִים חֲיִיבִין יִלְפִינוּ מִהִקְהַל כְּמוֹ שֶׁהִבִּיאוּ הַתּוֹס' בְּרִישׁ חֲגִיגָה דְּבָרֵי הַיְרוּשְׁלָמִי הִלְלוּ ע"ש וַיַּעֲזִיבוּן בְּמַעֲזֵן הַחֲכָמָה עַל תְּרִיג' מִצּוֹת דָּף ק"ע בְּדַפֵּי הַסֵּפֶר דְּפוּס לְבוּב שְׂרוּצָה לְהַגִּיהַ בִּירוּשְׁלָמִי שֶׁצ"ל בַּד"א בְּרֵאִית פְּנִים אֶבֶל בְּרֵאִית קָרְבָּן הַפֶּל חֲיִיבִין עִי"ש בְּדָבָרָיו וְהַמַּעֲזִין שֶׁם בִּירוּשְׁלָמִי יִרְאֶה שֶׁא"א לְהַגִּיהַ פֶּן וְאִין לְהַאֲרִיף) וּלְפ"ז שְׁפִיר י"ל דְּאִיצְטְרִיף מִיעוּט לְעֶבְדִים מְהֵא דְּאֵל פְּנֵי הָאֵדוֹן ה' לְמַעֲטֵי אַף מְרֵאִית פְּנִים וְא"צ לֹמַר כְּמַה"פ הַגְּ"ל דְּקָאֵי עַל חֲצ"ע וְחַב"ח (וְהַמַּה"פ אֲזִיגֵל לְטַעֲמִין שֶׁם שְׁפַתְב דְּגַם הַיְרוּשְׁלָמִי לֹא קָאֵי רַק עַל קֶטֶן אֶבֶל בְּנָשִׁים מוֹדָה דְּפִטוּרִין גַּם מֵר"פ ע"כ מוֹכַרְח לְפָרֵשׁ דְּכֹנּוֹנַת הַיְרוּשְׁלָמִי הוּא עַל חֲצִי עֶבֶד וְחַב"ח אֶבֶל לְשִׁיטוֹת הַתּוֹס' דְּגַם בְּנָשִׁים סוֹבֵר הַיְרוּשְׁלָמִי דְּחֲיִיבִין בְּר"פ שְׁפִיר י"ל כְּמ"ש) אֶבֶל לְפִי הַש"ס דִּילֵן שֶׁהוֹכִיחוּ הַתּוֹס' שֶׁם דְּכָל הַגֵּי דְּפִטוּרִין פִּטוּרִין גַּם מֵר"פ וְכַדְמוּכָה גַּם בְּרִישׁ"י בְּמַשְׁנֵה שֶׁם שְׁפַתְב הַפֶּל חֲיִיבִין בְּרֵאִי בְּמִצּוֹת רֵאִית כ"ז שְׁצָרִיכִים לְהַתְרָאוֹת בְּעֶזְרָה וְע"ז קָאֵי הָא דְּקַתְּנֵי חוּץ מִחֲשׁוֹ"ק וְכו' וְנָשִׁים מוֹכַח דְּפִטוּרִין אַף מְרֵאִית פְּנִים א"כ דְּבָרֵי ר"י הַגְּ"ל בְּעֶרְכִין צ"ע וְאִין לִישֵׁב דְּבָרֵי רִשׁ"י עַפ"י מ"ש הַמַּל"מ בַּה' מְלָכִים שֶׁם דְּהָא דִּילְפִינוּ לָהּ לָהּ מְאִשָּׁה לְפִטוּר עֶבְדִים מִמַּשְׁנֵה שְׁאִין הָאִשָּׁה חֲיִיבַת זֶה דְּוּקָא בְּמ"ע שֶׁהַזִּמ"ג אֶבֶל הִיכִי דְּפִטוּרִין מַגְזִיה"כ וְלֹא מְשׁוּם דְּהָיִי מ"ע שֶׁהַזִּמ"ג בְּזֶה לֹא יִלְפִינוּ עֶבְדִים מְנָשִׁים לְפִטוּרָה עִי"ש (וְאַף דְּבִאֲמַת לְפִי דְּבָרֵי הַט"א הַגְּ"ל נִסְתָּרוּ ג"כ דְּבָרֵי הַמַּל"מ הִלְלוּ דַּנְּשִׁים פִּטוּרֵי א"א לְחֲיִיב אֶת הָעֶבְדִים דְּמַהִיכִי תִיַחֲסִי לְחֲיִיבִינְהוּ וּמִסְתַּמָּא הֵם פִּטוּרִים וְכַנ"ל אֲמַנָּם הָא הֵרַמְב"ם חֲזִינָן דְּלִית לֵי כְּדָבָרֵי הַט"א דְּהָא מְחִיב עֶבְדִים בְּכָל תַּשְׁחִית וִי"ל דְּטַעֲמִין פִּינוּ דַּע"כ פ' חֲזִינָן דְּהַתּוֹרָה רַבְתָּה בְּכָל מְקוֹם לְחֲיִיב אֶת הָעֶבְדִים בְּמ"ע שְׁאִין הַזִּמְן גְּרָמָא וּבְכָל הַלְאָוִין ע"כ אַף דְּבָכָל תַּשְׁחִית אִין הַנְּשִׁים מְחֻוּבִין מְשׁוּם דַּל"ל אֶבֶל עֶבְדִים דְּשִׁינְיָהּ בְּהוּ הַלְאוּ כְּמוֹ דְּב"ת שְׁפִיר אֲמַרִינוּ דְּעֶבְדִים מוֹזְהָרִין עַל הַלְאוּ כְּמוֹ בְּכָל הַתּוֹרָה דְּמוֹזְהָרִין עַל הַלְאוּ וְל"ק קוֹנְשִׁיּוֹת הַט"א עַל הַר"ם וּמַמִּילָא י"ל ג"כ כְּדָבָרֵי הַמַּל"מ דְּהִיכִי דְּפִטְרָה הַתּוֹרָה נָשִׁים מַגְזִיה"כ וְלֹא מְשׁוּם מ"ע שֶׁהַזִּמ"ג אֲמַרִינוּ דְּוּקָא נָשִׁים פִּטוּרוֹת אֶבֶל עֶבְדִים חֲיִיבִין כְּמוֹ דְּחֲיִיבִין בְּכָל הַתּוֹרָה בְּמ"ע שְׁאִין הַזִּמְן וְהַבֵּן וְשְׁפִיר י"ל דְּרִשׁ"י אֲזִיגֵל בְּשִׁטְהַ זֹו וְעִינָן בְּשַׁע"מ פ"א מַה' מִילָה שֶׁהוֹכִיחַ מְדָבָרֵי הַתּוֹס' ב"ק פ"ח דַּס"ל ג"כ הִכִי עִי"ש) וְלִפִּי"ז י"ל דְּהָא הַש"ס פְּרִיף בְּהָא דְּאָמַר זְכוּרָה לְהוֹצִיא אֶת הַנְּשִׁים לְמ"ל קָרָא הָא בַּל"ז הָיִי מ"ע שֶׁהַזִּמְן וּמַשְׁנֵי דְּהִנֵּה אֲמִינָא דְּנִילָף רֵאִי מִהִקְהַל קַמ"ל א"כ י"ל דְּבִאֲמַת לֹא מְשׁוּם דְּהָיִי זַמ"ג פִּטוּרִין דְּהָא גַּם הִקְהַל הָיִי זַמ"ג וְנָשִׁים חֲיִיבוֹת וְרַק מַגְזִיה"כ פִּטוּרוֹת מְקָרָא דְּזְכוּרָה וּבְזֶה לֹא יִלְפִינוּ עֶבְדִים מְנָשִׁים וְכַנ"ל וְשְׁפִיר אִיצְטְרִיף רִשׁ"י לְמַיעוּט דְּאֵל פְּנֵי הָאֵדוֹן: אִיבְרָא הַמַּעֲזִין בְּמַל"מ שֶׁם יִרְאֶה דַּא"א לֹמַר פֶּן דְּהִבִּיא שֶׁם מְסַמִּיכָה דְּעֶבְדִים פִּטוּרִים אַע"ג דְּהָא דְּנָשִׁים פִּטוּרוֹת הוּא מַגְזִיה"כ וְתִירֵץ עַפ"י דְּבָרֵי הַתּוֹס' קְדוּשִׁין ל"ו דְּבַלֵּא"ה הָיִי סְמִיכָה מ"ע שֶׁהַזִּמְן וְהָא דְּאִיצְטְרִיף קָרָא מְשׁוּם דְּלֹא נִילָף מְהִיקְשָׁא דְּסְמִיכָה לְשַׁחֲטָה מַה שְׁחִיטָה אִיתָא בְּנָשִׁים אַף סְמִיכָה אִיתָא בְּנָשִׁים לְכֹן אִיצְטְרִיף קָרָא דְּבַנ"י וְסַמָּה לְמַעֲט נָשִׁים וְהַיְיָנוּ דְּלֹא נִיִּדְרֹשׁ הִיקְשָׁא דְּסְמִיכָה לְשַׁחֲטָה וּמַמִּילָא אֲמַרִינוּ דְּלֹא מַגְזִיה"כ נָשִׁים פִּטוּרוֹת רַק בְּאֲמַת הַטַּעַם מְשׁוּם דְּהָיִי מ"ע שֶׁהַזִּמְן ע"ש וְה"נ בַּנ"ד דְּאֵף דַּס"ד לְמִילָף רֵאִי רֵאִי מִהִקְהַל אִיצְטְרִיף קָרָא דְּזְכוּרָה אֶבֶל פִּי גְּלִי קָרָא דְּזְכוּרָה לְהוֹצִיא אֶת הַנְּשִׁים שְׁפִיר אֲמַרִינוּ דְּהַטַּעַם דְּפִטוּרוֹת מְשׁוּם דְּהוּא זַמ"ג וְלֹא מַגְזִיה"כ וְהָיִי מְמַשׁ כְּדָבָרֵי הַמַּל"מ וְיִלְפִינוּ עֶבְדִים בְּזֶה מְאִשָּׁה הֵן אֲמַת דְּדָבָרֵי הַמַּל"מ תְּמוּהִים אֲצִלֵי דַּמְנ"ל

דְּהָא דְּמַמְעֵטִין עֶבְדִּים הָוֵי מְהִיקְשָׁא דְּלָה לָּהּ מְאִשָּׁה הָא בְּלֵא"ה כְּתִיב בְּנִי וְעֶבְדִּים לָאוּ
בְּכָלל בְּנִי גִינְהוּ וְנִאֲפִילוּ גָרִים הָיִי מְמַעֲטִינִן רַק מְשׁוּם דְּאִיפָּא רִיבּוּי וְכַמ"ש הִבְרַכְיָא בְּסִי
תִּר"ס אָבֵל עֶבְדִּים שְׁפִיר נְתַמְעֵטוּ וְכַמ"ש הִר"ם בַּה' חֲגִיגָה דְּעֶבְדִּים לָאוּ בְּכָלל יִשְׂרָאֵל
גִּינְהוּ וּמְנ"ל לְהַמְל"מ לֹמַר דְּמְהִיקְשָׁא דְּלָה לָּהּ הִיא.

שׁוּב מְצִאתִי בְּקַה"י שְׁם שְׁעֵמֶד בְּזָה ע"ד הַמְל"מ ע"ש וְעֵינִן בְּשַׁע"מ ה' מִיֵּלָה שְׁם שְׁסוּתָר
דְּבָרֵי הַמְל"מ מִפ"א דְּשְׁקָלִים דְּתַנּוּן נְשִׁים וְעֶבְדִּים פְּטוּרִים וּפְיָרֵשׁ הִרְע"ב מְשׁוּם דְּכְתִיב
אִישׁ וְלֹא אִשָּׁה וְעֶבְדִּים מְשׁוּם דְּיִלְפִינּוּ לָהּ לָהּ מְאִשָּׁה אֶלְמָא אַע"ג דְּמַה"כ פְּטוּרוֹת דְּלֹא
הָוֵי זַמ"ג וְנִאֲפ"ה יִלְפִינּוּ עֶבְדִּים מְנָשִׁים יַע"ש בְּדְבָרָיו וּלְפַע"ד בְּשְׁקָלִים בְּלֵא"ה יֵשׁ לְפִטוּר
עֶבְדִּים מְשׁוּם דְּכְתִיב כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנִי וְנִאֲמַעֲטוּ עֶבְדִּים כְּנ"ל וּבְאַמְתָּ צ"ע אֶצְלֵי
בְּהָא דְּגָרִים חֲיִיבִים בְּשְׁקָלִים אַע"ג דְּכְתִיב בְּנִי וְצ"ל דְּאִיפָּא שׁוּם רִבּוּי וְכַמ"ש הַתּוֹס'
בְּסִנְהֶדְרִין וּבְכַמְּהָ דְּזוֹכְתֵי הַנ"ל וְנִאֲפָשֵׁר מְהָא דְּכְתִיב כָּל הָעוֹבֵר עַל הַפְּקוּדִים אֶתְרַבֵּי גָרִים
וְצַל"ע בְּזָה עַכ"פ עֶבְדִּים שְׁפִיר י"ל דְּמַבְנִי אִימְעֵטוּ וְנִאֲיִן רֵא"ל מְזָה לְהַקְשׁוֹת עַל הַמְל"מ
דְּאַף דְּמַדְבְּרֵי הִרְע"ב מוֹכַח שְׁלֵא פְּדָבְרָיו שְׁפַתְבָּ הַטַּעַם מְלָה לָּהּ מ"מ י"ל לְהַמְל"מ וְהַתּוֹס'
ב"ק הַנ"ל דַּס"ל ג"כ כְּהַמְל"מ כְּנ"ל כַּמ"ש אָמְנָם עַכ"פ לְתַרְזֵן דְּבָרֵי רִש"י בְּעַרְכֵּינָא א"א
בְּזָה וְכַמ"ש דְּרֵאָנָּה הָוֵי מ"ע שְׁהַזַּמ"ג וְשְׁפִיר יִלְפִינּוּ עֶבְדִּים וְדַע דְּאַנִּי מְסַתְּפֵק מְאֹד מְהוּ
דִּין הָעֶבְדִּים בְּמַצְנָה דְּהַקְהֵל כִּינּוּן דְּנְשִׁים חֲיִיבוֹת וְרֵאִיתִי לְהִר"ם בַּפ"ג מַה' חֲגִיגָה שְׁפַתְבָּ
כָּל הַפְּטוּר מִן הָרֵאָנָּה פְּטוּר מִמַּצְנוֹת הַקְהֵל חוּץ מִן נְשִׁים וְהַטַּף וְהַעֲרֵל וְלֹא פְתַב עֶבְדִּים
וּבְלַח"מ פְתַב דְּעֶבְדִּים פְּטוּרִין דְּאָמַר קָרָא בְּבֵא כָּל יִשְׂרָאֵל לִירְאוֹת עֶבְדִּים לָאוּ בְּכָלל
יִשְׂרָאֵל כַּמ"ש הִר"ם בַּפ"ג מַה' חֲגִיגָה וּלְפַעַנ"ד הַדְּבָר תְּמִיָּה דְּהָא מוֹכַח מִש"ס גִּזְרֵי ד'
ס"א דְּאַף הֵיכִי דְּכְתִיב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אַפ"ה בְּמָה דְּאִשָּׁה חֲיִיבַת יִלְפִינּוּ מְלָה לָּהּ לְחֲיִיב גַּם
הָעֶבְדִּים ע"ש דְּפָרִיף לְמ"ל וְנִאֲמַרְתָּ הָא בְּלֵא"ה יִלְפִינּוּ מְלָה לָּהּ וְכ"כ הַתּוֹס' יְבָמוֹת ע"ד
וְנִיָּדָה ט"ו וְעֵינִן בְּקַה"י שְׁם דְּדְבָר זֶה בְּרוּר דְּאַף הֵיכִי דְּכְתִיב בְּנִי מ"מ כִּינּוּן דְּאִשָּׁה חֲיִיבַת
גַּם הָעֶבְדִּים חֲיִיבִים וְע"כ בְּהַקְהֵל דְּנְשִׁים חֲיִיבוֹת לְמָה לֹא גִילַף גַּם הָעֶבְדִּים לְחֲיִיבִינְהוּ
מְלָה לָּהּ וְצ"ע וְנִאֲוִלֵי י"ל כִּינּוּן דְּכְתִיב לִירְאוֹת אֶת פְּנֵי ה' אֱלֹהֵיךָ דְּרִשִׁינּוּ נְמִי מִי שְׂאִין לוֹ
אֶלָּא ה' יִצָּא זֶה שְׁיֵשׁ לוֹ אֲדוֹן אַחַר וְכַמּוֹ דְּאָמְרִינּוּ בִירוּשְׁלַמִּי פ"ג דְּבְרָכוֹת לְעֵנִן ק"ש
לְמַעַט עֶבֶד מַה' א' עִי"ש וְצ"ע עוֹד בְּזָה וְהַנְּהָ מַה שְׁעוֹלָה עַל דְּעַתִּי לְפַלְפֵּל עוֹד בְּזָה דְּהַנְּהָ
בְּמַצְנָה דְּרֵאִיתִי פְּנִים אִיפָּא נְמִי ל"ת דְּלֹא יִרְאוּ פְּנֵי רִיקָם דְּמִי שְׂבָא בְּעֵזְרָה וְנִאֲיִנוּ מְבִיא
קָרְבָּן עוֹבֵר בְּל"ת וְכַתְּבָּ בְּחִינּוּף מַצְנָה ח"צ דְּהָאֵי לָאוּ אִינּוּ נוֹהֵג בְּנִקְיָבוֹת דְּכַמּוֹ דְּפְטוּרוֹת
מְהַעֲשָׂה הַנ"ל ש' בְּהֵן הַל"ת וְכ"כ הִר"ם בְּסִפְרָ הַמַּצְנוֹת מַל"ת קַנ"ו וּבְמַנ"ח שְׁם פְתַב
דְּלֹא מְצָא בְּש"ס וְרֵאשׁוֹנִים דְּהַפְּטוּרִים אִם נִכְנְסוּ וְלֹא הִבִּיאוּ קָרְבָּן שְׁלֵא יִהְיוּ עוֹבְרִים
בְּלָאוּ הַנְּהָ וְכַבֵּר הַקְדִּימוּ בְּמַעֲזֵן הַחֲכָמָה עַל תְּרִי"ג מַצְנוֹת הַנ"ל וְתַמָּה עַל הִר"ם וְהַחֲיִינּוּף
דְּאַנְהָ מְצָאוּ כִּן דְּמַמָּה שְׁהַמ"ע שְׂבָה אִין נוֹהֲגַת בְּהֵן אִין רֵא"ל דְּשְׁבִיתוֹת יו"ט יוֹכִיחַ שְׁעֵשָׂה
אִינְהָ נוֹהֲגַת בְּנְשִׁים מ"מ לָאוּ דְּלֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה נוֹהֲגַת בְּהֵן כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּקִידוּשִׁין
ל"ד וְגַם בְּזָה י"ל דְּאַף שְׂאִין חֲיִיבוֹת לְהִרְאוֹת פְּנִים בְּעֵזְרָה מ"מ אִם בָּאוֹת חֲיִיבוֹת בְּקָרְבָּן
עוֹלָה וְשְׁלָמִים שְׁלֵא יַעֲבְרוּ עַל הַלָּאוּ ע"ש בְּדְבָרָיו (וּבְאַמְתָּ עַל הַחֲיִינּוּף וְהִר"ם בְּלֵא"ה הַל"ק
דְּהֵם ס"ל גַּם בְּעֵשָׂה דְּשְׁבִיתוֹת יו"ט הַנְּשִׁים חֲיִיבוֹת עֵינִן בְּחִינּוּף פ' אָמּוֹר סִי רַס"ט וּרְפ"ו
וְעֵינִן בְּהַגְהוֹת פִּר"ד שְׁם וּבְסִפְרָ דְּבָרֵי אָמֶת הַסְּפָרְדִּי קוֹנְטֵרַס נְא"ו) וְנִאֲנִי אוֹמֵר דְּאִשְׁתְּמִיט
לְהוּ דְּבָרֵי הַתּוֹס' חֲגִיגָה שְׁם בְּהָא דְּפָרִיף הַש"ס אֶלָּא טוֹמְטוּם סְפִיקָא אִיִּצְטְרִיף קָרָא

למעוטי ספיקא וכתבו התוס' שם הואיל ונשים פטורות והאי אימא אשה היא ממילא הוי פוטרין ליי פי היכי דלא לייתי חולין לעזרה א"כ מוכח בהדיא דהפטורין מר"פ יכולין לבא בעזרה בלא קרבן דלא שייך בהו הלאו דאם נימא דאם באין מחויבין להביא קרבן א"כ מאי חב"ע איכא פאן דהא אף דפטורין עכ"פ יכולין לבא ולהביא קרבן וא"כ שפיר איצטריף קרא למעוטי ספיקא דאל"כ הו"א מצד ספק מחויבין להתראות פנים ולהביא קרבן דאם באין שפיר מביאין קרבן אף דפטורין א"ו דס"ל להתוס' דפטורין אף מהלאו דל"י נאסורין להביא קרבן והוי שפיר חולין בעזרה וז"ב וממילא איכא ראי' מש"ס לדברי הר"ם והחזונוף דאל"כ מאי פריף איצטריף למעוטי ספיקא (אמנם לשיטות הר"ם דספיקא דאורייתא לקולא מה"ת ליכא הוכחה דהש"ס שפיר מקשי דבלא"ה נפטור אותו מספק דהוי לקולא מה"ת ועיין בט"א שם) הן אמת לפמ"ש התוס' שם בסה"ד דאע"ג דיכול להביא על תנאי ותירצו דמבטלו ממצות סמיכה ליכא ראי' בזה מן הש"ס דאפשר שפיר לומר דליכא בזה משום חב"ע רק דאינו יכול להביא משום ביטול מצות סמיכה רק עכ"פ חזונוף דהתוס' ס"ל ג"כ כהר"ם והחזונוף הנ"ל: גם מצאתי בחידושי הר"ן לחולין כ"ב ע"ב שפכתב ובהאי פירושא ניחא נמי במה דאמרינו בריש חגיגה אלא טומטום ספיקא הוא איצטריף קרא למעוטי ספיקא פלומר דלא פשיטא לן ודאי דלא מיייתינן עולת ראי' שפא יביא חב"ע וכ"ת יתנדב וביא על הספק לאו קושיא הוא שאין לו חיוב להנדב בספק ראי' עכ"ל והוא דבר חדש ויקר בישוב קושיות התוס' פיון דבלא נדבה א"א לו להביא הקרבן ע"כ פטור ואין לחייבו פלל שינדב ולפ"ד הר"ן שפיר מוכח מהש"ס כהר"ם והחזונוף הנ"ל פיון דעיקר הקושיא היא מספק חב"ע (ועפ"י דברי הר"ן הנ"ל פכתתי בחידושי לתרץ קושיות הט"א ר"ה ד"ה בהא דמוקי שם הש"ס הא דלא תאחר לשלמו ולא חליפיו בתודה שנתערבה בתמורתה דאר"ת דאין לה תקנה ופריף א"כ קרא למ"ל והקשה הט"א דהא במנחות דף פ' פריף דליתי על תנאי ע"ש ומשני משום דמעט באכילה ואין זה כ"א איסור דרבנן ומאי פריף הקרא דשפיר יכול להביא על תנאי ע"ש בדבריו ולפ"ד הר"ן א"ש דכאן נמי פיון דבלא נדבה א"א לו להקריב התמורה אין לחייבו בב"ת משום דיכול לנדב עוד בהמה ושפיר פריף הש"ס קרא למ"ל פיון דבלא נדבה א"א להקריבה וכמו דפריף בחגיגה איצטריף קרא למעוטי ספיקא ונכון (הוא) אמנם בתוס' עירובין דצ"ו ע"א ד"ה מי פל נראה מדבריהם דס"ל פמעין התקמה והמנ"ח שפכתבו שם ועל"ל לרגל משום דמיקוזי כמביאה חב"ע וכ"כ הריטב"א שם בבבאור יותר וז"ל מפני שגראה כמביאה חב"ע כשמיאה עולת ראי' ע"ש מוכח מדבריהם דחב"ע ממש לא הוי דאף הפטורין מרא' אם באין מחויבין להביא קרבן משום הלאו דל"י פ"ר רק פיון דפטורות מלבא פלל מיקוזי כחב"ע והם יפרשו דברי הש"ס בחגיגה דפריף איצטריף קרא למעוטי ספיקא כמ"ש התוס' דמשום ביטול מצות סמיכה פריף וכנ"ל ועיין בהגהות הגאון רב"פ בחגיגה שם שציין לדברי התוס' עירובין והריטב"א הנ"ל ועיין בר"ן סופה ר"פ הישן שפכתב דאשתו של יונה היתה עולה לרגל כמ"ד נשים סומכות רשות הא למאן דל"ל הכי אסור לפי שמקרבת שלמי חגיגה שלא במקום מצנה ולא כתב משום עולת ראי' אולי אגזיל פאן בשיטות התוס' עירובין והריטב"א הנ"ל דאם באה מחויבת להביא ע"ר משום הלאו דל"י פ"ר לכה כתב משום שלמי חגיגה והבן ומצאתי בס' שואל ומשיב מהד"ק ח"א סי' ס"א ששמה על הר"ן דהיכו נזכר שהיתה

מקרבת שלמי חגיגה ולא נזכר רק שהיתה עולה לרגל ולדבריו היתה מקרבת ע"ר ג"כ ונהרי לא נזכר כלל רק עלתה לרגל ולא הקריבה פלום עיי"ש ונעלם ממנו דברי התוס' עירובין והריטב"א הנ"ל ועיין ברשב"א סופה שם שפתב ג"כ בדברי הר"ן עכ"פ הראנו לדעת דדבר זה אי הפטורין פטורין גם מלאו ל"י פ"ר הוא פלוגתא בין הראשונים והמעה"ח והמנ"ח נעלם מהם כ"ז ולכאורה עלה בדעתי להביא רא' להסוברים דהפטורין מר"פ חייבין בלאו דל"י פ"ר דהוא עפ"י מה שהקשה בט"א ב"ה דאמרין דלמשנה אחרונה כופין את רבו לשחררו בח"ע וחב"ח וחיוב בראי' וגם פסח אוכל משלו עיין בפסחים ר"פ האשה והקשו התוס' מהא דאמרין בגיטין בח"ע וחב"ח איבעיא אם יש לו קנס כו' ויתן לאדוניו והא יש לו אדון הרי דמיקרי אדון ומירצו דהתם דמת איגלאי למפרע דלא הי' עומד לשחררו ומיקרי אדון עיין בתוס' חגיגה שם והקשה בט"א לפ"ז הא קיי"ל לשמא מת לא חיישינן אבל לשמא ימות חיישינן א"כ האידו מיייתו קרבן רא' למ"א וגם אוכל פסח משל עצמו נוחש דילמא ימות קודם שישחררו רבו ואיגלאי מלתא למפרע דהי"ל אדון אחר ופטור מראי' וגם הפסח נאכל שלא למנויו יעו"ש בדבריו והנה ב"ה שהקשה מפסח לפע"ד ל"ק דפסח הא דאין העבד אוכל משל עצמו הטעם הוא כמ"ש ש"ס בפסחים פ"ח שאין חלק העבדות נמשך אחר דעתו והיינו פיון דחלק העבדות משוועבד להאדון א"א לו להמנות על של עצמו בלא דעת האדון וא"כ למשנה אחרונה דכופין אותו לשחררו אמרין דאינו משוועבד שוב להאדון וכמ"ש רש"י בפסחים שם דהרי הוא כבן חורין וא"כ ל"ש למיחש בזה שמא ימות קודם השחרור דמ"מ פיון דכ"ז דהעבד חי כופין את רבו לשחררו א"כ אינו משוועבד להאדון ואין בכח האדון לעכב חלק העבדות מלהימנות על הפסח של עצמו ודוקא לענין רא' דהתורה הקפידה על שם אדנות דלא יזנה לו אדון אחר בזה שפיר הקשו התוס' דחזינין דמקרי אדון לענין קנס וא"כ אף לענין רא' מ"מ שם אדנות עליו ובזה באמת אם ימות קודם השחרור איגלאי מלתא למפרע דהי' לו שם אדנות על עצמו וכמ"ש התוס' פיון דלא נשתחרר ממנו אבל לענין פסח לא איכפת לן שם אדנות דהא העבד חייב בפסח (ומ"ש הלח"מ בפ"ב מה' חגיגה דגמרין פסח מראי' פבר השיגו עליו המל"מ בה' ק"פ שם וכן באור חדש על פסחים תמה על הלח"מ בזה דהא קיי"ל דעבד חייב בפסח רק שאינו יכול לאכול משום שלא למנויו וכ"כ התוס' ביבמות ר"ע ע"ב ד"ה אלמא עיי"ש) רק משום שלא למנויו אסור לאכול והיינו משום שחלק העבדות משוועבד להאדון וא"כ למש"א דכופין הרב לשחררו ואינו משוועבד לו עוד א"כ אף אם ימות קודם השחרור מ"מ לא הי' משוועבד עוד להאדון ולא נמשך אחר דעת האדון דאם הי' חי הי' מוכרח הרב לשחררו וא"כ ל הוי שלא למנויו ולכך לא הקשו התוס' קושיותם מהא דגיטין מ"ב רק בחגיגה לענין רא' דתלוי בשם אדנות ולא הקשו פן בפסחים דלא איכפת לן בשם אדנות וז"ב לפע"ד וא"כ ל"ק קושיותו מפסח אבל אפתי תיקשי לענין רא' וכנ"ל אף אם נימא פהשיטה הנ"ל דגם הפטורין מר"פ אם באין לעזרה חייבין בקרבן גם זה ל"ק דלא הוי חב"ע אף אם פטור וכמ"ש והבן נאמת דהט"א שם לא הקשה מחשש חב"ע רק דמשמע דמקריבו אפילו ביו"ט ראשון ע"ש ולפי שיטה זו גם זה ל"ק פיון דחייבים בקרבן יכולין להקריבו אפילו ביו"ט. והבן איברא דגם לשיטה זו דס"ל דאף מהלאו פטורין י"ל דל"ק דאפשר להקריב על תנאי (ובאמת בחוה"מ יקריבו) וכ"כ בחדושי רע"ק איגר על חגיגה שם דמקריב על

תנאי ובהסמיכה ליפא אסור פיון דמחויב בסמיכה מצד חירות לא מיקרי עבודה בקדשים ומה שהקשה שם למאי דקיי"ל באוריינתא אין בריה וקא דצריה להתנות שיחול למפרע דזה הוא א"א אם אין בריה ע"ש בדבריו י"ל לפמ"ש התוס' בערויבין דל"ז ובגיטין דכ"ה דאף למאן דל"ל בריה הוא רק בדבר שאפשר שלא יבא לידי פירור אבל היכא שהדבר עומד להתברר לכ"ע יש בריה א"כ פאן הדבר עומד להתברר בנדאי אם ימות קודם שישחררו רבו או לא והבן ויש עוד לדבר בזה הרבה והדברים ארוכים ואין עת האספסוף וכתבתי רק מה שעולה על רעיוני בעת הפתיחה: ונחפשה דרכינו ונחקורה ונשווה לענינינו הנה לשיטות הפוסקים הנ"ל דאף מלאו דל"י פ"ר פטורין צ"ל דאף דהמיעוט נכתב בהעשה כגון בזכורה להוציא את הנשים דקאי אעשה דיראה מ"מ אמרינו דהתורה מיעטנהו לגמרי אף מהלאו דהא דל"י פ"ר קאי אשלאפניו פדכתיב ג' פעמים בשנה יראה כ"זול"י פ"ר ואמרינו דאינו מחויב ומנוהר בהלאו רק מי שמחויב בהעשה אף קשה לכאורה לפי"ז מאי פריה הש"ס דלמ"ל המיעוט דזכורה להוציא את הנשים הא בלא"ה הוי מ"ע שהזמ"ג נימא דאיצטריה לי למעטם גם מהלאו דל"י פ"ר דאם הוי פטורות רק משום מ"ע שהזמ"ג הוי מחויבין בהלאו וכמו בשביתות יו"ט דנשים פטירי מהעשה משום דהוי זמ"ג ועל הלאו מחויבין וכנ"ל לכה איצטריה זכורה להוציא את הנשים גם מהלאו דל"י פ"ר וצ"ל דקושית הש"ס דאם נימא דהמיעוט איצטריה רק בשביל הלאו א"כ למה נכתב המיעוט דזכורה אצל העשה פיון דבשביל העשה לא איצטריה לי והו"ל לכתוב המיעוט אצל הלאו (ודומה לזה פתבו התוס' בקידושין י"ג ע"ב ד"ה מדקאמר רחמנא וז"ל א"כ הו"ל למיכתב האי קרא כו' בפ' יבמין עיי"ש) ולכה משני דאיצטריה המיעוט גם בשביל העשה דלא נילף ראי' מהקהל ומפילא אימעוט גם הלאו וכנ"ל והנה בהא דפריה הש"ס על מיעוט דעבדים מאל פני האדון דהא בלא"ה ילפינו לה לה מאשה צ"ל ג"כ כנ"ל לפמ"ש במל"מ הנ"ל דהיכי דנשים אימעטו מגזה"כ לא ילפינו עבדים מנשים לפונטרן א"כ לכאורה נהי הא דנשים פטירי מהעשה הוא משום דהוי זמ"ג מ"מ בהא דפטירי גם מהלאו ע"כ הוי רק מגזה"כ דבלאו אין חילוק נאף בזמ"ג נשים חייבות פדאיתא בקידושין וא"כ לכאורה ל"ק קושית הש"ס דשפיר איצטריה המיעוט דאל פני האדון למעט עבדים גם מהלאו דמשום הילפותא דלה לה מאשה לא הוי פטורין רק מהעשה אבל מהלאו דהא דנשים פטירי הוא רק מגזה"כ בזה לא ילפינו מנשים וכנ"ל וצ"ל ג"כ כמ"ש דעיקר קושית הש"ס דא"כ לא לכתוב המיעוט אצל העשה רק אצל הלאו לכה משני דהמיעוט איצטריה גם להעשה בח"ע וחב"ח ומעתה נכונים דברי רש"י בערכין הנ"ל דלפי המסקנא דהמיעוט איצטריה גם להעשה מ"מ נפ"מ בהמיעוט גם לעבד גמור לענין דפטורין לגמרי גם מהלאו (נאף דאצל הלאו בפ' ראה לא פתיב אל פני האדון רק פני ד' אלהיה ובפ' משפטים דכתיב אל פני האדון לא נכתב שם הלאו מ"מ גם מה' אלקיה ג"כ נוכל לידרוש מי שאין לו אלא אדון אחד כו' וכמ"ש לעיל מדברי הירושלמי דברכות דפטור עבדים מק"ש משום דכתיב ה' אחד מי שאין לו אלא אדון אחד והבן) ומתיקשא דלה לה מאשה לא הוי פטורין להו מהלאו וכנ"ל ולכה נקיט רש"י המיעוט דמי שאין לו אלא אדון אחד דהוא כולל יותר דפטור אף מהלאו וא"ש ונכון הוא בעזהשי"ת בשוב דברי רש"י התמוהין אחר פתבי זאת מצאתי להשעה"מ פי"ב מה' עפוי"ם שהביא דברי החינוך ורבינו הנ"ל דפטורות גם מהלאו

והקשה עליהם כמ"ש מהא דפריה הש"ס למ"ל זכורה והניח בצ"ע ובמ"ש נתיישב היטב בעה"ת וע"ש שכתב דלומר דמזנהרות על הקלאו לא לישתמיט שום תנא לומר פן וכבר הבאתי דהיא פלוגתת הראשונים ודי בזה אולם דברי הר"ם בפ"ב דחגיגה שכתב למעט עבדים מפבוא כו' שהאריה מני"ר בחיבורו באמת דבריו צ"ע דלמה לא הביא המיעוט דאל פני האדון וכבר עמד בזה הפמ"ג או"ח סי' ע' בא"א סק"א ע"ש והנה הפמ"ג שם פתב בזה"ל עיין פר"ח הביא ירושלמי דעבדים פטורין ה' אחד יצא זה שיש לו אדון אחר וקשה תיפ"ל מהיקשא דלה לה מאשה וי"ל כמ"ש הלח"מ דמשו"ה בק"ש לא פתב הר"ם מ"ע שחייב בק"ש דיהוד חייב בכל רגע א"כ י"ל דפסוק אחד לא הוי מ"ע שהזמ"ג ומש"ה מצריה קרא והקשו נשים לעבדים יצא לנו לפ"ז דח"ע וחב"ח פטור מק"ש פמו ברבא' מה"ט שיש לו אדון אחר עכ"ד והוא דבר חדש למילף נשים ג"כ מעבדים דמה דעבדים פטורים גם נשים פטורין ולא מצאתי פעת פן עדין בשום מקום דעיקר הילפותא הוא עבדים מנשים להחמיר על עצמן לחייבן במצות שהאשה חייבת וכמ"ש התוס' ב"ק פ"ח ה"ג' ובנוב"י חו"מ סי' י"א אבל למילף אשה לפטורה במה שהעבד פטור זה לא שמענו ועיין בתוס' קידושין ד"ג ד"ה ואשה שפתבו כה"ג דלהחמיר נאמר גז"ש ולא להקל ועיין במלא הרועים אות ה' היקש מה שפיאר בדבריהם ועיין עוד ביד מלאכי פלל א' סי' ל"ד בענין אין גז"ש למחצה ולכאורה יש להוכיח עוד דא"כ למ"ל ברבא' זכורה להוציא את הנשים פיון דעבדים אימעטו מאל פני האדון ממילא גילף נשים מעבדים אף י"ל פמו שתירץ הש"ס הו"א גילף ראי' ראי' מהקהל אולם מהירושלמי יש לכאורה ראי' שלא פדברי הפמ"ג דהירושלמי מביא ג"כ המיעוט דזכורה להוציא את הנשים ולהירושלמי לפי פירוש התוס' בריש חגיגה ה"ג'ל באמת נשים חייבין בר"פ דילפינו מהקהל רק מר"ק פטירי לדידן' שפיר קשה למ"ל המיעוט דזכורה גילף להו מעבדים דפטירי ג"כ מרבא' משום שיש לו אדון אחר והוי ממש פמו בק"ש א"ו דלא ילפינו נשים מעבדים ודלא כהפמ"ג ולפמ"ש לעיל דעבדים גם להירושלמי פטורין אף מר"פ משום שיש לו אדון אחר יש לישוב דלכך א"א למילף נשים מעבדים דנשים הא באמת חייבין בר"פ ועבדים גם מר"פ פטירי וא"כ ע"כ נשים לא דמו בזה לעבדים והבן: שוב מצאתי במל"מ פ"ב מק"ש שהקשה פן דלמאי איצטריה קרא דזכורה פיון דעבדים פטורי מקרא דאל פני האדון ממילא נשים פטירי עי"ש שתירץ דאי לאו קרא דזכורה הוי מוקמינו לקרא דאל פני האדון בעבדים גמורים אבל בח"ע וחב"ח לא הוי ידעינו יעי"ש בדבריו שפן פונתו ומוכח דהמל"מ ג"כ סובר כהפמ"ג דה"ה דילפינו נשים מעבדים אמנם דבריו תמוהין דקושיתו בלא"ה לא קשה דאי לאו קרא דזכורה הו"א למילף ראי' ראי' מהקהל וכדקאמר בש"ס שם שוב מצאתי בס' למודי ה' למוד ע"ד שעמד על המל"מ בזה וכתב ששעלם ממנו הסוגיא במקומו ולפע"ד אפשר לומר בישוב דבריו שלא נשוי רב גדול פמוהו פטועה ח"ו דס"ל פהריטב"א הביאו הבאר יעקב דלענין קרבן מקשינו לקולא שלא להביא חב"ע (וכמו שנאריה בזה לקמן בעזהשי"ת) וא"כ פאן דמצנת ר"פ והקרבן נצמדים זב"ז דאם מחויבת להביא קרבן וא"כ שפיר מקשה דיותר יש למילף מגז"ש דלה לה לפטור הנשים מר"פ וקרבן ממה דנילף לחיוב ראי' ראי' מהקהל דבזה היכי דאיפא למיזרש לקולא ולחומרא לקולא דרשינו והש"ס קאמר שפיר דהו"א דנילף ראי' ראי' מהקהל דוקא לענין הפלל דמ"ע שהזמ"ג דנשים פטורות דילפינו בקידושין דהוקשה פל

התורה לתפילין בזה הו"א יותר למילף ראי' ראי' מהקהל דגז"ש עדיפא מהיקשא וכדאמרין בגטין פ' השולח ועיין במל"מ שם ובפרט למ"ד דילפינן מג' פתובים ע"ש בקידושין בזה בנדאי הו"א למילף מגז"ש דרא' ראי' מהקהל (וע' בתוס' קדושין שם ובשעה"מ ה' ע"ז שם) אכל המל"מ שפיר מקשה דניליף מג"ש דלה לה לפטור והבן וא"ש אמןם בל"ז לא נ"ל דברי הפמ"ג למילף נשים מעבדים לפטרון מק"ש פיון דעיקר הטעם בעבדים דפטרירי משום שיש לו אדון אחר ובנשים ל"ש פן והני כמ"ש הר"ם בה' עפו"ם דא"א למילף עבדים מנשים לענין לאו דב"ת משום דעבדים יש להם זקן ול"ש בזה הטעם דבנשים וה"נ בהקפוד א"א למילף נשים מעבדים פיון דל"ש בזה הטעם דבעבדים נאפילו לפי מה שהשיג הט"א על הר"ם כמו שהבאתי לעיל הוא משום דבעבדים פל פמה דלא ידענין להו רבויא לחיובא מסתמא הן פטורים אכל בנשים דמסתמא הן חייבין לפמ"ש הפמ"ג דפסוק א' דק"ש לא הוי מ"ע שהזמ"ג א"כ א"א למילף מעבדים ומינשב בזה ג"כ קושיות המל"מ ה"ל והבן: אמןם באמת הפמ"ג לא ראה דברי הירושלמי בעצמו רק מה שהביא הפר"ח ובירושלמי שם איתא למעט נשים מקרא דולמדתם אותם את בניכם ולא בנותיכם ועבדים משום שיש לו אדון אחר ועיין פנ"י ברכות ד"כ ומה דאיצטריך למעט עבדים ולא יליף להו מנשים ג"כ י"ל לפי שיטות המל"מ דהיכי דאימעטו נשים מגז"ש לא ילפינן עבדים לפטורא וא"כ לפמ"ש הפמ"ג דפסוק א' דק"ש לא הוי זמ"ג לכה איצטריך מיעוט לעבדים ועיין פנ"י ברכות שם ולפ"ז יש עוד לעיין במ"ש הפמ"ג דח"ע וחב"ח פטור מק"ש עפ"י מה שנגראה מהמל"מ ה"ל דהיכי דאיצטריך המיעוט לעבדים גמורים ליפא למעט עוד ח"ע וחב"ח משום זה דיש לו אדון כמו שהבאתי לעיל דבריו א"כ לפמ"ש דבק"ש איצטריך המיעוט לעבדים גמורים לית לן עוד למעט ח"ע וחב"ח והתבונן בזה ובלא"ה לכאורה דידן למשנה אחרונה חייב ח"ע וחב"ח בק"ש כמו בפסח וברא' ויש לדבר עוד בזה לפמ"ש הרשב"א (דמ"ב בגטין) והתוס' מהא דאמרין בח"ע וחב"ח לענין קנס דמיקרי יש לו אדון ע"ש א"כ לענין ק"ש שפיר דמיקרי יש לו אדון אחר אף למשנה אחרונה ויש בזה אריכות דברים ומצאתי בשו"ת תס"ל או"ח סי' נא"ו ובשו"תבית שלמה סי' י"ז שהרבו לדבר בזה ע"כ אמרתי לקצר ובחידושי פתבתי עוד בזה ואין פאן מקומו להאריך עוד: ובגוף דברי המל"מ ה"ל שפתב היכי דאימעט נשים מגז"ש לא מטעם זמ"ג לא ילפינן עבדים מנשים לפטורה מצאתי עוד לו ראי' מרשב"א ברכות ד"כ ע"ב בהא דבעי' אי נשים בבהמ"ז דאורייתא והביא פירש"י משום דלא נטלו חלק בארץ והקשה דא"כ אף בעבדים פן דארץ לא נטלו חלק בארץ וליבעי' נמי נשים ועבדים ותירץ דשאני גרים שהם זכרים נטלו חלק בארץ ע"ש הרי אף דנשים פטורות מ"מ עבדים חייבין ומטעם דבנשים הפטור לא משום זמ"ג וכדברי המל"מ ה"ל או"ח בתשב"ץ ח"א הי' קס"ט הביא דברי הרשב"א וכתב ואני פתבתי בפ"י ההלכות שלי שאפשר שהגרים חייבין מטעם זה אכל בעיא דרבינא פי היכי דאיתא בנשים ה"נ איתא בעבדים אלא דנקט נשים וה"ה בעבדים שהרי שו"ן הן בחיוב המצות עכ"ל וכפי הנראה פנונתו כהט"א והנב"י ה"ל דא"א לחייב את העבדים יותר ממה שהאשה חייבת פיון דמסתמא הן פטורין וכנ"ל הרי דפליגי הרשב"א והתשב"ץ בסב"א זו וראה זה חדש: ונבא לדברי כת"ה בחיבוריו שם הנה הביא דברי הש"ק בירושלמי פ' מצות חליצה ה"א בפלוגתא היכי דכתיב בישראל דחד

ממעט גרים וחד מרבי גרים והקשה הש"ק מבריתא דת"כ בפ' קדושים גבי מולך דדרוש
בישראל לרבות נשים ועבדים דא"כ כ"ש דמרבי גרים מבישראל ותיגר דטפי אית לן
לרבות נשים ועבדים לחיובינהו מלמעט עבדים ולמיפטורינהו דקיי"ל לקולא ולחומרא
לחומרא מקשינן וראיתי בתשובות הגאון ר' ישראל אייזענשטיין שכתב כ"ה במערכת
הבי"ת שכתב דלא ברירה לי הך מילתא דהא לאיסורא ל"צ קרא דלא גרע מנכרי
שמונה על ע"א ועיקר הילפותא שישקלו אותם וא"כ לענין ד"נ י"ל דלקולא מקשינן
דלא דלקולא ולחומרא לחומרא מקשינן הוא רק כיון דבע"כ משום ספק צריכין להחמיר
וממילא הוי נדאי איסור דאם היתה דעת התורה דניזול לקולא היתה מבארת להדיא דהא
ענה גלף להחמיר משא"כ בקטלא אדרבא מספק אמרינן ספק נפשות לקולא והנה פבודו
השיג עליו דהא קיי"ל דמולך לאו ע"ז הוא וכדאימתא בסנהדרין ס"ד וכמ"ש הרמב"ם
בפ"ו מה' עפ"ם ה"ג כראבר"ש ודברי הכ"מ שם צ"ע א"כ באמת צריף קרא לאיסורא
ושייף שפיר לחומרא מקשינן עכ"ד אעתיק לו מ"ש בחיבורי הג"ל ונ"ל והנה הכ"מ כתב
ונראה מדברי רבינו שכתב לעפ"ם אחרת דמולך עפ"ם הוא והעושה א' מד' עבודות
לפניו חייב ודלא פרש"י שכתב דפטור ודברי תמוהין דאם מולך עפ"ם הוא א"כ גם
העושה עבודה זו לעפ"ם אחרת חייב כדאמרינן בש"ס וגם הכ"מ גופא כתב לעיל
דכראבר"ש קיי"ל והוא סובר דמולך לאו עפ"ם הוא וכבר תמהו על הכ"מ בזה עיין
במעין החכמה ובספר פרשת הפסח הספדי אמנם במשנ"ח להגאון מהר"י מזאמישטש
כתב דמלשון הר"ם בספר המצות ובפ"י המשני' נראה דס"ל דמולך עפ"ם היא וביאר
דבריו דס"ל דמולך היינו צלם שהוא עפ"ם רק ההעברה שמעבירין הבן לא ה' עבודה
גמורה רק חק או איזה פיבוד לע"א שלא לצורך עבודה ולכף איצטריף קרא לחייב
במולך אע"ג דהמולך עפ"ם מ"מ העברה לאו עבודה היא ואפ"ה חייבה התורה ולכף
אם עשה עבודה זו לעפ"ם אחרת פטור אבל אם עשה ד' עבודות דהיינו זיבוח וקטור
וניסוף והשתחואה למולך חייב כיון דהמולך גופא ע"א היא וצדקו לפי"ז דברי הכ"מ
ומיושב בזה מה שהקשה בשו"ת חתם סופר יו"ד סי' קל"ג מהר"ם פ"ה מה' יסה"ת
שהביא ראי' לענין יהרג ואל יעבור דאם עבר ולא נהרג דפטור מהא דדרושין במולך
הוא ולא מוטעה ולא אנוס ע"ש ומאי ראיה ממולך דלאו ע"ז הוא אלא מחק אמורי הוא
ואהאי חק קפיד קרא א"כ חדוש הוא ואין לה בו אלא חדושו והאיף גליף הר"ם מינ'ן
ק"ו ע"ש בדבריו וכן בספר פרשת הפסח ולפי הג"ל א"ש כיון דהמולך גופא עפ"ם הוא
אף דהעברה לאו עבודה היא מ"מ כיון דגילתה התורה לחייב אהאי חק א"כ דינו ככל
עבודות עפ"ם דצריף ליהרג ולא יעבור ואפ"ה פטרה התורה באונס ומוכיח שפיר לכל
מקום דקיי"ל יהרג ואל יעבור ובפרט אם נימא דהעברה זו הוא הנה איזה פבוד להמולך
נראה דהוי עכ"פ כמו גיפוף ונישוק ושאר פבוד ככל ע"א דאף דאין חייבין עליהם מיתה
מ"מ הרי אלו באזהרה מלאו דלא תעבדו וכמ"ש הר"ם בפ"ג שם א"כ הך העברה למולך
הוי עכ"פ אביזרא דע"ז דס"ל לרוב הפוסקים דגם בלאו יהרג וא"י ועיין בטור יו"ד סי'
קנ"ה ובמשנת חכמים סי' י"ד (ועיין במהר"ם לופלין סנהדרין ס"ד ע"ב בתוס' ד"ה
למעביר שכתב דס"ל להתוס' במגפף ומנשק ניהו דליכא מיתה אבל פרת איכא ע"ש א"כ
בנדאי יהרג וא"י בכרת אמנם אין דברי המהר"ם מוכרחין ועיין מהרש"א שם והר"ם
ורש"י בסנהדרין שם ס"ל דליכא פרת במגפף ומנשק ועיין בספר המצות מל"ת נא"ו

וכן מן כרח סבא זה דכל דליפא חיוב מיתה ליפא פרת מקושית המהרש"א בסנהדרין
שם ד"ה ולמ"ד מגדף ע"ז היא עי"ש והבן ועיין בתוס' יבמות דף ע"ב ד"ה אין חייבין
וברש"י שם ד"ט בראש העמוד ד"ה אלא על דבר שפיתבו ג"כ בהדיא דליפא פרת במגפף
ומנשק ודברי מהר"ם תמוהין) א"כ מה דנהרג וא"י לאו חידוש הוא פלל רק הא דחייבה
התורה מיתה הוא החידוש אבל לכתחילה דצריף לנהרג וא"י לאו חידוש וא"כ עכשיו
שחייבה התורה מיתה ג"כ יליף שפיר הר"ם בכל מקום דאמרינן ינהרג וא"י באם עבר
ולא נהרג דפטור ממיתה פנין דגם במולד צריף למסור נפשו לכתחלה ולאו חידוש הוא
והבן ועפי"ז יצא לנו בהעביר בנו לשאר ע"א אף דהוי שלא פדרפה ופטור ממיתה מ"מ
עבר בלאו דלא תעבדם פנין דהוי כבוד לע"א הוי כמו גיפוף ונישוק ושאר פיבוד שפתיב
הר"ם שם דעובר בל"ת והא דכתב הר"ם בעושה עבודה זו לעפוי"ם אחרת דפטור היינו
ממיתה ומלקות דעל, גיפוף ונישוק אין לוקין וכמ"ש הר"ם שם אבל עכ"פ איסורא איפא
בכל ע"א מלאו דל"ת יענין בחינוך מצוה ר"ח ודבריו אין מוכנין וע' ברש"י על התורה
וברמב"ן שם ומ"ש הר"א מזרחי שם דבריו אין מוכנין לי עכ"ל בחיבורי ומזה נראה
שצדקו דברי הגאון מהרי"א ודרף אגב אומר מ"ש המשניות חכמים הנ"ל סי' ל"ה בה'
עפוי"ם דדוקא האב חייב במעביר בנו ולא האשה כי כן הי' חק הכופרים שהאב מסר בנו
לא האם ותמה על החינוך שפתיב ונוהג בזכר ונקיבה ע"ש בדבריו ונעלם ממנו דברי
הת"כ הנ"ל דמרבי בהדיא נשים במולד וכן נפלע"ד ראי' מדברי הש"ס פרייתות ד"ג
דפריף ש"ס על המשנה תנא מאי קא חשיב אי בגבא דל האשה הנרבעת ובצרא לה
נדא אי בנשי קא חשיב דל מנהון הפא על הזכור ועל הבהמה ובצרא להו תרתי ואם
גימא דמולד ל"ש רק באב א"כ אמאי לא פריף ג"כ דל מנייהו גותן מזרעו למולד דחשבה
המשנה ואי בנשים מזירי בצרי להו תלתא ועיין ברש"י שם ד"ה הפא על הזכור שפתיב
הא דלא פריף הש"ס ג"כ מפסח ומילה ע"ש אבל ממולד שפיר קשה אלא ודאי דנוהג
גם בנשים כדברי החינוך: ובעיקר דברי מהרי"א הנ"ל שהאריף בענין הא דלקולא
ולחומרא לחומרא מקשינן והביא דברי הריטב"א דלענין קרבן לקולא מקשינן (ועיין
במלא הרועים ח"ב בערף היקש אות י"ד שהביאו) והבאר יעקב פלל מ"ה הביאו והביא
מתוס' חולין ק"א ד"ה תלמוד דלא ס"ל פן עי"ש והרב הנ"ל תמה עליו דשם לענין שפת
ויוה"כ אין נפ"מ דע"ז איפא קרא מיוחד שמביא קרבן על כ"א בפני עצמו ולא נ"מ רק
לענין איסור חל על איסור בכה"ת ולא מזירי פלל לענין קרבן ובמח"כ שגה בזה דגם
בכה"ת אין נ"מ בהא דאיסור חע"א רק לענין קרבן או מיתה או מלקות דלענין שיהיו ב'
אסורים חלים אין נ"מ פלל דבלא"ה אסור משום האיסור הראשון וגם בל"ז לענין אסור
חלין ב' איסורים לכ"ע פדאמרינן ביבמות נ"מ לקוברו בין רשעים גמורים ועיין באבני
מלואים בתשובותיו וא"כ לא נ"מ רק לענין לחייב ב' חטאות או ב' מלקיות ומוכח שפיר
דלא פהריטב"א ומה שתמה עוד על הבאר יעקב שהו"ל להביא דברי התוס' חולין קכ"ז
לענין טומאות עכבר שפתיבו דלחומרא מקשינן אף שישרפו תרומה וקדשים זה ל"ק
דעכ"פ נ"מ גם לאיסורא דאסור ליגע טהרות בהעכבר הלז ובזה שפיר מקשינן לחומרא
אף דנצמח מזה קולא לענין שריפת תרומה וקדשים לא איכפת לן כמו בכל מקום
דאמרינן לחומרא מקשינן וכגון בהא דרשינן פל שישנו בשמירה ישנו בזכירה וכתבו
התוס' בשבועות ד"כ דאיפכא ליפא למימר דלחומרא מקשינן אע"ג דנצמח מזה קולא

דְּנֻשִׁים חַיִּיבוֹת מִיָּתֵהּ עַל מְלֻאכֶת שַׁבָּת וְגַם קָרָפֶן מ"מ כִּינּוֹן דְּמַעֲיָקְרָא אֲנֹו דְּנִין עַל אִיסוּרָא דְּלַכְתַּחְלָה דְּאִיסוּרָה לְעִשׂוֹת מְלֻאכָה אֲמָרִינוּ לְחוּמְרָא מְקַשְׁיָנוּ אַע"ג דְּמַמְיֵלָא נְצַמַח מְזַה לְחַיִּיבּוֹ בְּמִיָּתֵהּ וְקָרָפֶן וּמִטְעַם הַסְּבָרָא הַנֶּ"ל דַּעכ"פ א"א לֹוֹמֵר דְּכַוְנַת הַתּוֹרָה הֵיָתֵה לְקוּלָא כִּינּוֹן דְּאֲנֹו צָרִיכִין לְהַחְמִיר עֲלֵי' לְכַתַּחְלָה לְאִוְסְרָה בְּמְלֻאכֶת שַׁבָּת מְשׁוּם סְפִיקָא מְמִילָא ע"כ כַּוְנַת הַתּוֹרָה הִי' לְחוּמְרָא וְשׁוּב הָוֵי וְדַאי לְחוּמְרָא וְשִׁפִּיר בְּאַמַּת מְחַוְיָבַת מִיָּתֵהּ וְקָרָפֶן וְהַרִיטְבִי"א לֹא קָאָמֵר רַק אִם עֵיקַר הַדִּין רַק לְעַנְנֵי קָרָפֶן וְאִין נ"מ לְעַנְנֵי אִיסוּר כָּלֵל בְּזַה כְּתַב דְּאֲדַרְבָּא מְקַשְׁיָנוּ לְפִנְטְרוֹ מְקָרָפֶן דְּזַה חָשׁוּב חוּמְרָא שְׁלֹא לְהִבִּיא חַב"ע הֵן אַמַּת שְׁלַפְעַנ"ד אֲנִי מְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הַתּוֹס' בְּשִׁבְעוֹת הַנֶּ"ל שֶׁהַקְּשׁוֹ דְּנִיָּדְרוֹשׁ אִיפְכָא דְּכָל דְּלִיתָא בְּזַכִּירָה לִיתָא בְּשִׁמְרָה אִין הַכַּוְנָה דְּנֻשִׁים לֹא יִהְיוּ מְוַזְהָרִין כָּלֵל עַל מְלֻאכֶת שַׁבָּת דְּזוֹ אֵינָה סְבָרָא וְכַבֵּר עֲמָדוֹ הָאֲחֵרוֹנִים דְּהָא בְּפִירוּשׁ כְּתִיב אִישׁ וְאִשָּׁה אַל יַעֲשׂוּ עוֹד מְלֻאכָה וְכו' וְאֲמָרִינוּ בְּשַׁבָּת ר"פ הַזּוֹרֵק דְּבִשְׁבָּת קָאֵי דְּגָמֵר הָעֲבוּדָה מִיּוֹה"כ הָרִי דְּגַם נֻשִׁים מְצוּוֹת בְּמְלֻאכָה וְגַם כְּתִיב ל"ת כָּל מְלֻאכָה אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתְךָ וְעַיִן בְּשׁו"מ מֵה"ק ח"ר ס' ס"א ע"כ נִלְפַע"ד כַּוְנַת הַתּוֹס' הוּא רַק דְּנִיָּדְרוֹשׁ דְּפִטְרִי מִל"ת דְּשִׁמּוֹר אֲבָל בְּאַמַּת מְוַזְהָרוֹת כָּלֵל מְלֻאכָה כְּאַנְשִׁים רַק מִל"ת דְּשִׁמּוֹר פְּטִירִי וְעַיִן בְּרַא"ם פ' יִתְרוֹ וּבִשְׁעָה"מ ה' תְּפִלִּין וְהִבּוֹ וְאֲזַדָּא בְּזַה כָּל קוּשְׁיֹוֹת הָאֲחֵרוֹנִים הַנֶּ"ל וְא"כ רְאֵינִי מֵתוֹס' הַנֶּ"ל נִדְחָה אֲמָנָם בְּלֹא הַ מוֹכַח כֵּן מְכַמֵּה דוֹכְתֵי דַּע"ג דַּע"כ נְצַמַח מְזַה עוֹנֵשׁ מִיָּתֵהּ אוֹ קָרָפֶן מ"מ כִּינּוֹן דְּתַחֲלַת הַדִּין הוּא נֶגֶד אִיסוּר וְאֲמָרִינוּ דְּלְחוּמְרָא דְּרֻשִׁינוּ שׁוּב גַּם מְעַנְיָשִׁין וּמְבִיאִין קָרָפֶן ע"ז דְּלֹאוּ מְצַד סְפִקָא הוּא דְּלְחוּמְרָא מְקַשְׁיָנוּ לְכ"ע רַק כִּינּוֹן דְּאֲנֹו נַחְמִיר מְסַפִּיקָא ע"כ כַּוְנַת הַתּוֹרָה הֵיָתֵה לְחוּמְרָא וְשׁוּב הָוֵי וְדַאי וְכַוְנַת וְרַאָ' גַּם מִיְבָמוֹת ד"ח דְּאֲמָרִינוּ לְחוּמְרָא דְּרֻשִׁינוּ וְכָל הָעֲרִיּוֹת אִין עוֹלִין לִיְבוּם וּמְמִילָא אִם עֶבֶר וְיָבָם עָרוּהּ אִיכָא כָּרַת וְקָרָפֶן וְגַם אִיכָא עֲרִיּוֹת דְּחַיִּיבִין עֲלֵיהֶם מִיָּתֵהּ כְּמוֹ בְּתוֹ וְכַדוּמָה דַּא"ל דְּכַוְנַת הַש"ס רַק לְאִיסוּרָא אֲבָל לֹא שִׁיעֲנֵשׁ ע"ז דְּזוֹ לֹא שְׁמַעְנוּ כָּלֵל וְע"כ כַּמ"ש כִּינּוֹן דְּעֵיקַר הַדִּין עַל אִיסוּרָא שׁוּב אִיכָא גַם עוֹנֵשׁ דְּהָוֵי וְדַאי וְגַם הַתּוֹס' ב"ק ד"ג ד"ה דוּמְיָא בְּקוּשְׁיָתָם שֶׁהַקְּשׁוֹ וְנִימָא אִיפְכָא דְּהָא דְּמְקַשְׁיָנוּ לְחוּמְרָא הַנֶּ"ל מְבִיאִיסוּרָא אֲבָל בְּמִוּנָא לֹא ג"כ דַּס"ל הָא דְּלְחוּמְרָא מְקַשְׁיָנוּ הָוֵי וְדַאי רַק קוּשְׁיָתָם דְּשִׁם תַּחֲלַת הַדִּין הוּא עַל מְוַנָּא וּמְסַפֵּק אֲמָרִינוּ דְּקוּלָא לְנִתְבָּע וְא"כ כִּינּוֹן דְּמְסַפֵּק נִיָּקֵל לְנִתְבָּע שׁוּב בְּזַה מְהֵרָאוּי דְּנִיָּדְרוֹשׁ לְקוּלָא וְע"ז חִידוּשׁ ר"ת דְּמֵדָה הִיא בְּתוֹרָה ל"ש בְּאִיסוּרָא וְל"ש בְּמִוּנָא וּלְפִי שִׁטָּה זוֹ בְּאַמַּת גַּם הִיכָא דְּתַחֲלַת הַדִּין עַל עוֹנֵשׁ מִיָּתֵהּ וּמְלֻקוֹת וְקָרָפֶן ג"כ אֲזַלִּינוּ לְחוּמְרָא דְּחַיִּיב עוֹנֵשׁ דְּלְפִי שִׁטָּה זוֹ אִין הַטְעַם בְּהָא דְּדְרֻשִׁינוּ לְחוּמְרָא כַּנֶּ"ל מְשׁוּם דְּאֲנֹו מְוַכְרַחִין לְהַחְמִיר מְסַפֵּק רַק דְּכֵן הִיא הַמְדָה לְדְרוֹשׁ לְהַחְמִיר וּמְמִילָא גַם הִיכֵי דְּהַדִּין הוּא עַל עוֹנֵשׁ דְּרֻשִׁינוּ לְחוּמְרָא וְעַיִן בַּכַּמ"ג בְּפִתְיָה כּוּלְלַת לְאו"ח בְּחֻלְקָא הָא' אוֹת י"ד כְּתַב וְאַמְנָם צָרִיף לְדַעַת כִּי כְּפִי דַּעַתִּי בְּאִם יֵשׁ גַּז"ש לְחוּמְרָא וְג"ש לְקוּלָא וְכֵן בְּהִיקָשָׁא דַּאִין עוֹנֵשִׁין מֵהֶם דְּנִיָּהוּ דְּלְקוּלָא וּלְחוּמְרָא וּלְחוּמְרָא יִלְפִינוּ הִינּוּ מְסַפֵּק צָרִיף לְהַחְמִיר וּמ"מ מְסַפֵּק צָרִיף א"א לְעַנּוֹשׁ אַף מְלֻקוֹת וְכ"ש מִיָּתֵהּ ב"ד עכ"ל וְנִרְאָה ג"כ בְּכַוְנַתוֹ הִיכֵי דְּעֵיקַר הַדִּין הוּא רַק לְעַנְנֵי עוֹנֵשׁ וְלֹא לְעַנְנֵי אִיסוּר וְכַדְמוּכַח מְהֵרָאוּת שֶׁהִבֵּאתִי וּמ"ש דְּמְסַפֵּק צָרִיף לְהַחְמִיר הִינּוּ דַּע"י הַסְּפִקָא הָוֵי וְדַאי וְכַוְנַת: וְעכ"פ מ"ש מְהֵרָאוּת הַנֶּ"ל הִיכֵי דְּעֵיקַר הַדִּין לְעַנְנֵי קְטָלָא לֹא לְחוּמְרָא מְקַשְׁיָנוּ הָרִי עֵינְיָה רִואִים שֶׁכַּבֵּר קְדָמוֹ הַכַּמ"ג בְּזַה וּמ"מ דְּבָרֵי הַתּוֹס' ב"ק הַנֶּ"ל אִישְׁתַּמִּיט לִי לְהַפְמ"ג מְדָלָא הִבֵּיאָם כָּלֵל וְרַאִיתִי בְּתוֹס' שַׁבָּת קַל"ו ע"ב ד"ה

דַתְנִיָּא שְׁפַתְבוּ דְכִי גְמָרִי מְעַרְכִין לְחַוְמָרָא כְּמוֹ גְבִי קְדוּשָׁא אֲבָל לְקוּלָּא לְפִנְטְרוֹ מִבִּיאת
מְקַדְשׁ כְּשֶׁרָאָה לִוְבוֹ וְאִנְדָּם כְּאֵת לֹא יִלְפִינּוּ מְעַרְכִין אֲלֵא אֲדַרְבָּא מִמִּילָה לְחַוְמָרָא לְחִיבּוֹ
עַל בִּיאת מְקַדְשׁ וְלְכַאוּרָה הַדְּבָר מְפֹרֵשׁ כְּאִן דְּאָרְף הֵיכִי דְהֵדִין הוּא רַק נֶגֶד עֲוֹנָשׁ אֲזֵלִינּוּ
לְחַוְמָרָא וְחִיבֵי קַרְבָּן וּמוֹכַח ג' כ' דְלֵא ס' ל' כְּהֵרִיטְבָּא הַגְּ"ל אוּלָּם לִפְמִ"שׁ אֲפַתִּי אֵין רֵאִי
מְזַה דְבְּאֵמֶת הָא דְאֵינוּ חִיבֵי עַל ב"מ הַפְּוֹנָה דְגַם לְכַתְחֵלָה מְוֹתֵר מְדַאוּרִינִיָּתָא לִיפְנֵס
לְמְקַדְשׁ פִּינּוּ דְמִמְעֻטִּינּוּ לִי מְזַכֵּר עַד נִקְבָּה תְּשַׁלְּחוּ דְזָה א"צ שְׁלוּחַ א"כ אָף לְכַתְחֵלָה
מְוֹתֵר מְדַאוּרִינִיָּתָא לְכַנּוּס לְמְקַדְשׁ וְעֵינּוּ בְר"ם פ"ג מַה' ב"מ דְּכָל הֵיכִי דְקַתְנִי פְטוּר עַל
ב"מ כְּתִב דְמַכִּין אוֹתוֹ מִפֶּת מְרָדוֹת וְהֵינּוּ דְאֵינוּ אֲלֵא אִסוּר דְרַבְּנָן וְעֵינּוּ בְכ"מ שְׁם הִי"ט
וְכ"כ הַתּוֹס' בְּנֻדָּה כ"ח ע"ב ד"ה הָא בּוּזָה"ל דְּאֲדַרְבָּא מִמִּילָה א"ל לְמִילָף פְּדִי לְהַטְעִינוּ
שְׁלוּחַ ע"ש מוֹכַח דְלִמְאִי דְאֲמַרִּינּוּ דְפְטוּר אֵינוּ טְעוּן שְׁלוּחַ כְּלָל וְאֲפִילוּ לְכַתְחֵלָה רִשְׁאִי
לְכַנּוּס וְא"כ אֵין רֵאִי מִתּוֹס' הַגְּ"ל וְכַמ"ש פִּינּוּ דְעֵיקָר הֵדִין הוּא לְעַנְנּוּ אִסוּר בְּזָה אֲזֵלִינּוּ
לְחַוְמָרָא אָף הֵיכִי דְנִצְמַח מְזַה עֲוֹנָשׁ וְכַנ"ל וּמְצַאֲתִי בְּסִפְרֵי הַנְּדָפְס בְּלִבּוֹב שְׁנַת תְּרַכ"ו
נְדָפְס שְׁם ק"א מְנַכְד הַגְּאוּן בְּעַל הַפְּלָאָה וְכַתֵּב שְׁם דְּאָרְף דְאֵין חִיבֵינּוּ עַל ב"מ מ"מ לְכַתְחֵלָה
אִסוּר לִיפְנֵס ע"ש שְׁמִפְרֵשׁ בְּזָה דְבָרֵי הַסִּפְרֵי וְצ"ע בְּזָה אֲמָנָם מִמ"ש הַתּוֹס' בְּנֻדָּה שְׁם
בְּהָא דְמִמְעֻט בְּבִרְכוֹת קַרְבָּן טוֹמְטוּם וְאֲנִדְרוּגִינּוּס וְלֹא יִלְפִינּוּ לִי בְלֵא"ה מְעַרְכִין לְחַוְמָרָא
שְׁלֵא לְהַכְשִׁירוֹ לְעוֹלָה וּלְהִבִּיא קַרְבָּן אַחַר מְשׁוּם דְהֵתָם בְּקַרְבָּן נְדָבָה מִיָּרִי כְּגוֹן שְׁאֲמַר
ה"ז עוֹלָה וְהוּי קוּלָּא שְׁאֵינוּ קוּדְשׁ דְלֵא הוּי יִלְפִינּוּ מְעַרְכִין לְקוּלָּא אֲלֵא מִמִּילָה וְלְחַוְמָרָא
וְכַן הֵגִיָּה הַמְהַרְשֵׁ"א בְּתוֹס' שְׁפַת הַגְּ"ל ע"ש וּבְזָה הוּא עֵיקָר הֵדִין לְעַנְנּוּ קַרְבָּן אִם כְּשֶׁר
הוּא וְהוּי סִפְק חֵב"ע וְאִפ"ה כְּתִבוּ הַתּוֹס' דְאֲזֵלִינּוּ לְחַוְמָרָא וּמְחַוְיָב לְהִבִּיא וּמְפֹרֵשׁ בְּהֵדִיא
לְהִיפּוֹף מְדַבְרֵי הֵרִיטְבָּ"א שְׁהִבִּיא הַבְּאָר יַעֲקֹב הַגְּ"ל וּבְאֵמֶת הַתּוֹס' אֲזֵדוּ לְטַעֲמִיָּהוּ בְּכ"ק
הַגְּ"ל שְׁפַתְבוּ דְכִן הִיא הַמְדָּה דְמַקְשִׁינּוּ לְחַוְמָרָא אָף לְעַנְנּוּ לְהוֹצִיא מְמוֹן וְה"ה לְעַנְנּוּ קַרְבָּן
וּמְזַה מִיְּנֻשָׁב לִי מַה שְׁרֵאִיתִי לְאַחַד מְגֹדוּלֵי דוּרֵינוּ שְׁהַקְשָׁה דְדַבְרֵי הַתּוֹס' הַגְּ"ל בְּשְׁפַת
סְתָרֵי לְדַבְרֵי הַתּוֹס' חוֹלִין ד"י ע"ב ד"ה אֲלֵא שְׁפַתְבוּ וְעוֹד דְּאָרְף לְקוּלָּא מְטַמְאִין לִי לְשֶׁרוּף
קְדָשִׁים וּלְהִבִּיא קַרְבָּן אִם נִכְנַס לְמְקַדְשׁ הֵרִי דְזָה חֲשִׁיב קוּלָּא וּלְפַמ"שׁ א"ש וְלֹא דְמִי
לְהֵדִי כְּלָל דְשֵׁם הַלְכָה כִּן דְמַקְשִׁינּוּ לְחַוְמָרָא וְלֹא מְשׁוּם סִפְק לְכַף הוּי שְׁפִיר חוּמָרָא
דְמַחְוִיב לְהִבִּיא קַרְבָּן מִשְׁא"כ בְּחוֹלִין דְמַקְשׁוּ הַתּוֹס' דְדַלְמָא אֲזֵלִינּוּ בְּתֵר חֲזָקָה רַק
לְחַוְמָרָא הַפְּוֹנָה דְלֵא הוּי מְתוּרַת וְדֵאִי רַק מְשׁוּם סִפְק צְרִיכִין לְהַחְמִיר בְּזָה שְׁפִיר כְּתִבוּ
דֵא"א לְהַחְמִיר לְשֶׁרוּף הַקְדָּשִׁים וּלְהִבִּיא חֵב"ע וְז"ב וְעֵינּוּ בְּש"ס שְׁפַת ע"א דְאֲמַרִּינּוּ מַהוּ
דְתִימָא אָמַר ר' יְהוֹשֻׁעַ בֵּין לְקוּלָּא בֵּין לְחַוְמָרָא קַמ"ל דְלְחַוְמָרָא אָמַר וּלְקוּלָּא לֹא צ"ל
דְכִן נְתַקְבְּלָה הַהֲלָכָה דְרַק לְחַוְמָרָא אֲמַרִּינּוּ דְתַמְחַוִּינּוּ מְחַלְקִין וְלֹא לְקוּלָּא וְלֹא מְשׁוּם סִפְק
הוּא דְלְעַנְנּוּ קַרְבָּן ל"ש לְמִיזַל לְחַוְמָרָא וְעֵינּוּ בְּש"ס פְּרִיתוֹת דַּט"ו ע"ב דְהָא דְתַמְחַוִּינּוּ
מְחַלְקִין הוּי הַלְכָה שׁוּב הֵרֵאֲנִי בְּנִי הֵיקָר בְּחוּר"י רְצַתָּה נְפָשִׁי הַחֲרִיף וּבְקִי מו"ה חֲזִיִּים
שְׁלִי"ט דְבָרֵי הֵרִיטְבָּ"א בְּשְׁפַת שְׁם שְׁכַתֵּב בְּהֵדִיא דְלֵא מְשׁוּם סְפִיקָא הוּא דֵא"כ הִי אִסוּר
מְשׁוּם חֵב"ע ע"ש וּבְנֻדָּה ע"ב דְאָמַר אִם הִבִּיאֹנוּהוּ לִידֵי טוֹמְאָה לְהַחְמִיר לֹא נְבִיא לִידֵי
קַרְבָּן לְהַקְלֵל הוּא מְשׁוּם דְשֵׁם הוּי רַק מְדַרְבְּנָן עֵינּוּ בְּרִש"י שְׁם לְכַף א"א לְהַקְלֵל לְעַנְנּוּ
קַרְבָּן וְכָל ז"ב וּבְחֻזָּם נְדַחַק בְּזָה אֲחַד מְגֹדוּלֵי דוּרֵנוּ בְּסִפְרוֹ: וְדַרְף אַגַּב אוֹמַר מַה שְׁצַל"ע
אֲצִלֵי דְבָרֵי רִש"י שְׁפַת ל"ה ע"א ד"ה בְּשַׁלְמָא שְׁכַתֵּב וּבְשַׁלְמָא כִּי אָמַר הַלְכָה כַּר"י לְעַנְנּוּ
שְׁפַת א"ל דְחַוְמָרָא אָמַרָה וּבַע"ש אָמַר שְׁאֵם עֲשָׂה בּוֹ מְלֵאכָה מְבִיא אֲשֵׁם תְּלוּי וְצ"ע

אָצְלִי מִנִּי לְרִשְׁיִי דְמַבִּיא אֲשֶׁם תְּלוּי מִשׁוּם דְּמִסְפָּקָא לִי הוּ"ל לְפָרֵשׁ דְּאָסוּר לְכַתְּחִלָּה
לְעִשׂוֹת בּוּ מְלֹאכָה אָבֵל לְעֵינֵי אֲשֶׁם תְּלוּי הָנִי קוֹלָא דְדִילְמָא אִין הִלְכָה כִּרְ"י וְהָנִי חֲב"ע
וְלְכַאוּרָה בְּסַפִּיקָא דְדִינָא אִין לְהַבִּיא אֲשֶׁם תְּלוּי שׁוּב רְאִיתִי לְהַגָּאוֹן מו"ה מְרַדְכִי בְּנַעֲט
בְּסַפְרוֹ מְגוֹן אַבּוֹת שְׁעֵמֶד בְּזָה וְדַע דְּלִפְמִ"שׁ הַתּוֹס' בְּתַמּוּרָה דְכ"ח ע"ב ד"ה אוּ תְלוּף דְבַר
חֻדָּשׁ דְּגַבִּי בְּעֵלֵי חַיִּים אִית לֵן לְמִיַּעֲבֵד טְפִי לְקוֹלָא א"כ לֹא הָנִי צְרִיכִי הַתּוֹס' בְּשַׁבַּת וּבְנֻדָּה
הַנְּ"ל לְדַחּוּק בְּהָא דְבְּכּוּרוֹת דְמ"ב פִּינּוֹן דְּשָׁם הוּא לְעֵינֵי לְאַסּוּר בַּע"ח לְמַזְבֵּחַ שְׁטוֹנְמִטוּם
וְאֵנְדְרוּגִינּוּס לֹא יִהְיִי קְדוּשִׁים לְעוֹלָה הָנִי מְקַשְׁיָנּוּ יוֹתֵר לְקוֹלָא פְּדִי שְׁלֵא נְאַסּוּר בַּע"ח
וְהָנִי מְמַשׁ פְּהֵאִי דְתַמּוּרָה וְדְבָרֵי הַתּוֹס' סוֹתְרִין זֵא"ז וּבִהְיוּתִי בְּזָה הִרְהַרְתִּי בְּדַרְךָ הַחֲזִידוּד
לְתַרְזַן קוֹשְׁיַת הַפְּנִים יָפוֹת פ' וַיִּקְהַל בְּהָא דְכַתֵּב רִשְׁ"י הַקְּדִים לְהֵם אֲזַהֲרַת שַׁבַּת לְצִוּוֵי
מְלֹאכֶת הַמְּשָׁפָן לומר שְׁאִינוּ דוֹחָה אֵת הַשַּׁבַּת וְהַבִּיא בְּשָׁם הַמְּפֹרָשִׁים לְהַקְשׁוֹת לְמָה
שְׁפִירִשׁ"י בְּאֲזַהֲרַת שַׁבַּת בַּפ' תַּשָּׂא בְּאַמִּירַת הַשִּׁי"ת לְמִשָּׁה אָף אֵת שַׁבְּתוֹתֵי תַשְׁמְרוּ לְמַעַט
שְׁאִין מְלֹאכֶת הַמְּשָׁפָן דוֹחָה שַׁבַּת לִמ"ל קְרָא יִתִּירָא הוּ"ל לְהַקְדִים אֲזַהֲרַת שַׁבַּת קוֹדֵם
עֲשִׂיַת הַמְּשָׁפָן כְּמוֹ שְׁעֵשָׂה מִשָּׁה פְּשָׁאֲמֵר לִישְׂרָאֵל (וְעֵינֵי בְּפְנִים יָפוֹת שָׁם שְׁכַתֵּב דְבַר
חֻכְמָה לְחַלֵּק בֵּין הַפְּלִים לְהַמְשָׁפָן אָף אִין דְּבָרֵי מוֹסְפָמִים דְּלָרוּב הַפּוֹסְקִים יֵשׁ בְּנִין
וּסְתִירָה גְמוּרָה בְּכָלִים עֵינֵי בַב"י או"ח ס' שִׁי"ד וּבְחֻבּוּרֵי הָאֲרָכְתִי בְּזָה וַאֲכ"מ) וְהַנְּ"ל
דְּלְכַאוּרָה יֵשׁ לְהַעִיר לִפְמִ"שׁ הַנְּחַלֵּת שַׁבְּעָה בְּהַקְדָּמָתוֹ דְּלְעוֹלָם כֹּל הִיכִי דְדִיִּיקִינּוּ דְזָה
חֻשׁוֹב מְחַבִּירוֹ מְדַכְתִּיב רֵאשׁוֹן בְּפָסוּק הֵינּוּ דוֹקָא אִם כְּתִיב דְבַר זָה ב' אוּ ג' פְּעַמִּים
בְּתוּרָה וְכַתִּיב כֹּל פַּעַם בְּשׁוּנָה אָבֵל אִם לֹא כְּתִיב בְּתוּרָה רַק פַּעַם אֶחָד שְׁקוּלִים הֵם דְּהָא
א"א לְהַזְפִיר אֵת שְׁנֵיהֶם בְּפַעַם אֶחָד ע"ש שְׁהָאֲרִיף בְּזָה (וְעֵינֵי בְּתוֹס' חֲגִיגָה י"ב ע"ב ד"ה
וְאֵת שְׁכַתְּבוּ כֹה"ג וְעֵינֵי כֹן בְּמַהֲרָשׁ"א פְּסָחִים קִי"ד ע"א ד"ה עַד שְׁמַגִיעַ ע"ש וּבְנֵי הַבְּחוּר
מֵהַר"ח הַנְּ"ל נ"י הַקְּשָׁה מְדַבְּרֵי הַחו"מ ס' ט"ו מְקַדִּימִין דִּין הֵיְתוּם לְדִין הָאֲלֻמָּנָה שְׁנֵאֲמַר
שְׁפָטוּ יְתוּם רִיבּוֹ אֲלֻמָּנָה ע"ש וְאוּלַי י"ל פִּינּוֹן דְּגַם בְּתוּרָה פ' עַקֵּב כְּתִיב עוֹשֶׂה מְשַׁפֵּט
יְתוּם וְאֲלֻמָּנָה הָרִי דְבַמְשַׁפֵּט הַקּוֹדֵם ב' פְּעַמִּים יְתוּם לְאֲלֻמָּנָה וְלָכֵף הָנִי שְׁפִיר רֵאִי
מֵהַהַקְדָּמָה וְהַבֵּן וַצ"ע עוֹד בְּזָה) וְקִשָּׁה לְכַאוּרָה מְדַבְּרֵי רִשְׁ"י הַנְּ"ל שְׁכַתֵּב שְׁהַקְדִים שַׁבַּת
לְמְלֹאכֶת הַמְּשָׁפָן לומר שְׁאִינוּ דוֹחָה שַׁבַּת הָאִיף מוֹכַח מֵהָא דְהַקְדִים דְּשַׁבַּת חֲמִיר דְּלִמָּא
מְשָׁפָן חֲמוּר וְאֲדַרְבָּא מְשָׁפָן דוֹחָה שַׁבַּת דְּמֵהַקְדָּמָה פַּעַם אֶחָד אִין רֵאִי דְהַמְּקוֹדֵם חֻשׁוֹב
וּי"ל דְּאִין הַכּוֹנֵנָה דְּמֵהַקְדָּמָה מוֹכַח דְּדוֹחָה שַׁבַּת רַק פִּינּוֹן דְּסַמִּיף שַׁבַּת לְמְלֹאכֶת הַמְּשָׁפָן
ע"כ פְּנוּנַת הַתּוּרָה הֵיְתָה דְאֶחָד גְּדוּחָה מְפִנֵי חֲבִירוֹ וְכַעֲיִן דְּאֲמַרִינוּ בְּכֻלָּאִים בְּצִיצִית
דְּמֵהַסְּמוּכִין מוֹכַח דְּצִיצִית דוֹחָה כְּלָאִים ה"נ הַהוֹכְחָה הִיא רַק מְדַסְמִיף שַׁבַּת לְמְשָׁפָן וְכֹן
הוּא בְּמַכִּילְתָּא פ' וַיִּקְהַל אָף קִשָּׁה דְאַפְתִי מִנִּי לְדֵהַסְּמוּכִין אֲתִי דְאִינוּ דוֹחָה שַׁבַּת דִּילְמָא
בְּהִיפוּף וְנִימָא דְאַתִּי לְהוֹרוֹת דְּדַחֵי שַׁבַּת וְכְמוֹ שְׁהַקְשׁוּ הַתּוֹס' יְבָמוֹת בְּסוּגִיא דְעֵלְי' לְעֵינֵי
כְּלָאִים בְּצִיצִית וְשָׁם תִּקְרָצוּ דְלְאַסּוּר ל"צ קְרָא וְכָאֵן ל"ש תִּקְרוּצֵם דְאֲדַרְבָּא צְרִיף קְרָא
לְהִיתִירָא (וְעֵינֵי בְּסוּגִיא שָׁם בִּיבָמוֹת מֵהַ שְׁמִפְלָפֵל הַש"ס בְּהָא דְצְרִיף קְרָא דְאִינוּ דוֹחָה
שַׁבַּת ע"ש) וַצ"ל פִּינּוֹן דְאִיכָּא לְמִזְדַּרְשׁ לְקוֹלָא וְלְחוּמָרָא לְחוּמָרָא דְרִשְׁיָנּוּ לומר דְאִינוּ
דוֹחָה שַׁבַּת וְהֵנָּה לִפְמִ"שׁ הַטַּעַם דְּלְחוּמָרָא דְרִשְׁיָנּוּ הוּא מִשׁוּם דְּמִסְפִּיקָא צְרִיכִין לְהַחֲמִיר
וְע"כ פְּנוּנַת הַתּוּרָה הִי לְחוּמָרָא וְכַנִּי"ל וּי"ל דְזָה תְלוּי אִי סְפִיקָא דְאוּרִיִּיתָא לְחוּמָרָא
מֵה"ת אוּ לְקוֹלָא דְלֵהַר"ם דְסְפִיקָא לְקוֹלָא מֵה"ת א"כ אֲדַרְבָּא בְּסַפִּיקָא הָנִי מְקַלִּין וּי"ל
לְקוֹלָא מְקַשְׁיָנּוּ וְאָף דְבְּאִיסוּר פְּרַת כְּתִבוּ הַפּוֹסְקִים דְהַר"ם מוֹדָה דְסְפִיקָא לְחוּמָרָא מֵה"ת

ושבת היא איסור סקילה וכרת מ"מ לפי מה דאמרין ביבמות דאיצטריף ללאו דמחמר
ע"ש א"כ בזה ספיקא לקולא מה"ת וי"ל דכוננת התורה היא לקולא לומר דדחי שבת
בלאו דמחמר וא"ל דבלאו בעלמא ל"צ קרא להיתירא דבלא"ה גדע דעדול"ת מפלאים
בציצית דז"א כמו דאמרין ביבמות ד"ו שם דמה להנהו שפן הכשר מצוה ע"ש ושפיר
צריף קרא להיתירא (ודע דפנים יפות פ' תשא הביא בשם אביו הגאון להקשות בהא
דיליף ביבמות שם דעדול"ת שיב"כ מדכתיב את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו שאין
בגנן ביהמ"ק ד"ש מאי לאו בונה נסותר ומוקי בלאו דמחמר ואמאי לא יליף מדאיצטריף
אף למעט שלא ידחה מלאכת המשכן את השבת והקא אין לדחות בלאו דמחמר דע"כ
מחמר לא הוי במשכן דהא כל דהוי במשכן הוי אב מלאכה ומחמר אינו אלא בלאו ולא
במיתה וכרת ע"כ דלא הוי במשכן עכד"ק ונהנה לחד פירוש וגירסא בתוס' שבת דצ"ו
ע"ב דגם התולדות הוי במשכן רק משום דלא חשיבא לא הוי אב ועיין בתוס' ריש ב"ק
בנדאי ל"ק דשפיר י"ל דמחמר הוי במשכן ואפ"ה לא הוי אב משום דלא חשיבא ואפ"י
לאידך גירסא דתולדות לא הוי במשכן מ"מ אין נ"ל כלל לומר דמחמר ל"ה במשכן דהא
נסעו עם העגלות וחרשו עם הבהמות ואיך אפשר לומר דמחמר לא הנה במשכן והא
דלא הוי אב זה ידעינן ממעוטא דקרא כדיליף בשבת קנ"ד לכתוב רחמנא ל"ת כל מלאכה
ובהמתה אתה ל"ל הוא ניהו דמחמיר בהמתו לא לחייב ע"ש לכך אף דהוי במשכן מ"מ
התורה מייעטה ממיתה וכרת והא ראי' דהא למ"ד הכערה לאו יצאת אטו לדידיה הכערה
לא הי' במשכן א"ו דאף דהוי במשכן מ"מ התורה מייעטה וה"נ במחמר וז"נ ול"ק כלל
ועוד פתבתי בזה בחיבורי ואכ"מ) ולפי"ז הא דקיי"ל לחומרא מקשינן הטעם הוא משום
דספק לחומרא מה"ת פשיטות החולקים על הר"ם ונהנה בש"ס ב"מ דף פ"ו איתא דקא
מיפלגי במתיבתא דרקיע בספק אם בהרת קודמת לשיער לבן דהקב"ה אומר טהור
וכולהו מתיבתא דרקיע אמרו טמא וכתב בספר בגני אריאל להגאון מהר"ש האבד"ק
אמשטרדם דפלוגתתם הוא בזה אם מדאו' לקולא מה"ת או לחומרא ע"ש (ומצאתי בספר
דברי אמת קונטרס וא"ו שכתב דהו' ספק אם בהרת קדמה לש"ל הוא מטעם דלקולא
ולחומרא לחומרא דרשינן ע"ש) ואנן קיי"ל דטמא אף דרבה ב"נ אומר טהור עיין בכ"מ
בפ"ב מה' טומאות צרעת פינן דאמר פן בשעת יציאת נשמתו הוי בכלל לא בשמים היא
ואין למדין הלכה ממנו ועכ"פ חזינן דהקב"ה בעצמו ס"ל מדאו' לקולא מה"ת ולדינן
דקיי"ל פמתיבתא דרקיע הוי לחומרא וא"כ מיושב לנכון גושית הפני"ה הנ"ל דמשה
שפיר קאמר בהקדמת שבת למשכן דמוכח מינ' דאינו דוחה שבת פפי מה דקיי"ל לדינן
דמדאו' לחומרא מה"ת א"כ לחומרא דרשינן אבל הקב"ה בעצמו דסובר לקולא מה"ת
ובדיד' לקולא דרשינן לכך הוצרך לומר אף את שבתותי למעט בהדיא שא"ד שבת
דמהקדמה הוי משה מפרש לקולא לשיטתו של השי"ת והבן פי נכון הוא ע"ד החדוד אף
המלא הרועים במערכת היקש כתב דבספק פירוש דקרא גם הר"ם מודה דספיקא
לחומרא ע"ש בדבריו ואין להאריך ועיין בשעה"מ ה' ע"ז שהקשה בהא דפריף הש"ס
בתגיגה למ"ל זכורף הא בלא"ה הוי מ"ע שהזמ"ג דהא בלא קרא הוי דרשינן כל שישנו
בליפ"ר ישנו בר"פ כמו דדרשינן כל שישנו בל"ת חמץ ישנו בקום אכול מצה ולפי
שיטות הריטב"א י"ל דהא אפשר למידרוש איפכא כל שאינו בר"פ אינו בלאו דל"י פ"ר
ואי דלחומרא דרשינן הא פאן הנ"מ לענין קרבן ודרשינן לקולא אמנם לפמ"ש התוס'

בפסחים דמספיקא לרישא דרשינן יותר שפיר קשה ועיין בשעה"מ שם ואין להאריך
ובתוס' פסחים ל"ב ע"ב מוכח ג"כ דלא ס"ל פהריטב"א ע"ש בד"ה מעילה שהקשו לעגנן
קרפן דנימא לחומרא דרשינן יעו"ש: והנה הרב מהרי"א הנ"ל הביא בתשובותיו דברי
הפמ"ג בגינת ונרדים שמסתפק היכי דאם נימא לאיסורא נפקא לן גולא בעלמא ואם
נימא להיתירא נפקא לן מזה חומרא בעלמא אם אמרינן בכה"ג לחומרא מקשינן והניח
בצ"ע והוא תמה עליו דנעלם ממנו הש"ס בקידושין ס"ח לעגנן דלא תפסי בה קידושין
(ויהי' גולא דאינה צריכה גט) בשאר עריות דלא מקשינן לנדה דליתפוס קידושין משום
לחומרא מקשינן יכתבו שם בתוס' וראשונים דאע"ג דכי נימא דלא תפסי בה קידושין
יהי' גולא דאינה צריכה גט עכ"ז יש חומרא שיהיה הנולד ממזר מוכח מזה דיש חומרא
א שצמח מזה גולא לעגנן אחר מ"מ אמרינן דלחומרא מקשינן עכ"ד עיין ברמב"ן על
קידושין שם ותראה שלא דמי לשם דנ"ל ואינה קושיא שפניו שאותן שהחמיר הפתוב
באיסורין יצאת בלא גט ולא פירש' התורה בזה גולא מפני שהתורה הטמירה בהן
בתמורין הוא וחומר האיסור קאמרינן ולא חומר הקידושין הללו וא"כ ל"ד לש"ס דהתם
תזנין דהתורה הטמינה החומרא שלא יתפסו הקידושין דלכך הטמירה בתמורין שלא
יתפסו הקידושין ולא תהא צריכה גט ויהי' הנולד ממזר ועיין פריטב"א שם שפתב ג"כ
פהרמב"ן ואין מזה ראי' לספיקו של הגו"ר והבן ומדברי התוס' בשפת קל"ו מוכח
דבכה"ג לא לחומרא מקשינן שכתבו בהא דאיצטריך קרא למעט טומטום ואנדרוגינוס
שאיןם קדושים והא בלא"ה גילף להו מערכין לחומרא דהינן חומרא שאין קדושה חלה
עליהם וצריך להביא קרפן אחר ובדוסק אומר ר"י דאדברא היא גולא שאם לא מצא
אלא אנדרוגינוס יהא יושב ובטיל כו' ע"ש הרי דאע"ג דאיפא חומרא במה שצריך להביא
קרפן אחר מ"מ הואיל ונצמח מזה גולא באם לא מצא אלא אנדרוגינוס בכה"ג לא
לחומרא מקשינן ונראה לכאורה בזה דהדבר שקול וצריכים להחמיר בכל צד דזה ספק
גמור הוא האיך להקיש פנין דבכל צד איפא חומרא והבן ועלה ברעיוני ע"ד פלפול עפי"ז
בהא דמנחות ד"מ סדין בציצית ב"ש פוטרין ופירש"י משום דלא דרשי סמוכין למשרי
פלאים בציצית והאי דנקט לשון פטור וחייב ולא נקט לשון אוסרין ומתירין משום
דציצית חובת מנא הוא ע"ש והקשו התוס' שם דא"כ קשה להאי מ"ד דס"ל חובת גברא
דפלוגתא דאמוראי היא ע"ש בדבריהם והנראה דעודהקשו התוס' הא אמרינן במשנה
תורה לכ"ע דרשינן סמוכין והתירוץ הנכון בזה לפי מה שהקשו התוס' ביבמות דלידרוש
הסמוכין איפא לחומרא דלא תלבש שעטנז אף במקום גדילים ותירצו דלחומרא ל"צ
קרא וי"ל דה"ט דב"ש דאינהו מפקי עדול"ת מראשו וכמ"ש התוס' שם (ויכבר פתבו
האחרונים דלפי מה שדחו הש"ס ביבמות דליפא למילף מנזיר משום שישינו בשאלה
וב"ש הא ס"ל א"ש להקדש והדברים עתיקין) וא"כ פנין דידעינן עדול"ת במקום אחר
שוב איצטריך קרא לאיסורא ושפיר דרשי הסמוכין לחומרא אמןם י"ל דאף דבכל
התורה ידעינן דעדול"ת מ"מ בכלאים בציצית בטלית של צמר דאפשר במינו מן הסברא
נאסור פניו דאפשר לקיים שניהם ובכל התורה היכי דאפשר לקיים שניהם אין עדול"ת
נאפתי ל"צ קרא לאיסורא אף בטלית של פשתן דא"א לקיים שניהם דהתכלת עכ"פ הם
פלאים בזה שפיר צריך קרא לאיסורא ולפ"ז יש לנו לומר דיכולת בדינו לדרוש
הסמוכין לכל צד הו להיתירא והו לאיסורא ובכל אופן צריך קרא להיתירא צריך משום

טלית של צמר ולא יסורא צריף משום טלית של פשתן ואכתי מנא ידעי ב"ש לידרוש הסמוכין לכחוקמרא דלמא לקולא דגם לקולא צריף קרא וכנ"ל אמנם י"ל פיון דעכ"פ גם לאיסורא נוכל לדרוש א"כ לקולא ולחוקמרא לחוקמרא דרשינן אף י"ל דהא גם בהחוקמרא איכא קולא לפמ"ש התוס' בשבת ה"ל דזה קולא דאם לא מצא כו' יהא יושב ובטיל רק דדחו שם דדוקא גבי סנפה דהמצנה עוברת וא"א לעשותה עוד אפילו אם ימצא אח"כ אבל גבי קרבן אם אינו מוצא עכשיו אלא אנדרוגינוס אח"כ ימצא יעו"ש בדבריהם היקרים והנה המרדכי פתב דהתורה לא אסרה לבישת הפגד בלא ציצית רק דחייבה לעשות ציצית בפגד אבל על הלבישה ליכא איסורא ולכך בשבת דא"א לעשות הציצית מותר ללפוש הפגד בלא ציצית וכ' המג"א בסי' י"ג דאף בחול בעיר שאינם נמצאים ציצית יכול ללפוש הפגד בלא ציצית ע"ש א"כ לפי"ז איכא בזה גם קולא היכי דלא ימצא ציצית רק משל פלאים אם דרשינן הסמוכין לחוקמרא יהא יושב ובטיל בזה ליכא דחיית התוס' פיון דמותר ללפוש הפגד הוי מצנה עוברת והבן היטב ומעתה י"ל דמשום זה נוכל באמת לומר דהא דב"ש אסרי פלאים בציצית הוא רק מספק וכנ"ל פיון דבכל צד יש לחוקמרא לא ידעינן בבניאור פירוש הסמוכין אי לאיסורא או להיתירא ומספק אסור ונ"מ לפי"ז היכי דבאמת אינו מוצא ציצית רק מפלאים אסור ללפוש הפגד לב"ש דהאיה נתיר לו ללפוש הפגד דלמא פנונת התורה לקולא א"כ יש לו ציצית ואסור ללפוש הפגד בלא ציצית ולבטל מ"ע (ואף שכתב המרדכי דעל לבישת הפגד ליכא איסורא זה דוקא בשבת דא"א לו לעשות הציצית או בחול במקום שאין לו ציצית של פלאים רק משום ספיקא דילן דלא ידעינן פנונת התורה ומחמירין לאסור הציצית הללו אבל עכ"פ לא נוכל להתיר לו לבישת הפגד בלא ציצית משום ספיקא דידן והבן היטב) ולפי"ז יש לתרץ שפיר הו' דקתני פוטרין ולא קתני אוסרין בכדי לאשמעין דב"ש אסרי פלאים בציצית בנדאי ולא משום ספק ואי הו' קתני אוסרין הו"א דב"ש רק משום ספק אוסרין לחוקמרא אבל לא פטרי לה בנדאי והיכא דלא יהיו לו ציצית במינו יאסור ללפוש הפגד וכנ"ל לכך קתני פוטרין לאשמעין הו' דבנדאי פטרי והיכי דאין לו ציצית רק של פלאים מותר ללפוש הפגד בלא ציצית ורבוחא גדולה אשמעין בלישנא דפוטרין אמנם זה דוקא למ"ד ציצית חובת גברא אבל למ"ד חובת טלית ליכא נ"מ כלל בלבישה דאף אם אינו לובשו אם מותר בכלאים בציצית ואין תולה הציצית בהפגד מבטל המ"ע וא"כ אף אי הו' קתני אוסרין נודע דעכ"פ אסור לתלות הציצית של פלאים אף באין לו אחרים ממילא יהי' מותר גם ללפוש דאינו מוסיף אסור כלל בלבישה יותר ממה שמונח בקונפסא בלא ציצית ושפיר יכול למיתני אוסרין רק ע"ז תירץ רש"י בפשוט דאם ח"מ שפיר קתני פוטרין דבאינו לובשה שייך לשון פטור ואיסור והיתר נמי בהא תליא וא"כ מיושב קושיות התוס' לנכון דל"ק דלמ"ד ח"ג דלדידן א"ש הו' דתני פוטרין לאשמעין דפטור בנדאי וכנ"ל והבן הטיב וכתבתי מה שעולה ברעיוני בעת הפתיכה ע"ד פלפול וקוב"ה חדי' ביה ולפי דברי התוס' בשבת ה"ל הו' דלא אמרינן לחוקמרא מקשינן משום דאיכא ג"כ קולא באם לא מצא אלא אנדרוגינוס וכו' מיושב ג"כ קושיות התוס' בתמורה ד' כ"ח ד"ה או חילוף ה"ל והבן: ודרף אגב אמר במה שראיתי בעסקי בענין זה להיז מלאכי בכללי הפ"ף אות שכ"ג בהא דאמרינן כל דין שאתה דן תחלתו להחמיר וסופו להקל אינו דין והקשה מש"ס מנחות דפ"ו במשנה דאמר אף כל המנחות הוי בדין שישענו שמו

זית מה מנורה שאינה לאכילה טעונה שמן זית זה מנחות שהן לאכילה א"ד שיטענו שמן זית זה ת"ל זה פתית למאור ולא זה פתית למנחות מוכח דאי לאו מיעוטא מצינו למילף הכי בק"ו פינו דתחלתו להחמיר אף דסופו להקל והוא תימא דאף בלא מיעוטא לא הוי מצינו למילף הכי בק"ו פינו דסופו להקל דאם לא מצא שמן זית זה יהי יושב ובטל כדאמרין כה"ג בפסחים כ"ז ובסנפך ל"ו ע"ש שהתעצם בקושיא זו ומירץ בדוחק ולכאורה י"ל דהו מתניתין אתיא כר"י דל"ל הא דכל דין שאתה דן תחלתו להחמיר וסופו להקל א"ד כדאיתא בפסחים ובסנפך שם אף מפסחים מוכח לכאורה דר"י חזר בו דהא אמר חזר ר"י ודנו דין אחר ועיין בזה בט"א ר"ה כ"ג ע"א אמן לפי דעתי בפשוט ל"ק דעיקר הטעם דבסופו להקל א"ד הוא משום פינו דחמיר א"א להכניס בו קולא עיין בפירש"י שם וא"כ זה דוקא בפסחים ובסנפך שם דהוי הק"ו דדבר שאנו דנין עליו הוא חמיר פגון בחמץ דחמיר מנותר שאינו בב"י וב"י וחמץ ישנו בב"י ובב"י וכן סנפך חמיר שנוהג בלילות פבימים לכה"א לגרום בו קולא ע"י הק"ו אבל במנחות שם אטו מנחות חמירי ממנורה הא הם שניהם מ"ע שוין רק הק"ו הוא בזה הפרט לענין זית זה דיותר יש להקפיד בשמן זית זה באכילה מבהדלקה אבל לא דמנחות חמירי ממנורה ושפיר יש לעשות הק"ו אף דסופו להקל באם לא מצא שמן זית זה הא גם במנורה חזינין דהתורה הקפידה דוקא על זית זה ובאם לא מצא לא ידליק וה"ה במנחות פן דבאמת המ"ע דמנחות לא חמירא פלל ממנורה ואין לחוש אם יגרום בו קולא וא"ש ול"ק קושית היד מלאכי וז"ב ופשוט לפענ"ד ודברי הרשב"א שהביא כת"ה שכתב דספק נזקין להחמיר יענין בכתם סופר חיו"ד סי' רמ"א מ"ש בדבריו ואנכי הארכתי הרבה בחזושי בזה ואכ"מ ובעיקר קושיות הש"ק הנ"ל יפה כתב הגאון מהרא"י נ"י דאף דמבישראל ממעטינו גרים עכ"ז מרבינו נשים דהן הן מישראל וכיון דנשים חייבות שוב ממילא עבדים חייבי מגז"ש דלה לה וז"פ וכדמוכח מש"ס נזיר דס"א שהבאתי לעיל ע"ש ומה שהביא הרב מהרא"י עוד בתשובתו קושיות הר"ש בזה דנזיר הנ"ל דמרבי מבנ"י עבדים ולא איצטריך לרבווי גרים משמע לכאורה דגרים בכלל בני עיין בקה"י פאות ג' שעמד בזה וכתב ליישב דגרים ילפינו מאיש פי יפליא ע"ש בדבריו: ובמ"ש פבזו דהיכי דכתיב ישראל גם גרים בכלל צדקו דבריו דדוקא בני"י לא מקרי דאביהם לאו ישראל הוא אבל הם עצמם ישראלים גמורים ניהו ועיין בספר יראים בעמוד היראה סי' י"ג שכתב וגר בכלל ישראל הוא ועיין ב"מ פ' ה'הב דגר בכלל עמיתו ועמיתו הוא ירא אלקים כדדרשינו עם שאתה בתורה ומצנת ויש לי עוד הרהורי דברים בכל העניינים הללו רק אין הזמן גורם עתה להאריך עוד ופה תהיה שבימת קולמסי ואי"ה עוד חזון למועד להשתעשע עמו עוד באהבתה של תורה ומה שהאריך עוד כת"ה בענין דברי המהרי"ט בפי שנשבע שלא ישא בת ישראל על אשתו אם גיורת בכלל והביא המהרי"ט ראי' ממה שהגר יכול לומר לאבותינו וכתב הרב מהרי"א לחלק בין לקרוא אב שהוא שם משותף גם למי שגדול מחבירו אבל בת לא תקרא אלא למי שהוליד אותה וע"ז האריך כת"ה והביא דמצינו שקורין בני למי שאינו בנו כדאיתא בדוכתי טובא שקורא הרב לתלמידו בנו וכן איתא בשבת י"ג בתי בימי לבונה ועוד בדוכתי טובא יענין מר עוד בח"מ ס"ס מ"ב בהגה"ה מי שמגדל תום בתוך ביתו וכתב עליו בפטר בני כו' אבי או אמי לא מקרי מזונה וכשר ועיין בד"מ שם שהביא תשובת מיימוני שכתב עוד דלשון חשיבות הוא כמו

בְּנֵי לְדַבְרֵי הַקְּשִׁיבָה ע"ש ולפ"ז י"ל דְּדוֹקָא הֵיכִי דְאִיפָא לְמִימַר דְּמִתְפַּנּוּן לְלִשׁוֹן חֲשִׁיבוֹת
אָבֵל הֵיכִי דְנִשְׁבַּע שְׁלֵא יִשָּׂא בֵּת יִשְׂרָאֵל דְּלֵאִיתְפַּנּוּן לְלִשׁוֹן חֲשִׁיבוֹת י"ל דְּגִיּוֹרֵת לֹא
מְקַרֵי בֵּת יִשְׂרָאֵל וְהֵבֵן נֵאִין לְהֶאֱרִיף עוֹד וְהִנְנִי בְּזֵה יְדִידוֹ דו"ש בְּאַהֲבָה רַבָּה וְאַהֲבַת
עוֹלָם מְכַבְּדוֹ וּמוֹקִירוֹ בְּלִיתִי מִפִּירוֹ מְבָרְכוֹ בְּכָל טוֹב סְלָה הֲצַעִיר אֲבָרְהָם מְנַחֵם מַעֲנֵדֵל
הַלְוֵי אַבְד"ק סַנְעֻטִין וְהַגְּלִיל יַע"א: סִימָן יז בְּנִים בְּמָה שְׁנַחְלֵקוּ ר' מֵאִיר ור' יְהוּדָה בְּבָנִים
שְׂאִין עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם בְּרוּף הוּא אִם נִקְרְאִים בְּנִים פְּתַבְתִּי בְּנִדְפָס בְּמַעֲרַכָּה זֹ
אוֹת ע"ג דְּדוֹקָא לְגַבֵּי הַמְּקוֹם ב"ה הוּא שְׁנַחְלֵקוּ אָבֵל וְדָאֵי לְגַבֵּי אָבִיו בְּשֵׁר וְדָם פְּוֹלֵי
עֲלֵמָא מוֹדוֹ דְּנִקְרָא בֵּן לְאָבִיו וְעַל זֶה פְּתַב לִי יְדִידֵי הָרַב מוֹהַר"ר שְׁלֹום נֵאֻטְנֹזָאן יצ"ו
מַעִיר שְׂדֵה לְבָן וְז"ל בְּמַעֲרַכַת בֵּי"ת אוֹת ע"ג הַחֲזִילִיק דְּבָן לְאָבִיו וְדָאֵי קְרוּי פִּינּוֹן כְּבוֹד
קִדְשׁוֹ בְּזֵה לְדַעַת הָרַב בֵּית חֲדָשׁ בֵּאֵה"ע ס' קנ"ו ס"ד וְז"ל וּמ"ש וְאַפִּילוּ הִנִּיחַ זָרַע עוֹבֵר
עֲבִירָה וְכו' מִשׁוּם דְּמַדְרַשְׁתָּ עֵינִן עֲלִיו מִשְׁמַע פֶּל זָרַע בְּעוֹלָם פּוֹטֵר אָבֵל לְהַתּוֹסֵ' וְהֵרָא"ש
דְּמִבֵּן אִין לוֹ דְּגַבֵּי יְבוּם לֹא דְרָשִׁי מִיְנֵיהּ אֵלָא מִמְּזוֹר קָשָׁה מִנ"ל זָרַע עוֹבֵר עֲבִירָה וְיִשׁ
לוֹמֵר דְּמִסְבָּרָא אֲתָא דְהָרֵי בְּנוֹ הוּא וְלֹא אֲשַׁכְּחֵן דְּנִתְבַּטַּל שֵׁם בֵּן מְרֻשְׁעִים וְהָא דְפִלְגִי
ר"מ ור' יְהוּדָה בַּסֵּפ"ק דְּקִדְוִשִׁין וּמִשְׁמַע דְּהִלְכָּה כַר' יְהוּדָה דָּאִם אִין נוֹהֲגִים מְנַהֵג בְּנִים
אִינּוּן קְרוּיִין בְּנִים אִינּוּן אֵלָא לוֹמֵר שְׂאִין קְרוּיִין בְּנִים לְמְקוֹם בְּרוּף הוּא אָבֵל וְדָאֵי דְהוּי בֵּן
לְאָבִיו הַמּוֹלִידוֹ אֲפִילוּ הִנֵּה רִשְׁעָה גְמוּר תִּדַע וְכו' עכ"ל יצ"ו: סִימָן יח בְּנֵי בְנִים אִם הֵם
כְּבָנִים לְעַנְיָן פְּרִיָּה וּרְבִיָּה וְלִשְׂאָר דְּבָרִים וְאִם גַּם בְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם בְּנֵי בְנִים פְּתַבְתִּי
בְּנִדְפָס בְּאוֹת ס' וְעַתָּה רְאִיתִי דְּבָרֵי הַזֶּהֱרַק דְּקָדוֹשׁ בְּפִרְשַׁת וַיְחִי דָּף רל"ג בְּפָסוּק וַיְבָרְכֵם
תָּא חֲזִי בְּרַבְרָא דְּבָרֵי לֹון לְבָנֵי יוֹסֵף אֲמַאי אֲקָדִים לְהוּ בְּרַכָּאָן עַד לֹא יִבְרַךְ לְבָנוּי אֵלָא
מִפְּאָן דְּחַבִּיבוּתָא דְּבָנֵי בְנוּי חֲבִיב עֲלֵיהּ דְּבַר נִשׁ מִבְּנוּי וּבְגִין כֶּף אֲקָדִים חַבִּיבוּת דְּבָנֵי בְנוּי
קוֹדֵם לְבָנוּי לְבָרְכָה לֹון בְּקַדְמִיתָא וְכו' עי"ש וְהוּא דְּבַר חֲדָשׁ אֲצִלֵי וּלְפִי זֶה נִרְאָה דְּהִנֵּה
צָרִיף לוֹמֵר דְּבָן הֵבֵן נִקְרָא בְּנֵי בְלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם פִּינּוֹן שְׁחַבִּיב עֲלִיו כֶּף וְאַנּוּן פְּסָקִינוּ
דְּבָנֵי בְנִים אִינּוּם כְּבָנִים לְעַנְיָן נְדָרִים דְּאֲזִלִּין בְּתַר לִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם וְהַנּוֹדֵר מִן הַבְּנִים מוֹתֵר
בְּבָנֵי בְנִים פְּדֵאִיתָא בִּי"ד ס' רטו"ב סְעִיף מ"ו וְכוּן לְעַנְיָן מִתְּנָה וְלִשְׂאָר מִלֵּי דְּאֲזִלִּין
בְּתַר לִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם קִיָּמָא לֹן דָּאִין בְּנֵי בְנִים בְּכָלֵל וְזוֹחֵק לוֹמֵר דָּאִף דְּחַבִּיבוּתָהּ גַּבִּיָּהּ
טוֹבָא לֹא יִשָּׂא אֵת שְׁמוֹתֵם עַל שְׁפָתָיו בְּלִשׁוֹן בְּנֵי שְׁהָרֵי מְצִינוּ שְׁהַחֲבִיבוּת עוֹשֶׂה אֵת שְׂאִינוּ
זוֹכָה כְּזוֹכָה לְהִיּוֹת נִקְרָא בְּשֵׁם מָה שְׂאִינוּ שְׁהָרֵי לְחַתְּנוֹ קוֹרָא אָדָם בְּנוֹ מִשׁוּם חֲפָה וְכוּן
לִיתּוּם שְׁגָדְלוֹ בְּבִיתוֹ קוֹרָא אוֹתוֹ בְּנֵי וְכוּן תְּלַמִּיד לְרַבּוֹ כְּמִבְּנוֹרָא פֶּל אֲחֵד וְאַחַד בְּמִקְוֹמוֹ לֹא
עַט הָאֵסֵף פֶּה אֵלָא וְדָאֵי מִשְׁמַע דְּלֵהֲזַהֵר הַקְּדוֹשׁ בְּנֵי בְנִים נִקְרְאִים בְּנִים בְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם
וְצָרִיף לְחַפְּשׁ בְּסִפְרִים אִם הִנְפִירוֹ דְּבָרֵי הַזֶּהֱרַק הַלְלוּ: וְעַל אֲשֶׁר פְּתַבְתִּי בְּנִדְפָס בְּכָלֵל זֶה
פְּתַב לִי יְדִידֵי הָרַב מוֹהַר"ש נֵאֻטְנֹזָאן (הַנּוֹ"ל בְּאוֹת טו"ב) יצ"ו וְז"ל גַּם לְעַנְיָן יְרוּשָׁה
בְּוֹדָאֵי דִינָם כְּבָנִים וְלְעַנְיָן פְּרִיָּה וּרְבִיָּה עֵינִן בְּתַשׁוּבוֹת מוֹהַר"ם לְוִבְלִין ס' ט"ז עכ"ל
(אֲמַר הַמְּחַבֵּר דְּבָרֵי הָרַב מוֹהַר"ם מְלוֹבְלִין הֵם לְבָרַר דַּעַת הַרְמְב"ם בְּשָׁנֵי זְכָרִים הַבָּאִים
מִבֵּן וּבֵת אֵי מְהֵנֵי לְפִנּוֹטָרוֹ מְפָרִיָּה וּרְבִיָּה אוֹ לֹא וּבְעֵינֵן שְׁהַבְּנֵי בְנִים הַבָּאִים מִבֵּן וּבֵת
שְׂיֵהִיו זְכָר וּנְקֵבָה בְּדוֹקָא כְּמוֹ שְׂיִרְאָה הַרְוָאָה בְּדב"ק בְּגוֹפֵן שְׁלֵהֵן וּבְעַנְיָן זֶה לֹא פְּתַבְתִּי
אֲנִי הַדֵּל בְּנִדְפָס כְּלָל וְלֹא יַדְעַתִּי מָה הַצִּיּוֹן הִלְזוּ וּמָה שְׁפַתְבַּל לְעַנְיָן יְרוּשָׁה הִנֵּה בְּפָרְק יִשׁ
נוֹחֲלִין ד' קט"ו ע"א יְלִפִּינּוּן לָהּ מְדַכְתִּיב וּבֵן אִין לוֹ עֵינִן עֲלִיו וְעֵי"ש בְּתוֹסְפוֹת וּבְשִׁבוֹת
יַעֲקֹב ח"א ס' קס"ט קְרוּב לְסוֹפּוֹ וְק"ל): וְיְדִידֵי הַרְה"ג מוֹהַר"ר יִצְחָק אֵיזִנִּיק וְנֵיִס מַעִיר

סאָפּינקאַ יצ"ו פֿתב לי פֿענגן זײַ וז"ל בַּמָּה שְׁפֵתב כַּת"ה בַּמְעַרְכַּת הַבֵּי"ת אוֹת ס' אִי בְּנֵי בָּנִים הֵם פְּבָנִים אַצִּיעַ לְפָנֵי הַדָּר"ג מַה שְׁנִסְתַּפְקַתִּי זֶה פְּכָר בְּהָא דְאַיְתָא בֵּינֵי ד' סִי' ק"ס סט"ז ובטו"ז וְש"ף דְאַסוּר לִיתָן דִּינָר לְבֹן הַמְּלֵנָה הַמְּוֹטֵל עָלָיו לְפָרְנָסוֹ אַעפ"י שְׂאִין מְפָרְנָסוֹ וְהוּא מֵהַב"י מְהָר"י שֶׁם וְעוֹד שֶׁם בְּש"ף סַקפ"ט מֵהַת"ה דְּמִי שְׂאִין אָבִיו רוֹצֶה לְפָרְנָסוֹ אִין לֹו דִּין יְתוֹם עַכ"ד וְנִסְתַּפְקַתִּי בְּקִטָּן שְׂאָבִיו מֵת וְאָבִי אָבִיו הוּא עֲשִׂיר רַק שְׂאִין רוֹצֶה לְפָרְנָסוֹ אִם נֶאֱמַר דְּבָנֵי בָּנִים הֵם פְּבָנִים א"כ מְוֹטֵל עַל זְקָנֹו לְפָרְנָסוֹ וְאִם כֵּן אָסוּר לִיתָן לֹו דִּינָר לְבַקֵּשׁ מִזְקֵינֹו לְהִלּוֹת מְעוֹת וְגַם אָסוּר לְהִלּוֹת מְעוֹת הַקִּטָּן בְּרִיבִית שְׂאִין לֹו דִּין יְתוֹם פִּנ"ל וְהִנֵּה הַש"ף בֵּינֵי ד' סִי' רַמ"ה סַק"א הַבֵּיא מֵהַמְהַרְש"ל וְהַכ"מ דְּכֵן בָּנוּ חֲשׁוּב פְּבָנֹו לְעֵנְיָן לְהַשְׁפִּיר מְלַמֵּד מְשׁוּם דְּמַקְרָא מְלֵא דְיִבְרַר הַפְּתוּב וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֵיהֶם וְלְבָנֵי בָנֵיהֶם יוֹם אֲשֶׁר עֲמַדְתָּ לְפָנֵי ה' אֲלֵקִיָּהּ בְּחֹרֵב הָרִי מְפָרֵשׁ דְּחִיב לְהוֹדִיעַ לְבֹן בָּנוּ לִמְוֹד הַתּוֹרָה שְׁנִצְטוּיָנוּ בְּחֹרֵב א"כ הִנֵּה שְׁנֵה מְשִׁשׁ לְבָנוּ וְחִיב בְּנֹדָאֵי לְהַשְׁפִּיר מְלַמֵּד וּמַה שְׁנִסְתַּפַּק הַכ"מ אִי בֶן בְּתוֹ הָנִי כְּמוֹ ב"ב תַּמִּי לִי טוֹרָא הָא אֵי תָא בְּש"ס יְבָמוֹת י"ז וּכ"ג ע"א וְקִדוּשֵׁין ס"ח ע"ב בֶּן בְּתָהּ הַבָּא וְכו' קָרוּי בְּנָה וְעִי"ש וַא"כ ה"ה בַּנ"ד דְּכֵן בְּתוֹ וּכ"ש בַּב"נ חֲשׁוּבִים פְּבָנֹו וְחִיב לְזוֹנָם וּמ"מ מַכ"ז אִין רַאִי לַנ"ד דְּהָא דְּכִינּוֹן דְּחִיב לְלַמֵּד אֵת בַּב"נ וּבב"ת תּוֹרָה וְעִיקָר הַתּוֹרָה פְּדֵי לְקִיָּים א"כ בְּהָא דְּכַתִּיב כִּי יָסִיר אֵת בְּנָה מֵאֶחָרִי וְהִינּוּ שְׂעִיבִיר אוֹתוֹ מִמְצַנֵּת הַשִּׁי"ת הַפְּתוּבִים בְּתוֹרָה א"כ בְּנָה נְכַלֵּל בְּנֹדָאֵי גַם כֵּן בָּנוּ וְכֵן בְּתוֹ כִּינּוֹן דְּנִכְלָלִים בְּחִיּוּב לִמְוֹד הַתּוֹרָה אֲבָל בַּנ"ד אֲפֻשָׁר דְּאַיְנוּ חִיב לְזוֹן בְּנֵי בָּנֵינוּ אֲמָנָם תְּלִי"ת מְצַאֲתֵי בִירוּשְׁלַמִי פְתוּבוֹת פ"ד ה"ח וְגִיטִין פ"ה סוֹף ה"ג פְּלִיגֵי בְּנָה ר' מְנָא וּר"י אִי בְּנֵי בָּנִים הֵם פְּבָנִים וּפִי' הַק"ע שֶׁם דְּקָאֵי לְעֵנְיָן מְזוֹנוֹת וְע"ש בְּשִׁי"ק וּבַמַּה"פ שֶׁם א"כ סְפִיקָא דִּידֵי תְּלוּי בְּפִלּוּגְתָא וּבְקִשְׁתֵּי מַכַּת"ה לְהוֹדִיעֵנִי בְּנָה חוּו"ד הַרְמָה גַם מ"ש כַּת"ה בְּאוֹת ס"א מֵהַאֲנָהּל יַעֲקֹב שְׁתֵּי דְזַרְעַ זְרַעָה אֲתָא לְרַבּוּנֵי דוֹר ג' שְׂאִינוּ בְּכַלֵּל זְרַעָה עַכ"ד תְּמַהֲנֵי הָא מְבֹנָאָר בַּכ"מ פ"א מַת"ת דְּזַרְעָה כּוֹלֵל גַם כֵּן בֶּן בָּנוּ בְּהָא שְׁהַקְשָׁה לְמָה לֹא פְתִיב וְהוֹדַעְתָּם לְזַרְעָה וְעִי"ש"ה עַכ"ד יצ"ו: אָמַר הַמְּחַבֵּר מַה שְׁנִסְתַּפַּק דִּידֵי הָרַב הַנ"ל יצ"ו אִם מְחֻנְיָב הַזְקָן לְזוֹן אֵת כֵּן בָּנוּ מְטַעַם דְּבָנֵי בָּנִים הָרִי הֵם פְּבָנִים עִם כִּי זֹו לֹא שְׂמַעְתִּי וְאַיְנִי מְוֹפְנָה מְשׁוּם צַד לְעֵינֵי בְּכָל מַה שְׁהַבֵּיא הָרַב יצ"ו הִנֵּה פִּיּוּצָא לְזֶה שְׂמַעְתִּי וְרַאִיתִי לְהָרַב מְשַׁנֵּת ר' אֲלֵיעֶזֶר בַּח"ב בְּשׁו"ת חֵלֶק יו"ד סוֹף סִי' מ"ב שְׂרַצָּה לֹוּמַר שֶׁכֵּן חִיב לְזוֹן אֵת זְקָנֹו מְשׁוּם דְּבָנֵי בָּנִים הָרִי הֵם פְּבָנִים כְּדָרָה שְׁפֵתְבוּ הַפּוֹסְקִים שְׂחִיב בְּכַבּוּד זְקָנֹו דְּבָנֵי בָּנִים הָרִי הֵם פְּבָנִים וְשִׁקִּיל וְטָרִי קֶצֶת בְּנָה וְסִיָּים דְּכָרִיו דְּלֹא נֶאֱמַר הָאֵי דִּינָא דְּכֵן הַבֶּן חִיב אֲלֵא לְעֵנְיָן חִיּוּב בְּכַבּוּדוֹ אֲבָל לְחִיּוּבוֹ מְמוֹן מְטַעַם דְּבָנֵי בָּנִים הֵם פְּבָנִים לֹא מְצִינֹו אֲבָל מֵתוֹרַת צְדָקָה חִיּוּב אֵלּוּ תַנְרַף דַּב"ק וְנִרְאָה דְּהוּא הַדִּין לְעֵנְיָן חִיּוּב הַזְקָן בְּמְזוֹנוֹת כֵּן בָּנוּ דְּאַיִן לְחִיּוּבוֹ מְמוֹן מְטַעַם דְּבָנֵי בָּנִים פְּבָנִים וּמַה שְׁהַבֵּיא הָרַב יצ"ו מֵהַהִיא דְּכִי יָסִיר אֵת בְּנָה וְכו' הִנֵּה לֹו לְבָאָר שְׁדְּכָרִיו הֵם אֲלֵיבָא דְּרַש"י דְּאַיְלוּ לְפִירוּשׁ רַבִּינוּ תָּם שְׁהַבֵּיאוּ הַתּוֹסְפוֹת כִּי יָסִיר אֵת בְּנָה הוּא בְּנָה מְשִׁשׁ וּלְפִירוּשׁ זֶה שְׁפִיר מְסַפְקָא לִיהָ לְמָרְן כְּסָף מְשַׁנָּה וְאַף לְפִירוּשׁ רַש"י דְּכִי יָסִיר אֵת בְּנָה הִינּוּ כֵּן בְּתָה נִרְאָה דְּשְׁפִיר מְסַפְקָא לִיהָ לְמָרְן כְּסָף מְשַׁנָּה מֵהַטַּעַם שְׁפֵתב דְּאַפְשָׁר דְּאַיִן קוֹדֵם לְבֹן חֲבָרוֹ אֲלֵא הִיכָא דְּמַתְחִיב בְּאַבְיוֹ אֲבָל בַּת דְּלֵיכָא לְמִימַר הַכִּי לֹא וְאִם כֵּן אַף דְּגַבִּי הַסְּרָה נֹדָאֵי כֵּן בְּתוֹ קָרוּי בָּנוּ וְכֵן לְעֵנְיָן חִיּוּב לִמְוֹד תּוֹרָה כֵּן בָּנוּ וְכֵן בְּתוֹ שְׁוִיָּים אֲבָל לְעֵנְיָן קְדִימָה יֵשׁ סְבָרָא לְחֵלֶק בֵּין כֵּן בָּנוּ לְבִין כֵּן בְּתוֹ וְהָרִי מְסוּגֵיא דִּיבָמוֹת דָּף ס"ב ע"ב

מוכיחים הפוסקים דבן בתו שנה לבן בנו ובכל זאת יש כמה פוסקים שסוברים שלא לכל הדינים שוו אהדדי אלא לפריה ורביה משום דתלי בלשבת יצרה והא איכא אלמא דאזלינן בתר סברא והכא נמי איכא סברא שלא להשוות בן בתו לבן בנו לענין קדימה כן נראה לפום ריהטא וצריף להתנישב ולחפש בדברי המפרשים לראות היעמדו בדברי מרן פספ משנה ומה יאמרו בכוננתו ואין הפנאי מסכים עמי.

ולמה שנסתפק הרב הג"ל יצ"ו אם נאמר בני בנים פבנים לענין חיוב מזונות הנה אחר איזה ימים נזדמן לי לעיין בספר חוט השני ומצאתי שם תשובה ערוכה בענין זה בסימן ח' ונכון בעיני להעתיק דברי קדשו פי הספר יקר המציאות הוא ונ"ל: ראיתי הפסק שפסק אהו' האלוף המעולה החכם השלם מוהר"ר גויטשלק יצ"ו בדבר על מי מוטל לפרנס בני העוזב דת אם על אבי אםם או על אחי אביהם והעלה שהחיוב הוא על אחי אביהם וכל דבריו אמת וצדק ואני מוסיף על דבריו שענין המזונות תלי יותר בירושיה ויש לי ראיה ברורה על זה מדאמרין בפרק החולץ דינדה נמי ממסמסא בבצים וחלב לא יתיב לה בעל ולתבעיניה לירששים אמר אביי אשה בושיה לבא לבית דין והורגת את בנה ומדפריה וליתבעיניה לירששים ולא קאמר לקרובים שמעת מינה דהירששים הם מחנניבים לזונה והיינו יורשי אבי התינוק שהם יורשים גם את התינוק וכיוצא בזה דקדק מוהרי"ו בקיצר דיניו סי' יו"ד דכל היכא שאין לתינוק משלו אין האם חניבת לזונו ודקדוקו יש לדחות דדילמא איירי שאין לאשה ממון וכן משמע שם דקאמר לא יתיב לה בעל פלומר ומשלה אין לה ליתן פלום: ועוד אומר אני דאפילו אם נאמר דבני בנים הרי הם פבנים לענין מזונות מיהו בני בנות אינון (אינון) פבנים לענין מזונות שהרי אין האם חניבת לזון את בניה ואיך יתנה אבי האם חניב והוא רחוק יותר וכי תימא שאני אבי האם מפני שהוא מתחייב בפריה ורביה והוא יוצא על ידי בני הבת בפריה ורביה מה שאין כן האשה שאינה מתחייבת בפריה ורביה אטו מזונות בחיוב פריה ורביה תליא מילתא דבר זה לא מצאנו בשום מקום ועוד שהרי הוא אין מחנניב לזון את בת (בתו) אף על פי שעל ידה הוא מקיים מצות פריה ורביה מפל מקום אינה (אינו) מחנניב לזונה כיון שהיא גדולה ואיך מתחייב לזון את בנים הבאים מתמחה וטעם זה שייך גם כן בבני הבן ועוד יש בדי תשובה בתובה בנייר שהשיב מוהרא"י דניישטט שכתב לאחד ונ"ל הפלא ופלא עליה וכל שומעיו תצילנה שתי אזניו ותמיה נשגבה איך מלאה לבך לעשות אפילו כאחד מהנה אתמול גדלו לה קרנים היום אתה נוגח מי נתן לה כח ורשות זה וכו' פי מהיכן למדת בפשיטות שחייב האיש לזון את בני בנניו הקטנים אפי' אם מת הבן ואפילו פבנים שאינם פגומים כל שכן בחיי הבן וכל שכן ילד זנונים וכו' לכן גוזרני ומצוה עליה בתוקף גזירתי שתרפו ידיכם וכו' נאום הקטן והצעיר שבישראל הרי שכתב להדיא שאין החיוב על אבי הבן ולא אמרינו בני בנים הרי הם פבנים ומפל מקום גם אבי האשה לא יתנה לגמרי שאף על פי שהחיוב מוטל יותר על היורשים מפל מקום אינו חיוב גמור בחיוב האב לזון את בניו פשהם קטנים שהוא מחנניב לזונם בכל מאמצי פחו והקרובים אחרים כולם פטורים ואפילו בחיוב מזונות בנים הקטנים אינו דהתם גוערין בו ומכלימין אותו אפילו אם אינו אמוד וכדאיתא בגמרא אבל אחר שאינו רוצה לזון את קרוביו אף על פי שהוא קרוב יותר מזולתו וגם הוא יורש נדאי אין מכלימין אותו אם אינו אמוד ולכן אין החיוב מוטל אלא מדין שהוא נחשב קרוב יותר וראוי להוציא ממנו צדקה יותר מזולתו

והדבר תלוי ברשות הדיין להעריך עושר שניהם גם טיפול שניהם ובפרט טיפול האשה המנטלת על אביה גם פן מדין צדקה גם מה שפבר נטפל בהם אבי אמם גם ראוי להעריך קורבת הדוד יותר מקורבת אבי האם מאחר שהיא יורש ונדכת יבנא והדברים ברורים בעיני עכ"ל וחדוש הוא שלא זכרו שרים דברי הירושלמי שהביא הרב הפותב יצ"ו: ובעיקר פללין דבני בנים אם הם פבנים ראיתי אחר זמן רב בספר ערף השלקון (הספרדי) חלק ח"מ ח"ג שנוצמן לידי בשאלה שדבר בענין זה בסי' רמ"ז אות ב' ויש לשאת ולתת בדב"ק ואיני מופנה עתה לחזור על לימודי פל הכתוב לחיים באות זו ולפי שצריך להחזיר הספר לבעליו אעתיק דב"ק ואיה"ש עוד חזון למועד אשובה אראה לפלפל בדב"ק בל"ן ודבריו הם על מה שכתב מרן שם סעיף ג' האומר נכסי לבני בלשון רבים ולא הנה לו אלא בן אחד ובנות אין הבנות בכלל וכן אין בן הבן בכלל על זה כתב הגאון הג"ל וז"ל וכן אין בן הבן בכלל כתב הריטב"א בסוף פ"ק ג' דנדרים אף על גב דבלשון תורה מיקרו בני בנים בנדרים הלא אחר לשון בני אדם ומסתברא דנודר הנאה מזרעו אפילו בני בנים בכלל דהכי מיקרו אפילו בלשון בני אדם וכתב הרב קהלת יעקב דף ק"ץ ע"ג ונראה פשוט דסבירא ליה דבלשון זרע בנות נמי בכלל דבלשון בני אדם נמי זרע מיקרו עיין שם וכבר כתב הרשב"ם בתשובה סי' י"ב וז"ל ואם אמר לו ולזרעו הפל בכלל בן הבת וכן הבן ובת הבת כדאמרין בסנהדרין מעביר בנו ובתו באש אין לי אלא בנו ובתו בן בנו וכן בתו מנין תלמוד לומר כי מזרעו נתן למולך אלא זרעו משמע פלל ואפילו זרע זרעו וכן כתב הרמב"ן בהקדושי עיין שם וכן הוכיחו התוספות בבבא בתרא ד' קט"ו וליכא למימר דהתם מיתורא דריש דאם בן הנה ליה למידרש איפכא דקרא דמזרעה כתיב ברישא עיין שם ונראה דסבירא להו דזרעה משמע אפילו בנות כדמוכח מדברי התוספות בקידושין ד' ס"ו ע"ב בד"ה ולזרעו וכו' וכן אמרין התם ד' ע"ז אלא מעתה בתו של פהן גדול תשתרי מי כתיב בנו זרעו כתיב אלמא אף על גב דאיכא גזרה שנה למעט נקבות לא ממעטינן בת של פהן גדול משום דזרע משמע אפילו נקבות עיי"ש ואם בן אי מיתורא יליף בני בנים הנה לן למדרש איפכא דקרא דמזרעה כתיב ברישא וקרא דמעביר בנו ובתו באש יתירה הוא דמזרעה משמע נמי בנות ועל פרחין אתא לבני בנים אלא משמע דזרעה פולל אפילו זרע זרעו והא דפרכינן התם בקידושין בת בנו תשתרי וכו' היינו משום דאיכא גזרה שנה למעט נקבות וזרעו משמע אפילו נקבות לכה מוקמינן ריבויא לבתו ומיעוטא לבת בנו ועיין בית דוד סימן קכ"ד שכתב דאין הבנות בכלל והרב פנים מאירות ח"א סי' ל"ז כתב דהאומר נכסי לזרעי אין הבנות בכלל עיין שם וליתא כמו שכתבתי ומה שכתב הריטב"א דבלשון תורה בני בנים מיקרו בנים וכן כתב הרא"ש בתשובה פ"ל פ"ב סי' ג' (ועיין בית דוד סי' י"ג דף י"ט ע"ב ועיין משאת משה סימן י"א דף ל"ח ע"א דמקשי תשובת הרא"ש סימן ג' וד' אהדדי) עיין שם קשה מהו דסנהדרין מוכח דאי לאו קרא אין בני בנים בכלל וכן תניא בפרק קמא דקידושין ולמדתם אותם את בניכם אין לי אלא בנים בני בנים מנין תלמוד לומר והודעתם לבני ולבני בני עיי"ש אלמא אי לאו קרא אין בני בנים בכלל ובסוף פ"ק אלמנה לא אמרין הכי אלא משום דזרעו משמע פלל אפילו זרע זרעו כמו שכתבו התוספות בבבא בתרא והר"א ממי"ץ בספר היראים סימן ע"ט עיי"ש ועיין מה שכתבתי בספר נוי העמודים שם עכ"ל ולענין בני בנים אם פבנים לענין מי שאמר נכסי לבני

בְּלִשׁוֹן רַבִּים (דְּקוּיָמָא לֵן שְׂאָם הָיָה לוֹ בֵּן וּבָנוֹת הַכֹּל לְהַבֵּן לְבָדוֹ וְאָף בֶּן הַבֵּן אֵינוֹ בְּכָלֵל) וְאִם אֵין לוֹ בָּנִים וַיֵּשׁ לוֹ בֶּן הַבֵּן שְׂפֵתָב מֶרֶן בְּשִׁלְחֹן עָרוּף סִי רַמ"ז סְעִיף ג' יֵשׁ מִי שְׂאוּמֵר דָּאִי לִית לֵיהּ בְּרָא אֱלָא בַר בְּרָא וְדָאִי אֲבָר בְּרָא קְאָמֵר פְּתַב עַל זֶה הַגָּאוֹן עָרְף הַשְּׁלַחֵן שֵׁם וְז"ל אֲבָל מוּהַר"ם בְּתִשְׁבּוֹת הַקְּצָרוֹת סִי קַפ"ט פְּתַב אֲפִילוּ הֵיכָא דְלִיכָא בָּנִים אֱלָא בְּנֵי בָנִים מוֹתֵר בְּבָנֵי בָנִים עֵינֵן שֵׁם וְעֵינֵן בְּסִפְרָא בֵּית דְּוֹד שְׂפֵתָב וְלֹא קוּיָמָא לֵן פְּסָתָם אֱלָא אִם הַזְּפִיר בְּפִירוּשׁ הַפֶּרֶט שְׁחֹלְקִים בּוֹ אֲבָל אִם נִקְטַב בְּשִׁלְחֹן עָרוּף בְּסָתָם וְאַחַר כֹּף וַיֵּשׁ אוֹמְרִים וְכוּ' דְעֵתִי לְפָסוּק כִּיֵּשׁ אוֹמְרִים אֲבָל בְּסִימָן ר"י פְּתַבְתִּי סְתִירָה לְכָלֵל זֶה גַם בְּטוֹר וּבֵית יוֹסֵף לֹא נִמְצָא חֹלֵק וּכְבָר פְּתַב הַסֵּמ"ע בְּסִימָן ל"ה סְעִיף קָטָן יו"ד דְּכַעֲיֵן זֶה שְׂפֵתָב מֶרֶן בְּשֵׁם יֵשׁ מִי שְׂאוּמֵר לֹא מִשּׁוֹם דְּאִיכָא פְּלֹגְמָתָא עַכ"ל: וְעַל מַה שְׂפֵתָבְתִי בְּנִדְפָס לְעֵינֵן בְּפִתְחֵי תְּשׁוּבָה חֲשׁוֹן מִשְׁפָּט סִי רַמ"ז סַק"ב לְעַנְנֵן אִם דוֹר רְבִיעִי הָיָה בְּכָלֵל בְּנֵי בָנִים הָעָרְנִי יְדִידֵי הַרֵה"ג מוּהַר"ר בְּרוּךְ עֵינֵן מַח"ס דְּבַר מְצֻנָה יצ"ו לְעֵינֵן בְּכַנְסָת הַגְּדוּלָה הַחֲדָשׁ בְּסִפְרָא רְבִיעִי צַד ק"ן וְהֵם דְּבָרֵי הָרַב הַגָּ"ל יצ"ו שֶׁהֵבִיא שֵׁם מַה שְׂפֵתָב הָרַב פְּתַחֵי תְּשׁוּבָה בְּשֵׁם הָרַב מִשְׁפָּנוֹת יַעֲקֹב דָּאֵין בְּכָלֵל נִכְדַּר כֵּן הַבֵּן לְבַד וְהוּא מְפֹרָשׁ בְּפִתּוֹב בְּשׁוּבָתוֹ שֶׁל אֲבִימֶלֶךְ אִם תִּשְׁקֹרֵר לִי וּלְנִינִי וּלְנִכְדֵי וּמְתַרְגְּמִינֵן וּלְבַר בְּרִי וְכוּ' מְצִינֵן בְּמַגִּילָה ד' יו"ד ע"ב וְהַכְּרַתִּי לְכָבֵל שֵׁם וְשִׁאָר נֵין וְנִכְדַּר זֹו וְשִׁתִּי שֶׁהִיְתָה בַת בְּנוֹ שֶׁל נְבוּכַדְנֶצַּר וְכוּ' וְתַמָּה עַל זֶה שֶׁמִּמָּקוֹם שֶׁהֵבִיא רָאִיָה לְעֶזֶר הִיא כְּנַגְדוֹ שֶׁהָרִי וְשִׁתִּי הִיְתָה בַתוֹ שֶׁלְבַלְשַׁצַּר בְּנוֹ שֶׁל אֲוִיל מְרוֹנְדָה וְאֲוִיל מְרוֹנְדָה הָיָה בְּנוֹ שֶׁל נְבוּכַדְנֶצַּר כְּמִפְּרָשׁ בְּרַש"י יְרֵמְיָה סִי ז"ך פְּסוּק ז' וּבְרַד"ק שֵׁם וּבְסִפְרָא הַקְּבֵלָה לְהַרְאֵב"ד וְשִׁתִּי הִיְתָה בַתוֹ שֶׁל בַּלְשַׁצַּר מְפֹרָשׁ בְּמַגִּילָה ד' י"ב ע"ב הָרִי אֲתָה רֹאֵה שֶׁהַגְּמָרָא בְּמַגִּילָה ד' יו"ד ע"ב קְאָמְרָה וְשִׁתִּי הִיא בְּכָלֵל נִכְדַּר וְהִיא הִיְתָה בַת בֶּן בְּנוֹ שֶׁל נְבוּכַדְנֶצַּר הָרִי שֶׁגַם בֶּן הַבֵּן הוּא בְּכָלֵל נִכְדַּר וְדָאֲמַרִינֵן בְּמַגִּילָה ד' יו"ד ע"ב בַּת בְּנוֹ שֶׁל נְבוּכַדְנֶצַּר וּכְאֲמַת הִיְתָה בַת בֶּן הַבֵּן שֶׁל נְבוּכַדְנֶצַּר מְצִינֵן כִּי הֵאֵי גוֹנוֹא בְּחֻגִיגָה י"ג ע"א עִי"ש הַטַּעַם וְהַבֵּן וְזֶה בְּרוּר עַכ"ל שֵׁם: וְאִם בְּנוֹת בָּנִים הֵן כְּבָנִים פְּלוּמֵר שְׁבַת בְּנוֹ נִקְרָאת בַתוֹ פְּתַבְתִּי בְּנִדְפָס שֵׁם וַיֵּשׁ טַעוֹת סוֹפֵר בְּמָה שְׂפֵתָב בְּשֵׁם הַתּוֹסְפוֹת עַל הַתּוֹרָה עַל פְּסוּק וַיִּתֵּן אֶת צִפְרָה בַתוֹ דְּבַת בַתוֹ הִיְתָה וְכוּ' וְצָרִיף לְהִיוֹת דְּבַת בְּנוֹ הִיְתָה וְכוּ' אֲמָרוּ בְּבְרָאשִׁית רַבָּה פְּרָשַׁת וַיֵּגֶשׁ פְּרָשָׁה צ"ד סִי ו' אָמַר ר' יְהוּדָה בַר אֲלֵעָאֵי בְּנוֹת בָּנִים הָרִי הֵם כְּבָנִים וְסִיִּים שֵׁם וּבְנֵי בְּנוֹת אֵינָם כְּבָנִים וְכַתֵּב רַש"י שֵׁם בְּנֵי בְּנוֹתֵיו לֹא נֶאֱמַר כָּאֵן וְכוּ' פְּתַב הָרַב מִתְּנוֹת כְּהַנְּהָה וּבְנֵי בְּנוֹת אֵינָם כְּבָנִים דְּלֹא פְתִיב בְּנֵי בְּנוֹתֵיו אֱלָא בְּנוֹת בְּנֵיו עַכ"ל וְהָרַב נִחְמַד לְמַרְאָה בְּדָף קַפ"ט ע"א (שְׁצִינְתִי בְּנִדְפָס) הֵבִיא מַה שְׂפֵתָב הָרַב כְּנִסַּת הַגְּדוּלָה בְּלִשׁוֹנוֹת הַרַא"ם ד' קַמ"ז ע"ד שְׂאֵין אֵב הָאֵב קוֹרָא לְנִכְדָּתוֹ בַּתִּי וְתַמָּה עָלִיו מְהָא דְאָמַר ר' יְהוּדָה בַר אֲלֵעָאֵי דְבָנוֹת בָּנִים הָרִי הֵם כְּבָנִים וְכוּ' עִי"ש (בַּד"ה וְתַבְט) וְהָרַב יְפָה תְּנוֹאֵר הֵבִיא הִירוּשְׁלֵמִי בְּפָרֵק הַבָּא עַל יְבֻמָּתוֹ הֶלְכָה ו' בְּנֵי בָנִים הָרִי הֵם כְּבָנִים בְּנֵי בְּנוֹת אֵינָם כְּבָנִים וְכַתֵּב דְּנִכּוֹן לְגִרוּס גַּם בְּהַמְדָּרֵשׁ רַבָּה כֵּן בְּנֵי בָנִים (לֹא כְּנִכּוֹסָא שְׁלַנּוּ בְּנוֹת בָּנִים) וַיִּתְּכֵן שְׁכֵן גוֹרֵס הָרַב כְּנִסַּת הַגְּדוּלָה וְלִכְּן פְּתַב שְׂאֵין קוֹרָא לְנִכְדָּתוֹ בַּת בְּנוֹ בַּתִּי וּמִיָּהוּ עֵינֵן לְקַמֵּן מִשְׁמָא דְּגְמָרָא יְבָמוֹת ד' ס"ב וּקְיָדוּשִׁין דָּף ס"א וּק"ל וְכַתֵּב הָרַב יְפָה תְּנוֹאֵר דְּמָה שְׁפִיִּימוּ שֵׁם וּבִירוּשְׁלֵמִי בְּנֵי בְּנוֹת אֵינָם כְּבָנִים אֵינוֹ אֲלִיכָא דְּהַלְכָתָא דְּקוּיָמָא לֵן דְּבָנֵי בְּנוֹת עוֹלָם לְפָרְיָה וּרְבִיָּה עִי"ש: וְרַבִּינוּ בְּחַיִּי בְּפָרְשַׁת וַיֵּצֵא עַל פְּסוּק וַיַּעַן לְכֵן וְכוּ' הַבְּנוֹת בְּנוֹתֵי וְהַבְּנִים בְּנֵי וְכוּ' (סִי ל"א מ"ג) פְּתַב בְּשֵׁם רַבִּינוּ חֲנַנְאֵל כְּזָב קָא בְּאוּמְרוֹ וְהַבְּנִים בְּנֵי

שְׁהָרִי פִּשְׁאָמְרוּ בְּנֵי בָנִים הָרִי הֵם כְּבָנִים לֹא אָמְרוּ כֵּן עַל בְּנֵי בָנוֹת וְכֵן בְּמֵה שְׁאָמַר וְהִצְאֵן צֹאנֵי שְׁהָרִי הוּא נִתְּנָם לוֹ בְּשֹׁכֵר טָרְחוּ וְעָמְלוּ וְכוּ' וְכוּ' תוֹרַת חַיִּים (הוּא בִּיאֹר עַל סֶפֶר רַבֵּינוּ בַּחַיִּי) לִידִידֵי הַגַּאבֵּד"ק טְרַאָבְלוֹס יצ"ו שֵׁם בָּאוֹת ס"ג הִבִּיא מֵה שְׁמֻקְשִׁים עַל זֶה שֶׁהוּא הַיְפֹף סוּגְיָא דִּיבְמוֹת דָּף ס"ב ע"ב מֵנָא הָא מִיְלֵתָא דְבְנֵי בָנִים הָרִי הֵם כְּבָנִים וְכוּ' וְקָאֵי עַל כֵּן בְּתוֹ וְכַתֵּב שְׁבִסְפֵר אֶהְלִי יִצְחָק דָּף קמ"ז ע"ג כְּתֵב דְּבִבְרָאִשִׁית רַבָּה פְּרֻשַׁת וַיִּגַּשׁ אֵיתָא אָמַר ר' יְהוּדָה בְּר' אֵילְעָאֵי בְּנוֹת בָּנִים הָרִי הֵם כְּבָנִים וְכוּ' אֵינָם כְּבָנִים וְשָׂרָאָה לְהֵרֵב יְפָה תוֹנָר שְׁכַתֵּב דְּהִכִּי אֵיתָא גַּם בִּירוּשְׁלַמִּי דְבְנֵי בָנוֹת אֵינָם כְּבָנִים וְסִינִים וְנִיחָא לִיה לְרַבֵּינוּ חֲנִנְיָאֵל לְפָרֵשׁ כֵּן פְּדַעַת הַבְּרָאִשִׁית רַבָּה וְהִירוּשְׁלַמִּי דִּלְא פְּהֵלְכְתָא מִשׁוּם שְׁמֻסְתְּמָא לְכֵן הִרְשָׁע לֹא כִּינּוּן לְהֵלְכָה דְכִי הִכִּי שְׁפָזַב בְּהִצְאֵן צֹאנֵי וְכוּ' כֵּן כְּזַב בְּהַבְּנִים בְּנֵי שׁוֹב רָאָה בְּסֶפֶר בְּפוּרֵי אָבִיב ד' ח' ע"ד שְׁהָאֲרִיָּה בְּזָה וְשָׁגַם הֵרֵב דָּרָף עַץ הַחַיִּים בְּדָף ק"א הָאֲרִיָּה בְּזָה וְהוּא יצ"ו סִינִים וְיֵמָה שְׁנִרְאָה לִי כְּתַבְתִּי עכ"ל וְיִמְהַסְפְּרִים הַגָּ"ל אֵין גַּם אֶחָד מְצוּי אֶצְלֵי לְרֵאוֹת הִיעָמְדוּ עַל דְּבָרֵי רַבֵּינוּ בַּחַיִּי בְּשֵׁם רַבֵּינוּ חֲנִנְיָאֵל גַּם מִדְּאֲמַרֵּינוּ בְּקִידוּשֵׁינוּ ד' ס"ח ע"ב וּבִיבְמוֹת ד' כ"ג ע"ג עַל פְּסוּק דְכִי יָסִיר אֶת בְּנֵי מֵאֲחֵרֵי שְׁמַעַת מִיְנָה כֵּן בְּתָף הַבָּא מִן הַנְּכָרֵי קְרוּי בְּנֵי אֶלְמָא שְׁגַם כֵּן הַבַּת קְרוּי בְּנֵי וְיֵמָה לְפִי מֵה שְׁכַתֵּב הֵרֵב יצ"ו דְּלִכְּן לֹא אָמַר כְּהֵלְכָה וְכוּ' הָא נְמִי מְתַרְצָתָא הִיא וְגַם לְפִירוּשׁ רַבֵּינוּ תָּם בְּקִידוּשֵׁינוּ שֵׁם בְּנֵי הוּא בְּנֵי מִמֶּשׁ שְׁלֵא כְּפִירוּשׁ רַש"י וְאֵם כֵּן רַבֵּינוּ חֲנִנְיָאֵל יְפָרֵשׁ כְּרַבֵּינוּ תָּם אָף עֵיקַר תִּירוּץ הֵרֵב יצ"ו אֵינִי מִבֵּין בְּעֵנְיוֹתַי דָּאֵם נֹאמַר דְּרַבֵּינוּ חֲנִנְיָאֵל מוֹדָה דְקִים לֵן כְּדֹאֵיתָא בְּתַלְמוּדֵינוּ דְבְנֵי בָנוֹת הֵם כְּבָנִים וְשָׁמָּה שְׁאָמְרוּ בְּהַמְדָּרֵשׁ וְהִירוּשְׁלַמִּי דְבְנֵי בָנוֹת אֵינָם כְּבָנִים הוּא דִּלְא פְּהֵלְכְתָא אִיָּה הִפָּה יְכוּלָה לְדַבֵּר שְׁלֵכֵן כְּזַב בְּזָה וְהָרִי בְּאֵמַת בְּדָבָר זֶה כִּינּוּן לְהֵלְכָה וְשִׁפִּיר קָאֲמַר הַבְּנִים בְּנֵי וְיֵמָה שְׁאָמַר וְהִצְאֵן צֹאנֵי אֵינוּ דְבָר כְּזַב שְׁהָרִי בְּגִמְרָא דִּידֵן בִּיבְמוֹת שֵׁם פְּשִׁיטָא לֵן דְּפִירוּשׁ וְהִצְאֵן צֹאנֵי הֵינּוּ דְקִנִּית מְנַאי דְּהִכִּי אֲמַרֵּינוּ הֵתָם אֶלְא מַעֲתָה וְהִצְאֵן צֹאנֵי הִכִּי נְמִי אֶלְא דְקִנִּית מְנַאי וְכוּ' וְאֵם כֵּן נִימָא אִיפְכָא דָּאָף שְׁלֵכֵן רַמַּאי וְאִישׁ כְּזַבִּים הִיָּה מְפָל מְקוּם כִּי הִכִּי דָּאֲמַר אֵמַת בְּהִצְאֵן צֹאנֵי (דְקִנִּית מְנַאי) הִכִּי נְמִי אָמַר אֵמַת וְהַבְּנִים בְּנֵי דְבְנֵי בָנוֹת כְּבָנִים אֶלְא וְדֹאֵי מוּכַח מִדְּבָרֵי רַבֵּינוּ חֲנִנְיָאֵל דְּסִבִּירָא לִיה דְּלִדְיָנָא אֵין בְּנֵי בָנוֹת כְּבָנִים (וְכַדְסְבָּרֵי הַמְדָּרֵשׁ וְהִירוּשְׁלַמִּי) וְהוּא תִימָה מֵאַחַר דְּבַתְלִמוּדֵינוּ מְבֹאָר דְבְנֵי בָנוֹת כְּבָנִים: וְאָף אֵם תִּירוּץ הֵרֵב יצ"ו יִתְכֵן לְאוּמְרוֹ אֹמַר אֵנִי הַדֵּל דְּהִטִּיב אֲשֶׁר דְּבַר מְרֵן חִיד"א בְּסֶפֶר יְעִיר אֲזֵן בְּמַעֲרָכָה זֹאת לְמ"ד (אַחַר שֶׁהִבִּיא מֵה שְׁמֻקְשִׁים הָעוֹלָם דְּדְבָרֵי רַבֵּינוּ חֲנִנְיָאֵל הֵם הַיְפֹף תַּלְמוּד עָרוּף בִּיבְמוֹת דָּף ס"ב) וְז"ל וְאֵנִי בְּעֵנְיֵי יִישְׁבְתִּי קִצַּת בְּלִיקוּטִי וְגַם רֵאִיתִי תִירוּצִים אַחֲרֵים וְאֵת כְּוֹלָם לֹא נִחָה דַעֲתִי דְלִשׁוֹן רַבֵּינוּ חֲנִנְיָאֵל אֵינוּ מְתִינִישׁב דְּהִדִּין הוּא לְהַיְפֹף וּמוּכַח דְּלִקוּשְׁטָא וְדִינָא קָאֲמַר וְצָרִיף יִישׁוּב וְהָעוֹלָה מְזָה דְבְנֵי בָנִים וְכוּ' בָנוֹת הָרִי הֵם כְּבָנִים וְהִיא הֵלְכָה רוֹנַחַת לְעֵנֵן פְּרִיָּה וְרַבִּיָּה עכ"ל וְיֵמָה שְׁרַמְזוּ לְמָה שְׁכַתֵּב בְּלִיקוּטִי עֵינֵן בְּסֶפֶרוֹ חוּמַת אֲנָף פְּרֻשַׁת וְיִצְאָ שְׁהָאֲרִיָּה קִצַּת לִישְׁבָּה קוּשְׁיָא זֹאת וְדְבָרֵינוּ שְׁבִיעִיר אֲזֵן שְׁיִכִּים גַּם עַל דְּבָרֵי הֵרֵב תוֹרַת חַיִּים יצ"ו וְכַנְרָאָה לֹא רָאָה דְבָרֵינוּ מְרֵן חִיד"א שְׁבִסְפֵר חוּמַת אֲנָף וְשְׁבִסְפֵר יְעִיר אֲזֵן הַגָּ"ל דָּאָף שְׁרָאָה שְׁכַתֵּב רַבֵּינוּ חֲנִנְיָאֵל אֵיתָמַר בְּכִי מְדָרְשָׁא רַבָּה פְּרֻשַׁת וַיִּגַּשׁ הַגָּ"ל לֹא נִתְקַרְרָה דַעֲתוֹ בְּזָה כִּיעוּנֵינוּ שֵׁם וְעֵינֵינוּ בְּסֶפֶר מִשְׁק בֵּיתִי סִי' צ"ה שְׁרַשְׁמַתִּי בְּנִדְפֵס וְרֵאִיתִי לְהֵרֵב שֶׁהִבִּיא מֵה שְׁמֻקְשִׁים עַל רַבֵּינוּ חֲנִנְיָאֵל וְתוֹרָף דְבָרֵינוּ מְרֵן חִיד"א שְׁבִסְפֵר חוּמַת אֲנָף וְיְעִיר אֲזֵן הַגָּ"ל וְיֵמָה תְּמָה עַל הֵרֵב עוֹשָׂה שְׁלוֹם שְׁכַתֵּב לִישְׁבָּה

שְׁפָדְבָרֵי רַבֵּינוּ חֲנֻנְאֵל אֵיתָא בְּמִדְרַשׁ וּבִירוּשְׁלָמִי וְכוּ' עֵי"ש דְּמָה יוֹשִׁיעֵנוּ זֶה מֵאַחַר שְׁבַת לְמוֹדִין אֵיתָמַר אֵיפְכָא וְהֵבִיא שְׁגָם מְסוּגֵיָא דְיוֹמָא ד' ס"ז עַל פְּסוּק הָאֲמַר לְאַבְיו וְלֵאמֹר לֹא רֵאִיתִיו דְּמוֹקְמִינֵן לִיה לְמֵאִי דְכְתִיב וְאַתְּ בָּנִיו לֹא יָדַע בְּכֵן בְּתוֹ מִיִּשְׂרָאֵל מִתְבָּאָר דְּכֵן הֵבִית נִקְרָא בְּנוֹ וְשֵׁפֶן כְּתִב הֶרֶב מִטָּה אֶהְרֹן בְּדָף מ"ח ע"ב וְהִקְשָׁה לְהֶרֶב מִטָּה אֶהְרֹן לְמָה לֹא הוֹכִיחוּ בִּש"ס דִּיבְמוֹת הַגָּ' ל דְּבָנֵי בְּנוֹת כְּבָנִים מֵהָא דוֹבְנִיו לֹא יָדַע וְכֵן הִקְשָׁה דְלָמָּה לֹא לְמַדּוּ מִדְּכְתִיב בְּפִרְשֵׁת וַיֵּרָא חֲתָן וּבְנֵיהּ וּבְנוֹתֶיהּ לְפִי מָה שְׁפָתַי רַש"י בְּפִירוּשׁוֹ בְּנֵיהּ וּבְנוֹתֶיהּ בְּנֵי בְּנוֹת הֵם כְּבָנִים וְכֵן מֵהֵיכָא דְכִי יָסִיר אֶת בְּנֵיהּ לְפִי פִירוּשׁ רַש"י דְּכִי יָסִיר אֶת בְּנֵיהּ רוּצָה לֹמַר כֵּן בְּתֵיהּ וְנִיחָא לִיה אֶהֱיָא דְיוֹמָא וְדְכִי יָסִיר אֶת בְּנֵיהּ דְלֹא מֵיִתִּי מִיְנֵיהּ מִשׁוּם שְׂאִינוּ מְפִרְשׁ בְּכַתוּב, וְכוּ' וְהֶרֶב מוֹהֵר"א קְרִיסְפִין בְּהִגְהוּתוֹ לְסַפֵּר מְשַׁק בֵּיתִי שֵׁם הָאֲרִיָּה בְּעֵנִין זֶה בְּהִעְרוֹת רַבּוֹת עַל כְּפָה רַבָּנִים שְׂאִין סְפָרֵיהֶם מְצוּיִים אֲצִלֵי עֵי"ש: וּבְסַפֵּר טִירַת כְּסֹף (הַחֲדָשׁ וְהוּא בִּיאוּר עַל שִׁיר הַשִּׁירִים) לְהֵרֵה"ג מוֹהֵר"ר מְנַחֵם מְעַנְדֵּל קַרְעֵנְגִיל מְקַרְאָא יצ"ו בְּדָף הָאֲחֵרוֹן שְׁבַסְפֵּר הֵבִיא דְבָרֵי הַבְּרָאשִׁית רַבָּה הַגָּ' ל דְאָמַר ר' יְהוּדָה בֵּר' אֲלֵעָאֵי דְבָנֵי בְּנוֹת אֵינָם כְּבָנִים וּפִירְשׁ הַמִּתְנַוֹת פְּהוּנָה מְדָלָא כְּתִיב גַּם בְּנֵי בְּנוֹתָיו וְנִשְׂאֵל עַל זֶה דְקִשָּׁה דְמָנָא לְהוּ הָא דִּילְמָא לֹא הֵנָּה לְהוּ לְבְנוֹתָיו בְּנִים כָּלָל וְכוּ' וְעוֹד אִיָּהּ יְפָרְגֵס מְקַרְא שְׁפָתוֹב כִּי יָסִיר אֶת בְּנֵיהּ מֵאַחֲרֵי הָרִי דְגַם בְּבָנֵי בְּנוֹת נְמִי אֲמַרִינוּ בְּנֵי בְּנִים הָרִי הֵם כְּבָנִים וּבְתִשׁוּבָתוֹ כְּתִב לִיִּישׁב מָנָא לִיה לְרַבֵּי יְהוּדָה בֵּר' אֲלֵעָאֵי דְבָנֵי בְּנוֹת אֵינָם כְּבָנִים וְהָאֲרִיָּה קֶצֶת וְשׁוֹב כְּתִב וְאֵל תְּשִׁיבֵנִי מִמָּה שְׂאֲמָרוּ בִּיבְמוֹת דָּף ס"ב דְאָף בְּנֵי בְּנוֹת הָרִי הֵם כְּבָנִים דִּישׁ לֹמַר דְלַעֲנִין פְּרִיָּה וּרְבִיָּה שְׂאֵנִי דְעִיקָר הַטַּעַם הוּא דְלֹא לְתוֹהוּוּ בְּרָאָה וְהָא אֵיכָא וּלְפִי זֶה לֹא קִשְׂיָא גַם כֵּן מְקַרְא דְכִי יָסִיר אֶת בְּנֵיהּ דְגַם לַעֲנִין זֶה וְדֵאֵי חֲשַׁשְׁנוּ לְהִקְרָא בְּנֵיהּ אָף בְּכֵן בְּתוֹ וְכוּ' וְשׁוֹב כְּתִב שְׂרָאָה מָה שְׁפָתַי מְרֹן חִיד"א בְּשֵׁם רַבֵּינוּ בְּחֵי וְשְׁמִקְשִׁים הָעוֹלָם וְכוּ' וְהוּא יצ"ו כְּתִב דְּדְבָרֵי רַבֵּינוּ חֲנֻנְאֵל הֵם נוֹבְעִים מֵהָא דְאָמַר ר' אֲלֵעָאֵי בְּמִדְרַשׁ הַגָּ' ל וְמָה שְׁהִקְשָׁה מִיבְמוֹת לֹא קִשְׂיָא מִיָּדִי וְצִיָּין לַעֲנִין בְּסִנְהֶדְרִין ס"ד ע"ב וּבְתוֹסְפוֹת יבְמוֹת כ"ב ע"ב וּבְיָדֵי מִשָּׁה עַל הַמִּדְרַשׁ פְּרִשְׁת וַיֵּרָא בַּחֲזִי בֵּין הֵיכָא דְכְתִיב כֵּן לְהֵיכָא דְכְתִיב זָרַע וּבְכֶסֶף מִשְׁנֵה הַלְכוֹת תְּלַמוּד תּוֹרָה פְּרָק א' הַלְכָה ב' מְסַפְקָא לִיה אֵי כֵּן בְּתוֹ קוֹדֵם לְכֵן חֲבָרוּ עֵי"ש וּבְשׁו"ת רַבֵּינוּ עֶקִיבָא סמ"ב וְשׁו"ת ח"ץ ס"ע וּבְגִלְיוֹן רַש"א שֵׁם יו"ד ס' רנ"א עכ"ל: הֵנָּה מָה שְׁפָתַי דְּמִיבְמוֹת לֹא קִשְׂיָא מִיָּדִי לְפִי הַנְּרָאָה כְּפִי הַנְּרָאָה פִּנְתוֹ לְמָה שְׁפָתַי בְּתַחֲלָה דְלַעֲנִין פְּרִיָּה וּרְבִיָּה שְׂאֵנִי וְמָה שְׂאֲמַר רַבֵּינוּ חֲנֻנְאֵל דְּבָנֵי בְּנוֹת אֵינָם כְּבָנִים לֹא לַעֲנִין פְּרִיָּה וּרְבִיָּה קֹאמַר וְלָכֵן כְּתִב דְּבָנֵי בְּנוֹת אֵינָם כְּבָנִים וְאַחֲרֵי שְׁהִעֲתִיקְתִּי שְׁתִּי לְשׁוֹנוֹת שֶׁל זְהוּרִית לְשׁוֹן רַבֵּינוּ בְּחֵי וְלְשׁוֹן מְרֹן חִיד"א הָרוּאָה יִרְאָה שְׁבַמְחִילַת כְּבוֹדוֹ גַּם יִישׁוּבוּ אֵינֹו עוֹלָה יָפָה דְּמִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹן רַבֵּינוּ חֲנֻנְאֵל הוּא דְּבָנֵי בְּנוֹת לֹא נֶאֱמַר כָּלָל לְשׁוֹם עֲנִין דְּבָנֵי בְּנִים הֵם כְּבָנִים וְמָה שְׁהִעִיר מְקַרְא דְכִי יָסִיר אֶת בְּנֵיהּ הִנֵּה לוֹ לְבָאָר שְׁקוּשְׁיָתוֹ אֵינָה אֲלֵא לְפִירוּשׁ רַש"י בְּקִידוּשֵׁין ד' ס"ח ע"ב דְּמִפְרָשׁ בְּנֵיהּ כֵּן בְּתֵיהּ אֲבָל לְפִירוּשׁ רַבֵּינוּ תָּם שְׁבַתוֹסְפוֹת שֵׁם ק שׁוֹם קוּשְׂיָא דְבָנֵיהּ הוּא בְּנֵיהּ מִשְׁ וְאוּלַי נוֹכַל לֹמַר דְּגַם לְרַש"י לֹא קִשְׂיָא שִׁישׁ לֹמַר דְּמוֹדָה רַש"י דְלֵר' יְהוּדָה בֵּר' אֲלֵעָאֵי פִירוּשׁ בְּנֵיהּ הוּא בְּנֵיהּ מִשְׁ כְּדְמִתְרַגֵּם לִיה רַבֵּינוּ תָּם אֲלֵא דְבְּסוּגֵיָא דְש"ס דִּילֹן הִנְכַרַח לְפִרְשׁ דְּבָנֵיהּ הִינֵנוּ כֵּן בְּתֵיהּ וְמָה שְׁיִישׁב לְקוּשְׁיָתוֹ מִיבְמוֹת דָּף ס"ב ע"ב דְּבָנֵי בְּנוֹת כְּבָנִים וְאָמַר מֵר דֵּהֵיכָא לַעֲנִין פְּרִיָּה וּרְבִיָּה וְכוּ' נֶפֶל בְּרַבְּנוּאֲתָא דְאֵיבְרָא שְׁכֵן כְּתִב רַבֵּינוּ מוֹהֵר"י קוֹלוֹן וְכֵן מִתְבָּאָר מִדְּבָרֵי הַרְשָׁב"ם כְּמוֹ שְׁפָתַי בְּנִדְפֵס וְכֵן כְּתִב

הגאון מוהרש"א בְּחִידוּשֵׁי אַגְדוֹת שְׁיִלְהִי מְסַכֵּת סוּטָה ד' מ"ט ע"א בְּהֵיא דא"ל לָאו בְּרַף
אַנָּא מִיְהוּ שְׁלָמִים וְכֵן רַבִּים חוֹלְקִים עַל סְבֵרַת רַבִּינוּ קוּלוֹן וְסוּבְרִים דְּלָכָל דְּבַר אָמְרוּ
בְּנֵי בָנִים הֵם כְּבָנִים וְחִיב בְּכָבוֹד אָבִי אָבִיו עֵינֵן בֵּינֵי ד' סוּף ס' ר"מ: וּמָה שְׁצִינֵן בְּסִפְר
טִירַת פְּסָף הַגָּ"ל לְעֵינֵן בְּסִנְהֶדְרִין ס"ד ע"ב הִנֵּה שָׁם אֵיתָא אַקְרָא דְלֹא יִמְצָא בָּהּ מַעֲבִיר
בְּנוּ וּבְתוּ בְּאֵשׁ בְּעֵי רַב אֲשִׁי בֶן בְּנוּ וְכֵן בְּתוּ מְהוּ וּפְשָׁטִינֵן מְדַתְנָא אֵין לִי אֱלֹא בְּנוּ וּבְתוּ
בֶן בְּנוּ וְכֵן בְּתוּ מִנִּין תְּלֻמוּד לֹמֵר וְכוּ' וְאִינִי מִבֵּין מַה הִצִּינֵן הֲלֹז שָׁאֵם פְּנֻנְתוּ לְהוֹכִיחַ מִזְּה
דְּבֵן הִבַּת לֹא מִיקְרִי בְּנוּ אֱלֹא לְפָרְיָה וְרַבִּיָּה (וְכַדְכְּתִב לְדַעַת רַבִּינוּ חֲנֻנְאֵל) מְדַאֲרִיכִינוּ
לְקָרָא דְכִי מְזַרְעוּ וְכוּ' אִם פֶּן נִימָא דְבֵן הַבֵּן נָמִי לֹא מִיקְרִי בְּנוּ דְהָא אַתְרֻנִיָּהוּ מְצַרִיכִינוּ
קָרָא וְהָרִי זֶה שְׁלֹא פְדַבְרִי רַבִּינוּ חֲנֻנְאֵל דְּהָא בְּבֵן הַבֵּן גַּם הוּא מוֹדָה שְׁהוּא פְּכָנוּ אֱלֹא
וּדְאִי מְהָא לֹא אִירָא מְאִיזָה טַעַם שְׁיִהִיָּה וְאִם פֶּן מַה שְׁנֹאֲמַר לְבֵן הַבֵּן נֹאֲמַר גַּם לְבֵן הִבַּת
וְנִרְאָה שְׁפֻנְתוּ לְהוֹכִיחַ כְּסִבְרַת רַבִּינוּ חֲנֻנְאֵל בְּאִנְפֵּן זֶה דְּאִי אֲמַרְתָּ בְּשְׁלָמָא דְבֵן הִבַּת לֹא
מִיקְרִי בְּנוּ לְשַׁאֲר מִלִּי (חוּץ מְפָרְיָה וְרַבִּיָּה) מְצִינֵן לְמִימַר דְּמֵאִי דְאֲמַרִּינוּ בְּש"ס אֵין לִי
אֱלֹא בְּנוּ וּבְתוּ בֶן בְּנוּ וְכֵן בְּתוּ מִנִּין עֵיקַר הַשְּׁאֵלָה הִיא עַל בֶּן בְּתוּ וְכֵן בְּנוּ דְנִקְטַט פְּדִי נְסָבָא
דְּהָא פְּשִׁיטָא לֹן בְּעֵלְמָא דְבֵן בְּנוּ הוּא פְּכָנוּ אֱלֹא אִיִּדִי דְבְּעֵי עַל בֶּן בְּתוּ נִקְטַט נָמִי בֶּן בְּנוּ
וּמִיִּתִי יִלְפוּתָא דְבֵן בְּתוּ נָמִי הוּא פְּכָנוּ לְעֵנִן זֶה מְדַכְתִּיב פִּי מְזַרְעוּ וְכוּ' אֲבָל בְּעֵלְמָא (חוּץ
מְלַפְרִיָּה וְרַבִּיָּה) בֶּן בְּתוּ אֵינוּ בְּכָלֵל בְּנוּ אֱלֹא אִי אֲמַרְתָּ דְלָכָל מִלִּי בֶן הִבַּת נָמִי הָרִי בְּנוּ
פְּמוּ בֶן הַבֵּן שְׁהוּא בְּנוּ אִם פֶּן מֵאִי מְסַפְקָא לִיָּה לְרַב אֲשִׁי בְּבֵן בְּנוּ וְכֵן בְּתוּ וְלָמָּה לִי יִלְפוּתָא
מִפִּי מְזַרְעוּ פֶּן נִרְאִית פְּנֻנְת צִינֵנוּ בְּזֶה וְאַחַד חֲכָם מִיִּדִּי רַב וְעֲצוּם יצ"ו אָמַר לִי שְׁאִין
פְּנֻנְתוּ בְּצִינֵנוּ לְהוֹכִיחַ מִשָּׁם פְּרַבִּינוּ חֲנֻנְאֵל אֱלֹא הוּא הִתְחַלַּת דְּבַר בְּפִנֵי עֲצוּמוּ (שְׁהָרִי אַחַר
שְׁכַתְב דְּמִיבְמוֹת לֹא קִשְׂיָא מִיִּדִּי נָתַן רִינוּחַ לְהַפְסִיק בְּנִיקוּד שְׁבָא וְאַחַר כֶּה פְּתַב וְעֵינֵן
סִנְהֶדְרִין ס"ד וְכוּ') וְכֻנְתוּ לְהִבִּיא לְנוּ כָּלֵל חֲדָשׁ דְּאָף אִם בְּנֵי בָנִים אוּ בְּנֵי בָנוֹת וְכוּ' אֵינָם
כְּבָנִים הֵינֵנוּ הֵיכָא דְלֹא פְּתִיב זָרַע אֲבָל פִּי פְּתִיב זָרַע מְרַבָּה בְּנֵי בָנִים וְכוּ' וְנִרְאָה דְשִׁפִּיר
קָאֵמַר אֲבָל גַּם מַה שְׁכַתְבְּתִי אֲנִי הִדַּל יִתְכֵן לְאִנְפֵּרוּ אֲבָל מְפִשְׁטָא דְשִׁמְעָתָא דְסִנְהֶדְרִין
הַגָּ"ל מְשִׁמַּע דְּעַל בֶּן בְּנוּ וְכֵן בְּתוּ אִי לֹא דְכַתִּיב מְזַרְעוּ לֹא הִנֵּה מִיִּחְיִיב עֲלֵיָּהוּ דְבָנוּ וּבְתוּ
מְשִׁמַּע דְּנִקָּא וְאֵין הַבָּנִים בְּכָלֵל: וּמַעְתָּה הַדְּבַר קִשְׂה עַל פְּמָה מְפָרְשִׁים דְּנִקְטִי דְבָנֵי בָנִים
הָרִי הֵם בְּכָלֵל בָּנִים לְכָל דְּבַר וְשִׁקְלוּ וְטָרוּ עַל בַּת הַבֵּן וְאֵילוּ מְהַש"ס דְּסִנְהֶדְרִין הַגָּ"ל
מְשִׁמַּע דְּאֵינָם כְּבָנִים גַּם הַתּוֹסְפוֹת בִּיבְמוֹת ד' כ"ב ע"ב שְׁצִינֵן הָרַב כְּנֻז"ל פְּתָבוּ דְבֵן לֹא
מְשִׁמַּע אֱלֹא בֶן לְבָדוּ וּמְזַרַע מְשִׁמַּע בְּנֵי בָנִים וְהִיָּה לוֹ לְהִבִּיא גַּם דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת דְּכָבָא
בְּתָרָא ד' קט"ו ע"א ד"ה בֶּן דְּאֲזִלִּי בְּשִׁיטָה זֹו פִּיעֻנִּין שָׁם וְכֵן פְּתַב הָרִיטְב"א בְּחִידוּשֵׁי
לְקִידוּשֵׁין ד' ד' ע"א בְּמֵאִי דְאֲמַרִּינוּ הָתָם לְזָרַע וְזָרַע לֹא צָרִיף קָרָא בְּנֵי בָנִים הָרִי הֵם
כְּבָנִים וְז"ל אִיכָּא לְמִידָק דְּהָא בְּפָרְק יֵשׁ נוֹחֲלִין גַּבִּי הָא דְכַתִּיב בְּפָרְשַׁת נְחֻלוֹת וְכֵן אֵין לוֹ
מְרַבִּינוּ בְּנֵי בָנִים מְדַכְתִּיב בֶּן אֵין לוֹ עֵינֵן עֲלֵיו אֱלֹמָא בְּנֵי בָנִים אֵינָם כְּבָנִים תִּנְרָצוּ
בְּתוֹסְפוֹת דְּשִׁאֲנֵי הֵכָא דְכַתִּיב זָרַע מְשִׁמַּע אֲפִילוּ בְּנֵי בָנִים וְכוּ' וְהָכִי מוּכַח בְּסִנְהֶדְרִין
דְּאֲמַרִּינוּ מַעֲבִיר בְּנוּ וּבְתוּ בְּאֵשׁ אֵין לִי אֱלֹא בְּנוּ וּבְתוּ בֶן בְּנוּ וְכֵן בְּתוּ מִנִּין תְּלֻמוּד לֹמֵר
פִּי מְזַרְעוּ נָתַן לְמִן לְהָ אֱלֹמָא בְּנוּ וּבְתוּ דְנִקָּא וְזָרַעוּ מְשִׁמַּע אֲפִילוּ בְּנֵי בָנִים עַכ"ל: וְכַדְבְּרִי
הַתּוֹסְפוֹת וְהָרִיטְב"א הַנּוּז"ל דְּמִבְּן מְמַעֲטִינֵן בֶּן בְּנוּ (הֵיכָא דְלֹא פְּתִיב זָרַע) מוּכַח מְדַאֲמַרִּינוּ
בְּפָרְק קָמָא דְקִידוּשֵׁין ד' ל' ע"א וּלְמַדְתֵּם אֶת בְּנֵיכֶם וְלֹא בְּנֵי בָנֵיכֶם וּבְרִיָּתָא אַחֲרִיתִי
אֵיתָא הָתָם אֵין לִי אֱלֹא בְּנֵיכֶם בְּנֵי בָנֵיכֶם מִנִּין תְּלֻמוּד לֹמֵר וְהוֹדַעְתֶּם לְבָנֵיָה וּלְבָנֵי בָנֵיָה

מוֹכַח דְּכוּלְהוּ מוּדוּ דְּמַבְּנִיכֶם מְמַעְטִינֵן בְּנֵי בְּנִיכֶם וּבְחִידוּשֵׁי הַגָּאוֹן מוּהַרְש"ש עַל דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת דִּיבְמוֹת ד' כ"ב הַג"ל פְּתַב וְנ"ל (עַל מַה שֶּׁפְּתַבּוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּבֵן לֹא מִשְׁמַע אֱלָא בֵּן לְבָדוּ) קִשְׁיָא לִי מַהָּא דְּאִיתָא בְּמַכִּילְתָּא פְּרָשְׁתָּ בָּא עַל פְּסוּק וְהִיא כִּי יֹאמְרוּ אֲלֵיכֶם בְּנִיכֶם (י"ב כ"ו) בְּשׁוּרָה טוֹבָה וְכוּ' שְׁהֵם עֲתִידִין לְרֹאוֹת בְּנִים וּבְנֵי בְּנִים עִי"ש בְּהַמְּפָרֵשׁ ז"י עכ"ל בְּהַמְּכִילְתָּא שְׁבִידֵי אִין בְּהַ מְפָרֵשׁ ז"י וְאִנִּי אוֹמֵר בְּהוֹרְמְנוּתִיהָ דְּמַר נְעֵלָם מְמַנּוּ לְפִי שְׁעָה סֻגְיָא דְּפָרְק קַמָּא דְּקִידוּשֵׁין הַג"ל דְּאִדְתְּקִשִׁי לִיהָ עַל דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת מִהַמְּכִילְתָּא תִּסְיִיעֵינָהּ מִסֻּגְיָא דְּתַלְמוּד עֲרוּף הַג"ל דְּמַבְּנִיכֶם מְמַעְטִינֵן בְּנֵי בְּנִים וּמַה שֶּׁנֶּרְאָה שְׁדָּבְרֵי הַמְּכִילְתָּא הֵם הִיפּוֹף מְאִי דְּאִיתָא בְּתַלְמוּדֵן כְּנֻ"ל פְּכָר רֵאִיתִי לְהַגָּאוֹן מְרַפְּכַת הַמְּשָׁנָה (הוּא בִּיאֹר עַל הַמְּכִילְתָּא שְׁנַדְפַס מְקָרוּב לְהַגָּאוֹן מְרַאֲהֵטִין) שְׁם בְּדַף כ"ד ע"ב שְׁנַרְגָּשׁ מְזָה וְבָא לְכַלֵּל יִשׁוּב וְנ"ל אַף דְּפָרְק קַמָּא דְּקִידוּשֵׁין מְמַעְטִינֵן בְּנֵי בְּנִיכֶם פְּאֹן מְוֹכַח הַדְּבָר דְּאִבְנֵי בְּנִים רְמַז דְּנֻדָּי בְּנֵיהֶם הֵמָּה רָאוּ גַם כֵּן אֲשֶׁר פִּסַּח ה' עַל בְּתֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִפְּלֹא מַהֶם טַעַם עֲבוּדַת הַפִּסַּח אֱלָא אִבְנֵי בְּנֵיהֶם אֲשֶׁר לֹא רָאוּ מוֹפְתֵי ה' רְמִיז עכ"ל וְנִמְצָא לְפִי דְּבָרֵיו דְּגַם תִּנָּא דְּמַכִּילְתָּא סוּבְר בְּעֵלְמָא דְּמַבְּנִיכֶם מְמַעְטִינֵן בְּנֵי בְּנִיכֶם וּכְדָבְרֵי הַתּוֹסְפוֹת דְּמַבְּנֵן לְבָדוּ מְמַעְטִינֵן בֵּן הַבֵּן אֱלָא דְּלַדְעָתִי הֶעֱנִיָּה יֵשׁ לְפַקְפַק בִּישׁוּב זֶה דָּאֵם בַּעַל הַמְּכִילְתָּא סוּבְר בְּעֵלְמָא לְמַעַט מַבְּנִיכֶם בְּנֵי בְּנִים לֹא הִיָּה לוֹ הֶכְרַח לֹמֵר דְּרְמִזוּ הַפְּתוּב לְבְנֵי בְּנִים אֱלָא דִּינֵנוּ לֹמֵר שְׁהַבְּשׁוּרָה הִיא שְׁיִלְדוּ לְהֵם בְּנִים דְּאַף שְׁהַבְּנִים שְׁהִיו עִמָּהֶם בִּיצִיאַת מִצְרַיִם הֵמָּה רָאוּ מַעֲשֵׂי ה' אֲבָל בְּנִים אֲשֶׁר יוֹלְדוּ לְהֵם אַחֲרֵי צֵאתָם מִמִּצְרַיִם שְׁלֹא יִדְעוּ וְלֹא רָאוּ לְהֵם יִצְטָרְכוּ לְהוֹדִיעַ וּלְפָרְסֵם נִיטִי ה' וְאֵם כֵּן הִיָּה יְכוּל הַתִּנָּא לֹמֵר שְׁהַבְּשׁוּרָה הִיא שְׁיִלְדוּ לְהֵם בְּנִים וּמִדְּהוּסִיף בְּנֵי בְּנִים מוֹכַח דְּסוּבְר דְּבַכְלָל בְּנִיכֶם הוּא בְּנֵי בְּנִיכֶם וְחוּלְק אִבְרֵייתָא דְּבַתְלִמוּד דִּידֵן וְרִש"י בְּפְרָשְׁתָּ בָּא עַל פְּסוּק וַיִּקַּד הָעַם וַיִּשְׁתַּחֲווּ (שְׁם פְּסוּק ז"ך) פְּתַב עַל בְּשׁוּרַת הַגָּאוֹלָה וּבִיאַת הָאֲרֵץ וּבְשׁוּרַת הַבְּנִים שְׁיָהּוּ לְהֵם מִשְׁמַע קִצַּת שְׁגַם בְּלֹא בְּשׁוּרַת לִידַת בְּנֵי בְּנִים כִּי אִם לִידַת הַבְּנִים לְבַדָּה הִיא בְּשׁוּרָה טוֹבָה וְכִמוּ שְׁפַתְבְּתִי וְאִיף שְׁתַּהֲיָה כְּנֻנַת הַמְּכִילְתָּא עַל כָּל פְּנִים בְּתַלְמוּד דִּידֵן מְפּוֹרֵשׁ דְּמַבְּנִיכֶם מְמַעְטִינֵן בְּנֵי בְּנִיכֶם וּכְדָבְרֵי הַתּוֹסְפוֹת דִּיבְמוֹת וּדְבָבָא בְּתָרָא דְּבֵן מִשְׁמַע בֵּן לְבָדוּ וְלֹא בֵּן הַבֵּן לֹוֹלָא הִיכָא דְּכְתִיב זָרַע דְּמַזְרַע מְרַבִּינֵן בְּנֵי בְּנִים: וְרֵאִיתִי לְהַגָּאוֹן מְצַפָּה אִיתָן בְּקִידוּשֵׁין ד' ל' ע"א עַל מַה שְׁדָּרְשׁוּ בְּנִיכֶם וְלֹא בְּנֵי בְּנִיכֶם פְּתַב וְהָא דְּאָמַר לְעִיל ד' ד' גְּבִי בַת כַּהֵן דְּמִיפְסָלָא מִחֻמַּת זָרַע הַזֶּה לֹא צָרִיף קְרָא דְּבְנֵי בְּנִים הֲרִי הֵם כְּבָנִים הֵתֵם לֹא כְּתִיב בִּיהָ אֱלָא זָרַע אֲבָל הִיכָא דְּכְתִיב בֵּן צָרִיף קְרָא לְרַבּוּיִי בְּנֵי בְּנִים וְסָבְרָא זֹו פְּתַבוּ הַתּוֹסְפוֹת בִּיבְמוֹת ד' כ"ב וּבְבָבָא בְּתָרָא ד' קט"ו וְכֵן מִשְׁמַע שְׁם בְּפִירוּשׁ רִשְׁב"ם ד' ק"י ע"ב וּבְזָה יֵשׁ לִינִישְׁב הֵהִיא דְּשִׁילְהִי סוּטָה ד' מ' (צָרִיף לְהִיּוֹת ד' מ"ט) דְּמִשְׁמַע שְׁאִין חִיּוּב לְכַבֵּד אָבִי אָבִיו (דְּאָמְרִינֵן הֵתֵם רַב אַחָא בַר יַעֲקֹב אֵיטְפַל בִּיהָ בְּרַב יַעֲקֹב בַּר בְּרַתְיָה כִּי גָדַל אָמַר לִיהָ אֲשַׁקֵּינֵן מִיָּא אָמַר לוֹ לֹאוּ בְּרִיף אָנָּא) וְכֵן פְּתַב רִש"י בְּמַכּוֹת ד' י"ב דְּגְבִי כַּפּוּד כְּתִיב בֵּן יְכַבֵּד אָב וְאִין בְּנֵי בְּנִים בְּכָלֵל וְדִלָּא כְּמוּ שְׁפַתְב מוּהַרְש"ש שְׁם בְּחִידוּשֵׁי אַגְדוֹת דְּלֹא אָמְרִינֵן בְּנֵי בְּנִים כְּבָנִים רַק גְּבִי קִיּוּם פְּרִיָּה וּרְבִיָּה וְלֹא בְּדָבָר אַחֲרָה (שְׁפַתְב וְנ"ל אָמַר לִיהָ לֹאוּ בְּרִיף אָנָּא אַף עַל גַּב דְּבְנֵי בְּנִים הֲרִי הֵם כְּבָנִים אֲפִילוּ בְּרָא לְבְרַתָּא בְּפָרְק הַבָּא עַל יְבַמְתוֹ הִינֵנוּ לְעַנְיָן מְצֻנַת פְּרִיָּהוּרְבִיָּה וְהִינֵנוּ טַעְמָא מְשׁוּם דְּלִשְׁבַת יִצְרָה וְהָא אִיכָּא אֲבָל לְעַנְיָן כַּפּוּד אָב אִינוּ כְּבָנִים) וְלִיתָא אֱלָא דְּכָל הִיכָא דְּלֹא כְּתִיב בֵּן בְּנֵי בְּנִים כְּבָנִים עכ"ל נֶרְאָה שְׁכַנְנָתוֹ לְהַשִּׁיג עַל מוּהַרְש"ש דְּמִשְׁמַע מְדָבְרֵיו דְּאִי לֹאוּ דְּאִיכָּא

לשבת גבי פריה ורביה הוה אמינא דבבני בנים אינו יוצא ידי המצוה דאף דלא פתיב
בפריה ורביה לשון בן בכל זאת אין בני בנים כבנים ולזה משיג עליו דליתא דהיכא דלא
פתיב בן בני בנים הם כבנים ורק היכא דכתיב בן הוא דמשמע ולא בני בנים (זולת כי
פתיב זרע דמרבי בני בנים) והוא כלל חדש על כל פנים גם הגאון מצפה איתן סובר
דהיכא דכתיב בן או בניכם וכיוצא בני בנים אינם כבנים וכדמוכח להדיא מדברי
התוספות דיבמות ודבבא בתרא הנ"ל: והנה בפדיון בכור אדם נאמר וכל בכור אדם
בבניה תפדה (שמות י"ג י"ג) ונאמר וכל בכור בני אפדה (שם שם ט"ו) ונאמר בכור
בניה תתן לי (שם כ"ב כ"ח) ונאמר כל בכור בניה תפדה (שם ל"ד כ') ולפי דרשת
הברייתא גבי ולמדתם את בניכם ולא בני בניכם וכן לדברי התוספות הנז"ל דמבן לחוד
ממעטינו בן הבן נראה דגבי בכור דכתיב בכל הני דוכתי בניה בני אית לן למימר דאין
בן הבן בכלל ומזה יש להעיר על רבינו עקיבא איגר בתשובה סי' מ"ב שגשאל על מילת
יתום מאביו מי יברך ברפת להכניסו וכו' אם אבי האב (שהוא המוהל בנדונו) או הסנדק
כדכתבו הטור והרמ"א ואחר שגשאל ונתן לבאר מאיזה טעם הוא שתופס התינוק מברך
ברכה זו וסיים בסוף הסימן וז"ל גם פיו דבכל מקום אמרינו בני בנים הם כבנים יש לו
שייכות לזה יותר מאחר וכמו שכתב הבאר שבע בספרו צדה לדרך פרשת בא באנרף
על פדיון הבן אם רשאי אבי האב לפדות נכדו אחר שהאריף דהבית דין או אחר יכולים
לפדותו כתב כל שכן וקל וחומר שאם מת האב קודם הפדיה שייכול אבי אביו לפדותו
שהרי הוא עדיף טפי לפדותו מאחר דבני בנים כבנים הרי דינש לאבי האב קדימה בפדייה
מאחר מטעם דבני בנים וכו' הכי נמי יש לומר לענין מילה אם בן מפל הלין נראה דעל
כל פנים אם אבי האב הוא המוהל פניו דשייף עליו גם בן שהוא שליח הבית דין יש
לבחור בו יותר מן הסנדק לברך עכ"ל והובא בקצרה בפתחי תשובה סי' רס"ה ובשאר
רבני האחרונים הלא בספרתם וקשה על שני המאורות צדה לדרך ורבינו עקיב"א איף
נעלם מעיני קדשם תלמוד ערוף הוא בידינו דמבניכם ממעטינו בני בנים והוא הדין
מבניה ובני ממעטינו בני בנים ואם בן אין יתרון לאבי האב בזה מטעם בני בנים וכו'
כמוכח ורחוק לומר בכי האי גוונא אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות (שנאמר בניה
שלישה פעמים וכן נאמר בני וממעטים בני בנים) וגם הגאונים הנ"ל לא באו למדה זו
רק משמע להו הכי בפשיטות משום דכללא הוא דבני בנים הם כבנים וזה היקף המוכן
מהש"ס ומתוספות דמבן ובניכם וכיוצא ממעטינו בנים כאמור: והרב אהל יעקב
במערכת הפ"ף אות כ"ו הביא מחלוקת הרב מוהר"י קולון בש"ש ל' עם הרמ"א
דמוהר"י קולון סובר שאין אדם חייב בכבוד אבי אביו דמה שאמרו בני בנים הרי הם
כבנים היינו דוקא לענין פריה ורביה דאהא קתני לה (וכסברת מוהרש"א בחדושי
אגדות שהבאתי לעיל בד"ה וראיתי) והרמ"א בתשובה סי' קי"ח ובדרכי משה סוף סי'
ר"מ סובר דחייב בכבוד אבי אביו והביא מה שכתב הרב אלפא זוטא בקונטרס המנהגים
בשאלה ח' דהעיקר כסברת מוהר"י קולון ושקיל וטרי על דבריו ובסוף ד"ה וחדא ועוד
וכו' כתב שמדברי רשב"ם בבבא בתרא ד' קמ"ג ע"ב (בד"ה בבני בנים) מתבאר שסובר
פירב מוהר"י קולון שכתב אבל לענין פריה ורביה חשיבי כבנים בפרק הבא על יבמתו
ד' ס"ב עכ"ל הרי דסבירא ליה לחלק דדוקא לפריה ורביה הוא דבני בנים הם כבנים
וכתב עוד וז"ל ועל פרחין לומר בן (נראה דתיבת בן צריף למחקה) דהא דאמרינו בפרק

קמא דקידושין ד' ד' ע"א זרע זרעה לא איצטריה קרא דבני בנים הרי הם כבנים סבירא ליה כפירוש התוספות בפרק יש נוחלין ד' קט"ו ע"א ד"ה בן הבן דזרע משמע בני בנים וכן פתבו ביבמות ד' כ"ב ע"ב ד"ה בן אין לו אבל מדברי רש"י שם שפירש בני בנים הרי הם כבנים נפקא לן ביבמות בפרק הפא על יבמתו וכן פירש בסוף פרק אלמנה לכהן גדול מוכח שסובר דבני בנים כבנים לכל דבר ותמה על מוהר"י קולון שכתב שדוקא לפריה ורביה הוא דבני בנים כבנים שיהיה לו לבאר שדבר זה במחלוקת רש"י ורשב"ם הוא שנוי ושקיל וטרי בהראיות שהביא הרב בית חדש ביו"ד סוף סי' ר"מ להוכיח דחייב אדם לכבד את זקנו ושוב (בד"ה נאני ההקדוטה) פתב להוכיח דבני בנים הןקשו לבנים מדאמרין בקידושין ד' ל' ע"א עד היכן חייב אדם ללמוד את בנו תורה וכו' ובדף ס"ה סוף ע"ב מסיק וז"ל תבנא לדינא דמוכח מפרק קמא דקידושין דבני בנים כבנים חשיבי מדחייביה רחמנא להשפיר מלמד לכן בנו ומטיגיה לה גמי משמיה דגברא רבה הרב לחם משנה דסבירא ליה הכי אלו תנורף דברי הרב אהל יעקב.

ואני תמיה דבאותו הדף עצמו דרשו מבניכם ולא בני בניכם כמו שכתבתי למעלה דמשמע דבני בנים אינם כבנים ואיך נוכל להכריח בהיקף ממה שאמרו דחייב ללמד את בן בנו בשכר ובהכרח לומר דאף דבני בנים אינם כבנים (כדדרשו מבניכם ולא בני בניכם) רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל שיהא אדם חייב ללמד את בנו בשכר והיה דבר זה תמוה מאד בעיני ששני מאמרים בדר אהד יהיו סותרים זה את זה עד שראיתי להגאון אור חדש לקידושין שם (בסוף ד"ה נאבי אביו) שכתב וז"ל בניכם ולא בני בניכם אף דאמרין ביבמות ד' ס"ב דבני בנים הרי הם כבנים ואיך ממעט הכא מבניכם בני בנים יש לומר פינן דשינה קרא פאן לא נאמר פי אם בניכם ולהלן אומר והודעתם לבניה ולבני בניה ואי סלקא דעתך דבני בנים בכלל בנים בתלמוד תורה לא היה צריך לומר רק והודעתם לבניה אלא על פרחין דמשום הכי שינה וכתב הכא רק בניכם למעט בני בנים ועל פרחין קרא דנהודעתם אתי דמעלה עליו הכתוב וכו' או דבניכם ולא בנותיכם סבירא ליה בעלמא בני בנים הרי הם כבנים והכא שאני משום דשני קרא וכו' ואתי שפיר הוכחת הרב אהל יעקב דבני בנים כבנים ואין שום סתירה.

וראיתי בספר טהרת המים (לרב גדול משאלוניקי) בקונטרס שיורי. טהרה מערכת הבי"ת אות ח' שכתב לאו דוקא בני בנים אלא אף בני בנות אשכחן בהצלת לוט דאמרו לו המלאכים חתן ובניה ובנים לא היה לו אלא בני בנות קרוים בניה וכן יש להוכיח ממה שנאמר בשבט לוי ואת בניו לא ידע ודרשו ביומא ד' ס"ו ע"ב דבניו היינו בני בתו מישראל וציין מטה אהרן ד' מ"ה ע"ד לב מבין ד' י"א ע"א עושה שלום ד' ח"י ע"א וכפי הנראה לא היה מצוי אצלו ספר נאות יעקב לרבין חסידא מוהר"י אלגאזי ועין רואה שכתב שם בקונטרס מענה לשון ד' ח' ע"ב (ד"ה בנים) וז"ל בנים דרשו רז"ל ביומא בפסוק האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו ואת בניו לא ידע אלו בני בתו הנשואה לישראל וכו' שמעת מינה דבלשון זה המקרא בני בנים הרי הם כבנים ואפילו בנים מהבת וצריך עיון בבראשית רבה בפ' ויגש בבניו ובניו בניו אמר ר"י ב"ר אלעאי בני בנים הרי הם כבנים ובני בנות אינם כבנים עכ"ל ורמזתיו בנדפס באות ס"ב וקצת קשה שהביאו מדברי אגדה שבש"ס יומא ולא הביאו תלמוד ערוף ביבמות ד' כ"ג ע"א ובקידושין ד'

ס"ח ע"ב בן בתה הבא מן העפוי"ם קרוי בנה פלומר אפילו בן בתו הבא מן העפוי"ם קרוי בנה עיין שם ברש"י וכל שכן בן בתו הבא מישראל דקרוי בנה ועם שלפירוש רבינו תם שבתוספות בקידושין שם אין הכרח דבן הבת קרוי בנו שיהי הוא מפרש פי יסיר את בנה היינו בנו ממש (לא כדברי רש"י שהוא בן בתו) מפל מקום היה להם להזכיר סוגיא זו ולבאר דתלי בפלוגתא דרש"י ורבינו תם ועיין במה שהבאתי בקונטרס הערות לחלקי הפללים בסי' צ"ו אות ב': סימן יט בשר בחלב שבשל עפוי"ם בשלו אם אסור בהנאה מדאורייתא פתבתי בזה בנדפס במערכה זו אות כ' עי"ש וידידי הגאון בע"ס עמודי אש יצ"ו פתב לי בזה וז"ל ראיתי למעכ"ת במערכת הבי"ת אות כ' שכ' בשם ס' ישרי לב שפתב בשם הכ"מ דהטעם דאסרה תורה לבשל בב"ח הוא משום שפא יבא לאכול וע"ז פתב מעכ"ת דלא מצא זה בכ"מ וכן פתב מעכ"ת בס' הפללים במערכת האל"ף אות קכ"א על דברי הרב הר"ח מודעי אולם פוננתם עמ"ש הכ"מ פ"א מהט"מ ה"ב שכ' שם הכ"מ בזה"ל דמשמע שלא אסרה תורה לבשל אלא כדי שלא יבא לאכול עכ"ל ולזה פנינו הרח"מ והישרי לב ומ"ש מעכ"ת על הישרי לב לא ידעתי מאי יצטרך ליה להביא דברי הכ"מ י"ל דס"ל להישרי לב דכיון דאפקה התורה לאיסור הנאה בלשון לא תבשל אינה אסורה בב"ח בהנאה רק כשבשלה באיסור ועבר על לא תבשל אז אסורה ג"כ בהנאה אולם אם הבב"ח הוא משל עפוי"ם ומותר לישראל לבשל דלפ"ד הכ"מ מה דאסור לבשל הוא משום שפא יבא לאכול וכאן בלא"ה לא יאכל משום שהוא משל העפוי"ם ע"כ מותר ג"כ בהנאה ומ"ש מעכ"ת על מ"ש הישרי לב דהר"מ ס"ל דהנאת בב"ח אינה סורה אלא מדרבנן דכמדתנה לו דכ"ע מודים דהר"מ ס"ל דהנאת בב"ח הוא מה"ת ולא פליג רק לענין מלקות הנה בחבורי (ד' ס"ו ע"ב) הבאתי דבשו"ת רשב"ש סי' תר"י והלקחם חמודות פג"ה אות קמ"ו והדברי אמת בקונטרסים ד' ק"ח ע"ב והיד המלך פט"ז מהמ"א ה"ו תפסו בן בדעת הר"מ דס"ל דהנאת בב"ח אינה אחורה רק מדרבנן: וגם מ"ש מעכו"ה עמ"ש הי"ל דהארחות חיים ס"ל דחמץ של עפוי"ם בפסח מותר בהנאה דלא ראה מי שהזכיר סברתו רק דכ"כ בשם האו"ה בסי' תמ"ח ולא בשם הא"ח ואנכי הרואה בכ"מ פ"ה מהלכות יסה"ת ולהמ"א סי' תס"ו סק"ב שכ"כ בשם הא"ח והרשב"א (ודברי הרשב"א הביאם ג"כ הברכ"י סי' תמ"ב ס"ג בשם החצור החיים) ועמ"ש הפר"ח רס"י תס"ו והן אמת שלדעתי ג"כ לא נהירין דברי הי"ל וגם דברי הכ"מ בטעם איסור בישול בב"ח לא קי"ל בן ולא דרשינן טעמא דקרא וגם הנאת בב"ח בנדאי דלדינא קי"ל דהיא אסורה מה"ת וגם בשל נכרי אסור ליהנות מבב"ח ואכ"מ להאריף עכ"ד יצ"ו: אמר המחבר, מה שפתב הגאון יצ"ו בשם מרן כ"מ והרב מג"א שכתבו בשם הארחות חיים דחמץ של עפוי"ם מותר בהנאה ראיתי להעתיק דברי הרב מג"א לפי שלדעתי הענייה אין הכרח שסובר הא"ח דחמץ של עפוי"ם מותר בהנאה וזהו וז"ל הכ"מ כתוב בא"ח על מה שפתב רבינו מותר לעשות רטיה מחמץ בפסח פניו שיש לו מפה יש אומרים דלא התיר אלא מחמץ דעפוי"ם והשאלה לישראל או הניחה על גבי מפתו ואין האחריות על הישראל ואם אין מלוגמא לעפוי"ם מקנה לו ישראל קמח ועושה נכרי ממנה מלוגמא ונותנה על מפתו עכ"ל ואם בן צריך לומר דהא דאמרינן לא ילעוס וכו' דוקא בשל ישראל ומשום דעבר בבל יראה ואפשר דמפני זה אמרו בכתובות לשון חכמים מרפא דתנן לא ילעוס וכו' משום דקשה ליה למה ליה לומר ויניח על מפתו

דָּהָא אִיסוּרוֹ מִשּׁוּם דְּעֵבֵר בְּבַל יֵרָאֵה וְלֹא מִשּׁוּם אִיסוּר הִנָּאָה דְּהָא הָוִי שְׂלֵא כְּדַרְךָ הִנָּאָה
אֱלָא אֲשִׁמוּעֵינוּ אַגְבֵּי אֲרַחֲיָה שְׁחֻטִּים יָפוּת לְמַכָּה עַכ"ל הַמַּג"א וּמַתְבָּאָר דְּמָה שְׁהוֹצֵר
הַא"ח לְפָרֵשׁ שְׁדַבְרֵי הַרְמְב"ם הֵם בְּחֻמֵּי שְׂל עַפְו"ם לֹא מִשּׁוּם דְּאִילוּ חֻמֵּי שְׂל יִשְׂרָאֵל
אִיסוּר בִּהְנָאָה (כִּי הֵיכִי דְנִשְׁמַע מִכְּלָלָא דְחֻמֵּי שְׂל עַפְו"ם מוֹתֵר בִּהְנָאָה כְּמוֹ שְׁנִרְאָה שְׁהִבִּין
כִּן הֵרֵב הַנ"ל יצ"ו) דְחֻמֵּי שְׂל רְטִיָּה כִּינּוּן שְׁנִהְנֵה מִמְּנוּ שְׂלֵא כְּדַרְךָ הִנָּאָה מוֹתֵר לְחוּלָה
אֱלָא מִשּׁוּם לְתַא דְּבַל יֵרָאֵה הוּא דְקָאָמַר וְאִין מְנָה אַף מִשְׁמַעוֹת שְׁסוּבֵר הַא"ח דְחֻמֵּי שְׂל
עַפְו"ם מוֹתֵר בִּהְנָאָה וְדַבְרֵי הַרְשֵׁב"א לֹא הִזְכִּיר הֵרֵב מַג"א כְּלָל כְּמוֹ שְׁיֵרָאֵה הִרְוָאָה וְרַק
בְּבִרְכֵי יוֹסֵף הוּא שְׁהִבִּיא דְבְרֵי הַרְשֵׁב"א בְּזָה (כְּמוֹ שְׁפִתְבֵּי הֵרֵב נר"ו) וְנ"ל כְּתַב צְרוּר
הַחֲזִים קְלוּר וְאִסְפְּלִית שְׂל עַפְו"ם בְּפִסְחָא מוֹתֵרַת דְּשְׂלֵא כְּדַרְךָ הִנָּאָה קְעֵבִיד אַף עַל פִּי
שְׂאָם הִיְתָה שְׂל יִשְׂרָאֵל הִיְתָה אִיסוּרָה מִשּׁוּם בַּל יֵרָאֵה אֲבָל בְּשֵׁל עַפְו"ם שְׂל אַחֲרִים אַתָּה
רוּאָה וְאַף שְׁנַתֵּן לוֹ הַעַפְו"ם רְשׁוּת אִין דְּעַתּוֹ שְׂל יִשְׂרָאֵל לְקַנּוּתָהּ וְאִין קוּנָה עַל כְּרַחוּ כִּן
שְׁמַעְתִּי מִפִּי מוֹרֵי הַרְשֵׁב"א עַכ"ל ס' צְרוּר הַחֲזִים כ"י הִבִּיאוּ מַר זְקִינֵינוּ הֵרֵב הַחֲסִיד
מֵהַר"א אֲזוּלָאִי בְּהִגְהוּתּוֹ כ"י עַכ"ד הַבְּרַכ"י וְאִינִי יוֹדַע הֵיכָא רְמִיזָא בְּדַבְרֵי הַרְשֵׁב"א
הִלְלוּ שְׁחֻמְצוֹ שְׂל עַפְו"ם מוֹתֵר בִּהְנָאָה וְלִדְעֻתִי הַעֲנִיָּה בְּמַחֲכַתָּה ר' נִהְפוּךְ הוּא דְמַתְבָּאָר
מִדַּבְרֵי הַרְשֵׁב"א דְלִילָא דְשְׂלֵא כְּדַרְךָ הִנָּאָה קְעֵבִיד אִיסוּר בִּהְנָאָה שְׂלֵא כְּדַבְרֵי הֵרֵב יצ"ו:
וְעַל מָה שְׁהִבִּיאַתִּי בְּנִדְפָס שָׁם (בד"ה וְחֻקֵּי) חֻקֵּי הֵרֵב פְּרִי מְגִדִים בְּתַבְשִׁיל שְׁנֹאָסֵר
מִחֻמַּת טַעַם בְּשׂוּר בְּחֻלְבֵּי אִם מוֹתֵר לְמַכְרוֹ לְעַפְו"ם מִשּׁוּם שְׂלֵא נְתַרְבָּה הַתַּבְשִׁיל וְאִין
הַעַפְו"ם מוֹסִיף דְמִים עֵבֵר הַטַּעַם אוֹ נֹאָסֵר הַתַּבְשִׁיל מִשּׁוּם טַעַם כְּעִיקַר וְהִבִּיאַתִּי דַּבְרֵי
הַרְבָּנִים בֵּית שְׁלֵמָה וְשִׁבְלֵי דוֹד עִי"ש כְּתַב לִי יְדִידֵי הַרְה"ג ר' מְנַחֵם נְחוּם גְּאֵלְאָנְטִי
אֲבִד"ק זֵאלְאֵטֵאפֵאלִיא יצ"ו וְנ"ל עֵינֵי עַמּוּדֵי אֲשֶׁר קוֹנְטְרִיס או"ה שְׁתַּמָּה עַל הַכַּמ"ג וְדַחַה
רְאִיָּתוֹ מִי"ן דְּסֵתֵם יֵינָם דְּרַבְּנָן אֲבָל בְּדִאוּרֵיָּתָא אִיסוּר כָּל הַתַּבְשִׁיל בִּהְנָאָה וְהִבִּיא כִּן
בְּשֵׁם הַמְרַדְכֵי יַעו"ש וְעֵינֵי פַמ"ג בְּכַתִּיבָה שְׁהַרְגִישׁ בְּכָל זֶה וְעֵינֵי עוֹד בְּסַפֵּר
אִפְרִיזוֹן שְׁלֵמָה קוֹנְטְרִיס מְזַבַּח אֲבָנִים שְׁפִתְבֵּי ג"כ דַּבְּ"ח שְׁנַתֵּן טַעַם בְּתַבְשִׁיל כָּל
הַתַּבְשִׁיל נֹאָסֵר בִּהְנָאָה וְחוּלְק עַל הַכַּמ"ג יַעו"ש וְהַכְרִיחַ כִּן מֵהַרָא"ש וְהַר"ן וְהַש"ף ס'י
ק"י וְס'י צ"ד יַעו"ש בְּאַרְיִכוֹת עַכ"ד יצ"ו: וְהָא דְקִיָּמָא לָן בְּבִשְׂרָא בְּחֻלְבֵּי דִישׁ בִּישׁוּל אַחַר
בִּישׁוּל וְהַגְּאוֹן פְּרִי מְגִדִים בְּס'י פ"ז כְּתַב דְּבִשְׂרָא בְּחֻלְבֵּי בְּכָל גּוֹוִנֵי חֲזִיב עַל בִּישׁוּל שְׁנֵי אַף
בְּיָבֵשׁ אוֹ בְּלַח רוֹתַח כְּתַב הֵרֵב מְנַחֵת קְנָאוֹת (עַל מְסַכַּת סוּטָה) וְקוֹנְטְרִיס מְנַחֵת פְּתִים
שְׁמַצָּא בְּפִירוּשׁ רַגְמ"ה בְּחֻלְיִן ד' ח"ק ע"ב (בד"ה וּבְבִיא מִיּוֹרָה גְּדוּלָה) שְׁפִתְבֵּי דְבִשְׂרָא
בְּחֻלְבֵּי אִין בִּישׁוּל אַחַר בִּישׁוּל זוּלַת הֵיכָא דְלֹא נְתַבְשִׁיל כָּל צְרָפוֹ בְּבִישׁוּל רֵאשׁוֹן אֲזַ חֲזִיב
עַל בִּישׁוּל שְׁנֵי וְכַתְבֵּי שְׁפִירוּשׁוֹ מְרַנּוּחַ מְאֹד בְּסוּגֵיָא שָׁם וְדַבְרֵי הֵם בְּס'י תַרַע"ז עַל מָה
שְׁהִבִּיא תְּמִיחַת הֵרֵב אֱלִיאֵו זוּטָא עַל מָה שְׁהַתִּיר הֵרֵב שְׁעַר אֲפְרִים לְהַדְלִיק גַּר חֲנוּכָּה
בְּחֻמָּאָה שְׁנֹאָסֵרָה מִשּׁוּם בְּשׂוּר בְּחֻלְבֵּי דְהָא אִיסוּר מִשּׁוּם בִּישׁוּל דִישׁ בִּישׁוּל אַחַר בִּישׁוּל
בְּבִשְׂרָא בְּחֻלְבֵּי וְלֹא פְּנִיתִי לְעֵינֵי דְבַבְרֵי רַגְמ"ה דְּאִוִּילֵי לֹא אָמַר אֱלָא לְעַנְיָן חֲזִיב אֲבָל אִיסוּרָא
מִיָּהָ אִיכָא בְּכָל גּוֹוִנָא: וְכַתְבֵּי הַגְּאוֹן חֲתַם סוּפֵר בְּחֻלְק יו"ד ס'י פ"ב (ד"ה אַעוֹרְרָהוּ) דְּאַף
עַל גַּב דְּבִבְשִׂרָא בְּחֻלְבֵּי יֵשׁ בִּישׁוּל אַחַר בִּישׁוּל מְדִאוּרֵיָּתָא הֵינּוּ בְּבִשְׂרָא שְׁנַתְבְּשִׁיל בְּפִנֵי
עַצְמוֹ עִם חֻלְבֵּי שְׁנַתְבְּשִׁילָה בְּפִנֵי עַצְמָהּ וְאַחַר כִּף נְתַבְשִׁילוֹ זֶה עִם זֶה בְּהָא וְדִאי שְׁיִיף בִּיָּה
בְּשׂוּר בְּחֻלְבֵּי מְדִאוּרֵיָּתָא מֵהַש"ס רִישׁ פְּרָק כָּל הַבְּשִׂרָא דְמִשְׁנֵי שְׁמָא יַעֲלֵה בְּאַלְפָס רוֹתַח
אֲבָל אַחַר שְׁכַבֵּר נְתַבְשִׁיל הַגְּדֵי בְּחֻלְבֵּי אִמוֹ אִם חֲזוֹר וּבִישְׁלוֹ אֲפִשְׁרָא דְלֹא שְׁיִיף בִּיָּה תוֹ בְּשׂוּר

בְּחֶלֶב דְּאֹרֵייתָא וְאִפְּלוּ נְצֻטְנוּ וּמְחַמְמוּ נְמִי לֹא דְדוֹקָא לְעֵינֵי שְׂפַת הָהוּא לִיהַּ כְּבִישׁוּל מְשׁוּם דְּהָהוּא לִיהַּ מְלֵאכַת מַחְשְׁבַת וּכְמוֹ שְׂפַת הַטּוֹרֵי זָהָב בְּאוֹ"ח סִימָן שִׁי"ח סְעִיף קָטָן ד' וּבְזֶה מְסוֹלְקַת תְּלוּנַת הַפְּרִי חֲדָשׁ בְּסִימָן צ"ד סְעִיף קָטָן ד' אֲדַבְרֵי הַשְּׁפָתִי כִּהְיוּ סְעִיף קָטָן ד' וְאִף שֶׁהַשְּׁפָתִי כִּהְיוּ לֹא נְחִית לְכַף.

סִימָן כ בְּרִיָּה לֹא בְּטִיל אִם הוּא מְדַאֲוֵרֵיתָא כְּתַבְתִּי בְּנֶדְפֶס אוֹת כ"ו עִי"ש וְכַתְב לִי יְדִידִי הַגָּאוֹן עֲמוּדֵי אֵשׁ יצ"ו וְנ"ל כְּתַב מֵעַכְתָּה בְּשֵׁם הַפְּר"ח סִי' ק' דְּכַתְב דְּבִשׁוּ"ת מוֹהֲרִי"ל סִי' ע"ו כ' דְּבְרִיָּה אֵינָה בְּטִילָה מְדַאֲוֵרֵיתָא וְע"ז כְּתַב מֵעַכְתָּה עֵינֵינִי שָׁם וְלֹא מְצִיאֲתִי אוּלָם פְּנוּנַת הַפְּר"ח לִמ"ש בְּמוֹהֲרִי"ל (סִי' ע"ב) וְנ"ל וּמ"ש אֲמַאי לֹא מְבַטְלִינוּן חֲדָא דְּבַמְחַבָּא בְּרוּב לֹא מְבַעֲיָא אִם נִימָא דְּבְרִיָּה הָוִי וְלֹא בְּטִילָה מְדַאֲוֵרֵיתָא כְּדַמּוּכַח רִיב"ם בְּתוּס' עכ"ל מוּכַח מְזֵה דס"ל דְּבְרִיָּה אֵינָה בְּטִילָה מְדַאֲוֵרֵיתָא וְכַתְב שְׂכ"כ הַרִיב"ם עכ"ד יצ"ו אֲפֻרְיוֹן נְמַטְיָה דְּדְלִי לֹן מְרַגְנֵיתָא שְׁהֲאָמַת הוּא שְׁדַבְרֵי מוֹהֲרִי"ל בְּתוּס' סִי' ע"ו כִּיעוּי"ש אָמְנָם מַאי דְּמִשְׁמַע לִיהַּ לִמְנִי"ר שְׂמוֹהֲרִי"ל כְּתַב פֶּן בְּשֵׁם הַרִיב"ם לִישְׁרֵי לֹן מֵר וּפְשׁוּט בְּעֵינֵי דְמָה שְׂפַתוֹב בְּסֶפֶר מוֹהֲרִי"ל שְׁלֶפְנֵי כְּדַמּוּכַח רִיב"ם בְּתוּס' נִרְאֵה שְׂפַתְרוּן תִּיבַת רִיב"ם הִיא "רִישׁ" בְּבֵא "מְצִיעָא וְכַנְנָתוֹ לְדַבְרֵי הַתּוּסְפוֹת שָׁם ד' ו' ע"ב ד"ה קַפְז תִּימָה דְּלִיבְטִיל בְּרַנְבָּא דְּדַבָּר שְׂבַמְנָן לֹא בְּטִיל הוּא מְדַרְבְּנָן וְכוּ' וּבְרִיָּה נְמִי לֹא הָוִי כְּדַפְרֵישִׁית בְּחֻלְיִן וְכוּ' עִי"ש וּמְדַבְרִים אֵלוּ מוּכַח דְּאִי הָהוּא בְּרִיָּה הָוִי אֲתִי שְׁפִיר מַאי דְּלֹא בְּטִיל וְאִי בְּרִיָּה דְּלֹא בְּטִילָה הוּא מְדַרְבְּנָן הָא וְדֹאִי לֹא אֲתִי שְׁפִיר כִּי הִיכִי דְּלֹא נִיחָא לְהוּ לִינִישַׁב עַל פִּי מַאי דְּקִימָא לֹן דְּדַבָּר שְׂבַמְנָן לֹא בְּטִיל מְשׁוּם דְּאֵינוּ אֵלָא מְדַרְבְּנָן זֹאת הִיא פְּנוּנַת מוֹהֲרִי"ל וְדִיִּיקָא נְמִי דְּכַתְב כְּדַמּוּכַח וְלֹא כְּתַב כְּדַמּוּכִיחַ שְׁלֶפֶי הַבְּנֵי הִיָּה צְרִיף לומר כְּדַמּוּכִיחַ הַרִיב"ם בְּתוּסְפוֹתוֹגְם אֵינוּ נִכּוֹן לומר דְּבַר בְּשֵׁם הַתּוּסְפוֹת בְּלִתי שְׁיִרְאֵה מְקוּם לְדַבְרֵי הַתּוּסְפוֹת בְּאִיזוֹ מְסַכְתָּא וְאִיזֵה פְּרָק: וְאֵת זֶה אֲגִיד שְׂרֵאִיתִי עֵתָה בְּסֶפֶר טְהַרַת הַפִּים לְרַב גְּדוֹל מְשֻׁאֲלוּנִיקֵי שְׂפַתְבַּרְכָּה זֹו אוֹת ב"ן בְּשֵׁם הַרְב עוֹגַת אֵלִיאֹו סִי' כ"ח דְּבְרִיָּה דְּלֹא בְּטִיל הוּא מְדַאֲוֵרֵיתָא וְשְׂפַתְבַּר כֶּן מְשֻׁמָּא דְּגִמְרָא עֲרוּכָה וְאִין מִי שְׁחֻלְק בְּזֵה וְתָמָה עָלָיו שְׁפוֹתֵר דְּבְרֵי עֲצָמוֹ שְׂפַתְבַּר בְּסֶפֶרוֹ קוּל אֵלִיאֹו ח"ב בְּחֻלְק יו"ד סוּף סִי' ב' בְּפִשְׁיטוֹת הִיָּפֹף מְזֵה וְצִיִּין לְעִיִּין בְּסֶפֶרוֹ מְעַט מִיָּם סִי' פ"ט וְהִנֵּה מְשַׁלְשָׁה סְפָרִים הַנֵּ"ל אִין גַּם א' מְצוּי אֲצִלִי וּמִשְׁמַע דְּמוּדָה לוֹ בְּמָה שְׂפַתְבַּר הַתְּלָמוּד עֲרוּף דְּבְרִיָּה לֹא בְּטִיל הוּא מִן הַתּוֹרָה רְאָה זֶה חֲדָשׁ וְהַדְּבָר תְּמוּהָ מְאֹד אִיף נְעֵלָם מְעֵינִי כָּל גְּדוּלֵי הָאֲחֻרוּנִים תְּלָמוּד עֲרוּף וּמֶרֶן הַמְּשַׁנָּה לְפִלְפֻף בְּשִׁבְעֵי מַהֲלָכוֹת מְעִילָה הֶלְכָה ו' עַל מַה שְׂפַתְבוֹ הַתּוּסְפוֹת דְּמַטְבַּע חָשִׁיב וְלֹא בְּטִיל מִן הַתּוֹרָה כְּתַב הֵן אֲמַת שְׁדִין זֶה הוּא דְּבַר חֲדָשׁ שְׁלֹא מְצִינוּ בְּשׁוּם מְקוּם דְּבַר שְׁלֹא יִהְיֶה לוֹ בְּיִטּוּל מִן הַתּוֹרָה וּכְמוֹ שְׂפַתְבַּר הַרְשֵׁב"א בְּתוֹרַת הַבֵּית דְּכָל הַדְּבָרִים שְׁאִין לָהֶם בְּיִטּוּל הוּא דוֹקָא מְדַרְבְּנָן וּמִן הַתּוֹרָה הַפֶּל בְּטִיל בְּרוּב עִי"ש: וּבְפֶרְטוֹת בְּדִין בְּרִיָּה מְצִיאֲתִי לְהַרְשֵׁב"א בְּתוֹרַת הַבֵּית הָאֲרוּף בֵּית רַבִּיעִי שְׁעַר רֵאשׁוֹן ד' ס"ז ע"ב (בְּדָפוּס וּוִיעֵן לְיִשְׂרָאֵל לִפ"ק) וְכַנְרָאָה שְׁהֵם דְּבְרֵי הַרְמְב"ן וְנ"ל וְהַרְמְב"ן ז"ל כְּתַב בְּנִחְתָּף מְמַנּוֹ אֲבָר בְּעֵיָא וְלֹא אִיפְשִׁיטָא גְּבִי מְלָקוֹת וְהוּא הִדִּין לְאִיסוּר וּמִיָּהוּ בְּרִיָּה דְּלֹא בְּטִילָה דְּרַבְּנָן הִיא וְלִקְוֹלָא וְאִין צְרִיף לומר מְרַנְסָק וְנִחְתָּף מְמַנּוֹ אֲבָר שְׁהַנְשָׁמָה תְּלוּיָהּ בּוֹ דְּנֹדָי בְּטִילָה עכ"ד הָרִי שְׂפַתְבַּר מְפּוֹרֵשׁ דְּמַאי דְּבְרִיָּה לֹא בְּטִילָה הוּא מְדַרְבְּנָן וְעֵינֵינִי עֵתָה שְׁנִית בְּדַבְרֵי מְרַן הַפְּרִי חֲדָשׁ בְּסִי' ק' סק"ג שְׂצִינֵינִי בְּנֶדְפֶס וְרֵאִיתִי שְׂפַתְבַּר כֶּן בְּשֵׁם הַר"ן בְּפֶרְק גִּיד הַנְּשָׂה דְּבְרִיָּה דְּאֵינָה בְּטִילָה הוּא מְדַרְבְּנָן (וְדַבְרֵי הַר"ן

הם שם קרוב לסוף הפרק בד"ה גרסינו בגמרא עלה דהה מתניתין עי"ש) ושפן פתב הרא"ש שם דבדאורייתא לא שנא שאין חשוב לא שנא דבר חשוב חד בתרי בטיל (נדברי הרא"ש הם שם בסוף סי' ל"ה) וכינון דבריה דלא בטלה הוא משום חשיבות פשאר דברים החשובים משמע דדעת הרא"ש גם פן דמאי דבריה אינה בטלה הוא רק מדרבנן וכן פתב בשם הרשב"א בתורת הבית ד' ק"ד ע"ב דבריה דלא בטלה הוא מדרבנן וכנראה הן הן הדברים שהבאתי למעלה וכן פתב.

בשם הרשב"א בתשובה סי' רע"א וז"ל אני אמרתי דכל שהוא למעלה מחד בתרי במין במינו לדין דלא סבירא לן כר' יהודה דרבנן הוא וכל שפן שיעורי מאה ומאתים ודבר שבמנין ונתיקה הראויה להתכבד ובריה פולן דרבנן הו דמדאורייתא חד בתרי בטיל וכל דרבנן הולכין להקל ולא מצאתי מקום בגמרינו מפורש מוכרח בבריה דלאו הכין עכ"ל וכן הבין בשם הרמב"ם בפרק י"ו מהלכות מאכלות אסורות ובשם התוספות בכמה מקומות ועל מה שנראה מדברי התוספות בבא מציעא ד' ו' ד"ה קפ"ז דבריה דלא בטלה הוא מדאורייתא וכן פתב מוהרי"ל בתשובה סי' ע"ו בשם פתב שהם דברי תימה וכו' עי"ש דב"ק: והגאון ערוך השלחן ביו"ד ריש סי' ק' (בד"ה ודע) פתב דבריה ודבר חשוב דלא בטיל אינו אלא דרבנן כמו שהוכיח הרשב"א בסי' תר"ס ואלה דברי הרשב"א שם תשובה מסתברא דלא מן השם הוא זה דלא מקראי ילפינו לה דבריה דלא בטלה לא דאורייתא אלא דרבנן דאילו דאורייתא פל האיסורין בין שהן בריה בין שאינן בטלים ברוב ומדע לה דהא בגיד הנשה תנן גיד הנשה שנתערב בין הגידים בזמן שמפירו זורקו ואוכל השאר ואם אין מפירו פולן אסורים ואקשינו עלה בגמרא וליבטיל ברונבא ופרקינן בריה שאני אלמא מאן דקא מוטיב לביטיל ברונבא לית ליה בריה לא בטלה ואם איתא הנה להו למימר בריה שאני אלא גיד בריה הוא וכו' עכ"ל הו למדת דשלמים וכן רבים מהראשונים נקטי דבריה דלא בטלה אינו אלא מדרבנן ואם באמת תלמוד ערוך בידינו הוא דבריה דלא בטלה מדאורייתא דבר תמוה מאד וכמו זר נחשב בעיני לומר שמפל הראשונים והאחרונים נעלמה סוגיא דתלמודא הלזו: ובבואי אל הארץ הטובה עיה"ק חברון תו' חזרתי אחר הספר עונת אליאו והשגתיו בשאלה ולפי שאין ספר התורה הנה מצוי אעתיק דב"ק בס"ד והוא שהביא שם שהרב מוהר"ר נסים שלום השיג על דברי הרב מר אביו בספר משאת משה בחלק יו"ד סי' ג' והשגתו היא על פי הנחה דהא דבריה אינה בטלה אינו אלא מדרבנן ומדאורייתא בטלה ועל זה פתב הרב ולדידי לא תיובתא על דברי הרב אבא מארי והנה מעכ"ת ראה מה שכתב הרב פרי חדש בסימן ק' דהא דבריה לא בטלה הוי מדרבנן והביא כמה סברות לזה ואולם הרואה יראה דדבר זה תלוי בפלוגתא דרבנן ואתא דהרי הרא"ש פתב בפרק גיד הנשה סי' ל"ה וז"ל והא דאמרו דבריה לא בטלה הני מילי כשהוא שלם אבל אם נתרסק או נחתך ממנו קצת לא מיקרי בריה ובטל ברוב פדאמרינו במסכת מפות ריסק תשעה גמלים והביא אחד חי והשלימן לכזית לוקה שש חמש משום בריה נאחת משום כזית נבלה אלמא כשהו מרוסקין לא איקרי בריה ובעי כזית עד פאן דברי הרא"ש וכתב הרב דשמעינו מדבריו דבריה לא בטלה מדאורייתא דאי מדרבנן מה ראיה מיתי מההיא דריסק תשעה גמלים הא התינו טעמא דלא לקי כשנתרסק משום דבריה בטלה מן התורה ואין חילוק בין נתרסק ללא נתרסק דהרי הרא"ש מוקי לה לההיא דריסק תשעה גמלים וכו' כשאכלם על ידי תערוכת

דְּהָרֵי כְּתָב וּבְטֵל בְּרוּב וּכְמוֹ שְׁאַכְתּוּב לְקַמֵּן אֲבָל לְמֵאֵי דְסְבִירָא לִיהַ דְּבְרִיהַ לֹא בְּטֵלָה מְדַרְבְּנָן מַה זֶה רְאָיָה דְּאֵם נְתַרְסַק לָא לְקֵי אֲלָא וְדַאי דְסְבִירָא לִיהַ לְהָרָא"ש דְּבְרִיהַ לֹא בְּטֵלָה אֲפִילוּ מְדַאוּרִיתָא וּמַעַתָּה שְׁפִיר מִיְתֵי וְדוּק גַּם הָרִיב"ה וּמָרְן בְּסִי' ק"א מִשְׁמַע דְּסְבִירֵי הָכִי דְגַבֵּי מַה שְׁכַתְּב הָרִיב"ה דְּאֵם נְתַרְסַק לָא מִיְקַרֵּי בְּרִיהַ כְּתָב מָרְן שְׁם דְּבְרֵי הָרָא"ש הִלְלוּ גַם מְדַבְרֵי הָרַב פְּרִי חֲדָשׁ מִשְׁמַע דְּבִפְלוּגָתָא תְּלִיא מְלִתָּא כְּמוֹ שְׁיִרְאָה הַמְעַיִן אֵיבְרָא דְרֵאִיתִי לְהָרַב פְּרִי חֲדָשׁ שְׁם שְׁכַתְּב דְּמִשְׁמַע מִפְּרָק הַנְּזָקִין דְּהָא דְּבְרִיהַ לָא בְּטֵלָה הֵינְנוּ מְדַרְבְּנָן דְּמַדַּאוּרִיתָא חַד בְּתַרֵּי בְּטֵיל אֲמַנְם אֵי לָאו דְּמִסְתְּפִינָא אֲמִינָא דְּהֵיחַיָּא דְּהַנְּזָקִין מִיְיָרֵי בְּאַגּוּזֵי פְּרָךְ וְרִימוּנֵי בְּדָן כְּמוֹ שְׁיַעֲוִינָן שְׁם אֲבָל בְּרִיהַ שְׁאֲנֵי דְלֹא בְּטֵלָה אֲפִילוּ מִן הַתּוֹרָה: וְלִי הַהֲדִיּוּט תְּמִיָּה לִי אִם עֵינָן הָרַב בְּגוּף דְּבְרֵי הָרָאשׁוּנִים שְׁצִינָן מָרְן הַפְּרִי חֲדָשׁ שְׁכַתְּבוּ מְפֹנְרֵשׁ דְּבְרִיהַ דְּאֵינוּ בְּטֵלָה אֵינוּ אֲלָא מְדַרְבְּנָן אִיךְ תְּנוּחַ דַּעַת הַעֲלִיּוֹן לְהַעֲלוֹת בְּמַחְשָׁבָה לְהַחֲלִיט שֶׁהוּא מְדַאוּרִיתָא עַל פִּי הַוִּכְחָה לְפִי דַּעַתוֹ מְסוּגִיא דְּגַמְרָא דְּאֵף אִם הֵיךְ מְפֹנְרֵשׁ כֵּן בִּשְׁ"ס לֹא הֵיךְ בְּכַחַנּוּ לְדַחוֹת דְּבְרֵי הָרָאשׁוּנִים רַק שְׁהֵיךְ לָנוּ תְּמִיָּה עַל דְּב"ק וְכָל שְׁכָן שְׁלִפֵי דַּעַתִּי הַקְּלוּשָׁה אַחֲרֵי הַמְּחִילָה רַבָּה מְכַבּוּד קִדְשׁוֹ אֵין רְאָיתוֹ מְכַרְחַת כָּלֵל לֹא מֵהַשְׁ"ס וְלֹא מְדַבְרֵי הָרָא"ש, וְקִשָּׁה עָלַי לְהֵאָרִיךְ בְּדַבְרֵי זֶה וְאַחֲרֵי שְׁכַתְּבֵתִי גּוּף דְּבְרֵי קִדְשׁוֹ אֲסַמוּף עַל הַמְעַיִן שְׁיַכְרִיעַ וְאִם שְׁגִיתִי אֲתִי תְּלִין מִשׁוּגָתִי וְאֵינוּ אֵין לָנוּ אֲלָא דְּבְרֵי הָרָאשׁוּנִים וְהֵאָחֲרוּנִים שְׁרַשְׁמֵתִי בְּנִדְפָס שְׁפֹלֵם פֶּה אֲחַד אֲמָרוּ שְׁדִין בְּרִיהַ דְּאֵינָה בְּטֵלָה אֵינוּ אֲלָא מְדַרְבְּנָן: וְרֵאִיתִי עוֹד לְהָרַב טְהַרְת הַמִּים בְּמַעֲרָכָה זֶה אֹת ס"ו שְׁאָחַר שְׁכַתְּב שְׁכָל אֵלוּ שְׁאֵינָן בְּטֵלִים (בְּרִיהַ וְכו') אֵינוּ אֲלָא מְדַרְבְּנָן שְׁכָן הַסְּפִימוּ הַפּוֹסְקִים וְכו' כְּתָב בְּשֵׁם רַבֵּינוּ יִשְׁעִיָּה בְּרִלִין בְּסַפֵּר מֵינֵי תַרְגִּימָא בְּלִיקוּטִין שְׁבִסוּף הַסַּפֵּר שְׁהַקְשָׁה לְמֵאן דְּאָמַר דְּמַדַּאוּרִיתָא מְבַטְלִין אִיסוּר לְכַתְּחֵלָה מְדַאָּמְרִינוּ בְּקִידוּשֵׁין ד' נ"ו וּבְשִׁאָר דְּוִכְתִּי לֹא אָמְרָה תּוֹרָה שְׁלַח לְתַקְלָה וְאֵי מְדַאוּרִיתָא מְבַטְלִין אִיסוּר לְכַתְּחֵלָה מֵאֵי תַקְלָה אֵיכָּא הָא נְתַבְטַל צְפוּר הַמְּשַׁתְּלַח בְּרוּב הַצְּפוּרִים לְכֵן מְסִיק דְּבִירוֹר הוּא דְּמֵאן דְּסוּבֵר דְּבְרִיהַ בְּטֵלָה מְדַאוּרִיתָא סוּבֵר דְּאֵין מְבַטְלִין אִיסוּר מְדַאוּרִיתָא וּמֵאן דְּסְבִירָא לִיהַ דִּישׁ בִּיטוּל מְדַאוּרִיתָא בְּרִיהַ לֹא בְּטֵלָה מְדַאוּרִיתָא עַכ"ל וְסַפֵּר מֵינֵי תַרְגִּימָא לֹא רֵאִיתִי מִמֵּי וּלְפִי דְּבְרֵי בּוֹאוּ וְנִצְוּוּחַ עַל גְּדוּל אֲדוּנֵינוּ הַרְשָׁב"א שְׁמְבוּאָרַת דַּעַתוֹ בְּמַשְׁמַרְת הַבֵּית שְׁסוּבֵר דְּמַדַּאוּרִיתָא מְבַטְלִין אִיסוּר לְכַתְּחֵלָה כְּמוֹ שְׁכַתְּבֵתִי בְּשַׁדִּי חֲמֵד בְּמַעֲרַכַת הָאֱל"ף אֹת ז דף ה' ע"ג וְעֵינָן עוֹד בְּמַה שְׁכַתְּבֵתִי בְּקוּנְטְרִיס זֶה (פֶּאֶת הַשַּׁדִּי) בְּמַעֲרַכַת הָאֱל"ף אֹת ז וּמַר הוּא דְּאָמַר בְּהִנֵּךְ דְּוִכְתִּי הַנְּז"ל דְּבְרִיהַ בְּטֵלָה מְדַאוּרִיתָא וּשְׁנִיָּהֶם לֹא יְכוֹנוּ לְפִי דַּעַת הַגָּאוֹן וּבְעַיְקָר קוּשְׁיָתוֹ לְמ"ד דְּמְבַטְלִין אִיסוּר לְכַתְּחֵלָה מֵהֵיכָּא דְלֹא אָמְרָה תּוֹרָה שְׁלַח לְתַקְלָה כְּבָר נְבוּכוּ בַּה רַבֵּנֵי הָאָחֲרוּנִים אֲשֶׁר רַשְׁמֵתִי בְּנִדְפָס בְּמַעֲרַכַת הָאֱל"ף אֹת ח' וְכַמָּה סְבָרוֹת וְחִילוּקִים נֶאֱמָרוּ בְּזֶה וְגַם בְּקוּנְטְרִיסוֹהַ רַשְׁמֵתִי בְּזֶה עִי"ש וְכַבֵּר צִינָן הָרַב טְהַרְת הַמִּים לְדְבְרֵי הַגָּאוֹן בְּפִלְתִּי סִי' ק' שְׁנַרְגָּשׁ מְזָה וְהוּא עֲצָמוּ כְּתָב דְלֹא קִשְׁיָא עַל כַּמָּה פּוֹסְקִים שְׁסוּבְרִים דְּאֵין מְבַטְלִין אִיסוּר וּבְרִיהַ לֹא בְּטֵיל שְׁנִיָּהֶם מְדַרְבְּנָן דִּישׁ לוּמַר דְּחִיָּשִׁינוּ שְׁמָא אֵיזָה אָדָם יִתְפּוֹס אֶת הַצְּפוּר הַשְּׁלוּחַ בְּאֵין מְבִין תְּכַף קוּדָם שְׁיִתְעַרְב עִם שְׁאָר צְפוּרִים כְּדֵי שְׁיִתְבַּטַּל וְנִמְצָא אוֹכְלוּ בְּעוֹדוֹ בְּאִיסוּר וּלְכַף אֲמָרוּ לֹא אָמְרָה תּוֹרָה שְׁלַח לְתַקְלָה עַכ"ל וְלִי הַדֵּל יֵשׁ לְפַקְפַק בִּישׁוּב זֶה מִשׁוּם דְּלִדִּידִי חֲזִי שְׁהַצְּפוּר הַנְּשַׁלַּח תְּכַף כְּשִׁינְצָא מִיַּד שׁוּלְחָו חֲשִׁיב נִתְעַרְב בְּרוּב צְפוּרִים דַּעֲלָמָא וְלֹא בְּעֵינָן שְׁיִתְעַרְב בְּאַחֲרִים בְּפוּעֵל כֵּן נִרְאָה לְפּוּם רִיהֲטָא וְעַל כָּל פְּנִים

דברי הגאון במיני תרגימא אינם מוכרחים במחילת כבוד גאונו: ועל מה שפכתתי בנדפס שם בסוף האות (בד"ה ובמ"ש הפוסקים) בדין בריה אם בטלה בתתק"ס פתב לי רב אהד וז"ל כ מבואר בב"י בסי' ק' בשם הרשב"א דברייה בטלה בתתק"ס אבל פליאה ממני איך פסק המחבר בס"ג קדרה של מרק שנפל בריה אסור וצ"יין בבאה"ג הרשב"א בתשובה הלא להרשב"א בטלה בתתק"ס ומדוע אסור המרק הלא בנדאי יש תתק"ס נגד הברי' ואפשר יש לומר דכ"יין דאיירי בתבשיל עבה שא"א בס"ינן (ע"יין בפ"ה שם ס"ק י' ובפ"מ בש"ד שם) הנה פהנפר האיסור וע"יין בהג"א שם ס' ק"ד ס"ק ו' וצ"ע עכ"ל יצ"ו וע"יין במה שהבאתי בענין זה בקונטרס הערות לחלקי הפללים בסי' צ"ו אות ז ובמה שפכתתי בנדפס שם לענין בריה דאינה בטלה אם הוא דוקא בברייה שאסורה מתחלת ברייתה ולא בברייה שלא הייתה אסורה מתחלתה כגון תולעים בפירות שהתלעו בתלוש שלא היו אסורים קודם שפירשו או אין חילוק עי"ש פתב לי ידידי הגאון מוה"ר יצחק שלמה יואל יצ"ו אבד"ק ראוונא וז"ל הנה ראיתי בספרו בדיני בריה בשם פתמי ופלתי דתולעים שפפירות שבתלוש לא חשיב בריה שאינם אסורים מתחלת ברייתן קודם שפירשו והביא מני"ר אמבוקא דספרי והביא בידו דברי הרב אהל יצחק שפתב בשם הר"ן בפ"ק אלו טרפות גבי תמרי דכדא וכו' דהוי בריה ובספר דגול מרכבה תנינא מהנודע ביהודה (בדפוס רא"ם ס' פ"ד שפסוף הי"ד ח"א) הביא דברי הג' הר' יונתן מפראג וסיים ודברי פי חכם חן וסברא נכונה היא ואחר כך הביא דברי הר"ן הנ"ל וחלק עליו מתוך דקדוק לשון הש"ס וכתב ועדיין הדבר צריך ישוב וכו' פי יש לדחות הראיה מהגמרא ע"ש אבל קושיא דהפ"ת ופלתי לא תירץ על זה פלום והדר"ג מביא בשם הפ"מ ואהל יצחק דברייה הוי מעת שפירש ולכאורה אין לזה טעם (גם בצמח צדק החדש בדין תולע שפכרוב צירף דעת הפ"ת ופלתי) ולפי דעתי נראה לתרץ סברת הר"ן על פי מה שפכתתי לתרץ קושיא שהקשה לי הרה"ג אב"ד דראדיחאוו (באווסטריע) על מה שצדד הנודע ביהודה לפי דברי הטורי זהב דנקב בתולדה פשר הוא הדין בקרום וגולגולת נמי פשר מתולדה לפי זה איך פרנס הסוגיא דחולין (ד' י"א ע"א) מנא לן דאזלינן בתר רובא אמר רבי אלעזר אתיא מראשה של עולה וכו' ואי סלקא דעתך דמתולדה פשר קשיא ממה נפשך אימתי נעשה הנקב אם מתולדה הא אמרת דכשר ואלא שנעשה אחר כך נוקמא אחזקה ובזה לא שייך תירוץ התוספות שם ד"ה אתיא וכו' דהנה חזקה שלא נתבררה דלפי הנ"ל שפיר נתבררה מפ"ת הממה נפשך עכ"ד (ע"תה מצאתי הקו' בספר גידולי הקדש בסי' ל' אות ב') והשבתי דאין ראיה מסוגיא זו פלל דפירוש מתולדה אין הפונה משענה שנולד (פדסליק אדעתיה דהרב הנ"ל) דהא אפילו נולד ממעי אמו בנקב הבא מן הבטן כמו ופטו נקוב וכי האי גוונא טרפה אבל מתולדה היינו שנוצר מן מתולדת טבעו (וזה יש היכר בעור החנופה צדדי הנקב וכי האי גוונא) ועל פי זה אין כאן ממה נפשך דנימא אם מיצירה פשר.

ואם נעשה אחר כך בבטן אמו אפתי נוקמיה אחזקה הא לאו קושיא מתרי טעמא חדא דהא מרא דהך מימרא הוא ר' אליעזר ור"א גופיה סבירא ליה בכתובות (ד' י"ג ע"ב) לדברי המכשיר בה פוסל בבמה פדמפרש רבה משום דחזקה דאמה לא מהניא לגבי בתה ולידידה הכי נמי דחזקה דבהמה לא מהניא לולדה ולכן לא יועיל לולד זה להעמידו על חזקתו שהיה לו בעודנו עובר במעי אמו משום דקיימא לן עובר ירך אמו הוא ולר"א

כמו שאינו מועיל חזקה דבהמה לגבי ולדה כדפרישית הכא נמי אינו מועיל חזקה דהעופר לגבי ידיה גופיה לאחר לידתו פיון דמעיקרא ירף אמו הנה ועוד נראה ברור דאפילו לר"י דסבירא ליה התם דמהניא חזקת האם לגבי הבת מודה הכא דלא מהניא חזקה דעובר לדידה לאחר שינולד דעופר מקרי דבר שלא בא לעולם (בחו"מ סי' ר"ט סעיף ד') ואיך יועיל לו החזקה שהיתה קודם בואו לעולם וכן בא מפניו בספר שב שמעתא (שמעתא ד' פרק ה') דחזקת מרא קמא דעובר לא מהניא ליה לאחר שנולד דבמעיי אמו הנה דבר שלא בא לעולם והביא פן בשם הפני יהושע בסוגיא דתקפו פהו שפתב פן בשם הרשב"א בתשובה (ועיין תוספות בבא מציעא ד' ק' ע"א ד"ה וליחזי) וכן כתב בשו"ת בית שלמה (ח"ב סי' קכ"א) והשתא אתי שפיר דאין פאן חזקה כלל דחזקה דולד במעיי אמו לא תועיל לו פלום דהוי דבר שלא בא לעולם ולא דמיא לחזקה דבית המנוגע דהיתה בעולם ועל פי זה נדחה סברת הפרתי ופלתי דכתב דתולעים הנ"ל לא הוי בריה משום דלא נאסרו מתחלת ברייתו ולפי המבואר דעופר מקרי דבר שלא בא לעולם ובעת לידתו הרי הוא כברייה חדשה הוא הדין נמי אותן תולעים קודם פרישתן הרי הם פעופר במעיי אמו ומקרו דבר שלא בא לעולם ופרישתן זהו לידתו ובריה חדשה הוא דהוי (פסברת הפ"מ ואהל יצחק) נמצא שאסורין בתחלת ברייתן דהיינו רגע דהפרישה לעולם וזה מבואר ואתי שפיר דברי הר"ן ז"ל (ואם זכרוני).

אינו כוזב מבואר בספר פרי חדש יו"ד סי' פ"ו דאפרוח בתוך קליפתו הרי הוא פעופר במעיי בהמה ואם פן הוא הדין לתולע כדפרישית) והנה אספיה כמו מה ששמעתי מפה קדוש מורי הרב הקדוש מוהר"ר הלל ז"ל מפארעץ שהיה תלמיד מובהק דהרה"ג הקדוש מוהרמ"ם ז"ל מליבאוויץ בעל הצמח צדק (בעוד היה הרב ר"ה אב"ד דבאברויסק) ואמר בשם הצמח צדק הנ"ל ששמע מזקנו (בעל שלחן ערוך הר"ז) ששמע ממורו הרה"ק מוהרר"ד מ"מ דמעזעריץ גדול שאמר לתלמידיו שהפרתי ופלתי לימד זכות על בני ישראל בדבר התולעים הנ"ל וכיון אל האמת עכ"ד ועל פן יותר הקיל הצמח צדק ותלמידו הרה"ה הנ"ל בספק תולע הנ"ל מבספק חדש בזמן הזה (ואין פאן מקום להאריף בגופא דעובדא) וכשאני לעצמי תמהתי על זה באשר נראה לי דברי הפרתי ופלתי מופרכים פנ"ל אבל אמרתי לקיים דברי חכמים וזה דבגמרא מפעיי ליה פירשה מתה מהו ועל כל פנים בפ"י מתה בתערובות ודאי לית בה משום ברייה דממה נפשך אי אזלת בתר שעת פרישתא פנ"ל הא לית בה חיותא ומתנאי הבריה שיהא בה חיותא מאי אמרת ניזול בתר מעיקרא שהיה בה חיות הרי בשעה ההיא לא היתה אסורה ואם פן יש עצה ליזהר להטיל הפירות ההם ברותחין אלא מאי תימר אין מבטלין איסור לכתחלה זה אינו דדוקא ודאי איסור אבל ספק מבטלין כשפבר נתערב כדכתב הש"ך בסי' צ"ב סק"ח בשם תרומת הדשן (סי' קע"א) ודו"ק עכ"ד יצ"ו: סימן כא בריאת העולם דנחלקו ר' אליעזר ור' יהושע מתי היתה ור"א אמר בתשרי נברא העולם הבאתי בנדפס בסוף מערכה זו מה שכתב הר"ן דגמר הבריאה בתשרי קאמר ר' אליעזר והתחלה היתה ביום כ"ה לחודש אלול עי"ש ועל דבר זה כתב לי ידידי הגאון מוהר"ר שלמה פריידעש אבד"ק ליאדי מח"ס פנים חמד יצ"ו ונ"ל בספרו חלק הפללים מערכת הפי"ת אות ק"כ בד' ע"ו ע"ד בריאת העולם וכו' האריף כ"ק הי"ו בזה עי"ש ועיין בשו"ת שאילת יעב"ץ חלק ב' סי' פ"ד שכתב שם ונ"ל ובמקום אחר כתבתי שפשט הגמרא בפרק ג' דראש השנה סותר

למה שפּתבו המפּרשים דבכ"ה בַּאֲלוּל גְּבָרָא הָעוֹלָם וְכוּ' עכ"ד ותּמיהני עֲלִיו מְאֹד הָא
כְּבָר תִּירָץ זֹאת הֶרְ'ן ו'ל בְּפָרְק רֵאוּן דְּמַסְכַּת רֵאוּשׁ הַשְּׁנָה עַל הַמְשָׁנָה בְּאַרְבַּעַה פְּרָקִים
וְכוּ' עי"ש וְהוּבָא בְּסִפְרוֹ שֶׁל כ"ק הִי"ו שֶׁם עכ"ד יצ"ו וְאִין בִּידֵי ס' שְׂאִילת יַעֲבֹ"ץ אָבֵל
הַמוּבָן מִתּוֹךְ מַה שֶּׁפָּתַב בְּשִׁמּוֹ יְדִידֵי הָרַב הַגָּ'ל יְחִיָּה הוּא שְׂלֵא נְעֵלָם מִמְנוּשֵׁהּ הַמְפָּרְשִׁים
יִישְׁבוּ הַסּוּגָיָא לְפִי דַעְתָּם רַק הוּא הִיָּה אוֹמֵר שְׂאִין זֶה פִּשְׁט הַגְּמָרָא וְעַל מַה שֶּׁפָּתַבְתִּי
בַּנְדָּפָס דְּהֶרֶת הוּא לְשׁוֹן דִּין עֵינִן בְּמַה שֶּׁהִבְאִיתִי בְּקוֹנְטְרִיס הָעֲרוֹת לְחֻלְקֵי הַפְּלִילִים בְּסִי'
צ"ו אוֹת כ': סִימָן כַּב בְּטֵלָה דַעְתּוֹ אֲצֵל כָּל אָדָם אִי אֲמַרִינוּ הִכִּי לְקוֹלָא פְתַבְתִּי בַּנְדָּפָס
בְּאוֹת ע"ז דְּמוּכַח מִכְּמַה דְּזוּכְרִי דְּאֲמַרִינוּ הִכִּי לְקוֹלָא עי"ש וְנִשְׁמַט מִשֶּׁם דְּבַמְתַּנִּיתִין רִישׁ
פְּרָק הַקּוּמֵץ רַבָּה דְתַנּוּ הַקּוּמֵץ אֵת הַמְנַחָה לְאֲכֹל דְּבָר שְׂאִין דְּרַכּוּ לְאֲכֹל לְהַקְטִיר דְּבָר
שְׂאִין דְּרַכּוּ לְהַקְטִיר כְּשֶׁר פִּירֵשׁ רַבִּינוּ עוֹבְדֵי מִשׁוּם דְּכִינוּן שְׂאִין דְּרַכּוּ בְּכַף בְּטֵלָה דַעְתּוֹ
אֲצֵל כָּל אָדָם אֲלֵמָא דְּאֲמַרִינוּ הִכִּי לְקוֹלָא: סִימָן כַּג בֵּית דִּין שֶׁל מַעֲלָה דְּאִין מַעֲנִישִׁים
לְפָחוֹת מִבְּן עֶשְׂרִים עֵינִן בְּמַה שֶּׁרְשָׁמְתִי בְּקוֹנְטְרִיס זֶה בְּמַעֲרַכַת הָאֵל"ף אוֹת ד"ן: סִימָן
כד בְּנִי וְכֵן בְּתִי פְתַבְתִּי בַּנְדָּפָס בְּאוֹת צ"ד סק"י דְּכִמוֹ שֶׁמְצִינוּ שְׂקוּרָא אָדָם אָבִי לְמִי
שְׂגָדוּל מִמְנוּ פֶן קוּרָא בְּנִי לְקַטֵּן מִמְנוּ כְּגוֹן רַב לְתַלְמִיד וְכוּ' וְעֵינִן בְּדַבְרֵי הַגָּאוֹן מְסִינְאוּטִין
יצ"ו שֶׁהִבְאִיתִי לְמַעֲלָה בְּקוֹנְטְרִיס זֶה בְּאוֹת ט"ז (בד"ה ובמ"ש כְּבוֹדוֹ): סִימָן כה בֵּת קוּל
מַה שְׂקוּרִין בֵּת קוּל וְלֹא בֶן קוּל פְתַבְתִּי בַּנְדָּפָס בְּאוֹת ס"ה בְּשֶׁם חִידוּשֵׁי הָרֵאוּשׁוּנִים בְּשֶׁם
הָרֵאוּ"ש דְּמַפְנֵי שְׂיוּצָא בְּמִדָּה וְאִין כָּל אָדָם שׁוֹמְעוּ אֵלָא הָרֵאוּי לְשׁוֹמְעוּ נִקְרָא בֵּת קוּל
וְשֶׁבָּאָר דְּבָרֵי הָרַב מוֹהֲרָצֵה"ח בְּהַגְהוֹתֵי לְסַנְהֶדְרִין ד' י"א דְּמַפְרֵשׁ הָרֵאוּ"ש בֵּת מְלִשׁוֹן
מִדָּה כְּמוֹ אֲלָפִים בֵּת יְכִיל עי"ש וְעַל זֶה פְתַב לִי יְדִידֵי הָרַב מוֹהֲרָר"ר יַעֲקֹב בְּכַרְךָ יצ"ו
וְנ"ל מ"ש בְּשֶׁם יְדִידֵי הַג' מוֹהֲרָצֵה"ח דְּהָרֵאוּ"ש מַפְרֵשׁ בֵּת לְשׁוֹן מִדָּה שְׁנָה מְאֹד שְׂאִין בֵּת
זֶה שֶׁבַּמְקָרָא לְשׁוֹן מִדָּה אָבֵל הוּא שֶׁם לְמִדָּה כְּמוֹ אִיפָּה סָאָה וְדוּמִיָּה וְכִמוֹ שְׂלֵא יִתְכּוֹן
לוֹמֵר סָאָה קוּל אִיפַת קוּל כְּכָה לֹא יִתְכּוֹן לוֹמֵר לְפִי דְּבָרֵי הַהֵם בֵּת קוּל וְהַמְלַצְתִּי עַל זֶה
מ"ש הַכְּתוּב (יְחֻזְקָאֵל מ"א י"א) הָאִיפָּה וְהַבַּת תְּכֵן אֲחַד וְכוּ' וְאֲשֶׁר לְכֵן הַבַּת שֶׁהִבִּיא אִינוּ
עֲנִין כָּלֵל לְמַה שֶּׁלְּפָנֵינוּ וְעֵינִן בְּסִפְרֵי אֲשֶׁתְּדִלוֹת עִם שד"ל וְכוּ' (פְּרָק כ"ג) מ"ש שֶׁם עכ"ד
יצ"ו וְהַשְּׁגָתִי ס' עֵינִן יַעֲקֹב עִם בִּיאוֹר עֵץ יוֹסֵף וְרֵאוּתִי בְּמַס' בְּרַכּוֹת פְּרָק קַמָּא סִי' י"ג
אֵהִיָּא דְּאֲמַר ר' יוֹסֵי שְׁמַנְהֶמֶת פִּיוֹנָה וְאוּמְרַת אוֹי לְבָנִים וְכוּ' שֶׁפָּתַב דְּלִרְש"י בַּפ"ז דְּסוּטָה
(ד' ל"ג) בד"ה שְׂאִנִּי בֵּת קוּל וְכוּ' הוּא מְלֵאָךְ וְהַתּוֹס' בַּפ"ק דְּסַנְהֶדְרִין פְתַבוּ דְּבַת קוּל הוּא
קוּל הַיּוּצָא מְקוּלוֹ שֶׁל הַקַּב"ה וְכִס' הַנְּצַחוֹן פְתַב פִּירוּשׁ בֵּת מְדַתוֹ שֶׁל קוּל כְּמוֹ אֲלָפִים בֵּת
יְכִיל מִשׁוּם שְׁנַאֲמַר קוּל ה' בְּכַח לְכֵן לְפִי הַמְדָּה שֶׁיְכוּלָה הָאֲזֵן לְקַבֵּל צָרִיף לְצַמְצֵם אֵת
הַקּוּל וְעֵינִן בְּעָרְכֵי הַפְּנּוּיִים אוֹת ב' עכ"ל וּמְצִינוּ תַנְיָא דְּמַסִּינְע לְהַגָּאוֹן מוֹהֲרָצֵה"ח וְהַשְּׁגָת
יְדִידֵי אָבִיר יַעֲקֹב יצ"ו יֵשׁ לִיִּישׁב דְּאַף דְּהֶאֱמַת דְּבַת שֶׁבַּמְקָרָא הוּא שֶׁם לְמִדָּה וְהוּא כְּמַדַּת
הָאִיפָּה שֶׁלֵּשׁ סֵאִין שְׁזוֹ לְלַח וְזוֹ לִיבֵשׁ מְכַל מְקוּם פִּינוּן דְּהַפְּנּוּנָה בְּבַת קוּל הוּא קוּל הַיּוּצָא
מְקוּל אַחַר כְּמוֹ שֶׁפָּתַבוּ הַתּוֹס' וְהִיָּה רֵאוּי שְׁנַאֲמַר בֶּן קוּל כְּלוּמַר קוּל זֶה יוּצָא מְקוּל אַחַר
אַף לְהוֹרוֹת שֶׁהַקּוּל הִיָּה יוּצָא בְּמִדָּה וּבַמְשָׁקֵל אֲמַרוּ בֵּת שֶׁהוּא שֶׁם לְמִדָּה שֶׁם רְמַז שֵׁישׁ
לְהַקּוּל מִדָּה וְאִם הִיוּ אוֹמְרִים בֶּן קוּל לֹא הִיָּה מְקוּם לְרַמּוּז דְּבָר זֶה וּבְנַדְאִי אִין שׁוּם
שְׂיִיכוּת לוֹמֵר אִיפַת קוּל אוֹ סָאָת קוּל רַק מַה שֶּׁשְׂיִיף לוֹמֵר הוּא אוֹ בֶּן קוּל אוֹ בֵּת קוּל
שֶׁהַפְּנּוּנָה הוּא שְׁקוּל זֶה יוּצָא מְקוּל אַחַר וְלָזָה אֲמַרוּ בֵּת לְרַמּוּז שֶׁהוּא בְּמִדָּה וּבַמְשָׁקֵל
וּבַהֲגַה"ה מְהוּ"ל אֵת ס' שְׂדֵי חֲמֵד בְּרֵאוּשׁוֹנָה יצ"ו עֵינִן לְעֵינִן בְּעֵנִין זֶה בְּתִשׁוּ' הָרֵי"ף סִי'

א' ועיניתי שם ונ"ל שאלה מפני מה אמרו חכמים יש אם למקרא ולמסורת ולא אמרו
אב ואמרו בגן אב זה בנה אב ולא אמרו אם ואמרו בת קול ולא אמרו בן קול תשובה
לא שמענו בזאת פלום אלא לפעמים אומרים לשון זכר בגן אב משני פתובים וכו'
אפוקנו דכולהו דם אלא י"ל שבמקום שעושה אותו דבר עיקר ללמוד ממנו דבר אחר
קורין אותו אב וזהו שאמר יש אם למקרא הואיל ואין למדין ממנו לדברים אחרים אלא
להודיע על מה סומכים על הקריאה או על המסורת קרא להם אם שהקריאה אינה לשון
זכר אלא לשון נקבה עכ"ל.

הנה בהשאלה נכלל גם בת קול אבל בהתשובה לא השיב על מה שאומרים בת קול רק
הרב המגיה שם הביא דברי הרב תוספת יו"ט בפרק בתרא דיבמות שהבאתי בספרי שם
דמשום תשות כח הבת קו נגד הנבואה קרו לה בת קול אלה הדברים שבתשובת הרי"ף
ולא נוסף לנו דבר בציון תשובה זו ואם היה קול לשון נקבה היה אפשר לפרש בבת קול
פדרה שכתב הרי"ף באם למקרא אף קול הוא לשון זכר קול גדול וכמוהו הרבה ועיין
במה שהבאתי בלונטרס הערות לחלקי הפללים בסי' צ"ו אות מ"ה: סימן כו ביומו תתן
שכרו בנדפס באות ס"ט הבאתי מה שכתב הרמב"ם בס' המצות מצות עשה ר' דגם
בעפ"ם איכא עשה זו ותמהתי עליו דמלשון המשנה בפרק ט' דבבא מציעא משמע
דדוקא ג"ת הוא דיש בו משום ביומו תתן שכרו ומנא ליה לרבינו דגם בעפ"ם עובר
וכתבתי דהפוסקים השמיטו דין ג"ת לפי שאין גר תושב נוהג בזמן שאין היוכל נוהג
אבל אם הדין פן גם בעפ"ם היה להם לכתוב הדין מפורש וכתבתי דאין לפרש בדברי
הרמב"ם דעפ"ם לא דוקא אלא פננתו ג"ת דבדברי הרב החינוך בסי' ר"ל מפורש יוצא
בשמו גם לעפ"ם והנחתי בצ"ע והנה אז לא ראיתי ולא שמעתי מס' מנחת חינוך ועתה
תלית"ש יש בידי הס' היקר הזה ומצאתי שבסי' ר"ל עמד בזה בכל אשר כתבתי ומפני
יוקר מצאיות ס' התורה הזה אעתיק דב"ק ככתבו וכלשונו וזהו (על מה שכתב הרב
החינוך ואמרו בגר תושב מפורש במשנה פרק המקבל וכתב הרמב"ם הוא הדין לכן א
ואמרו בגר תושב וכו' דעת הר"מ דג"ת עובר בעשה ביומו אבל לא בלאו ובריטב"א
תמה על זה והרב המספר כתב בשמו וה"ה לב"ן ולא מצאתי להר"מ לשון זה וא"י פננת
הרהמ"ח לב"ן שעע"ז, א"י מנא לן אדרבא בש"ס מבואר להדיא דגוי אינו עובר פלל
רק ג"ת נאי פננתו בן שאינו עע"ז פמבואר בר"מ הלכות מלכים דקורא לעפ"ם שאינו
עע"ז פן נח מ"מ א"י פיון דבש"ס מבואר דמרינו ג"ת אפשר דוקא ג"ת דהיינו שקבל
עליו ז' מצות ובזמן הזה אין דין ג"ת ער"מ דאין ג"ת נוהג אלא בזמן שהיוכל נוהג
והאידין ליכא דין גר תושב והרי"ף השמיט קצת המשנה דגר תושב פיון דאינו נוהג
האידין גם בטוש"ע לא הביאו דין זה והרא"ש אף שאינו פותב אלא דינים הנוהגים
עתה מפל מקום הביא דין דגר תושב וצ"ע.

ובר"מ לא נמצא דין פן נח שכתב הרב המספר וצ"ע עכ"ל והדברים מכוננים למה
שכתבתי בענייניתי אמנם תמיה לי על הגאון מנחת חינוך שנעלם ממנו שמה שכתב רבינו
החינוך בשם הרמב"ם מפורש יוצא מפה קדשו בס' המצות סי' ר' באשר כתבתי בנדפס:
ואם עובר על ביומו תתן שכרו גם בערב שבת או אינו עובר לפי שיש לו זמן כל הלילה
דשכיר יום גובה פל הלילה ואז הוא שבת או נימא שחייב לשלם מקודם הנה ראיתי
בספר זבח השלמים לרבינו משה גאלאנטי (שנדפס שנית בקרוב בפאדגארזע) בפרשת

פי תצא דף מ"ב סי' קכ"ב שכתב הרב הקדוש האר"י ז"ל כתב על פסוק "ביום תתן
שכרו ראשי תיבות שב"ת ופירש פירושים רבים על דרך הסוד ולע"ד אם אפנה לחזות
בנועם אור עקבו לעולם שפולו טוב אומר לע"ד פי נודע הוא פי שכיר יום זמנו כל
הלילה והנה מי ששכר את עצמו בערב שבת נסתפקנו אם מחויב לתת לו ביום ששי פינו
שלייל שבת אינו יכול לפרוע או אפטר שלא יעבור פינו שאינו יכול ואפילו מלייל ראשון
ואילך לא יעבור פינו שהלילה הראשונה שהי' מחויב התורה פטרותו לזה הזירה הפתוב
ביומו תתן שכרו פשבא יום שבת לקראתה הקדם ופרע לו כדי שיתענג ביום שבת קדש
ויברכה והגם שנאמר שלא יעבור על לאו דלא תלין על עשה דביומו תתן שכרו עובר:
ועוד מתפרש היטב הדק עם מ"ש בב"י בשם התוספות והביאו בעל המפה סי' של"ט
ס"ג דהגם דשכיר יום יש לו זמן כל הלילה עכ"ז פועלים דידן שאין עושין מלאכה עד
הלילה פינו ששקעה עליו החמה עובר עליו משום ביומו עי"ש והטעם לפי שהוא כשכיר
שעות עי"ש והנה הובא בטור סי' של"א שהגם שמדינא עושה מלאכה עד צאת הכוכבים
בע"ש מקדים עצמו לביתו שיעור שיוכל למלאות לו חבית מים ולצלות דג ולהדליק את
הנר עי"ש ואם פן מה נכון לרמזו במצות ביומו תתן שכרו דין שבת לרמזו שמשום
כבוד שבת מחויב לתת לו שכרו בערב שבת פינו שמדינא אינו עושה עד הלילה אם פן
באותו זמן שיוצא ממלאכתו מחויב לפרוע לו ואם לאו עובר משום ביומו תתן שכרו
ודו"ק נכון: עוד ראיתי בדברות קדוש האלהי כנז"ל כתוב לאמר שהמקיים מצות שכר
שכיר בזמנו זוכה אז לנשמה יתירה שקונה האדם בשבת עיין שם ואמטו להכי רמוז
הראשי תיבות של ביומו תתן שכרו שבת עי"ש ונ"ל לתת קצת טעם לדבר שהנשמה
יתירה שזכה בה אדם הראשון משום קדושת שבת הנה מעין שכר שכיר שביום הששי
טרח וזרע וקצר בעולם והקדוש ברוך הוא שהוא בעל הבית נתן לו שכרו אז נשמה
יתירה וכמ"ש הפתוב לעבדה ולשמרה ושם נרמז שב"ת כמשחז"ל על שם שמור את
יום השבת לקדשו מי שישמור מצוה זו יזכה למה שזכה אדם הראשון הנה שכיר ביום
הששי והקב"ה פרע לו שכרו ביום הששי עצמו שתוספת הנשמה באה מיום הששי
מחצות ואילך ועיין עוד עם אורח ימים ושנות חיים בימינה של תורה שבת עכ"ל
העמקתי כל דברי קדשו לעשות רצון צדיק שיהיו שפתותיו דובבות בפום רבן
ותלמידהון פי ספר הקדוש הנה הוא יקר המציאות כאשר כתבתי אני הדל בתעודתי עליו
בהוצאה השניה והן עוד היום לא נתפשט בכל העולם ואין יד הפל מממששים בו וצדקה
תהנה לי להפיץ דב"ק בישראל זיע"א אמנם אם לדין יש תשובה מאי דפשיטא ליה
לרבינו המחבר שאם לא הקדים לשלם בערב שבת עובר בעשה דביומו תתן שכרו
ומשמע קצת מדבריו שדעתו נוטה שגם בלאו עובר אלא שלא החליט לומר פן לפי
הנראה לא ראה דברי רבינו החינוך בפירשת פי תצא סי' תקפ"ח שכתב ז"ל והשוכר
בערב שבת ונדחה מלפרוע השכיר בשביל שבת יש לדון בזה שאינו עובר עוד בשל
תורה הואיל ואינדיחי אבלי חייב מדבריהם משום אל תאמר לרעה לך ושוב עכ"ל
ופשוט שמה שכתב שאינו עובר עוד בשל תורה וכו' בתוכת עוד פונתו כאילו אמר אינו
עובר אחר כף בשל תורה והיינו שהנה סלקא דעתין לומר נהי דביום השבת בבוקר אינו
עובר בלאו דלא תלין עד בוקר וכן לא בעשה דביומו תתן שכרו מפני שהנה אנוס על פי
הדבור שלא הנה יכול לפרוע שכרו בשבת מכל מקום אחר השבת יעבור בלאו ובעשה

לזה כתב דאינו עובר עוד פלומר אחר כף בשל תורה פלומר לא בלאו ולא בעשה כי אם בלאו דמדברי קבלה אל תאמר לרעה לך נשוב דהואיל ואיךדחי איךדחי וכיון שלא עבר בשבת אינו עובר גם אחר כף זו היא פונת הרב החינוך וזה שלא פדברי הרב זבח השלמים שכתב דעובר בעשה של תורה ביומו תמן שפרו ואין לפרש בכונת דברי רבינו החינוך שסובר שהשוכר בערב שבת אם לא פרעו בערב שבת עובר בעשה ומה שכתב ואינו עובר עוד פונתו שלא נאמר שמלבד מה שעבר פבר יעבור עוד דהא מהיכא תיתי ומה טעם קאמר הואיל ואיךדחי איךדחי הלא גם בחול הדין פן שלאחר זמנו אינו עובר אלא בלאו דדברי קבלה אל תאמר לרעה וכו' אבל בלאו נעשה של תורה אינו עובר אלא בהגיע סוף זמנו ולא אחר כף וכן מתבאר ממה שכתב בפרשת קדושים סי' ר"ל בכלל דיני המצוה הוא מה שאמרו רז"ל שהמשקה שוכר שכיר עד אחר זמנו אף על פי שפבר עבר בעשה ולא תעשה חייב ליתן לו מיד שיתבעהו וכל זמן שישקה לו פרעונו אפילו אחר הזמן עובר עוד על לאו של דבריהם וסמכו לזה המקום שפכתוב אל תאמר לרעה לך נשוב עכ"ל וביאר דבריו הגאון מנחת חינוך שם בסק"ג ונ"ל אפילו אחר הזמן וכו' היינו רק לאו הזה מדברי קבלה אבל על לאו תלין אינו עובר אלא בנקר ראשון עיין בש"ס ועיין באסיפת זקנים מביא שיטות דוקא שכיר יום שגובה פל הלילה ובבוקר עובר על פל תלין אינו רק בבוקר ראשון דעד בוקר יתירה הוא עיין בש"ס אבל שכיר לילה דעובר על לאו לא תבא עליו השמש עובר בכל יום והר"ן חולק על זה דשום לאו אינו עובר אחר זמנו ודברי הר"ן הובאו גם בבית יוסף פאן עכ"ל הרי שפן שורת הדין שאינו עובר בלאו נעשה אלא פעם אחת בלבד ואם פן מוכרחים אנו לומר בכונת הרב החינוך פמו שפכתבתי ונמצא שדברי רבינו החינוך הם שלא פדברי הרב זבח השלמים: אף הדרך השני שכתב הרב על פי הירושלמי שהובא בטור סי' של"א דבערב שבת מקדים וכו' נראה נכון דכיון דהפועל מסתלק קודם שקיעת החמה ברשות בית דין שנתנו לו רשות לזה ואדעתא דהכי אגריה בעל הבית אם פן הוי דינו כשכיר יום לשעות שעובר בסוף היום ולא עוד אלא שנראה שעובר גם אלאו דלא תבא עליו השמש פמו שפסקו הפוסקים בסי' של"ט סעיף ד' שכיר שעות אם פלה שכירותו ביום יש לו תשלומין פל אותו היום וכתב הסמ"ע והובא בבאר היטב ונ"ל פל אותו היום פירוש ולא יותר פיון דכלה מלאכתו קודם שקיעת החמה חל עליו אזהרה דביומו תמן שפרו ולא תבא עליו השמש עכ"ל ואם פן שכיר בערב שבת דמלאכתו פלה ביום הרי הוא עובר בלאו נעשה ואף אם נאמר דאינו עובר בלאו משום דזה אינו נקרא שוכר שכיר שעות אלא שכיר יום הוא דמפני שעה מועטת שמקדים להסתלק ממלאכתו לא יצא מפלל שכיר יום לדונו כשכיר שעות לעבור בלאו דלא תבא עליו השמש מפל מקום בעשה דביומו תמן שפרו עובר דהרי זה דומה למה שפכתבו התוספות שפועלים שלנו שאינם עושים עד הלילה פיון ששקעה עליו חמה עובר משום ביומו תמן שפרו והכי נמי בשכיר יום בערב שבת שאינם עושים עד הלילה פמו שאמרו בירושלמי הרי דינם פפועלים דידן שפכתבו התוספות שעובר בשקיעת החמה ונראה שזאת היתה פונת הרב זבח השלמים להביא שני הדינים מה שפכתבו התוספות גבי פועלים דידן ומה שאמרו בירושלמי גבי ערב שבת שמביניהם נלמוד שעובר משום ביומו וכו' אלא שלפי זה יש לתמוה על רבינו החינוך דפשיטא ליה שבערב שבת אינו עובר מן התורה פלל דאמאי הרי לפי דברי הירושלמי שבע"ש פוסק

מלאכתו בעוד היום גדול אם כן דינו פפועלים דידן שעובר על ביומו תמן שקרו ודחוק לומר דהרב החינוך סובר דכיון דהא דהירושלמי לא הובא בתלמוד דידן לא נקיטינו פנותיה וגם בערב שבת אינו פוטר עצמו עד הלילה כמעשהו בחול ולכן אינו עובר על ביומו תמן שקרו ונהרב זבח השלמים: מר הוא דאמר דעובר לפי שיטת הסוברים פהירושלמי ומנא ליה לרבינו החינוך לדחות הא דהירושלמי הלא כמה מאות דינים למדין הפוסקים מהירושלמי כל שלא מצינו בתלמוד בבלי שסובר בהיפך ואולי יש לומר שסובר רבינו החינוך דנהי דרבנן עבדו תקנתא לשכיר לפטרו ממלאכתו בערב שבת מבשאר ימים אבל לא היתה תקנתם הלזו לחוב הבעל הבית לחייבו כמה שלא חייבתו התורה הקדושה דסתם שכיר יום הוא עד הלילה ולכן אינו עובר בערב שבת שזמן הפרעון פדקאי קאי ששכיר יום גובה כל הלילה וזה אינו יכול לשלם בלילה שהוא שבת ונדחה לגמרי כן נראה לומר בדוחק ולפי זה נראה לכאורה דהרב החינוך לית ליה סברת התוספות גבי פועלים דידן שאינם עושים עד הלילה שעובר בשקיעת החמה אלא סבירא ליה שאף שיכולים שלא לעשות עד הלילה מפח המנהג מפל מקום זמן פרעון שכירותם לא ישתנה מפני זה כמה שקבעה התורה כמו בערב שבת אלא שיש סברא לחלק ביניהם ונהרב החינוך אפשר דמודה לסברת התוספות וצריך להתיישב איה"ש: ובחפשי בספרים מצאתי בשו"ת משפנות הרועים לידידי הגאבד"ק יצ"ו בסי' י"ט שנשאל אם עובר בערב שבת על ביומו תמן שקרו ולא תבא עליו השמש (וכן כתוב בספרנראה שהוא טעות המעתיק דלאו זה הוא לשכיר לילה והשאלה היא על שכיר יום אף יש ליישב בדוחק) או לא יען פי יש לו זמן עד צאת הכוכבים ואז כבר נכנס שבת ופטור (לא ידעתי מה הלשון אומרת עד צאת הכוכבים ולימא מר כל הלילה) או דילמא חייב לשלם קודם הכנסת שבת או על כל פנים ליתן משכון פדקימא לן בח"מ סי' ע"ג סעיף ז' בנשבע לפרוע ביום פלוני ואירע בשבת ובתשובתו כתב שמעשה בא לידו שהביא האומן חפצים בערב שבת אחר שקבל שבת ועדיין לא קצץ עמו דמים ועמה שקבל שבת לקצוץ עמו אי אפשר וגם טילטול המעות מוקצה ונסתפק אם עובר בכי האי גוונא על ביומי תמן שקרו והביא מה שכתבו טורי זהב ומגן אברהם בסי' י"ג בשם המרדכי שאילו כתבה תורה לא תלבש בגד של ארבע כנפות בלא ציצית הייתי אומר דבשבת דאי אפשר להטיל בו ציצית אסור ללבושו אבל עכשיו דכתבה תורה חייב לעשות ציצית בבגד שלובש אותו אם כן בשבת דאי אפשר להטיל בו אין אסור ללבושו כף והכי נמי אם היתה התורה אומרת דאסור לאכול או לישן עד דמשלם לשכיר הנה גם בשבת כן אבל עכשיו דכתב ביומו תמן שקרו וכדומה אם כן בקום עשה הוא לשלם וכשמביא פעולתו אחר קבלת שבת דאסור לקצוץ עמו ולטלטל מעות הסברא נותנת שאינו עובר: ואף דבסי' רס"ג סעיף י"ז קימא לן דמי שקבל שבת מותר לומר לחברו שיעשה מלאכה עבורו זה דוקא במי שקבל שבת קודם השקיעה רק מחמת גדר חסידות בעלמא ואין בו רק חשש איסור נדר אבל מי שקבל שבת שעה קודם הלילה שחושש לדעת הסוברים שמתחילת השקיעה הוי לילה אם כן כמו שהוא חושש כן מצננה מלצוות לאחרים ושקיל וטרי קצת בזה וכתב דכמו דקימא לן דכשהפל יודעים שאין דרוך בעל הבית לשלם עד יום השוק דפטור הכי נמי נפרסם אנו שאין דרכו ליתן מעות אחר קבלת שבת וכו' ש' לפקפק דהתם טעמא הוא כיון שידוע אדעתא דהכי אינתגר וזה אבל מה שנפרסם עמה אפשר שאינו

מועיל) ועוד פִּינן דְקַיִמָא לן דְּמִי שְׁאִין לוֹ מְעוֹת אִינוּ עוֹבֵר כְּמוֹ כֵּן זֶה שְׁקַבֵּל שְׁבֵת אִין לוֹ מְעוֹת מִקְרִי פִּינן שְׁאִינוּ רִשְׁאֵי לְטַלְטְלָם וְלֹא דְּמִי לְנִשְׁבַּע לְפָרוּעַ וְכוּ' וְשׁוּב עֲמַד כְּנִגְדוּ מֵה שְׁפֵתָב רַבִּינוּ הַטּוֹרֵי זָהָב בְּהַתְּשׁוּבָה שְׁבִסִּי ת"ר עַל עִיר שְׁפָא לְהֵם שׁוֹפֵר אַחַר קַבְלַת שְׁבֵת בְּעוֹד הַיּוֹם גְּדוּל שְׁפֵתָב שְׁהַקְבֵּלָה הִיְתָה בְּטַעוֹת שְׁאֵם הָיוּ יוֹדְעִים שְׁיָבֵא לְהֵם שׁוֹפֵר לֹא הָיוּ מְקַבְּלִים וְהָאֲרִיף לְהַשִּׁיב עַל דְּבָרָיו וְסִיגִים בְּדָף מ"ו (בְּסוּף ד"ה וּמָה שְׁהִבִּיא) הַעֲזָתִי פָּנִי וְהַשְׁבֵּתִי אֶת הַזְּמַן יַעַן רְאִיתִי בְּבֵאֵר הַיֵּטֵב שְׁפֵתָב בְּשֵׁם סִפְרָא יַד אַהֲרֹן שְׁיֵשׁ לְפַקְפֵק עַל הַטּוֹרֵי זָהָב עַל כֵּן מְלֹאֲנִי לְבִי לְשִׁים עֵינַי וְלֵב עַל זֶה וְאֲנִי נִתְלָה בְּאֵילָן גְּדוּל וְאֵם כֵּן קָם דִּינָא דְּמִי שְׁקַבֵּל עָלָיו שְׁבֵת שׁוּב פְּטוּר מִמְצוֹת בְּיוֹמוֹ תַּתֵּן שְׁכָרוֹ וּבְפִרְטָא מִי שְׁמַקְבֵּל שְׁבֵת מִחֲמַת סִפְקָא דְּכִבְרָה הוּא לְיָלָה פְּשִׁטָא שְׁגָם הַטּוֹרֵי זָהָב יוֹדֵה וְשֵׁם הָיָה הַיּוֹם גְּדוּל: שׁוּב פִּתְבַּל לְעַנְיָן הַשְּׂאֵלָה אִם עוֹבֵר עַל הַגֵּי לְאוּנָן (אִין הַלְשׁוֹן מְדוּקְדָק) בְּעֵרְבַת שְׁבֵת וְכוּ' דְּהַרְמָ"א בַח"מ ס' ש"ל"ט ס"ג פִּתְבַּל דְּפוֹעֵלִים דִּינָן שְׁאִין עוֹשִׂים מְלֹאכָה עַד הַלְיָלָה מִמֶּשׁ פִּינן שְׁשִׁקְעָה עָלָיו חֲמָה עוֹבֵר מִשׁוּם בְּיוֹמוֹ תַּתֵּן שְׁכָרוֹ וְהִנֵּה כְּמוֹ כֵּן בְּעֵרְבַת שְׁבֵת לְכֹלֵי עַלְמָא דְּאִין עוֹשִׂים מְלֹאכָה עַד הַלְיָלָה מִחֲמַת תּוֹסַפְתָּה דִּינָן כֵּן וְשׁוּב שְׁקִיל וְטָרִי אִם עוֹבֵר תְּקַף בְּתַחֲזִילַת שְׁקִיעָה אוֹ בְּסוּפָה וְהָאֲרִיף לְפַלְפֵּל בְּזָהָב וְסִיגִים (בַּד"ה נְחִזְרוּ) עַל כֵּל פָּנִים וְדָאֵי הָךְ לֹא תֵבֵא הִינְנֵנוּ בְּסוּף שְׁקִיעָה כְּמוֹ שְׁמַצִּינוּ לְעַנְיָן וּבָא הַשְּׁמֵשׁ וְעוֹד מְצִינוּ בְּפִרְשַׁת כִּי תֵצֵא עַד בָּא הַשְּׁמֵשׁ תְּשִׁיבֵנוּ לוֹ הָךְ עַד בָּא הַשְּׁמֵשׁ הוּא צֵאת הַפּוֹכְבִּים שְׁהוּא זְמַן שְׁכִיבָה וּקְרָא פְתִיב וְשָׁכַב בְּשִׁלְמָתוֹ אִם כֵּן הָכִי נָמִי הָךְ לֹא תֵבֵא וְכוּ' גַם כֵּן בְּצֵאת הַפּוֹכְבִּים דְּהִינְנוּ סוּף שְׁקִיעָה וְזֶה רְאִיָה בְּרוּרָה וְעוֹד פִּינן דְּכַתִּיב בְּיוֹמוֹ תַּתֵּן שְׁכָרוֹ וְיוֹם וְדָאֵי נִקְרָא עַד צֵאת הַפּוֹכְבִּים מִמֶּשׁ וְלְכַאוּרָה יֵשׁ מְקוֹם לִזְמַר דְּאָף אִם אִינוּ עוֹבֵר עַד צֵאת הַפּוֹכְבִּים צְרִיף לְהַקְדִּים אֶת עֲצָמוֹ לְשִׁלְמָא קוֹדָם קַבְלַת שְׁבֵת כְּעֵין דְּקַיִמָא לן דְּאָסוּר לְהַפְלִיג בְּסַפִּינָה קוֹדָם שְׁבֵת מִשׁוּם שְׁיִצְטָרֵף לְחַלֵּל שְׁבֵת אַחַר כֵּךְ אָף הָרִי הַתּוֹרָה נִתְנָה זְמַן עַד צֵאת הַפּוֹכְבִּים וְכִינּוּן דְּאִזְ כִּבְרָה הוּא שְׁבֵת שׁוּב פְּטוּר וְסִיגִים כֵּל זֶה אֲנִי כּוֹתֵב לְהַלְכָה אִם לְמַעֲשֵׂה יַעַן כִּי הִתְחַמְרוּ מְאֹד בְּזָהָב וְכוּ' וּבְזוֹהַר הַקְדוּשׁ מְפַלֵּג בְּעוֹנֵשׁ מִי שְׁאִינוּ נִזְהָר עַל זֶה וְהָאֲר"י הַחֲסִי צוּהָ לְלוֹת וּלְשִׁלְמָא וּפְעַם אַחַת בְּטַל תְּפִלַּת מִנְחָה עַל יְדֵי זֶה אֲנִי מֵה נַעֲנֶה בְּתַרְיָה וְדָאֵי כֵּל יִשְׂרָאֵל צְרִיכִים לְעֲשׂוֹת לְפָנִים מִשׁוּרַת הַדִּין עַכ"ל הַנֶּהָר רִוְאָה שְׁדַעְתּוֹ נוֹטָה שְׁמֵן הַדִּין שְׁכִיר יוֹם בְּעֵרְבַת שְׁבֵת אִינוּ עוֹבֵר מִשׁוּם בְּיוֹמוֹ תַּתֵּן שְׁכָרוֹ וְרַק מִשׁוּם שְׁהַחְמִירוֹ וְכוּ' לֹא מְלֹאֵו לְבוֹ לְהוֹרוֹת כֵּן הַלְכָה לְמַעֲשֵׂה וְאֵילּוֹ הִנֵּה רִוְאָה הַרְבֵּי יצ"ו דְּבָרֵי רַבִּינוּ הַחִינוּף הַנּוֹז"ל הִנֵּה שֵׁשׁ וְשִׁמְחָה לְקַרְאָתָם שְׁזָכָה לְכַוֵּן לְדַעַת מִי שְׁגָדוּל וּלְפִי הַנֶּרְאָה עוֹד נֶעְלָם מִהַרְבֵּי יצ"ו דְּבָרֵי הִירוֹשְׁלָמִי שְׁהִבִּיא רַבִּינוּ הַטּוֹר בַּסִּי ש"ל"א וּפְסָק כֵּן הַרְמָ"א שֵׁם דְּבְעֵרְבַת שְׁבֵת נְפִטָר הַשְּׁכִיר מְמַלְאָכָתוֹ בְּעוֹד הַיּוֹם גְּדוּל אֲשֶׁר לְפִי זֶה נִרְאָה לְכַאוּרָה דְּהַדָּר דִּינָא דְּבַעַל כְּמוֹ שְׁפֵתָבְתִי לְמַעְלָה (בַּד"ה אָף הַדְּרָף וּבַד"ה אֶלָּא שְׁלִפִי) וְלוּלֵא שְׁנַעֲלָם דְּכָר זֶה מְעִינֵי הַרְבֵּי יצ"ו לֹא הִנֵּה שְׁתִּיק לִיָּה וְהִנֵּה מְאִיר עֵינֵינוּ בְּמְאוֹר תּוֹרָתוֹ וּבְרוּחַב מִבִּינָתוֹ: וּלְפִי הַנֶּרְאָה דְּרָכּוֹ שֶׁל הַרְבֵּי מְשִׁכְנוֹת הַרוּעִים יצ"ו נִרְאָה שְׁנוּכָל לִזְמַר שְׁרַבִּינוּ הַחִינוּף אִית לִיָּה הָא דְּהִירוֹשְׁלָמִי דְּבְעֵרְבַת שְׁבֵת הַפּוֹעֵלִים מְקַדְמִים לְשִׁבּוֹת מְמַלְאָכָתָם בְּעוֹד הַיּוֹם גְּדוּל וְאִית לִיָּה נָמִי סְבֵרַת הַתּוֹסְפוֹת גְּבִי פּוֹעֵלִים דִּינָן שְׁעוֹבֵר בְּשִׁקִּיעַת הַחֲמָה אֶלָּא שְׁשִׁקִּיעַת הַחֲמָה הִינְנֵנוּ סוּף הַשְּׁקִיעָה וְכִינּוּן שְׁאִזְ נִכְנַס הַשְּׁבֵת וְאִינוּ יְכוֹל לְשִׁלְמָא מִחֲמַת אוֹנְסוֹ אִינוּ עוֹבֵר כֵּל בּוֹ בְּיוֹם וְלֹא אַחַר כֵּךְ הוּאֵיל וְאִדְחִי וְכוּ'.

ואני אמרתי בחפשי עוד בספרן של צדיקים ואחזה אנכי בספר אהבת חסד לידידי הגאבד"ק ראדין מח"ס משנה ברורה יצ"ו בפרק תשיעי ד' י"ח סעיף ב' שכתב ובערב שבת שהמנהג לפסוק מעט זמן קודם שקיעת החמה יש לו למהר לפרוע קודם שקיעה אם תבעו ויש לו מעות ומקנים בזה מצות עשה ביומו תת שכרו עכ"ל והיה נראה מדקדוק לשונו דלזרזי נפשין קאמר אבל אין פונתו שאם אינו עושה פן עובר בעשה אף ממה שכתב בבבאורו נתיב החסד מתבאר שדעתו שאם לא קדם לפרוע עובר בעשה שכתב ונ"ל קודם שקיעה מטעם הנ"ל דשמא מן התורה הוא לילה בשקיעה ומה שכתב בספר החינוך והשוכר בערב שבת ונדחה מלפרוע השכר בשביל שבת יש לדון בזה שאינו עובר עוד בשל תורה הואיל ואיךחיי איךחיי אבל חייב מדבריהם משום אל תאמר לרעה לך ושוב וכו' אפטר דבמקומו היה המנהג לעשות עד שקיעת החמה או דמייני שלא השיג מעות לפרוע עד שקיעת החמה עכ"ל ויש לפקפק קצת בדבריו דהן לו יהי שהיה מנהג מקום רבינו החינוך שהפועלים עוסקים במלאכתם עד הלילה אמנם זה יוכל להיות רק בימות החול אבל בערב שבת לא מסתבר כלל לומר שבזמנו היה הפועל עושה בערב שבת כמעשהו בחול אלא היו מקדימים כמו שאמרו בירושלמי כדי להכין איזה צרכי שבת וגם מה שכתב דמייני הרב החינוך בשלא השיג מעות וכו' דוחקו ניכר ויותר נכון לפרש בכונת רבינו החינוך כמו שכתבתי לדעת ידידי הגאבד"ק ניונוב יצ"ו על כל פנים והנה רואה שפוסק שבזמן הזה השוכר בערב שבת צריך לפרוע לו שכרו בו ביום ואם לא עשה פן והיו לו מעות והשכיר תבעו הרי הוא עובר משום ביומו תתן שכרו ויש לו תנא דמסייע מר ניהו רבינו מוהר"ם גאלאנטי בספר זבח השלמים הנ"ל וכן יש לעשות לכתחלה לשלם שכרו בו ביום וגם ידידי הגאבד"ק יצ"ו פבר סיים שכתב רק להלכה ולא למעשה וכנז"ל והשגתי (בשאלה) ספר פה החיים למרן החבי"ף וראיתי בסי' כ"ח סק"ה שכתב ודע דהא דזוכה לקבל תוספת נשמה? תירה הוא דוקא אם נזקק מערב שבת ראשי תיבות שבת "ביומו" תתן "שכרו" הא לאו הכי אינו זוכה לכן יזהר לפרוע למלמדו בניו וילדיו מערב שבת וכיוצא בזה דרך החיים ד' קכ"ד ע"ב עכ"ל: שוב אחר זמן ראיתי במשפנות הרועים הנ"ל בסי' נו"ן דף פ"ט אות יו"ד שכתב ובגוף השאלה (שבסימן י"ט) פעת מצאתי מפורש יוצא מפי גאון בספר החינוך סי' תקפ"ח וכו' (הביא דבר החינוך וסיים) ושמחתי פעל כל הון על המציאה היקרה הזאת ויש להטמין ברמז דבר הזה על פי מה שכתבו בשם האריז"ל דנרמזו בתיבות ביומו תתן שכרו תיבת שבת והבן עכ"ל ומוכן מזה שיצא הספק מלבדו (אשר כתב שלא אמר פן אלא להלכה ולא למעשה) ומדאשתכח מרגניתא דא מר סבר הלכה והן מורין פן ובנדאימפרש הרב יצ"ו דברי הרב החינוך כמו שכתבתי אני הדל אף בזאת מאי דאמר מר שיש להטמין ברמז וכו' וסיים ואמר והבן לא בינת אדם לי להבין הרמ"ז הרומ"ז על הרא"ש דאיפכא מסתברא מטמין ברמ"ז לאסור וכדכתב רבינו מוהר"ם גאלאנטי בספר זבח השלמים הנז"ל ומדי דברי בזה פה עיהק"ו חברון תוב"ב עם ידידי הרב המנפולג חרירי ובקי מוהר"ר מענדיל אשכנזי יצ"ו אמר לי שפונת הרב היא לרמז מה שכתב רבינו החינוך שאינו עובר אחר כך שזמנו רק בשבת וכינן דאיךחיי איךחיי שזה רמזו בתיבות ביומו תתן שכרו ראשי תיבות שבת פלומר דרק יום השבת עצמו הוא יומו וזמנו ולא אחרי כן אלו דבריו יצ"ו ונכון הוא: סימן כז בעיא בנדפס אות ח"ן הבאתי חקירת הרב יד מלאכי במה שכותבים

המפרשים בכמה מקומות לעגן פסק הלכה דמדבעי הש"ס אליבא דפלוני מוכח דהלכתא פנותיה והלא מצינו בכמה מקומות דבעי הש"ס אליבא דמאן דלא קים לן פנותיה ונאני ההדיוט פתבתי דנדאי מצינו למיבעי אף אליבא דלית הלכתא פנותיה ואי פריש בהדיא דאליבא דפלוני (דלא קים לן פנותיה) הוא דבעי נדאי אין לנו שום הברח מזה מדבעי אליבא דהלכתא פנותיה דאף אי לא קים לן פנותיה פדאי הוא לנו לדעת דעתו בדין זה אבל פי בעי בסתם ולא מוכחא מלתא פולי האי דאליבא דפלוני הוא דבעי רק דמפני אינה הברח צריכים אנו לפרש דאליבא דפלוני הוא דבעי בכי הא הוא דאמרין דמדבעי אליבא דפלוני שמעת מינה דהלכתא פנותיה עיין בנדפס שם שהבאתי דוגמאות לכל זה ומול סוף הוקשה לי דברי מרן פספ משינה פריש פרק א' מהלכות מתנות עניים והרבנים לחם משינה ופרי חדש ותוספות יו"ט דאף במאי דקאמר הש"ס לדברי פלוני מהו סברי מרן דמדבעי הש"ס אליבא דהלכתא פנותיה וכתבתי דיש להם על מה לסמוך בסברא זו והם התוס' ובעל הלכות וריצב"א שבמרדכי והגהות אשירי וכו' עיי"ש ועתה ראיתי בס' פלילת הפנורה לידידי הגאון אבד"ק דובנא יצ"ו (שנדפס בשנת תרב"ן ונתפכתי בו מהרב המחבר בשנת הטרנ"ג) שפיונתי לדעתו העליונה במה שכתבתי לחלק כנז"ל ונאיהיא דריש הלכות מתנות עניים פתב דלסניף קאמר ועיקרו סמוך לאינף טעמי דמייתי שם אלו דבריו יצ"ו ולא נתקרה דעתי העניה בזה פי זה לשון מרן שם ופסק רבינו כר' ישמעאל משום דבעי ר"י אליבא דעוד דבעי אבני לאוקמי פשיטה ורבא דחי ליה וסובר רבינו דלאו דיחויא הוא אלא קושטא דמלתא ע"כ ואין במשמעות דברים אלו דמ"ש בתחלה הוא רק לסניף והמעניין יבחר: סימן כח בני ביתו היכא דתני בני ביתו אם גם אשתו נכללת בכלל בני ביתו במכתב לחזקיהו בחלק השיטה ד' ט"ו ע"ב על דברי התוס' בברכות ד' כ"ד ע"ב (ש"ש"י שם מפרש דבני ביתו היינו אשתו והתוס' פתבו דלא אשכחן דמיקריא אשתו בני ביתו) הבאתי דברי הרבנים פרי חדש בנמוקיו לא"ח סי' רצ"ח ויעיר און במערכה זו אות ט' אשר היו תמהים על רבותינו התוס' דבהדיא אשכחן בירושלמי ריש פרק ג' דמעשרות דאשתו בכלל בני ביתו ועוד דקדק מרן חיד"א ביעיר און שם דמדברי התוס' בערבי פסחים ד' צ"ט ע"ב ד"ה ולא יפחתו לו משמע דארקא דמילתא דאשתו בכלל בני ביתו וחדשו שם לחד שינויא דאין אשתו בכלל בני ביתו ונראים דבריהם פסותרים למה שכתבו בברכות וכתב בשם הרב הנמק"י בכתיבת יד בפסחים בשם הריטב"א דנדאי אשתו בכלל בני ביתו בכל מקום גם בברכי יוסף א"ח סי' רצ"ו סוף אות ז הביא דברי הרב הנמק"י בכתיבת"י הנ"ל עיי"ש ונאני ההדיוט פתבתי דגם מברייטא דאבות דר' נתן בפרק שביעי קשה על רבותינו התוס' דהכי תני התם (אמתניתין יוסף בן יוחנן איש ירושלים אומר יהי ביתך פתוח לרוחה ויהיו עניים בני ביתך) דבר אחר למוד בני ביתך ענוה ביצד בזמן שאדם ענומן ובני ביתו ענומין והלאו לו למדינת הים ואמר מודה אני לפינף ה"א שאשתי אינה עושה מריבה אצל אחרים ולבו אין מתפחד עליו ונדעתו מיושבת עד שיחזור ובזמן שאדם ענומן ובני ביתו קפדנים והלאו למדינת הים ואומר יה"ר שאין אשתי עושה מריבה לכו מתפחד עליו וכו' הרי מפורש דבני ביתו היינו אשתו ונדחקתי דהיכא דגלי שאני ולא כתבו התוס' אלא היכא דליבא גילוי מילתא בהווא עניינא דבני ביתו דקתני היינו אשתו מסתמא אין אשתו בכלל בני ביתו ואחר זמן ראיתי לידידי הרב הגדול מוהרי"ף יצ"ו בס' הבהיר אבות הרא"ש בח"א

ד' קל"א ע"ב שְׁדָחָה דְבָרֵי הַתּוֹס' מִפֶּתַח בְּרִיתָא דְאָבוֹת דְרַ"ן הִלְזוּ וְהִבִּיא שַׁבְרַכ"י א"ח
ס"י ע"ג אוֹת א' הוֹכִיחַ מֵהִירוּשְׁלָמִי פֶּרֶק ב' דְּמַגִּילָה הֶלְכָה ה' דְּאִשְׁתּוֹ בְּכָלֵל בְּנֵי בֵיתוֹ
וְשֶׁהָרַב דּוֹבֵר מֵיִשְׁרָיִם הוֹכִיחַ כֵּן מֵהִירוּשְׁלָמִי בְּסוּף מִס' חֲלָה יוֹסֵף הִפְהִן הַעֲלָה בְּנָיו וּבְנֵי
בֵיתוֹ לַעֲשׂוֹת פֶּסַח קָטָן וְהִתְזִירוּהוּ וּמִפְּרֵשׁ בִּירוּשְׁלָמִי שְׁסוּבֵר שְׁנַשִּׁים חֲזִיבוֹת וְכוּ' אֶלְמָא
דְּבָנֵי בֵיתוֹ בְּאִשְׁתּוֹ אָמְרוּ וְכֵן הוֹכִיחַ הָרַב עֲרָף הַשְּׁלֶחֶן בְּסִי רַצ"ו אוֹת ג' ע"י"ש: וְהִנֵּה
עֲזִינְתִי בְּבִרְכ"י וְרֵאִיתִי שְׁהִירוּשְׁלָמִי שְׁהִבִּיא הָרַב הֵן הֵן הַדְּבָרִים שְׁהִבְאִיתִי בְּמִכְתָּב
לְחִזְקִיהוּ שֵׁם בְּשֵׁם הָרַ"ן בְּרִישׁ פֶּרֶק קֵמָא דְּמַגִּילָה רִיב"ל הֵנָּה מְכַנִּיף בְּנָוִי וּבְנֵי בֵיתִיהּ
ע"י"ש (וְלֹא הָיָה בְּיַדִּי אֲזַ תְּלִמוּד יְרוּשְׁלָמִי כְּאֲשֶׁר פְּתַבְתִּי בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בְּמִכְת"ל) וְכַתְּבִיתִי
דְּמִדְּבָרֵי הָרֵא"ש שֵׁם בְּסִי ד' נִרְאָה דְּגָרִיס בִּירוּשְׁלָמִי רִיב"ל הֵנָּה מְכַנִּישׁ כָּל אֲנָשֵׁי בֵיתוֹ
וְקוֹרָא לְפָנֵיהֶם (וְלֹא גָרִיס בְּנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ) וְהִבְאִיתִי שְׁכֹן גִּירְסַת בַּעַל ה"ג שְׁהִבִּיאוּ הַתּוֹס'
בְּרִישׁ מִס' עֲרַכִּין ד' ג' ד"ה פֶּסַק וּלְפִי זֶה אֵין מֵהִירוּשְׁלָמִי הִנֵּה סְתִירָה לְדְבָרֵי הַתּוֹס' דְּאָף
דְּאֵין אִשְׁתּוֹ בְּכָלֵל בְּנֵי בֵיתוֹ אָבֵל בְּאֲנָשֵׁי בֵיתוֹ נְכַלְלַת גַּם אִשְׁתּוֹ כְּדִאֲמַרְיָן בְּרִישׁ סוּטָה
לֹא לִימָא אֵינִישׁ לְאֲנָשֵׁי בֵיתִיהּ אֵל תְּסַתְרִי עִם אִישׁ פְּלוֹנִי וּבְמִנְחוֹת ד' מ"ג רְמִי פְּרִזּוּמָא
לְתַכְלֵתָא דְּאֲנָשֵׁי בֵיתִיהּ וְהִינּוּ אִשְׁתּוֹ כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ רַש"י וּבְסוּף פֶּרֶק שְׁלֵשָׁה שְׁאָכְלוּ כּוֹס
שֶׁל בְּרָכָה מְשַׁגְּרוּ לְאֲנָשֵׁי בֵיתִיהּ וּפִירֵשׁ"י לְאִשְׁתּוֹ וּבְמִס' בְּתָרָא ד' צ"ח הָאִי מֵאֵן דִּיהִיר
אֲפִילוּ אֲאִינְשֵׁי בֵיתִיהּ לֹא מִתְקַבֵּל וּפִירֵשׁ רַש"י"ם אִשְׁתּוֹ וְכַתְּבַת הָרַב תּוֹסְפֶת יו"ט בְּרִישׁ
סוּטָה (בד"ה ר' יהושע) שְׁאוּמְרִים חֲז"ל בְּלִשׁוֹן זֶה לְהַחֲשִׁיב לְהֵאֲשֶׁה כְּאִילוּ הִיא גְבֻרַת
הַבֵּית וְכַלִּישְׁנָא דְקָרָא עֲקֶרֶת הַבֵּית (וַיֵּשׁ גִּירְסָאוֹת לֹא לִימָא אֵינִישׁ לְאִתְתִּיהּ וְכֵן לְבֵיתִיהּ
וְע"י"ש בְּתוֹסְפֶת יו"ט) וְתַנָּא דִּידֵן הָרַב חֲקִי חֲזִיִּים בְּנִימוּקָיו לְמִס' בְּרִכּוֹת הַקֶּשֶׁה עַל דְּבָרֵי
הַתּוֹס' מִדְּבָרֵי הִירוּשְׁלָמִי דְּמַגִּילָה וּמִסוּף פֶּרֶק ג' שְׁאָכְלוּ הַנָּ"ל וְכַתְּבַת דְּפֶשׁוּט דְּבָנֵי בֵיתוֹ
וְאֲנָשֵׁי בֵיתוֹ חֲדָא מִקְלָתָא הִיא ע"י"ש וּבְמַחֲכַתָּה"ר נֶעְלַם מִמֶּנּוּ דְּבָרֵי הָרַב תִּיּו"ט הַנָּ"ל
דְּאֲנָשֵׁי בֵיתוֹ הוּא לִשׁוֹן חֲשִׁיבוֹת וְנֶאֱמַר עַל הֵאֲשֶׁה לְהִיּוֹתָהּ עֲקֶרֶת הַבֵּית אָבֵל לִשׁוֹן בְּנֵי
בֵיתוֹ מְשַׁמְעוֹתוֹ קְטָנוֹת וְלִזָּה יִתְכַּן כְּדְבָרֵי הַתּוֹס' דְּאֵין אִשְׁתּוֹ בְּכָלֵל בְּנֵי בֵיתוֹ וּלְפִי זֶה גַּם
מֵהִירוּשְׁלָמִי דְּמַגִּילָה לֹא קִשְׁיָא לְפִי מַה שְׁכַתְּבִיתִי שְׁנִרְאָה שְׁגָרְסִי הַבַּה"ג וְהָרֵא"ש אֲנָשֵׁי
בֵיתוֹ וְאִשְׁתּוֹ גַּם כֵּן בְּכָלֵל: גַּם הָרַב נִחְמָד לְמִרְאָה בַּח"א ד' קס"ד ע"ג הִבִּיא הַשְּׁגַת הָרַב
פְּרִי חֲדָשׁ עַל הַתּוֹס' מֵהִירוּשְׁלָמִי דְּמַעֲשָׂרוֹת וְכַתְּבַת בְּשֵׁם הָרַב אַבְרָהָם קִיפּוּנֵי שְׁצִיִּין לִזָּה
ש"ס דְּמִנְחוֹת דְּרְמִי תְּכַלְתָּא אֲפִירְזוּמָא דְּאֲנָשֵׁי בֵיתִיהּ דְּאִיתִיהּ נְמִי בְּסוּפָה ד' י"א ע"א
וְש"ס דְּתַעֲנִית ד' כ"ג סוּף ע"ב לֹא מִיקְבֵּל עַלִּי אֲנָשֵׁי בֵיתִיהּ אֵלוּ דְּבָרֵי מַחֲשַׁבְתּוֹ נִיפְרַת
שְׁכַפּוֹנְתּוֹ לְהַשִּׁיג עַל דְּבָרֵי הַתּוֹס' מִמְּקוֹמוֹת הַנָּ"ל אֲמַנְם לִי הַדֵּל נִרְאָה דְּעַל פִּי דְּבָרֵי הָרַב
תּוֹס' יו"ט הַנָּ"ל לֹא קִשְׁיָא מִיַּדִּי דְּבָנֵי בֵיתוֹ לְחוּד וְאֲנָשֵׁי בֵיתוֹ לְחוּד וּמְצִינּוּ לְרַז"ל דְּגַם
בְּאֲנָשֵׁי בֵיתוֹ הַפְּתוּב בְּמִקְרָא דּוֹרְשִׁים אוֹתוֹ עַל אִשְׁתּוֹ שְׁכֵן אָמְרוּ בְּבִרְאִישִׁית רַבָּה סְדֵר
וַיִּרָא רִישׁ פְּרָשָׁה ד"ן וְנ"ל וַיְהִי בַּעַת הַהִיא וַיֵּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ וּפִיכֹל שֶׁר צָבָאוּ בְּרִצּוֹת ה'
דְּרַכִּי אִישׁ גַּם אוֹיְבֵי יִשְׁלִים אֹתוֹ ר' יוֹחָנָן אָמַר זֹו אִשְׁתּוֹ שְׁנֶאֱמַר אֲנִיבִי אִישׁ אֲנָשֵׁי בֵיתוֹ
וְכוּ' ע"י"ש הָרִי דְקָאֲמַר ר' יוֹחָנָן דְּאֲנִיבִי אִישׁ אֲנָשֵׁי בֵיתוֹ הִינּוּ אִשְׁתּוֹ וְהִינּוּ לִשׁוֹן חֲשִׁיבוֹת
כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ הָרַב תּוֹסְפֶת יו"ט וּלְפִי הַנִּרְאָה מַה שְׁכַתְּבִיתִי בְּמִכְתָּב לְחִזְקִיהוּ לְחַלֵּק בֵּין בְּנֵי
בֵיתוֹ לְאֲנָשֵׁי בֵיתוֹ כְּנִז"ל פִּיּוֹנְתִי בְּזֶה לְדַעַת מִי שְׁגָדוּל גְּאוֹן עֲזִינּוּ אַבְד"ק שְׁאָנוּיִל יצ"ו
בְּסִפְרוֹ הַנּוֹרָא זְכָר יְהוֹסֵף שְׁכַתְּבַת עַל דְּבָרֵי הַתּוֹס' בְּבְרִכּוֹת הַנָּ"ל וְנ"ל תּוֹס' ד"ה וְהִתְנַיָּא
ר"ל דְּבַכְמָה מְקוֹמוֹת אָמְרִינָן בֵּיתוֹ זֹו אִשְׁתּוֹ כְּמוֹ בְּשַׁבַּת קי"ח ב' וְסַנְהֶדְרִין נ"ז ע"ב

וברכות נ"א ב' לְאֲנָשֵׁי בֵּיתוֹ פִּירֵשׁ "יֵאֲשֶׁתוֹ וּב"ב צ"ו אֶפְיָלוּ לְאִינָשֵׁי בֵּיתוֹ וּבַתְעֲנִית כ"ג
ב' וְעֵינָיו נִדְּהָ י"ב ב' רַק דַּמ"מ לֹא מְצִינּוּ דְהֵנוּ אֲשֶׁתוֹ בְּכָלֵל ב"ב וְעֵינָיו רַש"י יְבָמוֹת ס"ב
ב' ד"ה בֵּיתָהּ וְעַתּוֹ ס עֶרְכִּין ג' ע"א ד"ה פֶּסֶק וִירוּשְׁלָמִי מְגִילָה פ"ב עכ"ד יצ"ו וּמוֹבָן
שְׁפִנְתוֹ לְחֵלֶק בֵּין בְּנֵי בֵּיתוֹ לְאֲנָשֵׁי בֵּיתוֹ דְּבָאֲנָשֵׁי בֵּיתוֹ גַּם הַתּוֹס' מוֹדִים דְּנִכְלָלָת גַּם
אֲשֶׁתוֹ מִפְּנֵי שֶׁהוּא לְשׁוֹן חֲשִׁיבוֹת כְּנו"ל וְמָה שֶׁצִּיָּין לְתוֹס' עֶרְכִּין וִירוּשְׁלָמִי פ"ב דְּמְגִילָה
אוּלַּי פְּנִינָתוֹ לּוֹמֵר דְּמִדְּבָרֵי הַתּוֹס' הַנ"ל מִתְּבָאָר דְּגָרְסִי בִּירוּשְׁלָמִי אֲנָשֵׁי בֵּיתוֹ וְלֹא בְּנֵי
בֵּיתוֹ וְלֹא קִשְׂיָא לְרַבּוֹתֵינוּ הַתּוֹס' מִהִירוּשְׁלָמִי אֲלָא שְׁלֵא זָכַר שֶׁר דְּבָרֵי הִירוּשְׁלָמִי
דְּמַעֲשָׂרוֹת וְדַסּוּף חֵלָה וְדְבָרֵי הַרְבָּנִים פְּרִי חֲדָשׁ וְתוּ"ט הַנ"ל: וְהֵרַב לְשׁוֹן לְיַמּוּדִים בְּחֵלֶק
א"ח בְּסִי קנ"ג ד' ע"ב ע"א הֵבִיא דְּבָרֵי הַרְבַּ פְּרִי חֲדָשׁ שֶׁהוֹכִיחַ מִהִירוּשְׁלָמִי דְּמַעֲשָׂרוֹת
שְׁלֵא כְּדְבָרֵי הַתּוֹס' וְכַתֵּב שֶׁהִיא רְאִיָּה בְּרוּרָה וְעוֹד פֶּתַב שֶׁמְצָא בְּכַתִּיבַת יָד אֶחָד קְדוֹשׁ
שֶׁדָּחָה דְּבָרֵי הַתּוֹס' מִדְּאֲמָרֵינוּ בְּפֶרֶק תְּפִלַּת הַשַּׁחַר ד' ז"ך ע"ב בְּעֶבְרֵתָא דַּר' אֶלְעָזָר בֶּן
עֶזְרָיָא דְּאָמַר אֵיזִיל וְאִימְלִיף בְּאֲנָשֵׁי בֵּיתִי אֶזֶל וְאִימְלִיף בְּדְבִיתָהּוּ דְּאִין סְבָרָא כָּלֵל לְחֵלֶק
בֵּין בְּנֵי בֵּיתוֹ לְאֲנָשֵׁי בֵּיתוֹ וַיֵּשׁ לְדַחוֹת דְּמַעֲיָקְרָא לֹא הָיָה דְּעַתּוֹ לְהַמְלִיף בְּאֲשֶׁתוֹ מָה גַּם
שֶׁהוּא בְּמִילֵי דְּשִׁמְיָא אֲלָא שֶׁכְּאֲשֶׁר בָּא הַבֵּיתָה וְאִין אִישׁ מְאָנָשֵׁי בֵּיתוֹ נִתְיַעֵץ בְּאֲשֶׁתוֹ
מִיָּהוּ יֵשׁ רְאִיָּה מִמְּדַרְשׁ פְּרָשָׁה לָהּ לָהּ בְּרִצּוֹת ה' דְּרָכֵי אִישׁ ר"י אוֹמֵר זֹאת אֲשֶׁתוֹ שְׁנֵאמַר
אוֹיְבֵי אִישׁ אֲנָשֵׁי בֵּיתוֹ גַּם בְּסוֹטָה אֲמָרֵינוּ מֵאֵן דְּיָהִיר אֶפְיָלוּ לְאִינָשֵׁי בֵּיתָהּ לֹא מִיְקַבֵּל
מִכָּל אִיְלִין מִשְׁמַע דְּאֲשֶׁתוֹ בְּכָלֵל בְּנֵי בֵּיתוֹ גַּם בַּפ"ג דְּתַעֲנִית מוֹכַח הִיפָּה דְּבָרֵי הַתּוֹס' עכ"ד
וְאוֹמֵר אֲנִי הֵהָדְיוּט דְּאָף שֶׁיָּפָה דְּחָה דְּבָרֵי הָאֶחָד קְדוֹשׁ דְּאִין סְתִירָה מְעוֹבְדָא דְּרַאב"ע
וַיִּתְּכוּ שְׁמִפְנֵי זֶה הַנְּצָרְכוּ בַּש"ס לּוֹמֵר אֶזֶל וְאִימְלִיף בְּדְבִיתָהּוּ וְלֹא סָגִי לְמִימַר סְתֵמָא אֶזֶל
וְאִימְלִיף מִשׁוּם שְׁלֵא עָלֶיהָ הֵיטָה פְּנִינָתוֹ בְּתַחֲלָה בְּאוֹמְרוֹ אֵיזִיל וְאִימְלִיף בְּאֲנָשֵׁי בֵּיתִי מִכָּל
מְקוֹם אִין אָנוּ צְרִיכִים לָזֶה דְּאָף אִם נֹאמַר דְּזוֹ הֵיטָה דְּעַתּוֹ בְּרֵאשׁוֹנָה וְלִהְיֵאשֶׁה אָמַר אֵיזִיל
וְאִימְלִיף אִין מִזֵּה סְתִירָה לְדְבָרֵי הַתּוֹס' דְּוַדָּאִי יֵשׁ לְחֵלֶק בֵּין בְּנֵי בֵּיתוֹ לְאֲנָשֵׁי בֵּיתוֹ וְלָכוֹן
אִין לָנוּ סְתִירָה לְדְבָרֵי הַתּוֹס' אֲלָא מִמְּקוֹם שְׁנֵאמַר בַּש"ס בְּנֵי בֵּיתוֹ וְכוּלָּל גַּם הָאֲשֶׁה
כְּרֵאִיָּת הַרְבַּ פּר"ח מִהִירוּשְׁלָמִי דְּמַעֲשָׂרוֹת דְּשָׁנוּ חֲקָמִים בְּלִשׁוֹן בְּנֵי בֵּיתוֹ וְגַם אֲשֶׁתוֹ בְּכָלֵל
וְכוֹן מִשְׁאָר מְקוֹמוֹת פִּינְצָא לָזֶה: אָף כְּבָר כְּתִבְתִּי בְּנִדְפֶס בְּמַעְרַכַת הָאֶל"ף אוֹת ס"ו
דְּבַתּוֹסְפִי הָרֵא"ש אֲשֶׁר בַּס' בְּרָכָה הַמְשַׁלֶּשֶׁת כְּתוּב דְּבַהּ בְּרִיָּתָא דְּלַעִיל לֹא קָרִי לְאֲשֶׁתוֹ
בְּנֵי בֵּיתוֹ ע"כ וּמִשְׁמַע דְּבִשְׁאָר דְּוֹכְתִי יִתְּכוּן לְהֵיטָה אֲשֶׁתוֹ בְּכָלֵל בְּנֵי בֵּיתוֹ וְשֵׁם צִיָּנְתִּי
לְעֵינָיו בְּהַשְׁמָטוֹת מְצִיּוֹן יְרוּשָׁלַיִם לְהַגְאֹן שׁוֹאֵל וּמַשִּׁיב עַל הִירוּשְׁלָמִי בְּדַפּוּס זִיטְאָמַר
(בְּהַשְׁמָטָה הַשְּׂיִיכָה לְמַעֲשָׂרוֹת ד' ט') וְדְבָרֵינוּ הֵם לְדַחוֹת רְאִיָּת הַרְבַּ פּר"ח מִהִירוּשְׁלָמִי
דְּמַעֲשָׂרוֹת וְלִזְכוּת אֵת הַרְבִּים אֲשֶׁר אִין בְּיָדָם הִירוּשְׁלָמִי דַּפּוּס הַנ"ל אַעֲתִיק דְּב"ק וְנ"ל
נִיחָא בְּנֵיו וּבְנֵי בֵּיתוֹ וְאִין לָהּ עָלֵיו מְזוֹנוֹת כַּמ"ד אִין מְזוֹנוֹת לְאֲשֶׁה ד"ת ע"י מְפָרֵשׁ דְּפִי
דְּבָנֵי בֵּיתוֹ הֵינֵנוּ אֲשֶׁתוֹ וְלָכֶּה מְקַשָּׁה דְּאֲשֶׁה יֵשׁ לָהּ מְזוֹנוֹת עָלֵיו וּמִזֵּה הַקְּשָׁה בְּלִיקוּטִי
פּר"ח או"ח ס' רצ"ח עַל הַתּוּ"ט בְּרִכּוֹת כ"ג שֶׁכְּתִבוּ דְּב"ב שֶׁפִּירֵשׁ"י אֲשֶׁתוֹ וְכְתִבוּ דְּלֹא
נִהִירָא וְע"ז הַקְּשָׁה דְּנַעְעֵלָם מִהֵם הִירוּשְׁלָמִי הִלְזוּ דְּבָנֵי בֵּיתוֹ הֵינֵנוּ אֲשֶׁתוֹ וּבְאֲמַת שֶׁדְּבָר
גְּדוּל דְּבָר אֲבָל בְּאֲמַת אָף אִם נִסְכִּים דְּב"ב גַּם אֲשֶׁתוֹ בְּכָלֵל אֲבָל שִׁיּוּקְשָׁה ע"ז קוֹשְׁיָא לֹא
נִהִירָא בְּוַדָּאִי וְמָה פְּשִׁטָא לִיָּה לְהִירוּשְׁלָמִי כ"כ דְּב"ב הַשְּׁנוּי בַּל' הַמְשָׁנָה כִּינּוּנוֹ עַל אֲשֶׁתוֹ
וְלִהְקָשׁוֹת דִּילְמָא בְּנֵי בֵּיתוֹ הֵינֵנוּ אֲנָשִׁים שֶׁהֵם בְּבֵיתוֹ כְּמוֹ דְּקָאמַר אוֹיְבֵי אִישׁ אֲנָשֵׁי בֵּיתוֹ
אֲבָל אִין אֲשֶׁתוֹ בְּכָלֵל וְגַם לְדְבָרֵיהֶם הַפְּנוּנָה בְּמָה דְּאָמַר נִיחָא בְּנֵיו אֲבָל בְּנֵי בֵּיתוֹ וְאִין

הלשון משמע פן ולפענ"ד פשוט דהירושלימי מקשה דניחא בננו ובני ביתו אכל למה לא ביאר התנא הדין דאשה וזה דפריד ואין לה מזונות ולמה לא ביאר התנא הדין שלמה וע"ז משני כמ"ד אין לאשה מזונות ד"ת כ"נ לפענ"ד לחומר הנושא ועיין ב"ב דצ"ח דאמרו שם אאינשי ביתו לא מתקבל ופי' רשב"ם דהיינו אשתו ומיהו בני ביתו לא משמע כמו אנשי ביתו ועיין ברכ"י באו"ח סי' ע"ג עכ"ל והוא תירוץ נכון לנישב השגת הרב פרי חדש שאף אם לא יקשה עלינו דברי התוס' שגפרש שפונתם דלא קרי אשתו בני ביתו בהך ברייתא כמו שפתיב בתוספי הרא"ש אמנם מה נענה למה שפתיב בתוספי רבינו יהודא החסיד (שבס' ברכה המשלשת) דלא אשפחן בשום מקום דקרי לאשתו בני ביתו וכמו שהבאתי בנדפס שם ותיקשי עליה מהירושלימי וצריכים אנו לפירוש הגאון הנ"ל וגם הוא תנא דמסייען שיש לחלק בין בני ביתו לאנשי ביתו אפס פי עז מה שפתיב דאנכי איש אנשי ביתו דקאמר (פלומר דקאמר קרא דמקרא מלא הוא במיכה ז') היינו אנשים שבתו ואין אשתו בכלל במחכתה"ר נעלם ממנו דברי ר' יוחנן שבפחדרש הנ"ל דקרי בחיל זו אשתו ועוד עדיין צריכים אנו למודעי מה נענה לדברי הירושלימי דסוף חלה דמפרש בני ביתו זו אשתו: ברם זכור אותו האיש לטוב מר ניהו ידי הגאון אבד"ק דובנא יצ"ו בספרו הנחמד פלילת המנורה במערכה זו אות ב' שהביא דברי מרן חיד"א ביעיר און שדקדק על דברי התוס' דברכות מדבריהם שבפסחים והשגת הרב פר"ח מהירושלימי דמעשרות וכתב על זה דגם בהגהות הגרע"א הרגיש בזה ולעד"ן לחומר הנושא דבאמת גם התוס' מודים דאשתו בכלל בני ביתו לפעמים רק דוקא היכא דתני בננו ועל בנות ליכא רבותא א"כ ע"כ בני ביתו קאי על אשתו וזהו פההיא דפסחים אף היכא דלא תני בננו רק בני ביתו וכבריינתא דילן דמייירי התוס' עיין הגהות הב"ח נדאי לא מפיקין הלשון ממשמעו ובודאי הפירוש דקאי על בננו פיון דאפתי לא תני בננו ובנותיו ובזה הוא דכתבו דלא אשפחן אשתו דמקריא בני ביתו פי' היכא דלא תני בננו רק בנ"ב לחוד עכ"ד הרב יצ"ו אפריון נמטייה משיב דברי נכוחים אשר בזה תנוח דעתנו מפל הג' מקומות שפירושלימי (מעשרות וחלה ומגילה לפי גירסתינו) שפכלם נאמר בננו ובני ביתו ובזה מודו התוס' דגם אשתו בכלל ולא פתיבו דאין אשתו בכלל אלא היכא דנאמר רק בני ביתו ויתכן שגם הרא"ש בתוספותיו גריס בבירייתא בני ביתו בלבד ומפני זה פתיב דהך ברייתא דלעיל לא קרי לאשתו בני ביתו אלא דבפסקיו בסי' ל"ה גריס בה בננו ובני ביתו והרב פתיב חדש לא נתעורר להגיה בדבריו אף דעסיק ואתי בדברי הרא"ש והגיה במטה אחת במקום בטלת אחת הפתיב בדברי הרא"ש שלפנינו עי"ש (אחר אינה שנים קבלתי בשנת תרח"ן הערות רב אהד יצ"ו ובתוכן דבר גם בענין זה ולא פתיב לעיין בדבריו עיין בקונטרס הערות לחלק הפללים בסי' צ"ז אות טו"ב): סימן כט ברפת המצות פתיב בנדפס באות ו' דפשוט דברכה שלפני המצות אינה אלא מדרבנן ורק בברפת התורה נחלקו הראשונים והאחרונים אבל בשאר המצות מה שפתיב לפנינו אינו אלא מדרבנן והארבתי קצת בזה עי"ש וראיתי בס' נר למאור לידידי הגאון מרדכי אליאו ראבינאוויץ אבד"ק וושילקוא יצ"ו בסי' י"ג אות ב' שהביא מה שאמרו בירושלימי ברכות פ"ק ו' הלכה א' רבי חגי ור' ירמיה סלקין לחנותא (פירש הרא"ף לדון דין) קפץ ר"ח וביבד עליהן אמר ליה ר"י יאות עבדית שפל המצות טעונות ברכה ומנין שפל המצות טעונות ברכה ר' תנחומא רבי אבא בר פהנא בשם ר"א ואתנה

לך את לחת האבן והתורה והמצוה הקישה תורה למצוה מה תורה טעונה ברכה אף מצוה טעונה ברכה וכתב לדקדק דמשמע רק משום דצריף לברך מן התורה הוא דיאיות עביד שפירף וקלא אף אי צריף לברך רק מדרבנן גם כן יפה עשה שפירף וליישוב זה הביא מ"ש בתשו' הרשב"א סי' ח"י דאין מברכין על עשיית משפט שמא לא יקבלו הבעלי דינים ובחת"ס א"ח סי' ד"ן פירש הפננה דאף שבית דין יורדין לנכסיו וכופין אותו לקבל הדין אין לברך על דבר שבא בכפייה דהוי קלקול וכתב הרב יצ"ו דאף אם באים לדון רק לפטור את הזכאי מ"מ פינון דאם באים לחייב את הסניב אין שניף לברך לא פלוג בתקנתם וזה שניף דוקא אם הברכה מדרבנן אבל אם היא מדאורייתא צריף לברך עכ"פ כשדנין לפטור את הזכאי והדין שדנו ר"ח ור"י הנה לפטור את הזכאי ושפיר ברה אף אם חייב הברכה מדרבנן לא הי' לו לברך ולכן קאמר יאות עבדית שכל המצות וכו' שנא וכו' דהוי דאורייתא ולפי זה לדין דכל הברכות דרבנן אין לברך כלל וכמו שפסק הרשב"א אלו תוד"ק ודבריו חדים וחרפים אף דאיכא למישדי בהו נרצא חדא שעיקר מה שמדקדקין דמשמע דמשום דמן התורה צריף לברך הוא דשפיר עביד וכו' אינו דקדוק כלל דמי זה אמר שכל המשך לשון הירושלמי הם דברי ר' ירמיה הא פשטא וריהטא דסוגיא מוכחא דר' ירמיה לא אמר אלא יאות עבדית שכל המצות טעונות ברכה וסתמא דש"ס הוא דאמר ומנין שכל המצות טעונות ברכה וכו' (אחר זמן עיינתי בגוף דברי הגאון חת"ס בס"י ד"ן (בד"ה ולולי) ומשמע קצת מדבריו שפובר דאמרם ומנין שמברכין וכו' הם דברי ר' ירמיה להוכיח דשפיר עבד שקפץ וברך על כל הדינים שיבואו לפניו באותו היום דכיון דמתורה ילפינן אם כן מה תורה מברך בפוקר על כל מה שילמוד באותו היום אף שפוסק בעניינים אחרים וכו' עי"ש) ותו אף אם נאמר שדברי ר' ירמיה הם מי הגיד לנו שפונתו לומר שטעונות ברכה מן התורה ודילמא מדרבנן בעלמא קאמר והיקש הוא אסמכתא בעלמא והא ההיקש הוא לתורה ובברכת התורה נחלקו הקדמונים אם היא מן התורה ולמאן דסברי דהיא מדרבנן ודאי דגם ברכת המצות אינה אלא מדרבנן ואף להסוברים דברכת התורה מן התורה יתכן דברכת המצות מודו דאינה אלא מדרבנן וההיקש הוא בדרף אסמכתא וכבר האריף ידידי הגאון בן יש"י אבד"ק ראנונא יצ"ו בדבריו שהבאתי בנדפס בענין זה להכריח דהיקש שאמרו בירושלמי בדין זה וכן מה שבתוספתא למדו ברכת המצות מברכת התורה בגזרה שנה אינו אלא דרף אסמכתא עיין בדב"ק בדרף נ"ד והלאה ועוד דישווב זה (למה שמדקדקין) לא אתי שפיר אלא לפירוש הרא"פ שנקנסו לדון דין ונדחוק לפרש שנקנסו לדין היינו לפטור את הזכאי אבל לפי מה שפירש הרב פני משה סלקין לבי חנוותא וששם מוכרין פירות ומגדים קפץ וברך ולא המתין עד שיביאם לביתו יאות עבדת שברכת פאן עליהם ללמד לאחרים שכל המצות טעונות ברכה פלומר כל דבר שבפעולם ומלואו והו פמצנות קודם ברכה אינו מתנישב הדקדוק ובפירוש מבעל ספר החרדים פתב שהיו ר"ח ור"י ממנונים או בית דין המשגיחים לקנוס את המענות המשקל והמדה וברך אשר קדשנו לקדש המדות והמאזניים ולתקן השער עי"ש ומשמע שהיו כופין לקדש המדות ואף שהיה הדבר בכפייה היו מברכים (וכן לפי פירושו בדינים גם כן יתכן לברך אף אם לא יקבל בעל דין פינון שיש ביד ב"ד לכופו שלא כדברי הגאון חת"ס) ואם כן אין חילוק בין אם מה שמברכים לפני המצוה הוא מדאורייתא או אינו אלא מדרבנן: ובעיקר הדין אם ברכת המצות

מדאורייתא ראיתי להגאון מוהר"ם שיק בא"ח סי' כ"ט שמתחלה כתב שפשוט בש"ס ופוסקים דברכת המצות דרבנן ושוב הביא דברי הירושלמי הג"ל וכתב דכי היכי דברכת התורה היא מן התורה לדעת הרמב"ן הכי נמי ברכת המצות היא מן התורה וכתב דבפרמ"ג בפתיחה נסתפק דשמא אינו אלא אסמכתא דש"ס דילן פליג ושוב יצא לידון בדבר חדש לפי מה שכתב מרן הב"י בס"י מ"ז דלהנוסח על דברי תורה כולל גם המצות יש לומר דאם בירך ברכת התורה אף שאינו עושה עתה שום מצוה פוטרת ברכת התורה את המצות שיעשה אחר כך כשם שברכת התורה פוטרת מה שילמוד אחר כך אף שלא למד עתה פלוג דלא בעינו שילמוד לאלתר אלא בברכת אהבה רבה ומה שצריך לברך אחר כך לפני המצות הוא רק מדרבנן דמן התורה כבר יצא בברכת התורה שכוללת גם המצות אבל אם לא בירך ברכת התורה אזי ברכה שלפני המצות היא מן התורה אלו תנן דב"ק ולפי זה נלמוד למי שנסתפק באיזו מצוה דאורייתא אם עשאה או לא דקים לן בעלמא דעושה המצוה בלא ברכה אם יזמן פן קודם שברך ברכת התורה עושה המצוה ומברך גם פן פינו שלא בירך ברכת התורה הניא ברכת המצוה מן התורה פן נראה ללמוד מדברי הרב והוא דבר חדש ולא לישתמיטו הפוסקים מלכתוב פן ומדסתמו מוכח דאין חילוק בזה והמענין יכריע ודברי הפרי מגדים שרמזו הם בפתיחה הכוללת בפתיחה להלכות ברכות אות ט"ו ומשמע קצת מלשונו שהילפותא מקרא דואתנה וכו' דברי ר' ירמיה הם (ולא מסתמא דש"ס כפאשר כתבתי אני הדל) וז"ל גרסינן בירושלמי דרבי חגי ירמיה אגלינן לחנוותא בריה ר' חגי אמר ליה ר' ירמיה יאות דכתיב ואתנה לך התורה והמצות מקיש מצות לתורה וכו' לכאורה משמע מזה דברכת המצות דבר תורה הני מהיקשא דתורה ונאמר דתורה ברכה שלה מן התורה עיין פרי חדש בס"י מ"ז דהרמב"ן והרשב"א והחינוך סברי דברכת התורה לפניה דבר תורה וירושלמי הדין מסייעם א"כ מצות מהיקשא נפקא נמי נימא דבר תורה ורק ברכת נהניו ושבח והודאה הוי דרבנן אמנם צריך עיון שלא הביא זה הפר"ח ושאר פוסקים משמע דהיקשא אסמכתא ומצות הנה דרבנן ונפקא מינה בספק אם בירך ובספק ברכות לקולא יש שני טעמים א) דספק דרבנן ב) דחוקר לא תשא ומפל מקום אם רוצה לומר בלא שם ומלכות רשאי עיין אבן העזר ל"ד בחלקת מחוקק ובית שמואל אות ז משמע שיאמר ברוך אתה השם מלך העולם אבל בשאר דוכתי אמרינן בלא שם ומלכות ובאורח חיים סי' ר"ז בורא גפשות רבות ברוך חי העולמים אלמא לא אמרינן כלל השם גם פן עכ"ל ומוכן שהוא מעתיק דברי הירושלמי כמות שהם דהכי אמר ליה ר' ירמיה יאות דכתיב וכו' וזה בדברי ידידי הרב נר למאור אף יש לומר שאף שכתב גרסינן בירושלמי וכו' אין פונתו לומר שפלשון הזה הוא בירושלמי אלא פונתו להביא תנן דהדברים ולכן לא הזכיר גם פן הקפידה של ר' חגי שאמרו בירושלמי שקפץ וביירך וכבר כתבתי פיוצא לזה בקונטרס פללי הפוסקים (שנדפס בשדי חמד בחלק אסיפת דינים) בס"י ט"ז את ס"ג במה שפוטבים הפוסקים תיבות עכ"ל בסיום איזה מאמר שמביאים בשם איזה ספר שאין הפונה שפן הוא לשון בעל הספר אלא רוצה לומר שזה תוכן פונתו עי"ש: ובגוף דברי המשיב שבתשובות הרשב"א במה שאין מברכין על הדינים עיין מה שרשמתי בשדי חמד בחלק אסיפת דינים במערכת ברכות סי' א' אות ט"ז ד' י' ע"ג בד"ה ועל הדינים: ועל מה שהקשיתי בנדפס על הרב בית חדש בס"י ח' שגראה מדבריו דברכת

המצוות ילפינו מגזרה שנה דלכם לכם וכו' ולדבריו ברכה שלפני המצוות היא מדאורייתא ואני ההדיוט פתבתי דמתבאר יפה מדברי הפוסקים דברכה שלפני המצוות אינה אלא מדרבנן וגזרה שנה דלכם לכם היא על עיקר העטיפה ולא על הברכה ע"ש פתב לי על זה ידידי הגאון מוהר"ר שלמה פריינדעש אבד"ק ליאדי יצ"ו וז"ל בחלק הפללים ד' ד"ן ע"א תמה על הב"ח בא"ח סי' ח' סעיף א' בענין הגזרה שנה דלכם לכם מספירת העומר כו' ע"ש ואודיע לכת"ר יחי' פי בספר אליהו רבה שם בסי' ח' אות ב' פתב קושיא זאת בשם העולת תמיד והאליהו רבה תירץ זאת היטב דכוננת הב"ח הוא על העיטוף וכו' עיין שם באריכות שביאר יפה וסיים דאין שום קושיא על הב"ח והפרי מגדים שם בסי' ח' באשל אברהם סק"ב רמז בקיצור לדברי אליהו רבה הלז עכ"ל יצ"ו (אמר המחבר אף שדברי הרבנים אליאו רבה ועולת תמיד ופרי מגדים כבר היו למראה עיני כמו שרמזתי בנדפס לעינין בספר אור לי סי' ב' ושם אתה מוצא מילתיהו דרבנן קדישי שלשת הרועים הג"ל ודברי מרן חיד"א שפברפי יוסף סי' ח' (ועוד לו במחזיק ברכה ובשיורי ברכה שם) עם כל זה פתבתי דברי ידידי הגאון יצ"ו פי ידעתי שספר אור לי אין נמצא אצלו (וכמה השתוקק מכתביו אלי להמציאו אלו ולא איסתיעא מילתא) ועל טוב יזכר שמו): והנה מריש הנה משמע לי שכל השקלא וטרקא של הגאון בית חדש בריש סי' ח' היא על ברפת הציצית ולזה פתבתי על דבריו דמאי דמשמע דסבר דהגזרה שנה דלכם אתיא לברכה לא משמע הכי דהא ברפת המצוות היא רק מדרבנן ולא אתי עלה גזרה שנה ורצייתי לומר שגם הרב בית חדש סובר הכי ולא הונח לי ע"ש באור לי ועתה נראה לי שהאמת הוא שכוננת הרב בית חדש היא רק על העטיפה ולא על הברכה שהרי דבריו הם על דברי רבינו הטור ועין רואה דבטור לא נזכר על הברכה שתהא מעומד פי אם על העטיפה הוא שכתב שיתעטף מעומד ורק מרן הוא שכתב בשלחן ערוך יתעטף ויברך מעומד והרב בית חדש לא הזכיר דברי מרן ואם כן פניו שכל דבריו סובבים רק על דברי הטור ועל זה הוא שכתב (בבית חדש) שכן כתבו הסמ"ק ושאר מפרשים דילפינו לה בגזרה שנה דלכם לכם מעומד ועל זה הוא שסיים ולא קשיא גזרה שנה למה לי הא אמרינו בירושלמי דכל הברכות מעומד דאין זה אלא בברפת המצוות דכיון שאומר בהן וצינונו צריך לברך מעומד על מה שצינונו וקרבנו לעבודתו דעבודתו בעי עמידה אבל לא בברפת הנהניו ועטיפה אף שאומר בה וצינונו היא בכלל ברפת הנהניו כיון דאית בה נמי הנאה ולכך בעי הך גזרה שנה אף קשה מלולב ומילה וכו' ע"ש וכיון שלא הוזכר בטור על הברכה שתהא מעומד ודבריו הם על דברי הטור בהכרח לומר כמו שהבין הרב פרי מגדים בדעת הרב בית חדש שהפוסקים למדו בדרך אסמכתא בעלמא שתהא העטיפה מעומד מגזרה שנה דלכם (לא שהיא גזרה שנה מקובלת ללמוד עטיפה מעומד אלא אסמכתא היא דאסמיכו לה) ולזה הוקשה לו גזרה שנה למה לי פלומר למה להו להפוסקים לומר שתהא העטיפה מעומד מפח האסמכתא דהגזרה שנה תיפוק לי מדאמרו בירושלמי כל הברכות מעומד ואם הברכה צריכה מעומד כל שכן גוף המצוה שהיא העבודה עצמה שתהא צריכה מעומד ותירץ דעטיפה חשיבא נהניו ולא אמרו בירושלמי דברכות צריכות מעומד אלא בברפת המצוות כן נראה באמת פונת הרב בית חדש (ולא מפני מה שיקשה עלינו נוציא הדברים מפשטן ואפשר שגם הרב אליאו רבה שציין ידידי הרב הג"ל יצ"ו פירש כן בכונתו): ועל מה שתירץ הרב בית חדש דהא

דירושלמי דכל הברכות מעומד הוא ונקא לברכת המצות וכו' הוקשה לו דבסמ"ק פתב במילה ולולב ותקיעה דבעינו מעומד משום דכתיב לכם ולמה לי מלפם תיפוק לי מדאמרו בירושלמי דברכות מברך מעומד והני מצות גינהו ולא נהניו ודוסק לומר דלא ידע הירושלמי לכן תירץ שסובר הסמ"ק דכינון דליתא בתלמוד דידן לא בעינו מעומד אלא במצות דכתיב לכם ואית לן אסמכתא גזרה שנה דלכם לכם מעומד דכתיב ביה בקמה ודרשינו בקומה וכו' וכדבריו פתב הרב הלך"ט בח"ב סי' רט"ו דמשום שלא הונכרו דברי הירושלמי בתלמודין לא נהגו קדמונינו לעמוד ואלה דבריו שאלה למה אין עומדין הקהל פששליח צבור מברך ברפת המצות הא איתא בירושלמי הובא בבית יוסף סי' ח' דכל ברפת המצות מעומד ואין עמידת השליח צבור המשמיע מוציאם להשומעים דהא אמרינו בסי' קכ"ד סעיף יו"ד גבי מי שרוצה לצאת בתפלת שליח צבור שיעמוד ויכוין ויפסיע שלש פסיעות תשובה איברא דמן הדין הכי הנה ליה למיעבד אלא שאפשר שפיון שלא נזכר דבר זה בתלמוד דידן לא נהגו קדמונינו לעמוד עכ"ל והרב המני"ח פתב ששמע שעל שש מצות מברכין מעומד וסימנם עלץ שלם וכו' עיי"ש הרי שכתב דמשום שלא נזכר דבר זה בתלמודין לא נהגו פהירושלמי אלא דקשה לי הדל דכי לא אידכר בתלמוד דידן מאי הוי הרי בכמה וכמה דינים אנו תופסים פהירושלמי כל שלא נמצא בתלמודין שסובר בהיפך וכן בדין זה שלא מצינו בתלמודין בהיפך מסברת הירושלמי היינו צריכים לתפוס פדברי הירושלמי אמנם מרן חיד"א בברכי יוסף סי' ח' אות ב' דק ואשפח שלא זו בלבד דהא דירושלמי ליתא בתלמוד דידן אלא אדרבא מתלמוד דידן מוכח איפכא מדאמר אב"י בפ"ק היו בודקין (גבי ברפת הלבנה) הילכך גימרינהו מעומד דמוכח דברפת הלבנה אף דהיא ברפת המצוה ולא ברפת הנהניו אי לא דאית בה קבלת פני שכינה לא הנה בעיא מעומד (אמר המחבר לפי מה שפיאר הרב בית חדש בטעם החילוק שבין ברפת המצות לברפת הנהניו ואמר רב דכינון שאומר בהן וצינונו צריף לברך מעומד על מה שצינונו וקרבנו לעבודתו ועבודה בעיא עמידה וכו' נראה דלדידה יש לומר דברפת הלבנה שאין בה וצינונו לא חשיבא לענין זה ברפת המצות אלא ברפת הודאה ושבח וברכת השבח יש דעות פפוסקים שאינה בכלל מה שאמרו בירושלמי שצריף לברך מעומד עיינו לקמן בד"ה וידידי הגאון) והיא פברפת הנהניו ואהכי צריכינו פברפת הלבנה להצריכה מעומד מטעם הקבלת פני שכינה.

נחזור לדברי מרן חיד"א) וכתב לדחות דמה שאמרו בירושלמי הוא למצוה מן המוכרח ואב"י פברפת הלבנה אשמועינו חיובא משום קבלת פני שכינה ושפן נראה מהרב אבודרהם דשאר מצות הוא לפיכך והני דגזרה שנה חיובא והרב חלקו של ידיד הובאו דבריו באור לי סי' ב' דף ד' ע"ב (ד"ה והנה) פתב שדעת הפוסקים דלא קיימא לן לברך מעומד אלא ונקא בהנהו מצות דכתיב בהו לכם ושפזא פתב לינישב מה שהקשה הרב מגן אברהם בסי' ח' סק"ב מדקיימא לן דאשה יושבת וקוצה חלתה ומברכת מניושב דהיינו משום דלא פתיב בחלה לכם ועוד דהתם חשיב פדיעבד ונהרי אפונהו דכולהו הוא עומד דכתיב ביה בקמה ודרשינו בקומה ובעומד קיימא לן דאם ספר מניושב יצא ודיו לבא מן הדין להיות פנודון ובהנרמנותיה דמר תירוצו הראשון אינו מן הישוב שהרי קושית הרב מגן אברהם היא על מה שאמרו בירושלמי דברכות מעומד מהא דתנו אשה יושבת וקוצה חלתה ומברכת מניושב וכן פסקו הפוסקים בפיו"ד ריש סי' שכ"ח וכן

מְדוּקָדֵם בְּלִשְׁוֹנוֹ שֶׁפֶתַב וְצָרִיף עֵינֵי דְבִי"ד וְכו' וְהִיא מִשְׁנֵה שְׁלֵמָה עַכ"ל וְאִם לֹא הֵיחֵתָה כְּפִנְתַּת קוֹשְׁתוֹ אֲלֵא עַל פְּסֵק הַפּוֹסְקִים שֶׁבְּצִיצִית וּבַחֲלָה לֹא הָיָה צָרִיף לֹא מֵהֵיא מִשְׁנֵה שֶׁאֵף אִם אֵינָה מִשְׁנֵה קָשׁוּ פְּסָקֵי הַפּוֹסְקִים אֲהַדְדִי אֲלֵא וְדַאי כְּפִנְתוֹ לְהַקְשׁוֹת מִזֶּה גַם עַל הִירוּשְׁלָמִי וְאִם כֵּן תִּירוּצוּ עוֹלָה יָפָה רַק לִיִּישָׁב דַּעַת הַפּוֹסְקִים מִמָּה שֶׁקָּשָׁה עֲלֵיהֶם דְּבְצִיצִית וְכִיּוֹצֵא הַצָּרִיכוֹ מְעוֹמֵד וְאֵילּוֹ גַּבֵּי חֲלָה פְּסָקוֹ דְּמִבְּרַכַּת מִיְּנֹשֵׁב אֲבָל אֵין זֶה מַעֲלָה אֲרוּכָה לְמָה שֶׁקָּשָׁה עַל הִירוּשְׁלָמִי מִמִּשְׁנֵה מְפֹרְשֵׁת הַגָּ"ל וְכֵן פְּתַבְתִּי בְּאוֹר לִי שֵׁם (שֶׁיִּצְאָ לְאוֹר הַדְּפוּס בְּשַׁנַּת תַּרל"ג) שׁוֹב גְּדַפְס (בְּשַׁנַּת תַּר"מ) סֵפֶר עֲמוּדֵי אֵשׁ לִידִידֵי הַגָּאוֹן אַבְד"ק בְּאֶהֱפָאֵל וְעַתָּה אַבְד"ק נִיקְאָלִיב יצ"ו וּבְגוֹנְטְרִיס שְׁנֵי אוֹת ל"ו דָּף ט"ז ע"ג הֵבִיא בְּשֵׁם הָרַב הַלְכָה בְּרוּרָה שֶׁפֶתַב עַל דְּבָרֵי הָרַב מְגוֹן אַבְרָהָם לֹא יִדְעַתִּי מֵאֵי קוֹשֵׁא לִיָּה דְּהָא בְּצִיצִית הַטַּעַם הוּא מִשׁוּם לְכֶם וְהָרַב הַמְּחַבֵּר יצ"ו כָּתַב דְּקוֹשְׁתֵי הַמְּגוֹן אַבְרָהָם הִיא עַל הִירוּשְׁלָמִי דְלֹא שְׁאֵנִי לִיָּה בֵּין מְצוֹת דְּכַתִּיב לְכֶם וְכו' אֲלֵא בְּכָל הַבְּרָכוֹת סוֹבֵר שֶׁצָּרִיף לְבָרַף מְעוֹמֵד כְּמוֹ שֶׁמִּתְבָּאֵר מִדְּבָרֵי הַקְּדָמוֹנִים וְכו' וְהוּא תַּנָּא דְּמִסִּייעוֹן: וְיָמָּה שֶׁפֶתַבְתִּי בְּשֵׁם מְרֵן חֵיד"א בְּבִרְכֵי יוֹסֵף דְּמַפְחַת הַתַּלְמוּדִין לֹא סְבִירָא לִיָּה כְּהִירוּשְׁלָמִי מִדְּאֲמָרִינוּן בְּבִרְכַת הַלְבָנָה דְּבַעֲיָא בְּעַמִּידָה מִשׁוּם קַבְּלַת פְּנֵי שְׁכִינָה וְכו' הִנֵּה רְאִיתִי בְּעַמּוּדֵי אֵשׁ שֵׁם שֶׁהֵבִיא בְּשֵׁם סֵפֶר הַפְּרָדָס הַגְּדוֹל בְּסִי' קַע"א שֶׁהוֹכִיחַ מִש"ס הַגָּ"ל דְּאֵי לֹא דְאִיכָא הַקַּבְּלַת פְּנֵי שְׁכִינָה לֹא הָיָה בְּעֵינֵי עַמִּידָה אֲלֵא שֶׁבְּסֵפֶר הַפְּרָדָס לֹא בָּא לְלַמֵּד דְּמִהֵתָם מוֹכַח דְּלֹא כְּהִירוּשְׁלָמִי אֲלֵא בָּא לְסַתּוֹר סְבִרַת הָאוּמְרִים שֶׁכָּל מְצוּה דְאִית בָּהּ לְכֶם בְּעֵינֵי עַמִּידָה וְסוֹבֵר דְּבַלְבָנָה אִיכָא לְכֶם (הַחֲדָשׁ הַזֶּה לְכֶם) וְאִם כְּדְבָרֵיהֶם לְמָה לִי טַעְמָא דְּקַבְּלַת פְּנֵי שְׁכִינָה תִּיפּוֹק לִי מִשׁוּם דְּכַתִּיב לְכֶם אֲלֵא וְדַאי לֹא מִלְתָּא הִיא וְכו' עֵי"ש וְעַל כָּל פְּנִימֵי פְּיוֹנָה דַּעַת מְרֵן חֵיד"א לְדְבָרֵי הַסֵּפֶר הַפְּרָדָס בְּזֶה וְיָמָּה שֶׁבְּסֵפֶר הַפְּרָדָס דְּחָה סְבִרַת הֵרֵאשׁוֹנִים שֶׁפֶתַבוּ לְחַלֵּק בֵּין מְצוּה דְּכַתִּיב בָּהּ לְכֶם וְכו' מֵהֵיא דְּבִרְכַת הַלְבָנָה הִנֵּה עַל פִּי דְּבָרֵי מְרֵן חֵיד"א הַגָּ"ל (בְּמָה שֶׁפֶתַב לִיִּישָׁב דְּאֵין הוֹכְחָה דְּש"ס דִּילֵן לִית לִיָּה כְּהִירוּשְׁלָמִי דִּישׁ לֹא מֵרֵאשִׁי אֲשֶׁמוּעֵינוּ חַיּוּבָא מְדִינָא וְכו') גְּרָאָה דְּאֲפָשֵׁר לִיִּישָׁב גַּם דַּעַת הֵרֵאשׁוֹנִים דְּדוֹדָי הֵם לֹא אֲמָרוּ כֵּן דְּרָף חַיּוּב מִן הַדִּין דְּאֵין זֹו גְּזָרָה שְׁנֵה גְּמוּרָה מְקוֹנְפַּלַת מֵהַר סִינֵי רַק סְמָךְ בְּעֵלְמָא אֲבָל בְּבִרְכַת הַלְבָנָה אִיכָא חַיּוּבָא מְדִינָא (וְרְאִיתִי אֲנִי שֶׁכְּדְבָרֵי הָרַב חֶלְקוֹ שֶׁל יְדִיד הַנֶּז"ל כָּתַב גַּם הָרַב פֶּסֶא אֲלֵיאוּ בְּסִי' ח' לְקוֹשְׁתֵי הָרַב מְגוֹן אַבְרָהָם כְּתִירוּץ הֵרֵאשׁוֹן הַגָּ"ל וְאֵינוֹ נָח לִי הַהֲדִיּוֹט וְצִינֵין לַעֲיִין בְּסִי' תַּקפ"ה שֶׁהָאֲרִיף בְּזֶה אֲבָל גְּשִׁמְטוֹ הַדְּבָרִים בְּדְפוּס שֵׁם כְּמוֹ שֶׁיִּרְאָה הֵרֵאשׁוֹה): וְיָמָּה שֶׁפֶתַב הָרַב חֶלְקוֹ שֶׁל יְדִיד שֶׁדַּעַת הַפּוֹסְקִים הִיא דְלֹא קִיְמָא לָן כְּהִירוּשְׁלָמִי אֲלֵא בְּמְצוֹת דְּכַתִּיב בְּהוּ לְכֶם וְכו' כֵּן מְפֹרְשׁ בְּדְבָרֵי רַבִּינוֹ אַבּוּדְרָהֶם (בְּסֵדֶר שְׁחֵרִית שֶׁל חוּל וּפְרִיּוּשָׁה בַּד"ה כְּשֶׁמִּתְעַטֵּף) וְנז"ל וְחַיִּיב לְבָרַף עֲלֵיו מְעוֹמֵד וְשֵׁשׁ מְצוֹת הֵן שֶׁבְּרַכְתוֹן מְעוֹמֵד סִימָן לְהֵם עֲלִז שְׁלָם עוֹמֵר לְבָנָה בְּחִידוּשָׁה צִיצִית שׁוֹפֵר לּוּלָב מִיָּלָה וְכו' (הֵבִיא הַמְּקַרְאֵי קוֹדֵשׁ שֶׁכְּתוּב בְּשֵׁשׁ מְצוֹת הַגָּ"ל לְכֶם) וְיֵשׁ מְצוֹת אַחֲרוֹת שֶׁבְּרַכְתוֹן מְעוֹמֵד לְמְצוּה מִן הַמְּבֻחָר וְאִם לֹא בְּרַף מְעוֹמֵד אֵין לְחוּשׁ כְּגוֹן הַלֵּל וּמְקַרְא מְגִילָה וְסוּפָה וְיֵשׁ אוּמְרִים כָּלֵל לְזֶה שֶׁכָּל מְצוּה שְׁאֵין בָּהּ הִנָּאָה מְבָרְכִין עֲלֶיהָ מְעוֹמֵד עַכ"ל הֵרֵי שֶׁדַּעַתוֹ כֵּן הִיא דְּרַק עַל מְצוֹת דְּכַתִּיב בְּהוּ לְכֶם הוּא שֶׁמְבָרְכִין מְעוֹמֵד מִן הַדִּין וְעַל הַשָּׂאֵר הוּא רַק לְמְצוּה מִן הַמְּבֻחָר וְלֵהִישׁ אוּמְרִים לֹא תִלְיָא עַמִּידָה בְּלָכֶם אֲלֵא בְּהִנָּאָה דְּכָלִּמְצוּה שְׁאֵין בָּהּ הִנָּאָה בְּעֵינֵי עַמִּידָה וְכִפִּי הַנֶּרְאָה מְנַהֵג הַעוֹלָם שְׁלֹא לִינְהַר בְּזֶה אֵף בְּמְצוֹת דְּאוֹרֵיתָא שֶׁהֵרֵי בְּרַפְתָּ עַל אֲכִילַת מְצוּה מְבָרְכִים

כַּשֶׁהֵם יוֹשְׁבִים וְלֹא רְאִיתִי וְלֹא שָׁמַעְתִּי מִי שֶׁמְבָרֵךְ עֲלֶיהָ מְעֻמָּד וְאִם נֹאמֵר דְּנִקְטִי כְּסִבְרַת הַיֵּשׁ אֲוֹמְרִים וְכִינּוֹן דְּאֲכִילַת מִצָּה יֵשׁ בָּהּ הַנְּאִה לְכֹן מְבָרְכִים מִיּוֹשֵׁב אַפְתִּי קֹשֶׁה מִבְּרַפַּת עַל גְּטִילַת יָדַיִם שְׁנוּטָטְלִים בְּמִסְיָבוֹת מִיּוֹשֵׁב וְכֹן מְבָרְכִין מִיּוֹשֵׁב וְהָרִי בְּנִטְיָלָה עֲצָמָה אֵין בָּהּ הַנְּאִה (וְרַחוּק לֹאמֵר דְּמִשּׁוּם שֶׁהִיא לְצֹרֶךְ אֲכִילָה חֲשִׁיבָא יֵשׁ בָּהּ הַנְּאִה וְעֵינָן לְקַמּוֹן ד"ה וְרִאִיתִי) לְכֹן גְּרָאָה דְּנִקְטִי כְּדַעַת הָרַב אַבּוּדְרָהֶם דְּרַק עַל מַצּוֹת שְׁפָתוֹב בְּהֵן לְכֶם הוּא דְּבַעֲיָנוּ עֲמִידָה מִן הַדִּין וְהַשְּׂאָר שְׂאִינוּ אֵלָא לְמַצְנָה מִן הַמְּבַחֵר לֹא קַפְדִּי וְלֹא זְהִירִי בְּהוּ וְגַם בְּפּוֹסְקִים הַמְּפּוֹרְסָמִים לֹא רְאִיתִי מִי שֶׁפָּתַב בְּדֶרֶךְ כָּלָל עַל כָּל בְּרָכוֹת הַמַּצּוֹת שְׂצָרִיף לְבָרְכֵן מְעֻמָּד רַק כְּתָבוּ כֵּן עַל אֵיזָה מַצּוֹת פְּרֻטִיּוֹת וִיהָבוּ סִימְנָא עֲצַת ה' הִיא תְּקוּם עֲצַת ה' לְעֵלְמָא תַעֲמוּד עַצ"ת רֵאשִׁי תִיבוֹת "עִירוֹב" צִיצִית "תְּפִילִין לְעֵלְמָא לְוֹלָב עוֹמֵר לְבָנָה מִיָּלָה (וְלֹא אֲכַחַד שְׁנַמְצָא בְּסַפְרֵי רַבְנֵי הָאֲחֻרּוֹנִים כְּמָה חוֹמְרוֹת בְּעֵנְיָנִים אֵלוּ וְאֲשָׁרִי מִי שֶׁיִּכּוֹל לְהַחְמִיר וְלַעֲשׂוֹת לְכַבוֹד שָׁמַיִם וְעֲלִיו תְּבֵא בְּרַפַּת טוֹב אֲבָל דְּבָרֵי אֵלָה הֵם רַק מַצַּד הַדִּין עַל פִּי ש"ס וּפּוֹסְקִים הָרֵאשׁוֹנִים): וּבְחַפְשֵׁי בְּסַפְרֵים רְאִיתִי שֶׁהָרַב מֵאֲמַר מְרָדְכִי בְּסִי' ח' פָּתַב גַּם כֵּן שֶׁהַמְּנַהֵג בְּכְמָה בְּרָכוֹת לְבָרֵךְ מִיּוֹשֵׁב כְּגוֹן אֲכִילַת מְרוֹר אֲכִילַת מִצָּה וְכִיּוֹצֵא וְאֵין לְדַחּוֹת דְּחֲשִׁיבֵי בְּרַפַּת הַנְּהַגְנִין דְּכָל שְׂאוּמֵר בָּהּ וְצִיּוֹנֵנוּ הִיא בְּרַפַּת הַמַּצְנָה אֵלָא מוֹכַח דְּנִקְטִי דְּרַק בְּמַצְנָה דְּכַתִּיב בָּהּ לְכֶם בְּעֵינָן עֲמִידָה וְכֹן מִשְׁמַעוֹת הַפּוֹסְקִים שֶׁלֹּא הִבִּיאוּ אֵלָא אֵיזָה בְּרָכוֹת פְּרֻטִיּוֹת דְּכַתִּיב בְּהוּ לְכֶם מִשְׁמַע דְּשְׂאָר הַבְּרָכוֹת אֵין צָרִיף מְעֻמָּד אֵלוּ תוֹרְף דב"ק וְנִרְאָה שֶׁפָּתַב כֵּן קוֹדֵם שְׂרָאָה דְּבָרֵי הָרַב בֵּית חֲדָשׁ (שְׂצִיּוֹנֵנוּ אַחַר כָּף) שֶׁהָרִי גַבִּי בְּרַפַּת צִיצִית פָּתַב דְּחֲשִׁיבָא לְעֵנָן זֶה בְּרַפַּת הַנְּהַגְנִין אַף שְׂאוּמֵר בָּהּ וְצִיּוֹנֵנוּ (וְעֵינָן לְקַמּוֹן בד"ה וְרִאִיתִי עַתָּה) וּמָה שֶׁהַעִיר שָׁם עַל מְרָן הַבֵּית יוֹסֵף שְׂאֻחַר שֶׁהָרָאָה מְקוּם לְמָה שֶׁפָּתוֹב בְּטוֹר לְהַתְעַטֵּף מְעֻמָּד שֶׁהוּא מִהַסְּמ"ק וְאֲרַחוֹת חַיִּים מִטַּעַם דְּגַמְרִינוּ לְכֶם לְכֶם סִיִּים מְרָן וְכֹן פָּתַב בְּאֲרַחוֹת חַיִּים וְכַתֵּב דְּהָא דְּגַרְסִינוּ בִּירוּשְׁלָמִי כָּל הַבְּרָכוֹת מְעֻמָּד עַל בְּרַפַּת הַמַּצּוֹת קָאֵמֵר וְלֹא עַל בְּרַפַּת הַנְּהַגְנִין עכ"ל וְעַל זֶה פָּתַב הָרַב מֵאֲמַר מְרָדְכִי שְׁמָרְן קְצַר בְּמְקוּם שֶׁהָיָה לוֹ לְהַאֲרִיף דְּמִשְׁטָחִיוֹת לְשׁוֹנוֹ מִשְׁמַע דְּהִירוּשְׁלָמִי שֶׁהִבִּיא הָאֲרַחוֹת חַיִּים עִם הַיְלָפוּתָא דְּלְכֶם שֶׁפָּתַב הַסְּמ"ק הֵם דְּבָרִים מְוַסְפְּמִים וְלִפִּי הַנְּרָאָה אֵינוּ כֵּן דָּאֵם כָּל הַבְּרָכוֹת צָרִיכוֹת מְעֻמָּד כְּדְּבָרֵי הִירוּשְׁלָמִי תוֹ לֹא בְּעֵינָן גְּזָרָה שְׁוֵה דְּלְכֶם וְכו' עי"ש הַנֵּה סֵפֶר אֲרַחוֹת חַיִּים אֵין אֲצִלִּי לְרֵאוֹת הַיְעַמְדוּ דְּבָרֵי מָה שֶׁנִּרְאָה לִי הַדָּל בְּכּוֹנְתוֹ (וּמִתּוֹרְתוֹ שֶׁל רַבֵּינוּ הַבֵּית חֲדָשׁ לְמַדְתִּיו) וְהוּא זֶה שֶׁעַל מָה שֶׁפָּתַב דְּצָרִיכָה מְעֻמָּד מִטַּעַם הַגְּזָרָה שְׁוֵה הַנּוֹקְשָׁה לוֹ דְּלָמָּה לֹן לְמִילָף שֶׁהַבְּרָכָה צָרִיכָה מְעֻמָּד מִחֲמַת הַגְּזָרָה שְׁוֵה (דְּלֹא מְהַנְּיָא אֵלָא לְמַצּוֹת דְּכַתִּיב בְּהוּ לְכֶם) וְהָרִי אָמְרוּ בִּירוּשְׁלָמִי בְּדֶרֶךְ כָּלָל לְבָרֵךְ כָּל הַבְּרָכוֹת מְעֻמָּד וְלְכֹן פָּתַב דְּמָה שְׂאֻמְרוּ בִּירוּשְׁלָמִי הוּא עַל בְּרַפַּת הַמַּצּוֹת אֲבָל צִיצִית דְּנִהְיָה בָּהּ חֲשִׁיבָא בְּרַפַּת הַנְּהַגְנִין וְכְדְּבָרֵי הָרַב בֵּית חֲדָשׁ: שׁוֹב רְאִיתִי שֶׁהָרַב בְּתִי כְּנִסְיוֹת הַעֲתִיק דְּבָרֵי הָאֲרַחוֹת חַיִּים וְגַם פִּירֵשׁ כְּוֹנְתוֹ וְהַאֲרִיף קֶצֶת עי"ש דב"ק שְׁלִפִי סִיגְנוֹן לְשׁוֹן הָאֲרַחוֹת חַיִּים שֶׁהִבִּיא לֹא יִתְכֵן לְפָרֵשׁ מָה שֶׁפָּתַבְתִּי בְּכּוֹנְתוֹ וְאִתָּה תַחֲזוּה לְמַר בְּרִיָּה דְּמְרָן חֵיד"א בְּסֵפֶר מַחֲזִיק בְּרָכָה סִי' ח' אוֹת א' וּבְמָה שֶׁפָּתַב מְרָן חֵיד"א שָׁם בְּאוֹת ב' וּבְסֵפֶר שִׁיּוּרֵי בְּרָכָה שָׁם וְלְהָרַב פְּתַח הַדְּבִיר שָׁם אוֹת א' וְאוֹת ב' וְעוֹד בְּאֵיזָה מְפָרְשִׁים הַחוֹנְנִים סְבִיב הַשְּׁלַחֵן עָרוּף מָה שֶׁהַאֲרִיכוּ בְּעֵנָן זֶה וִידִידֵי הַגְּאוֹן מוּהַר"ר יִצְחָק שְׁלֵמָה יוֹאֵל אַבְד"ק רֵאוּנָא יצ"ו פָּתַב לִי (עַל מָה שֶׁפָּתַבְתִּי בְּשִׁדֵי חֲמָד בְּאוֹת ו' אִם בְּרַפַּת הַמַּצּוֹת צָרִיכָה מְעֻמָּד) וְז"ל י"ל מ"מ"ש בְּנִחְמָיָה ט' פ"ה קוּמוּ וּבְרָכוּ

את השם ועוד קל וחומר ברפת שמים מברפת הדייט עיין סוטה ל"ח ממ"ש אלה יעמדו לברך עכ"ל יצ"ו ראה זה חדש דלפי דבריו צריף להיות הדין פן בכל הברכות בין ברפת המצות ובין ברפת הנהגין ובין ברפת שבח והודאה למקום ברוך הוא פנלו צריכות להיות מעומד והמענין בכל מה שרשמתי ישר יחזה שלא שייערו הפוסקים לומר פן והקדמונים חילקו בין ברפת המצות לברפת הנהגין והאחרונים הוסיפו דברכות של שבח אפשר שאין חשש לאומנם מיושב עיין בפתח הדביר שם בשם הפרי מגדים בפתיחה להלכות ברכות וגם בפרי מגדים בסי' תל"ב במשבצות צדד בזה (בד"ה אמר הפותב) וידידי הרב הג"ל יצ"ו פיונה דעתו לתשובת הגאונים שהבאתי באור לי סי' ב' (בד"ה ודע) שפתבו אסמכתא לזה מקרא אחרניא כעין זה (והיא בשערי תשובה שבסוף ספר נהרות דמשק ונ"ל ושאאלתם אם מצינו אסמכתא לכל הברכות שהם מעומד נדאי פה הוא דכתיב ויעמוד ויברך כל קהל ישראל וכן הוא מקדמונינו ו"ל דאסמכתא לכל הברכות שיהיו מעומד דכתיב ויעמוד וספירת העומר בעמידה דכתיב בקמה מה תלמוד לומר בקמה ללמדך שבקומה ועמידה תספור ותקיעת שופר מעומד עכ"ל ומה שכתבו דספירה ושופר מעומד אין פונתם על הברכה כי אם על המצוה עצמה ויש להעיר דיהבו טעמא לספירה מדכתיב בקמה ועל שופר לא גלי לן טעמא ואי משום דכתיב בה לכם וילפינו לכם לכם כדכתיב רבונאתא אי הכי מאי שנא שופר דנקט משאר מצות דכתיב בהו לכם כמו שכתב רבינו אבודרהם ויהיב סימנא על"ץ של"ם כמו שכתבתי למעלה (בד"ה ומה שכתב) וצריף לומר דשופר איצטריכא ליה שפכי הנראה נשאל עוד הגאון אם לברך לשמוע או לתקוע והוצרך להשיב על זה ודרף אגב פתב דצריף לתקוע בעמידה ונ"ל (אחר שכתב ותקיעת שופר מעומד) ומברך לשמוע קול שופר והלכה רונחת היא בכל ישראל ואין לזוז מינה ואינה בשתי ישיבות לומר לתקוע בקול שופר אלא לשמוע עכ"ל וכיון שהוצרך להשיב על נוסח הברכה פתב גם פן שהתקיעה צריכה להיות מעומד פן הנה נראה לי אף עינתי בתשובות הגאונים שעם הגהות איי הים להרה"ג מוהר"ם חזן ושם בסי' ע"ט הובאה התשובה הג"ל וכתב באיי הים שהם שתי תשובות לשני גאונים שמתחלת התשובה עד ותקיעת שופר מעומד היא תשובה לרבינו מר רב שמואל כהן צדק גאון שהביאה מר"ן חיד"א בשו"ת ברכה סי"ח ומתיבת ומברך לשמוע וכו' היא לר"ה שפן הביאה בשמו המנהיג בהלכות ראש השנה וכו' עי"ש ונסתר מה שכתבתי ליישב פמוכן: וכתוב עוד בתשובות הגאונים הג"ל ואי קשיא לכו מה דאמור אסמכתא לכל הברכות מעומד דכתיב ויעמוד ויברך את קהל ישראל ודילמא תימרון הני מגלי לישראל פתיב ה"ן (הכי נמי או הכי נפרש) ויעמוד המלה בעמידה ויברך למלה שהברכות שלו את לרבות שכינה של מקום כל קהל ישראל כמשמעו וכל קהל ישראל עומד למאי אתא מלמד שפולם בעמידה לכבודו של מלה עכ"ל ולפי הנראה פננת הקושיא היתה דדילמא דוקא כשצריף לברך את ישראל שמצינו שהקפיד השם יתברך שיהיו מברכים בעמידה פדכתיב ואלה יעמדו לברך את העם ומשם למדין לברכת פהנים שתהא בעמידה פדאיתא בסוטה ד' ל"ח ע"א דיליף תנא קמא פה תברכו מואלה יעמדו לברך והיכי אסמכינו מהאי קרא דלברך את השם צריף בעמידה זה הוא מה שנגזש הגאון בתשובה זו והיתה התשובה דיש הוכחה ורמז בהאי קרא דמשום פבודו של מלה מלכו של עולם צריף לעמוד ומשמע דאי לאו דרמיזא בהאי קרא לא הנה מצריכינו לברך את

השם מעומד וזה פנגד היסוד של ידידי בן ישי בראש יצ"ו דדריש קל וחומר מברכת
עבד לברכת הרב כנז"ל ודע שמה שכתבו בתשובות הגאונים הנ"ל וכל קהל ישראל
עומד למה לי שמשמעות הדברים שהפיל פסוק אחד או שנים המסופים לא כן הוא שהרי
לפי הנראה הפסוק שהביאו בתפלת שלמה המלך במלכים ראשון סי' ח' פסוק ה"ן ושם
לא פתיב וכל קהל ישראל עומד פי אם בתחלת הסימן פסוק י"ד: וראיתי עתה בספר
האשכול (שהשגתיו מקרוב) בח"א בהלכות ברכות והודאות בריש סימן כ"ג שהובאה
שם תשובת הגאונים פמות שהיא בשערי תשובה שבסוף ספר נהרות דמשק ומסיים בה
והכי מסתבר שעמד בשביל ברכתו לשכינה פינו דאתחיל ביה עכ"ל ופירש הגאון
המפרש (נחל אשכול) דכתיב בתריה ברוך ה' אשר נתן מנוחה, וכתב רבינו בעל האשכול
על דברי התשובה הנ"ל וז"ל מה שכתוב שכל הברכות מעומד אנוחזי לן דעל ברכות
המצות שאין בהן הנאה קאמר אבל ברכת הנהנין פאכילת מצה וכסופה וקידוש ומוציא
וברכת המזון לא ראינו מימינו מי שפירש מעומד ואיפא מרבנואמתא דאמרי שש מצות
ברכתו מעומד וכו' (הן על"ץ של"ם שכתוב באבודרהם הנ"ל) ויש אומרים אף הלל
דכתיב ביה לכם (פירש בנחל אשכול דכתיב בישעיה ל' השיר הנה יהיה לכם כליל
התקדש חג) ובירושלמי נמי איתא פל הברכות מעומד ועל ברכת המצות קאמר ולא על
ברכת הנהנין עכ"ל רבינו האשכול ומדקא חשיב ברכת לישב בסופה בהדי ברכת הנהנין
אף על גב דזימנין דלית ליה הנאה בגוף הישיבה רק שיושב לאכול בה משמע דכיון
שהישיבה היא לצורך אכילה חשיבא נהנין ואם פן הוא הדין דברכת על נטילת ידים
שהיא לצורך האכילה חשיבא נהנין דלא פמו שפכתתי אני הדל למעלה (בד"ה ומה
שכתב) אמנם בספר עמודי אש בקונטרס שני דף ט"ז ע"ג סוף אות ל"ו ראיתי שהביא
בשם ספר העיטור שכתב והרב חביבי אומר פל מצנה שלא ניתנו ליהנות מברך מעומד
פגון ספירת העומר וכו' ולא בריר לן האי טעמא דהא נטילת ידים ולישב בסופה מיושב
מברכים עכ"ל ומבואר דברכת נטילת ידים לא חשיבא לענין זה ברכת הנהנין ומדקרי
רבינו האשכול לאכילת מצה וברכת סופה ברכות הנהנין שמעינן דאף שאומר בברכה
וציונו לא מפני זה אינה נקראת ברכת הנהנין שלא פדברי הרב מאמר מרדכי שהבאתי
לעיל (בד"ה ובחפשי): וכתב בנחל אשכול שם דלא ידע איה מקום דברי הירושלמי
(שכתבו הראשונים בשמו שפל הברכות מברך מעומד) וכנראה אין אצלו ספר עדי זהב
להרב מוהר"ם די לונזאנו שכתב שדבר זה בל ימצא בירושלמי פלל (פן כתב בשמו הרב
בית דוד בסי' י"א והביא דבריו הרב פתח הדביר בריש סי' ח') וכתב הרב פתח הדביר
(שם) שמדברי הרבנים לבוש ופרישה משמע להדיא שראו דברי הירושלמי דיליף
מספירת העומר לכל המצות וכתב עוד שגם מדברי הגאון מור וקציעה מתבאר שראה
גוף דברי הירושלמי שהרי על מה שכתב הפגן אברהם דחלה שאני שאינה אלא לתקן
מאכלו פכת אפתי מאי מהני הא מאי דבעי לעמוד בברכה מפני קדושת הזכרת השם
שבברכה הוא פדיליף בירושלמי מהפתיב ויאמר דבר ה' לי אליה המלך ויקם שמעת
מינה דבכל הזכרת השם צריך לעמוד אם פן פל הברכות שוות עכ"ל וכתב שאפשר שגם
הרב הלבוש והרב הפרישה שכתבו בשם הירושלמי דיליף מספירה אף שלפי דברי הרב
מור וקציעה הירושלמי מקרא דעגלון הוא דיליף יתכן דסברי דמהו קרא דעגלון וכן
מקרא דויעמוד ויברך ולעמוד לשרת ליפא אלא סמוך בעלמא ואין פדאי לחדש מכח זה

דין חיוב לעמוד בכל הברכות ואי לאו האי דינא דציצית דיליף מעומר אין בנו פח לחדש
דין זה אי לאו דגלי קרא בקמה והשתא שפיר ילפי גם מעגלון לכל הברכות ודוגמא לזה
כתבו התוספות ישנים בכתובות ד' ט"ל ע"ב ד"ה אלא אונס דאבני ורבא לא הוו משני
הכי אלא בתר דגלי קרא בהדיא הלא נמי דכונתה אלא דדברי הרב הפרישה אין
מתניישיבים כל פה בזה וכו' עי"ש גם מדברי הגאון ישועות יעקב בריש סי' ח' נראה
שראה בגוף דברי הירושלמי (אלא שלא הראה מקומו איה) שהרי כתב בירושלמי
מבואר דכל הברכות הן מעומד מלבד ברפת הנהנין (ראה זה חדש שמדברי הראשונים
הנז"ל מתבאר שאינו מפני שירושלמי לחלק בין ברפת המצות לברפת הנהנין רק שהם
כתבו לחלק מסברתם כן ואילו הרב ישועות יעקב הוא אומר כן בשם הירושלמי) ושוב
שקיל וטרי על דברי הרב מגן אברהם בהיה דחלה דאשה מברכת מיןשם ולא נחה דעתו
בדבריו וכתב ליישב דדוקא כשאפשר לעשות בעמידה צריף לעשות בעמידה אבל כשאי
אפשר יכול לעשות בישיבה דעיקר הטעם הוא משום שנוראה כמזלזל חס ושלום ואין
פחד ה' לנגד עיניו אבל כשעושה משום הכרח אין חשש זילזול דהא הירושלמי מדמה
לה לקריאת התורה שהקורא בתורה עומד ובתורה עצמה היה המלך יושב כדאיתא
בסוטה ד' מ' ע"ב והיינו כיון שהמלך צריף לישוב מצד מצות התורה אין בזה זילזול וכן
בחלה וכו' אלו תנן דב"ק ומתבאר יפה דראה גוף דברי הירושלמי אלא שהדבר תמוה
שהרב מור וקציעה כתב בשם הירושלמי ילפותא אחרת: והנה ספר מור וקציעה אין
אצלי ונאמן עלינו גאון עזנו הרב פתח הדביר שהעיד שלא גלה לנו הרב מור וקציעה
מקום הירושלמי אבל הוא עצמו ראה דברי הירושלמי ולולא דמיסתפינא הייתי אומר
שגם הגאון מור וקציעה לא ראה דברי הירושלמי בגופן שלהן ומה שכתב כן הוא על פי
מה שכתב הרמ"א בדרכי משה בסוף סי' נ"ו בשם הגהת מרדכי בדפוס החדש פרק תפלת
השחר בשם ירושלמי על מה שאמר אהוד לעגלון קום פי דבר אלקים לי אליף ויקם
(שופטים סי' ג' פסוק כ') מכאן אמר ר' אליעזר כד ענו אמן? הא שמיה רבה וכל דבר
שבקדושה בעי למיקם על רגלוהי עכ"ל ועיין שם במגן אברהם סק"ד ובמחצית השקל
במה שפירש בכונתו דמה שכתוב בכונות ובכתבים שהרב האר"י היה נוהג כמוהרי"ל
(שלא היה קם לקדיש) ושאמר דטעות סופר הוא בירושלמי היינו לפי שבהגהות מיימוני
שכתב לעמוד כתב כ בשם הירושלמי דיליף הכי מדכתיב (בשופטים הנז"ל) שאמר אהוד
לעגלון קום פי דבר ה' לי אליף ויקם ובאמת זה טעות סופר שאין הפתוח כן אלא ויקם
מעל הפסא (ואהוד לא אמר לו קום) משמע שמעצמו קם וכיון שטעות סופר הוא ויש
לומר שמעצמו קם אם כן אין לנו הוכחה שצריף לעמוד ועל זה כתב הרב מגן אברהם
בשם ספר יונת אלם מדקם שמעינו שצינוהו על זה ועוד אפילו אם מעצמו קם יש לנו
ללמוד קל וחומר ומה הוא שהיה נכרי קם לדבר ה' קל וחומר אנחנו עמו ובעבדיו וסיים
במגן אברהם דאין להקל ונראה לדעתי הקצרה שהרב מור וקציעה סובר דמה שכתבו
הקדמונים בשם הירושלמי שכל הברכות מעומד פונתם להירושלמי הנה שגלמוד ממנו
דאם כשפא לענות יהא שמיה רבא צריף לעמוד קל וחומר כשמזכיר שמו ותברך שצריף
לעמוד וכנראה חולק על סברת הקדמונים שכתבו לחלק בין ברכות המצות לברכות
הנהנין ולדידה בכל הברכות הדין כן או שפא סובר הרב דלגבי ברפת המצוה הקמירו
והצריכו לעמוד כדי ששעל ידי זה יתעורר לכונן פונת המצוה דמצות צריכות פונה ויהיה

איה שִׁיְהִיָּהּ עַל כָּל פָּנִים נִרְאִין הַדְּבָרִים שֶׁפִּנְנָתוֹ לְדַבְּרֵי הַיְרוּשָׁלַּמִּי הַזֶּה: וּלְפִי מַה שֶׁבִּיָּאָר הַגָּאוֹן חָתַם סוֹפֵר בְּהִגְהוֹתוֹ לְסִי' נ"ו בְּכֹנֶת רַבִּינוּ הָאָר"י (שֶׁכְּתָבוֹ בְּשֵׁמוֹ בְּכֹנֶת וּבְכַתְּבִים) מִתְּבָאָר שְׁגַם רַבִּינוּ הָאָר"י מוֹדֵה דָאם בְּעוֹד הָאָדָם יוֹשֵׁב יְשִׁיבָה שֶׁל רְשׁוֹת שְׁמַע קַדִּישׁ צָרִיף לְעַמּוּד וְהוּא שֶׁכְּתַב עַל דְּבָרֵי הַמַּגֵּן אֲבָרְהָם הַנ"ל וְנ"ל נִכְתַּב בְּצִדוֹ יֵשׁ לֹמֵר כְּנֶת הָאָר"י כִּף דְּאֵי הִנֵּה כְּתִיב קוּם כִּי דַבֵּר ה' אֵלַיךְ אִם כֵּן הָיִי מְצֹנֶת עֲשֵׂה מִדְּבָרֵי קַבְּלָה וְאִם כֵּן יוֹשֵׁב לְדַבֵּר מְצֹנָה כְּגוֹן בְּתַחֲנוּנִים אוֹ בְּבִרְכַת יוֹצֵר אוֹר גַּם כֵּן הָעֲמִידָה לְקַדִּישׁ הָיִי כְּמִצְוֹת עֲשֵׂה מִדְּבָרֵי קַבְּלָה אֲבָל הַשְּׁתָּא דְכְּתִיב וַיָּקָם מֵעַל הַפֶּסֶא (בְּלֹא צִוּוּי הַנְּבִיא) וְלִיכָּא רַק קַל וְחֻמְרָא אִם כֵּן דִּיּוֹ כִּי הֵתָם שִׁישֵׁב דְּבַר הַרְשׁוֹת אֲבָל יוֹשֵׁב לְדַבֵּר מְצֹנָה לֹא עִכ"ל וּמְבִיָּאָר יָפָה כְּמוֹ שֶׁכְּתַבְתִּי וְעֲמִידָה בְּקַדִּישׁ דְּאֵתָאֵי לִידָן אִימָא בְּהַ מִקְּלֵתָא אֵת זֶה אֲגִיד שְׁזָה זְמַן רַב שְׁעַל הָרֹב אֲנִי נוֹהֵג בְּלֹא נִדָּר לְעַמּוּד בְּשַׁעֲהַ שְׁאוּמְרִים קַדִּישׁ עַל פִּי דְּבָרֵי הָרַמ"א וְהַנְּמַשְׁכִּים אֲחֵרֵי שֶׁכְּתַב בְּסִימָן נ"ו דִּישׁ לְעַמּוּד בְּקַדִּישׁ וְכו' וּבְצִירוּף מַה שֶׁרְאִיתִי לְמָרְן חִיד"א בְּסִפְרָ שִׁיּוּרֵי בְּרַכָּה סִי' נ"ו וְנ"ל וַיֵּשׁ לְעַמּוּד כְּשֶׁעוֹנֵין קַדִּישׁ וְכו' מְצֹאֵתִי בְּכַתְּיבַת יָד לְרַב אֶחָד ז"ל וְנ"ל בְּדַרְכֵי מִשְׁהַ כְּתַב מִשְׁם הַגְּהוֹת מְרַדְכֵי מִהַיְרוּשָׁלַּמִּי דְּפָרַק תְּפִלַּת הַשַּׁחַר (נִרְאָה דְּצָרִיף לְהַיּוֹת הַגְּהוֹת מְרַדְכֵי דְּפָרַק תְּפִלַּת הַשַּׁחַר מִהַיְרוּשָׁלַּמִּי שֶׁכֵּן הוּא בְּדַרְכֵי מִשְׁהַ שְׁדַבְּרֵי הַגְּהוֹת מְרַדְכֵי הֵם בְּפָרַק תְּפִלַּת הַשַּׁחַר וּלְהַיְרוּשָׁלַּמִּי לֹא הִרְאָה מְקוּם) כִּד עֲנֹו אֲמֵן יְהִיָּה שְׁמִיָּהּ רַבָּה וְכָל דְּבָר שֶׁבְּקַדְוֶשָׁה בְּעֵי לְמִיקָם אֲרַגְלוֹהִי ע"כ וְכֵן רְאִינוּ נוֹהֲגִים בְּכָל תְּפִיחוֹת יִשְׂרָאֵל וְחֻדְשִׁים מְקֻרֹב בָּאוּ וְנִהְגוּ שְׁלֹא לְעַמּוּד בְּבִרְכוֹ וְאוּמְרִים שִׁישׁ לְהֵם טַעַם בְּזָה עַפ"י הַסּוּד וְקַרִּינָא אֲנַפְשָׁאֵי בְּסוּדָם אֵל תְּבֹא נַפְשֵׁי וְאוּלֵי הַסּוּד הוּא שׁוֹד וְשֶׁבַר וּמְצֹאֵתִי בְּתַשׁוּבַת הַרַמ"ע סִי' צ"א דְּסִבְרָא לִיָּה עַל פִּי הַיְרוּשָׁלַּמִּי הַנ"ל דְּאֶפִּילוֹ בְּשַׁעֲהַ שְׁאוּמְרִים הָעוֹלָם לְקֻרוֹת בְּתוֹרָה בְּרַכוֹ אֵת ה' הַמְּבִרְךְ חֲזִיבִים הַשׁוּמְעִים אוֹתוֹ לְעַמּוּד עַל רַגְלֵיהֶם וְעַל אוֹתָם שְׁאִינָם עוֹמְדִים כְּתַב הָאֵל הַטּוֹב יִכְפֹּר בְּעַדָם וַיִּדוּעַ שֶׁהוּא הָיָה מְקַוָּבֵל אֱלֹהֵי נְאֻמָּתִי בְּדוֹרוֹ שֶׁל מָרְן מוֹהַרִיק"א וּגְאוּנֵי עוֹלָם וְכָל מְקַוָּבֵלֵי הַדּוֹר הַזֶּה הַחֲכָמִים בְּעִינֵיהֶם וְקַבְּלָתָם מִפִּי־סִפְרִים וְלֹא מִפִּי סוֹפְרִים אִינָם לְפָנָיו אִף כְּקַלִּיפַת הַשּׁוּם עִכ"ד הַכְּתִיבַת יָד הַנ"ל הַנָּךְ רוּאָה מְעִיד בְּגִדְלוֹ שֶׁכֵּן נִהְגוּ בְּכָל תְּפִיחוֹת יִשְׂרָאֵל וְשֶׁהַמְּקַוָּבֵל הָאֵלֶּק"י הַרַמ"ע אֲחַשְׁבִּיָּהּ לְעוֹן מִי שְׁאִינוּ נִזְהָר בְּזָה וְהַעֲתִיר אֵל ה' הַטּוֹב שִׁיִּכְפֹּר בְּעַדָם: וּמָרְן הַחֲבִי"ב בְּכֹנֶת הַגְּדוּלָּה הִבִּיא דְּבָרֵי רַבִּין חֲסִידָא בְּסִפְרָ יָפָה לְלֵב סִי' נ"ו אוֹת ג' כְּתַב שֶׁרְאָה הַרַבָּה אֲנָשֵׁי מְעַשֵׂה נוֹהֲגִים לְעַמּוּד עַל עַמְדָם בְּשַׁעֲהַ שְׁאוּמְרִים כָּל דְּבָר שֶׁבְּקַדְוֶשָׁה עַל פִּי דְּבָרֵי הַיְרוּשָׁלַּמִּי שֶׁבְּהַגְהוֹת מְרַדְכֵי הַנ"ל וְהוֹסִיף הוּא יצ"ו שֶׁכֵּן כְּתַב הָרַב רֵאשִׁית חֲכָמָה בְּשַׁעֲרַ הַיְרֵאָה פָּרַק ט"ו דָּף ג"ן ע"ב וְנ"ל עוֹד מְעַנֵּין כְּבוֹד ה' אִף עַל פִּי שְׁלֹא נִזְכַּר מְלַת כְּבוֹד הוּא לְקוּם לְעֲנוֹת אֲמֵן יְהִיָּה שְׁמִיָּהּ רַבָּא וּבְרַכוֹ וְזֶה נִתְּבָאָר בִּירוּשָׁלַּמִּי קוּם כִּי דַבֵּר ה' אֵלַיךְ מִכָּאֵן אֲמַר רַבִּי אֶלְעָזָר כִּד עֲנִי אֲמֵן וְכו' הָרִי שְׁגַם הַרְבָּנִים טוֹבִים הַשְּׁנִים מְסַפִּימִים כִּי נִכּוֹן הַדְּבָר לְקוּם לְעַנִּיָּת הַקַּדִּישׁ וְאִף שֶׁהַרַב יָפָה לְלֵב כְּתַב עַל זֶה בְּשֵׁם שְׁיִירֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה שֶׁנִּהְגָּה בְּעַצְמוֹ שְׁלֹא לְקוּם לְעַנִּיָּת הַקַּדִּישׁ כִּי אִם קַדִּישׁ שֶׁתְּפָסוּ מְעוֹמָד וְכְּתַב הוּא יצ"ו שֶׁהַמְּנַהֵג כְּמוֹ שֶׁכְּתַב בְּשִׁיּוּרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה בְּשֵׁגַם דְּמַצִּינוּ כִּי מָרְן הָאָר"י כְּתַב כְּמִהְרִי"ל כְּמוֹ שֶׁכְּתַבוּ הַרְבָּנִים יָד אֶהְרֹן וְסִלְתָּ בְּלוּלָה וְשֶׁלְמִי צְבוּר ד' פ"א ע"ב וְאוֹר צְדִיקִים דְּאִין צָרִיף לְקוּם לְקַדִּישׁ אֲלֵא אִם כֵּן הוּא עוֹמֵד כְּפָר וְהִבִּיא מַה שֶׁכְּתַב בְּסִפְרָ פְּרִי עֵץ חַיִּים לְמוֹהַרְרַח"ו בְּשַׁעֲרַ הַקַּדִּישִׁים פָּרַק יו"ד דָּף י"א ע"ג בְּעַנֵּין הַקִּימָה בְּקַדִּישׁ הָיָה אוֹמֵר מוֹרֵי כְּפִי מַה שֶׁנִּרְאָה מִהַיְרוּשָׁלַּמִּי שֶׁצָּרִיף לְקוּם

לעניינת אמן יהא שמיה רבא טעות הוא פי אינו מהירושלמי רק הגה"ה מחכם אָחז
והכניסוהו בתוך הירושלמי ומה שמורי הנה נוהג הוא כף פי בכל הקדישים שלאחר
עמידה שחרית מנחה וערבית הנה נשאר מעומד ובשל תתקבל ושל חזרת ספר תורה
להיכל הנה עונה מעומד ואחר כף הנה יושב עכ"ל הנה מלשון רבינו מוהרח"ו יש ללמוד
דמורו הרב אף הוא הנה מתכוון להמציא עצמו עומד בשעת עניינת הקדיש ורק אם הנה
כבר יושב לא חש רב לעמוד מפני עניינת הקדיש: ואף שמרן חיד"א בשיורי ברכה שם
השיב על דברי ההגהה פתיבת יד הנ"ל ועם האדון הסליחה פי מקובלי הדור מפי רבינו
האר"י הם חיים ומפי כתב הרב עיר וקדיש מוהרח"ו ז"ל ומה לו להרב הפותב להטיח
דברים ומאי דהביא מהירושלמי הנה בשער הכננות שסדר מוהר"ש ויטאל מפתבי מר
אביו מוהרח"ו פתב וז"ל מורי לא הנה קם בעניינת אמן יהא שמיה רבא של הקדיש ואמר
לי שאותו הלשון שבירושלמי דמשמע ממנו דצריך לקום מעומד הנה הוא טעות ואיננו
מהתלמוד ירושלמי עצמו אלא הגהת איזה חכם שהגיה אותו והאחרונים הדפיסוהו בתוך
דברי הירושלמי עכ"ל וכן פתב בספר פרי עץ חיים שהוא ספר המצות מסודר מהרב
עיר וקדיש מוהר"ם פאפיראס פתיבת יד ונדפס קרוב ללשון זה עיי"ש דף ח"י ע"ג ואין
ספק דאילו הרמ"ע ידע דברי האר"י הנה עונה אמן בכל פוחו פאשר השבח השבית מעט
דבש אשר ירד ממוהר"י סרוק תלמיד האר"י ואין להאריך עכ"ל בכל זאת לדעתי הקצרה
נראה דמאחר שכל הרבנים לקדושים אשר בארץ הנגזרים אחר דעת רבינו האר"י וכל
קדושי עמו לא הקפידו ע עניינת הקדיש שלא תהא מעומד רק פתבו שאינה צריכה להיות
מעומד ולעומת זה עיינו הרואות שהרבה פוסקים נמשכו אחר מה שאמרו בירושלמי
שצריך לעמוד באמן יהא שמיה רבא ורבינו הרמ"א פסק פן אף שהזכיר בדרכי משה
דמוהרי"ל לא הנה קם אלא בקדיש שתפסו מעומד בכל זאת בשלחן הטהור פסק דיש
לעמוד וכן פתבו כמה רבנים דעל כל פנים טוב לחוש לדברי האומרים פן גם בספר דברי
מורדכי הנדפס חדש מקרוב בא והוא לידידי הרה"ג מוהר"ם לוריא מעיהק"ו צפת יצ"ו
פתב בסי' ז' שבשו"ת גנת חיים ח"א סי' פ"א ובשו"ת יהודה יעלה סי' ט' הסכימו דעת
הגאון אברהם שאף שטעות הוא בירושלמי גוף הדין נכון הוא לעמוד נראה שכן נכון
לנהוג פינון שלהמגדים בזה אין שום חשש ופיקפוק בהעמידה לכן נהגתי פן כמה עשרות
שנים וכאשר זיכני השם ובאתי לגור בארץ הקדושה אחזתי במנהגי בל"ן לעמוד לעניינת
קדיש אף שראיתי שחכמים ורבנים גדולים צדיקים יושבים והנה לפי מגמגם דלא ליתחזי
פניהרא או משום מה שאמרו רז"ל לא יעמוד בין היושבים ולא החלטתי לחזור ממנהגי
וסמכתי על מה שהנה רשום בזכרונני דבכל פי הא דיש ויש כמה רבנים שסוכרים
שמשוורת הדין צריך לעמוד העושה פסברתם אין תופסים אותו על כף ולא איסתייעא
לי לעיין בזה בספרי הפוסקים לדעת אם יש בזה משום יוהרא וכו' ונמשך הדבר פן כמה
חדשים ועתה ראיתי מה שהאריך גאון עזנו הרב פתח הדביר בסי' קמ"ו אות ג' שנשאל
על חכם אָחז שעומד בשעת קריאת התורה וכל העם יושבים ואינו אומר שעושה מצד
חומרא אלא אומר טעם אחר לעמידתו אם יש בזה משום יוהרא ובתשובתו צלל במים
אדירים והאריך לבאר אם בדבר של צער שעושה האדם יש חשש יוהרא והעלה דאם
הוא דבר שמגיע מזה זילזול לאחרים אף שהוא דבר של צער אין לעשותו בפני אחרים
ועל פי זה פתב בדף ק"ס (בד"ה באופן) על נדון השאלה דכיון שכל הקהל יושבים והוא

לבדו עומד חשיב יוהרא שזה חשיב זילזול לאחרים שאין מכבדים התורה פמותו שוב
כתב פד דייקנין שפיר אין בנדון זה משום יוהרא דזה הנה שייך אם האומרים לעמוד
בקריאת התורה היו דבריהם רק משום חסידות אבל באמת הרי יש כמה פוסקים
שסוברים שמדינא איפא חיובא לעמוד בשעת הקריאה אם כ האומר ועושה לחוש
לדעתם אין בו משום יוהרא והאריף לבאר ו זה וכתב בדף קס"ב ע"א באופן דעלה
בידנו דמדינא הקם בשעת קריאת התורה לא הוי יוהרא וגם ליפא משום לא יעמוד
במקום היושבים וכו': שוב כתב ומפל מקום אף דמצד יוהרא אין לחוש מצד אחר יש
למנוע מלעמוד בשעת קריאת התורה שהרי כתב מוהרח"ו בספר הכננות דרוש א' לענין
ספר תורה וז"ל בתחלה נבאר מנהגו של מורי וכו' ואח"כ הנה חוזר למקומו הראשון
ויושב שם מיושב עד סיום קריאת הפרשה ולא הנה נזקף מעומד כמו שיש נוהגין פה עד
כאן (ותמה על מרן חיד"א שלא הזכיר מנהג זה לא בברכי יוסף ולא במחזיק ברכה ולא
עוד אלא שבספר לדוד אמת קרייה לקימה בשם חסידות שכתב ויש חסידים וכו') נקוט
מיהא לענין דינא שאינו רשאי היחיד לקום בקריאת התורה דכיון דכלל מסור בידינו
דכל דאיפא מחלוקת בין הפוסקים ובספרי הקבלה נקיט פחד מבייהו אית לן למנקט
כאותה סברא דהקבלה מכריע והכא נמי דאיפא פלוגתא ומנהג רבינו האר"י לישב וקפיד
שלא לעמוד בפנתיקה אית לן למנקט פאסהדותיה דהרב מוהרח"ו על הרב האר"י
שהיה יושב הגם דחזינו חסידים ואנשי מעשה שלמים וכן רבים קמים בשעת קריאת
ספר תורה פדכתב מרן החבי"ב מ"מ אנו בדידן אין לנו לזוז ממנהגו של האר"י ז"ל וכו'
ואפשר דהרבנים הנז' דעבדו עובדא לקום לא הנה שמיע להו מנהג רבינו האר"י ואילו
הוו ידעי הוו עבדי פנתיקה פדכתב מרן חיד"א בס' טוב עין סי' ז' בכינצא לזה דיש לתפוס
פסברת רבינו האר"י אף נגד סברת מרן פל שפן בנדון דידן דסברת מרן פדברי הרב
מוהרח"ו דאין צריף לעמוד דנדאי הכי נקיטינן אלו תנרף דברי הרב פתח הדביר אשר
דבר בקדשו לענין עמידה בשעת קריאת התורה אשר ממנו יש ללמוד לענין עמידה
לעניית קדיש דלפי מה שהעידו המקובלים בשם הרב האר"י שלא הנה עומד כנז"ל הכי
אית לן למינקט ואין אדם רשאי לעמוד בעניית הקדיש כמו שאינו רשאי לעמוד בשעת
קריאת התורה לפי דברי הרב פתח הדביר אמנם לדעת הקצרה יש להשיב ועליה אני
דן מי זה אמר דלקריאת התורה אינו רשאי לעמוד דהא נדאי אם רבינו האר"י הנה אומר
שאסור לעמוד אף שיש הרבה פוסקים שסוברים שצריף לעמוד לו היינו שומעים
פדאסברה לן מרן חיד"א דשומעים לדברי רבינו האר"י בכל פינצא בזה אבל מאחר
שלא ראינו מי שכתב בשמו שאסור לעמוד בשעת קריאת התורה רק, אמרו שלא הנה
עומד ומזה נלמוד שאין חיוב לעמוד לקריאת התורה שאם הנה חובה על האדם פן בנדאי
הנה הוא עומד אבל אין ללמוד מזה שיש איזו קפינא בעמידה לקריאת ספר תורה פדאמר
מר הרב פתח הדביר דמנהג רבינו האר"י לישב וקפיד שלא לעמוד וכו' דזה לא שמענו
רק שמנהגו לישב ולא שיש קפינא בעמידה ומעתה לפי מה שביאר הרב פתח הדביר
דבמידי דאיפא פלוגתא פי הף דעמידה לקריאת התורה פינון שיש סוברים דמן הדין צריף
לעמוד הכא לחוש לדעתם וסברתם אין בו משום יוהרא ולא משום לא יעמוד במקום
היושבים אם פן נראה נדאי שפן הדין אמת שאם רוצה לעמוד רשאי לעמוד פינון שאין
בזה חשש יוהרא ולא קפינא מטעם הפלף רבינו האר"י פן הדין בקריאת התורה ובעניית

הקדיש מי שרוצה לחוש לדעת הסוברים שמן הדין צריך לעמוד ולכן יעמד חי בשעת קריאת התורה ובשעת עניית אמן שפיר עבד ואין זה היפך דעת וסברת הרב האר"י ואפשר שגם מרן חיד"א הבין פן בדעת רבינו האר"י שלא הנה מקפיד שלא יעמוד אדם בשעת קריאת התורה דמה קפידה שייכה במה שאדם רוצה לעשות לכבוד שמים ולכבוד התורה הקדושה רק שלא הנה הוא עומד לפי שהדין פן לדעתו פדעת הסוברים שאין צריך לעמוד ולכן שפיר פתב בספרו לדוד אמת שיש חסידים שעומדים בשעת קריאת התורה: נחזור לדאטאן עלה במה שהביאו הקדמונים בשם הירושלמי שפל הברכות מעומד ולא הראו מקום לזה והגאונים מר וקציעה וישועות יעקב מר אמר דבירושלמי יליף מקריאת התורה ומר אמר דיליף מעגלון כנו"ל וכבר פתבתי למעלה (בד"ה ומרן החבי"ב) דברי הרב החסיד ראשית חקמה שפתב דהירושלמי יליף מקרא דקום פי דבר ה' אליה וכו' וראיתי לידידי הגאון מוהר"א פוסק יצ"ו בספר מור ואתהלות באהל ברכות והודאות סי' נ"א דף מ"ז ע"א שהראה מקום הירושלמי בזה והוא בריש פרק פיצד מברכין רבי חגי ור"י סלקי לבי חנותא (פירוש מקום מושב הדיינים) קפץ ר"ח וברך אמר ליה ר"י יאות עבדיך שפל המצות טעונות ברכה ומהלשון משמע דיאות עבדיך במה שקפץ ממקום שישבתו ועיין עמודי אש קונטרס מעין הברכות אות ל"ו עכ"ל יצ"ו ועם שבהורמוניה דמר לא הוטבו בזה דב"ק בעיני דלאו שפיר חזו ואין רצוני להאריך בדקדוקים ופטופטים וראיתי שהושג מאחד מהמבקרים יצ"ו מהא דאיתא בברכות ד' ל"ז ע"א קפץ רבי עקיבא וברך ברכה מעין שלש ושם ד' ט"ל ע"א קפץ וברך על הפרגיות ולפי פירושו מוכח מזה דגם ברכת הנהנין מעומד ונהרי פתבו הקדמונים דדוקא לברכת המצות אמרו בירושלמי לברך מעומד ולא לברכת הנהנין בכל זאת פתבתי דב"ק ויבא מי שדעתו רחבה וינועמו לו ומה שציין לעמודי אש הנה גם הגאון עמודי אש יצ"ו פתב שלא נמצא לפנינו הירושלמי הלז כמו שפתב מוהר"ם דלונזאנו אלא שפתב דבפירושא לא אתמר ומכללא שמעינן לה מדאיתא בירושלמי דברכות פרק ט' הלכה ד' רבי חלקיה ורבי סימון בשם ריב"ל תפלת הפרחץ אינה טעונה עמידה והיינו משום שאינה חובה מוכח דאם היתה חובה היתה צריכה בעמידה מבואר דסובר הירושלמי דכל הברכות טעונות עמידה ולא דוקא היכא דכתיב לכם והביא מה שפתב הגאון פני יהושע במגילה ד' כ"א ע"א דהא דהירושלמי דכל הברכות מעומד אינו אלא למצות שמצותן בעמידה אבל מצות שמצותן בישיבה גם ברכתן בישיבה והשיג עליו מהירושלמי הנ"ל דמוכח דלאו דוקא במצותן בעמידה אלא כל הברכות טעונות עמידה וצדקו דברי הפגן אברהם עכ"ל יצ"ו טובים ונכוחים שמוכח פן מהירושלמי הלז אמנם נראה שהקדמונים שפתבו פן בשם הירושלמי לא זו בלבד שלא נתפנונו לדברי הירושלמי הלז פאשר גם הרב יצ"ו מודה לזה (ולא אמר אלא דיש ללמוד פן) אלא אף זו נראה שהקדמונים לא נקטי פהירושלמי הזה שהרי מדברי הירושלמי הזה נלמוד דלאו דוקא בהזפרת השם שבברכות צריך עמידה אלא גם בשאר תפלות והודאות שאינם ברכות צריך לעמוד ואילו הקדמונים לא אמרו אלא כל הברכות ואין במשמעות ברכות שאר תפלות והודאות ומה גם שפתבו הקדמונים לחלק בברכות עצמן בין ברכות המצות לברכות הנהנין ונהרי הוא כמבואר שלא כמשמעות הירושלמי הזה וכיון שמתבאר מזה שהקדמונים לית להו פהירושלמי לא נשאר לנו אלא דברי הירושלמי שבמקום אחר (הנגלה למו ונעלם

מאתנו) ואם כן אין בכחנו לסתור מפת דברי הירושלמי הנה לא סברת האומרים דלא אמרו כן אלא במצות דכתיב לכם ולא סברת האומרים דלא אמרו אלא כשמצותו בעמידה כמוכן ובדברי הירושלמי הנ"ל אתה תחזו בספר אמר שמואל (לרב גדול משאלוניקי) בחלק א"ח סי' ה' מאי דשקיל וטרי על מה שהוקשה לו במאי דכתבו הראשונים טעמים על שאין מברכים על הדינים ואילו בירושלמי מפורש דמברכים והאריה קצת לנישב קושיותו הנ"ל עי"ש: ומקא דדרשינו לברפת פהנים שתהא מעומד מגזרה שנה דואלה יעמדו (כנז"ל בד"ה וכתוב עוד) אין להכריח דתלמוד דידן לית ליה להא דירושלמי דכל הברכות מעומד (דאי הכי למה לי ילפותא לברפת פהנים שתהא מעומד תיפוק לי דכל הברכות מעומד וכעין הוכחת מרן חיד"א מברפת הלכנה) דהתם בעינו למילף דמדאורייתא בעיא עמידה והא דהירושלמי לכולי עלמא אינה אלא מדרבנן וילדברי מרן חיד"א בברכי יוסף דהא דהירושלמי אינו אלא למצנה מן המוכח ואבני חיובא אשמועינן הכי נמי איכא למימר דבברפת פהנים חיובא אתי לאשמועינן וילעולם אימא לך דבכל המצות איתא להא דירושלמי למצנה מן המוכח מיהא כן נראה לי הדל פשוט והוצרכתי לכתבו לפי שראיתי באיזה ספרים חדשים לרבני דורנו יצ"ו שכתבו להוכיח דתלמודין לית ליה להא דירושלמי מההיא דסוטה הנ"ל ואינו מוכרח לדעתי הקצרה: ואני טרם אכלה לדבר בענין ברכות מעומד את זה אגיד פי זכני ה' ברחמי והשגתי ספר התורה שו"ת לחד מקמאי הוא הקדוש הרמ"ע מפאנו וראיתי נכון להעתיק דברי קדשו לזכות את הרבים אשר אין בידיהם ספר התורה הנה ואלה דבריו בסי' ק"ב שאלה שביעית על ברפת להניח תפלין אמאי נהגינן לברך מעומד פינו שצריף לישב בהנחת תפילין של יד ונהרי כמה חבילות של מצות מברכין עליהן מן שבין ואם ברפת הלכנה וספירת העומר יצאו מכללן לברך מעומד פירשו בהן חכמים ומשמע דס"ל לשואל דהני תרי דוקא ותו לא: תשובה תם אני ולא אדע איה החבילות האלה שאם באנו לדון מפסח מצה ומרור אכילה שאני משיבת סופה פעין תדורו אמר רחמנא ולא הוצרכו לפרש בברפת הלכנה שתהא מעומד אלא משום דחיובא דאתי ממילא הוא ואינו מחוסר מעשה סד"א הרואה לבנה בחזושה דאתרמי' ליה מןושב הנה ליה דומיא דסופה קמל"ן דלא ספירת העומר נמי אין בה מעשה להכי אצטריף לאסמוכי אקרא שתהא מעומד וכי תנו הקורא את המגילה עומד ויושב בברכה לא מייירי וילעולם אימא לך מברך בעמידה וכן עמא דבר אי נמי שאני מגלה דרבנן וילעולם הנחת תפילין היא יותר דומה לציצית שופר ולולב דכולי עלמא מברכי עלייהו מעומד ולדידן דנהגינן לפטור התפילין שתייהן בברכה אחת מאי חזית לברך מןושב משום של יד נברך מעומד משום של ראש ורוב המברכין שמים מניחין שתייהן מעומד אף על גב דלא ניחא אלא להניחן חזא מןושב וחזא מעומד ברכות קריאת שמע לא חשיבי לן כברפת המצות גרידתא אלא צלותא מןושב קרייה רבנן ברפת התורה ליחיד שאין אנו מדקדקים בה לברך מעומד שניא היא דתדירא וכתוב ביה בשבתה בביתה והוא טעם מספיק גם לברכות קריאת שמע ולנו חבילות גדולות של מצות שנהגו העם לברך עליהם מעומד פגון אירוסין ונישואין מילה ופדיון הבן קביעות מזונה ושחיטה ורבות פאלה ומנהגם של ישראל תורה היא עכ"ל ויש לפלפל בדב"ק ואין הפנאי מספים לזה פעת ועיין בספר ברית אבות שנדפס מקרוב על הלכות מילה לדידי הרה"ג אבד"ק יולניצא יצ"ו בסי' ה' אות י"א דשקיל וטרי קצת בדין ברפת

המצות מעומד ודבריו סוכבים על מה שכתב הגאון פרי מגדים במשבצות ריש סי' תקפ"ה שהסנדק אינו רשאי להיות מוהל משום שצריך לברך מעומד ולזה הוכיח מפמה רבני אחרונים דסוכרים דשרי להיות הסנדק מוהל: וידידי הגאון אבד"ק שאנויל יצ"ו מח"ס הנורא זכר יהוסף כתב לי להעיר על מה שכתבתי בנדפס בענין זה וז"ל במערכת הבי"ת אות ו' בדפי הספר ד' נ"ה ע"ב על קושית הרשב"א שכתב יוסף סי' מ"ז שהעיר דר' יוחנן לשיטתו במנחות צ"ט יענין בספרי זכר יהוסף לברכות כ"א ע"א שכתב הרגשתי בזה יע"ש מה שהערוטי עוד בזה ומש"ש בדפי הס' נ"ד ע"ב מתפרו מכתבלחזקני ברכות ט"ו ע"א ד"ה ברכה דרבנן היא וכו' שעמד על זה ג"כ בדו"ח מרע"א והגהות מפרשי הים ומאורי אור בחלק באר שבע לברכות ע"ו ויע"ש בספרי זכ"י לברכות ט"ו שכתבתי ליישב בפשיטות והש"ך ביו"ד סי' י"ט והארכתי שם על הגליון בהוספת הערות הרבה ובזכרוני שגם בשו"ת פתב סופר על חלק או"ח שנדפס זמן רב אחר הדפסת ספרי זכ"י העיר ג"כ בזה על פרש"י: סימן ל ברפת הנגהין אם היא מדאורייתא ובפרטות ברפת המוציא כתבתי בנדפס באות ז' דהסכמת הפוסקים ראשונים ואחרונים היא דאינה אלא מדרבנן וענין עוד במה שכתבתי בשדי חמד במערכת הפ"ף אות ק' (בד"ה ומה שהביא) על דברי הרב חיי אדם במה שכתב שהיו מברכים ברפת המוציא על המן: ועל ברפת מעין שלש אם היא מדאורייתא כתבתי בשדי חמד בחלק אסיפת דינים במערכת ברכות סי' א' אות ל"ד דאף שבמחלוקת הוא שנוי מכל מקום דעת הרבה מהראשונים שהיא מדאורייתא ענין שם לענין ספק ואחר ההדפסה נתכבדתי בספר היקר שערי רחמים לידידי הגאון מוהר"ר רחמים פיראנק"ו אב"ד בעיהק"ו חרונ תוב"ב יצ"ו וראיתי בחלק א"ח סי' ג' שהאריך לפלפל בדברי הפוסקים ראשונים ואחרונים בדין זה כדרכו בקודש: סימן לא ביטול היתר בהיתר דלא בטיל הנה בנדפס באות כ"א הבאתי שיטת הפוסקים בזה ויש מן הראשונים שכתבו דהיתר בהיתר בטיל ואינו חוזר ונעור והוכיחו פן מדתנן צמר גמלים וצמר רחלים שטרפן זה בזה מותרים ומרן הפרי חדש בסי' תמ"ז סעיף ד' כתב לדחות ראי' זו דשאני התם דאסור שעטנז נוהג לעולם ולפיכך אף דליכא אלא צמר בצמר דהוי פולה היתר מיבטיל מה שאין פן הכא דחמץ שרי מקמי פסח לגמרי וכיון שעדיין אינו נוהג איסור חמץ לא שייך ביה ביטול וכשמגיע פסח שהוא זמן איסורו הרי אין פאן חוזר ונעור שמעולם לא נתבטל עכ"ל והוא חילוק נכון וכתב ידידי הגאון מוהרש"א רזעקטא יצ"ו בספרו בכורי שלמה בסי' כ"ה דף כ"ט ע"ג אות ב' שרוח הקודש הופיע בבית מדרש הרי פרי חדש שזכה לכונן בזה לדברי גאון קדמון בשו"ת מוהר"ח אור זרוע סי' י"ז שכתב להדיא לדחות פן ראיה הנ"ל ולפי הנראה יתכן ליישב על פי זה תמיהתי בנדפס על הרבנים משנה למלך ושלחן גבוה מההיא דצמר רחלים וצמר גמלים דבטלים עי"ש פן נראה לפום ריהטא ולא אוכל פעת להתיישב בזה ואיה"ש אשובה אראה בל"ן ובשו"ת מנחת שי לגאון בדורנו יצ"ו האריך בסי' א' בדין ביטול היתר בהיתר בדברי הר"ן והרבנים פרי חדש ושאר מחברים עי"ש ולא יכלתי פעת לענין בדב"ק וענין בס' עין יצחק להגאון אבד"ק קאוונא יצ"ו בחלק א"ח סי' כ"ו ענף ב' ובספר יאודה יעלה (לרב גדול משאלוניקי) בחלק יו"ד סי' ו' ובמה שהבאתי בקונטרס הערות לחלק הפללים בסי' ס"ז אות ב' והאריך בכלל זה הגאון מוהר"ר יואל בספר שו"ת מוהר"י אשפנזי בחלק יו"ד סי' מ"ח (בד"ה דהנה הפוסקים)

ע"ש: וילענין היתר אם מתבטל באיסור הנה בשדי חמד מערכת החי"ת אות מ"ב (בד"ה וְהָא דְאָמְרִינֵן) הַבֵּאתִי דְבָרֵי מֶרֶן הַמְשַׁנָּה לְמַלְךָ בְּשִׁבְעֵי מַהֲלָכוֹת מְעִילָה (בד"ה וְרֵאִיתִי לַמַּעַכ"ת) שְׁסוּבֵר שְׁאִין הֵיתֵר מִתְבַּטֵּל בְּרוּב הָאִיסוּר וְאִינוּ מְשַׁלְּמוּ לְכַשְׁיַעוּר וְכַתְּבִיתִי שְׁהַגְּאוּנִים מוֹהַרְח"א בְּתִשׁוּבָתוֹ שְׁבִסְפָר אֶהֱל יוֹסֵף חֶלֶק יוֹרֵה דְעָה סִי' כ"ט ד' נ"א ע"ד וְחֻקְרֵי לֵב יו"ד סִי' צ"ז הִרְבּוּ לְהִשִּׁיב עַל סְבֵרַת הַמְשַׁנָּה לְמַלְךָ עִי"ש וְעָפָה רֵאִיתִי שְׁהַגְּאוּן מִנְחַת חֲנִינוּף בְּמַצָּנָה ג' (גִּיד הַנְּשָׂה) בְּדָף ה' סוּף ע"ג פֶּתֵב שְׁמִבְנֵאָר בְּפִתְיָחָה מִהֶפְרֵי מְגִדִים לְהִלְכוֹת תַּעֲרוּבָת בְּשֵׁם הַמִּנְחָת פֶּהוּ דְהֵיתֵר בְּאִיסוּר אִינוּ בְּטֵל (דְּבָרֵי הֶפְרֵי מְגִדִים בְּפִתְיָחָה הַנּו"ל הֵם בְּחֶלֶק א' סוּף פָּרָק רֵאשׁוֹן בְּשֵׁם מִנְחַת פֶּהוּ אִף סִיִּים וְנ"ל וְנִפְקָא מִינָה טוּבָא בְּזָה וצ"ע) וְעִינֵן בָּבָא קַמָּא ד' ק' בְּתוֹסְפוֹת ד"ה א"ל גְּדוּר וְכו' פֶּתְבוּ דְבִלָּא הֶפְסֵק לֹא אֲמַרִינֵן קַמָּא בְּטֵל עוֹד פֶּתְבוּ דְדָבָר שְׁדַרְכוּ בְּכָף אִינוּ בְּטֵל אִף זְהוּ מְדַרְבְּנֵן אָבֵל מִן הַתּוֹרָה בְּטֵל אִף שְׁדַרְכוּ בְּכָף מְכָל מְקוֹם מִחֻמַּת הֵיתֵר בְּאִיסוּר אֶפְשָׁר אִף מִן הַתּוֹרָה אִינוּ בְּטֵל פְּסִכַּת הַמִּנְחָת פֶּהוּ וְכו' וְשׁוּב הִבִּיא קוּשְׁיַת הַמְרָדְכֵי בְּסוּף פָּרָק הַזְּרוּעַ בִּיבְמָה שְׁרַקְקָה דָם דְּכַשְׁרָה דְאֵמַאי לֹא בְּטֵיל הַרוּק לְגַבֵּי דָם וְתִרְצֵן דְּמִינֵי דְנִיכָר אִי נָמִי מְשׁוּם דְּמַעֲוָרָב מִתְחִילַת בְּרִייתוֹ וְכו' וּמְדַמְקָשָׁה הִכִּי שְׁמַעִינוּ דְלֹא סְבִירָא לִיָּה פֶּהמִנְחָת פֶּהוּ שְׁהֵרֵי הַרוּק לְגַבֵּי הַדָּם הוּא פֶּהֵיתֵר לְגַבֵּי אִיסוּר וּמַאי מְקַשֵּׁי אֶלָּא מוּכַח דְסוּבֵר דְגַם הֵיתֵר בְּטֵל לְגַבֵּי אִיסוּר אֵלוּ תִנְרַף דב"ק וְסִיִּים לְעִינֵן בְּהַר"ן בְּסוּגְיָא נְדָרִים דָּף נ"ט וְכּוֹנְתוֹ לְפִי הַנְּרָאָה הִיא לְדְבָרֵי הַר"ן שֵׁם בְּרִישׁ ע"ב בד"ה אִם הִיוּ עָלִין שְׁלֵהוּ שְׁחוּרִין שְׁפִתְבוּ דְהֵיתֵר לֹא בְּטֵיל שְׁהַאִיסוּר דְרָכוּ לְהַתְבַּטֵּל וְלֹא הֵהֵיתֵר עִי"ש וְנִמְצָא לְפִי זֶה דְפְלִיגֵי קַמָּא בְּהִכִּי דְלַהֲר"ן אִין הֵיתֵר בְּטֵל בְּאִיסוּר וְכַדְבָּרֵי הָרַב מִנְחַת פֶּהוּ וְלַהֲמַרְדְּכֵי גַם הֵיתֵר בְּטֵל בְּאִיסוּר: וְהֵנָּה מֶרֶן הַמְשַׁנָּה לְמַלְךָ בְּשִׁבְעֵי מַהֲלָכוֹת מְעִילָה דִין ו' (בד"ה וְרֵאִיתִי לַמַּעַכ"ת) פֶּתֵב בְּשֵׁם הַגְּאוּן מוֹהַרִ"ע אֶלְפָּאנְדָּאֵרִי שְׁהִבִּיא שְׁלֵשׁ רְאִיוֹת דְּמִטְבַּע חֲשִׁיב וְלֹא בְּטֵיל מִן הַתּוֹרָה וְהִשִּׁיב עָלֵיהֶן וְהַשְׁלִישִׁית הִיא מִהֵיָא דְבְּפָרָק וְלֵד חֲטָאֵת ד' י"א ע"א דְתַנּוּן הַמְפְּרִישׁ מְעוֹת לְנִזִּירוֹתוֹ לֹא נִהְנִין וְלֹא מוֹעֲלִין וּפְרִישׁ רִש"י מְשׁוּם דְּבָכָל מְנָה מְצִינֵן לְמִימֵר זֶה הַפְּרִישׁ לְשִׁלְמִים וְאֵמַאי לֹא נִיזִיל בְּתֵר רְנָבָא וְרוּב הַמְּעוֹת יֵשׁ בְּהֵם מְעִילָה וְאִף דְאִיכָּא דְמִי שְׁלְמִים הָא הוּוּ מִיַּעוּטָא וְלִיבְטוּלָה בְּרִנְבָא אֶלָּא וְדָאִי מִטְבַּע חֲשִׁיב וְלֹא בְּטֵיל וְכַתְּבוּ עַל דְּבָרֵיו וְלֹא יִרְדְּתִי לְסוּף דְעָתוֹ דְמָה עֲנִין בְּיִטוּל בְּכָאן דְּבִיטוּל לֹא שְׁמַעֲנוּ אֶלָּא לְבַטֵּל הָאִיסוּר לְהַתִּירוֹ לְכַתְּחֵלָה בְּאֶכִּילָה אָבֵל אִם הָרוּב הוּא אִיסוּר נְהִי דְאִיסוּרָא אִיכָּא אָבֵל לְחִיבּוֹ מִלְקוֹת אוֹ פֶּרֶת אוֹ קֶרֶן זֹו לֹא שְׁמַעֲנוּ וְאִף דְאִיכָּא מֵאן דְאָמַר דְהֵיתֵר מְצַטְרַף לְאִיסוּר לְחִיבּוֹ בְּעוֹנְשֵׁין הֵינּוּ דוּקָא בְּתַעֲרוּבָת לַח בְּלַח וּמִין בְּשִׁאִינוּ מִינוּ מְשׁוּם דְטַעַם הָאִיסוּר נִתְפַּשֵּׁט בְּהֵיתֵר וְנִעֲשָׂה כְּלוֹ אִיסוּר אָבֵל בִּיבֵשׁ אֶשְׁהַאִיסוּר הוּא רוּב מְעוֹלָם לֹא שְׁמַעֲנוּ שְׂאֵם אָכֵל אַחַד מִן הַתַּעֲרוּבָת שְׁיִתְחַיֵּיב שׁוּם עוֹנֵשׁ אִף שְׁאִיסוּר מִן הַתּוֹרָה וְאִם כֵּן הִיכָּא דְאִיכָּא בְּדָמִים הִלְלוּ דְמִי חֲטָאֵת וְעוֹלָה וְשְׁלְמִים כָּל שְׁלֵא נִהְנָה כִּי אִם שְׁיַעוּר דְמִי הַשְׁלְמִים פְּשִׁיטָא דְאִין לְחִיבּוֹ קֶרֶן דְאִימּוֹר דְמִים הִלְלוּ דְמִי שְׁלְמִים הֵם עכ"ל: מִתְבָּאֵר מְדַבְּרֵי מֶרֶן הַמְשַׁנָּה לְמַלְךָ דְקָאִי בְּשִׁיטַת הָרַב מִנְחַת פֶּהוּ דְבִיטוּל אִינוּ אֶלָּא לְאִיסוּר אָבֵל הֵיתֵר אִינוּ בְּטֵל וְכֵן רֵאִיתִי לְהַגְּאוּן פְּרִי מְגִדִים בְּשׁוֹשְׁנַת הַעֲמָקִים כָּלֵל י"ד וּבְד"ה וְדַע דִּישׁ לְהַסְתַּפֵּק) שְׁהִבִּיא דְבָרֵי הַמְשַׁנָּה לְמַלְךָ הַנּו"ל וְכַתְּבוּ וְנ"ל הֵנָּה מַה שְׁפִתְבוּ דְלֹא שְׁמַעֲנוּ קֶרֶן וּמִלְקוֹת וְכו' זֶה מְסָפִים לְמַה שְׁפִתְבוּ בְּפִרְיֵי בְּפִתְיָחָה הַלְכוֹת תַּעֲרוּבוֹת בְּשֵׁם מִנְחַת פֶּהוּ דְשִׁתִּי חֲתִיכוֹת אִיסוּר וְאֶחַת הֵיתֵר וְאָכֵל אַחַת מִהֶן אִין לוֹקָה דְהֵיתֵר אִין נִהְפֵּף לְאִיסוּר

מלקות ולהיפוך איסור נהפך להיתר וכו' אמנם מה שכתב היתר מצטרף לאיסור לא הבינותי וכו' גם מה שכתב בלח לא ביבש לא הבינותי ועיין במנחת פהו בספר התערוכת חלק א' פרק ו' ד' ס"ו דזו מחלוקת רש"י ותוספות בכל אחת בפני עצמו אי היתר מצטרף לאיסור יעו"ש ולכאורה למוהר"ם (למוהר"י) אלפאנדארי היתר נהפך לאיסור ולהמשנה למלך אין נהפך וכו' עכ"ל הרי שכתב דהמשנה למלך סובר דאין ההיתר בטל ומתהפך לאיסור וכדעת המנחת פהו ולפי דברי הרב מנחת חינוך דמוכח מדברי המרדכי הנ"ל דלית ליה האי סברא אלא בהיתר שייך ביטול יש לעמוד לכאורה על סברת המשנה למלך הלזו לפי מה שמתבאר מדב"ק בראשון מהלכות מטמאי משפב ומושב דין י"ד דנקיט פסברת המרדכי כמה שחילק בדין ביטול בין שני דברים מופרדים שנתערבו לשני דברים שתחלת ביאתם לעולם על ידי תערובת דבזה אינו שייך ביטול ומיניחם שזו דעת כל הפוסקים עי"ש (בד"ה ובעיקר) ונהרי לא הוצרך רבינו משולם לתרוץ זה לחלק בהכי אלא מפח מאי דקשיא ליה דליבטיל רוק בדם ונהרי לפי שיטתו שבהלכות מעילה לימא לקושית רבינו משולם כל עיקר וכיון דרבינו משולם קשיתיה דליבטיל הרוק מוכח דסובר דגם היתר בטל באיסור וכדכתב הגאון מנחת חינוך ונמצא דהרב משנה למלך מזכיר שטרא לבי תרי דנקיט כרבינו משולם ונקיט נמי פשיטת הרב מנחת פהו דהיתר לא בטיל ב אמנם מצאתי בספר דעת תורה לידידי הגאון אבד"ק בירעזיאן יצ"ו בסי' י"ד אות ח' שעמד על קושית המרדכי דליבטיל הרוק וכו' דלכאורה לפי מה שכתב הר"ן דרק איסור מתבטיל ולא ההיתר מאי מקשי המרדכי וביאר עליה הכהן על פי מה שכתב הרמב"ן בחידושו לעבודה זרה בפרק השוכר בטעמא דבהיתירא לגו איסורא לא אמרינן קמא קמא בטיל ואמר שהוא משום שהביטול תלוי בדעתו ורצונו של אדם שמבטל ברצונו את האיסור לגבי ההיתר אבל בהיתר לתוך איסור אדם מצפה שיתוסף לו עוד היתר לכן אינו בטל עי"ש ומעתה לפי מה דאיתא בירושלמי ורבינו שמשון ריש פרק ראשון דפאה דלהכי לא חשיב התם רוק של יבמה בדברים שאין להם שיעור משום שאין בהוספתו מצנה כלל ועיין תוספות חגיגה ז' ע"א בזה ואם כן אם נתערב הרוק בדם שפיר יש לומר שיתבטל דלא שייך לומר שצפיה בדעתו שיתוסף עוד רוק דהא אם רוק עוד אפילו רוק פל שהוא לא יצטרף לצרף הרוק הקדום כלל כיון דסגי בכל שהו ואין בהוספתו מצנה עכ"ל יצ"ו זא בתחלת דבריו בענין זה כשכתב בשם הר"ן שאין דרך היתר התבטל כתב ועמש"ל בפתיחה לתערוכות בזה עכ"ל פנראה שיש לו חבור להלכות תערוכות ואנכי לא ידעתי וכתח הזכיר שם דברי הפרי מגדים בשם המנחת פהו ואשר הצריך עיון בזה): ולפי פירוש הגאון יצ"ו אין לנו הכרח דרבינו משולם שבמרדכי לא סבירא ליה פסברת הר"ן דאין היתר מתבטל באיסור כדמשמע ליה להגאון מנחת חינוך דשאני רוק כיון דאין שייך לומר בו אדם מצפה בדין הוא שיתבטל באיסור ואין כאן מחלוקת אף כפי הנראה לא ראה הגאון מנחת חינוך דברי הגאון פרי מגדים בפתיחה הנ"ל בחלק שלישי סוף פרק חמישי (בד"ה באופן) וז"ל באופן שמה שכתב מוהר"א פהו אפימונטיל (מנחת פהו) בספר התערוכות ח"א פ"א בפשוט דיבש ביבש היתר באיסור רב אין היתר נהפך לאיסור הנה רואה שבמחלוקת שנויה בין רש"י ותוספות ונפקא מינה טובא בפסולי עדות מן התורה בעבירה שחייבים עליה מלקות ארבעים עכ"ל הרי שהגאון פרי מגדים עצמו כתב שאין סברא זו מוספמת ואם הגאון מנחת חינוך

היה רואה דבריו לא היה כותב שמבואר בפתיחה וכו' בלתי שיכתוב שוכרו עמו דלא פולי עלמא מודו בהא: גם בפרי מגדים ארח חיים בפתיחה הפוללת להלכות פסח בפרק רביעי בהשיטה השנית סוף אות ה' פתב וז"ל בפריי ליו"ד פתבנו נתערב חתיכה אחת היתר בשמים איסור ואכל אחת מהן אי לוי דאם לקולא בטל כל שפן לחומרא ובמנחת פהן ד' נ"ז ב"ג פתב בפשיטות דאין לוקין דאין היתר מצטרף לאיסור ועמ"ל פרק ו' דמעילה ולי צ"ע דלאו מטעם היתר מצטרף לאיסור קאמינו פאן אלא דהרוב מהפכו לקולא ומותר וכו' בפסי' ק"ט כל שפן לחומרא שיהא פאיסור ומפאן אפה רואה פן (מר קעסיק בפלוגתא דבירושלמי בעיטה דדגן בתערובת שאר מינים) ואפשר הואיל ורובא דגן נגרר טובא האורז אחר הדגן ומ"ע (ומ"מ) צ"ע מתוספתא בשאר מינים ברובא לרב הונא דלא גרירי וממ"ל (וממ"נ) רובא מה מהני אי יש פשיעור אין צריף רובא דגן ואי אין פשיעור מה מהני וש"מ לכאורה דהרוב מהפך למיעוט פמוכח וקאמור עכ"ל הנה מדבריו אלו מתבאר דיותר נוטה דעתו לומר דהיתר בטל ומתהפך לאיסור אלא דלפום ריהטא לא זכיתי להבין פונתו שיהי מר קעסיק בחתיכת היתר שנתערבה ברוב איסור אי נימא דנתבטלה ברוב וחשיבא חתיכת איסור ממש או נימא דהיתר לא בטיל והנדון שפביא מהירושלמי מעיטה מדגן בתערובת נראה דהדגן שהוא הראוי חשיב פהיתר ושאר המין שאינו ראוי חשיב פאיסור ומיעוט איסור שנתערב ברוב היתר פשיטא דבטל המיעוט איסור לגבי רוב ההיתר ואם פן מה ענין זה למאי דאירי מר דנהי דשמעינו מהתוספתא שיהרוב מהפך את המיעוט היינו שרוב הדגן שהוא ההיתר מהפך את המין אחר המועט דחשיב איסור שפן שורת הדין בכל איסורי התורה דמעט איסור בטל ברוב היתר ועדיין לא למדנו מזה שיהא מעט היתר בטל ברוב איסור שיהפוך אותו להיות איסור פמותו ועיין בדברי מרן מוהריט"א בספר הלכות יום טוב (על הלכות בכורות) בחידושייו להלכות חלה להרמב"ן באות י"ד דף ו' ע"א (מדפוס ווארשא בד"ה והנה פמו שכתב רבינו הרמב"ן וז"ל ומיהו היכא דרובא וטעמא דגון) שמתבאר פה דתערובת דגן עם אחד משאר המינים חשיב פתערובת איסור בהיתר דהמין שאינו ראוי דומה לדבר איסור והדגן שהוא הראוי למצנה חשוב היתר ולכן בדין הוא שיבטל הדגן הרוב את המין המועט ואינו ענין להיתר מועט ברוב איסור וצריף עיון: ושם (בפרי מגדים א"ח) בהנהגות הנשאל עם השואל פאיסור והיתר בסדר שני אות ו' פתב (בדין חתיכה פשרה בתרי של איסור דלא אמרינו פה חתיכה נעשית נבלה) וז"ל מיהו עדין ספק בעודה רוב איסור יש לומר דהוי פולה איסור אם בהיתר אמרינו דנהפך פולו היתר ומ"ה (ומן התורה) מותר פולו לאדם אחד אמאי לא נימא פן פאיסורא ונפקא מינה אכל אחת מן החתיכות לוקה עליה מן התורה ופסול לעדות מן התורה ואי ספק הוי לא מיפסיל פי אם מדרבנן ויש לומר פל דפריש מרובה פריש ואין תאמר דוקא פירש הא לקח בידי או לפנינו לא הא לאו מילתא דזה בקבוע ד"ת דניכר האיסור במקומו קבוע פמחצה דמי הא פאין ניכר אף בלקח בידי יש לומר מן הרוב לקח ורובא ד"ת עכ"ל ובמשבצות סי' תמ"ז סוף ס"ק ח"י פתב שתיים של איסור וחד היתר פולו איסור ולא מהני הנאה לים המלח אף לענין מלקות אין לוקין באכל חד מהן פמו שכתב בפתיחה בראש הספר ובפתיחה להלכות תערובות עכ"ל ובמשבצות סי' תצ"ז סק"ד פתב פמסתפק וז"ל דאף אם נאמר היתר חד בתרי איסור ואכל אחת מהן אין לוקין וכמו שכתבתי בפריי בפתיחה בשער

התערוכות מכל מקום איסורא הוי כאילו פולה אסור עכ"ל והגאון תפארת ישראל בפירושו המשנה פירק בתרא דבכורות משנה ז אות ב"ן (בד"ה ולפע"ד תליא באשלי) כתב להביא ראיה משם לרבינו מנחת פהן ושוב (בד"ה ובזה יתורץ נמי) כתב ליישב לדעה הסוברת בהיפך דלא תיקשי עליה ממשנה ההיא עי"ש ואמה תחזה בקובץ פנסת חכמי ישראל קונטרסים שמיני סי' קס"ד אות ד' סק"ו דף קע"א סוף ע"ב ובקונטרסים עשירי סי' קצ"ג אות ה' מה שכתבו בזה רבני דורנו יצ"ו: וראיתי להעתיק בזה דברי מי שגדול הגאון הגדול והצדיק מוהר"ר יצחק מאיר זצלה"ה בספר שו"ת הרי"מ (שנדפס בונארשא תרמ"ב) שדבריו חדים ונאמנים ראויים אליו שכתב להסביר החילוק שבין איסור (דבטל) להיתר (שאינו בטל) ונ"ל הטעם בחלק יו"ד סי' ט' (בד"ה ובזה) ובזה מובן מה שתמה פ"מ שלא מצינו היתר שנתערב בשתי חתיכות איסור דנימא תהפוך לאיסור שילקה על חתיכה אחת ומאי שנא מאיסור שנהפך להיתר עי"ש ולמה שכתבתי לא קשיא מידי דדוקא בהיתר שאם לא נהפוך האיסור להיתר יכריע המיעוט את הרוב היתר להיות אסור פולו מספק לכך מכריע הרוב ונהפך מה שאין פן היתר ברוב איסור גם אם לא נהפך מכל מקום נשאר פולו אסור מספק ולא יכריע פלל הרוב איסור להיות מותר ממילא לא נהפך פלל ונשאר ההיתר והאיסור אסור והפלל אסור מספק שקבוע (מלבד דבלא זה לא קשה דהר"ן בנדרים בגידולין ורמב"ן בע"ז גבי קמא קמא בטל כתבו דהיתר אין דרכו להתבטל רק להוסיף עליו וחשיב ככבר ניתוסף עי"ש) מכל מקום עיקר פנ"ל דבאיסור מועט שיכריע ההיתר שיהיה אסור פולו מספק וספק באיקבע מן התורה לחומרא אם פן יהיה על כל התערוכות שם איסור מן התורה כהמיעוט וכיון שאי אפשר לחלק ועל כל התערוכות צריכין לפסוק בשנה מותר או אסור הוי כסנהדרין שאי אפשר לחלק וכהיה דפסחים דאין קרבן צבור חלוק דמבטל המיעוט לגמרי שיהא דינו כהרוב ונהפך פנ"ל מה שאין פן היתר באיסור פנ"ל דגם אם לא יבטל יהיה פל התערוכות שם איסור מן התורה כהרוב ואף דהא על כל פנים שם ודאי איסור יתבטל מהרוב על ידי המיעוט ולכאורה שיהיה גם פן פנ"ל שהמיעוט יסייע שלא יהיה ודאי רק ספק איסור ושוב נהפך המיעוט שיהיה הפל ודאי איסור פנ"ל ששהרוב מכריע לודאי פנ"ל דנהי שאין ההיתר מועט מכריע הרוב להיותו כמזהו היתר על כלפנים יהיה הרוב מוכרע להמיעוט שלא יהיה ודאי כמו שהיה דנראה דזה אינו דהא להרא"ש ופוסקים הנ"ל לא נהפך להיתר רק בנדע התערוכות ונראה דהוא מדאורייתא ואם אכל כל השלשה חתיכות קודם שנודע חייב חטאת דודאי חלב אכל שלא נהפך להיתר ולעגן חטאת אפשר דאינו שב מידיעתו מקרי דאילו ידע היה נהפך ומותר מן התורה פל האיסור על ידי שלא נודע ואינו מוכרח דמכל מקום על חתיכת חלב האסורה היה שב מידיעתו וכיון שעמה לא נהפך היתר חשיב שב מידיעתו אבל על כל פנים איסור דאורייתא עביד בלא נודע והטעם דדוקא בנדע שצריכים לדון על פולו אם מותר או אסור הרוב מכריע דיהיה מותר וכסנהדרין שצריכין לפסוק פנ"ל דמכריע מה שאין פן בלא נודע שאין צריך לדון על התערוכות לא שיהיה שיכריע את המיעוט כדי שהמיעוט לא יכריע הרוב פיון דאין צריך פלל לדון עליו נשאר פל אחד כמו שהוא ולכך במאי דצריך הרמה למאן דאמר הרמתן מקדשתן וכו' פיון דאי אפשר להרוב להכריע להיתר פל שלא הרים ועדין שם איסור עליו שוב לא נהפך פלל פנ"ל ואם פן ברוב איסור פיון שאם לא יכריע על כל פנים

נשאר אסור מן התורה דספק באיקבע מן התורה ושם אסור על כל התערובות ובין ספק לנדאי אין שום נפקא מינה לכתחלה פינו דמן התורה אסור ורק לענין אם יעבור אהד אם ילקה אם פן שוב הוי פלא נודע דאין צריף לדון כלל על זה אי בטל או לאו פינו דבין פה ובין פה אסור מן התורה ואין צריף לדון רק אחר שאכל אי חייב או לא אם פן ממילא אכל רק ספק אסור מה שלא נהפף כמו אלו אכל אחת בלא נודע תערובתו ברוב אסור דהיה חשיב קבוע פינו דלא נהפף פנ"ל וממילא גם בנודע פן פינו דקודם שאכל לא נתבטל ההיתר דגם אם לא יכריע יהיה אסור הפל פנ"ל עכ"ל ומתבאר שדעתו מספקת דחתיכת היתר אינה בטילה ברוב אסור להיות כמו הרוב ללקות עליה וכדעת הרבנים הנז"ל: ובספר משמרת שלום ליד ידי הרה"ג אבד"ק מאציוב יצ"ו (הוא ביאור נחמד על פ"מ יו"ד) בשער התערובות (להפרמ"ג) בסוף פרק א' אות ט' כתב שמצא תנא דמסייע להפרמ"ג (במה שכתב דלדידיה לאו מטעם היתר מצטרף לאיסור הוא אלא מדחזינו דהרוב מהפכו לקולא כל שפן לחומרא שיהיה כאיסור) שפן הוא בשאלות הרמ"ז יו"ד סי' ל"ב שכתב בפשיטות דחתיכת היתר שנתערבה בכמה חתיכות נבלות מאן דאכיל תנא מינייהו לקי דאי אזלינו בתר רובא להיתרא לגמרי כל שפן לאיסור לגמרי עכ"ל אף גם זאת ראיתי בשו"ת דבר אליאז להגאון מטארלא בסי' ח"י ד' כ"א ע"ג (בד"ה אמן) וז"ל איני מבין היכי מדמה ביטול אסור בהיתר לביטול היתר באיסור דהא חילוק רב יש ביניהם בשלמא האיסור שנתבטל בהיתר אמרינו דנהפף האיסור להיות היתר מגזרת הפתוב אבל ביטול היתר באיסור נודע שאינו נהפף להיות פולו אסור והכי קיימא לן כמו שכתב הרב מנחת פהן בשער התערובות שאם היה פזית אסור פחות משהו ונתערב בתוכו היתר כל שהו והשלימו לכזית אין לוקין עליו משום דלא אמרינו דנהפף ההיתר להיות אסור עי"ש לכן אם באנו לבטל איזה דבר להכשיר פגון מקנה וכדומה אז הוי דומה לאיסור שנתבטל בהיתר שנהפף ממש להיות כמו המבטל אבל אם באנו לבטל איזה דבר לפסלו או שיתחייב על ידי הביטול הוי כמו ביטול היתר באיסור דלא אמרינו נהפף להיות כמו המבטל ולכן בפניגול וכיוצא דיתבטל כדי לחייב עליהן לא אמרינו נהפף ולא מצטרף להשלים והכי נמי יש לומר באיסורים מחולקים דאין מצטרף משהו מאיסור אחד לאיסור אחר משם אחר שיהיו לוקין עליו משום דלא נהפף להאיסור משם אחר אבל בהיתר אם נפל בו אסור כי האי גוונא אמרינו דנהפף עכ"ל (אחר זמן ראיתי ליד ידי הגאון מוהרש"א רזעקטא יצ"ו בספרו הבהיר ביפורי שלמה בתשובתו הנפלאה שבחלק א"ח סי' כ"ה שהאריף הרבה במקצוע זה גם פן מאות ה"ן עד סוף אות פ"א על דברי הרב משנה למלך שבהלכות מעילה הנז"ל ועל דברי פמה רבנים בענין זה ולא יכלתי להתיישב בדבריו כי בא לו בארובה בפלפול וחרירות פזרכו בקדש לה נא ראה דב"ק) הנה הבאתי תנרף דברי רבני האשפנזים המזכרים בזה: עתה ראיתי להעתיק דברי הגאון מוהר"ר חיים אבואלעפיא בתשובתו שבספר אהל יוסף שהזכרתי בראש אות זו לזכות את מי שאין ספר התורה הזה בידו וזהו (אחר שהעתיק דברי הרב משנה למלך שהבאתי למעלה בד"ה והנה מרן המשנה) ואתמהה איה נעלמה ממנו הלכה זו דאף ברוב אסור אמרינו דחשיב כאילו נעשה הפל אסור לחייבו קרבן ועונש הא' בריש פרק החולין עלה דמתניתין דספק בן תשעה לראשון ספק בן שבעה לאחרון יוציא והולך פשר ותיבין באשם תלוי פרכינו ולימא הלף אחר רוב נשים ורוב נשים לתשעה ילדו

וּפְיָרֵשׁ רִשׁ"י וְרוֹב נְשִׁים לְתַשְׁעָה יִלְדָן וְלִיְתִי חֲטָאת דְּנֻדָּא בַר קַיְמָא הוּא וְאִשְׁתָּא אַח בַּת
בְּנִים בְּעַל ע"כ מוֹכַח בְּהַדְיָא דְּכָל דְּאִיכָא רוֹב אִיסוּר חֲשָׁבִינָן לִיה פְּאִילוּ פְּלוּל אִיסוּר
וְאִמְרִינָן דְּנֻדָּא נְהָגָה מִן הָאִיסוּר וּמְחַיֵּיב בְּקַרְבָּן הַפָּה מַה שְׁפָתָב מַר ז"ל וְהִינּוּ מֵאִי
דְּאִמְרִינָן בְּכָרִיתוֹת פְּרָק אִמְרוּ לוֹ לַעֲנִין אֲשֶׁם תְּלוּי דְּחִתִּיקָה מִשְׁתִּי חֲתִיכוֹת שְׁנִינּוּ לְמִמְרָא
דְּדוֹקָא בְּדִישׁ שָׁם אֶחָד שֶׁל אִיסוּר וְאֶחָד שֶׁל הִתְרַח וְלֹא יָדַע אִי חֵלֵב אָכַל אוֹ שְׁוִמָן אָכַל
הוּא דְּמְחַיֵּיב בְּאֲשֶׁם תְּלוּי דְּאִילוּ הִיָּה פֶּאֵן שְׁתִּי חֲתִיכוֹת שֶׁל חֵלֵב וְאֶחָד שֶׁל שְׁוִמָן פִּינּוּ
דְּרוֹבָא דְּאִיסוּרָא נִיגְהוּ מְחַיֵּיב חֲטָאת פְּמִבְּנֹאֵר וּבְפִרְק הַמְּפִלֵת דָּף כ"ט אָמַר ר' יְהוֹשֻׁעַ בֶּן
לוּי עֲבָרָה נִהָר וְהַפִּילָה מְבִיאָה קַרְבָּן וְנִאָכַל הַלֵּף אַחַר רוֹב נְשִׁים וְרוֹב נְשִׁים וְלֹד מְעַלְיָא
יִלְדוּ ע"כ וְכֵן מִתְבָּאֵר מִמֵּאִי דְּקִיָּמָא לֹן הַלְכָה רוֹנַחַת דְּכָל קְבוּעַ פְּמַחְצָה עַל מַחְצָה דְּמִי
מִן הַתּוֹרָה וּבְעֵינָן הֵתֵם בְּפִרְק קִמָּא דְּכַתְּנֻבוֹת דָּף ט"ו מְנָא לֹן דְּאִמַר קְרָא וְאָרַב לוֹ וְקָם
עָלְיוּ וְכוּ' וְרַבְּנָן פְּרִט לְזוֹרֵק אָבָן לְגוּ וּפְרַכִּינָן הִיכִי דְּמִי אִילִימָא דְּאִיכָא תַשְׁעָה גוֹיִם וְכוּ'
לֹא צְרִיקָא דְּאִיכָא תַשְׁעָה יִשְׂרָאֵל וְגוֹי אֶחָד דְּהוּה לִיה גוֹי קְבוּעַ וְכָל קְבוּעַ פְּמַחְצָה עַל
מַחְצָה דְּמִי יְעוּ"ש הָרִי שְׁלָה לְפָנֶיהָ דְּאִי לֹא מִטְעַם שְׁחִידְשָׁה לְנוּ תּוֹרָה דְּכָל קְבוּעַ פְּמַחְצָה
עַל מַחְצָה דְּמִי הִינּוּ אוֹמְרִים דְּנֻדָּא לְיִשְׂרָאֵל פִּינּוּן לְפִי שְׁהִי שָׁם רוֹב יִשְׂרָאֵל וְקִטְלִינָן
לִיה וְלֹא חִיִּישִׁינּוּ לְסַפִּיקָא מִיָּהָא שְׁמָא פְּנוּנְתוֹ עַל הַעֲכוּ"ם הִיָּה וּפְטוּר: וּמַה גַּם לְמֵאִי דְּקָא
מְפָרֵשׁ הַרְמ"ה וְהוּבָא בְּסִפְרָא אֲסִיפַת זְקָנִים פְּוֹלָה שְׁמַעְתָּתָא דְּהָכָא בְּדִלָא יָדִיעַ אִי יִשְׂרָאֵל
הָרַג אוֹ עֲכוּ"ם הָרַג יְעוּ"ש דְּשְׁמַעִינָן מִיָּהָה שְׁפִיר דְּאִי לֹא מִטְעַם קְבוּעַ הִנּוּ קִטְלִינָן לִיה
מְבִלִי פְּנוֹת בְּמָה הַצַּד דְּלִמָּא גְבֵרָא קִטְלִיא נְכָרִי הִנּוּ פְּמִבְּנֹאֵר בְּאִנּוּן דְּדְּבָרֵי הָרַב בְּזָה לֹא
יְכַלְתִּי לְהוֹלְמָם מֵאַחַר דְּעֵינִינּוּ הַרְוֹאוֹת בְּכָל הַגֵּי דְּוֹכְתִי דְּבִין בְּרוֹבָא דְּאִימָא קָמוּ וּבִין
בְּרוֹבָא דְּלִימָיָה קָמוּ כָּל דְּאִיכָא רוֹבָא דְּאִיסוּר דִּינִינָן לִיה פְּאִילוּ נְהָגָה מְנֻדָּא דְּאִיסוּרָא
וְעֵינּוּ בְּשְׁמַעְתָּא דְּפִרְק קִמָּא דְּחֻלוּיִן גְּבִי הִיא דְּמָנָא לֹן דְּאִזְלִינּוּ בְּתַר רוֹבָא דְּבְעִי לְמַפְשָׁטָא
מֵהוֹרַג נְפֶשׁ וְדְּבָרֵי הָרַב בְּזָה צְרִיכִין אֲצִלִי תַלְמוּד עכ"ל: וְדְּבָר שְׁאִינּוּ רֵאוּי לְאִיזוּ מַצְנָה
שְׁנַתְעָרַב בְּרוֹב דְּבָר הָרֵאוּי אִם מִתְבַּטֵּל וְנַעֲשֶׂה פְּהַדְּבָר הָרֵאוּי מְפֹשׁ וּמְצַטְרַף עִמּוֹ לְהַשְׁלִים
הַשְׁעִינּוּר הַצְּרִיף לְאוֹתָהּ מַצְנָה עֵינּוּ לְקָמוּ אוֹת מ"ט: סִימָן לַב בְּשָׂר אֲדָם בְּנֻדָּפְס בְּאוֹת ע"ד
נְכַתְּבוּ הַדְּבָרִים בְּשִׁגְיַת הַמְּעַתִּיק לְכֹן אֲעַתִּיק פֶּה פְּכַתּוּב בְּקוֹנְטְרִיִסִי וְזֵהוּ בְּשָׂר אֲדָם אִם
אִיסוּר יֵשׁ בְּזָה שְׁלֵשׁ דְּעוֹת (א') אִיסוּר מְדֹאֹרֵימָא (ב') מוֹתֵר מִן הַתּוֹרָה וְאִיסוּר מְדְרַבְּנָן (ג')
מוֹתֵר גַּם מְדְרַבְּנָן עֵינּוּ בִּיּו"ד ס' ע"ט וְהָרַב יָד דוּד שָׁם הִבִּיא דְּעַת פְּמָה מְרַבְּנָן בְּתַרְרֵא
דְּסְבָרֵי דְּנִקִּיטִינּוּ לְהַחְמִיר כְּדַעַת הַרְמַב"ם דְּאִיסוּר מִן הַתּוֹרָה עֵינּוּ שָׁם בְּאִנּוּרָה וּמְרָן חִידָא
בְּמַחְזִיק בְּרַכָּה יו"ד ס' ח' אוֹת ב' פְּתַב דְּנִקִּיטִינּוּ דְּאִפִּילוּ מַצְנוֹת פְּרוּשׁ אִין בּוֹ וְכֵן פְּתַב הָרַב
זְרַע אֲמַת בְּחֻלְק שְׁנֵי רִישׁ ס' מ"ח דְּנִקִּיטִינּוּ כְּדַעַת הָרַב פְּרִי חֻדָּשׁ דְּבַתְרָא הוּא וְאָף
לְהַסוּבְרִים דְּאִיסוּר מִן הַתּוֹרָה הָאִרְיָה שָׁם לְהַתִּיר לְתַת לְחוּלָה שְׁאִין בּוֹ סְפָנָה מְבֹשֵׁר אֲדָם
אַחַר שְׁשׁוּרְפִים אוֹתוֹ דְּהוּי עֲפָרָא בְּעַלְמָא וּמְעָרְבִין בְּתוֹכוֹ עוֹד פְּמָה דְּבָרִים וְעוֹד כְּתַב שָׁם
לַעֲנִין אִם בְּשָׂר זֶה הוּא בְּשָׂר מִן הַמַּת עֵינּוּ שָׁם דְּבָרֵי קְדוּשׁוֹ (וּבְזָה רִשְׁמִתִּי לְקָמוּ בְּמַעְרַכַת
הַמ"ם אוֹת צ"ב וְאוֹת צ"ג) שׁוּב הַשְׁגָּתִי סִפְר עָרוּף הַשְׁלַחַן חֻלְק יו"ד וְרֵאוּתִי בְּסִי ע"ט
דְּמִסִּיק דְּהַרְמַב"ם וְסִמ"ג וְסִמ"ק וְהַרְא"ה וְר"י הַלּוּי וְהַרִיטְב"א סְבָרֵי דְּבְשָׂר (אֲדָם) אִיסוּר
מְדֹאֹרֵימָא וְשְׁהַרִיב"ש בְּסִי תְּקִיחָהָרִיף בְּזָה וְהַעֲלָה דְּאָף הַמַּתִּירִים לֹא אִמְרוּ אֵלָא
לְהַלְכָה וְלֹא לְמַעֲשֶׂה וְלַעֲנִין אִי פְּלִיטַת בְּעַלִי חַיִּים אוֹסְרַת עֵינּוּ לְקָמוּ בְּאוֹת קִי"א כֵּן צְרִיף
לְהִיּוֹת בְּנֻדָּפְס בְּאוֹת ע"ד וְעֵינּוּ בְּקוֹנְטְרִיִסִי זֶה לְעֵיל בְּאוֹת ט"ו מַה שְׁרַשְׁמִתִּי לַעֲנִין פְּלִיטַת

בעל חי: סימן לג בל תלין פְּעוֹלַת שְׂכִיר עֵינָן בְּשׂוֹם וּבְחֻנְשָׁן מְשַׁפֵּט סִי' שֶׁל"ט וּבְאִין לוֹ
אִינוֹ עוֹבֵר עָנְיוֹ וְרֵאִיתִי בְּסֶפֶר אֶהְבֵּת חֶסֶד לְהִרְהוֹרֵג הַחֶסֶד בְּעַל חֶפְצָן חַיִּים שְׂיִחְתִּי)
שְׁנַת־עוֹרֵר לְחֻקּוֹר בְּיַשׁ לוֹ שְׁנֵי פּוֹעֲלִים וְאִין לוֹ לְשֵׁלֶם רַק לְאַחַד אִם מְחַוֵּב וּמוֹטָב שְׂיִחְלַק
אוֹ לְהִיפֹךְ לְשֵׁלֶם לְאַחַד הַכֹּל וְיִשְׁאַר רַק לְאוֹ אֶחָד שֶׁל הַשְּׁנַיִ וְנִדְעָתוֹ דְּמוֹטָב שְׂיִחְלַק ע"ש
(בפ"ט ס"ח ובפ"י ס"ק יו"ד) בס' הַנַּ"ל וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לוֹמֵר קִצַּת מְעַרְכִּין ד' ח' ע"א
וּבְגִלְיוֹן הַגְּמָרָא שֶׁם הָאֲרַכְתִּי קִצַּת (וְעֵינָן בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה א"ח ס' תפ"ב סק"ב בסוה"ד
וּבְגִלְיוֹן שֶׁם הָאֲרַכְתִּי ת"ל) ע"כ דְּבָרֵי יְדִידֵי הַרְהוֹרֵג מוֹהַר"ר יַעֲקֹב קַאֲפֵּיל עֶטְקִין אַבְד"ק
אֶסְטְרָאוֹ יצ"ו.

סימן לד בְּנֵי מְקָרָא הֵם הַקְּרָאִים אִם דִּינָם כְּיִשְׂרָאֵל מוֹמֵר אוֹ כְּעַפּוֹ"ם אֲרֻשׁוֹם בְּסִיעֵתָא
דְּשִׁמְיָא אֵינָהּ מְקוֹמוֹת שְׂרָאִיתִי שְׂדַבְּרוּ הַפּוֹסְקִים אִם דִּינָם כְּיִשְׂרָאֵל וְכו' וּבְכָל פֶּרֶט
שְׂאֲרֻשׁוֹם יוֹכֵל הַמְּעֵינָן לְמִצּוֹא דְּבָרֵי חֶפְצָן עַל אֶחָד כְּפֶה וְכַמָּה סְפָרֵי דְּבִי רַב שְׂדַבְּרוּ בְּאוֹתוֹ
עָנְנוּ אַף אֲנִי לֹא אֲמַרְתִּי אֲלֵא לְהַזְכִּיר וְלִפְתוֹחַ פֶּתַח כְּחֻדָּה שֶׁל מַחֲט לְהַקֵּל עַל הַמְּעֵינָן וְמִי
שְׂיִצְטָרֵף לוֹ לְעֵינָן בְּאֵינָהּ דִּין מְהַרְשׁוּם בְּכַתֵּב יַעֲיִין בְּאוֹתוֹ עָנְנוּ בְּסֶפֶרֵי הַפּוֹסְקִים וְיִהְיוּ
סְפָרֵי הַפּוֹסְקִים נִפְתָּחִים לְפָנָיו כְּפֶתַח חוֹ שֶׁל אוֹלָם וְלִמּוֹדְעֵי אֲנִי צָרִיף כִּי אִין כְּנִגְתִּי לְהַשְׁפִּיל
כְּבוֹד הַבְּנֵי מְקָרָא הַלְלוּ הַחַיִּים אֲתָנוּ בְּיָמִים הָאֵלֶּה וּבְזִמְנָן הִנֵּה בְּאַהֲבָה וְאַחְנָה פְּלוּם וְרִיעוּת
וְאִינָם מְזוֹלְזָלִים בְּכְבוֹד חֻכְמֵי יִשְׂרָאֵל רַק בְּנִימוּסִיָּהוּ אֲזִלִּי וְאוֹחְזִים מְעַשִּׂי אַבּוֹתֵיהֶם
בִּידֵיהֶם וְלֹא לְקַנְתָּר אֶת יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים אַף אִין מִשׁוֹא פְּנִים בְּדִין וְעֵלֵינוּ לְבָאָר בְּעֶזְרַת
הַבּוֹרָא יִתְבָּרֵךְ דִּינָם וּמְשַׁפֵּטֵם בְּכָל דְּבָר וְדָבָר (בְּדְבָרִים שְׁמוֹתָר לְנוּ לְעֵשׂוֹת כְּכֹה עפ"י
חֻקֵּי הַמְּשַׁלָּה יר"ה) לְדַעַת מַה יַּעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל אֲנַחְנוּ הַמְּאַמְיָנִים בְּתוֹרָה שְׁבַעֲלָ פֶה וְהִיא
חַיִּינוּ וְאוֹרֵף יְמֵינוּ וְאִם הֵם נָטוּ בְּזֶה מְדָרְף הָאֲמַת לְפִי קְבֻלְתֵּינוּ הָאֲמַתִּית וְהַנְּצַחִית יְהִי
לְהֵם אֲשֶׁר לְהֵם וְאַנְחָנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִכַּת הַרְבָּנִים בְּשֵׁם תוֹרַתֵּנוּ וּשְׁבַכְתָּב וְשְׁבַעֲלָ פֶה נִדְגָלוּ
לֹא נָטָה יָמִין וּשְׂמָאל אֲנַחְנוּ וְזָרְעֵנוּ וְזָרַע זָרְעֵנוּ מִעֵתָהּ וְעַד עוֹלָם וּבְכֵן עֲמוּד וְנַעֲשֶׂה
מְלַאכְתֵּינוּ מְלַאכְתָּ שְׂמִים וּבָא לְצִוּוֹן סְפָרֵי דְּבִי רַב הַמְּדַבְּרִים בְּכָל פֶּרֶט וּבְכָל דַּת וְדִין וְזֶה
הַחֲלִי בְּעֶזְרַת צוּרֵי נְגוּזָלִי: א) לְצַרְפָּם לְזִמְמוֹן וְלְכָל דְּבָר שְׂבַקְדוּשָׁה נִשְׂאָל עַל זֶה הַרְמַב"ם
בְּשׁו"ת פֶּאָר הַדּוֹר ס' ע"א וְהַשִּׁיב וְנ"ל מֵהִיכָא תִּיתִי שְׂיִשְׁלִימוּ בְּהֵם מְנַן מֵאַחַר שֶׁהֵם
אִינָם מוֹדִים בְּדְבָרֵי חו"ל וְא"כ וְדַאי כִּי אִינָם מְשַׁלְּמִין הַמְּנַן וְרֵאִיָּה לְזֶה מִמָּה שְׂאֲמָרוּ
בְּעִירוּב אוֹ בִּיָּד מִי שְׂאִינוּ מוֹדָה בְּעִירוּב וְכו' אִינוּ עִירוּב וְכָל שְׁכָן אֵלּוּ שְׂאִינָם מוֹדִים
בְּחֻקִּים אֵלּוּ כָּלל בְּוֹדַי שְׂאִינָם מְצַטְרְפִים לֹא לְמַנְן לְקַדִּישׁ לְתַפְלָה וְלֹא לְזִמְמוֹן וְלֹא
לְשׁוֹם דְּבָר וְאַפִּילוּ יִהְיֶה מֵאָה כָּלָא חֲשִׁיבֵי דְּהֵם אִינָם מְשַׁגְּיָחִין בְּדְבָרֵי רז"ל כָּלל כִּי אִם
מַה שְׂיִרְאָה לְהֵם מִהַכְּתוּבִים וְאִין מְשַׁיְמִין לֵב עַל כָּל הַחֻקִּים וְהַמְּשַׁפֵּטִים אֲשֶׁר צוּוּ רַבּוֹתֵינוּ
ז"ל וְמִי שְׂאִינוּ מוֹדָה בְּדְבָרֵיהֶם אִיכְכָה נוֹכַח לְהַצְטָרֵף עִמָּהֶם בְּדְבָר אֲשֶׁר הֵם תִּיקְנוּ וְאֵלּוּ
אִינָם מוֹדִים וּבְוֹדַי אֲסוּר הוּא עכ"ל וְהִבִּיא תוֹרֵף דְּבָרֵי בְּקִצְרָה הָרַב בֵּית עוֹבֵד בְּדִינִים
הַשְּׂיִיכִים לְאֲמִירַת קַדִּישׁ אוֹת י"ט גַּם הָרַב פֶּתַח הַדְּבִיר בַּח"ב בְּסִי' קצ"ב אוֹת ד' (בד"ה
בְּאוֹפֵן דְּדַעַת הַרְאָב"ד) הִבִּיא דְּבָרֵי הַרְמַב"ם הַנַּ"ל לְלַמּוֹד מְדְבָרֵי שְׂפּוֹבֵר דְּעִיקָר מְצַנֵּת
זִימוֹן הִיא תְּקַנְתָּא דְּרַבְּנָן וּשְׁקִיל וְטָרִי לְצַדֵּד לְהַסְכִּים דַּעַת הַרְמַב"ם לְדַעַת הַגְּדוֹלִים
שְׂהִבִיא שֶׁם דְּסוֹבְרִים שְׂזִימוֹן הוּא מְדַאוּרִיָּתָא: גַּם בְּסִי' קצ"ט אוֹת ג' עַל מַה שְׂפֶסֶק מְרֵן
כּוֹתִיב בְּזִמְנָן הִנֵּה הָרִי הוּא כֹה כְּעַפּוֹ"ם הִבִּיא שֶׁם בְּשֵׁם נִימוּקֵי הָרַב הַקְּדוֹשׁ מוֹהַר"ר שִׁיטֵּל
בְּסֶפֶר חַיִּים שְׁנִים יִשְׁלֵם שְׂכָתָב נִרְאָה לִי שְׂגַם הַקְּרָאִים בְּזִמְנָן הִנֵּה הוֹאִיל וְאִינָם מְבָרְכִים

בינם לבין עצמם רק בפני ישראל מפני הבושה ודרכי שלום אין מומנין עליהם בזמן
הזה עכ"ל ואחר שנשא ונתן (הרב פתח הדביר) בעניינים אלו הביא בדרף ט"ז ע"ד
תשובה פתיבת יד הנקראת באר מים חיים להרב מוהר"ש ויטל בסי' ל"ו שכתב שמתוך
תשובת הרמב"ם באיגרותיו ורבינו האי גאון והרא"ם והרב מוהריק"ש נלמוד שבזמן
הזה שאין מתנהגים עמנו פשוטה ואין נשמעים אלינו ואדרבא מחרפים ומגדפים בפני
האנמות וביום טוב שלנו עושים מלאכה בפרהסיא אין להקל למול את בניהם בשבת וכו'
ובדרף י"ז ע"א דקדק על דברי הרב שבספר חיים שנים הנ"ל דממה שכתב שקראים בזמן
הזה הואיל ואינם מברכים בינם לבין עצמם וכו' אין מומנין עליהם משמע דדוקא על
הקראים שבזמנו שהיו מחרפים ומגדפים הוא דאמר שאין מומנין עליהם אבל הקראים
שבזמן הרמב"ם שלא היו מחרפים ומגדפים כמו שהעיד עליהם הרמב"ם הנה מותר
לצרפם לזימון וקשה דמדברי הרמב"ם בס' פאר הדור הנ"ל מתבאר דאף בזמן שאין
מדברים תועה על הרבנים שבדור עד שראויים הם לחלוק להם כבוד וכו' כמו שחלק
להם כבוד הרמב"ם באיגרותיו בכל זאת אינם מצטרפים לזימון מטעם שהם אין מודין
בזה וכיון שאין מאמינים שצריך עשרה לקדושה או שלשה לזימון אין מצטרפים עמנו
ואיך קאמר הרב הקראים בזמן הזה וכו' דמשמע שהקראים הקדמונים היו מצטרפים
לזימון ואחר שנשא ונתן הסכים לומר דמה שכתב הקראים שבזמן הזה לאו דוקא הוא:
שוב הביא מה שכתב הגאון מוהרש"ז בש"ע שלו (על דין זה דכתיב בזמן הזה אין מומנין
עליו) אבל צדוקי מומנין עליו אם חבר הוא ותמה עליו שדבריו הם היפך תשובת
הרמב"ם הנ"ל ומאי דמשמע שדן את הצדוקי ככתיב שבזמן התלמוד דאמרנו דמומנין
עליו ואוקי לה אביי בד' מ"ז ע"ב בכתיב חבר קשה דבשלמא כותי בזמן שהיו מחזיקים
אותו כגור אם הנה חבר הנה פשר לזימון כיון שהיה כישוראל גמור שמאמין בכל דרשות
חז"ל אבל צדוקי מה יושיענו מה שהוא חבר מאחר שאינו מאמין בצירוף זימון וכן
הקשה על הרב גזירות שמשון שהצריך עיון על הצדוקים בזמן הזה לענן זימון דלפי
האמור הרי פשיטא ליה להרמב"ם דאינו מצטרף משום שאינו מודה בצירוף אלו תורף
דב"ק: ועל מה שכתב הרב מוהר"ש ויטל דקראים בזמן הזה אין מומנין עליהם הקשה
הרב פתח הדביר שם בתחלת האות דמשמע דדוקא הקראים שבזמנו הוא שיש לפסלן
לזימון אבל הקראים הראשונים היו פשרים לצירוף זימון אלמא דקראים הראשונים
עדיפי מהאחרונים ואילו מדברי הרמב"ם בריש פרק שלישי מהלכות ממרים איפכא
מסתברא שהרי כתב לחלק בין צדוק ובייתוס עצמם שהם התחילו לכפור בתורה שבעל
פה לבין אלו הקראים שהדיחו אותם אבותיהם והם פתינוק שנשפה לבין העכו"ם וכו'
וכן מתבאר מדברי הרמב"ם באיגרותיו ד' ע"ה ואחר שנשא ונתן עוד כתב בדרף ט"ז ע"ד
ליישוב דהרב מוהרש"ו דקדק לכתוב הקראים שבזמן הזה וכו' פלומר שאף שבזמן
הרמב"ם היו טובים מהראשונים אף עתה מוחלפת השיטה וכו' עי"ש דב"ק וחידיוש הוא
שלא הזכיר שכן כתב רבינו בצלאל בתשובה סי' ג' לחלק בין הקראים שבזמן הרמב"ם
ובין הקראים שאחר זמנו שקילקלו מעשיהם וכו' כמו שכתבו רבני האחרונים בשמו
בכמה מקומות וכתבו כן גם בשם הרב המבי"ט בח"א סי' ל"ח ובשם הרב מוהרש"ג ואם
ירצה ה' יבא דב"ק להלן בס"ד ועיין במה שהבאתי בקונטרס הערות לחלקי הפללים
בריש סי' ס"ד ובמה שכתבתי שם בס"ד: ב) לילד בניהם בשבת כתב הרב מגן אברהם

בסי' ש"ל סק"ד בשם הרב פנסת הגדולה דמותר לילד בנ"י הקראים פיון דמנטרי שבת וכתב הרב מחצית השקל דדוקא בדבר שאין בו חילול שבת פגון שפכר ישבה על המשבר דאז מתירין משום איבה דלדידהו ליפא למימר דמי שאינו משמר שבת אין מחללים וכו' דהא שומרים שבת אבל דבר שיש בו משום חילול שבת דלא הותר משום איבה וכדכתבו התוספות ודאי גם בקראים אסור והרב יקהיל שלמה בסי' ש"ה ד' ל"ח ריש ע"א הביא מה שכתב הרב מגן אברהם בשם הרב פנסת הגדולה וכתב על זה אבל מוהר"א הלוי בספר גינת ורדים חלק א"ח פלל ג' סי' א' כתב דאין הוראה זו נכונה וכן נראה דעת הרב יד אהרן שהביא הא דמוהר"י הלוי לבסוף ולא פליג עליה והרב מוהר"י אלפאנדארי בס' פרת יוסף בליקוטים סוף הספר בדרך קמ"ו אות ל"א כתב בשם הרב פנסת הגדולה ביו"ד סי' קנ"ד בהגהת בית יוסף אות יו"ד שמנהג קושטא שמיילדת הולכת לביתם לקבל הולד של בנ"י הקראים בשבת (ספר פנסת הגדולה שבידי הוא דפוס קושטא דינא ישן ונשמט שם מס' לק"ט עד סוף סי' קנ"ט ולא מצינא לאישתעווי ניתי ספר וניחזי אם המנהג הוא גם לחלל שבת עבורן או דוקא אחר שישבה על המשבר כמו שכתב הרב מחצית השקל) וקצת תימה על הרב פרת יוסף שלא הזכיר דברי הרב בגינת ורדים שכתב שאין הוראה זו נכונה כנז"ל: והרב פתח הדביר בריש סי' ש"ל כתב בשם הרב בית עובד בחידושו על הש"ע בכתיבת יד (על מה שכתב הרב מגן אברהם בשם הרב פנסת הגדולה דמותר לילד בשבת בנ"י הקראים) דלפי מה שהעלה הרדב"ז בתשובתו אשר בתשובות רבינו בצלאל בסי' ג' והיא בתשובות הרדב"ז התדשות ח"ב סי' תשצ"ו בשם הרמב"ם בתשובה בדין אם למול בניהם בשבת וכפי מה שכתב גם הוא שם העלה שהקראים מחללי שבת הם במלאכות שהן מדרבנן ואף במלאכות שהן של תורה דאיתין מדרשה עיין שם בסוף התשובה אם פן עדין צריך לימוד אם היה מותר לילדם בשבת ועיין בספר דינא דחיי ח"א ד' מ"ה ע"א וע"ב מה שהאריך בזה אלו דברי הרב בית עובד: ועל זה הביא הרב פתח הדביר תנרף דברי הרב גנת ורדים והוא שכתב ששמע באומרים שלדעת המתירים למול בנ"י הקראים בשבת אם יספמו גם על הפריעה הוא הדין שמותר לדעתם לילד בניהם בשבת ודחה דבריהם דדוקא גבי מילה ראוי להקל למול בשבת משום קיום מצוה פיון שמתרצים גם לפריעה ואין שום חילול שבת אבל לחלל שבת בשביל הצלתן מהספנה זה לא יתכן שלא התירה תורה לחלל שבת מפני פיקוח נפש אלא לשומר את השבת והרי הרדב"ז כתב דאף שמותר למול בניהם מכל מקום הם מאותם שמורידים כו' ואין לחלל שבת להצילה מידי ספנה וכל זה מסייע להרב בית עובד שהרי אף להמתירים למול את בניהם אסר הרב גינת ורדים לילד את בניהם שוב הביא מה שכתב בגנת ורדים דאין הוראת הפנסת הגדולה נכונה וכו' ועל זה טרח וכתב דברי הרב בכנסת הגדולה יו"ד סי' קנ"ד שלפיהן נסתלקו השגות הרב גנת ורדים ומסקנת הרב פתח הדביר שם בעמוד ג' היא שאם הם שומרי שבת ומתנהגים בתמימות ואינם מזלזלים במועדים שלנו בזה דוקא הוא שכתב הפנסת הגדולה שמותר לילד בניהם וכו' אלו תנרף דב"ק: ובספר בית מאיר בחלק א"ח סי' ש"ל כתב שנסאל מרבינו עקיבא אייגר שנתקשה בדברי המגן אברהם הנ"ל דמשמע דהיכא דאיכא חילול שבת אסור ואמאי הלא הקראים מיקרו ישראל מומר ולהרמב"ם תיבוק שנסובה ולהנ"י אם גדלו וראים דת ישראל מיקרו מומרים עיין שפתי פהן יו"ד סי' קנ"ט סק"ו על פל פנים הקא

לגבי הנלד מיקרי ודאי תינוק שנשפה והוי ישראל מעליא לחלל עליו שבת וכן הדין לכאורה במומרת מעופרת וכו' והגאון המחבר השיבו מה שנתקשה במגן אברהם ורוצה לומר דעל עובר מקראים מחללין מפני שאינו אלא פתינוק שנשפה מה דפשיטא למר מיבעי לי טובא ואף איפקא מסתברא דמה בכה שאין דינו פנקרי גמור מפל מקום פיון דכל עיקר היתר החילול הוא פדי שישמור שבתות הרבה ותינוק שנשפה תיתי מהי תיתי הוא בתזקה שלא ישמור שבת פיון שנשפה בקטנותו וסובר שעפ"ם הוא ואף ששמואל למד היתר החילול מקרא דוחי בהם מפל מקום מסתמא לא פליג לדינא על התנא שלמדו מושמרו ומודה שכל מי שהוא בתזקת ודאי שלא ישמור אין לחלל עליו וכן במומרת מעופרת וכו' והאריה בתשובתו ורבינו עקיב"א השיב על דבריו דלבו מהסס טובא וכו' וחסר הגאון המחבר להשיבו מה שלבו מהסס במה שלא הספמתי לדעתו לחלל שבת על התינוק שנשפה וכו' וכו' חלילה תינוק פנה דינעין שישאר מטומע בין העפ"ם לחלל עליו שבת וכו' והאריה קצת ולא נמצא שם שחזר רבינו עקיב"א להחזיק דבריו הראשונים וכנראה שתיקתו הודאה היא לדברי המחבר שאין דעתו נוחה להתיר לחלל עליהם את השבת דאף אם נחשוב אותם כתינוק שנשפה הדין נותן שלא לחלל עליהם את השבת: ג) צדוקי הרי הוא כישראל מבטל רשות אבל עירוב אינו מועיל פיון שאינו מודה בעירוב (ש"ע א"ח סי' שפ"ה) ואף שמחלל שבת באיסורין דרבנן אנוסים הם ומנהג אבותיהם בידיהם (באר היטב) ומדין זה למד הרב משנת ר' אליעזר בח"א סי' צ"ו לגדונו (אשר ארשום להלן בס"ק כ"ט בסיעתא דשמיא) והזכיר דברי הרמב"ם בזה הרב כפתור ופרח בפרק החמישי קרוב לסופו והרב פתח הדביר בסי' קצ"ט ד' ט"ז ע"ד: ד) חמץ של בני מקרא שעבר עליו הפסח אם דינו כחמץ של ישראל ואסור בהנאה פתבתי בס"ד בקונטרס אסיפת דינים במערכת חמץ ומצה סי' ח' אות ט' באורח ושמ הבאתי דברי גאוני דורנו יצ"ו בדין זה עי"ש: ה) אסור לומר לצדוקי לעשות מלאכה ביום טוב ע"ש קל"ד ת"י קס"א ועי"ו ד סימן קנ"ט פה הם דברי הרב מגן אברהם בהלכות שבת סי' ד"ש סק"ח ולא הנה ידענא פתרון מלת ע"ש קל"ד (ומפרשי דבריו הרבנים פרי מגדים ומחצית השקל סגר עליהם המדבר בזה) עד שראיתי דברי הרב קנין פירות במערכת יום טוב אות ל' ומדבריו למדתי שטעות נפל בדברי הרב מגן אברהם ומחת ע"ש צריף להיות מ"ש וכונתו על ספר משפטי שמואל ומלת ת"י היא ראשי תיבות "תנמת" ישראלים ואלה דברי הקנין פירות אסור לומר לצדוקים לעשות לנו שום מלאכה ביום טוב תנמת ישראלים סי' קס"ו וכן הוא במשפטי שמואל סי' קל"ד עכ"ל ואף אם ספרים אלו לא היו בידי הרב מגן אברהם מסתמא ראה פן בכנסת הגדולה (אין אתי חלק א"ח) שכן דרכו בקודש כמו שפתבתי בקונטרס פללי הפוסקים סי' ט"ו אות כ' וכן ראיתי להרב באר היטב בריש סי' תקכ"ו שכתב בשם הרב כנסת הגדולה (על מה שכתב מרן מת המוטל לקברו ביום טוב ראשון לא יתעסקו בו ישראל) ועל ידי הקראים נמי אסור משום ולפני עור עכ"ל וזה לשון הרב פחד יצחק במערכת הקו"ף (קראים) קראים כישראלים הם ואסור לומר להם שיעשו מלאכה ביום טוב משפטי שמואל סי' קל"ד בנימן זאב סי' ת"ה ות"ז בשמו ובשם מוהר"א ירושלמי וכן מתבאר מדברי הרב תנמת ישראלים סי' קס"ו עי"ן ש"ע סי' תצ"א ובפירוש גור אריה לוי שם אות א' ובכנסת הגדולה שם אות א' עכ"ל: ו) במאי דקיימא לן בסי' תקי"ב סעיף א' דאסור לבשל ביום טוב

לצורך מצרי כתב הרב בתי פנסיות בשם הרב פנסת הגדולה שרבינו בצלאל בתשובה סי' ג' פתב בשם הרדב"ז דאסור לבשל לצורך הקראים ושבבתשובות הרב מוהרש"ך בח"ג סי' ט"ו פתב בשם הרב מוהר"ש גאביוזון שלדעת הרב מוהר"ש חאקאן הלוי מותר לבשל ביום טוב לצורך הקראים ודברי הרדב"ז פבר נדפסו בתשובותיו התדשות ח"ב סי' תשצ"ו עי"ש שהאריה: ז) צדוקי ובנייתוסי שחיטתו אסורה אלא אם פן שחטו ואחרים עומדים על גביהם וגם בדרקו להם ספין מרן בש"ע יו"ד סי' ב' סעיף מ' וכתב הרב שפתי פהן בס"ק כ"ד מיהו פל זה מדינא אבל בתשובת רבינו בצלאל סי' ג' פתב דהיינו דווקא בצדוקי ובנייתוסי שבזמן הקודם וכו' אבל אלו הקראים שבזמן הזה שקלקלו מעשיהם וגם אין אוכלים משחיטת ישראל שחיטתם אסורה אפילו ישראל עומד על גביו ורואה ששחט יפה עכ"ל ונהביאו תנרף דב"ק הרבנים באר היטב שם וחקמת אדם בכלל א' סעיף ח' ונחלקו בדין זה הרבנים פרי חדש בס"ק כ"ו ופרי תואר בס"ק י"א וכתב מרן חיד"א בברפי יוסף שם וז"ל הקראים שבזמננו אפילו בדרקו הספין ונתנו לו ואפילו ישראל עומד על גביו מתחלה ועד סוף שחיטתו פסולה קיצור תשובת הרב פנסת הגדולה יו"ד בסוף ספרקול פן לוי סי' ט' וכן פתבו הרב המבי"ט ורבינו בצלאל הביא דבריהם הרב פרי חדש וכן הרדב"ז פתב בתשובה סי' תשצ"ו ד' ל"ה ע"א והכי נקיטנו דלא פהרב פרי תואר ושם בשיורי ברכה פתב שתשובת הרב פנסת הגדולה שבס' קול פן לוי נדפסה בס' בעי חיי (בחלק יו"ד) בחלק עץ הדעת סי' יו"ד ושם מסיק לאסור פהרדב"ז עי"ש וחדווש הוא שלא הזכיר דברי רבינו עובדיה בפרק קמא דחולין משנה ב' (אמאי דתנן הפל שוחטין) ואלו הצדוקים שאנו קורים להם קראים שאינם מאמינים בתורה שבעל פה שחיטתו פסולה אלא אם פן ישראל עומד ורואה השחיטה מתחלה ועד סוף עכ"ל ומתבאר שפסוק שאם ישראל עומד על גביו ורואה השחיטה מתחלה ועד סוף שחיטתו פשרה ובנדאי שפונתו שישראל בודק ספין ונותן לו וזה נכלל במה שפתב שישראל רואה השחיטה מתחלה ועד סוף.

גם מדברי הרדב"ז בתשובות התדשות סי' תקב"ן נראה פן שפעל מה ששאל אם מותר לאכול גבינות הקראים השיב שאם מעמידים אותה בקיבה עצמה כמו שעושה הישראל מותר דפירשא בעלמא היא ואם מניחים בתוך העור שלה ומולחים אותה לא מיבעיא אם היא קיבת גבלה וכו' אלא אפילו עור קיבת שחוטתה פי השחיטה שלהם אם אין ישראל עומד על גביו ובודק ספין ונותן לו אינה שחיטה פלל עכ"ל משמע דאם ישראל עומד על גביו שחיטתו פשרה אם בודק ספין ונותן לו ולפי הנראה זהו שלא כמשמעות דברי מרן חיד"א בשם הרדב"ז בסי' תשצ"ו שפסגנון לשונו נראה שדעת הרדב"ז היא שגם אם ישראל עומד על גביו ובודק ספין ונותן לו לא מהני פלל: וכתב הרב יד דוד באות י"א שדברי הרב המבי"ט (שרמז בברפי יוסף) הם בחלק א' סי' ל"ז גם בחלק ב' סי' ל"ח פתב אלו הקראים המחללין את המועדות פאילו מחללין שבתות וכאילו כופרין בכל התורה פולה ויינם יין נסוף עכ"ל ונהביא דבריו הרב פרי חדש וסיים על זה ואם פן שחיטתו אסורה בכל גוונא וכתב הרב מסגרת השלחן בדרף ד' סוף ע"ג בשם הרב בית הלל הקראים בזמן הזה שאין יראים מחכמי ישראל ועוברים באיסור דרבנן בחילול שבת פפרהסיא פשוט דאסור לאכול משחיטתם אפילו ישראל עומד על גביו ובודק לו ספין וכן פתב רבינו בצלאל והובא בשפתי פהן וכן פתב הרב המבי"ט בח"א ובח"ב וכו'

ובסיום דבריו הביא הרב מסגרת השלחן מה שכתב בברכי יוסף דהכי נקיטינו דלא פהרב פרי תואר גם בשו"ת מלאכת שלמה קמחי בחלק יו"ד סי' ד' דף ח' (בד"ה וכן ראיתי) כתב בשם הרב בית לחם יהודה סי' ב' שהעיד שפול האחרונים סוברים פדעת רבינו בצלאל שהקראים בזמן הזה שחיטתם אסורה ובאשילי החדשים דפוס רא"ם יש חידושים המכונים בשם מילואים (לרב גדול שהעלים שמו) כתב על דברי הרב שפתי פהו בענין זה וז"ל דדין צדוקי ובייתוסי דין כותים קודם גזרה וכו' זה באמת צריך עיון איך אפשר להשוותם יחד הלא הכותים לפני הגזרה הסתירו מעשיהם ונהגו בערמה ועליהם יש לומר פי יבטחו בערמתם ויחשבו בלבבם שיאמינו בהם וגם מירתתי פן יגלה עונם ויתפסו במזימותם וכאשר נגלה עונם באמת גזרו עליהם והצדוקים מעולם לא העלימו את חטאתם ולא בושו למרות את תורה שבעל פה לעיני כל ישראל ואין ראוי להאמין בהם כלל וגרועים הם מהכותים לפני הגזרה וכל זה ידוע לכל יודעי תולדות בני עמנו לפני חרבן הבית ורק בימי אליכסנדר נצבו הכותים בצרים לישראל ואחר זה נכנעו ולא כן הצדוקים מעולם לא חדלו לשנוא את ישראל עד פי התבוללו בעמים ונמחה שאריתם מישראל גם מה שכתב רבינו בצלאל דצדוקי ובייתוסי בזמן הקודם שהיו להם כמה מדות טובות וכו' למד זכות על הכופרים בהשאת הנפש ובתורה שבעל פה וגם דדפו והדפו באיבה את אחיהם ושחתו לחמם עכ"ל ועיין להגאון מוהר"י בכרתי שם ס"ק ב': ח) פת של קראים כתב הרב פרי חדש ביו"ד סי' קי"ב סק"ב יש להחמיר לאסור פתם דומיא דעכומ"ז ובתשובת מבי"ט ח"ב סי' ל"ח הביא בשם תשובת הר"ש ואלו הקראים המסללין את המועדות כאילו מסללין שבתות וכאלו כופרים בכל התורה כולה ע"כ והרב קהל יהודה בד' מ"ג ע"ב פתב ושמעתי מקשים עליו ממה שכתב האורחות חיים על שם הרמב"ם הביא דבריו הרב בעל פנסת הגדולה לקמן סי' קל"ד בהגהת בית יוסף אות א"ך דיינו של קראים אין בו משום איסור ואחרונים לא החמירו אלא משום דאינו מקפידין על מצע עכומ"ז דמשמע דאי לא האי טעמא הנה שרי ולית בהו משום חתנות: ט) גבינות של הקראים נשאל הרדב"ז בתשובות החדשות סי' תקב"ן אם מותר לאכלן והשיב אם מעמידין אותה בקיבה עצמה אף אם היא קיבת גבילה לא חיישינו לה דפירשה בעלמא היא אבל אם מניחין הקיבה בתוך עורה ומולחין אותה ביחד יש לחוש דמליח פרותם ואסור להעמיד באותה קיבה לא מיבעיא אם היא קיבת גבילה דאיכא משום גבילה ומשום בשור בחלב דעור הקיבה הוא רך ונקרא בשור אלא אף עור קיבת שחוטה השחיטה שלהם וכו' אינה שחיטה ואף בעור קיבת שחוטה שלנו אסור משום בשור בחלב וכו' הילכך אם ברור שמעמידין בקיבה ואין מולחין הקיבה בעורה, מותר לאכול מגבינתם ואם מעמידין בעור אף בשל שחיטתן אסורה בכל שהוא ואם ספק נראה לי שהוא אסור כיון שאין נזהרין על אכילת בשור בחלב ולית להו אלא קרא פדכתיב לא תבשל גדי בחלב אמו ואינם מקפידין בעור הקיבה ואסור בכל דהו עכ"ל והביא דבריו בקצרה הרב פנסת הגדולה ביו"ד סי' קט"ו הגהת בית יוסף אות כ"ח ואות כ"ט וכתב בשם ספר הזכרונות ד' כ"ה ע"ב שאסור ליקח גבינה שאינו נזהר מסתם יינם ושם כתב הטעם מפני שהם רגילים בחומץ יין לקיים חלב הקיבה (העמקתי פכתוב שם ומובן שיש חיסור לשון).

(י) בן מקרא שהביא גבינות פשרות בלי חותם התירו אותם על ידי שישבע הקראי בן כתב הרב ישרי לב ד' ט"ו ע"א אות א' בשם מרן חיד"א ב"חיים שאל ח"א סי' ע"ד סעיף ט"ו ואינו מצוי אצלי לעיין בדב"ק אם הזכיר דברי הרב פנסת הגדולה ביו"ד סי' קכ"ד הגהת בית יוסף אות כ"ב וז"ל וגם אני שמעתי בימי חרפי דהרבנים הגדולים מוהר"ר שמואל יפה ומוהר"ר אליאז בן חיים היו מתירים לאכול גבינת הקראים שהיו משביעים אותם שהיא פשרה ועבדי עובדא בנפשניהו לאכול גבינת הקראים על ידי שבועה והעליתי בתשובה דלענין מעשה יש לחוש לדברי הרב בספר ב"דק הבית עכ"ל והביא דבריו הרב זכור לאברהם בחלק א' בהלכות יין נסוף סי' קכ"ד דף רל"ו סוף ע"ב ומה שרמז למה שכתב בתשובה הלא היא בספר בעי חיי סי' קנ"ח כמו שכתב בשמו הרב עיקרי הד"ט בחלק יו"ד סי' ט"ז אות ג' שאחר שנשא ונתן בההיא דפרק קמא דיומא שהיו משביעין את הפהן גדול ופלפל בדברי המפרשים והפוסקים בענין זה סיים לענין דינא מי ימלל נגד רבן של ישראל (הוא הקדוש מרן בב"ד הבית) ומה גם דאף מרדכי"ז ח"ב סי' ר"מ נראה שאף שמן הדין מותר מ"מ אין ראוי לאכול משלהם אפילו בשבועה כיון שהם אינם אוכלים משלנו אפילו בשבועה והרב ערוך השלחן בסימן קט"ו אות ה' אחר שהעתיק תנורף דברי הרדב"ז שפסימן תקנ"ב הנ"ל כתב ועיין בספר בני דוד ד' נ"ב וכתב הרב פנסת הגדולה בתשובתיו סי' קנ"ח דמדברי הרדב"ז בתשובות רבינו בצלאל נראה דנאמנים בשבועה עי"ש וכן כתב הרדב"ז ח"ג תקכ"ח שהלוקח מהם צריך לישבע שלא נגע בהם עכו"ם עי"ש עכ"ל הרב ערוך השלחן ולא ידעתי למה לא הביא סיום דברי הרב פנסת הגדולה (שכתב בשמו הרב עיקרי הד"ט הנ"ל) שאף שמן הדין מותר אין ראוי לאכול משלהם אפילו בשבועה וגם מה שכתב צריך לישבע שלא נגע בהם נכרי לא ידעתי גייעה בגבינה מה טיבה: (יא) לענין יינם וכן לענין מגעם כיון שלנו כתב הרב פנסת הגדולה ביו"ד סי' קכ"ד בהגהת בית יוסף אות, כ"א פתוב באןרחות חיים בשם הרמב"ם יינם של קראים אין בו משום איסור אף דלית להו משום ולפני עור לא תתן מכשול מהימני אחמרא כל שכן היכא דאינהו שתו מיניה דהא אינהו בדילי ממגע עכו"ם ואי משום אמהתא אי איתא להא ודאי דאיכא למיחש למגען אי אינהו לא קפדי במגע אמהות ב"דק הבית והיא באגרות הרמב"ם סי' י"ד הובאה במוהר"ר בצלאל סי' ג' וכן כתב רבינו שמשון בתשובה הובאה במהר"ם מיטראני ח"א סי' ל"ח ובמוהר"ר בצלאל שם וכן כתב הר"ש חקאן הלוי בתשובה הובאה במוהר"ר בצלאל שם עיין במוהרש"ך ח"ג סי' ט"ו ובדרישה סי' א' פתוב בשם רש"ל דמותר לשתות עמקם יין של ישראל אבל יינם אסור מפני שאין מקפידין על מגע עכו"ם וכן כתב מוהר"ם וכן הביא טורי זקב בסי' ב' בשם רש"ל וכתב בן גם הבית ח"דש ועיין בהגהת דרישה ובאות כ"ב כתב שמעתי דיש שהיו שותים יינם של קראים כל שנשבע בעל היין דלא נגע בו ואני קראתי עליו תגר וכו' ב"דק הבית סוף סי' קכ"ח עיין במוהר"ב סי' ג' ובנדאי דאיירו בקראים שאין נזהרין על מגע עכו"ם או מגע שפחות או שאינו שותה ממנו דאלה כפר כתב בסי' זה בב"דק הבית דמותר ומתוך דברי הרדב"ז בתשובה שהובאה בתשובות מוהר"ר בצלאל סי' ג' דקדקתי שדעתו להאמינם בתשובה (בשבועה) פאותם שהיו שותים יינם של קראים בשבועה וכ' הרב בס' בדה"ב ומ"ש דכתבתי בתשובה מחלק יו"ד וגם אני שמעתי בימי חרפי דהרבנים הגדולים מוהר"ר שמואל יפה ומוהר"ר אליהו

בן חיים היו מתירין לאכול גבינת הקראים שהיו משביעין אותם שהוא פשר ועבדי
עובדא בנפשיותו אכול גבינת הקראים על ידי שבועה והעליתי בתשובה הנז' דלענין
מעשה יש לחוש לדברי הרב בספר בידק הבית עכ"ד: ובגקודות הפסוק שם על דברי הרב
טורי זקב בס"ק כ"א פתב בשם הגהות רש"ל דהקראים דינם פגר תושב ומותר לשמות
עמו יין של ישראל פן צ"ל ובספרי הארכתי בדין הקראים וכאן אכתוב בקצרה דעת
מוהרש"ל והבית חדש דמותר ומשמע מדבריהם דעדיפי מגר תושב וכן פתב באורחות
חיים על שם תשובות הרמב"ם אף בתשובות הרב המבי"ט ח"ב סי' ל"ח הועתקה תשובת
רבינו שמשון וז"ל הקראים המסללין את המועדות פאילו מחללים שבתות פאילו כופרים
בכל התורה פולה וינינם יין נסוף כעכומ"ז עכ"ל משמע לכאורה דאוסרים גמי יין במגעם
כעכומ"ז וכן משמע לכאורה בתשובת רשב"א שהביא בית יוסף בסי' קי"ט וכן דעת
הבית יוסף בבדק הבית סי' קכ"ח במגען אסור וינינם אפילו נשבעו שלא נגעו בהם אין
נאמנים וכן בתשובת רבינו בצלאל סי' ג' האריף מאד בדיני הקראים וכתב שהם ממש
כעכומ"ז גמור ומשמע מדבריו שם שאוסרים גם פן יין במגעם וכתב שם דהרמב"ם
בתשובה מיירי דוקא בקראים שבזמנו מה שאינם הקראים שבזמן הגז ששקלקלו מעשיהם
עי"ש מיהו נראה דאין לאסור יינם אלא בשתייה אבל בהנאה לכולי עלמא שרי דכיון
דלא פלחי לעכומ"ז לא גריעי מגר תושב עכ"ל והובא בקצרה בפאר היטב סק"ד והרב
פרי חדש בסי' ב' ס"ק כ"ו הביא תנרף דברי תשובת רבינו שמשון הג"ל ותנרף דברי
הרב המבי"ט הג"ל לענין שחיטתם וציינו לענין כמה שכתב בסי' קכ"ד ודבריו בזה לא
נדפסו (כי סוף ספרו הוא סי' קכ"ב) וכתב בשו"ת בגין ציון החדשות בסוף סי' כ"ג דמה
שהחמיר רבינו שמשון בקראים דיינם יין נסוף אינו מפני חילול המועדות שדומה לשבת
בלבד אלא מפני שפפרו גם בעיקרי הדת שמלין ולא פורעין ואין להם דיני גטין וקדושין
שעל ידי זה בניהם ממזרים [אמר המהלכה ד' נראה פירושו מאחר שפניהם ובנותיהם
ממזרים הרי הם אסורים בחיתון ואסור יינם משום בנותיהם]: ומרו חיד"א בשוירי
ברכה שם פתב באות ב' שראה תשובת הרב בעל שכת מוסר בכתיבת יד שכתב שהמיקל
במגע צדוקי הוא נשען על משענת קנה רצויץ ושחרב שלמה ו' עזרא פתב על דבריו
ושארי ליה מאריה פי רבים אשר אתנו המתירים והספימו פן רבנים גדולים מאיזמיר
מוהר"ר שלמה הלוי הרב המקובל מוהר"ר בנימן רבו של הרמ"ז בקבלה ומוהר"ר אהרן
בן חיים נכד הרב קרבן אהרן ודברי פל הרבנים הג"ל האוסרים והמתירים הלא המה
בתשובת הרב מוהר"ש הלוי פתיבת יד סי' ו' וכן מוכח בפשיטות מדברי הרדב"ז
בחדשות דפוס פירדא סי' תקכ"ח וכן פתב מוהריק"ש וציינו לענין בבדק הבית סוף סי'
זה (קכ"ד) ובסוף סי' קכ"ח ובכנסת הגדולה ונקודות הפסוק הג"ל ובתשובות הרדב"ז
דפוס ויניציא סי' ע"ג וסי' תשצ"ו והרב פפתור נפרח בפרק החמישי (בד"ה על יינו)
פתב דלכאורה מסתברא דיינו אסור דלא חייש אמגע עכומ"ז ושוב צדד בזה (ודבריו
כפי סגנון לשונו צריכים ביאור כמו שיראה הרואה) וסיים אבל אם משביעין הצדוקי
חבר על פי זה העיקר על יינו שלא נגע בו עכו"ם פשוט הוא שמותר בשתייה שאף שאינו
חושש לפני עור חושש הוא לעצמו שלא יעשה עבירה בעבור זולתו לישיבע לשקר
וכיוצא בזה אמרו בפרק הפל שוחטין גבי שחיטת פומי מותרת מצא בידו דקוריאא של
צפורים וכו' עיי"ש והרב קהל יהודה בסי' קי"ב ד' מ"ג ע"ב הביא מה שכתב הרב פנסת

הגדולה בסי' קל"ד בהגהת בית יוסף אות כ"א דיינם של קראים אין בו משום איסור וכתב שהאחרונים החמירו משום שאין מקפידין על מגע עפ"ם עי"ש וכן כתב הרב ערוף השלחן בסי' קכ"ד אות ה' צדוקי ובייתוסי יינם אסור בהנאה לפי שאין מקפידים על מגע חוץ ואם ידוע שלא נגע בו עפ"ם מותר אף בשתייה לכולי עלמא דעדיף מגר תושב והרדב"ז בח"ג סי' תקכ"ח כתב דהלוקח יין מהם צריכים ליטבוע שלא נגע בו נכרי אבל מותרים לעשות יין של ישראל בבית הישראל עי"ש והרב עיקרי הד"ט בחלק יו"ד סי' ט"ז אות ד כתב בענין דורה ענבים שאינו נזהר מסתם יינם דמתירין לו על ידי שבועה עי"ש ונראה דהוא הדין לגבי בני מקרא דעל ידי שבועה שפיר דמי והרב זכור לאברהם אלקלעי בח"א בהלכות יין נסו' ד' רל"ו ע"ב כתב בשתיקה בשם הרב נקודות הפסוק דהקראים המסללין את המועדות מגעין ביין שלנו אסור בשתייה והרב יקהיל שלמה בהשמות הספר בדרך קנ"ג סוף ע"ב כתב שיש קצת לתמוה עליו שלא הזכיר דברי הרב בשו"ת ברכה הנ"ל עי"ש והא גרמא ליה למר לפי שלא ידע זמן הדפסת שני הספרים דלפיהן אין פאן תימה כי ספר זכור לאברהם נדפס ראשונה בשנת תקל"ז וספר שו"ת ברכה בשנת תקע"ד (עיין בחוברת אוצר הספרים): והגאון חתם סופר בפתיחה להלכות יין נסו' שהביא בספר לב"ה ח"ב דף כ"ד ע"א (מדפוס לבוב) כתב ונ"ל עפ"ם לאו דוקא דכל שאינו בתורת משה רבינו ע"ה הו' בכתיב הו' בעל פה איכא הסרה מדרכי דתנו וגר תושב יוכיח רק לענין הנאה יש לחלק וכו' אבל איסור שתייה משום בנותיהם ומשום הסרה מדת ישראלית אין חילוק ועיין בפירוש בנות פותים ד' ל"ג ע"ב בנות צדוקים וכו' דנראה מזה דצדוקים והקראים הסרים מדרכי תורתנו ראויים להרחיק משתיית יינם משום בנותיהם ולבסוף אתו לאימשוכי להסיר מדרכי ה' וגרוע מעפ"ם דמינות משכה ועיין מ"ש ר' טרפון בפירוש כל פתבי ד' קט"ז ע"א עד ומכ"מ טוב לפני ה' להמלט מהם ומהמונם לא תקרב אל פתח ביתה וכל באיה לא ישוּבון עכ"ל הרי דאוסר השתייה עם הקראים משום בנותיהם דכל שאינו בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה איכא משום הסרה: יב) לענין רבית ** (כל הכתוב פה הם אף לפילפולא אבל למעשה עלינו לשמור לעשות כחוקי הממשלה בכ"מ אשר אנחנו שמה: **) אי דינם פעפ"ם להלוותם וללוות מהם ברבית הנה מרן בש"ע סוף סי' קנ"ט כתב הקראים אסור להלוותם ברבית ואין צריך לומר שאסור ללוות מהם ברבית ומבואר בבית יוסף שפסק פן על פי מה שכתב בשם הרמב"ם בפירושו המשנה קמזיתא דחולין דחשיב להו' פתינוק שנשבה בין העפ"ם דאסור להלוותו ברבית ואף שמדברי הרב נמקי יוסף נראה שמוותר להלוותו ברבית לא שביקינו דברי הרמב"ם המפורשים בשביל דברי הנמקי יוסף והרב שפתי פהו בסק"ו כתב שלא מצא שום משמעות לזה בדברי הרמב"ם אדרבא כתב להיפך ובמומר לעפ"ם למדו הפוסקים דמוותר להלוות ברבית ואם פן הוא הדין לקראים וכן כתב רש"ל דקראים דינם כמומר לעפ"ם ומותר להלוותם ברבית ומביאו הדרישה וכן משמע קצת מתשובת מוהראנ"ח ריש סי' קי"ג דקראים דינם כמומר ועיין בתשובת רבינו שמשון הביאה הרב המבי"ט בח"ב סי' ל"ח הפליג מאד בגנותם שהם כאילו פוּפְרִים בכל התורה ועליהם נאמר בהיפך מוחי אחיה עמה וכן בתשובת רבינו בצלאל סי' ג' משמע שגרועים מישראל מומר וזה כעכומ"ז גמורים וכתב שהקראים שבזמן הרמב"ם היו בהם פמה מעלות טובות לא כן עתה שקלקלו מעשיהם וכתב בנקודות הפסוק שם דאף שלא מצא

שום משמעות לזה בפירוש המשנה (כמו שכתב בשפתי פהן) מכל מקום בחבורו בשלישי מהלכות ממרים פתב פן להקדיא וסיים ומכל מקום לדינא צריה עיון וכמ"ש בש"ף עכ"ל ועיין בזה במה שכתב מרן המשנה למלה בתמישי מהלכות מלנה הלכה ה' ובמלאכת שלמה קמחי בחלק יו"ד סי' ד' ד' ט' ע"א: והגאון חנות דעת בסי' קט"ן בפניאורים סק"ה פתב על דברי מרן השפתי פהן הנז"ל ונ"ל עיין שפתי פהן סק"ו עד שהם פעפון"ם גמורים ומכל מקום נראה דאסור ללוות מהם פנין דמומר אף עד אלף דור דין מומר יש לו ואסור להושיט לו איסורין ומאן עקר מהם דין מומר ונתן להם דין עפון"ם נהי דבכותים מותר משום שחכמים עשאום פעפון"ם הם הנה פת בידם לעקור דבר מן התורה אבל אנו אין לנו פת בנדאי לעקור אף אות אחת מהתורה וגם בכותים פתבתי לעיל דיש לפקפק מכל שפן בקראים ולכן נראה דאסור ללוות מהם ברבית עכ"ל: ומרן החבי"ב בכנסת הגדולה סי' קנ"ט בהגהת בית יוסף אות ט"ו (על מה שכתב מרן בבית יוסף לא שבקינן דברי הרמב"ם המפורשים בשביל דברי נמקי יוסף) פתב וכן פסקו בספר הקצור והבית חדש והרא"ם בתשובה ח"א סי' צ"ג ומוהר"א ירושלמי הובאו דבריו בספר בנימן זאב בסי' ת"ו וכן נראה הספמת הרב בנימן זאב בסי' ת"ז אבל רש"ל הובאו דבריו בדרישה פתב דהקראים דינם כממרים ומותר להלוותם ברבית וכן פתב הרדב"ז במונדפסות סי' י"ב וכתב השפתי פהן דהכי מוכח מתשובת רבינו שמשון שבמוהר"ם מיטראני ח"א סי' ל"ח ומתשובת רבינו בצלאל סי' ג' ומתשובת הראנ"ח ח"א סי' קי"ג ואני מוסיף שפן נראה ממוהר"ש גאויזון הובאו דבריו במוהרש"ך חלק ג' סי' ט"ו וממוהרש"ך שם וכמדונה לי שבקושטא נהגו היתר להלוות לקראים ברבית עכ"ל ובאות ט"ז פתב הקראים אסור ללוות מהם ברבית הראנ"ח ח"א סי' קי"ג ונפקא מינה למאן דשרי להלוותם ברבית דאילו למאן דאסר פשיטא דכל שפן שאסור ללוות מהם ברבית עכ"ל ומה שכתב בשם מוהר"ש (הרב שלמה גאויזון וכו' אתה תתנה בתשובתו אשר הובאה בספר אהלי יעקב להרב מוהריק"ש בסי' ל"ג קרוב לסופו (בדף ס"ב ע"ב בד"ה תשובה נ"ל לומר) בהתנופחו על דברי הרדב"ז בדין אם מותר לקבלם להתניהד אחר שיקבלו על עצמם דברי חברות פתב בלשון זה גם לפי דבריו שהם עפון"ם גמורים ומותר להלוותם ברבית ויללוות מהם והרמב"ם פסק שהוא אסור פדכתב מוהרי"ק ביו"ד סי' קנ"ט וכן פתב מוהר"ר אליהו מזרחי סוף סי' צ"ג שהצדוקי פישראל ואסור לתת להם ברבית עכ"ל מדבריו אלו נראה שדעתו היא שאסור להלוותם ברבית שלא כמו שכתב הרב פנסת הגדולה בשמו שנראה מדבריו בתשובתו שבמוהרש"ך הנ"ל ומה שכתב בשם הרדב"ז דבריו בזה הם בחלק ד' סימן אלף פ"ו (בדפוס ווארשא תרמ"ב) שהביא מחלוקת הפוסקים בדין מומר אם מותר להלוותו ברבית שדעת ר"י שמותר דלא קרינן ביה נחי אחיה עמה דלאו אחיו במצות ואינו מצווה להתיותו וכתב על זה ונראה לי שפן הדין בקראין שפפרו בתורה שבועל פה ומהאי טעמא נמי לא עבר אלפני עור לא תתן מכשול אבל ללוות מהם ברבית לכולי עלמא אסור לפי שמכשילו וכו' ויש להרגיש על הרב פנסת הגדולה במה שכתב באות ט"ו בשם הרב מוהראנ"ח שהיה לו לכתוב שפן גם דעת הרדב"ז שאסור ללוות מהם ברבית אף שסובר שמותר להלוותם בפפורש בדב"ק: ומה שכתב (בכנסת הגדולה) בשם השפתי פהן דהכי מוכח וכו' ומתשובת מוהראנ"ח וכו' ומשמעות דבריו הוא שפן מוכח להקדיא בתשובת הרב מוהראנ"ח הנה אין ספר זה מצוי

אֲצִלִּי וּלְשׁוֹן הָרֵב שְׁפָתַי כִּהְנֶה הוּא וְכֵן מִשְׁמַע קִצַּת מִתְּשׁוּבַת מוֹהֲרָאנ"ח וְכו' (כְּמוֹ שְׁפָתַי לְמַעַל בְּשִׁמּוֹ) דְּמִשְׁמַע דְּאִין בְּדַבְרֵי הוֹכְחָה לְזָה אֲלָא קִצַּת מִשְׁמַעוֹת הוּא דְּאִיפָּא וְכִפִּי מַה שְׁפָתַי הָרֵב מִשְׁנַת ר' אֲלִיעֶזֶר בַּח"א ס' צ"ו ד' קנ"ד ע"ד (בד"ה וְכַבֵּר) מוֹכֵן שְׁהָרֵב מוֹהֲרָאנ"ח מַה שְׁפָתַי בְּרִישׁ ס' קי"ג הוּא דְּהַקְרָאִים לָא גְרִיעֵי מְמוּמָר וְאָסוּר לְלוּת מִמְּנוּ בְּרַבִּית וְכִינּוּן שְׁדוֹן אוֹתָם כְּמוּמָר לְעַנְנֵן שְׁאָסוּר לְלוּת מִמְּנוּ הוּא הַדִּין שְׁדִינוּ כְּמוּמָר שְׁמוֹתָר לְהַלוּתוֹ בְּרַבִּית אֲבָל בְּאֶמֶת אִין מְזַה הַכְּרַח דְּשִׁפִּיר יֵשׁ לוֹמַר שְׁסוּבֵר הָרֵב דְּאָסוּר לְהַלוּתוֹ בְּרַבִּית וְלֹא אָמַר אֲלָא שְׁאַף אִם הַדִּין נוֹתֵן שְׁמוֹתָר לְהַלוּתוֹ בְּרַבִּית מְכַל מְקוּם אָסוּר לְלוּת מִמְּנוּ דְּלֹאוּ כְּעַכּוּ"ם גְּמוּר מְשׁוּנֵי לִיה: וְרֵאִיתִי לְהָרֵב מְכַתֵּב שְׁלֵמָה בְּתִשְׁבָּה ס' ט"ן שְׁפָתַי שְׁלֵא מְצָא בְּתִשְׁבַּת מוֹהֲרָאנ"ח לְזָה שׁוּם גִּילוּי לְכַד זֶה מְצָא שֵׁם שְׁפָתַי דְּלֹא גָרַע מִמְּשׁוּמָד לְעַכּוּמ"ז וְכו' וּמִדְּמִשְׁוֵי לְהוּ כְּמוּמָר לְעַכּוּמ"ז מִשְׁמַע דְּכִי הִיכִי דְּלְמוּמָר שְׁרִי לְהַלוּת בְּרַבִּית הִכִּי נְמִי לְקָרְאִים אֲלָא שְׁהַקְשָׁה עַל זֶה מִמָּה שְׁפָתַי הָרֵב מוֹהֲרָאנ"ח בַּח"א ס' מ"ו בְּדִין אָנוּסִי פּוֹרְטוּגָאֵל לְעַנְנֵן וְרִשְׁוֵה שְׁכִינּוּן שְׁנוּלֵד בְּגִיּוֹת אָף שְׁהִיָּה אֲפֻשֵׁר לוֹ לְבָרוּחַ וְלֹא יֵצֵא הָוִי כְּתִינוּק שְׁנִשְׁבָּה בֵּין הָעַכּוּ"ם וְכו' וְאִם כֵּן הוּא הַדִּין בְּקָרְאִים נִרְאָה דִּישׁ לְדוֹנָם כְּתִינוּק שְׁנִשְׁבָּה וְאָסוּר לְהַלוּתָם בְּרַבִּית כְּמוֹ שְׁפָתַי מִרְן הַבֵּית יוֹסֵף בְּסוּף ס' קנ"ט דְּתִינוּק שְׁנִשְׁבָּה אָסוּר לְהַלוּתוֹ בְּרַבִּית וְגַם עַל דְּבָרֵי שְׁפָסִי מ"ג תְּמָה שְׁהָרִי מִרְן הַבֵּית יוֹסֵף כְּתַב בְּסוּף ס' קנ"ט דְּמִי שְׁיֵשׁ בִּידוֹ לְבָרוּחַ וּלְהַמְלִיט וְאִינוּ עוֹשֶׂה הָרִי הוּא מוּמָר לְהַכְעִיס וְא"כ הִכָּא נְמִי כִינּוּן שְׁיֵשׁ בִּידוֹ לְבָרוּחַ וְאִינוּ בּוֹרַח הֵנּוּה לִיה כְּאִילוּ עֲצָמוּ נְעֻשָׂה מוּמָר וְכַמ"ש הַרְדֵּב"ז בְּסִי י"ב וְכַמּוֹ שְׁהַקְשָׁה הָרֵב מִשְׁנָה לְמַלְךָ בְּחַמִּישֵׁי מְהַלְכוֹת מְלָנָה עַל מוֹהֲרָד"ךְ וְהָרֵב יִקְהִיל שְׁלֵמָה בְּהַשְׁמָטוֹת סְפָרוֹ בְּדָף קנ"ג ע"ב (ד"ה עֵינֵן לְהָרֵב) הַקְשָׁה עַל מַה שְׁפָתַי הָרֵב מוֹהֲרָאנ"ח בְּרִישׁ ס' קי"ג דְּלֹא גָרַע מִמְּשׁוּמָד וְכו' שְׁהָרִי הוּא עֲצָמוּ בְּסִי כַכ"ח כְּתַב בְּמֵאֵי דְּקִינְיָמָא לֵן דְּקוֹנָה מִן הָעַכּוּ"ם אִין בּוֹ דִּינָא דְּבַר מְצָרָא דְּהַקְרָאִים הָרִי הֵם כְּעַכּוּ"ם וְכִינּוּן שְׁכֵן לְמָה לִיה בְּסִי קי"ג לְמִימַר דְּלֹא גָרַע מִמְּשׁוּמָד וְכו' עִי"ש וְהַדְּבָר פְּשוּט דְּמַמָּה שְׁפָתַי בְּסִי כַכ"ח לְעַנְנֵן מְצָרָנוֹת אִין לְלִמּוּד שְׁסוּבֵר כֵּן לְכָל דִּינֵי הַתּוֹרָה דִּישׁ לוֹמַר שְׁדוּקָא לְעַנְנֵן מְצָרָנוֹת הוּא שְׁיִכּוּל לוֹמַר (כְּדָרְךָ שְׁאוּמַר לְעַכּוּ"ם) אֲרִיָּה אֲבַרְחִית מִמְּצָרְךָ דְּגַם עִם זֶה מְסַתְמָא לֹא מִיְתַדַּר לִיה וּלְפִי שְׁיִטְתּוֹ תִּיקְשִׁי לִיה בְּהַתְּשׁוּבָה דְּסִי קי"ג לְמָה אָסַר לְלוּת מְהֵם בְּרַבִּית (כְּמוֹ שְׁפָתַי בְּשִׁמּוֹ הָרֵב כְּנִסַּת הַגְּדוּלָּה) וְהֵלֵא מַר הוּא דְּאָמַר שְׁדִינָם כְּעַכּוּ"ם וְגַם אֲעִיקְרָא דְּמִילְתָא מַה שְׁפָתַי כֵּן בְּשִׁמּוֹ לְעַנְנֵן מְצָרָנוֹת דְּמִשְׁמַע דְּפִשִׁיטָא לִיה לְהָרֵב מוֹהֲרָאנ"ח שְׁדִינוּ כְּעַכּוּ"ם אִינוּ פְּשוּט לְהַבִּין כֵּן בְּדַעְתּוֹ וְכַמּוֹ שְׁאֲכַתּוּב לְקַמֵּן אִיה"ש (עֵינֵן בְּסִי ק"ז ד): גַּם עַל מַה שְׁפָתַי בְּשִׁמּוֹ הַפְּרִישָׁה בְּשִׁמּוֹ רַש"ל דְּהַקְרָאִים דִּינָם כְּמוּמָרִים וּמוֹתָר לְהַלוּתָם בְּרַבִּית הַקְשָׁה הָרֵב מְכַתֵּב שְׁלֵמָה בְּסִי ס' דְּבַכְנִסַּת הַגְּדוּלָּה שֵׁם אוֹת ג' כְּתַב בְּשִׁמּוֹ רַש"ל דְּאָסוּר לְהַלוּת בְּרַבִּית לְמוּמָרִים וְהֵנִי מִיְלִי דְּמַר סְתְרָאֵי גִינְהוּ: יג) לְלַמְדָם תּוֹרָה הִנֵּה הָרֵב קוֹרָא הַדּוֹרוֹת בְּפָרָק שְׁלִישִׁי (בד"ה וּבְזָמַן הַהוּא שֶׁל גְּרוּשׁ סְפָרֵד הִנֵּה בְּעִיר קְוִשְׁטָאנְדִּינָא בְּדָפוּס לְבוֹב הוּא בְּדָף ל"ז) כְּתַב בְּשִׁמּוֹ הַגָּאוֹן הַרַ"ם בְּתִשְׁבּוּבוֹתָיו בְּפִסְק הַקְרָאִים ס' נ"ז ד' צ"ג וְז"ל וְכֵן הוֹרָה ר' הַזְקֵן מוֹהֲר"ר אֲלִיָּה הַלּוּי וּמוֹהֲר"ר אֲלִעֶזֶר קַאפְסִלִּי שְׁהִיו חֲסִידִים מְנוֹפְלָגִים וּבְעִלֵּי הוֹרָאָה וְהִיו מְלַמְדִין בְּנֵי הַקְרָאִים תּוֹרָה שְׁבַעֵל פֶּה מְפִנֵי שְׁהִיו מְקַבְּלִים עֲלֵיהֶם שְׁלֵא יִחְלְלוּ אֶת מוֹעֲדֵי ה' הַמְקוֹדְשִׁים וְשְׁלֵא יִזְלְזְלוּ בְּכַבּוּד הַחֲכָמִים הַחַיִּים וְהַמְתִּים וְכַבֵּר הִנֵּה חוֹלֵק עֲלֵיהֶם הָרֵב ר' מִשָּׁה קַאפְסִלִּי עַל הַיּוֹתָם מְלַמְדִים לְהֵם תּוֹרָה שְׁבַעֵל פֶּה שְׁאִינָם מְאֱמִינִים בָּהּ וְעַם

כָּל זֶה הַחֲזִיקוּ בְּהוֹרָאתָם וְלֹא שָׁמְעוּ לְדַבְּרֵי כִּי אָמְרוּ שְׁכַל מִי שֶׁשִּׁיבֵל שְׁלֵא יִחַלֵּל בְּפִרְהוֹסִיא וְשְׁלֵא יִזְלֹל בְּכַבּוּד חֲכָמֵינוּ מִוְתֵּר לְלַמְדוֹ מִקַּל וְחִוְמֵר מִמִּילַת בְּנֵיהֶם וּמִכַּמֶּה רְאִיּוֹת רַבּוֹת שֶׁעָבְרוּ בִּינֵיהֶם וְכֵן סָפַר לִי מוֹהַר"ר מֶרְדְּכִי כוּמְטִינוּ שֶׁרַבּוֹ הִזְקֵן מוֹהַר"ר חֲנוּךְ סְפוּרְטָא שֶׁהִי מְגֹדוּלִי קַטְלוּנְיָא וּמִמְיֻחְסִיָּה וְהָיָה בָּקִי מְאֹד בְּכָל הַתְּלֻמוֹד וְרַב מְוָבְהָק לְרַבָּנִים וְחֲסִיד מְוָפֶלֶג וְהָיָה מְלַמֵּד בְּנֵי הַקְּרָאִים מִכָּל לִימוֹד שֶׁיִּבְקָשׁוּ מִמֶּנּוּ בֵּין בַּתְּלֻמוֹד בֵּין מֵהַפּוֹסְקִים בֵּין פִּירוּשׁ רַש"י בֵּין פֶּשֶׁט הַתּוֹרָה בֵּין מֵהַחֲכָמוֹת וְלֹא הָיָה שׁוֹם פִּיקְפוּק בַּדְּבָר וְאִין סָפַק שֶׁרְאוּי לְסַמּוֹךְ עֲלֵיהֶם מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ בְּעֲלֵי הוֹרָאָה וּבְעֲלֵי מַעֲשֵׂה וּמִי יוֹכֵל לְפַקְפֵּק עַל הוֹרָאתָם עַכ"ל: גַּם מִמֶּה שֶׁפָּתַב הֶרַב פַּחַד יִצְחָק בָּאוֹת הַקּו"ף (קְרָאִים) בְּשֵׁם הַרַא"ם בַּח"א סִי' ז"ן מִתְּבַאֵר שֶׁסּוֹבֵר שֶׁמִּוְתֵּר לְלַמְדֵם שֶׁפָּתַב בְּזֶה הַלְּשׁוֹן הַסְּפִימוֹ מִקְצַת הַקְּהָל בְּחֶרֶם (בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ רִשְׁיוֹן לְזֶה מֵהַשְּׂרָרָה יר"ה) שְׁלֵא לְלַמְדֵם דְּבָר אִינוּ חָל אֲלֵא עַל הַמְּקַנְבָּלִים בְּלִבָּד וְכו' עי"ש וְהִינּוּ דוֹקָא אִם מְקַבְּלִים עֲלֵיהֶם שְׁלֵא לְחַלֵּל אֶת מוֹעֲדֵי ה' וְכו' כְּמוֹ שֶׁפָּתַב הֶרַב קוֹרָא הַדּוֹרוֹת בְּשֵׁמוֹ וְהֶרַב מְלֵאכֶת שְׁלֵמָה קִמְחֵי בְּשׁו"ת לִי"ד בְּסִי' ד' (בד"ה וְשׁוֹר) פָּתַב שֶׁהֶרַב פָּרִי הָאֲדָמָה בְּחִזְיוֹשֵׁיו עַל הַרְמַב"ם בְּרַאשׁוֹן מֵהַלְכוֹת תְּלֻמוֹד תּוֹרָה הַלְכָה ז' לְמַד לְנִדְוֹנוֹ לְעַנְּנֵי תּוֹרָה שֶׁבְּכַתֵּב מִתְּשׁוּבַת הַרַא"ם הַנֶּז"ל וְסִיִּים בְּמֵלֵאכֶת שְׁלֵמָה דְּמֵהַעֲיִין בְּדַבְּרֵי הֶרַב יִרְאָה דְּלֹא הִתִּיר אֲלֵא לְלַמְדֵם בְּיַחַד עִם יְלָדֵי הָעֵבְרִים כְּדֵי שֶׁיִּתְקַנְאוּ יְלָדֵי הָעֵבְרִים שֶׁקִּנְאוֹת סוֹפְרִים תְּרַבֶּה חֲכָמָה וְדוֹקָא תּוֹרָה נְבִיאִים וְכַתּוּבִים אָבֵל לֹא תּוֹרָה שֶׁבַעל פֶּה כָּלֵל וְשִׁקִּיל וְטָרִי בְּמֵלֵאכֶת שְׁלֵמָה בְּעַנְּנֵי זֶה אִם מִוְתֵּר לְלַמְדֵם תּוֹרָה שֶׁבַעל פֶּה וְהִבִּיא דְּבָרֵי הַפּוֹסְקִים שֶׁנִּחְלְקוּ בְּשֶׁאֵר דְּבָרִים (יֵינָם וְרַבִּית וְכִיּוּצָא) וְלִדְעַת הַסּוֹבְרִים שֶׁדִּינָם כְּעַכּו"ם הוּא הַדִּין דְּיֵשׁ לָנוּ לֹא מֵרַשׁ שֶׁדִּינָם כְּעַכּו"ם לְלַמְדֵם תּוֹרָה וּמִלְבַּד זֶה פָּתַב שֵׁם דְּכִיּוֹן שְׁלֵא זֶה בְּלִבָּד שֶׁאִין מְקַבְּלִין עֲלֵיהֶם שְׁלֵא לְחַלֵּל מוֹעֲדֵי ה' מִקְרָאֵי קוֹדֶשׁ וְשְׁלֵא לְזַלְזֵל בְּכַבּוּד הַחֲכָמִים הַחַיִּים וְהַמֵּתִים כְּמוֹ שֶׁהִתְנַהַ הַרַא"ם אֲלֵא אִף זֶה רְעָה חוּלָה זֶה דְּרַכָּם כְּסֵל לָמוּ כְּשֶׁמִּתְלַמְּדִים תּוֹרַתֵינוּ הַקְּדוֹשָׁה הֵם מְקַנְתָּרִים אֶת חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל וְכו' וְלָכֵן וְדֹאֵי דְאָסוּר לְלַמְדֵם וְהִבִּיא שֶׁהֶרַב חוּט הַמְּשׁוֹלֵשׁ בְּסִי' ו' פָּתַב טַעַם זֶה לְאָסוּר לְלַמְדֵם תּוֹרָה שֶׁבְּכַתֵּב לַעַם עַכּו"ם (מִלְבַּד הַטַּעַם דְּמַגִּיד דְּבָרֵינוּ לִיעֲקֹב) לְפִי שֶׁהֵם מְקַנְתָּרִים אֶת חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל וְכו' עי"ש וְהֶרַב יִשְׂרֵי לֵב בְּחֻלְקָא אַהֲע"ז בָּאוֹת הַבִּי"ת בְּדָף ל"ג רִישׁ ע"א פָּתַב וְעִיִּין בְּשָׁמִים רֵאשׁ סִי' ח"י וּבְמֵלֵאכֶת שְׁלֵמָה הַנְּדַפֵּס מְחַדֵּשׁ לְלַמְדֵם תּוֹרָה שֶׁבַעל פֶּה עַכ"ל וְהִיִּיתִי סְבוּר שְׁגַם בְּבִשְׁמִים רֵאשׁ מְדַבֵּר בְּזֶה אִף הַשְּׁגָתִי סָפַר בְּשָׁמִים רֵאשׁ וְעִיִּנְתִּי שֵׁם וְלֹא דְבַר מְזָה אִף בְּסִי' שֶׁכ"ז רֵאִיתִי שֶׁנִּשְׁאַל אִם מִוְתֵּר בְּזִמְנֵי הַזֶּה לְלַמְדֵם תּוֹרָה לַעֲכוּמ"ז דְּלִיכָא מְשׁוּם וְלִפְנֵי עֲנַר דְּבָלְאוּ הָכִי יֵשׁ כּוֹמְרִים שֶׁיּוֹדְעִים וּמְלַמְּדִים אוֹתָם וְאִינוּ בְּסוּג דְּקָאֵי בְּתַרֵּי עֵבְרֵי דְנִהְרָא וְכו' וְנִרְאָה שֶׁכּוֹנֵנַת הֶרַב יִשְׂרֵי לֵב לְסִיִּיעַ לָמָּה שֶׁפָּתַב בְּמֵלֵאכֶת שְׁלֵמָה (לְאָסוּר מְשׁוּם שְׁלוּמְדִים לְקַנְתָּר וְכו') מְסוּף דְּבָרֵי הַתְּשׁוּבָה הֵיחָא שֶׁפָּתַב וְנ"ל נִחְזוֹר אֵל הַעַנְּנֵי דְוַדָּאֵי אָסוּר לְלַמְדֵן תּוֹרָה וְקַל וְחִוְמֵר מְפַסַּח שֶׁהוּא מְצַוֵּת עֲשֵׂה אַחַת אֲמָרָה תּוֹרָה כָּל עֶרֶל כָּל בֶּן נֶכֶר לֹא יֹאכֵל בּוֹ וְאָמַת הַדְּבָר כִּי בְּעוֹנֵינוּ רַבּוֹ בָּהֶם מְלֻמְדִים הֶרַבָּה עַל יְדֵי הַכּוֹמְרִים אֲשֶׁר יִצְאוּ מֵאֲתָנוּ אָבֵל ח"ו לְהוֹסִיף לָהֶם כַּח דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה כְּנֻחַם חֶרֶב בְּיָדָם וְכו' וְלִפְיֶכָּה אִף בְּכַתֵּב וְלִשׁוֹן אִם תּוֹכֵל לְהַשְׁתַּמֵּט אֲשֶׁרִיךָ וְטוֹב לָךְ אָבֵל מִי שֶׁמִּלֵּאכֶתוֹ בְּכָף יֵשׁ לְחוּשׁ מְשׁוּם אִיבָה כִּי בְּצָרָה גְּדוּלָה אֲנַחְנוּ הֵם שׁוֹמְרִים כָּל אֲוֶרְחוֹתֵינוּ וְכו' וְעֲשֵׂה כְּחֲכָמְתֶיךָ כִּי רַע הַדְּבָר מְאֹד כִּי רַוֵּב הַעֲכוּמ"ז דִּינְדְעֵי לְקָרוֹת קוֹרָאִים בַּתּוֹרָה וּבְסִפְרֵי יִשְׂרָאֵל רַק לְהַתְּלוּצֵץ וּבָאִים בְּקוֹשְׁיוֹת וְחֶרְפוֹת נְגִדְנוּ וּשְׁבִילֵי

הדעת נתעקשו מאת לומדי תורה ונדלתי התשובה לאנשים פאלו סוגרו ועוד כמה תקלות
ה' ירחם עלינו מהרה וכו' ומתוך החושף יצא אור גדול פאור המאורות לממשלות עכ"ל
הרי שחשש שלא ללמד תורה להעכומ"ז אשר פונתם ומגמתם רק לבא בעקיפין
בקונטרסות וחרפות נגדינו וממנו נקח לאסור ללמד לבני מקרא תורה שבעל פה אם הם
בסוג הזה אבל באמת לא כל המקומות ולא כל הזמנים שנים ובמקומות הללו כפי אשר
שמעתי וכפי אשר ראיתי אינם בסוג זה ואין עושים דבר לקנות את חכמי ישראל ורק
אזלי בנימוסייהו ואוחזים מעשי אבותיהם בידיהם בחקים ומשפטים אשר חקקו להם
אבל לא שמעתי שמזלזלים בכבוד חכמי ישראל ובשלוש ובמישור ילכו אתנו כידוע
ומפורסם ולכן חזר הדין למה שכתב הרא"ם והסכימו לדעתו שרים רבים גדולים חקרי
לב בעלי הוראה שהביא הרב קורא הדורות שמי שמקבל שלא לחלל בפרהסיא וכו'
מותר ללמדו תורה ואין ללמוד מזה לשאר דינים שבתורה שכתבו הפוסקים דינם
ומשפטים בכל פרט ופרט לעצמו בכל הדינים אשר רשמתי עד פה ואשר ארשום עוד
להלן בס"ד תן לחכם ויחכם: יד) למול בניהם בשבת כתב מרן ביו"ד בבדק הבית סוף
סי' רס"ו כתב באורחות חיים בשם הרמב"ם הקראים כל זמן שלא ידברו תועה על
הרבנים ולא יתלוצצו בדברי רבותינו הקדושים חכמי המשנה וחכמי התלמוד נכון לנו
לכבדם וללכתם לשאול בשלומם אף בבתיהם ולמול בניהם אף בשבת היכא דגזור להו
גזרה דידן ועביד להו מילה ופריעה דדילמא נפיק מנייהו ורעא מעליא והדרי בתיובתא
והכי אשפחן לרבינו האי גאון דאמר הכי נכתב הרב בית מנוחה בדף רמ"ה בדיני איזו
מילה דוחה שבת אות י"ב שפן כתוב באגרות הרמב"ם סי' י"ד והרב שפתי פהן בס"ק
י"ז כתב על זה וז"ל ובתשובת רבינו בצלאל סוף סי' ג' הביא דברים הללו וכתב נמצאת
למד פי הקראים הדרים אצלנו בזמן הזה לא נמצא בהם אחת מקל המדות שהזכיר
הגאון פי בכל יום מוסיפין גירעון ואין מלין בניהם שהרי אינם פורעים ומל ולא פרע
פאלו לא מל ואין מלין במנהל שלנו ובורחים מן החכמים ואין מתפללין כמנהג שלנו
ואין אומרים י"ח הרי שהם משונים בכל דבריהם לפיכך אסור למול בניהם בשבת פון
שאין מודים בפריעה ואם כ' אף יעשה להם פריעה וכי תימא ימול בלא פריעה נמצא
מחלל שבת ואינו עושה מצנה עכ"ל: והרב בית מנוחה שם אחר שהביא דברי מרן בבדק
הבית הנ"ל כת' דבתשובת הרא"ם סי' ז"ן דאף אם השתדלו עמהם להחזירם בתשובה
ולא שבו מלין בניהם בשבת ואם קצת מהם מזלזלים ומחללין מועדינו מותר למול בשבת
בני אותם שאינם מזלזלים אבל הרדב"ז בתשובת רבינו בצלאל סי' ג' כתב דקראים
שבזמננו אסור למול בניהם בשבת ובשיירי פנסת הגדולה יו"ד סי' קנ"ד הגהת בית יוסף
אות ט' כתב דבקושטא מלין בשבת בני הקראים הדרים שם והרב ברפת המים ביו"ד
סי' רס"ו כתב שעשה מעשה בירושלים ת"ו בהסכמת מרן מוהרי"ט אלגאזי ומל בשבת
פן קראי הדר שם עכ"ל הרב בית מנוחה גם הרב פרת יוסף אלפאנדארי בליקוטים ד'
קמ"ו אות ל"א כתב בשם פנסת הגדולה דבקושטא נוהגים למול בשבת בני הקראים
ובתשובת הרדב"ז החדשות סי' ע"ג הביא דברי תשובת הרמב"ם הנ"ל ולא כתב לפקפק
בדבר ואין מזה הכרח שסובר פן לפי שאין שם מקומו פי משאו ומתנו שם הוא בדין
אחר עי"ש) ודברי הרב ברכות המים הביאם קצת בהרחבה הרב עיקרי הד"ט בחלק
יו"ד סי' כ"ח אות כ"ג ומביא שם שאבי הבן הקראי הסכים גם על הפריעה ושאמר בשם

אָביו שֶׁהִפְרִיעָה יָפָה וּמְתוּקָנָת וְשִׁמְפָנִי זֶה בְּחָרוּ לְעוֹלָם בְּמִילַת יִשְׂרָאֵל עִי"ש: וּבִשְׁם הַגָּאוֹן הֵרָא"ם בַּח"א סִי' ז"ן ד' צ"ג ע"א פֶּתַח הָרֵב פֶּתַח הַדְּבִיר בַּח"ב סִי' קצ"ט דָּף ט"ז רִישׁ ע"א וְנ"ל (עַל דְּבָרֵי תְּשׁוּבַת הַרְמַב"ם הַגָּ"ל) וְעוֹד מְדַקְאָמַר כָּל זְמַן שָׁגַם הֵם יִתְנַהֲגוּ עִמָּנוּ בְּתַמִּימוֹת וְיִסְרִירוּ מֵהֶם עֵינֵי קִשׁוֹת פֶּה מִשְׁמַע שְׂאֵף שֶׁהֵם מַחְזִיקִין בְּטַעוֹתֵיהֶוּ מִכִּינּוּן דְּלֹא מְזַלְזְלֵי בְּחֻמְי הַדּוֹר וְאֵינּוּ מְחַלְלִין הַמּוֹעֲדִין בְּפִרְהֶסְיָא אִף שֶׁיִּדְעֻנוּ שֶׁהֵם מְחַלְלִים אוֹתָם בְּסִתֵּר לִית לָן בֵּיה עכ"ל גַּם בְּשֵׁם הַגָּאוֹן זָקֵן אֶהְרֹן בְּסִי' כ"ט פֶּתַח וְאֶלֶּה הַקְּרָאִים אִם רִנְבָם מְסַתְּפוּ וְעַבְדֵי בְּצִינְעָא וּמְכַבְּדִין הַרְבָּנִים אִף דְּמִשְׁתַּכְּחֵי בֵּהוּ פְּרִיצֵי מְלִין אֶת בְּנֵיהֶם בְּשַׁבַּת וְכָל שְׁפָן בְּיוֹם טוֹב וְכַתֵּב הָרֵב פֶּתַח הַדְּבִיר שְׁנִלְמַד מִכָּל זֶה דְּמָה שֶׁמְחַלְלִין בְּצִינְעָא וְלֹא בְּפָנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא פִּסְלֵי לְהוּ וּמְכַבְּדִין אוֹתָם וְאֶפְּלוּ לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה לִיפְנֵס בְּסַפֵּק חִילּוּל שַׁבַּת בְּמִילַת בְּנֵיהֶם וְהָרֵב זָקֵן אֶהְרֹן רְבוּתָא אֲשֶׁמְעִינּוּ דָּאֵם רִנְבָא עַבְדֵי הָכִי אִף דְּשִׁכְחֵי מִיַּעוּט פְּרִיצִין הַמְּחַלְלִין בְּפִרְהֶסְיָא בְּשִׂאָט בְּנִפְשׁ הָרִנְבָא דְּמְחַלְלֵי בְּצִינְעָא יֵשׁ בָּהֶם פֶּחַ לְבַטֵּל מִיַּעוּט הַעוֹשִׂים בְּפִרְהֶסְיָא לְמוֹל בְּנֵיהֶם בְּשַׁבַּת וּמִזֶּה תָּמָה עַל הָרֵב הַקְּדוֹשׁ מוֹהַר"ש וִיט"ל בְּסִפְר חַיִּים שְׁנַיִם יִשְׁלַם כְּתִיבַת יָד שֶׁפְּסָלֵם מְזִימּוֹן מְטַעַם שְׂאִינָם מְבָרְכִים בֵּינָם לְבִין עֲצָמָם אִף שֶׁמְבָרְכִין לְפָנֵים בְּיִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי הַבוֹשָׁה וְדַרְכֵי שְׁלוֹם וְהוּא הִיָּפָף כָּל הַנְּזַכָּר וְכַתֵּב שֶׁהָרֵב פְּרִי הָאֲדָמָה בַּח"א בְּהַלְכוֹת תַּלְמוּד תוֹרָה ד' ח' ע"ג הַתִּיר לְלַמֵּד אֶת בְּנֵי הַקְּרָאִים מִקְרָא פִּינּוּן שֶׁהֵם מְכַבְּדִים לְחֻמְי הַדּוֹר אִף שֶׁמְחַלְלִים הַמּוֹעֲדוֹת בְּצִינְעָא גַּם מֵר בְּרִיָּה הָרֵב בְּרִכּוֹת הַמִּים בִּי"ד סִי' רצ"ו (רס"ו) דָּף ע"ה ע"ג נִשְׂאֵל עַל מִילַת בֶּן קְרָאִי שֶׁבְּזַמְנוֹ וְהִבִּיא דְּבָרֵי הַרְבָּנִים הֵרָא"ם וְזָקֵן אֶהְרֹן וְהַתִּיר בְּשׁוֹפֵי פִּינּוּן שְׂאִין מְחַלְלִין הַמּוֹעֵד בְּגִלּוּי אֵלָא בְּסִתֵּר וְכַתֵּב בֶּן בְּשֵׁם הָרֵב שְׁיִירֵי כְּנֹסֶת הַגְּדוּלָּה יו"ד סִי' קנ"ד הַגְּהוֹת בֵּית יוֹסֵף אוֹת ט' וְהַסְפִּים עִמּוֹ גָּאוֹן יְרוּשָׁלַיִם הָרֵב מוֹהֲרֵי"ט אֶלְגָּאִזִּי וְשׁוֹב כְּתֵב לִיִּישֵׁב דְּבָרֵי הָרֵב מוֹהֲרֵי"ש וִיט"ל שֶׁבְּזַמְנוֹ לֹא הָיוּ הַקְּרָאִים מְתַנַּהֲגִים כְּשׁוֹרָה וְהָיוּ מְחַרְפִּים וּמְגַדְּפִים לְחֻמְי הַדּוֹר וְכוּ' וּמְסִיק דְּהַנִּי גָּאוֹנֵי לֹא פְּלִיגֵי אֵלָא הַדִּין מִשְׁתַּנָּה לְפִי מַהוֹת הַקְּרָאִים שְׂאֵם אֵין מְתַנַּהֲגִים כְּשׁוֹרָה אֵין מְלִין בְּשַׁבַּת וְהַמְתַּנַּהֲגִים בְּתַמִּימוֹת מְלִין בְּנֵיהֶם בְּשַׁבַּת וְכָל אַחַד דְּבָר לְפִי הַקְּרָאִים שֶׁבְּזַמְנוֹ וְחִזֵּר לְפַקְפֵּק בִּיִּישׁוּב זֶה וְהָאֵרִיף עוֹד קֶצֶת עִי"ש וּמְרֹן הַחֲבִי"ף בְּסִפְר לֵב חַיִּים ח"ב סִי' קל"ג הִבִּיא גַּם הוּא תַּנְרַף דְּבָרֵי הָרֵב זָקֵן אֶהְרֹן וּמָה שֶׁכְּתֵב בְּכַנְסֵת הַגְּדוּלָּה בְּשֵׁם אֲגָרוֹת הַרְמַב"ם וְתְּשׁוּבַת הֵרָא"ם וְכַתֵּב שֶׁהָרֵב אֲשֶׁל אַבְרָהָם רְמַז תְּשׁוּבַת הַזָּקֵן אֶהְרֹן וְלֹא הִבִּיא שׁוּם חוֹלֵק: וּבְפֶתַח הַדְּבִיר ח"ג סִי' שֵׁל"א הִבִּיא תְּשׁוּבָה כְּתִיבַת יָד לְהָרֵב הַקְּדוֹשׁ מוֹהֲרֵי"ש וִיט"ל בְּסִפְר בָּאֵר מִים חַיִּים סִי' ל"ז לְמַדְנּוּ רַבִּינוּ הַקְּרָאִים שְׂאִינָם מוֹדִים בְּתוֹרָה שֶׁבַעַל פֶּה אִם מוֹתֵר לְמוֹל בְּנֵיהֶם לְכַתְּחֵלָה וְכוּ' וְאִם תִּמְצָא לֹאמַר שֶׁמוֹתֵר לְמוֹלֵם בְּחוֹל לְבָרַף עַל הַמִּילָה מַהוּ שְׂיֵהָא מוֹתֵר בְּשַׁבַּת תְּשׁוּבָה וְכוּ' אֲבָל אִם אֵינְרָעָה מִילָה שֶׁלָּהֶם בְּיוֹם הַשְּׂמִינִי בְּשַׁבַּת אִ לְיִשְׂרָאֵל לְמוֹלוֹ הוּאִיל וְהוּא סַפֵּק אִם הוּא כְּיִשְׂרָאֵל וּמְסַפְקָא לֹא מְחַלְלִין שַׁבְּתָא וְכוּ' אֵיבְרָא שְׂמַצָּאֵתִי בְּאֵיגְרוֹת הַרְמַב"ם שֶׁכְּתֵב שְׂאֵם מְתַנַּהֲגִים עִמָּנוּ כְּשׁוֹרָה וְנִשְׁמַעִים אֵלֵינוּ מוֹתֵר לְמוֹלֵם בְּשַׁבַּת וְכַתֵּב דְּהַכִּי אֲשַׁפְּחוּ לְרַבִּינוּ הָאֵי גָּאוֹן דְּאָמַר הָכִי וְלַעֲנִין מִילָה לְעוֹלָם לֹא נִמְנָעוּ רז"ל מְלָמוּל אֶת בְּנֵיהֶם שֶׁל קְרָאִים בְּשַׁבַּת כִּי אֲפָשָׁר שְׂיַחְזְרוּ לְמוֹטֵב וְאֵין מַעֲבִירִין עֲלֵיהֶם וְכוּ' וְכֵן מוֹהֲרָא"ם וּמוֹהֲרִיק"ש פִּסְקוּ כְּהַרְמַב"ם הָאֵמְנָם מִתּוֹךְ דְּבָרֵיהֶם נִלְמוּד דְּבַזְמַן הַזֶּה אֵין לְמוֹל בְּנֵיהֶם בְּשַׁבַּת מְדַתְלוּ טַעֲמָם שְׂאֵם מְתַנַּהֲגִים עִמָּנוּ כְּשׁוֹרָה וְנִשְׁמַעִים אֵלֵינוּ הָאֵ לֹא הָכִי לֹא וְכַזְמַן הַזֶּה שֶׁמְחַרְפִּים אוֹתָנוּ בְּעֵינֵי הָאֲנוּמוֹת וְבְּיוֹם טוֹב שֶׁלָּנוּ עוֹשִׂים מְלָאכָה בְּפִרְהֶסְיָא לְכַתְּחֵלָה כְּדִי לְבַזּוֹת אוֹתָנוּ בְּפָנֵי

הַאֲנוּמוֹת וְאוֹמְרִים לָהֶם אָנוּ עוֹשִׂים יָמִים טוֹבִים כְּמוֹכֶם בְּרֵאֵית הַלְבָנָה וַיִּשְׂרָאֵל טוֹעִים וְעוֹשִׂים בְּחֻשְׁבוֹן וַיְכִיּוּצָא וְכוּ' וְאֵינָם אוֹכְלִים מִפְּתִינֵנוּ וְאֵינָם שׁוֹתִים מִיַּיְנוּ וְאֵף הַיָּמִים שְׂבָכְלֵינוּ אֵינָם שׁוֹתִים וְאוֹכְלִים חֶמֶץ בְּיוֹם טוֹב רֵאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח כְּפִי חֻשְׁבוֹנֵנוּ וְאוֹכְלִים בְּיוֹם הַכִּיּוּרִים שֶׁחַל לִהְיוֹת בְּחֻשְׁבוֹנוּ לְכֵן אֵין לְהַקְל לְמוֹל אֶת בְּנֵיהֶם בְּשַׁבַּת וְאֵף שֶׁהֵבֵן הַגִּימּוֹל הוּא קָטָן וְעֵדֵינָן לֹא חֲטָא מְכַל מְקוֹם אֵין הַמְצָנָה מְנוּטְלַת עֲלֵיהָ לְמוֹל אֶת בְּנוֹ אֶלָּא עַל אָבִיו וְאָבִיו הִיא הַחוּטָא וְאֵם תֹּאמַר הַמְצָנָה מְנוּטְלַת עַל בֵּית דִּין אֵין אָנוּ בֵּית דִּין שֶׁלָּהֶם לְכֵן אֵין לָנוּ לְחַטּוֹא בְּשַׁבִּילָם וְאֵין לְדַחוֹת אֶת יוֹם הַשַּׁבַּת הַחֲמוּר וְהַנְּדָאִי מִפְּנֵי הַמִּילָה הַזֹּאת הַקְלָה הַבָּאָה בְּסַפְקָ הָאֲמָנָם בְּחוֹל מְצָנָה לְמוֹל אוֹתָם וּלְבַרְרָה עַל הַמִּילָה וְכֵן עֲשִׂיתִי הַלְכָה לְמַעֲשֵׂה כָּל יָמַי: שׁוֹב אֵינָה ה' לִידֵי שׁו"ת קַטְנָה כְּכַף אִישׁ עַל עֲנִין הַשְּׂאֵלָה הַנִּזְכָּר וְהִיא לְהַרְבּ מוֹהַר"י בִּי רַב וַיִּזְכָּר לְמַדְנֵנוּ הַלְכָה לְמַעֲשֵׂה אֱלֹו הַקְּרָאִים אִם מְנוֹתָר לְמוֹל אֶת בְּנֵיהֶם בְּשַׁבַּת אֵף כִּי הֲרַמְבַ"ם פָּתַב בְּאִגְרוֹתָיו שֶׁאִם אֵינָם מְלַעֲיָגִים עַל חֲכָמֵי הַדּוֹר וְלֹא עַל דְּבָרֵי רִז"ל וְאֵין מְחַרְפִּים וּמְגַדְפִּים מְנוֹתָר לְמוֹל אֶת בְּנֵיהֶם בְּשַׁבַּת אֲמָנָם אֱלֹו הֵם לְהַיְכָרָה כַּנּוֹדָע כִּי הֵם מְחַרְפִּים וְכוּ' תְּשׁוּבָה כְּכַר רֵאִיתָם מֵהַ שְׂפַתֵי הֲרַמְבַ"ם וְכֵן פָּתַב רַבֵּינוּ הָאֵיִי גָּאוֹן אֲמָנָם זֶהוּ בְּהַקְּרָאִים שֶׁהָיוּ בָּהֶם הַמְּדוֹת שֶׁפָּתְבוּ הֵם וַיִּזְכָּר אֶלֹו שֶׁאֵין בָּהֶם אוֹתָן הַמְּדוֹת וְהֵן מֵאוֹתָם שְׁמוֹרִידִין וְכוּ' אֲסוּר לְמוֹל בְּנֵיהֶם בְּשַׁבַּת וְכֵן מְצָאתִי בְּתִשְׁבֻּכַּי לְרַב כְּמוֹ הַרַב"ז שֶׁפָּתַב וַיִּזְכָּר וּבִזְמַן הַזֶּה לֹא נִמְצָא בָּהֶם א' מְכַל הַמְּדוֹת שֶׁהַנְּפִיר הַגָּאוֹן וְאֵין עוֹשִׂים פְּרִיעָה וְהֵם מְשׁוֹנִים בְּכָל דְּבָרֵיהֶם לְפִיכָה אֲסוּר לְמוֹל בְּנֵיהֶם בְּשַׁבַּת הַרִי שֶׁהַסְּפִים לְאַסְרוֹר וְיָמֵי הוּא זֶה אֲשֶׁר יָבֵא אַחַר גְּדוּל הַדּוֹר לְהַתִּיר מֵהַ שְׂאֵסֵר הוּא וּבְכַרְט בְּחִילוֹל שַׁבַּת שְׁשׁוּמַר שַׁבַּת מְחַלְלוֹ שְׁכָרוֹ רַב.

הַצְּעִיר יַעֲקֹב בִּי רַב זְצוּק"ל: אֲרִיּוֹת דְּבִי עֵילָאִי שְׂאָגוּ מִי לֹא יָרָא לְעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂהוּ זָר מַעֲשֵׂהוּ חֲלִילָה לְחַלֵּל הַשַּׁבַּת עַל אֱלֹו ע"כ מ"ש הֲרַמְבַ"ם וְאֶחָרוֹן הַכְּבִיד שְׂאֵינָם עוֹשִׂים פְּרִיעָה כְּאֱלֹו לֹא מְלוֹ וְכוּ' נִהְיָה לִיהָ כְּאֱלֹו מְחַתֵּף וְכוּ' וְנוֹכַח לֹוֹמַר שֶׁפִּינּוּן שְׂאֵינָה נִקְרָאת מִילָה יֵשׁ בָּהּ קֶצֶת תּוֹלְדָת מְלֹאכּוֹת שְׁמִפְרָק הַדָּם מִמְּקוֹמוֹת רְחוּקִים וְהִנְיָא כְּמוֹ הַקְּזָה שְׁמוֹצִיא דָם מִהַנּוֹרִידִים וְכוּ' וְלְכֵן צָרִיף הַמּוֹהֵל לְהַזְהֵר לְעֲתִיד וּתְשׁוּבָה גְּדוּלָה לְשַׁעֲבַר וְכוּ' הַצְּעִיר מִשֶּׁהָ גְּאֵלְאֲנָטִי זְצוּק"ל מֵהַ שְׁנֵרָאָה בְּרוּר הוּא מֵאַחַר שֶׁאֱלֹו הַקְּרָאִים אֵינָם מוֹדִים בְּתוֹרָה שְׂבַעַל פֶּה הַרִי הֵם בְּכָלֵל הַמִּינִים וּמוֹרִידִין וְאֵין מַעֲלִין כְּדְבָרֵי הֲרַמְבַ"ם פָּרַק ג' מֵהַלְכוֹת מְמָרִים וּבְכַרְט שְׁמַלְעִיגִין וּמְחַרְפִּין לְרַבָּנִים וּלְדְבָרֵי הַפֶּל אֲסוּר לְמוֹל בְּנֵיהֶם בְּשַׁבַּת וּמֵהָ גַם דְּמָל וְלֹא פָּרַע כְּאֱלֹו לֹא מֵל וְהֵם אֵינָם עוֹשִׂים פְּרִיעָה וְאֵינִי מְאַרִיף בְּזָה נְאֻם שְׂפַתִי מְנַשֶּׂה זְצוּק"ל: גַּם עֵינֵי בְּדְבָרֵי רַבֵּינוּ שְׁמִשׁוֹן וְהַרַב מוֹהַר"ש גְּאֵבִיזוֹן גַּם הֵם מְחַמִּירִים גַּם עֵינֵי בְּתִשְׁבּוֹת הַר"ב אֲשֶׁפְּנִזִי סִי' ג' תְּשׁוּבָה לְהַרְדָּב"ז שֶׁהוּא מְחַמִּיר ג"כ מְאֹד ע"ש מְכַל הַנִּי טַעְמֵי נְפִסְקָה הַהַלְכָה שְׁאֲסוּר לְמוֹל בְּנֵיהֶם שֶׁל הַקְּרָאִים בְּשַׁבַּת וְאֵף עַל פִּי שְׂבִיזְמָן הַזֶּה עֵינֵינוּ הֲרוֹאוֹת שְׁעוֹשִׂין פְּרִיעָה וְגַם מְבָרְכִים הֵם עַל בְּנֵיהֶם בְּזִמְנֵי הַמִּילָה שְׂאֶפְשֵׁר שְׂאֵימִינוּ בְּזָה עִם כָּל זֶה אֶפְשֵׁר לֹוֹמַר שְׂאֵין עוֹשִׂין כָּל זֶה אֶלָּא בְּעֵבוֹר שְׁהַרְבָּנִים מְלִין אֶת בְּנֵיהֶם וְאֵין בֵּינֵיהֶם מוֹהֵל מֵהַקְּרָאִים לְכֵן הֵם כְּפוּפִים לָנוּ וְעוֹשִׂין פְּרִיעָה אֶבֶל בֵּינֵיהֶם לְבִין עֲצָמָם אֵינֵן עוֹשִׂין פְּרִיעָה וְאֵינָם מְבָרְכִים כְּדְבָרֵי הַרְבָּנִים הַזְּקֵנִים לְכֵן פִּינּוּ דְנַפְיָק מִפְּנוּמֵיָהוּ אֵין לְהַקְל בְּדְבָר וְאֵין לְמוֹל אֶת בְּנֵיהֶם בְּשַׁבַּת אֶפְלוּ וְתִרְצוּ לְעֲשׂוֹת כְּדְבָרֵי הַרְבָּנִים יצ"ו כמ"ש לְעֵיל גַּם אֶלָּה דְבָרֵי שְׁמוֹאֵל וִיטָאֵל זְצוּק"ל עכ"ל לְשׁוֹן הַזְּהָב וְעֵינֵינוּ לְהַגָּאוֹן הַרַב מוֹר וּקְצִיעָא שְׁם שְׁגַם הוּא אוֹסֵר מִילַת בְּנֵיהֶם בְּשַׁבַּת וְעֵינֵינוּ לְמַעַל הַרַב

פאר גזרי מר גיסי בס' הבהיר נח"ל ח"ג פ"ב דיבמות ד' ז' ע"א עכ"ד הרב פתח הדביר ומתבאר שדעת הרב מוהרש"ו היא שאף אם מתרצים לפריעה גם כן אין למול בניהם בשבת וכן נראה קצת דעת הרבנים מוהר"ם גאלנטי ומוהרש"ב מנשה הנ"ל והרב פתח הדביר הביא דבריהם ולא פתח הכרעת דעתו לדינא אם גם פשמימיים לפריעה אין למול בניהם בשבת או דברי האי גונא שרי וכדעת כמה רבנים גדולים המתירים כנו"ל וכתב שהגאון מור וקציעא אוסר ולא פתח בפירושו אם מה שאוסר הוא אף על ידי פריעה ואין ספרו מצוי אצלי לראות דב"ק ולדעתי הענינה פדאי הם הרבנים הגדולים הנז"ל שמתירים למול בניהם בשבת אם מסכימים על הפריעה.

ומקורב גדפס ספר יקר פורת הברית לידידי הגאון מוהר"ר אליהו פוסק יצ"ו ועי"ש בס' רס"ו אות ל"ז ד' קכ"ז ע"ב דמלבד הרבנים הנז"ל שמתירים למול עם פריעה בשבת הביא שפן כתב בספר מכשירי מילה פ"ב ב"ב בשם של"ג דבקוש"ט מלין אותם בשבת וספר זה לא ידעתי מעודי וגם הספר של"ג (כפי הנראה הוא שלחן גבוה) חלק יו"ד אין אצלי ומה שכתב שבקוש"ט מלין פונתו לפי הנראה היא על קושטאנדינא ואף פי אתריה דרב שלחן גבוה הלא הוא עיר שאלוניקי מסתמא מעיד כן על פי מה שכתב כן הרב פנסת הגדולה כמו שכתבו הרבנים הנז"ל בשמו: גם אשור בספר בית האוצר לידידי הרה"ג מוהר"ר אברהם מתתיהו חלפון יצ"ו בח"ב סי' פ"ב שכתב שבתשובה העלה להתיר מילת בני הקראים בשבת אם היא עם פריעה וכתב שפן הסכים הגאון מקאנונא (מסתמא שאל ממנו והשיב כן) וידידי הגאון אבד"ק ליאדי יצ"ו השיבו שכיוון להלכה שפן מצא בעיקרי הד"ט וכו' (שהבאתי למעלה) וסיים ואף שראיתי במגדל עזו מהגאון יעב"ץ דמפקפק בזה (לעיל פתבתי בשם הרב פתח הדביר דבמור וקציעא אוסר ואין גם אהד משניהם מצוי אצלי) אף מעשה רב והלכתא פרבנו בתראי הנז"ל: אמנם אם אין מסכימים על הפריעה בנדאי אסור למול בניהם בשבת בלא פריעה כאשר מתבאר מדברי רבנו קדישי הנז"ל וכבר בשנים שעברו נשאלתי מידידי הרב הג' ר' יעקב בכרף מביאלסטאק יצ"ו.

בהיותו בעיר סעוואסטאפאל אם מותר להשו"ב ישראל למול את בני מקרא בשבת אחר שאינם מניחים לקיים מצות פריעה והשפתי לו דאסור ונודע לי שהקראו את מכתבי שהוא להחכם שלהם וענה אמן ואמר אמת ולא היה על זה שום פוצה פה וכן הנהגתי בבואי פה שלא להרשות למול בשבת את בני הקראים אם לא יסכימו לפריעה גם כן ובאותם השנים היה אחד מהם פה גאלאווא (ראש העיר) ומלבד שלא פצה פה לערער על זה הוסיף אהבה על אהבתו עם כל עדת בני ישראל בכלל ואתי בפרט על שלא נשאתי פנים שלא כהלכה פי הישר באדם לא לפניו חגף יבא והאמת אהובה מן הפל וכבר פתבתי כן בספרי שדי חמד בחלק דברי חכמים סי' קל"ה עיי"ש (בד"ה ונראה דלענין שאלתא): ומתבאר מדברי איזה מהפוסקים הרשומים למעלה דלהמתירים למול בניהם בשבת על ידי פריעה וכן פשמימיים בהם בחול במילה ופריעה מברכים ג"כ על המילה כמו שברכים על אש בני ישראל וכן הוא משמעות דעת כל הפוסקים שאם היתה דעתם לאסור לברך על מילת בני הקראים היה להם לכתוב כן מפני דמסתמא פשאמרו מלין היינו גמי בברכה אף פשאין מניחים לעשות הפריעה רק מילה בלבד זה היה מעשה ושאלני המזהל ואמרתי לו שלא יברך ואין בזה חשש איבה שעל מילת בנינו נברך ולא

על מילת בניהם שהם עצמם יודעים כי לדין אין זו נחשבת למצנה פיון דאמור רבנו מל ולא פרע פאילו לא מל ולכן פשמלין בן משלנו פשר הדבר כי תקדמנו ברכות טוב עובר לעשיית המצנה פתקנה ומשפטה נאבי הבן הקראי איהו דאפסיד אנפשיה כי לא חפץ בברכה ותרחק ממנו פשאנו נותן לעשות גם הפריעה פן השבתי להשואל בזמן ההוא ועתה ראיתי בספר יד יצחק ח"א (להרה"ג יצחק הכהן מק"ק קראקינאווי בדרף ג' ע"ג) והלאה שהאריה לפלפל אם אפשר לברך על מילת בני הקראים וצדד כמה צדדים בין לסברת הרמב"ם ודעמיה דמתירים למול בני הקראים בשבת פשמלין ופורעין דיש ומר דאף דהתירו המילה בשבת מפל מקום לא יתירו לברך לדעת הסוברים דאיסור ברכה שאינה צריכה הוא מן התורה ובין לדעת האוסרים למול בניהם בשבת דיש לומר דאף שלא התירו איסור שבת מ"מ בחול משום לא תשא לא חיישינו והאריה במאי דאמר רבא בסוף יבמות מה לי איסור לאו מה לי איסור פרת ולא העלה דבר ברור הלכה למעשה אלא שהמענין בגוף דב"ק יראה שדעתו נוטה דאם מלין ופורעין מברכים על המילה ואף אם אין מניחים לעשות הפריעה דעתו נוטה קצת (בדרף ה' ע"ב) שיכולים לברך על המילה בלא פריעה עי"ש (מד"ה ונדברא והלאה) ולא פניתי עתה לענין בזה ודעתי הענינה כמו שפתי בשבת למעלה שאם מלין ופורעין מברכין גם כן ועל מילה בלא פריעה פשמלין בחול אין לברך: טו) אם רוצים להתגייר לקבל עליהם תורה שבעל פה אם מקבלים אותם הנה הרב זכור לאברהם בח"א ד' קצ"ג ע"א (ד"ה גרים ציין לענין במוהריק"ש יו"ד סי' רס"ח התיקון ומתבאר שסובר שמשקבלים אותם וכן מתבאר מגוף דברי הרב מוהריק"ש שפתי וז"ל הקראים כשפאין לקבל תורה שבעל פה ולהיות כשאר ישראל המאמינים נהגנו להשביעם בספר תורה בבית דין שיקיימו כל דברי רבותינו כמו הרבנים פי בזה אין חשש שיחזרו לפי שאין לקראים התרת שבועה ועומדים כל ימיהם בהכרח באמונת תורה שבעל פה ודינם לבא בקהל באהע"ז סוף סי' ד' עכ"ל הרי שפתי שנהגו לקבלם על ידי שמשביעים אותם שיעמדו בקבלתם תורה שבעל פה כל ימיהם (פעת לא ידעתי שבועה זו מה טיבה ומאי איכפת לן אם יחזרו לסורם ומאי שנא מנכרי שהנה מתגייר ואין מתנים עמו שלא יחזור לסורו ואם הוא כשב על קיאו מה לנו ולצרתו) ומה שציין לענין התחנות בהם עיין לקמן בס"ק כ"א ושם ארשום בס"ד דברי הפוסקים המדברים בזה: ואם זכרוני אינו מכזיב נהירנא פד הוינא טליא בהיותי בעיר מולדתי עיר קדשינו ציון היא ירושלים תובב"א שמעיה אזני מפום רבנו הוה עובדא שהחכם הגדול שבהם בקש מחכמי ישראל ובראשם הגאון מ"ס המלך (מוהר"ר משה סוזין) שיקבלוהו לדת רבותינו הקדושים והבטיח להקדיש כל נכסיו (פי הנה רכושו רב) לכוללות עיר הקדש ולא נתנו און קשבת לבקשתו אף גם זאת זכורני כי בילדותי שמעתי או אולי ראיתי באיזה ספר מעשה שהיה בשנים קדמוניות שנתנו עדו חכמי ישראל לבקשת נכד אחד מהקראים להסתפח בנחלת עבדי ה' לקבל תורה שבעל פה ואחר שנשא ונתנו בדרך היתה חתימת דבריהם בלשון צחות הקראי"ן אינן מתאחי"ן לעולם: ובספר סדר הדורות ח"א (בסיפורי חמשת אלפים רנ"ח בדרף צ"א ע"ד בדפוס זיטאמיר שנת תרכ"ח ובדפוס ווארשא שנת תרל"ז הוא בדרף קי"ט סוף ע"ב) פתי שבקשו הקראים מהרב המחבר ספר שבועה עינים שישתדל להכשירם ולהביאם בדעת חכמי הגמרא והפליג לעשות ולא עלתה בידו כי לא הסכימו חכמי ישראל ובקונטרסי פתי מאז שפתי הרב

מוהר"ם בולגה בספר גט מקנשר ד' ט"ו אות י"א בשם הרב גט פשוט דהספמת האחרונים
היא דאין ראויים לבא בקהל משום ספק ממזרות ועתה אין אצלי ספר גט מקנשר הנ"ל
נדברי הרב גט פשוט לא ידעתי איה מקום כבודם: טז) ספר תורה שכתבו צדוקי פסול
לדין מפני פמה דברים שהם הלכות גדולות וקבועות ומפני שות תורה שב על פה
שנמסרו למשה רבינו והם אינם מודים בהם פתיכה לשמה וכתבת האזפרות לשמן
ועורות מענפדים לשמן ושיהיו עורות בהמה טהורה ותפירתו בגידי בהמה טהורה וכיוצא
עוד פמה דינים המעפבים והם אינם מודים בהם עינין להרבנים פפתור נפרח בפרק
החמישי (בד"ה צדוקי) ובתשובת הרדב"ז בח"ב סי' תשע"ד ובמה שפתיבתי אני הדל
בקונטרס אסיפת דינים במערכת ספר תורה (ונדפס בשדי חמד ח"א בחלק דברי חכמים
סי' קל"ה ע"ש בדר קי"ט בד"ה ונראה דאף לדעת הרמב"ם וכו' ונשמטו משם פמה
עניינים הכתובים בקונטרסי שם ונעתיקו בקונטרס זה במערכת האל"ף אות ע"א) וכתב
הרדב"ז שם דאם ידוע שכתבו אחד מהקראים יגנו ולא ישאר: יז) ספר תורה שנמצאת
בידם ואין ידוע אם כתבה אחד מהם או שקנאה מסופרים שלנו אם מותר לקרות בה או
דינה בספר תורה שנמצאת בידי נכרי דיגנו פתיבתי בקונטרס אסיפת דינים שם (ונדפס
שם: יח) אם מותר למפור להם ספר תורה פשרה או דינם כעכומ"ז שאין מוכרים
לעכומ"ז מזונה לקבועה בפתיחו פשאין לחוש משום איבה נשאלתי על זה בקונטרס
אסיפת דינים במערכת ספר תורה והשבתי על זה בס"ד (והיא ל"ו נדפס"ה בשדי חמד
ח"א בחלק דברי חכמים סי' קל"ה ושם הובאו תשובות רבני גאונים דורנו בענין זה ואיזה
דברים שנשמטו משם הלא הם כתובים בקונטרס זה (פאת השדי) לחלקי הפללים
במערכת האל"ף אות ע"א) ופה אכתוב מה שניתוסף לי בזה בס"ד אחר ההדפסה והוא
שרב אחד יצ"ו כתב לי בזה וז"ל: על דבר למפור ספר תורה לקראים שהאריה מר יחיה
בחבורו הק' דברי חכמים אעירהו לענין בתשובת כתב סופר סי' קל"ג שאוסר למפור
ס"ת לעוזב דת שנוהג בדרכי ישראל אוכל מאכלים הפשרים על פי התורה ומתפלל
בבית הפנסת בימים נוראים ועיקר טעמו שם דאחר זמן שנמצא הס"ת בידי יהיה טעון
גניזה דהא לא נדע מי כתבו ואסור להביא ס"ת לידי פה עי"ש ולפי זה בקראי דדינו
פעכום תליא בשתי הדעות ביו"ד רפ"א דלמאן דמכשיר לקרות בס"ת שנמצא בידי
עכום מותר למפור ס"ת לקראי ולמאן דאמר דטעון גניזה בנמצא בידי עכום אסור
למפור ס"ת לקראי והטעם הראשון שבתשובת כתב סופר שם חלוש מאד גם אינו שייך
פלל לענין קראי עי"ש שוב נזכרתי שעל דבר למפור ס"ת למצרי שהאריה מר בספרו
דברי חכמים רשום בזכרוני שבס' יד אליעזר להגאון אליעזר הלוי הורוויץ יש שם
אריכות דברים ואינו תחת ידי פעת עכ"ד יצ"ו והנה מה שהזכיר מס' יד אליעזר לפי
הנראה לא ענין בעת כותבו זאת בדברי הגאון משאנויל יצ"ו שהבאתי בדברי חכמים
שם שפבר הביא תשובה זו ואין כל חדש ומה שהביא בשם שו"ת כתב סופר הנה עיניתי
שם ולא מצאתי מזה דבר ואעיקרא בספר כתב סופר יו"ד שבדי אין בו קל"ג סימנים
ואולי יש ממנו ח"ב ואין מצוי אצלי לראות דב"ק ואפריון נמטייה דאייתי לן תנא
דמסייען במאי דכתבנא בעניותין דיש לחוש לגניזת הס"ת ומה שכתב דלמפור להקראים
תלי בשתי הדעות שבס' רפ"ו ולמאן דמכשיר לקרות בס"ת שבדי נכרי מותר למפור
ס"ת לקראי עמו הסליחה שפבר פתיבתי בספרי (בד"ה ונראה) דאף לדעת הרמב"ם

דס"ת שְׁנַמְצָא בְּיַד נְכָרִי פְּשָׁרָה לְקָרוֹת בָּהּ מְכַל מְקוֹם יֵשׁ בָּהּ מִשׁוּם גְּנִיזָה שְׁכָל זְמַן שֶׁהִיא בְּיָדוֹ וְלֹא יִקְרָאוּ בָּהּ פְּדַת מְשֵׁה וַיִּשְׁרָאֵל הָרִי הוּא פְּגִנוּז וְעוֹמֵד וְעוֹד וְכוּ' וְעוֹד וְכוּ' עֵינָן שָׁם וְאִין מִהַצְנֻרָה לְכַפֹּל הַדְּבָרִים: אַחַר זְמַן רַב זְכִיתִי בְּסִפְרָא פְּתַב סוּפֵר יו"ד ח"ב וְהִנְנִי לְהַעֲתִיק דְּב"ק בְּשָׁנֵי הַטְּעָמִים לְזָכוֹת אֶת מִי שְׁאִין בְּיָדוֹ סִפְרָא הַתּוֹרָה הַזֶּה וְנ"ל (עַל הַשְּׂאֵלָה הַנ"ל) וְהִנְנִי לְהַשִּׁיב בְּקִינְצוֹר שְׁלִדְעָתִי אֲסוּרֵי מִדִּינָא מִתְרֵי טְעָמֵי א) דְּמִבְּנֵי אֲרָבָה בְּש"ד יו"ד ס' רפ"א דס"ת שְׁנַמְצָא בְּיַד נְכָרִי וּמִין צְרִיף לְקַנּוּתוֹ בְּדָמִים כְּדִי שְׁלֹא יִזְלַל בּוֹ וּמְכַל שְׁכַן שְׁאֲסוּר לְמַכּוֹר לּוֹ הֵגַם שְׁעוֹזֵב דָּת זֶה הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל וּמִסְתַּמָּא קוֹנֵה הַס"ת כְּדִי לְקָרוֹת בּוֹ מְכַל מְקוֹם לֹא יִנְדָּהָר בִּיָּה בְּכַבּוּדוֹ הַרְמָה כִּי־יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁר וְהַרְבֵּה קִנְיָנָה וְזִרְיוֹת נְאֻמָּרוּ בּוֹ בְּס' רפ"ב עיי"ש.

וְגַם בְּנֵי אַחֲרֵי הַנּוֹלָדִים בְּגִיּוּתוֹ בְּנֻדָּי יִזְלַזְלוּ בּוֹ כְּפֶאֱשֶׁר אַחַר כֶּף יִרְשׁוּ מֵאַבְיָהֶם הַס"ת ב) טְעָמָא רַבָּא אִיפָא לְפִי הַמְּבַנְאָר בְּס' רפ"א שְׁם דְּס"ת הַנְּמַצָּא בְּיַד מִין וְאִין יוֹדַע מִי כְּתָבוֹ טְעוֹן גְּנִיזָה וְכִי כֵן אִיף נִמְכּוֹר לּוֹ ס"ת וְהָא בְּרוּב הַיָּמִים אִם הַמְּצָא תַּמְצָא ס"ת זֶה בְּיָדוֹ וְלֹא גִדַע מִי כְּתָבָה אֲזִי צְרִיכִים לְגַנְזָה וְאֲסוּר לְהַבִּיא ס"ת לְיַדִּי כֶּף וְהָא דְּמִבִּיא הַפְּגִן אַבְרָהָם ס' קנ"ד בְּשֵׁם סִפְרָא חֲסִידִים דְּאִם נוֹתֵן מוֹמֵר מְעוֹת לְכַתּוּב ס"ת עַל שְׁמוֹ כְּדִי שִׁינְזָה בּוֹ אֲבָל גִּינַח הַס"ת בְּבֵית הַפְּנִסָּת וַיִּתְּנֵנוּ לְצַבּוֹר עַל מְנַת שְׁאִין לּוֹ בּוֹ רְשׁוּת לְיַקַּח מִשָּׁם רַק רוֹצֵה שִׁיְהִי לּוֹ זָכוֹת מְצָנָה שִׁישׁ לּוֹ בּוֹ כְּשִׁקְוֹרָאִים בּוֹ בְּצַבּוֹר מוֹתֵר לְזָכוֹתוֹ בְּמַצָּנָה זֶה אֲבָל כְּשִׁיְרָצָה לְלַקַּחוּ בְּבֵיתוֹ וַיְהִי שְׁלּוֹ לְעוֹלָם נִלְפַע"ד דְּאֲסוּר מִהִנְהוּ טְעָמֵי שְׁכַתְּבָתִי וְאֲסוּר לְסוּפֵר לְכַתּוּב לּוֹ ס"ת לּוֹלִי שִׁיְוִדַע שִׁיְתַנְהוּ לְצַבּוֹר כַּהַנ"ל וְכֵן מוֹתֵר לְמַכּוֹר לּוֹ עַל דְּרָף זֶה אֲבָל בְּלֹא הָכִי אֲסוּר כַּנ"ל נְכוּן לְהַלְכָה וְעֵינָן בְּאֵר שְׁבַע בְּשׁו"ת ס' ל"ה הַתִּיר לְמַכּוֹר מְזוּזָה לְגוֹי מִשׁוּם אִיבָה וְלֹא חֲשַׁשׁ לְטְעָמִים הַלְלוּ וְאִם כִּי יֵשׁ לְחַלֵּק מ"מ וְהוּא פְּסַק רַמ"א ס' רצ"א עכ"ל: יט) פִּירוֹת שְׁנַמְרָחוּ וְנִגְמָרָה מְלֹאכְתָן עַל יְדֵי הַקְּרָאִים פְּתַב בְּסִפְרָא יִקְהִיל שְׁלֵמָה ד' ל"ז ע"ב בְּשֵׁם הַרְבֵּי פְּרֵי הָאֲרֶץ בַּח"ב בְּחַלֵּק יו"ד סִימָן ח"י שְׁנַסְתַּפַּק אִם חֲיִיבוֹת בְּתֵרוּמָה וּמַעֲשֵׂר כְּאִילוּ נִגְמָרוּ עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל אוֹ דִּינָן כְּנִגְמָרוּ עַל יְדֵי נְכָרִי וְשִׁאֲחַר שְׁנַשְׂא וְנָתַן הַרְבֵּה בְּדַבְרֵי הַפּוֹסְקִים בְּכַמָּה דִּינִים בְּקִרְאִים בְּזְמַן הַזֶּה שְׁעֲשִׂאוּם כְּנְכָרִי לְפִי שֶׁהֲרֵעוּ מַעֲשֵׂיהֶם הַעֲלָה דְּמְכַל מְקוֹם נִרְאָה לּוֹ דְּלַעֲנִין תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת דְּבָבָן בְּרִית תְּלִי רַחֲמָנָא וְהַקְּרָאִים פְּשִׁטָּא דְּכַנִּי בְּרִית גִּינְהוּ וְהֵם בְּעַלִּי בְּרִית אַבְרָהָם אִם כֵּן אִין מִירוּחָם פּוֹטֵר מִן הַמַּעֲשֵׂר וּבְאֲשֶׁל אַבְרָהָם לְהַגְּאוֹן מוּהַר"א אֲפִנְהִיִּים (בְּסוּף הַש"ע יו"ד הַקְּטָנִים דְּפּוֹס וְוִין) בִּיּו"ד ס' ש"ל א סְעִיף ד' עַל דְּבָרֵי מְרוֹן וּמִירוּחָן הַנְּכָרִי פְּטוּרִים פְּתַב בְּשֵׁם פ"ה (פְּרֵי הָאֲרֶץ) בְּלִשׁוֹן זֶה פִּירוֹת שְׁנַמְרָחוּ מְלֹאכְתָן עַל יְדֵי קְרָאִים עֵינָן ס' קנ"ט וְעֵינָן ש"ס עִירוּבִין דְּאֲמִרִינָן צְדוּקִי וּבִיְיָתוּסִי אִין מְעַרְבִין עֵמוֹ, לְפִי שְׁאִינָם מוֹדִים בְּעִירוּבָא הָא לָאו הָכִי מְעַרְבִין עֵמוֹ מַעֲתָה הָלֹא כָּל מַה שְׁכַתּוּב בְּתוֹרָה מְחֻזְקִים בּוֹ וְעוֹד הִבִּיא בְּתוֹשׁוּבַת פ"ה ח"ב ס' י"ט לְרִאֲיָה מְהָא דְּאִיתָא בְּס' ב' דְּשַׁחֲסִיטְתָם כְּשֶׁרָה אִם אֶחָד עוֹמֵד עַל גְּבִיּוֹ אֵלָא דְּהַעֲלָה לְבַסּוּף הוֹאִיל וְכָל הַמַּעֲשָׂרוֹת בְּזְמַן הַזֶּה מְדַרְבְּנָן יַעֲשֵׂר בְּלֹא בְּרָכָה: כ) קְבָרֵי הַקְּרָאִים מְטַמְּאִים בְּאֵהָל מוּהַר"ם מִיטְרָאנִי בַּח"ב ס' ק"ט כֵּן פְּתַב הַרְבֵּה מְסַגְרָת הַשְּׁלִחָן לִיּו"ד ס' ש"ע ע"ב סְעִיף ב' וּבְאֲ לְצִיּוּ"ן לְעֵינָן בְּבִרְכֵי יוֹסֵף אוֹת ה' וְלֹא יִדְעָנָא מַה הַצִּיּוּן הַלְזֵן דְּעֵינָן רוֹאֵה בְּבִרְכֵי יוֹסֵף דְּלֹא מִיְרֵי בְּהָכִי וְנִרְאָה שְׁכַפּוֹנָתוֹ עַל עֵיקַר הַדִּין (דְּקְבָרֵי נְכָרִים) דְּאִירוּ מְרוֹן וְהַרְמ"א בְּסְעִיף ב' דְּבְהָכִי אִירוּ נְמִי מְרוֹן חִיד"א בְּבִרְכֵי יוֹסֵף שְׁם וְהַרְבֵּ פְּחַד יַצְחָק בְּאוֹת הַקּוּף (קְרָאִים) פְּתַב וְנ"ל

קראים מטמאים באהל מוהר"ם מיטראני ח"ב סי' כ"ט בית הלל יו"ד סי' שע"ב וכן הצדוקים הלכות קטנות למוהר"י חאגי"ז ח"א סי' קע"ז דף ס"ד גם הרב פתח הדביר בחלק א' סי' ד' אות ז דף כ"ו ע"ד פתב בשם הרב המבי"ט בח"ב סי' כ"ב דקברי הקראים מטמאים באהל דברי קבלו אבותיהם תורה בהר סיני בכלל כל ישראל ולכן הם מטמאים באהל ולמד מדברי דעבד פנעני שלא ניתנה לו תורה אינו מטמא באהל וכו' ע"ש והרב אהל יצחק בסוף סי' ל"ב בחלק יו"ד דף ל' ע"ג (בד"ה פהן) פתב בשם מוהרימ"ט ח"ב סי' ק"ט דהקראים מטמאים באהל וכו' ע"ש ולפי הנראה טעות הדפוס הוא וצריף להיות הרב המבי"ט: כא) הקראים אסור להתחמם בהם וכו' הרמ"א באהע"ז סי' ד' ועיין א להרב הלבויש ולרבני האחרונים חכמת אדם פלל ק"י ומרן חיד"א בברכי יוסף אות י"י והרב"ז בתשובות החדשות סי' ע"ג ונודע ביהודה סי' ה' ופתחי תשובה שם ס"ק מ"ה זכור לאברהם אלקלעי בח"א ד' קצ"ג ע"א (בד"ה גרים) ישרי לב ד' ל"ב ע"ד ודף מ"ג ע"ד אות כ"ה פנסת הגדולה באבן העזר סי' ו' בהגהות הטור ובשו"ת אהלי יעקב להרב מוהריק"ש סי' ל"ג עיין שם באורף ולהרב החסיד תנא ירושלמא נר"ו בס' כפי אהרן הנדפס מחדש ד' ל"ג ע"ד ול"ד אם מותרים בשפחה פנעניית שואל ומשיב מהדורא תניינא ח"א סי' ח"י ד' י"ג ע"א בשמים ראש סי' קע"ז (שאחר סי' רי"ט) וסי' ר"ך פחד יצחק במערכת קראים וכתב רש"ל בים של שלמה פרק עשרה יוחסין סוף סי' יו"ד (אחר שיהביא מה שפתב מרן הב"י בשם תשובת רבינו שמשון על הקראים שאסור להתחמם בהם) וז"ל ואני שמעתי שחכם גדול בארץ ישראל רצה להתיר את הקראים ונתקצרה לו השעה מן השמים והלך לעולמו ולא נשא פני לתורה ברוך המקום עכ"ל ובבשמים ראש שם אחר תשובת הרב ברוך בר שמואל שהאריך להתירם לבא בקהל ולהתחמם בהם פתב רב אחד וז"ל הנה האריך הרב הגדול להתיר ודבריו בנויים על הדין ועל האמת לפום דינא ודתא אבל אמינא לך בהימנותא דאפילו הוי פיהושע בן נון לא יתקבא ליה ברתא עכ"ל ונחתים עלה אהרן הלוי כל אלה הציונים רשומים אצלי מזמן רב ושוב על ידי שאלה הלכה למעשה כתבתי באריכות בסיעתא דשמיא בקונטרס פאת השדי בחלק אסיפת דינים במערכת אישות אות ב' ומצאתה כי תדרשנו בהשמטה שבסוף מערכת ה' בחלק י"ב: כב) המקדש בפני הקראים עיין בהרב בצלאל סי' ג' ומוהרש"ך ח"ג סי' ט"ו ועיין פנסת הגדולה פן פתב הרב באר היטב בסי' מ"ב ס"ק י"ד ושני ספרים הראשונים אינם אצלי ודברי הרב פנסת הגדולה הם בהגהות הטור אות כ"ד וז"ל המקדש לפני קראים לדעת מוהר"ר דוד בן זמרא הובאו דבריו במוהר"ר בצלאל סי' ג' ובמוהרש"ך ח"ג סי' ט"ו ולדעת הר"ם מיטראני ח"א סי' ל"ד שפסולים הם מדאורייתא לעדות אחר אינן קדושין ולדעת הרש"ך ח"ג סי' ט"ו וחקם אחד שהובאו דבריו בהר"ם מיטראני ח"א סי' ל"ז צריכה גט מספק ולדעת מוהר"ש חקאן הלוי הובאו דבריו בהרש"ך ח"ב סי' ט"ו ובמוהר"ר בצלאל סי' ג' ולדעת הר"ר שלמה גאביוון הובאו דבריו בהרש"ך סי' הנז' הן קדושין גמורין עכ"ל ודברי תורה עניים במקומו וצשירים במקום אחר שבכאן פתב הסברות ולא פקפק על הסברא שהביא באחרונה ויוכל הרואה דבריו לטעות שדעתו פסברא האחרונה (אף שאין פלל זה אמור בבבלי אסיפות כמו שכתבתי בקונטרס פללי הפוסקים בסי' ט"ו אות ו' על הרב פנסת הגדולה בפרטות על פי מה שפתב הוא עצמו בהקדמתו לחלק א"ח ע"ש) אף בכנסת הגדולה ח"מ סי' ל"ד הגהת בית יוסף אות ע"ט

כְּתַב בְּדִבְרֵי כָּל עַל הַכָּשֵׁר לְעֵדוּת וְזוֹלֵה הַקְּרָאִים פְּסוּלִים לְעֵדוּת מְדַאֲוֵרֵי יִתְאָ לְסִכְרַת
הַרְדָּב"ז הוֹבָאָה בְּתִשְׁבֵּת מוֹהֵר"ר בְּצִלְאֵל סִי' ג' וּבְתִשְׁבֵּת מוֹהֵר"ר חֶלֶק שְׁלִישִׁי סִי'
ט"ו וְכֵן דַּעַת הַרְש"ךְ שֶׁם וּמוֹהֵר"ם מִיִּטְרָאָנִי בַח"א סִי' ל"ז וְשֶׁם כְּתַב בְּשֵׁם חֶכֶם אֶחָד
שֶׁהֵם פְּסוּלִים מְדַרְבְּנֵן אֲבָל הַר"ש חֶקְאָן הַלְוִי הוֹבָאוּ דְבָרָיו בְּמוֹהֵר"ר בְּצִלְאֵל סִי' ג' גַּם
חֶכֶם אֶחָד שֶׁהוֹבָא בְּתִשְׁבֵּת מוֹהֵר"ר חֶלֶק שְׁלִישִׁי סִי' הַנּוֹ' פְּתָבוּ שֶׁהֵם פְּשָׁרִים לְעֵדוּת אֲפִילוּ מְדַרְבְּנֵן
וּבְאֵמֶת שֶׁסְּבָרְתֶם תְּמוּהָה בְּעֵינֵי כָּל רוֹאֵיהֶ עַכ"ל הִנֵּה בְּזֶה גִילָה דַּעַתוֹ מְפֹרֵשׁ שְׂאִין רוּחַ
חֶכְמָתוֹ נוֹחָה בְּסִבָּא הָאֲחֵרוֹנָה שֶׁהִזְכִּיר בַּאֲהַע"ז הַנֶּ"ל וְדְבָרֵי הָרַב שְׁלֵמָה גַּאֲבִיזוֹן שְׂרָמֵז
בְּכִנְסַת הַגְּדוּלָה הֵלָא הֵמָּה בְּתִשְׁבֵּת הָרַב מוֹהֵרִיק"ש אֶהְלִי יַעֲקֹב בְּסִי' ל"ג וְהָרַב
מוֹהֵרִיק"ש הָרַבָּה לְהַשִּׁיב עַל כָּל דְּבָרָיו וּבְפִרְטוֹת עַל דִּין זֶה עִי"ש בְּדָף ז"ן ע"ב וְדַעַת
הַרְדָּב"ז בְּזֶה אִתָּה תְּחַזֵּה בְּתִשְׁבֵּת הַתְּדוּשׁוֹת סִי' ע"ג וּבְתִשְׁבֵּתוֹ שֶׁבְּחֶלֶק שְׁנֵי סִי' תִּשְׁצ"ו
כְּתַב שֶׁהֵם עוֹבְרִים טַל חַיּוֹב כֶּרֶת שְׂאִין נְשׁוּמִתֵּהוּ טוֹבְלוֹת בְּמִקְוֵה אֶף אַחַר שְׂאֵנוּ מוֹדִיעִים
לָהֶם דְּרַחֲמֵי הָאֱמוּנָה בְּתוֹרָה הִיא טְבִילָה בְּמִקְוֵה אֲרַבְעִים סָאָה וְכו' וּפְסוּלִים לְעֵדוּת
וְלִשְׁבוּעָה וְכו' עִי"ש וְהַבְּאֵתִי תְּמַצִּית דְּבָרֵי קִדְשׁוֹ בְּקוֹנְטְרִיס פֶּאֶת הַשְּׂדֵי בְּחֶלֶק אֲסִיפַת
דִּינִים בְּמַעְרַכַת אִישׁוֹת אוֹת ב' (בד"ה שׁוֹב הָאֲרִיף בְּדִין יִינָם) וְהָרַב שְׁפָתֵי פֶהוּ בִּיז"ד סִי'
רס"ז (עַל מָה שֶׁכְּתַב מֶרֶן בְּסַעֲיָף מ"פְּדֵה צְדוּקִים בְּזִמְנֵן הַזֶּה דִּינָם פְּכוּתִים שְׁגָזְרוּ עֲלֵיהֶם)
כְּתַב בְּשֵׁם תִּשְׁבֵּת רַבֵּינוּ בְּצִלְאֵל דְּקָרָאִים בְּזִמְנֵן הַזֶּה שֶׁקְּלָקְלוּ מַעֲשֵׂיהֶם אִינָם פְּשָׁרִים
לְשׁוּם עֵדוּת וְהִבִּיא דְבָרָיו הָרַב בְּאֵר הֵיטֵב בְּס"ק מ"א וְעִינֵן לְקַמֵּן בְּס"ק כ"ד: כַּג) אֲשֶׁת
צְדוּקֵי לְפִי דְבָרֵי הַר"ם בַּח"א סִי' צ"ד דְּאֲשֶׁת צְדוּקֵי שְׁנִכְנְסָה לְחִנּוּפָה הָרִי הִיא אֲשֶׁת אִישׁ
גְּמוּרָה וְהָבֵא עֲלֶיהָ חֲזִיב מְשׁוּם אֲשֶׁת אִישׁ הוּא הַדִּין דְּלֹא תִפְסִי בֵּה קִידוּשִׁין אִם קִידוּשָׁה
אַחַר אֲפִילוּ יִשְׂרָאֵל וּלְפִי דְבָרֵי מוֹהֵר"ד בֵּן זִמְרָא הוֹבָאוּ דְבָרָיו בְּהַר"ר בְּצִלְאֵל סִי' ג'
וּבְהַרְש"ךְ ח"ג סִי' ט"ו דְּאִינָה אֲשֶׁת אִישׁ תִּפְסִי בֵּה קִידוּשִׁין כֵּן כְּתַב הָרַב כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָה
בַּאֲהַע"ז סִי' י"ז הַגְּהוֹת הַטּוֹר אוֹת י"ג (הַכְּנֶסֶת הַגְּדוּלָה שְׁפִינְדִי הוּא דְּפוּס חֲדָשׁ וְכַתוּב בּוֹ
כְּנ"ל אֲבָל הָרַב בְּאֵר הֵיטֵב שֶׁם בְּס"ק א' הָעֵתִיק בְּשֵׁמוֹ הַר"ם בְּמִקְוֹם הַר"ם): כַּד) לְעַנְיֵן
פְּתִיבַת גֵּט וְחִתּוּמָה הֵם פְּסוּלִים אֶף אִם יִשְׂרָאֵל עוֹמֵד עַל גְּבִיּוֹ וְאִם קָבַל עָלָיו דְּבָרֵי חֲבֵרוֹת
וּפְיִרְשׁ מַעֲדַת הַקְּרָאִים אֶף דֵּהִסְפָּמַת הָאֲחֵרוֹנִים דְּאִין רְאוּיָם לְבֹא בְּקֶהֱל מְשׁוּם שֶׁהֵם סָפֵק
מִמְזוֹר אֲפִילוּ הֵכִי כָּשֵׁר לְכַתּוּב וְלְחִתּוּם דְּגַם מִמְזוֹר וּפְצוּעַ דְּכָא וּכְרוֹת שְׁפָכָה פְּשָׁרִים לְכַתּוּב
אֶף שְׂאִין רְאוּיִים לְבֹא בְּקֶהֱל חֲשִׁיבֵי בְּנֵי פְרִיטוֹת וְגַם לְעֵדוּת פְּשָׁרִים וּמָה שֶׁכְּתַב הַרְמ"א
רִישׁ סִי' ק"ל דְּעַדִּי הַגֵּט לֹא יִהְיֶה בְּעַלִּי מוּמִין חוּמְרָא בְּעַלְמָא הִיא כֵּן כְּתַב הָרַב מוֹהֵר"ם
בּוֹלָה בְּסִפְרָ גֵּט מְקוּשָׁר ד' ט"ו אוֹת י"א בְּשֵׁם הָרַב גֵּט פְּשׁוּט כֵּן מְצִאתִי כְּתוּב בְּקוֹנְטְרִיסִי
וְעַתָּה אִין אֲצִלִּי הַסִּפְרָ גֵּט מְקוּשָׁר הַנֶּ"ל וְעִינֵן בְּמָה שֶׁהַבְּאֵתִי לְעִיל בְּס"ק כ"ב לְעַנְיֵן עֵדוּת:
(כַּה) בְּמֵאֵי דְקִינְיָמָא לֵן יִשְׂרָאֵל וְעַכּוּמ"ז שְׁפָאוּ לְדִין אִם אִתָּה יְכוּל לְזַכּוּתוֹ בְּדִינֵיהֶם מוּטָב
וְאִם לֹאוּ אוֹמֵר לוֹ כֶּף דִּינָנוּ כְּדִאִיתָא בְּכַבָּא קְמָא ד' קי"ג סוּף ע"א וּפְסֵק כֵּן הַרְמ"ב"ם
בְּסוּף פָּרֵק ד' מֵהִלְכוֹת מְלָכִים הַקְּרָאִים הֵם בְּזֶה כְּעַכּוּמ"ז כְּתַב הָרַב יָפֵה עֲנָף ד' ה' אוֹת
י"א וְזוֹ"ל יִשְׂרָאֵל הַתּוֹבֵעַ לְעַכּוּמ"ז בְּעֵדִים פְּסוּלִים כֵּינֵן שְׁבִדִּינֵיהֶם מְקַבְּלִים זָכָה הַיִּשְׂרָאֵל
כֵּן נִרְאָה מְדַבְּרֵי מוֹהֵר"י הַלְוִי הִבִּיא דְבָרָיו בְּדִבְרֵי מִשֶׁה חַאֲהַע"ז סִי' צ"ט ד' ק"ג וְכֵן נִרְאָה
מְדַבְּרֵי בְּעַל הָעֵיטוֹר אוֹת מְחָאָה ד' פ"ח רִישׁ ע"ב וּבְאוֹת י"ב כְּתַב וְזוֹ"ל הַקְּרָאִים הֵם
כְּגוּיִם לְעַנְיֵן זֶה מוֹהֵר"ח אֶגוּזִי הִבִּיא דְבָרָיו מוֹהֵר"י בְּאֶסְאֵן סִי' ל"ב וְעִי"ש סִי' ל"ג שְׁיִשׁ
חִילוּק שְׂאֵם הוּא גַּתְבֵּעַ אִין מוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ מִפְּחַ שְׁנַאָמֵר לוֹ כֶּף דִּינָנוּ כֵּן מְצִאתִי מְכַתִּיבַת

יד הנז' עכ"ל: כו) לענין קים לי כתב הרב מוהרי"ץ הלוי בספר רב דגן בחדושי' לח"מ סי' כ"ו ד' ק"ץ ע"ד אות ה' ונ"ל ישאל ועכומ"ז שפאו לדין והדבר כפי דינינו תלוי בפלוגתא דרבנן ויכול המוחזק לומר קים לי והעכומ"ז מוחזק אינם יכולים לזפות את ישראל אף שהדבר ספק מאחר שהוא מוחזק וכפי דינינו זוכה המוחזק מטעם קים לי כן מתברר מתשובת הרב מוהר"י הלוי בדף ק"ג ע"ד וכן מתבאר מתשובת הרב פני משה בחלק ראשון סי' ס"ט ובאות ו' כתב ונ"ל הקראים הם פנקרי לענין זה הרב מוהר"ח אגוזי בתשובה הובאה בתשובות מוהר"י באסאן סי' ל"ב וענין שם בסי' ל"ג תשובת הרב מוהר"י באסאן שמתבאר משם דהנינו דוקא לענין שנאמר לו פה דינכם אבל לא לענין שנאמר לו פה דינינו אם הוא נתבע ובאנו להוציא ממנו שהרי כתב הרמב"ם בפירק יו"ד מלכים ויראה לי שאין עושין פן לגר תושב ולא (אלא) שלעולם דנים לו פדיניהם ע"כ וביאר דבריו הרב שם דכשהגר תושב נתבע עסיקינו שלעולם אין מוציאין ממון ממנו אלא בדיניהם ע"ש עכ"ל משמעות הדברים הוא שמה שכתב באות ו' קאי אדסמיה ליה (מה שכתב באות ה') לענין קים לי ולהבין הדברים היטב צריך לעיין בגוף דברי הספרים שרשם ואין מצויים אצלי.

דף) בדין מצרנות דקיימא לן בח"מ סי' קע"ה סעיף ל"ח דהקונה מן האנס אין המצרן יכול לסלקו כתב הרב שפתי פהן בס"ק ל"ג ואם קנה מצדוקי שקורין קראי האריף בתשובת מוהראנ"א סי' קכ"ה וצדד גם כן דאין המצרן יכול לסלקו עכ"ל והרב ישרי לב במערכת המ"ם אות קי"ח ד' ס"ג ע"א כתב הקונה מן הקראי דינו פקונה מישראל מוהראנ"ח ח"א סי' קכ"ה הביא דבריו הרב פנסת הגדולה סי' קע"ה עכ"ל וספר מוהראנ"ח ח"א ופנסת הגדולה חלק ח"מ ח"ב אין מצויים אצלי לעיין בדב"ק שנתראין הדברים פסותרים פי מלשונו משמע דלהרב מוהראנ"ח פשיטא ליה דדינם פנקרי ואילו בפ"ף כתב בשמו דמספקא ליה וראיתי שהרב פתח הדביר בח"ב סי' קצ"ט סוף אות ג' כתב שהרב פנסת הגדולה בסי' קע"ה אות ע"ב כתב שהרב מוהראנ"ח מסופק בזה ושכתב על דבריו שהוא דבר כפי זמנו שלא היו הקראים ציייתי לדיני ישראל אבל בזמננו הם נכנעים לנו ויש להם דין הקונה מישראל ומה גם מצד ההסכמה שכתוב בה כל איש ישראל וקראים תולעת ישראל הם פדכתב הרמב"ם עכ"ל הנה גם מדבריו מתבאר יפה דלא פשיטא ליה להרב מוהראנ"ח שדינו פישאל אלא הרב פנסת הגדולה הוא שכתב כן לקראים שבזמנו גם הרב קהלת יעקב במענה לשון ח"ג סי' שט"ו כתב בשם הרבנים מוהראנ"ח ושפתי פהן כמו שכתב בשם הרב פתח הדביר ומה שכתב בס' מלאכת שלמה קמחי בחלק יו"ד סוף סי' ד' (בד"ה ושור"ר) ונ"ל וענין גם כן להרב ש"ן סי' קע"ה ס"ק ל"ג לענין דינא דבר מצרא דהקראים דינם פנקרים עכ"ל מדברי השפתי פהן שהעמקתי עיניי הרואות שבמחכ"ת דבריו בזה אינם מדוקדקים גם בספרו יקהיל שלמה בדף ל"ז סוף ע"ב כתב בשם הרב מוהראנ"ח בסי' קכ"ה דקראי הרי הוא פנקרי ושפן כתב הרב שפתי פהן בסי' קע"ה ס"ק ל"ג וכן בהשמות ספר יקהיל שלמה לחלק יו"ד כתב בדף קנ"ד ע"ב (בד"ה ענין להרב מכתב) בשם הרב עושה שלום במערכת המ"ם שמוהראנ"ח בח"א סי' קכ"ח (נראה שצריך להיות קכ"ה) לענין דינא דבר מצרא כתב דקראים דינם פנקרים והרב יפה ענה בדיני מצרנות ד' מ"ה אות ט"ו כתב ונ"ל וכן מקראי הוי פזבן מגוי מוהראנ"ח סי' קכ"ה והוא הדין וכן לקראי נ"מ ד' מ"ז ע"ד והפנסת הגדולה כתב

דבזמננו הם נכנעים לנו והוי פזבו מישראל ועיין מוהריב"ל ח"ג סי' ס"ג תקפו פהו סי' קכ"ג ד' ס"ח ע"א עכ"ל והנה גם הוא פתב בשם הרב מוהראנ"ח בפשיטות שדינו פנכרי והוא שלא בדיקדוק במחילת פבוד תורתם הרמה וסינים הרב פתח הדביר ולע"ד הדין משתנה לפי הזמן דאם נכנעים לנו יש להם דין ישראל ואי לא לא ואף שפן מתבאר מדברי הפנסת הגדולה עצמו צריף לומר שפונת הרב פתח הדביר לגלות שפן מספמת גם דעתו: כח) המחזיק פנכסי הקראי אם דינו פמחזיק פנכסי נכרי פתב הרב פתח הדביר בסי' קצ"ט סוף אות ג' בשם הרב בעל פבוד יום טוב פכתבי הקודש שלו דאין לקראי דין עכומ"ז ויליף לה ממה שכתב הרב פנסת הגדולה לענן דינא דבר מצרא וכו' (והבאתי דבריו בס"ק ז"ך): כט) קנן סודר אי מהני פקראים נסתפק בזה הרב משנת ר' אליעזר בח"א סי' צ"ו במעשה שפא לפני בית דין פבן מקרא אחד שקנה קרקע מישראל והנה פתוב בשטר המקח וקנינא מיד המוכר וכו' אם זכה הלוקח שהוא מבני מקרא או לא וצד הספק הוא מאחר דלימוד קנן סודר הוא מןשלה איש נעלו והבני מקרא אינם מודים בדברי קבלה אם פן לאו פני קנן נינהו פדקנימא לן לענן עירוב דמי שאינו מודה בעירוב וכו' כבא"ח סי' שפ"ה או דילמא דהא לא מכרעא שהרי עכומ"ז יוכיח דאף שאינו מודה בתורה שלמה שלנו איתה פקנן חליפין פמו שכתבו התוספות וכו' ושקיל וטרי פדין קנן סודר אי מהני לעכומ"ז והעלה דלרנפא דרבנותא נכרי איתה פקנן חליפין ואם פן גם בעלי מקרא איתה פקנן סודר דלא גריעי מנכרי ואדרבא יש לומר דכולי עלמא מודים בהו דמהני אלא שכתב דממעשים פכל יום הנעשים בבית דין פשפותבין שטר מכירה מבני מקרא לישראל או לבן מקרא חבירו עושים הקנן מכירה פקשר של שבועה על דעת המקום פרוף הוא ולמה להם לעשות זאת אלא מוכח דמאחר שאינם מודים בדברי קבלה לא שייכי פקנן חליפין ועוד פתב דאף אי שייכי פקנן חליפין מפל מקום פיון שכתוב בשטר המכר וקנינא מיניה (ואינם פותבים וקנה פבן מקרא) פאנו לפלוגתא דרבנותא אם יש שליחות למומר וכו' ובבני מקרא נחלקו גדולי האחרונים אי חשיבי פמומר והעלה דמאחר דבשטר שפא לפנייה פתוב וקנינא מיניה דמוכר לא קנה הקראי הלוקח פיון דאיכא פת הפוסקים רבים ונכבדים דסברי דהקראים דין משונמד להם ובקנן סודר של משונמד היכא דכתיב בשטר וקנינא מיניה לא קנה המשונמד הלוקח לדעת הסופרים דמשונמד לאו בר שליחות הוא ויש לעמוד פשפתוב בשטר המכר וקבל סברת הפוסק וכו' ואפילו שהיא סברא יחידאה פאופן דהאי מכירה הגם דהיא שנוייה במחלוקת גמר המוכר בדעתו להקנות ללוקח על פי פת הפוסקים המספייים בדעתם להתרוקן זכותו של מוכר ולהקנות לו ללוקח אלו תנרף דב"ק: ל) תנן פפרק שלישי דמגילה ד' כ"ד סוף ע"ב נתנה על מצחו או על פס ידו הרי זו דרף הקראים וכתב שם הגאון מוהר"ן הירש חיות פהגהותיו וז"ל הרי זו דרף הקראים נ"ב ט"ס דקראים לא היו עדיין בימי משנה וגמרא רק נתחדשו בזמן הגאונים מן ענן ושאל ובימי המשנה היו הצדוקים וע' גירסת המשנה בירושלמי הרי זו דרף חיצונים וברמב"ם הגירסא הרי זה דרף צדוקים עכ"ל הנה מבאר פסובר שצדוקים לחוד וקראים לחוד ואשר היו בזמן המשנה והגמרא הם הצדוקים ולא הקראים וקצת נראה פן מדברי חתם סופר שהבאתי פאות זו בס"ק י"א (בד"ה והגאון חתם סופר) מדפלגינהו לתרי אומי צדוקים וקראים עי"ש וכן נראה בעליל מדברי הרב פחד יצחק פאות הקו"ף (קראים) שכתב הקראים מטמאים פאהל

מוהר"ם מיטראני וכו' וכן הצדוקים הלכות קטנות וכו' ראה זה חדש הוא אצלי פי באמת
אני הדל הייתי סבור דהיינו צדוקים והיינו קראים והייתי סובר פן לפי משמעות לשון
הפוסקים באיזה מקומות פשפאים לומר דבר על הקראים קורים אותם צדוקים לדוגמא
ענין לעיל בס"ק א' (בד"ה שוב הביא מה שפכת) ובתשובת הרב שלמה גאביון שפספר
אחלי יעקב להרב מוהריק"ש בס"ל ל"ג פתב בדרך ז"ן ע"א שדעת הרמב"ם שקראים בזמן
הזה פשרים לעדות והוכיח זה ממה שפכת הרמב"ם בשישי מהלכות עבדים הלכה ו'
שהצדוקים בזמן הזה כמו פותים קודם שגזרו עליהם שיהיו כעכומ"ז לכל דבריהם וכו'
(וכן הוא לשון מרן ביו"ד סי' רס"ז סעיף ז') ע"ש הרי שקראים וצדוקים אחד הם וכמו
שהרמב"ם (בתשובת פאר הדור שהבאתי בסק"א הנ"ל) ממה שאמרו בש"ס דעירובין
דצדוקי וביתוסי דאינם מודים בעירוב אינם בדין עירוב למד משם לענין זמון עם
הקראים פן למד הרב פרי הארץ מצדוקי לקראי לענין מירוח הקראים לדין מעשר וכמו
שהבאתי בס"ק י"ט וענין גם פן בכל מה שהבאתי בס"ק י"ב ואתה תחזה בדברי איזה
פוסקים הרשומים שם שהקראים והצדוקים אחד הם והרב שפתי פהן בח"מ סי' קע"ה
ס"ק ל"ג פתב ואם קנה מצדוקי שקורין קראי וכו' והבאתי דבריו בס"ק ז"ך ע"ש
ובתשובת רבינו ברוך מגרמיזא שפספר בשמים ראש סי' קע"ז (שאחר סי' רי"ט בדפוס
קראקא תרמ"א) על מה שנשאל אודות הקראי שקבל עליו דברי חברות וכו' ורוצה
לישא אשה שכתב נשתדכה לו ורננו בזה מחשש ממזרות וכו' ובתשובתו כתב בכלל
דבריו ואם היה הדין שאסור להשתדך עמהם איך לא אודיעו זה חכמי התלמוד וכו' ע"ש
והבאתי דבריו בקונטרס פאת השדי בחלק אסיפת דינים אות ב' (בד"ה ותשובת
בשמים) ובכסא דהרסנא (הגהות להבשמים ראש) בס"ל ר"ך פתב בתוך דבריו הרי פתב
רבינו ברוך שיש מקומות בדברי רז"ל המראים שנשתדכו עמהם וכו' מפל זה נראה
דנקטי שהקראים כבר היו בזמן חכמי התלמוד: א גם אשור בספר סדר הדורות ח"א
באלף החמישי (ארבעה אלפים תקט"ו בשם מר רב יהודה) פתב והיוחסין מאמר ה'
בסדר הגאונים דור ג' ורש"ג כתבו בימי מר רב יהודה יצא ענין ושאל בנו שרים (שנים)
היו מזרע ב"ד ולא סייעוהו מן השמים לסמיכה ונעשה זקן ממרא על פי בית דין וחיזק
אמונת הקראים עכ"ל ועוד פתב שם דבצמח דוד פתב ובקמיו היה ענין שהיה בתחלה ת"ח
ובעבור שמץ פיסול שנמצא בו לא נסמך לגאון ונעשה זקן ממרא על פי בית דין בעבור
שחיזק הצדוקים שנתדלדלו מן החרבן עד שפא ענין וחיזקם עכ"ל ומתבאר שצדוקים
וקראים ישנם עם אחד והיו מקודם החרבן: ונדפס מקרוב ספר פעלים לתורה לידידי
הרה"ג אברהם מתתניא חלפון יצ"ו ומצאתי שם בחלק אמרי בינה סי' ט"ו אות ב' דף
יו"ד ע"ב שאלת חכם הרב שמואל אבא יצ"ו ותשובת המחבר יצ"ו ואלה הדברים שאל
השואל וז"ל בדבר הצדוקים נבוח אני בארש אם הם הקראים או עם בפני עצמן הפוזרי
(מאמר ג' סס"ה) חילקם לב' סוגים הצדוקים התחדשו בימי אנטיגנוס והקראים בימי
שמעון בן שטח בימי ינאי שהרג את הפרושים וכן פתב האברבנאל בנחלת אבות ואמנם
דעת הראב"ד בספר הקבלה והרמב"ם בפרק א' דאבות והראב"ע בפירוש התורה
והרע"ב בפ"ד דידים פי הן הן הקראים הן הן הצדוקים וחסמי דורנו אשר נהירין להן
שבילי דדברי ימי ישראל מיום היותו לעם לא כן ידמו והגאון מוהר"ץ חיות במגילה ד'
כ"ד ע"ב דעתו אשר אגודת הקראים מימי ענין ושאל הם ובימי התלמוד אין זכר למו

(וימחק במשנה דשם תיבת הקראים) ואחריו החזיק החכם שד"ל בבית האוצר לשפה א' ובקורות עם ישורון להחכם דוד קאססעל פוסח בזה על ב' הסעיפים ואל מי מקדושים נפנה לדעת פשר דבר בזה: והרב המחבר השיבו וז"ל בדבר ספיקו בצדוקים אם הם קראים הנה זה לי שנים ערכתי פסק בזה בשאלת מילת בני הקראים אם יקרה בשבת קודש והוא המובא בבית האוצר שלי סי' פ"ב ומשם בארה פי הם הם אך בזמן התורן אבד סברם ובטל סיפויים פי הם הורו לעם להתענג בתענוגים שלא היה אפשר לגולים ונודדים ונתונים ביד מתריבים ושוודדים ואבדו הם מאז ומתה שיטתם ותזרו ענן ושאוול ועוררום בשנינוים בפרטים לרוח העת הסיה לא כאלה חלק יעקב תורה אחת היא לנו מאז ועד עתה ועד עולם ובמשנה דמגלה בכל הגירסאות איתא הקראים ואם קשיתיה להג' רצ"ח והגיה הלא הסברא גוברת דהו הו וכו' הלשון אומרת כפי שיטתנו בזה ואם כן המגיה עליו ראיה ללמד וכאותה ששנינו בפ"ד דידיים וגם לגורסים במשנה דרף המינים או מינות הכי פירושו שממאנים בקבלת רבותינו ומענותים המקראות ובזה שוו לצדוקים ובתער הסופר כתב השערה נכונה פי לאחר שניצח שמעון הצדיק את השומרונים בימי אלכסנדרוס מוקדון פינו הנשארים ושבים לשיטתו צדוקים ושוב פינו א"ע בן תלמידי צדוק והפרושים קראום צדוקים והביא שהיה פתה מהם נקראו קרעיים לפי שגפלו מחבריהם והנה בבית האוצר ה"ל עינתי ושם לא הזכיר דבר זה רק לענון מילת בניהם בשבת כתב שבתשובה האריף להתיר אם היא בפריעה גם כן והספרים המדברים בזה המצויינים בדברי הרבנים טובים השנים הפוזרי וכו' אינם במחיצתי ואני הדל הנה הבאתי מה שבראה מדברי הפוסקים בזה: סימן לה בל תוסיף במה שפסק הרמב"ם בשביעי מהלכות לילב הלכה ז דבשאר מינים חוץ מהדס אם הוסיף פסול ותמה עליו הראב"ד האריף בדבריהם בס' חיי אריה לידדי הגאון אבד"ק קראקא יצ"ו בס' ט"ז וסי' י"ז לנישב דעת הרמב"ם בפלפלא חריפא ועיין בס' פעלים לתורה לידדי הרה"ג מייאלסוט יצ"ו בקונטרס אור תורה סי' א' בדין בתים של תפילין ובצצית ובדין אי מהני תנאי לבל תוסיף עי"ש דב"ק וגאון גדול בס' פינות הבית חלק א"ח בס' ג' טרח וכתב בדין בל תוסיף והנמשך בדין מצות צריכות פונה והביא המקומות שגזכרו דינים אלו בשלחן ערוך ונשא ונתן בהם טי"ש דב"ק ועיין בהגהות לנית חזן לספר ראב"ה (שנדפס בקראקא תרמ"ב) בס' קע"א ד' ס"ה ע"ב ובספר טהרת המים בקונטרס שיורי טהרה במערכה זו אות פ"ח: ואם עושה מפני הספק ליכא בל תוסיף כמו שכתב הרב קהלת יעקב במערכת הלמ"ד אות קס"ו בשם שלטי הגבורים פרק ראיהו בית דין דף ש"ד בשם ריא"ז ומה שאנו יושבים בסופה בשמיני וכן תוקעים ביום שני של ראש השנה ואוכלים מצה בליל שני של פסח אף שיש לומר שהוא מוסיף על המצוה אינו מכונן להוסיף שאין עושים כן אלא משום ספק אינו עובר משום בל תוסיף וכתב שמצא כן לרש"י בעירובין ד' צ"ו ע"א בד"ה ועוד הישן בסופה ומזה תמה על מה שכתב רבינו הטור בס' ל"ד בשם הרא"ש לפי שגזלקו גאוני עולם וכו' ירא שמים יצא ידי שניהם וכו' וליכא משום בל תוסיף דאין בל תוסיף אלא כשעושה חמשה בתים דלמה לי האי טעמא תיפוק לי דכשעושה משום ספק אין כאן בל תוסיף ויתכן שהוצרך רבינו הטור לטעמו לצאת ידי מאן דסבירא ליה שגם כשעושה מפני הספק יש חשש בל תוסיף דהנה פלל זה (דכשעושה משום ספק אין בו משום בל תוסיף) כתבו הרב מגן אברהם בס' י

ל"א סק"ב נכתב ידידי הגאון אבד"ק ברעזיאן יצ"ו הובאו דבריו בספר ארחות חיים
 הקדש לידידי הגאון אבד"ק סאפינקא יצ"ו בסי' ל"א שכן פתבו בתוספות ישנים ליומא
 דף ז"ן והריטב"א בעירובין ד' צ"ו וסיים אבל במרדכי פ"ק א' דמגילה מפניש להיפוך
 עכ"ל ואם פן לצאת ידי דעה זו פתב הטור טעם מרנוח דאיתי פכולי עלמא אלא דלא
 פניתי פעת לעיין בדברי המרדכי דלפום ריהט"א פמו זר נחשב לומר שיחלוק המרדכי
 בזה ובפרט לפי מה שפתב הרב קהלת יעקב להכריח פן ממשנה שלמה כיעי"ש (ולא
 פניתי לעיין בהוכחתו) וצריך להתנישב במה שהשיב על דבריו הרב מקנה אברהם
 במערכה זו אות ס"ד נאני אמרתי בחפזי: ובעיקר פללין ציין הגאון חקרי לב בזכרונותיו
 שפסוק ספר ישרי לב ב"ד צ"ט אות י"ד ראש השנה ד' כ"ח יד אליאז סי' ט' וסי' ל"ג
 גט מקנשר ד' מ"ז חגיגה ד' ז' ד"ה רבו וד"ח ד"ח חוזר עירובין ד' צ"ו תוספות ישנים
 דף נ"ו ד"ה וכלה נצח ישראל ד' ד' לשון לימודים א"ח סי' ג' פנים מאירות סי' ק"ב וע'
 ע"כ והרב חיים יעקב מאסמינא בספר שער הציון ציין עירובין צ"ה ועי"ש ברש"י צ"ו
 ק' ירושלמי פסחים פ"ק ג' הלכה ג' ראש השנה כ"ח ע"ב סנפה ל"א ע"א וברש"י ד"ה
 אלא ל"ו ע"ב עיין שם רא"ש פ"ק לולב הגזול סי' י"ד חגיגה ז' ע"א תוספות ד"ה ר'
 יוחנן ח' ע"ב תוספות ד"ה חוזר סנהדרין פ"ח ע"ב זבחים פ' ע"א פ"א ע"א ועי"ש
 בתוספות מנחות ל"ח ע"א תוספות ד"ה התכלת מ' ע"ב סימן לו בעיא דלא איפשיטא
 במידי דרבנן אי חשיב ספק דרבנן למיזל בה לקולא ואם יש לחלק בין היכא דמסקינן
 בה בתיקו להיכא דלא אתמר בה תיקו רק דלא איפשיטא כתבתי בנדפס באות י"ט
 באריכות בסיעתא דשמיא ועתה ראיתי בספר ברכת משה לידידי הגאון אבד"ק קאמינקא
 יצ"ו בחידושו למסכת שבת ד' ס"א שהאר"י קצת על דברי הרב דרישת ארי (שהביא
 שם) בדין המצאת קמיע לצאת בה בשבת עי"ש דב"ק ורמז דבריו ידידי הרה"ג אבד"ק
 טעלפין יצ"ו בספר מגדים חדשים בכללים שפסוק הספר דף ו' ע"ד אות ד' ומאפס פנאי
 לא יכלתי לחזור על המקרא את אשר כתבתי בנדפס ולהשתעשע בדברי טובים השנים
 יחיו לה נא ראה נפלאות מתורתם גם ידידי הגאון אבד"ק ליאדי יצ"ו בספרו פ"ח ח"ג
 ח"ג דף ד' ע"א (בהלכות שבת) פאן שנה רבי הלכות מרובות בקצירת האומר ולא פניתי
 לעיין ברמיוזותיו היקרות נכתב שם בשם ספר בגין עולם בדעת הרמב"ם פ"ק י"ז
 מהלכות שבת שסובר דבעיא דלא איפשיטא באיסורי שבת אזלינן לחומרא אף במידי
 דרבנן נכתב שנגעלם ממנו דברי הרמב"ם בפ"ק כ"ח מהלכות שבת הלכה ג' שפסק
 לקולא בעיא דלא איפשיטא באיסורי שבת: ובמה שהבאתי בנדפס באות י"ט דבעיא
 דסלקא בתיקו יש פוסקים לחומרא אף בדרבנן עיין במה שהבאתי בקונטרס הערות
 לכללים בסי' ע' אות י"ג מאיזה טעם הוא אם מפני דחשיב דבר שיש לו מתירין אם יבוא
 אליהו זכור לטוב או מטעם אחר: ובעיקר פללין עיין לגאון עזנו מ"ן אבד"ק שאויל יצ"ו
 בספרו היקר זכר יהוסף ב"ד נ"ו ע"ד:

סימן לו ברפת התורה שנתחלקו הפוסקים ראשונים ואחרונים אם היא מדאורייתא
 מתבאר ממה שרשמתי בנדפס באות ו' דמסקנת רבני האחרונים היא דאינה אלא מדרבנן
 ועיין לעיל באות כ"ט הנה עתה ראיתי מה שפתב הגאון כתב סופר בא"ח סי' כ' שהביא
 מה שכתב מר חתנו להקשות על מ"ן הפרי חדש שכתב שברפת התורה היא מן התורה
 פדמוכח מההיא דאיתא בגזרים אקרא דעל מה אבדה הארץ ויאמר ה' על עזבם את

תורתִי שְׁלֵא בְּרָכוּ בַתּוֹרָה וּרְבִינוּ הַטּוֹר שֶׁהֵבִיא סוּגְיָא זֹו לֹא הוֹצֵרָה לְכַתּוּב שֶׁהִיא מִן הַתּוֹרָה וְכוּ' דְּמָה יַעֲנֶה עַל הַרְמַב"ם שֶׁהוּא סוֹבֵר שֶׁהִיא מִן הַתּוֹרָה (לְדַעַת הַרֵב פְּרִי חֲדָשׁ) וְלָמָּה לֹא פִירֵשׁ שֶׁהִיא מִן הַתּוֹרָה דְּנִפְקָא מִינָּה לְסַפֵּק בִּינְרָה אִם חוּזֵר וּמְבַרֵךְ וְרָצָה מֵר חֲתוּנו לִיִּישֵׁב דְּכִינּוּ דְּחוּמָר הַסְּפָקוֹת מְדַרְבְּנָן לְהַרְמַב"ם וְאִם כֵּן בְּסַפֵּק בְּרָה אִין פֶּאן אֱלֵא חִיּוּב דְּרַבְּנָן לֹא חֵשׁ הַרְמַב"ם לְבָאֵר זֹאת וְהַגָּאוֹן הַמְחַבֵּר דְּחָה דְּבִרְיוּ דְּכִינּוּ דְּאִתְחַזַּק בְּחִיּוּב לְבָרַךְ הִנֵּה בְּכִי הֵאֵי גְוּוֹנָא גַם לְהַרְמַב"ם מְחַוִּיב לְבָרַךְ מִן הַתּוֹרָה וְלָכֵן פְּתַב לִיִּישֵׁב קוּשְׁיָתוֹ שְׂאִין דְּרָה הַרְמַב"ם לְכַתּוּב מָה שְׁלֵא בָּא מִפְּרֵשׁ בִּשְׁ"ס אִף דְּמוֹכַח הֵכִי לְהִדְיָא בִּשְׁ"ס וְעוֹד שְׁקִיל וְטָרִי עַל מָה שֶׁפְּתַב מִן הַפְּרִי חֲדָשׁ דְּאִין כָּל הַשְּׁלֵשׁ בְּרָכוֹת מִן הַתּוֹרָה פִּי רַק הַבְּרָכָה אַחַת הִיא מִן הַתּוֹרָה מְכַל מְקוֹם כְּשֶׁמְבָרַךְ מְסַפֵּק מְבָרַךְ כָּל הַשְּׁלֵשׁ בְּרָכוֹת כְּמוֹ בַּקְרִיאַת שְׁמַע דְּבְמִסְתַּפֵּק קוּרָא עִם הַבְּרָכוֹת וְהַקְשָׁה מֵר חֲתוּנו לָמָּה לֹא הֵבִיא רָאִיָּה בְּדוּמָה לְבְרָכוֹת הַתּוֹרָה וְהִיא מְקַרִיאת שְׁמַע עֲצָמָה דְּאִין חֲיִיב מִן הַתּוֹרָה אֱלֵא בְּפִרְשָׁה רֵאשׁוּנָה בְּנִסְתַּפֵּק קוּרָא כָּל הַפְּרָשִׁיּוֹת וְהוּא הִדִּין בְּבִרְכַת הַתּוֹרָה וְהַשִּׁיב הַגָּאוֹן הַמְחַבֵּר דְּאִי מֵהֵתֵם הִנֵּה אֲמִינָא שְׁנִיָּא הִיא דְּלִיכָא הַזְּכָרָת שֵׁם וּמְלָכוֹת דְּהוּי פְּקוּרָא בַתּוֹרָה וְאִין מְזַה רָאִיָּה לְבָרַךְ בְּרָכוֹת בְּשֵׁם וּמְלָכוֹת וְכוּ' אֵלוּ תַנְרַף דְּב"ק: הִנֵּה מְזַה נְרָאָה דְּמִסְפִּים לְסַבְרַת מִן הַפְּרִי חֲדָשׁ דְּבִרְכַת הַתּוֹרָה הִיא מְדַאוּרִיָּתָא אֲמָנָם בְּאַמַּת אִין מְזַה הֶכְרַח מְשׁוּם שְׂא שְׂאִינוּ סוֹבֵר כְּמוֹתוֹ גְּדוּל כַּח מִן הַפְּרִי חֲדָשׁ וְכַדִּי הוּא לְשֵׁאת וְלִתַּת בְּד"ק אֲבָל לְעַנְנָן דִּינָא אִם הִלְכָה כְּמוֹתוֹ אוֹ לֹא כִינּוּ דְּלֹא אִיתְשִׁיל עֲלָה לֹא נַחִית לְעוֹמְקָא דְּדִינָא לְבָרַךְ הַהִלְכָה וְזֶה בְּרוּר וְעַמֵּד שֵׁם לִיִּישֵׁב הַגְּוֹסַח שֶׁל הַבְּרָכָה לְעִסּוֹק בְּדַבְרֵי תּוֹרָה שֶׁפִּירֵשׁ הַרֵב טוּרֵי זֶהב דְּעֵיקָר הַלְמִוּד הוּא הָעֵסֶק בְּעִיּוֹן תְּמִיד וְכוּ' וְהַרֵב פְּרִי חֲדָשׁ הַקְשָׁה תִינַח תְּלִמִידֵי חֲכָמִים אֲבָל עַמֵּי הָאָרֶץ שְׂאִינָם יוֹדְעִים לְלַמּוֹד רַק תְּהֵלִים וּמַעֲמָדוֹת אִיף יְבָרְכוּ לְעִסּוֹק וְלָכֵן הָעֵיקָר לְבָרַךְ עַל דְּבִרֵי תּוֹרָה וְהַרֵב פְּתַב סוֹפֵר יִישֵׁב לְזֶה בְּדַרְךָ דְּרֵשׁ דְּכִינּוּ שֶׁהַעַמֵּי הָאָרֶץ מְחַזְקִים בִּיד הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה נִחְשָׁב לָהֶם כְּאֵילוּ עִסְקוּ בְּעֲצָמָם כְּמוֹ שְׂאֲמָרוּ מְצֵאתִי לָהֶם רְפוּאָה מִן הַתּוֹרָה וְכוּ' וְהָאָרֶץ בְּדַבְרֵי עֲרָבִים טוֹבִים וְנִכּוּחִים עִי"ש דְּב"ק מְתוּקִים מְדַבֵּשׁ וְעַם שֵׁישׁ לְפַקְפֵּק קֶצֶת דְּמָה נַעֲנֶה עַל מָה שֶׁגַם הָעַמֵּי הָאָרֶץ עֲנִיִּים וּמְרוּדִים שְׂאִין מְחַזְקִים בִּיד הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה מְבָרְכִים לְעִסּוֹק בְּדַבְרֵי תּוֹרָה הֵרִי אֲמָרוּ אִין מְשִׁיבִין עַל הַדְרֵשׁ וְעוֹד כִינּוּ דִישְׁרָאֵל קְדוּשִׁים וְרוֹצִים לְהִיּוֹת מְחַזְקִים אֱלֵא שְׂאִין לָהֶם מַעֲלָה עֲלֵיהֶם כְּאֵילוּ מְחַזְקִים בְּיָדָם דְּמִחְשָׁבָה טוֹבָה וְכוּ' חֲשַׁב אָדָם לְעֲשׂוֹת מְצוּה וְכוּ' וּבִסְפָר אֲשֶׁל אַבְרָהָם לְהַגָּאוֹן מְבוֹטְשָׁאטְשׁ בְּרִישׁ סִי' מ"ז פְּתַב דְּמָמָה שְׁנַהֲגוּ לְהַקֵּל בְּאַמִּירַת סְלִיחוֹת קוֹדֵם בְּרַפְתַּת הַתּוֹרָה מוֹכַח דְּנִקְטִי כְּמָאן דְּאָמַר דְּכָל שְׂאִינוּ דְּרָה לִימוּד אִין צָרִיף לְבָרַךְ בְּרַפְתַּת הַתּוֹרָה וְעַל זֶה הִתְפַּלֵּא דָאִם כֵּן אִיף מְבָרְכִין בְּרַפְתַּת הַתּוֹרָה כָּל אוֹתָם שְׂאִינָם יוֹדְעִים לְלַמּוֹד וְכָל מָה שְׁלוּמְדִים תְּהֵלִים וְכִיּוּצָא אִינוּ אֱלֵא כְּשִׁיחָה בְּעֵלְמָא וְהִנֵּה רָאוּי שְׁלֵא יְבָרְכוּ בַתּוֹרָה כָּלֵל (לְדַעַתִּי הַקְצָרָה נְרָאָה שְׁכָל שְׁפּוֹנְתָם בְּזָה הוּא לְלִימוּד אִף שְׂאִינָם מְבִינִים מָה שְׁלוּמְדִים צָרִיכִים לְבָרַךְ וְאִין זֶה בְּכָלֵל מָה שְׂאֲמָרוּ דְּכִשְׂאִינוּ דְּרָה לִימוּד אִין צָרִיף לְבָרַךְ) וְיִישֵׁב דְּכִינּוּ שְׁנַהֲגוּ כֵּן אִין חֲשַׁשׁ בְּדַבְרֵי שְׁכָל בְּרָכָה שֶׁהוֹנְהֶגָה אִין עֲלֵיהֶ עוֹד חֲשַׁשׁ בְּרָכָה לְבִטְלָה כְּמ"ש זֶה בְּתַקְוָרָב (לֹא יְדַעַתִּי פְתָרוֹן מְלָה זֹו) מִמְשָׁנָה מְפֹרְשֵׁת וְטַעַם הַמְנַהֵג מַצֵּד לֹא פְלוּג וְכוּ' וְעוֹד שְׁכּוֹלָם מְבִינִים פְּרִשְׁתַּת בְּרַפְתַּת פְּהִנִּים וְכוּ' וְכוּ' עִי"ש דְּב"ק: נְחִזּוּר לְדַאֲתָאן עֲלָה אִם בְּרַפְתַּת הַתּוֹרָה מִן הַתּוֹרָה אוֹ מְדַרְבְּנָן הִנֵּה רָאִיתִי בְּסַפֵּר הִיקָר אֱלֵף הַמְגָן לִידִידֵי הַגָּאוֹן אַבְד"ק דְּוּפְנָא יצ"ו שְׁהָאָרֶץ מְאֵד בְּסִי' ח' בְּחִרְפִּיּוֹת

ובקיאות עצום ורב לא הניח פינה וזוית שלא נשתטח בו והעלה לדינא דשיטת הרמב"ם (שהיא מדרבנן) יש לה סיוע ומקום גדול בהש"ס ושגם הרי"ף והרא"ש ומר ברביה הריב"ה והרד"א אזלי בשיטה זו וגם כל מוני המצות (בעל הלכות גדולות והר"א הזקן באזהרותיו לשבועות ורבינו אליעזר ממיץ בספר היראים וסמ"ק וסמ"ג ודעמניהו) שלא מנו את ברפת התורה במנין המצות עשה מוכח דסברי דברפת התורה דרבנן ומה שהעלה הרב חיי אדם בקונטרס נשמת אדם בהלכות ברכות כלל ט' סי' א' להחמיר משום שהרמב"ן והרשב"א והרא"ה והרשב"ץ היו רובא נגד דעת הרמב"ם דיחידא היא לא כן הדבר ונהפוך הוא שהרי עינינו הרואות מעשרה שליטים מגדולי הראשונים הנז"ל שסוברים שלא פדעת הרמב"ן ואינהו היו רובא דרבנן ואתא וכן פסקו הגאונים פרי מגדים בפתיחה להלכות ברכת השחר ובמשפצות ריש סי' מ"ז ובמחזיק ברכה והביאו בשערי תשובה שעל כל פנים מידי ספקא לא נפיק אם היא מדאורייתא או מדרבנן והדרין ללכליל ספק ברכות להקל ולכן בספק אינו חוזר ומברך והביא מה שהגאון מלא הרועים ערך ברפת התורה יצא לדון בדבר חדש (באות ח') שאף אם ברפת התורה מדרבנן מכל מקום אם נסתפק אם ברוך חוזר ומברך משום דבלאו הכי יש דעות אם יוצא בברפת התורה שברך על כל היום אף כשהפסיק באמצע בעסקיו ודעת המכריעים דאין צריך לברך משום דאין אדם מסיח דעתו מן התורה שחייב להגהות בה תמיד לכן עדין הברכה ראשונה במקומה עומדת שלא הסיח דעתו עדין ממנה אבל בנדון זה הרי עכשיו הוא עומד בספק אם ברוך אם פן נהי דברך ברפת התורה מכל מקום כבר הסיח דעתו ממנה שהרי שכחה ואנדא לה מצותה ואיך תועיל למה שילמוד עדין עכשיו בספק ברפת התורה שמקודם ולא דמי לספק קרא קריאת שמע דאם קרא פעם אחת תו לית לן בה וכבר יצא ידי חובתו לא כן הלא דבעינו שתהא הברכה נמשכת עד פלות לימודו בנדאי פיון שפבר שכוחה היא מאתו איך תועיל למה שילמוד אחר כך עכ"ל: וכתב על דבריו כי אף שלכאורה דברי טעם הם אף יש להם סתירה בדברי הפוסקים בכמה מקומות שמבואר שאף שהיסח הדעת מזיק לברך מ"מ ספק לא חשיב היסח הדעת והביא מנטילת ידיים ומברכת המוציא ומציצית ומתפלין ומברכת הריח ומברכת הסנופה ועוד כמה ברכות שיש להם המשך על זמן רב ושייך בהם היסח הדעת ואפילו הכי נקיטין בכולהו דספק ברכות לקולא עיין בסי' ר"ט ס"ג ולא אמרינן דהספק משנוי להו להיסח הדעת וגם החוש יעיד על זה כי השכחה מצויה תמיד בכל אדם ואפשר אף להוגי תורה יקרה לפעמים ספק בברפת התורה על ידי טרדת לימודו אם פן יפה נקטו כל הפוסקים בפשיטות דלהסוברים דברפת התורה דרבנן הדין הוא דאינו חוזר ולא מיקרי היסח הדעת ואדרבא היסח הדעת דשאר ברכות עדיף מברפת התורה דהא כל ההיסח הדעת תליא בדעת האדם שהרי אין החיוב רובץ עליו תמיד מה שאין פן להגות בתורה החיוב על האדם בכל עת וגדולה מזה מבואר בטורי זהב סי' מ"ז סק"ח מפח סברא זו דלאו בדעתו תליא רק החוב רובץ עליו כל היום דאפילו באדם שיש לו עת קבוע ללימודו ושאר היום פונה לעסקיו כשחוזר על לימודו לא מיקרי היסח הדעת ואין צריך לברך ואם פן בספק נדאי דלא מיקרי היסח הדעת וכדעת כל האחרונים בזה: שוב הביא דברי הגאון נצי"ב בספר העמק שאלה פרשת יתרו שאלתא נ"ג אות ז שכתב דאף להסוברים דברפת התורה דרבנן מכל מקום בספק הדין הוא דחוזר ומברך והטעם הוא מדמזמה רב יהודה ברפת התורה

לברכת המזון וברכת המזון אף בכזית מברך מספק אף שאינה אלא מדרבנן וכתב שכן היא דעת השאלות ובעל הלכות גדולות ושלמדו פן מדתנן סתמא ועל המזון מברך לאתרוי דמשמע אף דלא אכל אלא פזית ובעל פרשני דאחמור רבנן עליה ואם פן הכי נמי בספק הוי לחומרא והכי נמי רב יהודה דמדמה ברכת התורה לברכת המזון היינו נמי לענין ספק דברכת התורה חוזר ומברך אלו תנרף דב"ק והרבה להשיב על דבריו שיצא לידון בדבר חדש על פי דקדוק קלוש וכו' וביותר קשה לדחות דברי רבינו המגן אברהם בסי' קפ"ד סק"ח ונמשכו אתרוי פל האחרונים דכזית אינו חוזר ומברך וגם הצ"ח לא חלק עליו בהחלט רק פתב לולא דמסתפינא וכו' ועוד גם להצ"ח וכו' והאריה לבאר שצדקו דברי המגן אברהם לדינא ולכן העיקר לענין ברכת התורה דאם נסתפק אינו חוזר ומברך אלא שפ"ל שיש בידו לתמן מחויב לתמן ועל פן גם בנדון דידן וכל פ"צא לזה מחויב על כל פנים להרהר בלבו הברכה שמסופק בה או לשמוע מאחר שלא בירך עדיין ולהיות שומע פעונה או לברך בלשון תרגום בריה רחמנא מלפא דעלמא אשר קדשנו במצותיו וכו' ובכל הפרטים האלו פתב שהאריה בתשובה אחרת לבררם וללבנם על פי דברי ראשונים ואחרונים להלכה ולמעשה אלו תנרף דב"ק (ועל דברתי בשדי חמדתי עיין במה שהבאתי בקונטרס הערות לחלקי הפללים סי' ע"ג אות ב'): ועל מה שפתבתי בנדפס ששני גאוני דורנו בשו"ת שבסוף ספר מפרשי הים העלו דנקיטין פדעת הרמב"ם ודעמיה דברכת התורה היא מדרבנן הנה עתה ראיתי בספר משפנות הרועים לידדי הגאבד"ק גיזנוב יצ"ו בתשובתו הנפלאה שבסימן א' שהרבה להשיב על דבריהם והאריה מאד בתריפות ובקיאות לדחות ההוכחות שהוכיחו רבני האחרונים לשיטת הרמב"ם דברכת התורה מדרבנן והנכון בעיניו היא שיטת הגאון שאגת אריה ושכן דעת רוב הפוסקים דברכת התורה היא מן התורה והעלה דמי שמסופק אם בירך ברכת התורה יש לו לברך ברכת אשר בחר בנו שפנה יוצא ידי חובתו מדאורייתא ואף אם פל עיקר ברכת התורה היא מדרבנן יכול לברך ברכה זו שאינה ברכת המצוה אלא ברכת שבח והודאה וכו' ומי שלבו נוקפו יברך אותה בלשון תרגום וכו' אלו תנרף דב"ק ולא יכולתי לעיין היטב בדב"ק פי בא לו בארובה על פל קוץ וקוץ תלי כפי תילין של הלכות לה נא ראה ושם בסימן נו"ן אות א' פתב מילואים לדברי תשובתו הנ"ל מה שנשמט משם בשגגת המדפיסים גם בספרו נחלה לישראל בקונטרס הלכה למשה בהלכה ח' שקיל וטרי קצת בדין זה וכתב בספק אם בירך ברכת התורה כבר הארכתי בספרי (במשפנות הרועים סי' א'): אף גם בגוף ספרו נחלה לישראל שקיל וטרי בסימן יו"ד על מה שרב אחד השיג על דברי תשובתו שבמשפנות הרועים הנ"ל וכתב לישב דבריו וגם על איזה דברים שפתב במשפנות הרועים שהם מענין לענין שלא בענין ברכת התורה שקיל וטרי עוד בנחלה לישראל סי' ל"ז עי"ש באות א' ב' ג': ואם נשים מברכות ברכת התורה שהוא מתלוקת שמרן פסק בסי' מ"ז דמברכות והגאון חקרי לב ערער בזה והביא דבריו מרן חיד"א בספרו יוסף אומץ ונדפסו דב"ק בספר שיורי ברכה סי' מ"ז עי"ש הנה השגתי ספר אמר שמואל שו"ת לרב גדול משאלוקי וראיתי שפסי' ו' האריה מאד בזה בתריפות ובקיאות ומתבאר יפה שדעתו מסכמת דנשים מברכות ברכת התורה עיין שם (קרוב לסוף הסימן בד"ה ואנא זעירא וכו' שבדף ט' ע"ג): ואם עבדים אומרים ברכת התורה הנה הגאון פרי מגדים בסוף סי' מ"ז באשל אברהם פתב ועבדים נמי יאמרו

בְּרַפְת הַתּוֹרָה דְּחִיבִים בְּתַפְלָה מִיְהוּ לְמַאן דְּאָמַר תַּפְלָה וְתַחֲנוּנִים אֵין מְבַרְךָ בְּרַפְת הַתּוֹרָה וּפְרָשַׁת הַתְּמִיד אֶפְשָׁר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא עֲבָדִים אִם כֵּן אֵין מְבַרְכִים בְּרַפְת הַתּוֹרָה וְאֵינָם בְּנֵי לְיָמוּד כָּלֵל עֵינֵן יו"ד ס' רמ"ו ועינן מ"א (מְגַן אֲבָרָהֶם) ס' מ"ו אוֹת ט' בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מְמַעְטִינָן נְשִׁים וְצָרִיף עֵינֵן וְעַט"ז אוֹת י"ד עכ"ל וְהָרַב פֶּתַח הַדְּבָר בְּרִישׁ ס' י"ד עֲמַד בְּמַחְלֻקַּת רַבֵּי הָאֲחֵרוֹנִים בְּהִיכָא דְכָתִיב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵי מְסַתְמָא (הִיכָא דְלִיפָא רִיבּוּיָא) מְמַעְטִינָן בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל אוֹ דְמְסַתְמָא גַם בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל וְכָתַב לְהוֹכִיחַ מִכְּמָה מְקוֹמוֹת פְּשִׁיטַת הָרַב מְגַן אֲבָרָהֶם בְּסִי י"ד סק"ב דְמְסַתְמָא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל וְהִבִּיא מַה שְּׂאָמְרוּ בְּסַפְרֵי בְּפְרָשַׁת חֻלָּה דְמוֹאֲמַרְת מְרַבִּינָן נְשִׁים וַיֵּיָשֶׁב בְּזָה כְּמָה מְקוֹמוֹת דְּכָתִיב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגַם נְשִׁים בְּכָלֵל וְהֵינּוּ מְשׁוּם דְכָתִיב בְּהָהוּא עֲנִינָא וְאָמַרְתָּ דְהוּא רִיבּוּיָא כְּמֹו שְׂאָמְרוּ בְּסַפְרֵי לְעַנְנָן חֻלָּה וּלְפִי זֶה נִרְאָה דְהִכִּי נְמִי גְבִי פְרָשַׁת הַתְּמִיד לֹא דְרָשִׁינָן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא בְּנוֹת דְהָא כְּתִיב וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם דְהוּא רִיבּוּיָא וּמְרַבִּינָן נְשִׁים שׁוֹבְרָאִיתִי בְּסַפֵּר אָמַר שְׂמוּאֵל הַגָּדֹל שְׁכָתַב בְּסוּף ס' ו' בְּשֵׁם הַיְלָקוּט בְּשֵׁם סַפְרֵי זוּטָא גְבִי פְרָשַׁת הַתְּמִיד דְמְדַכְתִּיב וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם וְכו' מְרַבִּי נְשִׁים עי"ש: וְאִם הַשּׁוֹמֵעַ בְּדַבְרֵי תוֹרָה וְהוּא אֵינּוּ לּוֹמֵד צָרִיף לְבַרְךָ בְּרַפְת הַתּוֹרָה אוֹ לֹא שְׁנַחֲלָקוּ רַבֵּי הָאֲחֵרוֹנִים עֵינֵן כְּמָה שְׁכָתַבְתִּי בְּמַעְרְכַת רֵאשׁ הַשָּׁנָה ס' ב' אוֹת י"ט (מִן ד"ה וּבְזָה יֵשׁ לִיְיָשֶׁב וְכו' וְהִלָּאָה): וְאֵיִדִּי דְעִסְקִינָא בְּבַרְכַת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר הִיא אַחַת מִבְּרָכוֹת הַשְּׁחַר אֵת זֶה אֲגִיד כִּי זֶה כְּמָה עֲשָׂרוֹת שָׁנִים נְהַגְתִּי בְּעֶצְמִי וְכֵן הִנְהַגְתִּי אֵת תַּלְמִידֵי הַסְּרִים לְמַשְׁמַעְתִּי הִי"ו לּוֹמַר בְּרַפְת מְלַבִּישׁ עֲרוּמִים בַּה"ה הַמְּלַבִּישׁ לֹא כְּפָתוּב בְּסִידוּרִים בְּלֹא ה"ה אִף דְבַבְרַכַת מַתִּיר אֲסוּרִים אֲנִי אוֹמַר כְּפָתוּב שֶׁם בְּלֹא ה"ה וְהִיָּה טַעְמִי עַל פִּי מַה שְּׁכָתְבוּ הָרֵאשׁוֹנִים בְּשֵׁם הִירוּשְׁלַמִּי בְּטַעְמָא דְאִיְפְסִיקָא הַלְכְתָא לְמִימַר הַמוֹצִיא לְחֵם מִן הָאָרֶץ אִף עַל גַּב דְּבַמוֹצִיא כּוֹלֵי עֲלָמָא לֹא פְלִיגִי דְאֶפְיָק מְשַׁמַּע דְהוּא כְּדִי שְׁלֹא לְעַרְבֵב הַמַּמִּי"ן וְאִף עַל גַּב דְּבַלְחָם מִן נְמִי אִיכָא עִירוּב שְׁאֵנִי הָתָם דְלִישְׁנָא דְקָרָא הוּא לְהוֹצִיא לְחֵם מִן הָאָרֶץ עֵינֵן בְּתוֹסְפוֹת וְהָרֵא"ש בְּפָרֶק כִּיצַד מְבַרְכִין ד' ט"ל ע"ב וּבְתוֹסְפוֹת רַבִּינוּ יְהוּדָה הַחֲסִיד שְׁבַבְרַכָּה הַמְּשׁוֹנְלֶשֶׁת וְתוֹסְפֵי הָרֵא"ש שֶׁם וְכֵן בְּשֵׁטָה מְקוֹנְבָצַת שֶׁם וְלָכֵן בְּמַתִּיר אֲסוּרִים שְׁהוּא לְשׁוֹן הַכְּתוּב ה' מַתִּיר אֲסוּרִים לֹא נוֹכַל לְשַׁנּוֹת מִהַכְּתוּב אֲבָל מְלַבִּישׁ עֲרוּמִים לֹא נִמְצָא בְּכָתוּב וְלָכֵן נִכּוֹן לְהוֹסִיף וְלּוֹמַר הַמְּלַבִּישׁ כְּדִי שְׁלֹא לְעַרְבֵב הַמַּמִּי"ן וְנִרְאָה שְׁמִזָּה הַטַּעַם תַּקְּנוּ לָנוּ לּוֹמַר בְּרַפְת מְצַעְדֵי גָבַר בַּה"ה הַמְּכִין מְצַעְדֵי גָבַר כְּדִי שְׁלֹא לְעַרְבֵב הַמַּמִּי"ם וְכֵן הַמְּעַבִּיר חֻבְלֵי שִׁנָּה וְכו' כִּינּוּ שְׁאֵינּוּ לְשׁוֹן הַכְּתוּב צָרִיכִים אֲנַחְנוּ לְדַקְדָּק וּלְתַמְנָן בְּכָל מַאי דְאֶפְשָׁר שְׁלֹא לְבֹא לִידֵי דִילּוּג אוֹת אַחַת חֵס וְשְׁלוֹם כֵּן אָמַרְתִּי מֵאֵז טַעַם זֶה מְדַעְתִּי וְעַתָּה כְּבוֹאֵי פָּה עִיר הַקְּוֹדֶשׁ חֲבָרוֹן תוֹב"ב מְדִי דְבָרֵי בְּזָה עִם יְדִידֵי יַחֲיוּ עֲנָה אוֹה"ב רַב יוֹסֵף יצ"ו וְאָמַר שְׂרָאָה בְּסַפְרֵים שְׁכָתְבוּ לּוֹמַר הַמְּלַבִּישׁ עֲרוּמִים וּמְטַעַם שְׁכָתַבְתִּי אֲנִכִּי הַהֲדִיּוֹט וְאֵינּוּ זוֹכֵר מִי בְּעַל דְּבָרִים וְרֵאשׁוֹיִם הַדְּבָרִים לְאָמְרָם וְעוֹד נִרְאָה טַעַם אַחַר לּוֹמַר הַמְּלַבִּישׁ שְׁהָרֵי רֵאִינוּ בְּבַרְכַת הַנּוֹתָן לְשִׁכּוּי בִּינָה אִף שְׁאֵין בָּהּ חֲשֵׁשׁ עִירוּב מִמִּי"ן וְהִיוּ כְּוֹלִים לְתַמְנָן נוֹתָן לְשִׁכּוּי בְּכָל זֹאת תַּקְּנוּ לּוֹמַר הַנּוֹתָן בַּה"ה וְכֵן הַנּוֹתָן לִיעָף כַּח וְכֵן בְּחַתִּימַת בְּרַפְת אֶלְק"י הַמְּחַזִּיר נְשָׁמוֹת וְכו' שְׁמַעַת מִינָּה דְהַנּוֹסָח הָרֵאשׁוֹי לְמַטְבַּע הַבְּרַכָּה הוּא בַּה"ה וְהֵינּוּ טַעְמָא דְהַמְּלַבִּישׁ עֲרוּמִים וְהַמְּכִין מְצַעְדֵי גָבַר וְכֵן הִנָּה רֵאשׁוֹי בְּפוֹקֵם עוֹרִים וּמַתִּיר אֲסוּרִים וְזוֹקֵף כְּפוּפִים לוֹלֵא שְׁהֵם לְשׁוֹנוֹת שְׁבַבְרַכָּה וְלֹא רְצוּ לְשַׁנּוֹת מִמָּה שְׁכָתוּב בְּמַקְרָאֵי קוֹדֶשׁ אִף יֵשׁ לְהַבִּין מַה שְּׂאֵנּוּ אוֹמְרִים רִיקַע הָאָרֶץ עַל הַמַּיִם אוֹזֵר יִשְׂרָאֵל

בגבורה עוטר ישראל בתפארה גומל חסדים טובים וארבעה לא ידעתים מדוע לא תקנום בה"ה וצריה לחפש בזה לעת הפנאי בלא נדר איה"ש: ונדע שכל מה שכתבתי בזה הוא לפי הפשט אמנם על פי הקבלה אולי יש קפיצא לאומרו פפתוב בסידורים מהם בה"ה ומהם בלא ה"ה ומה שהביאני לבית הספק הוא מה שראיתי בספר פן יהינך לידדי הגאבד"ק בב"ל מוהר"ר יוסף חיים יצ"ו בסוגיא דברכות ה"ל שהביא בשם רבינו האר"י בשער המצות ד' נ"ד שצריה לדקדק באות ה' של המוציא להזכירה בפני עצמה (כאילו הן שתי תיבות) בזה ה' מוציא לרמוז בזה שתי פונות וכו' וכתב הרב יצ"ו ובה נודע האמת לאמתו דאף דמוציא לכולי עלמא אפיק משמע סברי רבנן למימר המוציא בה"ה בעבור שתי פונות גדולות שצריה לכוון באות ה' פאן עכ"ד יצ"ו הנך רואה פאן שנה רבי ואולי אין שנייה פן בשאר ברכות: סימן לח בזוי מצוה דאסור כתב הרב חיי אדם בכלל ס"ח אות ב' דמשמע מדברי רש"י בשבת ד' כ"ב דמאי דדרשינן מן שפך וכסה שלא יכסנו ברגל שלא יהיו מצות בזויות עליו הוא דרשה גמורה מדאורייתא ועלה אמרינן בש"ס אבנהו דכולהו דם דילפינן מכיסוי לכל המצות שלא תהיינה בזויות עליו ודבר זה היה פשוט בעיני פדאמר רב חיי אדם וכן כתב הגאון שאגת אריה בסי' מ' כמו שכתב בשמו ידדי הרה"ג אבד"ק טראבלוס יצ"ו בספרו לב שומע במערכה זו אף עתה ראיתי בס' חדש אבן שתייה לידדי הגאון אבד"ק לוצין יצ"ו בחלק א"ח סי' כ"ו דף ל"ב ע"ב (בד"ה וכן כתב רש"י במנחות) שכתב שהפוסקים מסתפקים אם איסור בזוי מצוה הוא מדאורייתא או לא ושכתב הגאון פני יהושע בביצה ד' ל' דכיון דילפינן מדכתוב ושפך וכסה וכו' שלא יהיו מצות בזויות עליו על פרחין הוא מן התורה ושפך כתב הגאון שאגת אריה בסי' מ"א אף הרב המחבר יצ"ו כתב דבזוי מצוה שאין בזה עשיית מצוה פלוחש על המפה שאין לו חלק לעולם הבא שכתב הרמב"ם בשמנה פרקים שהוא משום ביוזי מצוה וכן בהוזה את השם באותיותיו שכתב ביכין ובועז שהוא משום ביוזי מצוה בזה הוא שהוא מן התורה אבל ביוזי מצוה שעושה על ידי קיום מצוה אחרת פגון להתיר ציצית מבגד לבגד למאן דאמר שאין מתירין והוא משום שנתראה כמו שכתב הטלח ראשונה פדכתב רש"י במנחות ד' מ"א אינו אלא מדרבנן וכתב שגם הרבנים פני יהושע ושאגת אריה שכתבו שהוא מן התורה פוננתם היא שיש אסמכתא מן התורה אבל לא שהוא מן התורה ממש שהרי דרשינן בחולין ד' פ"ז ע"א מן שפך וכסה שמי ששחט יכסה ומעשה ששחט אחד וקדם חברו וכסה וחיבו רבן גמליאל עשרה זהובים ומדהפקיע ממון על ידי זה שמעינן דדרשה דמי ששפך יכסה היא דרשה גמורה ואם פן דרשה דבמה ששחט יכסה על פרחין דאינה אלא מדרבנן דמנא לן למידרש תרנוייהו וכו' אלו תנרף דב"ק והצריה בדברים נכוחים פדרכו בקודש עי"ש: גם אשור בשו"ת פנף רננה להגאבד"ק אשפיצין בסי' ג' (בד"ה ברם) דפשיטא ליה דאיסור ביוזי מצוה הוא מדרבנן וכתב פן פמדבר על הידוע וכנראה לא ראה דברי הגאונים שאגת אריה ופני יהושע וחי אדם ה"ל ושם שקיל וטרי במה שכתב רבינו הטור בסי' כ"א דמותר להשתמש בציצית דמאי דאמרינן שלא יהיו מצות בזויות עליו היינו שלא יעשה גוף המצוה בביוזי אבל להשתמש בדבר מצוה מותר ומרן הבית יוסף תמה עליו מדין הרצאת מעות נגד גר חנופה דאסור ואחר שהצריה ליישב סברת הטור ופלפל בדברי פמה פוסקים בדין ביוזי מצוה סיים בסוף הסימן דכל זה הוא ליישב דעת הטור והפוסקים אבל להלכה אין לזוז מפסק

מִרְוֹן בְּשִׁלְחַן עֲרוּף דָּאָסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּצִיצִית בְּעוֹד שְׁמֵצוֹנָתוֹן עָלֶיהֶן מִשׁוּם בִּיזוּי מִצְוֵה וְאַחַר כֵּן מִתְּרַם מִדִּינָא לְזַרְקוֹן לְאַשְׁפָּה אֶלָּא שְׁיֵשׁ לִינְהָר וְכוּ' וְשָׁקִיל וְטָרִי בְּמָה שְׁפָתַב הָר"ן בְּפָרָק בְּמָה מְדַלִּיקִין גְּבִי נַר חֲנוּכָּה דְעַשְׂאוּהָ בְּמִנְוֵהָ שְׁאִין מִשְׁתַּמְשִׁין מִמֶּנָּה כָּלִל גַּם בְּדִבְרֵי הַתּוֹסְפוֹת ד' כ"ב שְׁהַקְשׁוּ בְּמֵאֵי דְאִמְרִינֵן אֲבוּהֶון דְּכּוֹלְהוּ דָּם לְמָה לֹא אָמְרוּ אֲבוּהֶון דְּכוּלְהוּ עֲצֵי סוּפָה וְתִרְצוּ דְשִׁאֲנֵי עֲצֵי סוּפָה דְכְּשִׁמְסַתְּפַק בְּהֵן אִיכָּא בְּיִטוּל מִצְוֵה אֲבָל בְּהַרְצָאת מְעוֹת נִגְדַּד נַר חֲנוּכָּה לִיכָּא בְּיִטוּל מִצְוֵה אֱלוּ תוֹרָף דב"ק עי"ש שְׁהָאֲרִיף בְּכָל הַפְּרָטִים בְּדִין זֶה וְנִדְפַס עֲתָה ס' שו"ת זְכָר יוֹסֵף לְמִרְוֹן הַגָּאוֹן אבד"ק שְׁאֵוִיל יצ"ו וְרֵאִיתִי בְּסִי' י"ט דָּף ל' ע"ד (בד"ה ועכ"פ) שְׁהַזְכִּיר דְּבָרֵי הַגָּאוֹנִים פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ וְשִׁאֲגַת אֲרִיָּה דְּבִיזוּי מִצְוֵה הוּא אִיסוּר מְדֹאֲרִייתָא וְכַתֵּב שְׁהָאֲרִיף בְּמָקוֹם אַחַר שְׁכַמָּה מְהֵרָא שׁוֹנֵי סְבָרֵי הָכִי: סִימָן לֹט בְּיִטוּל בְּדָבָר שְׁהֵיָה מְעוֹרָב מִתְּחִלָּתוֹ אִי שְׁיֵיף בְּיִטוּל כְּבָר מוּבָא בְּפוֹסְקִים מָה שְׁפָתַב הַמְּרָדְכֵי בְּסוּף פָּרָק הַזְּרוּעַ שְׁדָבָר שְׁתַּחֲלַת הַנְּוִייתוֹ עַל יְדֵי עִירוּב אִין לוֹ בְּיִטוּל וְכוּ' עֵינֵן בְּשִׁדֵי חֲמֵד בְּחֻלְק הַכְּלָלִים בְּמַעְרְכַת הַטִּי"ת כָּלִל י"ג סק"ד (בד"ה וְאֵלָּה דְּבָר וּבד"ה גַּם הַגָּאוֹן) וְלִפִּי שְׁרֵאִיתִי בְּסִפְרוֹן שֶׁל צְדִיקִים פְּיִלְפוּלִים שׁוֹנֵי בְּכָלִל זֶה נִכּוֹן לְהַעֲתִיק בַּעַד"י מְקוֹר הַדְּבָרִים וְאַחֲרֵי כֵן יֵאִירוּ דב"ק וְזֶה לְשׁוֹן הַמְּרָדְכֵי בְּפָרָק הַזְּרוּעַ סִי' תשל"ו (וְהֵם דְּבָרֵי רַבֵּינוּ מְשׁוֹלֵם עַל מָה שְׁאָמְרוּ בְּכַבָּא קָמָא וּבִיבְמוֹת אָמַר ר' יְהוֹשֻׁעַ שְׁכַבְתָּ זָרַע שֶׁל זָב מְטַמָּא בְּמִשְׁאֵל לִפִּי שְׁאֵי אֶפְשָׁר בְּלֹא צִחְצוּחֵי זִיבָה וְכִי הֵאֵי גּוֹנָא אִמְרִינֵן בְּפָרָק מִצְוֹת חֲלִיצָה בְּמָה שְׁרַקְקָה דָּם חֲלִיצָתָה כְּשֶׁרָה לִפִּי שְׁאֵי אֶפְשָׁר בְּלֹא צִחְצוּחֵי רוּק) וְתִימָה הֵא דְּתַנָּיָא בְּזַבְחִים אִין דָּם מְבַטֵּל דָּם וְאִין רוּק מְבַטֵּל רוּק מִשְׁמַע דְּלַכּוּלֵי עֲלָמָא דָּם מְבַטֵּל רוּק וְאִם כֵּן הֵכָּא נָמִי נִימָא הָכִי וַיֵּשׁ לֹאֲמַר דְּבַבָּא קָמָא וּבִיבְמוֹת אִינְרֵי כְּגוֹן שְׁהוּא בְּעִין וְנִיכְרַת הַמְּתַבְטֵל וְכָל דְּבָר שְׁהוּא בְּעִין וְנִיכְרַלָּא בְּטִיל אִי נָמִי לִיכָּא לְמִימַר בְּיִטוּל בְּרוּב אֶלָּא בְּדָבָר שְׁהֵיָה נִיכְרַת בְּפָנֵי עֲצָמוֹ תַּחֲלָה וְאַחַר כֵּן נִתְעַרַב אֲבָל בְּדָבָר שְׁתַּחֲלַת בִּיאָתוֹ לְעוֹלָם מְעוֹרָב כְּגוֹן בְּכַבָּא קָמָא וּבִיבְמוֹת (דְּבַבָּא קָמָא וּדְבִיבְמוֹת) לִיכָּא לְמִימַר דְּבַטִּיל וְהֵא דְּתַנּוּן בְּפָרָק הַמְּפָלַת שְׁלֵיָא בְּבֵית טָמֵא וּר' שְׁמַעוֹן מְטַהַר וּמְסִיק טַעֲמָא דַּר' שְׁמַעוֹן מִשׁוּם בְּיִטוּל בְּרוּב שְׁנֵימוּק וְנִימוּחַ הַנִּלְדָּ וְנִתְבַטֵּל בְּרוּב יֵשׁ לֹאֲמַר דְּהֵתָם נָמִי הַנִּלְדָּ הֵיָה נִיכְרַת מִתְּחִלָּה וְאַחַר כֵּן נִימוּחַ וְעַל כֵּן מְתַבְטֵל עכ"ל הַמְּרָדְכֵי וְרֵאִיתִי עֲתָה שְׁפָתֵירוּצוֹ הַשְּׁנֵי שֶׁל רַבֵּינוּ מְשׁוֹלֵם כְּתַב גַּם כֵּן בְּאוּר זְרוּעַ הַגְּדוּל בַּח"א סוּף סִי' תרע"א וְז"ל וְקָשְׁיָא לִי הַמְּחַבֵּר וּבִטֵּל רוּק בְּדָם וְנִרְאָה לִי הוֹאִיל וּרְבִיתִיָּה דְּהֵאֵי רוּק הָכִי שְׁבָאוּ שְׁנֵיהֶם מִפִּיו (מִפִּיָּה) בְּיַחַד אִין שְׁיֵיף בּוֹ בְּיִטוּל שְׁאִין שְׁיֵיף בְּיִטוּל אֶלָּא בְּדָבָר שְׁהֵיָה זֶה לְבַד וְזֶה לְבַד וְנִתְעַרְבוּ עכ"ל נִרְאִין הַדְּבָרִים שְׁשֵׁנֵי נְבִיאִים מִתְּנַבְּאִים בְּסִיגְנוֹן אֲחַד דְּכָל שְׁלֹא הֵיָו כָּל אֲחַד מְבִנְרָר וְנִיכְרַת לְעֲצָמוֹ אִין שְׁיֵיף בּוֹ בְּיִטוּל בְּרוּב: וְהִנֵּה הָרַב פְּתַחֵי תְּשׁוּבָה בִּי"ד סִי' י"ד סק"ג צֵינֵן קִצַּת בְּכָלִל זֶה גַּם אֲנִי הַהֲדִיּוֹט בְּנִדְפַס בְּמַעְרְכָה זֹאת אוֹת פ"ג רְשָׁמֵתִי סְפָרִים רַבִּים וְנִכְבְּדִים הַמְּדַבְּרִים בְּכָלִל זֶה עֵי"ש וּבְמַעְרְכַת הַדְּלִ"ת אוֹת ל"ז (בד"ה וְאִיסוּר) וּפְהָ אֶכְתָּוב בַּס"ד אִיזָה חִילּוּקִים שְׁרֵאִיתִי בְּזֶה: א) כְּתַב הַגָּאוֹן שְׁעַר הַמְּלָךְ בְּהַלְכוֹת יוֹם טוֹב פָּרָק חֲמִישִׁי סוּף דִּין כ' לְחֻלְק בְּזֶה דְּעַד כָּאֵן לֹא כְּתַב הַמְּרָדְכֵי מִשְׁם רַבֵּינוּ מְשׁוֹלֵם דְּכָל שְׁתַּחֲלַת בִּיאָתוֹ לְעוֹלָם הוּא מְעוֹרָב לֹא שְׁיֵיף בְּיִטוּל אֶלָּא דּוֹקָא הֵתָם שְׁהֵיָתֵר וְהֵאִיסוּר שְׁנֵיהֶם יַחַד תַּחֲלַת בִּיאָתָם מְעוֹלָם בְּאוּר מְעוֹרְבִין הַלְכָּה כֵּינּוּ דְלֹא הַוְבָרַר הַהֵיָתֵר מִתְּחִלָּה אִין לוֹ בְּיִטוּל מָה שְׁאִין כֵּן הֵכָּא בְּגִיגִית שְׁהֵיָתֵר כְּבָר הֵיָה מְבִנְרָר

מערב שבת והלכה פי בטר הכי מתערב בו האיסור פשיטא ודאי דבטיל פניו שהיה רוב היתר בפני עצמו ואפילו בדבר שיש לו מתירין וזה פשוט עכ"ל.

וכתב פן ליישב מה שהוקשה לו סתירת דברי המרדכי שפחולין הנ"ל עם מה שכתב בסוף פרק קמא דשבת בדין זין הנסחט בשבת בגיגית שהיה בה זין מערב שבת שכתב דקמא קמא בטיל וכו' עי"ש ולכן כתב לחלק כנז"ל ויתבאר להלן בס"ד דשרים רבים סוברים פן ועל קושיא זו הבאתי בשדי חמד הנ"ל דברי הגאון חתם סופר עי"ש: ולפום ריקהטא יש לי מקום עיון בדברי הגאון שער המלה שאם שמה שבאר בכונת המרדכי הוא נכון וכן סוברים שלמים וכן רבים מפל מקום כמה שפיים דכשהיה מבנרר ההיתר יש לו ביטול אף בדבר שיש לו מתירין יש לפקפק והוא דבסוף מעילה ד' כ"א ע"ב תנן נפלה פרוטה של הקדש בתוך פיסו או שאמר פרוטה בכיס זה הקדש פניו שהוציא את הראשונה מעל דברי ר' עקיבא ונחמיה אמרים עד שיוציא את כל הכיס וכתבו התוספות (בד"ה פרוטה) תימה וליבטיל האי פרוטה של, הקדש שנפלה וכי תימא דבר שיש לו מתירין הוא על ידי פדיון ואפילו באלף לא בטיל הא ליפא למימר דדבר שיש לו מתירין דנפנן הוא וכתב מרן מוהריט"א בקונטרס גט מקושר שבספר נאות יעקב בדרף ע"ג ע"ד (שרשמתי בנדפס במערכה זו אות פ"ג) דממה שדקדקו התוספות להקשות על חלוקת פרוטה שנפלה מוכח דבחלוקה האחרת שאמר פרוטה בכיס זה הקדש לא קשיא להו דליבטיל ברובא והיינו טעמא דכל דבר הבטל ברוב אינו אלא באיסור והיתר שהנבחרו מתחלה זה לעצמו וזה לעצמו ואחר כך נתערבו לא כן באיסור שמעיקרו נולד בתערובת היתר והרוב היתר נמי איהו גופיה נכנס בסוג ספק איסור פניו דרוב ההיתר לא הנבחר מתחילה לעצמו לא חשיב רוב היתר לבטל את האיסור ושוב מצא שגם בספר עץ החיים להרב מוהר"י חאגי"ז במתניתין הנ"ל כתב פן עי"ש ודבריו הם בדברי הרב שער המלה דכשלא הנבחר ההיתר לעצמו אין שייך ביטול ולכן לא הקשו התוספות אחרונה שאמר פרוטה בכיס זה הקדש דליבטיל ברובא ורצה לומר דאיפכא מסתברא דאם איסור שפכר חל והפך בטל כל שפן איסור שלא הנפך ולא חל עליו שם איסור דדין הוא שיהא בטל דכי האי גוונא אמרינן בנדריים דף ע"ז ע"א אם הפך נדרים שבאו לכלל איסור אינו דין שיפך נדרים שלא באו לכלל איסור ומתבאר בגמרא שם דכולי עלמא אית להו האי סברא וכו' ושוב דחה זה וקיים סברתו הראשונה והאריה פדרכו בקדש ע"ש: ורואה אני שהרבני המוזכר בשואל ומשיב מהדורא תליתאה בח"א סי' של"א פיונה דעתו לדעת הגאונים האדירים שער המלה ועץ החיים ומוהריט"א ואלה דברי השואל ומשיב בזה מה שכתב לחדש דבטול לא שייך כל שלא נתברר עדין מי זו הפרוטה שחל הקדש עליה וכולן נכנסים תחת הספק ואין פאן שביטול האיסור ולכך לא הקשו על פרוטה בכיס זה רק על פרוטה שנפלה שמבנרר ההקדש קודם עכ"ל (בשם הרבני השואל) ודבריו מכוונים לדבריהם דרבנן קדישי הנ"ל ומה שהגאון שואל ומשיב כתב על דבריו וז"ל דבר בטל הוא זה פניו דעל כל פנים ידענו שרק אחת הקדש והשאר פולין חולין שייך ביטול וכו' עי"ש נראה ברור דאילו סימנו קמיה דמר דברי הגאונים הנז"ל לא הוה דחי להו ונהנה דק ואשפח בהו טעמא ואיך שיהיה דעת הגאונים הנ"ל שנה בזה דכל שלא הנבחר ההיתר לעצמו אין בו דין ביטול שוב עיינתי בנדוע ביהודה מהדורא תניינא יו"ד סי' ד"ן (שהזכיר הרב פתחי תשובה שהבאתי לקמן בסק"ב) וראיתי שמר בריה דרב

גאון יעקב הביא מה שפכת הגאון מר אביו בצל"ח לפסחים ד' ל"ד ע"ב על מה שהקשה לו מר בריה הג"ל סתירת דברי המרדכי דשפת ודחולין (כמו שהקשה הרב שער המלה) ושראה בכרתי ופליתי סי' ק"ב שהעיר על זה והשיב לו מר אביו שיש חילוק אם המבטל לא הנפר מעולם בפני עצמו הורע פחו לבטל דבר המעורב מתחלת ברייתו לא כן אם המבטל כבר קנה לו הנייה לעצמו והמתבטל הוא הבא אחריו ונתערב תכף יציאתו לגדר ההנייה אז דין הוא שיתבטל ביותר אפילו אם הוא דבר שיש לו מתירין עי"ש בצל"ח סברתו הנכונה ממקור התבונה אמנם לדידי קשה ממשנה ח' פרק ז' דכלאים וכו' ועוד הקשה מאיזה מקומות עי"ש הרי שגם הגאון נודע ביהודה פתב לחלק פדעת הרבנים הנז"ל דכל שהקיתר לא הנפר בפני עצמו אין בו דין ביטול ועיין להגאון רמ"ץ בחלק יו"ד סי' כ"ג אות ז ועיין לקמן בסק"ג מה שהבאתי בשם ספר המקנה לקידושין דף ס"ד והגאון מהר"ש לאנדא בנודע ביהודה הג"ל בסוף סי' ה"ן פתב דהפל צריכין למארי חטיא מה שפכת בצל"ח שהפל תלוי בהמבטל שיהיה ניפר בתחלה בפני עצמו וכו' עי"ש גם הגאון יד אלעזר בסי' ט"ן (בסוף ד"ה מ"ש רומכ"ת) מוסתמיה ואזיל בתר סברא זו ששם הביא מה שמקשים סתירת דברי המרדכי בסוף פרק הזרוע עם מה שפכת בסוף פרק קמא דשפת וכתב שהגאון בפליתי סי' ק"ב פתב לחלק בטוב טעם וכו' (הביא תנרף דברי החילוק) וכתב לדון על פי זה בנדונו עי"ש וכן אתה מוצא לגאון עוזנו הפהן הגדול בשו"ת בגין שלמה יצ"ו בהלכות פסח סי' כ"ח דף ל"ז ע"א עי"ש (בד"ה ואמנם מצד) שנמשך אחר דברי הנודע ביהודה הג"ל בישוב דברי המרדכי: והגאון תפארת ישראל בשלישי דמסכת חגיגה משנה ד' אות מ' (בד"ה ובהא יתישב) הבין שקושית התוספות בסוף מעילה הג"ל היא על חלוקת פרוטה בכיס זה הקדש ולכן תירץ קושיתם על פי פלגיה דרבינו משולם ואמר מר דכיון דהאיסור והקיתר שניהם היו בעין קודם שקרא שם הקדש על הפרוטה הנה ליה כאילו נולדו ההיתר והאיסור יחד דאז אפילו מדאורייתא לא בטיל אפילו לקולא וכצחצוחי רוק של היבמה הג"ל מכל שפן לחומרא כפרוטה בכיס הקדש עכ"ל ובמחילת כבוד תורתו דבריו תמוהים דאף אי לא נחית לדקדק בדברי התוספות (במה שכתבו דליבטיל האי פרוטה של הקדש שנפלה) כדכתב מרן מוהריט"א בגט מקושר הג"ל דרק אחלוקה דפרוטה של הקדש שנפלה הוא דקשיא להו ולא אחלוקה דפרוטה בכיס זה הקדש הא מיהא ודאי אין לנו לפרש דקושית התוספות היא רק אחלוקה דפרוטה בכיס זה הקדש רק יש לנו לומר דאשתי החלוקות קשיא להו ואי הכי מאי אהני לן מה שתירץ הרב דאין זה מן הישוב אלא אחלוקה דפרוטה בכיס זה הקדש אבל מה נענה אחלוקה דפרוטה של הקדש.

שנפלה שהיה הקיתר מבותר לעצמו וכן האיסור דלנה ודאי שייך ביטול ברוב כמו בכל איסורין שבתורה שהקיתר מבותר לעצמו ונפל בו איסור ונתערב דבטל שפיר ועוד קשה דגם אחלוקה דפרוטה בכיס זה הקדש אי אפשר ליישב על פי דברי המרדכי שבפרק הזרוע פי מה שהסבירו הגאונים הג"ל דדוקא כשהאיסור וגם הקיתר שניהם יחד תחלת ביאתם מעולם באו מעורבים אבל כשהקיתר כבר היה מבותר ושוב נולד האיסור בתערובת בזה מודה המרדכי שיש לו ביטול ולא עוד אלא שלדעת המרדכי אף בדבר שיש לו מתירין יש לו ביטול ואם כן הדבר תמוה איך נחה דעתו ליישב קושית התוספות על פי פלגיה דרב המרדכי: וראיתי לידדי הרה"ג מוהרש"ש אבד"ק מאציוב יצ"ו

בספרו הבהיר משמרת שלום שנדפס מקרוב בסי' ק"ב בפירושו על המשפחות (בד"ה בא"ד ג') שתמה עליו כי קושין תניינא ולי הדל גם קשיא קמייתא קשיא טובא ועיין שם שכתב שהגאונים פרי מגדים בגנות ורדים כלל מ"ז ובמשפחות סי' ק"ב ס"ק י"א ובסי' ס"ט ס"ק ל"ה במנסגר ובנדע ביהודה יורה דעה ריש סי' ד"ן וחות דעת סי' ק"ש בבאורים סק"ז ובשו"ת בית שלמה יו"ד סי' קל"ז ומוהרי"ט אלגאזי להלכות בכורות להרמב"ן פ"ק ג' ד' כ"ב ע"ב פ"ק להלך דדוקא פשההיתר והאיסור באו מעורבים בזה הוא דקאמר המרדכי דאף בדבר שאין לו מתירין לא בטל אבל היכא שההיתר הנה ניכר מקודם רק האיסור נולד בתערובת כגון זה אף בדבר שיש לו מתירין בטל נחזור לדברי הגאון שער המלה הנ"ל מה שיש להעיר בדב"ק דאף דמה שהסביר לחלק בדעת המרדכי הוא נכון ושלמים וכן רבים קיימי בשיטתיה אמנם קשה שהרי לפי מה שביאר מרן מוהרי"ט א בכונת דברי התוספות דמעילה מתבאר מדבריהם שבדבר שההיתר הנה מבותר לעצמו אף דשייך ביה ביטול מפל מקום אם הוא דבר שיש לו מתירין לא בטיל שהרי לולא דבמעילה דמידי דאורייתא הוא דעסקינן וחוורת יש לו מתירין היא רק מדרבנן הנה ניחא להו למימר דהיינו טעמא דלא בטיל משום שיש לו מתירין ומרן כסף משנה בשביעי מהלכות מעילה דין ז' הקשה פקושית התוספות ותיירץ (מה ששקללו התוספות) דדבר שיש לו מתירין לא בטיל עי"ש וכל זה הוא פנגד היסוד של הרבנים שער המלה ונדע ביהודה שכתבו שפיון שרוב ההיתר הנה מבותר בפני עצמו יש לו ביטול אפילו בדבר שיש לו מתירין ואם פן הנה להם לבאר שחלוקים בזה רבותינו התוספות עם המרדכי וצריך עיון עיין לקמן בסק"ב בסוף ד"ה אף ראיתי וכו' מה שהבאתי בשם ספר יאודה יעלה בענין זה וגם בספר ברית עולם הפונפר שם ראיתי בסי' ל"ד אות ב' ומשם והלאה מה שהאריך בדין המרדכי ביין שבגיגית ובדברי התוספות דמעילה וכתב לחלק בין לח ליבש ונשא ונתן בסתירת דברי הפוסקים בזה גם בשו"ת אילה שלוחה להגאון אבד"ק שימפורג בסי' ג' דף י"א הביא מה שכתבו הגאונים בפלתי ובצל"ח דדוקא פשההיתר לא הנה ניכר בפני עצמו הוא דלא בטיל והוא כתב ליישב סתירת דברי המרדכי בענין אחר ושוב הביא שבדורש לציון דרוש י"ג כתב הגאון פן המחבר בהגהה שהתוספות דמעילה הנ"ל חולקים עם המרדכי וכו' והוא כתב ליישב עי"ש דב"ק והגאון ענג יום טוב בא"ח סי' ל"ד (בד"ה אולם) מיסתמיך ואזיל בטר דברי הצל"ח בפסקים הנ"ל גם בשו"ת מנחת שי לגאון בדורנו יצ"ו בסי' א' (בד"ה אף) הביא סברא זו שהפל תלוי בהמבטל שאם הנה ניכר לעצמו ושוב בא האיסור על ידי תערובת בטל שפיר כמו שכתב בצל"ח ובנדע ביהודה וכו' וכתב שסברא ישרה היא ויישב בזה דברי הר"ן בתשובה בדין חוזר ונעור עי"ש דב"ק]: ודע שמה שפללתי עד הנה הן כמה שכתוב למעלה והן כמה שכתוב להלן להשוות דעת פוליהו רבנן קדישי הנז"ל בחדא מחתא דסברי פחילוקו של הגאון שער המלה הנז"ל עתה התבוננתי וראיתי שאינו פן אלא יש סוברים דהעיקר תלוי בהמבטל שאם הוא הנה מתחלה ושוב בא האיסור על ידי תערובת יש פח בהמבטל לבטלו ואם הנה האיסור מתחלה מבותר ושוב בא ההיתר על ידי תערובת אין פח בהמבטל לבטלו ויש סוברים דכל שהאחד הנה מבותר לעצמו בין אם הוא האיסור ובין אם הוא ההיתר יש לו ביטול ולא אמר רבינו משולם שבמרדכי שאין לו ביטול אלא כשבאו שניהם בתערובת ולא הנה מבותר שום א' מהם ויש מי

שסובר דהעיקר תלוי בהמתבטל ואעתיק בזה תורף דברי מי שגדול בס' מנחת חינוך בפ' וישלח במצנה ג' (גיד הנשה) סק"א דף ה' ע"ד מר קעסיק שם בדין איסור שגדל עליו דבר היתר אם יש פח בהיתר לבטל את האיסור וכתב שאם נתגדל יותר מהאיסור עצמו בעת שיצא לאויר העולם אפ"ש דהעיקר בטל בהגידול דהיתר דהוא רוב ונהי איסור בהיתר וא"ח כלל אף דאכל הרבה אף לפי סברת האחרונים שהסבירו דעת המרדכי ביבמה שרקקה דם דאינו בטל משום דתחלת ביאתו לעולם ע"י תערוכת אין פח בהיתר לבטל ע"י משנה למלה פ"ק א' ממשפב ומושב ובאחרונים שחילקו בין דין הג"ל לדין דגיגית יין הענבים וכו' שפרמ"א יו"ד סי' ק"ב דלא הוי דבר שיש לו מתירין וכתבו דביין ההיתר עמד בפני עצמו והאיסור בא בתערוכת אם כן אדרבה חשוב ההיתר מאד ובטל אף דבר שיש לו מתירין אבל אם ההיתר לא עמד שום פעם בפני עצמו ובא על ידי תערוכת אינו חשוב ואינו מבטל אף דבר שיש לו מתירין אם כן פאן דהתוספת הוי היתר הבא בתערוכת והאיסור עמד בפני עצמו ודאי אין ההיתר מבטל את האיסור דאם כשפאו שניהם כאחד על ידי תערוכת אינו מבטל כ"ש היכא דהאיסור עמד בפני עצמו ד"כפה פחו וההיתר בא ע"י תערוכת ודאי אינו מבטל האיסור אף כל זה כתבתי לשיטת אחרונים הג"ל ע"י נודע ביהודה תנ"ינא סי' נ"ד נ"ה ובמשנ"ח ובחזו"ת דעת סי' ק"ו לענין אפ"ש לסוחטו דאם ה"ה המבטל (המתבטל והלשון מגומגם קצת) בפני עצמו אינו בטל האיסור בו ובאמת תמוהין הדברים מאד מסוגיא דנדרים דף נ"ח ונ"ט יעניין שם דגיגדולי היתר מבטלים האיסור ופלא איך אישתימיט לרבינו משולם כל הסוגיא וחס לומר כן על אחרון מפל שפן על הראשונים וע"י מנחות ד' ס"ט והמע"יין במרדכי עצמו יראה שהקשה בתחלה משכבת זרע ומיבמה שרקקה ותירץ דתחלת ביאתו על ידי תערוכת אינו בטל ושוב הקשה מפרק המפלת דף כ"ז ע"א שליא בבית הבית טמא ור' שמעון מטהר דנימוק הולד עד שלא יצא ופירש רש"י דנעשה דם ונתבטל בדם הל"ה וכן מסקינן שם טעמא דר' שמעון דהטומאה של הולד בטל ברוב דם הל"ה והלא הוי תחלת ביאתו לעולם ע"י תערוכת ותירץ וז"ל דהתם נמי הולד ה"ה ניכר קודם שנימוח עכ"ל ומאי תירץ כ"יין דדם ל"ה ה"יניו המבטל בא עם התערוכת ובה"ה המתבטל קודם גרע כ"יין שלא ה"ה המבטל בפני עצמו ולומר דבבטן ש"יף גם כן תערוכת על כל פנים מה מתרץ על דבר הנתבטל העיקר ה"ה ל"ה לתרץ דהדבר המבטל ה"ה בפני עצמו ואפ"ש פונתו כ"יין דה"ה הולד קיים ואז דם הל"ה ה"ה קודם ה"יניו ההיתר ה"ה בפני עצמו בבטן ואחר כ"י נימוק הולד אבל מפל מקום איך יפרנס הסוגיא בנדרים שם דמבואר אף דהמבטל לא ה"ה בפני עצמו אדרבא הנתבטל ה"ה בפני עצמו מפל מקום בטל לכן לפי אומר בטח דסברת המרדכי דוקא שפאו שניהם על ידי תערוכת אבל אם בא אחד קודם חבירו אפילו אם הנתבטל בא קודם כ"יין דלא באו על ידי תערוכת בטל דכן הוא גזרת הפתוב גבי רוב ונראה להסביר קצת על פי דברי הנודע ביהודה שם שהסביר דברי המרדכי דעיקר הילפותא דאזלינו בתר רובא הוא מאחרי רבים להטות אם כן בעינן דומיא דסנהדרין שלא י"הה מעורב בתחלה ע"ש אם כן בסנהדרין דהמיעוט בטל ברוב וכי יש חילוק בין אם הרוב אמרו דעתם בתחלה דה"יניו המבטל, או שהמיעוט אמרו דעתם והרוב המבטלין אחר כ"י ודאי אין חילוק ובכל ענין אזלינו בתר רובא אף שיאמרו כולם בבת אחת לא משפחת לה והכי נמי באיסור והיתר אין חילוק רק בבאו לעולם על ידי תערוכת ואין סתירה

להר"מ (רבינו משולם) מ"ש"ס דנדרים שם כנ"ב (פן נראה פרוור) וכן תראה דהרב הגאון בעל חוות דעת סי' ק"ו הביא קושית המרדכי והעמק תירוצו פיון שאינו ניפר ההיתר קודם לא בטיל ומפלפל בזה ובאמת במרדכי שם מבואר לשונו כמו שהעמקתי אם פן אף אם ההיתר אינו ניפר רק האיסור ניפר בטל וכן נדחו דבריו שם והדברים שפתי פנים נאמיתיים בעזה"י עכ"ל מתבאר מדברי קדשו שאין דעתו נוחה לחלק בין הנה ההיתר בפני עצמו ושוב בא האיסור על ידי תערוכת להיכא שהנה האיסור בתחלה בפני עצמו ושוב בא ההיתר בתערוכת דבין בזה ובין בזה סובר רבינו משולם דיש לו ביטול ולא אמר רבינו משולם דאינו בטל אלא פשיאית שניהם בעולם היתה ביחד בתערוכת פרוק שיש בה דם וכיוצא דרק בכי האי גוונא הוא דאינו בטל: ונראה לי הדל שאפשר לומר פונה זו גם בדברי מרן מוהריט"א שלישי מהלכות בכורות סי' ל' (בד"ה ואפשר ליישב) שגם הוא פתב לבאר דברי המרדכי והמוכן מדבריו הוא דעיקר חילוקו הוא דכשהאיסור ורוב ההיתר שניהם מתחלת ביאתם לעולם יצאו מעורבים ומעולם לא הופרו זה לאיסור וזה להיתר דבכי האי גוונא דוקא הוא דאמר רבינו משולם דאינו בטל אבל כשהאחד מהם בא בתחלה ושוב בא השני על ידי תערוכת הרי הוא בטל רק שחלוקים הם בטעם ההבדל הנה דהגאון מנחת חינוך אמר הטעם משום דבעינן דומיא דסנהדרין וכו' כנז"ל ומרן מוהריט"א הסביר בענין אחר ואמר מר דדוקא היכא דאיכא תרתי לריעותא דהאיסור פיון דתחילתו מעורב מעולם לא חל שם איסור עליו ולא אמרה תורה ביטול אלא בדבר שחל עליו האיסור ואחר כך מתבטל ולא שלא יחול עליו שם איסור כלל וזאת שנית ריעותא אחריתי דהרוב המבטלו מעולם לא הוחזק בעצמו להיתר גמור דבכי האי גוונא לא בטיל אבל בדליכא אלא חדא לריעותא דהאיסור מתחלת ביאתו לעולם מעורב אבל ההיתר הנה לו שעת הפוך והוכר עצמו להיתר גמור בלא תערוכת איסור פגון ההיא דמעביר עציץ נקוב בפרם דהרעים שבתוכו שפכר צמחו מקודם היו ניפרים להיתר גמור וכן בההיא דמעשר טבל שנתערב בחולין דהחולין שמתבטלין לתרומת מעשר היו ניפרים קודם התערוכת לחולין גמורין בכי האי גוונא יש ביטול פיון דליכא תרתי לריעותא עכ"ל ונראה שאף שפשיא לבאר המציאות שיש לו ביטול היכא דליכא אלא חדא לריעותא לא נקיט אלא כשהנה ההיתר מבנרר לעצמו מקל מקום הוא הדין לדידיה אם האיסור הנה מבנרר מתחלה ושוב בא ההיתר וכדעת הגאון מנחת חינוך שהרי פתב שעיקר החילוק הוא פשיאית שניהם על ידי תערוכת וכו' פן נראה לדעתי הענינה בכוננתו וכן ראיתי להרב יאודה יעלה (המוזכר בדברינו להלן בסק"ב בד"ה אף ראיתי) ב"דף ל"ח ע"ב וע"ג שפתי שמדברי מרן מוהריט"א לפי פשוטן מוכח דאף אם קדם האיסור וקנה שם לעצמו ושוב בא ההיתר מעורב אפילו הכי מתבטל כפי אוקמתא הלזו אלא שתמה על דבריו שדבר זה אחרי המחילה רבה אלה פעמים אין לו שחר דהשתא פשיאית האיסור וההיתר יחד מעורבים שאין לאיסור כל כך פח איסור פיון שלא קנה שם איסור בפני עצמו אפילו הכי אינו מתבטל פיון שלא קנה ההיתר שם היתר בפני עצמו גרע פחו לבטל כל שכן פשהאיסור עצמו ודחוק באיסור בודאי דאין בהיתר הבא אחר כך מעורב עמו פח לבטלו נסתייע לסברא זו מדברי הגאון בצל"ח לפסחים שפתי דהעיקר הוא אם המבטל הנה בעולם בפני עצמו וכו' ונדחק לומר שגם מרן מוהריט"א לא אמר למילתיה דבחדא לריעותא מתבטל אלא דוקא כשהמתבטל

(כַּנְרָאָה שְׁצָרִיף לְהִיּוֹת פְּשֵׁה־מִבְטָל) בְּעוֹלָם וְקִנְיָה שֵׁם בְּפָנָי עֲצָמוּ בְּזָה אֶף שְׁלִדְעָתוֹ אִיכָּא
חֲדָא לְרִיעוּתָא אֶפְיָלוּ הֵכִי מִתְבַּטַּל אֲבָל פְּשֵׁה־מִתְבַּטַּל בְּעוֹלָם וְקִנְיָה שֵׁם בְּפָנָי עֲצָמוּ וְשׁוּב
בָּא רֹב הַמְבַטַּל עֲמוּ מִתְחִילַת בִּיאָתוֹ לְעוֹלָם בְּזָה אֶפְשָׁר דְּאֲזִיל וּמִזְדָּה דְּהִגֵּם דְּהוּי חֲדָא
לְרִיעוּתָא אִינוּ מִתְבַטַּל עַכ"ל וּכְבָר פְּתַבְתִּי דְּבָרֵי הַגָּאוֹן מְנַחַת חִינוּף שְׁהִסְבִּיר דְּאֶף
פְּשֵׁה־מִתְבַטַּל בָּא לְעוֹלָם בְּפָנָי עֲצָמוּ מִתְבַטַּל עַל יְדֵי הָרֹב הֵיטֵר שְׁבָא אַחַר כֶּף בְּתַעְרוּבָת
וְלֹא נִפְלְאָת לְזִמְרָא שְׁפֵן דַּעַת מְרֵן מוֹהֲרִיט"א כְּמִשְׁמַעוֹת דְּב"ק: וּמְדֵי דְּבָרֵי בְּזָה לֹא אֲמַנְע
טוֹב מִלְּהִבִּיא אֶת אֲשֶׁר רְאִיתִי שְׁפַתְבּוֹן מוֹהֲר"י לֹאנְדָא יצ"ו בְּסִפְרֵי יְדֵי הַיְהוּדָה לְהִלְכוֹת
מְלִיחָה סו' ס"ט ס"ג אֹת ט' דָּף נ"ו ע"ד וְז"ל (אַחַר שְׁהִעֲתִיק לְשׁוֹן הַמְרַדְכִי בְּזָה)
וְהִנֵּה הָאֲחֵרוּנִים הִקְשׁוּ דְּבָרֵי הַמְרַדְכִי אֶהְדְּדִי וּקְצַתְם מְתַרְצִים דְּהַפֵּל תְּלוּי בְּהֵיטֵר אִם
הִיָּה נִיפְר בְּפָנָי עֲצָמוּ מִתְחִלָּה אִו לֹא וְלֹא מִשְׁמַע כֵּן מִלְשׁוֹן הַמְרַדְכִי וְיִזְמֵר נֹטִין דְּבָרֵי
שְׁתְּלוּי בְּהַמְבַטַּל אִם הִיָּה נִיפְר אִו לֹא וְכו' (שְׁקִיל וְטָרִי קְצַת בְּדְבָרֵי הַנּוֹדֵעַ בִּיהוּדָה
תְּנַיִנָא יו"ד ס' ה"ן וּבְדְבָרֵי הַתְּבוּאָת שׁוֹר ס' י"ד ס"ג י"ב) עַל כֵּן נִרְאָה דְּצָרִיכִין דְּוִקָא
שְׁיָבֹאוּ שְׁנֵיהֶם בְּיַחַד דְּכִינּוֹן שְׁנוּלְדוּ כֶּף אִז אִין פַּח בְּאַחַד לְרַבּוֹת עַל חֲבִירוֹ וּלְבַטְלוּ מַה
שְׁאִין כֵּן אִם הָאִיסוּר הִיָּה מִתְחִלָּה וְהֵיטֵר בָּא וְרַבָּה עָלָיו יֵשׁ בּוֹ פַּח לְבַטְלוּ וְאִם הֵיטֵר
הִיָּה מִקְוָדָם וְהָאִיסוּר בָּא אַחַר כֶּף אִז אֶף בְּדָבָר שֵׁיִשׁ לוֹ מִתִּירִין בְּטַל וְכוּ נִרְאָה מִלְשׁוֹן
הַפְּרִיטִי וּפְלִיטִי וְהַפְּרִי מְגִדִים וְהַחֲוֹת דַּעַת בְּס' ק"ב וְגַם לְשׁוֹן הַמְרַדְכִי יֵשׁ לְכוּיִן לְזָה
וְשׁוּב מְצָאִתִּי בְּמוֹהֲרִיט"א אֶלְגָּאזִי שְׁגַם הוּא הִקְשָׁה מִמְחִיצַת הַפְּרִים וְכִי הָאִי גּוֹנָא וְתִירִץ
גַּם כֵּן דְּוִקָא כְּשִׁבְאֵי שְׁנֵיהֶם יַחַד עִי"ש פְּרָק ג' דְּבַכּוֹרוֹת וְכַתְּבַּ הַטַּעַם מִשׁוּם דְּאִיכָּא תְּרִיטִי
לְרִיעוּתָא חֲדָא דְּהָאִיסוּר כִּינּוֹן שְׁתְּחִילְתּוֹ מְעוֹרָב לֹא חָל עָלָיו שֵׁם אִיסוּר וְלֹא אֶמְרָה תּוֹרָה
בִּיטוּל אֲלֵא בְּדָבָר שְׁחָל עָלָיו הָאִיסוּר וְאַחַר כֶּף נִתְבַטַּל וְלֹא שְׁלֵא יַחוּל עָלָיו שֵׁם אִיסוּר
כִּלְלִי וְזֹאת שְׁנֵי רִיעוּתָא אַחֲרִיתִי דְּהָרֹב הַמְבַטְלוּ מְעוֹלָם לֹא הִחֲזִיק בְּעֲצָמוֹ לְהֵיטֵר גְּמוּר
דְּבָכִי הָאִי גּוֹנָא לֹא בְּטַל אֲבָל בְּדִלְכָא אֲלֵא חֲדָא לְרִיעוּתָא וְכו' בְּכִי הָאִי גּוֹנָא בְּטַל עַכ"ל
וְהוּא דְּבָר רַחֲזִיק מְאֹד לְתַלּוֹת בְּכָל הַתּוֹרָה בְּרִיעוּתוֹת כְּאֵלוֹ וְדְוִקָא שְׁנֵיהֶם יַחַד מַה גַּם הָא
דְּלֹא חָל עָלָיו כִּלְלִי שֵׁם אִיסוּר בְּוִדָאִי עוֹד עֲדִיף כְּמִבְּוֹאָר בְּהַמְרַדְכִי דְּגִיגִית אֶף בְּפִשׁוּט יֵשׁ
לְזִמְרָא דְּכָל שְׁנוּלְדוּ בְּיַחַד אִין פַּח בְּאַחַד לְבַטַּל תּוֹלְדָת הַשְּׁנֵי מִיָּהוּ כִּינּוֹן דְּאֶתִּינָא לְזָה תּוֹ יֵשׁ
לְזִמְרָא דְּלְעוֹלָם הָעֵיקָר תְּלוּי בְּהַמְבַטַּל אִם נוֹלַד בְּתַעְרוּבָת אִז אִין פַּח בְּהַשְּׁנֵי לְבַטַּל מִמְּנוּ
גּוּף הוֹלְדָה לְהִיּוֹת כְּמִי שְׁלֵא נוֹלַד כִּלְלִי כְּאֲשֶׁר הוּא פִּשְׁטוֹת דְּבָרֵי הַמְרַדְכִי אֶף זֶה דְּוִקָא
בְּשְׁנֵי מִיָּנִים כְּמוֹ שְׁכַבַּת זָרַע וְזִיבָה וְדָם וְרוּק כִּינּוֹן דְּלְכָל מִין הוֹלְדָה בְּפָנָי עֲצָמָה אִז אִם
בָּא אַחַר לְבַטַּל לְחֲבִירוֹ מְבַטַּל מִמֵּין זֶה כֵּל הוֹלְדָה זֶה אִינוּ יָכוֹל מַה שְׁאִין כֵּן בְּמִין אַחַד
וּמְקַצָּת בָּא בְּתַעְרוּבָת אִם כֵּן גּוּף הוֹלְדָה בְּעוֹלָם בְּמִין זֶה אִינוּ הוֹלֵף אַחַר הַמוּעֵט זוּלַת
אַחַר הָרֹב דְּכִלְלָא הוּא בְּכָל הַתּוֹרָה לְמִיזַל בְּתֵר רֹבָא אִם כֵּן אֶף אִם הָרֹב מְבַטַּל הַמוּעֵט
אִין כָּאֵן בִּיטוּל הוֹלְדָה כִּלְלִי וְדוּק הֵיטֵב וּבְזָה כְּמַעֵט נַחֲזָה שְׁקֵטָה כֵּל מַה שְׁמַקְשִׁים עַל
הַמְרַדְכִי דוּק וְתִשְׁכַּח עַכ"ל וְשׁוּב הִבִּיא דְּבָרֵי הַמְשַׁנָּה לְמַלְּף בְּהִלְכוֹת מְטַמְּאִי מְשַׁכְּבִי וּמוֹשְׁבִי
בְּפְרָק א' הִלְכָה י"ד בְּמַה שְׁבִיָּאָר דְּבָרֵי הַמְרַדְכִי בְּמַה שְׁהוֹקְשָׁה לוֹ מִהֵיאָר דְּשְׁלִיא וּבִיָּאָר
כְּוֹנֵנַת הַמְשַׁנָּה לְמַלְּף וְסִיִּים דְּלֹא כְּמוֹ שְׁרִיאִיתִי לְהָאֲחֵרוּנִים שְׁלֹקְחִים סְבֵרַת הַמְרַדְכִי אֶף
עַל דְּבָר שְׁנוּלְד בְּפָנָי עֲצָמוֹ רַק הָאִיסוּר חָל בְּתַעְרוּבָת וּמְסַתִּייעִים מִדְּבָרֵי הַמְשַׁנָּה לְמַלְּף
הִלְלוּ וּפִשׁוּט דְּטַעַת הוּא דְּגַם הַמְשַׁנָּה לְמַלְּף מוֹדָה דְּהַמְרַדְכִי דְּוִקָא עַל בִּיאָתוֹ לְעוֹלָם קְפִיד
וְכו' וְעִינּוֹן בְּמוֹהֲרִיט"א אֶלְגָּאזִי שֵׁם דְּהָעֵיקָר תְּלוּי אִם הִיָּה הַפְּרָה בְּפָנָי עֲצָמָה מִתְחִלָּה וְזֶה

הטעם דשליא עכ"ל וְחֹזֵר לִישָׁא וְלִיתָן בַּהֵיא דְגִיגִית שְׁפֹתַב הַמְרָדְכִי דְבָטַל וְאִין בַּהּ מִשּׁוּם יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין אֱלוֹ תַנְרָף דב"ק ועוד פתבתי לקמן בענין זה (ענין בדבור המתחיל אחר איזה ימים וכו' ומשם והלאה): וְרֵאִיתִי בְּסֹפֵר פְּרָם חֲמֵד לִידִידֵי הַגָּאוֹן אבד"ק ליאדי יצ"ו בְּחֵלֶק ג' בַּהֲלֹכוֹת בֵּית הַפְּנִסֶת ד' ג' ע"ג שְׁפֹתַב שְׁהֵרַב דְּנֶאֱוֹרְדָאָק בְּשׁו"ת בָּאָר יִצְחָק א"ח סי' כ"ד נְעֵלַם מִמֶּנּוּ דְבָרֵי הַשְּׁעַר הַמְּלָךְ בַּהֲלֹכוֹת יוֹם טוֹב פָּרָק ה' הֲלָכָה כ' וְסֹפֵר בָּאָר יִצְחָק אִין אֲצֵלִי וּמְסִיגְנֹן הַדְּבָרִים שְׁבִכְרָם חֲמֵד נִרְאֶה שְׁבִכְבָּאָר יִצְחָק מִקְשָׁה אֲמֵאן דְאָמַר שֶׁם דְּמִדְאוּרֵייתָא בְּטַל שְׁהֵרַי הַמְרָדְכִי כְּתַב דְּלֵא שִׁינְיָהּ בִּיטוּל בְּדָבָר שְׁתַּחֲלַת בִּיאָתוּ בְּתַעֲרוּבַת וְלִזְה מִיֵּיִשָׁב עַל פִּי כְּלִיָּה דְרַב שְׁעַר הַמְּלָךְ שִׁישׁ חִילוּק בֵּין פְּשִׁינְיָהֶם יַחַד בָּאוּ בְּתַעֲרוּבַת לְבִין כְּשֶׁהֵיִתֵּר הֵיךְ מְבֹרָר לְעַצְמוֹ וְכוּ' וְאִם הוּא כֵּן יֵשׁ לְתַמּוּהָ מְאֹד לְפִי מַה שְׁפֹתַבְתִּי לְמַעְלָה שְׁכִסְבַּרְתָּ הֵרַב שְׁעַר הַמְּלָךְ קִיִּימֵי שְׁלָמִים וְכֵן רַבִּים דְּסִבְרֵי מְרַגְּוֹ לְחֵלֶק בְּהֵכִי וְאִיךְ נְעֵלַם מִמֶּנּוּ דְבָרֵי כָּל הָאֲשִׁילֵי רַבְרָבִי הַנּוֹ"ל הֵן אֲמַת שְׁהַשְּׁגִיתִי עִתָּה (בשש"ו) סֹפֵר מִשְׁפְּנוֹת הָרוּעִים לִידִידֵי הַגָּאוֹן אבד"ק נִינְנוּב יצ"ו וְרֵאִיתִי בְּסִי' ז' אוֹת ו' (בד"ה וַתִּבֶט) שְׁהִבִּיא מַה שְׁפֹתַבּוּ הַגָּאוֹנִים בְּכַרְתִּי וּפְלַתִּי סִי' כ"ב (ק"ב) וצ"ח וְנִוְדַע בִּיהוּדָה לְחֵלֶק דְּדוּקָא הֵיכָא דְגַם הַמְּבַטֵּל הֵיךְ מְעֹרָב מִתַּחֲלָתוּ אִינוּ בְּטַל וְכוּ' וְכַתַּב עַל זֶה אִיךְ רֵאִיתִי בְּאִיזָה סֹפֵר שְׁפִקְפִק עַל גּוֹף חִידוּשׁ הָאֲחֵרוֹנִים הַנּוֹ"ל מְכַמָּה רֵאִיוֹת וְאַחַת מֵהֶן אֲזַכָּר שְׂאֵם לֹא כֵּן אֲמֵאֵי בְּאוֹמֵר מְעַשֵּׂר שְׁנֵי בְּצַפּוֹנוֹ אוּ בְּדְרוֹמוֹ אִינוּ בְּטַל הַמְעַשֵּׂר בְּתוֹף הַחֻלּוּן וּבְהִכְרַח לֹמֵר מִשּׁוּם שְׁהָאִיסוּר מְעֹרָב מִתַּחֲלָתוּ אִם כֵּן מוֹכַח דְאִיךְ הֵיכָא דְהֵיִתֵּר הָנִי בְּפִנֵּי עַצְמוֹ אִינוּ בְּטַל וצ"ע עכ"ל מְכַל מְקוֹם לֹא מְפִנֵּי קוֹשִׁיא נוֹכַל לְדַחוּת מַה שְׁחַדְשׁוּ סוֹפְרִים רַבִּים הַנּוֹכְרִים לְמַעְלָה וְהֵיךְ לוֹ לְהֵרַב בָּאָר יִצְחָק לְכָל הַפְּחוֹת לְהַזְפִּיר דְּבִירָהֶם אִם לֹא נְעֵלְמוּ מְעִינֵי קְדָשׁוֹ וְגַם עַל הֵרַב פְּרָם חֲמֵד יֵשׁ לְתַמּוּהָ דִּי כָּל רַז לֹא אָנִיס לִיהָ וְלֹא זָכַר בְּזָה כִּי אִם דְּבָרֵי הַגָּאוֹן שְׁעַר הַמְּלָךְ: שׁוּב רֵאִיתִי שְׁמַה שְׁפֹתַב בְּכָרָם חֲמֵד בְּשֵׁם סֹפֵר בָּאָר יִצְחָק לְהֵרַב דְּנֶאֱוֹרְדָאָק כְּוָנְתוּ הֵיא עַל סֹפֵר בָּאָר יִצְחָק לְמָרְן הַגָּאוֹן מוֹהַרִ"ץ אֶלְחָנָן אבד"ק קְאוֹנוֹא (שְׁכַנְרָאָה הֵיךְ אִז בְּנֶאֱוֹרְדָאָק) וּמְצֵאֵי דב"ק שְׁבִכְבָּאָר יִצְחָק שְׁהִבִּיאֵם הוּא עַצְמוֹ בְּסֹפֵרוֹ עֵין יִצְחָק בְּחֵלֶק א"ח סי' כ"ו וְהִבִּיא מַה שְׁהַשְּׁיַג עָלָיו גָּאוֹן אַחַד וְהֵיא כְּהַשְּׁגַת יְדִידֵי הַגָּאוֹן פְּרָם חֲמֵד יצ"ו דְּבַנְדוּן דִּידִיָּה לֹא שִׁיִּיכִי דְבָרֵי הַמְרָדְכִי אֱלֵא שְׁהַגָּאוֹן הַמְשִׁיג לֹא הַזְפִּיר מִדְּבָרֵי הַשְּׁעַר הַמְּלָךְ אֱלֵא כְּתַב דְּעַל פִּי דְבָרֵי הַמְרָדְכִי עַצְמוֹ שְׁבִסוּף פָּרָק קַמָּא דְשִׁבְתָּ מְוֹכְרָחִים לֹמֵר דְאִם הֵיִתֵּר הֵיךְ נִיכָר מִתַּחֲלָה אִיךְ שְׂאֵחַר כִּי נַעֲשֶׂה אִיסוּר בְּתַעֲרוּבַת יֵשׁ לוֹ בִּיטוּל וְנ"ל מַה שְׁהַקְשָׁה כַּת"ר עַל מַה שְׁפֹתַבְתִּי בְּסֹפְרֵי בָּאָר יִצְחָק א"ח סי' כ"ד וּבְזָה נִיחָא מַה שְׁפִסְק הַרְמְב"ם בְּרַבִּיעֵי מַהֲלֹכוֹת יְסוּרֵי מְזַבַּח שְׁנֵי שְׁוֹתֵפִים שְׁחֵלְקוּ זֶה לְקַח עֲשָׂרָה טְלָאִים וְזֶה לְקַח תְּשַׁעָה וְכָלֵב מוֹצִיא אַחַד מֵהֶם וְהַשְּׂאָר מְוֹתֵרִים וְתַמְהוּ הָא קִיִּימָא לֹן בְּדְאוּרֵייתָא אִין בְּרִירָה וְהַמְקוֹר חֲזִים בְּסִי' תַמ"ח ס"ג תִּירָץ דְמֵן הַתּוֹרָה בְּטַל בְּרוּב רַק בְּעֵלֵי חֲזִים חֲשִׁיבִי וְלֹא בְּטַלִּי מְדַרְבְּנֵן וּבְדַרְבְּנֵן יֵשׁ בְּרִירָה אִיךְ לְפִי מַה שְׁפֹתַב הַמְרָדְכִי גַבִּי יְבָמָה שְׁרַקְקָה דֵם דְּדָבָר הַמְעֹרָב מִתַּחֲלַת בְּרִייתוֹ לֹא שִׁינְיָהּ בְּזָה בִּיטוּל אִם כֵּן כִּי הֵיא גּוֹנוֹא לֹא שִׁינְיָהּ בִּיהָ בִּיטוּל מִשּׁוּם דְּלֵא הֵיךְ נִיכָר הַמְּבַטֵּל לְעוֹלָם בְּפִנֵּי עַצְמוֹ וְאֶפְשָׁר דְּהַרְמְב"ם לֹא סְבִירָא לִיהָ לְזָה עכ"ל סֹפְרֵי וְכַתַּב כַּת"ר דְּאִינוּ מְבִין אֵת דְּבָרֵי דְהָא הֵתָם הֵיךְ הַמְּבַטֵּל הֵינּוּ הֵיִתֵּר נִיכָר דְּמִתַּחֲלָה הֵיךְ עֲשָׂרָה טְלָאִים כְּוָלוּ הֵיִתֵּר וְאַחַר זֶה נַעֲשֶׂה אַחַד מֵהֶם אִיסוּר בְּתַעֲרוּבַת וּבְזָה סְבִירָא לִיהָ לְהַמְרָדְכִי הַמְּוֹבָא בִּי"ד סי' ק"ב דְאִיךְ בְּדָבָר שִׁישׁ לוֹ מִתִּירִין בְּטַל הֵיכָא דְהָאִיסוּר נוֹלַד בְּתַעֲרוּבַת עכ"ל

(הרב המשיג) ועל זה האריך בתשובתו לבאר דכגון ג' דון שבהרמב"ם הלכות איסורי מזבח ה"ל אינו נקרא הוכר ההיתר מתחלה והביא שפן דעת המקנה בקידושין דף ס"ד וכתב שבכרתי ופליתי הקשה מדברי התוספות דמעילה משום דלא נחית לזה ושקיל וטרי בזה אף הוא ראה את הפתוב בספר דורש לציון דרוש י"ג ד' ג"ן ע"ב ובהגהת מר בריה ושם הובאו דברי הצ"ח לפסחים דהעיקר תלוי בהמבטל והאריך קצת בזה עי"ש דב"ק: ודע דבמה שכתבו הפוסקים (לדעת הרב המרדכי) דהדבר תלוי בההיתר שאם היה ניכר בפני עצמו בתחלה ושוב בא האיסור בתערובת מהני ביה ביטול הגנה אם ההיתר היה ניכר מתחלה לעצמו אלא שלא היה ראוי עדין למצותו וכשהוכשר למצותו היה ההיתר והאיסור בתערובת נחלקו שני רבנים גאוני דורנו יצ"ו אי חשיב היה ההיתר ניכר מתחלה או לא עיניו במה שהבאתי בקונטרס ההערות לחלקי אסיפת דינים סי' ל"ד אות ד' (נחזור לדאמאן עלה ויאמר להביא בס"ד החילוקים שנאמרו בכלל זה): הגאון נודע ביהודה מהדורא תניינא יו"ד סי' ד"ן והביא דבריו הרב פתחי תשובה ביו"ד סי' י"ד סק"ג כתב שדברי המרדכי אינם אלא בביטול אשר מתורת רוב אתינו עליה אבל בדבר שביטולו בששים טעם הביטול הוא מפני שאין הטעם נרגש אין שינוי מה שמחלק המרדכי (ואם ירצה השם ארשום להלן כי רבים הם העומדים בסברא זו) אמנם הגאון עונג יום טוב בסי' ס"ב הביא דברי הנודע ביהודה וטעמו במה שכתב לחלק פן דדוקא ברובא לא בטיל דהא דבטל ברוב ילפינו מדכתיב בסנהדרין אחר רבים להטות וכו' וזה דוקא באינו מעורב מתחלת ברייתו כי התם אבל ביטול בששים לא מקרא דאחרי רבים ילפינו אלא מטעם שאין בו טעם האיסור שהרי מין בשאינו מינו דלא מהני רוב מן התורה משום פעיקר דאורייתא ואפילו הכי בטל בששים והיינו משום שהביטול אינו בתורת רוב רק שאין בו עוד טעם איסור כלל משום הכי בטל אף אם מעורב מתחלת ברייתו וזהו תורף טעם הגאון נודע ביהודה בזה וכתב על דבריו דזה אינו דהא דמהני ששים הוא רק לבטל טעמו של איסור וזה רק אחר שהועיל רובו של היתר לבטל עצם האיסור והוי האיסור כמאן דליתיה משום שהתורה אמרה אחרי רבים להטות רק שאנו חוששים למה שאנו מרגישים טעם האיסור וטעם פעיקר לזה אנו צריכין לששים לבטל הטעם וכיון שממשות האיסור נתבטל ברובא וטעמו אינו נרגש שרי לאוכלו אבל בדבר המעורב מתחלת ברייתו דלא מהני ביטול ברוב משום דלא כתיב אחרי רבים במה שמעורב מתחלת ברייתו לא מהני ששים כלל דמאי מהני מה שריבוי ההיתר של ששים גורם שלא יורגש הטעם פיון דמכל מקום האיסור בעינו בכל מקום שהוא ולא נתבטל וכל פעולת ביטול של ששים רק אחר שרובו של היתר ביטול ממשות האיסור אז מועיל ריבוי ששים לבטל הטעם אבל כל כמה דלא נתבטל גוף האיסור ברוב לא מהני גם ששים לבטולי כדמצינו לר' יהודה דמין במינו לא בטל משום שאין בכח ההיתר לבטלו ולהתגבר עליו מחמת שהוא פיוצא בו דאפילו בששים נמי לא בטיל פיון שעצם האיסור דומה כמו שהוא בעין בכל מקום שהוא הכי נמי כל מידי דלא בטל ברובא לא מהני ביה ששים הלכך פיון דדבר המעורב מתחלת ברייתו לא בטל ברוב לא מהני ביה נמי ששים ויפה כתב המשנה למלך בהלכות מטמאי משכב ומושב פרק ראשון הלכה י"ד דלדעת המרדכי חלב דאבר יוצא אינו מתבטל אף שיש ששים פנגדו בבשר וגידים ועצמות דהיתר וכתב (בעונג יום טוב) דהכי משמע מדברי הר"ן בפרק גיד הנשה במאי דקאמר הש"ס גבי זרוע

בשלה זהו היתר הבא מפלל איסור וכו' וקאמר התם אטו אנו לקולא גמרינו לחומרא גמרינו דמדאורייתא ברובא בטיל שהקשה הא טעם פעיקר דאורייתא ותירץ דהכי קאמר דמדאורייתא ברובא בטיל היכא דלא יהיב טעמא דכמה מיני איסורין דלא יהבי טעמא אפילו ביו"ד ופעשרים הלכה כי בעינו ששים בכל האיסורין אף דליכא טעמא חומרא הוא דמדאורייתא כל היכא דליכא טעמא ברובא בטיל עכ"ל הר"ן הרי דמבואר בדבריו דגם מין בשאינו מינו בעינו ביטול ברוב לבטל ממשו של איסור ובעינו גם שיעור ביטול לבטל הטעם כל איסור ואיסור לפי ערה נתינת טעמו ואם פן היכא דליכא ביטול ממשו לא מהני נמי ביטול טעמו וזה ברור עכ"ל הגאון עונג יום טוב הנך רואה שדחה סברת הגאון נודע ביהודה והוכיח מדברי הר"ן שלא פסקתו וכן השיג עליו הגאון מוהרא"ז בהגהות יד אפרים בסי' י"ד (ולא אצטרף להעתיק דב"ק פי נמצאו לרוב הגהות הללו סביב השלחן ושפן מוכח מדברי הרשב"א בחולין ד' צ"ח אלא דמסיק ביד אפרים בצריף עיון ובספר דלתי תשובה ח"א לדידי הגאון אבד"ק פיקעלין יצ"ו בסוף סי' י"ד כתב בשם עה"ב (ערוגת הבושם) שאין דברי הנודע ביהודה נכונים שהרי מייירי במין במינו ואם ברוב לא בטיל כמו שכתב הוא עצמו אם פן בששים למה יבטל דהא מין במינו אין חילוק בין רוב לששים כלל והא דבעינו ששים במין במינו רק מדרבנן וכו' ואין מצוי אצלי ספר ערוגת הבושם אף ראיתי שכתב פן בספרו שם אריה בחלק א"ח סי' ח' בד"ה עוד יש לכאורה) ולפי שלא הזכיר דבריו בדלתי תשובה אעתיק דברי קדשו בזה ונ"ל (אחר שהעתיק דברי הנודע ביהודה בזה) ואין דבריו נכונים דהרי מייירי במין במינו ואם אינו בטל ברוב למה יהנה ששים דלענין מין במינו אין חילוק בין רוב לששים דהא דבעינו ששים במין במינו הוא רק מדרבנן גזרה אטו אינו מינו אבל מן התורה אין חילוק בין רוב לששים רק בדבר דתלוי בטעמא ואם אינו בטל כל שתחלת ביאתו על ידי תערובת גם ששים לא מהני דאם היה הדין שיבטל היה בטל גם ברוב ואם אינו בטל ברוב גם בששים למה יבטל אף במין באינו מינו היה מקום לחלק בזה דהיכא דאיכא ששים ובטל הטעם אז בטל אף כשכא מעורב מתחילתו דבאינו מינו אזלינן בטר טעמא אף באמת גם זה אינו נראה דאף דליכא טעמא מכל מקום מצד ביטול ברוב אתינן עלה דכל דליכא טעמא בטל ובדבר שתחלת ביאתו מעורב דאין בו ביטול במין במינו הוא הדין באינו מינו אף דליכא טעמא לא בטיל ואין מקום לחלק בזה כלל עכ"ל: גם בספר יד יהודה על הלכות מליחה להגאון מוהר"י לאנדא אבד"ק סאדיגורא יצ"ו בסי' ס"ט ס"ק ס"ג אות ט' דף ז"ן ע"ב ונ"ל גם מה שהביא בנו של הנודע ביהודה בשם אביו לחלק בין ביטול ברוב לביטול בששים זה אינו דגם ששים מטעם ביטול ברוב וכל דלא בטל ברוב מדאורייתא תו אי אפשר לחלק בין רוב לששים ואם לא פן מנ"ל לר"י דמין במינו אינו בטל בששים דהא מדם פר ושעיר לא מוכח אלא דלא מהני רוב ואף דבחולין בסוגיא דזרוע בשילה על הא דפריף הגמרא מאי חזית הקשה הרמב"ן דנימא דגליף מולקח דלא מהני רוב ומכאן דמהני ששים היינו אי נימא דהתורה בעצמה מחלק פן אם פן היא גזירת הכתוב אבל באמת גם שם אינו כמו שכתב הרשב"א בחדושו שם ואף שראיתי גם להפ"ח בסי' צ"ח ס"ק ח' דמחלק בין שיעור ששים לביטול ברוב גם דבריו תמי' וכן תמה עליו הבית מאיר שם וכן כתב הפ"מ בג"ו שם וכמה גדולים ואף גבי מין באינו מינו דבטל הטעם גם פן אינו נראה לחלק פהנ"ל ואף דהפרישה בסי' ק"ב והפ"י בחדושו

לביצה פתבו טעם זה על דבר שיש לו מתירין דבטל בדרבנן שפיר יש לחלק פן כמו
שמתחלק כה"ג הת"ח פיון דהוא אינו מינו תו לא נקרא על שם האיסור ואף בדשיל"מ
אין נראה דבריהם דהא התם לא תלוי בטעם אלא בשמא לבד כמ"ש הפ"מ שם עכ"ל:
ודברי הפרי מגדים שבג"ו (גנת נרדים) שרמז ביד יהודה בזה אולי פונתו למה שכתב
בכלל מ"ז ונ"ל ונהג משמע ודאי אף ביטול בששים לא שניף בדבר שפא לעולם ע"י
תערוכת ולא תימא ברוב לא מהני דוקא מדמקשו על הש"ך ולא הביא הא דכתב אם יש
ספק דחד בתרי בטל וכו' והינו טעמא דשיעור ס' גופא הוא מטעם חד בתרי בטל וכיון
שהטעם חלף והלף לו בששים תו בטל האיסור ברובא וכיון שפיר אמר דלא שניף
ביטול ברוב או יאמר דמין במינו גרע טפי משלא במינו פיון דטעם שנה ומשום ביטול
ברוב אמינו עליה ולכך פשתחלת ביאתו לעולם ע"י תערוכת הנה אין בטל כדעת המרדכי
עכ"ל ע"ש בדב"ק דקאי על דברי הגאון תבואות שור בס"י י"ג ס"ק ט"ו גם הגאון רמ"ץ
בחלק יו"ד סי' כ"ג סוף אות ח' כתב דמה שכתב בנודע ביהודה דכשיש ששים גם המרדכי
מודה וכו' אין נראה פן מדברי הרשב"א בפ"ק גיד הנשה וכבר הרגישו האחרונים בזה
וכו' ע"ש והגאון ישועות יעקב בס"י י"ד בפירוש הארוך סק"ד כתב על סברא זו
דישתקע הדבר ולא יאמר ובס' משפנות הרועים הנ"ל בד"ה וראיתי וכו' לא ראה שיש
חולקים בזה עיין שם (בד"ה גם) והגאון קרו אורה בסוף פ"ק שביעי דנדריים (בד"ה
ויש) כתב ובתשו' נודע ביהודה ראיתי שכתב דלרבינו משולם גם פן בטל בששים ולא
הבנתי פיון דבכי האי גוונא לא כתב רחמנא אחר רביים לדברי רבינו משולם אם פן מה
לי בששים או פחות אפילו באלף לא בטיל ואין פאן מקומו להאריך בזה עכ"ל ועיין
לעיל במערכה זו אות ד' בדברי ידידי הגאון אבד"ק ונאלגטישיסיק יצ"ו מה שכתב
בסערי קטן ז"ך וכ"ח (בד"ה וכדברי): אף ראיתי בספר ברית עולם שנדפס מקרוב
(תרנ"ו) לידידי הגאון אבד"ק וויסאקי יצ"ו בס"י ל"ג אות ד שהביא סברת הנודע ביהודה
ואשר השיג עליו בעונג יום טוב הנ"ל ומר ניהו מלאך מליץ בעד סברת הנודע ביהודה
והרבה להביא תוכחות וראיות שסברת הנודע ביהודה מוכרחת וברורה ונדחה סברת
העונג יום טוב וראיתו מדברי הר"ן ע"ש דב"ק באורו גם אשו"ר בספר יקר יאודה
יעלה לרב גדול משאלוניקי שהעמיק הרחיב בעיקר פלגיה דרב המרדכי בשו"ת ליו"ד
סי' ו' בפילפול עצום וחרירי ובדף ט"ל ע"א (בד"ה עוד יש) הביא סברת הנודע ביהודה
הנ"ל ובעמוד שני כתב שגם הרבנים שערי דעה ונחפה בכסף ח"ב בנימוקיו ליורה דעה
סי' י"ד וידיו של משה בנימוקיו על הרמב"ם בראשון מהלכות מטמא.

משפב ומושב פתבו ליישב תמיהת הרב משנה למלך שם על רבני אשכנז (בית חדש
ושפתי פהן וכו') כמו שיישב הגאון נודע ביהודה דיש לחלק בין ביטול ברוב לביטול
בששים וכו' ושם בתחילת הסימן הביא דברי מרן מוהריט"א שהבאתי בס"ק הקודם
וכתב שגם הרב קרפן אליצור כתב פן ובדף ל"ז ע"ד (בד"ה ובעמדי) כתב שהראה לו
הרב מוהר"א ברכה יצ"ו דברי הרב מוהריט"א בספרו שמחת יום טוב סי' ב' וסי' ג'
ובספרו הלכות יום טוב מדף מ"ד סוף ע"ג והלאה והרב המחבר נשא ונתן הרבה בדב"ק
ובדף ל"ח (בד"ה ובלכתה) כתב בשמו שחזר בי ממה שדקדק מלשון התוספות דמעילה
דלא קשיא להו אלא מפרוטה שפלה ולא מחלוקת דפרוטה שפכיס הקדש אלא גם
מחלוקה זו קשיא להו (ספר הלכות יום טוב הנדפס בפני עצמו אין אצלי כי אם הנספח

להש"ס וחפשי ומצאתי דב"ק הלא המה בשלישי דבכורות סי' ל' ד' כ"ג מדפוס ווארשא
מד"ה (והנה ראיתי וקהל) והרב המספר פלפל הרבה ליושב מה שכתבו הרבנים שער
המלך ועוד כמה רבנים דכשהיה הקיטר גיכר לעצמו בטל אף בדבר שיש לו מתירין
שנראה שיש סתירה לזה מדברי התוספות דמעילה ממה שכתבו לקושיתם דהוי דבר
שיש לו מתירין והאריה מאד בכל פרטי כלל זה ולא יכלתי להתבשר מדב"ק מרוב
האריכות בחריפות ובקיאות עי"ש וכן פתב סברא זו (לחלק בין רוב לששים) מדנפשיה
הגאון יד אלעזר בסי' ט"ן (בד"ה וכבר) ושוב מצא פן בספר ברוך טעם דהא דהיכא דלא
גיכר האיסור בפני עצמו לא שייך ביטול היינו דוקא ביטול ברוב הוא דלא שייך אבל
ביטול בששים שפיר יש לו ביטול ובהדיא פתב פן המרדכי בשם רבינו משולם דלא
שייך ביטול ברוב ולא נשמע מזה דגם ביטול בששים לא יועיל דיש לומר שאני ביטול
בששים דהוי כאילו אין פאן איסור כלל ולפי זה אתי שפיר דבגיגית בטל דאיכא ששים
בהיתר נגד האיסור עיין שם בס' ברוך טעם דעשה סמוכין לסברא זו עכ"ל גם בשו"ת
משכנות הרועים הנ"ל (בד"ה וראיתי) מיקטמיה פתר סברא זו בסי' ז' אות ו' (בד"ה גם)
ועיין בשו"ת השיב משה בחידושי בן בנו של המספר שכתב יו"ד אחר סי' ל"ח ד' כ"א
ע"ג שהאריה בכלל זה ובמה שכתב על דבריו בשו"ת בית שלמה חלק יו"ד בהגהה מן
המספר בסוף סי' קע"ו והגאון מוהר"ר יואל בשו"ת מהר"י אשפנזי בחלק יו"ד סי' מ"ח
דף ע"ז ע"ד (בד"ה והגאון) דכלח בלח שנתבטל בששים היטב אשר דבר הגאון נודע
ביהודה תניינא סי' ד"ן דלענין ביטול בששים אין חילוק דגם פשבא לעולם בתערוכת
בטל הוא פיון דלא נרגש הטעם עוד מה בכך שפא בתערוכת מפל מקום הרי נתבטל מן
העולם פיון שלא נרגש הטעם וכו': וידידי הגאון טוב ש"מ אבד"ק ברעידאן יצ"ו בספרו
היקר דעת תורה סי' י"ד אות י"ב הביא דעת הנודע ביהודה ושדחה דבריו בישועות יעקב
וכן הוא בינד אפרים וציין שו"ת ספר יושיע בפסקים סי' ק"ט ובב"ט שעה"ת דין א' פ"ד
שכ' כהנו"ב ולא הרגיש גם פן בהנ"ל ובהשיב משה סי' ל"ח העלה דגבי מין בשאינו
מינו דהטעם משתנה לגמרי הוי כמאן דליתיה וכדכתב הפני יהושע בביצה ד' ל"ח וגם
הוי פהא דמוסק בא"ח סי' רט"ז דנשתנה להיתר לכן גם בכי האי גוונא בנולד על ידי
תערוכת בטל ודבריו מסתברים ועיין פי האי גוונא בחתם סופר סי' צ"ו דגם איסור
באיסור והבה"ת (והיתר בהיתר) בטל בששים מהאי טעמא עכ"ד ומספקני אם ראה
דברי השם אריה שהבאתי למעלה דלא ניחא ליה לחלק בין מין במינו לשאינו מינו (פי
אולי אין הספר בידו) והגאון מוהרש"ק בשו"ת חקמת שלמה הנספח לשו"ת הר המור
בסי' ב' (בד"ה אמנם) פתב ואפילו א"א (אי אמרינן) דכשבאים לעולם מעורב לא שייך
ביטול היינו דוקא במין במינו אבל לא באינו מינו כשנתבטל טעמו וכמו שכתב הנודע
ביהודה מהדורא תניינא עכ"ל: ג) הגאון אבד"ק טארלא בשו"ת דבר אליהו בסי' י"ג מר
קעסיק ביי"ש הנעשה מדגן ומערבין עם הדגן תפוחי אדמה שעבר עליו הפסח אם אפשר
לדון שהדגן יהא בטל ברוב תפוחי אדמה אשר הגאון עטרת חכמים חשש מאד מפמה
טעמים ואחד מהם הוא לפי מה שכתב המרדכי דהיכא דהניית ההיתר והאיסור באים
פאחד לא מיבטיל ברוב וכו' ולזה פתב הרב הנ"ל דלפי מה שפסק הרמ"א בסי' צ"ט
סעף ו' דהיתר בהיתר בטיל ועיין שם בשפתי פהן ס"ק כ"ב וראיה לזה מצמר רחלים
וכו' והנה המקנה בקידושין ד' ס"ד הסביר אמאי פשבאים האיסור וההיתר בבת אחת

אינו בטל משום דבעינן שיהא ההיתר ניכר לעצמו קודם התערוכת ואם לא קבע לעצמו שם היתר אז אין בו פח שיבטל ויהפך את האיסור להיתר ועל פי זה יש לומר דזה תינח באיסור והיתר דבעינן שיהיה ההיתר ניכר בפני עצמו שיהיה בו פח להפך את האיסור להיתר אבל בהיתר והיתר דלא בעינן פח להפך את האיסור להיתר דהא שניהם היתר הם בזה יש לומר דאף שפאו בבת אחת גם כן בטל המיעוט ברוב עכ"ל ומשמע מדבריו דלמאן דסבירא ליה דהיתר בהיתר לא בטיל ומטעם זה סוברים דחוזר ונעזר משום דמה שנתבטל קודם הפסח לא חשיב ביטול שהרי אז היו שני התערוכות היתר בהיתר והביטול לא תחול אלא בתחלת זמן האיסור וכיון שאז היו מעורבים יחד ולא חשיב ביטול פלל לדעת רבינו משולם אם כן יהא תערוכת זה אסור מן התורה שהרי לא חל עליו שם ביטול פלל אמנם לא כן היא דעת מרן מוהריט"א בפשלישי מהלכות בכורות סי' ל' (בד"ה אשר ע"כ נלע"ד) שכתב לבאר דברי רבינו משולם (במה שהוקשה לרבינו משולם מדתנן שליא בבית וכו' דר' שמעון מטהר וטעמיה משום ביטול ברוב שנימות הולד ונתבטל ברוב הדם ומתיר דהתם נמי הולד היה ניכר קודם שנימות) דעיקר חילוקו אינו תלוי בדבר שתחלת חלות איסורו וטומאתו היה מעורב כדכתב הרב משנה למלך אלא העיקר תלוי דכל דבר שלא הנכר מתחלתו בפני עצמו כי אם מעורב לא בטיל לאפוקי שליא דקודם שיצא לאויר העולם היה לה שעת הפוך שניכר הולד קודם שנימות בלי תערוכת ובאותה שעה אף שלא חלה עליו טומאה מכל מקום הרי ניכר באופן שאילו יצא לאויר העולם באותה שעה היה מטמא דלא שייך חילוק זה אלא פעם שכבת זרע דזב ורוק דיבמה דקודם שיצאו לאויר העולם בהיותם בגוף לא היו ניכרים לעצמם פלל דבהכי ניקח לעניות דעתי דהא אפליגו רבנותא בתמץ שנתבטל קודם הפסח אי חוזר ונעזר בפסח לאסור במשהו או לא ועיקר סבר האומר דחוזר ונעזר הוא משום דבשעה שנתבטל קודם פסח היה היתר ואין היתר מתבטל והדבר פשוט דלא נחלקו אלא אי חוזר ונעזר ויהיה אסור מדרבנן פדיו חמץ שתקנו חז"ל דאיסורו במשהו אבל מן התורה דבטל ברוב או בנותן טעם פשיטא דלא אמרינן דכיון דבשעת חלות איסור החמץ היה מעורב גם מן התורה אין לו ביטול ואם איתא דעיקר חילוק המרדכי הוא משום דבשעת חלות האיסור היה מעורב אם כן הכי נמי אף דקודם הפסח היה החמץ ניכר בפני עצמו מכל מקום בשעת חלות איסור חמץ היה מעורב וגם מן התורה לא בטיל אם לא דע"כ צ"ל דעיקר החילוק הוא דכל שניכר הדבר מתחילתו לעצמו בלי תערוכת אף דלא היה זמן איסורו ונתערב קודם חלות האיסור בטיל ברוב מן התורה עכ"ל הרי שכתב מפני דגם למאן דסבר דהיתר בהיתר לא בטיל וחסמך חוזר ונעזר מכל מקום אינו אלא מדרבנן אבל מדאורייתא נתבטל ולא שייך הא דרבינו משולם משום שפכר היה החמץ בעולם ולא איכפת לן מה שבשעת חלות האיסור פאו שניהם בתערוכות ביחד אלא אהוייתם בעולם קפדינן שיהיו בפני עצמן וכן כתב סברא זו בשו"ת מנחת שי לגאון בדורנו אבד"ק קינהיטיש יצ"ו בסי' א' (ד"ה אף) ליישב דברי הר"ן בתשובה פדיו חמץ אם חוזר ונעזר אחר שייחס שהר"ן סובר כדעת רבינו משולם דכשפאים על ידי תערוכת אין להם ביטול וכתב בצל"ח ובנודע ביהודה דהכל תלוי בהמבטל שיהיה ניכר לעצמו קודם התערוכת ואז מתבטל וכו' וסובר הר"ן דזה דוקא ביבמה שרקקה דם דאין מציאות בעולם להיתר פלל בלא האיסור אינו יכול לבטל מה שאין כן בחמץ דעל כל פנים היה

ההיתר בעולם קודם שנתערב בו האיסור ואף שבשעה שנתערב עדיין לא הגיע זמן האיסור מפל מקום התחלת ביטול הוא משעת התערובת ולא נגמר עד שמגיע זמן האיסור וכיון שבשעת התערובת שהוא התחלת הביטול ניכר ההיתר יש לו ביטול ולזה שפיר כתב הר"ן דכיון דבעודו היתר לא בטיל אף אי נימא דמתבטל אחר איסורו על פרחין צריף לומר מטעם דהתחלת הביטול היא בשעת התערובת ונגמר בשעת האיסור ואם פן בשעת התערובת הוי מבטל איסור לכתחלה ועל זה הוכיח ממשנה דכלאים דגם בהיתר בהיתר בטל עכ"ל ומיסתייעא מילתיה מדברי מרן מוהריט"א: ועל פי דברי מרן מוהריט"א הללו נראה דאפשר ליישב דברי רבינו מוהרימ"ט בחידושייו לקידושין על דברי התוספות בקידושין ד' כ"ו ע"ב ד"ה מעשה ברבן גמליאל בעובדא שהיו באים בספינה שאמר רבן גמליאל עישור שאני עתיד למוד וכו' וכתב רש"י דרבן גמליאל שכח לצוות לתרום והקשו התוספות דמה הועיל במה שתקן ואדרבא גרע טפי דשמא יאכלו בני ביתו את המעשר עצמו וכו' והקשה הרב מוהרימ"ט דהיכי גרע טפי הלא עד שלא תקן היה טבל והאכלו היה חייב על כל כזית ועתה נתקן ואף אם יאכלו המעשר עצמו הרי חד בתרי בטיל מדאורייתא ותמה עליו ידידי הגאון החרף ראבד"ק חברון יצ"ו בספרו הבהיר שערי רחמים בחלק א"ח סי' ז' ד' י"ב סוף ע"ג דמאחר שלא ניכר ההיתר והאיסור בפני עצמו שהרי לא הפריש המעשר בפועל רק שקרא שם להמעשר אם פן בכי האי גוונא לית ליה ביטול מן התורה כדכנייל לן רבינו משולם במרדכי סוף חולין וכו' אלו תנרף דב"ק ולפי מה שביאר מרן מוהריט"א נראה דבכי האי גוונא חשיב שפיר ניכר כל אחד בפני עצמו ואף שבשעת חלות האיסור היו מעורבים יש להם ביטול פיון שהיה להם מציאות בעולם קודם לכן ובשו"ת עין יצחק למרן מוהריצ"א אבד"ק קאוונא בסי' כ"ו אות י"ד כתב להוכיח דהעיקר כשיטת המרדכי דדבר הנאסר בתערובת דלא היה ניכר המבטל ההיתר בפני עצמו דלא שייך בזה דין ביטול ברוב ומעורב מתחלה מקרי אף אם קודם חלות האיסור היה הפל מותר עם כל זה פיון דמתחילת חלות האיסור לא היה ניכר המבטל בפני עצמו בלא הבטל ואין שום הבדל בין הבטל להמבטל לכן אין בכח המבטל לבטל את האיסור וכעין זה כתב בחזו"ת דעת סי' ק"ו סק"א בדין דאפשר לסוחטו אסור על פי דברי המרדכי הנ"ל ועי"ש באות ט"ו והלאה דתופס השטיטה דהעיקר הוא זמן התחלת האיסור שאם היה אז מעורב אף שקודם לכן היה ההיתר מבותר בפני עצמו חשוב בא בתערובת ולא בטיל (חידוש הוא שלא זכר שר דברי מרן מוהריט"א הנז"ל דנקיט בהיפך) ובשטיטה זו שייט בסי' כ' אות ד' דף ל"א ע"ד שהביא שם שיטת המרדכי דכשפא על ידי תערובת לא בטיל וכתב ומבואר בדורש לציון דרוש י"ג דאף במה שלא היה מעורב מתחילת ביאתו לעולם מפל מקום פיון דבשעת הביטול לא היה כל אחד ניכר לעצמו אין בו דין ביטול וכן כתב המקנה בקידושין ד' ס"ד ע"ב גבי קדשתי את בתי סתם ואיני יודע איזו היא ועיין נודע ביהודה תניינא סי' ד"ן וסי' ה"ן וציינן לעיין בבאר יצחק סי' ל"א ענף ג' ד) עוד פלל אחר כתב בשו"ת דבר אליהו הנ"ל שם דיש לומר דדוקא באיסור והיתר הבאים ממילא בבת אחת שלא על ידי מעשה אדם כגון ביבמה שרקקה דם וכיוצא הוא שכתב המרדכי דאינו בטל אבל דבר הבא על ידי תערובת מעשה ידי אדם כמו ביי"ש וכדומה בזה יש לומר שגם המרדכי מודה דבטל דהא אפשר שלא יבאו באיזה פעם בבת אחת כגון אם שורפיו דגן בפני עצמו ותפוחי אדמה בפני

עצמן לכן אף אם על ידי מעשה באים בבת אחת יש לומר דבטל וכן מצאתי בפרי מגדים סי' ק"ב במשפחות ס"ק י"א דביבמה שרקקה דם התם נולד בתולדה כף ועל פי זה יש לחלק בין הך דהמרדכי ביבמה שרקקה דם ובין הך דגיגית שבא"ח סי' ש"ף בשם המרדכי עכ"ל וכן יש לומר מה שמקשים על מה שכתב הגאון נודע ביהודה תניינא ביו"ד סי' קפ"ו דהיתר בהיתר לא בטיל ומה שחשטים מחומצים בטלים קודם הפסח על ידי טחינה הוא משום דמשעשה ששית עד הלילה הוי זמן איסור דאם אינו בטל קודם הפסח בזמן היתר גם בזמן האיסור אין לו ליבטל דהא בזמן האיסור באים ביחד ההיתר והאיסור ולהג"ל ניחא דדוקא בבאים כאחד בתולדה שלא על ידי מעשה אדם הוא דאינו בטל וכו' עי"ש ועל פי חילוק זה יש ליישב הרבה דברים אשר הרגישו מהם רבני האחרונים בפרוטה בכיס זה הקדש ובמחיר כלב וכיוצא כמה עניינים שנשאו ונתנו בהם לפי הפלל של המרדכי דבבאים בבת אחת אין שייך ביטול ולפי דברי הגאון הללו לא נאמרו דברי המרדכי על פיוצא בזה מה שאינו כן בתולדה: ה) בספר יאודה יעלה בדרך מ' סוף ע"א פתב ידידי הרב המגיה מוהר"ר דוד אברהם פיפאנו יצ"ו בשם הגאון מוהר"א קובו בס' שער אשר ונ"ל ועוד אני אומר שלא נאמרו דברי רבינו משולם (שפמרדכי) אצא דוקא היכא שבא הרוב לבטל את האיסור בין לח בלח בששים בין יבש ביבש דחד בתרי בטיל וחזור האיסור להיות היתר וכו' אף לתלות ברוב ההיתר כגון שפירש מתערובת זה שאין לו ביטול פשיטא נדאי שגם רבינו משולם מודה דשפיר תלינו ואמרנו כל דפריש מרובא פריש וכו' ומזה תמה על הגאון נודע ביהודה דקאמר בההיא דקדש אחת מחמש גשים דכינן דבתחלת האיסור המתקדשת היתה בכלל התערובת לא שייך ביטול דנהי דמדין ביטול אינו מועיל מדין תורה מכל מקום מדין כל דפריש דאזלא כל חדא מנייהו לשוק ומתקדשת שפיר מהני וכתב הרב המגיה יצ"ו שפדבריו מצא להגאון מוהר"ץ חיות בתשובה סי' ל"ה שכתב להדיא דהיכא דשייך לומר כל דפריש לא אמר רבינו משולם ושפזה יישוב קושית רבינו המשנה למלך בראשון ממטמאי משפב ומושב על חכמי אשפנז: ו) בספר יד יהודה להגאון מוהר"י לאנדא יצ"ו בהלכות מליחה סי' ס"ט ס"ק ס"ג אות ט' אחר שהאריך מאד בכלל זה כתב בסוף האות גם יש להסתפק ביבש ביבש פי האי גוונא אי שייך דברי המרדכי וכי האי גוונא מצינו לר"י במין במינו אף בדאורייתא לחלק כן עכ"ל ומצאתי שידידי הגאון מוהר"ש"ך מוילנא יצ"ו בספרו היקר בגין שלמה בסי' כ"ח ד' ל"ז ע"א (בד"ה ואמנם מצד) כתב סברא לחלק בדין זה דעד כאן לא כתב המרדכי דלא שייך ביטול בבא על ידי תערובות אלא בתערובת לח בלח כמו ביבמה שרקקה דם דמעורב בתוף הרוב גוף האיסור ואיתרע הרוב ולפיכך אינו יכול לבטלו אבל ביבש דהיתר עומד בפני עצמו לא איכפת לן מה שתחלת ביאתו בתערובת וכעין סברא זו כתב המשנה למלך בראשון ממטמאי משפב ומושב ליישב דברי חכמי אשפנז שכתבו דמהני ביטול לחלב של אבר הינצא אף כתב דאין נראה לחלק בזה דהא על פרחין לומר דסברת המרדכי היא משום דכל עיקר דין ביטול ברוב ילפינו מאחרי רבים ושם הרוב נזכר בפני עצמו ואם כן גם ליבש ביבש אינו ראיה דביטול מועיל דהא לא דמי לקרא דאחרי רבים ומנא לן דבכי האי גוונא מהני ביטול ברוב עכ"ל יצ"ו והנה הגאון ערוך השלחן (הספרדי) בחלק יו"ד סי' ק"ב ס"ק י"ג כתב ליישב דברי התוספות דסוף מעילה שכתבו גבי פרוטה של הקדש דיש בה דין דבר שיש לו מתירין (אף שבא

על ידי תערוכת) אינו סותר לסברת המרדכי בהיא דגגית שכתב דכיון שבא על ידי תערוכת אין בה דין יש לו מתירין משום דיש לומר דביבש חשוב נזכר לענין זה ע"ש וזה כעין מה שצדד הרב בגנו שלמה יצ"ו אמנם המעיין בספר יאודה יעלה הנז"ל (בסק"ב) בדף מ"א ע"ד ובד"ה פלגן של דברים) ומשם והלאה יראה אשר הרבה להשיב על דברי הרב ערוך השלקון בחילוק זה ובסוף דבריו הביא שגם הגאון עדות ביהוסף בסי' ל"ח ד' ק"ה הרבה להשיב על דברי הרב השואל שרצה לחלק פן עי"ש וכפי המשוער בדעתי פן מתבאר מתוך המשא ומתן של כמה מרבני האחרונים בעניינים אלו דלא שמייעא להו לחלק בזה בין לח ליבש וכן מפונש יוצא מדברי הרב שער אשר שהבאתי בסק"ה כמו שיראה הרואה: ובעיקר פלגיה דרבינו משולם שבמרדכי (דדבר המעורב מתחלתו לא שייך ביטול) מתבאר מדברי מרן המשנה למלך בראשון ממטמאי משכב ומושב (בסוף ד"ה ובעיקר) שסובר שכל הראשונים סוברים פן ולמאי דמשמע מדברי התוספות בזבחים ד' כ"ו ע"א ד"ה שחט ואחר כך חתף שאין סוברים פן (שאם פן למה להו למימר טעמא דגזרינו גזרה במקדש תיפוק ליה משום שלא היה נזכר האיסור מעולם בפני עצמו ותחלת ביאתו לעולם היה בתערוכת ואינו בטל) השיב וז"ל והתוספות בפ"ק ב' דזבחים קושטא דמילתא קאמרי דאפילו נתערב דם פשר עם דם פסול אינו בטל ברוב משום דגזרינו גזרה במקדש עכ"ל וידידי הגאון אבד"ק פיקעלין יצ"ו בספרו הנחמד דלתי תשובה בחלק ב' הנדפס חדש ממש בהלכות שחיטה סי' י"ד אידי דטריד בגירסיה (פאן שנה רבי הלכות גדולות ועמקות) לא פנה לעיין בדברי המשנה למלך שציין הרב פתחי תשובה שם סק"ג ולכן כתב וז"ל עיין פ"ת סק"ג בשם המרדכי דדבר שתחלת ביאתו וכו' לא שייך ביטול אבל עיין בזבחים ד' כ"ו תוספות ד"ה שחט לא משמע פן דאם פן למה להו טעמא דגזרה במקדש וכו' אלא על פרחין דלא סברי פהמרדכי ואילו עיין בגוף דברי המשנה למלך אף הוא ראה דאין מזה הכרח ובשו"ת עין יצחק למרן מוהרי"א אבד"ק קאנונא בחלק א"ח סי' כ"ב אות ט"ו כתב דהתוספות בזבחים הנ"ל לית להו פלגיה דרבינו משולם וכו' עי"ש ובמחילת כבוד גאוננו לא היה לו לומר פן אחרי שכבר ראה דברי רבינו המשנה למלך בהלכות משכב ומושב הנ"ל (כמו שציין בעצמו באות י"ד) והרי שם כתב שאין התוספות חולקים וקושטא דמילתא קאמרי וכו' גם מה שכתב דהטורי זקב ושפתי פהו בסימן י"ד לית להו פלגיה דרבינו משולם הוא תמוה אחרי שכבר ראה מה שכתבו רבני האחרונים ליישב קושית מרן המשנה למלך עליהם מסברת רבינו משולם וכתבו לחלק דרבינו משולם לא אמר אלא בבטול ברוב ואינהו דאמור בבטול בששים ונמצא לפי זה דדינו של רבינו משולם מוסכם גם מהרבנים טורי זקב ושפתי פהו ודעמיהו גם מה שכתב שם דהר"ן במסכת עבודה זרה בדיון זה וזה גורם לית ליה פלגיה דרבינו משולם המעיין בדברי רבנו קדישי בזה יראה שאין דבריו מוכרחים (ובספר דעת תורה סי' י"ד אות י"א כתב שבשו"ת בית אפרים חלק א"ח סי' נ"ו באמצע התשובה הוכיח מהר"ן בעבודה זרה דלא ס"ל כרבינו משולם מדכתב דטעמא דזה וזה גורם הוא משום ביטול והא התם באו הגורמים בתוך הפרי בתערוכת אלמא דלית ליה האי פלגא ודחה דבריו דהא התם אינו בגדר ביטול גמור דגם בלא רובא בטלי הגורמים זה בזה כדכתב הבית אפרים בעצמו שם ודברים אלו ראיתי בדעת תורה הנ"ל אחר איזה ימים כמו שכתבתי להלן בד"ה הו אמת וכו' וכשכתבתי על

דברי הגאון עין יצחק שאין דבריו מוכרחים היתה פונתי שפן ראיתי בספרים אחרים שדחו ראיה זו וכעת נעלם ממני מגדל השכחה שחלה בחשבונני בעוה"ר) ועיין עוד בעין יצחק סי' כ"ו דשקיל וטרי בכלליה דרבינו משולם ובפנפ"ג אות יו"ד פתב וכעת ראיתי להוכיח פהמרדכי דכשהאיסור נולד בתערובת ולא היתה ההיתר ניפר בפני עצמו לא שייך דין ביטול ברוב וכו' עי"ש דב"ק בכל אותה תשובה וגם ממה שהביא בשם ספרו באר יצחק מתבאר דנקיט האי פללא ועי"ש באות ט"ו שדחה הוכחתו מדברי הר"ן (בדין זה וזה גורם) ובאות י"ז פתב שבספרו באר יצחק חלק יו"ד סי' ל"א העיר דהתוספות בזבחים ד' כ"ו ד"ה שחט לית להו פלליה דרבינו משולם ולא הזכיר שפכר יישב זאת רבינו המשנה למלך ואולי בבאר יצחק הזכיר דב"ק ועל כל פנים מתבאר מדברי כמה מרבני האחרונים דנקטי פלליה דרבינו משולם: והנה אמת שראיתי להרב מטה אהרן במערכת הקו"ף (בדיו קבוע פמחצה וכו') בדף רס"ג ע"ג (בד"ה איברא) הביא סברת רבינו משולם הלזו וכתב שהמרדכי בסוף פרק קמא דשבת חולק ארבינו משולם שהרי פתב גבי גיגית של ענבים שהיין היצא בשבת מותר וליפא משום יש לו מתירין וכן פסקו כל הפוסקים בארז חיים סי' ש"ף וביורה דעה סי' ק"ב וכו' וכו' והתפלא מאד על רבינו המשנה למלך שתופס בכלליה דרבינו משולם ולא ראה שכל הפוסקים חולקים עליו וכו' עי"ש ובדף רס"ד ע"ב (בד"ה וראיתי) הביא מה שכתב באסיפת זקנים בשם רבינו ישעיה ודבריו שונים בכל לדברי המרדכי גבי גיגית וכדעת כל הפוסקים וכן דעת התוספות וכו' אלו תורף דב"ק אמנם במחילת כבוד תורתו הרמה הא גרמא ליה למר להשיג על רבינו המשנה למלך כנז"ל לפי שנעלם ממנו דכבר עמדו על מבוכה רבני האחרונים כמה שנראין דברי המרדכי דשבת שלא פדעת רבינו משולם והאריכו למעניתם ליישב הדברים מר אמר חדא ומר אמר חדא הצד השונה שבהם שגם רבינו המרדכי סובר כרבינו משולם כמו שמתבאר מפל מה שרשמתי למעלה בסק"א בכלל זה עי"ש ומתבאר גם כן שאין דוחים סברת רבינו משולם מהלכה כמו שכותב הרב מטה אהרן שכל הפוסקים חולקים עליו ואין הדבר כן במחילת כבוד תורתו הרמה: ומצאתי בספר יאודה יעלה לרב גדול משאלוניקי בחלק יו"ד סי' ו' דף ט"ל (בד"ה והו בעודני) שהביא מה שכתב הגאון מוהר"א קובו בספרו שער אשר בחלק אכן העזר סי' כ"ה מדה פ' ע"ג שעמד בכלליה דרבינו משולם וכתב דרבני האחרונים הטורי זקב וישפתי פהו וכו' בסי' י"ד לית להו פלליה דרבינו משולם וכו' וכתב בסוף דבריו שעל כל פנים לא נכחד שאין סברתו מוספמת וכמו שכתב הרב מטה אהרן וכו' וכו' והרב המחברתפלא עליו מאד שאין מדברי הטורי זקב וכו' הברח שחולקים על רבינו משולם וכו' שפכר פתבו כמה רבנים לחלק בנושאים והאריף הרב המחבר וכתב בעמוד ג' לא ידענו מי אלה החולקים על רבינו משולם ואפילו אם היו חולקים הלכתא אזלא פנותיא דאיהו מרבנותא קמאי ליה ציינתינו וכוונתיא עבדינו עובדא משום דהרבנים הללו אינהו בתראי ולא מיייתו מילתיא דרבינו משולם ודאי דלא חזו ליה וכל פי האי לקיטינו פקמאי וכו' וכו' אלו תורף דברי קדשו ואילו היתה רואה הרב דברי האור זרוע הגדול שהבאתי בראש אות זו היתה שמת לקראת דב"ק אחרי שנמצא לו חבר חד מן קאמאיא דקאי פנותיא: גם אשור בספר ברית עולם להגאון אבד"ק וויסאקי יצ"ו בחלק ח"מ סי' ס"ב דף צ"ו ע"א (בסוף ד"ה והנה יש לפלפל) שהביא מה שכתב הגאון פרי מגדים סי' י"ד בשפתי דעת ס"ק י"ב

ולא מצטרפי עי"ש סיגנון ראיתו וכתב שהראו לו בשו"ת שואל ומשיב מהדורא רביעא
ח"ג סי' מ"ד באמצע התשובה שפתב גם הוא פן ושוב שקיל וטרי לבנות ולסתור:.

אחר איזה ימים ראיתי מה שפתב הגאון בדעת תורה הג"ל באות י"א ד' ח"ן סוף ע"ב
בענין זה שאיזה אחרונים דימו שסברת רבינו משולם יחידאה היא ולא כן הוא שהרי יש
לו חבר מר ניהו האור זרוע בהלכות חליצה סי' תרע"א וכו' והסביר הגאון יצ"ו פננה
חדשה בדברי רבינו משולם אשר לא שיערו שום אחד מהמחברים המדברים בזה
ואעתיק דברי קדשו בזה וזהו (אחרי שהעיר מאיזה מקומות שנראה שלא פדעת רבינו
משולם פתב) ואולם לפי מה שפתבתי בשם מוהריט"א (דברי מוהריט"א הבאתים
למעלה בסק"א בד"ה ונראה לי) נראה דכונת המרדכי רק בדבר שמתחלת הווייתו
וביאתו לעולם הכי ריביתיה שיבאו שניהם יחד לא מהני ביטול אבל היכא דמקודם היה
אחד בפני עצמו אף שהיה מותר או אסור אין נפקא מינה בזה כלל ושפיר בטל זה בזה
וכן מצאתי בא"ז הלכות חליצה סי' תרע"א אנה ג' ונ"ל קשה לי אני המסביר יתבטל הרוק
בהדם ונ"ל דהואיל וריביתיה דהאי רוק הכי שבאים שניהם מפיו יחד אין שייך בו ביטול
שאין שייך ביטול אלא בדבר שהיה זה לבד וזה לבד ונתערבו עכ"ל ומבואר דס"ל גם
פן כהמרדכי ולא כמו שדימו איזה אחרונים שדעת מרדכי הוא דעת יחיד ונהרי גם הא"ז
סובר פן אבל מבואר מלשונו דלא תליא בזמן חלות אסור או היתר רק אם רבית'
והווייתו מתחלת ברייתו לעולם בכך ולכן ס"ל להמרדכי בנמוק השליא דכיון דהנולד הי'
ניכר ברחם אמו עכ"פ קודם שנימוק שפיר בטל ועפ"ז נסתרו פמה דברים ממ"ש למעלה
וגם דברי פמה אחרונים בכמה מקומות ואין להאריך יותר אמנם מד' האשכול סי' כ"ד
שרמזתי לעיל סק"ד שתיגרז דהא דהנולד פולו מותר אף דיונק מאבר היוצא משום דבטל
במיעוטו ע"ש ולפמ"ש דלא תליא בזמן חלות האיסור וכן לפמ"ש סק"ד בשם צ"ח
ביצה מוכח דלא ס"ל כהמרדכי דהא התם ג"כ בא לעולם בתערובת אבל צ"ע דהא ר'
יהודה הוא מרי' דשמעתי דאבר היוצא והוא ס"ל דמב"מ ל"ב ואמאי שאר הנולד מותר
שוב מצאתי בתשו' מהרי"א יו"ד סי' שפ"א שהביא קושיא זו בשם הח"ס על גוף ד'
הש"ס ותי' שם בכמה דרכים ע"ש עכ"ד יצ"ו: ואנכי חזון הרבתי בהגהות מלחמת אריה
להגאון אריה ליב ברודא אשר בספר ברפת רצ"ה להגאון פן הגאון ישועות יעקב בסי'
קכ"ב ד' קס"ה ע"א שפירש פננה זו בדברי רבינו משולם שבמרדכי ודקדק פן מלשונו
של רבינו משולם ואלה דבריו אף לכאורה יש להעיר דאפילו באין לו מתירין למה יהיו
הגידולים מותרים אי נימא דהטעם דהני זה וזה גורם ומשום בטול ברוב קאתי עלה הא
פבר נודע מה שפתב המרדכי בשם רבינו משולם דכל דבר שתחלת ביאתו לעולם
בתערובת לא בטל וכתב הפרתי ופלתי דאין סתירה מדברי המרדכי הללו למה שפתב
הרמ"א בסי' ק"ב דכשלא היה ניכר האיסור קודם שנתערב קיל ובטל אף דבר שיש לו
מתירין דבההיא דרבינו משולם הקרי והזיבה באים פאחד מה שאין פן בההיא דהרמ"א
דההיתר ניכר לעצמו מערב שפת וכו' ובגודע ביהודה תנייא סי' ד"ן אמר שיש חילוק
אם המבטל לא ניכר מעולם בפני עצמו הורע פחו לבטל דבר המעורב בתחלת ביאתו לא
כן אם המבטל פבר קנה לו הניח לעצמו והמתבטל הוא הבא אחריו ונתערב וכו' אז דין
הוא שיתבטל ביותר אף אם הוא דבר שיש לו מתירין והגאון בנו שם בסי' ה"ן הקשה
על המרדכי בשם, רבינו משולם מהך דגידולי היתר מעלין את העיקר עי"ש ובאמת יש

לתמונה הרבה על הגי רבנותא וכמנדומה שלא עיינו בגוף דברי המרדכי בפרק הזרוע מה שכתב שם עוד להלן וראו רק מה שהביא המשנה למלה בראשון ממטמאי משפב ומושב ועל פן אעתיק בזה כל דבריי ונ"ל ובפרק ב' דבבא קמא אמר ר' יהושע דשכבת זרע של זב מטמא במשא לפי שאי אפשר בלא צחצוחי זיבה וכי האי גוונא אמרינו יבמה שרקקה דם חליצתה פשרה לפי שאי אפשר בלא צחצוחי רוק ותימה הא דתניא בזבחים אין דם מבטל דם ואין רוק מבטל רוק אבל משמע דדם מבטל רוק אם פן הכא נמי נימא הכי ויש לומר בבבא קמא וביבמות איירי פגון שהוא בעין וניכר וכל דבר שהוא בעין וניכר לא בטיל אי נמי ליפא למימר בטל ברוב אלא בדבר שהיה ניכר בפני עצמו תחלה ואח"כ נתערב אבל בדבר שתחלת ביאתו לעולם מעורבת פגון בבבא קמא וביבמות ליפא למימר דבטיל והא דתנו בפרק המפלת שליא בבית טמא ור' שמעון מטהר ומסיק טעמא דר' שמעון משום ביטול ברוב שנמחה ונימוח הנלד ונתבטל ברוב ויש לומר דהתם נמי הנלד היה ניכר לנדם שנימוח עכ"ל: והנה לפי פירושים של הפרתי ופולתי והנודע ביהודה דעיקר החסרון הוא מה שהיתר לא היה ניכר בפני עצמו אם פן איך כתב המרדכי לתרץ הך דשליא משום שהנלד היה ניכר הא אדרבה יותר גרע שהנלד המתבטל היה, ניכר ואנו בעינו שדבר המבטל שהוא ההיתר יהיה ניכר ואי לאו הכי לא בטיל כלל ואם פן תירוץ זה של המרדכי אין לו פתרון כלל לשיטתם אף לי נראה לפרש פונת המרדכי באופן אחר דמה שכתב בדבר שתחלת ביאתו לעולם מעורבת אין הפירוש כלל שתחלת יציאתו על פני תבל היא בתערובת אלא הפירוש של מלת לעולם היא כמו תמיד וכך הוא שיעור דבריו דאחרי שתיירץ מקודם דמייגרי שהדם והרוק היה ניכר ומשום הכי לא בטל משום שכל דבר שהוא בעין וניכר לא בטל חזר וכתב דאפילו אם אינו ניכר נמי לא בטל דענין ביטול פשאין האיסור ניכר לא שיהא אלא בדבר שהיה לו הויה בפני עצמו אלא מחמת סבה ומקרה נתערבו יחד אבל דבר שתמיד בא בתערובת ואי אפשר לבא באופן אחר כלל כמו דם יבמה שאי אפשר כלל לבא בלא צחצוחי רוק וכן שכבת זרע של זב שאי אפשר בלא צחצוחי זיבה כלל חשוב גם פן כמו ניכר האיסור אחרי שאנו יודעים בבירור שאי אפשר בתולדה להיות באופן אחר ומה לנו אם הדבר ניכר לעין רואה ומה לנו אם ניכר על ידי השכלי הידועה שאי אפשר להיות באופן אחר ומשום הכי גם אם אינו ניכר חשוב כאילו היה ניכר אבל אין פונת המרדכי משום דכיון שבא בתערובת הורע פחו דאדרבה כל שבא בתערובת יותר נקל לבטל כמו שכתב המרדכי לענין דבר שיש לו מתירין ולהכי שפיר תירץ הך דשליא בבית דהתם פיון שהיה אפשר להפרידם ומתחלה היה הנלד ניכר ואין זה דבר בהכרח שיהיה בדם לידה מנימוק הנלד ורק על ידי מקרה והזדמנות נימוק הנלד ונתערב בתוך דם לידה ואילו לא היה נימוק היה הנלד נפרד מהדם לידה להכי לא חשיב ניכר ובטל ברוב ולפי זה אין זה ענין כלל לחלב העובר שהוציא ידו שפתבו חכמי אשכנז דבטל דהתם גם פן אילו היה חותכו את האבר היוצא מתחלה לא היה שום תערובת ואיסור בהחלב רק על ידי מקרה נתערב האיסור בהיתר וכן הך דגיגית ענין אחר הוא שנעשה ע"י מקרה ויד אדם באמצע עכ"ל הרי שגם הגאון הנ"ל מפרש פונת רבינו משולם כמו שכתב בכונתו הגאון דעת תורה והבין פן בדעת מרן מוהריט"א ואני הדל הבאתי שכן דעת הגאון מנחת חינוך כנז"ל והגאון מלחמת אריה יפה דקדק פן בלשון לעולם שבמרדכי והוא פירוש נכון לסלק בזה

כמה פילפולים שפלפלו רבני האחרונים מכמה מקומות אשר לפי פירוש זה אין להם ייחוס לדברי הרבנינו משולם ועם פי הגאון הנ"ל לא ראה דברי האור זרוע שהבאתי בראש אות זו (מדלא הנפירו) ונדבר ברור שבלשון האור זרוע צודק פירוש זה ברינוח כמה שפתיב הואיל ורביתיה דהאי רוק הכי שפאו שניהם ביחד אין שיקף בו ביטול שהפונה שדדך גידולו הוא בקד לעולם ומשום הכי אינו בטל וכל לגבי דידי לא הנה צריף הגאון להעמיס בכונת רבינו משולם שמפני זה חשיב פאיסור הנקפר שאין לדבר זה רמז בדברי רבינו משולם ובפרט בדברי האור זרוע אף שנוכל לפרש כונתו כמו שפירש בכונת דברי רבינו משולם מכל מקום רחוק להעמיס בדבריו שהוא מטעם דחשיב כניקר האיסור כיון שלא נזכר בדבריו כלל הא דניקר האיסור (כמו שזכר בדברי רבינו משולם בתירוצו הראשון מיהא) אלא בפשיטות יש לומר שטעמו דלא מציינו ביטול אלא בדבר שהאיסור לבדו הנה וההיתר לבדו ונתערבו כמשמעות דברי האור זרוע בלי שום תבלין: ומה שפתיב הגאון מסבא דנפשיה דאף איסור שאינו ניקר אם ידוע הדבר בבירור ידיעת השכל חשיבה פראיית חוש העין יש לו רב אילן גדול לסמוך שפיונה דעתו לדעת גדול אדונינו הרשב"א בחידושי לביצה ד' ל"ח ע"ב (האי מרגייתא דלי לן ידידי הגאון דעת תורה בדרך ז"ן ע"ב על טוב יזכר שמו לכרכה) שהביא שם קושית ר"י הלוי ביה דגיבנות עכו"ם אסורין מפני שמעמידן בעור קיבת גבלה ואמאי אסורין ניקר שיתבטל ברוב ותירץ דדבר המעמיד לא בטל והקשה על זה דגם גבי מים ומלח הרי המים מעמידים העיסה ולא יועיל ביטול ומה פריף התם דליבטל מים ומלח לגבי עיסה וכתב וז"ל אלא מכאן אפשר שלא פטעמו של הרב דהתם שאני שכל הרואה גבינה של עכו"ם יודע ומכיר שבאיסור העמידה שהרי ההעמדה הוא בעור קיבה והני פאלו האיסור בעין מה שאין פן פאן אף שהכל יודעים שלא עמדה בלא מים אין הכל יודעים שהעמידוהו על ידי מים שאולין עכ"ל וממה שפתיב הרשב"א דמכאן אפשר שלא פטעמו של הרב מוכח דגם בלא טעמא דמעמיד לא מהני ביטול בגבינות וביאור הדבר דכיון דבניקר האיסור לא מהני ביטול אם פן הוא הדין אם ניקר האיסור בידיעה שכל הרואה יודע שיש פאן איסור הנה ליה כניקר האיסור ולכן גבי גבינות שידוע לכל שמעמידן אותן בעור קיבת גבלה הני כניקר האיסור ולא בטל מה שאין פן גבי מים שאולין דאין הרואה יודע אם הם שאולין שעל ידי זה המה מחויף לתחום וצריף לומר דהרשב"א בתירוץ זה סובר דבנדאי מעמידן בעור קיבת גבלה ודלא פהתוספות חולין קט"ז דאם לא פן שוב אינו ניקר הרי מפורש יוצא דכשהדבר ברור על פי ידיעת השכל חשיב כניקר האיסור ורצה הגאון יצ"ו לפרש בדברי רבינו משולם כמו שפירש הגאון מלחמת אריה וחזר בו מפני סיום לשון רבינו משולם כמה שהוקשה לו מההיא דשליא דאם איתא לפירושו מה בקד הרי מכל מקום ניקר בידיעה שאין שליא בלא ולד ונימוח בו לכן אי אפשר להעמיס פן בכונת רבינו משולם אמנם הגאון בהגהה הנ"ל כפר תקן גם זה שאין הדבר מוכרח שיהא בדם לינה מנימוק הנולד ורק על ידי מקרה נזדמן שנימוק הנולד וכו' להכי לא חשיב ניקר האיסור וכו': ובספר ילקוט הגרשוני לדידי הגאון אבד"ק מ' לודאש יצ"ו במערכת הדל"ת ד' כ"ד (בד"ה דבר שתחלת ביאתו) הביא פלליה דרבינו משולם ומה שביאר בכונתו הגאון נודע ביהודה וסיים וז"ל והנה פמזונה לי שראיתי באיזה מקום סבא חדשה דכונה אחרת יש בדברי המרדכי ולא פהבנת כל האחרונים דהמרדכי

כּוֹנְנָתוֹ לומר דאי אַפְשָׁר בְּלִי צִיחְצוּחֵי זִיבָה וּבִיבְמָה שְׁרַקְקָה דָּם אִי אַפְשָׁר בְּלִי צִיחְצוּחֵי רוּק אִם פֶּן טֻבַּע הַבְּרִיאָה כֶּף הִיא וּמָה שְׁנוּלֵד בְּטֻבַּע כֶּף עַל זֶה לֹא שִׁינָה לומר בִּיטוּל עכ"ל יחזיק לי טובה הרב יצ"ו שֶׁהַחֲזוּרֵי לֹו אֲבָדְתוּ שְׁפָפִי הַנְּרָאָה מֵה שְׁרָאָה בְּאִינְזָה מְקוֹם הֵן הֵן הַדְּבָרִים שְׁבִבְרַכְת רצ"ה וְדַעַת תּוֹרָה וּמְנַחַת חִינּוּף הַנּוֹ"ל: וְכִפִּי הַנְּרָאָה גַּם הַגָּאוֹן אַבְד"ק טָאָרְלָא בְּשׁוֹ"ת דְּבַר אֵלֵיהּ ס' י"ח פִּינְזָה דַּעַתוֹ לְדַבְּרֵי הַגָּאוֹנִים הַנּוֹ"ל דְּדוֹקָא כְּשִׁשְׁנֵי הַדְּבָרִים בָּאוּ בְּתַעְרוּבָת וְלֹא הָיָה נִיכָר שׁוּם אֶחָד לַעֲצָמוֹ הוּא דְּאִינוּ בְּטַל וְהוּא שְׁהוּקְשָׁה לֹו (בד"ה וּבִהְיוּתִי בְּזָה) עַל דְּבָרֵי הַמְּרַדְכֵי דָּאִם פֶּן הִיכִי אָמַר אֲמִימָר בְּחֻלּוֹ ד' ח"ן הֵגִי בִיעֵי דְטָרְפָה שְׁיחְלָא קָמָא אָסִירִי מְכָאן וְאֵילָף הֵגִי זֶה וְזֶה גּוֹרֵם וּמִתְרַם וּלְפִי דְבָרֵי הַמְּרַדְכֵי הֲלֹא הֵגִי זֶה וְזֶה גּוֹרֵם מִתְחַלַּת בִּיאָתוֹ לַעוֹלָם וְאֲמַאי יִהְיֶה מְוֹתֵר אַף דְּהָר"ן כְּתִב דְּאִיסוּרוֹ קִיל דְּבִטּוּל בְּכִיּוּצָא בּוֹ אֲמַנְם דְּנֹאמֵר דִּיהֵיָה קִיל כֹּל כֶּף דְּבִבְיָטוּל לֹא יִהְיֶה בְּטַל כֹּלָל כִּי הֵאִי גְנוּנָא וּבְזָה וְזֶה גּוֹרֵם נֹאמֵר שִׁיִּהְיֶה בְּטַל כִּיּוּצָא בּוֹ זֶה אִין מִן הַסְּבָרָא כֹּלָל וְכִתְבֵי לִיִּשְׁב וְז"ל אַף כִּפִּי שְׁבִיִּאֲרֵי כְּבָר דְּזֶה לֹא הֵגִי תְּחַלַּת בִּיאָתוֹ לַעוֹלָם ע"י תַּעְרוּבָת בְּשִׁלְמָא הִיכָא דְבְּמַעֲשָׂה אֶחָד נוֹלֵד שְׁנֵי דְבָרִים רוּק וְדָם וְלֹא הָיָה בְּשׁוּם פְּעַם דְּבָר אֶחָד לְבַדּוֹ בְּזָה לֹא בְּטִיל אָבֵל בְּבִיצַת טָרְפָה שְׁכִבְרָה הָיָה טָרְפָה בְּפִנְי עֲצָמָה וְהָאֵב הַכָּשֵׁר בְּפִנְי עֲצָמוֹ וְעַל יְדֵי הַצְּטָרְפוּתוֹ נוֹלֵד זֶה הַדְּבָר הַחֲדָשׁ בְּזָה אַף לַעֲנֵן בִּיטוּל אֲמִרְיָנוּ דְּבִטּוּל וְהָאֲרַכְתִּי בְּרֵאיוֹת בְּמְקוֹם אַחַר עכ"ל הֵרִי שְׁכִתְבֵי דְּדוֹקָא כְּשִׁשְׁנֵי הַדְּבָרִים בָּאוּ בְּיַחַד בְּתַעְרוּבָת וְלֹא הָיָה בְּשׁוּם פְּעַם דְּבָר אֶחָד לְבַדּוֹ בְּזָה הוּא דְּלֹא בְּטִיל וְכו' וְכֹל כִּי הֵאִי לֹא מִישְׁתַּכַּח אֵלָא בְּתַחלַּת הַהֲוִיָּה שְׁמַתְהוּיָם שְׁנֵי הַדְּבָרִים בְּיַחַד בְּזָה הוּא דְּאִינוּ בְּטַל וּמִשְׁמַעַנְדָּאי שְׁלַדַּעַתוֹ כֹּל שֶׁהָיָה הָאֶחָד מֵהֶם לְבַדּוֹ יִהְיֶה מִי שִׁיִּהְיֶה לְהִתְרַם אוֹ הָאִיסוּר) יֵשׁ לֹו בִּיטוּל גַּם לְדַעַת רַבִּינוּ מְשׁוּלָם מֵאַרְיָה דְּהֵאִי כֹּלָלָא (וּבְקוֹנְטְרִיס זְכָרוֹנוֹתֵי רֵאִיתִי עֵתָה שְׁצִינְתִּי מֵאֵז לַעֲיִין בְּעֵיקָר כֹּלָלִין בְּאִינְזָה סְפָרֵי דְּבִי רַב וְאִינִי מְוֹפְנָה כַּעַת לַעֲיִין בְּהֶם וּבְכֹל מָה שְׁכִתְבִתִּי בָּאוֹת זֹו אוֹלֵי כְּבָר הוּבָאוּ דב"ק לְכֹן אֲשָׂא אֵת שְׁמוֹתֵם וְעוֹד חֲזוֹן לְמוֹעֵד אִיה"ש וְאֵלוֹ הֵם תּוֹסְפוֹת חֲדָשִׁים בְּסוּף מְעִילָה כְּנֻסַת הַגְּדוּלָה יו"ד ס' קכ"ב הַגְּהַת בֵּית יוֹסֵף אוֹת כ' צְמַח צְדָק עַל מְשֻׁנְיוֹת בְּפִסְחִים פָּרָק ב' סוּף ד"ה בְּתוֹס' וּבְסִפְר מְשֻׁמְרַת שְׁלוֹם הַנְּדָפֵס מִחֲדָשׁ בְּס' ק"ב בְּמִשְׁבָּצוֹת (בד"ה בא"ד ג') וְשֵׁם בְּדָף זק"ן ע"ג (בד"ה בא"ד ב' וְאִנִּי תְּמָה) שְׁעָרֵי רַחֲמִים לִידִידֵי הַגֵּאבְד"ק חֲבָרוֹן עֵיק"ו יצ"ו בְּחֻלְק א"ח סוּף ס' ז' וּבְחִיו"ד ס' ח"י (ד"ה וְאֲשֶׁר אֲנִי אֶחְזָה) פָּרָם שְׁלֵמָה (חאא"ס) יו"ד סוּף ס' קכ"ב: סִימָן מ בֶּן עֲזַאי בְּכְנֻסַת חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל ס' פ"ג אוֹת ד' הַעִיר הָרַב חֲיִים יַעֲקֹב שׁו"ב מֵאוֹדִיסָא יצ"ו עַל מָה שְׁכִתְבֵי הָרַב שְׁנֵי לוֹחֹזוֹת הַבְּרִית בְּחֻלְק תּוֹרָה שְׁבַעַל פָּה בָּאוֹת הַתִּי"ו (ד"ה תְּלִמִּיד) שְׁבֶן עֲזַאי בְּתַחלָה הָיָה חֲבַר לְרַבִּי עֲקִיבָא וּלְבִסּוּף גַּעֲשָׂה תְּלִמִּידוֹ דְּמַדְבְּרֵי רַשְׁב"ם בְּכַבָּא בְּתָרָא ד' קנ"ח ע"ב ד"ה תְּלִמִּיד מְשַׁמַּע לְכַאוּרָה לְהִיפָּה וְהַצְּרִיף עֵינֵן וְיִפָּה הַעִיר כִּי לֹא זֹו בְּלִבְד דְּמְשַׁמַּע בְּהִיפָּה אֵלָא הֵרִי הוּא כְּמִבּוֹאֵר לְהַדְּיָא הִיפָּה דְּבָרֵי הָרַב הַשְּׁל"ה כִּי זֶה לְשׁוֹן הַרְשָׁב"ם (עַל מָה שְׁאָמַר ר' שְׁמֵלָאֵי עֲדָא אֲמָרָה בֶּן עֲזַאי תְּלִמִּיד חֲבַר דְּרַבִּי עֲקִיבָא הֵנָּה דְּקָאֵמַר לִיהָ עַל הַרְאֻשׁוֹנִים אֲנִי מְצַטְעָרִים אֵלָא שְׁבָאֵת עָלֵינוּ לְחַלּוֹק אֵת הַשְּׁוִינִ) תְּלִמִּיד חֲבַר פְּשִׁיטָא לֹן דְּמִתְחַלָּה הָיָה תְּלִמִּידוֹ וְהָדָא אֲמָרָה דְּלְבִסּוּף הָיָה חֲבַרוֹ דְּקָאֵמַר לִיהָ שְׁבָאֵת וְכו' וְלֹא אָמַר שְׁבָא רַבִּינוּ עכ"ל הֵרִי מְפֹרֵשׁ יוּצָא מִפִּי הַרְשָׁב"ם דְּבִתְחִלָּה הָיָה תְּלִמִּידוֹ: הֵן אֲמַת דְּלְכַאוּרָה סְבַרַת הָרַב שְׁל"ה לֹא נְפִלְאָת הִיא מוּצָאֵת בְּש"ס יְרוּשְׁלָמֵי רִישׁ פָּרָק שְׁלִישֵׁי דְּמִסְכַּת שְׁקָלִים דְּהִכִּי אֲתֵמַר הֵתָם אַהֲף מִתְּנִיתִין דְּבַבָּא בְּתָרָא

זאת אומרת בן עזאי חקר ותלמיד הנה לרבי עקיבא אין תימר רביה אית בר נש אמר לרביה אלא שבאת לחלוק עלינו ומקמי הכי נמי אתמר התם (אפלוגתא דרבי עקיבא ור' ישמעאל גבי ראש השנה למעשר בהמה ואמר בן עזאי הואיל ואלו אומרים כף ואלו אומרים כף וכו') זאת אומרת בן עזאי חקר ותלמיד הנה אין תימר רביה אית בר נש אמר לרביה הואיל ואלו אומרים כף וכו' עיי"ש הרי שאמרו ושנו דבן עזאי חקר ותלמיד הנה דמשמע דמעיקרא הנה חקר ושוב נתחכם רבי עקיבא והנה בן עזאי תלמיד לו אלא דאפתי קשה דמאחר דבש"ס דילן בבבא בתרא אמרו זאת אומרת דבן עזאי תלמיד חקר הנה ומשמעותו הוא שבתחלה הנה תלמיד ושוב נתחכם התלמיד והנה בסוג חקר לרבו כמו שפירש רשב"ם מה ראה הרב של"ה לתפוס כמשמעות לשון הירושלמי ומה גם דלשון הירושלמי עצמו אינו מבונרר פי אף שבמסכת שקלים אמרו כנו"ל (חקר ותלמיד) עין רואה שסוגיא זו עצמה איתה גם בפרק קמא דראש השנה בסוף הלכה א' ושם נאמר תלמיד וחקר הנה לרבי עקיבא יע"ש הן אמת שבירושלמי שלפני (דפוס זיטאמיר נגה גר מערב לפ"ק) בתחלה אמרו שם זאת אומרת חקר ותלמיד הנה וכו' אמאי דאמר בן עזאי הואיל ואלו אמרו כף ואלו אמרו כף וכו' נהדר אמרו אהאי מילתא גופא זאת אומרת תלמיד וחקר הנה אף נראה שמה שכתוב בתחלה הוא טעות הדפוס שהרי עדיין לא הונפרו ר' ישמעאל ורבי עקיבא כלל לכן נראה דלא גרסינן להאי זאת אומרת חקר ותלמיד הנה (לקמן הוצרכתי להעתיק לשון הירושלמי והאותיות יחפימו להבין שהוא כמו שפתבתי עיי"ש בד"ה וראיתי להרב סדר הדורות) וכן נראה קצת מפירוש הרב קרפן העדה וכבר העיד הרב פני משה שם דסוגיא זו פולה פמות שהיא איתה בריש שקלים אם בן מבואר שגם בראש השנה גרסינן בבשקלים והיינו תלמיד וחקר וכדאמרינן בש"ס דילן בבבא בתרא הנ"ל דתלמיד חקר הנה לרבי עקיבא ואף דבירושלמי בבבא בתרא בסוף פרק ט' איתה זאת אומרת שכן עזאי חקר ותלמיד לרבי עקיבא וגם בראש השנה שם פשאמרו זאת אומרת וכו' אמתינתין דבבא בתרא דאמר בן עזאי על החלוקים אנו מצטערים אלא שבאת לחלוק את השנים אמרו זאת אומרת בן עזאי חקר ותלמיד משמע ליה להרב פני משה שם שהוא פאילו אמרו תלמיד חקר הנה וכו' שפתב דהכי אמרינן בש"ס דילן וכו' וכן בהגהות פה עינים בבבא בתרא שם פתב דהכי אמרינן בירושלמי דפירקין ובשקלים הנ"ל עיי"ש מתבאר דמשמע להו דהפל אחד ואף פשאמרו חקר ותלמיד הפונה היא תלמיד חקר ואם בן אין שום סעד וסמך מדברי הירושלמי לפירוש הרב של"ה ותמיהת הרב הנ"ל יצ"ו היא תמיהה קיימת: שוב עיינתי בדברי השל"ה וראיתי שמה שכתב בכנסת חכמי ישראל בשמו לאו סברא דנפשיה הוא אלא שמצא בן ואעתיק לשונו וזהו תלמיד חקר בכל מקום שאומר פי האי גוונא רוצה לומר שהיו חברים תחלה ואח"כ נתחכם אחר מהן באופן שהשני נעשה תלמידו כמו שהנה בן עזאי חקר לר' עקיבא ונתחכם ר' עקיבא והנה בן עזאי תלמידו ואמרו בגמרא בן עזאי תלמיד חקר לרבי עקיבא הנה והני פאילו אמר נעשה תלמיד מי שהנה חקר בתחלה אבל אין הפירוש מי שהנה תלמיד נתחכם עד שעשה נעשה חקר אבל הפירוש הוא עתה נעשה תלמיד מי שהנה כבר חקר להודיע חכמת הרב שגדלה עד שנעשה רבי למי שהנה לו חקר בתחלה פי לא בא להודיע גזולת חכמת התלמיד ע"כ מצאתי אמנם רש"י במסכת עירובין בפרק הדר ד' ס"ג פירש תלמיד חקר שהוא חכם פמותו רק שלמד

ממנו דבר אחד או יותר עכ"ל הרי שהרב עצמו הביא סתירה להפירוש שהוא מדברי רש"י ועם כי לא זכר שר דברי הרשב"ם אינו בסוג הצרכת עיון וקצת נראה שיש הבדל בין פירוש רש"י לפירוש רשב"ם דמדברי רשב"ם אין נראה שמה שנקרא תלמיד הוא בשביל שלמד ממנו דבר אחד אלא נראה שהיה תלמיד גמור ומלשון רבינו שמשון בפירושו בסוגיא דבבא בתרא הנ"ל המובא בש"ס התדשים דפוס ראם נראה שכן עזאי לא היה תלמיד גמור לרבי עקיבא שפתב וז"ל אמר ר' שמלאי מדקאמר ליה בן עזאי פה לר' עקיבא דרף הטוח ולא אמר ליה בלשון פבוד שמעת מינה דבן עזאי תלמיד חבר לר' עקיבא הנה משום הכי לא חלק לו פבוד כל פה שהלכו שניהם ללמוד תורה לפני ר' אליעזר הגדול ולפי שהיה בן עזאי בחור לא היה יכול לספור סבא כר' עקיבא בתלמוד וגמר גמרא והדר הלך בן עזאי לפני ר' עקיבא להסביר סבא עכ"ל מתבאר שסובר דר' עקיבא לא היה רבו גמור דבן עזאי: והפירוש שמצא הרב של"ה ולא גילה לנו מי בעל דברים ראיתי אני הדל שהם דברי הרב מוהר"ש סדיליי ומה שהעיר על זה הרב השו"ב הנ"ל יצ"ו מדברי הרשב"ם פבר קדם וזכה בזה הגאון יד מלאכי במערכת הת"י"ו סי' תרס"ד ששם עמד בפר"ש מאי קץ בכמה דוכתי פלוני תלמיד חבר לפלוני והביא שיטת רש"י בעירובין (שהביא הרב של"ה הנ"ל בד"ה שוב עינתתי) וגם דברי הרשב"ם הנ"ל ושקיל וטרי טובא בחריפות ובקיאות עצום פנרכו פקודש ואחרי כן הביא דברי הרב מוהר"ש סדיליי בזה ולזכות את מי שאין ביזו ספר התורה הנה אעתיק דב"ק פכתבו וכלשונו וזהו איברא דמצאתי למוהר"ש סדיליי בכלליו שכתב וז"ל תלמיד חבר בכל מקום שאומר פי האי גוונא רוצה לומר שהיה חבר בתחלה ואחר פה נתחכם החבר ונעשה תלמיד באחרונה כמו שהיה בן עזאי חבר לר' עקיבא ונתחכם ר' עקיבא והיה בן עזאי תלמידו ואמרו בגמרא בן עזאי תלמיד חבר לר' עקיבא היה והוי כאילו אמר נעשה תלמיד מי שהיה בתחלה חבר וטבע הלשון כן שפשוואלים על שני חכמים אם הם חברים או אחד רב ואחד תלמיד הדרף הוא להשיב על זמן שהוא לא על זמן העבר וכיון שכן תחלת התשובה תהיה על ההנה פלומר עתה הוא תלמיד מי שהיה בתחלה חבר פי לא בא להודיע חכמת התלמיד רק חכמת הרב שגדלה עכ"ל והנה אף שחכם גדול היה ומתוה דבריו למדנו אשר לבבו פונה לדעת רש"י ודעמיה מפל מקום כמו זר נחשב שיתלוק על רשב"ם והתוספות ומוהרי"ק בלי הכרח וראיה גם מה שחשב לומר שלא בא להודיע חכמת התלמיד רק חכמת הרב שגדלה לא מחשבותי מחשבותיו פי מי זה אמר ומהי שלא בא להודיע חכמת התלמיד שגדלה וכאילו יאמר אותו שהיה תלמיד נעשה חבר לרבו כאשר סבורים רשב"ם וסיעתיה ותו קשיא לי עליו במה שכתב כמו שהיה בן עזאי חבר לר' עקיבא ונתחכם ר' עקיבא והיה בן עזאי תלמידו שהרי בברכות ד' ס"ב ע"א נראה בהדיא דתלמיד גמור דר' עקיבא הנה ואמר ליה ר' יהודה לכן עזאי עד כאן העזת פניך בר' עקיבא רבך והנה לנה אפשר לומר דלדעתו מעשה זה היה אחר שנתחכם ר' עקיבא ונעשה רבו אי נמי ועיקר משום שהיה ר' עקיבא גדול מכן עזאי בתורה קרי ליה רביה כדמצינו בכמה דוכתי וכמו שפתבתי באות הה"א עי"ש ותדע עוד שפדברי כן הוא שהרי בסוף פרק מי שמת בעי לאוכחי דבן עזאי תלמיד חבר לר' עקיבא הנה מדקאמר ליי שבאת ולא אמר ליי שבא מר והכי נמי בפרק תפלת השחר קאמר דר' ירמיה בר אבא תלמיד חבר לרב הנה מדאמר ליה מי בדלת ולא קאמר ליה מי בדיל מר ובאידך

עובדא דברכות ד' ס"ב ע"א לא זאת דקאמר ליה בן עזאי לר' עקיבא עד פאן העזת פניך
ברבך ל שוננס אחר ר' יהושע לבית הפסא ואם רבו הנה הנה ליה למימר העזי פניו מר
ברבו ומצורף לנה דלאו אורח ארעא שהתלמיד יאמר לרבו פלוני רבך כדמוכח מההיא
דפרק קמא דביצה דף ה' ע"ב שאמרו לו תלמידיו לרבי אליעזר פבר נמנו עליך חבירי
והתירוה וקאמר בגמרא מאן חבירך רבן יוחנן בן זכאי וידוע דרבן יוחנן בן זכאי רבו
מןבקה דר' אליעזר הנה ואפילו הכי קרו ליה תלמידיו חבירך מן הטעם שכתבתי וכמו
שכתב הבית קדש ביו"ד סי' רמ"ב וספר החסידים סי' ט"ו והכי איתא להדיא בראש
השנה ד' ל"א ע"ב אלא אף גם זאת הלשון בעצמו של העזת פניך ברבך הוא בלתי מכוונד
ובזוי עד מאד שאפילו הרב לתלמיד לא יתכן לדבר פן כ"ש תלמיד לרב אלא ודאי כמו
שכתבתי דמהא ליכא למשמע מיניה דבן עזאי הנה תלמידו דר' עקיבא וכן מצאתי בספר
קבלת הראב"ד שכתב דבן עזאי חבירו דר' עקיבא הנה ושוב הביא דברי רבינו גרשון
בשיטה פתיבת יד והן הן הדברים שכתבתי למעלה (בד"ה שוב עיינתי) בשמו והוכיח
מדבריו שסובר דר' עקיבא לאו רביה דבן עזאי הנה אלא גדול ממנו והוכיח עוד דבפירוש
תלמיד חבר דעת רבינו גרשון נוטה לפירוש רש"י והתפלא על מה שכתב הרשב"ם
דפשיטא לן דבן עזאי הנה תלמיד דר' עקיבא דמנא ליה פשיטות זה וכו' ועוד האריך על
פי דרכו בפירוש תלמיד חבר אלו תנרף דב"ק וחיידוש הוא בעיני על גאון עצום שפמותו
שלא זכר שר דברי הירושלמי שכתבא בתרא ושקלים וראש השנה שהבאתי אני הדל
ועם שיוכל להיות שסדר מועד מהש"ס ירושלמי לא הנה בידו בהדי דקעסיק בהאי עניינא
מכל מקום הסדר נזיקין נראה שהיה אז בידו שהרי באותו פרק באותו מקום (סי' תרס"ד
בד"ה נאי קשיא) הזכיר דברי הירושלמי בפרק קמא דסנהדרין ר' יוחנן אזל מידון קומי
ר' חייא וכו' ע"ש ואילו הנה חזי מאי דאמור רבנן דבי מערבא בפרק ט' דבבא בתרא
דבן עזאי חבר ותלמיד הנה לרבי עקיבא אולי הנה מביא מזה קצת סעד וסמך לדברי
הרב מוהר"ש סדיליי דמלשון חבר ותלמיד משמע לכאורה שבתחלה הנה חבר ואחר
כך נעשה תלמיד אלא שכבר כתבתי למעלה דבש"ס ירושלמי בפרק קמא דראש השנה
בסוף הלכה א' הגירסא היא תלמיד וחבר וגם הבאתי דברי המפרשים מה שאמרו
בירושלמי חבר ותלמיד פאילו אמרו תלמיד חבר וכלשון הש"ס דילן ותו לא מידי וראיתי
להרב סדר הדורות באות הש"י"ן (שמעון בן עזאי) בסק"ג שכתב וז"ל תלמיד חבר לרבי
עקיבא שקלים פ"ג ובבא בתרא קנ"ח ב' פירש רשב"ם שבתחלה הנה תלמידו ולבסוף
חבירו כתב ס' פרייתות ובעל עץ חיים כדמשמע בפסחים י"ח ולא מצאתי שם ובירושלמי
פרק קמא דראש השנה סוף הלכה א' בן עזאי חבר ותלמיד הנה לר' עקיבא וכו' א"ד
(איכא דאמרי) תלמיד וחבר וכו' מחולקים אי מתחלה הנה חבר ונתחפם ר' עקיבא או
מתחלה הנה תלמידו ונתחפם בן עזאי ועיין ביו"ד בב"י סי' יו"ד ומה שכתבתי בחיבורי
על מאמר פתובות ס"ט א' הונא חברין עכ"ל ואנכי ההדיוט לא ידעתי היכא רמינא האי
פלוגתא בתלמודא דבי מערבא לפום גוסחא דקמן דהכי איתמר התם תנן תנינן ר' מאור
אומר באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה בן עזאי אומר האילולים מתעשרים בפני
עצמן אמר רב חננא טעמיה דר' מאיר וכו' טעמא דר' אלעזר ור' שמעון וכו' אמר בן
עזאי הואיל ואלו אומר כף ואלו אומר כף יהיו האילולים מתעשרים בפני עצמן הא כיצד
וכו' זאת אומרת שכן עזאי חבר ותלמיד הנה לר' עקיבא וכן עזאי מכריע על דברי

תלמידיו ר' ירמיה ר' מיישא בשם ר' שמואל בר רב יצחק שפן נחלקו עליה אבות העולם ר' ישמעאל ור' עקיבא זאת אומרת בן עזאי תלמיד וחבר הנה לר' עקיבא אין תימר רביה אית בר נש אמר לרביה הואיל ואלו אמר בן ואלו אמר בן ר' אבהו בשם ר' שמואל בר רב יצחק שמע מן הדא אמר לו בן עזאי על החלוקין אנו מצטערים אלא שבאת לחלוק עלינו את השונים זאת אומרת בן עזאי חבר ותלמיד הנה לר' עקיבא אין תימר רביה אית בר נש אמר לרביה עד כאן הוא לשון הירושלמי בנוגע לענין זה ובענייני איני רואה רמז מחלוקת בזה וצריף לומר שלפני הרב היטה גירסא אחרת ואין נמצא אצלי ש"ס ירושלמי מדפוס אחר ואיה"ש אכתוב בזה עוד בלא נדר במערכת ה"ה (הלכה כר' עקיבא מחברו).

סימן מא בכור בהמה בחוזה לארץ אם נוהג בזמן הזה כבר הארכתי בס"ד בשדי חמד בחלק אסיפת דינים בפתיחה למערכת בכור שנוהג בחוזה לארץ גם בזמן הזה והבאתי מה שכתב מרן בכסף משנה ובבית יוסף שמה שהשיגו הראשונים על הרמב"ם הוא לפי שנודמנה להם גוססא מוטעית בדבריו ושם כתבתי שגראה מדברי כל הפוסקים שנוהג בחוזה לארץ בזמן הזה מן התורה ועתה ראיתי בספר פתח תורה לרבינו דוד ויטאל (שנדפס בוילנא תר"מ) שכתב בדף ל"ז ע"ב בחלק הרביעי אות ב' וז"ל להקדיש בכור בהמה טהורה ומדרבנן נוהגת גם בחוזה לארץ עכ"ל והוא היפה משמעות כל הפוסקים שהסוברים דנוהגת גם בזמן הזה בחוזה לארץ משמע ודאי שסוברים שנוהגת מדאורייתא ככל מצות הגוף שאין חילוק בהו בין בארץ לבחוזה לארץ ובין בזמן הבית לבזמן הזה ועלה בדעתי לומר דכונת הרב על דרך שכתב הגאון מוהר"ן אלימלך שפירא בספר דרך פקודיה במצנה י"ח בחלק הדבור אות ב' ליישב מה שכתב הרמב"ם בספר המצות שהמצנה הזאת אינה נוהגת אלא בארץ ישראל שפוננתו היא על עיקר המצנה היינו קידוש בפה שזה אינו נוהג בחוץ לארץ וכו' (דעיקר מצות הקידוש היא כשהוא ראוי להקרבה דנפקא לן מקרא תקדיש לה' אלוקיך משמע דוקא כשראוי להקריבו על המזבח אשר לפני ה' וזהו בארץ ישראל מה שאין כן בחוזה לארץ) עי"ש אלא שאם כן קשה דגם מדרבנן אינה נוהגת מצוה זו בחוזה לארץ כמו שכתב בדרך פקודיה שם וכפי הנראה רבינו דוד ויטאל נמשך אחר דברי רבינו החינוך בזה וכבר תמה בספר דרך פקודיה שם על הרב החינוך בזה ובחידושי יד אברהם (אשר נספחו להאשלי רב רבי דפוס ראם) כתב בשם הרב שער אפרים בס"י ע"ט שכתב הרמב"ם שבכור בחוזה לארץ דרבנן וכן כתב החינוך בפרשת בא ובהגהות מרדכי בסוף חולין וכו' ואין ספר הנ"ל מצוי אצלי לעיין בדב"ק: אה סימן מב בליעה אי חשיבא אכילה שלא כדרך הנאמה ותהיה מותרת לחולה שאין בו סכנה אפילו באיסורי תורה הנה בנדפס באות ק"ה הבאתי מה שכתב הגאון נודע ביהודה במהדורא בחלק יו"ד סי' ל"ה בשם הגאון תורת חיים בחידושי חולין ד' ק"ד דבליעה חשיבא שלא כדרך הנאמה ותמה עליו דנודא חשיבא כדרך הנאמה וכן הוכחתי מדברי הרב שלחן גבוה שהביא הרב יד דוד ביו"ד סי' ע"ט אות ג' עי"ש ועל זה כתב לי ידידי הרב המאוה"ג יצחק מאיר הלוי מעיר טשענסטחוב יצ"ו וז"ל באות ק"ת נסתפק אי בליעה חשיבא שלא כדרך וראיתי במזרחי פרשת מקץ פסוק ד' שכתב בהדיא דמיקרי שלא כדרך וליעיין מר ביומא ד' פ"א דאמר ר"י זר שבלע שזיפין של תרומה כתב רש"י שאף היא כדרך אכילתו מבואר בהדיא שלא כדרך המזרחי

עכ"ל ונהגה מדברי הרא"ם הנ"ל איני רואה בענייני שום שייכות למאי דאירינן בה ומדברי רש"י שציין נראה לכאורה פדכתב הרב הנ"ל שעל מה שאמר רב שינבא אמר ר' יוחנן זר שבלע שינבאין של תרומה והקיאן ואכלן אחר ראשון משלם קרו וחומש פתב רש"י ראשון משלם קרו וחומש שאף היא דרף אכילתן עכ"ל רש"י אף יש לדחות בנקל דאין פונת רש"י על פל מידי דמיכל דבליעה גם היא נחשבת דרף אכילה שאם פן הנה לו לומר שאף היא (פלומר בליעה) דרף אכילה מאי דרף אכילתו דקאמר לכו נראה שפונתו רק על שינבאין שהו דרף אכילתו בכך אבל שאר דברים מפל האוכל אשר יאכל אין לנו ללמוד מזה שתהא הבליעה דרף אכילה ורש"י פירש שם שבלע שינבאין בלא פסיסה וכתב הרב שיח יצחק שם בשם הרב מוהר"י קורקוס בעשירי מהלכות תרומות דין ח' פירושו כי לסבת תיקונם בעודם בכפו יבלעם בלא פסיסה ולעיסה והיינו שבלע דנקט לרבנותא עכ"ל נראה קצת כמו שפכתתי דדוקא בשינבאין הוא דאמר דבליעתו זו היא דרף אכילתו ואתי שפיר דנקט רבי יוחנן בפירוש שינבאין ולא אמר דרף פלל זר שבלע תרומה אלא שאין מדקדוק זה הכרח לאידך גיסא דאיכא למידחי בכמה אנפי אף על פל פנים אין לנו ללמוד מזה דבכל האוכלים בליעתו חשיבא דרף אכילתו אף מלשון רבינו המאירי שם (בלעם בלא פסיסה הרי זה משלם קרו וחומש שאכילה זו אכילה היא) נראה שפל מידי דמיכל בליעתו הוה דרף אכילה פדברי הרב הנ"ל יצ"ו אחר זמן נדפס קונטרס שמיני מקובץ פנסת חכמי ישראל וראיתי שרב אחד (מוהר"ר חנוך אברהם הענייה) יצ"ו בסי' קס"ד הקשה על הרב תורת חיים מסוגיא דזר שבלע שינבאין פקושית הרב מוהרי"מ הלוי הנ"ל יצ"ו ונסתייע מדברי רש"י שכתב שאף היא דרף אכילתו וכבר פכתתי הנראה לי הדל בכונת רש"י: וראיתי בספר טהרת המים (לרב גדול משאלוניקי שהשגתיו מקרוב) במערכה זו אות מ"ד שהביא תורף דברי הגאון נודע ביהודה בח"א בחלק יו"ד סי' ל"ה דפשיטא ליה דבליעה חשיבא אכילה דלא פהגאון תורת חיים וכו' וכתב על דבריו ולא פר שפן פכתב הרב משנה למלך בפירק י"ד מהלכות מאכלות אסורות דין י"ב ולא נסתפק אלא באם פרוף האיסור בסיב ובלעו עכ"ל וציין לעיין כמה שכתב לקמיה באות ג"ן ונהגה עם שאין זו השגה אם לא הביא דברי מרן המשנה למלך לדחות בזה דברי התורת חיים דהוי רומיא דגברא אגברא ומה שהזכיר (בנודע ביהודה) דברי המשנה למלך שפהלכות יסודי התורה לא לבנות ולא לסתור דברי התורת חיים בא ורק מורה מקום הוא שבמשנה למלך דבר בקדשו בזה ואם נעלמו מהנודע ביהודה דבריו שבמאכלות אסורות אין זו מן התימה מפל מקום אהנייא לן שידענו שגם דעת מרן המשנה למלך פן היא ומה שציין לקמיה אות ג"ן הנה שם הביא דברי הרב המגיד בששי מהלכות חמץ דטעמא דבלע מצה יצא דכיון שהמצה נגעה בפיו הוה לה אכילה והביא מה שפלפל הרב מחנה ישראל (שבסוף ספר קול אליאו) בסי' ע"ט פדברי הרב המגיד על פי מה שהבין בכונתו דבנגיעה בפיו סגי ולא תליא בנגיעה בגרונו וכתב על דבריו שאין זו פונת הרב המגיד אלא בנגיעה בפיו ובגרונו הוא דקאמר דהוה אכילה אלו תורף הדברים שבאות ג"ן שפפלל הדברים נשמע מדברי הרב המגיד דבליעה הוה אכילה אף שאינו אוכל ולועס פדרף אכילת בני אדם פן נראית פונתו בציון הנה: ויש להוכיח לפי זה שלא פדעת הרב תורת חיים גם מדברי רבינו הטור בסי' תע"ה שכתב טעם דבלע מצה יצא דמיקרי שפיר אכילה אלא דלדעתיה הענייה אם לכך נתפונן

אומר אני בהורמנותיה דמר הא לא שמה מתאי דנדאי אם הנה אומר הרב המגיד פן גבי איסורין דמשנגע האוכל לפיו הויא אכילה הא נדאי תיובתא להרב תורת חיים אבל פיון שדברי הרב המגיד הם על בלע מצה ונהרי בקלע מצה גם הרב תורת חיים מודה דחשיבא אכילה שנה דין ברור בש"ס ופוסקים והזכירו בתורת חיים אלא שפתב דהתם שאני דהוי מצנה ולא בעינו הנאה דמצות לאו ליהנות ניתנו מה שאין פן באיסורין וכו' ואם פן לא נפלאת היא ליישב דברי הרב המגיד לשיטת הרב תורת חיים דרב במצה הוא דאמר דכיון שנגעה בפיו הויא אכילה ומדוקדק היטב לשון הרב המגיד דכיון שהמצה נגעה וכו' (ולא אומר דכיון שהאוכל נגע בפיו) עם שאין דקדוק זה פדאי להכריח סברת הרב תורת חיים הא מיהא אהניא לשיטתיה דרב תורת חיים דלא תיקשי לן עליה מדברי הרב המגיד (וכן מדברי רבינו הטור) אמנם מדברי הרב הלבוש בסי' עת"ה סעיף ג' מוכח שלא פדעת הרב תורת חיים וז"ל בלע מצה ולא לעסה יצא ידי אכילת מצה דבליעה נמי אכילה מיקרי ואדרבא יש אומרים שמצנה מן המונבחר לפסס ולרסק את המצה בפיו ואחר כך יבלע פזית פבת אחת דכהכי יצא ידי אכילה טפי ובהגהה שם במה שכתב להסביר מה בין מצה למרור (נהרי גם במצה בעינו טעם מצה) פתב בתוה דבריו וקים להו לרבנו דבליעה נמי אכילה וסיים וסגי בבליעה דבליעה נמי אכילה מיקרי עי"ש דב"ק הנה בסניגון לשונו הטהור הנ"ל רחוק להעמיס דרב לענין מצה הוא דאמר דבליעה חשיבא אכילה ודברים כפשטם מוכיחים דלמד על הפלל פולו אומר פבוד דבליעה חשיבא אכילה דהכי קים להו לרבנו וזה נדאי שלא פדעת הרב תורת חיים: ומה שפתבתי אהיה דזר שבלע שיזפין ועל דברי רש"י כנו"ל הנה שוב נדפס קונטרס תשיעי מקובץ הנ"ל וראיתי שרב אחד (מוהר"ר יהושע פראענדזיאן) יצ"ו בסי' קפ"ו אות ז פיונה דעתו לפרש בכונת רש"י כמו שכתבתי אני הדל ועיין במה שהבאתי בענין זה בקונטרס הערות לחלקי הפללים סי' י"א אות ח': עתה באתי להודיע שראיתי דבר חדש בכונת דברי הרב תורת חיים אשר לא שיערו פן בכונתו פל רבני האחרונים שראו דברי קדשו שפולם הבינו בדעתו שסובר באמת דלענין איסורין לא חשיבא בליעה אכילה אמנם הגאון מוהר"ן טריויטש בקובץ על יד בהלכות יסודי התורה פרק חמישי הלכה ח' (בד"ה ומה דפשיטא) מפרש פונתו שגם הוא מודה דבליעה חשיבא אכילה לענין איסורין ואלה דבריו וכשאני לעצמי נראה בבואור דברי התורת חיים דגם הוא סובר דבליעה לא מייחשב לפי האמת לשלא פדרה הנאתו ותוכן פונתו ליישב קושית התוספות שם למה לי קרא הא שתייה בכלל אכילה ולא ניחא ליה בתירוץ התוספות שם וגם קושית התוספות למה לא אומר במצה גם פן אכילה לזה פתב דגבי איסורין לא חייב הפתוב אם אכלו בעירוב דבר מר וכדומה שמעת מינה דבעי דוקא שיהיה נהנה מאיסור דאם לא כן מיקרי אכילת איסור אם פן סלקא דעתה אמינא פיון שהקפידה התורה בהא הקפידה נמי בהא שיהיה אוכל פדרה שפני אדם אוכלין דהיינו פשהוא בעין לזה איצטריך נפש לרבות המחזה דגם זה מקרי אכילת איסור פיון שאוכל אותו הדבר בעצמו ובזה מיישב גם פן דגבי מצה אף על גב דכתיב בה אכילה מפל מקום אין סברא לומר דגם במצה לא מיקרי אכילה אלא אם אכלו פדרה אכילה דזה אינו דהא מצות לאו להיות נתלו וראיה דבלע מצה יצא אף על גב דבבליעה לא נהנה פל כך אפילו הכי מקיים המצוה ולא מצי להקשות אכילה פתיב בה ומשום הכי מקשי תלמודא נמי גבי פלאים אף על גב דלא פתיב ביה

אכילה פינון דסלקא דעתה אמינא דגם זה מיקרי אכילה שלא פדרה הנאמה וכל זה להסלקא דעתין לזה איצטריה נפש וכל הדרשות דגם הממחה חייב והיינו דבא להורות לנו דגם זה מיקרי פדרה אכילה פינון שעל כל פנים אוכל האיסור גופא בלי תערוכת וקא דפטרנה התורה שלא פדרה הנאמה היינו דוקא בעירב דבר מר והשתא לפי האמת גם אם בלעו ולא לעסו חייב פינון דעל כל פנים אוכל האיסור בעין ואם פן לדינא גם התורת חיים מודה דלא מיקרי שלא פדרה הנאמתו וגם מודה הוא לדין המשנה למלה דאם אכל מצה שלא פדרה הנאמה פגון שעירב דבר מר וכדומה דאינו יוצא ולא כתב אלא דבלע מצה יצא דכתיב האי גוונא גם לפי האמת גם באיסורין חייב ובמצות עשה לא היה מקום לטעות פלל דלא יצא פינון דמצות לאו ליהנות ניתנו והוא פשוט בדברי תורת חיים למדקדק בדבריו עכ"ל ולפי דבריו בטלה מחלוקת והפל מודים והדין אמת דבליעה חשיבא אכילה לענן איסורין ואין להתיר לחולה שאין בו סכנה לבלוע דבר האסור מזה התורה אף אם היתה פונת הרב תורת חיים כמו שהבינו רבני האחרונים וכל שפן לפי מה שביאר הגאון הנ"ל בכונתו: סימן מג ברירה בשני מינין לא אמרינו ברירה ואפילו בדבר פנון פן כתב הגאון מקור חיים בהלכות פסח סי' תמ"ח בבבאוריים סק"ד והגאון מגן האלף שם (בד"ה ואם ישראל ועכומ"ז) כתב דלא מפיו אנו חייבין בזה שפכר כתב פן בתוספות רי"ד לקידושין ד' י"ז ע"ב ושקיל וטרי בדברי הרשב"א בחידושו עי"ש דב"ק ובעיקר דין ברירה ראיתי לידידי הגאון מליאדי יצ"ו בספרו הבהיר פנים חמד בח"ג ד' ג' ע"ג (על הלכות בית הכנסת) שכתב לעיין בספר פתונת פסים בסוף בבא קמא בדיני ברירה בפרט הרביעי ושהרב דקארלין בס' פלילת שמואל בכללי הבי"ת אות ל"ב לא דק בזה במחכ"ת וספרים אלו לא נתפשטו בינינו ולא ידענא מאי אמור רבנו בזה להזכירם לברכה: ועל מה שכתבתי בנדפס באות ל"א שגחלקו רבנו בתראי במאי דקימא לן דבדאורייתא אין ברירה ובדבר פנון יש ברירה אם הוא מדין ודאי או רק משום חומרא דמשום דמספקא לן אזלינו בדאורייתא לחומרא פדין ספקא דאורייתא ובדבר פנון אזלינו לקולא הנה עתה ראיתי לרבין חסידא בספר קהלת יעקב במענה לשון ח"ב שכתב באות ס"ז שחקר הרב זרע אברהם בח"א סי' ז"ך אם הא דבדאורייתא אין ברירה הוא מן התורה או אינו אלא מדבר פנון ואין הספר מצוי אצלי לראות מסקנתו שאם הוא מדאורייתא נראה שהוא מתורת ודאי ואפילו לקולא ושם באות ס"ח הביא דברי מרן פסח משנה בשלישי מהלכות גירושין הלכה ג' דהוא משום ספק ודוקא לחומרא ולא לקולא ושם באות ע"ה שקיל וטרי קצת בדברי הרב זרע אברהם עי"ש ובמה שנשא ונתן בכלל זה הגאון נצי"ב בהעמק שאלה בפרשת וישלח שאילתא כ"ו ד' ט"ל ס"ק כ"ד ועל דברי הגאונים טורי אבן ופני יהושע: אם גם זאת ראיתי מה שהאריך הגאון תפארת ישראל בפירוש המשנה דמסכת ביצה פרק רביעי משנה ו' לתמוה על סברת מרן הפסח משנה פרק שלישי מהלכות גירושין דין ח' שהוא משום ספק והגיה דבריו בצריף עיון ועיין בקובץ תורה מציון שנת תרח"ם חוברת א' סי' י"ט וילעומת זה בספר תורת חסד להגאון מלובלין יצ"ו דעתו נוטה בסי' מ"ו אות א' ואות ב' פדעת הסוכרים אליבא דהרמב"ם שהוא משום ספק והרב קרבן אליצור בקונטרס דיני ברירה בזה קב"ץ ע"ב (בד"ה והנה) הביא מה שכתב הרב המגיד בשלישי מהלכות גירושין דין ד' דהיא ספק מגורשת וכו' והביא מה שהגאון מוהרש"ל בדיני ברירה תמה איך נעלם ממנו מה שפסק הרמב"ם

בהלכות מעשר פָּרָק ז' גְּבִי הַלּוּקֵם יֵינן דְּבִדְאוּרֵיִתָּא לֹא אֲמַרִינן בְּרִירָה וְאִי לְקוּלָּא אֲשֶׁר־כֶּסֶן דְּלִית לִיהּ בְּרִירָה שְׁהֵרִי פֶּסֶק הָאֲחִין שְׁחֵלְקוּ מִחֲזִירִין זֶה לְזֶה בִּיּוּבֵל וְאִי מְסַפְקָא לִיהּ מִזִּין לְהוּצִיא מִמּוֹן מִחֲזִיקַת בְּעֵלְיוּ נִימָא הַמוּצִיא מִחֲבֵרוֹ עָלְיוּ הִרְאִיהּ אֲלֵא וְדִאי שְׁמַעַת מִינָהּ דְּסִבְרָא לִיהּ דְּלֹא אֲמַרִינן אִין בְּרִירָה (אֲמַר הַמְחַבֵּר כֵּן כְּתוּב בְּדִבְרֵי הַרְבּ קַרְבֵּן אֲלִיצוּר אֲבָל נִרְאָה שְׁתִּיבַת אִין הִיא טְעוּת סוֹפֵר וְצָרִיף לְהִיּוֹת דְּסִבְרָא לִיהּ דְּלֹא אֲמַרִינן בְּרִירָה וְעֵינָתִי בְּגוּף דְּבָרֵי הַיָּם שֶׁל שְׁלֹמֹה וְלִיתָא לְתִיבַת אִין וְדִבְרֵיו הֵם בְּפָרָק הַפָּרָה סִ' ל"ב דָּף מ"ו ע"ד מְדַפּוּס שְׁטַעֲטִין): וְכַתּוּב עַל דְּבָרֵיו דְּאִין רֵאָזִיהּ מִמָּה דְּפֶסֶק הָא דְּהֲאֲחִין שְׁחֵלְקוּ דְּשִׁפִּיר מְצִינן לְמִימַר דְּמְסַפְקָא לִיהּ וְלֹא קוּשְׂיָא מְנָא לִיהּ לְהוּצִיא מִמּוֹן מִחֲזִיקַתּוֹ וְכוּ' וְהוּא עַל פִּי מַה שֶּׁכַּתּוּב הַרְשָׁב"א בְּחִידוּשָׁיו לְגִטִּין בְּרִישׁ פָּרָק כָּל הַגִּט עַל הָא דְּאֲמַרִי זְעִירִי וְכוּ' רַב אֲסִי אֲחֵרוֹן דְּנוֹקָא פּוֹסֵל הַקּוֹשֶׁה לְהַרְשָׁב"א וְז"ל וְאִי עַל גַּב דְּרַב אֲסִי אֲמַר בְּסוּמוֹף מִשְׁמִיָּה דְּרַבֵּי יוֹחָנָן הָאֲחִים שְׁחֵלְקוּ מִחֲזִירִין זֶה לְזֶה בִּיּוּבֵל מִשּׁוּם דְּאִין בְּרִירָה אֲפָשָׁר דְּהִכָּא אֲזִיגֵל לְחוּמְרָא דַּר"א מִבְּעִיָּא לִיהּ גְּבִי אֲחִין שְׁחֵלְקוּ (בְּשִׁילְהִי בֵּית פּוֹר) אִי יוֹרְשִׁין הוּוּ וְיֵשׁ בְּרִירָה אוֹ לְקוֹחוֹת הוּוּ וְאִין בְּרִירָה הִילְכָף אֲזִיגֵל הִכָּא לְחוּמְרָא וּפּוֹסֵל לְכַהֲנָה מִשּׁוּם בְּרִירָה וּפּוֹסֵל לְגֵרֶשׁ בּוֹ מִשּׁוּם דְּאֲפָשָׁר אִין בְּרִירָה וּבִיּוּבֵל מִחֲזִירִין מִשּׁוּם חוּמְרָא עַכ"ל וְאִם כֵּן שְׁפִיר מְצִינן לְמִימַר דְּמַה שֶּׁכַּתּוּב הַרְמַב"ם דְּהֲאֲחִין שְׁחֵלְקוּ לְקוֹחוֹת הֵם וּמִחֲזִירִין בִּיּוּבֵל הוּא מִשּׁוּם חוּמְרָא דְּמְסַפְקָא לִיהּ אִם יֵשׁ בְּרִירָה אוֹ לֹא עַל דָּרָף שֶׁכַּתּוּב הַרְשָׁב"א וּפֶסֶק כַּר"א שֶׁהַדָּבָר סָפֵק אִם יֵשׁ בְּרִירָה וּבְכָל מְיָלִי פֶּסֶק לְחוּמְרָא וּמַה שֶּׁהַקּוֹשֶׁה רַש"ל דְּאִי סְפִיקָא הוּא הִיאָף מוּצִיאִין מִיַּד הַפְּנוּחָנִין נִימָא הַמוּצִיא מִחֲבֵרוֹ עָלְיוּ הִרְאִיהּ הֵנָּה הָא גּוּפָא קוּשְׂיָא תִּיקְשִׁי לֵהּ אַהֲש"ס בְּגִטִּין דָּף כ"ה בְּמֵאֵי דְּעֵבְדִּין צְרִיכוּתָא לְהִנֵּי תִּירֵי מְיָלִי דַּר" יוֹחָנָן וְאֲמַרוּ בְּש"ס צְרִיכָה דְּאִי אֲשַׁמְעִינוּ גְּבִי שְׂדֵה הוּוּ אֲמִינָא לְחוּמְרָא דְּהִיכִי נִימָא לְחוּמְרָא וְהָא הִלְכָה רוּחוֹת הַמוּצִיא מִחֲבֵרוֹ וְכוּ' אֲבָל כְּבָר כְּתוּב רַש"י עֲלֵה דְּאֲמַרִינן לְחוּמְרָא כְּדִי לְקַיָּים מְצוֹת יוּבֵל דְּמְסַפְקָא לָן אִי יֵשׁ בְּרִירָה וְאִין צָרִיף לְחֻזּוֹר אוֹ אִין בְּרִירָה וְצָרִיף לְחֻזּוֹר בִּיּוּבֵל כְּדִי לְקַיָּים מְצוֹת יוּבֵל וְהִינּוּ שֶׁכַּתּוּב הַרְמַב"ם בְּהַלְכוֹת שְׁמִיטָה פָּרָק י"א דִּין כ' (בְּהָא דְּאֲחִין שְׁחֵלְקוּ) לֹא שְׁתַּבְטַל הַחֲלוּקָה וְכוּ' וְרוּצָה לּוֹמַר דְּמַחְלִיפִין כְּמוֹ שֶׁכַּתּוּבוּ מוֹהֲרִיק"ו וּמְרָן שֶׁם וְהִינּוּ כְּרַב אֲסִי דְּמִבְּעִיָּא לִיהּ וְלֹא כַּר"י דְּסִבְרָא לִיהּ אִין בְּרִירָה וְהַחֲלוּקָה בְּטִלָּה לְגַמְרֵי וְכוּ' וּבְרוּר דְּהַרְמַב"ם פּוֹסֵק דְּהוּי סָפֵק אִם יֵשׁ בְּרִירָה אוֹ אִין בְּרִירָה וְלָכֵן כְּתוּב דְּהוּי סָפֵק מְגוֹרְשָׁת: וְהִבִּיא מַה שֶּׁכַּתּוּב הַרְבּ ז"א בְּדָף קי"ב ע"ד דְּרַש"י וְהַר"ן חוֹלְקִים עִם הַרְמַב"ם דְּלִדְדִּיקָה הַחֲנוּמְרָא הִיא דְּהוּיָא סָפֵק מְגוֹרְשָׁת וּלְדִידְהוּ הַחֲנוּמְרָא הִיא דְּנוֹקָא לְפִסְלָה לְכַהֲנָה וְתַמָּה עַל דְּבָרֵיו וְהַכְרִיחַ שְׁגַם רַש"י וְהַר"ן סוֹבְרִים שֶׁהַחֲנוּמְרָא הִיא דְּהוּיָא סָפֵק מְגוֹרְשָׁת וְנִקְטוּ לְפִסְלָה לְכַהֲנָה אֲיִידִי דְּאֲמַר רַב וְכוּ' וְלֹא דְּנוֹקָא אֲלֵא סָפֵק מְגוֹרְשָׁת הוּיָא אֵלּוּ תוֹרָף דְּבָרֵי הַרְבּ קַרְבֵּן אֲלִיצוּר וְאֲגַב רִיקְטָאֵי לֹא פְּנִיתִי לְעֵינָן בְּכָל מַה שֶּׁהָאֲרִיף עוֹד בְּכַמָּה דְּפִים אֲחֵרִי כֵּן כִּי אִם בְּהַבְטָה בְּעֵלְמָא וְלֹא רִיאִיתִי שְׁחֻזּוֹר מְסַבְּרָתוֹ שֶׁהַרְמַב"ם סוֹבֵר דְּמַה שֶּׁאִין בְּרִירָה בְּדִאוּרֵיִתָּא הוּא רַק מִתּוֹרַת סָפֵק וּלְחוּמְרָא וְשִׁלָּא כְּדִבְרֵי מוֹהֲרַש"ל שֶׁהוּא מִתּוֹרַת וְדִאי וּבִין לְחוּמְרָא וּבִין לְקוּלָּא בְּדִאוּרֵיִתָּא אִין בְּרִירָה וּמִדְּבָרֵי הַגָּאוֹן מִתְּנָה אֲפָרִים בְּהַלְכוֹת זְכִיָּה וּמִתְּנָה סִ' א' (בַּד"ה עוֹד) נִרְאָה דְּמִשְׁמַע לִיהּ דְּכִי אֲמַרִינן בְּדִאוּרֵיִתָּא אִין בְּרִירָה הִינּוּ לְהַקֵּל נְמִי שֶׁכַּתּוּב לְהַכְרִיחַ שְׁבַנְדוֹנוֹ אִין שְׁנִיף לְבַטֵּל הַמִּתְּנָה מִשּׁוּם דְּאִין בְּרִירָה (כְּדִכְתּוּב הַרְבּ הַשּׁוֹאֵל) דְּאִם אִיתָא תִּיקְשִׁי לָן מִתְּנִיתִין דְּשׁוֹר שְׁחֻזּוֹר שְׁיָצָא מִבֵּיתִי יִהְיֶה הַקִּדְשׁ וְיָצָא לְבֵן דְּפִלְגֵי בֵּית

שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל אִם הַקֹּדֶשׁ בְּטֵעוֹת הָיָה הַקֹּדֶשׁ וְאִם יֵצֵא שְׁחֹר לְכוּלֵי עֲלָמָא הָיָה הַקֹּדֶשׁ וְלֹא אֲמַרְיִנּוּ אִין בְּרִינְהָ אֲלֵא וְדַאי יֵשׁ לְחַלְקָא וְכוּ' וְכוּ' עִי"ש וְאִי מִשְׁמַע לִיהָ דְּהָא דְּאִין בְּרִינְהָ הוּא מְשׁוּם סִפְקָא וְלַחֻמְרָא מֵאִי קִשְׁיָא לִיהָ בְּמַאי דְּבִינְצֵא שְׁחֹר הָיָה הַקֹּדֶשׁ לְכוּלֵי עֲלָמָא וְלֹא אֲמַרְיִנּוּ אִין בְּרִינְהָ הָרִי אִם נֹאמֵר אִין בְּרִינְהָ וְלֹא יֵהָא הַקֹּדֶשׁ הָיָה קוֹלָא וְאִין לַחֻמְרָא מִיְבַעְיָא לָן לְמִינְקֻט וּמְשׁוּם הֵכִי לְכוּלֵי עֲלָמָא הָיָה הַקֹּדֶשׁ אֲלֵא וְדַאי מוּכַח שְׁפוּבֵר דְּבַגְוֹנָא דְּאֲמַרְיִנּוּ אִין בְּרִינְהָ אֲפִילוּ לְהַקְלֵ אֲמַרְיִנּוּ לֵה מְשׁוּם דְּהוּא מְתוּרַת וְדַאי וְלָכוּן מוּכִיחַ שְׁפִיר שְׁיֵשׁ לְחַלְקָא וְכוּ' כֵּן נִרְאֵה לְפִינֵי רִיבְהֵטָא וְצָרִיךְ לְהַתְיַשְׁבַּב בְּזֵה אִיהִ"ש וְעֵינֵי בְּמַה שְׁהִבְאֵתִי בְּקוֹנְטְרִיס הָעֵרוֹת לְחַלְקֵי הַפְּלָלִים בְּסִי' ע"ו אוֹת ב' וּבְקוֹבֵץ תּוֹרָה מְצִיּוֹן שְׁנֵה רְבִיעִית (תֵּרַח"ו) חוּבְרַת א' סִי' ח': (וְכֵן עַל מַה שְׁפַתְבְּתִי בְּנִדְפָס שָׁם אִם בְּדָבָר שְׁיֵשׁ לּוֹ מִתִּירִין אֲמַרְיִנּוּ בְּדַרְבְּנָן אִין בְּרִינְהָ עֵינֵי בְּקוֹנְטְרִיס הָעֵרוֹת הַנֶּ"ל שָׁם בְּסִי' ע"ו): וּבְסִפְרָא אָמַר שְׁמוּאֵל (לְרַב גְּדוֹל מִשְׁאֲלוּנִיקֵי) בְּתִשְׁבוּבוֹתָיו בְּחַלְקָא חֲשׁוֹן מִשְׁפָּט סִי' ח' דָּף פ"א ע"ב וְע"ג מִיְסֻתְמִיָּה וְאֲזִיל בְּתַר סְבָרָא דְּמַאי דְּבִדְאוּרֵינְתָא אִין בְּרִינְהָ לֹא מְתוּרַת וְדַאי הוּא אֲלֵא מְשׁוּם דְּמִסְפִּיקָא הוּא אֲזִילֵנּוּ בְּדְאוּרֵינְתָא לְחֻמְרָא אֲבָל לְקוֹלָא לֹא אֲמַרְיִנּוּ בְּדְאוּרֵינְתָא אִין בְּרִינְהָ וְהַזְכִּיר שָׁם דְּבָרֵי הַגָּאוֹן בְּשֵׁעַר הַמֶּלֶךְ פֶּרֶק ג' מֵהַלְכוֹת גִּירוּשָׁין וְרָצָה לְהוֹכִיחַ דְּגַם לְקוֹלָא אֲמַרְיִנּוּ בְּדְאוּרֵינְתָא אִין בְּרִינְהָ מֵהֵיכָא דְּאֲחִין שְׁחַלְקוּ שְׁמַחְזִירִין בִּיּוֹבֵל וְכוּ' (כְּמוֹ שְׁהוֹכִיחַ רש"ל שְׁהִבְאֵתִי לְמַעְלָה וְשׁוֹב הַזְכִּיר דְּבָרָיו) וְשָׁפֵן מִשְׁמַע מְדַאֲמֵר רַב נַחְמָן בְּקִידוּשָׁין ד' מ"ב ע"ב הָאֲחִים שְׁחַלְקוּ דֵּינָם פְּלִקוּחוֹת לְעַנְיָן אוֹנָאָה פְּחוֹת מְשֻׁתוֹת וְכוּ' (אָמַר הַמַּחְבֵּר בְּעֵנִיּוֹתַי אֵינִי מִפִּיר רָאִיָּה זֶה מֵהָ עַנְיָן לְבְרִינְהָ בְּזֵה) וְכַתֵּב לְדַחוֹת דְּמְשׁוּם דְּפַתִּיךְ בְּהוּ אִיסוּרָא דְּאוּרֵינְתָא אֲזִילֵנּוּ בְּאֵר אִיסוּרָא לְחֻמְרָא וְכוּ' אֵלּוּ תִּנְרַף דְּב"ק: וְחֻקֵּי הָרַב אָמַר שְׁמוּאֵל שָׁם בְּדָף פ"א ע"א דְּעַד כָּאֵן לֹא מְצִינּוּ בְּגִמְרָא דְּאֲמַרוּ אִין בְּרִינְהָ אֲלֵא בְּאִיסוּרִין כְּגוֹן הָאֲחִין שְׁחַלְקוּ שְׁמַחְזִירִין בִּיּוֹבֵל וְכִיּוֹצֵא אֲבָל בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת בֵּין אָדָם לְחַבְרֵי לֹא מְצִינּוּ בְּגִמְרָא שְׁאֲמַרוּ בְּהֵם אִין בְּרִינְהָ וְאֵילוּ בְּדְבָרֵי הַפּוֹסְקִים אֲנִי רוֹאִים בְּכַמְּהָ מְקוּמוֹת שְׁכוּתֵבִים גַּם בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת דִּין אִין בְּרִינְהָ וְהָא מָנָא לָן וְאִי מְשׁוּם דִּילְפִינָן מְאִיסוּרָא הֵלֵא מְסוּרַת בְּדִינֵינוּ מְרַבּוּתֵינוּ אִיסוּרָא מְמוֹנָא וּמְמוֹנָא מְאִיסוּרָא לֹא יִלְפִינָן וְכַתֵּב לְחַלְקָא דְּהָא דְּלֹא יִלְפִינָן מְמוֹנָא מְאִיסוּרָא אֵינוּ אֲלֵא כְּשִׁבְּאִים לְהוֹצִיא מְמוֹן מִיַּד הַמְּנוּחָזֵק אֲבָל לְאוּקוּמֵי מְמוֹנָא בִּיד הַמְּנוּחָזֵק יִלְפִינָן וְשׁוֹב מְצֵא שְׁהַגָּאוֹן חֲכָם צְבִי סִי' כ"א כָּתֵב כֵּן וְהַעֲתִיק דְּבָרֵי קִדְשׁוֹ וְסִיִּים וְאִם כֵּן הַשְׁתָּא יִלְפִינָן שְׁפִיר לְמִימֵר אִין בְּרִינְהָ בְּכָל מִיַּדֵי דְּאִיכָּא לְמִימֵר הֵכִי לְאוּקוּמֵי מְמוֹנָא עכ"ל וְכִנְרָאָה לֹא הִיָּה בִּיד הָרַב סִפְרָא שׁו"ת הַרְשֵׁב"א ח"ב וְנִקְרָא בְּשֵׁם סִפְרָא תוֹלְדוֹת אָדָם וְלֹא רָאָה אֶת אֲשֶׁר דִּבֵּר בְּקִדְשׁוֹ בְּעַנְיָן זֶה וְגַם אֲנִי הִדַּל נֵעַר הֵייתִי גַם זָקֵנְתִי וְלֹא רָאִיתִי הַסִּפְרָא הַקִּדּוּשׁ הַזֶּה אֶף כֹּאֲשֶׁר זָכַנְתִּי ה' בְּרַחֲמֵי וְשִׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם אֵל בֵּית אָבִי וְאֵל אֶרֶץ מוֹלַדְתִּי זְכִיתִי בְּסִפְרָא הַתּוֹרָה הַזֶּה (בְּשִׁאלָה) פֶּה עִיר הַקּוֹדֶשׁ חֲבֵרוֹן תּוֹב"ב וְלִמְעַן זְכוּת אֶת הָרַבִּים אֲעֲתִיק תְּשׁוּבָתוֹ כְּכַתְּבוּ וְכַלְשׁוֹנוֹ וְיִהְיוּ הַדְּבָרִים לְזִכְרוֹן בֵּין עֵינֵי וְאֵלֶּה דְּבָרָיו בְּסִי' פ"ב: שְׁאֵלְתָּ הַמּוֹכֵר לְחַבְרֵי אֲחֵד מִשְׁרַקְעוֹתָיו סֵתֵם דְּקִימָא לָן שְׁיִתֵּן לּוֹ אֵיזָה שְׁיִרְצָה הֵיכִי קוֹנָה דְּהָא קִימָא לָן אִין בְּרִינְהָ וּמַאי שָׁנָא מֵהֵיכָא דְּצִנּוּעֵין דְּבִפְרָק הַמְּרַבֵּה דְּאֲמַרְיִנּוּ כָּל הַמְּתַלְקֵט יֵהָא הַפְּקָר וּמוּקִי לֵהָ הֵתֵם כְּמֵאֵן דְּאִית לִיהָ בְּרִינְהָ הָא לְמֵאֵן דְּלִית לִיהָ בְּרִינְהָ לֹא הָיָה הַפְּקָר: תְּשׁוּבָה יְכוּל הֵייתִי לְשִׁנּוֹת לֵה דְּהֵיכָא דְּבֵית בְּבִיתִי וְשׁוֹר בְּשׁוּרֵי רַבִּי מְאִיר הִיא דְּאִית לִיהָ בְּרִינְהָ וְאֲפֹשֶׁר דְּקִימָא לָן כְּוִתִּיָּה וְכֵן פִּסְקֵי רַבִּינוּ יִצְחָק מֵהֵיכָא דְּתִשְׁעָה טְלָאִים וְכָלֵב אֲחֵד וּבְהָא מוּקִי לֵה

רבינו יצחק למתני' דהשותפין שגדרו הנאה זה מזה דבחסר שאין בה דין חלוקה הלכה כרבי אליעזר ומשום ברירה ובריש פירק כל הגט אסיקנא דרבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון דהלוקח יין מבין הכותים אית להו ברירה בין בתולה מדעת עצמו ובין בתולה מדעת אחרים ואיני רואה שאצטרף להאריך עמה בזה לפי שמובטח אני בה שעמדת על כל דברים אלו: ומכל מקום כה דעתי נוטה דאין ברירה וכדברי שאר גדולי החכמים שפסקו פן בשל תורה ומההיא דשלהי מסכת ביצה וכדפסקו הלכה כר' הושעיא דבדרבנן יש ברירה דמשמע הא בדאורייתא אין ברירה: אבל מה שהשוויתה את הדברים בדיני הברירה והקשית מזה לזה אינו נראה פן דאין דין יש ברירה ואין ברירה אלא במה שאנו צריכין לומר הוברר הדבר שמה שהוא עכשיו כבר היה או חל מעיקרא שאלו לא נאמר הוברר הדבר אין לו קיום לפי שאנו צריכין לקדמותו לקיומו של דבר כההיא דהלוקח יין מבין הכותים שהוא מפריש לאחר ששטה ואי אין ברירה נמצא זה שותה טבלים למפרע: וכן בהרי זה גיטף מעכשיו אם מתי שאם אין ברירה שהיה ליה גט לאחר מיתה שהרי אינו גט אלא לאחר שימות וכן באומר הבעל כתוב גט לאיזו שארצה אגרש בו שאנו צריכין לעיקרו דהיינו שעת כתיבה דבעינו כתיבה לשמה וכן באחינו שחלקו שאנו צריכין לברירה למאן דאמר יורשין הוו כי היכי דנימא נדיירו בה פדדיירי בה אבהתין ויש להם דרף זה על זה ושאר הדברים פסולמות וחסולנות ואמת המים פאילו הורישו האב בשעת מיתה וכן אם בא חכם למזרח שאנו צריכים שיחול העירוב מתחילה וכן היא דר' דוסא דכל שילקטו עניים היום? הא הפקר דאם אין ברירה ולא קדם ההפקר משעת אמירה נמצאו אוכלין גזל וכן בצנועין שאומר כל המתלקט יהא מחולל על מעות אלו שאלו לא חל החלול מתחלה נמצאו אוכלין באיסור וכן פולן אבל במוכר או נותן למה אנו צריכין לברירה כל שנותן לו אחד משדותיו מחמת מכר או מחמת מתנה הרי זה קנוי לו ואפילו לא נתן עד עכשיו הרי זה קניי ואין צריך לקיים המכר והמתנה לדמעיקרא שאם אמה אומר פן בטלת משנה האומר חצי שדה אני מוכר משמנין ביניהם.

וכן בטלת האומר הרי עלי עולה שהוא חייב באחריותה ואין לה נדר אלא נדבה באומר הרי זו ואל תשיבני שאפילו במקר שייד דין ברירה שאנו צריכין לשעת המכר ממש כיצד הרי שמכר לו בקנין או בכסף או בשטר בית בבתי בתשרי ולוה במרחשון וברר ללוקח אחד משדותיו ונתן לו בכסליו ובא המלוה לגבות אותה שדה מן הלוקח ואם לא שנאמר הוברר הדבר שקדם המכר משעת הקנין או השטר הרי המלוה גובה ממנו דמ"מ לקיומו של מכר אין אנו צריכים לברירה וכמו שאמרתי וכיון דלקיומו אין צריך ברירה ונתקיים המכר באותה שדה שוב אין אנו צריכין לברירה והלאה שנעשית בין מכר לברירת השדה אינה מגרעת פח המכר: וכלל גדול אני נותן לה דלא שייד דין ברירה אלא במה שאי אפשר לגרש בו דלא נכתב לשמה אי נמי באי מתי שאם אין ברירה הנה ליה גט לאחר מיתה ומיחל ושותה שאם אין ברירה אי אפשר לו לשתות דהנה ליה טבל ואם בא למזרח שאם אין ברירה נמצא שאין פאן ערוי ואינו באפשר ללכת וכן פולן אבל בדבר שקיומו אינו תלוי בברירה כמכר וכמתנה וצדקה וקרפן בנדר בזה לא שייד דין ברירה שהרי בשעת שנתון לו ממכרו אפילו למאן דאמר אין ברירה אין מעכב דין ברירה שאפשר להתקיים בלא ברירה וכן בהרי עלי עולה וכן כל פיוצא בזה: ובעיקר הדין דבדאורייתא אין ברירה הנה הגאון שאגת אריה בסי' צ"ב פניל לן פללא רבה בהא

דְּקִימָא לֹן דְּכַל שְׁתוּלָה תְּנָאוּ בְּדָבָר שְׂאִין בְּיָדוֹ תְּלוּי בְּבִרְיָה כְּדָא מְרִינוּ בְּרִישׁ פְּרָק שְׁנֵי דְגִטִּין ד' כ"ה תוּלָה בְּדַעַת אַחֲרִים אִית לִיה בְּרִיָּה דְתַנּוּ מַה הִיא בְּאוֹתוֹן הֵימִים ר' יְהוּדָה אוֹמַר הָרִי הִיא פְּאֻשְׁת אִישׁ לְכָל דְּבִרְיָה וְלִכּי מְיִית הָוֵי גִיטָא וְכַתֵּב רש"י עַל זֶה שְׂאִין זֶה כְּשֶׁאָר תְּנָאִים שְׂאָדָם מִתְּנָה בְּגִט שְׂבִידוֹ לְקִימָם וּבְדַעַתוֹ לְקִימָם כְּשֶׁמִּתְּנָה עֲלֵיהֶם וְלְכַשְׁנִתְקִינָם הִתְנָאִי הָוֵי גִט לְמַפְרַע דְּהֵתָם לְאוֹ טַעֲמָא מִשּׁוּם בְּרִיָּה הוּא אָבֵל הֵכָא שְׂאִין בְּיָדוֹ וּבִשְׁעַת הִתְנָאִי סָפֵק הוּא אִי לְאוֹ מִשּׁוּם בְּרִיָּה לֹא הָוֵי גִט מִחַיִּים אֲלֵמָא דְּכָל שְׂאִינוֹ בְּיָדוֹ תְּלוּי בְּבִרְיָה וְעַל זֶה הָאָרִיף לְחַלְק דְּהָא דְאָמְרִינוּ דְאֵם מִתְּנָה עַל דְּבָר שְׂאִינוֹ בְּיָדוֹ אִין בְּרִיָּה בְּדָאוּרִיתָא הָנִי מִלִּי אִם צְרִיף שְׂיִנְבְּרָה הַדְּבָר לְמַפְרַע בְּזֵה תְּלוּי בְּבִרְיָה אָבֵל אִם מִתְּנָה עַל דְּבָר שְׂאִינוֹ בְּיָדוֹ שְׁתַּחוּל הַדְּבָר עַל לְהַבָּא מַעַת שְׂיִתְקִינָם הִתְנָאִי דְּבָר זֶה לֹא תְּלִי בְּבִרְיָה וּעַפ"ז יִישָׁב מַה שְׂכַתֵּב רַבִּינוּ הָרוּקַח שֶׁהֵבִיאוּ בְּהִגְהוֹת מִיְיִמוּנֵי פְּרָק שְׂשִׁי מֵהִלְכוֹת חֻמְצָן עַל אוֹתָם שְׂאוּפִין מִצּוֹת בְּיַחַד וְיֵשׁ לְחוּשׁ שְׂיִתְחַלְפוּ וְאִין אָדָם יוֹצֵא בְּמִצְוָה גְּזוּלָה שְׁטוּב לְלַמֵּד דַּעַת אֶת הָעָם לֹא מִי שְׂיִגִיעַ לִידוֹ מִצְוָה שְׂלִי הָרִי הִיא לוֹ בְּמִתְּנָה כְּדָא מְרִינוּ בְּפְרָק לִוְלָב וְעַרְבָה וּמְלַמְדִין אֶת הָעָם לֹא מִי שְׂיִגִיעַ לִוְלָבֵי בְּיָדוֹ הָרִי הוּא לוֹ בְּמִתְּנָה דְלְכָאוּרָה קִשָּׁה מַה תִּיקוּן הוּא זֶה הָא קִימָא לֹן בְּדָאוּרִיתָא אִין בְּרִיָּה אָבֵל עַל פִּי חִילוּק הַגְּזוּל נִיחָא דְהֵכָא אִם אוֹמַר כָּל שְׂמִיגִיעַ מִצְוָה שְׂלִי לִידוֹ הָרִי הִיא לוֹ בְּמִתְּנָה אִין הַכּוֹנֵה שְׂתִתְּנָה מִשְׁעָה שְׂאָמַר אֲלֵא הַכּוֹנֵה שְׂתִתְּנָה מִשְׁעָה שְׂתִבָּא לִידוֹ וְהָרִי בְּאוֹתָהּ שְׁעָה הַנּוֹבֵר הָאִישׁ שְׂבָאָה הַמִּצְוָה לִידוֹ לְכֹן לֹא תְּלִי מִיָּדֵי בְּבִרְיָה דְהָא מִשְׁעַת חִלוֹת הַמִּתְּנָה הָרִי הַנּוֹבֵר הָאִישׁ שְׂהַמִּצְוָה בָּאָה לִידוֹ וְאִף שְׁהוּא אִינוֹ יוֹדַע אִף לְאַחַר מְכָאן לְמִי בָּאָה לִידוֹ לֹא אִיכְפַת לֹן דִּיעַתוֹ אֵלּוּ תוֹרָף דְּבָרֵי הַגְּאוֹן שְׂאֵגַת אַרְיָה וְהֵבִיא רְאִיוֹת לְחִילוּק זֶה עִי"ש דב"ק: וְכַתֵּב הַגְּאוֹן מוהר"י אֵיזִיק אַבְד"ק קוֹטְנָא וּסְלָאָנִים בְּשׁו"ת עֻמָּק יְהוֹשֻׁעַ בְּדִינֵי מִצְוָה ס' ז' דְמַה שְׂהָאָרִיף הַשְּׂאֵגַת אַרְיָה לְהֵבִיא רְאִיוֹת לְזֵה לְדִידִיָּה חֲזִי דְתַלְמוּד עָרוּף הוּא בְּיָדֵינוּ בְּבָבָא קָמָא דָּף ס"ט דְּפָרִיף תַּלְמוּדָא לְרַבִּי יוֹחָנָן דְאָמַר גְּזוּל וְלֹא נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעֵלִים שְׂנִיָּהֶם אִין יְכוּלִים לְהַקְדִישׁ וְכוּ' מִדְתַּנּוּ פְּרָם רַבְעֵי וְכוּ' וְהַצְנוּעִים מְנִיחִים הַמְעוֹת וְאוֹמְרִים כָּל הַנְּלֻקֵּט מִזֵּה יְהִי מְחֻלָּל עַל מְעוֹת וְכוּ' וּמִשְׁנֵי אִימָא כָּל הַמְתַּלְקֵט פִּירוּשׁ לְאַחַר שְׂמִתְלֻקֵּט הָרִי הוּא מְחֻלָּל לְמַפְרַע וּפְרִיף וְהָא ר"י לִית לִיה בְּרִיָּה מִשְׁמַע לְהֵדְיָא דְאִי הִנּוּ אָמְרִינוּ כָּל הַנְּלֻקֵּט לֹא תְּלִי מִיָּדֵי בְּבִרְיָה מִשּׁוּם שְׂאִין הַחִילוּל חַל עַד אַחַר שְׂנֻלְקֵט וְהָרִי בְּאוֹתָהּ שְׁעָה הַנּוֹבֵר וְהֵבִיא מַה שְׂכַתְּבוּ הַתּוֹסְפוֹת שֵׁם דָּאָף כְּשֶׁאוֹמַר כָּל הַנְּלֻקֵּט צְרִיף לֹא מִן בְּשַׁחֲרִית וְכוּ' וְשָׁקִיל וְטָרִי בְּזֵה וְגַם לִישָׁב קוֹשְׁיַת הַרְמָב"ן עַל הַרְמָב"ם בְּהִלְכוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי פְּרָק תְּשִׁיעֵי דִין ז' שֶׁהֵבִיא הִיא דְהַצְנוּעִים וְכוּ' וְהַרְמָב"ן לֹא מְצָא מְקוֹר לְהִיא דְצְנוּעִין אֲלֵיבָא דְהִלְכְתָא וְהוּא כְּתִב לִישָׁב דְּבָרֵי הַרְמָב"ן וְהָאָרִיף בְּזֵה וּמַעֲנִין לְעַנְיָן וְחִזַּר לְאוֹתוֹ עַנְיָן (הַחִילוּק שְׁל הַשְּׂאֵגַת אַרְיָה) וְכַתֵּב בְּדָף ל"ו ע"ד שְׂלְכָאוּרָה מִמַּה שְׂהַקְשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּעִירוּבֵין ד' ל"ז ע"ב ד"ה אֲלֵא מַעַתָּה הָיוּ לְפָנָיו שְׁנֵי רִימּוּנִים מוֹכַח דְלִית לְהוּ הָאִי סְבָרָא לְחַלְקֵלְעַנְיָן בְּרִיָּה בֵּין אִם תַּחוּל לְמַפְרַע לְאֵם תַּחוּל אַחַר כְּףָּ שְׂאֵם כֹּן מֵאִי קִשְׂיָא לְהוּ הָרִי אֲפֻשָׁר דְקוֹשְׁיַת הַגְּמָרָא אִם אָמַר לְאַחַר שְׂיָרְדוּ גְּשָׁמִים הִינּוּ שְׂתַחוּל הַתְּרוּמָה אַחַר שְׂיָרְדוּ הַגְּשָׁמִים דְכִינּוּ דְתְּלִי בְּלְאַחַר כְּףָּ לֹא תְּלִי בְּבִרְיָה וְלִזֵּה כְּתִב לִישָׁב דְהַתּוֹסְפוֹת סוֹבְרִים דְעַל פְּרָחִין מִיָּרִי בְּאוֹמַר שְׂתַחוּל הַתְּרוּמָה מַעֲכָשְׁוֹ וְכוּ' (הָאָרִיף לְבָאָר שְׂמוֹנְכָרַח לֹא מִן) וְאִם כֹּן אִין סְתִירָה מִדְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת וְכַלְלִיָּה דְרַב שְׂאֵגַת אַרְיָה שְׂרִיר וּבְרִיר וְהוּא עֵינְקָר וְכַלְל גְּדוּל בְּתוֹרָה שׁוּב שְׂקִיל וְטָרִי

בדף ל"ח (בד"ה ואע"פ) בראיות השאגת אריה והאריה בבאיור הדברים ובסוף הסימן העלה דע"כ לומר בהא דכתב רבינו הרוקח ללמד את העם לומר כל מי שיגיע לידו מצה שלי הרי היא לו במתנה אינו אלא מטעם דלמפאן ולהבא יש ברירה אלו תנורף דב"ק עי"ש ובמה שפליפל בכל זה מר ברירה ידידי הגאון אבד"ק ריגא יצ"ו בדברים צודקים ישירים ומתוקים.

ולפי הנראה דברי הגאונים הנ"ל יש להם סעד וסיוע שיש בו ממש מדברי גדולי המורים הרשב"א בספר תולדות אדם סי' פ"ב הביא דבריו הגאון מחנה אפרים בהלכות זכיה ומתנה סי' א' (ד"ה עוד פתב) ותנורף דבריו הוא שהביא בשם הרב השואל א המתנה שבנדונו משום שלא היה מבונר חלק הנותן (שהיה לו שותפות עם אחרים) ואין אדם מקנה דבר שאינו מבונר ועל זה פתב ולדעתי אין נראה פן דאם איתא להאי מילתא תיקשי לן מתניתין דשור שחור שיצא מביתי יהא הקדש ויצא לכן דפליגי בית שמאי ובית הלל אם הקדש טעות הוי הקדש או לא אבל משום חשש ברירה לא מוטו פה ולכולי עלמא אם יצא שחור הרי זה הקדש ולא אמרינו אין ברירה ועל פרחין צריכין אנו לומר כדכתב הרשב"א בס' תולדות אדם סי' פ"ב דכי אמרינו לברירה היינו דוקא במידי דלית ליה קיום אם לא שנאמר יש ברירה והונברר הדבר למפרע דאם לא פן אשתכח דאכל טבל מעיקרו אבל במוכר או מקדיש מידי מנכסיו שאינו מסויים כל שבינר אחר פה אחד מהם הרי הוא קנוי ומקדש ואין אנו צריכים לקיום המקח לדמעיקרא וכיון דלקיום המקח אין אנו צריכים לברירה שהרי מהשתא מתקיים שוב אין אנו צריכים לברירה וכן דקדקתי על דבריו נקוט מיהא דרב גובריניא אמרה דגבי גותן ומקדיש דבר שאינו מסויים לא שייך לברירה ומה שפתבו קצת מהראשונים דאין אדם מקנה דבר שאינו מסויים לא משום חשש ברירה נגעו פה תדע וכו' וכו' אלו תנורף דב"ק הרי מתבאר מדברי הרשב"א דלתא דברירה אינה אלא בדבר שאין לו קיום אם לא שנאמר על למפרע והיינו פדאסברא לו הגאון שאגת אריה דכל שאין אנו צריכים להברירה על למפרע אלא בבירור דלאחר פה סגי כמו באומר כל מי שיגיע מצה שלי בידו וכו' ליפא דררא דברירה ומנהגי: וכן היא דעת הריטב"א בחידושו לעירובין ד' ל"ו (בד"ה שם אמר רבא) שכתב כבר פירשתי במסכת גטין ובשאר מקומות וכלל דנקטינו מינה שאין דין ברירה אלא בדבר שהוא תלוי וראוי לחול ולהתברר על אחד משני דברים או על זה או על זה ועומד להתברר בסוף אבל עכשיו לא נתברר ולכשייתברר יש לנו צורך לדון אותו בירור למפרע פאילו נתברר מעכשיו וכדאמרינו התם דכולי שמעתין גבי עירוב שנתברר קודם העירוב למחר וצריף לדון בו למפרע פאילו נתברר בבין השמשות אבל כל שאין צריף להתברר למפרע אין פאן דין ברירה גם כל שאין ספקו מתברר בסוף באחד משני דברים אלא שהוא מוטל על דבר אחד לבדו אלא שהוא ספק אם יהיה או לא יהיה אין פאן דין ברירה עכ"ל והביא דבריו הרב מקנה אברהם באות ע' הרי שכתב מפנורש דכל שאין אנו צריכים לדון על למפרע אין בו דין ברירה: ומקרוב השגתי ספר יקר ילקוט הגרשוני לדידי הגאון אבד"ק מ' לודאש יצ"ו וראיתי בחלק א' ד' ט"ז סוף ע"ב מה שכתב בשם ס' נתיבות המשפט בדין ברירה וכנראה שדבריו מתאימים לדברי השאגת אריה ועמק יהושע הנז"ל ולפי שספר התורה הזה לא נתפשט במקומות אלו הגני מעתיק דב"ק ככתבו וכלשונו וזהו ברירה פתב בספר נתיבות המשפט להגאון

מליסא סי' ס"א סק"ג ונ"ל דלא שייך סברא דאין ברירה רק בדבר דבשעה שהוברר הדבר אי אפשר שיתפס בו הקנן ואנו צריכים לומר הוברר הדבר למפרע בשעת קנן אז אמרינו אין ברירה כמו בע"מ שירצה אבא דא"א לתפיסת קידושין בשעה שירצה אבא דאי ע"מ לאו כמעכשיו דמי הרי לא נגמרו הקידושין עד שירצה האב והרי אז כבר פלה ביאתו והוי כמו קידושה בשטר לאחר שלשים ונקרע השטר דמבאר בקידושין דאינה מקודשת ואז אנו צריכים לומר ברירה דהיינו דהוי פאילו הוברר הדבר בשעת קנן בזה אמרינו דאין ברירה בדאורייתא וכו' גבי מה היא באותן הימים דהבירור לא הוי רק אחר שמינות דאז אינו בר גירושין ואנו צריכים לומר הוברר הדבר למפרע וכו' שוחט פסח על מי שיעלה ראשון דבשעת בירור כבר נשחט ואי אפשר להמנות עליו וכו' על סלע שמתעלה בידי מהפס מייירי שרוצה לאכול הפירות תיכף דבשעת בירור כבר נאכלו הפירות ואי אפשר בחילול וכו' לאיזה שארצה אגרש בו או לאיזה שתצא בפתח בשעה שהוברר כבר נכתב הגט ואין זה לשמה ואנו צריכים לברירה שהפתיכה תהיה בשעתו לשמה וכו' כל שילקטו עניים יתנה הפקר דלאחר שילקטו אין ביזו להפקיר כדאייתא התם וכו' כל הנה מתניתין ומתניתא דמיימי בכל הסוגיות דברירה מייירי ככי האי גוונא אבל אם בשעה שהוברר הדבר ראוי לחול הקנן אפילו אם אמר מעכשיו מהני הקנן פינון שיקול להקנות שיהיה הקנן חל לכשיבנר כדכתב מהרי"ט בחשן משפט סי' כ"ג גופיה יכול להקנות גם כן שיהיה הקנן חל מעכשיו כמו בדבר שלא בא לעולם לרבי מאיר דסבירא ליה אדם מקנה דבר שלא בא לעולם יכול להקנות גם כן במעכשיו כדכתבו התוספות ביבמות צ"ג.

וזה שפיר פסק הרא"ש דיקול לשעבד עצמו לכל מי שמוציא השטר אף מעכשיו פינון דיקול לשעבד עצמו לכשיבנר, אף מעכשיו מהני וכדכתבנא עכ"ל ועיין בזה עוד כמה סברות וכללים בדין ברירה בים של שלמה בדיני ברירה ובשער המלך הלכות גירושין ובספר עמק המלך על הרמב"ם חיבר קונטרס גדול על זה והנה מצד הדין היה ראוי לי המלקט להביאם בכאן אף דעו נא רבותי כי אי אפשר לפורטם פי רבים הם על כן יהיו נא בעיניכם פאלו הייתי פורטם עכ"ל והרי הוא מסכים לדברי הגאונים הנז"ל: שוב מצאתי ראיתי להגאון חתן סופר שכתב בענין זה בזה קל"ב ע"א (ד"ה והנה) ונ"ל המוהרי"ט בחלק ח"מ סי' נ"ג העלה בזה דבר חדש דלא שייך לברירה אלא במה שצריכין לומר למפרע כגון בשני לוגין דרוצה לשנות עכשיו ועל פרחין צריכין לומר דשני לוגין שפירש אחר כך פאילו הפריש עכשיו מה שאין כן כשאין אנו צריכין לומר למפרע והוא מבנר בשעתה בשעת חלו' הענין אין אנו צריכין לברירה כלל כולי עלמא מודו דמהני אף דבשעתא בשעת הדיבור אינו מבנר ואתי שפיר גבי לולב דתנן בריש פרק לולב וערבה דהיו נוהגים לומר כל מי שיגיע לולבי לידו הרי הוא לו במתנה דבשעה שיקחנו לצאת בו יהיה מבנר ואין אנו צריכין לומר בירור למפרע כלל וכן בשאול (שהוקשה לו מהא דאמר שאול אשר יפה את גליות יעשרנו המלך וכו' דהא אין ברירה) דאמר מי שיפנו וכו' התם לא היה קנן אלא שליחות ומצד שליחות נתחייב המשלם ליתן לשלוחו מה שאמר לו וזה החיוב מתחיל בעת גמר השליחות ואז מבנר מי הוא הגומר השליחות ובשעת חלות החיוב הרי מבנר והיא סברא נכונה מאד וכבר קדמו למוהרי"ט הרבנינו שמשון פרק ה' דמעשר שני גבי כל הנלקט וגם התוספות בבא קמא מ"ט פתבו

כּוֹן דְּכִיּוֹן דְּאִין צְרִיכִין לְמַפְרַע לֹא צְרִיף לְבְרִירָה וְכוּן מְצֵאתִי בְּסִפְרֵי תוֹלְדוֹת אָדָם לְהֶרְמֵב"ן בְּסִי" פ"ב וְכוּ' וּבָאוֹת י"ג פְּתַב שְׁהִנְתִּיבוֹת הַמְשַׁפֵּט פְּתַב גְּדוּלָה מִזּוּ לְפִי דְבָרֵי מוֹהֲרֵי"ט הַנִּזְ"ל וְהַבְּאֵנוּ שְׁפֹן דַּעַת הַרְבֵּה רֵאשׁוֹנִים דְּכָכִי הָאִי גְּוֹנָא לֹא שְׁיִיף בְּרִירָה דְּחַל אַז בְּשַׁעְתָּה וְאִין אָנוּ צְרִיכִים לְמַפְרַע וְהַעֲלָה הִנְתִּיבוֹת הַמְשַׁפֵּט בְּסִי" ס"א סְעִיף קָטָן ג' דְּכִמוּ דְּלִרְבִי מְאִיר דְּסוּבָר אד"ם דְּבִשְׁלַבֵּל"ע פְּתַבוּ הַתּוֹסְפוֹת בִּיבְמוֹת צ"ג דָּאָם אוֹמֵר מְעַכְשָׁיו חַל מִיַּד כִּיּוֹן שְׁיִכּוֹל לְחוּל כְּשִׁיבָא בְּעוֹלָם כֹּן נָמִי בְּדְבָרִים אֵלּוּ שְׁאִין אָנוּ צְרִיכִים לְמַפְרַע וְחַל אַחַר כֹּף אָם אוֹמֵר מְעַכְשָׁיו חַל מִיַּד וְלֹא אֶמְרִינוּן אִין בְּרִירָה אֵלּא בְּמָה שְׁלֵא יִתְפֹּס קִנְיָן אַחַר כֹּף אֲבָל כִּיּוֹן שְׁתַּפֵּס אַחַר כֹּף עַל יְדֵי מְעַכְשָׁיו חַל מִיַּד וְיֵשׁ לְהַשִּׁיב עַל דְּבָרֵינוּ מְסוּפָה ד' מ"א לְמַחַר בְּאִין לְבֵית הַפְּנִסָּת וְכִלְאֲחַד מִפִּיר אֵת שְׁלוֹ וְבְרִישׁ לְוִלְבַּ וְעַרְבָה בְּהַר הַבֵּית הָיוּ נוֹהֲגִין לֹמֵר כֹּל מִי שְׁיִגִיעַ לְוִלְבֵי לִידוֹ יְהֵא לּוֹ בְּמַתְנָה וְאֶמְרוּ בִּירוּשְׁלָמִי בַּפ' לְוִלְבַּ הַגְּזוּל עַל זֶה דְּתַלִּי בְּבְרִירָה כְּמוֹ כֹּל הַמַּתְלַקֵּט וּפְיִרְשׁוּ קְדוּשׁ זְקִנֵי ז"ל הַכְּנֻנָה אָף עַל גַּב דְּחַל בְּשַׁעְתָּה וְלֹא צְרִיף בְּזֶה לְמַפְרַע מְכָל מְקוֹם הַקִּנְיָן בְּשַׁבַּת אֲסוּר בְּאֶפְשָׁר בְּלֹא זֶה עַל כֹּן הָיָה כֹּל אֲחַד מִפִּיר אֵת שְׁנוֹ בְּגַבּוּלִין דְּהִיָּה אֶפְשָׁר בְּהִכִּי וְלֹא דְמִי לְהַר הַבֵּית דְּהִיּוּ רֹבֵב יִשְׂרָאֵל וְאִי אֶפְשָׁר לְהַפִּיר אֵלּא דְאַפְתִּי קֶשֶׁה יֵאמֵר בְּעַרְבַּ שַׁבַּת כֹּל מִי שְׁיִגִיעַ וְלִבֵּי מַחַר בְּיָדוֹ יְהֵא לּוֹ בְּמַתְנָה אֵלּא דְזֶה כִּיּוֹן שְׁצְרִיף לְמַפְרַע מְעַרְבַּ שַׁבַּת שְׁיִיכָה בְּבְרִירָה וְזֶה פְּנִינַת הִירוּשְׁלָמִי כֹן פִּירְשׁ שְׁם קְדוּשׁ זְקִנֵי בְּרָמְזוּ מְעַט וְלִפִּי דְבָרֵי נְתִיבוֹת הַמְשַׁפֵּט הַנִּזְ"ל אֶפְתִּי לְמָה צְרִיף שְׁיִפִּיר אֵת שְׁלוֹ יֵאמֵר בְּעַרְבַּ שַׁבַּת כֹּל מִי שְׁיִגִיעַ לְוִלְבֵי לִידוֹ יְהֵא לּוֹ בְּמַתְנָה מְעַכְשָׁיו וְחַל מִיַּד כִּיּוֹן דְּאַפְשָׁר לְמַחַר כִּיּוֹן דְּאִין אָנוּ צְרִיכִין לְבְרִירָה שְׁהִירֵי נְתַפֵּס בּוֹ קִנְיָן לְשַׁעְתָּה וְדוֹחֵק לֹמֵר דְּכִיּוֹן דְּאֲסוּר לְקִנּוּת בְּשַׁבַּת בְּאֶפְשָׁר זֶה מְקַרִּי לֹא נְתַפֵּס בּוֹ קִנְיָן לְמַחַר דְּהֵא בְּלֹא אֶפְשָׁר מוֹתֵר בְּמְקוֹם מְצֻנָה: עוֹד פְּתַב הֶרֶב חֲתָן סוּפֵר בָּאוֹת ט"ז וְהֵנָּה אָם גַּם הֶרְאָנוּ לְדַעַת דְּדִין זֶה שֶׁל מוֹהֲרֵי"ט הִיא סְבֵרַת רַבִּים מְהֵרָאשׁוֹנִים וְיֵשׁ לָהּ סְמִיךְ גַּם בִּירוּשְׁלָמִי כְּאֶשֶׁר בִּיאֲרֻנוּהָ בְּאַרְנוֹכָה עכ"ז לֹא סְבֵרָא מוֹסְכָמַת הִיא מְכָל הֵרָאשׁוֹנִים וּמְצִינּוּ לְגְדוּל בְּרֵאשׁוֹנִים הֶרְשֵׁב"א שְׁחוּלֵק וְסְבִירָא לִיָּה דְגַם בְּדְבָר שְׁאִין אָנוּ צְרִיכִים לֹמֵר לְמַפְרַע כִּיּוֹן דְּבִשַׁעָה שְׁאוּמֵר אִינוּ מְבוֹרֵר וְתַלְיָא בְּבְרִירָה אִינוּ חַל כֹּלֵל שְׁפַתְבַּ גַּבִּי אִשָּׁה שְׁעִשְׂתָּה שְׁלִיחַ שְׁמִי שְׁיִמְסוֹר לּוֹ בְּעֵלְהָ גַט יְהֵא שְׁלּוּחָה וְכַתְבַּ דְּלֹא מְהַנִּי מִשּׁוּם דְּאִין בְּרִירָה אָף עַל גַּב דְּלֹא נַעֲשֶׂה שְׁלּוּחָה אֵלּא בְּשַׁעַת קַבְּלַת הַגַּט וְאִזּוּ הוּא מְבוֹרֵר וְטַעֲמוֹ דְּמִי אִיכָּא מִיַּד דְּהַשְׁתָּא לֹא חַל וְאַחַר כֹּף יְהֵא חַל וְכַתְבַּ הַקְּצוֹת הַחֲשׁוֹן בְּסִי" הַנִּזְ"ל דְּסְבֵרוּ לְהוּ לְאִינְיָהּ פּוֹסְקִים גַּם גַּבִּי דְּבָר שְׁלֵא בָּא לְעוֹלָם כְּשִׁיבָא בְּעוֹלָם חַל כְּדַעַת הַמְּרַדְכֵי אֲבָל הֶרְשֵׁב"א לֹא סְבִירָא לִיָּה כֹן אוֹ לְפִי מָה שְׁפַתְבַּ הַפְּסוּף מְשַׁנָּה בְּדַעַת הֶרְמֵב"ם ז"ל גַּבִּי לְאַחַר שְׁיִחְלוּץ לָהּ בְּמַתְנָה דְּכָל מָה שְׁחַל עכ"פ לְשַׁעְתָּה בְּסַפְקָ לֹא הָיוּ דְּבָר שְׁלֵא בָּא לְעוֹלָם אָם כֹּן לְמֵאן דְּאֵמֵר אִין בְּרִירָה סְפָקָא מִיָּהָ הָיוּ לְשַׁעְתָּה וְלֹא הָיוּ אַחַר כֹּף דְּבָר שְׁלֵא בָּא לְעוֹלָם אֲבָל הֶרְשֵׁב"א לִית לִיָּה כֹל הַנֶּהָרְסָר וְסוּבָר דְּאִינוּ חַל וְצְרִיף לְהַתְיַשְׁבַּ לְדַעַתוֹ ז"ל מְכָל הַנֶּהָרְסָר מְקוֹמוֹת שְׁהַקְשָׁה הַמְרִי"ט מְהָא דְּכָל מִי שְׁיִגִיעַ לְוִלְבֵי לִידוֹ וּמְהָא דְּשִׁאוּל אֶשֶׁר יָכֹה יַעֲשֶׂרְנוּ הַמְּלָךְ וְהָא דְּהַמְבַּשְׁרָנִי וְהַקְּצוֹת הַחֲשׁוֹן הַעֲלָה בְּזֶה כִּיּוֹן דְּאֵמֵר כֹּל מִי שְׁיִעֲשֶׂה לֹא הָיוּ בְּכִלְלֵי בְּרִירָה דְּהִירֵי הוּא עֲשֶׂה שְׁלִיחַ לְכָל הָעוֹלָם וְאִינוּ מְבַר אֲחַד מִהֶן וְדְמִי לְעוֹשֶׂה ב' שְׁלּוּחִים וְקָדָם אֲחַד וְעֲשֶׂה שְׁלּוּחוֹתוֹ דְּלֹא שְׁיִיף לְבְרִירָה כֹּלֵל עכ"ל הֶרֶב חֲתָן סוּפֵר וּמָה שְׁפַתְבַּ שְׁצְרִיף לְהַתְיַשְׁבַּ מָה יַעֲנֶה הֶרְשֵׁב"א לְהוֹכֵחַ שְׁהוֹכִיחַ הֶרֶב מוֹהֲרֵי"ט מְכַמָּה מְקוֹמוֹת וְכוּ' אוֹמֵר אֲנִי שְׁיִוְתֵר צְרִיף יִשׁוּב סְתִירַת דְּבָרֵי הֶרְשֵׁב"א עֲצָמוֹ

שְׁהָרִי בְּסִפְרוֹ תוֹלְדוֹת אָדָם סִי פ"ב פֶּתַח כְּסִבְרַת הָרַב מוֹהֲרִימ"ט כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּשֵׁמוֹ הָרַב
מִחְנֵה אַפְרַיִם וְהַבְּאִתִּי דְבָרָיו לְמַעְלָה (בד"ה וּלְפִי הַנְּרָאָה) וְגַם בְּחֶתֶן סוֹפֵר כָּתַב כֵּן בְּשֵׁם
סֵפֶר תוֹלְדוֹת אָדָם סִי פ"ב אֶלָּא שְׁיִיחְסוּ לְהַרְמַב"ן וּמִפְּנֵי זֶה לֹא הִקְוָשָׁה לוֹ דְבָרָיו אֶהְדְּדִי
אִף בְּאַמַּת מֶרֶן חִיד"א בְּשֵׁם הַגְּדוֹלִים כָּתַב שֶׁהוּא לְהַרְשֵׁב"א וְאִם כֵּן צָרִיךְ עֵיוֹן לִינְשֵׁב
סְתִימַת דב"ק וְאִין סֵפֶר הַתּוֹרָה הִנֵּה מְצוּי אֶצְלִי וְגַם מֵה שֶׁכָּתַב בְּשֵׁמוֹ גְּבִי אִשָּׁה שֶׁעֲשָׂתָה
שְׁלִיחַ וְכוּ' לֹא יִדְעָתִי אֵיךְ מְקוּם דב"ק כִּי לֹא הִרְאָה מְקוּמוֹ וְכַנְרָאָה נִכּוֹן לְתַפְּסֵם בְּדַעְתּוֹ
כְּסִבְרַתוֹ שֶׁבְּסֵפֶר תוֹלְדוֹת אָדָם שֶׁהִיא מְסַכְמַת לְדַעַת הַגְּדוֹלִים הַנּוֹז"ל (וְדַע שֶׁכָּל מֵה שֶׁכָּתוּב
מִן ד"ה וּבְעֵיקַר הַדִּין וְכוּ' עַד כָּאן הִנֵּה כָּתוּב אֶצְלִי מִכְּבָר וְלֹא הִנֵּה אֲזַי בְּיַד סֵפֶר תוֹלְדוֹת
אָדָם וּכְשֶׁהֲשִׁגְתִּיו כְּתַבְתִּי דב"ק לְמַעְלָה אַחַר ד"ה וְחָקֵר הָרַב אָמַר שְׁמוּאֵל וְכוּ' כִּי שָׁם
בֵּיתוֹ): סִימָן מַד בֵּי נִשְׂאָה פִירֵשׁ"י בְּמַסְכַּת שֶׁבֶת ד' כ"ג ע"ב ד"ה דְּבִי נִשְׂאָה דְּהֵינּוּ אָבִיו
וְאִית דְּאֶמְרֵי חֲמִיּוֹ מִתְבָּאָר מִדְּבָרֵי הַתּוֹסְפּוֹת שֶׁם דְּנִקְטִי כְּפִירוּשׁ רֵאשׁוֹן דְּהֵינּוּ אָבִיו וְכַתַּב
בְּהִגְהוֹת הַגָּאוֹן מוֹהֲר"י עֶמְרִין שֶׁם דְּבָסוֹף פֶּרֶק אֵין צָדִין ד' כ"ט ע"ב גְּבִי דְּבֵיתָהּ דְּרַב
אִשִּׁי נִהְלָא קִמְחָא אַגְבֵּה דְּפִתּוּרָא מוֹכַח כְּפִירוּשׁ הַתּוֹסְפּוֹת וּפִירוּשׁ רֵאשׁוֹן שֶׁל רִש"י
וּבִיבְמוֹת ד' ח"ן ע"ב וּבְרִישׁ פֶּרֶק שְׁבִיעִי שֶׁם ד' ס"ו ע"א מִתְבָּאָר לְהַדְיָא דְּבִי נִשְׂאָה הוּא
הָאֵב גַּם יְדִידֵי הַגָּאוֹן מְלִיאָדִי יצ"ו בְּסֵפֶר פָּרָם חֲמַד ח"א ד' ז' רִישׁ ע"ג כָּתַב דְּהִכִּי מוֹכַח
מִעֲוֹבָדָא דְּדְּבֵיתָהּ דר' אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שֶׁמְעוֹן בְּבָבָא מְצִיעָא ד' פ"ד ע"ב דְּאֶמְרַדָּא אֲזַלָּא
לְבִי נִשְׂאָה וְהֵינּוּ שֶׁהִלְכָה לְבֵית אָבִיהָ: סִימָן מֵה בֵּין בֵּין כִּי תַנִּי בְּלִשׁוֹן בֵּין אֵין לוֹמֵר זֹ
וְאֵין צָרִיךְ לוֹמֵר זֹ כֵּן כָּתְבוּ רַבְנֵי הָאֲחֵרוֹנִים בְּשֵׁם הַגְּהוֹת דְּרִישָׁה בִּיּו"ד סִי כ"ד בְּדִינֵי
הַגְּרָמָה וְאֵין הַדֵּל כְּתַבְתִּי בְּנִדְפָס בְּרִישׁ מַעְרְכָה זֹ דְּנִמְצָא בְּכַמְּהָ מְקוּמוֹת לְשׁוֹן זֶה וְהוּא
בְּדֶרֶךְ זֹ וְאֵין צָרִיךְ לוֹמֵר זֹ שֶׁמְלַכְד הָאֲרַבְעָה מְקוּמוֹת שֶׁהִבִּיאֻ רַבְנֵי הָאֲחֵרוֹנִים וְהֵם
בְּמַסְכַּת רֵאשׁ הַשְּׁנָה דָּף ל"ג וּבְכַתְּנֻבוֹת דָּף פ"ב ע"א וּבְכִיצָה דָּף י"ד וּבְרִישׁ מַסְכַּת הוֹרֵיּוֹת
שֶׁהַנְּפִרָם הָרַב מִשֶּׁק בֵּיתִי בְּמַעְרְכָה זֹ אוֹת צ"א ע"ש שֶׁמְבַנְיָר שִׁיתָכֵן לְמִיתְנֵי בֵּין בֵּין
בְּדֶרֶךְ זֹ וְאֵין צָרִיךְ לוֹמֵר זֹ הִנֵּה הַבְּאִתִּי (א) מִתְנִיתִין דְּמַעֲשָׂרוֹת פֶּרֶק ד' מְשָׁנָה ד' בֵּין עַל
הַחֲמִין בֵּין עַל הַצּוֹנֵן (ב) בְּרִכּוֹת ד' נ' ע"א בֵּין שְׁאֲמַר בְּרַכּוֹ וְכוּ' (ג) פִּיאָה פֶּרֶק ח' מְשָׁנָה ב'
בֵּין חֵי בֵּין מְבוֹשָׁל (ד) תְּרוּמוֹת פֶּרֶק ז' מְשָׁנָה ג' בֵּין גְּדוֹלִים בֵּין קְטַנִּים (ה) שֶׁבֶת ד' מ"ה
ע"ב בֵּין נִיטְלַת בֵּינָד אַחַת וְכוּ' (ו) שָׁם ד' פ"ד ע"א בֵּין מְדָרְסוֹ וְכוּ' (ז) שָׁם ד' צ"א ע"ב בֵּין
שְׁחִזֵר וְהוֹצִיאָן בֵּין שֶׁהוֹצִיאָן אַחַר פְּטוֹר וּפְשָׁטָה מְשַׁמַּע דְּהוּא בְּדֶרֶךְ זֹ וְאֵין צָרִיךְ לוֹמֵר זֹ
אֶלָּא שֶׁהָרַב הוֹן עֲשִׂיר שָׁם גְּדַחֵק לִינְשֵׁב וּלְפִרְשָׁה בְּדֶרֶךְ לֹא זֹ אִף זֹ מִשּׁוּם דְּקִשְׁיִתְנִיָּה
הִכִּי תַנִּי תַנָּא בְּדֶרֶךְ זֹ וְאֵין צָרִיךְ לוֹמֵר זֹ (ח) שָׁם ד' צ"ד ע"א בֵּין חֵיין בֵּין שְׁחוּטִין (ט)
שָׁם ד' קנ"ה ע"א בֵּין דְּקָה בֵּין גָּסָה (י) מְגִילָה ד' ה' ע"א בֵּין בְּזַמְנוֹ בֵּין שְׁלָא בְּזַמְנוֹ (יא)
בְּמוֹת רִישׁ פֶּרֶק ז' ד' ס"ו ע"א בֵּין גְּכִסִּי מְלוֹג בֵּין גְּכִסִּי צֶאן בְּרִזְלֵי (יב) קִידּוּשֵׁין ד' מ"ד
ע"א בֵּין מְדַעַת עֲצָמָה וְכוּ' (יג) כְּרִיתוֹת ד' ח' סוֹף ע"א ר' אֶלְיָעָזָר אוֹמֵר בֵּין עַל הַנּוֹדָאֵי וְכוּ'
(יד) פָּרָה פֶּרֶק י"ב מְשָׁנָה ד' בֵּין מַחְלוֹן שֶׁל יַחֲדֵי בֵּין מַחְלוֹן שֶׁל רַבִּים: נִעְתָּה רְאִיתִי לִידִידֵי
הַרְה"ג אַבְד"ק טְרָאָבְלוֹס יצ"ו בְּסִפְרוֹ הִיקָר לֵב שׁוֹמַע בְּמַעְרְכָה זֹ אוֹת ב' אִף הוּא הִנֵּה
מִתְכַּוֵּן לְהַבִּיא כַּמְּהָ מְקוּמוֹת בְּש"ס שְׁנִמְצָא לְשׁוֹן זֶה וְהוּא בְּדֶרֶךְ זֹ וְאֵין צָרִיךְ לוֹמֵר זֹ
וְאֵלוֹ הֵן (א) בְּרִכּוֹת ד' נ' בֵּין שְׁאֲמַר בְּרַכּוֹ בֵּין שְׁאֲמַר נְבָרָה וּמְסִיק דְּנְבָרָה עֲדִיף וְאִם כֵּן זֹ
וְאֵין צָרִיךְ לוֹמֵר זֹ קְתַנִּי וְאִף שֶׁהַתּוֹסְפּוֹת כָּתְבוּ דְּלָאוּ דְּנִקָּא עֲדִיף אֶלָּא כִּי הַדְּדִי נִינְהוּ מְכָל
מְקוּם הָאֵ אֶמְרִינָן שְׁטוּב לוֹמֵר נְבָרָה שְׁלָא יוֹצִיא עֲצָמוֹ מִן הַכְּלָל וְאוּלָם הַגִּירָסָא בְּהַרִי"ף

והרא"ש בהיפך ב) בפרק הרוואה ד' ס' ע"א דקאמר בין פה ובין פה צריף לבריה וכפי פירוש רש"י ורבינו עובדיה זו ואין צריף לומר זו קתני ג) בפרק פל כתבי ד' ק"כ ע"א קתני עושין מחיצה בכל הכלים בין מלאים בין ריקנים ד) בפרק ר' אליעזר דמילה ד' קל"ד ע"ב מרחיצין את הקטן בין לפני המילה בין לאחר המילה ה) שם בין בסמין שהוחמו בשבת בין שהוחמו בע"ש בין הרחצת גופו בין הרחצת מילה שכל אלו צריף לפרש דזו ואין צריף לומר זו קתני ואי הכי ליפא למימר דבבין בין לא אמרינו זו ואין צריף לומר זו פינו דמוכח בש"ס בדוכתי טובא בהיפך ואדרבא ראיתי עתה בחידושי הגאון הרש"ש לברכות דף נו"ן ע"א בין שאמר ברכו וכו' (זו אחת מן ההלכות שהבאתי אני הדל בנדפס וגם הרב לב שומע הביאה) שכתב בשם הסמ"ע בס"י ע"ב סק"ז דכי קתני בלשון בין בין הדרה הוא למיתני הפשוט באחרונה עי"ש והיינו זו ואין צריף לומר זו אלא דלדעת הענייה לא אמר הרב הסמ"ע כלל זה אלא על לשון מרן בש"ע וכתבתי פן בשמו בקונטרס כללי הפוסקים בכללי מרן הש"ע בס"י י"ג אות ז עי"ש מה שכתבתי בס"ד ולא אמר הרב הסמ"ע על בין בין שבש"ס והרי במסכת נדה פרק קמא ד' י"ב ע"א אמרינו בין ערה בין ישנה בענין בדיקה ועוד שם תנו רבנן חמרין ופועלין וכו' בין ישנות בין ערות והיינו לא זו אף זו ועיין בחידושי הרש"ש למסכת פסחים ד' ח"ן ע"ב.

בין בחול בין בשבת דאזיל לשיטתיה דכלליה דרב הסמ"ע הוא על בין בין האמור בש"ס והקשה משם על דברי הסמ"ע ולי הדל נראה פמו שכתבתי שדברי הרב הסמ"ע הם על לשון מרן בש"ע וראיתי לידדי הגאון מליאדי יצ"ו ובספרו הבהיר פרום חמד ח"א דף ח' ע"ד בחידושי לפסחים דף ח"ן דנראה דסבר וקביל מה שכתב הרש"ש דכלליה דרב הסמ"ע הוא על לשון הש"ס גם פן מדלא ערער עליו בזה עי"ש וכתב שם שלא ראה הרש"ש מה שכתב באור חדש שם ואינו מצוי אצלי להבין מה שרומז הרב יצ"ו וכתבתי אני ההדיוט בנדפס שם דנראה לי בכונת כלל זה דבלשון בין בין דהוא הפל כדבור אחד לא קפדינו אם הוא בלשון זו ואין צריף לומר זו אף דבעלמא דחיקא לן למימר זו ואין צריף לומר זו כי הדרה הנכון הוא למיתני בדרה לא זו אף זו אבל בלישנא דבין בין ליפא קפידא ועתה ראיתי להגאון הרש"ש בחידושי לישבת בפרק מי שהחשיף דף קנ"ה אמתניתין מתירין פקיעי עמיר וכו' בין דקה בין גסה שכתב דמוכח משם דבלשון בין בין אין להקפיד בסדר הדברים בדרה לא זו אף זו או בדרה זו ואין צריף לומר זו עיין שם: סימן מו בתי כנסיות ובתי מדרשות בלשון זה נאמר בדברי רבותינו הקדושים.

ויש מערערים מהמשפילים החדשים שאומרים שהוא נגד חקי הדקדוק ויפה השיב על זה חכם אחד יחיה גם ברוך יהיה בקובץ שלישי מהפסגה היו"ל ע"י ידידי הגאון אבד"ק ווילקי יצ"ו במאמר מליץ יושר שבגומר 33 ומשום חבת הקדש לפרסם צדקת הקדמונים לקדושים אשר בארץ אעתיק פה דברי המאמר הנ"ל ל"ל למען תת מושג נכון לנמקרי לב מן המתחכמים בעתותינו לבל ימהרו להוציא משפט מעקל לנגוע בקדש לדבר סרה על קדמונינו אבות העולם טרם יתבוננו.

כאשר שמענו דבת רבים להקת רגנים באהליהם לאמר כי קדמונינו אנשי כנה"ג מיסדי התפלות לא ידעו חקי תיבת עבר וסגנונה פהלקתה פי נמצא להם שיסדו תוך תפלותיהם בתי כנסיות ובתי מדרשות אשר לא בדת.

כי מחקי הלשון פשיבא סימן הרבים על שם מרָבב יבא רק על השם הראשון ולא על השני כמו אנשי חיל. אנשי חסד.

שאין אומרים אנשי חסדים. ולכן אין ראוי לדעתם רק לומר לנכון בתי פנסיה בתי מדרש והביטו אחרי ספר "אמון פדגוג" להסופר המדקדק "מאפו" אשר גם הוא החליט שם 55 שכל המשנה ממטבע זו שפת עלגים לו.

אל המתחכמים האלה באנו לפקוח עיניהם ולכרות להם און כי גם האיש מאפו שגה ברואה בזה נרבים מן השמות המרָבבים יבאו בשני סימני הרבים כמו שרי מסים (שמות א') שרי אלפים שרי מאות (שם י"ח) דברי ריבות (דברים י"ז) בתי פלאים (ישעיה מ"ב) חרשי צירים (שם מ"ה) וכן עוד רבים פמותם הלא המה תנו עדיהם פי שמות מרָבבים בלשון עברי יכולים לבא גם בשני סימני רבים ונצדק קדש חיים ברוח מלמד ודפח"ח: סימן מז בל תשחית מה שאסור לאבד ולקלקל שום דבר אם אסור מן התורה מקרא דלא תשחית את עצה וכו' או אינו מן התורה אלא קציצת אילן פתבתי בנדפס באות טו"ב שהוא מחלוקת והארכת קצת עיי"ש ובמה שפתבתי שם שגראה מדברי הרמב"ם בששי מהלכות מלכים דין יו"ד שהוא מדרבנן ועיין באור לי סי' פ"ו (ד"ה ומה שגריא) כען משוינא אנפשין הדרנא ומשמעות לשונו לדידי חזי דסבירא ליה דהפל נכלל בלאו דלא תשחית שבהלכה ח' פתב אין קוצצין אילני מאכל וכו' שגאמר לא תשחית וכו' ושוב פדין יו"ד ולא האילנות בלבד אלא כל המשבר פלים וקורע בגדים והורס בגנן וסותם מעיין ומאבד מאכלות דרף השחתה עובר בלא תשחית ואינו לוקה אלא מפת מרדות מדבריהם עכ"ל ונהרי הוא פמבואר שפוננתו לכלול כל דבר בהלאו דלא תשחית שאם לא פן לא הנה לו לכתוב ולא האילנות בלבד אלא וכו' שלשון זה מורה שכולל את פולם בחדא מחתא ואם אינם שנים פף הנה נכון לכתוב כל המשבר פלים וכו' עובר בלא תשחית וכו' שפסיגנון לשון זה היינו יכולים לפרש דמשבר פלים וכו' דינם חלוק מקציצת אילן דהוא מן התורה ואלו מדרבנן ועובר בלא תשחית פלומר מדרבנן שפצינו במקומות רבו מספר לשון עובר בלאו עובר בל"ת עובר בעשה בדברי שאינם אלא בדרף אסמכתא וכמו שרשמתי בשדי חמד בחלק הפללים במערכת העין אות ס"ד בס"ד אבל מה שפלל את אלו בכלל האילנות מוכח ודאי שפוננתו להשוותם באיכות האיסור שיהפל הוא מן התורה (ומה שאינו לוקה מן התורה על אלה יתבאר להלן בס"ד): ונראה שפן דעת מרן בכסף משנה בדין ח' שעל מה שפתב הרמב"ם ולא במצור בלבד אלא בכל מקום כל הקוצץ אילן מאכל דרף השחתה לוקה מראה מקום הוא סוגיא דפרק החובל דקלא דטעין קבא וכו' וסיים ואמרינו נמי בקידושין רב הונא קרע שיראי באפיה בריה וכו' והא עבר משום בל תשחית ובשפת ד' קכ"ט פריף והא עבר משום בל תשחית אלמא דשלא במצור נמי איפא לאו דבל תשחית עכ"ל ורבינו יחיאל באסאן הובאו דבריו בהגהות משנה למלך שם פתב שאחד מגדולי האחרונים הקשה על מרן דמאי ראיה מייתי מהנהו לומר דשלא במצור איפא בל תשחית דהא הנהו ודאי בל תשחית מדרבנן הוא דגורו בכל דבר אף שאינו אילן תדע שרבינו עצמו פתב לקמן ולא האילנות בלבד אלא כל המשבר פלים עובר בכל תשחית ואינו לוקה אלא מדבריהם א"כ הרב דקא מהדר למילף אילנות שלא במצור אין ראיתו ראיה פלל ותירץ בדוחק דכונת הרב לומר דאילו לא הנה אסור מן התורה אלא אילנות ובמצור לא היו אוסרים חכמים שאר דברים שאינן

אילנות וְשָׁלֵא בְּמִצּוֹר דְּהִנֵּה לִיה פְּעִין גְּזִירָה לְגִזְרָה עכ"ל ובמחילת תורתו הִרְמָה אוֹמֵר אֲנִי עֲלוּבָה עֵיפָה שְׁנַחְתוּמָה מְעִיד עֲלֶיהָ שְׁבָאָמַת הוּא דוֹחֵק לְהַעֲמִים כְּנֻגָה זֹו בְּדַבְרֵי מֶרֶן וּמְשֻׁמְעוֹת לְשׁוֹנוֹ הוּא דְּכָל דְּכָר נְכַלְל בְּלָאוּ דְּלֵא תִשְׁחִית וְהַפֵּל אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה וּמָה שֶׁהִכְרִיחוֹ לְהַגְדוֹל הֵהוּא לֹוֹמֵר שְׁשָׂאֵר דְּבָרִים אֵינָם אֲסוּרִים אֲלֵא מְדַרְבְּנֵן מְלִשׁוֹן הֶרֶמְב"ם שְׁבָדִין יו"ד לְפִי הַנְּרָאָה הָא גְרָמָא לִיה לְמַר לְפִי שְׁלֵא רָאָה דְּבָרֵי רַבִּינוּ הַחִינּוּף בְּזֵה וְאָבִיא דְּבָרֵי לְהֵלֵן אִיה"ש וְעֵינֵיהָ תַחֲזִינָה דְּאִין הִכְרַח שֶׁהוּא מְדַרְבְּנֵן מְדַאֲבֵנוּ לֹוֹקָה אֲלֵא מִפְּת מְרָדוֹת וְשִׁפִּיר נוֹכַל לֹוֹמֵר דְּמֶרֶן פְּסָף מְשָׁנָה מְשֻׁמְעָה לִיה בְּדַעַת הֶרֶמְב"ם שְׁגָם שְׂאָר דְּבָרִים אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה לְהַשְׁחִיתָם: וְכֵן הוּא מְשֻׁמְעוֹת לְשׁוֹן רַבִּינוּ בְּסִפְרָה הַמְּצוֹת (לֵא תַעֲשֶׂה) מְצוּה ז"ן ו"ל שֶׁהִזְהִירָנוּ מִהַשְׁחִית הָאֵילָנוֹת כְּשֶׁנֶּצֶן עַל עִיר כְּדִי לְהַצִּיר לְאִנְשֵׁיהָ וּלְהַכְאִיב לְבָם וְהוּא אוֹמְרוֹ יִתְעַלֶּה לֹא תִשְׁחִית אֵת עֵצָה וְכֵן כָּל הַפְּסָד נִכְנָס תַּחַת לָאוּ זֵה כְּגוֹן מִי שִׁישְׁרוּף בְּגָד לְרִיק אוֹ יִשְׁבֹּר כְּלִי גַם כֵּן עוֹבֵר מְשׁוּם לֹא תִשְׁחִית וְלֹוֹקָה וְאָמַר אֲזַהֲרֶתְיָהּ מִהֵכָא כִּי מְמַנּוּ תֹאכֵל וְאִתּוֹ לֹא תִכְרוֹת עכ"ל הֵרִי שְׁפַתְבָּ שְׁכָל מִיִן הַפְּסָד נְכַלְל בְּלָאוּ זֵה גַם מִתְבָּאָר כֵּן מְלִשׁוֹן רַבִּינוּ הַחִינּוּף בְּפִרְשֵׁת שׁוֹפְטִים מְצוּה תַק"ט ו"ל שְׁנַמְנַעְנוּ מִלְכָרוֹת הָאֵילָנוֹת וְכֹו' וְעַל זֵה נֶאֱמַר לֹא תִשְׁחִית אֵת עֵצָה וְכֹו' וְאִתּוֹ לֹא תִכְרוֹת וְכֹו' כֵּן נִכְנָס תַּחַת זֵה הֵלָאוּ שְׁלֵא לַעֲשׂוֹת שׁוּם הַפְּסָד כְּגוֹן לְשִׁרוּף אוֹ לְקַרוֹעַ בְּגָד אוֹ לְשַׁבֵּר כְּלִי לְבַטְלָה וְכָל עֲגִינִים אֵלֶּה וְכָל כִּינּוּצָא בָּם שִׁיְהִיָּה בְּהֵם הַשְׁחָתָה וְאָמְרוּ תָמִיד בְּגִמְרָא וְהָא קָא עָבַר מְשׁוּם בַּל תִּשְׁחִית עכ"ל הֵרִי שְׁפַתְבָּ שְׁנַכְנָס תַּחַת זֵה הֵלָאוּ גַם שְׁרִיפַת בְּגָד וּשְׁבִירַת כְּלִי וְכִינּוּצָא וּבִיאָר שֶׁם הַטַּעַם שְׂאִינוּ לֹוֹקָה עַל שְׂאָר דְּבָרִים אֲלֵא מִפְּת מְרָדוֹת ו"ל וּמְכָל מְקוֹם אִין מְלַקִּין אֲלֵא בְּקוּצֵי אֵילָנֵי מְאָכֵל שְׁמִפּוֹרֵשׁ בְּכַתוּב אֲבָל בְּשָׂאֵר הַשְׁחָתוֹת מִכֵּין אוֹתוֹ מִפְּת מְרָדוֹת עכ"ל הֵנָּה רֹוֹאָה שִׁישְׁנוּ בְּנוֹתָן טַעַם לְשַׁבַּח עַל מָה שְׂאִינוּ לֹוֹקָה עַל שְׂאָר דְּבָרִים וְהֵינּוּ לְפִי שְׂאִינוּ מְפּוֹרֵשׁ בְּכַתוּב וּמְדַהֲנֵצְרָה לֹוֹמֵר שְׂאִינוּ לֹוֹקָה עַל שְׂאָר דְּבָרִים וְהֵינּוּ לְפִי שְׂאִינוּ מְפּוֹרֵשִׁים בְּכַתוּב כְּמוֹ אֵילָנוֹת מוֹכַח גַּם כֵּן שְׁסוּבֵר דְּאִסּוּר הַשְׁחָתָה בְּהֵם הוּא מִן הַתּוֹרָה שְׂאֵם לֹא כֵּן מִהֵכָא תִּיתִי בְּהוּ מְלַקוֹת שֶׁל תּוֹרָה וְיִדְעֵתִי שִׁישׁ בְּיַד הַדּוֹחָה לֹוֹמֵר דְּהָא גּוּפָא קְאָמַר שְׂאִינוּ לֹוֹקָה עֲלֵיהֶם לְפִי שְׂאִינָם אֲלֵא מְדַרְבְּנֵן אִין דַּעֲתִי נוֹחָה בְּזֵה אֲלֵא מְשֻׁמְעוֹת לְשׁוֹנוֹ הוּא שֶׁהַפֵּל הוּא בְּכָלֵל הֵלָאוּ אֲלֵא דְּאֵילָנוֹת שְׁמִפּוֹרֵשׁ בְּכַתוּב לֹוֹקָה עֲלֵיהֶם אֲבָל שְׂאָר כָּל דְּכָר אִף שֶׁהֵם נְכַלְלִים בְּהֵלָאוּ כֵּינּוּ שְׂאִינָם מְפּוֹרֵשִׁים בְּכַתוּב אִין לֹוֹקִין עֲלֵיהֶן: וְקִצַּת נְרָאָה כֵּן מְלִשׁוֹן הַסֵּמ"ג לְאִוִּין רַכ"ט שְׂאֵחַר שְׁפַתְבָּ כָּל דִּינֵי הַשְׁחָתָה הָאֵילָן סִיִּים וּמְכָאן לְמַדְנֵוּ אִסּוּר הַשְׁחָתָה בְּכָל דְּכָר דְּהָא בְּקַדוּשֵׁין ד' ל"ב וּבְשֻׁבַת ד' קכ"ט וּבִיבְמוֹת ד' מ"ד אֲמַרִּינוּ וְהָא קָא עָבַר מְשׁוּם בַּל תִּשְׁחִית וְכֹו' מְשֻׁמְעָה שְׁכַנּוֹתוֹ לֹוֹמֵר דִּישׁ לְנוּ לְיַמּוֹד גְּמוּר מְזָה גַם לְכָל דְּכָר וְעֵצָה דְּכַתִּיב בְּקָרָא לָאוּ דְּנִקְאֵנוּ"ל הִרָא"ם בִּירָאִים ס' רצ"ז כְּתִיב לֹא תִשְׁחִית אֵת עֵצָה וְכֹו' וְתִנְיָא אִין לִי אֲלֵא גְרַזֵּן מִנִּין לְרַבּוֹת כָּל דְּכָר תְּלַמּוֹד לֹוֹמֵר לֹא תִשְׁחִית וּמְזָה לְמַדְנֵוּ שְׁלֵא לְהַשְׁחִית וּלְהַפְסִיד כָּל דְּכָר כְּדֹאמְרִינוּ רַבָּה קִרְעַ מְאִנְיָה בְּאִפְיָה בְּרִיָּה וְכֹו' וְאִקְשִׁינוּ וְהָא קְעָבַר מְשׁוּם בַּל תִּשְׁחִית וּמְזָה לְמַדְנֵוּ דְּלֵא תִשְׁחִית אֵת עֵצָה לָאוּ דְּנִקְאֵנוּ וְהוּא הַדִּין לְכָל דְּכָר דְּאִיכָא הַפְּסָד שֶׁהַפְּסָדוֹ מְרוּבָה מְשֻׁכְרוֹ וְכֹו' וְכָל הַמְּשֻׁחִית עוֹבֵר בְּשֵׁנֵי לְאִוִּין לֹא תִשְׁחִית וְלֹא תִכְרוֹת עכ"ל הֵרִי שְׁפַתְבָּ מְפּוֹרֵשׁ דְּמָה שְׁכַתוּב בַּתּוֹרָה עֵצָה לָאוּ דְּנִקְאֵנוּ דְּהוּא הַדִּין לְכָל דְּכָר וְכֹו' וְזֹו הִיא כְּנֻגַת הַסֵּמ"ג גַּם כֵּן: וְרִאִיתִי לְהַגָּאוֹן מְנַחַת חִינּוּף עַל דְּבָרֵי רַבִּינוּ הַחִינּוּף הַנֵּ"ל שְׁכַתְבֵּן ו"ל וְהִנֵּה עַל אֵילָן מְאָכֵל לֹוֹקָה וְעַל שְׂאָר דְּבָרִים אִין לֹוֹקִין וְנְרָאָה דְּעַל הֵלָאוּ עוֹבְרִים רַק דְּאִין לֹוֹקִין

כִּינּוּן דְּאִינוּ מְפֹרֵשׁ בְּקִרְאָה רַק אֵילֵּן מְאָכֵל וְכֹן נִרְאֶה מְדַבְּרֵי הַר"מ וְכו' וְעֵינֵינוּ בְּמִש"ל (מְשֻׁנָּה לְמַלְלָה) נִרְאֶה שְׁשָׂאָר דְּבָרִים הֵם מְדַרְבְּנֵנוּ עַכ"ל פְּנִירְאָה שְׂמֵמָה שְׂסֹבֵר בְּתַחֲלָה שְׁגַם לְשָׂאָר דְּבָרִים אֵיפָא אִיסוּר תּוֹרָה (פְּאִשְׁר מוֹרִים דְּבָרֵינוּ הַנ"ל) חֲזַר בּוּ מִפְּנֵי מְרֵאִית עֵינֵינוּ אֲשֶׁר רָאָה מַה שְׁהוּבָא בְּמִשְׁנָה לְמַלְלָה וְלְדַעְתֵּי הַעֲנִיָּה אֵינוּ לוֹ לְחֲזוֹר מִסְּבָרְתוֹ אַחֲרֵי שְׂמֵה שְׁהַכְרִיחוּ לְהֵרֵב מוֹהַר"י בְּאֶסְאֵן (בְּשֵׁם הַגְּדוֹל) נִסְתַּר עַל פִּי דְּבָרֵינוּ רַבֵּינוּ בְּעַל הַחֲנִינוּף כִּנּוּ"ל וְאֵם כֵּן שְׁפִיר יֵשׁ לוֹמֵר שְׁמֶרֶן כְּסָף מְשֻׁנָּה סוֹבֵר שְׁכָל דְּבָר אִסוּר מִן הַתּוֹרָה לְהַשְׁחִית וְשְׁפִיר אֵינִי רְאִיָּה מְסוּגִיאוֹת הַנ"ל וְכֹן רְאִיתִי לְהֵרֵב מְרֵאָה הַנּוֹגֵה עַל דְּבָרֵי הַרְמַב"ם בְּהַלְכוֹת מְלָכִים הַנ"ל שְׁכַתְבֵּנוּ דְּמָה שְׁכַתְבֵּנוּ רַבֵּינוּ עַל שְׂאָר דְּבָרִים דְּלוֹקָה מִכַּת מְרָדוֹת לְאוֹ לְמִמְרָא דְּבִשְׂאָר דְּבָרִים הוּא אִיסוּר דְּרַבְּנָנוּ לֹא אִף דְּכָל דְּבָר נִכְנָס בְּלֹא דְלֹא תִשְׁחִית מְדֹאֹרֵינִי מְכָל מְקוֹם לֹא לְקִי עַל שְׂאָר דְּבָרִים שְׂאִינֵם מְפֹרֵשִׁים בְּתוֹרָה וְכִמוֹ שְׁכַתְבֵּנוּ הֵרֵב הַחֲנִינוּף בְּעֵשֶׂה תַקֵּ"ט וְכו' וּמִזֶּה עֵמֵד מִתְמִיָּה עַל הֵרֵב תּוֹרַת חַיִּים בְּחִידוּשֵׁינוּ לְמַסְכַּת ע"ז שְׁכַתְבֵּנוּ דְּבַל תִּשְׁחִית מְדֹאֹרֵינִי הוּא בְּאֵילָנוֹת בְּלִבְד וּבִשְׂאָר דְּבָרִים אֵינוּ אֵלָא אִיסוּר דְּרַבְּנָנוּ כְּמוֹ שְׁכַתְבֵּנוּ הַרְמַב"ם בְּהַלְכוֹת מְלָכִים וְכו' דְּזֶה אֵינוּ אֵלָא דַּעַת הַרְמַב"ם הִיא דְּגַם שְׂאָר דְּבָרִים אִיסוּר לְאֵבֵד מִן הַתּוֹרָה וְכו' עֵי"ש וְתַמִּיָּה לִי עַל הֵרֵב שְׁלֹא הִבִּיט עֵינֵינוּ בְּדַבְּרֵי הֵרֵב מוֹהַר"י בְּאֶסְאֵן שְׁהוּבָא בְּמִשְׁנָה לְמַלְלָה בְּאוֹתוֹ פֶּרֶק בְּאוֹתוֹ מְקוֹם שְׁכַתְבֵּנוּ בְּפִשְׁטוֹת שְׂאִינוּ אֵלָא מְדַרְבְּנֵנוּ וּמִיַּחַס כֵּן גַּם בְּדַעַת מְרֵן הַכְּסָף מְשֻׁנָּה וְהִיָּה לוֹ לְהֵרֵב מְרֵאָה הַנּוֹגֵה לְתַמּוּהָ עָלֵינוּ כְּמוֹ שְׁתַּמָּה עַל הֵרֵב תּוֹרַת חַיִּים.

וְמַה שְׁהַקְשָׁה הֵרֵב מְרֵאָה הַנּוֹגֵה דְּדַבְּרֵי הַרְמַב"ם סְתָרֵי דִּידִיָּה אִידִיָּה דְּבִסְפָר הֵיךְ כַּתְבֵּנוּ דְּעַל שְׂאָר דְּבָרִים אֵינוּ לוֹקָה אֵלָא מְרָדוֹת וְאֵילֵנוּ בְּסְפָר הַמְצֻוֹת כַּתְבֵּנוּ וְלוֹקָה וּמִשְׁמַע דְּהוּא מְלָקוֹת מְשֻׁשׁ וְרִצָּה לוֹמֵר דְּכִנּוּתוֹ דְּלוֹקָה מְרָדוֹת שְׁגַם עַל מַכַּת מְרָדוֹת מְצִינוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת לְשׁוֹן לוֹקָה וְחֲזַר בּוּ לְפִי שְׁמֶרֶן הַבֵּית יוֹסֵף בְּסִי' רצ"ז (בִּי"ד) כַּתְבֵּנוּ שְׂאִינוּ דְרָף הַרְמַב"ם לְהוֹצִיא מִכַּת מְרָדוֹת בְּלִשׁוֹן לוֹקָה וְכו' וְשָׁקִיל וְטָרִי בְּזֶה עֵי"ש הִנֵּה לְדַעְתֵּי הַעֲנִיָּה נִרְאֶה שְׂאִי אֵם הִיָּה דְרָף הַרְמַב"ם לְכַתּוֹב לוֹקָה עַל דְּבָר שְׁחִיבֵנוּ מִכַּת מְרָדוֹת מְכָל מְקוֹם כָּאֵן שְׁלֹא כַּתְבֵּנוּ הַעֲנוּשׁ לְקוֹצֵץ אֵילֵנוּ בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ רַק שְׂאֵחַר שְׁפָרַט כָּל הַדְּבָרִים (כְּלוֹמֵר אֵילָנוֹת וּשְׂאָר דְּבָרִים) כַּתְבֵּנוּ וְלוֹקָה רְחוֹק לְפָרֵשׁ מְלָה אַחַת לְשִׁתִּי כְּפִנּוֹת לוֹמֵר דְּעַל אֵילָנוֹת לוֹקָה כְּמִשְׁמַעוֹתוֹ מְלָקוֹת אַרְבָּעִים וְעַל שְׂאָר דְּבָר לוֹקָה מִכַּת מְרָדוֹת וְלִכּוֹן מַה שְׁעָלָה בְּדַעַת הֵרֵב אֵינוּ מִן הַיָּשׁוּב לְמֵאִי דְקָמֵן אֵלָא הָאֵמֶת שִׁזּוֹ אַחַת מִן הַהַלְכוֹת שְׁחֲזַר רַבֵּינוּ בְּסְפָר הֵיךְ מִמָּה שְׁכַתְבֵּנוּ בְּסְפָר הַמְצֻוֹת וְכֹן רְאִיתִי בְּסְפָר סְדֵר הַמְצֻוֹת לְהֵרֵב מוֹהַר"ר יַעֲקֹב יוֹסֵף קְאֵלִינְבֵרְגֵי בְּסִי' תר"ד ד' ס"ג ע"ב שְׂאֵחַר שְׁהַעֲתִיק לְשׁוֹן רַבֵּינוּ בְּסְפָר הַמְצֻוֹת (שְׁכַתְבֵּנוּ וְלוֹקָה) כַּתְבֵּנוּ אֲבָל בְּחִבּוּרוֹ כַּתְבֵּנוּ שְׁעַל שְׂאָר דְּבָרִים הוּא רַק מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים (מִכַּת מְרָדוֹת) וּכְבָר הַתְּנַצֵּל הַרְמַב"ם בְּתִשְׁבּוּבוֹתָיו שְׂאִינוּ לְתַפּוֹס עָלֵינוּ מְסְפָר הַמְצֻוֹת לְחִבּוּרוֹ הַגְּדוֹל בְּמָה שְׁנוֹגֵעַ רַק לְעַנְיָן דִּין שְׁכָל מְגִמַת חִבּוּר סְפָר הַמְצֻוֹת הִיא לְבָאָר מְגִנֵּן הַמְצֻוֹת אֲבָל לֹא הַדִּינִים עֵי"ש בְּסְדֵר הַמְצֻוֹת הַנ"ל בְּדָף י"ב (ד"ה וַיַּעַן שְׁנֵה) וּבְהַגְהוֹת הַגְּאוֹן מוֹהַר"ץ הִירֵשׁ חֵיוֹת לְבָבָא קְמָא ד' צ"א ע"ב הַקְשָׁה לוֹ סְתִירַת דְּבָרֵינוּ הַרְמַב"ם כְּמוֹ שְׁהַקְשָׁה הֵרֵב מְרֵאָה הַנּוֹגֵה וְכַתְבֵּנוּ אֵם לֹא שְׁנִדְחוּק דְּלוֹקָה דְּנִקְט בְּסְפָר הַמְצֻוֹת מִכַּת מְרָדוֹת הוּא וְהִבִּיא שְׁהַרְמַב"ם בְּפִירוּשׁ הַמְשֻׁנָּה רִישׁ מְסַכַּת שְׁכַתְבֵּנוּ כַּתְבֵּנוּ שְׁהַמּוֹצִיא מְרָשׁוֹת הַרְבִּים לְפָרְמִלִית בְּמִזִּיד חֲטִיב מְלָקוֹת וְהִיָּנוּ וְדֹאֵי מִכַּת מְרָדוֹת עֵי"ש וּכְבָר כַּתְבֵּנוּ שְׂאִינוּ נִכּוֹן לְפָרֵשׁ כֵּן בְּדַבְּרֵי הַרְמַב"ם שְׁלִפְנֵינוּ וְעֵי"ש בְּהַגְהוֹת הַנ"ל שְׂצִינֵנוּ בְּשִׁתִּיקָה לְמַה שְׁכַתְבֵּנוּ

בהגהת משנה למלך הנ"ל וכנראה שסובר גם הוא פן בדעת הרמב"ם ואין נראה פן לדעת הענייה: ותמיה לי על מה שכתב רבין חסידא בארעא דרבנן במערכת הצד"י אות תקל"ו בשם הרב מוהר"י ערוף לייחס בדעת המרדכי שסובר דבל תשחית בשאר דברים הוא מדרבנן כמ"ש (כמו שכתב) הרמב"ם בפ' ו' מהלכות מלכים וכו' עי"ש דמשמעו לשון זה הוא שהרמב"ם פתב להדיא שאיסור זה בשאר דברים הוא מדרבנן ועינינו הרואות דליתגהו להגי מילי בהרמב"ם דרק על העונש הוא דקאמר דלוקה מפת מרדות ואין מזה הכרח שסובר שעיקר האיסור הוא מדרבנן מדאינו לוקה מלקות ממש כמו שכתבתי למעלה על פי דברי הרב החינוך וכן יש לתמוה על רבין חסידא גופיה בקהלת יעקב במערכת הקו"ף בתוספת דרבנן שהביא מה שכתב הרב פנסת הגדולה בשם סמ"ג דאין בקריעה משום בל תשחית דאמי מצנה דקריעה ודחי ליה והקשה על זה דהרמב"ן והר"ן כתבו דקריעה על המת היא מדרבנן ואם פן הא קנימא לן דאין פח ביד חכמים לעקור דבר תורה בקום עשה וכתב ונ"ל שוב זכיתי ומצאתי בהר"ם פ"ק ו' מהלכות מלכים דאיסור לאו דבל תשחית מן התורה אינו אלא בהשחתת אילנות אבל המשבר כלים וקורע בגדים הוי מדרבנן ע"כ עכ"ל סגנון לשונו מורה פאילו מעתיק דברי הרמב"ם שכתב פן בפירוש דמשבר כלים וכו' הוי מדרבנן וכאמת לא נמצא פן בדברי הרמב"ם וממה שכתב שהעונש הוא מפת מרדות אין הכרח שעיקר איסורו הוא בדרבנן כמו שכתבתי למעלה: ותו קשה דהו לוי יהי כדבריו שהרמב"ם סובר דהשחתת שאר דברים אינו אסור אלא מדרבנן מכל מקום דעת התוספות ודאי היא שהשחתת כל דבר הוא אסור מן התורה כמו שכתב הוא עצמו בארעא דרבנן אות של"ו על פי דברי התוספות שבבבא מציעא ד' ל"ב ואם פן תיקשי ליה לדידהו היכי תקון רבנן קריעה על מת ונלא אין פח בידם לבטל דבר מן התורה אלא בשב ואל תעשה וקריעה קום עשה היא ודוחק לומר שסובר הרב בדעת התוספות דקריעה על מת היא מצנה מן התורה דהא מהיכא תיתי להמציא פלוגתא ביני רבנן ואתא והיכא רמיזא קריעה באורייתא והנה אמת פי לא פניתי עתה לעיין בעיקר דין קריעה למת אם היא מן התורה ובשדי חמד במערכת הקו"ף אות ס' כתבתי מזה זמן רב דיש שכתבו שדעת הראב"ד שהיא מדאורייתא ואם פן לא נפלא לומר שפן היא דעת התוספות אף שם כתבתי בשם הרב בית חדש בורה דעה ריש סי' ש"מ שדעת התוספות במועד קטן ד' כ"ד ע"א שהיא רק מדרבנן ואם פן מסתמא ודאי אין לנו להמציא סתירה בדברי התוספות לומר דבבבא מציעא סוברים שהיא מן התורה (וצריך לעיין היטב בכל אשר רשמתי שם ואיה"ש אשובה אראה איה"ב) ואם פן תיחדר קושית הרב לפי סברת התוספות.

לכן לדידי חנה משום יתובי דעתא דאף אי נימא דמן התורה אסור להשחית כל דבר כמו שפן היא באמת דעת התוספות ושאר רבנותא הנז"ל מכל מקום ודאי דאינו אסור מן התורה אלא פשעושה דרף השחתה פיזוע וכל שעושה משום איזה צורך לא מקרי השחתה ואם פן הקורע על מתו שמצנות חכמים עליו והוא עושה לקנים שפיר גזירתם אין זה דרף השחתה כלל וחכמים יכולים לתמן זאת פיון שפשיקרע יעשה פדי לקנים מצנות חכמים אין בזה חשש משום השחתה כלל והרי במשבר כלים וקורע בגדים פדי להטיל אימה בביתו יש מן הראשונים שנראה מדבריהם דמה שאמרו בגמרא דמותר פדי למירמא אימתא אאינשי ביתיה הוא אף לעשות פן בבגדים וכלים שלמים שיש בהם

משום השחתה בכל זאת מותר פנין שאין פונתו להשחית ואף לדעת הסוברים שלא התירו בגמרא לעשות השחתה ולא בכלים ובגדים שלמים מפל מקום לא אסרו בשלמים אלא פשעושה פן מדעתו ורצונו שלא על פי מצות חכמים דאי בעי לא עביד אבל מי שעושה פן פדי לקיים מצות חכמים פולי עלמא מודו דאין בזה שום נידנוד איסור השחתהפלל פן נראה נכון לדעתי הענייה ליישב קושיות הרב ובנדפס באות טו"ב פתבתי שיהיה נראה לי להוכיח מדברי הרא"ש בפירושו למסכת מדות פרק קמא ומשנה ב' שסובר דאיסור השחתת שאר דברים הוא מדרבנן ממה שכתב גבי מאי דתנן ניקר שהוא ישן חובטו במקל ורשות היה בידו לשרוף את פסותו וכו' דליכא משום בל תשחית דהפקר ב"ד הפקר והא תינח אם איסור זה הוא מדרבנן נאמר דהם אמרו והם אמרו אבל אם הוא איסור תורה לא היה להם להתיר משום הפקר ב"ד והנה סגי שייפקירו פסותו וכל מי שרוצה ליטול יבא ויטול ולא להשחית לשרוף את הפסות אם איתא שהוא איסור מן התורה וכתבתי שראיתי להרב תפארת ישראל שם שנגזש גם הוא במתניתין דהא איכא בל תשחית וכתב דכיון שעושין פן משום קנס הוי פאילו עושים לצורך אדם דליכא משום בל תשחית ולפי זה אין הכרח דסובר הרא"ש דהוא מדרבנן עיי"ש וכמו כן יש לומר בקריעה דכיון שנגראה לחכמים לתקן קריעה על מת כל המקיים דבריהם הרי הוא פעושה דבר מה לצרכו דליכא בל תשחית ואיך שיהיה על כל פנים מה שכתב הרב בשם הרמב"ם דהשחתת שאר דברים (חוץ מאילנות) הוא איסור דרבנן דבריו תמוהים במחילת פבוד קדושותו: וכן יש לתמוה על הגאון נודע ביהודה בתניינא חלק יורה דעה סי' יו"ד שהמציא מחלוקת זו בין התוספות והרמב"ם דהתוספות בכבא מצייעא ד' ל"ב ד"ה מדברי סוברים דבל תשחית בשאר דברים נמי הוא מן התורה כמו צער בעלי חיים למאן דאמר דאורייתא והרמב"ם בהלכות מלקים הנ"ל סובר דרק בקציצת אילן הוא מן התורה אבל בשאר דברים הוא מדרבנן ואנכי לא ידעתי היכי משמע ליה הכי מדברי רבינו דמדכתב דאינו לוקה עליהם אלא מפת מרדות אין ראיה לזה כמו שכתבתי למעלה ואומר אני שאם היה רואה הגאון דברי רבינו שפספס המצות ודברי רבינו החינוך הנז"ל לא היה ממציא מחלוקת זו ואף הוא סבר שגם הרמב"ם קאי פשיטת התוספות דכבא מצייעא דהוי מדאורייתא וכן יש לתמוה על הרב חיי אדם בהלכות ציצית פלל י"א אות ל"ב שכתב בשם הרמב"ם בהלכות מלקים הנ"ל דהשחתת שאר דברים הוא איסור דרבנן וכן קשה על הרב פתח הדביר בדרף מ' ע"ד שהביא דבריו ושתיק ליה כיעווי"ש ובנדפס תמהתי על הרב חיי אדם על שכתב פן בפשיטות ולא זכר שיש סוברים שהשחתת כל דבר אסור מן התורה ועמה תמוה לי ביותר על אשר ייחס בדעת הרמב"ם שהוא מדרבנן ולבבי לא כן ידמה פאמור למעלה וראיתי בספר ברך את אברהם להרב הגדול מר קשישא מוהר"א פאלאג"י יצ"ו בדרוש ראשון לסדר ואתחנן (בד"ה ותבט עיני) שכתב וז"ל ומתוך דברי הרב נטע שעשועים ביו"ד סי' כ"ה אתה תראה מה שיש להעיר על מ"ש בס' חיי האדם בזה וכבר נטייתי ידי בספרי שמע אברהם וכו' עכ"ל ושני הספרים הללו אין מצויים אצלי לעיין בדב"ק ולהבין מה שיש להעיר על דברי הרב אף גם לא ברירא לי אם פנונתו על הרב חיי אדם הנ"ל וה"א יתירא פנטול דמי או על ס' אחר היתה רמיזתו: ומשמעות לשון הספר החסידים בס' תתרי"ד (שהביא בברך את אברהם שם) הוא גם פן דאסור בהשחתת כל דבר מן התורה שכתב בפירושו הפתוב מעדה פגד ביום

קרה חנומן על נתר ושר בשירים על לב רע דמי שאמר שירים ופסוקים ופיוטים שתקנו לשבח להקב"ה והוא משורר אותם לבני אדם לפקח ולשמח לב עצב רע בעיני ה' שמשפתמש בעבודת ה' כה חוטא האדם שעושה חומר בחנומן ונתר דעובר על כל תשחית וכו מעדה בגד שמסיר בגדים של חמימות בקרח ולובש בגדי משי והשגל מקלקלן עובר על כל תשחית על בגדי משי שקלקלן ועל השחתת הגוף עובר שיש לו קרירות ע"כ ובנדאי דוחק הוא לומר דעובר בכל תשחית דקאמר גבי נתר וכו' ובגדים אינו אלא בדרה אסמכתא מדרבנן: גם מדברי התוספות בפרק קמא דקידושין ד' ל"ב בד"ה רב יהודה אמר משמע לפי פשוטן של דברים שסוברים שפכל דבר עובר בכל תשחית מן התורה שכתבו במי שנזדמן לו לעשות כבוד אביו אבידת חבירו ואבידת עצמו (למאן דאמר כבוד אב משל בן) דנראה לר"י שייניח כבוד אביו ואבידת חבירו ויעסוק באבידתו דהא דאמרינן כבוד אב קודם היינו דוקא להניח לאביו לעשות רצונו בממונו לפי שזהו גוף הפיבוד אבל באבידתו כיון שאין האב נהנה באבידה עצמה אין הבן חייב להפסיד אבידתו בשביל אביו ואף דאמרינן כדי שיטול ארנקי ויטיל לים ואינו מכלימו למאן דאמר משל בן התם מייירי באותו ענין שיש לאב קורת רוח בכך כגון שזרקו לים למירמא אימתא אאינשי ביתיה דאי לאו הכי אם בחנם משליה רשע הוא ועובר בכל תשחית ואפילו היכא דשוגג הוא ומשליכו בחמתו מכל מקום נהנה בהשליכת ארנקי ומשום הכי אין להכלימו עכ"ל והנה מדקרו ליה רשע אין הכרח שסוברים שהוא איסור תורה שפכר פתבתי בשדי חמד במערכת הרי"ש אות מ"ז שגם העובר אדרבנן נקרא רשע אמנם מלשון ועבר בכל תשחית מוכח שסוברים שעובר מן התורה וכן מתבאר יפה מדברי התוספות בפרק החובל ד' צ"א ע"ב ד"ה אלא שכתבו ואם תאמר ומאי סלקא דעתין השתא וכי על זה צריף להביא ראיה דמקרה בגדים עובר משום כל תשחית ואומר ר"י שאינו מביא ראיה אלא שאסור אפילו לצורף וכו' וכן מקרע על המת זהו לצורף עכ"ל והני מילי דרבנמינו התוספות קרו בחיל לדעתי הקצרה דפשיטא להו דכי אמר רחמנא לא תשחית לאו דוקא עצה אלא כל מילי דשייף בהו השחתה בכלל היו: וכבר פתבתי בנדפס אות טו"ב שמדברי התוספות בעבודה זרה ד' י"א ד"ה עוקרין הבין רבין חסידא בס' ארעא דרבנן אות של"ו שהוא איסור תורה ואלה הם דברי הרב באות של"ו כבוד מלכים פתבו התוספות פ"ק דע"ז דף י"א ד"ה עוקרין על המלכים דמשום כבוד מלכים דחינו איסורא דאורייתא דכל תשחית ואיסור צער בעלי חיים דהוי דאורייתא וקצת קשה מההיא דפרק מי שמתו דף י"ט דפריף מההיא דא"ר אלעזר בר צדוק מדלגין היינו על גבי ארונות של מתים לקראת מלכי ישראל וכו' ואמאי לימא אין חכמה ואין תבונה לנגד ה' ומשני לה בטומאה דרבנן ומשום כבוד מלכים לא גזרו בהו רבנן ולפי דעת התוספות אפילו בטומאה דאורייתא הוי מצי לשנויי כבוד מלכים שאני ובני חכם יום טוב הי"ו תירץ ע"ד ההיא דאמרינן פרק קמא דמגילה כבוד תורה קאמרת שאני כבוד תורה דחמיר וכן על דרף זה י"ל דמ"ש התוספות היינו כבוד דשעת מיתה דהוי יקרא דכל ישראל והכי דייק התוספות שם והנכון בזה דאיסור ברכת פהנים הוי עשה ולא תעשה כדאמרינן באלו מציאות ואין כבוד מלכים דוחה עשה ול"ת עכ"ל לפי דרכינו למדנו שגם מר בריה מרן מוהריט"א שר המספים לדברי ר' אבא שפן דעת התוספות (תיבת ברכת היא טעות וצריף להיות טומאת) וכן מצאתי שוב בדברי הרב בספרו שארית יעקב בפרשת אמור בד"ה ויתכן

לנישב וכתבתי דהרב פרשת הפסח הבין מדבריהם שהוא מדרבנן והוספתי לומר שכן נראה מדברי הגאון נודע ביהודה (בנדפס פתוב וכן מדברי וכו' ונשמט תיבת נראה או ניקוד על וכן כאשר יעיד לזה סגנון הלשון) ב"ד סי' יו"ד ועתה איני רואה בדברי הגאון שום משמעות לזה דאי משום מה שכתב שם שדברי התוספות בבבא מציעא (בדין כל תשחית) הם נגד דברי הרמב"ם בהלכות מלכים וכו' והיה לו לומר שדברי התוספות בעבודה זרה ובבבא מציעא הם נגד דברי הרמב"ם (או לימא סתמא שדברי התוספות הם נגד הרמב"ם ונהו משמע שפונתו לדברי התוספות שבשתי המקומות שהזכיר) אי מהא לא אירא דהא לאידך גיסא נמי איכא למידק דאי משמע ליה דהתוספות בעבודה זרה סוברים שהוא מדרבנן אם פן פשטב שדברי התוספות בבבא מציעא הם נגד הרמב"ם וכו' טפי הנה ליה למימר שהם סותרים דברי עצמם בעבודה זרה אלא מהא ליכא למשמע מידי וספר פרשת הפסח ומגילת ספר שכתבתי בנדפס בשמם (ועיין באור לי סי' כ"ו הג"ל) שכתבו שגם התוספות בעבודה זרה ד' י"א והרמב"ם בספר המצות סוברים שהוא מדרבנן אינם נמצאים עתה אצלי לעיין בדב"ק וכל לגבי דידי מאחר שדברי התוספות בבבא מציעא ובקידושין הג"ל מתבאר שסוברים שהוא מן התורה וכן הוא משמעות דבריהם שבעבודה זרה פן יש לנו לתפוס בשיטתם שכל דבר אסור מן התורה:.

ומה שכתבתי בנדפס שפמו שהבין רבין חסידא בארעא דרבנאאות של"ו מדברי התוספות בעבודה זרה שהוא מדאורייתא פן מתבאר מדברי הרמ"ז (הר"ב מ"ר זקנו רבינו שלמה אלגאזי) בספר לחם סתרים בחידושו לעבודה זרה הנה ספר לחם סתרים אין אצלי אף דבריו ראיתי בספר טוב לישראל (לידדי הרה"ג מוהר"א חאיון זצ"ל) בריש דף השלישי שבהקדמת המוציא לאור שכתב וז"ל וראיתי להרב מוהר"ש אלגזי בלחם סתרים שהקשה דאיהו אסיקו אדעתיהו התוספות להק' דבשלמא בל"ת התירו משום כבוד מלך אכל צער בעלי חיים למה ומאי אולמיה האי מהאי האי לאו והאי לאו וכי היכי דניחא להו משום כבוד מלך לגבי בל"ת ה"ה לגבי צער בעלי חיים ותיירץ דלאו משום אלימות הקשו אלא פנונתם דבשלמא אם לא היה אלא חד איסור דבל"ת ניחא דאתי כבוד מלך דהוא עשה ודחי לא מעשה אכל פיון דאיכא נמי צער בעלי חיים הנה ליה תרי לאוי ולא אתי חד עשה ועקר תרי לאוי ותיירץ דשאני כבוד מלך דהוי עשה אלים והוי עשה דרבים דעדיפי טובא עכ"ל הרי מפורש בדברי הרב שהבין בדעת התוספות דעבודה זרה שאסור מן התורה בכל דבר וכן הביא שם (בהקדמה הג"ל) דברי רבין חסידא בספר שארית יעקב בפרשת אמור שמתבאר גם פן דנקיט הכי ודבריו שם הן הן הדברים שבספרו ארעא דרבנן אות של"ו וכנראה אידי דטריד בשמעתיה אישתי ולי אדכר ליה למר בריה מרן מוהריט"א עיי"ש: ואנכי חזון הרביתי בספר חיים שחל למרן חיד"א שכתב לק א' סי' כ"ג (בסוף ד"ה ועוד יש להתיר בנ"ד) הביא דברי הרב תורת חיים בפרק קמא בעבודה זרה דנקיט בפשיטות דליכא בל תשחית מדאורייתא אלא בקציצת אילן פמו שכתב הרמב"ם בהלכות מלכים וכו' וכתב על דבריו וז"ל ונראה לנישב דעת רש"י שהוא סובר דאיכא לאו בכל מילי כדמוכח פרק החובל דף צ"א דקאמר ר' אלעזר הקורע על מתו יותר מדאי לוקה אלמא אף כשאין אילנות לוקה וכן נראה דעת התוספות במציעא דף ל"ב ריש ע"ב ע"ש ולזה נוטים קצת דברי הרא"ם בס' יראים סימן רצ"ז

והסמ"ג לאונן רכ"ט וכן כתב הרמב"ם גופייה בספר המצות לאונן נ"ז ומה שפירש הרב מגילת ספר לאונן רכ"ט דקאי אאילנות אינו במשמע דבריו פאשר יראה הרוואה וכיון שסובר, רש"י דגם בפאר מילי איפא אסור תורה להכי הוכרח לומר דבעקור שראויות לדישה קאמר ובהא ליפא בל תשחית דאורייתא אבל מדרבנן אסור וכשהוא לצורף שרי ובהכי נתישבו דברי רש"י פאשר המעיין בלבבו יבין פי לקצר אני צריף עכ"ל הנה הוסיף לנו דעת רש"י שגם הוא סובר דבכל מילי איפא בל תשחית מדאורייתא ומוכח מדבריו שכן היא גם דעת הרמב"ם אלא דקצת תימה דכיון דשתיק ליה להרב תורת חיים במאי דכתב בשם הרמב"ם בספר היד בהלכות מלכים שהוא מדרבנן אם כן צריף להיות דעת הרמב"ם באמת דהכי נקיטינן בעלמא פשוט דבריו מספר המצות לספר היד עבדינן עיקר דבריו שבספר היד כמו שמתבאר בהתנצלותו שהבאתי למעלה (בד"ה ומה שהקשה) שעיקר חבור ספר המצות הוא על המנין לא על הדינים והיכי מייתי מספר המצות להוכיח שלא פדברי הרב תורת חיים בדעת הרמב"ם (מלבד מה שגם עליה דמר יש לתמוה היכי שתיק במה שמניחס הרב תורת חיים בדעת הרמב"ם בחבורו שהוא מדרבנן אשר לפי האמת אין הכרח מדבריו כמו שפכתנו למעלה) ועוד קצת קשה פשכתב שגראה מדברי התוספות דבבא מציעא דאיפא אסור תורה למה לא כתב שכן מתבאר מדברי התוספות דבבא קמא שם וכמו שכתב בעצמו מקודם לזה (בד"ה אמנם הטור) ושכן דעת שאר הגדולים שהביא שם: עוד ראיתי שם (בתיים שאל בד"ה אמנם הטור) שהביא דברי הרב הפרישה בח"מ סי' ת"ך דפשיטא ליה דקורע יותר מדאי פולי עלמא מודו דלקי וכתב שהתוספות והרשב"א כתבו דלכולי עלמא קורע בגדים עובר על בל תשחית ובהגהת סמ"ק סי' קע"ה הביא בשם רבינו יונה הא דקורע על מתו יותר מדאי לוקה ושהריטב"א בחידושיו למועד קטן לדף כ"ד כתב כל קרע שאינו בשעת חיקום אינו קרע פירש ר"י שזה למי שקרע פבר שאין לו לחזור ולקרוע ואיפא משום בל תשחית ושכן כתב עוד גבי מה שאמרו שאני רבנן וכו' פירש ר"י ולית בהו משום תפלות שיהא בל תשחית וכו' וכן כתב הרמב"ן בס' תורת האדם בשער הקריעה ד' ט"ז ע"ב הא למדת דהעיקר דקריעה על המת שרוא משום דהוי מצנה ואי לא הכי אף דאינו משחית מפל וכל איפא בל תשחית דלא פהרב שלטי הגבורים עכ"ל והנה מה שכתב בשם התוספות פונתו למה שכתבו בד"ה אלא שהבאתי למעלה (בסוף ד"ה גם מדברי) אבל מה שכתב בשם הרשב"א חפשיתי בחידושי הרשב"א בסוגיא דפרק החובל ד' צ"א ע"ב ולא מצאתי דברים אלו (בדפוס שלפני ווארשא שנת רבינו שלמה) ונאמן עלינו עדותו נאמנה שכן הוא בדפוס פראג כמו שכתב שם בסמוך (בד"ה איברא) ודברי הרשב"א הם בסיוגון דברי התוספות לפי מה שהביא דבריו שם וז"ל ואם תאמר אי מהאי מאי קאמר מאן תנא הא פולי עלמא היא דמקרעי בגדים עוברים על בל תשחית ותמצו בתוספות דמייתי ראיה מקריעה שהיא לצורף כגון במת שאף שעיקר קריעה מצנה ומי שמקרע יותר מדאי נהנה בו שעושה נחת רוח ליצרו ואפילו הכי אסור כל שכן מחבל עצמו עכ"ל אם כן מוכח ודאי שגם הרשב"א סובר שבכל דבר הוא מן התורה וכן הוא משמעות דברי רבינו יונה שבהגהת סמ"ק והריטב"א והרמב"ן לפי פשוטן של דברים שבכל דבר עובר בכל תשחית מן התורה וכבר פתבתי שפרן חיד"א משמע ליה בדעת הרמב"ם שאסור מן התורה בכל דבר על פי מה שכתב בספר המצות ואי הכי פשיטא

נדאי דהכי אית לן למינקט לדינא: הו אמת שראיתי למרן חיד"א בתיים שאל הנ"ל בסי" כ"ב (בד"ה הגם הלום וכו' קרוב לסופו) שגראה מדבריו שסובר דהשחתת שאר דברים הוא איסור מדרבנן והוא שהביא שם מה שכתב הרב בית יעקב בסי" ק"מ דהטור שהשמיט מאי דאמר רב בפרק החובל דיקלא דטעין קבא אסור למקצינה היינו טעמא לפי שפוסק פרב יוסף בפרק לא יחפור דף כ"ו בהיה עובדא דרבא בר רב חנן הו ליה הנה תאלי אמיצרא דפרדיסא דרב יוסף הו אתון צפורי ויתבי בתאלי ונחתי בפרדיסא ומפסדי ליה נאמר ליה זיל קוץ נאמר ליה אנא לא גניצנא דאמר רב דיקלא דטעין קבא וכו' אלמא דרב יוסף לא סבירא ליה פרב וכמותו פסק הטור והפוסקים דסברי דלית הלכתא פרב משום דרב יוסף פליג עליה ועל זה הרבה להשיב על דבריו דמאן נינהו הפוסקים דסברי ה"ה הביא מימרא דרב והרמב"ם וסמ"ג וסמ"ק וקרא"ש ורבינו ירוחם והתוספות פולם פסקו פרב ותו דגם האמוראים סברי ה"ה וכו' ותו דאיפא ספנתא וכו' ואיך הטור יפסוק פרב יוסף נגד כל הני אמוראי ונגד כל הפוסקים ולהקל במקום ספנה וכו' ואחר כל אלה הדברים כתב וז"ל ותו דאמרינו בפרק מפנין ד' קכ"ט ובפ"ק דקידושין ושאר דוכתי וקא עבר על כל תשחית וכינצא אמרו בפ' החובל דף צ"א ומהא מוכח דלא תשחית את עציה אף שלא בשעת המצור דאי אמרת בשלמא דהני גם שלא בשעת המצור אתו רבנן ואמרי דאיפא כל תשחית בכל דבר פדכתב הרמב"ם בפרק ששי דמלכים אלא אי אמרת דקרא בשעת המצור דוקא וליתא לדרב ה"ה אמרי רבנן דאיפא כל תשחית בכל דבר הא אף אילנות שרי לקוץ שלא בשעת המצור וכדכתב הרב מוהר"י באסאן בתשובה סי' ק"א בתוך דבריו ומילי דסברא נינהו ואפילו תימא דקרא בשעת המצור ומדרבנן גם שלא בשעת המצור אסור לקוץ והוה הדין שאר מילי אם פן נמצא דקיימא לן פרב ואיסורא מדרבנן מיהא איפא לקוץ אילנות מאכל מאחר דסתמא דתלמודא פריף בפשיטות וקא עבר על כל תשחית והוה לוי דהי דרב יוסף סבר דלא פרב לגמרי וסבר דליפא איסורא א מדרבנן אנו לא קיימא לן פנותיה סתמא דתלמודא ואמבוקא דאמוראי וכו' ותו וכו' עיי"ש אלו תנרף דב"ק אשר נראה מזה שתופס בפשיטות דאיסור כל תשחית בשאר דברים אינו אלא מדרבנן והוה תימה בעיני דנראין מילי דמר סתראי נינהו ממה שגראה בעליל מדבריו שבסי" כ"ג שדעתו מסכמת דאיפא איסורא מדאורייתא בכל מילי וגם יש להעיר עליו במה שהביא מפרק מפנין ומפרק קמא דקידושין להוכיח שאיסור זה ישנו גם שלא בשעת המצור ולא זכר את יוסף מרן הפסוק משנה בששי מהלכות מלכים דין יו"ד שהוכיח פן כיעי"ש ועל כל פנים נראה דהעיקר פדעת הסוברים דבכל דבר יש איסור כל תשחית מן התורה שפן מודים פשט דברי רבנואמא הנז"ל.

וראיתי בספר שו"ת ריב"א (ר' יואל בן אליעזר) בסי' טו"ב שכתב שחז"ל סמכו על לאו זה השחתת כל דבר כגון קורע בגד וכו' נראה קצת שסובר דהשחתת שאר דברים הוא מדרבנן ועם שאין מזה כל פה הכרח הנה ממה שכתב עוד (בד"ה ומה שכתבת) מוכח נדאי שסובר ה"ה שכתב וז"ל אני נבוך לפי מה דאיתא שם ברמב"ם (פנותו על הלכות מלכים שהזכיר קודם לכן) דדוקא בהשחתת אילן איפא איסור דאורייתא אבל בהשחתת דבר אחר אינו אלא כל תשחית דרבנן והפרי חדש בסי"ח כתב דמוטר אמירה לגוי לעשות מלאכה בערב פסח דדוקא בשבת אסור שבות דשבות וכן במשפצות סי' ש"ז

כתב דבֿעֿרֿב פֿסח אחר שש מוֹתֿר לומר לנֿכֿרי שִׁיקֿנָה לו יי"ש וילהעמידו בְּרִשׁוֹת גוי אחר דאחר שש אינו אֵלָא עֵשָׂה דתשִׁבִּיתוּ ובעֵשָׂה לא שִׁינָה אֲמִירָה לגוי ואם כֵּן מוֹתֿר לומר לנֿכֿרי שִׁישְׁחִית דְּבֵר אחר חוץ מֵאֵילוּ וְקִשָּׁה מִחֻלִּין ד' ז' ע"ב בכודינִייתָא דְרַבִּי דְאָמַר קִטְלָנָא לְהוּ אִיכָא בַּל תִּשְׁחִית וְהֵלֵא אֶפְשָׁר עַל יְדֵי גוֹי וְצָרִיךְ עֵינִן עכ"ל וְהָרִי הוּא כְּמִבְּנֵי דְנִקְיֵט בְּפִשִׁיטוֹת דְּאִין אִיסוּר בַּל תִּשְׁחִית בְּשַׁאֲר דְּבָרִים אֵלָא מְדַרְבְּנֵן וְהוּא תִּימָה עַל גְּאוּן גְּדוּל שְׁפִמוֹתוֹ שְׁנַעְלָם מִמְּנוּ שְׁדַעַת הָרֵאשׁוֹנִים בְּזָה הִיא דְאִיכָא בַּל תִּשְׁחִית בְּכָל מִילֵי וְגַם בְּדַעַת הָרַמְבַּ"ם אִינוּ מוֹכֵרֵחַ שְׁפוֹבֵר שֶׁהוּא מְדַרְבְּנֵן כְּמוֹ שְׁפִתְבְּתִי לְמַעְלָה.

וְאֶשֶׁר כְּתִבְתִּי בְּנִדְפָס לְפִקְפִק עַל מָרְן מוהרד"ף בְּשׁו"ת מְכַתָּם לְדוּד דְנִקְיֵט בְּפִשִׁיטוֹת דְּבַל תִּשְׁחִית אִיתִיָּה בְּכָל מִילֵי מְדַאוּרִייתָא וְלֹא זָכַר שֶׁהוּא מְחַלְקֵת וְכו' הִנֵּה לְפִי כָּל הָאָמוֹר מִתְבָּאֵר שְׁלֹא מְצִינּוּ לְאַחַד מִהָרֵאשׁוֹנִים שְׁפוֹבֵרִים שֶׁהוּא מְדַרְבְּנֵן וְאִם כֵּן שְׁפִיר כְּתִב בְּפִשִׁיטוֹת שֶׁהוּא מְדַאוּרִייתָא וְכֵן מַה שְׁכְּתִבְתִּי עַל דְּבָרֵי הָרַב כְּסָא אֵלִיאֵו דִּישׁ לומר שְׁהִרְשָׁב"א סוֹבֵר שֶׁהוּא מְדַרְבְּנֵן אִינוּ נִכּוֹן עִתָּה בְּעֵינֵי וּבְפִרְט לְפִי מַה שֶׁהִבִּיא מָרְן חֵיד"א בְּשִׁמוּ בְּחִידוּשָׁיו לְבָבָא קָמָא וְהִבְאִיתִי דב"ק לְמַעְלָה (בד"ה עוֹד רְאִיתִי) שְׁמֵרָאִין דְּבָרֵי שְׁפוֹבֵר דְאִיכָא אִיסוּרָא דְאוּרִייתָא בְּכָל מִילֵי וְגַם מַה שְׁכְּתִבְתִּי בְּנִדְפָס שְׁאָף אִם הִרְשָׁב"א סוֹבֵר שֶׁהוּא מְדַאוּרִייתָא הוֹצֵרֵךְ לְאַסוּר לְעֵשׂוֹת מְרַחֵץ לְחוּלָה שְׁאִין בּוֹ סִפְנָה בְּסִתָּם יִינָם מִשׁוּם דְרַחֲצִיָּה כְּשִׁתִּיָּה וְלֹא אָמַר מִטַּעַם שְׁמַבְזָה אֶת הַמְשַׁקֵּין וְאִיכָא לְתָא דְבַל תִּשְׁחִית דְּאָסוּר מְדַאוּרִייתָא דְכָל הֶפְסֵד נִכְנָס תַּחַת לָאו זֶה (כְּמוֹ שֶׁהִקְשָׁה הָרַב כְּסָא אֵלִיאֵו) וְכְתִבְתִּי שְׁהוֹצֵרֵךְ לְטַעְמוֹ לְאַסוּר אִף לְמֵאֵן דְּאָמַר דֵּהוּא אִיסוּר דְרַבְּנֵן וְכו' אִינוּ נִכּוֹן מֵאֲחַר שְׁלֹא מְצִינּוּ לְאַחַד מִן הָרֵאשׁוֹנִים שְׁכְּתִב מְפֹרָשׁ שְׁאִין אִיסוּר בְּשַׁאֲר דְּבָרִים אֵלָא מְדַרְבְּנֵן (שְׁכֵּבֵר כְּתִבְתִּי שְׁמֵדְבָרֵי הָרַמְבַּ"ם בְּהִלְכוֹת מְלָכִים אִין הִכְרַח לְזָה וְאִדְרַבָּה מִטִּין דְּבָרִין שְׁפוֹבֵר שְׁאָסוּר מִן הַתּוֹרָה) וּמִלְבַּד זֶה לֹא צְדִקְתִּי בְּמַה שְׁכְּתִבְתִּי עַל דְּבָרֵי הָרַב כְּסָא אֵלִיאֵו מִשׁוּם דְּאָף אִם נֹאמַר כְּמוֹ שְׁכְּתִבְתִּי הָא תִּינַח לְמָה שְׁלֹא כְּתִב לְאַסוּר בְּסִתָּם יִינָם מִשׁוּם בְּזוּי מְשַׁקֵּין מִשׁוּם לְתָא דְבַל תִּשְׁחִית מְדַאוּרִייתָא אֲבָל אִין זֶה מְסַפִּיק לְמַה שְׁמִתְבָּאֵר מְדַבְּרֵי הִרְשָׁב"א בְּתַשׁוּבָה הִיא שְׁמוֹתֵר לְעֵשׂוֹת מְרַחֵץ לְחוּלָה שְׁאִין בּוֹ סִפְנָה בְּיִין כְּשִׁר כִּיעִי"ש וּבְזָה שְׁפִיר קִשְׁיָא לִיה דִּהִיכִי שְׁרִי וְהָא אִיכָא בַּל תִּשְׁחִית דְכָל הֶפְסֵד נִכְנָס בְּלָאו זֶה וְאִין לְנוּ לִיִּישׁב אֵלָא מַה שְׁכְּתִב הִרְשָׁב"ג סְבָא קְדִישָׁא מוהר"א פְּאֵלֵאגִי יצ"ו שְׁהִבְאִיתִי בְּנִדְפָס דְכִינּוּן שְׁעוּשָׁה לְצַרְפוֹ אִין בּוֹ מִשׁוּם בַּל תִּשְׁחִית: גַּם מַה שְׁפִקְפִקְתִּי עַל דְּבָרֵי רַבִּין חֲסִידָא בְּסִפְר יָפָה לְלֵב יצ"ו בְּסִי' תְּקוּס"ה אוֹת ג' דְנִקְיֵט בְּפִשִׁיטוֹת דְּגַם בְּמִידֵי דְמִיכָל וּמִשְׁתִּי אִיכָא לָאו דְבַל תִּשְׁחִית דְאִינוּ פְּשוּט וְכו' הִנֵּה מִתְבָּאֵר מְכָל הַנּוֹז"ל דִּיפָה אָמַר רַב דְּנִדְאֵי כֵּן שׁוֹרֵת הַדִּין נוֹתְנָת וּבְשִׁיטָה זֹו שְׁיִיט נְמִי בְּס' יָפָה לְלֵב ח"א סִי' ד' אוֹת יו"ד וּבְסִפְרוֹ הִבְהִיר אֲבוֹת הָרָא"ש ח"א בְּפִרְק שְׁנֵי ד' צ"ט ע"ג (בד"ה אֲאָחוּז בְּהֵם וְאֲשַׁבְּרֵם) וְכֵן שֵׁם בְּרִישׁ פִּרְק שְׁלִישִׁי (בְּמֵאֵי דְאֲמַרִּין הֵתָם הַחוּבֵט פִּתּוֹ בְּקִרְקַע וְהַמְפִּזֵר מְעוֹתָיו בְּחֻמָּתוֹ אִינוּ נִפְטָר עַד שְׁיִצְטָרֵךְ לְבָרִיּוֹת) כְּתִב שְׁהִרַב אֶהְבַּת חֲסֵד גְּבִי חוּבֵט פִּתּוֹ פִּירֵשׁ מְבַזָּה אוֹכְלִין וְגַבִּי מְפִזֵר מְעוֹתָיו פִּירֵשׁ דְּעוֹבֵר עַל בַּל תִּשְׁחִית וְכְתִב עַל דְּבָרֵי דְדָא וְדָא אַחַת הִיא דְעַל שְׁנִיָּהֶם עוֹבֵר אֲבָל תִּשְׁחִית וְכו' עִי"ש אֲגַב אוֹרְחִין שְׁמַעִינָן דְּגַם הָרַב אֶהְבַּת חֲסֵד סוֹבֵר הִכִּי אִף גַּם מְדַבְּרֵי הַגְּאוּן מוהרש"ז בְּשִׁלְחָנוּ הַטְּהוֹר בְּחֻלְק חֲשֵׁן מְשַׁפֵּט בְּהִלְכוֹת שְׁמִירַת גּוֹף וְנִפְשׁ וּבַל תִּשְׁחִית סְעִיף י"ד מִתְבָּאֵר שְׁפוֹבֵר שְׁאָסוּר מִן הַתּוֹרָה שְׁכְּתִב וְכָל הַמְשַׁבֵּר כְּלֵי אוֹ קוֹרַע בְּגָדִים אוֹ הוֹרֵס בְּנֵן אוֹ סוֹתָם מְעַן אוֹ מְאָבֵד מְאָכֵל אוֹ מְשַׁקֵּה אוֹ

ממאסם או זורק מעות לאיבוד וכן המקלקל שאר דבר הראוי להנות בו בני אדם עובר בלא תעשה שנאמר לא תשחית את עצה וכו' הרי על כולם הוא אומר שעובר בלא תעשה דלא תשחית ודברי קדשו בזה הוה הוה הדברים אשר דברו הראשונים בספר המצות ובחינוך וכו' כנז"ל: וכתב עוד בשלחן ערוך הרב שם דאף אם פונתו פדי להראות כעס וחימה להטיל אימה על בני ביתו שאינם נוהגים כשורה ישנו בדין זה ותמה על זה בקונטרס לחם הפנים שפקיצור ש"ע להגאון מוהר"ש גאנצפריד בסוף סימן ק"ץ דבשבת ד' ק"ה ע"ב איתא דאי עביד למירמא אימתא אאינשי ביתו שרי ונהביאו זאת הרי"ף וקרא"ש והסמ"ג וגם תמה על הרמב"ם שלא הביא דבר זה ובקונטרס קהלת שלמה לידידי הגאון אבד"ק ליאדי יצ"ו אשר בקונץ פנסת חכמי ישראל בסי' ע"א אות ד"ן ד' ע"ז ע"ב השיב על זה שבסמ"ק סי' קע"ה כתב דהגמרא דמסכת שבת הנ"ל היא דוקא במאני תבירי וצדקו דברי אדמו"ר בשלחן ערוך דהוא פוסק פהסמ"ק עכ"ד יצ"ו והלה ספר הסמ"ק אינו מצוי אצלי אמנם תמיה לי שמדברי התוספות בקידושין ד' ל"ב שהבאתי למעלה (בד"ה גם מדברי התוספות) מתבאר יפה שגם כלים שלמים וחדושים שרי להשחית פדי למירמא אימתא אאינשי ביתיה שהרי באב הזורק ארנקי לים פתבו דמירי שעושה פן להטיל אימה דאם בחנם משליך רשע הוא ועובר אכל תשחית מוכח דאם להטיל אימה הוא עושה אין בו משום בל תשחית ואי הכי אחר שיהי"ף וקרא"ש והסמ"ג העתיקו דברי הגמרא ולא פלוג רבנן בין מאני תבירי וכו' ומדברי התוספות דקידושין הנ"ל הרי הוא כמבואר שאין לחלק בין שבורים לשלמים מי שם פה להמציא מחלוקת בין הראשונים ואף אם מפורש פן בסמ"ק קשה לומר שהגאון בעל השלחן ערוך פסק בספינא חריפא פהסמ"ק נגד מה שמבואר בדברי התוספות וכן הוא משמעות דעת הרי"ף וקרא"ש וסמ"ג מדלא פתבו לחלק בזה ואין לומר דמה שלא חלקו פן בפירוש הוא משום דסברי שפן הוא משמעות הגמרא שאמרו דתבר מאני תבירי וכו' שהרי עינינו הרואות לרבנותינו בעלי התוספות דלא משמע להו הכי שהרי גם לזרוק ארנקי שהוא דבר חשוב מאד סברי מרנן דלמירמא אימתא שפיר דמי ורחוק לומר שנעלמו מעיני הגאון דברי התוספות דקידושין ואם פן לכל הפחות היה לו להביא שתי דעות בזה ולא להשמיט לגמרי סברת התוספות ומשמעות דעת הרי"ף וקרא"ש והסמ"ג ומה גם שבסמ"ג כתוב בזה הלשון ואם אדם משחית שום דבר להטיל אימה על בני ביתו פדי שיראו ממנו ויהיה שלום בביתו מותר לשכר הטלת אימתו מרובה על השחתתו כדאמרין בשבת רב ששת שדי מונינא רב הונא תבר נכתמה וקרי הוא כמבואר שגם כלים שלמים שיש בהם השחתה סובר הסמ"ג שמותר לשפרם להטיל אימה ואם פן דל מהקא משמעות דעת הרי"ף וקרא"ש הרי התוספות והסמ"ג הוה רובא נגד הסמ"ק ולמה לא חש להביא דעתם לכן נראה לדעתי הענייה שהגאון בעל השלחן ערוך כתב פן על פי דברי רבינו המאירי בסוגיא דשבת הנ"ל וז"ל ואף על פי שהתירו לקרוע בגדים ולשפר כלים פדי להטיל אימה על אנשי ביתו שנאמר בכאן שהרבה מן החכמים היו נוהגים פן ראוי לכל חכם שלא ירגיל עצמו בכך שפא ילמדו ממנו אנשים שאינם מהוגנים עכ"ל וכלומר ויתירו לעצמם אף שלא להטיל אימה בזה הרב המאירי אף שכתב מפורש שמותר והיגו ודאי כלים ובגדים שלמים ולא מאני תבירי לא נכון בעיניו להתנהג פן ובכן אף אם חידושי הרב המאירי לא היו למראה עיני השלחן ערוך פיונה דעתו לדעת

רבינו המאירי שאין להתיר דבר זה כדי שלא יפשלו בני אדם שאינם מהונגנים ואין ראיה מרביתנו בעלי הש"ס והפוסקים הראשונים כי הן בעון אחסור דרי והרבה יש לנו לחוש שלא יפשלו בני אדם ונדפס שוב קונטרסים ששי מפנסת חכמי ישראל וראיתי שם בסי' קי"א אות ג' שהאריה הרה"ג אבד"ק גאוואווארנצאוןקא יצ"ו בענין זה בדברים נכוחים דקוואשפח דכסברת הסמ"ק סבירא ליה להגאון מוהרש"א בחידושי אגדות בסוגיא דשבת הג"ל וכן מתבאר מלשון רבינו החינוך בפרשת שופטים ולעומת זה דקדק מספר היראים בסי' רצ"ז ומדברי הרב המאירי (שהבאתי למעלה) דסברי דמותר לשבר כלים שלמים כדי הטיל אימה וכו' וכן דקדק מלשון הגהות מיימוני בהלכות מלכים פ"ק ו' דין יו"ד שמוותר לשבר אף כלים שיש בהם משום בל תשחית כדי להטיל אימה ועמד לבאר במאי פליגי עיי"ש דב"ק ועל מה שפכת בקונטרסים לחם הפנים שבקיצור השלחן ערוך הג"ל שהרמב"ם השמיט דבר זה הראה לנו דברי הרמב"ם בשני מהלכות דעות דין ג' ושעל פי דברי ההגהות מיימוני שם מתבאר שפסק הרמב"ם דין זה אלו תנרף דב"ק ואין נוחים דבריו בזה כי לא נזכר בדברי הרמב"ם משבירת כלים שלמים או שבורים כלל וביותר קשים בעיני דברי הרב יצ"ו במה שפכת לפי דרכו דמוכח מדברי הרמב"ם שבהלכות דעות שפובר כדעת הסמ"ק שאם פן קשה על ההגהות מיימוני שבהלכות מלכים שמוכח שפובר דגם כלים שלמים שיש בהם משום בל תשחית מותר לשבר כדי להטיל אימה כמו שפכת הוא עצמו לקמיה תיקשי לן מדברי הרמב"ם שבהלכות דעות דמוכח בהיפוך לפי שיטתו אבל האמת הוא שמדברי הרמב"ם בהלכות דעות אין הכרח לדין זה כלל ומה שדקדק מלשון ספר היראים פן יש לדקדק מלשון הסמ"ג לאונן רכ"ט כמו שפכתתי למעלה וכנראה אין מצוי אצל הרב יצ"ו ספר הסמ"ג ולכן לא זכר את דבר קדשו: ואם כשעושה איזו השחתה אין הדבר נשחת לגמרי אם יש בזה משום בל תשחית הנה הרב שליטי הגבורים בפרק קמא דעבודה זרה אברייתא דמיייתי הרי"ף (אחר מתניתין עיר שיש בה כו"ם חוצה לה מותר) אין מקדשין ואין מעריכין ואם הקדיש וכו' בהמה תיעקר פכת שהתוספות מוכיחין דלעקור בהמה איכא משום בל תשחית וצ"ע דהא בפרק קמא דחולין בעובדא דר' פנחס בן יאיר ורבינו הקדוש על ההוא פודנייתא דקאמר רבי עקרנא ליה פירש רש"י עקרנא שלא יוכלו לבטע ובל תשחית ליכא שהיו ראויות לדישא משמע דמשום שעדיין ראויות למלאכה אחרת ליכא בהו משום בל תשחית והכא נמי אפתי בהאי עיקור ראויות הן לדישא ואפשר דשאני עיקור דהכא שהוא למעלה מארפובה דשוניניהו לגריעותא כל כף שאינן ראויות אפ"ל לדישה וצ"ע וכיון דליכא בל תשחית אלא כשהדבר נשחת מפל וכל צ"ע א"כ למה ליה למה בהגהות סמ"ג לדחוק עצמו לומר דבבגד הנקרע על מת לא שייך בל תשחית משום דעשה מצנת קריעה דחי ליה ולמה ליה לדחוק פולי האי תיפוק ליה דמשום האי קריעה לא הוי הבגד נשחת דהא ראוי הוא עוד למה שהיה ראוי קודם לכן וצ"ע ליישב דברי מהר"ף עכ"ל ומרן חיד"א בס' חיים שאל סי' כ"ג נשא ונתן בדברי הרב בזה לבאר דבריו ועל מה שפכת דליכא בל תשחית אלא כשנשחת לגמרי הקשה עליו מדאמרין בקידושין ד' ל"ב רב הונא קרע שיראי באנפי רבא בריה וכו' והא קא עבר על בל תשחית דעביד ליה בפומבייני ופירש רש"י במקום התפירה שאינו נחסר מדמיו בכך כגון בשוליו ואי כסברת השלטי הגבורים קשה מאי פריה הלא הקורע בגד לא נשחת מפל וכל ומאי סלקא דעתיה דמקשן להקשות

וְהָא קָא עֵבֶר עַל בַּל תִּשְׁחִית אִמָּא דְהוּי קְרִיעָה דְלָא הִיָּה מִשְׁחִית הַפֵּל וְכֵן מוֹרָה לְשׁוֹן
קְרִיעָה וְהִתְרַצָּן אִמָּאֵי מִשְׁנֵי בְּפִנְיָם בְּיָנֵי לִישְׁנֵי דְלָא שִׁינְיָה הַשְׁחָתָה אֲלֵא בְּהַשְׁחָתָה מִפֵּל וְכֵל
וְאִף דְלָא הוּי בְּפִנְיָם לִיכָא בַּל תִּשְׁחִית אֲלֵא מוֹכַח דְכִי אִיכָא הַשְׁחָתָה מִיָּהָא אָסוּר
וְהִטִּיב אֲשֶׁר דְּבַר מוהר"ף בְּטַעַם קְרִיעָה מִשׁוּם מְצֻנָּה דְאִי לָאו הִכִּי אָסוּר וְעוֹד הַקְּשָׁה עָלָיו
מִדְּאֲמַרִּינָן בְּבַבְבָּא קָמָא ד' צ"א ע"ב אָמַר ר' אֶלְעָזָר שְׂמַעְתִּי שֶׁהַמְקַרְעַע עַל הַמֵּת יוֹתֵר מִדְּאִי
לוֹקָה מִשׁוּם בַּל תִּשְׁחִית וְכַתְּבוּ הַתּוֹסְפוֹת וְהַרְשָׁבָ"א בְּחִידוּשָׁיו דְּמִיָּתִי (הַש"ס) רָאָה
מִקְרִיעָה שֶׁהִיא לְצִנְרָף פְּגוֹן בְּמַת שְׂאֵף שְׁעֵיקָר קְרִיעָה מְצֻנָּה וּמִי שֶׁהוּא מְקַרְעַע יוֹתֵר מִדְּאִי
נִהְיָה בּוֹ שְׁעוֹשֶׂה נַחַת רוּחַ לִיצְרוֹ אֶפְיָלוֹ הִכִּי אָסוּר הָרִי מְבֹאָר כְּמוֹהַר"ף הַגָּ"ל דְּדוֹקָא
מִשׁוּם מְצֻנָּה הַנּוֹתֵר לְקַרְנֵעַ וְכִשְׁהוּא יוֹתֵר מִדְּאִי אִיסוּרָא אִיכָא וְלָקִי וְאִי כְּדַעַת הָרַב שְׁלִטִי
הַגְּבוּרִים הָרִי אִינוֹ מִשְׁחִית מִפֵּל וְכֵל וְשָׂרִי וְהַאֲרִיף עוֹד קֶצֶת בְּזֵה וְסִיָּים הָא לְמַדְתָּ דְּהַעֲיָקָר
כְּדַבְּרֵי מוהר"ף דְּקְרִיעָה עַל מַת שְׂרָיָא מִשׁוּם דְּהוּי מְצֻנָּה וְאִי לָאו הִכִּי אִף דְּאִינוֹ מִשְׁחִית
מִפֵּל וְכֵל אִיכָא בַּל תִּשְׁחִית דְלָא פְּהָרַב שְׁלִטִי הַגְּבוּרִים וְשׁוּב פֶּתַח לִיִּשְׁבַּע מֵאֵי דְקָשָׁה
לְכַאוּרָה עַל דְּבַרֵי רַש"י בְּפֶרֶק קָמָא דְּחֻלְיִין הַגָּ"ל שְׁכַתְּבֵי חִילּוּק זֶה וְאָמַר שְׂמַעוּלָם לֹא
פֶּתַח רַש"י דְּמִנְתָּר כְּשֶׁאִינוֹ מִשְׁחִית מִפֵּל וְכֵל אֲלֵא כִּי הֵתָם גְּבִי רַבִּי שֶׁהִיָּה רוֹצֵה לְזַכּוֹת
שֶׁר' פִּנְחָס יִסְעוּד אֲצֵלוֹ וְכֵן הַפְּרָדוֹת שְׁלֵא יִזְיָקוּ לְבְרִיּוֹת כְּמִבְּנֵי אֲרָם וְכִי הָא דְּהוּי צִנְרָף
קֶצֶת וְצִנְרָף מְצֻנָּה הוּא דְקָאָמַר רַש"י אֲבָל בְּלֵאוֹ הִכִּי אִף דְּאִינוֹ מִשְׁחִית מִפֵּל וְכֵל אִיכָא בַּל
תִּשְׁחִית וְלִהְיֵי פְרִיף עַל רַב הוּנָא דְקַרְעַע שִׁירָאֵי וְכוּ' וְלִהְיֵי הַקּוֹרְעַע יוֹתֵר מִדְּאִי שְׂאִין בּוֹ
מְצֻנָּה אָסוּר וּמִשׁוּם הִכִּי אִיכָא אִיכָא לְמַהַר"ף טַעְמָא דְאִיכָא מְצֻנָּה בְּקְרִיעָה עַכ"ל מִכְּלָל
הַדְּבָרִים לְמַדְנֵוּ דְכְּשֶׁעוֹשֶׂה מִשׁוּם מְצֻנָּה לִיכָא מִשׁוּם בַּל תִּשְׁחִית וְאִף אִם עוֹשֶׂה כֵּן מִשׁוּם
צְנִיעוּת לְהַסְתִּיר מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים פֶּתַח הָרַב טְהַרְתַּ הַמִּים בְּקוֹנְטְרִיס שִׁיּוּרֵי טְהַרְתַּ בְּמַעְרַכַת
הַבִּי"ת אוֹת פ"ט בְּשֵׁם מֶרֶן הַחֲבִי"ף בְּסֶפֶר גְּנֻזֵי חַיִּים דְּבַמְקוֹם מְצֻנָּה לִיכָא אִיסוּר בַּל
תִּשְׁחִית וְלָכֵן מִי שְׁשָׂרוּי בְּתַעֲנִית וְהִבִּיאֵוּ לוֹ תְּבַשִּׁיל לְאֶכּוֹל יָכוֹל לְזַרְקוֹ בְּהַצְנַע בְּעַד הַחֲלוּן
וְאִין בְּזֵה מִשׁוּם בַּל תִּשְׁחִית וְצִיָּין לְעִיָּין בְּשׁו"ת מוהר"ף חַיִּית ס' ס"ז וְשְׁנֵי הַסְּפָרִים הִלְלוּ
אִין מְצוּיִים אֲצֵלֵי לְרֵאוֹת אִם הַזְּפִירוֹ דְּבַרֵי הָרַב בְּאֵר שְׁבַע בְּפֶרֶק ב' דְּמַדּוֹת בְּסוּגְיָא דְדָף
כ"ט ע"ב (בד"ה רַב פָּפָא) דְּנִרְאָה דְלָא בְרִירָא לִיהַ דְשָׂרִי מִשׁוּם מְצֻנָּה וְהוּא דְבִמָּאֵי דַתְנָן
כָּל הַעֲצִים כְּשָׂרִים לְמַעְרְכָה וְכוּ' אֲבָל הִיוּ רְגִילִין בְּשָׁל תְּאֵנָה וְשָׁל אֲגוּז וְכוּ' וְאֲמַרִּינָן
בְּגִמְרָא הֵנִי מֵאֵי טַעְמָא רַב פָּפָא אָמַר מִשׁוּם דְקַטְרֵי רַב אַחָא בְרַ יַעֲקֹב אָמַר מִשׁוּם יִיִשׁוּב
אֲרַץ יִשְׂרָאֵל וְהַקְּשָׁה לְמָאן דְלִית לִיהַ יִיִשׁוּב אֲרַץ יִשְׂרָאֵל מִמִּילָא מְתַנִּיתִין דְתַנִּי בְּאֵלוֹ הִיוּ
רְגִילִין בְּמִנְרַבִּיּוֹת שֶׁל תְּאֵנָה וְכוּ' וְאִיִּרֵי אִף בְּדַעְבְּדֵי פִירֵי וְאִמָּאֵי לֹא יִהְיֶה אָסוּר מִשׁוּם
לֹא תִשְׁחִית אֵת עֲצָה דְהָא בְּפֶרֶק הַחֻבְל מִשְׁמַע בְּהַדְיָא דְהָאֵי קָרָא אֶפְיָלוֹ שְׁלֵא בְּמַצּוֹר
מִיִּשְׁתַּעִי כְּדְאֲמַרִּינָן הֵתָם אָמַר ר' חֲנִינָא לֹא שְׁכִיב שִׁיבְחָא בְרִי אֲלֵא דְקַץ תְּאִינְתָא בְּלֵא
זִימְנָא וְדוֹסַק לִוְמַר דְּמִיָּרֵי מְתַנִּיתִין בְּתֵאנָה שֶׁהִיא מְעוֹלָה בְּדַמִּים דְּבִזָּה לֹא הִיָּה אוֹמֵר רַב
אַחָא מִשׁוּם אֲרַץ יִשְׂרָאֵל וְשָׂמָא יִשׁ לִוְמַר דְלְצִנְרָף מְצֻנָּה גְדוּלָה פְּהָכָא מוֹתֵר עַכ"ל (אָמַר
הַמְחַבֵּר מַה שְׁכַתְּבֵי דְגַם שְׁלֵא בְּמַצּוֹר אָסוּר כְּדְמוּכַח בְּפֶרֶק הַחֻבְל וְכוּ' קֶצֶת קָשָׁה לְמָה לֹא
הַזְּפִיר שְׁכַתְּבֵי פֶתַח מְפִנְרַשׁ רַבִּינוֹ הַגְּדוֹל בְּשִׂשֵׁי מֵהַלְכוֹת מְלָכִים דִּין ח' וְלֹא בְּמַצּוֹר בְּלִבְד
אֲלֵא בְּכָל מְקוֹם כָּל הַקּוֹצֵץ אִילָן מֵאֲכָל דְרָף הַשְׁחָתָה לוֹקָה עַכ"ל וְמֶרֶן כְּסָף מִשְׁנָה מְרָאָה
מְקוֹם הוּא סוּגְיָא דְפֶרֶק הַחֻבְל וּבפ"ק דְקִידוּשִׁין וּבְשַׁבָּת וְכוּ' עֵי"ש.

ומָרַן חֵידָ"א בְּחַיִּים שָׁאֵל ח"א סי' כ"ג (ד"ה ועוד יש להתייר) פָּתַב בְּשֵׁם הָרַב שְׁאֵלַת
יַעֲבֹ"ץ ח"א סי' ע"ו שֶׁהֵבִיא רְאֵיהַ דְּלַצְנוֹרָה מְצֹנָה שְׂרִי מֵהָא דְתַמִּיד שֶׁהָיוּ בּוֹרְרִים עֲצֵי
תְּאֵנָה שְׂאֵינָם עוֹשִׂים פִּירוֹת מְשׁוּם יִישׁוּב א"י וּמֵאֵי אִירָיָא מְשׁוּם יִישׁוּב אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
תִּיפּוֹק לִיהַ דְּעֵבֵר עַל בַּל תִּשְׁחִית אֲלֵא דְלַמְצֹנָה שְׂרִי וְכַתֵּב עַל דְּבָרָיו שֶׁכָּבַר קִדְמוֹ הָרַב
בָּאֵר שְׁבַע בְּעַדִּיפָא מִינָהּ וְכו' (הֵבִיא לְשׁוֹן הָרַב בָּאֵר שְׁבַע הַנַּ"ל וְסַיִים) עַיִן רוֹאֵה דְמַפִּיק
לָהּ בְּלִשׁוֹן שְׂמָא שְׁלֵא כְּדַבְרֵי הָרַב יַעֲבֹ"ץ דְּפִשְׁיטָא לִיהַ טוֹבָא וְשׁוֹב דְּחָה רְאֵיתוֹ וְכַתֵּב
שֶׁטַעֲמוּ וְנִימוֹקוּ שֶׁל הָרַב בָּאֵר שְׁבַע דְּלֵא פִשְׁיטָא לִיהַ דְּלַצְנוֹרָה מְצֹנָה שְׂרִי וְרַב אָמַר לָהּ
בְּלִשׁוֹן שְׂמָא הוּא מְשׁוּם דְּאִי אֶתְיַנֵּן לְמִימַר דְּאִיכָא בַּל תִּשְׁחִית תּוּ לִיכָא לְמִיִּשְׂרֵי בְּמִקּוֹם
מְצֹנָה דְּהָא אִיכָא יַעֲרוֹת טוֹבָא לְקוּץ אֵילָנֵי דְּלֵא עֲבָדֵי פִירֵי וְאִמְאֵי יַעֲלֵה הַכּוֹרֶת עַל אֱלוֹ
הָעוֹשִׂים פִּירוֹת וּמֵאֵי מְצֹנָה אִיכָא בְּהַנִּי לְמַעֲבַד אִיסוּרָא כָּל דְּאִיכָא לְקִיּוּמֵי מְצֹנָה דְּמַעֲרָכָה
בְּאֵילָנֵי דְּלֵא עֲבָדֵי פִירֵי וּמְקַיִים לָאו דְּבַל תִּשְׁחִית וּמְצֹנָה דְּמַעֲרָכָה מְתַקְּיָמַת בְּאֵינָהּ וְהֵבִיא
מַה שְׁאָמְרוּ בְּשִׁמּוֹת רַבָּה פ' ל"ה לְמַה עֲצֵי שְׁטִים לְמַד הַקַּב"ה דְּרַף אֶרֶץ לְדוֹרוֹת שְׂאֵם
יִבְקֹשׁ אָדָם לְבָנוֹת בֵּיתוֹ מֵאֵילָן עוֹשֶׂה פִירוֹת אוֹמְרִים לוֹ וּמַה מְלָךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים שֶׁהִפְלִ
שְׁלוֹ כְּשֶׁאָמַר לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּן אָמַר לֹא תֵבִיא אֲלֵא מֵאֵילָן שְׂאֵינִי עוֹשֶׂה פִירוֹת אֲתָם עַל אַחַת
כְּמָה וְכָמָה וְעוֹד שְׁקִיל וְטָרִי בְּדַבְרֵי הָרַב שְׁאֵלַת יַעֲבֹ"ץ עֵי"ש: וְכִשְׁמוֹתָר מִן הַדִּין לְקוּץ
אֵילָן כְּגוֹן שְׁמַעוֹלָה בְּדָמִים אוֹ שְׁצָרִיף לְמִקּוּמוֹ וְכִינְצָא אִי אִיכָא לְמִיחַשׁ מִיָּהָא מְשׁוּם סַפְנָה
הִנֵּה מָרַן חֵידָ"א בְּחַיִּים שָׁאֵל ח"א סי' כ"ג (קְרוֹב לְסוּפּוֹ בַּד"ה עוֹד רְאִיתִי) פָּתַב בְּשֵׁם הַגָּאוֹן
יַעֲבֹ"ץ דְּלַכְּלוּלֵי עֲלֵמָא אַף דְּשְׂרִי מְדִינָא אִיכָא סַפְנָתְא וְכַתֵּב עַל דְּבָרָיו דְּאֵינִי מְחַנּוֹר דָּאֵם כֹּן
אִיף הַפּוֹסְקִים הָרַבְּמַ"ם וְסַמ"ג וְרַבֵּינוּ יְרוּחֵם סְתָמוּ דְּכִי הוּא מְעוֹלָה בְּדָמִים שְׂרִי וְהִנֵּה
לְהוֹ לְמִימַר דְּעַם כָּל זֶה אִיכָא סַפְנָה וְלֹא לֹמַר דְּקוֹצְצִין אוֹתוֹ אִם הִנֵּה מְזִיק אֵילָנוֹת אַחֲרוֹת
אוֹ אִם מְזִיק בְּשִׁנְיָה אַחֲרֵים אוֹ מְפָנֵי שְׁדָמֵי יְקָרִים וְתוּ דְּהָרֵי שְׁמוּאֵל וְרַב חֶסְדָּא צְוּוּ
לְאַרִיסִיָּהוּ שְׁיַעֲקְרוּ כְּדֵאִיתָא בְּהַחֹבֵל ד' צ"ב וּמִסְתַּמָּא אֲרִיסִיָּהֶם יִשְׂרָאֵל הוּוּ וּמַה שְׁיִישֵׁב
לְזֶה הָרַב הַנּוֹ' לֹא נִהִירָא כְּדִמְשַׁמַּע מְסַתְּמוֹת הַש"ס וְהַפּוֹסְקִים וּמַעֲיִן דְּוַגְמָא הֵבִיא רְאֵיהַ
מוֹהַרלֵנ"ח בְּתַשׁוּבָה ס' ל"ו דְּדִין קַטְלָנִית בִּיבְמָה לִיתָא מְדַכְּתָבוּ הַפּוֹסְקִים דִּין שְׁלֵשָׁה
אַחִים שְׁנַיִם נְשׁוּאִין שְׁתֵּי אַחִיוֹת וְאַחַד נְשׁוּי נְכָרִית וְכו' וּמְדַשְׁרוּ שְׁתַּתִּיבָם לְהַךְ שְׁלִישֵׁי
שְׁמַעַת מִינָהּ דְּלִיכָא סַפְנָתָא דְּקַטְלָנִית בִּיבְמָה עֵי"ש וּמְכַל שְׁכָן הֵכָא דְּאַכְתִּי לֹא שְׁמַעֲיָנָן
דְּאִיכָא סַפְנָה בְּאֹפֶן שְׁמוֹתָר מִן הַדִּין לְקוּץ וּמַה שְׁיִישֵׁב הָרַב הַנּוֹ' לְפִי דְּרַכּוֹ הֵהִיא דְּרַבָּא
בַּר חֲנַן דְּאָמַר לִיהַ לְרַב יוֹסֵף אָנָּא לֹא קְנִינְצָא וְכו' לִיתָא וְכָבַר כְּתָבוּ הָרַבְּמַ"ן וְהַרְשָׁב"א
וְהָרַא"ש וְהָרַב הַנְּמַק"י וּמָרַן בְּכֶסֶף מְשֻׁנָּה וְהָרַב תּוֹרַת חַיִּים דְּרַבָּה בַּר חֲנַן הִנֵּה פְּלִיג עֲלֵיהַ
דְּרַב יוֹסֵף בְּעֵיקַר הַדִּין וּמְדַבְרֵי רַבְּנוֹתָא הַנּוֹ' מוֹכַח דְּבַמִּידֵי דְּשְׂרִי מְדִינָא לִיכָא סַפְנָתָא
דְּמֵאֵי דְּקָאֵמַר אָנָּא לֹא קְנִינְצָא הוּא שְׁהִיָּה חוֹלֵק בְּדִין וְגַם מַה שְׁצַדַּד עוֹד הָרַב הַנּוֹ' דְּלֵאדָּם
חָשׁוּב לֹא הוֹתֵר בְּעֲצָמוֹ וּמְשׁוּם הֵכִי אִיעֲנַשׁ שְׁבַחַת וְכַדְּאִשְׁכַּחן דְּקַפִּיד ר' אֲמִי אֲמַן דְּשְׁתֵּי
מֵאֵי דְּאַחִים קַפִּילָא וְכו' עֵי"ש אֵין דְּבָרָיו מְחַנּוֹרִים וְכו' וְשׁוֹב הֵבִיא (בְּחַיִּים שָׁאֵל)
דְּבַצְנוֹאוֹת רַבֵּינוּ יְהוּדָה הַחֲסִיד כְּתוּב בְּאוֹת ג"ן אֵילָן הָעוֹשֶׂה פִירוֹת אֵין לְקַצֵּץ אוֹתוֹ וְיִשׁ
לְצַדֵּד בְּזֶה דְּכּוֹנְנָתוֹ דְּהַגַּם דְּמוֹתָר מִן הַדִּין לֹא יְקוּץ כְּמוֹ שְׁרׁוֹב הַצְּנוּאוֹת הֵם דְּבָרִים
הַמְּוֹתְרִים מִן הַדִּין וְעַל קַצְתָּם אֵין הָעוֹלָם חוֹשֵׁשִׁין כְּלָל וְעַל כֵּן נִרְאֵה דְּלְרוֹנוֹחָא דְּמִלְתָּא
יְקוּץ אוֹתוֹ ע"י גוֹי וְכֵן פָּתַב בְּנִדּוּנוֹ הָרַב שְׁאֵלַת יַעֲבֹ"ץ עַכ"ל וְכָבַר אֲנִי הַדֵּל כְּתַבְתִּי כֹּן
בְּנִדְפָס בְּאוֹת ק"ב בְּשֵׁם הָרַבָּה פּוֹסְקִים וְהַזְכַּרְתִּי גַם שׁו"ת חַיִּים שָׁאֵל הַנַּ"ל אֲלֵא שְׁלֵא

הִיָּה אִז סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה בְּיַד וְעַתָּה שְׁזַכִּיתִי בּוֹ הַעֲתִקְתִּי תוֹרַךְ דָּב"ק לְזִכּוֹת אֶת מִי שְׁאַיְנוּ נִמְצָא בְּיָדוֹ וּבִס' מְגִדִים חֲדָשִׁים לִידִידֵי הַרֶה"ג מוֹהֵר"ר בִּנְיָן שְׁמוּאֵל אַבְד"ק טַעֲלֵפִין יצ"ו בְּסִי' קט"ז אוֹת ז עַל מַה שֶׁהַתִּיר הָרַב טוֹרֵי זָהָב בְּצָרִיף לְמִקוֹמוֹ הִרְאָה לְעֵינַי בְּפִתְחֵי תְּשׁוּבָה שֶׁם סק"ו וְשֶׁבִסְפֶר עֲמוּדֵי אֵשׁ ד' ע"א אוֹת ו' הִבִּיא שֶׁפֶן דַּעַת הִרְבֵּה פּוֹסְקִים אַחֲרוֹנִים דְּכִשְׁצָרִיף לְמִקוֹמוֹ שָׂרִי לְקֶצֶץ הָאֵילָן דְּלֹא כָּשׁוּ"ת מִשָּׂאת מִשָּׂה סִי' ל"ז וְשָׁגַם כָּשׁוּ"ת בֵּית שְׁלֵמָה סִי' קצ"א פֶּתַח דְּמִדִּינָא מוֹתֵר לְקֶצֶץ בְּצָרִיף לְמִקוֹמוֹ בְּאֵין חֲשֵׁשׁ סִפְנָה שָׂאֵם הִיָּה חֲשֵׁשׁ סִפְנָה לֹא הִיָּה סוֹתָם הָרֵא"ש לְהַתִּיר וְגַם הִט"ז הוֹרָה לְמַעֲשֵׂה לְהַתִּיר וּמִכָּל מְקוֹם לְצִאת בְּיַדֵי כָּל פֶּקֶפוּק יֵשׁ לְמַכּוֹר הָאֵילָנוֹת לְנִכְרֵי קִידָם הַקְּצִיצָה בְּכֶסֶף וּבִשְׁטֵר וְאַח"כּ יָכוֹל הַנִּכְרֵי לְקַצֵּצָם וְהִנֵּה עֵינֵינִי בְּעֲמוּדֵי אֵשׁ שֶׁם וְלֹא מִצָּאתִי דָּבָר וּבְבֵית שְׁלֵמָה הַנִּזְ"ל סִיִּים וְאַף שֶׁבִתְשׁוּ"ז"א פֶּקֶפֶק עַל זֶה מֵא"ח סִי' שֵׁל"ט בִּמְג"א סק"ג אֵין זֶה כָּלוּם דָּאֵין עֲנִין הַעֲרָמָה זוֹ דוֹמָה לְשֶׁם כִּמ"ש בְּמִקוֹר חַיִּים סוּף סִי' תִּמ"ח וְאֵם יַעֲשֵׂה רו"ם כֵּן וְצָרִיף בְּאַמַּת לְמִקוֹמוֹ לְבִנְיָן לֹא יַחֲוֹשׁ כָּלֵל וְיִהְיֶה שְׁלוֹם וְשִׁלְוָה בְּאַרְמְנוֹתָיו וְכו': וְאֵם כָּשֶׁעוֹקְרִין הַגָּפֶן הִיא חֲזִיָּה וְנִטְעֵי לִיָּה בְּמִקוֹם אַחֵר כְּתִב בְּחַיִּים שְׂאֵל הַנִּזְ"ל בְּסוּף סִי' כ"ג בְּשֶׁם הָרַב שְׂאֵלֵת יַעֲב"ץ דָּאֵין כָּאֵן בֵּית מִיְחֻוֹשׁ וְשֶׁפֶן כְּתִב בְּפִשִּׁיטוֹת הָרַב שְׁבוֹת יַעֲקֹב ח"א סִי' קנ"ט וְהָרַב פִּתְחֵי תְּשׁוּבָה סִי' קט"ז סק"ו הִבִּיא שֶׁהַגָּאוֹן חֲתָם סוֹפֵר בְּסִי' ק"ב כְּתִב עָלָיו אֲנִי לֹא אֶעֱבֹד עוֹבְדֵי כְּנוּתִיָּה לְקוֹלָא וְכו' וְתוֹרַף דְּבָרֵי הַגָּאוֹן חֲתָם סוֹפֵר הֵם שֶׁכְּתִב דְּמַעֲבֹבֵי דְּכִבְבָּא קָמָא ד' צ"ב ע"א שְׁמוּאֵל אֵינִי לִיָּה אֲרִיסָיָה תְּמָרֵי אֶכִּיל טְעִים בְּהוֹ טְעָמָא דְּחִמְרָא אֲמַר לִיָּה מֵאֵי הֵאֵי אֲמַר לִיָּה בִּינֵי גִּנְפֵי קִינֵימֵי אֲמַר מִכְּחֲשֵׁי כְּוֵלֵי הֵאֵי בְּחִמְרָא לְמַחֵר אֵינִי לִי מְקוֹרֵיָּהוּ וּפִיֶרֶשׁ רִש"י מְקוֹרָם וְשֶׁרְשָׁם כְּתִב דְּמִשְׁנֵינֵי לְשׁוֹנוֹ מִשְׁמַע שְׂלֵא יְקוּץ אוֹתָם אֲלֵא יִבִּיא שְׁרְשָׁם וּמְקוֹרָם וּיִנְטָעֵם בְּמִקוֹם אַחֵר וְלֹא לְקוּץ וְכוֹן אֲמַר רַב חֲסֵדָא שֶׁם זֵיל עֲקָרִינְהוּ וְלֹא אֲמַר זֵיל קִינִיצִינְהוּ וּמִכָּל מְקוֹם גִּרְאָה לִי גֵהִי דְּלִמְדֵנוּ מְדַקְדוּק זֶה חוֹמְרָא דְּהִיכָא דְּסָגִי וְאַפְשָׁר בְּעֲקִירָה אֲסוּר לְקוּץ מִכָּל מְקוֹם לְקוֹלָא לֹא אֶעֱבִיד עוֹבְדֵי כְּהָרַב יַעֲב"ץ דְּשְׂלֵא לְצוֹרֵף כָּלֵל לְמִיעֲקָרִיָּה לֹא הֵינִי מַתִּיר דְּדוּק מִינָה מֵהֵאֵי ש"ס דְּדוּקָא הוֹאִיל וְטְעִים בְּהוֹ טְעֵם גִּנְפֵי אֲמַר זֵיל אֵינִי לִי מְקוֹרֵיָּהוּ אֲבָל בְּלֹא הִכִּי אֶפִּילוּ לְמִיתֵי מְקוֹרֵיָּהוּ לֹא הֵנָּה מַתִּיר בְּאִנְפֶּן דְּלִדִּינָא גִּרְאָה לִי דַּעַל מְגַן אֲסוּר אֶפִּילוּ לְמִיעֲקָר וְלִשְׁתַּלְינְהוּ בְּמִקוֹם אַחֵר לְצוֹרֵף מְקוֹמָם אוֹ כָּל שְׁאַיְנֵנוּ לְצוֹרֵף הַקּוֹרוֹת אֵם אֶפְשָׁר לְמִיעֲקָרָם עִם הַשׁוֹרֵשׁ לְנוֹטְעֵם בְּמִקוֹם אַחֵר אֲסוּר לְמִקְצִינְהוּ אֲלֵא יַעֲקָרָם וּיִנְטָעֵם עַכ"ל: וְרִאִיתִי בְּס' שו"ת רִיב"א (רִבִּינוּ יוֹאֵל בֶּן אֶלְעָזָר אוֹנְגָּאָר) בְּסִי' י"ז שְׁכָפִי הַנִּרְאָה לֹא רָאָה דְּבָרֵי רַבּוֹ הַגָּאוֹן חֲתָם סוֹפֵר הַנִּזְ"ל וְלִפִּי שֶׁהַסֵּפֶר הַזֶּה אֵינּוּ מְצוּי אַעֲתִיק תוֹרַף דְּבָרָיו וְנִהוּ עַל שְׂאֵלְתָהּ אֵם מוֹתֵר לְשֶׁרֶשׁ עֲצֵי מְאָכֵל עַל מְנַת לְנוֹטְעֵם בְּגֵן אַחֵר לֹא יַדְעָתִי שׁוּם אִיסוּר לְהוֹצִיא אֵילָן מִמְּקוֹם זֶה וְלִנְטָעוֹ בְּמִקוֹם אַחֵר שֶׁהַתּוֹרָה לֹא אָסְרָה אֲלֵא לְכַרְתּוֹ וְלִהְשִׁחִיתוֹ אֲבָל בְּזֶה שְׂלֵא יוֹצִיא זָרַע בְּמִקוֹם אַחֵר מִמְּקוֹם לְאַסְוֵר וְכו' וְאֵם פֶּקֶפוּקָא אֵם לֹא נַחוּשׁ דִּילְמָא יִפְשַׁע דְּהֵינּוּ שְׁיִאָרַע לוֹ אֲוֹנָס אַחֲרֵי עוֹקְרוֹ מְמִקוֹם זֶה וְלֹא יִהְיֶה בְּיָדוֹ לְשַׁתְּלוֹ בְּמִקוֹם אַחֵר כְּדִחִיִּישִׁינוּ גְבִי סְתִירַת בֵּית הַכְּנֶסֶת אֲדַרְבָּא מִשֶׁם רֵאָה דְּלֹא חִיִּישִׁינוּ רַק בְּבֵית הַכְּנֶסֶת מִחֲשֵׁשׁ בְּיָטוּל מְצוּה דְּרַבִּים דָּאֵם לֹא כֵּן גַּם שְׂאָר בֵּית לְיִתְסָר לְסִתְרוֹ וְלִבְנוֹת בְּלִבְיָנוּ חֲדָשׁ מִחֲשֵׁשׁ שְׂמָא יִפְשַׁע וְיַעֲבֹר עַל כָּל תְּשִׁחִית אֲלֵא וְדָאֵי כֵּינּוּ דְּכּוֹנְנָתוֹ עַל מְנַת לְבָנוֹת לֹא הוּי מִשְׁחִית וְכו' וְהִיָּה מְקוֹם לְדוֹן אֵם אֵי אֶפְשָׁר לְעוֹקְרוֹ מִכָּאֵן עִם הַעֲפָר שְׁיִיכֵל הָאֵילָן לְחַיּוֹת בְּמִקוֹם שְׁיִשְׁתַּל שֶׁם בְּלֵי הוֹסֶפֶת עֲפָר שְׁיִהִיו הַפִּירוֹת עֲרָלָה

שֶׁלֶשׁ שָׁנִים אִם כֵּן אֶפְשָׁר דְּעוֹבֵר עַל בַּל תִּשְׁחִית שְׂמִי שְׂחִית פִּירוֹת שֶׁל שְׁלֹשׁ שָׁנִים אֲמַנֶּם
נִרְאָה לִי דְלֹא אֶסֶר הַכְּתוּב לְהִשְׁחִית מֵה שְׂאִין עוֹדְנוּ בְּעוֹלָם וְהוּא רַק מוֹנֵעַ שְׁלֹא יבֹא
לְעוֹלָם דָּאֵם לֹא כֵּן סִירוּס דְּנִקְבוֹת בְּבִהְמָה לְאָדָם (וְאָדָם) דְּלֹא אֶסְרִינּוּ אֲלֵא אִטּוּ סִירוּס
דְּזִכְרִים וְלָמָּה לֹא מִשׁוּם בַּל תִּשְׁחִית וְעוֹד דָּאֵם כֵּן אֶפְיִלוּ לִיטּוֹל פְּרַבְלָתוֹ שֶׁל תַּרְנַגּוּל הֵיטָה
אֲסוּרָה כִּינּוּן שְׂמוֹנֵעַ מִמֶּנּוּ הוֹלְדָתָ זָרַע וְאִיכָּא בַּל תִּשְׁחִית עֵינֵי בְּכָל זֶה אַבְהֵעִז"ר סִי' ה'
עכ"ל וְהוּא תִּימָה שְׁלֹא זָכַר שָׂר מְדַבְּרֵי מֵר רַבּוּ הַגָּאוֹן חֲתָם סוֹפֵר (הַסֵּפֶר הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה זֶה
יָמִים מְעַטִּים שֶׁהַשְּׂגָתוֹ וּמְדֵי שׁוֹטְטוּ עֵינֵי בְּאִיזָה מְקוֹמוֹת כְּמִדְּנֻמָּה לִי שְׂרֵאִיתִי שְׂמִתָּאָר
אֶת הַחֲתָם סוֹפֵר בְּשֵׁם רַבּוֹ) שְׂפָתַי לְדַקְדָּק מְדַבְּרֵי הַש"ס דְּבָבָא קָמָא דְשְׁלֵא לְצַרְיָה אֲסוּר
לְעַקְרוֹ אִף אִם דַּעְתּוֹ לְנִטְעוּ בְּמִקּוֹם אַחֵר וְעוֹד יֵשׁ לְתַמּוּהָ בְּמָה שְׂמִפְרָשׁ בַּדב"ק דָּאִף אִם
אִי אֶפְשָׁר לְעַקְרוֹ עִם הָעֶפֶר שְׂיֻכַּל לְחַיּוֹת בְּמִקּוֹם שְׂיֻשְׁתַּל שְׂפִיר דְּמִי וְהָרִי בְּעֵינֵי זֶה גַּם
הַגָּאוֹן יַעֲבֹ"ץ מוֹדֶה דְּאֲסוּר שְׂהָרִי כְּתַב וְנ"ל (בְּסוּף ד"ה וְגַם צָרִיף) עוֹד צָרִיף אֲנִי לְמוֹדְעֵי
שְׂאֵם אַעֲפ"י שְׂעוֹקְרִין הַגָּפֵן מִמְּקוֹמָה עֲדִינּוּ הִיא חִיָּה וִיכּוֹלִין לְנִטְעָה בְּמִקּוֹם אַחֵר אִין פֶּאן
בֵּית מִיחּוּשׁ לְעוֹלָם דְּפִשְׁיטָא אִין זֹו קְצִיצָה וְלֹא נֶאֱסְרָה כָּלֵל בְּשׁוּם אֲנָפֵן שְׂהָרִי הִיא כְּנִטְעוּעָה
בְּמִקּוֹמָה וְכַדְקֵימָא לֵן גְּבִי עֶרְלָה בְּאִילָן שְׂנַעְעָקָר וְהַסְלַע אִמּוֹ אִם יִכּוֹל לְחַיּוֹת פְּטוּר מְעַרְלָה
כָּל שְׂכָן הֶכָּא בְּנִדּוֹן דִּינּוּ עכ"ל הָרִי שְׁלֹא הִתִּיר אֲלֵא אִם עוֹקְרִין אוֹתוֹ עִם הָעֶפֶר כְּדִי
שְׂיֻכַּל לְחַיּוֹת בְּמִקּוֹם אַחֵר דְּבָכִי הָא הוּא דְלֹא חֲשִׁיב קְצִיצָה הָא לֹא הָכִי חֲשִׁיב קְצִיצָה
וְאֲסוּר אֲלֵא שְׂמִדְּבָרֵי הַגָּאוֹן שְׁבוֹת יַעֲקֹב בַּח"א סִי' קנ"ט נִרְאָה קְצַת כְּדַבְּרֵי הַגָּאוֹן רִיב"א
הַנ"ל שְׂפָתַי וְנ"ל אֲמַנֶּם לְפִי מִשְׂמַעוֹת לְשׁוֹן שְׂאֵלְתָּ מִבְּנֵי אֲרֵץ שְׂאֵלְתָּ זֶה נִטְעַע מִמְּקוֹם אַחֵר
לְכָאן אִם כֵּן אֶפְשָׁר שְׂיֻכּוֹלִים לְחַזּוֹר וְלְחַפּוֹר וּלְשַׁרְשׁ אַחֲרָיו לְנִטְעוּעַ בְּמִקּוֹם אַחֵר דְּלִיכָּא
הַשְׁחִתָּה כָּלֵל וּמִתָּר לְכוֹלֵי עֵלְמָא עכ"ל הָרִי שְׁלֹא הִזְכִּיר כָּלֵל שְׂיִהָא נִיטְלַע עִמּוֹ עֶפֶר כְּדִי
שְׂיֻכַּל לְחַיּוֹת בְּמִקּוֹם אַחֵר וּמִשְׂמַע דְּכָל שְׂנִטְעוּעוּ בְּמִקּוֹם אַחֵר אִם יַצְטָרְף לְעַפֵּר אַחֵר וְיִהְיֶה
כּוּ דִין עֶרְלָה שְׂפִיר דְּמִי וְאִף שְׂמֵרֵן חִיד"א בְּחַיִּים שְׂאֵל הַנ"ל הַשְּׂנֵה דַעַת שְׂנִיְהֵם (שְׂאֵלְתָ
יַעֲבֹ"ץ וְשְׁבוֹת יַעֲקֹב) נִרְאָה דְשְׂפִיר נוֹכַל לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הַשְּׁבוֹת יַעֲקֹב כְּמוֹ שְׂפָתַי וְעַל כָּל
פְּנִים תִּימָה הוּא שְׂהַגָּאוֹן רִיב"א לֹא זָכַר מִכָּל זֶה כָּלֵל: וְדַע שְׂמִדְּבָרֵי הָרַב בֵּית דּוֹד ח"ב
ח"מ סִי' צ"ה לְמַדְּנֵנוּ דְּבְּאִילָן שְׂנִטְעוּעוּ בְּתַחֲזִיקָה עַל דַּעַת דְּלֹא לְעוֹלָם קֵינִים וְאַחֵר זְמַן יַעֲבִירְנוּ
וְיַעֲקְרֵנוּ כִּינּוּן דְּאֲדַעְתָּא דְּהָכִי נִטְעוּעוּ לִיכָּא אִיסוּרָא דְּבַל תִּשְׁחִית וּכְנוּתִיָּה דְּמֵר מְצַאֲתִי גַּם כֵּן
לְהָרַב פּוֹס הִישְׁוּעוֹת בְּחִידוּשֵׁי בְּסוּגֵיָּא הַנ"ל שְׂפָתַי בְּתוֹף דְּבָרֵי סְבָרָא זֹו כ"כ בַּס' בִּירְף
אֶת אַבְרָהָם (הַנּוֹז"ל בַּד"ה וְאֲשֶׁר): וּבְעַיְקָר כָּלֵל עֵינֵי בְּמָה שְׂהַבְּאֲתִי בַּקְּנוּטְרִיס הַעֲרוֹת
לְכָלֵלִים סִי' קל"א אוֹת ב' וּבְסִפֵּר חֲדָשׁ שְׂנַדְפֵּס מְקָרוֹב לְרַב גְּדוֹל בְּדוֹרְנוּ יצ"ו רְאִיתִי
שְׂתַמָּה עַל מָה שְׂפָתַי רַבִּין חֲסִידָא בְּקַהֲלָתוֹ הַקְּדוּשָׁה דְּהַשְׁחִתָּת שְׂאָר דְּבָרִים אִינְהָ אֲסוּרָה
אֲלֵא מְדַרְבְּנָן כְּמוֹ שְׂפָתַי הַרְמַב"ם בְּשִׁשִּׁי מֵהַלְכוֹת מְלָכִים וְכו' וְכִמּוֹ שְׂפָתַי בְּשִׁמּוֹ
לְמַעֲלָה (בַּד"ה וְתַמִּיָּה לִי) דְּאִין הַכְּרַח מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם מִמָּה שְׂפָתַי עַל זֶה דְּלוֹקָה מִכַּת
מְרָדוֹת דִּישׁ לּוֹמֵר דְּהֵינּוּ מִשׁוּם שֶׁהוּא לֹא שְׂבִכְלָלוֹת וְכו' וְהָרִי בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת אֲמַרִּינּוּ
בַּש"ס דְּעוֹבֵר בְּבַל תִּשְׁחִית וְעוֹבֵר מִשְׂמַע שֶׁהוּא מִן הַתּוֹרָה וְכו' וְעַל תְּמִיָּהוּ הִיכִי אָתוּ
רַבָּן וּמַחֲזִיבֵי בְּקִרְיָעָה וְהָא קַעֲבֵר מִשׁוּם בַּל תִּשְׁחִית (שְׂכָדִי לִיִּישֵׁב קוֹשֵׁיָא זֹו הוּא שְׂהַבִּין
רַבִּין חֲסִידָא דְּבָרֵי הַרְמַב"ם דְּמִשְׂמַע לִיהָ בְּכּוֹנְתוֹ שְׂאִין בְּשְׂאָר דְּבָרִים אֲלֵא אִיסוּר דְּרַבָּנָן)
כְּתַב לְהַשִּׁיב בְּהַלְכָּה דְּכִינּוּן שְׂעוּשָׁה מִשׁוּם מְצַנֵּת חֲכָמִים אִין זֹו הַשְׁחִתָּה וְכו' אֵלּוּ תוֹנְרָף
דְּבָרֵי וְהוּא בַּר מְזֵלָא דִּידִי שְׂפִיוּנֵנוּ שְׂנִינּוּ לְדַבֵּר אַחַד עִם כִּי יֵשׁ לְפַקְפֵּק קְצַת בְּדְּבָרֵי

מִכָּל מְקוֹם בְּעֵיקַר הַדְּבָר יָפָה אָמַר רַב יצ"ו וְלֹא אֲשָׂא שְׁמוֹ עַל שְׁפָתַי בְּעֵנִין זֶה לְפִי שְׁפָתַב
בְּסִפְרוֹ בְּזֶה הַלְשׁוֹן וְרֵאִיתִי בִּס' קֹהֶלֶת יַעֲקֹב מִהֶאֱלֹגָאֵזִי סִי' ער"ד וכו' וְלֹא יִשָּׁר בְּעֵינֵי מִה
שְׁפָתַב בְּלְשׁוֹן זֶה שְׁאָר שְׁבָאֲמַת הַקְּדֻמוֹנִים לֹא הָיוּ מְדַקְדְּקִים בְּכִינּוּצָא לְזֶה אֲבָל בְּיָמֵינוּ
הַנִּקְדָּנִים תּוֹפְסִים אוֹתוֹ עַל כֵּן שְׁאִינוֹ דְרָךְ כְּבוֹד בְּזִמְנֵינוּ לְכַתּוּב בְּלְשׁוֹן כְּזֶה (מִהֶאֱלֹגָאֵזִי)
וּבְעֵינָא דְלִישְׁקָלִיָּה לְמִיטְרַפְסִיָּה וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר: סִימָן מִח בְּעֵלֵי חַיִּים חֲשִׁיבֵי וְלֹא בְטָלֵי
כְּתַבְתִּי בְּנִדְפֵס בְּאוֹת קי"א שְׁנֹסְתַפֵּק הֶרֶב מִשְׁאֵת מִשָּׂה אִי אֲמָרִינוּ הַכִּי גַם בְּאֲדָם וְשֶׁהִבִּיא
רְאִיוֹת שְׁבִזָּה שְׁאִנִּי אָדָם מִבְּהֶמָה וְשֶׁהֶרֶב חֲקָרֵי לֵב דְחָה רְאִיוֹתָיו וְנִדְעָתוֹ שְׁגַם בְּאֲדָם אֲמָרִינוּ
בְּעֵלֵי חַיִּים חֲשִׁיבֵי וְלֹא בְטָלֵי וְכַתַּבְתִּי שֶׁהֶרֶב הַפְּרָד"ס בִּס' אוֹת הִיא לְעוֹלָם ח"א סִי' מ"ח
ד' ס"ה ע"ד סִינְעוּ מִדְּבָרֵי הַרמ"ה לְסִנְהֶדְרִין ד' פ' ע"ב וְשֶׁהִבִּיא דְבָרֵי רַבֵּינוּ הַמְּשֻׁנָּה לְמִלְךָ
בְּהִלְכוֹת אִיסוּרֵי בִיאָה פָּרָק ט"ו דִּין י"א עֲתָה רְאִיתִי בְּסִפְרוֹ שׁו"ת ריב"א לְהַגְאֹן אַבְד"ק
פֶּאֶקֶשׁ שְׁפָתוֹב בְּמִפְתָּחוֹת הַסִּפְרוֹ הַשְּׂיִיכָה לְסִי' קכ"א וְ"ל בְּאֲדָם לֹא שְׂיִיךְ בִּיטוּל עֵינִין
בְּמִקְנָה כָּלֵל י"ט פָּרֵט ו' וְתִשׁוּבַת מוֹהֲרֵי"א סִי' מ"ב וְאִין גַּם אֲחָד מִשְׁנֵים הַגְּ"ל מְצוּי אֲצֵלֵי
(הַמְּקָנָה שְׂבִינְדֵי הוּא מַח"ב) וְדְבָרֵיהֶם מְסַפְיָמִים לְדַעַת רַבְּנֵי הַסִּפְרָדִים הַנּוֹ"ל: סִימָן מִט
בִּיטוּל בְּרוּב לֹא מְהַנִּי אֲלֵא לְהִיוֹת כְּמִי שְׁאִינוֹ אֲבָל לֹא לְהוֹסִיף וְלְהַשְׁלִימוֹ לְשִׁיעוּר הַצְּרִיף
לְאוֹתוֹ דְבָר כֵּן מִתְבָּאָר מִמָּה שְׁפָתַב הַגְּאֹן בְּשׁו"ת נֶפֶשׁ חַיָּה סִי' א' הִבִּיא דְבָרָיו בְּסִפְרוֹ
בְּפוּרֵי שְׁלֵמָה לִידִידֵי הַגְּאֹן מוֹהֲרֵש"א רִזְעֻכְטָא יצ"ו בְּתִשׁוּבָתוֹ הַנִּפְלָאָה בִּא"ח סִי' כ"ה
אוֹת ל"ז וְ"ל וְנִרְאָה עַל פִּי שְׁחָקֵר בְּסִפְרוֹ נֶפֶשׁ חַיָּה בְּאֵם נִתְעַרַב מוּעֵט מְדַבֵּר שְׁאִינוֹ רְאוּי
לְצִאֵת בּוֹ יְדֵי חוֹבַת מִצְּהָ בְּרוּב שְׂרָאוּי לְצִאֵת בּוֹ אִם בְּטָל בְּרוּב שְׂיִצָּא בְּכַזִּית מִמֶּנּוּ שְׂיִשׁ
בּוֹ תַעֲרוּבַת מְעֵט דְבָר שְׂאִינוֹ רְאוּי לְצִאֵת בּוֹ וְהַעֲלָה שְׂאִינוֹ בְּטָל בְּרוּב לְעֵנִין שְׂיִשְׁלִים זֶה
שְׂאִינוֹ רְאוּי לְשִׁיעוּר וְשְׂמָצָא כְּעֵין זֶה לְעֵנִין דְּהִיתָר אִינוֹ בְּטָל שְׂיִשְׁלִים לְשִׁיעוּר בְּרוּב
אִיסוּר בְּתוֹסְפוֹת זְבָחִים ד' ע"ח וְהוּא הַדִּין בְּזֶה וְכו' (כְּתַב הֶרֶב הַמְּחַבֵּר יצ"ו לְיִישָׁב בְּזֶה
קְוִשְׁיַת הַגְּאֹנִים שֶׁהִבִּיא שָׁם עַל רַבֵּינוּ מוֹהֲר"ם אֶלְשִׁיף בְּדִין אֲתָרוּג מְוֹרָכָב עי"ש) וְהִנֵּה
סִפְרוֹ נֶפֶשׁ חַיָּה אִין אֲצֵלֵי לְעֵינִין בְּמִלֵּי דְמַר לְרֵאוֹת אִם הַזְּכִיר מְרוֹן מוֹהֲרִיט"א בְּסִפְרוֹ הַלְכוֹת
יוֹם טוֹב בְּפִירוּשׁוֹ לְהַלְכוֹת חֲלָה לְהַרְמַב"ן בִּס"ק י"ד (בד"ה וְהִנֵּה כַּמ"ש רַבֵּינוּ הַרְמַב"ן
וְ"ל וּמִיָּהוּ הִיכָא דְרוּבָא וְטַעְמָא דְגֹן) אֲשֶׁר מְפֹרָשׁ יוּצָא מִדְּבָרֵי קִדְשׁוֹ שְׁלֵא כְּדַעַת הַגְּאֹן
נֶפֶשׁ חַיָּה וְהוּא שְׁעַל מָה שְׁפָתַב הַרְמַב"ן (גַּבֵּי עֵיסָה מִתַּעֲרוּבַת חֲטִיִּים עִם שְׂאָר כָּל הַמִּינִים
וְאוּרְז עִם שְׂאָר אַרְבַּע מִינֵי דְגָן) וּמִיָּהוּ הִיכָא דְרוּבָא וְטַעְמָא דְגֹן וְאִית בֵּה שְׂיַעוּרָא מִדְּגָן
קִסְבַּר רַב הוּנָא דְכוּלֵי חֲטִיבִין וְרַב הֵילָא לֹא פְּלִיג עֲלֵיהּ דְּהָא לֹא גְרִירָא אֲלֵא חִיּוּבָא
דְּגוּפִיָּהוּ הִיא עכ"ל כְּתַב עַל זֶה (מְרוֹן מוֹהֲרִיט"א) דְּנִרְאָה פְּשוּט דְּשְׂאָר כָּל הַמִּינִים עִם
הַחֲטִיִּים אוֹ אֶפִּילוֹ אוּרְז עִם שְׂאָר אַרְבַּעָה דְּהַעֲלָה רַבֵּינוּ דְּכוּלֵי עֲלֵמָא מוּדוֹ דְּחֲטִיבִים נִרְאָה
דְּחֲטִיבִים כְּדַמִּיוֹן חֲטִיִּים עִם הָאוּרְז דְּהָאוּכַל כְּזִית מִן הָעֵיסָה חֲטִיב מִשׁוּם טָבֵל וְאָדָם יוּצָא
יְדֵי חוֹבַת מִצְּהָ כְּשִׂאוּכַל כְּזִית מִמֶּנָּה כְּכִינוּ דְּאִיכָא שְׂיַעוּר מִדְּגָן וְרוּבָא דְּגָן וְטַעְמָא דְּגָן אִף
דִּלֹא שְׂיִיךְ גְּרִירָא בְּהוּ מְכָל מְקוֹם חִיּוּבָא דְּגוּפִיָּהוּ הוּא דְּהַפֵּל גְּמִשְׁףָּה לְהִיוֹת כְּדְּגָן עֲצָמוֹ
כִּינוּ דְּמָה שְׂיִשׁ בְּעֵינָה מִשְׂאָר הַמִּינִים עִם הַחֲטִיִּים אוֹ מִהָאוּרְז עִם שְׂאָר אַרְבַּעָה הַמִּינִים
בְּטָל בְּרוּבָא דְּדְּגָן דְּהָא קִיִּימָא לֹן דְּכָל דְּבָר אֲשֶׁר נִתְבַּטַּל בְּרוּב נַעֲשֶׂה הַפֵּל כְּדַמִּיוֹן הָרוּב
כְּדַקִּימָא לֹן בְּאִיסוּרֵין דְּמִין בְּשְׂאִינוֹ מִינוֹ מִתְבַּטַּל בְּרוּב הִיתָר כָּל דְּלִיכָא טַעְמָא דְּאִיסוּרָא
דְּאִמּוֹר רַבָּנָן בְּטַעְמָא וְכָל דְּלִיכָא טַעַם אִיסוּר בְּטָל בְּרוּב וּמִן הִתָּר הַפֵּל דְּחִזּוֹר לְהִיוֹת הַפֵּל
כְּהִיתָר גְּמוּר וְזֶה בְּלַח בְּלַח וּבִיבִשׁ בִּיבִשׁ גְּמִי אֲמָרִינוּ בְּמִתְנִיתִין בְּרִישׁ פָּרָק ט' דְּכִלְאִים

צָמַר גַּמְלִים וְצָמַר רַחֲלִים שֶׁטָרְפָן זֶה בְּזֶה אִם רֹב מִן הַגַּמְלִים מִן הָרִי דָאֵם רֹב מִן הַגַּמְלִים נַעֲשֶׂה הַכֹּל כְּצָמַר גַּמְלִים וּמִן הָרִי לְעַרְב עֲמָהוּן פִּשְׁתָּן וְכֵן בְּסוּפָה תָּנוּ הַדְּלָה עֲלֶיהָ אֵת הַגָּפֶן וְאֵת הַדְּלַעַת פְּסוּלָה וְאִם הָיָה סְכוּף הַרְבֵּה מֵהֶם כְּשֶׁרָה וְאֶמְרִינוּ הֵתֵם בְּדָף ט' ע"ב דְּמִיָּרִי כְּשֶׁחֲבָטָן וְכַתֵּב רַש"י כְּשֶׁחֲבָטָן הַשְּׁפִיל עֲנַפְיוֹ לְמִטָּה מְעוֹרְבִין עִם סְכוּף פֶּשֶׁר וְאִין גְּרָאִין בְּעִין וְסְכוּף פֶּשֶׁר רַבָּה עָלָיו וּמְבַטְלוֹ דְּמִדְּאוּרִיתָא כָּל מִקְלֵי בְּטָלֵי בְּרִנְפָּא הָרִי דְּמִטְעֵם בְּיָטוּל בְּרֹב חֲזַר הַכֹּל לְהִיּוֹת כְּסְכוּף פֶּשֶׁר וְאִם כֵּן הוּא הֵדִין הֵכָא דְּכִינוּן דְּהִדְגוּן הָרִי רִנְפָּא וְטַעְמֹ דְּגוּן הָרִי שְׁאָר הַמִּינִים דְּהוּוּ מִיעוּטָא בְּטָלֵי בְּרֹב וְחֲשִׁיב הַכֹּל כְּדָגָן עַד כְּאֵן לְעַנְיָנוּ הָרִי שְׁפָתָה מְפֹרֶשׁ שְׁמִיעוּט הַבְּטָל הוּא מְצַטְרֵף לְהַרְוֵב הַמְבַטֵּל וּמְשַׁלֵּם הַשְּׁמִיעוּר וְזֶה כְּנֶגֶד הַיְסוּד שֶׁל הָרֵב נֶפֶשׁ חַיָּה וְיִוְתֵר מְפֹרֶשׁ כֵּן מְדַבְּרֵי מֶרְן מוֹהֲרֵיט"א בְּמָה שְׁחָקֵר אַחַר כֵּף דְּלָמָּה הַצְּרִיף הַרְמַב"ן וְשִׁיָּהֵה בְּהַעֲיָסָה כְּשִׁיעוּר מְדָגוּן וְלָמָּה לֹא תִּסְגִי בְּרִנְפָּא וְטַעְמָא דְּגוּן דְּכִינוּן דְּאִיכָּא רִנְפָּא דְּגוּן הַמִּיעוּט בְּטָל הוּא בְּרֹב כְּמוֹ בְּאִיסוּר מוּעֵט שְׁמַתְבַּטֵּל וְנַעֲשֶׂה הַכֹּל הַיְתֵר וְהֵכָא נְמִי אִף אִם לֹא יִהְיֶה מְדָגוּן כְּשִׁיעוּר כִּינוּן דְּאִיכָּא רִנְפָּא יִצְטָרֵף הַמִּיעוּט לְהַרְוֵב לְהִיּוֹת כְּמוֹהוּ לְהַתְחַיֵּיב וְכַתֵּב עַל זֶה וְאִם נֹאמֵר דְּאִף דְּלַעֲנִין אִיסוּר אֶמְרִינוּ דְּכִינוּן דְּבַטָּל נַעֲשֶׂה הַכֹּל הַיְתֵר מְכַל מְקוֹם לְעַנְיָנוּ חַיִּיב חֲלָה כִּינוּן דְּמִן הַתּוֹרָה פְּחוּת מְשַׁלֵּם הַיְתֵר פְּטוּר אִינוּ מְצַטְרֵף מִיעוּט הַפְּטוּר מִצַּד עֲצָמוֹ לְחַיִּיב דְּעַל יְדֵי הַבְּיָטוּל שְׁנִתְבַּטֵּל בְּרֹב אִינוּ מְבִיא לֵה חַיִּיב חֲלָה הֵנָּה מְלַבֵּד דְּנִרְאָה דְּאִין טַעַם לְחַלֵּק בְּהֵכֵי יֵתֵר עַל כֵּן נִרְאָה דָּאֵם כֵּן הוּא אִף כְּשִׁישׁ מְדָגוּן כְּשִׁיעוּר אִמְאִי נַעֲשֶׂה טָבֵל וְהַאוֹכֵל כְּזִית מְמַנָּה חַיִּיב מֵאַחַר דְּלִיכָּא כְּזִית שְׁלֵם וְכֵן לְעַנְיָנוּ מִצָּה אִיף יוֹצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ בְּכְזִית דָּאֵם מְטַעַם גְּרִירָא הָא אֶמְרִינוּ דְּשְׁאָר הַמִּינִים עִם חֲטִיִּים אוֹ אֲנָרְזוּ עִם אַרְבָּעָה הַמִּינִים אִינָם נִגְרָרִים דְּוֹדָאֵי אִין לֹאמֵר דְּשְׁאָר מִינִים עִם חֲטִיִּים אוֹ אֲנָרְזוּ עִם אַרְבָּעָה מִינִים אִינוּ אֵלָּא לְהַתְחַיֵּיב בְּחֲלָה דְּוִקָּא וְאִם אֵכֵל כְּזִית מְמַנָּה קוֹדֵם הַפְּרִשָּׁה אִינוּ חַיִּיב מִשׁוּם טָבֵל וְכֵן הַאוֹכֵל כְּזִית מִצָּה מְמַנָּה לֹא יִצָּא יְדֵי חוֹבְתוֹ כִּינוּן דְּלִיכָּא כְּזִית שְׁלֵם מְדָגוּן דְּהָא לִיתָּא דְּכָל כִּי הָא הָיָה לוֹ לְרַבִּינוּ לְפָרֶשׁ וְסִתְמָא דְּמִילְתָּא נִרְאָה דְּמָה שְׁהוּא הֵדִין בְּחֲטִיִּין עִם הָאֲנָרְזוּ מִשׁוּם גְּרִירָא הוּא הֵדִין נְמִי בְּשְׁאָר מִינִים עִם חֲטִיִּים אוֹ הָאֲנָרְזוּ עִם הָאֲרָבָעָה הַמִּינִים בְּדְאִיכָּא רִנְפָּא דְּגוּן וְשִׁיעוּרָא וְטַעְמָא דְּגוּן אֵלּוּ תוֹרָף דְּב"ק לְעַנְיָנוּ עִי"ש דְּשְׁקִיל וְטָרִי עוֹד פְּדָרְפוּ בְּקוֹדֶשׁ הֵנָּה מְבֹאֶרֶת דְּעַתּוֹ דְּמַעֲט אִיסוּר דְּנִתְעַרְב בְּרֹב הַיְתֵר וְנִתְבַּטֵּל בֵּין לַח בְּלַח בֵּין יָבֵשׁ בֵּיבֵשׁ לֹא זֹו שְׁהָאִיסוּר הוּא כְּמִי שְׁאִינוּ אֵלָּא הָרִי הוּא כְּגוּף הַהֵיטֵר וּמְצַטְרֵף לְהַשְׁלִים הַשְּׁמִיעוּר לְצִאת כּוּ יְדֵי חוֹבְתָה מְמַנָּה שְׁהוּא חַיִּיב בָּהּ וְכֵן מִתְבָּאֵר מֵהָא דְּקִיָּמָא לֵן בְּסִי' תְּרַל"ב סְעִיף א' דְּסְכוּף פְּסוּל בְּסוּפָה קִטְנָה שְׁאִין בָּהּ אֵלָּא שְׁבָעָה עַל שְׁבָעָה אִינוּ פּוֹסֵל אֵלָּא בְּשַׁלְשָׁה טְפָחִים אֲבָל פְּחוּת מְשַׁלְשָׁה טְפָחִים כְּשֶׁרָה וְיִשְׁנִים תַּחְתּוֹ וּמְצַטְרֵף לְהַשְׁלִים הַסּוּפָה לְכַשִּׁיעוּר וְכַתֵּב שֵׁם הָרֵב טוּרִי זֶהָב בְּסִי' ג' בְּשֵׁם הָרֵב הַלְבוּשׁ שְׁבַטֵל הַסְּכוּף פְּסוּל לְגַבֵּי הַכָּשֶׁר כְּדִין כָּל אִיסוּר שְׁנַעֲשֶׂה הָאִיסוּר הַיְתֵר וְאִף דְּבְאִיסוּר נִיכָר לֹא שְׁיָיָה בְּיָטוּל יֵשׁ לֹאמֵר דְּהוּא הַלְכָה לְמִשָּׁה מְסִינֵי וְהֵכֵי אֶגְמְרִיהָ עִי"ש הָרִי מְבֹאֵר מְדַבְּרֵי דְּדָבָר שְׁנִתְבַּטֵּל נַעֲשֶׂה הַיְתֵר וּמְצַטְרֵף לְהַשְׁלִים הַשְּׁמִיעוּר וְאִף שְׁהָרֵב טוּרִי זֶהָב נִחְלַק עָלָיו וְסוּבֵר דְּלֹא מְטַעַם בְּיָטוּל הוּא דְּלֹא שְׁיָיָה שֵׁם דִּין בְּיָטוּל כִּינוּן שְׁהַסְּכוּף פְּסוּל נִיכָר וְנִרְאָה (וְלֹא נִיחָא לֵיהָ בְּמָה שְׁהַסְּבִיר בְּזֶה הָרֵב הַלְבוּשׁ כִּיעִי"ש) אֵלָּא מִשׁוּם דְּהַמִּיעוּט חֲשִׁיב כְּמֵאֵן דְּלִיתֶיהָ וְכו' עִי"ש מְכַל מְקוֹם נִרְאָה דְּבְמִידֵי דְּשְׁיָיָה בִּיָּה בְּיָטוּל (שְׁאִין הַדְּבָר נִיכָר) מוֹדָה הוּא לְדַבְּרֵי הָרֵב הַלְבוּשׁ דְּהָאִיסוּר נִהְפָּדֵל הַיְתֵר וְהוּא מְצַטְרֵף לְהַשְׁלִים הַשְּׁמִיעוּר וְכֵן מְצִאתִי שְׁפָתָה הַגָּאוֹן

חתם סופר בחלק א"ח סי' קע"ח (בד"ה והנה הלבוש) ונ"ל והנראה מזה אף שנדחו דברי הלבוש בהא שיתבטל מין במינו אפילו ניכר מפל מקום פשיאנו ניכר לא יחלוק הטורי זהב שהפסול חוזר להיות פשר עכ"ל: והנה פסקרת הגאון בעל ספר נפש חיה ראיתי שאמר רב אהרן בשם הגאון אבד"ק קאליש והובא בשו"ת דבר אליהו להגאון אבד"ק טארלא בסי' ח"י (בד"ה אף אח"פ) בטעם שאין יוצאין באחרוג המורכב דאף דנימא דרובו אחרוג לא בטיל ברוב דביטול לא מהני רק להיות כמי שאינו אבל לא להוסיף ולהשלימו לשיעור והרב בעל השמועה סתר דבריו מדתנו בשישי דמקנאות נתן סאה ונטל סאה הרי זה פשר הרי שהמיעוט דבטיל משלים והגאון המחבר דחה סתירתו משום דמים שאובים אין עליהם שם פיסול שהרי במקנה של ארבעים סאה יכול למלאות שאובין כמה מאות אף שהם רוב נגד מי המקנה וכו' (האר"י קצת להסביר בזה) אף הוקשה לו מן מי פירות שגם כן הדין הוא דמשלימין אף שיש להם שם פיסול וכתב לישב והאר"י עוד מענין לענין באותו ענין והביא מדברי הרדב"ז שפמגן אברהם סי' ט' דאם עירב צמר גמלים בצמר רחלים אזלינן בתר רוב וכו' ושקיל וטרי קצת בזה וסיים (בסוף ד"ה וראיה לדברינו) השי"ת יפתח לבנו שנוכל לברר אם המיעוט הבטל משלים גם כן או לא אמנם מוהרי"ט אלגאזי בשלישי דמסכת חלה משנה ז' האר"י ומסיק לענין מצה דמיעוט בטל ברוב ומשלימו לכזית אף היכא דלא שייך טעמא דגרירה עכ"ל והתבוננתי בבכורי שלמה בתחלת הסימן ושם מייחס הספר נפש חיה להגאון אבד"ק קאליש ומוכן ממה שכתב בדבר אליאז הנ"ל דלא הנפיר שם מדברי מרן מוהרי"ט א וחי' דאיש הוא על ידי הגאון מוהרש"א דבקי בכל סדרי ונעלמו ממנו דבריו בזה גם אשו"ר לידידי הגאון מוהרי"ע וניידענפעלד אבד"ק הרימליב בהספמתו לספר בכורי שלמה בנומר 10 שהביא ספקו טהור של הגאון מקאליש הנ"ל באם נתערב בעיסה דבר מועט מדבר שאין ראוי לצאת בו ונתבטל ברוב אם משלים השיעור והשיג עליו שלא העיר מדברי הירושלמי בשלישי דמסכת חלה וכו' עי"ש דברי קדשו וגם מעיני דמר נעלמו דברי מרן מוהרי"ט א אשר יסוד דבריו הם על פי דברי הירושלמי וגם לא ראה דברי הרמב"ן אשר מדבריו הוכיח מרן מוהרי"ט א דהמיעוט בטל ומשלים השיעור כאשר עיני הרואה ישר יחזו פנימו: איברא דבכיוצא לזה בהיתר שנתערב ברוב איסור כתב מרן המשנה למלך בשביעי מהלכות מעילה (בד"ה וראיתי למעכ"ת) דאינו נעשה כגוף האיסור ממש אלא לאסרו לאכילה אבל לא להשלימו לשיעור לעונשין ולכאורה הוא הדין דנימא הכי גם באיסור שנתבטל בהיתר שאינו משלים לשיעור אמנם מלבד שהרבה חולקים על סברתו כאשר כתבתי למעלה באות ל"א (מד"ה וילענין וכו' והלאה) אף גם זאת הבאתי שם לחלק דונקא בהיתר שנתערב ברוב איסור הוא דשייך לומר כן משום שאין דרוך היתר להתבטל עי"ש שוב ראיתי בבכורי שלמה בסי' כ"ה הנ"ל שהאר"י מאד בעניינים אלו מאות ה"ן וילמעלה ולא יכלתי להתיישב בדבריו מגודל האריכות בבקיאיות וחרפות עי"ש דב"ק ובסוף אות פ"א כתב למסקנא דהלכתא היצא לנו מפל זה דצדקו דברי כ"ג לתרץ קושית האחרונים דלא שייך פאן לומר דבטל מיעוט הלימונ"י ברוב האחרוג דמיעוט שאינו ראוי אינו בטל ברוב שראוי וכו' ואינו נכון בעיני להחליט כן בפשיטות וטפי מסתברא דהמיעוט בטל ומשלים השיעור: ובחפשי בספרים ראיתי עתה בשו"ת תורת חסד להגאון מלובלין יצ"ו בסי' ל"ד אות י"ב (מר קעסיק בדין אחרוג

מורכב ושם הרב השואל לא הגיד ויכול להיות שהוא הגאון מקאליש) שפתיב ועל דבר מה שפתיב כת"ר לחדש דלענין לצאת ידי חובתו בכזית מצה וכדומה אם יש בו מעורבות מועט בדבר שאינו ראוי לצאת בו ידי חובתו דלא שייך ביטול שישלים לשיעורו דביטול לא שייך רק באיסור שנתערב בהיתר דהוי פאילו אינו בעולם וכו' אבל לא שעל ידי זה ישלים השיעור וכהו יישוב קושיות התוספות בסופה דלמה לי קרא דאין יוצאין במצה של טבל וכו' וכו' (וכתב בעמוד שלישי וז"ל) וכל זה אם נימא לענין מצנה שצריכה שיעור דעל ידי ביטול ברוב לא שייך שישלים לשיעורו וכנז"ל מיהו קושטא הוא שדעת התוספות היא דעל ידי ביטול ברוב משלים שפיר לשיעור המצנה וכמבואר מדברי התוספות זבחים דף ע"ט סוע"ב שפירשו במתניתין דפרה צלוחית שנפלו לתוכה מים כל שהן וכו' דחומרא דמי חטאת הוא דמדאורייתא בטל ברובא ומבואר שם בגמרא ד' פ' ע"א דלרבנן בנדאי הזאת צריכה שיעור (ולר"ל שם אף ר' אליעזר נמי ס"ל להזאה צריכה שיעור) הרי מבואר בהדיא שדעת התוספות דמהני ביטול ברוב להשלים השיעור גם כן וכו' וגם מוכח כן מדברי הרא"ש סוף הלכות חלה במתניתין דהעושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן אדם יוצא ידי חובתו בפסח ומפרש בירושלמי הטעם משום גרידא וכתב הרא"ש דהנזכרו לזה דאם לא כן פיון דרובא אורז אינה באה לידי חימוץ והיאך יוצאין בה משום מצה מבואר דברובא חטים ומיעוט אורז יוצא בה אף בלא טעם גרידא ודוחק לומר דמייירי שאכל ממנה כל כף עד שיהיה כזית מהחטים לחוד וכו' ונדעתי שיש לדחות קצת ראיה זו מדברי הרא"ש ומכל מקום משמעותו נוטה יותר דהמיעוט שנתבטל גם כן משלים לשיעורו (אמר המחבר חידוש הוא שלא זכר דברי רבינו הגדול הרמב"ן בהלכות חלה ונדברי מרן מוהריט"א שהבאתי למעלה): שוב פתיב דעיקר דבר זה אם המיעוט הבטל ברוב משלים השיעור תליא בחקירה בדין ביטול חד בתרי אי הוי זה כמו ביטול המציאות שגוף הדבר הבטל במיעוטו הוי כמו שאינו בעולם וממילא אינו משלים לשיעורו של המבטל שהרי הוא כמי שאינו כלל או דנימא דענין ביטול חד בתרי אין זה ביטול המציאות רק ביטול מהותו של הדבר ואין שמו עליו דאיסור שנתבטל בהיתר אבד ממנו שם איסור מחמת שנתבטל ברוב אבל גוף הדבר הרי ישנו במציאות ולפי זה יכול להשלים גם.

כך שיעורו של המבטל על ידי זה המיעוט שישנו בעולם רק שאיננו איסור עוד וכנז"ל ויש להאריך בזה הרבה אלא שאין כאן מקומו רק יש לומר בקצרה דממה שפתיבו התוספות בזבחים ד' ע"ח ע"א ד"ה הפיגול לענין מעורבת איסורים דמיעוט הבטל ברוב אינו מצטרף עם הרוב להשלימו לאיסור דאפילו היתר לא מצטרף לאיסור כל שכן דאיסור לא מצטרף לאיסור ע"כ הנה מזה לא מוכח דמיעוט איסור הבטל ברוב היתר אינו משלים לשיעור דמבואר בר"ן דנדרים ד' נ"ט ריש ע"ב שהאיסור דרכו להתבטל ולא ההיתר ויש להסביר הדברים דלעולם יש לומר דלענין ביטול ברוב הוא רק ביטול מהותו של המתבטל ואין שמו עליו ואיסור שנתבטל בהיתר אבד שם איסור ממנו ונשתנה מהותו וכמו חלב ודם או טבל אם נתערבו ברוב היתר שוב אין שמו הקודם עליו ומאחר דפרח שם האיסור ממנו ממילא הוי היתר ואפשר גם כן שישלים את המבטל לשיעורו דהרי גוף מציאות הדבר ישנו בעולם ורק שם איסור ליתא בזה וכנז"ל לא כן בהיתר שנתבטל באיסור לא כן שייך לומר שיחול עליו שם חדש של איסור שישלים

את האיסור לשיעורו דעגן בטיול ברוב הוא רק שאבד ממנו שמו ומהותו הקודם אבל לא שיחול עליו שם חדש שיחשב גופו של איסור פינו דקיימא לו דאין היתר מצטרף לאיסור (וכל שכן שלא יצטרף איסור לאיסור אחר לומר שיחול עליו שם איסור האחר וכו') ולפי זה אין ראיה מדברי התוספות בזבחים לעגן בטיול איסור ברוב היתר וכמבואר וכבר ביארנו למעלה דאף אם נחליט הסברא דאין המיעוט הבטל משלים את המבטל לשיעורו מכל מקום אינו מיושב בזה קושיות התוספות בסופה וכו' אלו תנרף דב"ק הרי שמספים שמיעוט הבטל מצטרף לרוב ההיתר להשלים לכשיעורו ודחה הראיה מדברי התוספות דזבחים דף ע"ח ד"ה הפיגול במה שיש לחלק לעגן בטיול בין איסור המתבטל בהיתר להיתר המתבטל באיסור וכמו שדחה הגאון דבר אליאן שהבאתי למעלה: ובעיקר חקירת הגאון תורת חסד בבטיול חד בתרי אם הוא בטיול המציאות או בטיול מהותו של האיסור הנה נראה לפשוט חקירה זו מדברי רבינו הטורי זקב סי' תרל"ב סק"ג שהבאתי למעלה (בד"ה וכן מתבאר) שסובר דהוא בטיול מהותו של האיסור שהרי כתב בטעם הפחות משלשה טפחים סוף פסול אינו פוסל משום דהמיעוט הוי כמי שאינו ונהרי שם מפורש דישנים תחתיו ומצטרף להשלים לכשיעור אם פן מוכרח דהא דאמרנו דהמיעוט כמאן דליתיה אין הפונה שבטל המציאות שאם פן איהו הנה מצטרף להשלים השיעור אלא הפונה היא שבטל מהות האיסור ולכן שפיר מצטרף להשלים השיעור: והגאון מוהר"ם שי"ק בחלק יו"ד סי' קט"ו (בד"ה ומאי) המציא דפליגי אמוראי בחקירה זאת ואעתיק דב"ק ככתבו וכלשונו ואני אמרתי שגאון דשרש פלוגתא דרב חסדא ורבי חנינא (שנחלקו אי אזלינן בתר המבטל או בתר המתבטל עיין במנחות ד' כ"ג ע"א) היא במה שחקרנו אם הא דאיסור בטל אם נתהפך גם למעלת ההיתר או לא למשל חמץ שנתערב עם מצה נתהפך למצה ויוצאין בו או דעל ידי בטיול חשיב רק כאילו אינו חמץ אבל עדין אינו מצה רב חסדא סובר דדינו כמצה והמבטל עושה פעולתו לעשות פיוצא בו ולכך בעינן דווקא בדבר שהמבטל א"א לו להיות כבטל פי דבר שהוא בעצמו אפשר שיבוא לידי מדת הבטל אין פחו יפה כל כך לבטל ולהפך את הבא בקרבו ולכך מדה זו שאין המבטל יכול להיות כבטל הוא סברא גם לרבנן לאשר פח המבטל וכמו כן אם אפשר לבטל להיות כמבטל הוא מגרע פח הבטל ומאשר ומחזק פח המבטל להפוך את הבטל זה נראה סברת ר"ח: אבל ר"ח סובר דעגן הבטול הוא דהאיסור פסק ממנו פינו דאינו בעין וכאלו אינו אבל לא נתהפך למעלת המבטל וכינון דרק כאלו אינו נחשב אין אנו מביטים כלל על עגן המבטל ולכך לא אזלינן בתר מבטל אלא אדרבה כל שהבטל אפשר שיפסק אם ישתנה מוכח יותר שאיסורו ועגנו תליא בטעמו ועצמיותו וכל שהאיסור תלוי בעצמיותו וטעמו ס"ל לר"י דמב"מ דנשאר טעמו ועצמיותו הוי כאלו הוא בעין ולפי"ז סברת ר"ח שייך דווקא לר"י משא"כ סברת ר"ח שייך למעלה גם לרבנן לר"ח אזלינן בתר חזיוק האיסור או חזיוק ההיתר ולר' חנינא אזלינן בתר טעמו של איסור ולהנ"ל נפ"מ בין ר"ח לרב חסדא גם לדין וגם במבש"מ ומובן בזה מה שמדמה הש"ס מצה שתבלה בתבלין: סימן ב בטיול איסור דקיימא לו דאם האיסור ניכר אינו בטל כמו שכתב המרדכי בפרק הזרוע סי' תשל"ו בשם רבינו משולם וכן שגור בפ"י כל הפוסקים פנדע ועיין בתוספות יבמות פרק הערל ד' פ"ב ד"ה רבי יהודה ובמנחות ד' כ"ב ד"ה ורבי יהודה וכן כתב הרשב"א בחידושו

למסכת שבת ד' כ"ט אהיה דמרבה עצים מוכנים ומבטלן אם הוא מן התורה או דמן התורה בטל גם איסור הנזכר ורק מדרבנן הוא דאינו בטל וצריך להשליך האיסור מבואר בס"י תרל"ב דלהרב הלבויש (לשינויא בתרא) הו מדרבנן ולהרב טורי ז"ה שם בסק"ג ישתקע הדבר ולא יאמר דנדאי מן התורה אין ביטול לאיסור הנזכר וצריך להשליכו והרב פרי מגדים במשפצות שם פתב שדברי הלבויש מאורן של ישראל צריכים עיון טובא דאם פן למאן דאמר דמן התורה מותר לבטל איסור לכתחלה בטלת כל האיסורין שנייח נבלה אצל שנים דשחוטתה וכו' וכן מתבאר ממה שכתב בפתיחה להלכות תערוכות (בשער התערוכות) חלק ג' פרק ג' שאביא להלן (בד"ה וכתב בהגהות) דאיסור הנזכר דאינו בטל הוא מן התורה עי"ש והגאון חתם סופר בשו"ת ליו"ד בס"י עז"ר (בד"ה אבל) פתב דהיכא דנתערב אחד ויש לברר ולהפיר האיסור לא שייך ביטול בשום אופן אף דטורי ז"ה בס"י תרל"ב מיייתי בשם הלבויש נגד זה ישתקע הדבר ולא יאמר במחילת כבודו ועיין בכורות דף כ"ה ע"ב בעלי מומין אוסרים בכל שהו ומדפרידו התם מפלל דתנא קמא אמר לא וכו' ולא מוקי לה בדוקין שבעין ונתערב באלף דקשה לברר אלא על פרחין כל שניכר איסורו בשום אופן לא שייך ביטול עכ"ל ועם פי לא יכלתי פעת להבין פונתו היכי מוכח מסוגיא דכורות דלא פהרב הלבויש העתקתי דב"ק למען דעת שדעתו מספקת לדבר הרב טורי ז"ה שלא פדעת הרב הלבויש ועיין בחתם סופר א"ח סו' קע"ח (בד"ה והנה הלבויש) מה שביאר בכונת דברי הרב טורי ז"ה במה שמחלק בין סנהדרין לצל סופה דבסנהדרין שאון אנו באים ליהנות מן המיעוט רק הולכין אחר הרוב ושפקינן המיעוט לגמרי משום הכי אף דהמיעוט ניכר מהני אבל בסופה שצריכין אנו לצרף גם המיעוט להרוב כדי להשלים השיעור משום הכי לו מהני פשהא איסור ניכר ועיין בתוספות חדשים בשם הגאון מוהרש"ח בסוף מעילה שכתב מפורש דהיכא דניכר האיסור לא בטיל מדאורייתא וכן מתבאר מדברי מרן המשנה לפלך בשביעי מהלכות מעילה הלכה ו' (בד"ה וראיתי) והגאון מליבוויץ בצמח צדק על המשניות בפרק פל שעה משנה א' (בסוף ד"ה בתוס') הביא מה שכתב בתוספות חדשים ה"ל דאיסור הנזכר דלא בטיל הוא מדאורייתא וסיים על זה וז"ל וצ"ע בפרק אלו עוברין ד' מ"ד ע"א בענין הא בטלו להו תבלין וכו' ולכאורה יכולים להפירם ועיין בהלכות סופה ס"י תרכ"ו עכ"ל פנראה שדעתו נוטה דמה שאיסור הנזכר אינו בטל הוא מדרבנן וראיתו ודאי אינה מוכרחת ולכן פתב בלשון לכאורה דנדאי לא נפלות לומר דמסתמא השום נימוח בבטול וכן השמן מתערב יפה והיה פלא היה ואינו ניכר פלל ומשום הכי מקשי שפיר הא בטלי להו וכו' ועל כל פנים תמיה לי שלא זכר שר שפחלקו בזה הקדמונים הרבנים הלבויש והטורי ז"ה כנז"ל והיה נראה להביא תנא דמסייע להרב הלבויש דמן התורה אף באיסור הנזכר יש דין ביטול מר ניהו רבינו עובדיא בריש מוסכת שקלים גבי פלאים דסאה שיש בה רובע ממין אחר מעט שפירש מעט עד שפפחת מרובע ויבטל בתוך הסאה דדבר תורה חז בתרי בטיל אלא שחכמים אסרו מפני מראית עין והם אמרו דפחות מרובע לבית סאה מתבטל ותמה עליו הרב תוספות יום טוב בריש פרק שני דכלאים דלא שייך ביטול ברוב אלא פשאין ניכרין דבניכרין אין שייך לומר ביטול וכו' ובשני מיני תבואות הרי ניכרין וכל שפן בתבואה וקטנית וכוונתו מבוארת להקשות על מה שכתב רבינו עובדיא דמן התורה חז בתרי בטיל והרי פיון שניכר אינו בטל מן התורה אף אם נאמר שרבינו

עוֹבְדֵי־אֱלֹהִים קָאִי בְּשִׁיטַת הָרַב הַלְבוּשׁ דְּמֵן הַתּוֹרָה גַּם בְּאִיסוּר הַנִּיזְכָּר שִׁינְיָהּ בִּיטוּל שְׁפִיר קְאָמַר דְּמֵן הַתּוֹרָה חַד בְּתַרֵּי בְּטִיל אֱלָא שְׂרָאִיתִי לְהַרְבּ זְכָרוֹן יְהוּדָה בְּרִישׁ פֶּרֶק שְׁנֵי דְכַלְאִים שְׁפַתְבּ (עַל דְּבָרֵי רַבֵּינוּ עוֹבְדֵי־הַנֵּ"ל) וְקָשָׁה אִיךָ יוּכַל לְהַתְּבַטֵּל פִּינּוֹן דְּנִיזְכָּר לֹא שִׁינְיָהּ בִּיטוּל כְּמוֹ שְׁפַתְבּ בְּתוֹסְפֹת יוֹם טוֹב וְעוֹד הָא הֵיטֵר בְּהֵיטֵר ל שִׁינְיָהּ בִּיטוּל עֵינֵין בִּינֵי"ד סִי רצ"ט ב"ש"ה ס"ק א' וְנִרְאֶה דְּהַפְּנִינָה פִּינּוֹן דְּכַלְאִים לֹא אָסְרָה תּוֹרָה אֱלָא פְּשׁוּעָה לְזִרְעֵי כְּלָאִים כְּמוֹ שְׁפַתְבּ בְּתוֹסְפֹת יוֹם טוֹב א אִם הוּא דְּבַר מוּעֵט הַמֵּינ הָאֲחַר שִׁיעָרוּ חֲכָמִים שְׁבִשְׁעִיעוּר רִבְעֵי לְסָאָה חָשׁוּב בְּעֵינֵינוּ הַמֵּינ הָאֲחַר וּמִקְרֵי רוּצָה לְזִרְעֵי כְּלָאִים מַה שְׂאִין פִּן בְּפַחוֹת מְרֻבְעֵי לֹא חָשׁוּב בְּעֵינֵינוּ וְהוּי פְּמֵאן דְּלִיתָא וְלֹא מִיְקָרֵי רוּצָה לְזִרְעֵי כְּלָאִים וּמִשׁוּם הֵכִי שְׂרִי וְלֹא דְמִי לְבִיטוּל אִיסוּר בְּהֵיטֵר דְּהֵתֵם הַקְּפִידָה תּוֹרָה שְׁלֹא יֵאָכַל הָאִיסוּר לְכֹן אִינוּ בְּטִל בְּנִיזְכָּר מַה שְׂאִין פִּן פֵּאן פִּינּוֹן דְּאִין חָשׁוּב בְּעֵינֵינוּ וְזֵהוּ קָרִי בִּיטוּל וְלֹא מִיְקָרֵי רוּצָה לְזִרְעֵי כְּלָאִים וּמִמִּילָא לֹא קָשְׂיָא גַּם פִּן מַה שֶּׁהוּא הֵיטֵר בְּהֵיטֵר וְעֵינֵין ט"ז סִי תרל"ב ס"ק ג' עכ"ל וְלִפִּי זֶה אִין הֵכְרַח שְׂרַבֵּינוּ עוֹבְדֵי־אֱלֹהִים סוּבְרַת כְּהַרְבּ הַלְבוּשׁ כְּמוֹכֵן: וְעַל תְּמִיחַת הָרַב פְּרִי מְגֻדִים עַל רַבֵּינוּ הַלְבוּשׁ שֶׁהִבְאִיתִי בְּרִישׁ אֹת זֹו עֵינֵין בְּסִפְרֵי יִלְקוּט הַגְּרָשׁוֹנֵי בַח"א דָּף כ"ב סוֹף עֲמוּד ג' וְהִבְאִיתִי תוֹרָתִי דְּבָרֵי הַרְאָה לְעִיל בְּמַעְרַכַת הָאֱלֵ"ה אֹת ז (בד"ה וְהַשְּׁגָתִי) וְשֵׁם פְּתַבְתִּי לְהַשִּׁיב עַל דְּב"ק עֵינֵין"ש: וְהָא דְּאִיסוּר הַנִּיזְכָּר אִינוּ בְּטִל לֹאן דְּוִקָא כְּשִׁנְיָנִיזְכָּר מִמֶּשׁ אֱלָא אִף אִם אִינוּ נִיזְכָּר עֲתָה כָּל שְׂאֲפִשֵׁר לְהַפִּירוּ וְלְהַסִּירוּ מִתּוֹךְ הַהֵיטֵר חָשׁוּב כְּנִיזְכָּר וְאִין לֹו בִּיטוּל פִּן מְבֹאָר בְּדְבָרֵי הָרְאָה בְּכַדְקַת הַבֵּית בֵּית רַבִּיעֵי שְׁעַר רַבִּיעֵי (בְּדִינֵי הַכְּשָׁר כְּלִים בְּדָף פ"ב ע"א מְדַפּוּס וּוִיעֵן שְׁנַת לִישְׂרָאֵל לִפ"ק בד"ה עוֹד פְּתַב בְּכִלֵי שְׁטָף וּמְדַפּוּס הֵינְשֵׁן הוּא דָּף קכ"ח פִּן מִתְבָּאָר מְדַבְּרֵי הָרַב עָרוּף הַשְּׁלַחֲן א"ח סִי'תב"ן אֹת ו') שְׁעַל מַה שְׁפַתְבּ הַרְשָׁב"א דְּכִלֵי שְׁטָף שְׂפַלַע מִן הָאִיסוּר וְנִאָסֵר וְאַחַר כֶּף נִתְעַרְבּ בְּאַחֲרִים שְׂרָאוּי לְדוּגוּ בְּדְבַר שְׁיֵשׁ לֹו מִתִּירִין שְׁהָרִי אֲפִשֵׁר לְהַכְשִׁירוּ בְּהַגְעֵלָה אֱלָא דְלֹא מִיְקָרֵי דְּבַר שְׁיֵשׁ לֹו מִתִּירִין מִשׁוּם שְׁיֵשׁ בְּזֵה הוּצָאָה וְהַפְּסֵד וְלִכֹּן אֲמָרִינוּ דְּחַד בְּתַרֵּי בְּטִיל עַל זֶה הַשִּׁיב דְּזֵה אִינוּ דְּהָקָא טַעֲמָא אַחֲרִינָא דְּאִין לֹו בִּיטוּל מְלַבַּד הַטַּעַם שְׁיֵשׁ לֹו מִתִּירִין דְּכָל הֵיכָא דְּנִיזְכָּר הָאִיסוּר אִין לֹו הֵיטֵר וְאִין לֹו בִּיטוּל וּבְכָל דְּבַר שְׂאֲפִשֵׁר לְהוּצִיא הָאִיסוּר מִתּוֹכֹו הָרִי הוּא כְּנִיזְכָּר הָאִיסוּר וְכִינּוֹן שְׁכֹן בְּזֵה שְׂאֲפִשֵׁר בְּהַגְעֵלָה וְלְהַפְּלִיט הָאִיסוּר הָרִי זֶה כְּאִילוּ נִיזְכָּר וְאִין לֹו הֵיטֵר וְהַרְשָׁב"א בְּמִשְׁמַרְתַּת הַבֵּית שְׁם דְּחָה דְּבָרֵינוּ וְז"ל מַה שְׂאָמַר דְּרָף כָּלֵל דְּכָל אִיסוּר נִיזְכָּר אִין לֹו הֵיטֵר וְאִין לֹו בִּיטוּל כָּלֵל זֶה אִינוּ שְׁהָרִי עֲצִים שְׂנִשְׁרוּ מִן הַדְּקָל לְתוֹךְ הַתַּנּוּר בְּיוֹם טוֹב נִיזְכָּרִים הֵם וְלִכְתַּחֲזָלָה אִין מְעָרְבִין אֹתָם עִם רֹוב עֲצִים מוּכְנִים כְּדִי לְהַסִּיקָם בְּתַנּוּר וְאַפִּילוּ הֵכִי כְּשִׁנְיָנִיזְכָּר בְּתוֹךְ הַתַּנּוּר וְהֵן נִיזְכָּרִין אֲפִילוּ הֵכִי מְרַבִּין עֲלֵיהֶן עֲצִים מוּכְנִים וּמְבַטְלִין אֹתָן בְּרֹוב וּמְסִיקָן וְכְמוֹ שְׂאָמְרוּ גַּם פִּן בְּפֶרֶק בְּמַה מְדַלִּיקִין גְּבִי מְסִיקִין בְּכִלִים וְאִין מְסִיקִין בְּשִׁבְרֵי כִלִים וְכו' עֵינֵין"ש וַיֵּשׁ לְעֵינֵין בִּינֵי"ד סִי ק"ב סְעִיף ג' וּבְשִׁפְתֵי פִהֵן ס"ק ח' וּבְשִׁאָר מְפָרְשִׁים פְּרִי חֲדָשׁ וּפְרִי תְּנָאָר וְכָרֵם שְׁלֵמָה בְּסִי' ק"ב וּמִרְן הַמְּשֻׁנָה לְמִלְךָ בְּשִׁבְעֵי מַהֲלָכוֹת מְעִילָה סוֹף הַלְכָה ו' הִבִּיא דְּבָרֵי הַגְּאֹוֹן מוּהַר"י אֶלְפָּאֲנִדָּרִי שֶׁהוֹכִיחַ מְדַבְּרֵי רִש"י בְּסוֹף מְצִיעָא דְּמִטְבַּע חָשִׁיב וְלֹא בְּטִיל מִמָּה שְׁפַתְבּ רִש"י דְּכִינּוֹן דְּתַקִּינוּ רַבָּנָן אַרְבַּע זוּזִים מִן הַתְּרוּמָה וְזֵה מִיַּחַל עֲלֵיהֶם וְנִמְצָאוּ לֹו אַרְבַּעַה זוּזִים שְׂאִין לְצַבּוּר חֶלֶק בְּהֵם וְאִם קוּנִים מִהֵם קָרְבָּנוֹת צַבּוּר אִינָם בְּאִים מְשָׁל צַבּוּר וּמְדָלָא אֲמָרִינוּ דְּבְטְלֵי הֵנָּה אַרְבַּע זוּזֵי בְּרֹוב שְׁמַעַת מִינָּה דְּמִטְבַּע חָשִׁיב וְלֹא בְּטִיל וְעַל זֶה פְּתַב לְדַחּוֹת וְז"ל דְּהָקָא לֹא שִׁינְיָהּ בִּיטוּל מִשׁוּם דְּכָל הֵיכָא דְּנִיזְכָּר הָאִיסוּר אִין לֹו

ביטול ובכל דבר שאפשר להוציא האיסור מתוכו הרי הוא פניפר האיסור פדכתב הלא"ה
בבדק הבית גבי פלי שטף שבלע מן האיסור ונתערב באחרים דכינו דאפשר בהגעלה
ולהפליט האיסור הרי זה פאילו ניפר ואין לו היתר הכי נמי כינו דאפשר ליקח ארבע
זוים וליתנם לשומר הוי פניפר האיסור ואין לו ביטול.

ובתוספות חדשים בסוף מעילה פתב לתרץ מה שהקשו התוספות והובא בתוספת יום
טוב שם ואם תאמר ליבטיל ברוב וז"ל ונראה דגם מדאורייתא לא בטיל דהא ודאי אם
הוא ניפר האיסור לא בטיל דיוכל ליטלו וכאן האיסור הוא הקדושה שעל הפרוטה וזה
יוכל ליטלו להחליף על פרוטה אחרת והיא נשארת חולין גמורים מה שאין פן בבהמה
עכ"ל וכנראה דאזיל בשיטת הלא"ה הנז"ל דלאו דוקא ניפר ממש אלא פל שאפשר
לסלק האיסור דינו פניפר האיסור ועיין פילפול נאה על פי דברי התוספות חדשים הנז"ל
בקונטרס שמחה ניום טוב אשר בסוף ספר בית אהרן על הלכות גטין ונחליצה להגאבד"ק
קארטשין פלל י"ז דף ע"ז (ד"ה ודע): וכתב בהגהות מלחמת אריה שפשו"ת ברפת
רצ"ה לסי' קכ"ב ד' קס"ה ע"א דהא דאין ביטול לאיסור ניפר לאו דוקא פשניפר בחוש
הראות אלא אף אם אין ניפר בחוש הראות אלא שהדבר ידוע לכל שאי אפשר להיות
באופן אחר כמו ביבמה שרקקה דם שהדבר ידוע שאי אפשר בלא ציחצוחי רוק אף
שאינו ניפר חשיב פניפר דמה לנו אם ניפר לעין רואה ומה לנו אם ניפר על ידי עין
השכלי הידועה שאי אפשר להיות בענין אחר וכו' אלו תנרף דברי הגאון הנז"ל (ועיין
בדברי הגאון חתם סופר בספרו תורת משה בפרישת וישב דף ל"ה ע"ג סמוך לד"ה ובזה
וכו' והבאתי דב"ק במערכת האל"ף אות קל"ה סק"ד ד"ה ובמה שפסק) שם ולפי דבריו
נראה דהוא הדין או פל שפן היכא דהאיסור ניפר על ידי טעימה שיש לומר דחשיב ניפר
האיסור ולא בטיל וזו דעת מרן הפרי חדש בסי' ק"ב סק"ח קרוב לסופו דיבש ביבש מין
באינו מינו דאפשר להטעימו לקפילא חשיב ניפר האיסור ולא בטיל אמנם הגאון פרי
מגדים שם בשפתי דעת סק"ח (בד"ה והפר"ח) פתב על דבריו ואני תמה דהטור והש"ך
בק"ט אות ח' מציייר גפרק (צריף להיות גפרף) או שוין במראה ונחלוקים בטעמם וכבר
התעוררתי בפתיחה ובק"ח וקי"א אבאר עוד עכ"ל הגהה מבוארת דעתו פאן לחלוק על
הפרי חדש ומוכיח ממה שפכתבו הפוסקים דנתערב מין באינו מינו ביבש דבעי נשים
היינו בחלוקין בטעמן ושוים במראה וכו' דאף באפשר להפיר האיסור על ידי טעימה יש
לו ביטול שלא פדעת מרן הפרי חדש ולדבריו נראה דכל שפן פשאי אפשר להפיר לא
בחוש הראות ולא בחוש הטעם רק בחוש השכל נראה דלא חשיב מפני זה ניפר האיסור
והוא בטל ומה שציין למה שפכתב בפתיחה (להלכות תערובות) פננתו למה שפכתב בשער
התערובות חלק שלישי פרק שלישי (בד"ה והנה מה שהחליט הפר"ח) וז"ל מה שהחליט
הפר"ח בהחלט גמור פל שאפשר לקבר על ידי טעימה לא בטיל זה אמת ויציב ואל
תשיביני ממה שפכתב הטור פגון שנפרד לחתיכות דקות הרי האיסור ידוע ונרגש בטעם
בפה אפילו הכי פל שאי אפשר להפיר ולהפיר בטיל הוא אף שטועם טעם איסור יש
לומר דגזרת הכתוב היא אחרי רבים להטות אמנם מה יעשה במה שפכתב מוהרא"י הביאו
השפתי פהן בק"ט אות ח' (כפי מה שהגיה) דשוין במראה ונחלוקים בטעמן בטל מן
התורה ומדרבנן בעינן נשים והא פשאוכל נרגש טעם האיסור ואפילו מן התורה אסור
וכי תימא דאין הכי נמי הא התרומת הדשן בהגהותיו לשערי דורא סי' ט"ל מביא זה אי

הוּי דְבַר תּוֹרָה אוֹ דְרָבָנָן וְכִי הָאֵי גּוֹנָא הוּי דְבַר תּוֹרָה שְׁהָרִי יוּכַל לְהַפִּיר הָאִיסוּר בְּפִי
גַם בְּכָלִי חוֹלֵב בֵּין בְּשׂוֹר בְּסִי ק"ב שְׁכַתְבַּת הַשְּׁפָתִי כְהוּן וְהַבֵּית חֲדָשׁ דְּבַטְל בְּרוּב וְדָאֵי קַשְׂיָא
דְּלֵא חַר כְּפֵי שְׁמַבְשֵׁל בְּשׂוֹר וּמְרַגֵּישׁ טַעַם הַחֵלֵב הוּי דְבַר תּוֹרָה וּבְגִיפְרָא הָאִיסוּר לֹא שְׁיִיף
בִּיטוּל בְּכַתְבַּת הַפִּרִי חֲדָשׁ עַכ"ל הֵנָּה עִם כִּי רֵאשׁ דְּבָרֵי אַמְתָּא (דְּאָמַר רַב זֶה אַמְתָּא וְיִצְיִיב)
שְׁנַרְאָה פְּמַסְפִּים לְסִבְרַת הָרַב פְּרִי חֲדָשׁ הֵנָּה בְּסִיּוּם דְּבָרֵי גִילָה דַּעְתּוֹ שְׁחֹלֵק עֲלֵיו וְסוֹבַר
דָּאִין זֶה נִקְרָא נִיפְרָא הָאִיסוּר לְפִי מַה שְׁהוֹכִיחַ מְדַבְּרֵי רַבֵּינוּ הַתְּרוּמַת הַדִּישָׁן וְאִם כּוֹן נִרְאָה
דְּלִדְיָדִיָּה דְּבַר שְׁאִינוּ נִיפְרָא אֲלָא בְּעֵינֵי הַשְּׁכָל לֹא הוּי נִיפְרָא הָאִיסוּר וְיִישׁ לוֹ בִּיטוּל שְׁלֵא
כְּדַבְּרֵי הַגָּאוֹן הַנִּזְכָּר וְצָרִיף לְהַתְּיָשֵׁב אִיִּה"ש סִימָן נָא בִּיטוּל לֹא שְׁיִיף בְּדַבְּרֵי שְׁתַּחֲלַת
עֲשִׂיתוֹ וְתִיקוּנוֹ בְּכַף כּוֹן פְּתַב מְרֵן הַבֵּית יוֹסֵף בֵּינֵי"ד סוּף סִי דַק"ל (בַּד"ה וּבַתְּשׁוּבָה
אַחֲרַת) בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א עַל מַה שְׁנֹתְנִים לְחֹלִים מִשְׁקִין מַחֲוֹמֵץ וְדָבֵשׁ שֶׁל עֲכוּמ"ז דָּאִין
לְהֵם מְקוּם לְסַמּוּךְ שְׁאִם מְפָנִי שְׁמַתְעָרַב בְּשַׁאֲרֵי דְבָרִים וּבְטַל בְּמִיעוּטוֹ זֶה אִינוּ שְׁהָרִי
עֵיקְרוֹ כְּפֵי וְכָל שְׁעֵיקְרוֹ כְּפֵי אִינוּ בְּטַל כְּעֵנָּן אַרְבָּעָה מִיָּנִי מְדִינָה וְכוּ' וְאַף עַל פִּי שְׁאֲפִילוּ
וְדָאֵי יִינָם שְׁנַתְעָרַב בְּטַל בְּרוּב לְפִי שְׁזָה דְּרַף מְקָרָה וְכָל שְׁנַתְעָרַב דְּרַף מְקָרָה לֹא הִתְחַמְרִי
בּוֹ עַד שְׁיִהְיֶה נוֹתֵן טַעַם אֲבָל כָּל שְׁדַרְכָּן לַעֲשׂוֹת כּוֹן אֲסֵרוּ וְאִינוּ בְּטַל בְּמִיעוּטוֹ כְּדַרְכָּה
שְׁאֲמָרוּ בְּכַבְשִׁין שְׁדַרְכָּה לִיתָן בְּתוֹכָן יִין וְכוּ' הֵנָּה מִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹנוֹ הוּא שְׁאִיסוּר זֶה אֵל
מְדַרְבָּנָן וְכוֹן פְּתַב הָרַב מְגֵן אַבְרָהָם בְּסִי תַמ"ב סוּף ס"ק א' (לִיִּישׁב מַה שְׁהַקְשָׁה עֲלָיו)
דְּצָרִיף לֹאמַר שְׁסוֹבַר הַרְשֵׁב"א דְּמַדְאֹרֵיִתָּא שְׁרִי וּמְדַרְבָּנָן אִיסוּר וּמִשְׁמַע דְּמַעֲיָקְרָא סְבַר
דְּהַרְשֵׁב"א דְּבַר תּוֹרָה קְאָמַר וְכִי קַשְׂיָא לִיָּה עַל דְּבָרֵי הַנִּצְרָף לֹאמַר דְּמַדְרָבָנָן הוּא דְּאִיסוּר
וְכוֹן הַבֵּין בְּדַעְתּוֹ הָרַב מַחְצִית הַשְּׁקָל וְעַל זֶה יָפָה הַעִיר עֲלָיו הַגָּאוֹן נוֹדַע בִּיהוּדָה בְּתַנְיָנָא
חֵלֵק יו"ד סִי נ"ו (קְרוּב לְסוּף ד"ה מְכַתְּבוֹ) וְז"ל וְאִנִּי תָמַח עַל הַמְּגֵן אַבְרָהָם שְׁמַשְׁמַעוֹת
דְּבָרֵי הוּא שְׁכּוֹתֵב כּוֹן מְסַבְרָא דְּנַפְשִׁיָּה שְׁהַרְשֵׁב"א מְדַרְבָּנָן קְאָמַר וּבְאַמְתָּא הַדְּבַר מְפּוֹרֵשׁ
בְּדַבְּרֵי הַרְאָב"ד וְהַרְשֵׁב"א וְכוּ' עִי"ש וְכַתְּבַת עוֹד בְּנוֹדַע בִּיהוּדָה דְּהַרְמַב"ם וְרַבּוֹ רַבֵּינוּ
אַבּוֹן מִיגַאשׁ חוֹלְקִים עַל סִבְרַת הַרְאָב"ד וְהַרְשֵׁב"א וְכִינּוּן שְׁאִיסוּר דְּרַבָּנָן הוּא אֲפֻשָׁר
לְסַמּוּךְ עֲלֵיהֶם עִי"ש וְעִינֵין בְּסַפֵּר בְּגַדֵי יוֹם טוֹב (עַל מְסַכַּת בִּיצָה) לְהַגָּאוֹן מוֹהַרֵשׁ"ק
בְּסוּגְיָא דְּרַף ל"ח בְּמֵאֵי דְּפָרְכִינּוּ וְלִיבְטִיל מִים וּמְלַח לְגַבֵּי עֵינָה מַה שְׁהַאֲרִיף לְפַלְפֵּל עַל
פִּי כָּלֵל זֶה וְכוֹן בְּשׁו"ת דְּבַר אֲלִיָּהוּ לְהַגָּאבַד"ק טָאֲרָלָא בְּסִי ח"י דְּרַף כ"א ע"ד ד"ה וְמַה)
נִקְיֵט הָאֵי כָּלֵל וְכוֹן בְּשׁו"ת תּוֹרַת חֶסֶד לְהַגָּאוֹן מְלוּבָלִין יצ"ו בְּסִי ל"ד אוֹת י"א לְעַנְיָן
אַתְרוּג הַמְּנוֹרֶכֶב וְעִינֵין פְּלַפּוּל נִחְמַד בְּזָה בְּסִי יִלְקוּט הַגְּרָשׁוֹנִי לְהַגָּאבַד"ק מ' לוֹדָאשׁ יצ"ו
בְּדַף י"א ע"ב: וְאַחַר זְמַן רַב גְּזַדְמָן לְיָדֵי סַפֵּר חֲקָרֵי לֵב חֵלֵק יו"ד ח"ב וּרְאִיתוּבְסִימָן
קצ"א שְׁהַאֲרִיף הַגָּאוֹן בְּעֵיקְרָה דִּין זֶה (דְּבִיטוּל לֹא שְׁיִיף בְּדַבְּרֵי שְׁהַכְּשָׁרוֹ בְּכַף) וְכַתְּבַת בְּדַף
ר"ס ע"ג וע"ד (בַּד"ה וְהַנִּזְכָּר) דְּטַעַם זֶה דְּמַכְשִׁיר הַמַּאֲכָל יִשְׁנֹן בְּכָל הָאִיסוּרִים שְׁהֵם
אִיסוּרֵי הַנָּאָה דָּאִילוּ בְּאִיסוּרֵי אֲכִילָה הָרִי לֹא אֲסֵרוּ כִּי אִם מִמְשׁוֹ שֶׁל אִיסוּר אוֹ טַעַם
כְּעֵיקְרָה וְאִילוּ הַכְּשֵׁר הַמַּאֲכָל כָּל דְּלִיכָא טַעַם הָאִיסוּר הָרִי נִתְבַּטַּל מְדִינָא וְהַכְּשֵׁר הַמַּאֲכָל
אִינוּ אֲלָא הַנָּאָה וּבְאִיסוּרֵי אֲכִילָה דְּשָׁרוּ בְּהַנָּאָה שְׁרִי מַה שְׁאִין כּוֹן בְּכָל אִיסוּרֵי הַנָּאָה מַה
בְּכַף דְּנִתְבַּטַּל הָרִי נִהְיֶה מְאִיסוּר וְתִקְנָה דְּיוֹלִיף דְּמִי אִיסוּר לִיָּם לֹא סְגִי בֵּינוּן דְּהַנָּאָת אִיסוּר
הַשְּׁבִיחַ גַּם אֵת הַהִיתָר וְלִכּוֹן בְּגַבִּינּוֹת הַנְּכָרִים כְּאִיסוּרֵי אֲכִילָה הוּוּ וְאִי לָאו טַעְמָא דְּלֹא
הִלְכוּ בְּאִיסוּרֵין שֶׁל נְכָרִים אַחַר נוֹתֵן טַעַם הֵנָּה שְׁרִי וְכַתְּבַת (בַּד"ה וְהֵנָּה) שְׁמַעֲיָקְרָא הֵנָּה
סְבוּר דְּטַעַם זֶה דְּהַכְּשֵׁר הַמַּאֲכָל אִיתִיָּה אַף בְּאִיסוּרֵי אֲכִילָה דְּחַשִׁיב כְּטַעַם גְּמוּר וְלִמָּאן

דאָמער טעם פֿעיקער דאָרזיגטאָה הכי נמי בהכשר המאכל ושפן העלה בחלק ראשון סימן פ"ג דף קס"ז וקס"ח אף עתה נתיישב שיש לחלק ולומר דליתיה פי אם באיסורי הנאה לבד שוב הוקשה לו מדברי הרמב"ם ורבינו עובדיא בפירוש המשנה דפרק ב' דעבודה זרה גבי פבשים של נכרים שמתבאר שגם באיסורי אכילה אוסר גם בלי נתינת טעם והאריה עוד עיין שם: סימן סימן נב ביטול חמץ דאמרינן בש"ס מבטלו בלבן ודיו פתבתי בנדפס באות צ"ח שגחלקו הקדמונים אם הוא בלב ממש או לאו דוקא אלא צריה להוציא בשפתיו אלא שאין צריה להשמיע לאזנו פההיא דתניא לא יברך אדם ברפת המזון בלבו ובעובדא דמסכת פלה דאמר ר' עקיבא על ההוא דגילה ראשו שהוא ממזר ובר הנדה וחקר ר' עקיבא מאמו והיה נשבע לה ומבטל בלבו כתב הרמב"ם דלפי שלא השמיע לאזנו קרי ליה בלבו עיי"ש עתה ראיתי להגאון כתב סופר יו"ד סי' ק"ד דשקיל וטרי בזה והביא (בד"ה וכן יש לפרש) דברי הרמב"ם ונה"ר"ן והרמב"ם א בקידושין עובדא דרבי עקיבא שהיה מבטל בלחש וכו' ושהביא דמיון דקרו בלבו למה שלא השמיע לאזנו מדתניא לא יברך ברפת המזון בלבו וכו' וכתב הגאון כתב סופר דיש לחלק דכל שמדבר בעדו כמו מברך ברפת המזון לעצמו כל שלא השמיע לאזנו ואפילו הוא עצמו לא שמע היינו שמברך בלבו היינו גם הוא אינו יודע מה שאמר רק לבו יודע שפיון להוציא משפתיו דברים אלו ולשון קולמוס הלב אבל מי שמדבר עם חברו משמיע לאזנו ואומר בלחש כדי שלא ישמע חברו דברים שדבר מיקרי שמדבר ומבטל בלבו נגד חברו שאין שומע רק הוא טמון בלבו ולא לזולתו ושייך לשון זה גם במשמיע לאזנו ולא היה צריה הרמב"ם בקידושין לומר דרבי עקיבא לא השמיע לאזנו אלא שלא השמיעה לה והיינו שבטל בלבו אלא דזה קשה לצמצם שישמיע לאזנו והיא לא תשמע ואולי תרגיש ולכן כתבו שגם לאזנו לא השמיע והאריה בענין זה בכמה דינים אם פשאומר בלחש ואינו משמיע לאזנו מיקרי אמירה בלב עיי"ש דב"ק: סימן נג בכוליה משערינן דעת הראב"ד דלא אמרינן הכי אלא בכחל וכדומה לו דבר שאינו חוזר להיתרו אבל דבר שניתר על ידי הכשר הגעלה לא אמרינן ביה בכוליה משערינן אלא במאי דנפיק מיניה באומד יפה וכתבתי בנדפס באות צ"ט אם אפשר לצרף סברת הראב"ד לספק ספקא מאחר שאין סברתו יחידאה פי יש הרבה גדולים שסוברים פמותו או אין לצרפה פינו דרובא דרובא פליגי על הראב"ד ועוד שפבר קבלנו הוראות מרן וכו' עיי"ש ועתה ראיתי להרב טהרת המים בקונטרס שיורי טהרה במערכת הפ"ף דף פ"ב אות כ"ה שהביא מה שכתב הרב פרי מגדים בריש סי' צ"ט במשפצות דאף על גב דלדעת הראב"ד במידי דאתי לאכשורי פגון דם דבשר על ידי מליחה והגעלה בכלי עץ ומתכות במאי דנפיק מיניה משערינן מ"מ לדין לא חשיבא סברתו לספק לא לספק ספקא ולא לספק אהד בדרבנן וציין בתשובותיו שארית הפליטה סי' נ"ג (בד"ה אבל האמת) על דבר פחל שאינה מניקה ולמה שכתב במערכת הסמ"ך ס"ק מ"ם ובטהרת המים מערכת הבי"ת ס"ק ס"ב וסיים ואמה תחזה שם דכל איסור הבא מחמת דלא ידעינן בכוליה משערינן אינו אסור אלא מתקנת חז"ל ואם פן אם יתחדש שוב ספק אהד מותר פכל איסור דרבנן דניתר בספק אהד ועיין לעיל מערכת הבי"ת ס"ק ע"א על שם הרדב"ם בישנות סי' רצ"ו עכ"ל הנה ספרו שארית הפליטה אין מצוי אצלי ומדבריו הנו"ל נראה שמספים לדברי הפרי מגדים ורק אם יתחדש שוב ספק אחר הוא דמותר: אף שם באות כ"ב הביא מה שכתב הרב

באר המים סימן נ"ג דסברת הראב"ד לא חזיא אף לעשות ספק ספקא פנין שהוקבע הלכה בשלחן ערוך דלא פהראב"ד ודעימיה וכו' נראה דסברי הרבנים פנים שלמה ובית דוד ודבר משה דבכמה מתשובותיהם לא הזכירו סברת הראב"ד להתיר וכשהזכירו היה משום שכתבו טעם אחר להתיר ובשם הרב אהל יצחק בורה דעה סי' יו"ד כתב שהסכים שפן הדין בבית הלל בהם איסור דרבנן אבל בחלב שחלבו נכרי בזמן הזה שאין דיר טמא מצוי בינינו יש להתיר הכלים וסינים (בשיורי טהרה) דמדברי הבית דוד בסי' ט"ו שהתיר בגדונו מתרי טעמא נראה שעשה לסברת הראב"ד יותר עיקר מהטעם האחר ושגם הרב ערוך השלחן סי' ס"ט ס"ק כ"ו התיר הכלים שבבית הלל בשם שלמה ימים בלי מליחה פפי סברת הראב"ד ודלא פהרב באר המים דלא חשב סברת הראב"ד לספק שהרב ערוך השלחן שם בס"ק י"ט החשיב סברת הראב"ד דיש כמה פוסקים עמו וכל שפן למה שהתיר הרב תרומת פסוף (הנדפס בסוף ספר מחשקים פסוף) סי' יו"ד כלים שנתבשל בהם בשם שלמה נמלח כלל לאחר שישקה מעת לעת וחד מהם היא דהראב"ד עיי"ש דיש להתיר בהם בשם שלמה דשהא שלמה ימים בלא מליחה ומלחיהו בכי האי גוונא דיש עוד ספק לפי מה שכתבו מהרא"ש סי' קע"ט ומכתם לדוד סי' י"ג ועיין לקמן סעיף קטן כ"ד וכ"ה ובזה נדחו דברי הרב ר"מ אלגאבא הובא בספר יד דוד סי' ע"ג ס"ק זי"ן דסבירא לי דהראב"ד אמרו בכל האיסורים דזה אינו כנו"ל עכ"ל: ומה שציין לדבריו שבמערכת הסמ"ך סק"מ הנה שם עמד לבאר אי היא דבכוליה משערינו הוא איסור תורה ונ"ל ודלא ידעינו כמה פלט חתיכת האיסור או פלי איסור דקיימא לן דבכוליה משערינו משמעות הפוסקים (בסי' צ"ח) דלא חשיב זה ספק כלל ומינה דהוי איסור תורה ממש וכן משמע ממה שכתב הפרי מגדים במשפצות ריש סי' צ"ט אלא דלפי דעת הראב"ד וכמה פוסקים מפורסמים עמו הביא דבריהם הרב ערוך השלחן בסי' צ"ח ס"ק י"א שכל דבר שאפשר להסיר האיסור ממנו כגון בהגעלה ומליחה ולסברת רבינו ישעיה הראשון הביא דבריו שם אפילו בכלי חרס באומדן דעת משערינו ולא בכלול נראה דסברי דדין דבכוליה משערינו מספק מעיקרו הוי איסור דרבנן דכל הספקות בדאורייתא איסור לחומרא מדרבנן לרוב הפוסקים ובכללם הרמב"ם והראב"ד ולכן פניו דנקלש איסור מדאורייתא דלא ידעינו כמה פלט דין גרמא דיצא לחלק מדעתם בין דבר לדבר דאם היה איסור תורה ממש היו יראים לחלק באיסור תורה מסברת הכרס אלא דלא חשבי ליה ספק לעשותו ספק ספקא להתיר בדאורייתא או להתיר בדרבנן מספק אחד וכן נראה מדברי השפתי פהן סי' צ"ח סק"ז בשם האיסור והיתר דהא דבדלא ידעינו משערינו בכוליה הוא מדין ספק דאורייתא לחומרא ומינה דהוי מדרבנן וכן נראה ממה שכתב השפתי פהן שם בס"ק ט' בשם הר"ן דחכמים השוו מדותיהם בכוליה כדי שלא יבא כל אחד לשער כמה שנראה בעיניו וגם בטהרת המים במערכת הבי"ת אות ס"ג אחר שכתב שהראב"ד דלית ליה היא דבכוליה משערינו אינו אלא באיסור שחוזר להכשרו כגון בשם שלא נמלח אי נמי קדרה של מתכת שיש לה הגעלה וכו' כתב הסכמתו שבשיורי טהרה מערכת הסמ"ך סק"מ דהא דבכוליה משערינו הוא מדרבנן ומצאתי אליו עוד בשיורי טהרה מערכת ה"ה אות ח"י דף ד"ן ע"א שדבר בזה אם מה שאמרו בכוליה משערינו הוא מדרבנן דלהסוברים דחומרהספקות הוא מדרבנן היא נמי מדרבנן וילדעת הרשב"א דחומר הספקות הוא מדאורייתא היא דבכוליה משערינו הוא מן התורה ושקיל וטרי על

פי זה בקושינית הראשונים איך הגעילו במדון פלי גדול וכו' עי"ש דב"ק: סימן נד בן אדם
ארף דמאדם ממעטינו עכומ"ז אתם קרוים אדם וכו' מפל מקום בן אדם בני אדם כולל גם
עכומ"ז עיין מה שרשמתי בקונטרס זה במערכת האל"ף אות ב' (בד"ה והנה בנדפס):
סימן נה בעציא דלא איפשיטא אי חשיב ספק לצרפה לספק ספקא רשמתי בנדפס אות נ"ו
ועיין במה שהבאתי בקונטרס הערות לחלקי הפללים סי' ע' אות י"ד: סימן נו ברפת
המצות דקיימא לן שמברך עליהן עובר לעשייתן ראיתי חקירת חכם הגאון אבד"ק
ראהטין בספרו היקר מרפכת המשנה (הנדפס מקרוב והוא ביאור על המכילתא) בפרשת
בא פרשה ט"ו ד' ל"ב מ"ד סק"ח (על מה שאמרו במכילתא גבי ברכה שלפני המזון מנין
שצריך לברך הנה ר' ישמעאל אומר קל וחומר פשאכל לשובע טעון ברכה כשהוא תאב
לא כל שפון) דלמה לא נחוש שמא ימלה או ישפתק ותהיה ברכה לבטלה וכן בברפת
המצות דקיימא לן לברך עובר לעשייתן ואעתיק דב"ק ככתבו וכלשונו וזהו קצת איפא
למידק דהא גרסינו בפרק קמא דנדרים דף יו"ד ע"ב מנין שלא יאמר להשם עולה שגאמר
קרפן להשם ופירש רש"י דלמא יאמר להשם ולא גמר לדבוריה ולא יאמר קרפן או
ישפתק וקמפיק שם שמים לבטלה ואם פן מיפרך השל וחומר דילמא גזרת הפתוב היא
לברך לאחרי ולא לפני שמא ימלה אחר שיברך ונמצא ברכה לבטלה וכן קשה מאי
דקיימא לן כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן ואפשר לומר דלא דמי דהתם מצי
למקן ואומר קרפן לה' אבל הכא מצד השל וחומר הסברא נותנת שיברך כשהוא תאב
ולא סגי בלאו הכי שיזכיר הברכה קודם ועדין צריך עיין עכ"ל: והנה הרב פתח בשמים
וחתם באחד שהרי חקירתו היתה א) על דברי המכילתא דמיפרך השל וחומר וכו' ב)
למה תקנו ברפת המצות עובר לעשייתן ולא חשו לשמא ימלה או ישפתק פאותה שאמרו
שלא יאמר להשם קרפן וכו' ובתירוצו בשמים לא עלתה לו דנהי דלא מיפרך השל
וחומר מטעם שפתח הרב ועדין צריכים אנו למודעי למה תקנו ברפת המצות עובר
לעשייתן וגם בגוף דבריו יש לפקפק שמה שכתב שמא ימלה או ישפתק ומפיק שם
שמים וכו' שגראה שחששו חכמים לזה או לזה אין זה במשמעות לשון רש"י שכתב
דילמא אמר להשם ולא גמר לדבור זה דלא אמר קרפן וקא מפיק שם שמים לבטלה
עכ"ל ואין במשמעות דבריו אלא חשש אחד בלבד שמא ישפתק ולא יוכל לסיים דבריו
אבל לשמא ימלה גראה דלא חיישינו דלאו ברשיעי עסקינו שימלה ויהא מזכיר השם
לבטלה ואם פן חקירתו היא דהיה לנו לחוש שמא יברך ויאגס באיזה ענין שלא יוכל
לאכול או שלא יוכל לעשות המצוה ונמצא שברך והוציא שם שמים לבטלה ולזה גראה
לי הדל דלא דמו אהדדי אמירת הברכה לההיא דנדרים שפבר ידוע שכתבו הראשונים
דאף דהזפרת השם לבטלה אסור מן התורה מפל מקום פשמזכיר את השם דרף ברכה
ושבח להשי"ת אין פאן אסור הזפרת השם מדאורייתא רק מדרבנן אסור לברך ברכה
שאינה צריכה ואם פן יש לומר דהם אמרו שלא לומר להשם קרפן שמא ישפתק והם
אמרו לברך ולא חשו שמא ישפתק אבל להזכיר השם בלא שום ברכה ושבח בלתי
להשם לבדו פההיא דנדרים שאם יאמר להשם (בלבד) וישפתק הא ודאי יש בענין זה
איסור מן התורה ולכן אסור לומר להשם קרפן אלא קרפן להשם: הן אמת שגראה
שדעת הרב מרפכת המשנה היא דהא דאמרינו שלא יאמר להשם קרפן הוא מן התורה
וכן משמע לכאורה מדאמרינו שם ומה זה שלא נתכונן אלא להזכיר שם שמים על הקרפן

אמרה תורה קרפן לה' וכו' ולפי זה אין שינוי לומר דהם אמרו והם אמרו כמובן ושפיר קא קשיא ליה אף מפונרש בדברי הריטב"א שאביא להלן בסיעתא דשמאי דאין זה אלא מדרבנן (עיין לקמן בד"ה נאני) ושפיר מצינו למימר דהם אמרו והם אמרו: שוב ראיתי דמה שכתב הגאון (מרפכת המשנה) בטעם דלא יאמר קרפן להשם שהוא משום שמה יחזור בו מלבד דהכי מוכחא ריקטא דשמעתתא דנדריים דהוא משום חשש שמה יתחרט כמו שיראה הרואה שם ועוד עינינו הרואות שפן מפונרש בדברי הרא"ש שם (בד"ה לשון שפדו חכמים) כדי לעשות הרחקה דלא לימא קרפן לשם זה עלי ופעמים יקדים השם לקרפן ונגמלך מלגמור דבריו ולידור ונגמלא שזהזכיר שם שמים לבטלה עכ"ל הרי שפירש שהחשש הוא שיחזור בו ממה שהיה רוצה לידור וכן יש לפרש בכונת רש"י דהחשש הוא שמה יתחרט ולא יסיים לומר קרפן וכן הוא באמת בפירוש רש"י שעל הבראשית רבה פרשה א' סימן י"ג (ששם הובא גם כן דלא יאמר להשם קרפן) ונ"ל אמרה תורה לא יחול שם שמים אלא על הקרפן שיאמר תחילה שם קרפן קודם שזהזכיר שם שמים שמה יזכיר שם שמים תחלה ואחר כך יתחרט בו מהקרפן ומזכיר שם שמים לבטלה בתחלת דבריהם עכ"ל וכן כתבו התוספות ישנים ריש פרק טרף בקלפי אהא דתנו ואומר להשם חטאת ונ"ל הקשה הר' אלחנן אמאי לא קאמר חטאת להשם שיזכיר השם מאוחר כדאמרינו לא לימא איניש להשם קרפן אלא קרפן להשם דילמא פשע ומדכר שם שמים לבטלה ואומר רבי דשאני הכא דכתיב אשר עלה עליו הגורל להשם נהדר ועשהו חטאת עכ"ל הרי דהתוספות ישנים מפרשים הך דנדריים משום שמה ימלך אלא שפעניויתי תמיה לי על דבריהם דבשלמא בההיא דלא יאמר להשם קרפן שהיא אזוהרה כוללת לכל אדם נוכל לומר דמחשש שמה ימלך מן הקרפן צריף לומר כן פן ימצא איש או אשה אשר לבבו פונה ויתחרט אבל דבר המיוחד להפנה גדול הדבר תמוה איך נחשוד לכהן גדול שיפשע ויאמר ה' לבטלה שדבר זה כמו זר נחשב להעלות במחשבה על איניש דעלמא ואף כי על פהו גדול ועוד קשה שהתוספות ישנים שם על מה שאמרו בגמרא דטעמא דטרף בקלפי הוא כי היכי דלא ניפנין ונישקול כתבו ואם תאמר אם כן לא יעשו מצות הגרלה ויש לומר דנדאי לפי שהוא רוצה שיבא של שם בשל ימין מטריד ושוכח להגריל ע"כ הרי מתבאר מדב"ק דלא חיישינו שלכתחילה יכוין ליקח של ימין שאם כן לא יעשה המצוה רק דמיתריד וכו' והיכי נחוש שמה יפשע ויאמר להשם ולא יאמר חטאת: נאני אמרתי בפשעי בספרי המפרשים לראות היעמדו בדברי התוספות ישנים הללו ולא ראיתי מי שהעיר בזה כי רק הביאו קושיותם ותירוצם ונטפלו ליישב כל אחד לפי דרכו ובעיני הדברים תמוהים והנה הריטב"א תירץ דהתם מדרבנן בעלמא הוא אבל הכא פהו גדול זריז ולא פשע ועוד שהרי יש שם סגן ואב בית דין דמדכרו ליה ועוד דהתם הוא דכי אמר לה' ותו לא איכא שם לבטלה אבל הכא כי לא אמר חטאת ליכא שם לבטלה כי מה שאמר לה' הוא סיום הגורל לומר כי מה שעלה בימינו הוא להשם וכו' עיי"ש משמע דבאיניש דעלמא מיהא חיישינו שמה יפשע ויזכיר שם שמים לבטלה והרב תפארת ישראל תירץ דהתם בנדבה חיישינו דילמא מימליף והכא בחובה וכן תירץ הרב שיש יצחק בנימוקיו על דברי התוספות ישנים ועוד תירץ בתפארת ישראל דכיון שפבר הניח הגורלות תו לא חיישינו שמה מימליף והרב קול הרמז הביא דברי הריטב"א ולא נחה דעתו במה שכתב דהיא דנדריים מדרבנן הוא וכו'

דְּהָא מְקַרְא יְלִיף וּמִשְׁמַע שְׁהוּא מְדַאֲרֵינָא עֵי"ש וּבְהוֹרְמִנְוִתִּיהָ דְמַר אִין דְּבָרִיו כְּדָאִים
לְדַחֲוֹת דְּבָרִי אַחַד מִן הָרַאשׁוֹנִים בְּסִבְרָא בְּעֵלְמָא אַחְרֵי שְׁהֵרִיטְבָ"א עֲצָמוּ כְּפֹר יָדַע סוֹגְרֵי
דְנָדְרִים וְעֵלְיָהּ הוּא דִּן אוֹת הִיא דְמִשְׁמַע לִיה דְמַאי דְיִלְפִינֵן מְקַרְא לָאו יִלְפוּתָא גְמוּרָה
הִיא אֲלֵא אִסְמִכְתָּא בְּעֵלְמָא וְיֵשׁ לָנוּ בְּמִקּוּמוֹת רַבּוּ מְסַפֵּר דְאָמַר בְּש"ס מִיָּדִי וְיִלְיָף מְקַרְא
וְכוּתְבִים הָרַאשׁוֹנִים דְקַרְאִסְמִכְתָּא בְּעֵלְמָא וְאָף זֹו פִּינְצָא לְהֵן אָף יוֹתֵר הֵיזֵה לֹו לְהֵרֵב
לְהֵכְרִיחַ שְׁהוּא מְדַאֲרֵינָא מְדַאֲרֵינָא אֲמֵרָה תוֹרָה וְכו' שְׁהֵלְשׁוֹן מוֹכִיחַ שְׁהוּא מִן הַתּוֹרָה
מִמֵּשׁ וְלֹא אִסְמִכְתָּא בְּעֵלְמָא אֲלֵא שְׁאֲפֵשֶׁר לֹוּמַר שְׁהֵרִיטְבָ"א סוֹבֵר כְּמוֹ שְׁכַתְבַּת הֵרְמִבָּ"ן
בְּסִפְרַת הַמְצֻוֹת בְּשׁוֹרֵשׁ א' וְהִבִּיא דְבָרִיו מִרְוֹן חֵידָ"א בְּיַעֲרֵר אֲזֵן מְעַרְכַת הַמַּ"ם אוֹת כ"ה
(ד"ה וְתו) שְׁרוּז"ל וְאָמְרוּ אֲמֵרָה תוֹרָה אֲמִילֵי דְרַבְּנֵן עֵי"ש אֲלֵא שְׁלַדְעַת הַסּוֹבְרִים שְׁלַשׁוֹן
אֲמֵרָה תוֹרָה לֹא נֶאֱמַר אֲלֵא עַל דְּבָר שְׁהוּא מִן הַתּוֹרָה מִמֵּשׁ נִרְאָה שְׁצָרִיף לֹוּמַר כְּמוֹ
שְׁכַתְבַּת הֵרֵב קוֹל הֵרְמִזוּ שְׁהוּא מִן הַתּוֹרָה וְצָרִיף לְהַתְיַשֵּׁב בְּכֻלָּל זֶה בְּמַה שְׁצִינְיָתִי בְּשָׂדֵי
חֻמַּד מְעַרְכַת הַתִּי"ו אוֹת מ"ו וְאִין כָּאֵן מְקוּמוֹ: וְעַל כָּל פְּנִים מִדְּבָרֵי הַתּוֹסְפּוֹת יִשְׁנִים
וְהֵרִיטְבָ"א הַנְּ"ל וְנִמְשָׁכוּ אַחְרֵיהֶם רַבְּנֵי הָאֲחֵרוֹנִים הַנּוּז"ל אֲנֹו לְמַדִּין שְׁמָה שְׁאֲמְרוּ שְׁלֹא
יֵאמַר אֲדָם לְהַשֵּׁם עוֹלָה וְכו' הוּא מְחַשֵּׁשׁ שְׁמָא יִפְשַׁע וְלֹא יִסְיִים דְבָרִיו וְכַדְמִפְרָשֵׁי הֵרָא"ש
בְּנִדְרִים וְרַש"י שְׁבִבְרַאשִׁית רַבֵּה הַנְּ"ל וְצָדְקוֹ דְבָרֵי הַגָּאוֹן מְרַכְּבַת הַמְשַׁנָּה בְּמַה שְׁפִירֵשׁ
לְהֵיחֵא דְנָדְרִים שְׁהוּא מִשׁוּם שְׁמָא יִתְחַרֵּט אַחְרֵי שְׁפֵן מְפֹנְרֵשׁ בְּדְבָרֵי הָרַאשׁוֹנִים הַנְּ"ל:
אֲמַנְם מַה שְׁהוֹסִיף הֵרֵב מְרַכְּבַת הַמְשַׁנָּה הַחֲשָׁשׁ דְשְׁמָא יִשְׁתַּמַּק בְּמַחֲלַת כְּתוּבָה רֵ"ר אִינוּ נִכּוֹן
בְּעֵינֵי שְׁהֵרִי נִרְאָה שְׁיֵשׁ סְתִירָה לְזֵה מִדְּבָרֵי הֵרִיטְבָ"א הַנְּ"ל שְׁאֵם כֵּן מַאי מְהֵי זְרִיזוּתִיהָ
דְכֵהֵן גְּדוֹל וְאֲשֶׁר עוֹמְדִים אֲצֵלוֹ סֵגֵן וְאֵב בֵּית דִּין הֵרִי אִפְתִּי יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁמָא יִשְׁתַּמַּק וְכֵן
מִדְּבָרֵי הַרַבְּנִים שִׁיחַ יִצְחָק וְתַפְאֲרַת יִשְׂרָאֵל הַנְּ"ל שְׁהִסְבִּירוּ דְבִהָא דְגוֹרֵל אִין חֲשָׁשׁ שְׁמָא
יִתְחַרֵּט מוֹכַח דְלֹא שְׁמִיעָא לְהוּ הֵאֵי חֲשָׁשׁ דְשְׁמָא יִשְׁתַּמַּק שְׁאֵם כֵּן אִין לְחַלְקַבּ בֵּין דְּבָר
שְׁבָא בְּנָדֵר וּבְנָדְבָה לְדְבָר שְׁבָא בְּחוּבָה אֲלֵא וְדַאי סְבָרֵי דְכָל הַטַּעַם הוּא מְחַשֵּׁשׁ שְׁמָא
יִתְחַרֵּט: וְכֵן בְּדִין שְׁאִין לָנוּ לְחוּשׁ בְּזִמְן מוּעֵט שְׁמָא יִשְׁתַּמַּק דְמַלְבַּד דְמַצַּד הַסְבָּרָא נִרְאָה
דְחֲשָׁשׁ שְׁמָא יִשְׁתַּמַּק הוּא מְקַרְהָ דְלֹא שְׁכִיחַ וְלִית לָן לְמִיחַשׁ לִיה וְאָף דְמַצִּינוּ שְׁחֲשָׁשׁוּ
חֻכְמִים כְּעִין זֶה דְלֹא יֵשׁב אֲדָם לְפָנֵי הַסְפֵּר סְמוּךְ לְמַנְחָה שְׁמָא יִשְׁבֵּר הַזֹּג יֵשׁ לֹוּמַר דְאֲדָם
שְׁאֵנִי דְבַר מְזֵלָא הוּא וְכָל דְלֹא אִיִּתְרַע מְזֵלָהּ לֹא חֵיִישִׁינֵן לְמַקְרָה דְלֹא שְׁכִיחַ שְׁמָא יִשְׁתַּמַּק
וְעוֹד אָף אִי נִימָא דְשְׁמָא יִשְׁתַּמַּק שְׁכִיחַ מְכָל מְקוּם וְדַאי לֹא שְׁכִיחַ טְפִי מְמִיתָה וְהֵרִי בְּמִיתָה
דְפִלְגִי בְּהַ"ס אִי חֵיִישִׁינֵן שְׁמָא יְמוּת אוֹ לֹא כְּתָבוּ הַרַבֵּה מִהַפּוֹסְקִים רַאשׁוֹנִים
וְאֲחֵרוֹנִים דְאָף לְמַאן דְחֵיִישׁ שְׁמָא יְמוּת בְּזִמְן מוּעֵט לֹא חֵיִישִׁינֵן שְׁמָא יְמוּת כְּמוֹ שְׁהַבְּאֵתִי
בְּסִיעֵתָא דְשְׁמִיא בְּשָׂדֵי חֻמַּד בְּמְעַרְכַת הַחֵי"ת כְּלָל חל"ק עֵי"ש וְהִכִּי נְמִי בְּחֲשָׁשׁ דְשְׁמָא
יִשְׁתַּמַּק אָף אִי נִימָא דְחֵיִישִׁינֵן לִיה בְּעֵלְמָא מְסַתְבָּרָא וְדַאי דְבְּזִמְן מוּעֵט אִין לְחוּשׁ לְזֵה
כְּלָל וְהֵרִי מְצִינוּ שְׁאֲמַר בְּעֵזוֹ לְהַקּוּצָרִים הַשֵּׁם עִמְכֶם וְאֵם הֵיזֵה מְקוּם לְחוּשׁ לְזֵה הֵרִי הֵיזֵה
יְכוֹל לֹוּמַר עִמְכֶם הַשֵּׁם כְּדָרְךָ שְׁאֲמְרוּ לוֹ יְבָרְכֶךָ ה' אֲלֵא וְדַאי דְאִין לְחוּשׁ לְזֵה כְּלָל: וְנִרְאָה
עוֹד שְׁמֹן כְּרַחֲמִים אֲנֹו לֹוּמַר כֵּן שְׁהַחֲשָׁשׁ הוּא שְׁמָא יִתְחַרֵּט וְלֹא מִשׁוּם שְׁמָא יִשְׁתַּמַּק שְׁאֵם
יֵשׁ לְחוּשׁ לְזֵה עַד שְׁיֵהָא אֲסוּר לֹוּמַר לֵה' עוֹלָה מְפָנֵי חֲשָׁשׁ זֶה הַדְּבָר תְּמוּתָה הִכִּי הֵנּוּה אֲמַר
רַבָּא בְּתַר צְלוֹתִיהָ אֲלֵקִי עַד שְׁלֹא נוֹצְרֵתִי אִינִי כְּדַאי וְכו' וְהוּא וְיָדוּי דְרַב הַמְּנוּנָא זוּטִי
בְּיוֹמָא דְכִיפּוּרֵי כְּדַאיִתָּא בְּפָרְק הֵיזֵה קוּרָא ד' י"ז ע"א וְאִיִּתָּא תוֹ הַתָּם דְמַר בְּרִיָּה דְרַבִּינָא
כִּי הֵנּוּה מְסִיִּים צְלוֹתִיהָ אֲמַר הִכִּי אֲלֵקִי נְצוֹר לְשׁוֹנֵי מְרַע וְכו' וְכֵן הֵנְהִיגוּ לָנוּ הַקְּדָמוֹנִים

לומר בתפילותינו וְאֵמַאי לֹא חָשׂוּ שְׁמָא יִשְׁתַּתַּק וְהֵלֵא תַחֲיִנוֹת אֵלּוּ אֵינן לָהֶם קָשֶׁר עִם הַתְּפִלָּה וְהָרִי הֵן בְּרֵאשִׁית מֵאֲמֹר שְׂאוֹמֵר תַּחֲנֶה בְּפָנַי עֲצָמָה וְאֵם פֶּן אֵינּוּ דוֹמָה לְמָה שְׁפֹתֵב הָרִיטְבִּ"א (הַנּוֹ"ל בַּד"ה וְאֵנִי) אֵהֵיִא דְלֵהֲשֵׁם חֲטָאת דְּכִי נָמִי לֹא סִיִּים לְמִימֵר חֲטָאת לִיכָא שֵׁם שְׁמַיִם לְבִטְלָה כִּי מָה שְׁאֲמֵר לְהֲשֵׁם הוּא סִיִּים הַגּוֹרֵל לֹמֵר כִּי מָה שְׁעֵלָה בְּיָמֵינוּ הוּא לְהֲשֵׁם דְּהִכָּא וְדָאִי אֵם יֹאמֵר אֱלֹקֵי וְיִשְׁתַּתַּק הוּא מְזַכֵּיר הֲשֵׁם לְבִטְלָה וְאֵמַאי לֹא חֲיִיִּשְׁיָנוּ לְזָה וּבִיּוֹמֵר קָשָׁה מְדַאֲמֵרֵינוּ בְּפִרְק הַרְוֵאָה ד' ס' ע"ב כִּי מִיתְעַר מְשִׁינְתִּיהָ אוֹמֵר אֱלֹהֵי נְשָׁמָה שְׁנַתַּת בִּי וְכוּ' וְהֵתָם וְדָאִי אֵינן מְקוּם לֹמֵר שְׁמִקְוֹשֶׁר לְמָה שְׁקִדָּם וְאֵמֵר דְּהָרִי תַכְפָּה בְּהַקִּיצוֹ וְיֵהִי עַר אֵמֵר יֹאמֵר אֱלֹהֵי וְכוּ' וְהֵיִה אֶפְשָׁר לְתַקַּן לֹמֵר בְּנוֹסַח אַחַר רַבּוֹנוּ שְׁל עוֹלָם וְכוּ' אֵם הֵיִה מְקוּם לְחֻוֹשׁ לְזָה וְכוּ' יִקָּשָׁה עֲלֵינוּ מִכְּמָה תַּחֲיִנוֹת שְׁתַּקְנוּ לָנוּ קַדְמוֹנֵינוּ אֵל מְלַךְ יוֹשֵׁב עַל פְּסָא רַחֲמִים אֲרָךְ אֲפִים וְכִיּוֹצֵא הַרְבֵּה וּבְנֻדָּאִי מְוַקְצָה מִן הַדַּעַת לֹמֵר דְּרַק עַל שֵׁם הוּי"ה בְּרוּךְ הוּא חָשׂוּ חֲכָמִים וְלֹא עַל שְׂאָר שְׁמוֹת שְׁהָרִי אִיסוּר דְּהַזְכַּרְתָּ שֵׁם לְבִטְלָה הוּא אִיסוּר כּוֹלָל כָּל שְׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים שְׁכּוֹלָן בְּכָלֵל אֲזַכְרוֹת הֵן עֵינָן בְּנֻדָּפִס בְּמַעְרַכַת הָאֱלֹ"ף אוֹת שִׁ"ג וּבְקוֹנוֹטְרִיס זֵה (פֵּאת הַשְּׂדֵי) בְּמַעְרַכַת הָאֱלֹ"ף אוֹת ק' וְלָכֵן מְוַכְרַחִים אָנוּ לֹמֵר דְּלֹא חָשׂוּ חֲכָמִים לְשְׁמָא יִשְׁתַּתַּק כָּלֵל וּמָה שְׁאֲמֵרוּ שְׁלֹא יֹאמֵר לְהֲשֵׁם קְרָבָן הוּא מְשׁוּם שְׁמָא יִתְחַרֵּט וְהֵן אֲמַת שְׂאֲחַר זְמַן מְצִאתִי תְּנָאִי דְּמִסִּיעֵי לִיָּה וְהֵם בְּמַתְנוֹת כְּהוֹנָה בְּבֵרֵאשִׁית רַבָּה פְּרִשָׁה א' ס' י"ג שְׁפֹתֵב שְׁמָא יִתְחַרֵּט אוֹ יִשְׁתַּתַּק וּבְפִירוּשׁ מוהר"ו הַקָּצֵר כְּתִב בְּאוֹת י"ג שְׁמָא יִתְחַרֵּט אוֹ יָמוֹת אַחַר שְׁאֲמֵר הֲשֵׁם קוֹדָם שְׁגֵמֵר הַדְּבוּר אֲבָל גַּם דְּבָרֵיהֶם בְּמַחִילַת כְּבוֹד תּוֹרַתָם הַרְבֵּה תְּמוּהִים בְּעֵינַי וְלֹא יִדַּעְתִּי מִי הַזְּקִיקָם לְזָה (לְהוֹסִיף חָשֵׁשׁ יִשְׁתַּתַּק אוֹ יָמוֹת מָה שְׁלֹא נִזְכַּר בְּפִירוּשׁ הָרֵא"ש וְכוּ' בְּפִירוּשׁ רַש"י שְׁעַל הַבְּרֵאשִׁית רַבָּה כְּנֻז"ל וְעֵינָן בְּמָה שְׁפֹתֵבִי בְּמַעְרַכַת ה"ה אוֹת ל"ה בַּס"ד): וְהֵיִה הָא דְּתַנָּיָא בְּנֻדָּרִים הַנּוֹ"ל שְׁלֹא יֹאמֵר לְהֲשֵׁם קְרָבָן וְכוּ' וְהֵיִה בְּרִיִּיתָא בְּתוֹרַת כְּהֵנִים (כְּאֲשֶׁר מְצוּיָן בְּהַש"ס) אֵיִתָּא נָמִי בְּסַפְרֵי פְּרִשַׁת הַאֲזִינוּ ס' ש"ו וְהַרְבַּ זָרַע אֲבָרְהָם (פִּירוּשׁ עַל הַסַּפְרֵי) הִבִּיא מָה שְׁפִי רַש"י בְּנֻדָּרִים דִּילְמָא אֵמֵר לֵה' וְלֹא גֵמֵר הַדְּבוּר דְּלֹא אֵמֵר קְרָבָן וְקָא מְפִיק שֵׁם שְׁמַיִם לְבִטְלָה אֱלֹא לְכַתְּחֵלָה בְּעֵי לְמִימֵר עוֹלָה וְהַזְדַּר לֵה' וְעַל זֵה הַקָּשָׁה בְּשֵׁם הַרְבַּ זֵיִת רַעְעָן דְּהָא אֲמֵרֵינוּ ה' אֵל רַחוּם וְכִמְהָ תַּפִּילוֹת שְׁמַתְפַּלְלִים בְּשֵׁם וְיֵישׁ לֹמֵר דְּהָא הוּי כְּאֵילוּ קוֹרָא לְהֲשֵׁם יִתְבָּרַךְ שְׁיַעֲשֶׂה בְּקִשְׁתּוֹ מָה שְׂאֵינן כֵּן פְּשָׁאֵמֵר לֵה' וְלֹא אֵמֵר כְּלוּם אֵם כֵּן הוּי לְבִטְלָה מִיָּהוּ קָשָׁה דְּאֵמֵר דּוּד לֵה' הָאֲרָץ וּמְלוֹאָה וְאֵינן לֹמֵר דְּגַבִּי קְרָבָן הֵיִינוּ טַעְמָא דְּשְׁמָא יֹאמֵר לֵה' וְיִתְחַרֵּט תוֹךְ כְּדִי דִּיבּוּר וְלֹא יִרְצָה לְהִבִּיא קְרָבָן אֲבָל לֹא חֲיִיִּשְׁיָנוּ שְׁיַפְסוֹק בְּדְבָרֵינוּ זֵה אֵינּוּ דְּהָא כֵּינּוּ שְׁגֵמֵר בְּלָבוּ לֹא מְצִי הַזְדַּר בִּיָּה וְכוּ' וְיֵישׁ לֹמֵר דְּלֹא כְּנֻז"ל עֲלֵינוּ אֵמֵר דְּיָנָא גְּמִירֵי דְּהוּא סְבַר שְׁיִכּוֹל לְהַתְחַרֵּט מָה שְׂאֵינן כֵּן כְּשָׂאוֹמֵר לֵה' הָאֲרָץ וּמְלוֹאָה אִף שְׁיַפְסִיקֵנוּ אַחַר מְכַל מְקוּם תַּתְּקִיִּים מַחְשַׁבְתּוֹ הַטּוֹבָה שְׁנוֹתָן שְׁבַח לְהַשִּׁי"ת כֵּן כְּתִב בְּזֵיִת רַעְעָן בְּפְרִשַׁת וַיִּקְרָא עַכ"ל וְיֵישׁ לְתַמּוּהָ עֲלֵינוּ בְּמָה שְׁפֹתֵב שְׂאֵינן לֹמֵר דְּבָהֵיִה דְּנֻדָּרִים הַטַּעַם הוּא שְׁמָא יִתְחַרֵּט וְכוּ' שְׁמַלְבַּד שְׁלֹא זָכַר שָׂר דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת יִשְׁנִים וְהָרִיטְבִּ"א בְּיוֹמָא רִישׁ פְּרָק טַרְף בְּקַלְפֵי וְדְבָרֵי רַש"י שְׁעַל בְּרֵאשִׁית רַבָּה שְׁפֹתֵבוּ הַטַּעַם שְׁמָא יִתְחַרֵּט כְּמוֹ שְׁפֹתֵבִי לְמַעְלָה וּבִיּוֹמֵר יֵישׁ לְתַמּוּהָ שְׁלֹא רָאָה דְּבָרֵי הָרֵא"ש בְּפִירוּשׁוֹ בְּאוֹתוֹ פְּרָק בְּאוֹתוֹ מְקוּם שְׁפֹתֵב מְפֹרֵשׁ דְּהַחֲשֵׁשׁ הוּא שְׁמָא יִתְחַרֵּט כְּנֻז"ל וְעַל כָּל פְּנִים הָרִי גַּם הוּא מְסַכֵּים שְׁהַטַּעַם הוּא שְׁמָא יִתְחַרֵּט אֲבָל לְשְׁמָא יִשְׁתַּתַּק לֹא חֲיִיִּשְׁיָנוּ רַבָּנוּ וְהִכִּי מְסַתְּבַר דְּמַסְתְּמָא מוֹקְמֵינוּ גְּבָרָא אַחְזַקְתִּיהָ כָּל דְּלֹא אֲתִילִיד בִּיָּה שׁוּם רִיעוּתָא

נהרי הוא בריא וְלֹא נִחוּשׁ שְׁמָא יִשְׁתַּתַּק וְאִי שְׁמַצִּינוּ חֲשׁוּשׁ כִּינְצָא לְזֵה שְׁפַתְבוּ הַפּוֹסְקִים
שְׂאִין מְבַרְכִין עַל הַשְּׂוֹנָה בְּסוּפָה שְׁמָא לֹא יִשְׁן וְתִהְיֶה בְּרַכְתּוֹ לְבַטְלָה הֵתָם שְׂאִנִּי דְאוּרְחִיָּה
בְּהִכִּי שְׁלֹא בְּכָל שְׁעָה שְׂרוּצָה הָאָדָם לִישׁן הוּא יִשְׁן כְּמוֹ שְׁפַתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּפֶרֶק קָמָא
דְּבִרְכוֹת דָּף י"א ד"ה שְׁפֹכֵר נְפֹטֵר אָבֵל לְשְׁמָא יִשְׁתַּתַּק לִית לֵן לְמִיחָשׁ: וּלְפִי דְבִרְי הֶרֶב
זִית רַעְנָן בְּהֵיא דְלֵהֲשֵׁם הָאֶרְצָא וּמְלוֹאָה תְּנוּחַ דְּעִתְיָנוּ בְּכָל אֵלוּ הַתְּחִינּוֹת שְׂאִנּוּ אוּמְרִים
עַל פִּי רַבּוּתֵינוּ בְּעֵלֵי הַש"ס וְהַקְּדָמוֹנִים שְׁתַּקְנוּ לּוֹמַר אֱלֹהֵי עַד שְׁלֹא נּוֹצַרְתִּי וְכוּ' אֱלֹהֵי
נְצוּר לְשׁוֹנֵי וְכוּ' אֱלֹהֵי נְשֻׁמָּה שְׁנַתַּת בִּי אֵל מְלֵךְ יוֹשֵׁב אֵל אֶרֶץ אֲפִים וְכוּ' דְאִזְלִינָן בְּתַר
מַחְשַׁבְתּוֹ הַטּוֹבָה שְׁתַּצְטַרֵּף לְמַעֲשֵׂה וּמַתְיַשְׁבַּת גַּם כּוּן חֲקִירַת הֶרֶב מְרַפְּכַת הַמְשָׁנָה בְּבִרְכַּת
הַמְצוֹת וְכוּ' דְלִית לֵן לְמִיחָשׁ שְׁמָא יִשְׁתַּתַּק כְּמוֹכּוֹן אֵלָא דְלֹא זְכִיתִי לְהִבִּין מֵאִי קָא קִשְׂיָא
לִיָּה לְהֶרֶב זִית רַעְנָן מְדַאֲמַר דּוּד מְלֵךְ יִשְׂרָאֵל לְהֵשֵׁם הָאֶרְצָא וּמְלוֹאָה דְמַלְכּוּד שְׁפָרוּחַ הַקְּדָשׁ
נְאָמְרוּ שְׂיָרִיו וְאִם כּוּן אִין שְׂיָיָה חֲשׁוּשׁ זֵה שְׁמָא יִפְסִיקְנוּ אַחַר וְעוּד דְּכִינּוּן דְּקָדִים אָמַר לְדוּד
מְזֻמּוֹר אִי אִם יִפְסִיקְנוּ אַחַר אִין כְּאִין מוֹצִיא שֵׁם לְבַטְלָה וְהֵרִי הוּא אוּמַר מְזֻמּוֹר לְהֵשֵׁם
וְאוּלֵי מִשְׁמַע לִיָּה שְׁדוּד הַמְלֵךְ כְּשֹׁמֵר מְזֻמּוֹר זֵה לֹא אָמַר בְּלִשׁוֹן הַכְּתוּב לְדוּד מְזֻמּוֹר
לְהֵשֵׁם וְכוּ' רַק אָמַר לְהֵשֵׁם הָאֶרְצָא וְכוּ' (אֵלָא שְׁמַפְרֵשׁ הַכְּתוּב מִי הֵיָה הָאוּמַר) וּלְפִי שְׂיִטְתּוֹ
שְׁגַם בְּשִׂירֵי דּוּד הַמְלֵךְ הֵיָה מְקוּם לְחוּשׁ שְׁמָא יִפְסִיקְנוּ אַחַר יוֹתֵר הֵיָה לּוֹלְהַקְשׁוֹת מְכַמָּה
פְּסוּקִים שְׁמַתְחִילִים בְּשֵׁם ה' צְבָאוֹת עֲמָנוּ וְכוּ' וְכִינְצָא לוֹ הֶרֶבָה וּתְשׁוּבְתּוֹ עוֹלָה לְכוּלָּם
בְּשֵׁם יִקְרָא עַל פִּי מַחְשַׁבְתּוֹ הַטּוֹבָה אִי לְדַעְתִּי הַקְּצָרָה אִין צְרִיף לְזֵה דְנוֹדָי בְּפְסוּקִים
הַנְּאָמְרִים בְּרוּחַ הַקְּדָשׁ לֹא הֵיָה מְקוּם לְהַקְשׁוֹת דְּנִיחוּשׁ שְׁמָא יִפְסִיקְנוּ אַחַר וְיִהְיֶה אֲסוּר
לְהַתְחִיל בְּשֵׁם הַשֵּׁם וְכוּן אִין לְחוּשׁ שְׁמָא יִשְׁתַּתַּק כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי לְמַעְלָה: וְרֵאִיתִי לְגְדוּל
בְּדוּרְנוּ מוֹר קִשְׂיָא מוֹהֲרָא"ף בְּסִפְרוֹ אֲבֵרָהֶם אֲזַפּוֹר בְּמַעְרַכַּת ה"ה אוֹת כ"ב שְׁחַקֵּר לְפִי
מֵה שְׁאֲמָרוּ שְׁלֹא יֹאמַר לְהֵשֵׁם קְרַבָּן לְמָה תִּקְנוּ לּוֹמַר הַפְּטַרְתָּ וְה' נָתַן חֲכָמָה לְשִׁלְמָה וְכוּן
הַפְּטַרְתָּ ה' עֲזִי וּמַעֲזוּי וְאָמַר מֵר דְּשְׁמָא כִּינּוּן שְׁהַקְדִּים וְאָמַר הַבְּרַכּוֹת אִין קִפִּידָא אוּ שְׂאִנִּי
הִיָּא דְקוֹרָא פְּסוּק עכ"ל וַיֵּשׁ לְפִלְפֵּל הֶרֶבָה בְּדַב"ק כְּפֹאֲשֵׁר יִרְאֶה הַמַּעֲזִינִין וְאִין לְהֵאָרִיף
וְעַל כָּל פְּנִים רַב תְּנָא דְמַסִּייע לֵן הוּא שְׂאִם עַל מֵה שְׂאִנּוּ אוּמְרִים הַפְּסוּקִים כְּמוֹת שְׁהֵם
אָמַר מֵר דְּאִין חֲשׁוּשׁ כָּל שְׁכּוֹן שְׂיֵשׁ לְנוּ לּוֹמַר כּוּן עַל הַמִּינּוּסָד הַפְּסוּקִים שְׁנַאֲמְרִים בְּרוּחַ
הַקְּדָשׁ וְחִידוּשׁ הוּא שְׁלֹא זְכַר מְדַבְרֵי הֶרֶב זִית רַעְנָן הַנ"ל: וְלַחְקִירַת הַגָּאוֹן מְרַפְּכַת
הַמְשָׁנָה הַנ"ל אִיף תִּקְנוּ לְבָרָה עַל הַמְצוֹת עוֹבֵר לְעַשְׂיָתָן וְלֹא חָשׁוּ לְהֵיָה דְבַנְדְרִים הַנ"ל
הֵיָה לְפִי מֵה שְׁפַתְבְּנוּ בְּשֵׁם רַש"י וְהֵרָא"ש וְהַתּוֹסְפוֹת יִשְׁנִים בְּיוֹמָא דְהַחֲשָׁשׁ הוּא שְׁמָא
יִתְחַרְט וְכוּן כְּתוּב הוּא עֲצָמוּ (וְכַבֵּר כְּתַבְתִּי דְרַק זֵה הַחֲשָׁשׁ הוּא דְאִיכָא וְלִיתָא לְהַחֲשָׁשׁ
שְׁמָא יִשְׁתַּתַּק כְּנו"ל) גְּרָאָה דִישׁ לִיִּשְׁבַּע עַל פִּי מֵה שְׁחִילְקוּ הֶרֶבָנִים שִׁיחַ יִצְחָק וְתַפְאָרַת
יִשְׂרָאֵל בֵּין גְּדָבָה לְחוּבָה וְאֶעֱתִיק דְבִרְי הֶרֶב שִׁיחַ יִצְחָק לְפִי שְׁהֵם מְפוֹרְשִׁים בְּיוֹתֵר וְנ"ל
(לִיִּשְׁבַּע קוֹשִׁית רַבְּנוּ אֶלְחָנָן עַל מֵה שְׁהַפְּהוּן גְּדוּל הֵיָה אוּמַר לְהֵשֵׁם חֲטָאֵת) וְהֵיָה גְּרָאָה
לּוֹמַר עוּד דְּדוֹקָא בְּנִדְרָה וּנְדָבָה שְׂאָדָם מְבִיא בְּלֹא חִיּוּב יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁמָא יִחְזוֹר בּוּ וְכוּן קָרָא
דְּכִי יִקְרִיב קְרַבָּן לְה' בְּנִדְבָה אִיָּרִי כְּדִאִיתָא בְּתוֹרַת פְּהִגִּים שְׁם דְּכִי יִקְרִיב אִיָּנָה אֵלָא
רְשׁוּת אָבֵל בְּמַקְדִּישׁ חֲטָאֵת שְׁפֹכֵר הוּא מְחוּיָיֵב בּוּ אִין לְחוּשׁ וְכָל שְׁכּוֹן בְּזֵה דְמַשְׁלַל צְבוּר
הוּא וְכַבֵּר מוֹכּוֹן וְעוֹמֵד וּקְצַת יֵשׁ לְדִיִּיק כּוּן דְּבַפְּרַק קָמָא דְנִדְרִים לֹא נִקַּט שְׂאֵל יֹאמַר אָדָם
לְה' חֲטָאֵת אֵלָא נִקַּט לְה' עוֹלָה לְה' מְנַחָה לְה' תּוֹדָה לְה' שְׁלָמִים שְׁהֵם דְּבָרִים הַבָּאִים בְּנִדְרָה
וּנְדָבָה וְעִינּוּ גַם בְּתוֹרַת פְּהִגִּים רִישׁ פְּרִשְׁתַּת וְיִקְרָא (פְּרִשְׁתָּא ב' סְעִיף ד') הֵרִי שְׁפֹדְבֵר

שְׁהָאָדָם מְחַנְיָב לַעֲשׂוֹתוֹ לֹא חִיּוּשֵׁינֵן שְׂיִתְחַרְט וְלֹא יַעֲשֶׂה הַדְּבָר שְׁחַיֵּיב לַעֲשׂוֹתוֹ וְלִכְּנֹן שְׁחַיֵּיב לַעֲשׂוֹת הַמְצָנָה אִם בָּא לַעֲשׂוֹתָהּ אֵין לָנוּ לַחֹשׁ שְׂיִתְחַרְט וְלֹא יַעֲשֶׂנָה כְּמוֹ שְׁלֹא חָשׂוּ לְזֶה גַבֵּי חֲטָאת שְׁמוֹתָר לֹמַר לְהַשִּׁם חֲטָאת כְּמוֹ שְׁפָתְכוּ הַרְבָּנִים תַּפְאָרַת יִשְׂרָאֵל וְשִׁיחַ יִצְחָק וְגַם נִרְאָה דְלֹא חָשׂוּ שְׁמָא יִתְחַרְט אֱלָא פְּשִׁישׁ לוֹ רִינוּחַ מְמוֹן שְׁהִיָּה בְּדַעְתּוֹ לְהִבִּיא קָרְבָן וּמִתְחַרְט שְׁלֹא לְהַפְסִיד מְמוֹן אוֹ שְׂרוּצָה לְהִבִּיא בְּהִמָּה אַחֲרַת פְּחוּתָהּ בְּדַמִּים מְמַנָּה אוֹ לְאִידָהּ גִּיסָא שְׂרוּצָה לְהִבִּיא שְׁמִינָה הִימְנָה אֲבָל בְּלַתִּי סָבָה פְּזֹאת רְחוּק הוּא שְׂיִתְחַרְט וְלֹא חָשׂוּ לְזֶה רַבְּנֵי: וְהִנֵּה בִּשְׂדֵי חֲמַד בְּמַעֲרָכָה זֹו אוֹת קו"ט ד' ע"ו ע"ג (בד"ה וּבְדִיקַת הַסְּפִין) הִבְאִיתִי מַה שְׁפָתְכוּ הָרַב בְּאָר הֵיטֵב בְּטַעַם שְׂאִין מְבָרְכִים עַל בְּדִיקַת הַסְּפִין שְׁמָא יִמְלֵךְ וְלֹא יִשְׁחַנֹּט וְכַתְּבִיתִי עַל דְּבָרֵי דְלִפִּי מִיַּעֲוֹט יִדְיַעְתִּי לֹא מְצִינוּ שְׁפָטְרוּ חֲכָמִים מְלַבְרֵךְ עַל דְּבָר מַחְשֵׁשׁ הַמְּלַכָּה אֱלָא בְּדָבָר הַתְּלוּי בְּדַעְתָּ אַחַר שְׁעֲשִׂיתִי הַמְצָנָה לֹא תִּתְּנֵם לְבַדּוֹ כִּי אִם בְּצִירּוּף חִבְרוּ בְּזֶה חָשׂוּ חֲכָמִים שְׂאֵף אִם חִבְרִי וְתִרְצָה בְּמַעֲשֵׂה הַמְּבָרָךְ שְׁמָא יִמְלֵךְ אַחַר שְׂיִבְרֵךְ הַמְּבָרָךְ כְּמוֹ בְּקִידוּשֵׁי אֲשֶׁה אוֹלִי לֹא תֵאָבֶה הָאֲשֶׁה וְעַל הַדִּינִים שְׁמָא לֹא יִקְבְּלוּ בְּעַלֵּי הַדִּין וְכֹן בְּצִדְקָה אֵף אִם פָּשַׁט הָעַנִּי אֶת יָדוֹ בְּן אָדָם הוּא וְיִתְנַחֵם וְכֹן כָּל פִּינְיָצָא לְזֶה אֲבָל בְּדָבָר שְׂפִיז הַמְּבָרָךְ לְבַדּוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ אִם בְּאִנּוּ לַחֹשׁ שְׁמָא יִמְלֵךְ וְלֹא יַעֲשֶׂה אִם כֹּן בְּכָל הַמְצָוֹת נִיחּוּשׁ כֹּן אֱלָא וְדֹאֵי בְּהִכְרַח לֹמַר דְּכָל שְׂבָא לַעֲשׂוֹת הַמְצָנָה לֹא חִיּוּשֵׁינֵן שְׂאֵחַר שְׂיִבְרֵךְ יִתְחַרְט אֱלָא עַל דַּעַת רֵאשׁוּנָה הוּא עוֹשֶׂה כְּמוֹ שְׂגַמַר בְּדַעְתּוֹ לַעֲשׂוֹת לִכְּנֹן לֹא מְנַעוּהוּ חֲכָמִים מְלַבְרֵךְ מַחְשֵׁשׁ שְׂיִמְלֵךְ וְאֵף אִם בְּאַמַּת יִמְלֵךְ לֹא מַפְנִי זֶה חֲשִׁיבָא בְּרַכְתּוֹ לְבַטְלָה עַד שְׂמַפְנִי זֶה יִמְנַעוּהוּ מְלַבְרֵךְ דְּכִינּוּן דְּבִשְׂעָה שְׂבִירָךְ דַּעְתּוֹ הִיָּתֵה לַעֲשׂוֹת הַמְצָנָה הָרִי לֹא בִּירָךְ לְבַטְלָה אֱלָא דְלַכְתְּחִילָה אֲסוּר לוֹ לִיִּמְלֵךְ וְכוּ' עי"ש וְעַתָּה רֵאִיתִי מַה שְׁפָתְכוּ מֶרֶן הַבֵּית יוֹסֵף בִּי"ד ס' רס"ה (בד"ה וְכַתְּבָ עוֹד) עַל מַה שְׁפָתְכוּ הַרְשֵׁב"א בְּתִשְׁבָּה ס' שפ"ד דְּבִרְכַת לְהַכְּנִיסוֹ אִם הָאֵב הוּא הַמּוֹהֵל מְבָרָךְ קוֹדֵם שְׂיִמּוֹל אֲבָל אִם הַמּוֹהֵל אֵינּוּ הָאֵב מִמֵּתִין לְאַחַר הַמִּילָה שְׁמָא יִמְלֵךְ הַמּוֹהֵל וְלֹא יִמּוֹל וּמִכָּל מְקוֹם אִם בִּירָךְ הָאֵב בֵּין קוֹדֵם הַמִּילָה בֵּין וְכוּ' יִצָּא שְׁלֹא אָמְרוּ לְבָרָךְ הָאֵב אַחַר הַמִּילָה אֱלָא מִשׁוּם חֲשֵׁשׁ דְּשְׂמָא יִמְלֵךְ הַמּוֹהֵל וְנִמְצָאת בְּרַכַּת הָאֵב לְבַטְלָה הָאֵב אִם הַקִּדִּים יִצָּא דְעֵיקַר בְּרַכָּה זֹו קוֹדֵם הַמִּילָה כְּכָל הַבְּרָכוֹת שְׁהֵן עוֹבֵר לַעֲשִׂיתָן עכ"ל עַל זֶה פָּתַח מֶרֶן בְּבֵית יוֹסֵף וְאִנּוּ בְּאַרְצָא יִשְׂרָאֵל נִהְגֵּנוּ שְׁלֹא לַחֹשׁ לְשְׂמָא יִמְלֵךְ שְׁהָרִי אִנּוּ מְבָרְכִין בְּרַכַּת אֲיִרוּסִין קוֹדֵם קִידוּשֵׁין עכ"ל: מִתְּבָאֵר מִזֶּה דְּגַם הַרְשֵׁב"א דְּחִיּוּשׁ לְשְׂמָא יִמְלֵךְ לֹא חִיּוּשׁ אֱלָא שְׂמָא יִמְלֵךְ הָאֵחַר אֲבָל לְשְׂמָא יִמְלֵךְ הַמְּבָרָךְ עֲצָמוּ לֹא חִיּוּשֵׁינֵן וּלְכַּף אִם הָאֵב הוּא הַמּוֹהֵל מְבָרָךְ קוֹדֵם שְׂיִמּוֹל וּמֶרֶן הַבֵּית יוֹסֵף מַעִיד שְׂגַם לְשְׂמָא יִמְלֵךְ הָאֵחַר לֹא חִיּוּשֵׁינֵן וְכָל שְׂפִין דְלֹא חִיּוּשֵׁינֵן עַל הַמְּבָרָךְ עֲצָמוּ שְׂמָא יִמְלֵךְ וְלִכְּנֹן שְׂפִיר תִּקְנוּ חֲכָמִים כָּל בְּרָכוֹת הַמְצָוֹת עוֹבֵר לַעֲשִׂיתָן וְעִי"ש בְּטוֹר בְּרִישׁ הַסִּימָן שְׁפָתְכוּ רְשֵׁב"א דְּבִרְכַת לְהַכְּנִיסוֹ צָרִיךְ הָאֵב לְבָרָךְ קוֹדֵם הַמִּילָה דְלְהַכְּנִיסוֹ מִשְׁמַע לְהַבָּא וְגַם צָרִיךְ לְבָרָךְ קוֹדֵם הָעֲשִׂיָּה וְרַבִּינוּ תָּם פָּתַח שְׂאִין צָרִיךְ וְרַב שַׁר שְׁלוֹם פָּתַח שְׂאִין לוֹ לְבָרָךְ אֱלָא עַד לְאַחַר הַמִּילָה וְכֹן פָּתַח בְּעַל הָעֵיטוֹר וְתָמָה מֶרֶן הַבֵּית יוֹסֵף דְּמִשְׁמַע מְדַבְּרִי רַבִּינוּ הַטּוֹר דְּדַבְּרִי רַב שַׁר שְׁלוֹם הִיא סְבָרָא שְׂלִישִׁית וְאִינּוּ כֹן אֱלָא סְבָרְתוֹ הִיא כְּדַעַת רַבִּינוּ תָּם וְהַרְבָּנִים הַפְּרִישָׁה וְהַבֵּית חֲדָשׁ פָּתְבוּ שְׂבָאָמַת הִיא סְבָרָא שְׂלִישִׁית שְׁהָרִי לְדַבְּרִי רַבִּינוּ תָּם שְׁפָתְכוּ הַטַּעַם דְּאִין צָרִיךְ עוֹבֵר לַעֲשִׂיָּה דְּהָא דְּאִמְרִינוּ כָּל הַמְצָוֹת מְבָרָךְ עֲלֵיהֶן עוֹבֵר לַעֲשִׂיתָן הִנֵּי מִיָּלִי כְּשֶׁהַמְּבָרָךְ עֲצָמוּ עוֹשֶׂה הַמְצָנָה נִרְאָה דְּאִם נִהְגוּ בְּאִיזָה מְקוֹם לְבִרְכָה קוֹדֵם הָעֲשִׂיָּה אֵה שְׂאִין צָרִיךְ לְהִיֹּת

כּן מְכַל מְקוֹם אִם נִהְיָו כִּף אִין חֲשֵׁשׁ בְּדַבָּר אֲכַל רַב שֶׁר שְׁלוֹם סוֹכֵר שֵׁנִשׁ חֲשֵׁשׁ גְּדוֹל שְׁמָא כִּינּוּן שְׁהַמִּילָה נַעֲשִׂית עַל יְדֵי אַחַר יֵשׁ לַחֹשֶׁשׁ שְׁמָא יַחְזוֹר בּוֹ וְתַהֲיָה בְּרַכַּת הָאָב לְהַכְנִיסוֹ וְכוּ' לְבַטְלָה עֵי"שׁ בְּבֵית חֲדָשׁ וּבְאַמַּת לְשׁוֹן הַטּוֹר מוֹרָה כִּן שְׁפַתְבּ בְּשֵׁם רַבִּינוּ תָּם שְׂאִין צָרִיף וְאִילוּ בְּשֵׁם רַב שֶׁר שְׁלוֹם כְּתַב שְׂאִין לוֹ לְבַרְךָ וְסִיִּים כִּינּוּן שְׁנַעֲשִׂית עַל יְדֵי אַחַר וְכִן כְּתַב בְּעַל הַעֵיטוֹר הָרִי מְדַבְּרִי טַעַם שֶׁל רַב שֶׁר שְׁלוֹם מְתַבָּאָר דְּלָאוּ מְשׁוּם דְּבַעֲי עוֹבֵר לַעֲשִׂיָתוֹ אוֹ מְשׁוּם דְּלְהַכְנִיסוֹ לְהַבָּא מְשַׁמַּע שְׂאִם כִּן גַּם אִם הָאָב הוּא הַמּוֹהֵל הִיָּה צָרִיף לְבַרְךָ קוֹדֵם אֲלָא כִּינּוּתוֹ מְשׁוּם חֲשֵׁשׁ שְׁמָא יְמַלְךָ הַמּוֹהֵל וְכַדְחִינִישׁ הַרְשָׁב"א בְּתַשׁוּבָה הַנ"ל וּמְתַבָּאָר מִזֵּה שְׁרַשְׁב"ם וְרַבִּינוּ תָּם לֹא חִינְשִׁי אִף כְּשֶׁהַמּוֹהֵל אַחַר לְשְׁמָא יְמַלְךָ וְרַב שֶׁר שְׁלוֹם חִינְשִׁי לְהַמְלִכָה כְּדַחֲחִינִישׁ הַרְשָׁב"א וּמְכַל מְקוֹם כְּשֶׁהָאָב הוּא הַמּוֹהֵל לִיכָא מֵאֵן דְּחִינְשִׁי לְשְׁמָא יְמַלְךָ פְּאָמוֹר: וְרֵאִיתִי לְהַרְבּ טוֹרֵי זָהָב בְּרִישׁ הַסִּימָן שְׁפַתְבּ בְּשֵׁם מְרַן הַבַּיִת יוֹסֵף שְׁפַתְבּ דְּגַם רַבִּינוּ תָּם סוֹכֵר כְּחֻמְרָא דְּרַב שֶׁר שְׁלוֹם שְׁהָרִי כְּתַבוּ הַתּוֹסְפוֹת וְהָרֵא"שׁ בְּפָרְק ר' אֱלִיעֶזֶר דְּמִילָה שְׁרַבִּינוּ תָּם הַחֲזִיר הַמְּנַהֵג לְקַדְמוּתוֹ לְבַרְךָ אַחַר הַמִּילָה וְכוּ' וְכַתַּב עַל דְּבָרָיו וְלִי נִרְאָה דְּאֲדַרְבָּא מְשֵׁם רֵאִיָּה שְׁהָרִי כְּתַבוּ שְׁמַתְחִילָה הִיּוּ נוֹהֲגִים לְבַרְךָ אַחַר הַמִּילָה אֲלָא שְׁבָא רַשְׁב"ם וְשִׁנְיָה הַמְּנַהֵג וְעַל זֶה הַקְּפִיד רַבִּינוּ תָּם וְאָמַר שְׂאִין לְשַׁנּוֹת הַמְּנַהֵג וְעַל זֶה הוֹלְכִים לְשֵׁם כָּל רֵאִיוֹתָיו לִינְשִׁב הַמְּנַהֵג מְשַׁמַּע דְּאִי לָאוּ שִׁנּוּי מְנַהֵג לֹא הִיָּה מְקַפִּיד עַכ"ל וּבְהוֹרְמְנוּתֵיהּ דְּמַר לֹא כִן הִיא דַּעַת מְרַן כְּמוֹ שְׁמִינְחָס אֵלָיו (דְּרַבִּינוּ תָּם סוֹכֵר כְּרַב שֶׁר שְׁלוֹם) אֲלָא מְרַן כְּתַב שְׁרַב שֶׁר שְׁלוֹם סוֹכֵר כְּרַבִּינוּ תָּם כְּמוֹ שְׁיִרְאָה הַרְוָאָה בְּגוֹף דַּב"ק וְלִזְהָ כְּתַבוּ הַרַבָּנִים פְּרִישָׁה וּבֵית חֲדָשׁ דְּרַב שֶׁר שְׁלוֹם אִינוּ סוֹכֵר כְּרַבִּינוּ תָּם דְּרַבִּינוּ תָּם לֹא חִינְשִׁי שְׁמָא יְמַלְךָ הָאַחַר וְאִיהוּ חִינְשִׁי לְשְׁמָא יְמַלְךָ הָאַחַר: וְדַע שְׁכַתְבַּתִּי בְּמְקוֹם אַחַר שְׁכַמוֹ שְׁהַעִיר מְרַן הַבַּיִת יוֹסֵף (הַנ"ל בַּד"ה וְהִנֵּה בַשְּׂדֵי) שְׁנַהֲגוּ בְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׁלֹא לַחֹשֶׁשׁ לְשְׁמָא יְמַלְךָ וְכוּ' כִּן גַּם הַגְּאוֹנִים רַש"ל בְּחֻקְמַת שְׁלֹמֹה עַל דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּפִסְחִים ד' ז' ד"ה בְּלַבְעַר וּמוֹהַר"ם שֵׁם הַעִידוֹ עַל מְנַהֲגִים דְּאִין חוֹשְׁשִׁים לְשְׁמָא יְמַלְךָ וּמְבָרְכִים בְּרַכַּת אִירוּסִין קוֹדֵם אִירוּסִין וְהַבֵּאתִי מֵהַ שְׁכַתְבַּת הַרַב עֲרָף הַשְּׁלַחֵן בִּי"ד ס' א' סְעִיף ז' אוֹת כ' שְׁדַעַתְקַצַּת אַחְרוּנִים דְּאֶפְשָׁר שְׁאֲחַד יְבָרַךְ עַל הַמְּצוֹנָה וְחִבְרוּ יַעֲשֶׂה הַמְּצוֹנָה אִף שְׁהַמְבָרַךְ לֹא יַעֲסוֹק בַּמְּצוֹנָה כָּלֵל וְלֹא חִינְשִׁינּוּ שְׁמָא אַחַר הַבְּרָכָה יְמַלְךָ חִבְרוּ וְלֹא יַעֲשֶׂה הַמְּצוֹנָה וְשְׁדַעַת רֹב הַפּוֹסְקִים הִיא לַחֹשֶׁשׁ בְּכִי הִיא גְּנוּנָא לְשְׁמָא יְמַלְךָ חִבְרוּ עֵי"שׁ וְכַל זֶה הוּא לְגַבִּי אַחַר אֲכַל ק' שְׁיְמַלְךָ הַמְבָרַךְ עֲצָמוֹ וְדֹאֵי לִיכָא לְמִיחַשׁ: וְלָמָּה שְׁכַתְבַּתִּי שְׁמֵרַן הַבַּיִת יוֹסֵף הָעֵד בְּנוֹ בְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כִּי נִהְגְּנוּ שְׁלֹא לַחֹשֶׁשׁ לְשְׁמָא יְמַלְךָ שְׁהָרִי אָנוּ מְבָרְכִים בְּרַכַּת אִירוּסִין קוֹדֵם קִידוּשֵׁין קַצַּת קִשָּׁה אִם כִּן לָמָּה כְּתַב בְּשְׁלַחֵנוּ הַטְּהוֹר בְּרִישׁ ס' רס"ה וְאָבִי הַבֵּן מְבָרַךְ בֵּין חֲתִיכַת הָעֲרָלָה לְפָרִיעָה אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ וְכוּ' לְהַכְנִיסוֹ בְּבֵרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ וְהִלֵּא אִין זֶה אִי מְחַשְׁשׁ שְׁמָא יְמַלְךָ הַמּוֹהֵל וְכִינּוּן דְּבַנֵּי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא חִינְשִׁי בְּבֵרֶכַת אִירוּסִין לְשְׁמָא יְמַלְךָ אִין לָהֶם לַחֹשֶׁשׁ גַּם בְּזֵה וּלְפִי דְּבָרֵי הַרַב עֲרָף הַשְּׁלַחֵן הַנ"ל שְׁדַעַת רֹב הַפּוֹסְקִים הִיא לַחֹשֶׁשׁ לְשְׁמָא יְמַלְךָ חִבְרוּ יֵשׁ לִינְשִׁב דְּאִף עַל גַּב שְׁמַנְהֵג בְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׁלֹא לַחֹשֶׁשׁ לְשְׁמָא יְמַלְךָ מְקוֹם כִּינּוּן דְּסִפְרַת שְׁלַחֵן עֲרוּף: יִסְדּוּ לְהוֹרוֹת הַלְכָה מַעֲשֶׂה לְכָל בְּאֵי עוֹלָם וְלֹא לְבַנֵּי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְבַד לְכֹן פֶּסַק לְבַרְךָ בֵּין חִיתוּף לְפָרִיעָה וְלֹא קוֹדֵם הַתְּחִלַּת הַמִּילָה מְחַשְׁשׁ שְׁמָא יְמַלְךָ הַמּוֹהֵל כְּמוֹ שְׁחוֹשְׁשִׁים רֹב הַפּוֹסְקִים וּבְזֵה מְתִינְשִׁב אֲצִלִי מֵהַ שְׁרֵאִיתִי בְּבוֹאֵי עֲתָה אֵל הָאֶרֶץ הַטּוֹבָה שְׁאָבִי הַבֵּן מְבָרַךְ לְהַכְנִיסוֹ בְּבֵרִיתוֹ תְּכַף

כְּשֶׁבָּא לִיתֵן הַתִּינוּק לִיד הַמּוֹהֵל קוֹדֵם שְׂיִבְרֶה הַמּוֹהֵל וְאִם קוֹדֵם שְׂיֵאמֵר זֶה הַכֹּסֵא שֶׁל אֵלֶיּוֹ הַגְּבִיָּא וְשִׁאלֵתִי לְחַכְמִים שְׂנִמְצְאוּ בְּבְרִית הַמִּילָה יצ"ו מֵנָּא לֵהוּ לַעֲשׂוֹת הַיְפָּה מִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹן מְרֹן בְּשִׁלְחֹן עָרוּף וְגַם בְּחוּצָה לְאֶרֶץ בְּעִיר וְאִם בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר גִּרְתִּי בָּהּ כַּמָּה שָׁנִים כְּמִדְּוָמָה לִי שֶׁפֶן רְאִיתִי שְׂמִבְרֶה אָבִי הֵבֵן בְּרָכָה זֹאת אַחַר שְׂמֵל הַמּוֹהֵל וְכַדְבְּרֵי מְרֹן וְהָיוּ בְּאוֹתוֹ מַעֲמָד אֵינָה נִכְבְּדִים מְעִיר הַנָּ"ל וְגַם הֵם הִעִידוּ כְּאֲשֶׁר אֶמְרֵתִי וְנִמְצְאוּתִי בְּבְרִית מִילָה אֲצֵל אַחֵינוּ הָאֲשֻׁכְנָזִים יצ"ו וְרְאִיתִי שְׂמִבְרֶה אָבִי הֵבֵן בְּרָכָה זֹאת אַחַר הַמִּילָה וְכַדְבְּרֵי מְרֹן וּמִדּוּעַ לֹא יַעֲשׂוּ כֵן הַסְּפָרְדִים יצ"ו וְהַחַכְמִים יצ"ו הַשִּׁיבוּ כֵן הוּא מְנַהֲגוּ וְכֵן נִהְיֶה אֲבוֹתֵינוּ וְנֶאֱבֹת אֲבוֹתֵינוּ וְהֵם לֹא הִגִּידוּ שׁוּם טַעַם לְמִנְהַג הַזֶּה אֲמָנָם בְּאַמַּת לְפִי הָאֵמֹר נִיחָא דְאִף שְׂפִסְק מְרֹן הַדִּין כֵּן מְכַל מְקוֹם הַרִי הַעִיד בְּגִדְלוֹ שְׂמִנְהַג בְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּהַסְּפָרִים שֶׁלֹּא לְחַוֵּשׁ לְשִׁמְאָה יִמְלֶה וְלִכֵּן נִקְטִי בְּבְרָכָה זֹאת נְמִי כְּשִׁיטְתֵינִי אֵלַי דְּלִפִּי זֶה קִשָּׁה מִדּוּעַ פִּסְק מְרֹן בְּשִׁלְחֹנוֹ הַטְּהוֹר בְּאֶבֶן הָעֶזְרָה סִי' ל"ד לְבְרֶה בְּרַפְתִּי אִירוּסִין קוֹדֵם קִידוּשֵׁינוּ הֵלֵא כִּינּוּ שְׂשִׁלְחֹנוֹ הַטְּהוֹר הוּא הַלְּכָה פְּסוּקָה לְכָל הָעוֹלָם הִזֵּה לוֹ לְפִסְקוֹ לְקַדֵּשׁ וְאַחַר כֹּף לְבְרֶה כְּמוֹ בְּבְרַפְתִּי לְהַכְנִיסוֹ וְכו' וְכֵן יֵשׁ לְהַבִּין לְפִי מַה שֶׁהִעִידוּ הַגְּאוֹנִים רַש"ל וְמוֹהַר"ם עַל מִנְהַגָּם שֶׁלֹּא לְחַוֵּשׁ לְשִׁמְאָה יִמְלֶה הִזֵּה לָהֶם לְאַחֵינוּ הָאֲשֻׁכְנָזִים יצ"ו לְנִהוּג כֵּן גַּם בְּבְרַפְתִּי לְהַכְנִיסוֹ וְגַם בְּלֹא עֵדוֹת הַגְּאוֹנִים הַנָּ"ל אֲנַחְנוּ יוֹדְעִים וְרוֹאִים שְׂמִנְהַג אַחֵינוּ הָאֲשֻׁכְנָזִים יצ"ו לְבְרֶה בְּרַפְתִּי אִירוּסִין קוֹדֵם קִידוּשֵׁינוּ אֵלַמָּא לֹא חִיָּשִׁי לְהַמְלִיכָה וְאִם כֵּן גַּם בְּבְרַפְתִּי לְהַכְנִיסוֹ הִזֵּה לָהֶם לְנִהוּג כֵּן כְּמִנְהַג הַסְּפָרְדִים בְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יצ"ו וְהִזֵּה נִרְאָה לִי לִזְמַר דְּאִף שְׂמֶרֶן בְּבֵית יוֹסֵף מִבֵּיא רְאִיָּה שְׂאִין חֲשֵׁשׁ בְּמַצְוָה הַנְּעֻשִׁית עַל יְדֵי אַחַר שְׂמָא יִמְלֶה מִדְּמִבְּרָכִים בְּרַפְתִּי אִירוּסִין קוֹדֵם הַקִּידוּשֵׁינוּ מְכַל מְקוֹם כְּשִׁחְבַר הַשִּׁלְחֹן עָרוּף עָלָה עַל דַּעְתוֹ שֶׁיֵּשׁ הַבְּדֵל גְּדוֹל בְּנוֹשָׂאִים דְּגַבִּי בְּרַפְתִּי אִירוּסִין דְּמַה שֶׁהִזֵּה לְחַוֵּשׁ הִיא שְׂמָא לֹא תֵאבְדָה הָאֲשֶׁה לְלֶכֶת אַחֲרָיו וְזוֹ בְּאַמַּת חֲשֵׁשׁא רְחוּקָה דְכִי הִכִּי דְאֶמְרִינוּ בְּעֵלְמָא חֲזוּקָה אֵין אֵדָם טוֹרַח בְּסַעֲדָה וּמְפִסְדָּה הִכִּי נְמִי אֶמְרִינוּ גַבִּי דִּידָה שְׂאַחַר שְׂעֻשְׁתָּה הַכְּנָה דְּרַבָּה דְּנוֹתְנִים לָהּ זְמַן וְזַמְנָם לְפָרְגִס אֵת עֲצָמָה אֵין לָנוּ לְחַוֵּשׁ כֹּף לְשִׁמְאָה תַּחֲזוֹר בָּהּ וּמְסַתְמָא עַל דַּעַת רֵאשׁוּנָה תַּעֲשֶׂה וְתַכְנִס בְּכִי טוֹב אֲבָל לְגַבִּי הַמּוֹהֵל אֵין לָנוּ שׁוּם סְבָרָא לִזְמַר שְׂאַחַר שְׂאֵמֵר לְמוֹלוֹ לֹא יַחֲזוֹר בּוֹ וְהַדְּבָר מְנוּטֵל בְּסַפֵּק וְלִכֵּן אֵיכָא לְמִיחָשׁ דְּלִמָּא מִיִּמְלִיךָ וְלֹא מִהִיל וּמִשׁוּם הִכִּי פִּסְק דִּישׁ לְבְרֶה בְּרַפְתִּי לְהַכְנִיסוֹ אַחַר שְׂהַתְחִיל הַמּוֹהֵל לְמוֹל וּבְבְרַפְתִּי אִירוּסִין דְּהַחֲשֵׁשׁא רְחוּקָה פִּסְק לְבְרֶה קוֹדֵם שְׂיִקְדַּשׁ וְזֶהוּ הַטַּעַם שֶׁל הָאֲשֻׁכְנָזִים שְׂבְּרַפְתִּי אִירוּסִין מְקַדְמִין לְקִידוּשֵׁינוּ וּבְרַפְתִּי לְהַכְנִיסוֹ מְאַחֲרִים וְהַרְבֵּי בֵּית חֲדָשׁ בְּסִי' רַס"ה ס"ד כְּתַב טַעַם אַחַר לְמִנְהַגָּם עִי"ש אֵלַי שְׁלִפִּי זֶה הַדְּרָא תְּמִיָּה לְדוֹנְקָתָהּ מַה שְׂהַסְּפָרְדִים בְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יצ"ו נוֹהֲגִים לְבְרֶה לְהַכְנִיסוֹ וְכו' קוֹדֵם הַמִּילָה כְּמוֹכֵן וְזֶה הַיְפָּה דַּעַת מְרֹן בְּשִׁלְחֹן עָרוּף לְפִי דְרַבְנוּ זֶה וְעֵינֵינוּ בְּמִפְרָשִׁים עַל הַשִּׁלְחֹן עָרוּף הַנְּמַצְאִים בְּמַחֲצֵתִי וְלֹא רְאִיתִי מִי שְׂנִתְעוֹרֵר לְהַסְּבִיר דַּעַת מְרֹן הוּא הַקְּדוּשׁ בְּשִׁנֵּי הַדֵּינִים הַנָּ"ל שְׂנִירָאִים כְּשִׁנֵּי כְּתוּבִים הַמְּכַחֲשִׁים זֶה אֵת זֶה אִף לֹא רְאִיתִי מִי שֶׂהִזְכִּיר מִנְהַג הַסְּפָרְדִים בְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יצ"ו בְּבְרַפְתִּי לְהַכְנִיסוֹ בְּבְרִיתוֹ וּמַה טַּעַם יֵשׁ בּוֹ וְהַדְּבָר צָרִיךְ תְּלִמוּד שׁוֹב רְאִיתִי לְרַבִּין חֲסִידָא תַּנָּא רִישׁלְמָאָה בְּסַפֵּר כְּפִי אֶהְרֹן ח"ב סִי' ט' שְׂכַתְבַּת בְּשֵׁם הַרְבֵּי שְׁלְחֹן גְּבוּהָ שְׂעֻמַּד מִתְמִיָּה עַל מִנְהַג עִיר עֵז לָנוּ יְרוּשָׁת"ו וְהִבִּיא תוֹרַף דְּבָרָיו בְּקִיצוֹר וְהַרְבֵּי הַמְּחַבֵּר כְּתַב לִיִּשְׁבַּב הַמְּנַהֵג וּבְמַחֲצִילַת כְּבוֹד תוֹרָתוֹ דְּבָרָיו דְּחֻקִּים מְאֹד עִי"ש (אַחַר זְמַן מְדִי דְּבָרֵי בְּעֵנֵינוּ זֶה עִם רַב גְּדוֹל יצ"ו שְׂדַר לָן חוֹרְפִיָּה מַה שְׂכַתְבַּת בְּעֵנֵינוּ

זה ובכלל דבריו פתב ליישב פסקי מרן דבאהע"ז קאי לפום פסקא דדינא דהמקדש עצמו
מברך משום הכי ליפא למיחש דילמא הדר ביה אבל במילה שאחר הוא המוהל איפא
למיחש אלו תנרף דב"ק ובמחילת פבוד גאוונו אין זה מן הישוב דהתם החשש הוא שמא
לא תאבה האשה ומאי מהני מה שהמקדש הוא מברך וזה ברור): והשגתי עתה ספר
שלחן גבוה חלק שלישי (הוא על היו"ד מסי' ר"מ עד סוף) וראיתי להרב בסי' רס"ה
סק"ב שאחר שהביא דעות הפוסקים אשר הובאו ביה יוסף פדרכו פקודש סיים ונ"ל
ולענגן מעשה בשאלוניקי ובכל מקום שראיתי ושמעתי את שומעם המנהג לברך בין
מילה לפריעה פדברי רבינו אף פה ירושלים תוב"ב ראיתי המנהג פרשב"ם (דמברך
אבי הבן ברישא והדר בריף המוהל) והדבר תימה שהוא היפך הברייתא והרי"ף והרא"ש
והרמב"ם ורוב הפוסקים והעומדים בשיטת רשב"ם הם מעט מזער כמבואר בהגהות
מיימוניות ומה גם לדברי רבינו בבית יוסף דנראה דאיסור יש בדבר לנהוג פרשב"ם
שכתב ונ"ל ומה שכתב רבינו ורבינו תם כתב שאין צריך לברך פירושו שאין לברך
ברכה זו עובר לעשייתה אלא אדרבא יש לו לברך אחר עשייתה וכמו שכתבו התוספות
שרבינו תם החזיר המנהג לקדמותו וכן היא גירסת הרי"ף והרמב"ם והרא"ש המל אמר
וכו' אבי הבן אומר וכו' עכ"ד אלמא מדכתב שאין לברך ברכה זו סבירא ליה איסורא
נמי איפא וכמו שהוכיח מדברי התוספות שרבינו תם החזיר המנהג לקדמותו לברך אחר
המילה והפריעה והטעם כמו שכתב השפתי כהן דהפוסקים לברך אחר המילה היינו
טעמא דשמא ימלה המוהל ולא ימול והוי ברכה לבטלה הילכף מברכינן אחר המילה עד
פאן וזה חששא רחוקה היא שימלה המוהל למולו הילכף מנהג ירושלים תוב"ב לכאורה
נראה שהוא היפך דעת רוב הפוסקים עכ"ל הרב שלחן גבוה וכפי הנראה לא ראה (בעת
שכתב תמיהתו על המנהג) מה שכתב מרן הבית יוסף דאנו בני ארץ ישראל אין חוששים
לשמא ימלה מדמברכים ברפת אירוסין קודם לקידושין וכפי זה על מנהג ירושלים
שראה הרב לא היה לו להרהר ואדרבא על דברי מרן בשלחן ערוף היה לו להעיר דלמה
פסק בברכת להכניסו היפך ממה שפסק גבי ברפת אירוסין אלא שאנכי הדל פתבתי
ליישב דברי מרן ומתוך מה שכתבתי ליישב עמדותי מתמיה על המנהג ולולא זה היה לנו
טעם בברכת להכניסו פטעם ברפת אירוסין פמוכן וסיפא דמילתיה דרב (וזה חששא
רחוקה וכו' הילכף מנהג וכו') דבריו צריכים ביאור דלפום ריהטא איפכא מסתברא דאי
גימא דחששא דשמא ימלה המוהל רחוקה היא מנהג ירושלים הנה נכון הוא דלא חיישי
להכי וכנראה יש איזה חיסור לשון וכונתו לומר דאף שחששא זו רחוקה היא מפל מקום
פינו שרוב הפוסקים חיישי לה אית לן נמי למינקט הכי הילכף וכו' ועיין לקמן במערכת
אות ל"ה מה שכתבתי דאף אם אין לחוש בכיניצא לזה לשמא ימלה אולי יש לחוש שמא
ישתתק או שמא ימות ועל מה שכתבתי בשדי חמד במערכת הבי"ת אות קי"ט הנ"ל
השיגו עלי שני רבני דורנו יצ"ו מסוגיא דנדרים ד' יו"ד בהא דלא יאמר להשם קרבן
והבאתי דבריהם בקונטרס הערות לכללים סי' צ"ו אות כ"א עי"ש: והנה בקונטרסי
הערות שם כתב לי רב אחד יצ"ו שהגאון מוהר"י פיק בספר אמר השכחה סי' מ"ג חקר
במהשתקנו לברך על המצות עובר לעשייתן דלמה לא חשו בזה כמו שחשו בלהשם
קרבן ושלא מצא ישוב לזה וספר זה לא ראיתו מעודי וגם פה עיק"ו חברון תו' חפשי
אחריו ולא נמצא ועל טוב יזכר שם ידידי הרב הג' מוה"ר ר' טוביא יצ"ו מר ניהו ממנהלי

כוללות אונגאריא שבעיר קדשנו ירושלים תוב"ב ששלחו אלי בשאלה ועינתי בו ואעתיק דב"ק ככתבו וכלשונו לפי שהספר הוא יקר המציאות וז"ל נדרים יו"ד ר' שמעון אומר מנין שלא יאמר אדם לה' עולה לה' מנחה לה' תודה לה' שלמים תלמוד לומר קרבן לה' על דברי ר' שמעון לא מצינא שום חולק עליו ואף ר' יוחנן דאמר פינויין לשון נכרים הן יתכן לומר דלא פליג אהך ברייתא דתני ר' שמעון אומר וכו' רק משום דקושטא הכי הוא קאמר ר' יוחנן הכי גם יש לומר דלרבי יוחנן דחיקא לי למימר דלא יאמר קרבן להשם משום גזרה דיאמר לה' בתחילה ואשר על פן לא נתברר עמדי מדוע השמיטו הרמב"ם והסמ"ג ודע דהרא"ש בפירושו ד"ה לשון שפדו להם חכמים פתב בזה הלשון פדי לעשות הרחקה דלא לימא קרבן להשם זה עלי ופעמים יקדים השם לקרב ונמלה מלגמור דבריו ולקדור ונמצא שהזכיר שם שמים לבטלה עכ"ל אבל בשני לוחות הברית (הביאו בס' בנין אריאל שחוקר הגאב"ד מאמ"ש ריש פרשת תרומה) כתב הטעם דשמא קודם גמר דבריו ימות ונמצא שהוציא שם שמים לבטלה לכן צריך להקדים לומר קרבן קודם הזכרת השם והנה מעתה פדאי לבוא על המחקר הא דקי"ל דכל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן פשיסכים הפנאי לעיין באלה לבוא עד תכונתן ועיין משנה יומא ל"ט ואומר להשם חטאת ר' ישמעאל אומר לא היה צריך לומר חטאת אלא לה' ובת"י שם הקשה הר"א אמאי לא קאמר חטאת להשם שיזכיר השם מאןחר פדאייתא בנדרים וכו' דילמא פשע ומדכר שם שמים לבטלה ואומר ר' דשאני הכא וכו' וע"ש היטב עכ"ל ולפי מה שפכתתי בשם הרבנים שיש יצחק ותפארת ישראל דלא חיישינן שמא תחרט בדבר שבחובה ואי נמי לפי מה שפכתתי אני הדל דלא חיישינן שמא תחרט אלא בהיא דנדרים או משום שרוצה להרויח ממון או שרוצה להביא שמנה הימנה כנז"ל נראה דנוכל לומר שחקירת הגאון היא רק על הטעם שהביא בשם הרב שני לוחות הברית דהוא מחשש שמא ימות והכי דייקי קצת דברי קדשו שכתב אבל השני לוחות הברית וכו' והנה מעתה פדאי לבוא על המחקר וכו' אלא שבאמת נראה שאין לחוש לזה וכמו שפכתתי למעלה בס"ד ובמערכת ה"ה באות ל"ה ושם (בד"ה ודע שרב) הבאתי דברי מרן חיד"א בנחל קדומים ריש פרשת בראשית שתמה על הרב שני לוחות הברית שכתב טעם שמא ימות וכן על הרב פנים מאירות בספר פתנות אור ושאר המפרשים שנמשכו אחריו ולא כן כתבו הראשונים וכו' עי"ש ועיין בקונטרס שדי חמד במערכת הלמ"ד אות קכ"א מה שהבאתי בענין זה בסייעתא דשמיא.

סימן נז בישול אחר אפיה וצליה אם מועיל למי שנשבע שלא לאכול צלי או אפוי דהבישול מבטל לטעם הצלי או האפוי או לא מהני מידי עיין במה שהבאתי בקונטרס הערות לחלקי הפללים סי' ס"ט אות י"ב: סימן נח בין זה לזה פשאמרו איזה שיעור בין דבר לדבר פגון בין מקום פלוני למקום פלוני אם גם המקומות ההם מכולל השיעור או השיעור הוא דוקא לרווחא דביני ביני ואין המקומות בכלל רשמתי בנדפס אות ע"ב לעיין בשו"ת בית אפרים א"ח סי' נ"א שציין הגאון מוהר"ן הירש חיות בהגהותיו לתענית ד' ה' ולא היה אז אצלי שו"ת בית אפרים הנ"ל ועתה שזכיתי בו ב"ה עינתי שם ותורף דב"ק הם על מה שכתוב בספר תולדות אדם להגאון ר' למן מוילנא שבהיותו בן שמנה שנים היה ויפוח בין בעלי תריסין על מה שכתב הר"ן בפרק יום הכיפורים לענין צירוף אוכלין שפל שלא שקה בין אכילה ראשונה לאחרונה יותר מכדי אכילת

פָּרַס מְצַטְרֵפִין דְּזָה לְכַאוּרָה הִיפָּף דַּעַת הֶרְמֵב"ם וְכָל הַפּוֹסְקִים שֶׁשָּׁעִיעוּר הוּא מִתְחִילַת אֲכִילָה רֵאשׁוּנָה לְאַחֲרוֹנָה עַד סוּף אֲכִילָה אַחֲרוֹנָה וְאִילוּ הֶר"ן כָּתַב דֵּהֲשִׁיעוּר הוּא בֵּין שְׁתֵּי הָאֲכִילוֹת וְאֶחָד מִן הַחֲכָמִים אָמַר שְׁוֹדַי הֶר"ן חוֹלֵק בְּזָה עִם הֶרְמֵב"ם וְסוֹבֵר דֵּהֲשִׁיעוּר הוּא בֵּין אֲכִילָה לְאַכִילָה וְלִזְה הַשֵּׁיב הַגָּאוֹן ר' וְלָמַן שָׁגַם הֶר"ן סוֹבֵר כָּכֵל הַפּוֹסְקִים וּמָה שֶׁכָּתַב בֵּין אֲכִילָה לְאַכִילָה לֹא דוֹקָא בֵּין שְׁתֵּי הָאֲכִילוֹת אֲלָא גַם שְׁתֵּי הָאֲכִילוֹת בְּכָלֵל שֶׁהָרִי מְצִינּוּ בִּש"ס פִּינְצָא לְזָה עֲשָׂרָה יָמִים שְׁבִינן רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְיוֹם הַפִּיפּוּרִים וְרֵאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַפִּיפּוּרִים מְשַׁלְמִין מִנֵּן הַעֲשָׂרָה וְעַל זֶה כָּתַב הַגָּאוֹן בֵּית אֲפָרַיִם בְּאַמַּת לְשׁוֹן הֶר"ן הוּא לְשׁוֹן הַש"ס בְּפִסְחִים ד' קי"ד ע"ב וְנִמְשָׁכוּ אַחַר לְשׁוֹן זֶה הַטּוֹר וְשִׁלְחָן עֲרוּף ס' תע"ה וְהַתּוֹסְפוֹת בְּכַרִּיתוֹת ד' י"ד ע"ב וְיָפָה כָּתַבו הַמְּגַן אֲבָרְהָם וּפְרִי חֲדָשׁ שְׁאִין הַלְשׁוֹן מְדוּקָדָק וּמָה שֶׁהֵבִיא רֵאזִה מֵהָדָף דַּעֲשָׂרָה יָמִים שְׁבִינן רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְיוֹם הַפִּיפּוּרִים וְדַאי דְאִיכָא דְלֹא דִינִיק וְנִקֵּט פִּי הָאִי לִישְׁנָא וְכִי הָאִי גוֹנוֹנָא אֲשַׁפְּחוּ בְּסוּטָה ד' יו"ד ע"א אָמַר ר' שְׁמַעוֹן הַחֲסִיד בֵּין כְּתִפּוֹ שֶׁל שְׁמִשׁוֹן שְׁשִׁים אָמָה דְכַתִּיב וַיִּשָּׂם עַל כְּתִפּוֹ וּפְרִיֵשׁ רִש"י כְּשִׁיעוּר כְּתִפּוֹ אֲלָמָא דְלִישְׁנָא דְבֵין כְּתִפּוֹ כּוֹלֵל גַּם הַכְּתִפִּים עֲצָמָם דְּהָא בִּקְרָא עַל כְּתִפּוֹ כְּתִיב וְעֵינָיִן בְּזַבְּחִים ד' נ"ד אָמַרִי נִיתַתִּי בִּי קָלִיל דְכַתִּיב וּבֵין כְּתִפּוֹ שָׁכַן וּפְרִיֵשׁ רִש"י וְלֹא כְּתִיב רֵאשׁוּ וּבְכַפְשִׁיטוֹת מְצִינּוּ לְפְרוּשֵׁי דֵהַכְּתִפִּים הֵם גְּבוּהִים מִן בֵּין הַכְּתִפִּים וּקְרָא בֵּין כְּתִפּוֹ קְאָמַר אֲלָא מִשׁוּם דֵּהָדָף לִישְׁנָא אִיכָא.

לְפְרוּשֵׁי שְׁכּוֹל גַּם הַכְּתִפִּים אָדָּף אָדָּף דְלַפְעָמִים לֹא דַק וְאִקְרִי וְכָתַב פִּי הָאִי גוֹנוֹנָא וְעַל דֵּרָף זֶה הוּא גַם לְשׁוֹן הַבְּרִייתָא בְּפִסְחִים אֲבָל מְכַל מְקוֹם בְּמָקוֹם שְׁאִין הַכְּרַח אִין לְהוֹצִיא הַדְּבָר מִפְּשׁוּטָן דָּאֵם לֹא שְׁמַצִּינוּ בִּש"ס שֶׁשָּׁעִיעוּר כְּדִי אֲכִילַת פָּרַס הוּא מִתְחִילַת אֲכִילָה רֵאשׁוּנָה כּו' הֵינּוּ מְפָרְשִׁין בֵּין אֲכִילָה לְחֻבְרָתָהּ כְּפִשׁוּטָה דֵּהֵינּוּ בֵּין סוּף אֲכִילָה זֹו לְהַתְחִילַת אֲכִילָה זֹו וְכַדְאָמְרִינּוּ פִּי הָאִי גוֹנוֹנָא בְּבִרְכוֹת כְּמָה יִשְׁתָּה בֵּין תְּפִלָּה לְתְּפִלָּה וְכו' וּפְשִׁיטָא שְׁאִין שִׁיעוּר הַתְּפִלָּה עֲצָמָה: סִימָן נט בְּרַבִּי אֵם הוּא שֶׁם הַעֲצָם אוֹ שֶׁם תְּנוֹאָר כְּתַבְתִּי בְּנֶדְפֵס בְּאוֹת ע"ו וְעֵינָיִן בְּמָה שֶׁהֵבִיא בִּי בְּקוֹנְטְרִיס הַעֲרוֹת לְחֻלְקֵי הַכְּלָלִים בְּסִי' צ"ו אוֹת ג' וּבְסִי' קי"ט אוֹת ג': סִימָן ס בֶּן נַח לְקָמַן בְּמַעֲרַכַת הַגִּימ"ל אוֹת ו' כְּתַבְתִּי בְּסִיעָתָא דְשְׁמִיָּא אִיזָה חִידוּשִׁים וְחִילוּקֵי דִינִים וְנִחְלָקוּ לְסַעֲיִפִים קְטַנִּים עֵינָיִן שֶׁם: סִימָן סא בֶּן אֲשֶׁתוֹ הֶרֶב שְׁבֵט בְּנִימָן בְּסִי' קל"ה הֵבִיא מָה שֶׁכָּתוּב בְּתְּשׁוּבַת מוֹהַר"ם שֶׁבְּהַגְהַת מִיָּמּוֹן שְׁבֵסְפֵר מְשֻׁפְּטִים סִימָן מ"ח בְּקִצְרָה וּלְפִי שְׁרֵאִיתִי בְּסִפְרוֹ שֶׁל צְדִיקִים שֶׁמְפַלְפְּלִים בְּדִין זֶה וְיִסוּדָתָם עַל פִּי תְּשׁוּבָה הַלְזוֹ (אֲשֶׁר אֲזַכִּיר דְּבַרְיָהֶם לְהַלֵּן אִיה"ש) רֵאִיתִי נִכּוֹן לְהַעֲתִיק דב"ק כָּלֵם כְּמוֹת שְׁהֵם וְאַחֲרֵיהֶּ אֲבִיא מִלְּתִיָּהוּ דְרַבְּנָן קְדִישֵׁי הַמְּדַבְּרִים בְּזָה בְּס"ד וְאַלְהֶּ דְּבַרִּי תְּשׁוּבָה וְשִׁשְׁאֲלָתָם רֵאוּבֵן וְאַשְׁתּוֹ שֶׁכָּתַבו שְׁטֵר לְבָן אֲשֶׁתוֹ וְכָתוּב בּוֹ וְתַנּוּ לְבַנֵּינוּ גְרָאָה דְלִישְׁנָא מְעַלְיָא הוּא שְׁהָרִי הַמְּגַדֵּל יְתוּם וְיִתוּמָה פְּאִילוֹ יִלְדוּ וְאִית לָן כְּמָה קְרִיין וְאִין לְהַאֲרִיף אֵם רֵאוּבֵן כְּתַב לְחַמוֹתוֹ וְכָתַבו בּוֹ אֲמִי פְלוֹנִית בַּת פְּלוֹנִי לֹא מְרַעְנָא לְשִׁטְרָא בְּהִכִּי דְכִינּוּ דְשְׁמָה פְלוֹנִית בַּת פְּלוֹנִי אֵם נְכַתַּב בּוֹ מָה בְּכַף דְּמַסִּיק שְׁמָה אֲמִי דִילְמָא מִשׁוּם דְּמַרְחָמָא לִיהֶּ כָּאֵם וְטוֹבָא אֲשַׁפְּחוּ פִּי הָאִי גוֹנוֹנָא וְלְשׁוֹן חֲבִיבוֹת הוּא כְּמוֹ בְּנֵי לְדְבָרִי הַקְּשִׁיבָה בְּתִי הֲלֹא אֲבָקֵשׁ לָךְ בְּעֲטָרָה שְׁעֵטְרָה לוֹ אֲמוֹ וּבְלִשׁוֹן תְּלַמּוּד אֲבָא שְׁאוּל בֶּן אִימָא מְרִים אִימָא פְלוֹנִית וְעוֹד בִּינּוּ דֵּהַמְּגַדֵּל יְתוּם נְקָרָא בְּנוֹ אֲזֹ גַם הִיְתוּם רֵאוּי לְקָרוֹת לְאַלוּף גְּעוּרִיו אֲבִיולֵאשָׁה אֲמִי וְאִין פֶּאֵן בֵּית מִיחּוּשׁ וְעוֹד דֵּהַבַּעַל פְּאֲשֶׁתוֹ וְקְרִינָא בִּיהֶּ לֹא יוֹמְתוֹ אֲבוֹת עַל בְּנִים וְשְׁלוֹם מְאִיר בְּר' בְּרוּךְ עַכ"ל הַתְּשׁוּבָה וּמָה שֶׁכָּתַב וְאִית לָן כְּמָה קְרִיין

כַּנְרְאָה כַּוְנָתוֹ לְמֵאֵי דְאֲמַרִּינָן בְּפֶרֶק פְּהֵן גְּדוּל ד' י"ט ע"ב וְכִי מִיכַל יִלְדָה וְהֵלֵא מִיָּרֵב יִלְדָה אֱלָא מִיָּרֵב יִלְדָה וּמִיכַל גִּידְלָה לְפִיכָה נִקְרָאוּ עַל שְׁמָה לְלַמְדָּה שְׁפָל הַמַּגְדֵּל יְתוּם בְּתוּף בֵּיתוֹ מַעְלָה עָלָיו הַכְּתוּב כְּאֵילוֹ יִלְדוּ רַבֵּי חֲנִינָא אָמַר מִהֲכָא וְכוּ' אֱלָא רוּת יִלְדָה וְנַעֲמִי גִדְלָה לְפִיכָה נִקְרָא עַל שְׁמָה רַבֵּי יוֹחָנָן אָמַר מִהֲכָא וְכוּ' אֱלָא יוֹכְבֵּד יִלְדָה וּבִתְהֵי גִדְלָה וְרַבֵּי אֶלְעָזָר אָמַר וְכוּ' אֱלָא יַעֲקֹב יֵלֵד וְיוֹסֵף כִּיִּלְכַל וּלְפִיכָה וְכוּ' הָרִי שְׂיֵשׁ כְּמָה יִלְפוּתוֹת דְּהַמַּגְדֵּל וְכוּ' נִקְרָא עַל שְׁמוֹ וְכֵן כְּתֹב הָרַב נִחְמַד לְמַרְאָה בַּח"א ד' כ"ח ע"ד בְּכּוֹנֵת מוהר"ם הַגַּ"ל וְעֵי"ש שֶׁהָאֲרִיף קִצַּת בְּכֻלָּל זֶה וְעַל מָה שֶׁפְּתַב וְעוֹד דְּבַעַל כְּאֲשֶׁתוֹ וְכוּ' כְּתֹב הָרַב שְׁבֻט בְּנִימָן שֶׁדְּבָרָיו צָרִיכִים בְּיָאוּר הִנֵּה הַגָּאוֹן חֲתָם סוֹפֵר בְּאֶבֶן הָעֶזְרָא ח"א סי' ע"ו (בְּסוּף ד"ה הִנֵּה רֵאשׁוֹן) בְּיָאֵר שֶׁרְצוֹנוֹ לֹאמַר דְּדַרְשִׁינָן לֹא יוֹמְתוֹ אָבוֹת בְּעֵדוּת בָּנִים וְקִיָּמָא לֵן בַּעַל כְּאֲשֶׁתוֹ וְלֹא יוֹמְתוֹ אָבוֹת עַל עֵדוּת בְּנֵי אֲשֶׁתוֹ וְקִרָא לְהוּ קִרָא בָּנִים זֶהוּ כְּוֵנַת מוהר"ם עכ"ל: וְעַל דְּבָרֵי תְּשׁוּבַת מוהר"ם הַלְזוּ כְּתֹב הָרַב שְׁבֻט בְּנִימָן בְּשֵׁם הָרַב בְּנֵי אַהֲרֹן בְּסִימָן פ"ה דְּתַהֵי עֲלָה דְנִהֵי דְכָל שְׁגָדְלָה בְּבֵיתוֹ מַעְלָה עָלָיו כְּאֵילוֹ יִלְדוּ אֲבָל בְּכֵן אֲשֶׁתוֹ שְׁלֵא נִתְגַּדֵּל בְּבֵיתוֹ מִנָּא לֵן שְׂיִקְרָא עַל שֵׁם הַבַּעַל כְּאֲשֶׁתוֹ וְנִיחָא לִיהַּ דְּאוּלֵי בְּהוּא עוֹבְדָא בֵּן הָאֲשָׁה נִתְגַּדֵּל בְּבֵית הַבַּעַל וְלִכֵּן קָאֲמַר דְּשִׁפִּיר שְׂיִיף לְקִרְוֹתוֹ בְּנִינּוֹ אִי נְמִי שְׂאָרָא שְׁלֵא נִתְגַּדֵּל בְּבֵיתוֹ כִּינּוֹ דְּאֲמוּר רַבָּנָן דְּמִשׁוּם שְׁגִידְלוֹ בְּבֵיתוֹ הָוִי כְּאֵילוֹ יִלְדוּ הִכִּי נְמִי כְּשִׂאמוֹ נְשׂוּאָה לּוֹ שְׂפִיר קָרִי לִיהַּ בְּנֵוֹ אֵלוֹ תַּנְרַף דְּבָרֵי הָרַב בְּנֵי אַהֲרֹן שֶׁהִבִּיא שָׁם: וְהִנֵּה סֹפֵר בְּנֵי אַהֲרֹן אֵין מְצוּי אֲצֵלֵי וּלְפוּם רִיחֶטָא לְדִידֵי חוּזָה שְׁנַעְלָם מַעֲיָנֵי דְמַר מָה שֶׁפְּתַב הַרְמ"א בְּחֻשָׁן מִשְׁפֵּט סוּף סי' מ"ב וְז"ל מִי שֶׁמַּגְדֵּל יְתוּם בְּתוּף בֵּיתוֹ וְכְתֹב עָלָיו בְּשִׁטְרָא בְּנֵי אוֹ הֵיתוּם כְּתֹב עַל הַמַּגְדֵּל אָבִי אוֹ אֲמִי לֹא מִיְקָרִי מְזוּנִיף וְכִשֶׁר הוּאִיל וְגִידְלוֹהוּ רֵאוּי לְכַתּוּב כֶּף תְּשׁוּבַת מִיְמוֹנֵי סוּף מִשְׁפֵּטִים סי' מ"ח עכ"ל וּפְסֻקָּא כֵּן גַּם הָרַב הַלְבוּשׁ שָׁם וּמְדַלָּא הַזְכִּירוּ כְּלָל קַ אֲשֶׁתוֹ מִתְבָּאָר יְפָה דְּמִשְׁמַע לְהוּ דְּאָרְף שְׁבַתְשׁוּבַת מוהר"ם הַגַּ"ל הֵייתָה הַשְּׂאֵלָה עַל כֵּן אֲשֶׁתוֹ מְכָל מְקוּם מְדַבְּרֵי תְּשׁוּבַתוֹ מוּכַח נִהְרִי הוּא כְּמִבְּנֵי אֶרֶץ חֵילִיָּה דְמוהר"ם בְּזֶה לֹא מִשׁוּם שֶׁהוּא בֵּן אֲשֶׁתוֹ קָאֲמַר דְּשִׁפִּיר קָרִי לִיהַּ בְּנֵוֹ אֱלָא הָעֵיקָר הוּא מִשׁוּם שֶׁגִּידְלוֹ בְּבֵיתוֹ וְהַשְּׂאֵלָה שְׁאֵלוֹ כְּפִי הַמַּעֲשָׂה שֶׁהִנֵּה וּבִתְשׁוּבַתוֹ הוּרָה לְדַעַת דְּלֹא תְּלִי בְּהִיוֹתוֹ בֵּן אֲשֶׁתוֹ דְּאָרְף אִם הִנֵּה אֵינִישׁ דְּעֵלְמָא שְׁגִידְלוֹ בְּבֵיתוֹ וְכְתֹב עָלָיו בְּנֵי לִישְׁנָא מַעֲלִיא הוּא וְזֶה שְׁלֵא כְּמוֹ שֶׁכְּתֹב הָרַב בְּנֵי אַהֲרֹן בְּתִירוּץ הַשְּׂנִי דְּמִתְבָּאָר דְּמִשְׁמַע לִיהַּ בְּדַעַת מוהר"ם בְּתְּשׁוּבָה הַגַּ"ל דְּלִכֵּן אֲשֶׁתוֹ אָרְף שְׁלֵא גִידְלוֹ בְּבֵיתוֹ קָאֲמַר דְּשִׁפִּיר קָרִי לִיהַּ בְּנֵוֹ וְכַנְרְאָה שְׁגַם הָרַב הַמְחַבֵּר שְׁבֻט בְּנִימָן לֹא רָאָה דְּבָרֵי הַרְמ"א וְהָרַב הַלְבוּשׁ מְדַלָּא הָעִיר עָלָיו מְדַבְּרֵיהֶם: גַּם מְדַבְּרֵי מוהר"ם עֲצָמוֹ מוּכַח כְּמוֹ שֶׁהִבִּינוּ הַרְמ"א וְהָרַב הַלְבוּשׁ שֶׁהָרִי כְּתֹב וְאִית לֵן כְּמָה קָרִינּוֹ וְכַנְרְאָה שְׂיֵשׁ לָנוּ הוּכְחָה מְכַפָּה מְקָרָאֵי קִדְשׁ דְּהַמַּגְדֵּל יְתוּם נִקְרָא עַל שְׁמוֹ כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ בְּסִנְהֶדְרִין דָּף י"ט ע"ב שֶׁהִבֵּאתִי לְמַעְלָה אֲבָל הֵיכֵן מְצִינוּ דְּכֵן אֲשֶׁתוֹ נִקְרָא עַל שֵׁם בַּעַל אֲמוֹ אֱלָא וְדָאֵי כְּמוֹ שֶׁהִבִּינוּ בְּכּוֹנֵתוֹ הַרְמ"א וְרַב הַלְבוּשׁ וְאֵין לְפָרֵשׁ דְּכּוֹנֵתוֹ דְּכִשְׁם שֶׁמְצִינוּ בְּמַגְדֵּל יְתוּם דְּנִקְרָא עַל שְׁמוֹ כְּדִמְוּכַח מְכַפָּה מְקָרָאוֹת הִכִּי נְמִי אֲמַרִּינָן בְּבֵן אֲשֶׁתוֹ דְּזֶה אֵינוֹ שֶׁהָרִי יֵשׁ לֹאמַר דְּשִׂאנֵי מַגְדֵּל יְתוּם דְּמְצִינוּ בְּכַתּוּבִים לֹא אַחַת וְלֹא שְׁתֵּי שֶׁקָּרָאוּ עַל שְׁמוֹ לֹא כֵן בְּכֵן אֲשֶׁתוֹ וּמָה שֶׁאֲמַר הָרַב כִּינּוֹ דְּאֲמוּר רַבָּנָן בְּמַגְדֵּל יְתוּם דְּנִקְרָא עַל שְׁמוֹ וְכוּ' הִנֵּה מְדַבְּרֵי הַש"ס דְּסִנְהֶדְרִין הַגַּ"ל מוּכַח דְּהִנֵּה לֹא מִיְלִתָּא דְּאֲמוּר רַבָּנָן הִיא אֱלָא הַכְּתוּבִים בְּעֲצָמָם קוֹרִין אוֹתוֹ כֵּן וְאִם כֵּן בְּכֵן אֲשֶׁתוֹ שְׁלֵא מְצִינוּ בְּקִרָא שְׁנִקְרָא עַל שֵׁם בַּעַל אָבִיו אֵין לָנוּ לְלַמּוֹד מִמַּגְדֵּל יְתוּם

שִׁיחָא נִקְרָא בְּנו אֱלָא וְדַאי קוּשְׁטָא דְמִילְתָא דְבַגְיָדְלוּ בְּבֵיתוּ מִיַּיְרִי וְלֹא תִּלִּי בְּבִן אִשְׁתּוּ
כָּלֵל דַּאֲפֵי אִם לֹא הָיָה בֶּן אִשְׁתּוּ הָיָה הַדִּין כּוֹן מִשּׁוּם שְׂגִיָדְלוּ בְּבֵיתוּ וְכִמוּ שְׂפִתְבִּי הָרַב בְּנִי
אֶהְרֹן בְּתִירוּץ הָרֵאשׁוֹן שׁוּב רֵאִיתִי שְׂמֵדְבָרִי מֶרֶן הַבֵּית יוֹסֵף בְּסִי רַמ"ז (שְׂאָבִיא לְהֵלֶן
אִיה"ש בַּד"ה וְרַבִּין חֲסִידָא) מִשְׁמַע שְׁהֵבִין דְּבָרֵי מוֹהֲר"ם כְּמוֹ שְׁהֵבִין הָרַב בְּתִירוּץ הַשְּׁנִי
וְלִי הַדֵּל קִשָּׁה לֹאמַר כְּמוֹ שְׂפִתְבִּיתִי וְעַל מַה שְׂפִתְבִּיתִי הָרַב כִּינֹן דַּאֲמֹר רַבְּנָן וְכוּ' עֵינִין
לְקַמֵּן בַּד"ה אַחַר זְמַן: וְהָרַב הַמְּחַבֵּר (שְׂבֵט בְּנֵימָן) כָּתַב שְׂיֵשׁ לְגַמְגָּם בְּהוֹרָאת מוֹהֲר"ם
דְּלִמָּאן דַּאֲמַר עֵדִים אֶפּוּלִיָּה מִלְתָּא מְסַהֲדִי נְפִיק חֲוָרְבָא דְעַל יְדֵי שְׂפִתְבִּיתִי בְּשִׁטְרַי בְּנֵינִי זֶה
יָבֵא לִירַד לְנִכְסֵי בְּאוּמְרוּ שְׁהוּא אָבִיו וְהָרִי עֵדִים מְעִידִים שְׁהוּא בֶּן רֵאוּבֵן וְסִינִים וְנִרְאָה
וְדַאי דְלֹא נִאֲמְרוּ דְבָרֵי תְּשׁוּבָה זֶה אֱלָא לְעֵנִין הַטְּעֵנוֹת שְׁהִיוּ בֵּין בְּעַל הַשְּׁטֵר עִם כְּשִׁנְגָדוּ
הַחֲלוּק עָלָיו לְפִסְוֹל הַשְּׁטֵר בְּטַעֲנָה שְׂפִתְבִּיתִי בּוֹ בְּנִי וְהִנֵּה אֵינְנוּ לְזֶה הַשֵּׁיב מוֹהֲר"ם לְקִינִים
הַשְּׁטֵר אָבֵל וְדַאי לְכַתְחֵלָה אֵין לְכַתְּוֹב ק דְּחִיָּישִׁינֵן לְקִילְקוּלָא וּבְמַחֲלֵל כְּבוֹדוֹ אֵין נִרְאָה
לִי כֹן דְּהָא קָאֲמַר וְלִישְׁנָא מְעַלְיָא הוּא מִשְׁמַע וְדַאי שְׂגָם לְכַתְחֵלָה נִכּוֹן לְכַתְּוֹב כֹּן וְעַל מַה
שְׂגַמְגָּם הָרַב הִנֵּה מֵר בְּרִיָּה דְרַב הַמְּחַבֵּר כָּתַב לִישְׁב גַּמְגוּם זֶה בְּמַה שְׁהִקְדִּים שְׁנֵי דַאי
בְּשִׁטְרַי הַהוּא הָיָה כְּתוּב בְּנֵינִי זֶה פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי שְׂמֵלְבַד שְׂאִין דְּרָף לְכַתְּוֹב שֵׁם בְּעַל דְּבָר
כְּלֵא שֵׁם אָבִיו וְעוֹד מְסַתְמָא הַמְּעַשָּׂה הִנֵּה הָיָה עַל דְּרָף מַה שְׂפִתְבִּיתִי אַחַר כֹּף עַל הַכּוֹתֵב עַל
חֲמוּתוֹ אִמּוֹ מְדַכְּיָלִינְהוּ בְּחֻדָא מַחְתָּא סְפִק הֵבֵן עִם סְפִק חֲמוּתוֹ וְשֵׁם כָּתַב מְפֹרָשׁ אִמִּי
פְּלוֹנִית בֵּת פְּלוֹנִי וְאִם כֹּן הַסְּפִק הָיָה דְּהוּוּ תַּרְתִּי דְּסַתְרִי דְּמִלְשׁוֹן בְּנֵינִי מִשְׁמַע שְׁהוּא כֹן
רֵאוּבֵן וְכֹן פְּלוֹנִי מוֹרָה שְׂאִינוּ בְּנו וְלִזֶּה כָּתַב לְקִינִים הַשְּׁטֵר דְּכֹן פְּלוֹנִי הוּא דְּנֹקָא וְלִשׁוֹן
בְּנֵינִי לֹא דְּנֹקָא בְּנו מִמֶּשׁ אֱלָא לְבִן אִשְׁתּוּ קָרִי בְּנֵינִי וְכֹן בְּחֲמוּתוֹ שְׂיֵיף לֹאמַר אִמָּה וְהָרִי
זֶה דּוֹמָה לְמַה שְׂפִתְבִּיתִי מֶרֶן בֵּית יוֹסֵף בְּסִי מ"ב סְעִיף ח' (עַל מַה שְׂפִתְבִּיתִי רַבִּינוּ הַטּוֹר
דְּכְשִׁלְשׁוֹן הַשְּׁטֵר סוֹתֵר תּוֹפְסִין לְשׁוֹן אַחֲרוֹן) דְּהֵינֵנוּ דְּנֹקָא הִכָּא דַּאי אֶפְשָׁר לְקִינִים אֵת
שְׂתִיָּהֶם אָבֵל אִם אֶפְשָׁר לְקִינִים אֵת שְׂתִיָּהֶם מְקִינִימִין אוֹתָם אִף אִם הֵם מְרוֹחֲקִים וְכֹל שְׂכֹן
כְּשִׁמּוּכִים דְּלֹא אוֹרְחָא לְסַתְּוֹר תּוֹף כְּדִי דְּבוּר וְהָכָא נְמִי יֵשׁ לְקִינִים שְׂתִי הַלְשׁוֹנוֹת דְּכֹן
פְּלוֹנִי דְּנֹקָא וְשְׂיֵיף לֹאמַר בְּנֵינִי מִשּׁוּם שְׁהוּא בֶּן אִשְׁתּוּ וְאֵין חֲשֵׁשׁ קִילְקוּל שְׂיָבֵא לִירַד
לְנִכְסֵי רֵאוּבֵן דְּהָא כְּתִיב בֵּיהּ בֶּן פְּלוֹנִי (וְלֹא בֶּן רֵאוּבֵן) וְכֹל שְׂכֹן שְׁהוּא בָּא לְהוֹצִיא
וְהַמּוֹצִיא עָלָיו לְהַבִּיא רֵאָה אֱלוּ תִּנְרַף דַּב"ק: וְאֵנִי הַהֲדִיּוֹט אוֹמַר אִם גִּימְגוּם הָרַב הוּא
גִּימְגוּם אֵין בִּישׁוּב מֵר בְּרִיָּה כְּדִי שְׂבִיעָה דִּיכְוֹלְנִי לֹאמַר דְּבִאוּתוֹ שְׁטֵר לֹא הָיָה כְּתוּב שֵׁם
הַמְּקַבֵּל כָּלֵל כִּי אִם תְּנִי לְבֵינִי וּמַה שְׂפִתְבִּיתִי דְּמְסַתְמָא דְּוִמְיָא דְּאִידָף דְּלַחְמוּתוֹ כָּתַב אִמִּי
הָנִי נְמִי הָאִי עוֹבְדָא וְכִי הִכִּי דְּהֵתֵם כְּתִבוּ בּוֹ פְּלוֹנִית בֵּת פְּלוֹנִית הָכִי נְמִי בְּהָאִי עוֹבְדָא
דּוֹחֲקוּ נִיכְרָ וְכֹל כִּי הָא לֹא דְּרִשִׁינֵן סְמוּכִים וְטַפִּי מִיְסַתְבְּרָא לְמִימַר דְּלֹא הִנֵּה כְּתִיב בְּגוּיָה
פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי מְדָלָא אֲדַכְּיָרוּ הָכִי בְּהַשְׂאֵלָה וְרֵאִיתִי שְׁהָרַב הַלְבוּשׁ כְּשִׂפְתְּבִיתִי דִּין זֶה הוֹסִיף
תִּיבַת פְּלוֹנִי (פְּלוֹנִי בְּנִי) וְלֹא יְדַעְתִּי לְמַה לֹא נִמְשַׁף בְּזֶה אַחַר לְשׁוֹן מֵר רַבּוּ הַרְמ"א שְׂפִתְבִּיתִי
הַדִּין כְּמוֹ שְׁהוּא בְּתִירוּבַת מוֹהֲר"ם בְּלִתִּי תִיבַת פְּלוֹנִי וּבְכּוֹתֵב לְחֲמוּתוֹ אִמִּי שְׂבִתְשׁוּבַת
מוֹהֲר"ם כְּתוּב פְּלוֹנִית וְכוּ' הַשְּׂמִיט הָרַב הַלְבוּשׁ תִּיבַת פְּלוֹנִית וּמְסַתְבְּרָא לִי דְּתִיבַת פְּלוֹנִי
נְכַתְבָּה שְׂלֵא בְּדַקְדוּק וְאֵין דַּעְתִּי נוֹחָה לֹאמַר שְׁהָרַב הַלְבוּשׁ רְצָה לְבָאֵר לְנוּ דְּבָרֵי הַרְמ"א
שְׂצָרִיף לְהַזְכִּיר פְּלוֹנִי לְעִיכּוּבָא וּמַה שְׂלֵא הַזְכִּיר גַּבִּי כּוֹתֵב לְחֲמוּתוֹ הוּא לְפִי שְׂמוּכָן מְמַה
שְׂפִתְבִּיתִי גַבִּי כּוֹתֵב בְּנִי לְבִן אִשְׁתּוּ וְעֵינִין לְקַמֵּן (בַּד"ה וְלְפִי מַה שְׂמְפָרֵשׁ) מַה שְׂפִתְבִּיתִי עַל
דְּבָרֵי הָרַב שְׂאֵלֵת יַעֲבִץ וּמַה שְׂפִתְבִּיתִי (מֵר בְּרִיָּה דְרַב שְׂבֵט בְּנֵימָן) שְׂאִין דְּרָף לְכַתְּוֹב שֵׁם

בעל דבר בלא שם אביו אמת נכון אם כותב שם הבן אבל יכול לכתוב בסתם לבנינו בלי הזכרת שם כלל שאפשר שלא היה להם בנים כלל רק את זה שמחזיקו בבו ולכן לא הוצרכו לכתוב שם המקבל כלל ונמצא שלא היה בשטר ההוא תרתי דסתרי כלל ובהכרח לומר שמקום הספק היה משום שהשטר הוא מזוניף מתוכו ועוד אף אם היה כתוב בו בן פלוני אין לנו הוכחה שהיה שום סתירה בשטר ההוא דאפשר שישם אבי היתום הזה היה ראובן (פ"שם הנותן המתנה).

אם פן אם מקום הספק היה זה היה צריך לבאר שבשטר נכתב אברהם בן שמעון כדי שנוכל להבין הסתירה (שכתב בנינו זה וכתב בן שמעון) אלא נדאי לא היה הספק משום דסתרי אהדדי אלא הספק היה משום דהוי מזוניף מתוכו וכמו שהבין הרב מר אביו ויש לו עדים נאמנים הרמ"א והרב הלבוש שכתבו בן מפורש כמו שכתבתילמעלה (בד"ה והנה) בשם דלא הוי מזוניף וכו' ולכן בהורמנומיה דמר אין דעתי נוחה בישוב זה: אלא דעיקר הגמגום נראה דליתיה כלל אהרי המחילה רבה והוא על פי מה שכתב מרן החבי"ב בכנסת הגדולה שם בסוף סי' מ"ב בהגהות הטור (אחר שהביא מה שכתב הרמ"א בשם תשובת מוהר"ם הנ"ל) ונ"ל נראה לי שאין דבריהם אמורים אלא כשאין להמגדל בנים הרי דמוקי לעובדא דבמוהר"ם שהמגדל אין לו בנים ואם פן יש לומר דנהי שאם היה לו בנים היה מקום לחפש זה משום דמסתמא יש לנו לומר שאין אדם רוצה שיבזו זרים חילו ודעתו קרובה אצל בנו יותר מכל אדם וזה שאומר על היתום בני נדאי אינו רוצה שיירש הוא במקום בנו ואם פן הרי יש בזה תקלה שעל ידי השטר יבא זה לירש נכסיו אבל כשאין לו בנים עביד איניש דקורא להיתום החביב לו בני ואינו חושש שמא יבא זה לירש בנחלתו דלא איכפת ליה פולי האי ואפשר דניחא ליה בהכי טפי וכמו שביאר כל זה הגאון חתם סופר באבן העזר ח"א סי' ע"ו שאביא דבריו להלן איה"ש (ע"ין בד"ה והגאון חתם) ואם פן אין פאן גימגום כל עיקר בתשובת מוהר"ם הנ"ל ואף שהגאון באורים ותומים תמה על הכנסת הגדולה דמנא ליה לחלק פן וכו' כבר ביאר דבריו בחתם סופר שאביא דב"ק להלן איה"ש: עוד כתב הרב שבט בנימן בשם הרב בני אהרן שבשם רבו הביא ראיה מדכתוב בפרשת פנחס (כ"ו מ"ו) ושם בת אשר שרח ותרגם בתרגום ירושלמי ושום בת איתת אשר שרח ששרח היתה בת אשת אשר מאיש אחר וקראה הכתוב בת אשר וסיים הרב המחבר ונ"ל אף שרש"י פירש שם שהיתה בתו ולא בת אשתו אפילו הכי נראה דהשטר קיים דכל שהשטר מתבטל לגמרי לא אמרינן יד בעל השטר על התחוננה וכו' וממוצא דבר מה שהקשה הרב (בני אהרן) שם דיש לגמגם בזה דלשון תורה לחוד דאיכא למימר דבלשון בני אדם לא קרו לכו אשתו בנו לדעתי נהפוך הוא דבלשון השטר כדי שלא יתבטל מפרשינו ליה בלשון השניף להעמידו שלא יהיו דבריו לבטלה ועיין לקמן סי' חל"ק עכ"ל ומשמעות דברים אלו הוא שמסקנת הרב בני אהרן ומר רבו וגם הרב המחבר מסכים דמה שכתב מוהר"ם בתשובה הנז' על פן אשתו דלישנא מעליא הוי הוא אף באם לא נתגדל בביתו וכתירוץ השני שכתב הרב בני אהרן וכבר כתבתי שמדברי הרבנים הרמ"א והלבוש מתבאר שטעמו של דין זה הוא משום שנתגדל בביתו אבל אם הוא בן אשתו ולא נתגדל בביתו משמע מדבריהם דאין השטר כשר וצריך לומר לדעתם דמה שסיים בתשובה הנ"ל ועוד דבעל פאשתו וכו' לא בא לומר שטעם זה לבדו ראוי להכשיר השטר אלא טעם זה חזי

לאיִצְטְרוֹפִי וְעֵשָׂאוֹ סִנְיָף לְעִיקָר הַטַּעַם דְּכָל הַמְגִדֵּל יְתוֹם בְּבֵיתוֹ כְּאִילוֹ יִלְדוּ שְׁעַל פִּי טַעַם
זֶה לְבִדּוֹ כְּתַב עַל מַה שְׁנִשְׂאֵל בְּכוֹתֵב עַל בֶּן אִשְׁתּוֹ בְּנֵי דְלִישְׂנָא מְעֵלְיָא הוּא וְכו' (וְעֵינִין
לְקַמֵּן בַּד"ה וְהָרַב עֲרַף הַשְּׁלֶחֶן): וְשֵׁם (בְּשִׁבְטֵי בְּנֵימֵן) בְּסִימָן חַל"ק כְּתַב וְנ"ל עֵינִין מַה
שְׁפִתְבִּיתִי בְּסִימָן קַל"ה אִם שְׁיִיף לְכַתּוֹב עַל בֶּן אִשְׁתּוֹ בְּנוֹ דְּבִתְשׁוּבוֹת דְּשְׁיִיכִי כְּתוּב
דְּמִטְעָמָא דְּכָל הַמְגִדֵּל יְתוֹם בְּתוֹף בֵּיתוֹ נִקְרָא בְּנוֹ (אָמַר הַמְחַבֵּר אֵין לְשׁוֹנוֹ מְדוּקְדָּק דְּמַמָּה
שְׁכַתְבִּי אִם שְׁיִיף לְכַתּוֹב וְכו' מִשְׁמַע שְׁדַבְּרֵי מוֹהַר"ם עַל לְכַתְחֵלָה הֵם וְהוּא הִיפָּךְ מַמָּה
שְׁכַתְבִּי בְּסִימָן קַל"ה שְׁאֵין דְּבָרֵי מוֹהַר"ם אֲמוּרִים עַל לְכַתְחֵלָה דְּלְכַתְחֵלָה אֵין לְכַתּוֹב כֹּן
וְכו') וְהַתּוֹסְפוֹת בְּפֶרֶק מְקוֹם שְׁנִיחָה דְּנ"ב (צְרִיף לְהִיּוֹת דְּרָף ד"ן) בַּד"ה אֵלָא כְּתוּב בְּעֵינִין
צְבָעוֹן הָאֲמוּר שֵׁם דְּלֹא מְצִינּוּ בְּתוֹרָה שְׁיִקְרָאוּ לְבֶן אִשְׁתּוֹ בְּנוֹ וּבְקִידוּשֵׁין דְּרָף כ"ב ד"ה
שְׁלֹא יִלְחָצְנָה כְּתוּב דְּתַמָּר לֹא הִיָּתָה בַּת דָּוִד וּמָה דְּכַתִּיב כֹּן תִּלְבַּשְׁנָה בְּנוֹת הַמֶּלֶךְ מְעִילִים
לֹא מְשׁוּם שְׁהִיָּתָה בְּתוֹ אֵלָא לְפִי שְׁגָדְלָה בְּבֵיתוֹ שֶׁל דָּוִד וְכַתְבִּי דְּלְכַתְחֵלָה סְתָרָן אֶהְדְּדִי שׁוּב
כְּתַב דְּאֵינּוּ סוֹתֵר לְמָה שְׁכַתְבוּ בְּפִסְחִים הַנ"ל דְּנִדְאֵי כְּשֶׁנִּתְגַּדְּלָה בְּבֵיתוֹ שְׁפִיר מְצִינּוּ שְׁיִוְכַל
לְקִרוֹת בְּתוֹ וְכֹן מְצִינּוּ גַבִּי נִיחָן לֹא אֵת אֲסִנַּת בַּת פּוּטֵי פָרַע שְׁאֲמָרוּ בְּסוּף מְסַכַּת סוּפְרִים
שְׁהִיָּתָה בַּת שְׁכָם מְדִינָה וּמִיכָאֵל הוֹרִידָה בְּבֵית פּוּטֵי פָרַע וְכֹן הוּא שֵׁם בְּתַרְגוּם יוֹנָתָן
עַכ"ל וְלֹא כְּתַב לִיִּישֵׁב מַה שְׁנִרְאָה סְתִירָה לְמוֹהַר"ם בְּתִשְׁבָּה הַנ"ל מְדַבְּרֵי הַתּוֹסְפוֹת
דְּפִסְחִים (שְׁכַתְבוּ דְּלֹא מְצִינּוּ שְׁיִקְרָא לְבֶן אִשְׁתּוֹ בְּנוֹ) לְפִי מַה שְׁנִרְאָה מִמְסַכַּת הָרַב בְּנֵי
אֶהְרֹן דְּאָרְף שְׁלֹא נִתְגַּדְּלָה בְּבֵיתוֹ שְׁפִיר קָרִי לִיָּה בְּנוֹ וְלֹא נִיחָא לִי לֹאמֵר דְּשִׁנֵּי הֵתֵם שְׁקִרָאוּ
בְּנֵינּוּ בְּשִׁיתוֹף עִם אִשְׁתּוֹ דְּלִגְבֵי דִינָה הָרִי הוּא בְּנָה בְּאֵמַת אֲבָל שְׁיִקְרָא אוֹתוֹ הוּא לְבִדֵי
בְּנֵי זֶה לֹא מְצִינּוּ כְּמוֹ שְׁכַתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת דְּאֵין זֶה בְּמִשְׁמַע בְּלִשׁוֹן הַתְּשׁוּבָה שְׁהָרִי סִינִים
וְאֵית לָן כְּפָה קָרִיין וְרַחוּק לֹאמֵר שְׁהַמְקִרָאוֹת שְׁרַמְזוּ הֵם בְּכַגּוֹן זֶה אֵלָא כְּנִתְחוֹ וְנִדְאֵי
לְהַמְקִרָאוֹת שְׁהִבִּיאוּ בְּש"ס סְנֵהְדְרִין ד' י"ט ע"ב בְּמַגְדֵּל יְתוֹם בְּבֵיתוֹ שְׁנִקְרָא עַל שְׁמוֹ
כְּמוֹ שְׁכַתְבִּיתִי לְמַעְלָה וְהֵם בְּלֹא צִירוּף וְעוֹד דְּמָרְן בַּחֲשׁוֹן מִשְׁפָּט סִי' רמ"ז שְׁאֲבִיָּא לְהֵלָן
לֹא שְׁמַר הַלְשׁוֹן כְּכַתּוּב בְּתִשְׁבָּה הַנ"ל (בְּנֵינּוּ) אֵלָא כְּתַב בְּנֵי שְׁמַעֲיִין דְּלֹאוּ מְשׁוּם דְּאָמַר
בְּנֵינּוּ הוּא וְכֹן מִתְבָּאֵר מְדַבְּרֵי הַרְמ"א וְהָרַב הֵלְבוּשׁ בְּסוּף סִימָן מ"ב שְׁכַתְבוּ הַדִּין בְּלִשׁוֹן
יְחִידִי וְלֹא כְּתוּב בְּנֵינּוּ וְכו': וְלִקְוֹנֵי הָרַב שְׁבָט בְּנֵימֵן דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת דְּקִידוּשֵׁין
אֲדַבְּרֵיהֶם שְׁבִפְסָחִים ד' ד"ן כַּנ"ל כְּתַב מֵר בְּרִיָּה שֵׁם (בַּד"ה אָמַר הַבֵּן) דְּבַהֲשָׁקְפָה
רֵאשׁוֹנָה אָמַר שְׁדַבְּרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּקִידוּשֵׁין הֵם לְדַעַת רַש"י לִיִּישֵׁב מַה שְׁהִקְשׁוּ לְדַעַת
רַש"י וְאֶפְשָׁר דְּלֹא סְבִירָא לְהוּ הָכִי שׁוּב כְּתַב אֲבָל קוּשְׁטָא דְּמִילְתָא נִרְאָה שְׁהַתּוֹסְפוֹת
בְּפִסְחִים סוּבְרִים דְּלָבָן אִשְׁתּוֹ שְׁפִיר קָרִינֵן לִיָּה בֵּן וְהוּא מַמָּה שְׁכַתְבוּ וְיִישׁ לֹאמֵר דְּקָרִי לִיָּה
בְּנוֹ לְפִי שְׁהִיָּה בֵּן בְּנוֹ כְּדָאמְרֵינּוּ בִּישׁ נוֹחֲלִין וְהָכָא דִּיִּיק שְׁבָא עַל אֲמוֹ מְדָלָא כְּתִיב אֵיָּה
שְׁהִיָּה כְּמוֹ כֹּן בֵּן צְבָעוֹן וְלֹא כְּתִיב אֵלָא עֲנָה לְחוּדִיָּה שְׁמַעַת מִיָּנָה לְפִי שְׁהִיָּה נְמִי בֵּן אִשְׁתּוֹ
שֶׁל שְׁעִיר כְּתַבִּיָּה קָרָא הָכָא עִם שְׁאָר בְּנֵי שְׁעִיר עַכ"ד הַתּוֹסְפוֹת הָרִי מְפֹרֵשׁ דְּמְשׁוּם
דְּעֲנָה הָיָה בֵּן אִשְׁתּוֹ שֶׁל שְׁעִיר כְּתַבִּיָּה קָרָא לְעֲנָה בְּכָלֵל בְּנֵי שְׁעִיר וְנִקְרָא בְּנוֹ אָרְף עַל פִּי
שְׁאֵינּוּ אֵלָא בֵּן אִשְׁתּוֹ וְלָכֵן לֹא נָה גַם לֵאמֹר שְׁהִיָּה בֵּן בְּנוֹ מְשׁוּם שְׁלֹא הָיָה בֵּן אִשְׁתּוֹ וְכֹן
מִשְׁמַע מְדַבְּרֵי הַר"ן הוּבָאוּ דְּבָרֵי בְּשִׁטָּה מְקוּבָצָת בְּבָבָא בְּתָרָא ד' קט"ו וְזֶה מְנוֹכַרְחַח מִתּוֹךְ
הַסְּוֹגֵיָא דְּבָבָא בְּתָרָא לְעֵין כָּל רוּאָה יַע"ש וּמֵן הַתִּימָה לְהַמְשַׁפְּטִים דְּשְׁיִיכִי דְּלָמָּה לֹא
הִבִּיא לְדִין זֶה מְסוּגֵיָא הַנ"ז דְּמִשְׁמַע שְׁפִיר דְּבֵן אִשְׁתּוֹ נִקְרָא בֵּן כְּמוֹ שְׁהַכְרִיחוּ הַתּוֹסְפוֹת
וְהַר"ן הַנ"ל עַכ"ל וְהִנֵּה דְּבָרֵי הַר"ן שְׁרַמְזוּ הֵם עַל מַה שְׁאֲמָרוּ בְּגַמְרָא מְלַמֵּד שְׁבָא צְבָעוֹן

על אמו והוליד ממנה ענה ונ"ל ואם תאמר ומנא לן הכי דילמא משום דבני בנים פבנים
חשיב לענה מבני שעיר ויש לומר אי הכי הנה ליה למיחשבניה נמי לאיה ומיהו פינו דקרי
ליה מבני שעיר שמעינן דבני בנים הם פבנים לפי שעומדין במקום בנים וכו' אלו הם
דברי הר"ן שהביא בשיטה מקוננת שם השייכים לענייננו וראה זה חדש הוא אשר לא
שיערו רבותינו כל הרבנים המזכירים בדבריו באות זו שכולם כתבו בדעת התוספות
דפסחים דלא קרי בן לבן אשתו והרב מדקדק מדבריהם בהיפך: אמנם בהורמנותיה דמר
נראה שצדקו דברי כל הרבנים שהבינו שדעת התוספות היא שלא מציינו בתורה שקורא
לבן אשתו בנו דמלבד שכן כתוב בפסקי תוספות דפסחים שם בסי' קמ"ה ונ"ל בן אשתו
אינו קורא אותו בנו בן בנו קורא אותו בנו ומציינן שם לדברי התוס' שבד"ה אלא וכו'
הרי שמעידים על עצמם דסברי דבן אשתו לא נקרא בנו ולומר בלשון הכתוב ובני בנים
נקראים בנים בלשון תורה (דאילו בלשון בני אדם אין בני בנים נקראים בנים כדמצינן
הנודר מן הבנים מותר בבני בנים) ואף שאין הפל מודים שחבור פסקי התוספות
מרבתינו בעלי התוספות נגזר ויש מביכה רבה בדברי רבני האחרונים כמו שכתבתי
בקונטרס פללי הפוסקים (הנספח לחלק אסיפת דינים שממערכת הדל"ת וכו') מיהו
פולי עלמא מודו שמחבר פסקי תוספות גדול כבודו ויש אומרים שהרא"ש חבבם ומרן
חיד"א כתב שעל הרוב אחד מן הראשונים חבבם וכיון שכותב בן בשם התוספות באותו
פרק באותו מקום עדות נאמנה שכן הבין מדברי התוספות ועוד דל מהכא דברי הפסקי
תוספות איני מבין היכי מוכח מדברי התוספות שכן אשתו נקרא בנו היפך ממה שכתבו
בתחלה שהרי לא כתבו שנקרא בנו אלא משום שהיה בן בנו ומטעם זה היה ראוי לכתוב
גם איה (אף שלא היה בן אשתו) אלא שהכתוב מילתא אגב ארזיה אשמעינן דענה היה
בן אשתו ולכן כתב רק אותו ועל כל פנים מה שנקרא בנו של שעיר לא משום שהיה בן
אשתו אלא משום בן הבן אבל בן אשתו לבד (שאינו בן בנו) ודאי לא נקרא בנו כלל וזו
היא גם פונת דברי הר"ן בן נראה פשוט ודברי הרב קשים ובפרט מה שמתמיה על דברי
מוהר"ם שלא הביא ראיה מזה דבן אשתו נקרא בנו כדמוכח בפסגיא וכו' וכל לגבי דידי
אין הכרח מהסוגיא ולא מדברי התוספות והר"ן: ורבין חסידא בספר קהלת יעקב במענה
לשון חלק שני לשון בני אדם אות כ"ט הביא מה שכתב מרן בבית יוסף חשן משפט
סימן רמ"ז בסעיף ד' כתוב בתשובת מיימון דספר משפטים סי' מ"ח שאם כתב שטר
מתנה לבן אשתו וכתוב בו ותנו לבני שפיר דמי וכן אם כתב שטר מתנה לחמותו וכתוב
בו ותנו לאמי פלוגית בת פלוני שפיר דמי ונרגש ממה שכתבו התוספות בפסחים הנ"ל
וכן כתוב בפסקי תוספות שם בן אשתו אינו קורא אותו בנו וכתב ליישב דלשון תורה
לחוד דבלשון תורה הוא דאינו קורא אותו בנו ולשון הדיוט לחוד דבלשון הדיוט קורא
שפיר לבן אשתו דכגופו דמאי בנו עד כאן לשונו וכן כתב שם בחלק מידות חכמים סימן
ב"ן וכנראה שלפי שלא עיין הרב בגוף התשובה הנ"ל כתב בן שהרי סיים ואית לן פמה
קריין הרי שמעיד שגם בלשון הכתובים מציינו בן אלא שלפי שמרן לא הביא סיום זה
לכן ניחא ליה לחלק בהכי אבל לפי מה שכתוב בגוף התשובה כנז"ל נראה שאין זה מן
הישוב ומלבד זה דחוק מאד לומר מדעתנו שלשון בני אדם חלוק מלשון תורה ועיין
להרב פתחי תשובה שם בסימן רמ"ז ס"ק ב' בשם הרב משפנות יעקב שכתב גם כן
שאין לומר בן מדעתנו ושם (במענה לשון) באות ע"ב כתב בשם הרב בני אהרן סימן

פ"ה שאין קורין בו רק למי שהוא בנו ממש וצ"ע לעיין במה שפכת לעיל אות כ"ט ה"ל ואין ב"ד ספר בני אהרן ולפי מה שפכת בשמו הרב שבט בנימן ה"ל נראה שמסקנתו היא דשפיר שייך לקרוא לכן אשתו בנו אף אם לא נתגדל בביתו שלא כמו שפכת הרב בשמו (שוב ראיתי סגנון דברי הרב בני אהרן שהובאו בשו"ת חיים שאל שאביא להלן איה"ש ונראה שמסקנתו שאינו קורא לכן אשתו בנו ובהכרח שדעתו ליישב תשובת מוהר"ם כמו שפכת בתחלה דמייירי בזה הוא עובדא שהבן אשתו נתגדל בביתו ע"י לקמן (בד"ה אחר כל זה) ומה שפכת לחלק בין לשון תורה ללשון בני אדם דבלשון בני אדם נקרא בן אשתו בנו אף שבלשון תורה אינו נקרא בנו הנה מצד הסברא נראה שאם הנה מקום לחלק הנה צריך לחלק בהיפך דבלשון תורה נקרא בנו ובלשון בני אדם לא נקרא בנו כמו שמצינו פן לענן בני אדם דאף דבלשון תורה הם כבנים בנדרים שהולכין בהם אחר לשון בני אדם אינם כבנים ומעשה לענן בן אשתו דבכתוב לא חשיב בנו יש לומר דכל שכן בלשון בני אדם (ובאמת הרב בני אהרן כתב לחלק פן כמו שפכתו בשמו הרבנים שבט בנימן וחסידים שאל שאביא להלן איה"ש): ומרן חיד"א בספר יעיר און במערכה זו אות ל"א הביא דברי התוספות דפרק מקום שנהגו ה"ל שפכתו דלא מצינו שיקרא לכן אשתו בנו בכל התורה וצ"ע שבות יעקב ח"א סימן קס"ט וסיים ואין זה סותר למה שפכת בתשובות דשייכי לספר משפטים דלשון ותנו לבנינו מתפרש לכן אשתו דהתם מייירי דנתגדל בתוך ביתם דהמגדל יתום בתוך ביתו כאילו ילדו כמו שסיים שם ועוד דהתם איש ואשתו הם המדברים ואמרו ותנו לבנינו ולפי האמת הוא בן אשתו והנה צורף בעל האשה ואמרי תרנייהו ותנו לבנינו ומאי דכתיב ושם בת אשר שרח ותרגם הירושלמי ושם בת איתת אשר שרח כבר כתבו התוספות בנימוקי החומש פתיבת יד דמשום דאשר גידל לשרח בת אשתו נקראת בתו (אמר המספר בדברי התוספות הללו כתב הרמב"ן בפרשת פנחס סי' כ"ו מ"ו על פסוק ושם בת אשר שרח בשם תרגום אונקלוס וביאר שם מי הכריחו לפרש פן שאם לא כן מה ענין הבת בנוחלי הארץ אלא על פרחין היתה בת אשתו מבעל אחר משבט אחר והיתה בת יורשת נחלה לכן נחשבת בפרשה זו ודקדק פן מלשון ושם בת אשר ולא פתיב ובת אשר שרח לומר דרק השם הנה בת אשר אבל לא היתה בתו ממש אלא בת אשתו ומה שהיו קורין אותה בת אשר הוא לפי שגדלה כבתו ע"י בחתם סופר אכן העזר ח"א סי' ע"ו בד"ה הנה ראשון תחלה) וסיים ביעיר און שוב ראיתי מה שפכת הרב החסיד במידות חכמים אות ב"ן ומתוך מה שפכתתי יראה המענין מה שיש לדקדק בדבריו וע"י מה שפכת עוד בחלק לשון בני אדם אות כ"ט ונעלם מהרב תשובת הרב בני אהרן סימן פ"ה ואני בעניי זה שנים רבות הארכתני בזה בתשובה עכ"ל וכבר פתבתי אני הדל למעלה שעלה בדעתי ליישב פדכתב מני"ר דבצירוף אשתו נקרא שפיר בנינו אף לא נתקרה דעתי מפני סיום הלשון שבתשובה ה"ל וגם דמלשון מרן הבית יוסף משמע להדיא דלא סבירא ליה הכי וגם מה שפכת דהתם שאני דלפי שגידלו בביתו וכו' איברא שפן צדד הרב בני אהרן כמו שפכת בשמו הרב שבט בנימן אמנם מדברי מר"ן הבית יוסף בסימן רמ"ז ה"ל נראה לדעתי הקלושה שלא הבין פן בדעת התשובה ה"ל שאם פן לא הוה מישתמיט מלהביא סיום דברי התשובה בטעם הדבר (שהמגדל יתום בתוך ביתו וכו') כי היכי דנשמע מינה שלכן אשתו שלא גידלו בביתו אין שייך לקרות בנו אלא מוכח שהבין מדברי התשובה

דעל בן אשתו אף שלא גידלו שינה שפיר לכתוב בני וכהצד השני של הרב בני אהרן ומה שכתב שנועלם מהרב קהלת יעקב דברי הרב בני אהרן כפר פתבתי שפאות ע"ב הביא דברי הרב בני אהרן בקצרה וכבר העיר עליו בזה הרב נחמד למראה בח"א: ומה שרמז שבתשובה האריה וכו' הלא היא בשו"ת חיים שאל ח"א סי' מ"א על מה שכתב מרן בסי' רמ"ז דין ג' דמי שאמר נכסי לבני לשון רבים ונהיה לו בן אחד וכנות דזוכה הבן לבדו יש מי שאומר דאי לית ליה ברא אלא בר ברא ודאי אבר ברא קאמר ועל זה נשאל היכא דלית ליה ברא ולא בר ברא ויש לו יתום שגדלו בביתו מי אמרינן דשפיר מיקרי בריה דכל המגדל יתום וכו' ועליה הוא דאמר או דילמא דוקא לבר בריה הוא דקרי ברא ופשיט לה מתשובת מוהר"ם לספר המשפטים הנ"ל דשפיר מיקרי בריה וזוכה היתום וצ"ע לעיניו במה שכתב הרב אש דת סוף פרשת מסעי ושוב ביאר שאם יש לו בת ויתום שגדלו בביתו אין לו להיתום פלום אלא הבת זוכה שהיא יורשת והאריה קצת בזה ועוד פתב שאם אין לו זרע ויש לו בן אשתו ויתום שגדלו בביתו ואמר נכסי לבני בלשון יחיד שיש להסתפק לכאורה מי זוכה אם בן אשתו או היתום וכתב שהיתום שנתגדל בביתו זוכה ולא בן אשתו שלא נתגדל בביתו שהרי יתום שנתגדל בביתו קרוי בנו כמו שכתב מוהר"ם בתשובה הנ"ל ואילו בן אשתו כתבו התוספות ובפסקי התוספות בפסחים ד' ד"ן שלא מצינו שנקרא בנו בכל התורה וכו' שוב פתב דצריה לברר אם גם בן אשתו נתגדל בביתו ואמר נכסי לבני בלשון יחיד מי משניהם זוכה ולזה הביא לשון התוספות בפסחים הנ"ל ולמד מדבריהם דאף דאיה וענה שניהם בני בנים פתב קרא ענה לחוד לפי שהיה בן אשתו דאלמא היותו בן אשתו עדיף מאיה (שגם הוא היה מבני בנים) שלא היה בן אשתו והכי נמי פשטניהם נתגדלו בביתו זה שהוא בן אשתו זוכה דעדיף מחברו שגדלו בביתו ואינו בן אשתו ושוב דחה ראיתו מדברי התוספות ומסיק לדון בשו"ת דצ"ע לחקור היטב עם מי היתה דעת המצוה קרובה רצוף אהבה אם עם בן אשתו או עם היתום ואין לציין אלא מה שענינו רואות.

אחר כל זה פתב שראיה להרב הגדול בספר בני אהרן סוף סי' פ"ה שהביא תשובת מוהר"ם הנ"ל ושכתב לתמוה דנהי דכל שגדלו בביתו מעלה עליו פאילו ילדו אבל בן אשתו דלא נתגדל בביתו מנא לן דיקרא בנו ושמה פה היה המעשה דאותו בן אשתו נתגדל בביתו עוד אפשר דכוננת ראיתו היא פינן דמצינו דבסבה כל דהו קורין למי שאינו בנו בנו הוא הדין דבסבת אשתו קורא אותו בנו (כמו שכתב בשמו הרב שכט בנימן בסי' קל"ה הנז"ל והוסיף עוד בשמו וז"ל) והרב מורי הביא ראיה לדבריו מדכתיב ושם בת אשר שרח ופירש הרמב"ן בשם הירושלמי ושם בת איתת אשר הרי שהיתה בת אשתו וכו' ומצאתי בתוספות פרק מקום שנהגו שכתבו דלא מצינו בכל התורה שיקראו לבן אשתו בנו עכ"ל הרב בני אהרן וכתב על דבריו וז"ל והרב קיצר בדבריו ונראה ודאי דמאחר דהתוספות כתבו לא מצינו וכו' תו ליכא פרושי דסבר מוהר"ם דבן אשתו נקרא בנו אף שלא נתגדל בביתו כדכתב הרב הנז' לחד פירושא אלא הנכון לומר דמוהר"ם מודה להתוספות ובגדונו אייר דהוא בן אשתו נתגדל בביתו כדכתב ברישא ואין להקשות מדתרגם הירושלמי ושום בת איתת אשר שר דאלמא בת אשתו קרי לה בתו היפך דברי התוספות דיש לומר דשרח נתגדלה אצל אשר וליהכי חשיבא כבתו וכן מצאתי להתוספות בנימוקי החומש שכתבו דמשום דאשר גידל את שרח בת אשתו לכה נקראת

בתו ומוהריק"ש בהגהותיו הביא תשובת מוהר"ם הנז' אף הלשון מן טעם בדפוס ומה שכתב עוד הרב בני אהרן דיש לגמגם בראיות אלו דלשון תורה לחוד ולשון בני אדם לחוד וכינון שכן אפשר דבלשון בני אדם משתנה הדבור ואין קורין בן רק לבנו ממש לי ההקדוּט אינו גמגום דנדאי אם יש לו בנים ואמר נכסי לבני אפילו בן הבן לית ליה פלום ואף דבעלמא בני בנים הרי הם פבנים בלשון בני אדם אין בני בנים בכלל והיינו דמיימי בפרק יש נוחלין דף קמ"ג ראיה מנדריים פדכתב הרא"ש בכלל פ"ב סימן ג' אמנם פשאין לו בנים אף שיש לו בנות הרי פתבו הפוסקים דעל בן הבן קאמר דנקרא בן למדנו דכשאין לו בנים לא אזלינן בתר לשון בני אדם אלא אנו רואים אם זה נקרא מאיזה צד הוי לישנא מעליא ועל פי זה או קרוב לזה אתי שפיר תשובת מוהר"ם ועיין שבות יעקב ח"א סימן קס"ט עכ"ד מרן חיד"א בחיים שאל הנ"ל ונמצא דמסקנתו לדינא דלא מיקרי בן אשתו בנו מצד היותו בן אשתו אלא משום שנתגדל בביתו וגם איניש דעלמא שאינו בן אשתו אם נתגדל בביתו נקרא בנו ואין שום עדיפות להבן אשתו מהאחר שנתגדל בביתו וכשיש ספק על איזה מהם היתה פננתו דנין אותם בשווא דדייני ומה שכתב בשם הרב בני אהרן שיש לגמגם בראיות אלו הנה לפי הנראה פננתו היא על מה שהרב מר רבו סייע לדברי התשובת מוהר"ם מקרא דשם בת אשר ואי הכי יש לגמגם בראיה זו מיבעי ליה ואולי יש עוד ראיות בדברי הרב ואנכי לא ידעתי כי אינו מצוי אצלי: ודברי הגאון שבות יעקב בסימן קס"ט שציין ביעיר און ובחיים שאל הם במעשה שהיה ששכיב מרע צינה ליתן כל ספריו לבנו ולא היתה לו בן כי אם בן חורגו וכן הבן ושאל השואל מי יזכה בהספרים כי לכאורה ראוי לצדד לזכות הבן חורגו שהוא צורבא מרבנן ובתשובתו פתב דנדאי ראוי לפתוח בזכות הצורבא מרבנן וכו' והביא הא דאמרו בכתובות דף פ"ה ע"ב שהוא דאמר נכסי לטוביה אתו שני טוביה שכן ותלמיד חכם וכו' קרוב ותלמיד חכם קודם והביא מחלוקת הפוסקים בהאי קרוב דתלמיד חכם קודמו אם הוא אפילו אם ראוי ליוורשו ועם שהיה נראה לו שהעיקר פדעת הסוכרים דבאינו ראוי ליוורשו מייירי מכל מקום פיון ששאר גדולי הראשונים לא חילקו פיון דלא מחלק הש"ס בהכי גם בשלחן ערוך והאחרונים סתמו פן לא מלאו לבו לומר בהיפך להלכה וכל שכן למעשה אף בנדון השאלה אין מקום להסתפק בבן חורגו פלל דמהיכא תיתי לומר שקורא בנו לבן חורגו ואפילו בן בנו לא מיקרי בנו לענין זה פדאמר מר בר רב אשי בכתרא ד' קמ"ג ע"ב לא קרו אינישי לבר ברא ברא ותניא פנותיה הנודר מבנים מותר בבני בנים והכי פסקינן ביו"ד סי' רי"ז סעיף ל"ז ובחשן משפט סימן זמ"ר והביא לשון הנמקי יוסף דהאומר נכסי לבני ויש לו בנות ובני בנים שדעת רבותיו דעל בני בנים קאמר שראויים ליוורשו ועומדים במקום בנים ואם יש לבן הבן קדימה נגד הבנות כל שכן נגד בן חורגו וכו' וכן הבן אינו נקרא בלו בלשון בני אדם כשיש לו בן אבל כשאין לו בן ודאי פננתו אכן הבן ולא אכן חורגו דהוא אחר ממש ולא נקרא בנו כלל וכדי שלא להוציא חלק בלי ראיה פלל העתיק להשואל דברי התוספות בפסחים ד' ד"ן הנ"ל ושכן פתבו בפסקי תוספות דכן אשתו אינו קורא אותו בנו פלל וכן פתב מוהרש"א בכבא בתרא דף קט"ו ע"ב בפשיטות הרי להדיא דכוננתו אכן בנו ולא אכן חורגו ומובטחני בהאי צורבא מרבנן שאם יראה תשובתי זו הוא עצמו לא ירצה ליהנות ממה שאינו שלו ע"כ תורף דב"ק ולפי הנראה לא ראה תשובת מוהר"ם שבספר משפטים הנז"ל שאם פן היתה לו לעמוד

וּלְבָאָר מֵהַ שְׁנֵי רָאָה לְכַאוֹרָה שֶׁדְּבָרֵי מוֹהַר"ם הֵם הַיְפָהּ מֵהַ שְׁפָתָיו הַתּוֹסֵפוֹת אִם לֹא שֶׁנֶּאֱמַר שֶׁבְּנֵי דָוִד נִתְגַּדְּלָהּ הַבֵּן אֲשֶׁתּוֹ בְּבֵיתוֹ וְלָכֵן קָאָמַר מוֹהַר"ם דְּשִׁפְרֵי קָרִי לְבֵן אֲשֶׁתּוֹ בְּנֵי אָבִל בְּלֹא הֵכִי לֹא מִיְקָרֵי בְּנֵי וְכוּ' וְכַאֲמֹר לְמַעַלְהָ: וּמִדְּבָרֵי הַגָּאוֹן שְׂאֵלַת יַעֲבֹב"ץ בַּח"א סוּף ס"י קס"ה יֵשׁ לְלַמּוֹד יָשׁוּב אַחַר שְׂלֵא יִהְיוּ דְבָרֵי תְּשׁוּבַת מוֹהַר"ם הַנֵּ"ל הַיְפָהּ דְּבָרֵי הַתּוֹסֵפוֹת דְּפָרָק מְקוֹם שֶׁנֶּהְגוּ הַנֵּ"ל וְלִרְגֵל מְלֹאכְתֵי אַעֲתִיק פֶּל דַּב"ק שֶׁיֵּשׁ לְלַמּוֹד מֵהֶם דְּבָרִים מְחֻנְדָּשִׁים וְאִין הַסְפָּר מְצוּי בְּיַד כָּל אָדָם וְגַם אֲנָכִי זֶה זְמַן לֹא כַפִּיר שֶׁהַשְׁגָּתוֹ (וְהָרַב פֶּתַחֵי תְּשׁוּבָה בִּי"ד ס"י רטו"ב סְעִיף מ"ו הֵבִיא דְּבָרָיו בְּקֶצֶרָה) וְהוּא שֶׁנֶּשְׂאָל עַל הַמְּגַדֵּל יְתוֹם בְּבֵיתוֹ וְגַם יֵשׁ לוֹ בָּנִים וְנִדְרָ מִבָּנִים סֵתָם אִם הֵיְתוּם בְּכָלֵל: וְהַשִּׁיב מְדַקְמָבְעֵיָא לֵה בְּיֵשׁ לוֹ בָּנִים מְכָלֵל דְּבָדְלִית לֵיה פְּשִׁיטָא לֵה דְנֶאֱסַר וְלִדְיָדִי מְסַפְקָא לִי דָאֵף דְּלַעֲנִין שְׂכַר מְצוּנָה אֲמָרוּ הַמְּגַדֵּל יְתוֹם פְּאִילוֹ יְלָדוֹ מְכָל מְקוֹם לְדִינָא דְנִדְרָרִים לֹא שְׁמַעֲיָנוּ וְלְכַאוֹרָה לֹא עֲדִיף מִבְּנֵי בָּנִים דְּחֻשׁוּבִים כְּבָנִים בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת וְאֲפִילוֹ הֵכִי לַעֲנִין נִדְרָרִים (וְכֵן בְּמִתְנָה) אֵינָם בְּכָלֵל דְּבָנְדָרִים הֲלָף אַחַר לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם וְלְשׁוֹן תּוֹרָה לְחֻד וְאֲפִילוֹ הֵכִי מְסַפְקָא לֹא נִפְקָא דְאִיבְרָא אִיבְרָא לְמִימַר דְּעֲדִיף אִם מְגַדְלוֹ לְשֵׁם שְׁמִים שְׁהָרִי הוּא וְדָאִי פְּאִילוֹ יְלָדוֹ וְלֹא בֵיתוֹם בְּלִבָּד אֲלֵא אֲפִילוֹ יֵשׁ לוֹ אָב וְאִם וּמִתְגַּדֵּל אֲצֵל אַחַר לְשֵׁם מְצוּנָה אִם הֲלָה אֵינן לוֹ בָּנִים וּמְגַדְלוֹ לְזֶה לְהִיּוֹת לוֹ לְבֵן לְיִוְרָשׁוֹ וְזֶה קוֹרְאוֹ אָב וְהוּא קוֹרְאוֹ בְּנֵי גַם בְּזֶה אֲנִי מְסַנְפֵק וְקוֹרְבָנִי לְוֹמַר שֶׁנֶּאֱסָרִים זֶה בְּזֶה כְּשֶׁנֶּדְרָ זֶה מְאָבִיו וְהוּא מִבְּנֵי שֶׁזֶה נִחְשָׁב אֲצֵלוֹ פְּאִילוֹ יְלָדוֹ מִמֶּשׁ וְהָרִי זֶה דְרָף לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם גַּם כֵּן וְלֹא עוֹד אֲלֵא שְׁלַפְעָמִים הוֹלְכִים אַחַר לְשׁוֹן תְּרַה אֵף כְּשֶׁאֵינֵנו כָּל כֹּף לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם כֶּהָהוּא עוֹבְדָא דְפָרָק מִי שְׁמַת דָּף קמ"ג ע"ב רַק מִבְּנֵי קֶצֶת סַפְקָא אֲמָרוּ יָבֵא לְשׁוֹן הַכְּתוּב וְיִכְרִיעַ וְעֵינֵי בְּרִיב"ש סִימָן ר"ז וְמָה שֶׁפֶתַחֵי בְּהַגְהוּתֵי לְחַשְׁן מִשְׁפֵּט סִימָן רמ"ז כָּל שֶׁפֶן הֵיכָא דְלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם מְסִייעַ לְלְשׁוֹן תּוֹרָה: מִיְהוּ בְּיֵשׁ לוֹ בָּנִים לְזֶה הַמְּגַדֵּל בֵּן חֲבִירוֹ נִרְאָה שֶׁלְּבָנָיו מִמֶּשׁ נִתְפַּוּן וְרִאֲיָה מְדַקְיָמָא לֵן בְּחַשְׁן מִשְׁפֵּט סִימָן רמ"ז בְּמִי שֶׁאֲמַר נִכְסֵי לְבָנֵי וְאִית לֵיה בַר בְּרָא וּבְרִתָּא לְבַר בְּרִיָה קָאָמַר וּמְפִסְדִּינֵן לְבְרִתָּא אֵף דְּקִיָּמָא לֵן כְּמָאן דְּאֲמַר לֹא קָרוּ אֵינְשֵׁי לְבַר בְּרָא בְּרָא בְּמְקוֹם בֵּן וְאֲפִילוֹ הֵכִי בְּמְקוֹם בֵּת אֲמָרִינֵן דְּלִדְיָה נִתְפַּוּן וְאִם לְהַקֵּל כֹּף דְּהֵינֵנו לְהַפְסִיד זְכוּתָהּ שֶׁל בֵּת קַל וְחֻמְרָה לְהַחְמִיר בְּסֵתָם נִדְרָרִים דְּאִיסוּרָא דְּאוֹרְיָתָא הוּא וְאִם בְּבָנֵי בָּנִים עִם הַבֵּת כֹּף עַל אַחַת כְּמָה וְכַמָּה בְּבָנִים עִם בֵּן אִישׁ אַחַר שֶׁהוֹלְכִין לְהַקֵּל אֵף בְּנִדְרָרִים דְּכִי הָאִי גּוֹנָא סֵתָמוּ כְּפִירוּשׁוֹ וְדָאִי בָּנִים מִמֶּשׁ דּוֹקָא עַד שֶׁיִּפְרָשׁ וְאִין צָרִיף לְוֹמַר בְּמִזְמוֹן כִּי הָאִי גּוֹנָא דְּאֲזֵלִינֵן לְקוֹלָא לְנִתְבָּע אֵף בְּיֵשׁ לוֹ אָב אֵף שֶׁהַמְּגַדֵּל מְחַשְׁבֵּיבו לְבָנוּ וְנֶאֱסַר בּוֹ גַּם זֶה מִיְדֵי סַפְקָא לֹא יֵצֵא כִּי מְכָל מְקוֹם כְּשֶׁנֶּדְרָר הַבֵּן יֵשׁ לְוֹמַר שֶׁלְּאָבִיו הָאֲמִיתִי נִתְפַּוּן כִּי אִי אֲפִשֵׁר לוֹ לְהִיּוֹת בַּר מֵאָה פְּפִי עִם הֵיּוֹת שֶׁיֵּשׁ לְוֹמַר שֶׁאִם זֶה מְגַדְלוֹ לְתוֹרָה וְלְמִצְוֹת וְהוּא רַבּוֹ אֲפִשֵׁר דְּחֻשׁוּב יוֹתֵר לְאָב גָּמוּר מְנַחֵלֵט מִמִּי שֶׁהוֹלִידוֹ שֶׁזֶה הֵבִיא לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה וְאָב לְגוֹפּוֹ בְּלִבָּד הוּא וְזֶה הֵבִיא לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְאָבִיו לְנַפְשׁוֹ וְנִשְׁמָתוֹ שֶׁכֵּן אֱלִישֵׁעַ קוֹרָא לְאֵלֵיהוּ אָבִי וּמִלָּף יִשְׂרָאֵל לְאֱלִישֵׁעַ וְכִינֵן שֶׁהַדְּבָר שְׁקוּל כִּי לִיכָא הוֹכְחָא מְדַעַת הַנּוֹדֵר וְהַנּוֹתֵן אֲזֵלִינֵן הֵכָא וְהֵכָא לְחוּמְרָא וְחוּרְגוֹ שֶׁאֵינֵנו מְגַדְלוֹ פְּשִׁיטָא דְּלֹא בְּכָלֵל בֵּן הוּא וְכָלֵב שְׂמָא נִתְגַּדֵּל אֲצֵל קְנֵז וְאֲפִילוֹ הֵכִי הַקְּנִיזִי גְרִידָא אִיְקָרִי בֵּן לֹא אִיְקָרִי: שׁוּב זִכְרֵנִי הַשֵּׁם וּמִצְאָתִי כְּדְבָרֵי בְּתֻשׁוּבַת לְסַפְרֵי מְשִׁפְטִים שֶׁאִם כָּתַב לְבֵן אֲשֶׁתּוֹ מִתְנָה בְּלְשׁוֹן וְתָנוּ לְבָנֵינוּ לִישְׁנָא מְעַלְיָא הוּא דְאִית לֵיה קְרִיין טוֹבָא וְאִם כֵּן פְּשִׁיטָא הוּא הַדִּין לַעֲנִין נִדְרָר אֲלֵאוּ דְּסִיּוּעַ גָּמוּר לֹא הָוִי דְּלִמָּא הֵתָם שֶׁאֵינִי מְשׁוּם דְּאֲשֶׁתּוֹ נָמִי כְּתָבָה

בהדיה הוא דמוכחא מילתא גם שם לא נתבאר אם הנה לזו בנים אמיתיים דאילו כי האי גוונא אפילו בכתבה איהי נמי אפתי איפא לספוקי דמאי חזית דאזיל מר בתר דידיה ולא בתר דינה דהא דכונתה אשכחן נמי במגדלת כדאמרין ונהלא מירב ילדה ומיכל גידלה וכו' אלא דבהא איפא למימר מפל מקום אומדנא דמוכח הוא דמדכתבה בהדיה מפלל דמנכסי דינה קנהבה ליה ואפילו הכי כתב ליה איהו נמי נפקא מינה דילמא מייתא איהי מקמיה מיהו ודאי לא שבקא לבניה דינה ונהבה לבני דינה ויבכולי האי לא מייתבא דעתאי בהה תשובה דאימא נמי איפכא דילמא חייש דמיית איהו מקמה ושקלא לכולהו נכסי בכחופתה אהכי איצטריך למיכתב לדינה נמי וזיל בתר דינה דלא שבק לבניה ממשדדמא דינהו סומק טפי משום הכי לא קאימנא שפיר אהיה ומסתברא מסתמא לא הנה ליה בגו לדידיה ולא קמיבעיא מילתא אלא אי איכא למיחש לזיופא ושיקרא ופשטה דקושטא הכי הוא ואפשר דאדכיר ליה בשמיה נמי והכי מוכח קצת ממאי דעסיק התם תו בדקרי נמי לחמותו אמו דליפא למיחש למידי מדאסיק לה בשמה וקמשמע לן דלא הנה ליה בהכי מונף מתוכו פיון דאורחיה דקרא דמשמע הכי הא לאו הכי לא סא"ד (סליק אדעתיו) לפרושי לשטרך דאימא אחמותו הכי נמי דכונתה בדפריש שם עצמי של חורגו קמיירי אם פן מהכא ליפא למשמע מידי לדעתי בנודר ונודר סתם הן במקום בנים או שלא במקום בנים עכ"ל וחדווש הוא שלא זכר שר דברי התוספות דפרק מקום שנהגו הנו"ל שכתבו דלא מצינו דקורא בנו לבן אשתו וכנראה נרגש בעצמו מזה שבהגהותיו לפסחים על דברי התוספות הנו"ל ציין לעיין בשאלת יעב"ץ הנו"ל: ולפי מה שפירש הגאון דברי תשובת מוהר"ם דמיירי דאסיקו בשמיה ואמרו בנינו זה פלוני בן פלוני ומקום הספק הנה אם נפסול השטר משום דהוי מונף מתוכו וכו' ועל זה הוא דאמר רבינו המוהר"ם דאין לחוש וכו' נראה שאין מקום להקשות מדברי התוספות דפסחים שהם לא כתבו אלא פשאינו מזכיר השם רק לקרותו בנו בסתם זה לא מצינו אבל אם קורא אותו בשמו אלא שכותב לו גם תנאר בן (בני פלוני בן פלוני) בזה לא מיירו התוספות ופשיר קאמר מוהר"ם אלא שמדברי מרן הבית יוסף בסי' רמ"ז שרמזתי לעיל (בד"ה ורבין חסידא) משמע לי שלא הבין פן מדברי מוהר"ם שאם פן הנה לו לכתוב פן מפורש שכתבו בשטר תנו לבנינו פלוני בן פלוני וגם מגוף דברי מוהר"ם בתשובה הנו"ל משמע לי הדל דרק בעובדא דחמות הוא שכתבו השם בתנאר אמי שאם גם בהיה דבן אשתו מיירי בהכי הנה מפרש פן ועל כל פנים מדברי מרן וכל הפוסקים שהביאו הא דמוהר"ם בסתם מוכח שהבינו דברים כפשוטן שלא הזכירו שם הבן ומפני זה הוקשה לקצתם מדברי התוספות דפסחים והוצרכו ליישובים כנו"ל ועיין במה שכתבתי למעלה (בד"ה ואני ההדיוט) על דברי הרב המגיה בספר שקט בגימון: והגאון חתם סופר אף שכתב יו"ד סי' קס"ד הביא דברי התשובה שבספר משפטים הנו"ל דמגדל יתום בביתו קורא אותו בנו וכתב דמקרא מסייעו ושם בת אשר שרח שתירגם הירושלמי בת אימת אשר וכו' ולא הזכיר כלל דברי התוספות דפסחים שגראה מדבריהם בהיפך הנה בחלק אבן העזר בח"א סי' ע"ו הן כל יקר ראיה עינו דברי התוספות דפסחים והוקשה לו על מה שכתב בתשובה שבספר משפטים הנו"ל ועוד במסקנת התוספות שם מבואר למעניין דסתמא דתלמודא בפרק יש נוהלין סבירא ליה לכלל מונח שאי אפשר שיקרא בן אשתו בנו וכתב ליישב על פי מה שכתב הרב פנסת הגדולה בחשן משפט סוף סי' מ"ב לחלק

מסבֵּרָא דַעַד פֶּאן לָא קְאָמַר מוהר"ם דְקוֹרָא אָדָם אֶת חוֹרְגוֹ בְּנוֹ אֶלָּא פֶּשְׁאִין לוֹ בְּנִים שֶׁל עֲצָמוֹ אֲבָל פֶּשְׁיֵשׁ לוֹ בְּנִים לֹא יִתְכּוֹן שְׂיִקְרָא לְחוֹרְגוֹ בְּנוֹ וְכַתּוּב דְבָאוּרִים וְתוֹמִים פְּלִיג עֲלֵיהּ דְמָנָא לֵן לְחַלְק בְּהִכִּי וְהוּא פֶּתַב לְתַמּוּהָ בְיוֹמָר שְׁהֵרִי אֲשֶׁר הָיוּ לוֹ בְּנִים וְאֶפְּלִיו הִכִּי קָרִי לְשֶׁרַח בֵּת אֲשֶׁתּוֹ בֵּתוֹ (אָמַר הַמְחַבֵּר לְפִיּוֹם רִיבֵהֲטָא נִרְאָה דְמָה שֶׁפֶּתַב הֶרַב פְּנֹסַת הַגְּדוּלָה הוּא שְׁהָאָדָם עֲצָמוֹ שְׂיֵשׁ לוֹ בְּנִים לֹא יִקְרָא לְחוֹרְגוֹ בְּנוֹ וְאֲשֶׁר לֹא קָרָא אֶת שֶׁרַח בְּתֵי רַק שְׁהָעוֹלָם הוֹרְגָלוֹ לְקִרוּתָהּ בֵּת אֲשֶׁר לְפִי שְׁנַתְּגַדְלָה בְּבֵיתוֹ וְעוֹד אֶפְשָׁר שְׁאֲשֶׁר לֹא הָיוּ לוֹ בְּנוֹת וְלָכֵן שְׂיִיגָה לְקִרוּת אֶת חוֹרְגָתוֹ בֵּתוֹ פְּדָרְדָה שְׁקוֹרָא אֶת חוֹרְגוֹ בְּנוֹ פֶּשְׁאִין לוֹ (בְּנִים שֶׁל עֲצָמוֹ) שׁוּב פֶּתַב (הַחֲתָם סוֹפֵר) דְאֶדְרָבָא מְפָאן מוֹכַח פְּסִכְרַת הַפְּנֹסַת הַגְּדוּלָה דְהֵנָּה סְבָרְתוֹ יֵשׁ לְפָרֵשׁ פְּדָה דְבִשְׁלָמָא פֶּשְׁאִין לוֹ בְּנִים עֲבִיד אֵינִישׁ דְמַחְמַת חֶבְהָ קוֹרָא לוֹ בְּנִי וְלֹא חֵינִישׁ דְנִפְיָק חוֹרְבָהּ וְהַפְּסֵד בְּנַחְלָתוֹ שְׂיִבָּא זֶה לִירֵשׁ בְּנַחְלָתוֹ דְלֹא אִיכְפַת לִיהּ פְּוִלִי הָאִי וְאֶפְשָׁר שְׁנוּחַ לוֹ יוֹמָר שְׂיֵרֵשׁ בֶּן אֲשֶׁתּוֹ הָאֵהוּב אֶת נְכָסֵיו מֵאֲשֶׁר יִרְשׁוּ אָחִיו וְקִרוּבָיו וּמַעֲשִׂים בְּכָל יוֹם יוֹכִיחוּ מַה שְׂאִין בֶּן פֶּשְׁיֵשׁ לוֹ בְּנִים שֶׁלּוֹ אִזְ חוּשֵׁשׁ טוֹבָא שְׁלֹא יָבֵא מְזָה טְעוּת וְהַפְּסֵד לְהַפְקִיעַ בְּנָיו מִנַּחְלָתָם וְחֻזְקָה לֹא שְׂבִיב אֵינִישׁ בְּרִיָּה וְיִהִיב לְאַחֲרֵינִי וְלָכֵן אֵינוֹ קוֹרָא לְחוֹרְגוֹ בְּנוֹ וְשִׁטֵּר שְׁנִכְתַּב בֶּן פְּסוּל זֶה נִרְאָה דַעַת הַפְּנֹסַת הַגְּדוּלָה וְאִם כֵּן בְּזֶה מִיּוֹשֵׁב סְתִירָה הַנֶּ"ל דְש"ס פֶּרְק יֵשׁ נוֹחֲלִין מוֹכִיחַ שְׁפִיר דְבְנֵי בְנִים הָרִי הֵם כְּבָנִים מְבַנֵּי שְׁעִיר הַחוּרִי דְאִין לוֹמַר שְׁמָשׁוּם שְׁהִיָּה בֶּן אֲשֶׁתּוֹ קוֹרָא לוֹ בְּנוֹ דְזֵה אֵינוֹ דְאִי סְלִקָא דַעַתָּה דְבְנֵי בְנִים אֵינָם כְּבָנִים לֹא הִיָּה מַחְזִיקוֹ בְּנוֹ בְּמִקּוּם שְׂיֵשׁ לוֹ בְּנִים יוֹרְשִׁים דְנִכְרֵי יוֹרֵשׁ אֲבִיו אֶלָּא עַל כְּרַחֲמֵי דְבְנֵי בְנִים הָרִי הֵם כְּבָנִים בְּאֵמַת וְאֶמְנָם בֵּת אֲשֶׁר שֶׁרַח שְׁהִיָּה בֵּת בֵּין הַבְּנִים שְׁאֶפְּלִיו יִטְעוּ הָעוֹלָם שְׁהִיא בֵּתוֹ מִמֶּשׁ לֹא נִפְיָק מִנִּיהּ חוֹרְבָא שְׁהֵרִי בֵּת בְּמִקּוּם בֶּן לֹא תִירֵשׁ לָכֵן שְׁפִיר קוֹרָא לָהּ בֵּת אֲשֶׁר וְזֵהוּ שְׁדַקְדָּקוֹ תוֹסְפּוֹת בְּפִסְחִים נ"ד ע"א הַנֶּ"ל בְּצַחוּת לְשׁוֹנָם שְׁלֹא מְצִינּוּ בְּכָל הַתּוֹרָה שְׂיִקְרָא בֶּן אֲשֶׁתּוֹ בְּנוֹ כְּלוּמַר אֲבָל בֵּת אֲשֶׁתּוֹ מְצִינּוּ שְׁפִיר הֵינּוּ בֵּת אֲשֶׁר שֶׁרַח אֲבָל בֶּן אֲשֶׁתּוֹ הִכָּא שְׂיֵשׁ לוֹ בְּנִים דְּוָמִיא דְבְנֵי שְׁעִיר הַחוּרִי זֶה לֹא מְצִינּוּ עכ"ל וְהִבִּיא דְבָרָיו בְּקִצְרָה הַגָּאוֹן פֶּתַחֵי תְּשׁוּבָה בְּסוֹף סִי' מ"ב: וְרִאִיתִי בְּסִפְרָה עֲרוּף הַשְּׁלַחַן הַחֲדָשׁ לִידִידֵי הַגָּאוֹן אַבְד"ק נַאוּוְהֶרְדֵּק יצ"ו בְּסוֹף סִי' מ"ב שְׁפֶתַב וְז"ל מִי שְׁמַגְדֵּל יְתוּם בְּבֵיתוֹ וְכַתּוּב עָלָיו בְּשִׁטֵּר בְּנֵי אוֹ הֵיְתוּם פֶּתַב עָלָיו אָבִי אוֹ עַל אֲשֶׁתּוֹ אֲמִי לֹא מִיִּקְרִי מְזוּנִיָּה וְכֹשֶׁר דְּדָרְדָה הָעוֹלָם כֵּן הוּא שְׁמַפְנֵי שְׁמַגְדֵּלוֹ נִחְשָׁב לוֹ כֵּבֵן וְהוּא מַחְזִיק אוֹתָם לְאָב וְאִם וְאֶפְּלִיו פֶּשְׁיֵשׁ לָהֶם בְּנִים קוֹרִים אוֹתוֹ בֶּן אֶמְנָם אִם יֵשׁ לָהֶם בֶּן שְׁשָׁמוֹ כֶּשֶׁם הֵיְתוּם וְנִכְתַּב עַל הֵיְתוּם בְּשִׁטֵּר בְּנֵי פְלוֹנִי פְּסוּל דְהוּי שְׁטֵר שְׂיִכּוּל לְזִינְיָה אוֹתוֹ עכ"ל וְנִרְאָה וְדָאִי שְׁלֹא הִיָּה בְּיָדוֹ שְׁלַחַן עֲרוּף עִם פֶּתַחֵי תְּשׁוּבָה וּמַר מְדַנְפְּשִׁיָּה לֹא זָכַר שֶׁר דְבָרֵי הַגָּאוֹן חֲתָם סוֹפֵר וְלָכֵן נִגְרַר אַחַר דְבָרֵי הַגָּאוֹן אוּרִים וְתוֹמִים אֲבָל כָּל לַגְּבִי דִידֵן דְחֻזְיָנָה דְבָרֵי טַעַם הַגָּאוֹן חֲתָם סוֹפֵר שְׁפִיר נְקֻטִינָה כְּדַמְחַלְק מִרְן הַחֲבִי"ב בְּכַנְסַת הַגְּדוּלָה וְכֵן רִאִיתִי בְּסִפְרָה חֲקוֹת הַדִּינִים לְהַגָּאוֹן אַבְד"ק בּוֹקֶרְעֵשֶׁט בְּסוֹף סִי' מ"ג שְׁפֶתַב כְּחִלּוּק הַפְּנֹסַת הַגְּדוּלָה וְצִיּוֹן פֶּתַחֵי תְּשׁוּבָה לוֹמַר שְׁפֶכֶר רָאָה מַה שְׁחוֹלַק עָלָיו בְּאוּרִים וּבְכָל זֹאת סַתֵּם כְּמוֹתוֹ עַל פִּי דְבָרֵי הֶרַב פֶּתַחֵי תְּשׁוּבָה בְּשֵׁם הֶרַב חֲתָם סוֹפֵר וְעֵינֵי לִידִידֵי הַגָּאוֹן עֲמוּדֵי אֵשׁ יצ"ו בְּסִי' ט"ז דָּף פ"א ע"ג אוֹת ל"א שְׁהָאֲרִיף קִצַּת בְּהָעֲרוּת נְכוֹנוֹת וּבְאִיזָה דְבָרִים פְּיוֹנְתִי לְדַעַתוֹ וְיֵשׁ דְבָרִים נוֹטִים לָהּ נָא רָאָה וְעֵינֵי בְּקוֹנְטְרַס הָעֲרוּת לְחַלְקֵי הַפְּלִיִם בְּסִימָן נו"ן אוֹת ה' אַחַר זְמַן מְדֵי דְבָרֵי עִם יְדִידֵי הֶרַב הַפּוֹלֵל מוהר"ר רַבִּינוֹ חַאֲסוֹן יצ"ו אֶת אֲשֶׁר כְּתוּב לִי בְּעֵינֵי זֶה הִבִּיא לִי שְׁנֵי סְפָרִים (שְׂאִין מְצוּיִם אֲצִלִּי וְהֵם

מטה שמעון וערוף השלחן חלק ח"מ) לעיין בהם אולי אמצא שדברו במה שפתי
וראיתי להרב מטה שמעון בסי' רמ"ז אות ו' בהגהת בית יוסף שהביא דברי הרב בני
אהרן הנז"ל ולפי סיגנון הלשון שהביא בשמו נסתלק מה שדקדקתי על דבריו לעיל
(בד"ה גם מדברי מוהר"ם) במה שפתי כיון דאמור רבנן דמגדל יתום וכו' דהא לאו
מילתא דאמור רבנן היא וכו' עי"ש ואילו הרב מטה שמעון כתב בשמו בלשון אחר ונ"ל
ועוד אפשר לומר דכונת ראיתו היא כיון דראינו דבספה פל דהו רגילות הוא שקורין
למי שאינו בנו בני אם פן הוא הדין והוא הטעם דבסבת אשתו קורא אותו בני עכ"ד הרב
בני אהרן שם ולא כתב בשמו לישנא דאמור רבנן (כמו שפתי בשמו הרב שבט בנימן)
ועוד ראיתי שם שפתי שהרב בני אהרן הביא דברי התוספות דלא מצינו בכל התורה
שיקראו לבן אשתו בני ומסתמא פונתו לדברי התוספות דפסחים דף ד"ן הנ"ל ואני הדל
פקפקתי קצת (בד"ה וישם בסי' חל"ק) על הרב שבט בנימן שלא כתב ליישב דברי
תשובת מוהר"ם דלא תיקשי ליה ממה שהכריחו התוספות (פי עמד רק בסתירת דברי
התוספות בפסחים וקידושין) ואין זו מן הקושיות אחרי שהרב בני אהרן כבר הזכיר דברי
התוספות על דברי מוהר"ם הנ"ל וכמצינו להביא מן החדש הביא דברי התוספות
דקידושין ושקיל וטרי בהו עוד ראיתי שם (בד"ה האמנם) שעלה בדעתו לומר דלא כתב
מוהר"ם דשייך לקרות בני לבן אשתו אלא בנדונו שהוא לשון האיש והאשה ביחד בנינו
זה דנגרר אחר האשה שהוא בנה ממש ולא נחה דעתו מפני לשון מרן הבית יוסף בסי'
רמ"ז שלא כתב כמו שפתי בתשובת מוהר"ם ממש וכתב בלשון בני וכו' וכמו שפתי
אני הדל למעלה (בד"ה וישם בסימן) וכנראה גם מעיני דמר נעלמו דברי הרמ"א והרב
הלבוש בסוף סי' מ"ב שהבאתי למעלה (בד"ה והנה ספר) להוכיח מדבריהם דמשמע
להו דלא דוקא בן אשתו אמר מוהר"ם דהשטר פשר וכו' עיין שם: והרב ערוף השלחן
בסי' רמ"ז אות ה' (על דברי מרן הב"י בשם תשובת מוהר"ם שבספר משפטים הנ"ל)
כתב שהרב קהלת יעקב הביא בשם התוספות בפסחים בהיפך ושפתי לחלק בין לשון
תורה ללשון הדין ואני הדל כבר הבאתי דברי הרב קהלת יעקב ויש להעיר על הרב
ערוף השלחן פכל אשר פתי על דברי הרב קהלת יעקב (עיין לעיל בד"ה ורבין
חסידא) עוד כתב הרב ערוף השלחן ונראה דאם אין לו בן אלא בן אשתו ודאי דבן אשתו
קאמר ותשובות מיימוניות מייירי בהכי אבל התוספות בפסחים מיררו פשיש לו בנים דלא
מצינו שיקרא לבן אשתו בני בכלל בניו פי התם שוב ראיתי בשאלת יעב"ץ ח"א סי'
קס"א (קס"ה) שם מבואר דמייירי שאין לו בנים ועיין חיים שאל סי' מ"א שהסכים
דמוהר"ם מודה דבן אשתו לא מיקרי בני ונדון מוהר"ם מייירי בן אשתו שנתגדל בביתו
כמו שפתי הרב בני אהרן ואין נראה פן שהרי מוהר"ם סיים ועוד דבעל פאשתו וקרינו
ביה לא יומתו אבות על בנים עכ"ל ואיני בקי בטיב ספר זה (פי זה היום ראשון הוא
שראיתי ספר הקדוש הזה) אם רגיל להביא דברי הרב פנסת הגדולה וכבר פתי
למעלה שהרב חתם סופר הביא מה שפתי הרב בפנסת הגדולה דלא כתב מוהר"ם דבן
אשתו נקרא בנו אלא פשיש לו בנים שלו ויישב בזה מה שנראה סתירה להתשובה היא
מדברי התוספות דפסחים (עיין בד"ה והגאון חתם סופר) ומה שדחה מה שפתי בחיים
שאל מפני סיום דברי מוהר"ם עיין במה שפתי לעיל (בד"ה עוד כתב הרב שבט
בנימן): סימן סב בנדרים הלך אחר לשון בני אדם פתי בנדרים באות י"ב (בד"ה ודע)

בְּשֵׁם כְּמָה מְרַבְּנוּ אֵת אֵי וּבְתַרְאֵי דְאָף דְדִין זֶה הוּא אָף כְּשֹׁמֵר לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם לְלִשׁוֹן
תּוֹרָה מְפֹל מְקוֹם הֵינּוּ דְוָקָא כְּשֹׁרֵר הַדְּבָר שְׁלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם חֲלוּק מְלִשׁוֹן תּוֹרָה אַבְל
כְּשֹׁאִין יָדוּעַ אֵיף הוּא לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם יִלְפִינּוּ מְלִשׁוֹן תּוֹרָה וּבְכַרְטוֹת הַבְּאֵתִי מִתְּשׁוּבַת
הַרִיב"ש בְּסִי' ש"ד שְׁפָתַב כֵּן עַל פִּי סוּגְיָא דְבָבָא בְּתַרְא דְף קמ"ג ע"ב עי"ש וְעַתָּה רְאִיתִי
שְׁפֹן כְּתַב הָרַב פְּתַחֵי תְּשׁוּבָה בְּחֻשׁן מְשַׁפֵּט סִי' רמ"ז סק"ב בְּשֵׁם שׁו"ת מְשַׁפְּנוֹת יַעֲקֹב סִי'
נ"ו אֵין לְנוּ לַעֲשׂוֹת סְפָקוֹת בְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם לְהוֹצִיא מְלִשׁוֹן תּוֹרָה מֵה שְׁלֵא מְצִינּוּ בְּש"ס
וְכֵן מְשַׁמַּע בְּבָבָא בְּתַרְא דְף קמ"ג וְכו' עי"ש וְכִיוֹנָה דְעַתָּה בְּרְאִיתוֹ לְדַבְרֵי הַרִיב"ש
שְׁהַבְּאֵתִי בְּנִדְפָס וְכַתְּב הַגְּאוֹן שְׁאֵלַת יַעֲב"ץ בח"א רִישׁ סִי' קס"ה לְפַעְמִים הוֹלְכִים אַחַר
לְשׁוֹן תּוֹרָה אָף כְּשֹׁאִינּוּ כָּל כֹּף לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם כִּהְיָא עֲנֻבְדָּא דְפָרְק מִי שְׁמַת דְף קמ"ג
ע"ב וְרַק מְפִי קֶצֶת סְפָק אֲמַנּוּ יָבֵא לְשׁוֹן הַפְּתוּב וְיִכְרִיעַ וְעִיֵּן רִיב"ש סִי' ר"ז וּמָה
שְׁפָתַבְתִּי בְּס"ד בְּהַגְהוֹתִי לַח"מ סִי' רמ"ז עכ"ל: סִימָן סג בֵּן אִם מְמַעֵט בַּת כְּתַבְתִּי בְּנִדְפָס
סוּף אוֹת ד"ן בְּשֵׁם תְּפָאֶרֶת יִשְׂרָאֵל בְּנִזִיר פָּרְק ב' מְשַׁנָּה ז' אֲמַתְנִיתִין דְּהַרְיֵי נִזִיר
לְכַשְׁיָהּ לִי בֵּן וְכו' דְאָף דְלַעֲנֵן יָבוּם מִיְקָרִי בֵּן וְגַם בְּלִשׁוֹן רַבִּים נִקְבוֹת בְּכָלֵל בְּנִים מְפֹל
מְקוֹם בְּלִשׁוֹן יַחֲדֵי לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם בֵּן וְלֹא בַת וְכַתְּבִי שְׁמַתְשׁוּבַת מוהר"ם שְׁהַבְּיָא הַמְרָדְכִי
רִישׁ פָּרְק מִי שְׁמַת סִי' תר"ן נִרְאֶה דְאֵין חֲלוּק בְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם בֵּין לְשׁוֹן רַבִּים לְלִשׁוֹן
יַחֲדֵי וְאָף בְּאוֹמֵר בְּנִים אֵין הַבַּת בְּכָלֵל וְעַתָּה רְאִיתִי בְּסִפְר עֵרָף הַשְּׁלַחֵן (הַסְּפָרְדִי שְׁנִזְנָדָן
לְיָדִי בְּשֵׁאֵלָה) בְּחֻלְק ח"מ חֻלְק שְׁלִישִׁי סִי' רמ"ז אוֹת ד שְׁפָתַב וְז"ל כְּתַב מְרֵן בְּתְּשׁוּבָה
חֻלְק אֲבֹן הָעוֹזֵר בְּדִינֵי כְּתוּבָה סִי' א' עַל תְּנַאי כְּתוּבָה שְׁאֵם תְּתַאֲלָמֵן וְלֹא יִהְיֵו לָהּ בְּנִים
מְמַנּוּ תַקְחָ מְאֵתִים פְּרָחִים וְאִם יִהְיֵו לָהּ בְּנִים מְמַנּוּ תַקְחָ כְּתוּבָתָהּ בְּשְׁלִימוֹת וְנִתְּאֲלָמְנָה
וְהִיתָה לָהּ בַּת תַּטּוּל כְּתוּבָתָהּ דְּבַת הִיא בְּכָלֵל בְּנִים וְדוּקָא כְּשֵׁהִי לֹו בְּנִים אֵין הַבְּנוֹת
בְּכָלֵל וְהָא דְתַנּוּ הַרְיֵי נִזִיר כְּשֵׁהִי לִי בֵּן נוֹלַד לֹו בַת אֵינּוּ נִזִיר הָתָם שְׁאֵנִי דְמֵן הַסְּתָם
אֵינּוּ נוֹזֵר אֲלֵא עַל בֵּן זָכָר וְלֹא עַל נְקֵבָה דְהַפֵּל עֲצָבִים בָּהּ וְכַתְּב עַל זֶה הַגְּאוֹן הַמְּחַבֵּר
שְׁרַבְיֵנוּ הַמְּבִי"ט בח"א סִי' ק"פ הִבְיָאוּ וְהַסְּפִים עֲמוּ וְסִיִּים וְכַבֵּר כְּתַב הָרַב יוֹסֵף אֲמִץ סִי'
ק"א, דְרַבְיֵנוּ עוֹבְדֵיָא שְׁם כְּתַב דְּבִלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם לֹא מִיְקָרִי בֵּן אֲלֵא זָכָר וְלֹא נְקֵבָה וְלֹא
טוֹמְטוֹם וְאֵנְדְרוּגִינוֹס וְעוֹד דְּהַמְרָדְכִי בְּפָרְק מִי שְׁמַת בְּשֵׁם מוהר"ם הִבְיָא רְאִיָה דְּבַת אֵינָהּ
בְּכָלֵל בְּנִים מִדְּתַנּוּ בְּנִזִיר וְכו' וְכֵן כְּתַב הָרַב מוהרי"ם סִי' ה' עי"ש וְרַש"י בְּפָרְשַׁת וַיִּגַּשׁ
עַל פְּסוּק וַיִּקְרָמוּ כָּל בְּנֵי וְכָל בְּנוֹתָיו כְּתַב בְּנוֹתָיו רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֲחֵיוֹת תְּאוֹמוֹת נוֹלְדוּ
עִם כָּל שְׁבֵט וּנְשָׂאוֹם ר' נַחֲמִיָה אוֹמֵר כְּנַעֲנִיּוֹת הֵיּוּ אֲלֵא מְהוּ בְּנוֹתָיו כְּלֹוֹתָיו שְׁאֵין אָדָם
נִמְנָע לְקַרְוָא לְחַתְּנֵן בְּנוּ וְלִכְלֹוֹתוֹ בְּתוּ וְנִרְאֶה דְהֵינּוּ דוּקָא כְּשֹׁאִין לֹו אֲלֵא בַת אַחַת וְאֹמֵר
כָּל בְּנוֹתָיו כְּלֹוֹתוֹ בְּכָלֵל כִּי הָתָם וְכָל שְׁפֹן אִם אֵין לֹו בַת וְאֹמֵר לְבַתִּי הֵינּוּ כְּלֹוֹתִי עַכ"ל
הָרַב עֵרָף הַשְּׁלַחֵן וְדַבְרֵי חִיִּים: כְּלָלִים מְעַרְכַת הַגִּימ' ל סִימָן א סִימָן א גִּילּוּחַ הַזְּקָן בְּנִדְפָס
מְעַרְכָה זֹו אוֹת ע"ה הַבְּאֵתִי מ"ש הַרִיב"ה בְּטוֹר סִי' תַקפ"א בְּנוֹהֵג שְׁבַעוֹלָם אָדָם שְׁיִשׁ לֹו
דִין וְכו' לּוֹבֵשׁ שְׁחוֹרִים וְכו' אַבְל יִשְׂרָאֵל לּוֹבְשִׁים לְבָנִים וְכו' וּמְגַלְחִים זְקָנָם וְכו' וְתַמְהָתִי
דְהָא תַגְּלַחַת הַזְּקָן אֲסוּר וְכו' עי"ש וְלִפִּי מֵה שְׁהַסְּפִים מְרֵן חִיד"א בְּשִׁוּרֵי בְּרָכָה סִי' קפ"א
אוֹת ח' דְלַהֲעֵבִיר הַשְּׁעָר ע"י סַם הַמְּשִׁיר שְׁרִי אֵיכָא לְאוֹקוּמִי הִהִיא דִירוּשְׁלָמִי דְמְגַלְחִים
זְקָנָם הֵינּוּ ע"י סַם הַמְּשִׁיר הַשְּׁעָר וּמְדַבְרֵי רַבִּינוּ הָרוּקַח בְּהַלְכוֹת תְּשׁוּבָה (בד"ה אַכְתָּוּב
עֲבִירוֹת) מְתַבְּאָר דְכָל שְׁאֵינּוּ בְּתַעַר מוֹתֵר שְׁפָתַב כָּל מִי שְׁרָגִיל לַעֲבִירָה בֵּין קֶלָה וְכו'
לְהַכְעִיס הוּא מוֹמֵר לְדַבְרֵי אַחַד אוּ לְבוֹשׁ שְׁעֵטָנָו אוּ מְגַלַח זְקָנָו בְּתַעַר וְכו'.

ומגלח זקנו בתער עובר כמה לאונו ומעטה אל תשחית עוד ותגדל זקנך ובחוקותיהם לא תלכו וכו' עכ"ל הרי שדקדק לכתוב מגלח בתער ואולי פננתו לענין לעבך בלאו אכל איסורא מיהא איכא ומשמעות דב"ק הוא דיש בגילוח הזקן משום לתא דובחוקותיהם לא תלכו ואם אמת פן יתכן שגם שלא ע"י תער אינו נכון ומרן החבי"ף בס' חיים פי' סי' א' ד' ט' ע"ב מספיק הולך דבסם מותר והביא בשם הרבנים פבוד חכמים ומנחת אהרן פל' י"ב אות ד' דאינו ראוי להיות ש"ץ דאינו בשלימות דיקנא עלאה וכו' וכתב דאף לדבריהם אין לפסול שו"ב מפני זה ע"ש דב"ק: וידידי הגאון מוהר"ר יעקב פרוף איזראלזאן אבד"ק קאנדאווי יצ"ו פתב לי בענין זה ונ"ל מצאתי את שאהבה נפשי מה שהוקשה לי מפני על הירושלמי דר"ה והובא בהרא"ש והטור ובבבאורי הגר"א בס' תקפ"א מגלחין זקנם וכעת אוסיף להקשות מזה על הפרמ"ג בס' תקס"א או"ק א' הוכיח שם דגילוח זקן הוא במספרים ותוכחה מגולה לאותם המגלחים זקנם מלבד כל האיסורים החמורים דרביעי עליהו עוד הם משחיתים תואר להם ומהירושלמי דנא איפכא תנינא ואף אם נדחוק עצמנו לנישב הקושא ראשונה כמו שהאר"י בעהמ"ח הנ"ל מ"מ קושא האחרונה אפתי במקומה עומדת ואולי מקומות מקומות יש ודוחק עכ"ד יצ"ו וידידי הגאון מנחם נחום גאלאנטי אבד"ק זאלאטאפאליא יצ"ו פתב לי ונ"ל.

מה שהביא בשם צ"ץ החדש שאוסר אפילו מספרים שלא פעין תער זכורני שראיתי בס' מעשה רוקח להג' ר' אליעזר מאמשטרדם שהוכיח מפמה מקומות שאיסור גמור הוא אף במספרים שלא פעין תער עכ"ד יצ"ו וס' זה לא ראיתי מעודי ורב אחד יצ"ו פתב לי לעיין בזה בנזיר ד' מ' ובנוב"ק א"ח סי' י"ד וחת"ס יו"ד סי' שמ"ז: וידידי הרה"ג מוהר"ר שמעון צבי וויגער יצ"ו אבד"ק קרפויטש על מה שהבאתי בהנדפס דהגירסא בירושלמי ומגלחין שערוותיהן פתב לי שפן הובאה גירסא זו בהרשב"ף ח"א סי' קנ"ז ובאמת מצינו קרא מפורש בירמיה מ"א ויבואו וכו' מגולחי זקן ע"ש ברש"י ורד"ק נראה דלצער חרבן בית גלחו זקנם ואיך נאמר לגלח לשמחת לב ועיין פרי מגדים במשפצות סי' תקס"א עכ"ד יצ"ו ועיין במה שהבאתי בקונטרס הערות לחלקי הפללים סי' צ"ו אות, י"ג גם השגתי ספר דברי מרדכי לידדי הרה"ג מוהר"ר מרדכי לוריא יצ"ו מעיר הקדש צפת וראיתי בס' ח"י אשר נשא ונתן בדין גילוח הזקן ע"ש דברים נכוחים ובספר זכר נתן להרב מוהר"ר נתן קרונאל בח"ב במערכת הגימ' ל דף צ"ה חידושי דינים בפרט זה: ובמה שכתבתי בנדפס שנסתפק הרב יד נאמן אס מותר לסרוק במסרק שיש לחוש לתלישת שערוות וכו' וכתבתי דמוכח מדברי הפוסקים המדברים בדין אבלות ובדין שבוע שחל ט' באב וכו' דבעלמא פשיטא להו דאין חשש עתה ראיתי שהרב חתם סופר בחלק יו"ד סי' לק"ט (הביא דבריו הרב פתחי תשובה בס' קכ"א) נשאל ע"ז והאר"י שאין שום חשש ושראה רבנו קשישאי דעבדי הכי ע"ש לענין פאת הראש אחר כמה שנים נדפס ספר דברי מרדכי (שהזכרתי למעלה) ועיין שם בסוף סי' ח"י מה שכתב בזה: אמר המלכה"ד יוסף צבי לעוו יענין מה שחקר בזה הגאון רע"א זצ"ל בהגהותיו גליון הש"ס על שבועות ב' ע"ב על תוספות ד"ה חייב ע"ש: סימן ב גר תושב בנדפס אות ס"ד פתבתי דאף דאין נוהג בזה"ז דין גר תושב ואין דרוך הפוסקים טוש"ע להביא מה שאינו נוהג בזה"ז מ"מ לפעמים מביאים דין גר תושב באגב ע"ש ונשמט משם לציין בזה בא"ח סי' ש"ד.

ועיין במה שרשמתי בקונטרס פללי הפוסקים סי' י"ג אות ו': וכמה שהבאתי בנדפס אות מ"ד דברי רש"י בכמה מקומות שמפרש גר תושב שאינו עובד ע"ז ואוכל נבלות והוא פסברת ר"מ עיין עוד בפירושו עה"ת בפרשת בהר (כ"ה ל"ה) והחזקת בו גר ותושב: סימן ג גזרה לגזרה במה שהבאתי בנדפס מערכה זו אות ב' אם הוא משום ושמרתם את משמרת ואלא משמרת למשמרת עי"ש ועיין בעיקר פללין דעשו משמרת למשמרת לגאון עזנו בס' העמק שאלה יצ"ו בפרשת מטות שאלתא קל"ז אות ב' במחלוקת שהמציא בין רבינו השאלות לרש"י: ועל מה שפתבתי בנדפס באות א' שגראה מדברי הרב תפארת אדם סי' ט' דמסתמא גזרינו גזרה לגזרה כל שלא אמרו בש"ס בהדיא דלא למיגזר גזרה לגזרה ואני הדל פתבתי דאיפכא מסתברא ומסתמא לית לן למגזר גזרה לגזרה וכו' הנה ראיתי עתה להגאון בכרתי סי' ס"ו סק"ג שפתב ויש מחמירין וכו' על קשר של חלבון גזרה שלא ימצא על קשר של חלמון שאסור דבר תורה והפרי חדש תמה מנין לנו לגזור גזרה לגזרה וכתב על זה בכרתי וזהו בגמרא אבל בחומרא שהחמירו הפוסקים מצינו טובא גזרה לגזרה עכ"ל נראה לפום ריהטא דקמפלגי בהאי סברא דמין הפרי חדש סובר כדכתיבנא בעניויתי (ושמא גרים אשר אשא את שמו וכהנא מסייע) דמסתמא אין לנו לגזור גזרה לגזרה כל שלא נמצא פן בש"ס ואי אפשר בפינו דאין דוקתא דהחמירו ואסרו משום גזרה לגזרה בעינין למיהדר אטעמא בההוא עניינא והגאון בכרתי סובר פדעת הרב תפארת אדם דכל שלא אמרו בש"ס בהדיא דלא למגזר בההוא עניינא גזרינו שפיר והרב טהרת המים בדרף מ"ט אות י"ט הביא דברי הרב הפרתי לכלל מוחלט הנה לו להזכיר שאין פן דעת הרב פרי חדש: ועל מה שפתבתי בנדפס באות ד' דבמילתא דשכיחא נחששא קרובה גזרינו גזרה לגזרה ועתה מצאתי שכתב סברא זו בשו"ת ריב"א (רבינו יואל בן אליעזר אונגאר) שהשגתי מקרוב והוא שפסי' מ"ד פתב להרב השואל וז"ל הקושא שהביא מבשמים ראש חמורה מאד דמאחר דאין לנו רשות הרבים פלל לא הנה לנו לבטל מצנת שופר ולולב בשבת מגזרה שמא יעבירונו אמר המחבר הנה בשו"ת ריב"א לא הראה מקום לתשובת הבשמים ראש הלא היא בסי' שנ"ט שנסאל שבכמה איסורי הוצאה בשבת אנו סומכים על שאין לנו עכשיו רשות הרבים דאורייתא מעתה למה לא יתירו בית דין את התקיעה ואת הלולב בשבת שכל עיקר איסורו הוא משום שמא יעבירונו ד' אמות ברשות הרבים ולפי הנראה הגאון ריב"א לא עיין בגוף התשובה רק במה שכתבו לו בשמו שאם הנה רואה גוף דבריו אוילי לא הנה פותב ליישב דרשויות שבת שאני וכו' ועיין להגאון שואל ומשיב מהדורא קמא ח"א סי' קי"א בד"ה והנה שח לי מה שפלפל בחקירה זו גם הגאון מוהר"ם שיק בא"ח סי' רצ"ב (בד"ה באמת הרמב"ם) הקשה פן לפי מה שפתב הרב מגן אברהם בסי' ש"ג סעיף ה' דאין איסור לצאת בתכשיטין הואיל ואין לנו רשות הרבים אם פן יהיה מותר לתקוע וכו' וניחא ליה דהוי דבר שבמנין וכו' שוב נודעתי שהשואל בשו"ת ריב"א הנ"ל מר ניהו ידידי הגאון אבד"ק מ' לודאש יצ"ו ועיין בספרו ילקוט הגרשניי ח"א במערכת ה"ה (ד"ה העברה) ובח"ג במע' השי"ן (ד"ה שמא יעבירונו).

נחזור לדברי שו"ת ריב"א הנ"ל) אף דיש לומר שאני רשויות שבת דמצינו בעירוובין דף ע"ז דלרב עשו חזוק לדברייהם יותר משל תורה ולר"י עכ"פ עשו חזוק פשל תורה ומצינו גם פן במה שהחמירו בריש פרק מי שהחשיף שלא להוליך פחות פחות מארבע

אמות משום דילמא אתי לאתווי ארבע אמות וקנימא לן בסי' שמ"ט דהוא הדין בכרמלית
אמנם אפשר דזו היא דעת אב"י בשפת דף י"א ע"ב כמו שפכתבו התוס' שם דדוקא גבי
הוצאה אית ליה גזרה לגזרה אבל לרבא קשה ועל פרחין צריה לומר דאין לדחות גזרות
תו"ל זו לזו דבמקום דקרוב לבא לידי מכשול פגון פחות אלא דבכל יבאלידי האיסור
לכן גזרו אף ברשות דרבנן וכן בשופר ולולב דמתוה שהויל קרוב לבא לידי שכתה
וכו' (האר"י בדין גזרה דרב ה"ל ובמה שהקשה הגאון טורי אכן דלביית שמאי דלית
להו מתוה וגם ביום טוב אסור להוציא לצורך מצוה הנה לנו לגזור שמא יעבירונו גם
כשחל בחול וכו' עי"ש) הרי שפכת הרב ה"ל דבמקום שהחששא קרוכה גזרו גזרה
לגזרה וכן ראיתי בשו"ת הרי בשמים תניינא סוף סי' ל"ג שפכת הגאון בשם הש"ט
מקובצת לביצה ד' ח"י גבי טבילת פלים פיון שצריה להם כל יום ויום לרגל ומצוה עליו
לטהרו בהויל עליהם וגזור אף על פי שהיא גזרה לגזרה וכתב לי ידידי הגאון אבד"ק
ליאדי מח"ס פ"רם חמד יצ"ו דיש ראיה לזה מהא דאמר רב ביבי בשפת ד' קמ"ט ע"א
גזרה שמא ימחוק ולכאורה הא הוי גזרה לגזרה דאף אם ימחוק הוי רק איסורא דרבנן
פיון דאינו על מנת לכתוב וכמפורש ברש"י עי"ש אמנם לפי דברי כת"ר הי"ו אתי שפיר
דהכא החששא קרוכה היא שימחוק לכן גזרינו שפיר גזרה לגזרה עכ"ד יצ"ו: והא דגזרה
לגזרה לא גזרינו פתבתי במכתב לחזקיהו בחידושי לפסחים ד' ג"ן ע"א דדוקא בית דין
הוא דאין גוזרים על הציבור גזרה לגזרה אבל הציבור בעצמם רשאים להחמיר על
עצמם ולאסור עליהם דבר משום גזרה לגזרה וכו' יישבתי מה שהקשה הרב מלאכת
שלמה קמחי על מה שפכת רש"י בפסחים ד' ג"ן אמתייתין דמקום שנהגו שלא למכור
בהמה דקה שהחמירו על עצמם דילמא אתי למכור גסה וכן פתב רבינו עובדיא שם ונהרי
איסור מכירת גסה הוא משום גזרה ואם פן הוי גזרה לגזרה ולפי האמור אתי שפיר
כמוכן עתה ראיתי שקושיא זו של פת הקודמים היא רבינו השפתי פהן בורה דעה סי'
קנ"א סק"ד ואשר פתבתי אני הדל ליישב בפשיטות כנז"ל איברא שפעת ראיתי להגאון
מוהר"י בלאגזער יצ"ו בספרו פרי יצחק (שנדפס בשנת תרמ"א והוא פשוט עשרה שנה
אחר שנדפס מכתב לחזקיהו) בסוף סי' כ"ד שהוא בר מזלי שגם הוא פתב ליישב קושית
השפתי פהן ה"ל דהכא לאו דינא הוא אלא מנהג שנהגו להחמיר ומה שייך להקשות
דהוי גזרה לגזרה דמה בכך אם החמירו באיזהו מקומן אף בגזרה אף פעת קשה
בעיני להחליט פלל זה אחרי שרבינו השפתי פהן לא ניחא ליה בזה ומה גם דבספר
מלאכת שלמה הביא דברי הגאון מוהר"ש אלגאזי בספר לחם סתרים בחידושי לעבודת
זרה ד' ט"ו שבאר מה שפכתבו שם התוספות בד"ה מקום שנהגו שלא למכור משום חשש
רביעה שפונתם שלא נטעה לפרש דהוא משום גזרה דקה אטו גסה דאי הכי הוי גזרה
לגזרה וכו' עי"ש.

גם למרן מוהרד"ף בספר שושנים לדוד בפסחים שם קשיתיה הא דהוי גזרה לגזרה
ומדלא אסקו אדעתיהו לחלק בין גזרת בית דין לחומרת המקום מעצמם מוכח דסברי
דכיון דהא דלא גזרינו גזרה לגזרה הוא משום דכתב רחמנא ושמרתם את משמרת
ונרשינו ולא משמרת למשמרת גם בני אדם מעצמם בלא גזרת בית דין אינם רשאים
להחמיר ולאסור עליהם משום גזרה לגזרה: וראיתי פלל חדש בספר פ"רם חמד לידידי
הגאון אבד"ק ליאדי יצ"ו בח"א בחידושי למסכת ביצה ד' ד' ע"ב בשם הרב מוהר"י

אבוהב דכִּשְׁהַאיסור דְּרַבְּנָן הוּא אִיסוּר מֵצַד עֲצָמוּ וְלֹא מִשׁוּם מִשְׁמַרְתָּ לְתוֹרָה גְּזֵרִין גְּזֵרָה לַגְּזֵרָה וְהוּא כְּלָל לְיִישׁב בּוֹ כַּמָּה עֲנִינִים וְכַתּוּב הָרַב יצ"ו שְׁנַעְלָם זֶה מִהֶרֶב נַחַל אֵיתָן בְּפֶרֶק חֲמִישִׁי מֵהִלְכוֹת יוֹם טוֹב הִלְכָה ו' וְשִׁנְדָּחָה בְּזֶה מָה שְׁפַתְבּ בְּסֶפֶר בְּאֵר אַבְרָהָם בְּמִסְכַּת שַׁבַּת ד' ס' וְכֵן נֶעְלַם מִהֶרֶב חֲמִידָת שְׁלֵמָה חֶלֶק א"ח ס' ל"א וּמִהֶרֶב פְּרִי מְגִדִים בְּיֹרְה דְעָה ס' צ"ח בְּמִשְׁבָּצוֹת סק"ב בד"ה וְהִנֵּה גַם בְּכֶרֶם חֲמִיד ח"ג ד' י"א ע"ד בְּהִלְכוֹת חֲנוּכָה פֶתַח לְיִישׁב בְּכָלֵל זֶה מָה שְׁהַקְשָׁה הַגָּאוֹן מוהרש"ק בְּסֶפֶר הַחַיִּים עַל דְּבָרֵי מֶרֶן הַמְּגַן אַבְרָהָם בְּסִי' תרע"ז ס"ק י"א הֵיכִי חִיִּישִׁינָן לְתַקְלָה בְּדַרְבְּנָן וְהָא הוּי גְּזֵרָה לַגְּזֵרָה עִי"ש: וּבָמָה שְׁפַתְבָּתִי בְּנִדְפָס אוֹת ו' אִם בְּדָבָר שְׁעִיקְרוּ מִן הַתּוֹרָה גְּזֵרִין גִּלְג"ז עִי"ש בד' ע"ח ע"א הִנֵּה בְּשָׂדֵי חֲמִיד בְּמַעְרַכַת הַפ"ף אוֹת ק"מ סק"א (בד"ה גַם הָרַב) פֶתַחְתִּי דִישׁ לְהוֹכִיחַ דָּגַם בְּדָבָר שְׁעִיקְרוּ מִן הַתּוֹרָה לֹא גְּזֵרִין גִּלְג"ז מִדְּאָמַר רַב יוֹסֵף בְּחֻלְיִן ד' ק"ד ע"א גְּבִי בְּשֵׁר עוֹף בְּהַעֲלָאָה עַל הַשְּׁלֶחֶן וְכו' עפ"י שֵׁיטַת הַקְּדָמוֹנִים וּבְשֵׁר עוֹף בְּחֻלְבַּת חֲשִׁיב עִיקְרוּ מִן הַתּוֹרָה וְעִינָן עוֹד בְּקוֹנְטְרִיס זֶה (פֶּאֶת הַשְּׂדֵי) בְּמַעְרַכַת הָאֶל"ף אוֹת קכ"ד ס"ק א' (בד"ה וְרֵאִיתִי עוֹד): סִימָן ד גְּזֵרוֹת מְדַעְתִּינוּ דָּאִין לָנוּ לְגִזּוֹר הַבְּאִתִּי בְּנִדְפָס מַעְרַכָה זֹאת י"א מ"ש הָרַב הַמְּגִיָּה בְּשׁו"ת בֵּית שְׁלֵמָה לְחֶלֶק בֵּין הֵיכָא דע"י הַגְּזֵרָה רוֹצִים לְבַטֵּל מְצוֹת עֲשֵׂה בְּשׁו"ת לְהֵיכָא שְׂאִין בְּדָבָר שׁוּם בְּיִטוּל מ"ע עִי"ש בד' ע"ח (בד"ה וְזֹאת לְהוֹדִיעַ) וּמ"ש מֶרֶן בְּב"י ס' תס"ב (בד"ה וּמ"ש רַבִּינוּ לְחֶלֶק עַמ"ש הַפְּלִבּוֹ שְׁנֵהֲגוּ שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת מִצְוָה עֲשִׂיָּה בְּב' יָמִים הֶרְאִישׁוּנִים דִּילְמָא אֲתִי לְאַיְחְלוּפִי לְאַקְלָה בְּחֻבָּה) וְאִין טַעַם לְמִנְהֵג הֵהוּא לְאַסְוֶר וְלְגִזּוֹר גְּזֵרָה בְּדָבָר שְׁלֹא מְצִינוּ שְׁחֲשִׁשוּ בּוֹ חֲכָמֵי הַתְּלִמוּד וְלֹא הַחֲכָמִים הָאֲחֵרוֹנִים ע"כ מוֹכַח דָּאִף בְּדָבָר שְׂאִין בּוֹ מִשׁוּם עֲקִירַת דְּבַר תּוֹרָה אוֹ דְּבָרֵי סוּפְרִים בְּשׁו"ת ג"כ אִין דְּעַתּוֹ נוֹחָה בְּזֶה.

וּבְעִיקְרָא כְּלָלִין עִינָן בְּמָה שְׁהַבְּאִתִּי בְּקוֹנְטְרִיס הַהֲעֵרוֹת ס' פ"ט אוֹת י"ב וּבְשָׂדֵי חֲמִיד חֶלֶק אֲסִיפַת דִּינִים רִישׁ מַעְרַכַת רֵאשׁ הַשְּׁנָה הַבְּאִתִּי (בד"ה וְרוֹאֵה אֲנָכִי) דְּבָרֵי הָרַב עִיקְרֵי הַד"ט שְׁפַתְבּ אֵיזָה חִילּוּקִים בְּכָלֵל זֶה בְּדִין שְׁתִּיבַת קִאֲנוּעַ אוֹ ט"י עַם סוּקְעָר קוֹדֵם הַתְּפִלָּה: סִימָן ה גִּזְלָה פֶתַחְתִּי בְּנִדְפָס מַעְרַכָה זֹאת ל"ו דָּגַם לְמִיקַט אוֹ לְשֵׁלֶם יָפָה מְמַנּוּ אֲסוּר כְּמוֹ בְּגִנְבָה עִי"ש בְּשֵׁם הַגָּאוֹן הַעֲמֵק שְׂאֵלָה יצ"ו וְנִדְפְסָה שְׁם הַגְּהָה מִהַמְּבִיא לְבֵית הַדְּפּוּס יצ"ו וְכַתּוּב שְׁבִסְפְרוּ אוֹת תַּתְּס"א הוֹכִיחַ שְׁמוֹתָר עַל מְנַת לְמִיקַט וְשִׁנְש"י בְּתַעֲנִית כ"ב מְדִיִּיק בְּלִישְׁנָא בד"ה אֲמַרִי לִיה וְכו' אִם יַחֲשֹׁדֶם בְּגוֹלְנִין וְכו' עכ"ד וּבְסֶפֶר כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָה הַחֲדָשׁ בְּמַחְבְּרַת שְׁלִישִׁית צַד ג"ן אוֹת י"א הַשִּׁיג רַב אַחַד יצ"ו עַל מָה שְׁפַתְבּ דְּעַל מְנַת לְמִיקַט בְּגִזְלָה שְׂרִי דְהָא הַטַּעַם דְּאֲסוּר גְּנֵבָה עַל מְנַת לְמִיקַט הוּא כְּדִי שְׁלֹא יִרְגִיל בְּכַף וּמָה לִי גְּנֵבָה וּמָה לִי גְּזֵלָה וּמָה שְׁפַתְבּ שְׁמוֹתָר לְגִזְלוֹל שְׂדָה עַל מְנַת לְהַשְׁבִּיחָה וּלְהַחֲזִירָה מִשׁוֹבַחַת וְלָמַד כֵּן מִהֵיכָא דְאִיּוֹב בְּכַבָּא בְּתָרָא ד' ט"ז דְּדָרַשׁ רַבָּא עַל פְּסוּק בְּרַפַּת אוֹבַד וְכו' שְׂאִיּוֹב הִיָּה גּוֹזֵל שְׂדָה יְתוּמִים וּמִשְׁבִּיחָה אִין מְבִיאִין רְאִיָּה מִדְּבָרֵי אַגְדָּה וְשִׁפִּיר לָנוּ לוֹמַר דָּגַם לְגִזְלוֹל עַל מְנַת לְמִיקַט אֲסוּר שְׁתוֹרְתִינוּ הַקְּדוּשָׁה אוֹסְרַת לְבָלִי לְצַעַר אַחֲרִים אִף אִם יָבֵא הַדְּבָר טוֹבָה רַבָּה לְגִזְלוֹל וּבְהַגְּהָה שְׁם הַשִּׁיב עַל דְּבָרֵי הָרַב הַסּוֹפֵר וְז"ל הַדִּין הַזֶּה שְׁהוֹצֵאתִיו מִפְּלוּלִי הוּא אֲמַת לְדַעְתִּי וְגַם הַג"ר נָצִיב מוּוֹאֲלִזִין יַחֲוִי עוֹרְרָנִי עַל זֶה וְעִינָן תַּעֲנִית כ"ב וּבְרַש"י שְׁם עכ"ד וְדְבָרֵי הָרַב הַמְּשִׁיג יצ"ו נִרְאִין וְאִין שׁוּם הַכְּרַח לְזֶה מִדְּבָרֵי רַש"י בְּתַעֲנִית גַּם מָה שְׁפַתְבּ שְׁהַגָּאוֹן מוּוֹאֲלִזִין יצ"ו עוֹרְרָהוּ עַל זֶה אִינִי מְבִין כְּוִנְתּוֹ וּבְדְבָרֵיו שְׁבִהַעֲמֵק שְׂאֵלָה שְׁהַבְּאִתִּי בְּנִדְפָס מְפֹרֶשׁ דְּסוּבֵר דְּאֲסוּר וְכֵן הוּא הַעִיקְרָא

לדינא: ומה שפכת שהוציא דין זה מפת פלפולו הוא מה שהוקשה לו ההיא דאיוב שהיה גזול שדה יתומים וכו' ולא זו הדרך להוציא דין מפת קושיא פזו ושערי תירוצים לא נבעלו ומלבד מה שפכת בזה בהעמק שאלה שם עיני לגאון עזנו מר קשישא גדול הנאמר באברהם בספר בראשית את אברהם יצ"ו בריש פרשת בראשית ד' א' ע"ג ובספרו אברהם את ידו בדרוש שלישי לתשובה אשר אסף איש טהור כמה תירוצים שנאמרו בזה מפי סופרים וספרים בפנים שונים ואין גם אחד אשר יאמר כי הוא זה לחלק בין גנבה לגזל ונהרי הוא כמבואר דלא סבירא להו לחלק בהכי וכמה שהקשה שם אהיה אנדה דבסנהדרין פרק ד' דף ט"ל דאמר ליה שר לרבן גמליאל אלמיתם גנב הוא וכו' דכתיב ויקח אחת מצלעותיו ויסגור בשער וכו' והשיבו רבן גמליאל ולא יפה לו שהביא לו שפחה לשמשו וכו' דהא גם על מנת לשלם יפה ממנו אסור וכו' עיני בס' ילקוט הגרשוני להגאבד"ק מ' לודאש יצ"ו במערכת הגימ"ל ד' י"ט (ד"ה גנבה) תירוץ נכון לזה אלא שיש להעיר עליו דקושיא זו שהביאה בשם חריף אחד כבר קדמו ביפה תואר לבראשית רבה פרק טוב סי' י"א כדכתב בשמו בברך את אברהם שם וכנראה שאין בידם ספר יפה תואר (פמוני היום) ובקונטרס הערות לחלקי הפללים בס' פ"טאות ד' הבאתי אם יש לחלק בין גנבה לגזל ועל הקושיא מההיא דאיוב עיני לעיל במערכת האל"ף אות ק"ד מה שהבאתי בד"ה עוד פתב לי הרב): והנה בנדפס הבאתי בשם רבינו בספר החינוך בס' דר"ך דהא דדרשינו דאסור לגנוב אפילו למיקט וכו' הוא מדאורייתא ומזה תמיה לי על מה שראיתי בספר אברהם את ידו שם בדרך ז' ע"א (ד"ה וראיתי) שכתב בשם הרב קהלת יעקב פארדו דגנבה על מנת לצערו אין איסורו מדאורייתא ונהר המחבר יצ"ו תמה עליו דהרבנים הלבוש בחזון משפט ריש סי' שמ"ח ונהר עין יהוסף לבבא מציעא ד' ס"א הבינו שהיא מדאורייתא והיא דרשה דתורת פהנים בפרשת קדושים שוב פתב דלשון מרן בשלחן ערוך ריש סי' שמ"ח פדי שלא ירגיל עצמו בכך מורה פאילו אין בדבר מדאורייתא וציין עיני בספר גר מצנה ח"א סי' י"א אות ע' ד' קפ"ט ע"א ואין מצוי אצלי לראות דב"ק והוא חידוש שנעלם מעיני העדה דבידי הרב החינוך שאסור זה הוא מדאורייתא וגם לשון מרן אינו מורה בהקפה מזה דשפיר יש לומר דטעמא דקרא הוא פדי שלא ירגיל עצמו בכך.

וכתב עוד בספר אברהם את ידו שם דהרב עיון יעקב בבבא מציעא ד' ס"א הקשה דאם לשלם תשלומי כפל שעושה להנאתו אסור כל שכן על מנת למיקט שהוא לצערו לפי שעה בלתי תועלת דאסור ובשם מרן חיד"א בספר מראית העין שם תירץ דקמשמע לן דאף שעושה לטובתו שיזהר בשמירת ממונו אסור וששוב הביא בשם הריטב"א שאם עושה פדי להוציא דינו לאור שרי ואין אצלי ספר מראית העין אמנם פיונה דעתו לדברי רבינו בשאלות פרשת נח שאלתא ד' ברם צריך וכו' אי קא חזי ליה דלא מיזדהר בממוניה ואמר אגביה מניה ונהדר אהדרה ניהליה כי היכי דלא ליפשע בממוניה מאי מי אמרינו כיון דלהנאתה דנגזל הוא דעביד שפיר דמי או דילמא כיון דעד דמהדר ליה אית ליה צערא אסור תא שמע לא תגנובו על מנת למיקט לא תגנובו על מנת לשלם תשלומי וכו' עי"ש הנה מפורש בדברי רבינו השאלות שאף אם עושה להנאתו שיזהר לשמור נכסיו אסור ונראה ממה שכתוב בספר החסידים סי' תקפ"ה דאף דאסור לגנוב גם אם עושה פדי שישמור ממונו מכל מקום אם הוא בענין שאם לא יגנוב ממנו יאבד כל ממונו

בְּעֵינָיו רַע וַיֵּצֵא נָקִי מִנְכָסָיו שֶׁפִּיר דָּמִי פָּדִי לְכַלְכֵּל שְׂיָבְתוֹ וְלֹא יִצְטָרֵף לְבָרִיּוֹת עֵינָיו שֶׁ
הַדְּבָרִים: וְאִם מוֹתֵר לְגִזּוֹל אוֹ לְגִנוּב דְּבָר פָּדִי לְהַצִּיל עֲצָמוֹ מִיָּדִי סִפְנָה פְּדָאֲמָרִינוּ אֵין לָךְ
דְּבָר שְׁעוּמַד בְּפָנֵי פְקִיחַ נָפֶשׁ עֵינָיו בְּמָה שְׂפִתְבָּתִי בְּשָׂדֵי חֲמַד מַעְרַכְתָּ הָאֵל"ף אוֹת ט"ז
וּבְקוֹנְטְרָס זֶה בְּמַעְרַכְתָּ הָאֵל"ף אוֹת י"ט: וְאִם יֵשׁ חֲשֵׁשׁ גִּזּוֹל אִם נוֹטֵל אָדָם מִחֲבָרוֹ שְׁלֹא
מִדַּעְתּוֹ דְּבָר שְׂאִין הַבְּעָלִים מִקְפִּידִים עָלָיו אוֹ מִחֲמַת קִירוּב דַּעְתָּם עִם הַנוֹטֵל אוֹ מִפָּנֵי
שְׁהַדְּבָר מוּעֵט שְׂאִין דְּרָף כָּל אָדָם לְהַקְפִּיד הָאֵרִיף מִרֵּן הַמַּחְנָה אֲפָרִים בְּהַלְכוֹת גִּזּוֹלָה סִ'
ב' לְהוֹכִיחַ מִכְּמָה מְקוֹמוֹת שְׂאִם הוּא דְּבָר שְׂאִין דְּרָף בְּנֵי אָדָם לְהַקְפִּיד אֲצֵל שׁוּם אָדָם אֵין
בְּזֶה חֲשֵׁשׁ גִּזּוֹל פְּלֵל אֲבָל אִם הוּא דְּבָר שְׂדָרָף בְּנֵי אָדָם לְהַקְפִּיד אֲצֵל אַחֲרִים וְרַק לְגַבֵּי
אִישׁ (אוֹ אֲנָשִׁים) פְּרָטִי אֵינוֹ מִקְפִּיד מִשְׁמַע מִדְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּפָרֵק אֵלּוֹ מְצִיאוֹת ד' כ"ב
(בְּסוּף ד"ה מַר זוֹטְרָא) שְׂיֵשׁ חֲשֵׁשׁ גִּזּוֹל בְּכִי הָאֵי גִּוּנָא וְעִי"ש מַה שְׂפִתְבַּ בְּשֵׁם רַבִּינוּ
מוֹהַרִימ"ט בַּח"א סִ' ק"ן בְּמָה שְׁהוֹכִיחַ מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם בְּחֲמִישֵׁי מְהַלְכוֹת אִישׁוֹת קִדְשָׁה
בְּדְבָר שְׂאִין בַּעַל הַבֵּית מִקְפִּיד וְכו' וְמַה שְׁהַשִּׁיב עַל דְּבָרָיו וְחִידוּשׁ הוּא שְׁלֹא הַזְכִּיר דְּבָרֵי
מִרֵּן בְּשִׁלְחוֹן עָרוּף רִישׁ סִ' שֵׁנ"ט וְאִם הוּא דְּבָר דְּלִיכָא מֵאֵן דְּקָפִיד בֵּיהּ שְׂרִי כְּגוֹן לִיטוֹל
מִהַחֲבִילָה אוֹ מִהַגְּזֵר לְחֲצוּץ בּוֹ שְׁנָיו וְאִף זֶה אוֹסֵר בִּירוּשְׁלָמִי מִמַּדַּת חֲסִידוֹת גַּם הַרְבֵּ
חַיִּים מִדְּבָר בְּתִשְׁבוּתָיו לְחֲשֹׁן מִשְׁפָּט בְּסִ' י"ז שְׁהוֹכִיחַ מִכְּמָה מְקוֹמוֹת דְּכָל שְׂדָעוֹעַ שְׂאִין
הַבַּעַל הַבֵּית מִקְפִּיד אֵין בּוֹ מִשׁוּם גִּזּוֹל לֹא הַזְכִּיר דְּבָרֵי מִרֵּן הַנְּ"ל אִף בְּסִפְרָ אֲמַר שְׁמוּאֵל
לְרַב גְּדוֹל מִשְׁאֲלוֹנִיקֵי הַבֵּיא (בְּעֵנֵינִים נִפְרָדִים שְׂאֲחַר הַתְּשׁוּבוֹת בְּדָף קכ"ז סִ' ל"ח) גַּם
דְּבָרֵי מִרֵּן הַנְּ"ל עִי"ש דב"ק: וְאִם יֵשׁ חֲשֵׁשׁ גִּזּוֹל בְּדְבָרֵי תוֹרָה פְּלוּמַר לְהַעֲתִיק אִיזָה פִּירוּשׁ
שְׂבִיד חֲבָרוֹ שְׁלֹא מִדַּעְתּוֹ הִנֵּה בְּתִשְׁבוּת הָרִי"ף סִ' קל"ג כְּתַב אֲחַד מִן הַתַּלְמִידִים גִּנְב
סִפְרָ פִּירוּשֵׁין לְחֲבָרוֹ וְכִשְׁתַּבְּעוּ מִמֶּנּוּ נִשְׁבַּע שְׁלֹא יַחֲזִירָנוּ לוֹ עַד שְׂיַעֲתִיק אוֹתָם וַיֵּשׁ מִי
שְׁהוֹרָה שְׁמוֹתֵר לְגִנְבָם.

תְּשׁוּבָה הַגּוֹנֵב וְהַמּוֹרָה עָשׂוֹ שְׁלֹא פָּדִין שְׁמָה שְׁהוֹרָה שְׁמוֹתֵר לַעֲשׂוֹת כֵּן מִשׁוּם שְׂמַתְלַמַּד
דְּבָרֵי תוֹרָה שְׁהוּא מְצַנֵּה טְעָה מִשׁוּם שְׂאֲמָרוֹ לְוֵלֵב הַגִּזּוֹל פְּסוּל מִשׁוּם מְצַנֵּה הַבָּאָה בַּעֲבִירָה
שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּף הוּא שׁוֹנְאָה הִילְכָף הוֹרָה (הָוָה) לִיה זֶה בְּהוֹרָאָתוֹ חוּטָא וּמַחֲטִיא וְהַגּוֹנֵב
יֵשׁ עָלָיו שְׁלִשָּׁה לְאוּנָן א) מִשׁוּם גּוֹנֵב ב) מִשׁוּם שְׁנִשְׁבַּע שְׁלֹא יַחֲזִיר אוֹתָם וְהוּ"ל עַל דְּבָרֵי
תוֹרָה נִשְׁבַּע שְׁהִיא גִּזּוֹלָה ג) מִשׁוּם גִּזּוֹל דְּהוּי גּוֹזֵל שְׁלֹא מִדַּעַת וְאִף עַל פִּי שְׁהַגִּזּוֹל בְּכָלֵל
הַגִּנְבָה הִיא אֵלּא שְׁנִסְתֵּר בְּלִקְיַחְתָּן מִשׁוּם שְׂנִאֲמַר אֵל תַּגְנוּב אֵת שְׁלָף מֵאֲחֵרֵי הַגִּנְבַּ שְׁלֹא
תִרְאֶה עָלָיו כְּגִנְבַּ וְאִם אִסוּר בְּשִׁלּוֹ כָּל שְׁכַן בְּשִׁל אַחֲרִים וְאִף אוֹתָהּ מְצַנֵּה שְׁנִתְכַּוֵּן לָהּ לֹא
עָלְתָה בִּידוֹ כְּמוֹ שְׂאֲמָרוֹ לְוֵלֵב הַגִּזּוֹל וְהִיבֵשׁ שְׁלֹא עָלְתָה בִּידוֹ מְצַנֵּה עכ"ל וִידִידֵי הַגָּאוֹן
מוֹהַר"ר יוֹסֵף קַרְעֶצְמֵר אַבְד"ק בְּאַחְמִיט יצ"ו כְּתַב לִי וַיִּנְ"ל בְּשׁו"ת הָרִי"ף סִ' קל"ג וְכו'
לְכַאוֹרָה צְרִיף עֵיוֹן גְּדוֹל מִדְּבָרֵי הַתּוֹסְפָתָא פָּרֵק ז' דְּבָבָא קַמָּא הִלְכָה ג' ד"ה הַמְתַּגְנֵב
מֵאֲחַד חֲבֵר וְכו' וִיעו"ש בְּהַגְר"א וּבְמִרְדְּכִי סוּף פָּרֵק הַמְּפָקִיד סִ' רצ"ג שְׂמַבִּיא הַמְּדַרְשׁ
מִשְׁלֵי אַקְרָא דְּלֹא יְבוּזוּ לְגִנְבַּ כִּי יִגְנוּב שְׂאִין לְבוּזוֹת מִי שְׁגוֹנֵב דְּבָרֵי תוֹרָה וּמַעֲתִיקוֹן וִיעֵוִינָן
שְׂפִתֵי פִהֵן ח"מ סִ' רצ"ב ס"ק ל"ה עכ"ד יצ"ו: אֲמַר הַמְּחַבֵּר נִרְאֶה דִּיִּתְכֵן לֹאֲמַר שְׁהָרִי"ף
מְפָרֵשׁ הַתּוֹסְפָתָא כְּדַמְתַּרְגָּם לָהּ הַגָּאוֹן חֲקָרִי לֵב דְּהִנֵּה סִיוִם דְּבָרֵי הַתּוֹסְפָתָא הוּא סוּף
שְׂמַתְמָנָה פְּרָנְס עַל הַצִּיבּוֹר וְכו' וְתַמָּה הַגָּאוֹן חֲקָרִי לֵב בְּזַכְרוֹנוֹתָיו שְׁבָסוּף סִפְרָ יִשְׂרִי לֵב
ד' ק"ב אוֹת מ"ג דְּבִיבְמוֹת ד' צ"ה ר' יוֹחָנָן אִיקְפִּד עַל ר' אֶלְעָזָר שְׂאֲמָרָה מִשְׁמִיָּה דְּנִפְשִׁיָּה
וְלֹא מִשְׁמוֹ וְתַנָּן אוֹמַר דְּבָר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ וְכו' וְאִיף יִזְכָּה שְׂיַהֲיָה לוֹ שְׂכָר שְׂיַתְמָנָה פְּרָנְס

מצינו חוטא נשפר לכן פתב שפירוש התוספתא שהיו נוהגים ללמוד ולסדר בקול רם כדאימא בעירובין וזה שהיה גורס משניות שלמדו רבו וזה היה מתגנב פדי ללמוד על דרך שאמרו בסוף הוריות והולך ושונה פרקי נחשיב גנב דקמאי ובתראי אמרינו מצינא לא אמרינו וקפדי בהו טובא זה נראה לי פירוש התוספתא אלא שהמרדכי בפרק המפקיד הביא בשם מדרש משלי וגריס גונב דת ומעתיקו והרב שפתי פהן בסי' רצ"ב ס"ק ל"ה הביא הך תוספתא וקצת קשה שלא נרגש מזה כלום ונקיט לה כפשטה וכו' והביא שם עובדא באחד שהדפיס ספר והיו חוששים שגנב מרבו והדפיסו על שמו אם יתברר שכן הוא מה דינו אם מחייבים אותו שידפיס בדרך אחרון לאמר שהם חידושי רבו או לא דמי לגזל ממון דבעי השבה וכו' והעלה דהיה חייב נידוי (ובמקום שיש רשות על זה מהשורה יר"ה) כדמוכח בבכורות ד' ל"א ע"ב בעובדא דסריסיה דרב שפתי דלא אמר שישנוניא דרב שפתי משמיה ואיקפד רב שפתי ואמר מאן דעקציה ליעקצי עקרבא אלמא בר נידוי הוא ואף דליתיה בכ"ד דברים יש לומר דהוי בכלל מבזה תלמיד חכם ואף דר' יוחנן ביבמות ד' צ"ו לא נדה על זה יש לומר דבידו למחול כמו שפתב הרמב"ם שבוזה היו משתבחים החכמים ומסוגיא הנ"ל מוכח דחייב זה איתיה גם לאחר מיתה ואם איבע פן אחר מיתה ליכא מאן דמחיל ליה ומצינו נידוי על דלא אמי לפרקיה דגרע מזה כדאימא בקדושין זיל צנעניהו שוב פתב דבההיא דרב שפתי שנידהו היינו משום דרב אידי סריסיה הכחישו שלא למדו ממנו אבל אם מודה שהוא של רבו פינן שלא הפסיד לרבו אינו חייב נידוי והיינו טעמא דרבי יוחנן לא נדה על זה ואם פן בנדון עובדא הנ"ל אם יכתוב בסוף הספר שהם של רבו יפטר מהנידוי אלו תוד"ק ולפי מה שפירש הגאון בכונת התוספתא נראה דלא קשיא מה שהקשה ידידי הרב הנ"ל יצ"ו על תשובת הרי"ף מהתוספתא פמוכן ואומר אני שאם הגאון חקרי לב היה רואה תשובת הרי"ף הלזו היה מכריח פירושו לדעת הרי"ף: ומי שהניח חידושי תורה בכתובה אם מותר להעתיק מהם ולהדפיסם שלא ברשות היורשים (ובאופן שעל פי חוקי הממשלה מותר לעשות זאת מה דינו עפ"י התורה) או יש בזה משום גזל נשאל על זה ידידי הגאון אבד"ק לבוב יצ"ו בשו"ת בית יצחק יו"ד ח"ב סי' ע"ה וכתב בשם השואל מר ניהו ידידי הגאון אבד"ק ערלויא יצ"ו שזכות ההדפסה חשיבא טובת הנאה ואינה בירושפה כמבואר בהרמ"א בסי' רע"ו וכשהדבר בידי היורשים אם זכו היורשים פתב בקצות החשן שהוא מחלוקת בין השל"ה והשפתי פהן והכא שהפתבים בידי היורשים תליא בפלוגתא והשיבו ולבבי לא כן ידמה דהרי הפתבים הם ממש של היורשים ואם רוצה אחר להעתיקם יכולים למחות בידו לכן אין הספק רק אם העתיק הפתבים שלא בידיעת היורשים או בתיי המחבר אם מותר להדפיסם ובוזה לכאורה לא אדע הפרש בין אם שמע בעל פה חידושי תורה או ראה בכתב והגע עצמה הרי ששמע מאחד חידושי תורה או שלמד אצלו וכי אין מותר ללמד לאחרים ולפרסם הפירושים בשם אומרו ואף לאלפי אלפים תלמידים המקשיבים לקולו ולמה אם ראה בכתבים לא יוכל לפרסם בשם אומרו למען שמעתתיה יבדרו בעלמא אף יש לחלק דכששמע ממנו בעל פה אם לא אמר לו בכל יאמר הרי לא הקפיד אם יאמר לאחר ואם אמר לו בכל יאמר נדאי אסור לומר לאחרים דתורה דיליה היא ויכול לומר לה רצייתי להגיד אבל בלא אמר שלא יאמר מותר ללמוד לאחרים אדברה עושה מצוה בזה משא"כ כשיש לו פתבים הנה אם העתיק ברשות המחבר והמחבר לא

אמר לו שמקפיד שלא יראה לאחרים ודאי מסכים שילמד עם אחרים והוא הדין שמותר להדפיס אף פשהעתיק שלא בידיעת המחבר או היורשים יש להסתפק ומדברי רמ"א סוף סי' רצ"ב דבמפקיד אצל ת"ח ספרים מותר לקרות ולהעתיק ממנו דאדעתא דהכי הפקידו אצלו וכתב השפתי כהן שם דהא דאמר במרדכי ושם הטעם משום דאיתא במדרש לא יבוזו לגנב פי יגנוב שאין לבזות מי שגונב דברי תורה ומעתיקן ובתוספתא בשביעי דבבא קמא המתגנב מאחר ושונה פרקו זוכה לעצמו שנאמר לא יבוזו סוף שמתמנה פרנס על הצבור ולא אדע למה העתיק השפתי כהן התוספתא דזה לא מייירי שגונב ומעתיק ספרים רק שלומד בפני עצמו ולא עם חברו ומה זה ענין לדברי המדרש ושם משמע לשפתי כהן דגם תוספתא מייירי כהן דהמדרש וכתב השפתי כהן דהמרדכי תרתי קאמר דבקורא בספרים ודאי אדעתא דהכי נתנו לו אף להעתיק ודאי לא הפקיד אדעתא דהכי ומסתמא מקפיד מותר להעתיק משום לא יבוזו וכו' כעין שכתב בתשובת הרא"ש שבהרמ"א שם דבמקום ביטול תורה יכולין לכוף לאחד להשאיל ספרו ללמוד מהם ובלבד שישלמו לו מה שיתקלקל הספר הרי להדיא דמותר להעתיק מספרים של חברו וילמד לאחרים ולקאורה הוא הדין מכתבים של חברו מותר להעתיק ולהדפיסם אף יש לחלק דשם להעתיק מספרים הנדפסים אין לו היזק והוי זה נהנה וזה לא חסר וכופין על מדת סדום מה שאין פן להעתיק מכתבים שלו או של אביו ודאי יכול למחות וגם ההדפסה יכול למחות דכיון דאביו הניח לו דברי תורה ומצוה להדפיסם יכול לומר אנה בעינא למעבד מצוה ואם הוא זכות ממון כל שפן שיכול למחות שיאמר זה זכות הכתבים ושבח הכתבים ויורש יורש שבח נכסים כדאמרינן בבא בתרא דבבכור פליגי אם יורש שבח אבל יורש ודאי יש לו שבח ושקיל וטרי בדין אם יש ירושה וחזקה במצות: שוב חזר לגוף הדין וכתב דנראה דאף אם הרשה המחבר בחייו להעתיק מקצת מהכתבים מפל מקום אסור להדפיסן בלי רשות היורשים דאיכא אנומנדא שהמחבר לא הרשה להעתיק רק לצורך עצמו שילמוד מהם אבל לא שיפיצם על פני תבל דמדרד העולם שיורשו ידפיסו ויוציאו לאור ואם אחר ידפיס אזי לא יוכלו יורשיו להדפיס ולהוציא הוצאות אולי ידפיס אחר אחר כף בטרום שימכרו יורשים הספרים וגם אולי ידפיס אחר מקצת וישמיט מהכתבים לכן איכא אנומנדא וכל שפן אם הספר והכתבים שונים ממון כמו שטרות שיורשים והוא הדין כתבים וכוונאי אסור לאחר להעתיק הכתבים ולהדפיסם שלא ברשות היורשים אף אם כבר הדפיס המחבר ספרו הנה פל זמן שלא מכר ספריו ודאי אסור לאחר להדפיס פעם שנית להפסיד להמחבר או ליורשיו אולם אם כבר מכר ספריו בזה יש לעיין דהרי המחבר הוציא לאור חנות דעתו ומכר ספריו ורשות ביד פל אדם ללמוד וללמד ואם פלה ספריו למה לא יוכל אחר לזכות בני דורו ולהדפיס ולמכור בזול ועזרא תקן לישראל שיהיו מושיבין סופר בצד סופר כדאמרינן בבבא בתרא דף כ"ב ואיך נחתום בעד הספרים: וראיתי להגאון מלבוב בשואל ומשיב מהדורא קמא ח"א סי' מ"ד שהאריך בזה ופשיטא ליה דאסור להדפיס אף בלי הספמה וח"ר אף שמכר ספריו ומה שלוקחים הספמה וגזרים שלא ידפיסו עד משך שנים הוא להתיר להדפיס אחר פלות הזמן אבל בלי הספמה וגזרה אסור להדפיס ויש לו זכות עולמית ואחר מחכת"ה איני רואה ראייה לזה דאף שהתורה דיליה מפל מקום פינו שנתנו ללמוד או מכר ספריו ודאי בעיני יפה נתן כדאמרינן בגדרים משה רבינו נהג

בה טובת עין ונתנה לישראל ועליו הפתוב אומר טוב עין הוא יברך ומהאי טעמא לוקחין הספמה וגזרים שלא ידפיסו כמתכנתו עד משך שנים ומה שפתב דאם מחדשים אינה מלאכה אינו רשאי אחר לעשות כמתכנתו בלי רשותו ולא תהא תורה שלנו כשיחה בטלה שלקח דנה אינו דהתורה אמרה מה אני בחנם אף אתם בחנם ואין התורה קנודם לתורה ונה גם בכלי מלאכות אם אין לו רשיון מהמלכות ששייך לו הזכות לעולם לא אדע איסור שאחר לא יעשה כמתכנתו ואף דפירושי דברי סופרים מותר ליתול שכתב פמבואר ברמ"א סי' רמ"ו גם כן רק שכתב בטלה אבל שיקח עבור זכותו מבלי טורח מי התיר ואף אם נאמר שמותר אבל לאסור להדפיס עד שישלם עבור הזכות מי הוא האוסר והתורה נמשלה למים לשאוב בלי תשלומין ומה שהביא ראיה מצל"ח ד' זאלקאווא שגדפס שם שלקחו רשיון מן הגאון המסביר ליתרא דמלתא עשו כן ונהרי כל ספרי הגאון מליסא גדפסו הרבה פעמים ונמפרים בזול ולא גדפס רשיון מזרעו ואלו היה מהצורה ליקח רשיון היה נמפרים ביקר על כן צריך עיון בהוראתו בזה עכ"ד יצ"ו ובהספמת הרה"ג מוהר"א רעזיטינבערג אבד"ק זאוויחוואסט על ספר קיצור שלחן ערוך הוצאה חדשה שעם ספר מסגרת השלחן האריך קצת בזה ולפי שהספר הזה גדפס ונזר ונדפס ומצוי לרוב לא נטפלת להעתיק דב"ק: ואם אומר דבר הפתוב בספר או ששמע ואינו מזכיר שם האומר או הפותב הוי גזל וגרע מגזלת ממון עיין במה שצינינתי לעיל במערכת האל"ף אות קמ"ג: סימן ו גוי עכומ"ז בעניינים רבים נאמרו בש"ס ופוסקים חילוקי דינים בין ישראל לעכומ"ז ובגדפס במערכה זו אות ה"ן רשמתי בכמה פרטים ופה ארשום בס"ד מה שנתחדש אחרי כן וזהו: א) לענין אם יש בגוי עכומ"ז דין אסמכתא לא קניא הבאתי בגדפס במערכה זו אות ה"ן ס"ק י"ז מחלוקת הפוסקים בזה וכתבתי שגראה שדעת רוב הפוסקים שגם בנקרי יש דין אסמכתא עי"ש עתה ראיתי שכן כתב הגאון נודע ביהודה במהדורא קמא בחלק חשן משפט סי' ל"ד והביא דבריו הרב פתחי תשובה בחשן משפט ריש סי' ק"ז דקניא לן פדעת רוב הפוסקים שגם בנקרי אסמכתא לא קניא: ב) במה שהבאתי בגדפס בס"ק מ"ו אם נאמרו השיעורין לבני נח ראיתי בספר חדש דשקיל וטרי בזה והקשה קושיא חמורה על הגאון צל"ח בחידושיו לפסחים דף ע"ג ע"א (בד"ה שחטו שלא לאוכליו מה תקן וכו' עי"ש קרוב לסופו) שכתב שאף שבלי ספק ישראל אסור ליתן קדשים לבן נח היינו שהישראל אסור ליתנות אבל אין האיסור על הבן נח שלא יאכל קדשים רק בפסח דכתיב כל בן נכר לא יאכל בו ולא כתיב כל בן נכר לא יאכל לבן נכר ממנו (שאז את הישראל מזהיר שלא יאכיל לבן נכר) אלא כתיב כל בן נכר לא יאכל אם כן את הבן נכר הזהיר שלא יאכל בו וזה בלי ספק טעם הרמב"ם בתשיעי מקרבן פסח הלכה ז' שפסק שהמאכיל פזית מן הפסח לבן נכר עובר בלא תעשה ואינו לוקה רק מרדות ונדחק מרן כסף משנה בזה ולי פשוט שמה שכתב הרמב"ם שעובר בלא תעשה היינו לפני עור לא תתן מכשול כמושיט אבר מן החי לבן נח אבל גוף האזהרה כל בן נכר לא יאכל להבן נכר מזהיר וכן נכר היינו אינו יהודי או ישראל מומר והא דלא חשבינן בשבע מצות כל בן נכר לא יאכל בו היינו מפני שאינה רק פעם אחת בשנה בשעת הפסח ובזמן שפסח נוהג עכ"ל והקשה בספר הנ"ל דאם כן למה הצריך הרמב"ם פזית (שהרי כתב המאכיל פזית מהקרבן פסח וכו') הלא לא ניתנו שיעורין לבני נח וכיון שהאזהרה היא להבן נכר עצמו הרי הוא באזהרה על כל שהו והיא תמיהה רבתי לשיטת הגאון צל"ח ומלבד קושיא זו

עוד קשה לדברי הגאון צ"ח שהרי הרמב"ם מנה מצנה זו במנין המצות (שפספס היד), במצות לא תעשה סי' קכ"ח ונ"ל שלא להאכיל בשר הפסח ישראל שנהפף לעכומ"ז שנאמר כל בן נכר לא יאכל בו פלומר ישראל שגולה לבני נכר ועובד פוכבים ומזלות פמותם לא יאכל בו ואם איתא דלאו הנה הוא אזהרה לכן נכר עצמו אם פן איך נמנה מפלל התרני"ג מצות הנאמרות לישראל: ועוד דאף אם נאמר דשייכה מצנה זו למנותה בכלל התרני"ג מצות קשה שהיה לו להרמב"ם במנין המצות הנ"ל לכתוב שלא יאכל בשר הפסח שנהפף לעכו"ם וכו' ולא לכתוב שלא להאכיל וכו' שהרי אין אזהרה זו להמאכיל (פי אם אזהרתו היא מלאו שבפלות לפני עור לא תתן מכשול) לפי דברי הגאון ואם פן היה לו לכתוב שלא יאכל וכו' כמו שכתב שם גבי ערל בסי' קכ"ז שלא יאכל הערל בשר פסח שנאמר כל ערל לא יאכל בו אבל מדכתב שלא להאכיל וכו' מוכח ודאי שהאזהרה היא על המאכיל וכן הוא לשון רבינו החינוך בפירוש ב"א סי' י"ג שלא להאכיל מן הפסח לישראל מומר לעכו"ם שנאמר כל בן נכר לא יאכל בו ובא הפירוש עליו פן ישראל שנתנפרו מעשיו לאביו שבשמים וכן תרגם אונקלוס עכ"ל ובערל כתב שם בסי' י"ז שלא יאכל הערל מהפסח שנאמר וכל ערל לא יאכל בו והוא הערל שמתו אחיו מחמת מילה ואין צריך לומר עברין לערלות עכ"ל הרי שדקדקו בלשונם הטהור וכתבו בערל שלא יאכל ובבן נכר שלא להאכיל מוכח ודאי דהמאכיל עצמו מונה בלאו זה ואם פן ודאי שגם מה שכתב בספר היד בהלכות קרבן פסח דהמאכיל עובר וכו' פונתו שעובר על לא תעשה זו ולא על לא תעשה דולפני עור (כדמשמע ליה להגאון): הן אמת דלשון רבינו בספר המצות במצות לא תעשה סי' קכ"ח מורה פדמתרגם הגאון צ"ח שאזהרה זו היא להבן נכר עצמו שהרי כתב מצנה קכ"ח שהזהירנו מאכול הפסח ישראל שנסתמד לעבודת פוכבים והוא אמרו יתעלה כל בן נכר לא יאכל בו ואמר המתרגם כל בר ישראל דישתמד וילשון מכילתא כל בן נכר זה ישראל מומר לעבודת פוכבים עכ"ל הרי שאמר אזהרה זו בלשון שלא יאכל ולא בלשון שלא להאכיל אמנם נראה שטעות הדפוס הוא וצריך להיות שהזהירנו מהאכיל וכו' כמו שהוא הלשון בספר היד שהרי במצנה קכ"ז שם כתב שהזהירנו מהאכיל פסח לערל והוא אמרו יתעלה וכל ערל לא יאכל בו וערל שאכל לוקה עכ"ל ובדאי שטעות הדפוס הוא וצריך להיות שהזהירנו מאכול פסח הערל שהאזהרה היא להערל עצמו שהוא ערל שמתו אחיו מחמת מילה או שהוא עברין למילה שאינו מל משום צער המילה וכשם שנפל טעות בסי' קכ"ז וצריך להיות מאכול במקום מהאכיל פן נפל טעות בהיפך מזה בסו' קכ"ח וצריך להיות שהזהירנו מהאכיל וכו' במקום מלאכול וכמו שכתב במצנה קכ"ו שהזהירנו מהאכיל פסח לגר תושב וכו' שהיא אזהרה להמאכיל: ומצאתי שפבר עמד הרב מצות השם בפירוש ב"א על דברי הגאון צ"ח בשתי תמיהות הנ"ל א) למה הצריך הרמב"ם פניות וברי לא נאמרו שיעורין לבני נח ב) מדמנה הרמב"ם מצנה זו במנין התרני"ג מצות ואם היא אזהרה להבן נכר לא היתה ראויה למנין התרני"ג שנאמרו לישראל מאחר שהיא מיוחדת להבן נכר ולא לישראל כלל לפי דברי הגאון צ"ח אלא ודאי מוכח מזה דהאזהרה היא להמאכיל כמשמעות לשון הרמב"ם שכתב שעובר בלא תעשה (ולא פירש אינה לא תעשה הוא) דהיינו לא תעשה האמור בענין קרבן פסח ועוד דמה שיישב הגאון צ"ח לשיטתו מה שלא נמנית אזהרה זו לבני נח בכלל מצות דידהו מפני שאינה רק

פעם אחת בשנה בשעת הפסח ובזמן שהפסח נוהג תמיה לי איך נתקררה דעת הגאון בזה דנהי דישוּב זה יספיק למה שמנו חכמים שבע מצות ולא שמונה דנאמר שלפי שאין לה דמיון להשבע שנוהגות בתדירות לא כלל זה בהדייהו אבל אם באמת הבן נכר עצמו מוזהר על זה הנה לו להרמב"ם לכתוב דין זה מפני דבן נכר שאוכל מן הפסח חייב שפאמר כל בן נכר לא יאכל בו וממילא ידעינו דישאל המאכילו עובר בלפני עור לא תתן מכשול כמו שבאבר מן החי שהוא אחת משבע מצות פתב בתשיעי מהלכות מלכים דין יו"ד שבו נח חייב עליו ולא פתב דהמושטו עובר בלפני עור או לכל הפחות הנה לו לרבינו לכתוב פאן מפני ששעובר המאכיל בלאו דלפני עור כי היכי דנשמע מזה דהבן נכר עצמו עובר בלאו דלא יאכל בו ועוד עיקר הטעם שכתב הגאון על מה שלא נמנית אזרה זו בהדי שבע מצות בני נח משום שאינה נוהגת אלא פעם אחת בשנה וכו' בהורמנותיה דמר אינו טעם לשבח שהרי גבי ישראל למנון התרי"ג מצות יש כמה מצות שאין נוהגות פי אם פעם בשנה ומהן פעם ביוכל ונמנות לישראל בכלל התרי"ג ולמה לא נמנה לכן נח גם את זו ויהיו שמנה פיון שמוזהר על זה והרי היא ככל מצותיו אף שאין כולן בדמיון אחד מה בכך הרי אנחנו מונים לישראל תרי"ג אף שאין כולן בדמיון אחד: והנה בספר הג"ל פתב ליישב קושיתו הג"ל ונ"ל ונראה דבר חדש שאיסור אכילת פסח נשפנה מכל איסורי בני נח להיות צריך בו שיעור לכן נח כמו לישראל לפי שישוד איסור אכילת פסח לכן נח הוא יחודו ויעודו לישראל והיות בלתי נכון ליגע בדבר המיוחד ונועד לזולתו ועיין שמות רבה פרשה י"ט ויאמר ה' אל משה ואל אהרן זאת חקת הפסח זה שאמר הפתוב לב יודע מרת נפשו ובשמחתו לא יתערב זר וכו' וכיון שבאו לצאת וגזר עליהם הקב"ה לעשות פסח באו המצריים לאכול עמהם אמרו להם וכו' ובשמחתו לא יתערב זר עכ"ל ולכן אין בן נכר עובר על אזרה וכל בן נכר לא יאכל בו כי אם באוכלו שיעור אשר הישראל הנה יכול לצאת בו ידי חובתו והוא פזית פי אז הוא פוגע בדבר המיוחד ונועד לישראל עכ"ל וכתב שם שגם אחד ממפרשי ספר משנה תורה לא העיר את מקור דברי הרמב"ם שלא נתנו שיעורין לבני נח לפי שאין צריך שום מקור מיוחד לזה כי נלמד מהידוע לנו שחצי שיעור אסור מן התורה ואם בן גם לישראל לא נתנו השיעורין אלא לעונשים בלבד אבל אזרה יש גם על כל שהוא ולכן אין השיעורין בבני נח פי בהם אזרתו זו היא מיתתו עכ"ל ויפה דקדק לכתוב שפפרשי ספר משנה תורה לא העירו מקור לזה אבל ודאי יש בדברי המחברים שהעירו בזה (עיין בשו"ת ברית יעקב א"ח סי' כ"א המובא להלן בס"ק י"ד) וזה לשון הגאון פרי מגדים בספרו גנת ורדים פלל מ"ה (על סברת הרמב"ם הג"ל) ולא ידעתי מאין מקום מוצאו ולפי מה שכתב המשנה למלך בראשון מהלכות חמץ בשם הרא"ם דלרבי יוחנן דחצי שיעור אסור מן התורה סתם אכילה היא בכל שהוא ואמאי הלכתא ואפיקתיה לעונשין לכזית דוקא אם בן לכן נח הסברא נותנת שיהרג בכל שהוא דלדידיה לא הנאי הלכתא ושפיר פתב הרמב"ם דכל השיעורין הם לישראל אף למה שכתב המשנה למלך שם דלריש לקיש דחצי שיעור מותר מן התורה סתם אכילה הפונפר בקרא היא בכזית אם בן גם בן נח אין נהרג ומוזהר אלא בכזית לריש לקיש ואי נימא דלריש לקיש שסתם אכילה בכל שהוא והלכתא אפיקתיה לריש לקיש אף לאיסורא דבעינו פזית אם בן גם לריש לקיש בן נח מוזהר ונהרג על כל שהוא דלגביה לית הלכתא ואם נאמר דסתם

אכילה בין לר"י ובין לריש לקיש הוי בכזית אלא דר' יוחנן סובר דהלכתא אפיקתיה לאיסורא בכל שהוא ולריש לקיש לית ליה הלכתא או לר' יוחנן מרבינו חצי שיעור מפל קלב ולריש לקיש אסמכתא היא לא ידענא למה ישתנה דין בן נח לחייב בכל שהוא יותר מישראל וצריף עיון עכ"ל הגוף רואה שפבר עמד בזה הגאון וכתב ליישב הוא הצ"ד כמה צדדים ומסיק בצריף עיון: גם בפרי מגדים יו"ד סי' ס"ב במשבצות (בסוף ד"ה ונסתפקתי) פתב סברת הרמב"ם הנ"ל ושארא מדברי התוספות בחולין דף ל"ג ע"א ד"ה אחד דסברי דגם בן נח שיעורו בכזית וסיים ודע שטעם פלוגתתן יש לומר דתלוי במה שכתב במשנה למלה בהלכות חמץ פרק א' הלכה ז' שהרא"ם פירש פירוש מחודש דלא יאכל בכל שהוא והלכתא אפקיה למלקות שיהא כזית ונתלבט המשנה למלה לפרש מה שאמרו ביומא פל לרבות חצי שיעור יעו"ש אם בן נח דלית ליה הלכתא אדרבה בכל שהוא חייב ואילו כפי הנראה מסתמא דתלמודא בכמה מקומות דאכילה בכזית והלכתא רבה לחצי שיעור לאיסורא אם בן לכן נח היתר גמור הוא בחצי שיעור עכ"ל וכן פתב גם בספרו ראש יוסף על דברי התוספות בחולין ד' ל"ג הנ"ל: ואנכי הרואה שגם מרן מוהריט"א בספרא דרבי אבה"ו קהלת יעקב בתוספת דרבנן מערכת החי"ת אות קל"ז דף מ"ו ע"ג (מדפוס אנשכנז שנת רבינו מוהר"י אלגאזי זלה"ה) עמד בחקירה זו במאי פליגי הרמב"ם דסובר דלא נאמרו שיעורין לכן נח עם התוספות בחולין דף ל"ג הנ"ל דמוכח שסוברים שגם לכן נח נאמרו השיעורין שלכאורה יש לתמוה דהא אמרינן שיעורין הלכה למשה מסיני וכיון דהלכה נתחדשה לישראל מאין לנו לומר דהוא הדין בכן נח וכתב וז"ל ואולי דהרמב"ם והתוספות פליגי בסברת הרא"ם דהרמב"ם סובר דסתם אכילה בכל דהו אלא דאתא הלכתא ואפקיה ממשמעותיה לענין עונשין אבל לאיסורא פדקאי קאי דאפילו בכל שהוא ואם בן כיון דלא נתחדשה ההלכה אלא לישראל סתם האכילה האמורה בכן נח הוא בכל שהוא וחייב נמי על כל שהוא כיון שלא נתחדשה ההלכה לגבי דידהו אבל התוספות סוברים דענין ההלכה לא באה על העונשים אלא כד נמסרה דסתם אכילה שבתורה בכזית וכיון שכן אף באזהרת בן נח דהויא בלשון אכילה היא בכזית דכיון דנתחדשה ההלכה דמשפט לשון אכילה בכזית בכל התורה היא הדין באכילה האמורה בכן נח הוא בכזית זה נראה ליישב קצת עכ"ל שם (ובדפוס ישן הוא דף ל"ח ע"א כמו שמתבאר מדברי הרב מראה עינים על דברי התוספות בחולין דף ל"ג ד"ה אחד ומדברי הרב ערוף השלחן סי' ס"ב אות ה') (אמר המחבר מה שייחסתי דברים אלו למרן מוהריט"א מר בריה דרבין חסידא המחבר קהלת יעקב לאו בפירושא אתמר אלא מדכתוב בריש אות קל"ז הנ"ל אה"כ שפתרונו הוא אמר הכן פמוכן) וטעם זה שכתבו הרבנים הנ"ל לסברת הרמב"ם פתבו גם בספר עדות ביהוסף המובא להלן (בד"ה ובעיקר פלליו) ובספר חדש ראיתי שכתב שהרדב"ז על הרמב"ם פתב והדבר ידוע דכל השיעורין הלכה למשה מסיני והלכה למשה מסיני לא נתנה אלא לישראל ועוד דבר קצת בספר הנ"ל בכלל זה: ומה שכתב בספר חדש הנ"ל ליישב דברי הגאון צל"ח על פי מה שהמציא טעם לחלק לענין שיעור בין שאר איסורין לקרבן פסח כנז"ל הנה לא הורוה צמאוננו בזה דמלבד דאכתי קשה על הגאון צל"ח ממה שהרמב"ם במצות לא תעשה קכ"ח מנה מצנה זו שהזוהירונו מהאכיל פסח לכן נכר ואם דהאזהרה הכתובה בתורה היא להבן נכר עצמו מה ענין זה למנין פרי"ג מצות שנאמרו לישראל ויהי בן

נָכַר הוּא אֵינוּ יְהוּדִי אוּ מוֹמֵר (כְּמוֹ שֶׁפֶתַח הַגְּאוֹן) וְעוֹד דָּאָף אִם נוֹדָה שְׂיִישׁ מְקוֹם לְחֻלְק
לְעֵנֵן שְׂיַעוּר בְּאִסּוּרֵינִי שֶׁל בְּנֵי נַח בֵּין שְׂאָר אִסּוּרֵינִי לְקַרְבֵּן פֶּסַח מְכַל מְקוֹם קִשָּׁה מְנָא
לִיָּה לְרַבֵּינוּ דִּין זֶה שְׂאֵם בְּאַמַּת יִדְעֵנוּ אֵיזָה מְקוֹר בְּדַבְרֵי רז"ל בְּש"ס בְּבָלִי וִירוּשְׁלַמִּי
וְכִינְצֵא שֶׁבְקַרְבֵּן פֶּסַח גַּם לְכֹן נֶכֶר הָאֲזַנְהָרָה הִיא בְּכַזִּית הֵיינוּ יְכוּלִים לֹמַר דְּטַעַם לְהַבְדִּיל
שְׁבִין שְׂאָר אִסּוּרֵינִי לְקַרְבֵּן פֶּסַח כְּמוֹ שֶׁפֶתַח בְּסֵפֶר הַנְּ"ל אָבֵל כָּל שְׂלֵא נִמְצָא לְרַבּוֹתֵינוּ
בְּעָלֵי הַתְּלֻמוֹד שְׂאֲמָרוּ שְׂאֲזַנְהָרַת הַבֵּן נֶכֶר בְּאַכִּילַת פֶּסַח הִיא רַק עַל כַּזִּית מִי הֵגִיד לָנוּ
לְדָרוּשׁ טַעְמָא דְקִרְא לְהַקֵּל שְׂאֵינוּ עוֹבֵר אֲלֵא בְּכַזִּית וְאִין הַמוֹשִׁיט לֹו פְּחוֹת מְכַזִּית עוֹבֵר
בְּלַפְנֵי עוֹר וְהָא קִיָּמָא לֹן דְּלֵא דְרָשִׁינוּ טַעְמָא דְקִרְא לְהַקֵּל וְעוֹד שְׂהַרְמַב"ם בְּהַלְכוֹת
מְלָכִים לֹא הָיָה לֹו לְסַתּוֹם שְׂלֵא נְאָמְרוּ שְׂיַעוּרֵינִי לְבְנֵי נַח דְּמִשְׁמַע דְּבָכָל מַה שֶׁהֵבֵן נַח
מִןזֶהָר עָלָיו חֵיִיב בְּכָל שֶׁהוּא וְהָיָה לֹו לְהוֹצִיא מִן הַפְּלֵל אֲכִילַת הַפֶּסַח שְׂאֵינוּ עוֹבֵר אֲלֵא
בְּכַזִּית (וְעֵינֵן לְקַמֵּן בַּד"ה וְדַע): וּבְעֵיקָר כְּלָלִין שְׂדַעַת הַרְמַב"ם שְׂלֵא נְאָמְרוּ שְׂיַעוּרֵינִי לְכֹן
נַח פֶּתַח מְרֵן מוֹהֵרִיט"א שֵׁם (בְּקַהֲלַת יַעֲקֹב הַנְּ"ל) שְׂמַצָּא לְרַבֵּינוּ הַמְּאִירִי בְּכַתִּיבַת יִד
בְּפָרָק גִּיד הַנְּשָׂה שֶׁפֶתַח בְּפִשְׁיטוֹת כְּדַעַת הַרְמַב"ם דְּבֵן נַח חֵיִיב בְּכָל שֶׁהוּ וּבְמַה שֶׁפֶתַחוּ
הַרְבֵּנִים הַנְּז"ל שְׂאֵינִן כֹּן דַּעַת הַתּוֹסְפוֹת בְּחֻלְקֵינִי ד' ל"ג ע"א ד"ה אַחַד וְכֹן כְּתַב הַגְּאוֹן מְלֵא
הַרוּעִים בְּמַעְרַכַת כֹּן נַח אוֹת ט"ו כְּדַעַת הַתּוֹסְפוֹת הַנְּ"ל וְכֹן נִקִּיט בְּפִשְׁיטוֹת הַגְּאוֹן חֲתַן
סוֹפֵר בְּדָף ק"מ ע"ד תוֹף אוֹת כ"ה וְהוּא מְדַכְתְּבוּ אָף עַל גַּב דְּכוּתֵי אָסוּר בְּמַשְׁהוּ בְּשׂוֹר
וּגִידִים וְעַצְמוֹת וְיִשְׂרָאֵל לֹא מִיָּתְסֵר אֲלֵא בְּכַזִּית בְּשׂוֹר וְכו' דְּמִשְׁמַע דְּגַם לְכוּתֵי אֵיכָּא
שְׂיַעוּרָא וְהַבְּדִיל שְׁבִינוּ לְבִין יִשְׂרָאֵל הוּא דְּכוּתֵי חֵיִיב עַל כַּזִּית שְׂאֵינוּ מְבַשֵּׁר בְּלֶבֶד אֲלֵא
הוּא עִם הַעַצְמוֹת וּגִידֵינִי וְיִשְׂרָאֵל אֵינוּ חֵיִיב אֲלֵא עַל כַּזִּית מְבַשֵּׁר דָּאֵם לֹא כֹן לֹא הָיָה לְהֵם
לְהַאֲרִיף אֲלֵא לֹמַר דָּאָף דְּכוּתֵי חֵיִיב בְּכָל שֶׁהוּ וְיִשְׂרָאֵל הוּא בְּכַזִּית וְכו' הֵנָּה הַג' מִסְּלָאֲנִים
בְּשׂוֹ"ת עֲדוֹת בֵּיהוֹסֵף ס' ו' עֶנְף ט' גַּם הוּא חָשַׁב בְּתַחֲלָה שֶׁהַתּוֹסֵף הַנְּ"ל חוֹלְקִים עִם
הַרְמַב"ם וְסוֹבְרִים דְּגַם לְכֹן נַח נְאָמְרוּ הַשְׂיַעוּרֵינִי וְשׁוֹב כ' דְּבַגּוּף הַדְּבָר אִם כֹּן נַח מְצַנּוּהָ
אַפְחוֹת מְכַשְׂיַעוּר יֵישׁ לֹו דְתַלִּי בְּפִלּוּגְתָּא דַר"י וְרִישׁ לְקִישׁ בְּחֻצֵי שְׂיַעוּר אִם אָסוּר מִן
הַתּוֹרָה דְלַרְבֵּי יוֹחֲנָן מְסַתְּבַר לֹמַר דְּסַתְּמָם כִּילָּה מוֹרָה בְּכָל שֶׁהוּ וְהַקְּבֵלָה בְּאֵה לְהוֹצִיא
מֵאִסּוּר עוֹנֶשׁ וְאִם כֹּן בְּעוֹבֵד כְּכַבִּים דְּלֵא שְׂיַיָּף הָא דְדַבְרֵי קְבֵלָה מְצַנּוּהָ אָף בְּפַחוֹת
מְכַשְׂיַעוּר הֵן לְאִסּוּר וְהֵן לְעוֹנֶשׁ לֹא כֹן לְרִישׁ לְקִישׁ דְּחֻצֵי שְׂיַעוּר מְוֹתֵר מִן הַתּוֹרָה לְדִידְהָ
סַתְּמָם אֲכִילָה בְּכַזִּית וְאִם כֹּן גַּם כֹּן נַח אֵינוּ מְצַנּוּהָ רַק בְּכַזִּית וְאִם כֹּן אֲפִשֵׁר דְלַהֲכִי נִקְטִי
הַתּוֹסְפוֹת בְּלִשׁוֹנָם כַּזִּית בְּשׂוֹר וּגִידִים וְעַצְמוֹת בְּכַדִּי שֶׁתְּהִיָּה קוֹשְׁיֵיתָם גַּם לְרִישׁ לְקִישׁ
דְּעֵיקָר קוֹשְׁיֵיתָם אֵינוּ רַק לְרִישׁ לְקִישׁ דַּלְר' יוֹחֲנָן גַּם לְיִשְׂרָאֵל אָסוּר חֻצֵי שְׂיַעוּר
מְדַאוּרֵייתָא מְשׁוּם טוֹמְאָה כְּדַמְתְּרַצִּי שֵׁם וְעֵיקָר קוֹשְׁיֵיתָם רַק לְרִישׁ לְקִישׁ וּלְהַכִּי תִיַרְצוּ
דַּלְר' יוֹחֲנָן וְדַאי אֵינוּ קִשָּׁה וּלְרִישׁ לְקִישׁ נֶצְרָף לְתַרְזֵן דְּלִית לִיָּה הָף פִּיֶרְכָּא לְעֵיקָר וְכו'
וְכו' וְאִם כֹּן לְדִידֵן דְּקִיָּמָא לֹן כַּר' יוֹחֲנָן דְּחֻצֵי שְׂיַעוּר אָסוּר מִן הַתּוֹרָה גַּם הַתּוֹסְפוֹת מוֹדוּ
דְּכֹן נַח מְצַנּוּהָ אָף בְּפַחוֹת מְכַשְׂיַעוּר וְכַדַּעַת הַרְמַב"ם אֵלוּ תַנְרַף דַּב"ק וְחֻצִידוּשׁ הוּא שְׂלֵא
הַזְּפִיר דְּבַרִּי הַפְּרִי מְגִדִים וְגַנַּת וְרַדִּים וְרֵאשׁ יוֹסֵף הַנְּ"ל וְאַתָּה תַחֲזֶנָּה בַּס' מְנַחַת מְשָׁה
לִידִידֵי הַרְה"ג אַבְד"ק קַאמִינְקָא יַצ"ו בְּחֻלְק יו"ד ס' ד' אוֹת יו"ד פְּרַפְרֵת נְאָה בְּעֵנֵן זֶה
וְכַתְּבָ גַּם הוּא דְדִין זֶה (אִם נְאָמְרוּ שְׂיַעוּרֵינִי לְבְנֵי נַח) תַּלִּי בְּפִלּוּגְתָּא דַר' יוֹחֲנָן וְרִישׁ לְרִישׁ
בְּחֻצֵי שְׂיַעוּר אִם אָסוּר מִן הַתּוֹרָה וּלְמַאי דְּקִיָּמָא לֹן דְּחֻצֵי שְׂיַעוּר אָסוּר מִן הַתּוֹרָה שְׂפִיר
פֶּסַח הַרְמַב"ם דְּלֵא נִיָּתְנוּ שְׂיַעוּרֵינִי לְבְנֵי נַח וְשׁוֹב מְצָא שֶׁפֶתַח כֹּן בְּרֵאשׁ יוֹסֵף וְכו' עי"ש:

גם בספר חנוסן ישועות להגאון מוהרי"ץ מינזליש על דברי התוס' דחולין הנ"ל פתב בדרף ט"ו סוף ע"ג שהתוספות פתבו פן אליבא דריש לקיש דעיקר קושיותם היא לריש לקיש ולריש לקיש סתם אכילה בכזית ועוד פתב דאף אם תמצא לומר שפתבו פן גם לרבי יוחנן מפל מקום יש לומר שהתוספות מודים דסתם אכילה כל שהו במשמע אלא דאזלי לשיטתיהו בפרק גיד הנשה ד' צ"ו (ד"ה ורבי יהודה) דבאבר דאית ביה ארבעה ותמשה זיתים לא מחייב בכזית ממנו דלעולם לא מחייב עד שיאכל האבר שלם פמות שהוא משום דלא תאכל הנפש עם הבשר משמע אבר שלם ואם פן בכזית נח נמי דכתיב אף בשר בנפשו דמו לא תאכלו נמי אבר שלם משמע ולא במשהו בשר לחוד ותרמב"ם נמי לשיטתו אזיל דסובר בתמישי מהלכות מאכלות אסורות דבאבר דאית ביה כמה זיתים אם אכל כזית ממנו נמי מחייב אם פן דומיא דהכי מחייב נמי פן נח אם אכל מה שהוא מאבר גדול עכ"ל ואם פן לדברי שניהם בטלה מתלוקת וכל אפיא שוין דלא נאמרו שיעורין לבני נח ועיין כמה שהבאתי בקונטרס ההערות לחלק הפללים סי' קט"ז וגם הגאון בית שלמה בחלק א"ח סי' ס"ז דף מ"ד סוף ע"א פתב דאין ראיה מדברי התוספות דיש לומר שהתוספות לא נחתו לזה בקושיותם ולפשיטות הקשו ורבינו בצלאל הפהו בהגהות מראה הפהו (שבש"ס דפוס ראם) צדד לומר דגם התוספות סוכרים פהרמב"ם דאין שיעור לבן נח ושיקיל וטרי בזה עי"ש: וראיתי להגאון שואל ומשיב בתניינא ח"א סי' י"ד דף ח' ע"ב קרוב לסופו שפתב נסתפקתי בכזית נח שאזהרתן זו היא מיתתן אם הדין שנה בהם כמו בישראל דאין נענשין עד פן י"ג שנים ונראה דבכזית נח אף קטן נענש וראיה מהרמב"ם בתשיעי ממלכים הלכה יו"ד שפתב דלא ניתנו שיעורין לבני נח ולפי זה הא הרא"ש פתב בתשובה ריש פלל ט"ז דגם השיעור דאיש הוא מפן י"ג שנים הוא הלכה למשה מסיני כדאמרו שיעורין נחציצין הלכה למשה מסיני ולפי זה פיון דלא ניתנו שיעורין לבני נח ממילא יש לומר דגם בפחות מי"ג שנים חייב כל שהגיע לכלל דעת וכשיעור הפעוטות וראיה נראה לי דגוף הקרא דנצטוו בני נח הוא ניצו על האדם לאמר ואז לא היה בכלל איש ועוד ראיה מדכתב הרמב"ם בהלכה י"ד דלכך נענשו אנשי שקם ונתחייבו הריגה משום ששקם גזל והמידעו ולא דנוהו ונהרי גם הקטנים הרגו שם וקשה למה נהרגו הקטנים ועל פרחין דבבני נח לא שייך השיעור וגם הקטנים נתחייבו אלו תורף דב"ק בזה (והאריה מענין לענין פדרפו בקודש) ותמיה לי על גאון מופלא שפמותו שלא ראה דברי הרמב"ם שפפרק עשירי הלכה ב' שפתב ולעולם אין עונשין מהם לא קטן ולא חרש ולא שוטה לפי שאינם בני מצות ע"כ והנה הרמב"ם בשני מהלכות אישות דין יו"ד פתב הפן משניולד עד שיהיה פן י"ג שנה נקרא קטן ונקרא תינוק וכו' ובסוף הפרק פתב נמצאו כל השמות שפיארנו עניינם עשרים שמות ואלו הן קידושין וכו' קטן סרים חמה וכו' שים כל השמות האלו לעומתה תמיד ואל ילזו מעיניה פל ענייניהם פדי שלא נהיה צריכים לבאר פל שם מהם בכל מקום שזכיר אותו עכ"ל הנה לפי זה משמע דמה שכתב פאן הרמב"ם דאין עונשין מהם קטן פנונתו דעד שלשה עשר חנה שנקרא קטן אין מענישין אותו עד שיהיה ק שלשה עשר שנים ויום אחד והוא שלא פדברי הגאון שואל ומשיב ולפי דברי הרמב"ם פפי משמעות הנ"ל צריה לומר דבמעשה שקם לא הרגו את הפחות מפן שלש עשרה שנה ויום אחד וכל שלא הגיעו לזה נכללים כמה שאמר הפתוב ואת פל חילם ואת פל טפם ואת נשיהם שבו ויבחו שאותם שלא הגיעו

למנין השנים שבו אותם ולא הרגום שלא פדברי הגאון שפל שהגיע לכלל דעת נהרג אף שלא הגיע לכלל שנים (אלא שבאמת קשה לצייר איה יכלו להבדיל ולהפיר בשעת אפם וחתם בין פן שלש עשרה שנים לבין פן שלשה עשר ויום אחד והביא שערות וכן קשה לדברי הגאון שואל ומשיב שגם הקטנים נתחייבו והיגו אותם אשר הגיעו לכלל דעתם איה הפירו פרגע באפם בין קטנים שהגיעו לכלל דעת לקטנים שלא הגיעו לכלל דעת וצריף עיון): הן אמת שיש לו להגאון שואל ומשיב רב תנא דמסייע ליה מר גיהו הגאון חתם סופר בחלק יו"ד סי' שי"ז שפכתב שפנשאל מרב אחד על מה שפכתב הרמב"ם דאין מענישין מהם לא קטן ולא חרש וכו' דהרי לפי מה שפכתב הרמב"ם שלא ניתנו השיעורין אלא לישראל בלבד והרא"ש פכתב דזמן גדלות לבן ולבת ושיעורין הפל בכלל שיעורין שנאמרו למשה מסיני וכיון שאין שיעורין לבן נח למה יפטר הקטן והשיב דתרי גונני קטן איפא א) תינוק בן יומו אין שום סברא לענשו דאנוס פטור גם בן נח וכו' ב) קטן שהגיע לפלגות ראובן גדולים חקרי לב דבישראל הלכה למשה מסיני שאין מעשיו פלום עד שביא שתי שערות אחר שנותיו ואז אף אם אין שכלו נה שאינו יודע להפלות פל שאינו שוטה (שאינו מקרע פסותו וכו') הרי גדול לכל דיניו ואמנם בן נח דלא ניתן להם שיעורין פל ששכלו שלם פראוי וכעין בבבא בתרא ד' קנ"ה ע"ב דמסברו ליה ומסבר הוי גדול ופחות מזה הוי קטן ועל זה פכתב רמב"ם שאינו נענש על פיתויו אנוס הוא וזה אמת וברור עכ"ל הרי דניחא ליה לפרש דברי הרמב"ם הנ"ל דלקטן שלא הגיע לכלל דעת הוא דסובר שאין מענישים אבל פשהגיע לכלל דעת מענישים והוא פדעת הגאון שואל ומשיב מפל מקום יש לתמוה שהיה לו להזכיר דברי הרמב"ם בדין עונש לקטן ולכתוב שיש לחלק בין קטן לקטן כנז"ל וגם על הגאון חתם סופר יש לתמוה שלא הזכיר מדברי הרמב"ם בשני מהלכות אישות הנ"ל דמשמע שלא פדבריו וצריף עיון: עוד הביא בחתם סופר סי' שי"ז (בד"ה והלום) מה שהקשה רב אחד בספר תשובה מאהבה ח"ג בקונטרס התערוכת סי' תל"ב מסוף נזיר דממעטינו נכרי מופלא סמוך לאיש מערכין ונדרים הרי שיש שיעורים הללו לבן נח וכתב דלא קשיא מידי דבנדאי בכל דינים הנוהגים בבן נח ובכל ענייניהם אין מקום לשיעורין דהלכה למשה מסיני הם ולא נאמרו לבני נח אף הא דנדרים וערכין אינם ממצות בני נח אלא התורה חדשה איש איש לרבות בן נח שנודרים נדרים ונדבות פישראל אם פן מיסתין פישראל לא מיבעיא למאן דאמר דון מינה ומינה דון נדר מישראל ומינה מה להלן בזמנו ובשתי שערות הקא נמי פן אלא אף אי בעלמא דון מינה ואוקי באתרא היינו אי הנה פתיב בחד קרא ישראל ונכרי ונהה מקישינו נכרי לישראל אבל נכרי לא פתיב ומאן דכר שמיא אלא פתיב ואוקמי מריבויא עוד איש אחר היינו נכרי פמו האישי הישראלי ודוקא פשהביא שתי שערות בזמנו וממעטינו התם מופלא סמוך לאיש וכל זה לענין נדרים וערכין אבל לכל דיניהם וקנייניהם לא ניתן להם שיעורין ומשפאו לכלל דעת דמסברו ליה ומסבר הרי הוא גדול: ונדע דמה שהקשה הרב מצנות השם על דברי הגאון נודע ביהודה במה שפפרש דאזורה דכל בן נכר לא יאכל בו קאי על המאכיל ואם פן איה נמנית במנין המצות וכו' כנז"ל (בד"ה ומצאתי) הנה עתה ראיתי שהגאון מר בריה דרב נודע ביהודה בספר דורש לציון דרוש שמיני (בהגהה לד"ה אמנם נראה לי) הקשה פן שהרי פל מוני המצות הרמב"ם וסמ"ג והרא"ה בספר החינוך חושבים מצוה זו דבן נכר לא יאכל תוך מנין

תּרַיִג מְצוֹת וּלְפִי דְבַרֵי אַאמ"ו הַגָּאוֹן לֹא יִתְיַחֵס לָאוּ זֶה כִּי אִם עַל בֶּן נֹחַ וְלֹא עַל הַיִּשְׂרָאֵל וְאִין לְמַנּוֹת זֶה תּוֹף תּרַיִג מְצוֹת אֲשֶׁר הֵם רַק לַיִּשְׂרָאֵל אֲבָל מְצוֹת בֶּן נֹכַר לֹא יִסְפֵּר וְלֹא יִמָּנֶה בְּמִנֵּן הַמְצוֹת כְּמוֹ שְׂאִין מוֹנִין לָאוּ יוֹם וְלַיְלָה לֹא יִשְׁבּוּתוּ וְכַתּוּב לִיִּשְׁבּוּ דְמָה שְׁחַשְׁבוּ לָאוּ דְבֵן נֹכַר לֹא יֵאכַל בּוֹ בְּמִנֵּן הַמְצוֹת הוּא הוֹאִיל וְלָאוּ זֶה כּוֹלֵל דְּגַם יִשְׂרָאֵל מוֹמֵר לְעַפּוֹ"ם לֹא יֵאכַל פֶּסַח כְּמוֹ שְׂמִפְנֵי רֵשׁ בְּרַמְבַּ"ם בְּתַשְׁיַעֵי מְקַרְבֵּן פֶּסַח הִלְכָה ז' וּבְסִפּוֹר הַמְצוֹת לְאִין קכ"ח וְאִם כֵּן שְׂפִיר אֲזַהְרָה זוּ מְתִיחֶסֶת גַּם לַיִּשְׂרָאֵל וְאִף שֶׁהוּא מוֹמֵר לְעַפּוֹ"ם מִכָּל מְקוֹם אִף שְׁחַטָּא יִשְׂרָאֵל הוּא וְשֵׁם יִשְׂרָאֵל נִקְרָא עֲלָיו לְהִיּוֹת נֹחֶשֶׁב אֲזַהְרָתוֹ בְּמִנֵּן תּרַיִג מְצוֹת וּרְאִיָּה לְדְבַרֵי אַאמ"ו מְהַרְמַב"ם בְּסִפּוֹר הַמְצוֹת לְאִין קכ"ח כַּתּוּב שֶׁהַזְהִירָנוּ מְאֹכֵל פֶּסַח לַיִּשְׂרָאֵל מוֹמֵר לְעַפּוֹ"ם עכ"ל וְלָמָּה שָׁבַק הָאֲזַהְרָה לֵב נֹחַ אֲלֵא וְדַאי דְּאֲזַהְרָה זוּ הִיא עַל הָאוֹכֵל עֲצָמוֹ וְלֹא עַל הַמְאָכִיל וְאֲזַהְרָת בֶּן נֹחַ לֹא שְׂיָיֵךְ לְמַנּוֹת תּוֹף תּרַיִג וְלִכְפֹּד לֹא נִקְטָא אֲלֵא יִשְׂרָאֵל מוֹמֵר לְעַפּוֹ"ם עכ"ל וְלֹא נִתְיַשְׁבָּה דְעַתִּי הָעֲנִיָּה מִכָּל מָה שְׂפַקְפַקְתִּי לְמַעַלָּה לְשִׁיטַת הַגָּאוֹן צל"ח וְהַמְעִיִּין יִבְחַר וְרִאִיתִי שֶׁהַגָּאוֹן בֵּית יִצְחָק יצ"ו בְּחֵלֶק א"ח סי' כ"ט אוֹת ח' הֵבִיא שִׁיטַת הַגָּאוֹן צל"ח וּמַר בְּרִיָּה בְּדוֹרֵשׁ לְצִיּוֹן הַגָּל וְלֹא נִתְקַרְרָה דְעַתּוֹ בְּדב"ק וְכַתּוּב שְׂפִירוֹר שֶׁהָאֵמֶת כְּמוֹ שְׂפַתּוֹ מִן כֶּסֶף מְשֻׁנָּה שֶׁהָאֲזַהְרָה הִיא עַל הַמְאָכִיל וְלֹא עַל הָאוֹכֵל וְעִיִּין שֶׁם בְּדוֹרֵשׁ לְצִיּוֹן וּבְבֵית יִצְחָק מֵאֵי דְשִׁקְלוּ וְטָרוּ עַל מָה שְׂפַתּוֹ רַבִּינוּ הַחִינּוּף שְׂאִינוּ לוֹקָה הַמְאָכִיל לְפִי שְׂאִין בּוֹ מַעֲשֵׂה וְנִהְרִי מִשְׁפַּחַת לָהּ שְׂתַחֲבוּ לוֹ בְּפִיו וְכו' וְעִיִּין לְהַגָּאוֹן מְנַחַת חִינּוּף עַל דְּבַרֵי הַרַב הַחִינּוּף בְּדִין זֶה שֶׁהָאֲרִיף מְאֹד וְאִינוּ לְפִי עֲנִיִּינוּ לְכֵן אֶקְצֵר אִף גַּם זֹאת לְמוֹדַעֵי אֲנִי צְרִיף כִּי אַחַר זְמַן מְצִאִתִּי בְּשׁו"ת בְּרִית יַעֲקֹב לְהַגָּאוֹן בְּרוּף מְרַדְכֵי לִיפְשִׁיץ בְּחֵלֶק א"ח סי' כ' (בד"ה לענ"ד) שְׂפַתּוֹ דְּמַדְבְּרֵי הַתּוֹסְפּוֹת בְּסִנְהֶדְרִין ד' ט"ו ד"ה וְהָא פְּרִיָּה וּרְבִיָּה תִּימָה מְנָא לֵן וְשֵׁלֵא נְאֻמָּה לְבַנֵּי נֹחַ אֵי מִשּׁוּם דְּלֹא חֲשִׁיב גַּבֵּי שְׁבַע מְצוֹת הָא אֲמַרִּין לְעִיל קוּם עֲשֵׂה לֹא קִחְשִׁיב וַיֵּשׁ לּוֹמֵר דְּשִׁב וְאֵל תַּעֲשֵׂה נְמִי הוּא דְּמִי שְׂמַצּוֹנָה עַל פְּרִיָּה וּרְבִיָּה מְצוֹנָה וְשֵׁלֵא לְהַשְׁחִית זָרַע עכ"ל גְּדַחוּ דְּבַרֵי הַצַּל"ח דְּלְדַבְּרֵיו אַפְתִּי תִקְשִׁי מִנֵּן דְּפְרִיָּה וּרְבִיָּה לֹא נְאֻמָּה לְבַנֵּי נֹחַ דְּהָא דְּצֵא חֲשִׁיב בְּהַדֵּי שְׁבַע מְצוֹת לִימָא דְּלֹא חֲשִׁיב רַק מְצוֹת תְּמִידוֹת דְּנוֹהַג לְעוֹלָם וּבְכָל שְׁעָה אֲבָל פְּרִיָּה וּרְבִיָּה שְׂאֵם יֵשׁ לוֹ בֶּן וּבַת אִינוּ מְצוֹנָה עוֹד בְּפְרִיָּה וּרְבִיָּה לְכֵן לֹא חֲשִׁיב וְלֹא דְּמִי לְאִינְף כְּמוֹ שְׂפַתּוֹ גַּבֵּי בֶּן נֹכַר לֹא יֵאכַל בּוֹ וְעוֹד לְכַאוּרָה קִשָּׁה הָא דְּפְרִיָּה הַגְּמָרָא גַּבֵּי נְכָרִי שְׂשֻׁבַת וְכֵן גַּבֵּי נְכָרִי שְׂעוֹסֵק בְּתוֹרָה וְלִיחְשָׁבֵי גַּבֵּי שְׁבַע מְצוֹת לִימָא לְחֵלֶק דְּלֹא חֲשִׁיב רַק שְׁבַע מְצוֹת דְּגַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מְוַזְהֵרִין עֲלֵיהֶם קְאָמַר דְּשְׁבַע מְצוֹת אֵלוּ בֶּן נֹחַ מְוַזְהֵר עֲלֵיהֶן כִּיִּשְׂרָאֵל אֲבָל הֵנִי דְּגַבֵּי יִשְׂרָאֵל שְׂרִי וְאִיפָא מְצוֹה לְשֻׁבּוֹת וְלַעֲסוֹק בְּתוֹרָה וְלְבַנֵּי נֹחַ אִיסוּרָא לֹא חֲשִׁיב עַל כֵּן בֶּן נֹחַ דְּשֻׁבַת אֲפִילוּ בְּשֻׁנֵי בְּשֻׁבַת דִּישְׂרָאֵל שְׂרִי וּבֶן נֹחַ אִיסוּר לֹא חֲשִׁיב וּבְהַכְרַח לּוֹמֵר דְּלֹא מְסַתְּבָרָא לְהַגְמָרָא לּוֹמֵר זֶה דְּמִשּׁוּם דְּלִישְׂרָאֵל לִיפָא אִיסוּרָא אֲלֵא גַּם מְצוֹה לְכֵן לֹא חֲשִׁיב גַּבֵּי בְּנֵי נֹחַ דְּהָא בְּעִינֵן לְאַשְׁמוּעִינֵן כֹּל מָה דְּבֵן נֹחַ מְוַזְהֵר עֲלֵיהֶן אִם כֵּן לִיחְשָׁבֵיהּ גַּם הֵנִי נְכָרִי שְׂשֻׁבַת וְנְכָרִי שְׂעוֹסֵק בְּתוֹרָה בְּשֻׁלְמָא הָא דְּקָאֵמַר דְּקוּם עֲשֵׂה לֹא קִחְשִׁיב שְׂפִיר דְּהַתְּנָא לֹא חֲשִׁיב רַק אִיסוּרִין וְעִבְרִירוֹת דְּבֵן נֹחַ מְוַזְהֵר שְׂלֵא לְעֲשׂוֹת וְדִינֵין נְמִי שִׁב וְאֵל תַּעֲשֵׂה הוּא כְּדַתּוּב רש"י וְחֲשִׁיב שְׂבַעָה דְּבָרִים שְׂבֵן נֹחַ מְוַזְהֵר שְׂלֵא לְעֲשׂוֹת אֲבָל מָה שְׂבֵן נֹחַ מְחַוֵּב לְעֲשׂוֹת לֹא קִחְשִׁיב אִם כֵּן גְּדַחוּ דְּבַרֵי הַצַּל"ח דְּאִטּוּ פִּינּוֹן דְּהִיא לָאוּ מְצוֹה תְּמִידִית וְאִינָהּ בְּכָל שְׁעָה לֹא בְּעֵי לְמַחְשָׁבֵיהּ גַּבֵּי שְׁבַע מְצוֹת עכ"ל הֵרִי דְּגַם הַגָּאוֹן בְּרִית יַעֲקֹב לֹא נִתְקַרְרָה דְּעַתּוֹ בְּמָה שְׂיִישְׁבָה הַגָּאוֹן צל"ח לְמֵאֵי

דלא חשיב קרבן פסח בהדי מצות דידהו: ושם (בברית יעקב) בסוף סי' כ' דף ל"ג ע"ב (בד"ה ומה) פתב שהרב השואל הקשה על דברי הצ"ח דלדבריו למה פתב הרמב"ם המאכיל פזית וכו' והלא לא ניתנו שיעורין לבני נח והשיבו שלא דקדק בלשון הרמב"ם שפתב המאכיל פזית מן הפסח למומר לע"ג או לגר תושב או לשכיר הרי זה עובר בלא תעשה אם כן פלל הרמב"ם מומר לע"ג שהוא ישראל מומר לע"ג לכן בעי פזית דוקא ואחר כך מפרש הרמב"ם וכן נכר האמור בתורה זהו העובד אל נכר ואין מאכילין ממנו לעכו"ם אפילו גר תושב ושכיר שצאמר תושב ושכיר לא יאכל בו והקא לא פתב הרמב"ם פזית עכ"ל ובענייני איני מבין דברי קדשו דלדידי חזי דמה שפתב הרמב"ם אחר כך וכן נכר האמור בתורה זהו העובד אל נכר היינו שבא לפרש מומר לע"ג דכתב ברישא שהוא הוא הן נכר האמור בתורה וכתב ואין מאכילין ממנו לעכו"ם אפילו גר תושב ושכיר לא הנצרך לכתוב פזית שפכר פתב כן בתחלה המאכיל פזית למומר או לגר תושב וכו' וכיון שפלל בתחלה מומר וגר תושב אף אם נאמר דמומר אין דינו ככן נח משום שאף שחטא ישראל מיקרי ובעי שיעורא מפל מקום פיון דכלל פוליהו תלתא מומר ותושב ושכיר לא הנה ליה למינקט דמשמע דאפוליהו קאמר דשיעוריהו בכזית וטפי הנה ניחא למיכתב בסתם המאכיל מן הפסח למומר או לגר תושב או שכיר עובר והנה ידעינו ממילא דכל חד דדיניה מומר דדיניה פישראל וגר תושב ושכיר שהם פנכרי בכל שהוא פזית בן נח: עוד ראיתי שם בסוף הסימן (בד"ה אמנם) שפתב דדברי הצ"ח אין נראין פלל דלדבריו הרמב"ם בהלכות מלכים דחשיב פל המצות שצטוו בני נח שבע מצות שנהרג עליהם ואיסור הרפכת אילן וכלאי בהמה ואיסור שביתה ואיסור עסק בתורה שחייב מיתה ואינו נהרג הנה לו לכתוב גם מה שצטווה בן נח שלא לאכול מן הפסח ועוד הרא"ה שדרכו לילך בדרך הרמב"ם פתב בהדיא בס' החינוך פרשת בא במצות פל בן נכר ובמצות תושב ושכיר מצנה שלא להאכיל המומר והעכו"ם תושב ושכיר מן הפסח וכתב אין לוקין על זה משום שאין בו מעשה (ושקול וטרי קצת דהא משכחת על ידי מעשה שתוחבו לפיו ואמאי לא לקי וניחא ליה דהרא"ה לשיטתיה דלאו שאפשר לעבור בלא מעשה אף כשעושה בו מעשה אין לוקין) וכן נראה מדברי הרמב"ם בפרשת בא פל בן נכר לא יאכל בו הביא המכילתא בן שנתנפרו מעשיו לאביו שבשמים אחד לעובד גלולים ואחד לישראל מומר וכתב הרמב"ם והפתוב לא הצריך אלא לישראל אם כן מבואר בהדיא דאזנהרת פל בן נכר לא יאכל בו לא קאי על עכו"ם גופיה וכן נראה מדברי הרשב"א בחידושי ליבמות דף ע"א דקאמר תושב ושכיר לאתויי ערבי מהול וגבעוני מהול והקשה הרשב"א תיפוק ליה משום בן נכר לא יאכל בו יש לומר דמומרות פוסלת בו טפי מעכו"ם גמור דאילו התיב ישראל והתנכר גריע טפי מעכו"ם עכ"ל הרשב"א וכו' ועוד פכר דחינו מה שפתב הצ"ח לחלק מה דלא חשיב גבי שבע מצות משום דלא הוי מצנה תמידית אם כן ליתא לדברי הצ"ח עכ"ל: ובעיקר פלליו (אם נאמרו שיעורין לבני נח) עיין במאי דשקיל וטרי ידידי הגאבד"ק וואלוטישיסקי יצ"ו בקונטרסו שהבאתי במערכת הבי"ת אות ד' עי"ש בס"ק י"ט והלאה: ג) על מה שהבאתי בנדפס באות ה"ן ס"ק כ' מחלוקת אי מהני ביטול ברוב לבן נח פתב לי ידידי הגאון מוהר"ש פריעדיש מח"ס פירוש חמ"ד אבד"ק ליאדי יצ"ו וז"ל בספרו הקדוש חלק הפללים במערכת הגימ"ל אות נ"ה סעיף כ' ד' פ"ב ע"א הביא כת"ר הי"ו דיעות הסוברים דלא

מהני ביטול ברוב לכן נח וכו' עיי"ש ולפי זה רציתי לומר דבר חדש לדינא אם נתערב רגל שנתתה מאונזא חיה בתוך רגלי אנוזות שחוטות דפסק הלבושי שרד בחידושי דינים ליו"ד להלכות אמ"ה דין כו' דאסורים פולם עיי"ש ולפי הנ"ל יש למצוא היתר בזה דהא מבואר בטורי זקב ביו"ד בהלכות פלאי בגדים סי' ש"ב ס"ק א' דהיכא דאי אפשר למפוך התערובות לעפוי"ם מותר לכתחלה להפיל אחד לים ולתלות שזהו האיסור וכו' עיי"ש ובכאן הלא אסור למפוך הרגלים לכן נח דהא אסור להם אבר מן החי ולא מהני להם ביטול ברוב וא"כ מותר לכתחלה להפיל רגל אחד לים ולתלות שזהו האיסור וכל הרגלים מותרים באכילה וד"ל אף אפשר לדחות זאת דהא אפשר למפוך לשני בני נח קצת לזה וקצת לזה דכל אחד מהם מותר לאכול קצת מהרגלים דספק מותר לכן נח וכמ"ש הפמ"ג על או"ח בפתיחה בסדר הנהגות איסור והיתר בסדר שני אות מ"ג עיי"ש היטב ועיין בשו"ת מנחת משה חלק יו"ד סי' ד' אות ז ודו"ק עכ"ל יצ"ו: ק אמר המחבר מה שנתראה מדברי הרב יצ"ו דהדין פשוט פן להפרי מגדים דלשני בני נח מותר ליתן קצת לזה וקצת לזה משום דספק מותר לבני נח אנכי הרוואה דהא מילתא רפיא בדיניה דהגאון פרי מגדים ואעתיק דב"ק פכתבו וכלשונו באות מ"ב פתב בדין אבר מן החי בסי' ס"ב ואסור ליתן אבר מן החי לכן נח דעובר אלפני עור אף אבר מן החי מטמאים נוהג בכן נח ואף עוף ובשר מהחי בכן נח נוהג עיין מ"ש בפריי שם ושם נסתפקנו אי שייך ביטול ברוב בכן נח והיינו ליתן הכל לכן נח ביחד פדאמרו (ובאות מ"ג פתב) אמנם ליתן אחד מהם לכן נח זה ואחד לכן נח אחר יש לומר אף נתערב חד בסד מותר ליתן להם כל אחד בפני עצמו דספק תורה למאן דאמר מדרבנן אסור אם פן לכן נח שרי ואף למאן דאמר ספק מן התורה אסור היינו מקרא ושניהם ממקרא אחד למדוה (הר"מ ורבומינו הצרפתים פמבואר בתורת הבית דספק ממזר) מה שאין פן בן נח אפשר דכי אמרה ליה תורה בנדאי איסור לא בספק איסור ואף למ"ש שפתי פהו בק"י דחד בסד פגופו של איסור הוא ואיקבע איסורא מפל מקום יש לומר לגבי בן נח שרי כי האי גוונא וכל שפן אם ספק לו אם זהו אבר מן החי או לאו דאפשר שרי לכן נח וצ"ע עכ"ל הרי דספוקי מספקא ליה ומסיק בצריף עיון ועיין לקמן בדין ספק אם אסור לכן נח למאן דסובר דחוקר הספקות מן התורה: והנה בפרי מגדים סי' ס"ב במשבצות (בד"ה עוד נסתפקתי) הוא הראשון אשר נסתפק אם יש ביטול ברוב לאבר מן החי להתירו לכן נח וזה לשונו עוד נסתפקתי באבר מן החי שנתבטל ברוב שחוטות לדין מן התורה שריא ומדרבנן משום בריה אסור ואם נחתה האבר או בשר מהחי אף מדרבנן בטל הוא מהו ליתן לכן נח מי נימא ליכא מידי וכו' או נימא לישראל נפיק ביטול האיסורין מאחרי רבים האמור בסנהדרין כמו שאבאר בשער התערובת מה שאין פן לכן נח ולא שייך מי איכא מידי דגוף הדבר לתרונוהו נאסר ושוב פתב דלכאורה יש לפשוט זה (אם יש דין ביטול בבני נח) מדפרכינו בפרק כל שעה ד' כ"ב לר' אבהו דאמר לא תאכל איסור הנאה גם פן בכלל ונהרי אבר מן החי דאסור להושיט לכן נח ומותר ליתן לכלבו ומאי קושיא לוקמה באבר שנתבטל ברוב דלכן נח לא מהני הביטול ולגבי ישראל מותר בהנאה על ידי הביטול ומדלא אמרינו הכי מוכח דגם לכן נח מהני ביטול ברוב (פן נראית פונתו) ושוב סיים וכתב שאין להוכיח דין מתוך משא ומתן שבש"ס נראה שדעתו נוטה יותר לומר דמהני ביטול לכן נח אלא דאין לנו ראיה ברורה לזה לפי שאין להוכיח דין מתוך

משא ומתן שבש"ס ועל כל פנים אין לניחס אליו שדעתו דאינו מועיל ביטול ברוך בכו
נח כי אם לומר שמסתפק בזה וכן הבאתי בנדפס בשם הגאון בית אפרים לטרפיות בסי'
ל"ו סוף ס"ק ע"ב שייחס אליו שמסתפק בזה ולכן פתבתי שם על מה שהגאון שואל
ומשיב בתניינא ח"א סי' י"ד דף ח' ע"ג פתב בשמו בפשיטות דבבני נח לא אזלינן בתר
רובא דלא כן הוא אלא מספקא ליה האי מילתא: ובשואל ומשיב מהדורא תמישאה סי'
יו"ד (ד"ה והנה הנוב"י חדש) פתב גם פן בשם פרי מגדים ונודע ביהודה דלא אזלינן
בבני נח בתר רובא ורצה להביא ראיה להיקף מדבן נח נהרג על העוברין אף דישאל
פטור על העוברין וכתב הרא"ם בפרשת משפטים על פסוק כי ינצו אנשים ונגפו וכו'
שטעם הפטור הוא דחיישינן שמא נפל הוא אף דרוב עוברים יכלו חדשיהם מפל מקום
הוי התראת ספק ולפי זה בנקרי דחייב הוא משום דאזלינן בתר רוב דיהיו בני קיימא
וכן נהרג שלא בהתראת לכן חייב ואם נאמר דבבן נח לא אזלינן בתר, רובא אפתי
קשה איך קטלינן ליה אלא נדאי דגם בבן נח אזלינן בתר רובא ואין לומר דלעולם לא
אזלינן בתר רובא רק דבן נח נהרג אף בספק דזה אינו שהרי גם בהמה אינה נהרגת על
הספק ולא גרע נפש עכומ"ז מנפש בהמה (אמר המחבר פיונה דעתו העליונה לדברי
רבינו משנה למלך בעשירי מהלכות מלכים דין ח' ויותר מפורש בדברי שם דין ז (בד"ה
אף מה שיש להסתפק) שכתב בטעם שאין בן נח מבני קטורה נהרג אם לא מל משום
דלאחר שנתערבו הוי ספק ואם בהמה אין הורגין מספק כל שכן בן נח) ושוב דחה זה
שהרי הרמב"ם בפ"ק ט' ממלכים הלכה ז פתב דבן נח ההורג טרפה נהרג ואף שלא
נמצא מקור לדין זה מפל מקום נאמן עלינו רבינו ואם פן לא גרע נפל מאילו הנה טריפה
בנדאי דאפילו הכי נהרג עליו אף דשם בנדאי לא וסיה על פי הרוב מפל שכן בעובר
דרובא בני קיימא נינהו עכ"ל שוב פתב שפל זה הוא לדברי הרא"ם אבל יש לתמוה
דאם פן למאן דאמר התראת ספק שמה התראת יתיה נהרג על העוברין וזו לא שמענו
וכו' וכו' אלו תנרף דב"ק: וכפי הנראה לא זכר שר מה שכתב הרשב"א בחידושו לשבת
דף קל"ו (בד"ה הא דאמר אב"י פתנאי) דנפל לא דמי לטרפה שהרי חובל בטרפה בשבת
חייב משום חבורה וכן שוחט טריפה בשבת חייב משום גטילת נשמה ובנפל הוי כמחמת
בשר בעלמא דהוי כאילו כפר מת ולא דמי לטרפה דמפל מקום עדיין חי הוא ואם פן
יש לומר דהוא הדין בן נח שהרג נפל פטור דקטול ועומד הוא מה שאין פן טריפה דאפתי
חי הוא וכמו שכתב בשו"ת ריב"א (רבינו יואל בן אליעזר אונגאר מרעכניטין נדפס
בשנת תרמ"ט) בסי' זק"ן שהביא מה שכתב הרמב"ם דבן נח נהרג אם הרג את הטרפה
ונסתפק איך הדין בהרג נפל או בן שמנה חי שיצא לעולם דאין דמות לטרפה כמו שכתב
הרשב"א וכו' וגם אין להביא ראיה מדמיסתיב על העובר וניחויש דילמא נפל הוא דדילמא
התם משום דרוב בני קיימא נינהו ואפשר דגם בבן נח אזלינן בתר רובא ואם פן הוא
הדין דבנפל אינו מצנוה רק על העוברין מטעם רוב וכו' ושוב פתב מוצא מקום לדינו
של הרמב"ם דגם על הטרפה מצנוה הבן נח דהוא משום דסובר הרמב"ם דבבן נח לא
אזלינן בתר רובא דדוקא לישראל נאמר אחרי רבים להטות וכמו שצדד הפרי מגדים
בפתיחה לתערובות ואם פן מוכח דבן נח נהרג גם בהרג את הטרפה דאם לא פן איך
נדיינו בהורג שלם ולא חיישינן דילמא טרפה הנה ואפילו בבדיקה דילמא במקום סיני
נקב הנה ואם פן גם בנפל יש להוכיח דחייב דאם לא פן איך חייב על העובר דילמא נפל

הוי אלו תנרף דב"ק אשר מדבריו למדנו לחלק בדין בן נח בין טריפה לנפל ולמדנו שהרמב"ם סובר דבבן נח לא אזלינן בתר רובא: ושם בשואל ומשיב תמישאה) בסי' פ"ו הקשה במאי דאמרין בתולין ד' קכ"ט דאבר מן החי אינו חשוב אנכל לרבי שמעון שאינו יכול להאכילו לאחרים והקשה דשפיר מקרי אנכל שהרי יכול לבטלו ברוב ומן התורה מותר לבטל איסור ואם פן שוב מקרי אנכל שראוי להאכיל לאחרים דבשלמא אם אסור בהנאה אסור לבטל דהרי נהנה וכדכתב בחוות דעת סי' צ"ט לענין גר חנופה דכל שאסור בהנאה לא שייך ביטול דמכל מקום נהנה אבל אבר מן החי דמותר בהנאה רק שלנכרי אסור שוב מותר לבטלו ומזה ראיה ברורה למה שנסתפק הפרי מגדים ביו"ד סי' ס"ב אי אבר מן החי לכן נח שרי בביטול ברוב אי אחר רבים להטות שייך בכן נח ואף דנראה דבביטול בששים גם לכן נח שרי דהרי ליתיה במציאות וגם טעם פעיקר לא שייך רק לישראל ולא לכן נח מכל מקום הא לענין ביטול הפמות צריך שיתבטל ברוב וכדכתב דודי זקני הגאון (ישועות יעקב) על הנודע ביהודה לענין איסור שפא לעולם בתערובת ואם פן שוב לכן נח לא מהני ביטול ברוב אמנם אחר העיון אין צריך לכל זה דבאמת כל הטעם דביטול ברוב הוא משום דהאיסור נהפך להיתר או דאמרין על כל אחת דאינו האיסור אם פן על כל פנים גוף האבר מן החי אין ראוי להאכיל לאחרים ורק אחר הביטול נפקע האיסור או שאינו איסור אבל אותו שפאסר זה להאכיל לאחרים וגם למה שכתב הנודע ביהודה דביבש לא מהני ביטול ומן התורה אסור לבטל לא קשיא עכ"ל עי"ש (בד"ה והנה בשנת תרי"ב) הנה בתשובה זו כתב בשם הפרי מגדים שנסתפק בזה ולא שהחליט שאין דין ביטול ברוב בכן נח ובתניינא ח"א סי' פ"ו (סוף ד"ה והנה במ"ש הרמב"ם) מר קעסיק במאי דאמר רבא ביבמות פרק אחד עשר ד' צ"ח ע"א לא תימא משום דשיטופי זימיה הם וכו' וכתב צריך ביאור הא אזלינן בכל התורה בתר רובא וצריך לומר דמפאן ראיה למה שכתבו בנודע ביהודה תניינא ובפרי מגדים סי' ס"ב דבעפומם לא גילתה תורה דאזלינן בתר רובא ולפי זה בישראל דאזלינן בתר רובא הוי אחים מן האב ומן האם וכו' עי"ש הנה בתשובה זו מייחס להפרי מגדים שסובר פן באמת: הנה רואה דהגאון שואל ומשיב מיחלפא שיטמיה בדעת הפרי מגדים והעיקר נראה מדבריו שבסי' ס"ב דיותר נוטה דעתו דגם בנכרי אזלינן בתר רובא ומה שהגאון מוהרש"ל בנודע ביהודה תניינא אכן העזר סי' מ"ב כתב בשם הגאון פרי מגדים שסובר דבבן נח לא שייך אחר רבים פתב פן על פי דברי הפרי מגדים שבריש שער התערובות חקירה ג' אבר מן החי חד בתרי אי שרי ליתן לכן נח לדידהו לית להו אחרי רבים או דילמא ליפא מידי וכו' וכיון דמן התורה לדין שרי רק מדרבנן לא בטיל לדידהו אף מדרבנן שרי או משפחת בבשר מן החי ועל זה סיים בנודע ביהודה הרי גם הגאון הנ"ל פתב דלגבי בן נח לא שייך אחר רבים אף ברובא דאימיה קמן עכ"ל פנראה שהבין שמה שכתב בתחלה לדידהו לית להו אחרי רבים הוא פותב פן בפשיטות וכמדבר על הידוע וממה שלא הזכיר דבריו שבסי' ס"ב נראה שלא ראה אותם ואם הנה רואה אותם הנה דן לומר שמה שכתב בשער התערובות לדידהו לית להו אחרי רבים וכו' לא שפכתב פן בפשיטות אלא הוא הצ"ד צדדים לכאן ולכאן וצד אחד הוא דילמא לדידהו לית להו אחרי רבים וכמו שכתב בסי' ס"ב בלשון מי נימא ליפא מידי וכו' או נימא וכו': ונראה דלפי מה שגלה דעתו הגאון פרי מגדים בפתיחה הנ"ל דבנותן כל חתיכה לכן נח בפני

עצמו לית דינא ולית דיינא דשרי ולא מטעם ביטול אלא משום דספק מותר לכו נח בין להסוברים דחוקר הספקות מדרבנן ובין להסוברים דמן התורה ספק לחומרא, מפל מקום, לכו נח לא אסרה תורה ספק נראה דצריד לומר דכשרצה להוכיח מדלא מוקמינו באבר שנתבטל ברוב היינו דהיה אפשר לומר דכי תני ר' נתן לא יושיט אבר מן החי וכו' היינו שלא יושיט לו כל התערובות דהיינו השלש חתיכות דאז איכא ודאי אסור בהדיהו דאילו חדא לחודא ליכא שום אסורא.

והגאון מוהר"ם שיק בחלק א"ח סי' רמ"ד הביא מה שכתב הפרי מגדים בסי' ס"ב להוכיח מדלא מוקמינו הא דר' נתן בנתבטל וכו' וגם מה שכתב הפרי מגדים דלא שייך לומר בכי האי גוונא מי איכא מידי וכו' וכתב על דבריו שאינו מוכן אמאי לא שייך מי איכא מידי וכו' שוב כתב וז"ל אמנם אף למה שסובר הפרי מגדים דלא שייך מי איכא מידי כי האי גוונא נראה לי דמכל מקום לא קשה להרמב"ם דספק מן התורה שרי ורק היכא דאיקבע אסור כדמוכח מאשם תלוי ולפי זה מסתפק לן אי בגוי ספק אסור ואפילו איקבע איכא למימר דשרי בגוי דרק לישראל מצינו דאסרה התורה ספק באיקבע אסורא אבל בכו נח לא מצינו ואיכא למימר דספק שרי בהו אף באיקבע דעל הספק לא נאמרה אזהרה ואם כן ממה נפשך אם נתערב בלח ואית ביה שיעור ששים אם כן כמאן דליתא וגם לגוי מהני הביטול כמו שכתב מרן זצ"ל בחתם סופר ס"י ואי נתערב ביבש אם כן כל אחד ואחד הוא ספק ובלאו הכי אינו מונהר עליו משום דספק שרי ליה כן נראה לפי עניות דעתי עכ"ל וכנראה א ראה הגאון מה שכתב בפתיחה הנ"ל דלפי דבריו שם בהכרח לומר דכשרצינו לפשוט הספק מדלא מוקי ההיא דר' נתן באבר מן החי שנתערב היינו שאוסר ר' נתן ליתן כל התערובת להבן נח ובכי האי גוונא הרי איכא ודאי אסורא ואזנא ליה דחייית הגאון מוהר"ם שיק פמוכין: ואין נראה בעיני לומר דגם אם מושיט לו כל השלש חתיכות סובר הגאון מוהר"ם שיק דאינו עובר בלפני עור אף שבוודאי אחת מהן היא אסור גמור דכיון שאינו ידוע איזו היא של אסור כל אחת מהן ספיקא היא ושריא להבן נח דהא ודאי לא מסתברא כלל דהרי אם נניח דביטול לא מהני לכו נח ודרי האסור עומד במקומו איה יתכן שיהא מותר לו לאכלו ודיינו להתיר לו לאכול אחת מהן לבד אף שיש ספק שפא זו שאוכל של אסור היא אבל שייאכל כלן אף שבוודאי יאכל גם אותה של אסור שלא נתבטלה זה אין סברא כלל אלא ודאי הבין הגאון בכונת הקושיא דלוקמא בנתבטלה וכו' דהיינו שמושיט להבן נח רק אחת מן התערובות ולזה שפיר השיב דאי הכי הוי ספק וספק שרי לדידהו אף באיקבע אסורא ולכן אני אומר שאם היה רואה הגאון דבריו שפפתיחה לא"ח בהנהגת האסור והיתר הנ"ל אף הוא ראה ששהוכחה מההיא דפרק כל שעה היא דלוקמא בשנתערבה חתיכת אבר מן החי בשתי חתיכות ומושיט כל השלש חתיכות להבן נח דאי לא מהני ביטול לכו נח אסור להושיטן לו ומותרות לפלבים ומדלא מוקי לה בכי האי גוונא מוכח דמהני ביטול ברוב גם לגבי כן נח: ומה שכתב שאם נתערב בלח ואיכא ששים דהוי כמאן דליתא וגם לכו נח מהני הביטול כמו שכתב מרן החתם סופר סי' ולא ציין מקום דברי קדשו באיזה חלק ובאיזה סימן הנה לכאורה ממה שכתב בחתם סופר יו"ד סוף סי' י"ט ובד"ה ועדיין אני) מוכח בהיפך וז"ל ואין לומר דטעם פעיקר לא נאסר אלא לישראל ולא לבני נח זה אינו אדרבה מבואר בלשון רש"י בחולין בסוגיא דרוע בשלה דלהכי איצטריך ילפומא לטעם

כְּעִיקָר מִשׁוּם דְּמִסְכָּרָא חַד בְּתָרֵי בְטִיל דְּכְתִיב אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת וְאִם כֵּן בְּכֵן נִחַ דְּלֵא
כְּתִיב אַחֲרֵי רַבִּים אֲפִילוּ בְּאֵלֶּף לֹא בְטִיל עַכ"ל הָרִי שְׁפַתְב דְּבְכֵן נִחַ לֹא כְּתִיב אַחֲרֵי רַבִּים
אַלֵּא שְׁבִסוּף סִי' ע' וְהִבְאֵתִי דב"ק לְקַמֵּן ס"ק כ' נִרְאֶה שְׁסוּבֵר דְּאַחֲרֵי רַבִּים וְכו' אֵימְתִּיה
בְּכֵן נִחַ עֵינֵן שָׁם: וְרֵאִיתִי לְהַגָּאוֹן שׂוֹאֵל וּמְשִׁיב בְּתַנְיִינָא סִי' ס"ז (בד"ה וְהִנֵּה שְׂאֵלְנִי
הַרְבְּנֵי ר' יוֹסֵף שׁוֹרְשֵׁטִין) בְּמָה שְׁפַתְב הַפְּרִי מְגִדִים בְּסִי' ס"ב דְּבֵן נִחַ לֹא שְׂיִיךְ בִּיהַּ בִּיטוּל
בְּרוּב וְאַף בְּנִתְעָרְב אֲבָר מִן הַחַי בְּרוּב כְּשֵׁרוֹת אֲסוּר דְּלִדְיָה לֹא נִפְיָק רֹב דְּאַחֲרֵי רַבִּים
בִּישְׂרָאֵל הוּא דְּכְתִיב דָּאָם כֵּן מֵאֵי פְרִיךְ מֵאַבְרָם מִן הַחַי דִּילְמָא מִיָּרִי דְּנִתְבְּטַל בְּרוּב
וּלְיִשְׂרָאֵל שְׂרִי וּלְנִכְרִי אֲסוּר וְהַשִּׁיב כָּל שְׁנִתְבְּטַל בְּרוּב וְשְׂרִי לְיִשְׂרָאֵל שׁוּב לֹא שְׂיִיךְ לִפְנֵי
עוֹר דְּדוֹקָא אִם נוֹתֵן לִפְנֵי אִסוּר לְבַד הוּא דְּאֲסוּר אֲבָל כָּאֵן שְׁנוּתֵן לִפְנֵי דְּבָר שְׁנִתְעָרְב
בְּרוּב וְאִינוּ נוֹתֵן לוֹ הָאִסוּר לְבַד אִם כֵּן לְגַבֵּי דִידְיָה תְּלִינֵן בְּכָל אַחַד שֶׁהוּא מְהָרֹב כְּשֵׁרוֹת
אִם כֵּן גַּם כְּשִׁנּוּתֵן לִפְנֵי עֲפוּ"ם אִינוּ מְכַשִּׁילוּ בְּאִסוּר דְּלֵא מִיבְעֵינָא לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם
דְּחוֹמֵר הַסְּפָקוֹת מְדַרְבְּנֵן אִם כֵּן פְּשִׁיטָא דְּמוֹתֵר דְּהָא הָרֹב בְּוֹדָאֵי נַעַל כָּל פְּנִים סָפֵק הוּא
אַלֵּא אִף לְשִׁיטַת הַרְשֵׁב"א דְּחוֹמֵר הַסְּפָקוֹת מִן הַתּוֹרָה בְּכִי הָאֵי גְנוּנָא דְּלְיִשְׂרָאֵל עַל כָּל
פְּנִים סָפֵק הָיִי וְלֹא שְׂיִיךְ לִפְנֵי עוֹר לֹא תַתֵּן מְכַשִּׁיל דְּהָאִסוּר נִהְפֵּךְ לְהִיתָר אֲצֵל הַיִּשְׂרָאֵל
וְאִם כֵּן זֶה נוֹתֵן לוֹ הִיתָר וְעַל כָּל פְּנִים אִינוּ נוֹתֵן לוֹ אִסוּר בְּרוּר שׁוּב רֵאִיתִי בְּפֶרֶם"ג
בְּסִי' ס"ב שָׁם שְׁהַקְשָׁה הוּא בְּעֲצָמוֹ מִשׁ"ס הַנֶּ"ל עִי"ש מַה שְׁפַתְב בְּזֶה עַכ"ל וְחִידוּשׁ הוּא
שְׁלֵא הַזְכִּיר דְּבָרֵי הַפְּרִי מְגִדִים שְׁבַפְתִּיחָה הַנֶּ"ל וְאִנִּי נְבוּךְ בְּדַבְרֵי קִדְשׁוֹ הִלְלוּ אִם הִבִּין
בְּכּוֹנֵת הַפְּרִי מְגִדִים כְּמוֹ שְׁכַתְבִּיתִי אֲנִי הִדַּל אוֹ כְּמוֹ שֶׁהִבִּין הַגָּאוֹן מוהר"ם שִׁיך וְדַאֲתָאֵן
עַלֵּה אִי מְהִנֵּי בִיטוּל בְּרוּב גְּבִי כֵּן נִחַ מְלַבֵּד שְׂאִינוּ פְּשׁוּט לֹאמֵר דְּלֵא מְהִנֵּי עוֹד זֹאת הִבְאֵתִי
בְּנִדְפֵס שְׁהַגָּאוֹן מְסַלְאֲנִים בְּשׁו"ת עֲדוּת בִּיהוֹסֵף סִי' ו' הַרְבֵּה לְהִבְיָא רֵאִיוֹת דְּמַהֲנֵי עִי"ש:
שׁוּב (אַחַר הַהִדְפָּסָה) הַשְּׂגָתִי שׁו"ת בְּרִית יַעֲקֹב לְהַגָּאוֹן מוהר"ר בְּרוּךְ מְרַדְכִי לִפְשִׁיץ
וְרֵאִיתִי בְּחֻלְק א"ח סִי' כ"א (דָּף ל"ג ע"ד בד"ה רֵאִיתִי בְּפֶרֶם"ג) שֶׁהִבְיָא מַה שְׁנִסְתַּפֵּק
בְּפְרִי מְגִדִים בְּסִי' ס"ב אִי אִיכָּא בִיטוּל אִסוּר בְּבִנֵי נִחַ וְהִבִּין בְּדַעְתּוֹ דִּיוֹתֵר פְּשִׁיטָא לִיה
דְּבַבְנֵי נִחַ לֹא אֲזַלִּינֵן בְּתֵר רֹבָא וְשָׁפֵן כְּתִב בְּנוֹדַע בִּיהוּדָה תַנְיִינָא סִי' מ"ב וְתַמָּה עַלֵּיהֶם
דָּאָם כֵּן אִיךְ חִיִּיב כֵּן נִחַ עַל אֲשֶׁת אָבִיו לר' עֲקִיבָא וּלְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר עַל אַחֻת אָבִיו וְהַרְמַב"ם
בְּתַשְׁעֵי מַהֲלָכוֹת מְלָכִים דִּין ה' כְּתִב דְּחִיִּיב עַל מְפֻתֵת אָבִיו וְאִמָּי דִּילְמָא לֹא אָבִיו הוּא
וּמַה שְׁפַתְב בְּנוֹדַע בִּיהוּדָה דְּלַחוּמְרָא אֲזַלִּינֵן בְּדִידְהוּ לְהַחְמִיר עָלָיו דְּלֵא עֲדִיף מִיִּשְׂרָאֵל
דְּנִהָרְגַל עַל פִּי רֹב רַק דְּחִיִּישִׁינֵן בְּכֵן נִחַ גַּם לְמִיעוּט לְאִסוּר דְּבָרִיו תְּמוּהִים כֵּינֵן דְּלֵא
אֲזַלִּינֵן בְּתֵר רֹבָא אִם כֵּן הָיִי כְּסָפֵק וְאִמָּי נִהָרְגַל כֵּן נִחַ מְסָפֵק דְּפְשִׁיטָא שְׂאִם נִתְעָרְב אֲבָר
מִן הַחַי בְּרוּב שְׁחוּטוֹת אִף דְּלֵא אֲזַלִּינֵן בְּכֵן נִחַ בְּתֵר רֹבָא לְהִתִּיר אוֹ כְּשִׁנְתְּעָרְב חַד בְּחַד
אִם אֲכַל אַחַד מֵהֶם אִין כֵּן נִחַ נִהָרְגַל דְּהָיִי סָפֵק דִּילְמָא לֹא אֲכַל הָאֲבָר מִן הַחַי לֹא מִבְּעֵינָא
לְהַרְמַב"ם דְּחוֹמֵר הַסְּפָקוֹת מְדַרְבְּנֵן אִם כֵּן שְׂרִי לְכֵן נִחַ לְאַכּוֹל פְּשִׁישׁ סָפֵק אֲבָר מִן הַחַי
וְאַף לְהַרְשֵׁב"א דְּחוֹמֵר הַסְּפָקוֹת מִן הַתּוֹרָה אוֹ דִּנְיָמָא בְּאִיקְבַע אִסוּרָא גַּם לְהַרְמַב"ם מִן
הַתּוֹרָה לְחוּמְרָא מְכָל מְקוֹם בְּגֵדֵר סָפֵק הָיִי וְאִין לֹקִינֵן וּמִמִּיתִין אֲסָפֵק אִסוּר וְעוֹד דְּהָא
קִיִּימָא לֵן בְּסִי' ק"ט דְּאִסוּר בְּטֵל בְּרוּב יְלִפְנֵי מְרַבִּים לְהַטּוֹת וְאִם כֵּן כֵּן נִחַ מְצוּוִין עַל
הַדִּינִין וְלְהוֹשִׁיב שׁוֹפְטִים בְּכָל פְּלִיךְ וּפְלִיךְ לְדוּנָם בְּשִׁבְעַת מְצוּת כְּדַכְתֵּב הַרְמַב"ם בְּתַשְׁעֵי
מַהֲלָכוֹת מְלָכִים דִּין י"ד וּלְהַרְמַב"ן בְּפֶרֶשֶׁת וַיִּשְׁלַח בְּנֵי נִחַ מְחוּוִיבִין בְּכָל דִּינֵי מְמוֹנוֹת
כְּמוֹ יִשְׂרָאֵל וּמְפַלֵּל הַמְצוּנָה לְהוֹשִׁיב דִּינֵינִים לְדוּן אוֹתוֹ אִם כֵּן אִף דְּבֵן נִחַ נִהָרְגַל בְּדִינֵן אַחַד

מכל מקום אי אכא טובי דינינים ונחלקו דינינים אם לזכות אם לחובה אם פן איך ידונו מאי חזית דצינית להני צינית להני על פרחין גם המה יכריעו על פי רוב וכיון דאזלינו בדידהו פתר רבא בדינינים כמו בישראל דאחרי רבים להטות הוא הדין בכל דוכתי אזלינו פתר רבא כמו לדידן דילפינו מזה ביטול איסור מאחרי רבים להטות וכל שכן רבא דאיתא קמן היכא דנתערב אבר מן הסי ברוב שחוטות דשרי לנכרי כמו לישראל וכו' וכן מוכח מירושלמי דסנהדרין פ'ק ד' דין ז דיני נפשות מתחילין מן הצד אתפלגין ר' יוחנן וריש לקיש חד אמר דינינו פדיניהן וחד אמר אין דינינו פדיניהן אם פן למאן דאמר דינינו פדיניהן דגם הם מתחילין מן הצד אף דטעמא דבישראל מתחילין מן הצד משום לא תענה על ריב רב פתיב ואם פן לא יחלקו עליו ולא יהיו נידונין על פי רוב אבל גבי פן נח דנהרג על פי דיין אחד אם פן ליכא האי טעמא ולמה מתחילין מן הצד ועל פרחין גם בדידהו היכא דאיכא הרבה דינינים מכריעין אחרי הרוב עכ"ל הרי שדעתו מספקת דמהני ביטול ברוב בן נח: ומה שכתב הגאון בנודע ביהודה דלחומרא אזלינו גם בדידהו פתר רבא (וכן נקיט הגאון שואל ומשיב במהדורא חמישאה סי' יו"ד בד"ה והנה הנוב"י חידוש וכו') ותמה עליו הגאון ברית יעקב כנז"ל הנה גם בשו"ת ריב"א סי' זק"ן (הנז"ל בד"ה וכפי הנראה) תמה עליו וז"ל מה שכתבת בשם בן הנוב"י דאף דלא נאמר אחרי רבים בן נח מכל מקום לחומרא אזלינו פתר רבא להמיתו דלא עדיף מישראל ודאי דנהרג אם בא.

על אשת אביו לר' עקיבא ולא חיישינו דילמא לאו אביו הוא אין נראה כלל לחלק בדין דאורייתא בין להקל ולהחמיר ובדרבנן מציינו שהחמירו על הגר לאוסרו בקרובת אביו משום שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה ביבמות ד' כ"ד אבל בדאורייתא לא מציינו פן וכו' עי"ש (בד"ה מה שכתבתי) ושם האריף ליישב הקושיא מדבן נח נהרג על אשת אביו וכו' גם הגאון מוהר"ם שיק בחלק יו"ד סוף סי' ק"ד כתב דלא מסתבר לחלק בין לקולא ללחומרא דאטו אנו מחמירינן בן נח אדרבא מקילינן ביה: והנה בנדפס ציינתי לעיין בספר נחלת יעקב (להגאון בעל ספר מקור חיים) בחלק השני סי' ג' ד' ל"ו ע"א בדין אי אזלינו פתר רבא בבני נח וכן אי מהני בהו חזקה והיה לי לכל הפחות להודיע מסקנתו והנני בעה"י ממלא החסרון ואומר שדעת הגאון שם דגם בבני נח אזלינו פתר רבא וכדעת העדות ביהוסף הנ"ל והוא שנשאל בריאה שנמצאו בה שלשה תולעים ואסורה לישראל אי שרי למוכרה לבן נח דאסורה לו משום אבר מן הסי ועובר על לפני עור לא תתן וכו' והשיב דלשיטת הרמב"ם דחומר הספקות הוא רק מדרבנן דהתורה לא דברה אלא על הנדאי פשיטא דגם לבן נח מותר וחז"ל לא אסרו הספקות לבני נח ובשם הרב השואל כתב דגם להסוברים דחומר הספקות מן התורה היינו מדגלי רחמנא בממזר דספק שרי וכו' ולבני נח דלא ניתנה תורה להם שרי וכתב על דבריו דאינו נח לו דיש לומר דגילוי מילתא בעלמא הוא דלא נימא דסברת חוץ הוא להתיר ספקות דאם פן למה לי קרא בממזר להתיר אלא על פרחין דמסברא ספק אסור פנדאי וכתב עוד ומה שנסתפק כת"ר אי אזלינו פתר רבא וחזקה לבני נח תמיה לי דכמו דילפינו בריש חולין דאזלינו פתר רבא ממפה אביו והרמב"ם בהלכות איסורי ביאה הביא בזה שיטת הירושלמי דילפינו מזה דין חזקה (ואין לזה סתירה מהש"ס וכו') כמו כן יש לומר בן נח מדאסרה תורה אשת אב בן נח ודלמא לאו אביו הוא ועל פרחין

דאזלינו פֿתֿר רֿובא אף בֿרֿובא דליתיה קֿמן וְכֿל שְׁפֿן בֿרֿובא דאיתיה קֿמן וגם נֿראָה דקרא דאחֿרי רֿבֿים הוא גַּם פֿן בֿבֿן נַח בְּדִינִים שְׁדִינִין בְּנִי נַח אֶזְלִינוּ בְּתֵר רֿובא לִזְכוֹת וּלְחִיּוּב וְהוּא בְּכֻלֵּי הַדִּינִין שְׁנַצְטוּוּ בְּנִי נַח כְּמוֹ שְׁפֿתֵי הַרְמֵב"ם שְׁנַצְטוּוּ עַל הַדִּינִין שְׁנַצְטוּוּ לְיִשְׂרָאֵל כְּגוֹן אֲנֹס וּמִפְתָּה וּשְׁאָר דִּינִים שְׁבִישְׁרָאֵל וּבְכֻלֵּי זֶה גַּם פֿן מִינוּי שׁוֹפְטִים עֵינִין בְּעִשְׂרֵי מֵהִלְכוֹת מְלָכִים וּמִמִּילָא דְהִלְךְ אַחֵר הָרֹב בְּדִינִים וְהוּמַתְ עֵדִים וּשְׁאָר דִּינִים וְהָא דְנִהַרְג בְּעַד אֶחָד וְדִינִין אֶחָד שְׁלֵא פְדִין יִשְׂרָאֵל אֶפְשָׁר שֶׁהוּא מֵהִלְכָה אוּ מֵאִיזָה קֿרא וּבִשְׁאָר דִּינִים אֵין לָהֶם שְׁיֻנוּי מִדִּינֵי יִשְׂרָאֵל וְאִם פֿן פְּשִׁיטָא דְאֶזְלִינוּ בְּתֵר רֿובא וְחֻזְקָה בְּעַפְו"ם כְּמוֹ בִישְׁרָאֵל וְמָה שְׁפֿתֵי כַת"ר לְהַתִּיר מִדִּין בִּיטוּל בְּרֹב לְבָנֵי נַח דְלֵא פֿהִפְרִי מְגֵדִים שְׁהִבִין דְלֵא מֵהַנִּי בִיטוּל בְּרֹב לְבָנֵי נַח הוּא אֲמַת בְּרוּר דְנֻדַּי שְׁיִיךְ בְּהוּ אַחֿרי רֿבֿים לְהַטוּת וְעוֹד רֵאזִיָּה בְּרוּרָה מִהַרְמֵב"ם בְּתִשְׁעֵי מְמַלְכִים דְּבָן נַח חֵיב בְּאַבְר מִן הַחֵי וּבְכֻשׁוֹר מִן הַחֵי בְּכֻלֵּי שֶׁהוּא וְאֶבֶר מִן הַחֵי הוּא פְּשִׁישׁ בּוּ בְּשׁוֹר גִּידִים וְעֻצְמוֹת וְאִם פֿן תִּיקְשִׁי לְמָה לִי אֶזְהַרְת אֶבֶר מִן הַחֵי הָא בְּלֵאוּ הֵכִי בָּן נַח חֵיב עַל הַבְּשׁוֹר בְּכֻלֵּי שֶׁהוּא שְׁיִשְׁנֵנוּ עַל הָאֶבֶר וְעַל פְּרָחִין דְּאִי לֵאוּ אֶזְהַרְת אֶבֶר מִן הַחֵי הֵיָּה פְטוּר כְּשֶׁאֻכַל הָאֶבֶר דְּהַבְּשׁוֹר בְּטַל בְּרֹב בְּגִידִים וְעֻצְמוֹת שְׁבּוּ דְלֵאוּ בְּכֻלֵּי בְּשׁוֹר נִינְהוּ לְמֵאן דְּאָמַר אֵין בְּגִידִים בְּנוֹתֵן טַעַם אֵלוּ תוֹרָף דב"ק הֵרִי מְפֻנְרֵשׁ יֻצָּא שְׁדַעַת הַגָּאוֹן דְּמֵהַנִּי בִיטוּל בְּרֹב לְבָנֵי נַח וְכֹן חֻזְקָה אֵלֵא שְׁבִהֵהָה לְמַר נְכֻדוּ הוּא הַגָּאוֹן מוהר"ר אֶבְרָהָם תְּאוּמִים פֿתֵיב לְהַשִּׁיב עַל פֿל הַרְאִיוֹת שֶׁל הַגָּאוֹן הַמְחַבֵּר וְעַל פֿל פְּנִים דַּעַת הַגָּאוֹן הַמְחַבֵּר הִיא כְּדַעַת הַגָּאוֹן עֵדוֹת בִּיהוּסָף הַנִּי"ל: וְעַל מָה שְׁפֿתֵי הַגָּאוֹן דְּגַם חֻזְקָה מֵהַנִּי, לְבָן נַח לֵא הַשִּׁיב מַר נְכֻדוּ עַל דְּבָרֵינוּ כְּנִרְאָה שְׁמוּדָה לּוּ אֲמַנְם הַגָּאוֹן מְלֵא הַרוּעִים בְּמַעֲרַכַת בָּן נַח נִסְתַּפֵּק בְּזֶה אִם נֶאֱמַר דְּהָא דְמוֹקְמִינוּ אַחֻזְקָה גְּלִי לָן קֿרָא מוּיָצָא הַפֿהָן מִן הַבֵּית וּלְיִשְׂרָאֵל נֶאֱמַר וְלֵא לְבָנֵי נַח וְכַתֵּב שְׁבִיבֵיאוּרוּ לְיִוְרָה דַּעַת סִי' ב' סְעִיף א' פֿתֵיב דְּלִפִּי מָה שְׁבִיבֵיאוּרָא (בְּעַרְףֵי חֻזְקָה אֵי אֶזְלִינוּ בְּתֵרָה בְּסַפֵּק הַשְּׁקוּל) דְּהִיכָא דְסַפֵּק הוּא סַפֵּק מִיִּתְהָ לֵא אֶזְלִינוּ בְּתֵר חֻזְקָה וּבְבָנֵי נַח אֶזְהַרְתֵּן זוּהִי מִיִּתְתֵּן וְהוּי סַפֵּק מִיִּתְהָ אִף בְּאַמַת פֿאֵן לֵא שְׁיִיךְ זֶה דְּהָא דְסַפֵּק מִיִּתְהָ לֵא אֶזְלִינוּ בְּתֵר חֻזְקָה הוּא רַק מְדַרְבְּנֵן וּלְדִידֵן הוּא דְהַחֲמִירוּ וְלֵא לְבָנֵי נַח וְשֵׁם פֿתֵיבֵנוּ שְׁפִיר דְמִסְתַּמָּא הַשְּׁבִיטִים הַחֲמִירוּ עַל עֻצְמָם מָה שְׁאֵין פֿן לְאַסוֹר בְּשְׁאָר בְּנֵי נַח אֵין לְנוּ רֵאזִיָּה עכ"ל וְלֵא גִילָה דַּעַתוֹ לְהִיכֵן נוּטָה לְעַנְיִן בִּיטוּל בְּרֹב: וּבְמָה שְׁנִחְלִקוּ הַגָּאוֹן נַחֲלַת יַעֲקֹב עִם הָרַב הַשׁוֹאֵל אִם גַּם לְהַסוּבְרִים דְּחֻנְמֵר הַסַּפֵּקוֹת מִן הַתּוֹרָה יֵשׁ לֹמַר דְלֵא נֶאֱמַר זֶה לְגַבִּי בָּן נַח הִנֵּה כְּבָר פֿתֵיבֵי לְמַעֲלָה (בד"ה וְנִרְאָה) דְּבָרֵי הַגָּאוֹן מוהר"ם שִׁיק שְׁנִרְאָה דְרַק לְמֵאן דְּאָמַר דְּחֻנְמֵר הַסַּפֵּקוֹת מְדַרְבְּנֵן הוּא דִּישׁ לֹמַר דְּבָבֵן נַח מְוִתֵר אִף בְּאִיקְבַע אִיסוּרָא וְגַם הַבְּאֵתִי שֵׁם דְּבָרֵי הַגָּאוֹן פְּרִי מְגֵדִים שְׁגַם אִם חֻנְמֵר הַסַּפֵּקוֹת מִן הַתּוֹרָה יֵשׁ לֹמַר דְסַפֵּק מְוִתֵר לְבָן נַח וּלְדְבָרֵי הַפֿל אִם חֻנְמֵר הַסַּפֵּקוֹת הוּא מְדַרְבְּנֵן לֵא נֶאֱסַר סַפֵּק לְבָנֵי נַח אֲמַנְם הַגָּאוֹן מְלֵא הַרוּעִים בְּמַעֲרַכַת בָּן נַח אוֹת כ"ב הוּא הַצ"ד דְּגַם לְהַסוּבְרִים דְּחֻנְמֵר הַסַּפֵּקוֹת מְדַרְבְּנֵן יֵשׁ לֹמַר דְּלְבָן נַח אִסוּר שְׁפֿתֵיב בְּאוֹת כ"ב וְז"ל נִסְתַּפֵּקוֹתִי בְּסַפֵּק אִיסוּר לְבָן נַח אֵי אִסוּר אוּ לֵא וְהִנֵּה לְדַעַת הַסוּבְרִים סְפִיקָא מְדַרְבְּנֵן אִסוּר וְהִיא דַּעַת הַרְמֵב"ם וְסִייעָתוֹ הֵיָּה נִרְאָה לְכַאוּרָה בְּפְשִׁיטוֹת דְּבָבֵן נַח מְוִתֵר פִּינוּ דְאִף לְיִשְׂרָאֵל מִן הַתּוֹרָה מְוִתֵר רַק דְּחֻכְמִים אִסְרוּהוּ אִף לְפִי הַגִּירָסָא בַר"מ שֵׁם בַּה"ט"מ דְּבִסְפֵק פֿרַת וּמִיִּתְהָ סַפֵּק מַה"ת לְהַחֲמִיר יֵשׁ לֹמַר פִּינוּ דְּבָבֵן נַח אֶזְהַרְתֵּן זוּ מִיִּתְתֵּן אִם פֿן הוּי סַפֵּק אִיסוּר מִיִּתְהָ אֵיבְרָא לְפִי מָה שְׁפֿתֵיבּוּ הַמְפְּרָשִׁים דְּטַעְמוֹ שֶׁל הַר"ם מְשׁוּם דְּגִלִי רַחֲמָנָא לֵא יְבֵא מְזוּר וְכו' הָא סַפֵּק יְבֵא וּמְשֵׁם

יצא לו להקל בספק איסור דגלי לן קרא אם פן יש לומר דלכן נח דלא גלי קרא ספקיו
אסור מדאיצטריף התורה לגלות להתיר הספק מפלל דלפי הסברא ספק אסור ואם פן
לכן נח דלא גלי נשארו באיסורן ומפל שפן לדעת הסוברים ספק מן התורה אסור פשיטא
דאסור ספק לכן נח: וחקר הרב חיים דוד הובא בשו"ת מנחת משה לידידי הגאון אבד"ק
קאמינקא יצ"ו בחיו"ד סי' א' בדין המבואר ביו"ד סי' י"ד לענין אבר הינצא מהבהמה
דאסור לשמות ממנה החלב וכתבו הפוסקים שאם יש ששים בבהמה נגד האבר מותר
החלב וחקר לפי דעת הפוסקים דבביטול איסור אף היכא דאיפא ששים אי איפא קפילא
צריף להטעימו לקפילא ואם אומר דיש בו טעם אסור ובעל פרחין היינו משום דרק רוב
פעמים אין טעם בששים אבל במיעוט יש טעם ואם פן לפי מה שכתב הפרי מגדים בסי'
ס"ב דבבן נח לא אזלינן בתר רובא יהיה אסור למפור החלב לכן נח אף באיפא ששים
שפא יש טעם מחלב של אבר האסור דאיסורו משום אבר מן החי שלא גיטר בשחיטת
אמו וכן היה נראה לו לדינא ושאל להגאון המסבר ועיין שם מה שהשיב על דבריו ואנכי
הרואה דלענין דינא אין להסתפק בזה אחרי ששני גדולי הדור הגאונים האדירים חתם
סופר ושואל ומשיב כתבו בפשיטות דאף אם בביתול ברוב נאמר דלא מהני בבן נח מ"מ
בלח בלח דהוי כמאן דליתיה לאיסורא פלל גם בבן נח מהני ונלנה עמם בסברא זו הגאון
מוהר"ם שיק ונחוט המשולש לא ינתק (דברי המוהר"ם שיק וחתם סופר הבאתים לעיל
בד"ה ונראה דלפי ודברי השואל ומשיב הם במהדורא ה' סי' פ"ו הבאתים לעיל בד"ה
ושם בסי' פ"ו): ובמאי דקיימא לן היו לו בנים בגיותו ונתגיייר קיים פריה ורביה חקר
הרב צבי דוד הובא דבריו בספר שו"ת הד"ר לידידי הגאון יצ"ו סי' כ"ט אות
ג' דאמאי מקיים פריה ורביה בגיותו הרי גר שנתגיייר פקטן שנוולד ואין הבנים שלו ועל
פרחין הטעם משום דאיפא שבת גי"ל איף יוצא בפו"ר דילמא לאו אביו הוא ובנכרי לא
אזלינן בתר רובא והרב המסבר השיב דהרי בגיותו הוא פטור רק פינן דהבנים מתניחסים
אחריו וכיון דעכשיו הוא ישראל שפיר אזלינן בתר רובא ואף דגבי ישראל יש חזקת
צדקת ובבן נח דשטופי זימה הם לא שייף זה מקל מקום הרי בחולין דף י"ג ע"ב אמרינן
דנשייהו לא מפקרי וכו' עי"ש מה שפלפל קצת בעיקר פללין גם בקונטרס לידידי
הגאון אבד"ק וואלאטישיסק יצ"ו שהבאתי בקונטרס זה לעיל במערכת הבי"ת אות ד' שקיל
וטרי בדין רוב אי מהני בבן נח וכן בספק ספיקא וכו' עי"ש: ד) אי אמרינן בנכרי אוקי
ממונא בחזקת מאריה פתבתי בנדפס באות ה"ן ס"ק ט"ז מחלוקת הפוסקים בזה עי"ש
וכתב לי ידידי הרב הגאון מנחם נחום גאלנטי מזאלאטאפאיל יצ"ו וז"ל בחלק הפללים
מערכת הגימ"ל גוי אות נ"ה אי אמרינן בנכרי אוקי ממונא בחזקת מאריה ציינתי עה"ג
עיין אה"ע סי' ד' סעיף ל"ד שכתב המסבר ואם מחצה על מחצה המוציא מחבירו עליו
הראי' לענין נזקין ובכל ספק ממון ושם הספק אם השתוקי הוא ישראל או עכו"ם מ"מ
הוי המוציא מחבירו אם הזיק השתוקי לישראל אינו חייב לשלם נזק שלם כמו עכו"ם
רק כמו ישראל חצי נזק ואמאי לא אמרינן דצריף לשלם כמו עכו"ם דאין לו חזקת ממון
ולא הוי אידף המוציא מחבירו ועיין ח"מ ס"ק ל"ד שכתב סברה זו אם הרוב פותים אז
צריף לשלם נ"ש ול"א אין הולכין בממון אחר הרוב משום דהספק בעצמותו אם הוא
פומי או ישראל נראה קצת מדבריו דכותי אין לו חזקת ממון אף יש לדחות ולומר
דסברתו הוא כמ"ש הב"ש ס"ק נ"ה ונ"ו דאין לו טענת פרי והוא בעצמו א"י אם הוא

כּוּתִי אוֹ יִשְׂרָאֵל הַלִּפְּנֵי אֵין לּוֹ חֲזָקָה וְנִרְאָה מְדַבְּרֵי דְכוּתִי יֵשׁ לּוֹ חֲזָקָה דְּאִי לֹא תִימָא הִכִּי וְהִלָּא הַסְּפֵק הוּא אִם יֵשׁ לּוֹ חֲזָקָה כְּלָל בְּכַה"ג בְּנֻדְאֵי אֵין זֶה חֲזָקָה וּל"ל דְּאֵין לּוֹ טַעֲנַת בְּרִי וּצ"ע: ה) מְצָרֵי שְׁעוֹסְק בַּתּוֹרָה שְׁלֵא בְּשִׁבְעַת מִצְוֹת שְׁלֵהֶם שְׁחִיב מִיתָה פְּדֻמְרִינֵן בְּסִנְהֶדְרִין דְּרַף ט"ו נִרְאָה מְדַבְּרֵי מְרֵן הַמְּשַׁנָּה לְמַלְלָה בְּסִפְרוֹ פְּרָשַׁת דְּרָכִים רִישׁ דְּרוּשׁ רֵאשׁוֹן (בד"ה וַיֵּשׁ סַעַד) שְׁהוּא אִיסוּר תּוֹרָה שְׁהַקְּשָׁה עַל מַה שְׁדַּרְשׁוּ בְּבִרְאִישִׁית רַבָּה עַל פְּסוּק וַיִּרְא אֶת הָעֲגֻלּוֹת וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב שְׁיּוֹסֵף מְסַר סִימָנִים לְאַחֵיו שְׁאֵם לֹא יֵאֱמִין אֲבִיו בְּבִשְׁוֹרְתָם יֵאמְרוּ לּוֹ סִימֵן זֶה שְׁפִשְׁנִפְרֵד יוֹסֵף מִמֶּנּוּ הִיוּ עוֹסְקִים בְּפְרָשַׁת עֲגֻלָּה עֲרוּפָה וְכו' דְּמִי הִתִּיר לְהֶם לְעֹסֵק בַּתּוֹרָה וְהָרִי בֵּן נֹחַ שְׁעוֹסְק בַּתּוֹרָה חִיב וַתִּירַץ דְּבִין לְטַעֲמָא דְּהָרִי בְּכָלֵל גְּזֵל דְּלָנוּ מוֹרְשָׁה וְלֹא לְהֶם וּבִין לְטַעֲמָא דְּהָרִי בְּכָלֵל גְּלוּי עֲרִיּוֹת אֵין זֶה אֵלֹא לְאַחַר שְׁנִיתָנָה תּוֹרָה אֲבָל לֹא מִקְּמִי הִכִּי פִּשְׁט דְּבָרֵינוּ מוֹרָה שְׁפּוֹבֵר שְׁהוּא מִן הַתּוֹרָה מִמַּשׁ שְׁאֵם לֹא כֵּן הָיָה לּוֹ לְתַלּוֹת קוֹשְׁיָתוֹ דְּהָא אֲמַרִּינֵן דְּקִימִים אֲבָרְהֶם אֲבִינוּ כֹּל הַתּוֹרָה אֲפִילוּ עֲרִוּבֵי תְּבִשְׁלִין אֵלֹא וְדֵאִי מוֹכַח שְׁפּוֹבֵר שְׁהוּא אִיסוּר תּוֹרָה וְדַרְשָׁה גְּמוּרָה וְנִכְלָל בְּאַחַת מִשְׁבַּע מִצְוֹת בְּגִזֵּל אוֹ בְּעֲרִיּוֹת וְתַמְיָה לִי שְׁלֵא זָכַר שׁוֹר דְּשִׁיטַת רַבִּינוּ הַגְּדוֹל בְּפָרֶק עֲשִׂירִי מֵהִלְכוֹת מְלָכִים דִּין ט' לְפִי מַה שְׁפִירְשׁוּ דְּבָרֵינוּ מְרֵן כ"מ וְהָרַב לְחַם מְשַׁנָּה שְׁם הִיא דְּאֵינוּ אִיסוּר אֵלֹא מְדַרְבְּנֵן וּקְרָאִי אֲסַמְכְּתָא עִ"ש.

הֵן אֲמַת שְׁיֵשׁ לּוֹ רַב תַּנָּא דְּמִסִּיעַ לִיהַּ שְׁגַם מְדַבְּרֵי הָרַב גּוּר אַרְיָה שְׁהִבִּיא הָרַב דְּרָכֵי שְׁלוֹם בְּדָף ד' עֲמוּד ד' נִרְאָה שְׁפּוֹבֵר כֵּן שְׁהַקְּשָׁה עַל מַה שְׁפָתַב ר'ש"י בְּפְרָשַׁת נֹחַ עַל פְּסוּק מִפֶּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח לָהּ מִכָּאֵן שְׁלֹמֵד נֹחַ תּוֹרָה וְהָרִי נְכָרֵי הָעוֹסְק בַּתּוֹרָה חִיב מִיתָה וַתִּירַץ דְּשִׁאֲנִי נֹחַ שְׁלֹמֵד קוֹדֵם מִתֵּן תּוֹרָה וְלֹא נֵאמַר הִיא דְּגוּי הָעוֹסְק בַּתּוֹרָה חִיב מִיתָה אֵלֹא לְאַחַר מִתֵּן תּוֹרָה שְׁיִרְוֹשָׁה הִיא לָנוּ וְקוֹדֵם מִתֵּן תּוֹרָה לִיכָּא אִיסוּרָא כְּלָל עַכ"ל פִּשְׁט דְּבָרֵינוּ מוֹרָה ג"כ דְּאִיסוּרָא דְּאוֹרִיתָא הוּא אֵלֹא שְׁלֵא אֲסָרָה תּוֹרָה אֵלֹא אַחַר מַעֲמַד הַר סִינַי וְכֵן מוֹכַח מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' בְּחֻגִיגָה ד' י"ג ע"א שְׁהַקְּשׁוּ אַהָּא דְּאָמַר ר' אֲמִי אֵין מוֹסְרִין דְּבָרֵי תּוֹרָה לְעַפּו"ם שְׁנֵאֲמַר מַגִּיד דְּבָרֵינוּ לְיַעֲקֹב וְכו' דְּתִיפּוּק לִיהַּ דְּעוֹבֵר אֶלְפִנֵּי עוֹר דְּגוּי הָעוֹסְק בַּתּוֹרָה חִיב מִיתָה וְאִם אִיסוּר זֶה אֵינוּ אֵלֹא מְדַרְבְּנֵן וְכּוֹנֵת קוֹשְׁיָתָם הִיא דְּעוֹבֵר אֶלְפִנֵּי עוֹר מְדַרְבְּנֵן (שְׁגַם עַל אִיסוּר דְּרַבְּנֵן אִיכָּא מִשּׁוּם לְפִנֵּי עוֹר מְדַרְבְּנֵן עֵינֵן בְּמַה שְׁרַשְׁמֵתִי בְּשִׁדִּי חֲמֵד בְּמַעֲרַכַת הַנִּי"ו אוֹת כ"ו ס"ק כ"א בְּעֵנִין זֶה) מֵאִי קוֹשְׁיָא הָא עֲדִיפָא מִינָּה קְאָמַר ר' אֲמִי דְּעוֹבֵר בְּעֵשֶׂה מְדַבְּרֵי קְבֵלָה אֵלֹא וְדֵאִי מוֹכַח שְׁסַכְרַת הַתּוֹסְפוֹת הִיא שְׁדַבֵּר זֶה אִיסוּר מִן הַתּוֹרָה וּמִקְּשִׁים דְּתִיפּוּק לִיהַּ דְּעוֹבֵר אֶלְפִנֵּי עוֹר מְדַאֲוִרִיתָא וְכֵן רְאִיתִי לִידִידֵי הָרַב הַפָּהֵן הַגְּדוֹל בְּסִפְרוֹ הַבְּהִיר לֵב שׁוּמַע יצ"ו בְּדָף מ' ע"ד שְׁפָתַב שְׁדַעַת הַתּוֹסְפוֹת בְּחֻגִיגָה הַנִּי"ל שְׁהוּא אִיסוּר תּוֹרָה אִף פָּתַב שְׁם שְׁהַתּוֹסְפוֹת בְּבָבָא קַמָּא דְּרַף כ"ח (צ"ל דְּרַף ל"ח) ע"א סוֹבְרִים דְּאִיסוּר מְדַרְבְּנֵן (עִ"ש בד"ה קְרָאוּ וְשִׁנוּ) וְלִכֵּן לֹא הִקְשׁוּ מִלְּפִנֵּי עוֹר אֵלֹא מְדַעוֹבֵר בְּעֵשֶׂה דְּמַגִּיד דְּבָרֵינוּ לְיַעֲקֹב וְנִמְצָא לְפִי הָאִיסוּר דְּבְמַחְלוּקַת שְׁנוּי בְּאִיסוּר לְגוּי לְלַמּוֹד תּוֹרָה אִם הוּא מְדַאֲוִרִיתָא אוֹ אֵינוּ אֵלֹא מְדַרְבְּנֵן וּמְדַבְּרֵי הַגְּאוֹן חַת"ס בְּחֻלְק הַשְּׁשִׁי בְּסִי"ד (בד"ה וְהִנֵּה) מְתַבָּאָר שְׁפּוֹבֵר בְּדַעַת הַרְמַב"ם גְּבִי נְכָרֵי שְׁשֻׁבַת דְּחִיב מִיתָה דְּאִיסוּר הוּא מִן הַתּוֹרָה אֵלֹא שְׁאֵין ב"ד מְצוּנִים לְהַרְוֵג עַל זֶה וְהוּא הִקְפֵּד שִׁיטַת מְרֵן כ"מ וְהָרַב לַח"מ הַנִּי"ל שְׁפָתַבוּ לְדַעַת הַרְמַב"ם דְּבִין בְּשֻׁבַת וּבִין בְּלִמַּד תּוֹרָה שְׁאֲמָרוּ חִיב מִיתָה אֵינוּ אֵלֹא מְדַרְבְּנֵן עִ"ש וּצ"ע שְׁלֵא זָכַר שִׁיטָתָם: וּמִתּוֹךְ דְּבָרֵי הָרַב יֵד אֲלִיהוּ שְׁהִבִּיא בְּס' יֵד אֲלַעְזָר (לְהַגְּאוֹן אַבְד"ק וּוִיעֵן) בְּסִי

ע"ו בד' מ"ג ע"ג (בד"ה מפל) מתבאר שסופר שאיסור לימוד תורה זה הוא מדאורייתא שפכת שפסימן מ"ח נשאל אם מותר ללמוד תורה עם נכרי משום איבה או משום קצת ספנה או משום שקר ואם מותר למפור ספרי קודש שהנכרי בעצמו רוצה ללמוד בהם ושהעלה בסוף תשובתו פדברים האלה ולענין אם מותר למפור להם ס' קודש זה גם פן תלוי בהא דאם אין הנכרי יכול להמציא ספרים אלו כי אם על ידי ישראל אם פן הוי פתרי עברי דנהרא דאסור להושיט לו מצד ולפני עור מלבד שאפשר שי"ל משום בזיון ספרים דילמא יבזה אותם ח"ו ואף במקום דאינו עובר אלפני עור אסור מיהא מדרבנן כמ"ש התוס' בריש שבת עכ"ל שהביא שם לעניינו והנה עם שלא העתיק דברי מסקנת הרב יד אליהו לשאלתו הראשונה (אם מותר ללמוד תורה) מכל מקום ממה שפכת בשמו מתבאר שסופר שאיסור מכירת ספרי קודש להם כשאין לחוש לבזיון הוא משום שהנכרי ילמוד בהם ונהרי הוא אסור ללמוד והישאל המוכרים לו אם אי אפשר להעפוי"ם לקנותם כי אם מישראל הוי פתרי עברי ועובר אלפני עור מן התורה ואם יש בידי לקנותם שלא מישראל עובר על כל פנים מדרבנן פן מתבאר מדבריו הנ"ל.

ומהם למד הרב יד אלעזר היתר למפור להם ספרי קודש פשידוע שאין חשש בזיון ושידוע בבירור שאינו קונה אותם לצורך לימוד כי אם לכוננה אחרת עי"ש אם פן מוכח נהרי הוא פמבואר שסופר הרב יד אליהו דמן התורה אסור לנכרי ללמוד תורה וצריף לעיין בגוף הס' אם הזכיר שיטת מרן פספ משנה ונהרי להם משנה הנז"ל: והנה בפדפס אות ה"ן ס"ק כ"ו הבאתי מה שפכת הגאון מוהרש"א בחידושי אגדות פרק שני דשבת במעשה שפא הנכרי לפני הלל להתגנייר דמיד שפא להתגנייר מותר ללמוד תורה והבאתי שרבינו עקיבא איגר בתשובה סי' מ"א חוכף להחמיר וגם אני הדל פתבתי קצת בזה עי"ש ובמכתב ידידי הרה"ג מאמדור מוהר"ר ברוף עין מח"ס דבר מצנה יצ"ו פתב לי ונ"ל במערכת הגימ"ל אות ה"ן ס"ק כ"ו בענין ללמד לגוי תורה עיין מ"ש בזה בכבוד הלבנון שנה עשירית חוכרת ב' ז"ך עד צד ל"ה עיש"ה עכ"ל ואני לא ראיתי מעודי את פבוד הלבנון ורשמתי דבריו להועיל למי שנמצא אצלו: ואם פן נח מותר לעסוק בתורה על ידי הרהור עמד בזה הגאון בשו"ת פנף רננה יצ"ו דף ו' ע"ג והבאתי תורף דב"ק פקונטרס זה במערכת האל"ף אות ק"ב (בד"ה וחקר): וממה שאמרו פן נח העוסק בתורה חייב מיתה ולא אמרו נהרג דקדק רבינו הגדול בתשובה (פאר הדור) סימן נו"ן שהבאתי למעלה במערכת האל"ף אות ק"ב (בד"ה והנה הרמב"ם) דאינו נהרג אם עסק בתורה וכן פתב בהלכות מלכים פרק עשירי הלכה ט' אם עסק בתורה או שבת או חדש דבר מפין אותו ועונשין אותו ומודיעים אותו שחייב מיתה על זה אבל אינו נהרג ומרן פספ משנה ונהרי להם משנה האריכו קצת לבאר מנא ליה לרבינו דאינו נהרג על זה עיי"ש וכןראה לא ראו דברי התשובה הנ"ל דמפורש טעמו ונימוקו מדאמרו פלשון חייב מיתה (שמשמעותו שחייב מיתה בידי שמים) ולא אמרו נהרג דנהה משמע פדינו פסייף: ואם פן נח מותר לעסוק בתורה בשבע מצות שלהם עיין במה שפכת במערכת האל"ף אות ק"ב הנ"ל בד"ה אולם עינית וכו' והנמשך אליו ובד"ה והנה התוספות פתגיגה וכו' ובד"ה והנה הרמב"ם בתשובה וכו' ובד"ה ומה שפכת למעלה וכו' ובד"ה ומדברי הגאון ובד"ה והשגתי עתה: ו) אם יש פבצים לתא דאבר מן החי לאסור לבני נח פתבתי בפדפס בס"ק מ"ג דף פ"ב סוף ע"ד שהגאון חתם סופר פחלק יו"ד סי' י"ט (בד"ה ויצאתי

והביא דבריו הרב פתחי תשובה בסימן ס"ב) האריף דיש לומר דהיתר הפצים דחידוש הוא דאיתי משי ושרי לישראל גלי קרא דשרי ולא לבני נח וכתבתי שהגאון בספר דרכי הוראה יצ"ו בחלק שני פרק נ"ו (בנדפס פתוב בטעות פרק י"ו) פלפל בחכמה ומסיק דדבר ברור הוא דמוותרים לבני נח שוב נדפס בשנת תרנ"ו ספר אמרי שפר להגאון מוהר"א אבד"ק מארניאמפאל יצ"ו (מחבר ספר אבן הראשה) ומצאתי שם בסי' ל"ג אות ב' שהביא מה שהגאון חתם סופר יצא לידון בדבר חדש לאסור פצים לבני נח משום אבר מן החי וכו' וכתב על דבריו דנראה ברור דמוותרות לבני נח שאינן בכלל אבר ובשר מן החי דהא איסור אבר מן החי לבן נח ילפינן בסנהדרין ד' נ"ו מאכל תאכל העומד לאכילה ולא אבר מן החי דבהמה בחייה אינה עומדת לאכילה ופשיטא שאין בכלל זה פצים וחלב שעומדין לאכילה וכן למאן דיליף מקרא דאף בשר וכו' ודוקא לישראל הנה סלקא דעתין שיאסור גם החלב ואיצטריך קרא וכו' וכן בביצה וכו' אבל לבן נח פשיטא דשרי כמו בחלב שכתב הפרתי דאף להסלקא דעתין הנה מותר לבני נח והוא הדין בביצה וכו' אלו תנרף דב"ק עי"ש שפלפל עוד בזה והנה הגאון מוהר"י דאיטיש בשו"ת יד יוסף סי' ח"ן הביא מה שכתב בחתם סופר שם דבצים שלמות פשיטא ליה שמותר ליתנם במתנה לבן נח פינן דאיפא למיתלי דלהושיב עליהם תרנגולים לגדל אפרוחים קבועי להו דבכל שהיא דאיפא למיתלי תלינן באיסור דלפני עור וכו' וכתב על דבריו דמדברי רש"י בעבודה זרה דף ט"ו ע"ב מוכח דדוקא במקרה הוא דתלינן להקל בלפני עור שכתב ומאן תימרא דהיא דאיפא למיתלי במקרה דלפני עור תלינן לקולא וכו' משמע דוקא במקרה ולא במתנה ושאלה דאף דהתם קיימינן במקרה אם הדין פן גם במתנה לא הנה לו להזכיר מכירה כלל והאריף לבאר פונת רש"י וטעמו עי"ש וכל זה הוא לשיתת הגאון חתם סופר דבצים אסורים לבן נח ומה שאין אנחנו נזהרים מלמכור להם דאיפא משום לפני עור היינו משום דשכיחי טובא ובדלא קאי בתרי עברי דנהרא ליפא לגבי פן נח אף איסור דרבנן אבל מתנה אף דהויא פמכירה דאי לאו דמטי ליה הנאה לא הנה יתיב ליה מפל מקום לא שכיחא להו והוי פקאי בתרי עברי דנהרא דאיפא משום ולפני עור וכו' וכנראה שהגאון יד יוסף סובר פמותו דבן נח אסור בפצים משום אבר מן החי אמנם פבר פתבתי דברי שני גדולים בדורנו יצ"ו שהעלו דבני נח מותרים בפצים ואם פן בין מכירה ובין מתנה מותר (על טוב יזכר שם הרה"ג מוהר"ר גרשון העגער יצ"ו מעיר זאפלאטאב שהודיעני משו"ת יד יוסף הנ"ל פמכתב ששלח לי ולא הבאתי דבריו פה לפי שאינם ענין למה שכתבתי בנדפס בזה ואולי אמצא להם מקום אחר איה"ש) אף גם ראיתי בספר מגדים חדשים לידדי הרה"ג אבד"ק טעלעפיין יצ"ו בסי' ס"ב אות ב' שכתב בשם שו"ת רבינו חיים פהן סוף חלק יו"ד בתשובה מנכד המחבר שהאריף הרבה בכמה טעמים ליישב מנהגן של ישראל שמוכרים ביצים לעכומ"ז בין מפשרה בין מטורפה ולית מאן דחש דעת החתם סופר ושמנהגן של ישראל תורה היא ועיין פמה שכתב ידדי הגאבד"ק וואלוטישיסקי יצ"ו פקונטרסו שהבאתי לעיל פמערכת הבי"ת אות ד' ס"ק כ"א: ז) אם פן נח מצווה אלפני עור לא תתן מכשול פכתבתי בנדפס באות ה"ן ס"ק מ"ב שהגאון פרי מגדים נסתפק בזה ודעתו נוטה שמצווה ושהגאון חתן סופר צדד בזה ומול סוף הביא בשם הגאון חתם סופר בחלק השני סי' י"ד דאינו מצווה עי"ש ועל זה השיג עלי רב אחד יצ"ו דבתוספות עבודה זרה ד' ט"ו ע"ב ד"ה לנכרי פתבו פפירוש דאינו

מַצְנוּה וּלְפָנָיו רִיבֵנוּ שְׁפִיר קְמוּתָיב אִף לֹא רָאָה כִּי יִתּוּשׁ קָדְמוֹ שְׁכָבְר הִבְאִתִּי בְּעֶצְמִי
דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת הִלֵּל בְּשִׁדֵּי חֲמֵד מַעְרַכַת הַיּוֹי אוֹת כ"ו ס"ק כ"ג וְהֶאֱרַכְתִּי קֶצֶת בְּזֶה
עִי"ש (שִׁדֵּי חֲמֵד הַנְּ"ל נִדְפַס בְּשֵׁנֶת שְׁשׁוֹ"ן לִפ"ק וּבְמִכְתָּבוֹ אֵלֵי הוּא מִיּוֹם כ"א אָב
תַּנּוּ"ר): ח) קִנְיָן מִנְּכָרֵי אֵי מְהַנִּי לְקִנּוֹת מִמֶּנּוּ אִף בְּפָחוֹת מִשְׁנֵה פְּרוּטָה כִּי הֵיכִי דְמַהַנִּי
בְּשִׁכְרִיּוֹת מְקוֹם מִמֶּנּוּ לְעִנְיָן הַדָּר עִם הַנְּכָרֵי בְּחֶצֶר בֵּא"ח ס' שִׁפ"ב דִּישׁ לֹאמֵר דְּשִׁאֲנִי
הֵתֵם דְּאִינוּ אֵלֶּא סִילּוּק רְשׁוֹת בְּעֵלְמָא אֲבָל לְקִנְיָן אֲפֹשֶׁר דְּלֹא מְהַנִּי וְהֶאֱרַכְתִּי קֶצֶת בִּס"ד
בְּנִדְפַס אוֹת ה"ן ס"ק ח"י עִי"ש וְעַל זֶה פָּתַב לִי יְדִידֵי הַגָּאוֹן מוֹהֲר"ר יְהוּדָה לִיב הַלּוֹי
אֲבִד"ק קֶאֱרָסָאן יצ"ו וְנ"ל מֵהַשְׁתַּנּוֹכַח עִם יְדִידֵינוּ הִרְה"ג בְּעַל עֲמוּדֵי אֵשׁ נִר"ו בְּפִלְלִים
אוֹת י"ח מַעְרַכַת ג' עַל דְּבַרְת הָאֲבָנִי מִלּוֹאִים ס' ל"א ס"ק כ"ד דְּהִבִּיא רָאִיָּה מְהֵא
דְּשׁוֹכְרִין מִנְּכָרֵי בְּפָחוֹת מִש"פ לְדְבָרֵי הַרְדָּב"ז דְּסוֹבֵר גְּבִי קִידוּשִׁין דְּאֲזַלִּין בְּתֵר הַמְּקַבֵּל
ע"ש וְהִנֵּה מֵאֵז הַקְּשָׁתִי עַל הָאֲבָנִי מִלּוֹאִים דְּמֵאֵי רָאִיָּה מַעֲרֻבִין הִלֵּא שֵׁם הָעִירֻב אוֹסֵר
אִם יֵשׁ לוֹ מְקוֹם אֲבָל אִם הַפְּקִיר הַמְּקוֹם אִינוּ אוֹסֵר וְא"כ לְפִי מֵה דְּאִיתָא בְּב"ב דְּנ"ב
עֲפוּ"ם מִפִּי מְטָא זִוְי לִידָא אִיסְתְּלִיק וְנַעֲשֶׂה הַפְּקִיר וְיִכּוּל לְזַכּוֹת בּוֹ אַחַר וְא"כ אֵי הָנִי
מְמוֹן לְגַבִּי עֲפוּ"ם כְּבָר נַעֲשֶׂה הַפְּקִיר אִף דְּלֹא זָכָה בּוֹ הַיִּשְׂרָאֵל וּמֵה רָאִיָּה הוּא לְגַבִּי
קִידוּשִׁין (וְכַת"ר פְּתַב מִצַּד הַסְּבָרָא כֵּן וְהוּא מְבֹאֵר בְּש"ס וּבְטוּש"ע סִימָן קצ"ד בַּח"מ)
אִף אַעֲפ"כ צְדָקוֹ דְּבָרֵי הַאֲב"מ עֲפ"י מ"ש הָר"ן בְּנִדְרִים דָּף ע"א וְנ"ל אֵלֶּא מִפִּינּוּן שְׁהִיא
מִסְפָּמַת לְקִידוּשֵׁי הָאִישׁ הִיא מְבִטְלַת דַּעְתָּה וְרִצּוֹנָה וּמִשׁוּנֵי נִפְשָׁה אֲצֵל הַבַּעַל דְּכָבֵר שֶׁל
הַפְּקִיר וְהַבַּעַל מְכַנִּיסָה לְרִשׁוּתָהּ וְכו' עכ"ל ע"ש וְא"כ הָרִי קִידוּשִׁין שְׁנֵה לְעִירֻבִין אֲבָל
אִין לְלַמּוֹד מְזָה לְמְקוֹם אַחַר וְיֵשׁ עוֹד הַרְבֵּה לְהֶאֱרִיף בְּזֶה אִף חֲשָׁתִי וְלֹא הִתְמַהֲמַהֲתִי
לְמַעַן לֹא יִצְטַעַר אוֹתוֹ צְדִיק ח"ו וְשְׁלוֹם בְּכַפִּילָא לְמֵר וּלְתוֹרְתוֹ יְהוּדָה לִיב הַנְּ"ל: ט) בְּלֹא
דְּלֹא תַחֲמוֹד פְּתַבְתִּי בְּנִדְפַס בִּס"ק כ"ז בְּשֵׁם הַגָּאוֹן בְּסִפְר הַמְּקַנָּה דְּלִיתִיָּה בְּנְכָרֵי עֲכוּמ"ז
פִּינּוּן דְּכַתִּיב בִּיָּה רַעְפָּה וְשֶׁהַגָּאוֹן פְּרִי מְגִדִים בְּמִשְׁבָּצוֹת ס' תר"ד סוּף סק"א לֹא בְּרִירָא
לִיָּה הֵכִי וְעַתָּה רְאִיתִי בְּשׁו"ת אוּרֵי וְיִשְׁעֵי לִידִידֵי הַגָּאוֹן אֲבִד"ק יֵאִסִּי יצ"ו בִּס' קכ"א דָּף
ע"ג סוּף ע"ד (בַּד"ה וּמ"ש) דְּשִׁנֵּי הַגָּאוֹנִים הַמְּשִׁיג וְהַנִּישָׁג נִקְטִי כְּדַעַת הַמְּקַנָּה עִי"ש
וְרִאִיתִי בְּשׁו"ת הַד"ר לִידִידֵי הַגָּאוֹן אֲבִד"ק גִּינְזוּב יצ"ו בִּס' כ"ט סוּף ס"ק קפ"ב שְׁפַתְב
בְּשֵׁם שְׁלַחֵן עָרוּף הַגָּאוֹן מוֹהֲרֵש"ז בִּס' ת"מ בְּקוֹנְטְרִיס אַחֲרוֹן סק"א שְׁפַתְב בְּפִשְׁטוֹת
דְּכִינּוּ דְּאֲצֵל לֹא תַחֲמוֹד נֶאֱמַר רַעְפָּה אִינוּ שִׁנְיָה בְּכֵן נַח וְעִינְיָתִי שֵׁם וְלִיתְנָהוּ לְהַנִּי מִקְלֵי
בְּסִפְר שְׁלַפְנֵי (דְּפוּס שְׁטַעֲטִין שְׁנַת תַּרְכ"ז) וְנֶאֱמָן עֲלֵינוּ הַדְּיָן יְדִידֵי הִרְה"ג הַנְּ"ל
וּמְחֻזְזִיקָנָא לִיָּה טִיבוֹתָא דְּדָלִי לֵן מְרַגְנִיתָא וְהוּא שְׁבַקוֹנְטְרִיס אַחֲרוֹן הַנְּ"ל פְּתַב כַּמ"ש
הַכ"מ וְכו' וְעִינְיָתִי בְּדְבָרֵי מְרֵן כְּסָף רִישׁ הַלְכוֹת גְּזֵלָה וְרִאִיתִי שְׁפַתְב מְפֹרֵשׁ דְּכִינּוּ דְּכַתִּיב
לֹא תַעֲשֹׂק אֶת רַעְפָּה אִין כֵּן נַח בְּכִלְל וּמִטְבַּע הַלְשׁוֹן שֶׁל שְׁלַחֵן עָרוּף הַנְּ"ל מוֹרָה שִׁישׁ בּוֹ
אִינָה חִיסוֹר לְשׁוֹן שׁוּב דְּרִשְׁתִּי אַחַר סִפְר שְׁלַחֵן עָרוּף הַנְּ"ל מְדְפוּס אַחַר וְרִאִיתִי בְּסִפְר
שְׁנִדְפַס בְּנוֹאֲרִשָׁא תַרְנ"ה דְּפוּס ר' אֶלְאָפִין שְׁפַתְבּוּ בּוֹ כְּמוֹ שְׁפַתְבּוּ בְּשׁו"ת הַד"ר
הַנְּ"ל וּמְכַל מְקוֹם אִינוּ פְּשוּט לֹאמֵר כֵּן כְּמוֹ שְׁרִשְׁמַתִּי בְּקוֹנְטְרִיס שִׁדֵּי חֲמֵד בְּמַעְרַכַת הָרִי"ש
אוֹת נו"ן וְהֶרֶב טְהַרְת הַמִּים בְּקוֹנְטְרִיס שִׁיּוּרֵי הָרָה מַעְרַכַת הָרִי"ש סק"ו פְּתַב וְנ"ל רַעְפָּה
שְׁנַמְצָא בְּתוֹרָה בְּכֵל מְקוֹם לֹא דוֹקָא יִשְׂרָאֵל אֵלֶּא הוּא הַדִּין דְּנֶאֱמַר רַעְפָּה אֲפִילוּ עַל נְכָרֵי
מִשְׁאָר אֲנֻמוֹת כֵּן מְצִינוּ בְּמוֹהֲרַח"ו בְּסִפְר שְׁעָרֵי קְדוּשָׁה חֲלָק א' שְׁעַר ה' וּבְתַנָּא דְּבִי אֵלִיָּהוּ
פָּרָק ט"ו וְהַגָּאוֹן בְּעַל זִיקוּקִין דְּנוֹרָא פְּתַב רַעְפָּה מִשְׁמַע אֲפִילוּ עֲכוּמ"ז הַמְּטִיב לוֹ סִפְר

הברית ח"ב מאמר י"ג פָּרָק ה' וְכַתֵּב שֵׁם דָּוָה דְּוָקָא בְּנִכְרֵי הָעוֹסֵק בְּיִשׁוּבוֹ שֶׁל עוֹלָם וְטוֹב לְשִׁמְיָם וְלִבְרִיּוֹת וְאֵי מִשׁוּם ע"ז לֹא נֶצְטוּוּ עַל הַשְׂתִּיחוּף עַכ"ל וְעֵינֵינוּ בְּשָׂדֵי חֶמֶד הַגָּל מֵה שְׁפַתְבָּתִי עַל דְּבָרָיו עַל מֵה שְׁפַתְבִּי בְּשֵׁם מוֹהַרְח"ו עוֹד הִבְאֵתִי שֵׁם מ"ש רַבֵּינוּ בְּחַיֵּי בְּפִרְשֵׁת יִתְרוֹ לֹא תַעֲנֶה בְרַעְיָה עַד שֶׁקָּרָא לֹא אָמַר בְּאַחִיָּה כְּמִשְׁפֵּט הַכְּתוּבִים מִפְּאֵן שֶׁהִזְהִיר אֶפְיָלוֹ עַל נִכְרֵי וְכֵן מְצִינֵנוּ וְיִשְׁאַלֵנוּ אִישׁ מֵאַת רַעְהוּ וְכוּ' עי"ש וּבְסֵפֶר תּוֹרַת חַיִּים (פִּירוּשׁ עַל רַבֵּינוּ בְּחַיֵּי לִידִידֵי הַרֵה"ג אַבְד"ק טַרְאָבְלוֹס יצ"ו) בְּפִרְשֵׁת יִתְרוֹ ס"ק ס"ג וּבְמֵה שֶׁהִבְאֵתִי בַּקְּוֹנְטְרִיס הָעֵרוֹת לְכָלֵלִים סִימָן צ"ו אוֹת י"ד: י) תַּקְנֹת דְּרַבְּנָן דְּלֹא תַקְנֵנוּ לְגַבֵּי בֵּן נֹחַ כְּדֹאִיתָא בְּפָרָק הַגּוֹזֵל עֲצִים ד' צ"ו ע"א תַּקְנֵתָא לְכוּתֵי נִיקוּם וְנִעְבִּיד וְכַתְבוּ הַפּוֹסְקִים בְּשֵׁם הַגָּאוֹן קְצוֹת הַחֲשׁוֹן ס' ס"ו ס"ק ל"ב דְּמֵהֵאֵי טַעְמָא לֹא מְהַי קִנְיָן מְכִירַת שְׁטָרוֹת דְּרַבְּנָן בְּבֵן נֹחַ עֵינֵינוּ שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב מִהֲדוּרָא תְּלִיתָאָה ח"א ס' מ"ט וְכַבֵּר כְּתַבְתִּי בְּזֶה בַּנְּדָפֶס בְּמַעֲרָכָה זֹאת ז"ן וְכֵן לְקַמָּן אוֹת י"ז כְּתַבְתִּי עַל גְּזֵרוֹת דְּרַבְּנָן אִם נֶאֱמָרוּ גַם לְבֵן נֹחַ וְכֵן רְאִיתִי עֲתָה לְהַגָּאוֹן מוֹהַר"ם שִׁיק בְּיִזְרָה דְּעָה ס' לר"א (בד"ה ע"כ גִּרְאָה לְפִי) שְׁפַתְבִּי גַבֵּי נִכְסֵי מְלוּג מְאֻשָּׁת בֵּן נֹחַ דְּמִסְתַּמָּא אֵין לְבַעֲלָהּ בֵּן נֹחַ פִּירוּשׁ מְמַנָּה דְּזוֹ תַּקְנֵת חֲכָמִים הִיא לְנוֹשָׂא יִשְׂרָאֵלִית אֲבָל לֹא בְּבֵן נֹחַ וְהַגָּאוֹן מְלֹא הַרְוָעִים בְּרִישׁ מַעֲרַכַת בֵּן נֹחַ כְּתַב בְּשֵׁם הַגָּאוֹן שְׁבוֹת יַעֲקֹב ח"א דִּישׁ קִנְיָן לְבֵן נֹחַ בְּנִכְסֵי אֲשֶׁתוֹ דְּמֵה שְׁקִנְתָּה אֲשֶׁה קִנְיָה בְּעֵלָה וְשִׁנְסַתְפַּק בְּיִשְׂרָאֵל הַנְּשׁוּי נִכְרִית אִם קוֹנֵה בְּנִכְסִים אוֹ לֹא כִּינּוּן שִׁישׁ עֲבִירָה בְּקִידוּשֵׁין וְהוּא כְּתַב דְּפִשׁוּט דְּלֹא קִנְיָה בְּנִכְסִים וְאַף הַוִּלְדוֹת לֹא קִנְיָן כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הָאֲשֶׁה וְיִלְדֶיהָ וְכוּ' עֵינֵינוּ קִידוּשֵׁין ס"ח וְהָרִי מֵה שְׁקִנְתָּה אֲשֶׁה דְּקוֹנֵה בְּעֵלָה הוּא מְדַרְבְּנָן דְּהַבְעֵל זֹכָה בְּאַרְבָּעָה דְּבָרִים מַעֲשֶׂה יְדִיָּה מְצִיאתָה וְכוּ' כְּמִבְּנֵי בְּהֵרֵמְב"ם הַלְכוֹת אִישׁוֹת פָּרָק שְׁנַיִם עֶשֶׂר וְנִמְצִינֵנוּ לְמַדִּין דְּאֵין הַפֶּל מוֹדִים לוֹמַר דְּבָבֵן נֹחַ לִיתְנָהוּ לְתַקְנֵתִי דְּרַבְּנָן וְהַגָּאוֹן מוֹהַרִיצ"א ב"ס נַחַל יַצְחָק ב"ס ס"ו ד' קמ"ב אוֹת ח' הִבִּיא מֵה שֶׁהוֹכִיחַ הַקְּצוֹת הַחֲשׁוֹן מְסוּגִיָּא דְּבָבָא קָמָא הַגָּל וְדַחָה הוֹכַחְתּוּ וְכַתֵּב דִּישׁ לְהוֹכִיחַ בְּהִיפָּהּ מִמָּאֵי דְּאִמְרִינֵנוּ בְּבָבָא מְצִיעָא ד' ע"א סוּף ע"ב גְּהִי דְשְׁלִיחוֹת לִית לֵיהָ לְבֵן נֹחַ זְכִיָּה מְדַרְבְּנָן אִית לֵיהָ מִיָּדֵי דְּהִנֵּה אֶקְטֹן הָרִי דְּאַף דְּזְכִיָּה הִיא מְדַרְבְּנָן מְפָל מְקוּם תַּקְנֵנוּ כֵּן לְפָל (אָמַר הַמְּחַבֵּר לְפּוּם רִיהָטָא דב"ק תְּמוּהִים דְּהָא מְסַקִּינֵנוּ הֵתָם עַל הָא דְּאָמַר רַבִּינָא גְּהִי דְשְׁלִיחוֹת לִית לֵיהָ וְכוּ' וְלֹא הִיא יִשְׂרָאֵל אֲתִי לְכָלֵל שְׁלִיחוֹת פּוֹתִי לֹא אֲתִי לְכָלֵל שְׁלִיחוֹת מְשֻׁמַּע דְּלִית לֵיהָ זְכִיָּה מְדַרְבְּנָן וְעֵינֵינוּ שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב תְּלִיתָאָה ח"א סוּף ס' קמ"ט (בד"ה הַגָּאוֹת וְדו"ק וְיִישׁ לִיִּישׁב בְּדוֹחַק גְּדוֹל) וְחִידוּשׁ הוּא שֶׁלֹּא הַזְּכִיר מְדַבְּרֵי הַגָּאוֹן בְּתוֹמִים שֵׁם ס"ק מ"ו בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א וְצָרִיף לְהַתִּישָׁב הֵיטֵב בְּמֵה שֶׁצִּינְתִּי בַּנְּדָפֶס אוֹת ז"ן הַגָּל וְכֵן צָרִיף לְהַתִּישָׁב בְּמֵה שְׁפַתְבָּתִי בְּשָׂדֵי חֶמֶד מַעֲרַכַת הַחֲי"ת אוֹת ל"ח בְּדִין חֲצָר אִם קוֹנֵה לְנִכְרֵי וּבְמֵה שֶׁהִבְאֵתִי שֵׁם (בד"ה וְדַעַת הַרְב) עַל דְּבָרֵי הַגָּאוֹן מְחַצִּית הַשֶּׁקֶל ב"ס תמ"ח סק"ד וּבְשׁו"ת שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב תַּנְיִנָא ח"ב ס' ס"ג (ד"ה וְהִנֵּה זֹאת) וְעֵינֵינוּ בְּמֵה שֶׁהִבְאֵתִי בַּקְּוֹנְטְרִיס הָעֵרוֹת לְחַלֵּק אֲסִיפַת דִּינִים ס' ק"ג עַל דְּבָרֵי הַמְּחַצִּית הַשֶּׁקֶל הַגָּל וּבַקְּוֹנְטְרִיס יְדִידֵי הַגַּאבְד"ק וּוְאֵלוֹטִישִׁיִּסְקִי יצ"ו שֶׁהִבְאֵתִי לְעֵיל בְּמַעֲרַכַת הַבִּי"ת אוֹת ד' עי"ש ב"ס ח"י דְּאִסּוּרִין דְּרַבְּנָן לִיתְנָהוּ לְבִנְיָן נֹחַ דְּאֵין חֲיִיבִים לְקַיֵּם דְּבָרֵי חֲכָמִים וְכוּ': וְרְאִיתִי לְהַגָּאוֹן מוֹהַר"א תְּאוּמִים בְּשׁו"ת חֶסֶד לְאַבְרָהָם מִהֲדוּרָא תַּנְיִנָא בַּקְּוֹנְטְרִיס עַל הַרְמְב"ם (אֲשֶׁר בְּסוּף הַסֵּפֶר שְׁפַתְבִּי בְּרִישׁ הַלְכוֹת עֲבוּדַת יוֹם הַכִּיפּוּרִים דְּהָא דְּאִמְרִינֵנוּ אֵין קִנְיָן לְאֲשֶׁה בְּלֹא בְּעֵלָה הוּא מְדַרְבְּנָן בְּעֵלְמָא דְּמֵן הַתּוֹרָה גַם מַעֲשֶׂה יְדִיָּה שְׁלָה כְּמוֹ

שְׁכַתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּגִיטִין ד' מ"ז ד"ה וּלְבִיתָהּ וּלְפִי מֵהַ שְׁכַתְבוּ רַבָּנָן בְּתַרְאֵי דְהָא דְמַה שְׁכַתְבָה אֵשֶׁה קְנָה בְעֵלָה הוּא מְדַרְבְּנָן אִם כֵּן מוֹכַח דְּגַם תְּקֻנֹת דְּרַבָּנָן אֵימְנָהוּ לְבַנֵי נַח: (א) אִם הֵוְנָהוּ הַבְּנֵי נַח עַל שְׁתֵּי תוֹרָה שְׁמֵי וְדָבָר אַחֵר רְשָׁמְתִי בְּנִדְפָס בְּס"ח מ"ח דְּבָרֵי הַרְמ"א ב"א ח סוֹף ס' קנ"ו (שְׁכַתְבֵנו וְאֵף שְׁמֵשׁתֵּפִים שְׁמֵי וְדָבָר אַחֵר לֹא מְצִינוּ שְׁיֵשׁ בְּזֶה מְשׁוּם וְלִפְנֵי עוֹר וְשׁו"ת נוֹדַע בִּיהוּדָה תְּנִינָא בְּחֶלֶק יו"ד ס' קמ"ח וְהִבִּיא דְּבָרֵי הַרְב פְּתַחֵי תְּשׁוּבָה יו"ד ס' קמ"ז וְהֵם דְּבָרֵי הַגָּאוֹן מוהר"ש ל מַר בְּרִיָּה שְׁהָאֵרִיף לֹמַר דְּדוֹקָא לְהַשְׁבִּיעוּ הוּא דְאָמַר הַרְמ"א דְאֵין אִיסוּר מְשׁוּם מֵהַ שְׁמֵשׁתֵּפִים בְּשׁוֹבְעֵתֶם אֵת קְדוּשֵׁיהֶם עִם שְׁמֵי וְדָבָר כְּבוֹד בְּעֵלְמָא דְעַל זֶה לֹא הֵוְנָהוּ רַק בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא כֵּן נַח אֲבָל לְעַבְדוֹ עֲבוּדָה זָרָה בְּשִׁיתוּף פְּשִׁיטָא דְּגַם כֵּן נַח מְוַזְהֵר וְשָׁפָן מְצָא בְּשׁו"ת מְעִיל צְדָקָה וְהַרְב פְּתַחֵי תְּשׁוּבָה הוֹסִיף שָׁפָן כְּתַב בְּשׁו"ת שְׁעַר אֶפְרַיִם ס' כ"ד וּפְרִי מְגִדִים בְּשִׁפְתֵי דַעַת סוֹף ס' ס"ה אֲלֵא שְׁכַתְבֵנו וְדָבָרֵי הַרְמ"א בְּדָרְכֵי מִשָּׁה ס' קנ"ו וְהִבִּיא בְּשִׁפְתֵי פֶהוּ יו"ד ס' קנ"א סק"ז אֵלוּ תַנְרַף דְּבָרֵי הַרְב פְּתַחֵי תְּשׁוּבָה שְׁרָשְׁמְתִי בְּנִדְפָס וְכַנְרָאָה שְׁהַרְב טְהַרְת הַמֵּיִם אֵין נִמְצָא אֲצֵלוּ סְפָר פְּתַחֵי תְּשׁוּבָה וְלִכְּן הַשִּׁיג עַל מַר בְּרִיָּה דְּרַב נוֹדַע בִּיהוּדָה (שְׁמֵי יִיחָס הַדְּבָרִים לְהַגָּאוֹן נוֹדַע בִּיהוּדָה וְכֵן יִיחָסְתִּים אֲנִי הַדֵּל בְּנִדְפָס שְׁלֵא בְּדַקְדוּקָה) שְׁלֵא זָכַר מִתְּשׁוּבַת שְׁעַר אֶפְרַיִם וְשִׁפְתֵי דְּבָרֵי הַרְמ"א שְׁבִשְׁפְתֵי פֶהוּ מוֹכַח שְׁלֵא כְּדָבָרֵי וְכַתְבֵנו שְׁהַרְב פְּנֵי מִבֵּין בְּסוּגָיָא דְּסוּגָדִין ד' ס"ג וְדָף ר"ה מִהַסְפָּר הָאֵרִיף בְּזֶה וְאֵינוּ מְצוּי אֲצֵלֵי וְרֵאִיתִי בְּקוֹנְטְרִיס שׁוֹאֵל כְּעִנְיָן שְׁפִסּוֹף סְפָר חֶסֶד לְמִשִּׁיחוֹ (עַל רוּת לִידִידֵי הַרְה"ג אַבְד"ק פְּאֵלְטוּוֹא יצ"ו) שְׁכַתְבֵנו בְּדָף ל"ו סוֹף ע"א וְנ"ל וּמְפַל שָׁפָן לְפִי מֵהַ שְׁכַתְבוּ הָאֲחֵרוֹנִים דְּכֵן אֵינוּ מְצוּנָה כָּלֵל עַל עֲבוּדָה זָרָה בְּשִׁיתוּף עֵינֵן רַמ"א א"ח ס' קנ"ו וְכַנְרָאָה בִּיהוּדָה תְּנִינָא יו"ד ס' קמ"ח וְפְתַחֵי תְּשׁוּבָה ס' קמ"ז סק"ב וְכו' ע"ש וּבְמַחֲזִילַת כְּבוֹד תּוֹרָתוֹ הַרְמָה לֹא הָיָה לוֹ לְכַתְּוֵב כֵּן שְׁהָרִי בְּנוֹדַע בִּיהוּדָה וְפְתַחֵי תְּשׁוּבָה מְבִנְיָן שְׁדַעַת הַרְבָּנִים מוהר"ש לֹא אֲנָדָא וּמְעִיל צְדָקָה וְשְׁעַר אֶפְרַיִם וּפְרִי מְגִדִים שָׁפָן נַח מְוַזְהֵר עַל עֲבוּדָה זָרָה בְּשִׁיתוּף וְרַק עַל שְׁבוּעָה בְּשִׁיתוּף הוּא שְׁאֵינוּ מְוַזְהֵר וּמְפָרְשִׁים כֵּן דְּבָרֵי הַרְמ"א בְּס' קנ"ו אֲלֵא שְׁהַרְב פְּתַחֵי תְּשׁוּבָה כְּתַב שְׁאֵין לְפָרֵשׁ בְּדָבָרֵי הַרְמ"א כֵּן פִּי מֵהַ שְׁכַתְבֵנו בְּדָרְכֵי מִשָּׁה וְכו' וְכַדְבָּרֵי כְּתַב גַּם הַרְב טְהַרְת הַמֵּיִם הַנֵּל וְלוּלֵא הַדְּבָרִים שְׁבִדְרְכֵי מִשָּׁה הַפֵּל מוֹדִים שְׁאֲפָשֵׁר לְפָרֵשׁ כֵּן בְּדָבָרֵי הַרְמ"א שְׁכַתְבָהוּ ס' קנ"ו כְּמִבְּנִיָּאָה: (ב) כְּנִינָנוּ אִם בְּכֶסֶף אוֹ בְּמִשְׁכָּה אוֹ פִי בְּכֶסֶף אוֹ פִי בְּכָל אֶחָד מִשְׁנֵיהֶם כְּתַבְתִּי בְּנִדְפָס בְּס"ח כ"ח קֶצֶת בְּאֵרִיכוּת בְּס"ד וּמְרֹן אַבְד"ק קְאֹוֹנָא בְּשׁו"ת עֵין יִצְחָק בְּחֶלֶק א"ח רִישׁ ס' כ"ב הַזְּכִיר הַמְּחַלְקֵת שְׁבִפּוֹסְקִים בְּזֶה וְכַתְבֵנו דְּמִסְתַּבְּרָא לְמִינְקֻט דְּקִנְיָנוּ בְּמִשְׁכָּה וְלֹא בְּמַעֲוֹת וְלִכְּל הַפְּחוּת הָרִי הוּא סְפִיקָא דְּדִינָא וּבְחֻמְצָא שְׁעֵבֵר עָלָיו הַפְּסַח אֲזַלִּינוּ לְקוּלָא וְעֵינֵן בְּמָה שְׁהַבֵּאתִי בְּקוֹנְטְרִיס הָעֵרוֹת לְכָלֵלִים סִימָן צ"ו אוֹת מ"ט: יג) רוֹדְף אַחֵר חֲבָרוּ לְהַרְגוּ דְּקִינָמָא לֹן דְּנִימָן לְהַצִּילוֹ בְּנִפְשׁוֹ אִם הַדִּין כֵּן בְּכֵן נַח כְּתַבְתִּי בְּנִדְפָס בְּס"ח מ"ד שְׁהַגָּאוֹן כֵּן יְהוּדָה בְּס' כ"א גְּסִתְפֵק בְּזֶה וְשִׁנְרָאָה שְׁמִסְקִנָתוֹ דְּדוֹקָא לְיִשְׂרָאֵל נֶאֱמַר דִּין זֶה וְלֹא לְכֵן נַח וְלֹא הַבֵּאתִי שְׁמֵי אֵף תַנְרַף דְּב"ק וְהַנְּנִי בְּעֵזֵר הַשֵּׁם לְמַלְאוֹת אֵת חֶסְרוֹן וְאֲכַתְּוֵב תַנְרַף הַדְּבָרִים וְהוּא שְׁהַרְב שְׁוֹאֵל אַחֵר שְׁהָאֵרִיף לְהַסְבִיר דְּאֵי לֹא דְּגַלִי קָרָא דְּמִתְרַת לְהַצִּיל הַנְּרַדְף בְּנִפְשׁוֹ שֶׁל רוֹדְף לֹא הָיָה לְנוּ רְשׁוּת לְזֶה מִפְּמָה טְעָמִים וְכִינֵן שָׁפָן יֵשׁ לְנוּ לֹמַר דְּדוֹקָא בְּיִשְׂרָאֵל דְּגַלִי קָרָא הַדִּין כֵּן וְלֹא בְּכֵן נַח וְכו' הַנֵּה אַחֵר זֶה הַקְּשָׁה דְּמִדְּבָרֵי הַרְמ"א בְּתִשְׁבִיעֵי מְהִלְכוּת מְלָכִים דִּין ד' שְׁכַתְבֵנו שְׁאֵם כֵּן נַח הַרְג לְרוֹדְף שְׁהָיָה יְכִיל

להצילו באחד מאבריו נהרג עליו מוכח שאם לא היה יכול להצילו באחד מאבריו ונהרגו אינו נהרג וכן מוכח פדברי הרמב"ם מהש"ס דסנהדרין ד' ז"ן ע"א פיוצא בו דשפיכות דמים וכו' אמר אב"י משפחת וכו' וזה פנגד היסוד שהניח בתחלה דמוכח דדין דנימן להצילו בנפשו לא נאמר בבג"י נח והצריף עיון והגאון המחבר נשא ונתן בהשגת הראב"ד על הרמב"ם הנ"ל שכתב קשיא ליה אבגר ובדברי מרן פספ משנה וקרב לחם משנה שם ומתוך פלפולו העלה (בד"ה ובהיות) שיש לחלק בכו"נ בין הנרדף עצמו לאיש אחר דאיש אחר הרואה לכו"נ שרודף אחר חברו כן נח אסור לו להרוג את הרודף כדי להציל את הנרדף אבל הנרדף עצמו יכול להציל עצמו בנפשו של רודף ונ"ל שם ובהיות כן השם עמה גבור החיל שכן נח אסור להרוג את הרודף אחר חברו כן נח אכן הש"ס והרמב"ם (הנ"ל דמוכח דדין זה איתיה גם בכו"נ) מיירו בנרדף שכן נח הנרדף מותר להרוג כן נח חברו הרודפו דלגבי נרדף אף דליכא קרא דנימן להציל בנפשו של רודף הדין כן מצד הסברא וכו' אלו תנרף דב"ק ושוב נשא ונתן בדין אם היה יכול להציל באחד מאבריו ונהרגו וכו' אם יש חילוק בזה בין ישראל לכו"נ נח ואחר זמן השגתי ספר היקר מנחת חינוך וראיתי להגאון בפכרשת אמור מצנה רצ"ו דף ק"ה ע"ד שעמד בזה ואחר שנשא ונתן סיים ונ"ל שוב האיר ה' את עיני דגם גבי כן נח מקרא מפורש בתורה דנימן להציל הנרדף בנפשו של רודף אפילו כן נח אחר שבפכר כן סורר ד' ע"ב עמוד ב' מבאר רודף אחר חברו ואמר לו ישראל הוא וכו' והתורה אמרה שוכף דם האדם באדם דמו ישפך הצל דמו של זה בדמו של זה עי"ש ברש"י דכל הרואה אותו ישפך דמו של רודף וזה הפסוק נאמר לכו"נ דרודף מותרים להרוג ונשנית בסני גבי מחמת והנה אפילו בכל אדם והיקשא דלנערה המאורסה היא למצנה גבי ישראל אבל לענין היסוד להרוג נאמרה לכו"נ נשנית בסני וכל מלתא (מצנה) דנאמרה ונשנית לזה ולזה נאמרה ואם כן גבי רודף גזרת הפתוב היא אף לכו"נ נח דמותר להרוג אף כן נח אחר וכו' אף זה ברור דמצנה ליכא גבי כן נח להרוג הרודף דגבי ישראל מהיקשא ילפינו וגם מוקצותה את כפה ולא תעמוד על דם רעה אבל בכו"נ נח לא נאמרו פסוקים הללו רק היסוד הוא אבל לא מצנה עכ"ל הרי שדעת הגאון מנחת חינוך היא שלא פדעת הגאון כן יהודה אלא אף כן נח אחר מותר להרוג את כן נח הרודף אחר חברו כן נח כדי להציל את הנרדף והוא מגזרת הפתוב אף שמצד הסברא לא היה לנו לומר כן ולנו לדעת מה יענה הגאון כן יהודה להוכחת הגאון מנחת חינוך הנ"ל: שוב השגתי ספר ערוך לגר (להגאון המחבר שו"ת בגן ציון) על מסכת סנהדרין וראיתי שם בסוגיא דף ע"ב הנ"ל שכתב ונ"ל שם והתורה אמרה שוכף דם האדם קצת קשה דאם כן האי קרא אתי למילף נימן להצילו בנפשו וילקמן לא משכח למילף הכי אלא מפאשר יקום איש על רעהו ועוד הא קרא דשוכף דם האדם נדרש לעיל ד' ז"ן ע"ב לכו"נ דנהרג על העוברין ולענין דמיתתו בחנק ועוד אי מהאי קרא אתי ינהוג דין רודף גם בכו"נ נח (אמר המחבר היה לו, לבאר דבריו מנא ליה דאינו נהרג בכו"נ נח ואם בנרדף עצמו הוא דפשיטא ליה דאינו נהרג או על אחר הבא להציל את הרודף הוא דפשיטא ליה דאינו נהרג בכו"נ נח וכתב ליישב ונ"ל) וצריף לומר דלא מייתי האי קרא הכא אלא לאסמכתא בעלמא אבל באמת עיקר קרא לדרשות דלעיל אתי עכ"ל ולפי זה לא קשה לשיטת הגאון כן יהודה מסוגיא זו פמובן אלא דלדעתי הענה יש לפקפק בזה דכיון דלפי האסמכתא יש במשמע שדין

ניתן להצילו בנפשו נוהג גם בכן נח אי לאו דקושטא דמילתא הכי הוי לא הוה מסמכינו אקרא מידי דלישתמע דלא פקושטא דמילתא ואדרבא יש לנו לומר שהיתה הקבלה בידי רז"ל שגם בכן נח נוהג דין זה ומשום הכי אסמיכו להאי דינא אהאי קרא פי הכי דלישתמע נמי בן נח ועיין במה שהבאתי בענין זה בקונטרס ההערות לחלק הפללים סימן צ"ד אות ב' יד) אם מענישין לקטן בן נח או דינו פישראל ואינו נענש אף פשהגיע לעונת הפעוטות כל שלא בא לכלל שנים הנה בנדפס בס"ק כ"א רשמתי לעיין בזה בשו"ת הגאונים חתם סופר ושואל ומשיב וכבר הבאתי תנרף דברי קדשם בזה לעיל בס"ק ב' (מד"ה וראיתי להגאון שואל והלאה) ותנרף דברי הגאון בית שלמה בחלק א"ח סי' ס"ו (שרשמתי שם) הם שהביא מה שפכת בחתם סופר שדברי הרמב"ם שאין מענישין לקטן בן נח הם בקטן שלא הגיע לכלל דעת וכו' אבל קטן שדעתו שלמה יש לו זכיה מן התורה וכו' וכתב שאין דבריו מתקבלים בפרט בלשון הרמב"ם וכו' והאריף בפלפול עצום להכריח דגם בכן נח סתם קטן וקטנה בהם הוא כמו פישראל דכל שלא הגיעו לכלל שנותיהם עם הבאת שערות מיקרו קטנים וכתב בדרף מ"ג ע"ג דאף דשיעור גדלות הוא בכלל שיעורין פדכתב הרא"ש בתשובה ריש פלל ט"ז ובתשובת מוהרי"ל סי' נ"א ועיין נדה מ"ה ע"א והרמב"ם פסק דלא נאמרו שיעורין לבני נח מפל מקום שיעור גדלות על פרחין זה נזה שוין וכתב עוד שאם היינו מודים לדברי החתם סופר הנה אפשר לומר איפכא דבן נח אינו נקרא גדול עד שיהא בן עשרים שנה שאז הוא בן דעת שלמה פדקיים לן בחשן משפט סי' רל"ה שפן שיערו דאז הוי בר דעת שלמה ולא קודם לכן וכו' וכו' אלא שהעיקר דבן נח שיעור גדלותו פישראל וכן משמע מדברי הרא"ם ריש פרשת חיי שרה ומדברי הפנים יפות סוף פרשת לה לה שאף קודם מתן תורה הנה בן שיעור גדלות והביא מה שפכתו התוספות ריש פרק בן סורר דבדורות הראשונים הנה זמן גדלות שמנה או בן תשע שנים וכו' ועוד שקיל וטרי דבעינן נמי הבאת שערות וכו' אלו תנרף דב"ק גם הגאון מגן אלהי בס"י תמ"ח בחידושים סוף סק"ח כתב שאין למפור החמץ לנקרי שהוא קטן דקטן אין לו זכיה ואף דפעוטות מקחן מקח היינו מדרבנן שתקנו לו משום פדי חיייו אם בן יש לומר שבבן נח לא תקנו דלא עדיף ממעמד שלשתן שלא תקנו בכן נח פדאימא בחשן משפט סי' קכ"ו וכתב דאם הם גדולים בקומה על זה לבד אפשר לסמוך בחמץ דסגי בבטול או בגילוי דעת דלא ניחא ליה הרי דלא שאני ליה לענין גדלות בין ישראל לבן נח גם בספר ברפת השיר להגאון הנ"ל פדינים להלכות פסח (שבתחלת הספר) באות ה' שנה דבריו והזהיר שלא למפור לבן נח שיש להסתפק אם הגיע לכלל גדלות: שוב השגתי ספר ברית יעקב להגאון מוהר"ר ברוך ליפשיץ וראיתי בחלק א"ח סי' כ"א דף ל"ד ע"ב ד"ה ומה) שפכת שהרב השואל הקשה על מה שפכת הרמב"ם דאין עונשין לבן נח קטן ממה שפכת הרמב"ם דלא ניתנו שיעורין לבני נח ושיעור גדלות בן י"ג שנה הוא הלכה למשה מסיני כמו שפכת הרא"ש וכו' ובתחלה כתב דלא קשיא דהרא"ש שפכת דבן י"ג שנה ויום אחד הוי גדול וכו' והוא מפלל השיעורין דהוי הלכה למשה מסיני לאו למימרא דאי לאו הלכתא היו מענישין קטן בן ארבע וחמש שנים שאין לו דעת וכוננה פלל דזה פשוטה וחרש ועל פרחין דהלכה למשה מסיני הוי אף דחזינו קטן בר דעת ועושה כל דבריו כגדול אפילו הכי מהלכה למשה מסיני דלא מענישין קודם י"ג ויום אחד והרמב"ם שפכת שאין מענישין מהם קטן

היינו בקטן שאין בו דעת וכוונת דומיה דחרש ושוטה דנקט הרמב"ם אבל קטן בר דעת אפילו קודם י"ג שנה יש לומר דמענישין בבני נח דהלכתא לישראל נאמרה ולא לכו נח שוב פתב דדברי הרא"ש אינם מוכרחים שהרי רש"י בנזיר ד' כ"ט ורבינו עובדיא באבות סוף פרק חמישי גבי בן י"ג למצות פתבו דילפינו מאיש ואשה אשר יעשו מחטאות האדם ובשכם פתיב איש חרבו ולא הנה לוי רק בן י"ג שנה וקרי להו איש אם בן גם בכו נח הדין פן וכו' ואפשר דהרא"ש שפתב דכו בן י"ג שנה ויום אחד הוא מהלכה למשה מסיני הוא לדייק דבעינו דוקא בן י"ג שנה ויום אחד ושיביא שתי שערות אבל אם לא הביא שערות דינו כקטן והו מהלכה למשה מסיני ולכו נח יש לומר כשהוא ק י"ג שנה אף שלא הביא שערות הוי כגדול אף בתשובת מוהרי"ל סי' נ"א מצא שפתב גם בן בן י"ג לעונשין הוי מהלכתא וכתב להשואל מההיא דשכם איש חרבו אפתי מנלן דפחות מי"ג לא הוי איש וכו' אלא מהלכתא שוב פתב מקור למה שכתב הרמב"ם דלא ניתנו שיעורין לבני נח שהוא בנזיר דף ס"א דפריה אימא בני ישראל דכתיב גבי נזירות בני ישראל מדירין את בניהם בנזיר ואין נכרים מדירין בניהם בנזיר יכול לא יהיו נזירים תלמוד לומר איש הא אמר ר' יוחנן הלכה היא בנזיר אם פן לא בעי קרא למעט פותים דאינו מדירין בניהם בנזירות פיון דהוי רק הלכה לא נשנית אלא לגבי ישראל כמו שפתבו התוספות שם ואם פן מבואר בהרמב"ם דהלכה לא ניתנה רק לישראל ולפי זה יש להוכיח דהא דאין עונשין בבני נח קטן ושיעור הוי כדי דהו לגדלות מהו סוגיא דפריה בדרף ס"ב איש כי יפליא נדר בערקה בערכין למה לי מפדי הא איתקש ערכין לנדרים דאמר קרא איש כי יפליא נדר בערקה ותניא גבי נדרים איש איש לרבות הכותים שנודרים נדרים ונדבות פישאל אלא מפדי ליה לאתויי מןפלא הסמוך לאיש ולמאן דאמר מןפלא הסמוך לאיש דרבנן איש כי יפליא למה לי לאתויי מןפלא הסמוך לאיש דכותי עי"ש ברש"י אם פן מבואר דזמן איכא גם פן בכותי לשיעור גדלות דאתי קרא לרבות מןפלא סמוך לאיש ועל פרחין לא מהלכה הוא דבעינו בן י"ג שנה ויום אחד אלא כמו שפתבתי דילפינו משכם דכתיב ויקחו איש חרבו ולוי הנה באותו פרק בן י"ג שנים אם פן גם בכו נח הדין פן: טו) קיימא לן דמצרי נהרג על פי עד אחד וקרוב נסתפק רב אחד הובא בשו"ת ברית יעקב ליפשיץ בא"ח סי' כ' אם נהרג בהודאות עצמו דיש לומר דהא דבישראל הודאת עצמו לא מהניא הוא משום דאדם קרוב אצל עצמו וכיון דמצרי נהרג על פי קרוב נהרג נמי על פי עצמו וכו' והאריה בנה הגאון המחבר והבאתי תנרף דב"ק בקונטרס זה במערכת האל"ף אות קכ"ב וגם אני הדל פתבתי קצת בזה בס"ד עי"ש: טז) אם בן נח נענש על העוברים וכו' אם הרג את הטריפה וכו' הרג את הנפל או את בן שמונה חדשים שיצא חי לעולם עיין במה שהבאתי בסק"ג (בד"ה והנה בפרי מגדים ובד"ה ויכפי הנראה): יז) אם בן נח מצנוה על לא יחל דברו בנדר ובשבועה ציינתי בנדפס במערכה זו אות ה"ן ס"ק מ"א לעיין בנזיר דף ס"א בתוספות ד"ה הניחא ובמשנה למלך בעשירי מהלכות מלקים (בד"ה ודע שמה שתיקצו) ובאבני מילואים סי' א' אות ב' (בד"ה ולענ"ד) תנרף הדברים הוא דרבותינו התוספות שם פתבו דכו נח אינו בלא יחל דברו ומרן המשנה למלך צלל במים אדירים שמדברי התוס' בפרק קמא דע"ז ד' ה' (אשהיא דמחוסר אבר שאסור לבני נח) מוכח דסברי דבני נח איתנהו בלא יחל ותמה על זה דאיהו יתכן שיהא בל יחל במה שנודרים להקריב בבמה שלקח ועוד דאף במה

שְׁנוּדָרִים לְהַקְרִיב בְּבַה־מ"ק מְנָא לֵן דְּאִתְרַבּוּ בְּנֵי נַח לְבַל יַחַל וְכוּ' וְשׁוּב הִבִּיא דְּבָרֵי הַתּוֹסֵף דְּנִזִּיר הַנֶּזֶל שְׁדַעַת שְׁפִתוֹתֵיהֶם בְּרוּר מְלֵלוּ דְלָאוּ דְלֵא יַחַל לִיתִיהּ בְּבֵן נַח הַיְפָף מִמָּה שְׁנִרְאָה מִמָּה שְׁפִתְבוּ בַעֲבוּדָה זָרָה הַנֶּזֶל וְכַתֵּב לְחֶלֶק בֵּין נְדָרִים לְשָׁבוּעוֹת וְסוּף דְּבָרֵי מְסִיק דְּהַדְבָּר צָרִיף תְּלִמוּד וְהַגָּאוֹן אֲבָנֵי מִלּוּאִים הִבִּיא תּוֹרָף דְּבָרֵי הַמְּשֻׁנָּה לְמַלְךָ וְכַתֵּב שְׁנִרְאָה לּוֹ בְּרוּר דְּבָבֵן נַח לִיפָא לֵא יַחַל וְלֵא מִיִּצָא שְׁפִתֵיהּ תִּשְׁמֹר אֲלֵא דְאִמְרֵיהּ לְגַבוּהַּ הוּא קִנְיָן גָּמוּר כְּמִסִּירָה לְהַדְיֹוט וְאִם בֵּן נַח נִדְר לְהִבִּיא קָרְבָן הָיִי חוֹב גָּמוּר וְגוֹבִין מְנַכְסִים מְשׁוּעָבְדִים לְמֵאן דְּאָמַר שְׁיַעֲבֹדָא דְאִוְרֵיתָא וּבְכַתוּב בְּשֹׁטֵר וְכוּ' עִי"ש דְּב"ק וְהַשְׁגָּתִי עֲתָה (בְּשׁו"ן) סָפַר מְשֻׁנּוֹת הָרוּעִים לִידִידֵי הַגֵּאבֵּד"ק גִּינְנוּב יצ"ו וְרֵאִיתִי בְּרִישׁ סִי"מ"ז דְּנִקִּיט בְּפִשְׁיטוֹת דְּלִיפָא בַל יַחַל בְּבֵן נַח כְּמוֹ שְׁפִתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּנִזִּיר דָּף ס"א וְכַתֵּב לְחֶדֶשׁ עַל פִּי זֶה דְלָבֵן נַח לֵא מְהֵנִי שְׁאֵלָה דְּדַרְשִׁינָן כֵּל שְׁיִשְׁנֹו בְּלֵא יַחַל יִשְׁנֹו בְּאַחֲרִים מוֹחֲלִין לוֹ וְכֵן נַח דְּלִיתִיהּ בְּכָל יַחַל לִיתִיהּ בְּשְׁאֵלָה (דְּנִפְקָא לֵן מְדִיוֹקָא הָא אַחֲרִים מוֹחֲלִין לוֹ וַיִּשׁ לְפַקֵּק בְּזָה דְּהָא מְסוֹרֶת בְּיַדֵּנוּ דְּאִין לַעֲשׂוֹת דְּרִשׁוֹת מְדַעַתְנוּ וְעֵינֵן בְּמָה שְׁפִתְבִּיתִי בְּקוֹנְטְרִיס כְּלָלִי הַפּוֹסְקִים שְׁנִדְפֵס בְּשֹׁדֵי חֶמֶד חֶלֶק אֲסִיפַת דִּינִים אַחַר מַעֲרַכַת חֶתָן וְכֵלָה) וְשִׁקִּיל וְטָרִי עוֹד לְהוֹכִיחַ דְּלֵא מְהֵנִי שְׁאֵלָה בְּבָנֵי נַח וְהוֹצֵרָף לְזָה לְיִישָׁב חֲקִירַת הָרַב הַשּׁוֹאֵל הִיאָף מְקַרִּיבִין קָרְבָן נְכָרִים גִּיחֻשׁ דִּילְמָא אִיתְשִׁיל עֲלֵיהּ וְהָיִי חוֹלִין בַּעֲזָרָה עִי"ש גַּם בְּסִפְרוֹ נַחֲלָה לִישְׁרָאֵל בְּסִי"ו"ד דָּף י"א ע"ד אוֹת י"ג הַזְּכִיר דְּבָרֵי שְׁבַמְשֻׁכְּנוֹת הָרוּעִים שְׁבִסִי"ה"ל וְהִיִּיתִי תְּמָה עָלָיו דֵּי כֵּל רַז לֵא אֲנִיס לִיהּ וְנַעֲלַם מִמֶּנּוּ דְּאִין זֶה פְּשׁוּט דְּלִיפָא בַל יַחַל בְּבֵן נַח וּמִסְתַּמָּא נִמְצָא אֲצִלוּ סָפַר מְשֻׁנָּה לְמַלְךָ (וְכַמְדוּמָה לִי רֵאִיתִישְׁמִזְכִּירוּ בְּאִיזְהוּ מְקוֹמָן) עַד שְׁרֵאִיתִי שְׁבִסִי"ל"ז אוֹת ל"ו פְּתַב שְׁבִסִפֵּר ק"ס לְרַשׁ"ק ז"ל (כֵּן פְּתוּב בְּסִפְרוֹ וְכַנְרָאָה שְׁהוּא סָפַר קִנְאָת סוּפְרִים לְהַגָּאוֹן מוֹהֲרַשׁ"ק מְבִרָאד וְאִינוּ מְצוּי אֲצִלִי) בְּהַשְׁמָטוֹת לִנ"ז סִי"ג נ"א מְבִיא בְּשֵׁם הַמְּשֻׁנָּה לְמַלְךָ דְּבָבֵן נַח לֵא שְׁיִיף בַל יַחַל וְהָאִרִיף לְמַעֲנִיתוֹ וְכֵאִישׁ גְּבוּרָתוֹ עכ"ל הָרִי כְּבָר רָאָה דְּבָרֵי רַבִּינוּ הַמְּשֻׁנָּה לְמַלְךָ אֲלֵא שְׁאִין הִלְשׁוֹן מְדוּקָדֵק בְּמָה שְׁפִתְבוּ בְּשִׁמוֹ שְׁהָרִי הַצָּרִיף תְּלִמוּד כְּנִז"ל וְדְבָרֵי יְדִידֵי הַגֵּאבֵּד"ק מ' לודאש יצ"ו בְּסִפְרוֹ יִלְקוּט הַגְּרִשׁוֹנֵי בַח"א דָּף י"ג ע"ד ס"ק י"ב מְדוּקָדֵקִים שְׁפִתְבוּ עוֹד חֲקַר הַמְּשֻׁנָּה לְמַלְךָ אִם שְׁיִיף לֵא דְבַל יַחַל בְּבֵן נַח וְאִם בֵּן נַח מוֹנֵהָר לְקִנִּים שְׁבוּעָתוֹ עכ"ל וּבְשׁו"ת רִיב"א סוּף סִי"ז ק"ן הַמּוּבָא לְהֶלֶן בְּס"ק כ"ב פְּתַב בְּפִשְׁיטוֹת מְסִבְרָא דְּנִפְשִׁיָהּ בְּלֵא שׁוּם רְאִיָה דְבַל יַחַל לִיתִיהּ בְּבֵן נַח עִי"ש וְאִינוּ פְּשׁוּט כֵּל כָּף וְעַל חֲקִירַת הָרַב הַשּׁוֹאֵל הִיאָף מְקַרִּיבִין קָרְבָן נְכָרִיָהּ הַשִּׁיב בְּנַחֲלָה לִישְׁרָאֵל בְּסִי"ב"ן אוֹת י"ג דְּמוֹקֵינָן הַקָּרְבָן עַל חֲזַקְתּוֹ דְּלֵא נִשְׁאֵל עַל גְּדָרוֹ וְכוּ' עִי"ש: חִי) טַעַם פְּעִיקָר אִם נֶאֱסַר לְבָנֵי נַח עֵינֵן לְהַגָּאוֹן חֲתָם סוּפֵר חֶלֶק יו"ד סוּף סִי"ט וְהַבְּאִתִּי דְּב"ק לְעִיל בְּסִק"ג (בְּד"ה וְיָמָה שְׁפִתְבוּ) וְהַגָּאוֹן מְלֵא הָרוּעִים בְּמַעֲרַכַת בֵּן נַח אוֹת כ"א פְּתַב דְּתִלְיָא בְּפִלְוִגְתָּא דְּהַרְמֵב"ם וְהַתּוֹסְפוֹת בְּדִין שְׁיַעוּרִין אִי נֶאֱמָרוּ לְבָנֵי נַח דְּלְהַרְמֵב"ם דְּלֵא נֶאֱמָרוּ שְׁיַעוּרִין לְבָנֵי נַח וְחִיִּיב אֲכַל שְׁהוּא טַעַם פְּעִיקָר אֲסוּר וְלְהַתּוֹסְפוֹת דְּגַם בְּנֵי נַח אִינָם חִיִּיבִים עַל פְּחוֹת מְפִשְׁיַעוּר יֵשׁ לוֹמַר דְּאִין טַעַם פְּעִיקָר לְבָנֵי נַח וְכַל זֶה לְמֵאִי דְּקִימָא לֵן טַעַם פְּעִיקָר דְּאִוְרֵיתָא דְּלְמֵאן דְּאָמַר רַבְּנָן וְדֵאִי לֵא נֶאֱמַר לְבָנֵי נַח וּבְדִין הַשְׁיַעוּרִין עֵינֵן בְּמָה שְׁרִשְׁמֵתִי לְעִיל בְּסִק"ב וּבְסִק"ו פְּתַבִּיתִי אִם נֶאֱמָרוּ לְבָנֵי נַח תְּקַנּוֹת וּגְזָרוֹת דְּרַבְּנָן וְהַגָּאוֹן שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב בְּסִימָן פ"ו בְּמַהֲדוּרָא חֲמִישְׁאָה הַבְּאִתִּי תּוֹרָף דְּב"ק לְעִיל בְּסִק"ג (בְּד"ה וְשֵׁם) כְּתַב בְּפִשְׁיטוֹת דְּטַעַם פְּעִיקָר לִיתִיהּ בְּבֵן נַח וּמְשֻׁמַע דְּסוּבֵר כֵּן אֲלִיפָא דְּכּוֹלִי עֲלֵמָא אָף

להסוברים דחייב אכל שהוא מקל מקום גוף האיסור חמור מטעם בעלמא והכי מסתברא דהא חזינו דבטעם פעיקר פליגי בה רבנאמתא אי אסור מדאורייתא או אינו אלא מדרבנן ואילו בכל שהוא כולהו מודו דמזיקא לן כרבי יוחנן דכל שהוא אסור מן התורה ועיין במה שהבאתי בקונטרס ההערות סי' צ"א אות ז (בד"ה ובמה) ובשו"ת הד"ר סי' כ"ה אות ה' (בדפוס שאין מסומנים הדפים והם אחר דף ט"ל): ובענין זה תמה ידידי הגאבד"ק ואלוטישיסק יצ"ו בקונטרסו שהבאתי לעיל במערכת הבי"ת אות ד' על הגאון חתם סופר עיין שם בסעיף קטן ח"י נאני ההדיוט ראיתי להגאון מוהר"ם שיק בחלק יו"ד סי' קי"ט שכתב שהרב השואל העיר על מה שכתב הגאון חתם סופר בסימן י"ט הנ"ל דבבן נח טעם פעיקר דאורייתא ונכון להעתיק דב"ק והוא שהקשה דלפי זה אם נפל אבר מן החי להיתר ופלט בו אסור למפור גם לכן נח וקשה הא טעם אינו אסור אלא משום דמרבין מהטמאים לאסור צירן ורובן ולבני נח לא נאמר הטמאים ואין ציר וחלב אסור כמו שכתב בפליתי סימן ק"א (פ"א) ושאר אחרונים והשיב הנה אמת דמרו (החתם סופר) ביאר כל זה בתשובתו בחלק יורה דעה סימן קי"ד והביא שם בקצרה מה שהיה קשה לי על הרמב"ם בפעשירי ממאכלות אסורות דבהקדש משקין היוצאין מהם אסורים ואין לוקין משום דאינו כמותן מן התורה ונתקשיתי לפי דברי התוספות בחולין דף קי"א דכל יום נעשה גיעול לחבירו הוא מטעם דבטל ברוב והקשו דגם לאחר שנעשה נותר לא יהא צריך מריקה ושבירה בכלי חרס ועל פרחין משום דאין מבטלין איסור לכתחלה כדכתב בגנות הכסף סי' צ"ג ואי נימא משקין היוצאים מהם אינו כמותן וכתבו התוספות בחולין ובבכורות דף ו' דכי האי גוונא שתיה לאו בכלל אכילה אלא לכשיבא למאכל ויקרוש יהא אסור אם כן בעוד שפליע עדיין בכלי אינו אסור כלל מן התורה ולמה צריך שבירה וכן קשה למה שכתב הר"ן בסוף עבודה זרה דאף אי לינת לילה פוגם אפילו הכי בעי שבירה משום דהבליעה עצמה בפלי צריך ביעור קשה גם כן פנ"ל הא הבליעה אינו אסור כלל אם המשקין היוצאים מהם אינו כמותן: וביאר לן מרו שם וכן הוא בספר באר יעקב דנדאי משקה היוצא על ידי בישול הוא כממש הדבר דאסור אלא דכל זמן שהוא מחוי איפא למימר דלא חשיב אכילה דככי האי גוונא שתיה לאו בכלל אכילה עד שיקפה ולכך צריך קרא לרבות את השוטה וכן כתבו בתוספות גדה ובתורת חיים בחולין דף ק"כ ע"א דהנה אמינא דמחוי הוי שלא פדרה אכילה ולכך צריך קרא וממילא בפליטה שיוצאת על ידי בישול שהיא כממש ואפילו קודם שבא לאוכל ואפילו ליכא קרא מקל מקום שם האיסור עליו לענין דשם נותר עליו כדכתב הר"ן הנ"ל סוף עבודה זרה וגם אסור לבטלו לכתחילה: אמנם משקה היוצא רק דרה סחיטה על ידי מליחה זה מסברא אינו כממש ואיצטריך קרא כדאיתא בחולין דף ק"כ ולילא קרא הנה אמינא דאינו אסור אלא מדרבנן ובמשקין כהאי גוונא מיירי הרמב"ם בהלכות מאכלות אסורות הנ"ל זה הוא תוכן דברי מרו החתם סופר ויוצא מזה לגדון שלנו דחלב או ציר דלולא קרא הנה אמינא דמותר ואין משקין היוצאים כמותן אם כן בבן נח דלית להו קרא אינו כמותן ושרי להם אבל משקה הרוטב שיוצא על ידי בישול דהוא מצד סברא כממש ואסור אלא דסלקא דעתין דלא מיקרי פדרה אכילה ולנה צריך קרא ממילא בבן נח אפילו שלא פדרה אכילה אסור דהא לכן נח אסור כל שהוא דאין שיעורין לבני נח כדכתב הרמב"ם בהלכות מלכים והיכא דכל שהוא אסור גם שלא פדרה הנאה אסור

כְּדַכְתָּב מוהרש"ל בְּשָׁבוּעוֹת כ"ג ע"ב וְאִם כֹּן שְׁפִיר כְּתִב מִן בְּחֵתֵם סוֹפֵר גָּבִי כֹן נֶח אֲמַרְיֵנו טַעַם כְּעִקְרָא דְאִוְרֵיִתָּא הֵיִינוּ בְּבִישׁוּל אֲבָל בְּצִיר אִו בְּחֵלֵב אֲצֵל כֹּן נֶח מִן־תֵּר דְּלִית לָן קִרְא עַל זֶה.

יט) לְעֵינֵי שְׁחַד אִם מְצֻנָּה הֵבֵן נֶח שְׁלֵא לִיקַח שְׁחַד וְאִם נוֹתֵן לוֹ יִשְׂרָאֵל עוֹבֵר מְשׁוּם וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מְכֻשׁוֹל כְּתִבְתִּי בְּשָׁדֵי חֶמֶד בְּחֵלֵק הַכְּלָלִים בְּמַעֲרַכַת הַנִּי"ו כָּלֵל כ"ו ס"ק ל"א עי"ש: כ) הָא דְקִיָּמָא לֹן דְּכֹן נֶח נְהָרְג בְּדִיָּין אֶחָד בִּיָּאָר הַגָּאוֹן חֵתֵם סוֹפֵר בְּיֹרְהָ דַעָה סוֹף ס' ע' (בד"ה רְאִיתִי) שְׁהַכְּנֹנָה לוֹמֵר שְׁאֲפִילוֹ אִין פָּאן אֲלָא דִיָּין אֶחָד הוֹרְגוֹ עַל פִּיו וְלֹא בְּעֵי עֵדָה וְעֵדָה אֲבָל אִי יֵשׁ פָּאן ג' דִּיָּיִנִים וְשָׁנִים מְזַפִּים וְאֶחָד מְחַיֵּיב פְּשִׁיטָא דְהַמְיָעוּט בְּטַל בְּרוּב וְאִינוּ נְהָרְג אֲדַרְבָּא בְּעֵינֵי זֶה שְׁיָיָה בב"ן אֲחֵרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת יוֹתֵר מִבִּישְׂרָאֵל דְּבִישְׂרָאֵל בד"נ לְהַחְמִיר לֹא אֲזַלְיֵן בְּתֵר רַבָּא עַד דְּאִיפָּא ב' מְחַיֵּיבִים יִתֵּר מְעַל הַמְזַפִּים וְאִם כֹּן אִין זֶה נְהָרְג מְטַעַם רַוֵּב דָּאִם כֹּן בְּחַד סָגִי אֲלָא מַגּוּז"ה מִשָּׂא"כ ב"ן אִם א' מְזַכֵּה וְשָׁנִים מְחַיֵּיבִין נְהָרְג עפ"י הַכְּרַעַת אֶחָד מְשׁוּם רַוֵּב וְדַבְרִים פְּשׁוּטִים וְכַרוּרִים עכ"ל וְיֵמָה שְׁפַתְב דְּשְׁיָיָה בְּכֹן נֶח אֲחֵרֵי רַבִּים עֵינֵי לְעֵיל ס"ק ג' (בד"ה וְיֵמָה שְׁפַתְב) שְׁהַבְּאִתִּי מַה שְׁפַתְב בְּסוֹ' י"ט וְנִרְאִין דְּבָרֵינוּ סְתָרֵי אֶהְדְּדִי וְעַתָּה מְצַאֲתִי שְׁנִשְׂאֵל עַל זֶה הַגָּאוֹן מוהר"ם שִׁיק בְּחֵלֵק יו"ד ס' ק"ד וְנ"ל וְעַל מ"ש עוֹד בְּעֵינֵי הָא דְאִין הוֹלְכִין אֲצֵל כֹּן נֶח בְּתֵר רַבָּא וְהַקְשָׁה דְּבָרֵי מִן בְּחֵתֵם סוֹפֵר אֶהְדְּדִי בְּס' ע' מְשַׁמַּע דְּאֲזַלְיֵן בְּכֹן נֶח בְּתֵר רַבָּא וְכִסְיָן י"ט כְּתִב דְּלֹא אֲזַלְיֵן בְּתֵר רַבָּא נִרְאָה לִי פְּשׁוּט דָּגַם בְּכֹן נֶח אֲזַלְיֵן בְּתֵר רַבָּא דְּלִיתָא קָמֵן לֹא מִיבְעֵיָא לְמַאן דְּיִלִּיף בְּחֻלְיֵי דָרַי י"א דְּאֲזַלְיֵן בְּתֵר רַבָּא מִמְּכָה אָדָם יוֹמַת וְדִילְמָא טְרִיפָה הָוָה וְאִם כֹּן זֶה שְׁיָיָה לְמִיָּדָק גַּם בְּכֹן נֶח דְּכַתִּיב שְׁוֹפָה דִּם הָאָדָם יוֹמַת וְדִילְמָא טְרִיפָה הָוִי אֲלָא עַל כְּרַחֲוֵי דְּאֲזַלְיֵן בְּתֵר רַבָּא דְּסַפְק נְפֻשׁוֹת לְהַקַּל סְבָרָא הוּא וְכּוֹדָאִי גַּם בְּכֹן נֶח הַדִּין כֹּן וְאֲפִילוֹ לְמַה שְׁדַחָה בְּחֻלְיֵי וְדִילְמָא לֹא אֲפֻשֵׁר שְׂאֵנִי מְכַל מְקוּם כֹּן נֶח דְּחַיֵּיב עַל הָעוֹבְרִין וְיִלִּיף מְשׁוֹפָה דִּם הָאָדָם וְדִילְמָא נָפַל הוּא אֲלָא עַל כְּרַחֲוֵי דְּאֲזַלְיֵן בְּתֵר רַוֵּב וְלָדוֹת בְּנֵי קִיָּמָא נִיגְהוּ וְכִינֵן דְּאֲזַלְיֵן בְּתֵר רַבָּא דְּלִיתָא קָמֵן כָּל שְׁכֹן בְּרַבָּא דְּאִיתָא קָמֵן וְתוֹ דְּאֲצֵל כֹּן נֶח דְּנִיָּדוֹן בְּדִיָּין אֶחָד רַבָּא סְבָרָא הוּא הֵיכָא דְּשָׁנִים מְחַיֵּיבִים וְאֶחָד מְזַכֵּה דִּיהָא חַיֵּיב דְּאוּקִי חַד לְבַהְדִּי חַד וְשָׁנִיָּהֶם כְּמַאן דְּלִיתָא וְנִשְׂאָר דִּיָּין אֶחָד הַמְחַיֵּיבוּ וְנְהָרְג עַל פִּי דְּבָרֵינוּ וְהוּא הַדִּין שָׁנִים מְזַפִּין וְאֶחָד מְחַיֵּיב וְהַלָּךְ וְנְהָרְגוּ נְהָרְג עֲלֵיו בְּדִיָּין אֶחָד שְׁנוֹסָף הַמְזַפִּין עַל הַמְחַיֵּיבִין וְהַנְּשָׂאָר חַד לְבַהְדִּי חַד וְזֶה סְבָרָא וְשְׁיָיָה אֲפִילוֹ בְּגוֹי כְּמוֹ שְׁפַתְב מִן (הַחֵתֵם סוֹפֵר) בְּסִימָן שִׁי"ז וְאִין מְזַה קוֹנְשֵׁיָא עַל מַה שְׁפַתְב הַפְרִי מְגָדִים בְּסִימָן ס"ב וְכַכְמָה מְקוֹמוֹת דְּבָכֹן נֶח לֹא אֲזַלְיֵן בְּתֵר רַבָּא דְּהֵנָּה דְּבָרֵי רִש"י בְּחֻלְיֵי דָרַי צ"ח ע"ב דְּמַפְרֵשׁ דְּבִישׁוּל בְּרוּב יִלְפִינֵן מֵאֲחֵרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת צְרִיכִים בִּיָּאוֹר מַה עֵינֵי בִישׁוּל לְהַתֵּם הַתֵּם אֲמַרְיֵנוּ מְסַתְמָא הָרוּב כִּינֵנוּ הָאָמַת וְלִכְרָה אֲמַרְיֵנוּ אֲחֵרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת וְהַנְּשָׂאָר הַמְיָעוּט כְּמַאן דְּלִיתָא אֲבָל כָּאן שְׁמִיעוּט אִיסוּר בְּוֹדָאִי גַתְעָרֵב בְּתוֹכוֹ מְנָא לֹן דְּבִטְוִל וְנִרְאָה דְּכּוֹנוֹת רִש"י כִּינֵן דְּבַעֲיָנוּ דוֹקָא שְׁלִשָׁה דִּיָּיִנִים אִו עֲשָׂרִים וְשְׁלִשָׁה וְאִם נִסְתַּלַּק אֶחָד מֵהֶם אִין כָּאן דִּיָּיִנִים וְאֲפִילוֹ הֵכִי בִישׁ מְזַפִּין וְמְחַיֵּיבִין אֲזַלְיֵן בְּתֵר רַבָּא וְעַל כְּרַחֲוֵי דְאִין הַטַּעַם דְּמִיעוּט כְּמַאן דְּלִיתָא דַא"כ אִין כָּאן עֲשָׂרִים וְשְׁלִשָׁה סְנֵהְדִרִין וְעַל כְּרַחֲוֵי דְהַמְיָעוּט בְּטַל אֲצֵל הָרוּב וְנִתְהַפֵּף לְהִיּוֹת כְּמוֹהוּ וַא"כ שְׁפִיר יִלְפִינֵן הוּא הַדִּין לְעֵינֵי בִישׁוּל אִיסוּרִין אַף עַל גַּב דְּכּוֹדָאִי יֵשׁ אִיסוּר מְכַל מְקוּם בְּטַל הָאִיסוּר אֲצֵל הַהִיתֵר וְכַל זֶה בִּישְׂרָאֵל אֲבָל בְּכֹן נֶח נְהִי גְמִי דְּיִלְפִינֵן דְּאֲזַלְיֵן בְּתֵר רַבָּא

מ"מ אי אֶפְשָׁר לְמִילֵף דִּיתְבַּטֵּל הַמְיַעוּט אֶצֶל רַבָּא וְאִיכָא לְמִימַר דְּגַבֵּי בֵּן נַח הוּאִיל וְנִידוּן
בְּדִיּוּן אֶחָד לְכֹף אֲזַלְיָנוּ בְּתַר רַבָּא דְאִיכָא חַד לְבַהְדֵּי חַד וְנִשְׁאַר דִּיּוּן אֶחָד וְנִידוּן עַל פִּי
אֶבֶל לְעוֹלָם דְּאִין אִיסוּר בְּטַל בְּרוּב כֵּן נִרְאָה לְדַעְתִּי וְעֵינֵי בְּנוּדָע בִּיהוּדָה תְּנִינָא סִימָן
מ"ב שְׁהִבִּיא גַם כֵּן פִּילְפוּל בְּזָה וְכַתְּבַל לְחַלְקָא בֵּין לְקוֹלָא וּבֵין לְחֻמְרָא וּלְדִידֵי לֹא מִסְתַּבֵּר
וְכִי אָנוּ מַחְמִירִין בְּכֵן נַח אֲדַרְבָּא מְקִילִין בֵּיהּ עַכ"ל (כא) עַד אִם נַעֲשֶׂה דִּיּוּן לְכֵן נַח הִנֵּה
הַגָּאוֹן מְלֵא הָרוּעִים בְּמַעְרַכְתָּא בֵּן נַח אוֹת דַּ פְּתַב בְּשֵׁם הָרַב יְדֵי מְשָׁה בְּבִרְאשִׁית רַבָּה
פְּרָשָׁה ל"ד דְּעַד שְׁרָאָה נַעֲשֶׂה דִּיּוּן וְהוֹרְגוּ וְהוּא פְּתַב עַל דְּבָרֵי דְלֹא דַק דְּדוֹקָא אִם שְׁנִים
רָאוּ יָכוֹל אֶחָד לְהַעֲשׂוֹת דִּיּוּן וְהַשְׁנִי יַעוּד דְּכֵן נַח נִהְרַג בְּעַד אֶחָד וּבְדִיּוּן אֶחָד אֶבֶל אִם רַק
אֶחָד רָאָה אִין עַד נַעֲשֶׂה דִּיּוּן: (כב) מַה שְׁנִסְתַּפְקַתְּ אִי הַפְּקִירוּ שְׁל בֵּן נַח מְהֵנִי מְשֻׁנָּה שְׁלִימָה
הִיא רַפ"ד דְּפִיָּאָה מְשֻׁנָּה ט' דְּהִלְקֵט וְהַשְׁכָּחָה וְהַפִּיָּאָה דְּגוּי חֲזִיב בְּמַעֲשָׂרוֹת אֶלָּא אִם כֵּן
הַפְּקִיר וְלִמָּאן דְּאָמַר אִין קִנְיָן לְגוּי בַּא"י לְהַפְּקִיעַ מוֹקֵי בְּגֻמְרָא גִטִּין דְּרַף מ"ח דְּמִיָּרֵי בְּשֻׁדָּה
דְּגוּי וְלִקְטִינְהוּ יִשְׂרָאֵל אֶלְמָא דְּגוּי אִם הַפְּקִירוּ פְּטוּר מִמַּעֲשָׂר וְכֵן פִּירֵשׁ הַרְמַב"ם וְהַרְע"ב
מְשֻׁנָּה זֹה אֶכְּן יֵשׁ לְסַפֵּק בְּהַפְּקִירוּ גוּי אִי מְצִי לְחֻזְרוֹ טָרַם דְּאִתִּי לִכְד הַזּוֹכָה דְּלִפִּי מַה
שְׁפִירִשְׁתִּי בְּמָקוֹם אַחַר הָא דְלֹא מְהֵנִי חֻזְרוֹת הַמַּפְּקִיר וְאִין זּוֹכָה בְּדָבָר שְׁהוֹפְקַר אֶלָּא אִם
כֵּן זָכָה בּוּ בְּקִנְיָן כְּמוֹ אַחַר וְלֹא אִתִּי דִּיבּוּר וּמְבַטֵּל דִּיבּוּר דְּהוּא מְטַעַם נִדָּר אִם כֵּן לְגוּי
דְּלֹא נִאָּמַר לוֹ לֹא יַחַל אֶפְשָׁר דִּיכּוֹל לְחֻזְרוֹ וְאִין לּוֹמַר אִם כֵּן דִּיכּוֹל לְמַה בְּהַפְּקִיר פְּטוּר
מִמַּעֲשָׂר הִלֵּא אֶמְרִינָן סַפ"ד דְּנִדְרִים דְּלִמ"ד תּוֹף שְׁלִשָּׁה יָמִים יָכוֹל לְחֻזְרוֹ לֹא נִפְטָר מִן
הַמַּעֲשָׂר הֵינּוּ אִם חֻזְרוֹ בּוּ הַמַּפְּקִיר וְלֹא רָצָה לְזָכוֹת בּוּ עַל יְדֵי קִנְיָן מִן הַהַפְּקִיר אֶבֶל אִם
זּוֹכָה בּוּ בְּקִנְיָן וְאִתִּי לְרִשׁוֹת זּוֹכָה נִפְטָר מִמַּעֲשָׂר ע"כ דִּין זֶה צ"ע עכ"ל שו"ת רִיב"א
וְרַבֵּינוּ יוֹאֵל בֵּן אֱלִיעֶזֶר אוֹנְגָּאָר) בְּסוּף סִימָן זק"ן: (כג) סַפֵּק אִיסוּר אִם אִיסוּר לְבַנֵּי נַח אוֹ
לֹא נִאָּסַר לְהֵם אֶלָּא וְדַאי אִיסוּר וְלֹא סַפֵּק בֵּין לִמָּאן דְּאָמַר דְּחוֹמְרַת הַסְּפִיקוֹת דְּרַבְּנָן וּבֵין
לִמָּאן דְּאָמַר דְּחוֹמְרַת הַסְּפִיקוֹת מִן הַתּוֹרָה עֵינֵי בְּמַה שְׁהַבֵּאתִי לְעֵיל בַּסַּק"ג (מַד"ה וְנִרְאָה
דְּלִפִּי מַה וּמִשֵּׁם וְהִלָּאָה וּבַד"ה וּבְמַה שְׁנַחְלֵקוּ) וּבְשׁו"ת שׁוֹאֵל וּמַשִּׁיב שְׁהַבֵּאתִי שֵׁם (בַּד"ה
וּבְשׁוֹאֵל וּמַשִּׁיב מִהַדּוּרָא חֲמִישָׁאָה) דְּמִשְׁמַע דְּבַנֵּי נַח מְוַזְהָרִים עַל הַסַּפֵּק רַק שְׁאִין נִהְרָגִים
עַל הַסַּפֵּק וּבְלֹא הֶכִי יֵשׁ לְהַעִיר מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם בְּעִשְׂרֵי מַהֲלָכוֹת מְלָכִים דִּין ח' אָמְרוּ
חֲכָמִים שְׁבַנֵּי קְטוּרָה שְׁהֵם זָרְעוּ שְׁל אַבְרָהָם שְׁבָאוּ אַחַר יִשְׁמַעֵאל וְצִחְקָא חֲזִיבִים בְּמִילָה
וְהוּאִיל וְנִתְעַרְבוּ הַיּוֹם בְּנֵי יִשְׁמַעֵאל בְּבַנֵּי קְטוּרָה יִתְחַזְּבוּ הַכֹּל בְּמִילָה בְּשְׁמִינֵי וְאִין
נִהְרָגִים עֲלֵיהֶם עַכ"ל מְזָה נִרְאָה שְׁבַנֵּי נַח אִיתְנָהוּ בְּסַפִּיקוֹת וּמַה לִּי מַצָּנוֹת עֲשֶׂה וּמַה לִּי לֹא
תַעֲשֶׂה וְצָרִיף לְהַתְיַשְׁבַּב בְּמַה שְׁנַחְלֵקוּ רַבְּנֵי הָאֲחֻרּוֹנִים אֶלְיָכָא דְּהַרְמַב"ם דְּחוֹמְרַת הַסַּפִּיקוֹת
רַק מְדַרְבְּנָן אִם הַדִּין כֵּן גַּם בְּסַפֵּק בְּמַצָּנוֹת עֲשֶׂה דִּישׁ סוּבָרִים דְּבְמַצָּנוֹת עֲשֶׂה מוֹדָה רַבֵּינוּ
דְּהוּא מִן הַתּוֹרָה שְׁלִפִי דְּעַה זֹה אִין כָּל כָּף הוֹכָחָה לְסַפֵּק אִיסוּרִין מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם הַלְלוּ
וְכַעַת לֹא בָּאתִי אֶלָּא לְהַעִיר אֲנִי וְעֵינֵי בְּקוֹנְטְרִיס יְדִידֵי הַגַּאבַּד"ק וּוּאִלוּטִישִׁיסקִי יצ"ו
שְׁהַבֵּאתִי בְּקוֹנְטְרִיס זֶה בְּמַעְרַכְתָּא הַבֵּי"ת אוֹת ד' בְּמֵאֵי דְשִׁקִּיל וְטָרִי בְּדִין סַפֵּק לְכֵן נַח
בְּסַעֲרִיף קָטָן י"ד וס"ק ח"י וס"ק י"ט וס"ק כ': (כד) חֻזְרוֹת אִי מְהֵנִי לְבַנֵּי נַח עֵינֵי בְּמַה
שְׁהַבֵּאתִי לְעֵיל בְּסַעֲרִיף קָטָן ג' (מַד"ה וְהִנֵּה בְּנוֹדָפֵס וְהִלָּאָה): (כה) עַל בִּיטוּל מַצָּנוֹת עֲשֶׂה
אִין כֵּן נַח נִהְרַג דְּדוֹקָא בְּמִידֵי דְּאִית בֵּיהּ אֲזַנְהָרָה הוּא דְּנִהְרַג וְהֵינּוּ עַל לֹא תַעֲשֶׂה שְׁלֹא
אָמְרוּ אֶלָּא אֲזַנְהָרָה שְׁלֵהֵן זֹה הִיא מִיתָתָן וְאִין נִקְרָא אֲזַנְהָרָה אֶלָּא הַמְּנִיעָה כֵּן פְּתַב הַרְמַב"ן
בְּפִרְשֵׁת וַיִּשְׁלַח בְּמַעֲשֶׂה שְׁכֶם וְכַתְּבַל מִרְן הַמְּשֻׁנָּה לְמַלְךָ בְּעִשְׂרֵי מַהֲלָכוֹת מְלָכִים (בְּדָף

קס"ד ע"א מדפוס בערלין תבר"ך) דלדידיה ודאי אם בן נח לא מל אינו נהרג אף לדעת הרמב"ם בפ"ק ט' דין י"ד שאף משום ביטול מצוות עשה נהרג וזו היתה סבת הריגת מ שכם על שלא דנו וכו' נסתפק בן נח שלא מל אם נהרג עי"ש ומר ברין דהגאון בית שלמה בחלק ח"מ סימן קל"ה בהגהה מן המסבר (בד"ה אבל באמת) כתב דנראה להוכיח שלא פדברי המשנה למלה דאם פדבריו יקשה על הרמב"ן ממה שמצינו שרצה המלאך להרוג את משה או התינוק פדאיתא בנדרים דף ל"ד וקשה הא אין אביו חייב פרת רק הן כשיגדל ועל פרחין לומר לשיטת הרמב"ן דאף דגבי שאר מ"ע לא אמרינן בן נח אזהרתו זו היא מיתתו אבל מילה משום שנכרתו עליה י"ג בריתות דמהאי טעמא מצוות עשה שלא דוחה לא תעשה שיש בה פרת וגם עשה לכן לא גרע מלאו דאמרינן לגבי בן נח אזהרתו זו היא מיתתו: (כו) מסית את חבירו לעבודת אלילים דחייב מיתה כתב הגאון מנחת חינוך בפ"ק ראה מצנה תס"ב חק"א ופשוט דדין זה דמסית בישראל דוקא וכן נח המסית א"ק (אינו חייב) כלל דכל התורה לישראל נאמרה וגם בלאו נאמר וכל ישראל וכו' ולא וכו' אם כן הוא רק לישראל אף דבן נח מצווה על ע"ז היינו שלא לעבוד אבל על הסתה אינו מצווה כלל וכן המוסת דוקא ישראל אבל המסית לעכומ"ז פטור פכתוב בתורה כי יסיתה אחיה וכו' וזה פשוט ואין צריך לכתוב עכ"ל אמנם בספר חסד למשיחו שנדפס עתה (בפשוט) חדש ממש לידידי הרה"ג אבד"ק פאלטאווא יצ"ו בקונטרס שואל פענין בדרף ל"ג ע"ב עמד לבאר שלשה פרטים במסית והם א) בן נח המסית את ישראל לעבוד גילולים אם יש לו דין מסית ב) ישראל שהסית את בן נח ג) בן נח שהסית את בן נח חבירו והאריך לבאר כל הפרטים על הראשון העלה דבן נח המסית את ישראל יש לו דין מסית ונדחה ראיות הגאון מנחת חינוך וכתב דמסית הוא אפיקרא דעבודה זרה אשר גם בן נח מונהר אעבודה זרה.

ועל השני כתב שהניסת צריך להיות ישראל בדוקא. וכן על השלישי כתב דכל שכן פשהניסת והמסית שניהם בני נח שאין בהם דין מסית אלו תורף דברי הרב יצ"ו עי"ש בפילפולו הנחמד ולא פניתי להתיישב היטב בדב"ק: (דף) בדין נאמנות בן נח מסית לפי תנמו פכתבתי בנדפס מאות כ"ה והלאה איזה פרטי דינים עי"ש ועתה ראיתי מחלוקת חדשה בדין נאמנות במסית לפי תנמו ואיכא אנמדנא דהרב טהרת המים במערכה זו אות י"ז כתב וז"ל גוי אף דלעיל סי' ט"ו קנימא לן דאין נכרי מסית לפי תנמו נאמן אפילו בעדות לאסור וכל שכן בדרכן דאינו נאמן להחמיר מכל מקום אם יש אנמדנא דמוכח שאומר אמת נאמן שפתי כהן יו"ד סי' שי"ג סק"ד ועיין עוד שפתי כהן סי' קכ"ז סק"ך ולהרב חינוך בית יהודה סי' ט"ן עכ"ל ובשו"ת אכן שתייה להגאון אליעזר דון יאחיה אבד"ק לוצין יצ"ו בסי' ל"ב כתב שהגאון חתם סופר ביו"ד סי' קי"ב כתב בפשיטות שכל היכא דלא מהני מסית לפי תנמו כגון היכא שיש חזקת איסור פמבואר בשפתי כהן סי' צ"ח אז אפילו יש אנמדנא המסייעת להמסית לפי תנמו מכל מקום לא מהני אף באיסור דרכן ולא כן היא דעת הגאון חות יאיר סי' ל"ז ומבואר להדיא שם היכא דבריו דאפילו לענין בכור ומסתמא הוא הדין בעגלים הנקחים מן הנכרי שאף דלא מהני מסית לפי תנמו לחוד מכל מקום אם יש עוד אנמדנא מהני ואם החתם סופר ראה דבריו הנה מזכירו ופלא על האחרונים שהביאו דברי החתם סופר ולא דברי החולק ופלפל בחכמה בסברת החתם סופר ומסיק דכדאי חזות יאיר לסמוך עליו בדיעבד להתיר על ידי

אָנְמַדְנָא בְּהַדִּי הַמְסִיחַ לְפִי תּוֹמוֹ: כַּח) בְּדִין גְּנֵיבַת דַּעַת נְכָרִי רְשָׁמְתִי לְקַמֵּן בָּאוֹת יו"ד:
כַּט) בֶּן נֹחַ דְּאָסוּר בְּגִזְלָא אִם אָסוּר גַּם פְּשְׁעוֹשָׁה עַל מְנַת לְמִיקֻט אוֹ עַל מְנַת לְשַׁלְּמִי תְּשַׁלְּמוּ
כָּפֹל כְּמוֹ שְׁאָסוּר בְּיִשְׂרָאֵל כְּדֵאִיתָא בְּבָבָא מְצִיעָא דָּף ס"א לֹא תִגְנוּבוּ עַל מְנַת לְמִיקֻט וְכו'
נִסְתַּפֵּק בְּזָה בְּסִפְרֵי יִלְקוּט הַגְּרָשׁוֹנִי לְגַאבַד"ק מ' לודאש יצ"ו בְּמַעְרַכַת הַגִּימָ"ל דָּף י"ט
(ד"ה גְּנֵיבָה) שְׂאֵם נֹאמַר דְּדוֹקָא לְיִשְׂרָאֵל נֹאמַר דִּין זֶה וְלֹא לְבִן נֹחַ תַּתִּיבִישְׁב קוֹשְׁיִית
הַמוֹהַר"ם שִׁיף בְּבָבָא בְּתָרָא דָּף ט"ז ע"א עַל פְּסוּק בְּרַכַת אוֹבֵד עָלֵי תְּבוּאָה שְׁהִיָּה אֵיבֹב
גּוֹזֵל שְׂדוֹת יְתוּמִים וּמִשְׁבִּיתָן וּמִחַזְזִירָה לְהֵם וְהָרִי אָף בְּכִי הָאֵי גְּוֹנָא אָסוּר וְכו' שְׂאֵם לֹא
נֹאמַר דִּין זֶה לְבִן נֹחַ הָרִי אֵיבֹב בֶּן נֹחַ הָיָה וְכו' ע"ש וּמִשְׁמַע שְׂאֵם נֹאמַר שְׂגַם בְּבִן נֹחַ
הַדִּין כֵּן הִדְרָא קוֹשְׁיָא לְדוֹפְתָה אָמְנָם עַל קוֹשְׁיָא זֹו כְּכַר נֹאמְרוּ תִירוּצִים רַבִּים קִבְּצָם
כְּעֵמִיר גְּדוֹל בְּדוֹרְנוּ מַר קוֹשְׁיָא בְּסִפְרֵי בְּרַחֲמֵי אֱבָרָהּ פ' בְּרַאשִׁית דָּף א' ע"ג וְדָבְרִי
קִדְשׁוּ נֹאמְרוּ וְנִשְׁנוּ בְּסִפְרוֹ אֲבָרָהּ אֵת יְדוּ בְּדְרוּשׁ שְׁלִישִׁי לְתַשׁוּבָה ע"ש בְּשֵׁם כְּמָה
מְחַבְּרִים וּמוֹכַח אִם כֵּן דְּלֹא שְׂאֵנִי לְהוּ בְּזָה בֵּין יִשְׂרָאֵל לְבִן נֹחַ אֲלֵא שְׂיֵשׁ לּוֹמַר דְּהַנְּחָרְכוּ
לְיִישׁוּבָא בְּאֵם נֹאמַר דְּאֵיבֹב לֹא הָיָה בֶּן נֹחַ וְיֵשׁ לְהַעִיר עַל הָרַב יִלְקוּט הַגְּרָשׁוֹנִי יצ"ו דְּנִרְאָה
דְּפִשְׁטָא לִיָּה דְּהָא דְּדָרְשִׁינָן לֹא תִגְנוּבוּ אָף עַל מְנַת לְמִיקֻט וְכו' דְּרִשָׁה גְּמוּרָה מְדֹאֹרֵי תֵּתָא
הִיא וְלֹא זָכַר שׁוֹר דְּבָרֵי הָרַב לְחַם מְשֻׁנָּה רִישׁ הַלְכוֹת גְּנֵיבָה שְׁפַתְב דְּאֵינָה אֲלֵא אִסְמַכְתָּא
בְּעֵלְמָא ע"ש וּלְפִי זֶה אֵין מְקוּם לְהַסְתַּפֵּק בְּבִן נֹחַ דְּבָנֵי נֹחַ לְיִתְנִיָּהוּ בְּאִיסוּרֵין דְּרַבְּנָן
אָמְנָם בְּאַמַּת כְּיוּנָה דַּעְתוֹ לְהַלְכָה שְׁכֵן מְפוֹרָשׁ בְּדָבְרֵי רַבִּינוּ בַּעַל הַחִינוּךְ בְּסִי' דַּר"ךְ כְּמוֹ
שְׁהַבְּאֵתִי בְּנִדְפֵס בְּמַעְרַכָּה זֹו אוֹת ל"ו וְעֵינֵין בְּקוֹנְטְרִיס זֶה לְעֵיל בָּאוֹת ה': ל) מִקְלָתָא דְּתַלִּי
בְּסִבְרָא גַם בְּבָנֵי נֹחַ אֲזַלִּין בְּתַרְהָ כְּמוֹ שְׁפַתְב בְּמְשֻׁנָּה לְמַלְךְ פֶּרֶק יו"ד מֵהַלְכוֹת מְלָכִים
כֵּן כְּתִב יְדִידֵי הַגַּאבַד"ק וּוְאֵלוֹטִישִׁסְקִי יצ"ו בְּקוֹנְטְרִיסוֹ שְׁהַבְּאֵתִי לְעֵיל בְּמַעְרַכַת הַבִּי"ת
אוֹת ד' בְּס"ק י"ד וְלֹא יְכַלְתִּי לְעֵינֵין הֵיטֵב בְּמְשֻׁנָּה לְמַלְךְ שְׂם כִּי בָּא לוֹ בְּאַרְבָּעָה וְהַחִפּוּשׁ
קִשָּׁה לְכָאֵב עֵינֵי וְאַגַּב רִיקְהָטָאֵי לֹא רֵאִיתִי שְׁפַתְב כֵּן עַל בְּנֵי נֹחַ דְּדָבַר הַתְּלוּי בְּסִבְרָא אֲזַלִּין
בְּתַרְהָ רַק אֵת זֶה חֲזִיתִי (בד"ה וְדַע שְׂמָה שְׁתִּירְצוּ וּבְדַפּוּסִים הַחֲדָשִׁים הוּא בַּד"ה שׁוֹב
רֵאִיתִי בִירוּשְׁלַמִי) שְׁפַתְב דֵּישׁ פְּנִים לּוֹמַר דְּחִיבִים בְּנֵי נֹחַ לְקַיָּם שְׁבוּעָתָם מִמָּה שְׁרֵאִינוּ
לְאַבוֹתֵינוּ הַקְּדוּשִׁים אֲבָרָהּ וְיִצְחָק שְׁהַשְׁבִּיעוּ לְאַבִּימֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים וּבְאַבְרָהָם כְּתִיב
כִּי שְׂם נִשְׁבַּעוּ שְׁנֵיהֶם וּבִיצְחָק כְּתִיב וְיִשְׁבַּעוּ אִישׁ לְאַחִיו וְחִלְלִיהָ לְהֶאֱמִין שְׁבַסְבַּתְּם יִשְׁבַּע
אַבִּימֶלֶךְ בְּעַבְדוּהָ זָרָה דְּאִיכָּא אִיסוּרָא מְשׁוּם וְשֵׁם אֱלֹהִים אַחֲרִים לֹא תִזְכִּירוּ וְאִם אֵיתָא
דְּבָנֵי נֹחַ אֵין מְוַזְהָרִים לְקַיָּם שְׁבוּעָתָם מֵהַ תּוֹעֵלַת יֵשׁ בְּשְׁבוּעַת אַבִּימֶלֶךְ וּמִמָּה שְׁהַשְׁבִּיעַ
יוֹסֵף אֵת אֲחִיו לֹא קוֹשְׁיָא מִיַּדִּי דְּפִשְׁטָא דְּהַשְׁבָּטִים הָיוּ מְקַיָּמִים כָּל הַתּוֹרָה כְּלוּלָה עַד שְׁלֹא
נִיתְּנָה וְכָל שְׁכֵן שְׁבוּעָה שְׁהִיא מְצוּנָה מְוַשְׁפְּלַת שְׁלֹא לְהַשְׁבִּיעַ בְּשֵׁמוֹ לְשַׁקֵּר דְּפִשְׁטָא שְׁהִיוּ
מְקַיָּמִים שְׁבוּעָתָם אָף (אָף) מְשֻׁבַּעַת אַבִּימֶלֶךְ יֵשׁ קִצַּת הוֹכְחָה שְׁהַגּוֹיִם מְוַזְהָרִים לְקַיָּם
שְׁבוּעָתָם וְכֵן יֵשׁ לְהוֹכִיחַ קִצַּת מִמָּה שְׁהַשְׁבִּיעַ אֲבָרָהּ לְאַלְיַעֲזָר וְאִם כֵּן נֹחַ אֵינוֹ מְוַזְהָר
לְקַיָּם שְׁבוּעָתוֹ מֵהַ תּוֹעֵלַת הָיָה לְאַבְרָהָם בְּשְׁבוּעַת אַלְיַעֲזָר וְאוּלַי נֹאמַר דִּידַע אֲבָרָהּ
בְּאַלְיַעֲזָר שְׂגַם הוּא הָיָה מְקַיָּם הַתּוֹרָה עַד שְׁלֹא נִיתְּנָה אָף מִמָּה שְׁהַשְׁבִּיעַ יַעֲקֹב אֵת עֶשָׂו
יֵשׁ לְהוֹכִיחַ שְׁבָנֵי נֹחַ מְוַזְהָרִים לְקַיָּם שְׁבוּעָתָם דְּאֵין לּוֹמַר שְׁהִיָּה סְבוּר יַעֲקֹב שְׁעֶשְׂו מְקַיָּם
הַתּוֹרָה עַד שְׁלֹא נִיתְּנָה דְּדִינָנוּ שְׁיִקְיָם עֶשְׂו שְׁבַע מְצוֹת בְּנֵי נֹחַ עכ"ל וּמְדָבְרִים אֵלוֹ מְלַבֵּד
שְׂאֵין הֶכְרַח דְּבִמִּידֵי דְּתַלִּי בְּסִבְרָא אֲזַלִּין בְּתַרְהָ גַם בְּבָנֵי נֹחַ אֲלֵא אֲדַרְבָּא נִרְאָה לִי הַדֵּל
דְּמוֹכַח בְּהִיפּוּף דְּרַק לְגַבִּי הַשְׁבָּטִים הוּא דְּקָאמַר שְׂאֵם הָיוּ מְקַיָּמִים כָּל הַתּוֹרָה עַד שְׁלֹא

גיתנה כל שפן שהיו מקיימים מצות מושפלות ואם נאמר דבכל מידי דאתי מסברא בנזי
נח מונקרים אם פן מאי קשיא ליה משבועת אבימלך ומשבועת עשו: אמנם למאי דאתי
עלה הרב הנ"ל יצ"ו על דברי הגאון חתם סופר ביו"ד סי' צ"ד בעוף שגפול לקדרת חמאה
רותחת ואסר הגאון אחד למכרה לנכרי משום בליעת אבר מן החי והספים עמו הגאון
חתם סופר ועל זה תמה הרב יצ"ו דהא לאו לאברים עומדת היא מידי דסברא וכו' הנה
תמיהתו קיימת (אי נימא דהאי מילתא חשיבא מילי דסברא) על הגאון חתם סופר על פי
מדותיו דמר הוא דאמר דבמידי דתלי בסברא גם בכן נח הדין פן כמו שהעיד בשמו
תלמידיה דרב מר ניהו הגאון מוהר"ם שיק ביו"ד סי' ק"ד והבאתי דבריו לעיל בס"ק כ'
עי"ש: לא) יד אשה פיד בעלה ומה שקנתה אשה קנה בעלה אי נאמר בכן נח רשמתי
בשדי חמד מערכת היו"ד אות ל"ז: סימן ז גיד הנשה יחזור להיתר לעתיד לבא פן הבאתי
בנדפס מערכה זו אות ע"ו בשם שו"ת בנזן שלמה לידדי הגאון אישי פהו גדול יתיה
ופקפקתי על דברי קדשו דאין סברא לומר שיהיה היתר לשום איסור שבתורה לעתיד
לבא והבאתי דברי רבין חסידא בספר אור החיים פרשת שמניני על פסוק ואת החזיר וכו'
והוא גרה לא יגר וכו' שפירושו תנאי כלומר כל זמן שגרה לא יגר אסור אבל לעתיד
לבא יגר והוא טהור כי התורה לא תשתנה שמתבאר שפונתו לפרש מה שאמרו במדרשי
רו"ל למה נקרא שמו חזיר שעתיד הקדוש ברוך הוא להחזירו לישראל שאין הפנה
שבהיותו פמות שהוא אסור עתה יהיה מותר אז דהתורה לא תשתנה ומזה שויתי עזר
לנפשי על מה שכתבתי דלא מסתברא שלעתיד יהיה היתר לגיד הנשה שהתורה לא
תשתנה ועתה ראיתי בליקוטים שבסוף ספר ילקוט חדש אות ל"ו שכתב מה שאמרו
שעתיד חזיר לחזור להיתר הוא שעתה אין לו אלא סימן אחד מפריס פרסה אבל לעתיד
גם מעלה גרה יהיה ולא פדעת הקמחי ומראה מקום הוא לדברים אלו (שם פי"ג דף ל"ט
ע"ד ע"ל סי' ע"ט) עכ"ל והנה קודם לכן על מה שכתוב באות ל"ג כל מקום דתני הן
וכו' הראה מקום לאותו המאמר לספר עשרה מאמרות חלק א' פרק ב' ומוכן שגם דבר
זה שבאות ל"ו הוא מספר עשרה מאמרות אשר אין מצוי אצלי ומיתי לי דאשפכית תנא
דמסייע לרבין חסידא באור החיים הנ"ל ועיין לקמן במערכת החי"ת אות ח' שהבאתי
שפן כתב גם הגאון חתם סופר בספרו תורת משה בסוף פרשת שמניני: ועוד הבאתי
בנדפס מה שכתוב בתשובות הרדב"ז ח"ב סי' תתכ"ח (אשהיא דחזיר) שרוצה לומר
שיהיו אוכלים משמנים פאילו הותר בשר חזיר לא שיותר להם בשר חזיר חלילה ונראה
שגם הרדב"ז יסכים דיתכן להיות היתר בדבר שהיה אסור על ידי שישתנה הדבר מכמות
שהיה אלא דלא אסיק אדעתיה לפרש פדמתרגם לה הרב אור החיים (שלעתיד יגר
החזיר) לכן הוצרך לפרש שיהיו אוכלים משמנים וכתב עוד הרדב"ז על דרך הסוד יש
למעלה שר אחד ושמו חזריאל והוא קטיגור והוא ישראל ועתיד הקב"ה להחזירו לישראל
להיות להם סניגור עכ"ל וחז"ל באבות דר"ן פרק ל"ד על פסוק יכרסמנה חזיר מייער
אמרו בזמן שאין ישראל עושים רצונו של מקום עפ"ם דומים עליהם פחזיר מייער ובזמן
שעושים רצונו של מקום דומים עליהם פחזיר של יאור עי"ש ורבינו בחיי בפרשת
שמניני על פסוק ואת השפן וכו' ואת החזיר וכו' כתב שאמרו בתנחומא למה נמשלה וכו'
לחזיר שעתיד הקב"ה להחזיר עליהם מדת הדין ויש גוססאות שכתוב בהם שעתיד
להחזיר העטרה ליושנה והעגן פי שני המקדשים נבנו על ידי ישראל בית ראשון בנה

שְׁלֵמָה שֶׁהוּא מְזַרַע יְהוּדָה וְשֵׁנִי בְּנֵה זָרוּבָבֶל שֶׁהִיָּה מְזַרַע יְהוּדָה וְנַעֲשֶׂה עַל יְדֵי כּוֹרֵשׁ שְׁנַתָּן רְשׁוּת בְּזֶה אֲבָל בֵּית הַשְּׁלֵישי עֲתִידָה אֲנֻמָּה זֹה לְבָנוֹתוֹ וְזֶהוּ שְׁאָמַר עֲתִיד לְהַחְזִירָה לְיִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא הִחְרִיבוּ וַיֵּשׁ בְּנוֹסְתָאוֹת שְׁכַתוֹב עֲתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַחְזִירוֹ לָנוּ וְהַהֲמוֹן מְבִינִים שֶׁעַדְיָיִן (פְּנִיָּאָה שְׁצָרִיף לְהִיּוֹת שְׁאָז) יִהְיֶה טְהוֹר לְיִשְׂרָאֵל אָבוּ בְּיָאוּר הַעֲנִיָּן עַל הַפֶּחַ שְׁלוֹ שֶׁהוּא מִיָּצֵר לְיִשְׂרָאֵל וְלַעֲתִיד יָשׁוּב עִם שְׁאָר כָּל הַכְּתוּבֹת לַעֲזוֹר וְלִסְמוּךְ לְיִשְׂרָאֵל כִּי יִרְפֶּה הַשְּׁלוֹם בְּעוֹלָם שְׁנֻאָמַר וְגַר זָאב עִם כְּבִשׁ וְכַתִּיב לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ בְּכָל הַר קְדוֹשֵׁי עַכ"ל (וְעֵינֵי מַה שְׁכַתָּב עַל דְּבָרָיו הָרַב אֲבוֹת הָרָא"ש נר"ו בְּפִירוּשׁוֹ לְאֲבוֹת דְּרַבִּי נִתָּן בְּפָרָק ד' דָּף ק"ך ע"א) הִנֵּה רֹאֵה דְכָמוּ זָר נִחְשָׁב לְפָרֵשׁ שֶׁיִּהְיֶה לָנוּ הֵיטֵר בְּחִזְרֵי שְׁנָה לֹא יִתְכַן כִּי הַתּוֹרָה לֹא תִשְׁתַּמֵּה חֲלִילָה וְלָכֵן פִּירֵשׁ דְּרָף דְּרֵשׁ וְהוּא דְרָף קָרוֹב לְמַה שְׁכַתָּב הַרְדָּב"ז וְדָרְשָׁה זֹה דְּנֵאת הַחֲזִיר דְקָאֵי עַל אוֹתָהּ הָאֲנֻמָּה אֵיתָא נְמִי בְּנִיָּקְרָא רַבָּה פְּרִשְׁתָּ שְׁמִינֵי סוּף פְּרִשָּׁה י"ג ע"ש נְאִין לְלַמּוֹד מִזֶּה שֶׁיִּהְיֶה הֵיטֵר לְבִשָּׁר חֲזִיר לַעֲתִיד לְבוֹא וְכֵן בְּגִיד הַנְּשִׂיָה אֵין סְבָרָא לֹאמַר שֶׁיִּהְיֶה הֵיטֵר לַעֲתִיד כִּי הַתּוֹרָה לֹא תִשְׁתַּמֵּה פְּאָמוֹר: וּמִן מוֹהֲרַמְב"ח בְּסִפְרֵי גִט פְּשׁוּט ס' כ"ו ס"ק ל"ד אַחַר שְׁכַתָּב שְׁשֵׁמוֹת הַחֲדָשִׁים לֹא נִזְכְּרוּ בַּתּוֹרָה וּבְנִבְיָאִים רֵאשׁוֹנִים וְלֹא הָיוּ קוֹרְאִים לָהֶם שְׁמוֹת אֵלָּא דְנִיֶּסֶן רֵאשׁ הַשְּׁנָה לְחֲדָשִׁים וְהָיוּ קוֹרְאִין חֲדָשׁ הָרֵאשׁוֹן חֲדָשׁ הַשְּׁנִי וְלֹא נִזְכְּרוּ שְׁמוֹת חֲדָשִׁים הַלְלוּ אֵלָּא בְּמַגִּילַת אֶסְתֵר וְדִנְיָאֵל וְנִחְמֵיָהּ וּבִירוּשָׁלַיִם פָּרָק קַמָּא דְרֵאשׁ הַשְּׁנָה אֲמַרִינָן אֲמַר ר"ח שְׁמוֹת חֲדָשִׁים עָלוּ בְּיָדָם מִבְּבֶל וְשְׁכַתָּב הַרְמְב"ן פְּרִשְׁתָּ בָּא בְּפִסּוּק הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֵם רֵאשׁ חֲדָשִׁים דְּכֻנַּת הַכְּתוּב הוּא שְׁיִמְנוּ אוֹתוֹ יִשְׂרָאֵל חֲדָשׁ רֵאשׁוֹן וּמִמְנוּ יִמְנוּ כָּל הַחֲדָשִׁים שְׁנֵי שְׁלֵישי וְכו' וְעַל כֵּן אֵין לְחֲדָשִׁים שֵׁם בַּתּוֹרָה אֵלָּא יֵאמַר בְּחֲדָשׁ הַשְּׁלֵישי וְכו' וּכְבָר הַזְּכִירוּ רַבּוֹתֵינוּ זֶה הַעֲנִיָּן וְאֲמַרוּ שְׁמוֹת חֲדָשִׁים עָלוּ מִבְּבֶל וְכו' יְעוּיָיִן שֵׁם הַנֵּה אַחַר כָּל זֶה כַּתָּב עוֹד שֶׁהֲרַב מְהֵרָא י"א אֲלֵב"ו בְּעַל הַעֵינָקְרִים בְּמֵאָמַר שְׁלֵישי פָּרָק ט"ז בְּעַמּוּדוֹ בְּחִקְרָה אַחַת אִם הַתּוֹרָה הִיא נִצְחִית אוֹ אִם אֶפְשָׁר שֶׁתִּתְבַטֵּל שׁוּם מִצְוָה עַל פִּי הַשֵּׁם יִתְעַלָּה הִבִּיא רֵאזִיָּה לְהוֹכִיחַ דְאֶפְשָׁר שֶׁתִּתְבַטֵּל שׁוּם מִצְוָה עַל פִּי הַשֵּׁם מִמָּה שְׁמַצִּינוּ בִּימֵי עֲזָרָא שְׁבַטְלוּ מִנֵּן הַחֲדָשִׁים מִנִּיֶּסֶן שֶׁהָיוּ מוֹנִים כֵּן כְּפִי מִשְׁפָּטֵי הַתּוֹרָה חֲדָשׁ הָרֵאשׁוֹן חֲדָשׁ הַשְּׁנִי חֲדָשׁ הַשְּׁלֵישי וְכו' וְכֵאֲשֶׁר עָלוּ מִבְּבֶל רָאוּ לַעֲשׂוֹת זָכַר לְגֵאֲוָלָה הַשְּׁנִית שֶׁהִנִּיחוּ מִלְּמַנּוֹת מִנֵּן הַחֲדָשִׁים מִנִּיֶּסֶן כְּמוֹ שֶׁהָיוּ רְגִילִים לְמַנּוֹת זָכַר לְיִצְיָאֵת מִצְרַיִם וְחֲזָרוּ לְמַנּוֹת אַחַר כֵּךְ מִנֵּן אַחַר לְחֲדָשִׁים וְזֶהוּ שְׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ שְׁמוֹת הַחֲדָשִׁים עָלוּ עִמָּהֶם מִבְּבֶל זָכַר לְגֵאֲוָלָה שְׁנִיָּה וְכֵן כַּתָּב הַרְמְב"ן בְּפְרִשְׁתָּ בָּא וְנִרְאָה מִזֶּה כִּי הֵם הִבִּינוּ שְׁצִיּוּוֵי מִנֵּן הַחֲדָשִׁים הוּא זְמַנֵּי כָּל עוֹד שֶׁתִּתְמִיד הַגֵּאֲוָלָה הִיא אֲבָל אַחַר שֶׁגָּלוּ וְנִצְטוּוּ עַל יְדֵי יְרֵמְיָה לֹא יֵאמַר אֲשֶׁר הַעֲלָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְכו' רָאוּ לְהַנִּיחַ הַמִּנֵּן הָרֵאשׁוֹן וְכו' עַכ"ל וְכַתָּב עַל זֶה וְז"ל וְדָבָרָיו מִרְפָּסֵן אֵיגְרָא יִשְׁתַּקַּע הַדְּבָר וְלֹא יֵאמַר וְכָבַר מוֹהֲר"י ו' חֲבִיב סֵתֵר דְּבָרָיו בְּטוֹב טַעַם וְדַעַת בְּפָרָק קַמָּא דְמַגִּילָה כִּי בְּנֻדָּאֵי הַגְּמוֹר הַתּוֹרָה הִיא נִצְחִית וְכָל הַמִּצְוֹת הֵם נִצְחִיּוֹת סְמוּכִים לְעַד לְעוֹלָם וּמַה שֶׁרָצָה לְהוֹכִיחַ שֶׁתִּתְבַטֵּל מִצְוָה מִמָּה שְׁנִתְבַטְלוּ נִין הַחֲדָשִׁים מִנִּיֶּסֶן וְרָצָה לְהַתְלוֹת בְּאֵילָן גְּדוֹל הַרְמְב"ן לֹא צָדַק בְּדָבָרָיו וְלֹא יָרַד בְּעוֹמֶק כּוֹנְתוֹ כִּי בְּנֻדָּאֵי הַגְּמוֹר שְׁאֵין אָדָם רֵשָׁאֵי בְּהַזְכִּירוֹ מִנֵּן חֲדָשִׁים בְּרֵאשׁוֹן בְּשְׁנֵי אֵלָּא מִנִּיֶּסֶן וְלֹא מִתְשַׁרֵּי לֹא בְּבֵית רֵאשׁוֹן וְלֹא בְּבֵית שְׁנֵי וּמַה שְׁכַתָּב הַרְמְב"ן הוּא דְּבַתְחִילָה לֹא הִנֵּה לָנוּ שְׁמוֹת חֲדָשִׁים אֵלָּא מוֹנִין מִנִּיֶּסֶן רֵאשׁוֹן וְשְׁנֵי וְכִשְׁעָלוּ מִבְּבֶל שְׁמוֹת חֲדָשִׁים עָלוּ עִמָּהֶם זָכַר לְיִצְיָאֵת בְּבֶל וְלֹא נֶעְקַר הַמִּנֵּן הָרֵאשׁוֹן שֶׁל נִיֶּסֶן וְהוֹקְבַע בְּתִשְׁרֵי כְּמוֹ שֶׁחֲשַׁב בְּעַל

העיקרים והרי מקרא מלא כתיב במגילת אסתר בחדש הראשון הוא חדש ניסן אלמא דמנן הראשון דמנן ניסן ראשון ואיר שני לא נעקר ממקומו לעשות תשרי ראשון וניסן שביעי אלא דהיה להם תוספת זה לקרות שמות לחדשים ניסן ואיר זכר לגאולת בבל וגם ברור הוא שלא הונזרו בבית ראשון שלא לקרות שמות לחדשים שאם כן הרי נתבטלה מצוה זו אלא עיקר הצווי הוא שנאמר דניסן ראשון ואיר שני וגם בבית ראשון אם היו רוצים ישראל לקרות שמות לחדשים כשמות אשר קוראים אותם העמים אין שום איסור בזה ולא הונזרו בפסוק ראשון הוא לכם אלא לומר דלעולם יחשבו לניסן ראשון ואיר שני לאפוקי שלא יעשו תשרי חדש ראשון ומרחשון חדש שני באופן דעיקר הצווי דניסן ראשון ואיר שני לא נעקר ממקומו ובבית ראשון אם היו רוצים ישראל לקרות שמות לחדשים נא היה שום איסור בדבר ומשעה שעלו מבבל העלו עמיהם שמות פרסיים זכר לגאולת בבל וסדר מנן הראשון דניסן ראשון ואיר שני במקומו עומד יתד הוא שלא תמוט זהו פללות דברי מוהר"י ו' חביב וכף פתב מוהר"י אברבנאל פרשת בא יעניין שם וכו' עד פאן לענייננו הרי שהזניח מה שרצה בעל העיקרים לומר שיכתב שתבטל איזו מצוה על פי השם וכתב דישתקע הדבר ולא יאמר ודבר אלקינו יקום לעולם יתד הוא שלא תמוט ואם על שינוי מנן החדשים שלפי הנראה אין בזה ביטול מצות עשה מפונרשת (אם במקום שצריכים למנות ניסן ראשון ואיר שני וכו' ימנו תשרי ראשון וכו') הרעיש הרב כל שכן שחלילה לחשוב שתבטל מצוה מפונרשת אחת מפל מצות השם: אף קשה דבניקרא רבה פרשת י"ג פסקא ג' אמרינן אמר ר' יודן ברבי שמעון בהמות (שם בעל חי אחד עיין שם בפירוש מהרז"ו) ולויתן הם קניגין (צדה דרוף שחוק שרודפים החיות דרוף שמחה עיין שם במתנות פהונה בשם הערוף) של צדיקים לעתיד לבא וכל מי שלא ראה קניגין של אומות העולם בעולם הזה זוכה לראותה לעולם הבא כיצד הם נשחטים בהמות נותץ ללויתן בקרניו וקורעו ולויתן נותץ בסנפיריו לבהמות ונוחרו ונחמם אומרים זו שחיטה כשרה היא (בתמיה) ולא כף תנו בכל שוחטין חוץ ממגל קציר והמגרה והשינים מפני שהן חונקין אמר ר' אבין בר כהנא אמר הקדוש ברוך הוא תורה חדשה מאתי תצא אמר ר' ברכיה בשם ר' יצחק אריסטון עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות לעבדיו הצדיקים לעתיד לבא וכל מי שלא אכל גבלות בעולם הזה זוכה לראותו לעולם הבא הדא הוא דכתיב וחלב גבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה ואכול לא תאכלהו בשביל שתאכלו ממנו לעתיד לבא לפיכך משה מזהיר להם לישראל ואומר להם זאת החיה אשר תאכלו ע"כ לשון המדרש הרי מפונרש יוצא שלעתיד לבא יותרו חלב גבלה וחלב טרפה ולפי הנראה בחידושי הרד"ל במדרש הג"ל נרצש מזה ויישבו וז"ל אמר הקדוש ברוך הוא תורה מאתי תצא (ישעיה נ"א) חידוש תורה מאתי תצא כן צריך להיות ורוצה לומר חידוש הוראת שעה עכ"ל וכוננתו לפרש שאין פונת המדרש שתשתנה המצוה שחלב גבלה אסור ולעתיד יהיה מותר דנדאי גם לעתיד יהא אסור ורק להוראת שעה הוא שיעשה הקדוש ברוך הוא שצדיקים יתענגו אז תחת אשר עינו את נפשותם בעולם הזה לקיים מצות ה' וכן מדוקדקים דברי המדרש שרק לצדיקים יהיה היתר זה ולא לכל העולם ואם היה שינוי במצוה היו שונים בהיתר זה כל העולם אלא נדאי הוראת שעה היא לצדיקים בלבד וזה אינו שינוי במצוה וכן לפי מה שפירש בידי משה וז"ל חידוש תורה מאתי תצא פירוש הקדוש ברוך הוא

הוא מותר לשחוט גם בסנפירין אבל לבני אדם אשר להם ניתנה התורה לצרף את לבכם ולקבוע בהם רחמנות להם אסור בסנפירין כי הוא צער בעלי חיים עכ"ל נראה גם כן שמתניישבת קושיתנו שהרי לא הותר דבר זה לשום אדם והקדוש ברוך הוא שאני כמוכן אלא שמה שכתב שהקדוש ברוך הוא מותר לו לשחוט שנראה שהוא בעצמו שוחט הבהמות אין נראה כן לשון המדרש אלא הלוינתן הוא השוחט (ספר יד משה אין אצלי אלא שבמדרש שבידי יש בו פירוש הנ"ל בקיצור): ומצאתי בכתם סופר יו"ד סי' י"ט (ד"ה ואמרתי) שכתב וז"ל ועיין בפירושו הפייטן בקדושת שחרית של פרשת החודש דמיתי מדרש שהקדוש ברוך הוא ישחוט שור הבר בסנפיריו של לוינתן ויתמהו הצדיקים הא תנו אין שוחטין במגרה והקדוש ברוך הוא ישיב להם תורה חדשה מאתי תצא עי"ש ואין הפונה שיחדש תורה חדשה ודין חדש חלילה אלא שאפילו אנו נמי נשחוט במגרה אם היה אפשר לומר ברי לי שלא פגעתי ולא קרעתי אלא שאין אדם יכול לומר כן ואפילו יאמר לא מהמנינן ליה כי מי יכול לשער זה אבל הקדוש ברוך הוא ששוחט בעצמו יכול לומר ברי לי ואם כן היינו תורה חדשה מאתי ונקא תצא עכ"ל וכנראה שלא זכר הגאון דברי המדרש הנ"ל ופירושו הפייטן הנ"ל מסייע למה שפירש הידי משה הנ"ל שהרי כתב שהקדוש ברוך הוא ישחוט וכו' ועל כל פנים לדאטאן עלה הגה רואה כי גם הגאון חתם סופר לא ניחא ליה לפרש דברים כפשוטם שיתחדש דין לעתיד ממה שהוא עתה.

שוב ראיתי דבקה מילתא פליגי במדרש שוחר טוב על תהלים סי' קמ"ו בפסוק ה' מתיר אסורים וז"ל מתיר אסורים מהו מתיר אסורים יש אומרים כל הבהמה שנטמאת בעולם הזה מטהר אותה הקדוש ברוך הוא לעתיד לבא וכן הוא אומר מה שהיה הוא שיהיה ומה שנעשה טהורים היו מקודם לבני נח וכן הוא אומר פירק עשב נתתי לכם את כל מה ירק עשב נתתי לכל אף החיה והבהמה לכל בתחלה ולמה אסר אותה לראות מי שמקבל דבריו נמי אינו מקבל ולעתיד לבא הוא מתיר את כל מה שאסר ויש אומרים אינו מתירן לעתיד לבא שכן הוא אומר אוכלי בשר החזיר ומה אם למי שהיה אוכלם הוא מכרית ומאביד הבהמה הטמאה לא כל שכן ומה הוא מתיר אסורים אין אסור גדול מן הגדה שהאשה רואה דם ואסרה הקב"ה לבעלה ולעתיד לבא הוא מתירה וגם את הנביאים ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ ואין טומאה אלא נדה שנאמר ואל אשה בנדת טומאתה ויש אומרים אף תשמיש המטה היא אסורה לעתיד לבא תדע לה שכן הוא שביום שנגלה הקב"ה על הר סיני ליתן התורה לישראל אסר תשמיש שלשה ימים שנאמר היו נכונים וכו' לעתיד לבא שהשכינה ביניהם אינם אסורים ומהו מתיר אסורים אסורי מנות ואסורי שאול עכ"ל המדרש והרבה יש לי לדקדק במדרש הזה ואין נמצא אצלי ביאור רחב על המדרש הנ"ל על כל פנים נראה שלא נפלאת היא לומר דדבר שאסור עתה יהיה מותר לעתיד (כמו שהייתי סבור) שהרי נמצא לרבתינו מי שסובר כן במדרש הנ"ל: וראיתי בהחוקר להמגייד (החדש) בחוברת א' דשנתנו התרנ"א בצד כ' שכתב סופר אחד יצ"ו וז"ל שנית נחזה בספר הזה (הוא האור החיים שהזכיר מקודם) כי יש בו דבר אשר אין רוח חכמים נוחה הימנו והוא הכתוב על פסוק ואת החזיר כי מפריס פרסה הוא וכו' והוא גרה לא יגר (ויקרא י"א ז) וז"ל והוא גרה לא יגר פירוש תנאי הוא הדבר כל זמן שהוא לא יגר אבל לעתיד לבא יעלה גרה ויחזור להיות מותר ולא שישאר בלא גרה ויותר כי

תורה לא תשוננה עכ"ל והוא דבר שאין לו שחר פי למה ישוננה לעתיד אף טבע החזיר למען יהיה מותר לישראל ולא טבע בעלי חיים אחרים האסורים לישראל מדוע לא ישוננו לעתיד כל בעלי חיים האסורים לישראל בעבור אשר אינם מפריסי פרוסה להיות מפריסי פרוסה למען יותרו גם הם לישראל והרמב"ם פבר פתב בהלכות מלכים (פרק י"ב הלכה א') אל יעלה על לב שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם או יהיה שם חידוש במעשה בראשית אלא עולם ממנהגו נוהג וזה שנאמר בישעיה (י"א ו') וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי ירפץ משל וחידה ענין הדבר שיהיו ישראל יושבין לבטח עם רשעי עפ"ם המושלים כזאב וכנמר וכו' עכ"ל ומאמר רז"ל למה נקרא שמו חזיר מפני שעמיד להחזירו לישראל לא נאמר על חזיר ממש כי אם על אומה אחת המכונה בשם חזיר יענין מדרש ויקרא רבה (סדר שמיני סוף פרשה ג' ומדרש קהלת רבה פסוק מה שהיה הוא שיהיה) ויבקע פשח אור הבאור האמתי ממאמר למה נקרא שמו חזיר ותגלה השגגה הגדולה שיצאה מלפני שליטים רבים בענין המאמר הזה ויענין יפה תואר על מדרש ויקרא רבה (סדר שמיני פרשה י"ג ד"ה אומר הקב"ה תורה חדשה מאתי תצא) עכ"ד הכותב הנ"ל יצ"ו הנה בפירוש המאמר יפה אומר וכיונה דעתו לדברי רבינו בחיי שהבאתי ומה שציין לענין ביפה תואר אינו מצוי אצלי (המדרש שבידי יש בו רק ליקוט מיפה תואר) לראות דב"ק אמנם מה שהפליג בדברים פירושו של רבין חסידא דלמה ישוננה וכו' אין מזה הכרח כלל ואין זה נקרא חידוש במעשה בראשית ולכן גם פירוש הרב אור החיים נאה ומתקבל והבוחר יבחר ומה שהחליט שפונת המאמר לא על חזיר ממש אלא על האומה ונקרא שגגה למי שמפרש כפשוטו כנראה לא ראה מה שאמרו בשוחר טוב סי' קמ"ו על פסוק ה' מתיר אסורים הנז"ל: ומקרום נדפס ספר תורת חיים (באור על רבינו בחיי) לידידי הגאבד"ק טראבלוס יצ"ו וראיתי בפרישת שמיני אות כ' שהביא בשם ספר נפש חיים במערכת החי"ת שהקשה על מה שכתב רבינו בחיי שההמון מבינים שהחזיר יהיה טהור לישראל דלמה תלה הדבר בההמון והרי בשוחר טוב סי' קמ"ו יש אומרים שכל הבהמות הטמאות יטהר אותם הקדוש ברוך הוא לעתיד לבא והוא כתב דלא קשיא מידי דשאני חזיר דשמו מוכיח עליו שנקרא כן להורות שלעתיד יהיה טהור ומשמע דוקא חזיר ולא שאר בהמות הטמאות ולזה תלה הדבר בפי ההמון דהדבר תמוה דמאי שנא חזיר משאר בהמות ומפל שכן דמקרא מלא דבר הפתוב אוכלי בשך החזיר עכ"ל והוא דחוק וענין בספר מור ואתהלות לידידי הגאבד"ק האליפולי יצ"ו באהל ראשי בשמים ד' ו' ע"ד שמקשים העולם דליהוי חזיר דבר שיש לו מתירין ולא יבטל אם נפל מהחזיר לתבשיל ועל זה הביא האי פלוגתא דבשוחר טוב הנ"ל וכתב דלמאן דאמר שלא יותר החזיר למה נקרא שמו כן וקושיא זו גם למאן דאמר שם שיותר קשה דהא לדידה כל הבהמות טמאות יהיו מותרות ומאי שנא דחזיר נקרא כן דאי על שם שיחזור להיתר הא כל הבהמות טמאות יהיו כן ועי"ש שפלפל בהא דדבר שיש לו מתירין אי אמרינן גבי חזיר וכל אשר כתבתי אני הדל בנדפס ובקונטרס זה כלול בדב"ק במלות קצרות פזרפו בקודש כיענין שם: ובספר מקדש מעט על תהלים להרב המפורסם מוהר"א וואלדען מונארשא יצ"ו בחלק חמישי שהשגתיו מקרוב ראיתי בסי' קמ"ו על פסוק ה' מתיר אסורים שהביא דברי השוחר טוב הנז"ל ובקונטרס בית אהרן אסף דברי רבינו גדולי ישראל המדברים בזה ושמ ראיתי אשר איננה נפשי לראות גוף דברי הרב

מוהר"י אלב"ו בספר העיקרים אשר הרב גט פשוט הג"ל (בד"ה ומרן מוהרמב"ח) הביא דברי ראיתו ולא גוף דברי סברתו וז"ל אף אנו נאמר כי מה המונע שלא נאמר שתביא (ואולי צריך להיות שתהיה) דת אלה"ת מתרת קצת אסורים כמו חלב ודם ושחוט חוץ שנאסרו מתחילה כשיצאו ממצרים לפי שהיו נשופים בעבודת השדים והיו אוכלים על הדם ואוכלים החלב והדם ואחר שנשתפחו ענין אותה העבודה מן העולם ושבו פולם לעבוד את ה' ובטל טעם האיסור אפשר לומר שניחזר וניתרנו וכן דעת קצת מרבתינו שאמרו בילמדנו ה' מתיר אסורים מתיר אסורין עכ"ל שהביא שם וכבר הבאתי למעלה (בד"ה ומר"ן) מה שהשיב על דבריו רבינו יעקב ו' חביב שהביא דבריו בגט פשוט הג"ל ועוד הביא שם בבית אהרן דברי הרמ"ע במאמריו במלואם (אשר בילקוט חדש הג"ל בראש אות זו הביא דבריו בקצור) ועוד הביא שם דברי הרב מוהר"י אברבנאל בספרו ישועות משיחו בביאור אגדות אחרות באריכות דברים נמרצים בנעם שיח שפתיו עי"ש דב"ק: ובעיקר פללין (אם אפשר שיהיה היתר לעתיד לבא מה שאסור לנו על פי תורתנו הקדושה) ראיתי מאמר נכבד בספר הפסקה (היצא לאור על יד ידידי הגאון אבד"ק וילקי יצ"ו) בקונן רביעי צד 50 והוא מהרה"ג אבד"ק הארדישיץ יצ"ו ודבריו סובבים על מאמר דוכב שפתי ישנים שבקונן שני מהג"ל צד 60 שהקשה על הגאון קרבן העדה בירושלמי דשבת סוף פרק ר' עקיבא שכתב דאיכא מאן דאמר דליתן דג טמא דאם פן איך יעשה הקדוש ברוך הוא ממנו סעודה לצדיקים לעתיד לבא ועל זה הביא דברי מוהרש"א בחידושי אגדות לחולין ד' ס"ז ע"ב על ריב"ד שמוכיח מקרא דליתן הוא דג טהור דאיך הנה סלקא דעתין שהוא טמא דאיך יעשה ממנו סעודה והביא שבספר לב אריה בחולין שם תירץ על פי המדרש הג"ל שאמר הקדוש ברוך הוא תורה חדשה מאתי תצא ועל זה כתב בעל המאמר שאם נתפוש דברי המדרש כפשוטו הוא נגד אמונתנו הקדושה שהתורה היא נצחית לא תתחלף בשום זמן ובירושלמי מגילה פרק א' הלכה ה' אמר ר' יוחנן שהתורה לא תתבטל לעתיד לבא וריש לקיש אמר אף מקרא מגילה ואיך אפשר שה' מתיר האסורין וציין שו"ת הרשב"א סי' צ"ג והרדב"ז ח"ב סי' תרס"ז ותרפ"ח שהאריכו להוכיח שחם ושלום שתתבטל הלכה או אות אחת מן התורה ולכן כתב דאין.

דברי המדרש אסורים כפשטן בדרך כלל והביא סוגיא דנדה ד' ס"א ע"ב גבי מצות בטלות לעתיד לבא ושקיל וטרי בה ומתוך המשא ומתן שלו העלה דמה שאמרו במדרש ה' מתיר אסורים שיתיר בהמות הטמאות וכן הבהמות על ידי שחיטה בסנפירי הדג היינו לצדיקים שמתו ונעמדו בתחיית המתים דכיון דכשמתו נעשו חפשים מהמצות אף לאחר התחיה מותרים הם במה שנאסרו בחייהם אבל הצדיקים החיים וקיימים לעתיד לבא או הדור שיולדו אחר כך חייבים בכל המצות כמונו היום כי התורה ניצחית לא תקבל שום חילוף ושינוי בשום זמן לעולמי עולמים אלו תמצית דב"ק לכו חזו דבריו כי נעמו: סימן ח גזרה שנה דהיכא דאיכא למילף לקולא ולחומרא ילפינו לחומרא כתבתי בנדפס במערכה זו אית ס"י בשם הרב דינא דחיי דהיינו דוקא היכא דהלמד והמלמד שונים בעונשם אבל אם הלמד ואחד מהמלמדים שונים בעונשם הקל ומלמד השני עונשו חמור מהם ילפינו להקל עי"ש.

ועל דבר זה כתב לי ידידי הרב המןפלג וכו' כש"ת שלמה ולא צקע מקאמינקא יצ"ו ונ"ל מערכת ג' אות ס"ו גז"ש וכו' הביא מני"ר בשם מקנ"א בח"ב סי' ק"מ בשם הרב דינא דחיי וכו' מבואר הוא בהליכות עולם שער ד' שכ' להדיא דהא דאמרינו דלחומרא מקישינו היינו פשאי סברא וטעם לאקושי לקולא אבל אם יש סברא וטעם לאקושי לקולא מקישינו ואין לחוש וראיה מפ"ק דקידושין ל"ד ב' דיליף מ"ע שאין הזג"ר שונים חייבות ממורא וכו' ופריה ונילף מת"ת וכו' ומאי קושיא דממורא ילפינו לחומרא אלא ודחי משום דמסתברא טפי לילף מת"ת.

דאלו ממורא י"ל שאני אב ואם דהוקש פבודם לכבוד המקום וכ"ה שם בתוס' עכת"ד הנעמים וכ"ה שם באמת בתוס' ל"ד ד"ה ונילף ונהרב בעל יבי"ש שם הביא מתוס' פסחים מ"ג ע"ב ד"ה סד"א וכו' יעו"ש נתבאר דהוא סברת התוס' ובעל הע' גם לענין הקיש דכל היכא דאיכא לאקושי ב' לחומרא מקישינו אם אמרינו פן גבי ג"ש נמי האריף הרב בעל יבי"ש שם ולא ראה אותו מני"ר פאשר כ' בעצמו עכ"ד יצ"ו: וכתבתי בנדפס באות ח' בשם התוספות בשבת ד' צ"ז כתבו שהיו הגזרות שוות לכל אחד במספר פך וכך ולכך גזרה שנה המקובלת לאחד לא היה יכול חבירו לקבלה הימנו לפי שתהיה עודפת על מנין הגזרות שוות שקבל מרבו עי"ש ובמה שהבאתי בקונטרס הערות לחלקי הפללים בסי' ל"ה אות ב' ועיין שם במאי דאמרינו אין אדם דן גזרה שנה אלא אם קבלה מרבו אם מוסכם פן או יש מי שסובר דלא בעינן קבלה מרבו: ובמה שכתבתי בנדפס באות יו"ד דדבר פשוט דדנינו בגזרה שנה אף פשאי חייבות שוות זולת היכא דאיכא למילף ממלות שוות לא דיינינו משאינו שוות עי"ש ונשמט המראה מקום להא דחגי ר' ישמעאל זוהי שיבה זוהי ביאה במנחות ד' מ"ה ע"ב ובד' ד' ע"א ושם נסמן כמה מקומות בש"ס בזה וראיתי להרא"ם בפרישת משפטים (סי' כ"א י"ז) על פסוק ומקלל אביו ואמו מות יומת (על מה שכתב רש"י מות יומת בסקילה כל מקום שנאמר דמיו בו בסקילה ובנין אב לכולם באבן ירגמו אותם דמיהם בם וכו') שכתב ונ"ל וכל מקום שנאמר דמיו בו בסקילה הוא במכילתא שנו אפה אומר בסקילה או אינו אלא באחת מן המיתות האמורות בתורה הרי אפה דן נאמר פאן דמיו בו ונאמר להלן דמיהם בם מה להלן בסקילה אף פאן בסקילה עכ"ל המכילתא ומה שהוסיף רש"י לומר ובנין אב לכולם באבן ירגמו אותם דמיהם בם לא שמעתי פירושו כי למה לא יפרש לשון המכילתא בג"ש כפי הנהוג בלשונם תמיד לומר נאמר פאן ונאמר פאן על הג"ש אבל הוצרך לפרש המכילתא בזה על דרך בנין אב.

ושמא י"ל מפני שהג"ש אינה אלא ממלות דומות וכאן אינו דומות שהאחת דמיהם והאחרת דמיו ואעפ"י שאמרו זו היא שיבה זו היא ביאה אין זה כל פך רחוק כמו המלות הבלתי דומות כי מצינו שאמרו איש מאיש ילפינו איש מהאיש לא ילפינו ורבים פיוצא בזה עכ"ל ובענייני לא זכיתי להבין מה שרחק את דמיו דמיהם וקרב שיבה וביאה ונהרי גם בשיבה וביאה עם שהענין אחד מכל מקום אין המלות דומות ועוד תימה בעיני שיתחכם רש"י לחדש מדעתו מה שלא שיערו רז"ל דכיון דבמכילתא אמרו בלשון נאמר נאמר שהוא לשון גזרה שנה בכל מקום אין לו לרש"י למאן בזה מפני אינה קושי ולחדש טעם אחר ואף אם נאמר שפונת הרב לומר שרש"י מפרש דברי המכילתא שלא בגזרה שנה למדו אלא בבנין אב משום מאי דקשה שאין המלות דומות מכל מקום היה לו

לרש"י להביא דברי המכילתא פלשונה נאמר נאמר ולפרש דכבנן אב הוא דגמרין ולא בגזרה שנה ומה שהביא לראיה דלא גמרין מלות הבלתי דומות פי מצינו שאמרו איש מאיש ילפינו איש מהאיש לא ילפינו פונתו לפי הנראה למאי דאמרין בפרק בתרא דיומא ד' ע"ו סוף ע"ב לחם אבירים אכל איש זה יהושע שנקרא איש ואימא זה משה דכתיב והאיש משה ומשנינו דנין איש מאיש ואין דנין איש מהאיש יש לדחות דשאני התם פינן דאיפא למיגמר ממלות דומות לא דנינן למלות שאין דומות אכל היכא דליפא למידן הגזרה שנה ממלות הדומות אף אי איפא למיגמר הדין בילפוטא אחריתי דרשינו הגזרה שנה ממלות הבלתי דומות פדרך שאמרו זוהי שיבה זוהי ביאה וראיתי עוד להרא"ם בפרשת יתרו (סי' ח"י ז) על פסוק וישאלו איש לרעהו שהביא מה שאמרו במכילתא מי הוא הקרוי איש זה משה שצאמר והאיש משה ענו מאד וכתב דאין להקשות דהא יתרו נמי קרוי איש דכתיב וישאל משה לשבת את האיש דיש לומר דסובר כמאן דאמר רעואל אבי יתרו הנה ועליו נאמר לשבת את האיש אכל יתרו לא נקרא איש אכל אין לומר דמשום דמשה נקרא איש פדכתיב איש האלקים ויתרו נקרא האיש ודנין איש מאיש ואין דנין איש מהאיש דאם פן לא הנה להמכילתא להביא מקרא דוהאיש משה אלא מקרא דאיש האלקים עי"ש (בד"ה כשהוא אימר) ולכאורה צריך להבין איך נתפייס בזה דלפי האמת תיקשי לן על המכילתא למה לא הביאו מקרא דאיש האלקים דהני שפיר איש מאיש ואם פונתו לומר דהמכילתא חולקת אמה דאמרין בש"ס דאין דנין איש מהאיש הרי ממה שכתב בפרשת משפטים ה"ל משמע דסברא זו היא מוספמת ואין חולק בזה ואף לפי תירוץ דלשבת את האיש קאי ארעואל אכל יתרו לא נקרא איש ואם פן פי כתיב וישאלו איש בהקרח לומר דהוא משה שצאמר בו איש מפל מקום פינן שיש לנו מקרא שנקרא איש ויש מקרא האיש מדדמי עדיף לן למילף ואם פן למה לא הביאו במכילתא מקרא דאיש האלקים ומצאתי להרב הפרד"ס בס' אות היא לעולם במערכת הדל"ת אות כ"ג ד' ע"ח שעמד על דברי הרא"ם וגם הקשה אה"ש"ס דיומא דמייתי דמשה נקרא איש מוהאיש משה אמאי לא מייתי מקרא דאיש האלקים והביא שהרבנים מוהרמב"ח ותאנה לעינים הקשו קושיא זו ותירצו דאיש האלקים איקרי איש סתמא לא איקרי ושפן פתבו התוס' ישנים שם ונראה לי הדל דבזה מתנישבים דברי הרא"ם שפונתו גם פן דאין לומר דדנין איש מאיש ולא מהאיש דאם פן הנה להמכילתא להביא קרא דאיש האלקים, וממה שלא הביאו מקרא זה מוכח דאין מזה ראיה משום דאיש סתמא לא איקרי וצריכים אנו לקרא דוהאיש משה ואי הכי הדרא קושיא נימא יתרו אלא ודאי צריך לומר דתנא דמכילתא סובר דלשבת את האיש קאי ארעואל: והנה פתבתי בנדפס באות ס"ב דמצינו דאמרו בש"ס גזרה שנה ואינו גזרה שנה אלא היקש וכו' או פועין מה מצינו עי"ש ועתה ראיתי בס' לב שומע לדידי הרה"ג מוהרח"ך אבד"ק טראבלוס יצ"ו במערכה זו אות ה' וז"ל גזרה שנה אשפסון דלאו דוקא אלא למה מצינו קרי גזרה שנה והוא פועין ילמד סתום מן המפורש שיטה מקונצת בבא מצינא דף ע"ז סוף ע"ג עי"ש דהרצה דברי הר"ן לפני רבו וקצת מחכמי הדור ולא הודו לו וכו' נראה לו עיקר עי"ש באורך שוב ראיתי להרב אהל ישרים אות ב' שכתב דהרדב"ז בח"ב סוף סי' שע"ב פתב שפלל זה דהר"ן אמתי נכון עכ"ל ועיין במה שהבאתי בקונטרס הערות לכללים סי' צ"ו אות ה' ואות נו"ן: סימן ט גופא אי שייך על משנה פתבתי בנדפס

במערכה זו אות מ"ו עיי"ש נכתב לי ע"ז ידידי הגאון מוהר"ר שלום מרדכי הפהן אבד"ק ברעזיאן יצ"ו ונ"ל ראיתי בספרו על הפללים הנ"ל מערכת ג' אות מ"ו הביא דברי רש"י בסופה י"ד דבמשנה שפסדר טהרות תכן למינקט גופא.

ונ"ל דזהו פונת רש"י פתובות ט"ו ריש ע"ב מצא בו תינוק וכו' משנה הוא בסדר טהרות ולא נודע פונתו ואין דרוך רש"י לציין מסורת הש"ס אולם בא ליישב הא דנקט בפסגיא שם עלה גופא.

והנני דו"ש באהבה רבה אהבה בלתי סרה הק' שלום מרדכי הפהן אבד"ק הנ"ל (ברעזאן) עכ"ד יצ"ו: סימן י גונב דעת הבריות בנדפס מערכה זו אות ג"ן הבאתי מחלוקת הפוסקים אם איסור גניבת דעת הבריות הוא דוקא דעת ישראל או אף דעת נכרי אסור לגנוב נכתב על זה רב אהרן יצ"ו ונ"ל נ"ב יעניין בח"מ סי' שי"ח סעיף ב' בהגהה ובסמ"ע שם עכ"ד ואיני יודע איזה ט"ס יש כי שם אין רמז מזה אף אין בו אלא סעיף א' ועיקר דין גונב דעת הבריות הוא בחשן משפט סי' רכ"ח סעיף ו' והרב טהרת המים בדרף ט' ע"ג אות י"א הביא מה שכתב בספר החסידים סי' נ"א דאותם שמתרפים את הנכרים בשעת שאלת שלונם והנכרי סבור שאומר לו טובה הם חוטאים כי אין לה גניבת דעת גדולה מזו ועיין במה שהבאתי בקונטרס ההערות לחלקי הפללים סי' קי"ח אות: סימן יא גזירה אי גזרינו משום חשש ביטול מצות עשה בשב ואל תעשה בנדפס במערכה זו אות י"ב ואות ל"ב פתבתי מחלוקת בזה ע"ש וידידי הגאון מוהר"ר שלמה פרידנשיל אבד"ק ליאדי מח"ס פנים חמד יצ"ו כתב לי ונ"ל שם במערכת הגימ"ל בד' ע"ט עמוד ד' אות ל"ב הביא כת"ר הי"ו את הדגול מרובה והפרמ"ג בהלכות ציצית סי' ט' דלא גזרינו משום חשש ביטול מצות עשה בשב ואל תעשה וכו' והקשה כת"ר הי"ו מהא דקיי"ל דאין מספקין בנסרים משום גזרת תקרה וכו' אע"ג דליפא אלא ביטול מצות עשה וכו' עיי"ש ולפענ"ד ליישב דברי הדגול מרובה והפמ"ג הנ"ל דהא באמת מפורש בפמ"ג בהל' סוכה בסי' תר"מ באשל אברהם ס"ק יו"ד דבסופה הני עובר בקום ועשה מה שאוכל חוץ לסוכה וכו' עיי"ש וא"כ מיושב דברי הדגול מרובה והפמ"ג הנ"ל ונ"ל רק על התוס' דמסכת מנחות ד' ס"ח שהביא כת"ר הי"ו שם קמה הקוש' וגם נצבקה.

אמנם ראיתי בספרו הקדוש שם באות י"ב ד' ע"ח עמוד ג' דהעיר עוד מאיזה מקומות וצריך להתיישב בה היטב ובהו דסוכה שפתבתי בשם הפמ"ג עיין בשו"ת בגין שלמה סי' מ"ז ד' נ"ו עמוד ג' ודו"ק (ומה שהעיר שם על לשון הגמרא עשה סוכה וכו' דהו"ל לומר דשב בסוכה וכו' עיי"ש).

עיין בהקובץ גידיל תורה בקונטרס הי"ד סי' קנ"ג ד' ר"פ עמוד ד' וריש ד' רפ"א עיי"ש) עכ"ד יצ"ו וצריך להבין לפי שיטה זו גם לבישת טלית בלא ציצית תהא נחשבת קום עשה כמו אכילה חוץ לסוכה ומדברי הרב פרי מגדים שרשמתי נדפס מתבאר דחשיב לה שב ואל תעשה ובעיקר סברת הפרי מגדים עיין עוד בפתיחתו הפולקת אות נ"ו ובמה שהבאתי בקונטרס הערות לחלקי הפללים סימן מ"ו: סימן יב גילוי הראש על מה שכתבתי בנדפס באות ע"א כתב לי ידידי הגאון עמודי אש יצ"ו ונ"ל ג' אות א' הקשה מעכת"ה דבא"ז ח"ב סי' מ"ג כתב דמנהג צרפת לקרות הברכות בראש מגולה ובמנהג ה' סעודה דין י"ב כתב דעוד היום מנהג צרפת בשעת ברכה להיות המברך מתעטף

בכסותו או נותן כובע בראשו והם היו כמעט בזמן אחד והיא העידו על מנהג צרפת זה היפוך זה ולדעתי לא ק"מ דבא"ז מייירי שם בברכה שעל התורה והם היו ס"ל דמותר לברך בראש מגולה ע"כ בירכו כן משא"כ המנהיג דקאי שם בבהמ"ז דמבואר במס' ברכות (נ"א א') דאחד מהעשרה דברים שצ"ל בבהמ"ז עטוף ואמרו שם ר"פ מעטף ויתב רב אסי פריס סודרא ארישא ועיין בטאו"ח סי' קפ"ח ובב"י וב"ח שם וע"כ שפיר כ' המנהיג שהתעטפו בכסותם או נתנו כובע בראשם דבהמ"ז חמיר משאר ברכות ויוכל להיות לפי שהוא מה"ת ע"כ החמירו בה וצ"ל על הב"ח שם שכתב דהא דמתעטף ומברך היינו שישים בגד העליון עליו שיברך באימה ואני תמיה ע"ז דראיתי בפסיקתא רבתא סי' ט' דאיתא שם על ההיא דבהמ"ז מתעטף ומברך מהו מתעטף שאם היתה זרועו מגולה מכסה אותו ומברך פדי שיהיה עושה המצוה באימה (עיין מגלה כ"ד א') מבואר שאין צריך ללבוש בגד העליון וסגי שלא יהיו זרועיו מגולים ובזה"ק פנחס (ד' רמ"ה ע"ב) איתא עיטוף צריך לאעטופי ראשי בגין דשכינתא על ראשי דהכי אוקמוה מארי מתניתין אסור לת"ח למיזה ד' אמות בגלוי ראש משום מלא כל הארץ כבודו מבואר שסגי כשלא יברך בגלוי הראש וא"צ בגד עליון עכ"ל יצ"ו ועיין בענין גילוי הראש מה שהבאתי בקונטרס ההערות לכללים סי' ע"ג: סימן יג גט שחרור אם פשר בו טלי גטו מעל גבי קרקע כתבתי בנדפס בשם הגאון חת"ס דפסול וכתבתי שפיונה דעתו לדעת הראשונים הריטב"א והרא"ב"ן והביא דבריהם הגאון דברי אמת וכו' עי"ש באות ע"ב ועתה ראיתי שעמד בזה מאור עיינו הגאון סב"ק מוהרי"ץ אלקנה יצ"ו בס' עין יצחק שנדפס מקרוב (בשנת תרמ"ט) בחיו"ד סי' כ"ו והאריך מאד בדרך בקדש ולא יכלתי להתבשר בדב"ק ומסקנתו גם כן דפסול עי"ש דב"ק וידידי הגאון מוהר"ר יעקב ברוך איזראלזאהן אבד"ק קאנדאו יצ"ו השיג עלי על שלא הבאתי דבריו בנדפס והוא לא ידע כי בשנת תר"ן החלה הדפסת ספרי שדי חמד ויוכל להיות שאחר ששלחתי מכרכת הגימ"ל לבית הדפוס נתפדתי מאת מרן המחבר יצ"ו בספרו הבהיר הנ"ל וידידי הגאון מוהר"ר משה שמואל הורוויץ מוילנא יצ"ו כתב לי וז"ל בגט שיקרוך יש לעיין בקצות החשן סי' רי"ש סק"ה ובאבני מילואים סי' ל"ה ס"ו ס"ק י"ג עכ"ל ואין אצלי ספר קצות החשן ועיינתי באבני מילואים ודבריו הם בדין גטו וידו באים פאחד עי"ש: סימן יד כבר מלתי אמורה שבכל דיני ממונות הולכין ועושין עפ"י חוקי הממשלה יר"ה ודברינו אף משום דרוש וקבל ש"כ: גורל אם עושה קנין כתבתי בנדפס באות ס' סברת הרא"ש שהביא הריב"ה בסי' קע"ג ועי"ש בפתחי תשובה בשם הרדב"ז ושער משפט וראה זה דבר חדש שראיתי בס' יקר דברי גאונים להגאון מוהר"ר חיים אריה פהנא יצ"ו שכתב בכלל כ' אות א' בשם שו"ת גאוני קדמאי בדפוס ישן נושן בסי' כ' שכתוב באחים שחלקו עפ"י גורל וז"ל ובכל מקום שיפול הגורל יטלנו ואין רשות לשום אדם מישאל לעבור על הגורל שאין הגורל אלא מפי שמים שנאמר עפ"י הגורל תחלק הארץ והעובר על הגורל פועבר על עשרת הדברות עכ"ל וסיים הרב המחבר יצ"ו והסיום הוא פלא גם בעיני יפלא מה ענין ורמז עשרת הדברות לגורל.

ובספר זכרנו לחיים ח"א דף ס"ד אות א' הביא גם הוא תשובת הגאונים הנ"ל ולא יעיר בסיום הדברים וכתב הרב טהרת המים במערכה זו אות ט"ז בשם ספר המצורף סי' ס"ט דמה שאמרו בספרי ופסקו מרן בריש סי' קע"ט שאין שואלים בגורלות שנאמר תמים

תהיה צריף לומר הפננה שאין שואלים הקורות והעמידות לבטוח, בהן שהרי על פי הגורל נחלק הארץ.

ואם מגרליו איזה דבר (היגו פיאנק"ו ויש קורין ריפ"א) שקל אחד מהמנויים נותן סף הקצוב ונכתב שמו בהרשימה ומטילין גורל על השמות והשם אשר עלה עליו הגורל זוכה בהחפץ ואיש אחד מהמנויים נתן גם כן הסף הקצוב אף לא פתב שמו רק כתב שם אדם אחר (שהוא בר מזל) ונפל הגורל על אותו השם נסתפק גדול בדורנו מר קשישא מוהר"א פלאג"י יצ"ו בספר ויען אברהם בחלק ח"מ סי' ג' דף ס"ד ע"ד מי יזכה ברינוח הזה אם בעל השם או בעל המעות דאין שינה לומר זכין לאדם שלא בפניו דזהו אם פיון לזכותו אבל לא בשתיקה ורק שכתב שמו וכינויו והביא מה שנוח לקו הפוסקים במי שהלנה לחבירו והכתיב השטר על שם אחר וכשתבע המלנה מהלנה אמר לו לאו בעל דברים דידי את אלא האיש אשר נכתב השטר על שמו דפסק בטור חשן משפט סוף סי' ס' דהדין עם המלנה שהוא נתן המעות ונשאל להשביע את עצמו פתב השטר על שם האחר ואפשר שאם האחר מערער אין ממש בדבריו וכמו שכתב בכנסת הגדולה סי' פק"ד אות י"ב מהשליטי הגבורים והרבנים גידולי תרומה דף שי"ד ובני שמואל בסי' ס' הביאו דהרא"ש חולק על זה בתשובה וזיכה למי שכתב על שמו וציין לעיניו בס' משאת משה ח"מ סי' ד' ובתי פהונה ח"ב דה"ן ע"ג ובית אברהם דף קי"ג ע"ד ודף קי"ד ע"ג וקט"ו סוע"ג וקול אליאו ח"א סי' ל"ו ותנשע יהודה בדרוש ב' לשבת פלה ואם כן זה שכתב בהרשימה שם האחר לפי שאין לעצמו מזל להרויח ודאי דהנותן המעות זכה בו ומסתמיה דיתן לו בדרך דורון פסרסור בעלמא אשר ישא את שמו דעל ידו בא לו הרינוח אלא שאם תפס האחד נראה שיחלקו כענין מה שאמרו שטר נהר זיתו לתוף שדה חבירו זה אומר זיתי גדלו וזה אומר ארצי גדלה דיחלקו ושוב דחה דהתם עכ"פ שניהם הניחו קרן ומן הראוי שיחלקו אף זה שכתב על שמו לא נתן אפילו פרוטה קטנה ואין לו אלא לקבל דורון בעלמא וציין לעיניו בחקרי לב יו"ד ח"א סי' צ"א ובחלק שני ליו"ד סי' ה' ובספרו שמע אברהם סי' ט"ן ד' קמ"ב ע"ד וקמ"ג ומפל הספרים הנ"ל אין גם אחד מצוי אצלי וכתבתי דב"ק לזכות את מי שנמצאים הספרים הנ"ל בידו לעיניו בהם וכפי הנראה ממה שכתב בס' זכרנו לחיים ח"א דף ס"ד אות ב' שהרב ארח משפט בס' ס' אות כ"ב מפלפל בענין קרוב לזה וגם הוא אינו מצוי אצלי לראות בדב"ק ומצאתי בספר יהודה יעלה לרב גדול משאלוניקי (שהשגתיו מקרוב) שנשאל בזה בחלק חשן משפט סי' ז' ופתח בתשובה ולא איסתיעא ליה לגמרה של תורה זו וידידי הרב המגיה מוהר"ר דוד פיפאנו יצ"ו פלפל בחקמה בענין זה ולא פניתי לעיניו בדב"ק ובסוף דבריו הביא שמצא בס' ויען אברהם הנ"ל שפסק בדבריו וסיים וכל זה היינו מדינא דאם באים אנו לדון על פי שכל אנושי לית איניש על יבשתו דלימא דזוכה בעל השם פיון דמנהג העולם שכותבים שמות אחרים בגורל הריפ"א וכל פי האי אין לה גילוי דעת גדול מזה אדרבא צריף גילוי דעת גמור שיאמר בפירוש שפונתו לזכותו והוא פשוט עכ"ד יצ"ו: וכתב בדברי הגאונים הנ"ל (בתחלת אות זו) בשם הגאון חות יאיר סי' ס"א בעובדא שהטילו שנים עשר אנשים גורל על כוס כסף אחד שמי שיצא הפתקא שלו ירויח הכוס ופסק דבכל ענין אם נמצא טעות בהפתקאות שהיה צריף לכתוב שמים עשרה פתקאות וכתב רק אחד עשר או שאר טעות אף דהטעות היה לשבח לאותם המערערים אחר כף

על הזוכה בהכוס על פי הגורל מקל מקום הגורל בטל מפני שהגורל ידבק בו ההשגחה העליונה וצריף להיות בלי שום קלקול עכ"ל וכפי הנראה לא היה מצוי ביד הרב יצ"ו ספר עיקרי הד"ט בתמידות (אף שמביא דברים בשמו) ולכן לא ראה מה שכתב הרב עיקרי הד"ט בארח חיים סי' ג' אות ו' בשם הרב זכרון יוסף סי' א' דאם הטילו גורל ושכחו ליתן בקלפי אחד מהראויים ליכנס בגורל הגורל בטל וכסברת הרב מגן אברהם בא"ח סי' קל"ב וכן פסקו הרבנים ושב הפהו סי' ע"ג וחות יאיר סי' ס"א וכן עשיתי מעשה גם אני פה פירינצי בשנת תקס"א בקברת מלביש ערומים וכו' וציינן לעינין בשותא דינוקא סי' קע"ט בענין הגורלות ובחות יאיר הנ"ל וכנסת יחזקאל סוף חלק יו"ד ופני אריה סי' ס' ומים שאל במים ראשונים שלו סי' ב' שהאריף קצת בענין פניסות של הפהנים במקדש: ואם בכלל האנשים הנמנים בהגורל היו שני יוסף בן שמעון ועלה הגורל ליוסף בן שמעון ולא נודע למי ובני החבורה רוצים לעשות גורל מהחדש לפי שהקנינו אינו מבורר למי שקנה החפץ והשני יוסף בן שמעון אומרים לקנים הגורל ושניהם ישתוו ביניהם נשאל על זה הגאון אבד"ק סטאניסלאב בשו"ת בר לינאי ח"ב בחלק חו"מ סי' יו"ד ובתשובתו כתב שאין גורל זה דומה להיא דאמרינן בבבא בתרא דף ק"ו ע"ב האחין שחלקו פינן שעלה הגורל לאחד מהם קנו כולם וכו' דשם הוי הגורל רק כמו ברור שמברר לכל אחד חלקו שיש לו בהשנותפות ובכי האי גוונא הגורל מקרי קנין אבל בגדון דידן על ידי הגורל הם מקנים לו החפץ שעל ידי זה שיעלה עליו הגורל יקנה לו את החפץ ודומה לאם תקדים יונה ליוני ומשחק בקוביא דמבואר בזה בורר דאמרינן אגב ספקא גמר ומקני לפירוש רש"י או אגב דבעי למיקני גמר ומקני לפירוש רבינו תם שם וכשעלה הגורל עליו הוא מקני לו החפץ והרי הגורל גופיה לא מקרי קנין ושוב כתב לבאר אי בעינן לענין הקנאת החפץ קנין מבורר וכתב לפשוט מב"ב דף קכ"ז בן ולא ספק לאפוקי שתי נשים שילדו שני זכרים במחבואה אחת וכו' דגם בקנין שאינו מבורר קונה הואיל שיכולים ליטול מהם על ידי הרשאה אקנויי אקני להם ושוב הביא ש"ס דכתובות דף פ' ע"ב שהוא דאמר נכסי לטוביא ואתו שני טוביא שניהם קרובים שניהם תלמידי חכמים שודא דדייני ופירש רבינו תם למי שהדיין רוצה להחליט מחליט ולכאורה גם פאן מהראוי לדון דין שודא אף דליכא אןמדון דעת הנותן אף יש לדחות דשני טוביא שאני דהנותן ידע למי הקנה ומי הוא המקבל נמצא שהיה מבורר שעה אחת מי הוא המקבל רק דאנן לא ידעינן משא"כ כשלא היה מבורר אף רגע אחת שמתחילה נולד הספק למי הוא החפץ בכי האי גוונא ודאי כולי עלמא מודו שיחלקו שניהם בשנה פעין שפכתו התוספות ריש ב"ב בד"ה לפיכך דכשמעולם קם הדבר בספק ואין אחד מוחזק מחבירו לכולי עלמא חולקים ואפילו לרבנן דסומכוס דלא אמרינן המוציא מחבירו עליו הראיה אלא כשפעם אחת היה מבורר שהיה של אחד מהם ודין שודא לא אמרינן בכל מקום כמו שפכתו התוס' בב"ב דף ס"ב ד"ה איתמר ובזה ביאר דברי התוספתא שהביאה הש"ך בח"מ סי' רנ"ג גבי אמר תנו מאתים וזו ליוסף בן שמעון ונמצא שני יוסף בן שמעון וכו' וסיים נמצא לפי זה שפיר בגדון דידן בגורל שיצא שם מהקלפי ששני בני אדם שוים בו נמצא שלא היה מבורר מעולם ששייף לאדם מיוחד לכן דיגיננו ביה דין חלוקה אליבא דכולי עלמא ויכולין לכתוב הרשאה זה לזה ולהוציא מיד חבריהם ושפיר נחשבים שניהם כאחד מחמת שהדין בן שיחלקו וכן מקרי שפיר

קננו מבנרר וכולי עלמא מודו דלא נתבטל הגורל רק שחולקים בין שניהם וזה ברור ואינו דומה למה שכתב המגן אברהם בסי' קל"ב עכ"ל פונתו לפי הנראה היא למה שכתב הרב מגן אברהם שם בסק"ב (בד"ה הגאון) בשם הגאון מוהר"ר מן אבד"ק קארטשין כשמיטילין גורל ארבעה או חמשה ויש בהם שנים שיש להם אותיות שוות כגון ת' והאחרים יש להם מנין הפחות מזה אז בטל הגורל וצריכים כולם להטיל גורל מחדש ואין יכולים השנים לומר האחרים כבר הפסידו חלקם ושנינו נטיל גורל וראיה מיומא ריש פרק שני ואם היו שניהם שנים הממונה אומר להם הצביעו והיו מטילים כולם גורל אף שאותם השנים היו קרובים מאחרים ועיי"ש להרב מחצית השקל שכתב בשם הרב מעיל צדקה שחולק עליו וסוברים שאין האחרים נכנסים בגורל שכבר הפסידו חלקם וכתב הרב עיקרי הד"ט בסי' ג' אות ו' שגם הרב זכרון יוסף בסי' א' שדי נרגא אהיה דהמגן אברהם עי"ש: ואם אפשר לסמוך על הגורל בנפשות היינו בני אדם שהיו בספינה ועמד נחשול של ים או רוח סערה לטבעה וכמעשה דיונה הנה הרב מדרש תלפיות בענין גורל עמד בסתירת דברי ספר החסידים דבסי' תש"א כתב השתא אסמכתא לא קניא לענין ממון כל שכן לענין נפשות שלא יסמכו על הגורל ומה שאמר שאול להפיל גורלות בינו ובין יונתן בנו וילכד יונתן שם הנה ארון ומה' כל משפטו והם ידעו באיזה ענין להפיל אבל עתה אין לסמוך על הגורל וכו' והקשה על זה דבסי' תר"ף (תרע"ט) כתב להיפוך ונ"ל בני אדם שעוברים ביים ועמד עליהם רוח סערה לשבר הספינה או להטביע ביים ושאר הספינות עוברות בשלום ביצוע שישי בספינה מי שחייב ורשאים להפיל גורל על פי שיפול הגורל שלשה פעמים זה אחר זה להטילו לים ומתפללים שלא יפול הגורל על הזכאי וכו' ותיירץ דהתם מדבר שהרוח סערה בכל האניות שבים בשונה ולכך אין להפיל גורל שמה אין חייב ביניהם אבל פאן מדבר שכל האניות עוברות בשלום ודוקא עליהם רוח סערה ענין פנה מורה באצבע שיש ביניהם גורם הצער פענין יונה ולכך מפילים גורלות עכ"ל ורמזו הרב המגיה לס' סהרת המים בסוף מערכה זו והרב המחבר כתב בשם הרב פנסת הגדולה בח"מ סי' קע"ג סק"ג שכתב על דברי ספר החסידים דסי' תרע"ט הנ"ל דנה אינו דאף דנודה לסברת האומרים דבממון עושה הגורל קנין אין לסמוך עליו בנפשות ומעשה דיונה עכומ"ז היו ואף הוא אמר שאוני והטלויני וכו' וגם הספר חסידים עצמו בסי' תש"א כתב דאין להפיל גורל על נפש אדם וכו' אמנם החות יאיר סי' ס"א כתב נגד האמור בענין עכן ויונתן ויונה ולמד מנייהו לענין ממון והוא פלא עכ"ל ועיינתי בחות יאיר (שעתה זכיתי בו) ודבריו הם על מעשה שהיה שהטילו גורל ועלה הגורל לאחד מהם ושוב נתברר שהיה טעות בהגדרלה ופסק שצריכים לחזור ולהגדיל כי גורל הנעשה שלא פהוגן בטל וכו' פיראינו מן התורה ומן נביאים וכתובים שסמכו על הגורל באשר נעשה בלי מחשבות אדם ופעולת אנוש מצד התחכמות אף בגורל תחלק הארץ וכן סמכו על הגורל במימת עכן ויונתן לולא שפדאוהו העם לא מצד הוראתו ונאמר בחיק יוטל הגורל ומהשם כל משפטו ואף באומות העולם היה מקובל זה כמו גבי יונה והמן הרשע לפשטיה דקרא מפני שקרוב הדבר שאם הגורל פהוגן ידבק בו השגחה עליונה מה שאין כן אם הגורל מקולקל אין מבוא לומר שמי שזכה מאת ה' היתה זאת הן שהקולקול על ידי תחבולת אנוש או בשגגה על כל פנים הגורל מקולקל ויכול כל אחד לומר אילו היה הגורל פהוגן הנה קנימא לי שעתה על פי מזלי או על פי

תפילתי שימתן לי הצלחה בכל עסקי יותר ממה שאמרו בכבא מציעא דף ק"ו דמצי מחפיר למימר הנה מיניי ביי ותגזור אומר ויקם לך וכתוב אתה תומיה גורלי ואף שמתוספות שם בסוף העמוד יש קצת סתירה לזה דלא אמרינו כף על תפלה כללית מפל מקום גורל שאני דבלאו הכי נמי מסוגל להשגחה אם נעשה פהוגן וגדולה מזו נראה לי אם הערים אחד והטיל לקלפי שני פתקים ששמו כתוב עליו ונכה אחר בפתק הגורל ואחר כף גילה זה החוטא ובדקו ומצאו כף יכולים האחרים ואפילו הוא עצמו לבטל הגורל עכ"ל ואני מבין בנתיחי מאי קא קשיא ליה להרב טהרת המים על דבריו: סימן טו גדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה כתב לי רב אחד יצ"ו על מה שפתבתי בנדפס במערכה זו באות כ"א וז"ל במערכת גימ"ל כללים א' ב' גדול כבוד וכו' עיין הרמב"ם פ"ק כ"ד מהלכות סנהדרין הלכה ז' דכתב דהרי הוא דוחה את ל"ת של דבריהם עיין הר"ן בשפת ס"פ המצניע (בד"ה ודאמרינו גדול כבוד הבריות וכו') וברשפ"א לברכות ג"כ כתב פן (בד"ה פושטו אפילו) ועיין נוב"ק א"ח סי' ל"ה ולכאורה קשה דהלא מסיק הגמרא שב ואל תעשה שאני ומשמע אפילו איסור דאורייתא עכ"ל יצ"ו ועיין לקמן בד"ה ובמה שפתבתי: ובמה שהבאתי באות כ' מה שפתבו התוספות בשבועות דף ל' סוף ד"ה אבל דאיכא גוונני דהוי קום עשה ודחי משום דמונא הוא וכתבתי שהרב מקנה אברהם במהדורא בתרא אות ע"ט לא ראה דברי התוספות כתב לי על זה ידידי הגאון שלמה פריינדעש אבד"ק ליאדי שליט"א וז"ל בספרו חלק הפללים מערכת הגימ"ל אות כ' דף ע"ט ע"א כתב מר הי"ו וז"ל ועיין להרב מקנה אברהם כו' לא ראה הרב תוספות שבועות ד' ל' וכו' וכן יש לתמוה על הפרי מגדים בספרו ראש יוסף על מסכת ברכות דף י"ט ע"ב עיי"ש היטב עכ"ל יצ"ו: ובמה שפתבתי בנדפס אות כ' דאיכא גדולי ישראל דסברי דאף דאיכא איסור דאורייתא דייגינן להקל משום כבוד הבריות הנה ראיתי עתה בספר טהרת המים במערכה זו אות ג' שכתב גדול כבוד וכו' אם הוא לאו דאורייתא ממש עיין מט"א דף מ"ט ע"ג קהלת יעקב דף טו"ב ע"ב עושה שלום דף כ"ד סוף ע"ב חזת יאיר סי' צ"ה וסי' רל"ו ובתשובות מוהר"י ממרויש שפסוף ספר הרדב"ז חלק ה' סי' נו"ן והרב המגיה כתב בשם ספר שמו משה דף כ"ד ע"א דלקל הפוסקים אינו דוחה אלא איסור דרבנן וצ"ע וז"ל ישי אות ג' ובקונטרס שיורי טהרה במערכה זו אות ל"ו כתב שהרב עושה שלום הביא ראיה מהש"ס ופוסקים שדוחה גם לעשה ושהביא מחלוקת אם מה שאמרו שדוחה לא תעשה הוא לא תעשה דרבנן (פלומר לא תסור) או אפילו מן התורה וזוהי שקשה על הרב שמו משה שכתב דלכולי עלמא אינו דוחה אלא איסור דרבנן ואישתמיט מיניה סברת הפוסקים הנ"ל עכ"ל ועיין במה שהבאתי בעיקר פללין גדול כבוד הבריות בקונטרס הערות לחלקי הפללים סי' קי"ח אות: ועל מה שפתבתי בנדפס באות כ"ב בשם הרשפ"א דהא דאמרינו גדול כבוד הבריות שדוחה איסור דרבנן אינו אלא בדבר שעיקרו מדברי סופרים כגון פרמלית אבל ברשות הרבים אפילו אמירה שהיא שבות שאין בו מעשה לא התירו וכתבתי דקשה ממה שכתב הרשפ"א דדוקא בכלאים דאורייתא הוא דפושטו הא לאו הכי גדול כבוד הבריות אלמא בכלאים דרבנן אמרינו גדול כבוד הבריות אף דהוי עיקרו דאורייתא גם הקשיתי אמאי לא חשיב פרמלית עיקרו מדאורייתא פ"ן דעיקר הוצאה לרשות הרבים דאורייתא היא כתב לי הרב מוהרש"ל הנ"ל יצ"ו לעיין בספר מלא הרועים אות כ"ף ערך כבוד הבריות אות

כ"ד עי"ש היטב וכוונתו דשם במלא הרועים כתב בשם הר"ן סוף פ"ק המצניע שלא
התירו משום פבוד הבריות רק בדבר שעיקרו מדבריהם פגון פרמלית אבל דבר שעיקרו
מן התורה פגון הוצאה לרשות הרבים אף שהיא מלאכה שאינה צריכה לגופה דאינו
אסור אלא מדרבנן לא שרינו מפני פבוד הבריות דמי מפסי אם היא צריכה לגופה אם
לא וכתב ולכאורה מתחלת לשונו משמע שמחלק בין דבר שעיקרו מן התורה לדבר
שעיקרו מדבריהם וליתא דבאמת גם בכרמלית עיקר ההוצאה הוא מן התורה גם טומאת
כהן עיקרו מן התורה ושרינו מפני פבוד הבריות ותרבה פ"צא בזה ועיקר החילוק דהיא
שהוא גלוי לכל שהוא דרבנן מתירין אבל פשאנו גלוי לכל שהוא דרבנן אסור דיסברו
שהוא מדאורייתא אלו דברי הרב מלא הרועים ולפי הנראה הוא תנא דמסייע לן וצריף
לענין בגוף דברי הרשב"א ואין מצוי אצלי רק שפתיבתי בשמו כפי מה שראיתי בשמו
בספרים שרשמתי בנדפס: ובעיקר פללין (גדול פבוד הבריות) ציין בספר שער הציון
בסוגיא כ"ו ברכות י"ט ע"ב ירושלמי ברכות פ"ק ג' הלכה א' פלאים פ"ק ט' משנה ד'
עיי"ש ברבינו שמשון ירושלמי פלאים פ"ק ט' הלכה ב' שבת פ"א ע"ב צ"ד ע"א תוספות
ד"ה גדול צ"ד ע"ב קמ"ב ע"ב רש"י ד"ה אלא למת ועיין דף מ"ג ע"ב עירובין כ"ו ע"ב
תוס' ד"ה ולכהן מ"א ע"ב סנפה ל"ו ע"ב תוספות ד"ה בשבת ביצה ל"ב ע"ב עיי"ש מגלה
ג' ע"ב עיי"ש ברש"י פתובות בהרא"ש פ"ק א' סי' ה' עיי"ש ירושלמי נזיר פ"ק ז' הלכה
א' ב"ב קמ"א פ"א ע"א תוספות ד"ה אומר לעכו"ם ב"ב מציעא ל' ע"א וע"ב תוספות
ד"ה אלא שבועות ל' ע"ב תוספות ד"ה אבל מנחות ל"ז ע"ב: סימן טז גאנה במסכת
סוטה דף ה' ע"א אפרו דמותר לת"ח להתגאות בשמיני שבשמינית היינו חלק ס"ד ומסיק
לא מינה ולא מקצתה דכתיב תועבת ה' כל גבה לב ואפשר דגם מעיקרא דרש קרא הנה
אלא דדרש הר"ת "כל גבה" לב ר"ת ס"ג דהיינו ס"ג חלקים הם תועבת אבל חלק ס"ד
הוא מותר פן כתב הגאון חתם סופר בספרו תורת משה ד' ס' ע"א בפרשת נצבים (בד"ה
ולא בשמים היא) ודבריו הקדושים ככתבם נפלאו ממני פאשר מבואר דר"ת של כל גבה
לב אינו ס"ג פי אם ג"ן ואין דעתי העניה נוחה לצרף בהראשי תיבות גם היו"ד של
תיבת ה' וגם אין זה במשמע לשונו הנ"ל ודבריו צ"ע וכתבתי זה כעת לזכרון אולי אמצא
פתרון לדב"ק בעת אחרת איה"ש אחר זמן רב ראיתי מה שכתבו איזה רבנים דנקודת
הדגש שבאות עולה למספר במקום יו"ד פמו שהבאתי לקמן באות כ"ו ואמר לי תלמידי
הבחור רפאל לאבאק הי"ו בכ"ר משה ליב ז"ל דאולי גם פוננת הגאון חתם סופר כ"ד
היא דחשיב הדגש שבאות הכ"ף מתקבת כל לעשרה ובזה עולות הכ"ף והגימ"ל והלמ"ד
לששים ושלשה מספר מכוון: והנה ראיתי בספר חדש שהוכיח מש"ס דקדושין דף ל"ג
סוף ע"א דרב נחמן הנה לו יותר משמיני שבשמינית מדאמר אי לא תורה כמה רב נחמן
בר אבא איכא בשוקא וכנראה לא עיין בדברי רש"י שם שמתבאר שלא מדרף גאנה
קאמר הכי ואיהו גופיה אמר בסוטה שם לא מינה ולא מקצתה ונהרי רב יוסף אמר בסוף
סוטה לא תיתני ענוה דאיכא אנא ואיהו גופיה אמר בפסחים דף ס"ח ע"ב אי לאו האי
יומא דקגרים כמה יוסף איכא בשוקא מוכח דאין בזה שמץ גאנה חלילה ובבבאיור מאמרם
תלמיד חכם צריף שיהא בו שמיני שבשמינית עיין למרן חיד"א בפתח עינים למסכת
סוטה מובא בעין יעקב הקטנים בפ"ק קמ"א דסוטה סי' יו"ד: סימן יז גזרות חז"ל לא גזרו
אלא לישאל ולא לבני נח עיין במה שרשמתי בנדפס באות ז"ן בכמה דברים שהם

גזרות ותקנות חז"ל לשלא נאמרו דבריהם לבני נח ובקונטרס שדי חמד בחלק אסיפת דינים במערכת חמץ ומצה סי' ג' אות ט"ז הבאתי דלא גזרו לאסור בפסח במשהו בשל נכרי ושפיוצא לזה מציינו ברמב"ם ברביעי מהלכות שמיטה ויובל הלכה כ"ט דנכרי משנה קרקע בארץ ישראל וזרעה בשביעית הספיחים מותרים וכתב מרן בכסף משנה דכיון דכל האיסור הוא משום גזרה שמה זרע ובנכרי לא שייך לגזור שהרי אין מצוין על זה ושרי וכן אין בית הפרס בשל נכרי כדאיתא בפרק י"ז דאהלות משנה ג' ובשדי חמד בחלק הכללים במערכת הני"ו אות כ"ו ס"ק כ' פתבתי קצת בעיקר פללין עי"ש: סימן יח גן עדן אם הוא מקום הראוי לצדיקים שנקנסו שם חיים לקיים שם מצות עשה נסתפק הרב נחלת בנימן במצוה ק"ד דשמה המקום גורם ודוקא עולם הזה הוא מקום מןכשר לשמור מצות ה' חקיו ותורתיו ולא בגן עדן ואף אותם שנקנסו חיים לגן עדן כאלהו הנביא ור' יהושע בן לוי פטורים מקיום המצות או דילמא מיתה גורמת פטור המצות שאין חובת מעשה המצות נמשכות רק בהיותם אדם כלומר מחובר מגוף ונפש ובהפרדם זה מזה אינו אדם וקרא פתיב אשר יעשה אותם האדם וחי בהם סבת היותו אדם ובחנם גורם לו המצות ולכך כשמת נעשה חפשי מן המצות ואם פן אותם שנקנסו חיים לגן עדן מחוייבים הם לשמור גם שם מצות ה' הואיל וגופן קיים אלו צדדי הספק שלו והביא דבריו הרה"ג מוהרי"ץ פלאג"י יצ"ו בספר יפה ללב ח"א בריש סי' כ"ג וכתב מפורש שלא נסתפק אלא על קיום מצות עשה כפיצית ותפילין ודכונטייהו דאילו מצות לא מעשה לא שייכי שם והרב המחבר יצ"ו פתב על דבריו ולא ידעתי למה לא הביא ראיה מאדם הראשון שהיה בגן עדן חי וכתב ביה ונייחיהו בגן עדן לעבדה ולשמרה ואיתא בתקונים תיקון כ"א דף ס"ב ע"א לעבדה בפקודין דעשה ולשמרה בפקודין דלא מעשה וכן הוא בתיקון ה"ן דף פ"ח ע"ב דשמעת מינה דגם בגן עדן שייכי מצות לא מעשה וכמו שציינו באדם וסנה שעברו בגן עדן על ציווי ומעץ הדעת ולי ההדיוט פשוט שפונת הרב נחלת בנימן לומר דמצות לא מעשה ממנן התרי"ג אשר נצטוינו כל ישראל בהן לא שייכי בגן עדן ימה ראיה מעץ הדעת שמצותו בכך ואחד היה ולא יבא ולא יהיה בדומה לו אף לדעתי קשה דנהי דלעבור על לא מעשה בקום עשה לא משפחת לה בגן עדן הרי יש פמה לאוינו שהם בהרהור הלב ואלו יתכן אזהרתו גם להעומד חי בגן עדן: וכתב הרב נחלת בנימן דנפקא מינה לדינא מספק זה באם שייזמן שייזכה איזה צדיק ליכנס חי בגן עדן אם תהיה אשתו מותרת לעלמא שאם נאמר שפקע מהם חיוב מצות לגמרי תהיה אשתו מותרת פאלו מת ועבר מן העולם ושוב נודע אליו שנסתפק הרב תרומת הדשן בזה ולא ראה מסקנתו לדינא והרב המחבר יצ"ו הביא תורה דברי הרב בפסקים סי' ק"ב וכתב שהרב זרע יצחק עטרייה בקונטרס פלפלת כל שהו סי' י"א שקיל וטרי בזה והביא מסקנתו לדינא דלענין דברים שבין אדם למקום דינו פחי ומקיים כל המצות אבל לגבי דידן כגון לענין אשתו וכן לענין קריעה וכיוצא הרי הוא כמת ולא תלי הא בהא וזהו פונת תרומת הדשן שדחה ראית הרב השואל מההיא דבפרק המקבל דף קי"ד ע"א דהנה אליהו בבית הקברות ושאלו ממנו ולא פהן מר והשיב אין קברי עכומ"ז מטמאים דמוכח מזה דהרי הוא פחי והרב תרומת הדשן פתב שאין משם ראיה וכו' וכונתו כנז"ל וסיים הרב יפה ללב יצ"ו ובכן נתפשט עיקר ספק הרב נחלת בנימן עכ"ל ולפי מה שהעמקתי צדדי הספק שלו כנז"ל נראה שעוד לא נפשט עיקר הספק שכל עיקר

הספק הוא אם תיביב לקיים המצות גם בהיותו בגן עדן או נימא המקום גורם ואין גן עדן מוכשר לקיום מצות אבל נדאי גם הוא מודה שהצדיק שונכנס חי בגן עדן אם יחזור לבא בעולם הזה פאליהו המלאך הן בעודנו בעולם הזה הרי הוא פחי לכל דבר פינו שפאמת לא מת ונהרי הדר בארץ ישראל ויצא לחוץ לארץ הרי הוא פטור מכל מצות התלויות בארץ אבל לא שפקע ממנו החיוב ואם ישוב אל הארץ הטובה הדר פריא פחויבא פאשר היתה באמנה טרם צאתו ממנה וכן מי שונכנס חי לגן עדן יש לומר דבעודו שם פטור לפי שאין המקום מוכשר אף שבוואו לעולם הזה הוא תיביב במצות מכל מקום הן בעודנו שם הרי זה דומה למי שיושב בחוצה לארץ שאין המקום מוכשר לקיום מצות התלויות בארץ או דילמא המקום מוכשר הוא ורק הנה מיתתו מתיר אף מפקיע והן פוטר אותו לא כן מי שלא מת ואף שהנפקא מינה שהוליד הרב בזה מבואר בדברי הרב תרומת הדשן וכבר הודיע שהגידו לו שנמצאת שאלתו בתרומת הדשן מכל מקום עיקר ספקו היינו אם אותו צדיק תיביב לקיים המצות בהיותו בגן עדן נראה שפמקומו עומד: והנה מדברי הרבנים הנז"ל נראה שדוקא אותם הצדיקים שונכנסו חיים לגן עדן הוא שפשבאים בעולם הזה תיביבים בכל המצות אבל שאר צדיקים הרי הם ככל המון ישראל הנאמר עליהם במתים חפשי פינון שמת נעשה חפשי מן המצות וחידיוש הוא שלא זכרו שרים דברי רבינו בספר החסידים סי' תתשכ"ט ונ"ל ורבינו הקדוש הנה נראה בבגדי חמודות שהיה לובש בשבת ולא בתכריכין להודיע שעדיין הוא בתוקפו ופוטר את הרבים ידי חובתם בקידוש היום ולא פשאר מתים שהם חפשי מן המצות פי אם פחי בפגדים כמו שהיה לובש בחייו והצדיקים נקראים חיים אפילו במיתתם ופוטר בקידוש בני הבית עכ"ל וכתב שם מרן חיד"א בפירושו על ספר החסידים ונ"ל בפונטרס שם הגדולים ח"א דף ה' ע"ב נחה דעתי בכמה עניינים על פי דברי רבינו ופירשתי בזה מה שאמרו פינון שמת אדם נעשה חפשי וכו' דרוצה לומר סתם אדם על דרך שפירש מוהרש"ח מה שאמרו בגט פשוט דף קס"ד סוף ע"ב אהא דאמר רב שלש עבירות אין אדם ניצול מהן בכל יום ובזה ניחא מה שאמרו ונ"ל ונהביאוהו התוספות בספר דעת זקנים פרשת וילך שלקח גבריאל ספר תורה ממה שכתב משה וקורין בו צדיקים במרום בשבת ויום טוב ושני ותמישי עכ"ל: ואשר דבר בקדשו בס' שם הגדולים הוא במערכת גדולים פאות האל"ף בשם רבינו אליעזר בר נתן בגומר קצ"ט דף י"א ע"ד (בד"ה ומ"מ נראין הדברים) שכתב שפמה שנים היה תמיה על מנהג ישראל שמתפללין כשהולכין להשתטח על קברי הצדיקים ונהרי אין לקרות שמע ולהתפלל תוך ארבע אמות של מת או בבית הקברות פדאיתא בא"ח סי' ע"א ולהרמב"ם לא יצא אף בדיעבד וכן תמה על מה שכתב בספר עמק המלך דאברהם אבינו השלים מגזן וכן על מעשה שעשה רבינו האר"י בבית הכנסת וכיוצא עד שמצא דברי ספר החסידים הנ"ל ועל פי דבריו נחה דעתו העליונה בכל החקירות הנ"ל ויותר מהמה ופירש מאי דדייק ר' יוחנן לומר פינון שמת אדם נעשה חפש מן התורה ומן המצות אדם דייקא לאפוקי חסיד אלו תנרף דב"ק הרי מכל זה אנו למדים דכל הצדיקים אף אותם שלא נכנסו חיים לגן עדן הרי הם פחיים לענין קיום המצות וראיתי להרב נחמד למראה בח"א בפרק ט' דמסכת פלאים בד' ק"ג ע"ג (בד"ה ובעיקר) שתמה על מה שכתב בספר החסידים שרבי היה פוטר בני ביתו בקידוש דגהי דהצדיקים לא נעשו חפשי מן המצות ומן התורה וכדאמרינו צדיקים אין לה מנוחה לא

בעולם הזה ולא בעולם הבא שנאמר ילכו מחיל אל חיל מ"מ אינם בגדר חיוב במצות אלא כמי שאינו מצווה ועושה ואם כן איך יכולים להוציא אחרים ידי חובתם והלא כל שאינו מחויב בדבר אינו מוציא אחרים ידי חובתם וניחא ליה על פי מה שאמרו המקובלים דרבינו הקדוש היה גילגול יעקב אבינו ואמרו רבותינו יעקב אבינו לא מת ודרשו מקרא דמה זרעו בחיים אף יעקב בחיים ואין דעתי הענייה נוחה בישוב זה משום דלדידי חזי כננת הספר החסידים שלא על רבינו הקדוש בלבד הוא היה אומר פן אלא על כל הצדיקים סובר פן שיכולים להוציא אחרים משום דסבירא ליה דאין המיתה מפקעת חיובא דמצות אלא לאיניש דעלמא ולא לצדיקים וכנגד היסוד שייסד הרב דאף דלא נאמר עליהם במתים חפשי מכל מקום אינם אלא כמי שאינו מצווה ועושה (אינו כן) אלא הם עומדים בחיובם כמו שהיו בחיים חיותם ושפיר יכולים להוציא אחרים ידי חובתן: ולפי הנראה דברי מרן חיד"א שבס' שם הגדולים ובפירושו לספר החסידים הנ"ל היו בהעלם עיני רבין חסידא בספר אבות הראש ח"א דף קנ"ג ע"ד שהקשה בהא דאמר ר' יוחנן נעשה חפשי מן התורה ומן המצות מהא דאמר ר' יוחנן במדרש חזית בפסוק דודי ירד לגנו כל מי שהוא עוסק בתורה בעולם הזה אף לעתיד לבא אין מניחין אותו לישן אלא מוליכין אותו לבית מדרשו של שם ועבר וכו' והיינו כדאמרנו בפירוש הרואה דף ס"ד תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא שנאמר ילכו מחיל אל חיל ופירש הר"ן פלומר אפילו לאחר מיתה יעסוק בתורה לפני השכינה והכי איתא במדרש שוחר טוב מזמור פ"ד על פסוק ילכו מחיל אל חיל וכו' וגם במדרש חזית בפסוק ושנים המה מלאכות ר' יהודה בר אלעאי פתר בעץ חיים ובגן עדן ושנים המה מלאכות אלו ושנים חבורות של צדיקים שיושבות בגן עדן תחת עץ החיים ועוסקות בתורה ופירש הרב יפה קול דמייירי מיד אחר המיתה שיעמדו בגן עדן של מטה ושם יעסקו בתורה עד שיזדככו ויעלו לגן עדן של מעלה במתיבתא דרקיעא וכן בזוהר פרשת וישב דף קפ"ה ע"א ר' יהודה אמר כל מאן דאישתדל באורייתא בהאי עלמא זכי לאישתדלא בה לעלמא דאתי וכו' וכו' וכתב ליישב כל זה והכי אמר רב (בד"ה וכשאני לעצמי) דיש לחלק דמה שאמר ר' יוחנן פינון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות אינו אלא במתים דעלמא והיינו דדייק לומר פינון שמת אדם דמשמע אדם דעלמא אבל צדיקים גמורים אונם חפשיים כדכתב בספר החסידים ומתבאר פן מדברי רבותינו במדרשים הנ"ל והא דבעירובין ד' ס"ה ע"א אמרה ליה ברתיה דרב חסדא לרב חסדא לא בעי מר מינם פורתא אמר לה השתא אתו יומי דאריכי וקטיני ונינום טובא ופירש רש"י ימים שהוא בקבר ארופים לישן וקטנים לעסוק בתורה ובמצות יש לומר דרב חסדא מרוב חסידות וענוה היה מחשב את עצמו כאיניש דעלמא ועוד כתב לחלק דמי שלא עסק בתורה ובמצות בעוונתו חי הוא דנעשה חפשי לאחר שמת אבל צדיק שעסק בתורה ובמצות בעולם הזה אינו נעשה חפשי לעולם הבא וכו' אלו דבריו יצ"ו וכיונה דעתו לדברי מרן חיד"א שהבאתי למעלה: והנה בנדפס במערכה זו אות מ"ה רמזתי בקיצור למה שכתבתי בענין זה במקתב לחזקתאוי בסוגיא דשבת דף ל' וציינתי לעיני בס' יפה ללב סי' כ"ג הנז"ל והיו הדברים ההם למראה עיני הרב מוהר"ר צבי יהודה מאמץלאק יצ"ו מעיר קאליש וכתב על זה וז"ל במערכת הגימ"ל אות מ"ה הביא מעכתה"ק בשם הרב נחלת בנימין דצדיקים שמתו בעולם הזה אין מקיימין בג"ע מ"ע אלא שמספקא ליה

בצדיקים שנקנסו בו חיים אי מקיימים שם מצות עשה הנה תמיה בעיני על גדולי ישראל
דנראה דאישתמיטתיו במכת"ה דברי האב והראש חסידים רבינו יהודה הקסיד
בעהמח"ס הקסידים סי' תתשכ"ט שכתב ונ"ל רבינו הקדוש היה נראה בבגדי חמודות
שהיה לובש בשבת ולא בתכריכין להודיע שעדיין בתקפו ופטר את הרבים ידי חובתן
בקדוש היום ולא כשאר מתים שהם חפשי מן המצות כי אם פחי בבגדים כמו שהיה
לובש בחייו דהצדיקים נקראים חיים אפילו במיתתן ופטר בקדוש בני הבית עכ"ל
אמרי קדוש ויעיין בספר שם הגדולים למרן חיד"א ח"א מערכה א' אות קצ"ט שהביא
דברי הספר חסידים הנ"ל ומיניש בזה פמה מאמרי חז"ל כמו שמצינו דאברהם אבינו
עליו השלום השלים מנין והרבה פיוצא בו יע"ש וכתב דמשום זה דייק ר' יוחנן פיון
שמת אדם נעשה חפשי מן התורה והמצות היינו סתם אדם לאפוקי חסיד כדכתב
מהרש"א בפ"ק גט פשוט יעו"ש ולדעתי ראיה יש להאי פירושא מהא דנקט ר"י נעשה
חפשי מן התורה והמצות והאמר רב חייא בר אשי א"ר
תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא שנאמר ילכו מחיל אל
חיל אלמא אפילו אחר מיתה עוסקים בתורה ועיין בר"ן סוף מועד קטן ועל פרחין לומר
דהקא קאמר ר"י אסתם אדם הוא דאין להקב"ה שבת בו אחר מיתה לא כן צדיקים הנה
מבואר בהדיא דלא מבעיא צדיקים שהלכו לגן עדן בחייהם אלא אפילו צדיקים שמתו
מקיימים שם מצות ומחוייבים חיוב ממש כמו בחייו דאם לא פן האיך יכול להוציא רבינו
הקדוש את בני ביתו בקדוש הא הוי אין מחוייב בדבר וק"ל ומן האמור יש לתמוה על
הרב מהרש"א בפ"ק במה מדליקין דף ל' ע"ב אהא דאמרינו התם לעולם יעסוק אדם
בתורה ובמצות קודם שימית שפניו שמת בטל מן התורה והמצות ואין להקדוש ב"ה
שבח בו והיינו דאר"י מאי דכתיב במתים חפשי וכו' והקשה המהרש"א ונ"ל לכאורה
קשה אין זה צריך ראיה דמה עשויות המצות שייה בדבר וע"ש שתיירצו דוחק לפע"ד
והוא תמוה הא מבואר מהנ"ל דבאמת אפילו אחר מיתה הוי מחוייב במצות ויש להקב"ה
שבח בו כמו בחייו והמהרש"א נקט בפשיטות להיפך דלא שייה אחר מיתה שום קיום
מצות ויעיין גם פן בפירוש ברית עולם למרן חיד"א על ספר החסידים שם שכתב דבזה
ניחא מה שאמרו רז"ל ונהביאוהו תוספות על התורה בפרשת וילך בספר דעת זקנים
שלקח גבריאל ספר תורה ממה שכתב משה וקורין בו צדיקים במרום בשבת ויום טוב
ובשני וחמישי ע"ש עכ"ל ובפ"ק השוכר את הפועלים (דף פ"ה ב') איתא דאבות
מתפללין בכל יום ועזוה"ק פ' ויחי יע"ש מפל הדין מבואר דבאמת אף בעולם האמת
מקיימין המצות וכנ"ל ודברי הגמרא שבת הנ"ל מתפרש יפה אף נעים לעולם יעסוק
אדם בתורה ובמצות קודם שימית שפניו שמת נעשה חפשי פירוש שאם לא יעסוק
בתורה ובמצות בעולם הזה הוא בטל מן התורה ומצות אחר שימות ואין להקב"ה שבח
בו אז אבל צדיקים שעסקו בתורה ובמצות בעולם הזה באמת מקיימים גם שם מצות
עשה ואין נעשים חפשי כלל ומנא לן הא דיש חילוק בין צדיקים לסתם אדם לזה מיייתי
הגמרא והיינו דאר"י דקרא קדריש דסתם אדם נעשה חפשי מן המצות וכדכתב מרן
חיד"א בשם הגדולים דר"י דייק פן מן הפסוק דלא כתיב המתים חפשי יעו"ש ודברי פי
חכם חן ועל פי הנ"ל יש להתעורר בכמה דברים וצריך לעיין בגמרא שבת דף קנ"א
ודו"ק היטב עכ"ד יצ"ו ועיניה תחזינה בספר ברפת שלום (קובץ קטן שגדפס בשנת

תרמ"ט ולא ראיתיו עד אחר שנדפסו ספרי שדי חמד וכבדני בו הרה"ג המחבר מוהר"ר שלום צבי הירש אבד"ק יאָאָנוּצָא יצ"ו) סי' ה' שנסתפק בספקו של הרב נחלת בנימן בצדיקים שנכנסו חיים לגן עדן אם חייבים במצות ופשיט ליה מדברי הרב תרומת הדשן הנז"ל לפיטורא ויש לפלפל בדבריו וציין לעיניו בברפי יוסף אבן העזר בדה"ז (אות א') ואינו ענין לזה ועוד ציין נפש חיה באבן העזר סי' ג' ואינו מצוי אצלי: סימן יט גירושין כמה שנתלקו בית שמאי ובית הלל דבית שמאי אומרים לא יגרש את אשתו אלא אם מצא בה דבר ערוה ובית הלל אומרים אפילו מצא אחרת נאה הימנה פתבתי בנדפס באות י"ז בשם הרב שער התצר שקרב זרע ברה הביא דבריו הרב מטעם המלך הביא יש מקשים בעובדא דהוא בן אלמנה דשאל את ר' אליעזר בקידושין דף ל"א ע"א אפא אומר השקיני מים ואמא אומרת פן איזה להקדים ואמר ליה כבוד אביך קודם שאמה ואמה חייבים בכבודו ובא אצל ר' יהושע ואמר לו פך וחזר ושאל ממנו נתגרשה מהו אמר לו מבין ריסי עיניך ניכר שפן אלמנה אתה הטל להם מים בספל וקעקע להם פתרגולין (פירש רש"י שקבוד שניהם שנה עליה) ומקשים למה לא שאל מר' אליעזר נתגרשה מהו כמו ששאל מר' יהושע ותיירץ הרב זרע בירך דר' אליעזר הוא מתלמידי בית שמאי ומסתמא סובר דאסור לגרשה אלא אם מצא בה דבר ערוה וכיון שפן הרי היא זונה ואינו חייב בכבודה ופשיטא דישקה לאביו אבל שאל זאת לר' יהושע שסובר פבית הלל דיכול לגרשה גם בלא דבר ערוה והוא חייב גם בכבוד אמו למי יקדים ואני הדל פתבתי בנדפס שעם שהוא דבר חריף אין דעתי הענייה נוחה בישוב זה לפי מה שהבאתי שם דעת כמה מחברים שכתבו דכששניהם רוצים בגירושין יכול לגרשה גם בלא דבר ערוה וכן המדיר אשתו מתשמיש כופין אותו לגרשה ותו איפא כמה גונוי דשרי לגרשה וכו' ואי הכי גם מר' אליעזר הנה מצי שאיל נתגרשה מהו וכתבתי לישוב הקושיא הנז"ל בפשיטות שהפן אלמנה ההוא לא סמכה דעתו בתשובת ר' אליעזר להקדים את אביו ולא נתברר לו שיהא הדין פן מדהוצרך לשאול גם מר' יהושע ואחר ששאל גם מר' יהושע והשיב לו פדברי ר' אליעזר נתבררה לו הלכה זו שפך שורת הדין מחייבת ומעתה נתעורר לשאול נתגרשה מהו וכו' וכתבתי להכריח ישוב זה לדעת הרמב"ם ודעמיה דחייב בכבוד אביו אף אם הוא רשע דלדידהו לא מצינו לשנויי פדמשני הרב זרע ברה דאף אם נתגרשה משום שזנתה הרי הוא חייב בכבודה והנה יכול לשאול מר' אליעזר מהו הדין בנתגרשה ואין לומר דלר' אליעזר כיון דאמו רשעה ואביו צדיק פשיטא דאביו קודם דהא תינח להמפרשים פדעת הרמב"ם ודעמיה הנז"ל דמה שחייב בכבוד אביו רשע הוא משום ספק הרהר תשובה מצינו למימר דכבוד אביו קודם דאין ספק מוציא מידי ודאי אבל לדעת המפרשים דהרמב"ם דינא דאורייתא קאמר ולא משום ספק הרי אם פן לגבי הבן צדיק ורשע שקולים הם ויש לשאול שפיר נתגרשה מהו אלו תורף הדברים שפנדפס: שוב השגתי ספר תורה מציון היצא לאור בעיר קדשנו רישלים תוכב"א וראיתי בחוברת ראשונה דשנת תרמ"ז סי' י"ב שהביא רב אהד יצ"ו קושיא הנז"ל (קושית הרב זרע ברה) בשם ס' היד החזקה ושתירץ גם פן פתירוצ הרב זרע ברה ושדי נרגא הרב הנז"ל דהא תינח לדעת הטור דאם אביו רשע אינו חייב בכבודו אבל לדעת הרמב"ם דחייב בכבוד אביו רשע הדרא קושיא לדוכתא ומצא פן למרן חיד"א בספר פתח עינים שהביא שם הקושיא והתירוצ הנז"ל וסתר פן מדעת הרמב"ם והרב הנז"ל

יצ"ו קנים תירוץ זה גם לדעת הרמב"ם והוא על פי דברי הגאון יערת הדבש דגם להרמב"ם אינו חייב בכבוד אביו רשע אלא מפני מראית עין וכו' ולכן פשוטתה אמו דקלא אית ליה אינו חייב בכבודה גם להרמב"ם ולכן לא שאל בן האלמנה אלא מר' יהושע דמשפחת לדידה נתגרשה בלא דבר ערוה אלו תורף דב"ק (ונראה שיש שם טעות הדפוס במה שכתוב ושפיר שאל דוקא לר"א שהוא מתלמידי ב"ש וכו' וצריף להיות ושפיר שאל דוקא לר' יהושע ולא לר' אליעזר שהוא מתלמידי ב"ש וכו') והנה ספר פתח עינים אין מצוי אצלי לראות דב"ק ונראה דמין חיד"א לא ניחא ליה בשינויאי דמשגי הרב הג"ל משום דאזיל לשיטתיה בברכי יוסף ובשיורי ברכה בסי' ר"מ דמשמעות לשון הרמב"ם הוא דחייב בכבודו מדאורייתא כמו שכתבתי בשמו בנדפס שם ולא פדמשמע להגאון יערת הדבש שהוא משום מראית עין וכינן שחייב בכבודה מן הדין הנה יכול לשאול מר' אליעזר כמו ששאל מר' יהושע: ובשנת תנו"ר השגתי קונץ תורה מציון שנדפס בשנת תרונ"ה לפ"ג וראיתי בסי' כ"ב אות ב' שהרה"ג מח"ס דרפ"ה ש"ת ובתי מדרשות ואבק סופר יצ"ו (פן מסיים אותו שם ושום אחד מאלו הס' לא ראיתי ולא שמעתי) דחה התירוץ דר"א סובר בבית שמאי וכו' דאטו לבית שמאי אם ירצו שניהם להתגרש בלי דבר אינם רשאים כמ"ש בספר פתח עינים ושמתתי שפונתי לדעת מן חיד"א במה שכתבתי בנדפס וכנראה אין ספר שדי חמד מצוי בידי הרב הג"ל ועוד מטעם אחר דחה שם עיקר התירוץ הג"ל דאם אביו רשע ועשה תשובה לכולי עלמא חייב בכבודו ואם פן הנה יכול לשאול גם לר' אליעזר נתגרשה ושבה בתשובה מהו וכו' עי"ש גם בקונץ תורה מציון שנדפס בשנת תנו"ר (שנה שניה חוברת ד') שקיל וטרי רב אחד יצ"ו בזה בסי' יו"ד והעיר על המתרצים דמה שלא שאל מר' אליעזר הוא משום שהוא מתלמידי בית שמאי ומסתמא סובר בבית שמאי דלא יגרש אם לא מצא בה דבר ערוה וכו' שלא היו צריכים לזה והנה להם להביא מה שאמרו בירושלמי בפירוש דר' אליעזר סובר בבית שמאי דלא יגרש אשתו אלא אם מצא בה דבר ערוה כמו שכתבו התוספות בסוטה דף ג' בד"ה ר' ישמעאל ויפה העיר בזה ולעיקר החקירה למה לא שאל לר' אליעזר נתגרשה מהו השיב הרב הג"ל שמרבי אליעזר לא הוצרך לשאול זאת דממה שאמר לו ר' אליעזר שאתה ואמה חייבים בכבוד אביה הבין שדוקא פשאמו חייבת בכבודו אבל פשגרשה כבוד שניהם שנה ולאיה מהם שירצה יקדים ולכך לא הוצרך לשאול אבל ר' יהושע אמר לו בסתם שאביו קודם ולא אמר לו בלשון שאתה ואמה חייבים בכבודו שהרי אחר כך פששאל לו נתגרשה מהו השיב לו הטל להם מים בספל וקעקע להם פתרנגולים והלשון הזה משמע שאסור להקדים אחד לחברו עיין בבית יוסף יו"ד סי' ר"מ ד"ה ואם נתגרשה וכו' עד סוף ובים של שלמה פרק קמא דקידושין סי' כ"ב אם פן בנדאי לא אמר לו הלשון שאתה ואמה חייבים בכבוד אביה שמשמע לאיה מהם שירצה יקדים עיין בבית יוסף שם ובים של שלמה שם אלא אמר לו בסתם שכבוד אביו קודם לכן לא ידע הבן אלמנה איה הוא סובר בנתגרשה ולכך שאל לו עכ"ד הרב הג"ל יצ"ו ומוכן מדבריו דר' אליעזר ור' יהושע פליגי בנתגרשה דלר' אליעזר דאמר טעמא שאתה ואמה חייבים בכבוד אביה אם נתגרשה שאין אמו חייבת בכבודו לאיה מהם שירצה יקדים אבל לר' יהושע דלא אמר הטעם פי אם אמר לו הדין שכבוד האב קודם וכששאל ממנו נתגרשה מהו השיבו הטל מים בספל וכו' אינו רשאי ליתן לאיה

שִׁירָצָה אֵלֶּא נֹתֵן לְשִׁנֵּיהֶם בְּיַחַד וְלֹא יִקְדִּים לְאַחַד וּמִרְמֵז לְזֶה דְּבָרֵי מֶרְן הַב"י וְהַרְש"ל
בְּיָם שֶׁל שְׁלֵמָה: וְאַנְכֵי הַרְוָאָה בְּדְבָרֵי מֶרְן הַב"י וּבְיָם שֶׁל שְׁלֵמָה ס' ס"ב (בְּתוֹרָה מְצִיּוֹן
נִרְשָׁם ס' כ"ב וְהוּא טְעוֹת סוֹפֵר) לְדִידֵי חֲזוֹה בַּמַּחֲכ"ת דְּלִיתְנָהוּ לְהַנִּי מִיְלִי (לְחֻדֵּשׁ פְּלוּגָתָא
בֵּין ר' אֱלִיעֶזֶר וּר' יְהוֹשֻׁעַ) וְהוּא שְׁמֶרְן הַב"י הַבֵּין מְדַבְּרֵי רִש"י שֶׁכָּתַב וְאַנִּי אוֹמֵר לְךָ
שֶׁכְּבוֹד שְׁנֵיהֶם שׁוּיִם עָלֶיךָ שְׁרָצוֹנוֹ לֹמַר דְּלֵאִיזָה מֵהֶם שִׁירָצָה יִקְדִּים וְכַוֵּנָת רִש"י הִיא
עַל דְּרָף מַה שִׁשְׁנוּ חֲכָמִים בְּלִשׁוֹן הַמְּשֻׁנָּה בְּסוֹף פְּרִיטוֹת הָאֵב קוֹדֵם לְאֵם בְּכָל מְקוֹם יְכוּל
שֶׁכְּבוֹד הָאֵב עוֹדֵף תִּלְמוּד לֹמַר אִישׁ אִמּוֹ וְאַבּוֹ תִּירָאוּ מִלְּמַד שִׁשְׁנֵיהֶם שְׁקוּלִים אֲבָל
אִמְרוּ חֲכָמִים הָאֵב קוֹדֵם לְאֵם מִפְּנֵי שֶׁהוּא וְאִמּוֹ חֲיִיבִים בְּכְבוֹד אֲבִיו וְאֵם כֵּן בְּנִתְגַּרְשָׁה
דְּאִין הָאֵם חֲיִיבָת בְּכְבוֹדוֹ הַדֵּר דִּינָא לְדַמְעֵיקְרָא שִׁשְׁנֵיהֶם שְׁקוּלִים וְתַנּוּ נְמִי הֵתֵם כְּבָשִׁים
קוֹדְמִים לְעִזִּים וְכוּ' מִלְּמַד שִׁשְׁנֵיהֶם שְׁקוּלִים וְכֵן בְּתוֹרִין וּבְנֵי יוֹנָה וְכוּ' מִלְּמַד שִׁשְׁנֵיהֶם
שְׁקוּלִים וְהַפְּנֹנָה בָּהֶם שְׁאִיזָה שִׁירָצָה יָבִיא וְכֵן מִשְׁמַע לִיה לְמֶרְן בְּדְבָרֵי רִש"י שֶׁכָּתַב
שֶׁכְּבוֹד שְׁנֵיהֶם שׁוּיִם שְׁרָצוֹנוֹ לֹמַר דְּאִיזָה מֵהֶם שִׁירָצָה יִקְדִּים אֲבָל רַבֵּינוּ יְרוּחֵם הַבֵּין
מִתְּשׁוּבַת ר' יְהוֹשֻׁעַ הֵטֵל לָהֶם מִיָּם בְּסִפְל וְכוּ' דְּדוֹקָא לְשִׁנֵּיהֶם בְּיַחַד וְאִינוּ רִשְׁאֵי לְהַקְדִּים
אֵת הָאֵחָד וְכֵן דַּעַת רִש"ל שֶׁם וְדַחָה מֵאֵי דַּמְשַׁמַּע לִיה לְמֶרְן מִלְּשׁוֹן רִש"י הַנֶּ"ל אֵלֶּא
מִפְּרִשׁ שֶׁכְּבוֹדוֹ דְּכִיּוֹן שֶׁכְּבוֹד שְׁנֵיהֶם שׁוּיִם אֲסוּר לֹו לְהַקְדִּים הָאֵחָד אֵלֶּא יִתֵּן לְשִׁנֵּיהֶם
בְּיַחַד אֲבָל בֵּין לְמֶרְן הַב"י וּבֵין לְרִש"ל אֵין שׁוּם חִילוּק דִּין בְּנִתְגַּרְשָׁה בֵּין מַה שֶׁמוּכָן
מִטְעָמוֹ שֶׁל ר' אֱלִיעֶזֶר לְמַה שְׁאָמַר ר' יְהוֹשֻׁעַ הֵטֵל לָהֶם מִיָּם בְּסִפְל וְכוּ' וּלְמֶרְן הַב"י בֵּין
לְר' אֱלִיעֶזֶר בֵּין לְר' יְהוֹשֻׁעַ הַדִּין בְּנִתְגַּרְשָׁה לְהַקְדִּים לְאִיזָה שִׁירָצָה וּלְרַבֵּינוּ יְרוּחֵם וְרִש"ל
אִינוּ רִשְׁאֵי לְהַקְדִּים אֵלֶּא נֹתֵן לְשִׁנֵּיהֶם בְּיַחַד וְכַוֵּנָתִי דִּידֵי מְסַתְּבָרָא דְּאֵי פְּדַעַת הַרְבַּ הַנֶּ"ל
יִצ"ו לֹא הִיָּה לְהַרְי"ף וְהַרְמַב"ם לְכַתּוּב הַטַּעַם שְׁאָמַר ר' אֱלִיעֶזֶר שֶׁהָרִי הֵם לֹא פְּתָבוּ הַדִּין
בְּנִתְגַּרְשָׁה מִשׁוּם שֶׁסְּמָכוּ עַל מַה שֶׁפְּסָקוּ תַּחֲלַת הַדִּין כְּמוֹ שֶׁכָּתַב מֶרְן בְּבֵית יוֹסֵף שֶׁם וְכִיּוֹן
שֶׁכָּתְבוּ בַּתְּחִלַּת הַדִּין הַטַּעַם שְׁאָמַר ר' אֱלִיעֶזֶר אִם כֵּן נִשְׁמַע מִיָּנָה (לְפִי שֵׁיטַת הַרְבַּ הַכּוֹתֵב)
דְּבַנְתְּגַרְשָׁה יִקְדִּים לְאִיזָה שִׁירָצָה וְזֶה שֶׁלֹּא פְּתוּשׁוּבַת ר' יְהוֹשֻׁעַ דְּאָמַר הֵטֵל לָהֶם מִיָּם
בְּסִפְל דַּמְשַׁמַּע דְּדוֹקָא לְשִׁנֵּיהֶם בְּיַחַד וְלֹא יִקְדִּים לְאַחַד מֵהֶם (לְפִי שֵׁיטַת הַרְבַּ הַכּוֹתֵב) וְזֶה
תִּימָה דְּמָה רָאוּ עַל פְּכָה לְפָסוּק כִּר' אֱלִיעֶזֶר לְגַבֵּי ר' יְהוֹשֻׁעַ וְהִלָּא בְּכָל מְקוֹם כִּי פְּלִיגִי
ר"א וּר' יְהוֹשֻׁעַ מְסַתְּמָא כְּשֶׁאֵין הַכְּרַח לְפָסוּק כִּר' אֱלִיעֶזֶר הִלְכָה כִּר' יְהוֹשֻׁעַ וּמַה נִּשְׁתַּנָּה
דִּין זֶה מִשְׁאָר מַחֲלוּקוֹת וּבִיּוֹתֵר תַּגְדֵּל הַתִּימָה עַל מֶרְן שֶׁפְּסָק בְּשִׁלְחָנוּ הַטְּהוֹר בְּסַעֲיָף י"ד
בְּפִירוּשׁ דְּבַנְתְּגַרְשָׁה אִיזָה מֵהֶם שִׁירָצָה יִקְדִּים אֵלֶּא וְדֹאֵי שְׁאֵין שׁוּם חִילוּק דִּין בֵּין ר'
אֱלִיעֶזֶר לְרַבֵּי יְהוֹשֻׁעַ בְּנִתְגַּרְשָׁה וְלְשִׁנֵּיהֶם כֵּן הוּא הַדִּין דְּמִטִּיל לָהֶם בְּסִפְל וְכוּ' אֵלֶּא
שֶׁנִּחְלָקוּ הַפּוֹסְקִים בְּפִירוּשׁ דְּבָרִים אֵלוֹ דְּלַרְבֵּינוּ יְרוּחֵם הַפְּנֹנָה הִיא לִיתֵּן לְשִׁנֵּיהֶם יַחַד
וְלֹא לְהַקְדִּים לְמִי שִׁירָצָה וּלְמֶרְן הַב"י לְאִיזָה מֵהֶם שִׁירָצָה יִקְדִּים: וּבְאַמַּת לֹא יַדַּעְתִּי מִי
הַזְּקִיקוֹ לְהַרְבַּ הַכּוֹתֵב יִצ"ו לְהַמְצִיא מַחֲלוּקָתָא זֹו בֵּין ר' אֱלִיעֶזֶר וּר' יְהוֹשֻׁעַ דְּלִמְאֵי דְּאִתִּי
עָלָה לִיִּישֵׁב הַחֲקִירָה לְמַה לֹּא שְׁאֵל כֵּן הָאֵלְמָנָה מְרַבֵּי אֱלִיעֶזֶר נִתְגַּרְשָׁה מַהוּ יָפָה אָמַר מֶר
דְּמַרְבֵּי אֱלִיעֶזֶר לֹא הִנְצַרְף לְשִׁאוּל לְפִי שֶׁמִּתְבָּאֵר דִּין זֶה מִתּוֹף הַטַּעַם שְׁאָמַר שְׁאִתָּה וְאִמְרָה
חֲיִיבִים בְּכְבוֹד אֲבִיךָ אֲבָל ר' יְהוֹשֻׁעַ יֵשׁ לֹמַר שֶׁהִשִּׁיבוּ הַדִּין כֵּן בְּלֹא טַעַם לְכֵן גְּסַתְּפָק
אוּלַּי יֵשׁ לוֹ בְּדִין זֶה טַעַם אַחַר שֶׁלְאוֹתוֹ הַטַּעַם אִף בְּנִתְגַּרְשָׁה יְהִיָּה הַדִּין כֵּן וְכִמוֹ שֶׁבְּאַמַּת
רְאִיתִי בְּסִפְרֵי אֹר חֻדֵּשׁ לְמַסְכַּת קִידוּשֵׁין שֶׁם שָׁגַם הוּא עֲמַד בַּחֲקִירָה זֹו לְמַה לֹּא שְׁאֵל
מֶר' אֱלִיעֶזֶר נִתְגַּרְשָׁה מַהוּ וְכַתֵּב הַגָּאוֹן לִיִּישֵׁב בַּתְּחִלָּה דֵּר' אֱלִיעֶזֶר מִתְּלַמִּידֵי בֵּית שְׁמַאי

ואסור לגרשה אם לאכשזנתה וכו' ושוב אמרו לו שכן כתב בספר אחד ונהדר שדי נרגא
בהאי שינויא דאפתי הנה מצי למבעי מר' אליעזר בזנתה באונס והיא אשת פהו דמותר
לגרשה פיון שאסורה לו והבן חייב בכבודה פיון שהיתה אנוסה לכן כתב דהפירוש
הפשוט הוא דמשום הכי לא שאל מרבי אליעזר פיון דאמר לו הטעם ממילא משמע
בנתגרשה דאין פבוד האב קודם אבל ר' יהושע לא אמר לו הטעם ומה שאמרו בגמרא
בא אצל ר' יהושע ואמר לו פה רוצה לומר שאמר לו הדין כמו שאמר לו ר' אליעזר אבל
לא אמר לו הטעם ואולי יש לו טעם אחר שלפי אותו הטעם אין חילוק וגם בנתגרשה
היא האב קודם אלו תנרף דברי הגאון אור חדש הגה רוצה שפיונה דעת הרב הפותב
יצ"ו לדעת הגאון בעיקר ישוב החקירה ולא הנצרך הגאון לישוב החקירה להמציא
מתלוקת זו שגם בלתי זה הדרשה תדרש: ומה שדחה הגאון אור חדש הישוב שעל פי
שיטת בית שמאי שהרי יכול לשאול מר' אליעזר באשת פהו שגאנסה וכו' נראה לי הדל
דאין בנה פדי לדחות הישוב שהוא דיש לומר דאותו בן אלמנה לא היה פהו ולא היה
יכול לומר לרבי אליעזר שאמו נתגרשה מפני שגאנסה לפי שהיה יודע שר' אליעזר היה
מפירו שאינו בן פהו או שהיה חושש שמא ר' אליעזר יודע בו שאינו בן פהו ואיך יעזי
לשקר בדבר זה וגם כבר ידענו שלא היה רצון בן האלמנה לשאול בדרך שאלה בעלמא
והיה לו אינה טעם בנה שהיה צריך לשאול כמי ששואל בעדו וזה לא היה יכול לשאול
מר' אליעזר פיון שלפי האמת אינו פהו ויהא כמתהל בשאלה זו אבל מר' יהושע שאל
שפיר פיון שאינו נחוי לומר שזנתה אמו כלל בן נראה פשוט לקיים ישוב הג"ל ותמיה
לי על הגאון שהיה יכול לדחות הישוב שהוא בפשיטות כמו שפכתתי אני הדל שהיה
יכול לשאול גם מר' אליעזר בנתגרשה מדעתה שזה מותר גם לבית שמאי כנז"ל: והגאון
שואל ומשיב בספרו יד שאול בסי' ר"מ אות י"ב כתב בשם הגאון בעל ספר המקנה
ישוב הג"ל (דמר' אליעזר לא היה יכול לשאול על פי שיטת בית שמאי וכו') בסניגון
אחר לא מפני שפיון שזנתה אינו חייב בכבודה אלא משום דכיון שזנתה אסורה לדור
בחצרו ואם בן שוב אי אפשר לאביו ואמו שיאמרו בפעם אחת השקיני מים וגם היכי
אמר הטל להם מים בספל וכו' הא אסורים לדור ביחד אבל ר' יהושע שפיר שאל פיון
דיכול לגרשה אפילו הקדיחה תבשילו דאין אסור לדור עמה באשת ישראל כמו שכתב
הרי"ף (ישוב זה אינו עולה יפה לדעת הסוברים דמשגרשה אסורה לדור עמו בחצר
אפילו לא נשאת לאחר והיא אשת ישראל עיין בסי' קי"ט סעיף ז') וכתב על דבריו
שאין נכונים שפכר כתב הבית שמואל בסי' קי"ז סק"ח דכל שזנתה מותר להתניח
עמה ולא חיישינן שיבא עליה פיון דמאוסה בעיניו ושוב כתב לפלפל בדברי הבית
שמואל (שכתב שכן משמע בתוספות בגיטין ד' ע"ט) שיש לומר דלא מהני הסכרא
דמאוסה בעיניו אלא שלא לחוש שישאנה אבל אפתי יש לחוש שמא יבא עליה בדרך
זנות ומסיק דין זה בצריך עיון ולכן כתב ליישב החקירה דלמה לא שאל מר' אליעזר
נתגרשה מהו על פי דרך המקנה דר' אליעזר מתלמידי בית שמאי וסובר דאסור לגרשה
אלא אם מצא בה ערות דבר ואז לא מבעיא לדעת הטור דאינו חייב בכבוד אביו רשע
דנדאי אינו חייב בכבודה אלא אף לדעת הרמב"ם אביו קודם אלו תנרף דב"ק ומתוך מה
שפכתתי למעלה מתבאר יפה מה שיש להעיר עליו ואין להאריך ועיין עוד בספר תורה
מציון שנה שלישית תרנ"ז סי' י"ב אות י"א דף י"ט ע"ב בענין זה ועיין עוד בספרי רבני

גאוני דורנו שציינתי בשדי חמד במערכת הפ"ף כלל י"ז ובמה שפכתתי להעיר על דברי גאון עזרו תנא ירושלמא יצ"ו בספר שמחה לאיש בחלק אהע"ז סי' ז"ד: ובעיקר סברת בית שמאי דלא יגרש אלא אם פן מצא בה ערות דבר הקשה רב גדול בדורנו יצ"ו בכנסת חכמי ישראל סי' קס"ד דף קע"ג ע"ב אות ה' למה תקן שמעון בן שטח פתובה לגרושה דהא זונה היא ויוצאת שלא בפתובה ואין לומר דאיצטריך לכשמגרשה בפתובה דמותר לגרשה גם לבית שמאי פדכתב בנו"ב וכו' דבעבור זה אין צריך לתקן פתובה דמי יכוף אותה שתתגרשה לגירושין וכו' והכריח מזה שיטת הסוברים דבקלא דלא פסוק עם דבר מכווער חייב להוציאה וליתן פתובה עי"ש ושם בסי' רי"ד דף רכ"ו ע"א סק"ה השיב על זה ידידי הגאון מוהר"ר אברהם בננימין קלוגער יצ"ו וז"ל מה שכתב דזוסק לאוקומי היכא דשניהם רוצים לדעת זה אינו דהא הפני יהושע בגיטין הקשה לבית שמאי למה לי למכתב גרושה זונה הא גרושה זונה היא ומירץ דלא פליגי בית שמאי ובית הלל אלא לגרשה בעל פרה אכל מדעתה בכל ענין שרי ואם פן לפי דברי הפני יהושע פתובה תורה תיקה אחת יותר בגלל זה ואיך נאמר על שמעון בן שטח שלא תקן בעבור זה והאריך קצת עי"ש וכפי הנראה דברי צדיק הראשון נכונים ולא משום דרחיקא ליה לאוקומי תקנתא דשמעון בן שטח בהכי קאמר אלא משום דכיון דאינו יכול לגרשה אלא מדעתה מה מקום לתקנה זו שאם היא רוצה להתגרש גם בלא שום פתובה בנדאי לא תעכב בידה תקנת שמעון בן שטח ואם לא תרצה להתגרש כי אם ברצי כסף כיון שהדין נותן שלא לגרשה אלא מדעתה יכולה אשה לומר אי אפשי בתקנה זו עד שייתן לה עשרה בדמי פתובה ולכן לדעתי הענייה נראים דברי הרב שבסי' קס"ד אבל מה שרצה הרב הנ"ל להכריח מפח קושיא זו שיטת הסוברים דבקלא דלא פסיק עם דבר מכווער מגרשה ונותן לה פתובה נראה שאין הכרח מפני קושיא זו לפי מה שכתב הגאון מוהרש"ל בהגהתו לנודע ביהודה תננינא סי' קכ"ט (בד"ה זה לשון הרשב"א) דבקלא אותן שפופין להוציא גם לבית שמאי מגרש אותה בלא ערות דבר וכו' וכן פתב בספרו שיבת ציון סי' פ"ח (בד"ה אף מה) אם פן איצטריך תקנתא דשמעון בן שטח למי שנולדו בו מומין המבוארים בריש סימן קנ"ד ריח הפה ריח החוטם וכיוצא דברים שהדין נותן לגרשה וליתן לה פתובה ומימה בעיני אחרי שראו מה שכתב בהגהת הנודע ביהודה לענין מגרשה מדעתה דשרי לבית שמאי איך לא ראו מה שכתב באותו פרק באותו מקום דבקלא דבר שפופין אותו לגרש מודו בית שמאי דמגרש אף בלא מצא בה ערות דבר והיה נקל ליישב בזה חקירה הלזו ועיין עוד בכנסת חכמי ישראל שם ד' רכ"ו אות י"ב סק"ב שכתב רב אחד יצ"ו לתרץ על פי מה שכתב הרב בית שמואל בסי' קי"ט דמודו בית שמאי בזיווג שני שיכול לגרשה הנה דמעין בבית שמואל יראה שלא החליט לומר פן אלא צדד לומר שאם מחלוקתם היא בזיווג ראשון יש לומר דבית שמאי מודו בזיווג שני שיכול לגרשה ומוכן שיש גם פן צד לומר דגם בזיווג שני פליגי ולצד זה אין זה מן הישוב אבל מה שכתבתי על פי דברי הגאון מוהרש"ל שכתב פן בהחלט נראה נכון כיון שלא ראינו מנגד לסברא זו.

ובמה שפכתתי בנדפס בשם הרב מוהרש"ל בהגהתו לנודע ביהודה ובספרו דורש לציון דכשמגרשה מדעתה מודו בית שמאי דמותר לגרש בלא ערות דבר וכן הובא בכנסת חכמי ישראל ד' רכ"ו בשם הגאון פני יהושע ליישב הקושיא דלמה לי דכתב רחמנא

גְרוּשָׁה לֹא יִקְחוּ תִּפְחוֹק לִיה דְּהִינָא זִוְנָה הִנֵּה אַחַר זְמַן רַב הִשְׁגִּיתִי (בשש"ו) סֵפֶר יִקְרָא פְּנֵי יִצְחָק לַהֲרַה"ג אַבְד"ק דְּמַשְׁק יצ"ו וְרֵאִיתִי בְּחֶלֶק ד' דָּף כ"ח ע"ג (ד"ה שו"ר) שְׁפַתְב כּוֹן מִסְבָּרָא דְנִפְשִׁיהָ עַל פִּי דְבָרֵי מְרֵן הַבֵּית יוֹסֵף בְּסִי' קי"ט בְּשֵׁם הַמּוֹרָה וְהָר"ן בְּתִשְׁבֵּה וּפְסָקוֹ הַרְמ"א בְּסַעֲיָף ג' דְּהָא דְאָמַר ר' אֶלְעָזָר הַמְּגַרְשׁ אֲשֶׁתוֹ רֵאשׁוּנָה מְזַבֵּחַ מוֹרִיד דְּמַעוֹת אִינוּ אֵלָא בְּמַגְרֵשָׁה בְּעַל פְּרָחָה וְכו' וְיִישָׁב בְּזָה מַה שְׁמַקְשִׁים רַבְנֵי אֲשֶׁפְנִז שְׁהִבִּיא הָרַב טַעַם הַמְּלָךְ אֲשֶׁר בְּשַׁעַר הַמְּלָךְ בְּהַלְכוֹת אִיסוּרֵי בִיאָה פָּרַק י"ז בְּשַׁרְשׁ אֵין אִיסוּר חֵל עַל אִיסוּר (דָּף ס"ג סוֹף ע"ב) גְרוּשָׁה דְכַתְב רַחֲמֵנָא לָמָּה לִי וְכו' עי"ש שְׁזַפָּה לְכוּיִן לְדְבָרֵי הַגְּאוּנִים הַנִּז"ל (אֲשֶׁר מִסְתַּמָּא וְדַאי אֵין בְּיָדוֹ סְפָרִים הַלְלוֹ) וְכוֹן פֶּתַב שֵׁם בְּעַמּוּד ד' בְּשֵׁם מְרֵן חֵיד"א בְּסֵפֶר פְּנֵי דְוֹד פְּרִישַׁת אֲמוֹר שְׁפַתְב לִישָׁב הַקּוֹשֵׁיָא דְלָמָּה לִי דְכַתְב גְרוּשָׁה בְּשַׁשָּׁה פְּנִים וְאָחַד מֵהֶם הוּא דְאִיצְטְרִיף קָרָא לְמַגְרֵשָׁה מְדַעְתָּהּ וּבְדָף כ"ט ע"ג (ד"ה אַחַז"ר) פֶּתַב בְּשֵׁם הָרַב אָמַר יוֹסֵף שְׁהִבִּיא קוֹשֵׁיָא הַנִּז"ל בְּשֵׁם מְרֵן מוֹהֲרִיט"א וְשִׁהוּא תִּירֵץ דְאִיצְטְרִיף קָרָא לְמַדִּיר אֶת אֲשֶׁתוֹ מִתְשַׁמֵּישׁ דְּמוֹדוֹ בֵּית שְׁמַאי דְשַׁבַּת אָחַד יְקַיִּים שְׁנִים יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָה וְקַלְסִיָּה דְתִירוּץ נְכוֹן הוּא עי"ש אָף אָנוּ נֹאמַר לִישָׁב בְּזָה הַחֲקִירָה הַנּוֹז"ל (בד"ה וּבְעִיקָר) עַל תְּקַנַּת שְׁמַעוֹן בֶּן שִׁטַּח כְּתוּבָה לְגְרוּשָׁה דְאִיצְטְרִיכָא לְכִי הָאֵי גְוּוֹנָא דְאֵי בְקָרָא דְאוּרִיָּתָא נִיחָא לֹן לְמִימַר דְאִיצְטְרִיף לְהַכִּי כָּל שְׁפֹן דְלִימָא הַכִּי לְתַקְנָתָא דְרַבְנָן וְשִׁמְרֵי אִיתִי שְׁהִזְפִּיר שְׁבִנוּדָע בִּיהוּדָה פֶּתַב כְּדְבָרֵי דְמַגְרֵשָׁה מְדַעְתָּהּ מוֹדוֹ בֵּית שְׁמַאי דְשַׁרִּי בְּלֹא עֲרוֹת דְבָר: וּמַה שְׁצִינְיָתִי בַּנְּדָפְס בְּאוֹת ט"ז לְסֵפֶר יִשְׁרֵי לֵב ד' ל"ג אוֹת ט' בְּמַה שְׁנַחֲלָקוּ אִם בְּמַגְרֵשׁ אֲשֶׁתוֹ בְּלֹא שׁוּם סִיבָּה יֵשׁ אִיסוּר תּוֹרָה אוֹ דְרַבְנָן אוֹ מוֹתֵר מִן הַדִּין הִנֵּה יְדִידֵי הַרַה"ג מוֹהֲרָא"ח הַמַּגִּיָּה בְּיִשְׁרֵי לֵב יצ"ו צִינְיָן לְעִינְיָן בְּחַקְרֵי לֵב יו"ד ח"ג ד' מ"ב וְלֹא הִנֵּה יְדַעְנָא מַאי דַּעְתִּיהָ דְהַגְּאוּן חַקְרֵי לֵב כִּי לֹא שְׁכִיחַ גַּבְאֵי אֲמַנְם עֲתָה רֵאִיתִי בְּפְנֵי יִצְחָק שֵׁם (בְּרֵאשׁ הָאוֹת) שְׁפַתְב בְּשֵׁמוֹ דְלְכָל הַפְּחוֹת אִיכָא אִיסוּרָא דְרַבְנָן דְלֹא כְּהַרְב פְּנִסַת הַגְּדוּלָה וּבְשֵׁם מְרֵן מוֹהֲרִיט"א בְּשַׁמְחַת יוֹם טוֹב סִי' פ"ד פֶּתַב דְאִיכָא לֹא הִבָּא מְכַלְל עֲשֵׂה דְכַתִּיב כִּי מְצָא בָּה עֲרוֹת דְבָר הָא לֹא הַכִּי לֹא וְכַתְב עַל דְבָרֵי וְזָה חֵידוּשׁ גְּדוֹל בְּעִינֵי לוֹמַר דְפְלִיגֵי רַבְּנוֹאֲתָא הַנּוֹז' מִן הַקְּצָה אֶל הַקְּצָה דְאָף הָרַב מְהָר"י כּוֹלֵי שְׁהוֹכִיחַ דְאִיכָא אִיסוּר תּוֹרָה לֹא אָמַר שְׁיָהָא עוֹבֵר בְּלֹא הִבָּא מְכַלְל עֲשֵׂה וְאִינִי מִבֵּין בְּעִינֵי מַאי קוֹשֵׁיָא לִיה מְפִלוּגְתָּא דְמֵן הַקְּצָה אֶל הַקְּצָה כְּאִילוֹ מְרֵן מוֹהֲרִיט"א הוּא דְמַמְצִיא מְחִלּוּקַת זוֹ וְהָרִי מְחִלּוּקַת מֵן הַקְּצָה אֶל הַקְּצָה כְּבָר הוּא מְבוֹרֵר דְלְהַרְב פְּנִסַת הַגְּדוּלָה מוֹתֵר גַּם מְדַרְבְּנָן וּלְהַרְב מוֹהֲרִי"ד אָסוּר מִן הַתּוֹרָה וְאִם מְרֵן מוֹהֲרִיט"א בְּיָאֵר לָנוּ דְהָאִיסוּר מִן הַתּוֹרָה הוּא לֹא הִבָּא מְכַלְל עֲשֵׂה אֵין זָה מְמַצִּיא מְחִלּוּקַת מֵן הַקְּצָה אֶל הַקְּצָה כְּמוֹכּוֹן וּבְקוֹנְטְרִיס חִזְקַת קְרַקְעוֹת שְׁבִסוּף סֵפֶר טל אורוֹת ד' טו"ב ע"ד פֶּתַב בְּשֵׁם מְרֵן חֵיד"א בְּסֵפֶר פְּנֵי דְוֹד דְאִינוּ אָסוּר מִן הַתּוֹרָה וְתַמָּה עָלִיו מְדַבְּרֵי הָרַב מוֹהֲרִי"י כּוֹלֵי דְסוֹבֵר שְׁאָסוּר מִן הַתּוֹרָה וְאֵין סֵפֶר פְּנֵי דְוֹד מְצוִי אֲצִלֵי וְכִפִּי הַמוֹבֵן מִמָּה שְׁפַתְב בְּפְנֵי יִצְחָק בְּשֵׁם הַחֲקִירֵי לֵב (דְלְכָל הַפְּחוֹת אִיכָא אִיסוּרָא דְרַבְנָן) דְאָף שְׁרָאָה דְבָרֵי הָרַב מוֹהֲרִי"ד לֹא הַחֲלִיט כְּדְבָרֵי כִי רָאָה שְׁיֵשׁ מְקוֹם לְדַחֲחוֹת הוֹכְחוֹתֵינוּ הִנֵּה לְפִי זָה אֵין לְתַמּוּהָ בְּזָה עַל מְרֵן חֵיד"א אִם יִסְבּוֹר דְלִיכָא אִיסוּר תּוֹרָה: וְאִם כָּל זָה הוּא דְנוֹקָא בְּנִשְׁוֹאָה אֲבָל בְּאוּרוּסָה גַּם בֵּית שְׁמַאי מוֹדוֹ שְׁיִכּוֹל לְגַרְשָׁה בְּלֹא עֲרוֹת דְבָר בַּנְּדָפְס אוֹת ס"ג רְשַׁמְתִּי בְּזָה בְּס"ד וְעִינְיָן עוֹד בְּמַה שְׁפַתְב רַב אָחַד יצ"ו בְּקוֹבֵץ פְּנִסַת חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל ד' רכ"ג סִי' רִי"ג וְהָרַב פְּנֵי יִצְחָק הַנּוֹז"ל (בד"ה וּבְמַה) פֶּתַב בְּדָף כ"ח ע"ד בְּשֵׁם מְרֵן חֵיד"א בְּסֵפֶר פְּנֵי דְוֹד

פְּרִשְׁת אַמּוֹר שְׁכַתְב שְׁבָארוּסָה מוּדִים בֵּית שְׁמַאי וְכו' וְתַמָּה עָלָיו דְּסִבְרָא זֶה הִיא הַיְפָדָּה דַעַת כַּמָּה גְּדוּלִים שְׁהַסְפִּימוּ דְגַם בְּאַרוּסָה אִיתְהִי לְהַאי אִיסוּרָא עִי"ש וְכֵן הִבְאֵתִי בְּנִדְפָס בְּשֵׁם הָרַב מוהר"מ א בְּקוֹנְטְרִיטְס חֲזַקַת קַרְקָעוֹת שְׁבָסוּף ס' טל אורוֹת וּמָה שְׁתַּמָּה עַל מָה שְׁכַתְב מֶרֶן הַמְשַׁנֶּה לְמַלְךָ בַּעֲשִׂירֵי מְהֻלְכוֹת גִּירוּשָׁיִן דִּין כ"א (דְּמָנָא לִיה לְרַבֵּינוּ הַרְשָׁד"ם דְּקָרָא פִי יִקַּח אִיגְרֵי בְּשׂוּאָה) דְּנֻדְאֵי בְּשׂוּאָה מִיגְרֵי מְדַכְתִּיב וּבַעֲלָה וּמְדַכְתִּיב וְשִׁלְחָה מִבֵּיתוֹ וְאַרוּסָה אֵינָה בְּבֵיתוֹ וְכו' פִּיוֹנָה דַעַתוֹ לְדַבְרֵי הַגָּאוֹן שִׁיבַת צִיּוֹן ס' פ"ח (בד"ה שׁוֹב שְׁנִית): סִימָן כ גִּזְרָה דְרַבָּה שְׁמָא יַעֲבִירָנוּ אַרְבַּע אַמּוֹת דְּאַסְרוּ מִפְּנֵי זֶה שׁוֹפֵר וְלוּלָב לְמָה לֹא הִתִּירוּ בְּזֵמן הַזֶּה דְּאֵין לָנוּ רְשׁוּת הַרְבִּים מִן הַתּוֹרָה עֵינָן מָה שְׁרַשְׁמֵתִי בְּמַעֲרָכָה זֶה תּוֹף אוֹת ג' (בד"ה וְעַל מָה שְׁכַתְבֵתִי) וּבַעֲיָקָר גִּזְרָה דְרַבָּה הָאֲרִיף הַגָּאוֹן מִפְּאָקָאֵשׁ יצ"ו בַּס' עַט סוֹפֵר ח"א כָּלֵל ח' עִי"ש דְּבָרִים יְקָרִים: סִימָן כָּא גִּזְרָה שְׁנָה לְמַחְצָה אֵי אִיפָא מֵאֵן דְּאָמַר הֵכִי וְמִי הוּא רְשָׁמֵתִי בְּקוֹנְטְרִיטְס זֶה בְּמַעֲרַכַת הָאֵל"ף אוֹת קל"ה ס"ק ט"ז בַּס"ד: סִימָן כב גִּזְלָן דְּפָסוּל לַעֲדוּת כְּתַבְתִּי בְּנִדְפָס בְּאוֹת ל"א דְּמָה שְׁכַתְב הָרַב יִשְׂרֵי לַב ד' פ"ג ע"ד אוֹת ק"ו בְּשֵׁם מֶרֶן חֵיד"א בְּשׂוּ"ת חֵיִים שְׁאֵל דְּהַרְדָּב"ז פּוֹסֵל בְּגוֹנֵב מִן הַנְּכָרִי וְהָרַב מוהרי"ק"ש מְכַשִּׁיר וְכַתְבְתִּי דְּאֵין זֶה מְכַוֵּן עִם מָה שְׁכַתְב בְּשִׁירֵי בְרָכָה ס' ל"ד שְׁמַתְבָּאָר מְדַבְרֵי דְּמָה שְׁכַתְב בְּדַבְרֵי הָרַב מוהרי"ק"ש וּנ"ל לְהַכְשִׁיר הוּא נוֹטְרִיקוֹן וְנִרְאָה לוֹ (לֹא וְנִרְאָה לִי) וְקָאֵי אַהֲרָדָב"ז גּוֹפִיָה שְׁמַסִּיק לְהַכְשִׁיר מְטַעַם דְּטוּעָה וְסַבּוּר דְּמַצָּה קַעֲבִיד שׁוֹב דְּקַדְקַתִּי בְּדַבְרֵי שְׁבַשְׁיֹרֵי בְרָכָה וְהָאֵמַת הוּא שְׁבַחֵיִים שְׁאֵל כְּתַב כְּמוֹ שְׁהַעִיד בְּשֵׁמוֹ הָרַב יִשְׂרֵי לַב אֵלָא שְׁאַחַר זֵמן רָאָה מָה שְׁכַתְב בְּתַשׁוּבוֹת הַרְדָּב"ז הַחֲדָשׁוֹת ס' ר"ה דְּמַסִּיק לְהַכְשִׁיר וְאֵז הַבֵּין שְׁמָה שְׁכַתְב הָרַב מוהרי"ק"ש וּנ"ל לְהַכְשִׁיר רוּצָה לוֹמַר וְנִרְאָה לוֹ וְקָאֵי אַהֲרָדָב"ז וְאֵין לָנוּ עַל הָרַב יִשְׂרֵי לַב אֵלָא מָה שְׁלֹא רָאָה דְּבָרֵי שְׁבַשְׁיֹרֵי בְרָכָה וְעַתָּה שְׁהַשְׁגֵתִי ס' חֵיִים שְׁאֵל עֵינֵינִי בְּחֻלְק שְׁנֵי ס' ל"ח אוֹת ה' שְׁהִבִּיא הָרַב יִשְׂרֵי לַב בְּדָף ע' אוֹת מ"ח וְרֵאִיתִי שְׁהַדְבָרִים אֲחָדִים עִם מָה שְׁכַתְב בְּסִפֵּר שִׁירֵי בְרָכָה וְכַנְרָאָה שְׁבַשְׁיֹרֵי לַב ד' פ"ג הַנְּ"ל נִשְׁמַט הַצִּיּוֹן לְחֵיִים שְׁאֵל ח"ב הַנְּ"ל וְגַם מְצַאֲתִי שְׁיָדִידִי הַגָּאוֹן אַבְד"ק לִיאֲדֵי מַח"ס פָּרַם חֲמֵד יצ"ו בְּרֵאוֹתוֹ אֵת אֲשֶׁר כְּתַבְתִּי בְּנִדְפָס בְּזֶה וְאֲשֶׁר אֵין לִי סִפֵּר חֵיִים שְׁאֵל הוֹדִיעֵנִי בְּמַכְתָּב דְּבָרֵי שְׁבַשְׁיֹרֵי הַחֲלָקִים הַנְּ"ל וְעַל טוֹב יִזְכֵּר שְׁמוֹ גַּם מָה שְׁכַתְבְתִּי בְּנִדְפָס בְּשֵׁם מֶרֶן הַחֲבִי"ב בְּכַנְסַת הַגְּדוּלָה אֲכֵן הַעֲזַר ס' קמ"א אוֹת ק"כ שְׁנִרְאָה מְדַבְרֵי הָרַב מוהר"ם מְלוּבְלִין ס' כ"ה שְׁהַגּוֹנֵב מִן הַנְּכָרִי אֵינוֹ נִפְסָל וְכַתְב שְׁאֲפָשֵׁר שְׁהוּא מְטַעַם שְׁכַתְב הַרְדָּב"ז בַּח"א ס' ר"ה דְּטַעָה וְסַבּוּר מַצָּה קַעֲבִיד הַנֶּה עַתָּה שִׁישׁ אֲצִלִי סִפֵּר מַעֲשֶׂה אַבְרָהָם עֵינֵינִי בְּחֻלְק חֲשׁוֹן מְשֻׁפֵּט ס' כ"ד (שְׁצִיּוֹן הָרַב יִשְׂרֵי לַב) וְרֵאִיתִי לְהָרַב שֵׁם שְׁכַתְב בְּשֵׁם הַרְדָּב"ז ס' תְּקַנ"ג דְּגוֹנֵב מְמוֹן עַכּו"ם פָּסוּל מְדַאוּרֵיָתָא וְכַתְב בְּשֵׁם הָרַב עָרוּף הַשְּׁלַחָן ס' ל"ד אוֹת ט"ו דְּהֵינּוּ דְּנִקָּא כְּשֶׁהִתְרוּ בּוֹ אֲבָל אִם לֹא הִתְרוּ בּוֹ דְּהֵינּוּ שׁוֹגֵג כְּשֶׁר וְכֵן דַעַת הָרַב מוהר"ם מְלוּבְלִין ס' פ"א וְעֵינָן לְהָרַב מוהר"ש הַלּוֹי ס' כ"א עכ"ל (בד"ה וְלַעֲנֵד אַחֲרֵי) וּבְסוֹף הַסִּימָן כְּתַב וּמִיָּהוּ מְבוֹאָר יוֹצֵא דְּהַרְדָּב"ז וּמוהרי"ק"ש וְהָרַב מוהר"ם מְלוּבְלִין וּמֶרֶן חֵיד"א וְהָרַב עָרוּף הַשְּׁלַחָן כּוֹלְהוּ סְבָרֵי דָאֵם גְּזַל מַעֲכוּמ"ז כְּשֶׁר לַעֲדוּת לְפִי שְׁאֵינוֹ יוֹדַע שְׁאַסּוּר וְאִם הִתְרוּ בּוֹ פָּסוּל עכ"ל (בְּסוֹף ד"ה וְשׁו"ר): סִימָן כג גְּנִיזָה לְכַתְבֵי הַקּוֹדֵשׁ שְׁכַתְב יָד וְשְׁכַתְב פּוֹס שְׁבָלוּ שְׁטַעוּנִים גְּנִיזָה וּבִקְהֵלוֹת גְּדוּלוֹת שְׁמַתְרַבִּים בְּכָל שְׁנָה כַּמָּה אֲלֵפֵי סְפָרִים עַד שְׁאֵי אֲפָשֵׁר לְקַבְּרָם שְׁכָל הַתִּיבּוֹת וְכו' לֹא יְכַלְפּוּם הִבְאֵתִי בְּנִדְפָס בְּאוֹת ע"ג בְּשֵׁם מוֹרָה אֲחָד שְׁבַשְׁיֹרֵי תַּכְנִסַת יְחֻזְקָאֵל שְׁהִתִּיר

לשרפן מעט מעט בצנינעא תוף פלי חרס ויקפנר האפר והיתר השריפה הוא כדי שלא יבואו לידי ביזיון פיון שאי אפשר לקברו וכתבתי שערב פנסת יחזקאל דחה דבריו והוראתו וכן הרב זרע אמת והבאים אחריהם העלו דאסור לשרפן עי"ש והרב שערי תשובה סי' קנ"ד סק"ט פתב בשם הרב באר שבע שאוסר לשרוף כתבי קודש אף שבלו ונמחקו וכל זה לענין הספרים עצמם שנעשו לקרות בהם אמנם בעליו הנעשים לדוגמאות ונקראין קרעקטין דכל עיקרון לא נעשו על דעת לקרות בהן וגם אין ראויין לקרות בהן כלל לפי שהן מלאים שיבושים וטישטושים ונלקין בחסר וביתר ולא נעשו אלא כדי להגיה על ידן הספרים היוצאים מבית הדפוס ועל פי הרוב שנים או שלשה עליו הראשונים גם מהמודפסים יוצאים מטושטשים ובכמה מחקים והאותיות מפוזרות ולכן אין מספחין אותם לספר שלם ומתפזרים בבית הדפוס עם הקרעקטין וידוע כי מגודל ריבויין אשר מתרבים בכל יום בבית הדפוס אי אפשר לגונזם ומתפזרים בבית הדפוס אחת הגה ואחת הגה וכן לחצר ולאשפה ולמקומות המטונפים ובאים לידי ביזיון גדול וגם אותם שגונזים בבית הקברות נתפרר שחפרום העכומ"ז מן הקרקע ומשתמשים בהם לצורךם ואין לנו ביזיון גדול מזה וידוע דהשבות יעקב ס"ג סעי' יו"ד פתב לדון בכתבי הקודש להתיר לשרפן במקום שבאים לידי ביזיון כבגדון דידן והפנסת יחזקאל כסי' ל"ז חולק עליו והמגן אברהם סי' קנ"ד סק"ט הביא בשם הבאר שבע דכתבי קודש שבלו אסור לשרפם והוא הדין בכל תשמישי קדושה וכן פתב הרמב"ם במצות לא תעשה סי' ס"ה שהמאבד פתבי קודש עובר בלאו והאחרונים הסכימו לדברי הפנסת יחזקאל ולכן שאל השואל בשו"ת עין יצחק חלק א"ח סי' ה' פדת מה לעשות והגאון המחבר האריך בתשובתו הנפלאה המלאה לה אמיר אמירה נעימה בחריפות ובקיאות גדולה פדרכו בקודש ואין בכחי לכתוב אף תנור דב"ק שבשאלשים ושבעה סעיפים שבה ורק אחר האחרון אני בא ואעתיק דבריו שבסעיף ל"ח העולה לפום דינא וז"ל נחזור לענייננו דעל פי מהשנתבאר לעיל דעתי מסכמת לצוות להבעלים שיתנו קודם הדפסת הקרעקטין שאינם בכתב אשורית פיון שאין האזכרות פתובים בהם פדינם דיתנו בפירוש שלא תחול עליהם קדושת פתבי קודש כלל ואז מותר לשרפן באם שקשה לגנזם מחמת רבוי הפתבי קודש ושגונבים אותם מבית הקברות פפתוב בהשאלה ויכולים לבא לידי ביזיון חלילה וכעין השאלה שבשבות יעקב ח"ג סי' יו"ד ובפנסת יחזקאל סי' ל"ז אז יש להתיר לשרוף הקרעקטין ומן הראוי לעשות זה על ידי קטן עיין בפתחי תשובה יורה דעה סי' רע"ו ס"ק י"ט ויותר טוב ע"י עכומ"ז קטן פעין הא דבירה דעה סי' רצ"ו סעיף ס"ט וכבר פתבתי דעיקר שריפת פתבי קודש אינו אלא מדרבנן ועיין חתם סופר חלק ששי סוף סי' ח' וכן יש לדון בזה לסברת רש"י בשפת דף קל"ט ד"ה יהיב פרוטה וכו' דכל מה דאפשר משנה שלא ילמדו להקל הוא הדין בגדון דידן דנתבאר דיש היתר לשרפן עם כל זה מה דאפשר משנה שלא ילמדו להקל ולכן טוב להדר על זה פן דעתי להלכה וזה יותר טוב מלייתנם להקושרים להניחם בטבלאות משום דבקשירות הספרים יכולים לבוא לידי ביזיון חלילה כמו שפתב מוהרשד"ם יורה דעה סי' קפ"ד בהשאלה דמבאר הענין דחותכין אותם לחתיכות קטנות ומשליכין מאותם חתיכות דקות שעושין כדי להשוות הטבלא או הספר לאיבוד ונרמסים ברגלים וכו' וכבר פתבתי דחשש ביזיון גרע ביותר וזה אסור מן הדין לכן לא באתי להתיר רק ליתן אותם לשרפה וטוב להדר

ולעשות כפי הפרטים הנאמרים למעלה בע"ה עכ"ל ובסי' ו' וסי' ז' שקיל וטרי קצת על מה שכתב לו הרב השואל לפלפל בתשובתו אלו תנרף דב"ק: גם הגאון נצי"ב מל"ך בספרו הבהיר משיב דבר ח"ב סי' פ' נשאל על דבר הקרעקטין בבית הדפוס אשר רובי העלים מושלכים לאשפה ודורסים עליהם והעכומ"ז מתעוללים בהם להשתמש לכל צרכיהם אם מותר לשרפם ולאבדם בינדים ובתשובתו הנפלאה פתב דלכאורה נראה דלא מבעיא החומשים והסידורים שיש בהם כמה אנפרות שהמאבד ושורף אותן לוקה משום לא תעשו פן אף דבשעת ההדפסה לא נתקדשו בפירוש ולענגן הכשר ספרים תפילין ומזוזות בעינן שיקדש השם בפירוש מכל מקום גם בסתמא חלה קדושה וכו' (האר"י לבאר דגם בסתמא חלה הקדושה ומאי דבעינן שיקדש בפה הוא כדי שתהא הקדושה נגמרת ונקבעת ביותר אבל על כל פנים אפילו לא קדש בפה חלה הקדושה מסתמא לענגן שיהא המוחק לוקה משום לא תעשו פן) אלא אף הקרעקטין של שארי ספרים שאין בהם אנפרות מכל מקום הרי הם בכלל כתבי קודש שאסור לשרפן ולאבדן בינדים כמבואר בדברי הרמב"ם בששי מהלכות יסודי התורה.

שוב פתב שיש לחקור גם פן על סתירת אותיות של שם שנסדרו בינדים המסדר ** (אמר יוסף לעוו המו"ל. השו"ת מ"ד אינו ת"י לשום עיני בו.

ונאמן עלי הגאון המחבר הצדיק שליט"א בזה ותמהני על הני תרי גאוני ישראל להבדיל בין חיים לחיים הגאון נצי"ב זצ"ל והגאון המחבר שליט"א שלא הרגישו שבזה אין כלל בית מיוחד פידוע לבאי בית הדפוס שהמסדר יסדר האותיות מהנפך ראשיהם למטה ורגליהם למעלה כזה האט והיעלה על הדעת כי אם יכתבו שם מהנפך כזה שיתפוס בקדושה הלא אין פאן פתב אשורית כלל, וכן הדבר בהפלאטין.

ואם נחזיק הפלאטע בראשי אותיות למעלה יבוא הכתב מהנפך משמאל לימין כזה אנם וחלילה לאמר שאם יכתבו שם באופן זה תחילה ה' ואח"כ ו' ואח"כ ה' ואח"כ פ' י' שיהיה זה שם ולכן לא יוכלו דבריהם להאמר אף על הקרעקטס ועל המאטריצין) **: והרי זה פמוחק כמו שכתב הרמ"א בסי' ש"מ דאסור לשבר בשבת עוגה שיש בה אותיות משום מוחק והרבה חקרו האחרונים לענגן פתיחת ספר (בשבת) שרשום בו אותיות ואף שיש מקום להקל בשבת לשיטת רבינו הערוך בפסיק רישיה דלא ניחא ליה מכל מקום בשאר איסורין לא מהני פסיק רישיה דלא ניחא ליה וכו' ואם פן יש לתמוה איך פשוט להיתר סתירת האותיות של סידור ואנפרות ושוב פתב דעיקר ההיתר הוא משום דאף דסתמא לשם קדושה קאי מכל מקום אם פינון בפירוש שלא לקדש ודאי אין בהם קדושת אנפרה וכו' (האר"י קצת בזה) ולכן אף דגם מסתמא יש בהן קדושה מכל מקום הסידור שאין עומד לקריאה ולימוד יותר טוב שלא לקדש ולכן גם מסתמא לא מיקדשי האנפרות ומזה הטעם אין אזהרה על שריפת האנפרות של הקרעקטין שמתחילה לא נדפסו כדי ללמוד בהם ואף שיש לומר דמכל מקום יש איסור לאבדם כמו כל כתבי הקודש שאפילו לא כתבו לשמן אסור לאבדם כמו שכתב הרמב"ם בששי מהלכות יסודי התורה דספר תורה שכתבו מין הוי פחומש מן החומשין ואם פן נהי שהתירו לשורף ספרי המינים וציוו על זה כדי שלא להניח להם ולפעולתם שם וזכרון בישראל מכל מקום פשכתבו ישראל אסור לאבד בינדים דברים שבקדושה אמנם נראה דאין איסור זה אלא פשכותבו על דעת

שִׁיָּהִיו קִיָּיִמִין לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בַּקְּדוּשָׁתָם מֵהַ שְׂאִין כִּן כְּשֶׁמִּתְחַלֵּה נַעֲשׂוּ עַל דַּעַת לְאַבְדָּם אִין שׁוּם אִיסוּר כָּלֵל וְאַחַר שֶׁהָאֵרִיף לְבָרַר דְּבָר זֶה בְּתַרְיָפוּת וּבְקִיָּאוּת גְּדוּלָה כְּדַרְכּוֹ בַּקְּדוּשׁ כְּתֹב בְּסוּף הַתְּשׁוּבָה וְז"ל: הַיּוֹצֵא מִכָּל זֶה דְּכַתְּבֵי קוּדֵשׁ שֶׁכָּלוּ וַיֵּשׁ בָּהֶם אַזְכָּרוֹת וַדַּאי חוֹבָה לְגַנְזָם וְאַסוּר לְשַׂרְפֵן מִשׁוּם לֹא תַעֲשׂוּן וּבְלֵאוֹת כְּתֹבֵי קֹדֶשׁ שֶׁאִין בָּהֶם אַזְכָּרוֹת תִּלְיָא בְּפִלְגוֹתָא וְכו' אָבֵל כָּל זֶה בְּבִלְאוֹת שֶׁהוֹקְדֵשׁוּ מִתְחַלֵּה כְּדֵי לְלַמּוֹד בָּהֶם לֹא כִן הִקְרַעְקֻטִין דְּמִתְחַלֵּה בָּאוּ כְּדֵי לְאַבֵּד כְּוָלֵי עֲלָמָא מוֹדוֹ דְּשָׂרֵי לְאַבְדָּם בְּיָדִים וּבְאַמְתָּא אִם הִיָּה אֶפְשָׁר לְהַדְפִּיס בְּלֹא הִקְרַעְקֻטִין הִיָּה יוֹתֵר טוֹב אָבֵל כְּמוֹ שֶׁהִתִּירוּ בֵּית חֲשִׁמוֹנַי לְכַתּוֹב אֶת הַשֵּׁם בַּשְּׂטָרוֹת מִשׁוּם צְנוּרָה הַשְּׁעָה כְּבִרְאֵשׁ הַשְּׂנֵה דָף י"ט הִכִּי נָמִי כִינּוּן שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְהַדְפִּיס כְּוָלֵי הִקְרַעְקֻטִין שְׂרֵי מִשׁוּם עַת לַעֲשׂוֹת וְכו' וְאַחַר כִּף שְׂרֵי לְאַבֵּד וְלְשַׂרְוֵף בְּיָדִים לְכוּלֵי עֲלָמָא וּמִצְנָה נָמִי אִיכָּא וְרָאוּי אוֹתוֹ יוֹם לַעֲשׂוֹתוֹ יוֹם טוֹב כְּמוֹ שֶׁעָשׂוּ יוֹם טוֹב כְּשֶׁזָּכוּ שְׁלֹא יִהְיוּ הָאֲזַכָּרוֹת שֶׁל שְׂטָרוֹת מְוֹטְלוֹת בְּאַשְׁפָּה עַכ"ד וְהִנֵּה הוּא תַנָּא דְּמִסְיַע לְהַגָּאוֹן צַדִּיק הִרְאֵשׁוֹן בְּשׁו"ת עֵין יִצְחָק הַגָּ"ל בְּכַחַא דְּהִתְרָא לְשַׂרְוֵף הִקְרַעְקֻטִין וְדִידִיהָ עַדִּיכָּא שְׂאִינוֹ מְצָרִיף שׁוּם תַּנְאִי וְלֹא לַעֲשׂוֹת זֹאת עַל יְדֵי קֶטֶן יִשְׂרָאֵל אוֹ עֲכוּמ"ז דְּכִינּוּן שֶׁעוֹשֶׂה כִּן מְפָנִי הַכְּבוֹד שְׁלֹא יִהְיוּ כְּתֹבֵי קוּדֵשׁ מְוֹטְלִים בְּבִזְיוֹן גְּדוֹל בְּאַשְׁפָּתוֹת וּבְמִקְוֹמוֹת הַמְּטוֹנָפוֹת כְּבוֹדוֹן בְּגְדוּלִים מִיִּשְׂרָאֵל וְלִדְעָתִי הָעֲנִיָּה אִם נִצְרִיף לַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי קֶטֶן כְּסָבֵרַת הַגָּאוֹן עֵין יִצְחָק נִכוּן שִׁיָּהִיָּה קֶטֶן יִשְׂרָאֵל וְלֹא עֲכוּמ"ז דֵּיֵשׁ בְּזֶה חֲשַׁשׁ זִיקְזוּל בְּמָה שֶׁנַּעֲשֶׂה כִּן עַל יְדֵי עֲכוּמ"ז וְרַב גְּדוֹל אֶחָד יצ"ו כְּתֹב לִי לַעֲיִין בְּזֶה בְּסִפֵּר מְגִדֵּל עֵז לְהַגָּאוֹן יַעֲב"ץ בְּקוֹנְטְרִיס אֶבֶן בְּחוֹס פְּנֵה ב' (ד' כ"ח ע"א מְדָפוּס וּוְאַרְשָׁא תַרמ"ו) וְעֵינִיתִי שֵׁם וְרֵאִיתִי שְׂאֵחַר שֶׁכְּתֹב שֶׁכְּתֹבֵי הַקְּדוּשׁ וּפְרוּשֵׁיהֶן אִסוּר לְאַבְדָּן וְכו' וְשֶׁדְּפוּס גַּם כִּן כְּתִיבָה מְעֻלֵּיתָא הִיא וְהַמּוֹחֵק שֵׁם מֵהֶם לֹקְהָ אִף הַנְּדָפְסִים עַל יְדֵי עֲכוּמ"ז אִסוּר לְמוֹחֵקוֹן וְצָרִיף לְהַשְׁגִּיחַ בְּסִפְרֵים שֶׁבְּדָפוּס מִכָּל דְּבָר הַמְּאַבְדָּן וְכו' הִנֵּה אַחַר כָּל זֶה כְּתֹב וְעֵינִין מוֹר וּקְצִיעָה סַקנ"ד עַל עֲנִין קוּשְׂרֵי סְפָרִים שֶׁמְדַבְּקִים כְּתֹבֵי קוּדֵשׁ בְּלוּחוֹת הַסְּפָרִים שֶׁנִּתְעוֹרֵר הַמְּגַן אַבְרָהָם וַיִּפֶּה כְּתֹב שֶׁבּוֹדַי אִיסוּר גְּמוּר אֲמַנֵּם הַסְּפָמְתִי לְהַקֵּל בְּדָפִים הַמְּקוֹלְקֵלִים שֶׁיִּצְאוּ מִתַּחַת מְכַבֵּשׁ הַדְּפוּס בְּרֵאשׁוֹנָה שֶׁהֶם מְוֹטְעִים מְאֹד וְלָכֵן וַדַּאי זֹהִי תַקְנָתָם דְּמִכָּל מְקוֹם אִסוּר לְנַהֲגֵן בָּהֶם מְנַהֵג בְּזִיוֹן וְלָכֵן יֵשׁ לְדַבְּקֵם לְלוּחוֹת הַסְּפָרִים וְלְכִסּוּתָם בְּנִייר מְדוּבָק עֲלֵיהֶם מְלַמְעֵלָה וְכִף יִפֶּה לָהֶם עַכ"ל וְהֵן הֵן הַדְּבָרִים שֶׁכְּתֹבֵתִי בְּשִׂדֵי חֲמֵד מְעַרְכַת הַסְּמ"ף אוֹת ו' בְּשִׁמּוֹ עִי"ש (בד"ה גַּם אֲשׁוּר): וְכְתֹב עוֹד בְּמְגִדֵּל עֵז שֵׁם בְּעַמּוּד ג' דְּכָשֶׁם שְׂאִסוּר לְאַבֵּד כְּתֹבֵי קוּדֵשׁ כִּף אִסוּר לְאַבֵּד וְלִהְשַׁחִית מֵהַ שֶׁהוּא מְגוּלֵיָּהֶם לְפִיכָּף גַּם מֵהַ שֶׁנִּזְחַתָּה וְנִגְרַר מֵהֶם לְצוּרָה תִּיקוֹן צָרִיף לְגַנּוֹז פִּירוּרִין וּגְרָדִין שְׁלֵהֶם וְלֹא לְהַשְׁלִיכֵם לְמְקוֹם הַתְּרוּפָה שֶׁנְּדָרְסִים חֵס וְשְׁלוֹם עַכ"ל וְכַמְדוּמָה שֶׁקוּשְׂרֵי סְפָרִים בְּעֵינֵירוֹת גְּדוּלוֹת שֶׁקוּשְׂרִים כְּמָה מֵאוֹת בְּכָל חֵדֵשׁ לֹא יוּכְלוּ לְשַׁמּוֹר וְלַעֲשׂוֹת כְּדָבָרֵי הַגָּאוֹן וּלְפִי הַנְּרָאָה יֵשׁ לָהֶם עַל מֵהַ לְסַמּוֹךְ שֶׁהֵרֵב עֵיקָרֵי הַד"ט בַּא"ח ס' ח' אוֹת י"ב (ד"ה כְּתֹב) כְּתֹב בְּשֵׁם הַרֵב מִשְׁאֵת בְּנִימָן אִף שֶׁבְּסִימָן צ"ט תַּפְּס בְּמִוֶּשֶׁלֶם דְּדָפוּס כְּכַתְּיבָה מִמֶּשׁ וְכָל דְּבָרֵי קוּדֵשׁ הַנְּדָפְסִים דִּינָם כְּנִכְתְּבוּ בְּקוּלְמוֹס מִכָּל מְקוֹם בְּסִי' ק' הִבִּיא רְאִיוֹת לְהַתִּיר לְחַתּוּף מְגַלְיוֹנוֹתֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁעוֹשִׂים הָאֲוֹמְנִים דְּדוֹקָא בְּסִפֵּר תוֹרָה תְּפִילִין וּמְזוּזוֹת אִיכָּא קְדוּשָׁה גַּם בְּגַלְיוֹנוֹתֵיהֶם וְלֹא בְּשָׂאֵר סְפָרִים עִי"ש וּמָה שֶׁכְּתֹב דְּדָפוּס הוּא כְּכַתְּבֵי עֵינִין לְקַמְן בְּמְעַרְכַת הַדְּל"ת אוֹת ט"ל שֶׁהָאֲרַכְתִּי בְּזֶה קֶצֶת בְּס"ד וְגַם לַעֲנִין גְּנִיזָה לְכַתְּבֵי הַקְּדוּשׁ כְּתֹבֵתִי עוֹד בְּס"ד לְקַמְן בְּאוֹת ל"ה: סִימָן כַּד גְּרָמָא לְבַטֵּל מִצְוֹת עֲשֶׂה עַל יְדֵי שֶׁעוֹשֶׂה אִיזָה מַעֲשֶׂה אִם יֵשׁ בְּזֶה

איסור מדאורייתא או אינו אלא מדברבנו האריה בענין זה הגאון מסלואנים בשו"ת עדות ביהוסף סי' ה' ואם אסור לעשות איזה דבר שיגרום על ידי זה להיות אנוס ויצטרף לעבור על איזהאיסור עיין שם מענה י"א והלאה על דברי רבינו עקיבא איגר סי' רכ"ה בענין זה: סימן כה גאון אמרו קדמוננו שפברו בשם זה שהוא גמטריא ששים לרמזו שהוא בקי בששים מסכתות פן כתב מרן חיד"א בשם הגדולים ח"א (בקונטרס אחרון) באות גאון וציין לעיין כמה שכתב בראש הועד (לחקמים) בהאי מניינא והמביא לבית הדפוס שנית ציין לעיין גאונים להלן ולא ידעתי פעת איה מקום פבוד דב"ק בזה וחידיוש הוא על מרן חיד"א די כל רז לא אנסי ליה דנקיט הכי בפשיטות שהן ששים מסכתות ואנכי הרואה שהגאון מוהר"י ברלין בהקדמתו לספרו שאילת שלום (ביאור על השאלות) שדי נרגא בזה וז"ל ומלת גאון דאתא לידן וכו' מצאתי בספר התשבי בשרש גאון כתב בזה הלשון גאון יש גאון הוא לטובה וכו' ותמהתי איה נעשה מן גאון שם תנאר ואינו אלא שם דבר וכן קצת החכמים שהיו אחרי האמוראים נקראו גאונים כגון רב שריא גאון וכו' ושמעתי שנקראו פן בעבור שהיו בקיאים בכל התלמוד שהם ששים מסכתות גאון בגימטריא ששים עכ"ל אמר המחבר במנין המסכתות ראיתי מה שכתב הגאון חתם סופר הובאו דב"ק בספר זכר ישעיהו בתשובותיו ריש סי' ז' ומה שכתב על דבריו הגאון המחבר בסי' ח' ואיה"ש אביא דב"ק בשדי חמד מערכת המ"ם בס"ד) וכתבתי על צדו מספר המסכתות ידוע שהם ששים וששל והסמ"ג נתן סי' ולבד יהי ג"ס בהן ואפילו לדעת הרמב"ם בהקדמתו לסדר זרעים דקחשיב תלתא בבא לתדא מסכתא והארכתי בזה בהקדמתי לחיבור יש סדר למשנה דמדברי רב הונא בב"מ ע"ו ובע"ז ז וכן לתירוצו של ואיבעית אימא דמסיק שם גם רב יוסף מודה לר"ה בהא דתלתא בבא הוי תלתא מסכתא ואין כאן מקום לקבל אריה) על כל פנים הוו ששים ואחד מסכתות גם בפירוש המחזור כתב בסידור רב עמרם יש אחר ברפת התורה ברפת פהנים שיש בהם ששים אותיות כנגד ס' מסכתות שיש בששה סדרים וכו' וכ"כ עוד בברכת אתה חונן שיש בברכה זו ס' אותיות נגד ששים מסכתות וכבר כתבתי בגליון המחזור אשר לי בס"ד הנראה בזה עכ"ל הרי מבואר שאינו פשוט לומר שהן ששים מסכתות אלא או ששים ואחת או ששים וששל כדכתב הסמ"ג (עיין לקמן בד"ה ומצאתי): והנה לא זכינו לראות מה שכתב בגליון המחזור ואנא עניא אשפחנא מרגניתא אשר דבר בענין זה הגאון מתא דירושלים (על הירושלמי דסדר מועד) ולרגל מלאכתי אעתיק תורף דב"ק והוא שהביא שם (בד"ה אלא אנפרה) שנשא אל מתלמידו כי ראה בספר שפתי ישנים בהקדמתו שכתב שיש ס"ג מסכתות וסימן ולבד יהי ג"ס בהן ותמה שהוא נגד מדרש חזית שיר השירים וי"ו סי' ט' ר"י פתר ששים המה מלכות אלו ששים מסכתות של הלכות וכו' הרי המדרש אמר דרק ששים מסכתות הן וכן מורגל בפי העולם דכותבים לתלמיד חכם גדול גאון דינע ששים מסכתות כמספר גאון וכן ראה בהקדמה של הגהות הגר"א מוילנא על ההלכות קטנות ואיה כתב איהו די"ש ס"ג מסכתות אלו דברי תלמידו והשיבו שעיין בהקדמת הגר"א הנ"ל וכתב שם דמשום הכי נקרא גאון משום שבדורות הראשונות שאחר התלמוד לא סמכו אדם שינהיג את דורו עד שיידע ששים מסכתות כמספר גאון עכ"ל וזה תמוה דהרמב"ם בהקדמה לפירוש המשניות דף צ"ה ע"א כתב והיו כל מסכתות המשנה ששים ואחת מסכתות ולא כרמז הגאון וגם על הרמב"ם קשה

מהמדרש חזית הנ"ל דמפרש דששים מסכתות הם וכתב לזינש דהאמת שהם ס"א מסכתות הששים הם גופי הלכות בדיני התורה והמצוה ואחת היא מסכת אבות שהיא מוסרים ומדות טובות ויראת שמים ואם כן מה שאמרו במדרש חזית הנ"ל שהם ששים היינו על מסכתות שיש בהם גופי הלכות כמו שדקדקו לומר ששים המה מלכות אלו ששים מסכתות של הלכות והרמב"ם דקאמר שהם ששים ואחת היינו שבאמת הם ס"א מסכתות עם מסכת אבות והיינו פשנחשנב כל השלש בבות לאחת והסמ"ג שפתי ששה ס"ג ואשר ממנו לקח הספר שפתי ישנים הנ"ל) הוא לפי שחושב השלש בבות לשלש מסכתות וכו' אלו תנרף דב"ק והאריף בהקדמתו ברמזים ודברים נכונים ראויים אליו עי"ש אלא שדברי סידור רב עמרום שהביא הגאון שאילת שלום אין מתנישבים בדרך זו דמשמעות לשונו הוא דבכל הששה סדרים אין בהן כי אם ששים מסכתות ולא הזכיר של הלכות פי היכי דנימא דיש עוד מסכתא שאינה מההלכות גם רבינו הרוקח בספר יין הרקח (הובא בספר בתי מדרשות שנדפס בירושת"ו תרנ"ג למוהרש"א ווערטיימער יצ"ו בהמבוא לבית הראשון צד 4) פתב ששים המה מלכות אלו ששים מסכתות ושמנים פלגשים אלו שמונים מדרשים עכ"ל ולא אמר ששים מסכתות של הלכות (שוב ראיתי בבתי מדרשות הנ"ל בהבית השני בהוספות והערות להבית הראשון שכתב בצד ל"א שגראה שרבינו הרוקח שאב דבריו בזה מספר נכות ההלכות ושם פתוב ששים המה מלכות אלו ששים מסכתות של הלכות וכו'): אמנם מצאתי למרן חיד"א בשם הגדולים באות האל"ף (רב אחא משבחה) שהזכיר שם (בד"ה וחוזה הוי"ת) דברי הגאון שאילת שלום בהקדמתו הנ"ל והעיר קצת על דבריו ועל מה שכתב שהן ס"ג מסכתות או ס"א פתב וז"ל ומה שהעיר על מנין המסכתות הנה ברעיא מהימנא והתיקונים אמרו כמה זימני שתין מסכתות ונראה דמעשרות ומעשר שני נחשבות לאחת והכי מוכח מה שכתב מר זקני בחסד לאברהם בדפוס ובכתובת יד במטותו של שלמה שהיו לו ששים דפים ובכל דף פתוב מסכתא ובכתובת יד מפרש שסדר זרעים הם עשרה מסכתות ובהכי אתי שפיר עכ"ל ולפי זה נוכל לומר שזו גם כן פונת הפסיקתא דתני שהן ששים מסכתות ולא אתא לאפוקי מסכת אבות אלא גם היא בכלל ורק מעשרות ומעשר שני אחת הן ומתנישבים שפיר גם דברי סידור רב עמרום ובהקדמת מתא דירושלים הנ"ל פתב שששו"ת יהודה יעלה האריף בזה וכנראה הוא הספר של הגאון מוהר"י אסאד שמוזכרים רבני דורנו יצ"ו ואין נמצא בידי אלא הספר יתודה יעלה לרב גדול משאלוניקי ואין שם מזה: וגדול בדורנו הרב מוהרי"ץ פלאג"י יצ"ו בספר נפש היפה ד' קי"ב אות י"ט פתב בשם רבין חסידא פהנא רבא בספר מדרש תלפיות ד' פ"ג ע"ד החכמים שהיו אחרי האמוראים לפי שהיו עד תכלית העונה היו קורים אותם בשם גאון על דרך סגי נהור ראה זה חדש כי כל על דרך סגי נהור הוא שמכניס את הדבר המגונה בלשון שבח וזה בהיפוך מכניס את השבח בלשון גנאי ואינו נכון לדעת העניה ועינתי במדרש תלפיות ודבריו הם בענין גאון בדפוס שלפני זיטאמר תר"כ הוא בדף ס"ו ע"א) ושם הביא מה שכתב בספר התשבי דנקרא גאון על שם שבקי בששים מסכתות והוא פתב שהוא על דרך סגי נהור וכו' ועוד פתב שאפשר שרצונם לומר לזה נאה שיתגאה מרוב חכמתו והרב יצ"ו בחר בפירוש האמצעי ונחז הראשון והאחרון ובערוף בתחלת אות הגימ"ל פתוב בהגהה א"ב (כנראה הוא נוטריקון אמר בנימן) אחר רבנו סבוראי נקראו החכמים

הגדולים ובפרט ראשי ישיבות ואבות פתי דינים גאונים וגאון הוא שם דָּבָר ולא שם תואר אולי נקראו פן מפני שהם גאון ופאר הדור או על שם ישיבת גאון יעקב אשר שם ישבו כסאות למשפט כסאות לגאונים כמבואר בערך אביי או הישיבה נקראת על שמותם עכ"ל ובין למר ובין למר צר לי ומאד מר לי מר על אשר נתפשט תואר זה מאד בזמננו לאנשים כפני גילי ולא אחד בהם משתי המעלות האלו וכבר גליתי טפח מצערי בזה בשדי חמד מערכת החי"ת פלל ק"מ ורב גדול בדורנו יצ"ו פתב לי לעיני בשו"ת הרדב"ז ח"ד סי' ק"ז קרוב לסופו והבאתי דבריו בקונטרס ההערות סי' י"ט אות ב' ודברי התלמידי שבמדרש תלפיות ומה שתמה בשאלת שלום כנו"ל רמוז בספר ילקוט הגרשוני להגאבד"ק מ' לודאש יצ"ו בח"א במערכת הגימ"ל וציין לעיני בשו"ת יהודה יעלה להגאון מוהר"י אסאד בסי' א' תשובה נפלאה בבקיאות גדולה אכן נודע שזהו הספר יהודה יעלה שהזכיר בס' מתא דירושלים הג"ל (בד"ה אמנם) וסופר אחד בס' פנסת הגדולה החדש בספר רביעי צד 84 אות ב' העיר מהמדרש חזית אשר הזכיר הגאון מתא דירושלים הג"ל (בד"ה והנה) וכנראה אין אצלו ספר התורה הג"ל: סימן כו גמטריא פתבתי בנדפס באות נו"ן דכדי להשלים המנין מצרפינו נקודת חירי"ק במקום יו"ד והוא הדין דחול"ם עולה במקום ו' עי"ש: ועתה ראיתי להרב טהרת המים בקונטרס שיורי טהרה במערכת הנו"ן אות ל"ו שכתב פן ועיני במה שציין שם וגדולה מזאת ראיתי שם במערכת הדל"ת אות טו"ב שכתב בשם הרבנים משנת חסידים במסכת התשובה פ"ז ועיר מקלט מצוה ר"ט דגם שבתוף האות נחשבת למנין עשרה עי"ש: סימן כז גרגון פירוש זולל כמו שכתב רבינו עובדיה סוף פרק שביעי דטהרות אמתניתין שנשים גרגרניות הן וכו' זוללות ומתאוות למאכל תרגום פי הייתי זוללה ארי הוייתי גרגרנית וכתב הרב תוספת יו"ט שהוסיף הרמב"ם שעניינו הומות לאכול מן הגרגרת וכו' כלומר שכל פה מתאוית לאכילה עד שלא תספיק לה מה שאוכלת מתוף הנשט אלא תרצה לאכול גם מן הגרגרת סימן כח גר קטן דמטבילין אותו על דעת בית דין הבאתי בנדפס באות מ"ג מחלוקת אם הוא מן התורה או מדרבנן עי"ש וידידי הרה"ג אבד"ק טעלעפין יצ"ו פתב לי לעיני בזה בחיבורו (מגדים חדשים) סי' ס"ב סק"ב ועיניתי שם ולא מצאתי שדבר בזה ואיני יודע איזה טעות נזקק במכתבו הפתוב בכתב אשורית פתיבה תמה: סימן כט גדולה מכפרת פתבתי בנדפס במפתחות לעיני בשדי חמד חלק אסיפת דינים במערכת חתן וכלה אות ד' בד"ה ודע על ועיני במה שהבאתי בקונטרס הערות סימן צ"ו אות ט"ו: סימן ל גזל עכומ"ז למאן דאמר דאסור מה"ת אם מחויב להשיב מדאוריית' או מדרבנן פתבתי ע"ז בנדפס אות מ"ב עי"ש ובילקוט הגרשוני לידדי הגאבד"ק מ' לודאש יצ"ו במערכת האל"ף דף ה' ד"ה אחריות הביא מה שכתב הגאון יד אפרים בא"ח סי' תקפ"ו (על המגן אברהם סק"ה) שביאר בתשובה דאין בגזל עכומ"ז חיוב אחריות אף דגזל עכומ"ם אסור מפל מקום לא קאי עליה והשיב את הגזלה ואף דכל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני מפל מקום אי מיגניב או מיתביד לא מהני ועיני שם מה שכתב עוד בדין אחריות ובסוף דבריו פתב בשם תשובה מהגאון מוהר"ם זאב שבישועות יעקב סוף הלכות פסח שבפחות משנה פרוטה דליתא בנהשיב גם שינוי אינו קונה והוא הדין בגזל מנכרי וציין לענין אחריות בחק יעקב סי' ת"מ סק"א ועיני שם

במערכת הגימ"ל דף ח"י ע"ג ד"ה גזל עפ"ם דנקיט ג"כ דבגזל עפ"ם אין בו דין השבה וכן פתב שם בשם האחרונים וצ"יין חתם סופר בחדושי פ"ק לולב הגזול.

סימן לא גנוזמא בנדפס אות ד"ן הבאתי בשם ספר בית הגדול שמה שאמרו בחולין דף צ"ב בשלשה מקומות דברו חכמים לשון הבאי לאו דוקא בשלשה והראה מקומות רבים שדברו חז"ל לשון גנוזמא ועיין במה שהבאתי בקונטרס הערות לכללים סימן צ"ו אות מ"ח: סימן לב גרדי (אורג) מלאכה זו היא ממלאכות דזילא אומנותיהו פדאמרין בפ"ק עשרה יוחסין דף פ"ב ע"א וכתב הרשב"ץ בח"א סימן ט"ז דאין כל המקומות שונים בזה וכן לא כל הזמנים שונים עי"ש והעפתי דברי קדשו לעיל במערכת הא"ף אות ק"ס (ד"ה ודע): סימן לג גידולי קרקע אם בהמה חשיבא גידולי קרקע לדבר שדינו בגידולי קרקע הנה ראיתי בתשובה אחת מספר יהודה יעלה להגאון מוהר"י אסאד (אשר רב אחד מידידי יצ"ו שלח לי העתקתה בשביל דבר שנתחדש בענין מציצה והבאתי העתקתה בקונטרסי למערכת מילה) בהא דאמרין בשבת פ"ק כלל גדול דף ע"ה אין דישה אלא בגידולי קרקע שכתב שהעלו התוספות שם לחלק בין בהמה לדגים דדוקא חלזון לא מיקרי גידולי קרקע לרבנן אבל בהמה הנה לה שפיר גידולי קרקע והוא הדין לאדם מודו רבנן לר"י דחייב חובל משום מפרק כמבואר ברמב"ם הלכות שבת פ"ק ח' הלכה ז' וח' בהדיא ואני הדל פתבתי על זה שדברי הגאון תמוהים בעיני דעין רואה בתוספות דף ע"ג בד"ה מפרק שכתבו שאין לומר דדוקא חלזון לא הוי גידולי קרקע אבל בהמה חשיבא גידולי קרקע כדמוכח בריש בכל מערבין דהא טעמא דרבנן הוא משום דילפינן מסממנים שבמשפן ולגבי דבר הגדל ממש מן הקרקע לא חשיבא בהמה גידולי קרקע וכו' עי"ש הרי דלגבי חיוב דישה בשבת סברי התוס' דבהמה לא חשיבא גידולי קרקע וכן פתבו התוס' ביבמות בפ"ק ח"ד דף קי"ד ע"א בד"ה וקסבר דאף על גב דבהמה חשיבא גידולי קרקע בפ"ק בכל מערבין מפל מקום פיון דגמרין מסממנים בענין ממש שיהא גדל מן הקרקע כמו סממנים דלגבי גידולי קרקע ממש לא חשיב בהמה גידולי קרקע כדמוכח בהפועלים גבי דיש וכו' אלמא גבי דבר הגדל ממש מן הארץ לא חשיבא בהמה גידולי קרקע וכן משמע בפ"ק קמא דקידושין דף י"ז גבי גורן ויקב עי"ש וכן פתבו התוספות בפ"ק השוכר את הפועלים דף פ"ט ע"א ד"ה גידולי קרקע בריש בכל מערבין חשיב בעלי חיים גידולי קרקע וכו' התם קרי להו גידולי קרקע לפי שניזונין מן הקרקע אבל הכא מפיק חולב ומגבן דלא הוי בכלל דיש שהוא גדל וצומח מן הקרקע עכ"ל והכי נמי לדידהו יש לומר דלענין חיוב דישה דילפינן מסממנים בענין שיהא דומיא דסממנים שגדל וצומח מן הקרקע (למאן דאמר אין דישה אלא בגידולי קרקע) ועיין בדברי הרא"ם בפ"ק שישלח על פסוק ויהי לי שור וחמור (שכתב רש"י שזו אינה מן השמים ולא מן הארץ) דאף דיש מקומות דבהמה חשיבא גידולי קרקע היינו לפי שאגידולי קרקע יתפרש לשני ענינים פעם שניזונין מן הקרקע ופעם שצומח ממש מן הארץ וכן הם דברי רש"י (ש"רמז הרא"ם שם) בסופה דף י"א סוף ע"ב וכתבו שם התוס' בד"ה וגידולו דאף דבבב"ל מערבין חשיב בהמה גידולו מן הארץ לגבי דבר היצא מן הקרקע ממש כגון דיש וגידולו לאו יוצא מן הקרקע הוא אלא שיהא גדלה מן הקרקע וכן פתבו בכ"תובות דף ס' ד"ה מפרק פיון דגמרי מסממנים בענין ממש שיהא גדל מהקרקע כסממנים ולגבי סממנים לא חשיבא בהמה גידולי קרקע כדמוכח בהשוכר

את הפועלים גבי דישה וכו' עי"ש הרי מכל זה מתבאר שדעת התוספות היא שלעגנו חיוב בשבת למאן דסובר דבעינו גידולי קרקע בהמה לא חשיבא גידולי קרקע וזה כנגד היסוד של הגאון יהודה יעלה וזו היא דעת רש"י גם פן אמנם היה לו להגאון להביא מדברי הרב המגיד בשמיני מהלכות שבת דין ח' שמפרש לשיטת הרמב"ם ודעימיה דבהמה חשיבא גידולי קרקע אף לעגנו דישה שפתב ונ"ל ולדבריהם אף על פי שאמרו שאין דישה אלא בגידולי קרקע בהמה נקראת גידולי קרקע ומבואר בכמה מקומות בגמרא מההיא דאמרינו שלהי פרק הפרה דף ד"ן ע"ב גבי ונתת הפסוף וכו' בבקר ובצאן מה הפרט מפורש פרי מפרי וגידולי קרקע ועי"ש בתוס' עכ"ל ועל דברי הרב המגיד תחול שפיר קושית הגאון ולא על פי דברי התוספות: הן אמת שראיתי להגאון מנחת חינוך בפירוש יתרו מצוה ל"ב בקונטרס מוסף השבת במלאכת קדש בדרף מ"ו שפתב שבתוס' סוברים דבהמה חשיבא גידולי קרקע ושקרב המגיד פתב דבהמה חשיבא גידולי קרקע כמו שפתבו התוספות וכו' אף לדעתי הענייה הדבר תמוה שגרי מתבאר מדברי התוספות במקומות הנז"ל שסוברים בהיפך וכשפתב הרב המגיד לדעת הרמב"ם דבהמה חשיבא גידולי קרקע לא פתב שפן דעת התוספות רק ציין לדברי התוספות והא לשון הרב המגיד בפרק ח' מהלכות שבת דין ז (על מה שפתב הרמב"ם החולב את הבהמה חייב משום מפרק ברייתא תנו רבנן וכו' ונחלקו בבבאור ברייתא זו וכו' ויש מי שפירש שלא נחלקו אלא מהמכבד ואילך וכן הכריע ר"ח וכן פתב הרב אלפסי בתשובה וזה דעת רבינו ולדבריהם אף על פי שאמרו שאין דישה אלא בגידולי קרקע בהמה נקראת גידולי קרקע ומבואר בקצת מקומות בגמרא מההיא דאמרינו שלהי פרק הפרה דף ד"ן ע"ב גבי ונתת הפסוף וכו' מה הפרט מפורש פרי מפרי וגידולי קרקע ועיין שם בתוספות עכ"ל ונראה פשוט שמה שציין לדברי התוספות דשם פונתו לרמזו שדעת התוספות שם היא שלא פתב שפתב הוא בדעת הרמב"ם ששקרי פתבו שם (בד"ה פרי מפרי) הקא משמע דבקר וצאן איקרי גידולי קרקע ותימה דבקיודשין דף י"ז גבי העניקה אמר דאי פתב רחמנא גורן הנה אמנא גידולי קרקע אין בעלי חיים לא פתב רחמנא צאן ויש לומר דלעגנו דבר היצא ממש מן הארץ לא חשיב בהמה גידולי קרקע עכ"ל ודבריהם מכוננים למה שפתבו בכל המקומות הנז"ל דלדבר דבעינו שיהא ממש גדולו מן הארץ אין בהמה חשיבא גדולו מן הארץ ואם פן לעגנו שבת דאמרינו אין דישה אלא בגידולי קרקע בהמה לא חשיבא גידולי קרקע שלא פדעת הרמב"ם ולכן לא פתב הרב המגיד (כשביאר שדעת הרמב"ם דבהמה חשיבא גידולי קרקע) שפן פתבו התוספות רק ציין לעיין בתוספות וכלומר שדעת התוספות אינה פן אלא סברי דבהמה לא חשיבא גידולי קרקע לעגנו חיוב שבת וכיוצא מדברים דבעינו שיהא ממש מן הקרקע: עוד ראיתי להגאון מנחת חינוך שם שפתב שבתוספות פתבו שרש"י פוסק כר' יהודה דיש דישה באינו גידולי קרקע וכתב על דבריהם אבל אפשר דסובר בהרמב"ם דמנכרזים אנו לומר דסובר דהוי גידולי קרקע שקרי פסק בפירוש שאין דישה אלא בגידולי קרקע וכתב הרב המגיד שסובר הרמב"ם דבהמה חיה ועוף חשיבי גידולי קרקע ורק דגים לא הוו גידולי קרקע ואם פן אפשר דגם רש"י סובר דבהמה הויא גידולי קרקע ותיבב אליבא דכולי עלמא ואין הכרח שפוסק רש"י כר' יהודה אלו תנרף דב"ק אמנם לדעתי הענייה נראה שדעת רש"י שנה בזה לדעת התוספות דבהמה לא חשיבא גידולי קרקע לעגנו דישה וכיוצא דברים דבעינו

בהו גְדוּלֵי קַרְקַע וְכֵן נִקְטִי בְּדַעַת רַשׁ"י הַרְשֵׁב"א וְהַרִיטְבֵ"א בְּחִידוּשֵׁיהֶם לְפָרֵק הַמְצָנִיעַ ד' צ"ה ע"א שְׁעַל מַה שֶׁפָּתַח רַשׁ"י דְּמִפְּרָק תּוֹלְדָה דְּדָשׁ הוּא הַקְּשׁוֹ דְּהָא קְנִימָא לֵן אִין דִּישָׁה אֶלָּא בְּגִדוּלֵי קַרְקַע וּבְהֶמָּה לָאו גְדוּלֵי קַרְקַע וְתִרְצוּ דְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר סוּבְר דִּישָׁה דִּישָׁה שְׁלֵא בְּגִדוּלֵי קַרְקַע וְלֹא קְנִימָא לֵן כַּר' אֲלִיעֶזֶר וְכו' אֶלְמָא דְנִקְטִי גַם בְּדַעַת רַשׁ"י דְּבִהֶמָּה לָאו גְדוּלֵי קַרְקַע חֲשִׁיבָא וּבְקִנּוּטְרִיסִי לְמַעְרַכְתָּ מִילָה (בְּסִימָן ב' סְעִיף כ' בַּד"ה וְרֵאִיתִי עוֹד בְּמִנְחַת חִינוּף) פְּתַבְתִּי שְׁלֵא פְתַבו הַתּוֹסְפוֹת שְׁרַשׁ"י פּוֹסֵק פְּרַבִּי יְהוּדָה רַק פְּתַבו דְלִשְׁיטַת רַשׁ"י דְּמִפְּרָק הִיא תּוֹלְדָה דְּדָשׁ צְרִיף לְהִיּוֹת הֶלְכָה כַּר' יְהוּדָה וְלֹא שְׁרַשׁ"י פּוֹסֵק כֵּן וְכו': עָתָה רֵאִיתִי לְהַרְבֵּ טַל אִוְרוֹת בְּבִיאָוֵרוֹ עַל הַמְרַדְכִי שֶׁפָּתַח בְּדָף ז"ך ע"א שְׁדַעַת רַשׁ"י בְּדַעַת הַרְמַב"ם לְפָרֵשׁ דְּהָא דְתַנְיָא בְּפָרֵק הַמְצָנִיעַ הַחוּלֵב וְהַמְחַבֵּץ וְהַמְגַבֵּן בְּגִרוּגְרַת וְהַמְכַבֵּד וְהַמְרַבֵּץ וְהַרּוֹדֵה חֲלוֹת דְּבִשׁ בְּשׁוֹגֵג חֲטִיב חֲטָאֵת בְּמִזִּיד בְּיוֹם טוֹב לּוֹקֵה דְּבַרִּי רַבִּי אֲלִיעֶזֶר וְחַכְמִים אֹמְרִים אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה אֵינּוּ אֶלָּא מְשׁוּם שְׁבוּת שְׁלֵא נִחְלַקוּ אֶלָּא מִהַמְכַבֵּד וְאִילָף אֶבֶל בְּחוּלֵב וּמְחַבֵּץ וּמְגַבֵּן גַּם רַבְּנָן מוֹדוּ דְחֲטִיב שֶׁפֶן מִתְבָּאֵר מִדְּבַרִּי רַשׁ"י בְּפָרֵק תְּמִיד נִשְׁחַט דָּף ס"ה שֶׁפָּתַח אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה מְכַבֵּד וּמְרַבֵּץ וְרוֹדֵה חֲלוֹת דְּבִשׁ אֶבֶל מֵאִידָף לֹא קֵאָמְרִי דְתּוֹלְדוֹת אַב מְלֵאכָה נִיגְהוּ וְאִם כֵּן מַה שֶׁפָּתַח רַשׁ"י דְּמִפְּרָק תּוֹלְדָה דְּדָשׁ אֶפְיָלוֹ אֶלְיָבָא דְרַבְּנָן קֵאָמַר וְתַמָּה עַל מַה שֶׁפָּתַחוּ הַרְשֵׁב"א וְהַרִיטְבֵ"א לְדַעַת רַשׁ"י שְׁלֵא פִירֵשׁ כֵּן אֶלָּא אֶלְיָבָא דְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר דֵּאִית לֵיהּ יֵשׁ דִּישָׁה שְׁלֵא בְּגִידוּלֵי קַרְקַע שְׁהָרִי מִדְּבַרִּי רַשׁ"י מִתְבָּאֵר דְּגַם לְרַבְּנָן קֵאָמַר דְּמִפְּרָק הוּא תּוֹלְדָה דְּדָשׁ וּבְהַכְרַח צְרִיף לְפָרֵשׁ גַּם לְדַעַת רַשׁ"י דְּבִהֶמָּה חֲטִיָּה וְעוֹף גִּידוּלֵי קַרְקַע נִיגְהוּ וְשִׁיףָּ בְּהוּ דִּישָׁה וְכַדְפִּירֵשׁ הַרְבֵּ הַמְגִיד לְדַעַת הַרְמַב"ם וּמַה שֶׁאָמְרוּ בְּפָרֵק כָּלֵל גְּדוּל אִין דִּישָׁה אֶלָּא בְּגִידוּלֵי קַרְקַע הִינּוּ לְמַעוּטֵי חֲלוּזוֹן וְדַגִּים הַגְּדִלִים בְּיָם שְׁאִינָם נִקְרָאִים גִּידוּלֵי קַרְקַע וְשׁוֹב הַקּוֹשָׁה לוֹ שְׁמִדְּבַרִּי רַשׁ"י בְּפָרֵק כָּלֵל גְּדוּל דָּף ע"ג ע"ב נִרְאֵה דְתּוֹלְדָה דְּדָשׁ לֹא שִׁיףָּ בְּצִמְרָה בְּהֶמָּה שְׁאִינָה גִידוּלֵי קַרְקַע וְאִם כֵּן אִיף הַבְּהֶמָּה נִקְרָאֵת גִּידוּלֵי קַרְקַע וְשִׁיףָּ בְּהַ תּוֹלְדָה דְּדָשׁ וְכו' וַיִּישָׁב דְּבַרִּיו וְהֵעֲלָה הַכָּלֵל הָעוֹלָה לְפִי מַה שֶׁפִּירֵשׁ רַשׁ"י בְּפִסְחִים מְפֹרֵשׁ יוֹצֵא בְּהֶדְיָא שְׁדַעַתוֹ בְּבִיאָוֵר הַפְּרִיטָא כְּפִירֵישׁ רַבִּינוּ חֲנִנְיָאֵל וְהַרְבֵּ הַאֲלֶפְסִי וְהַרְמַב"ם דְּבַחוּלֵב וּמְחַבֵּץ וּמְגַבֵּן אֶפְיָלוֹ רַבְּנָן מוֹדוּ דְאִיכָּא חֲטִיבָא מִן הַתּוֹרָה וְחוּלֵב דְחֲטִיב מְשׁוּם מְפָרֵק הִינּוּ תּוֹלְדָה דְּדָשׁ עַכ"ל: סִימָן לַד גִּידוּלֵי תְרוּמָה תְרוּמָה זֹאת מִ"ח דְּבַר כְּדֵאִיתָא בְּפָרֵק קַמָּא דְשִׁבְתָּ ד' טו"ב ע"ב וְאָמַר ר' חֲנִינְיָא דְהוּא מְשׁוּם תְרוּמָה טְהוּרָה בְּיַד יִשְׂרָאֵל (פִּירֵשׁ רַשׁ"י וְעִינוּ צְרָה לִיתְנָה לְפָהֵן וְזוֹרְעָה לְבִטְלָה מִתּוֹרַת תְרוּמָה) וְאָמַר רַבָּא אִי דְחֲשִׁידִי לְהַכִּי אֶפְרוּשִׁי נְמִי לֹא לִפְרֵשׁוּ אֶלָּא כִּינּוּ דְאֶפְשֵׁר בְּחֻטָּה אַחַת כְּדִשְׁמוּאֵל וְלֹא קַעֲבִיד הִימּוּנֵי מְהִימְנֵי אֶלָּא אָמַר רַבָּא גְזַרָּה מְשׁוּם תְרוּמָה טְמֵאָה בְּיַד כְּהֵן דִּילְמָא מְשִׁהִי לֵה גַבְיָהּ וְאִתִּי לִידֵי תַקְלָה וּפְשׁוּט שְׁכִינּוֹן שְׁרַבָּא דְחָה טַעְמוֹ שֶׁל רַבִּי חֲנִינְיָא אִין בְּיַדִּינוּ אֶלָּא טַעְמוֹ שֶׁל רַבָּא דְהוּא מְשׁוּם חֲשִׁשׁ תַקְלָה וְכֵן פְתַבו רַבִּינוּ שְׁמִשׁוֹן וְרַבִּינוּ עוֹבְדֵיָא בְּפָרֵק ט' דְמִסְכַּת תְרוּמוֹת מְשֻׁנָּה ד' וְהַרִיטְבֵ"א בְּבָבָא מְצִיעָא דָּף ז' ע"א וּמִיַּדִּי עֶסְקִי בְתִשׁוּבַת הַגָּאוֹן שְׁאֵלַת יַעֲבֵ"ץ בַּח"א ס' קנ"א הַמּוּבָא לְהֵלֵן בְּמַעְרַכְתָּ הַחִי"ת אוֹת ג' (בַּד"ה וְדָרָף אַגַּב) תַמְהֵתִי עַל מַה שֶׁפָּתַח שָׁם בְּטַעַם דְּגִידוּלֵי תְרוּמָה תְרוּמָה שְׁהוּא גַם מְשׁוּם הַפְּסֵד תְרוּמָה מִכְּהֵן נִגְעוּ בְּהַ דְמֵאֲחַר שְׁטַעַם זֶה נִדְחָה בְּש"ס לֹא הִנָּה לוֹ לְהַזְכִּירוֹ שׁוֹב רֵאִיתִי שֶׁפְּדַבְּרִיו כְּתַב רַשׁ"י בְּפָרֵק כָּל שְׁעָה דָּף ל"ד בַּד"ה הַטָּבֵל גִּידוּלֵי מוֹתְרִין וְז"ל אִף עַל פִּי שְׁנַתְמַרְח בְּפָרִי וְכו' מוֹתֵר לֹאכִילַת עֲרָאֵי עַד שְׁיִמְרַח בְּפָרִי וְאִף עַל גַּב דְּגִידוּלֵי תְרוּמָה תְרוּמָה מִדְּרַבְּנָן הוּא

ולחומרא שלא להפסיד את הפהנים אבל גידולי טבל וכו' ע"כ ועל רבינו מאוריגו רש"י קשה ביותר פי הרב שאלת יעב"ץ לא הכחיד טעמא דאתי לידי תקלה אלא שטעמו של רבי חנינא משום הפסד פהן עשאו סניף לו אשר לא כן רש"י עשה טעם זה עיקר וטעמא דתקלה לא הזכיר כלל והוא פלא בעיני וחיפשותי במפרשי הש"ס הנמצאים אצלי ולא ראיתי מי שנתעורר בזה: שוב מצאתי שהגאון קול הרמז בפרק ט' דמסכת תרומות משנה ד' תמה פן על רש"י בבבא מציעא דף צ' שפכת לשני הטעמים דהא רבא הקשה על טעמו של רבי חנינא ולא קיימא לן אלא פטעמא דרבא עיי"ש ואין ספק שנתעלמו מעיני קדשו דברי רש"י בפסחים הג"ל שאם פו היה מגדיל התקמה עליו במה שתפס טעם הדחוי וטעמיה דרבא לא הזכיר כלל וכנראה שגם ממרן מוהרד"ף בספר שושנים לדוד שם נעלמו דברי רש"י שבפסחים הג"ל לא זו בלבד מדלא הזכירם אלא שמה שפכת לנישב תמיהת הרב קול הרמז נראה שאינו עולה יפה לנישב תמיהתינו על דברי רש"י בפסחים שפכת ונ"ל ונראה לתרץ בעד רש"י דהא מאי דמקשי רבא בשבת אטעמא קמא הוא דליפא למיחש להכי דכיון דאפשר למיעבד כדשמואל דחטה אחת פוטרת כל הפרי ולא עביד הכי מהימני וכתבו התוספות הקשה ריב"א תרומת מעשר דלא אפשר להו למיעבד כדשמואל ליגזור ותירץ ר"י דמפל מקום אמת הוא שגזרו גם על גידולי תרומה גדולה ורוצה לפרש טעם בכולן ע"כ מוכח מזה דלעולם טעמא קמא דרבי חנינא טוב ונכון הוא בש"ס אלא שרבא רצה לומר טעם שיהא כולל גם לתרומה גדולה והשתא יש לומר דרש"י במציעא דמפרש על מאי דמייחתי התם הו' בבא דמתניתין גידולי טבל ומעשר שני חולין ועל זה פירש רש"י תבואה שנמרחת בכרי זורעה בטבלה הרי היא כשאר חולין ואוכל הימנה עראי עד שימרח דכיון דזרעו פלה בטיל ליה איסוריה (ויכדלקמן משנה ו') ובתרומה הוא דגזור כדמפרש התם גזרה משום תרומה טהורה ביז ישראל וכו' אי נמי משום תרומה טמאה ביז פהן וכו' ע"כ וכוננתו לומר דבטבל ומעשר שני לא שייך שום חז מהנהו תרי טעמי דאיתמרו התם דחזא שייכא בתרומת מעשר וחזא בתרומה גדולה אבל בטבל ליפא מידי דלמה ישהה דסוף סוף לכשתצמח נמי הנה ליה טבל ואי לאכול עראי בלא זריעה נמי יכול לאכול כל עוד שלא מרח ובזוהוא שלא למרוח אם פן למאי נחוש לה ועיין שם בתוספות מה שפכתתי (שפכתבו) במעשר שני עכ"ל ויישוב זה נכון לדברי רש"י שבבבא מציעא שהזכיר שני הטעמים (עם שגם שם יש לפקפק קצת דמאחר שטעמו של רבא עולה לכאן ולכאן למה לו להזכיר טעמו של ר' חנינא) אבל לדברי רש"י שבפסחים שלא הזכיר אלא טעמו של ר' חנינא כנראה שאין זה מן הישוב וצריך עיון: ומדי דברי בזה פה עיהק"ו חברון תוב"ב עם ידידי הרב הפולל מוהר"ר רבינו חאסון יצ"ו אייתי מתניתא בידיה ספר חקרי לב (שאינו מצוי אצלי) והראה לי שהגאון חקרי לב חיו"ד ח"ב סוף סי' מ"ד עמד על דברי רש"י שבפסחים פי קושנין ועוד הקשה פן על דברי התוספות בנדרים דף ז"ן ע"ב ד"ה ונהכי קמבעיא ליה שפכתבו דטעמא דגידולי תרומה הוא משום גזל השבט ואף אם יום או יומים עבור פתב לי ידידי הרב הג"ל ונ"ל הנה במה שהעיר מר בדברי רש"י פסחים דל"ד ד"ה הטבל וכו' דכתב דגידולי תרומה תרומה הוא שלא להפסיד את הפהנים וזה הפך מסקנת הש"ס שבת די"ז נראה לע"ד ליישב במאי דכתבו שם התוספות (ד"ה דלמא) וקשה לר"י וכו' ויש לומר פיון דאין נאכלים לזרים משום ריח פורתא שמתהרין לא משהי גביה ע"כ וכן כתבו בפסחים הנה

פי כן רש"י דלא נחית לתירוץ זה אם פן בההיא סוגיא דפסחים דקנימא דאסורים מלאכול היינו לזרים הנזכר לומר דקנימא כר' חנינא דאמר שלא להפסיד את הפהנים דאם הוא משום תקלה סוף סוף שיניף תקלה דישקה אותה לזריעה פדי לטהרה (והנה דברי התוספות הנז"ל יש מפרשים דקאי לתחילת הסוגיא דפסחים עיין רש"ל וכו' ויש מפרשים דקאי אף למסקנא ועיין תוספות חדשים פרק ט' דתרומות) אף דברי התוספות דנדרים דנ"ז ע"ב ד"ה העלה בידו בצל דכתבו דמה שהחמירו בגדולי תרומה היינו משום גזל השבט עדיין צ"ע כמ"ש החק"ל יו"ד ח"ב סוף סי' מ"ד אלא דבלאו הכי קשים להולמם במה שרצו ליתן טעם דלא גזרו בגדולי שביעית כמו שגזרו בגדולי תרומה שהרי מפרש הטעם בירושלמי פרק ט' דתרומות הלכה ב' דספיחי שביעית אין מצויין עכ"ד יצ"ו: סימן לה גניזה לכתבי הקודש שבדפוס פתבתי לעיל אות כ"ג בס"ד שוב השגתי ספר יקר חסד לאברהם תאומים מהדורא תנינא וראיתי בחלק ארח חיים סי' טו"ב שגם דעת הגאון מספמת דאסור לשרוף פתבי קודש שפלו ודבריו הם על מה שנשאל בכתבי קדש מתלמוד ופירושיהו שפלו ונמחקו אם רשאי לשרפם ורבים מקילים בזה באומרים כי זהו פבדום כי על ידי גניזה באים לידי ביזיון בליקלוף ובאים לידי עכומ"ז ומזלזלים בהם והשיב כבר האריף בשו"ת באר שבע סי' מ"ג לאסור והחזיק בידו בשו"ת פנסת יחזקאל וחתר היבשה בשו"ת נשבות יעקב למצוא היתר אחר כי רבו מאד ואי אפשר לשמרם מביזיון גם פשנותנים אותם בכלי חרס בקבר תלמיד חכם נמאסין מלחלוחית הארץ וממים הנשפכים עליהם וראיתו וכו' (הביא ראית הרב שבות יעקב והרבה להשיב עליהם וסיים) ואחר שנתברר דכל שנפסד צורת האות אין איסור במחיקה רק מדרבנן ממילא בכתבי קודש שאין בהן אנפיה דאף בעודם בשלימותם אין איסור במחיקתם אלא מדרבנן ממילא כשפלו שרי לגמרי דהוי גזרה לגזרה ולא גזרו בהכי והביא סייעתא להתיר איבוד פתבי קודש מתורה שפעל פה שפלו מדברי הרמב"ם בשישי מהלכות יסודי התורה דין ח' פתבי הקודש פולן ופירושיהו ובאורייהו אסור לשרפם וכו' דבדוקא נקט רבינו דכשהם בשלימותם דאיכא איסור באיבוד שלהו אף בפירושיהו דאינו אסור אלא מדברי סופרים מה שאין פן כשפלו דאף בשמות שאין נמחקין אין בו איסור אלא מדרבנן ממילא בכתבי גמרא ופירושיהו שהו דברים שלא ניתנו לכתוב מן התורה ופשיטא דאין איסור לאבדם אלא מדרבנן ממילא כשפלו הוי גזרה לגזרה ולא גזרו ולכן פתב פתבי הקודש שפלו יגזרו ולא פתב ופירושיהו דבהו לא בעינו גניזה כשפלו וסובר הרמב"ם דכתבי הקודש של תנ"ך אף שאין מלקות באיבודו אסור מן התורה לאבדם אבל פתבי הגמרא פשיטא דאין בהן איסור מן התורה וממילא כשפלו אף איסור דרבנן אין בהם ולענין הלכה פתבי הקודש שיש בהן אנפיה דאסור לשרפן ולאבדם אף שיש לחוש שיבואו לידי ביזיון יותר גדול מפל מקום אסור לאבדן בידיים אף שפלו ואינו ראוי למלאכתו וכתבי קודש שאין בהם אנפיה לפי מה שכתב התשב"ץ ז"ל שמותר לשרפן מן התורה ואין בהם איסור אלא מדברי סופרים הנה מקום להקל כשפלו ואולם מדברי הר"מ ז' נראה דגם פתבי קודש שאין בהם אנפיה בעי גניזה כשפלו ואולי סבירא ליה דמן התורה אסור לאבדן כשהו בשלימותם וממילא כשפלו אסור לאבדם מדברי סופרים אבל בכתבי גמרא ופירושיהו שפיר יש להקל כשפלו לשורפן פדי שלא יבא לידי ביזיון וכמו שהקול בזה השבות יעקב והלכתא פנותיה בזה ולא

מטעמיה הנראיה לפי עניויות דעתי כתבתי: סימן לו גדול השלום שיש בכחו לעבור איסור דרבנן בקום עשה מפני חשש המחלוקת כמו שאמרו אל ישנה אדם מפני המחלוקת ואף שהרב פרי חדש במנהגי איסור והיתר אות ט"ז כתב דדוקא בדבר שהוא אסור מחמת מנהג אבל בדבר שאסור מעיקר הדין אף שהוא איסור דרבנן לא אמרינן ביה אל ישנה מפני המחלוקת כבר עמד על דבריו הרב מקראי קדש בהלכות יום טוב בדין חלוקי המנהגים וכתב דלא דק והעלה דאף איסור ממש יכול לעבור ובלבד שיהא וכו' אם נהגו במקום אחר על פי אינה רב המתירו צריף לנהוג כמוהם מפני המחלוקת אף שבמקומו היה נוהג איסור פניו שאף לדידה אין פאן איסור תורה וכן דן הרב מוהר"א ישראל הובאו דבריו בקונטרס קדשי דוד שבסוף ספר מכתם לדוד חאסן סי"ט באיסור הקאמייאלה אף דאית ביה איסור רבית פניו דהוי דרבנן ונהגו היתר על פי הוראת אינה רב קדמון ואם ההולך שם לא יקח ליטרא (כתב) מישראל נמשך מזה מחלוקת בכל כי הא גדול השלום ומותר ליקח וכתב הרה"ג מוהר"ם פארדו בספרו שמו משה סי' ב' דף ג' ע"ג דממה שכתב הרא"ש בריש פרק מקום שנהגו דאפילו ההולך במקום שמחמירין למקום שמקילין וכו' משמע הא לא אפשר בלא מחלוקת יש לו לעשות מלאכה עמהם דגדול השלום יש לו לעבור על מנהג מקום פניו דלית ליה ביה איסורא דאורייתא וכו' (אלו דברי הרא"ש) מוכח דאפילו איסור דרבנן שאסור מן הדין דוחה דאם איתא דסבירא ליה דדוקא באיסור התלוי במנהג הוא דהתירו לא הנה ליה לחלק בין איסור תורה לרבנן אלא הכי הנה, ליה למימר ויש לו לעבור על מנהג מקומו פניו דאינו איסור ממש אלא מנהג ומדקאמר פניו דלית ביה איסור תורה מוכח בדברי הרב מקראי קדש וכו' ועוד הביא שם (בסוף ד"ה ומעשה) דהרב מוהרשד"ם בחלק יו"ד סימן פ"ה כתב דמפני השלום יכולים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה וה' יברך את עמו בשלום: מערכת הדל"ת פללים פלל א ב פלל א דאמרי תרנויהו בנדפס במערכה זו אות נו"ן כתבתי אם נאמר לשון זה על שני חכמים שאינם זה עם זה בר פלוגתיה בכל מקום עי"ש וראיתי לרבין חסידא תנא ירושלמאיה הרב און אהרן במערכה זו אות ג' שכתב דלשון דאמרי תרנויהו על הרוב נמצא בש"ס על שני חברים אבל רב עם תלמידו לא שניף לומר דאמ"ת ותמה על שמצא ביומא דף ט' ע"ב וברכות דף ד"ן ע"ב (ט"ס הוא וצ"ל דף ה"ן ע"א) ר' יוחנן ור"א דאמ"ת ור"א תלמיד ר"י הנה עי"ש והיה לו להביא עוד ביצה דף יו"ד ע"ב ר"י ור"א דאמרי תרנויהו אמנם שותיה דמר לא ידענא מאי דתלי תנא בחברותא ואולי פונתו להכלל שכתבתי בנדפס דדוקא בשני אמוראים שבכל מקום חולקים ובזה הושו וקשיא ליה דהא רב ותלמיד לא בכל מקום חולקים ואין התלמיד בר פלוגתיה דרבניה וקאמרינן דאמ"ת ועיין עוד (על הכלל שהבאתי בפנים) במס' יבמות דף ט"ז סוף ע"א ר' יוחנן וסבי דאמרי תרנויהו ואף אם ימצא בש"ס דפליגי ר"י וסבי מ"מ לאו בר פלוגתיה בכל מקום מיקרי ואמרינן דאמרי תרנויהו: שוב התבוננתי דאולי פונת הרב און אהרן דלשון דאמ"ת מורה דמשנה הש"ס אותם וזה לא שניף אלא בחברים אבל לא ברב ותלמיד ומ"מ אין זה מן התימה דאחרי שמצינו לשון זה בש"ס על רב ותלמיד יש לנו לפירוש הפשוט ששניהם שונים בדבר זה לא ששונים במדרגתם וכן תראה להרב מלא הרועים בכללי הש"ס ש'לו (שבסוף ספרו בית ועד לחכמים) אות ל"ה שכתב וז"ל היכא דאמר פו"פ דאמ"ת לכאורה יראה דהמה חברים יחד אבל הרב

ותלמיד אין דרף להשוותם יחד אף מצינו בביצה ד' יו"ד ר"י ור"א דאמ"ת ור"א תלמיד
מוכח דר' יוחנן עכ"ל נראה דמעיקרא סבר דאין שייך פן ברב ותלמיד וחדר ביה גיש
לפרש דאמ"ת דבדבר זה הושוו: כלל ב דבר תורה פשוטאמר לשון זה בש"ס אי מוכח
שהוא מן התורה ממש או יתכן לפרשו שהוא מדרבנן פתבתי בנדפס במערכה זו באות
כ"ו ואות ע"ח ובספר היקר און אהרן לרבין חסידא בעל ספר כפי אהרן במערכה זו אות
ו' פתב וז"ל רש"י בפירק קמא דעירובין גבי דבר תורה מקפיד עליו חוצץ פתב שהוא
הלכה למשה מסיני אף הר"ן בפירק הנהב בשם הר"י גבי דבר תורה מעות קונות וכן
דבר תורה ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה פתב דמקל וחומר נפקא והוא ז"ל פתב
דסברא בעלמא קאמר והרב ארעא דרבנן באות קס"א הביא דברי הר"ן ולא זכר שר
דברי הרב הליכות עולם שער ב' פירק א' פתב דבר תורה משמע דבר תורה ממש פגון
דבר תורה מעות קונות דבר תורה ארוסה בת ישראל וכו' ומשמע הלכה למשה מסיני
פהו דדבר תורה מקפיד עליו חוצץ עי"ש ומפל מקום הו דעירובין דמקפיד עליו חוצץ
לכולי עלמא היא הלכה למשה מסיני כדמוכחא הסוגיא התם עכ"ל ומר נכדו הרב המגיה
יצ"ו ציין לעיניו בספר גנזי חיים במערכה זו אות טו"ב ובארעא דרבנן מהדורא בתרא
אות ה"ן אלה הדברים אשר בספר און אהרן ומשמעות דברי הרב המחבר הוא דהרי"ף
על שניהם (מעות קונות וארוסה וכו') הוא אומר דמקל וחומר נפקי והנה זה לשון הר"י
(אמתניתין פיצד משה הימינו פירות) אמר ר' יוחנן דבר תורה מעות קונות אם גופו קונה
ממונו לא כל שפן ומה טעם אמרו משיכה קונה וכו' עי"ש עין רואה דלא הונופר בדברי
הרי"ף והיא דארוסה אוכלת בתרומה כלל וגם אין אתנו יודע מהו הקל וחומר שבה ולא
עוד אלא דאף מה שפתוב בדברי הר"י שולפנינו דמעות קונות יליף בקל וחומר מתבאר
מדברי הרב גמוקי יוסף שלא היה גורס פן בדברי הר"י ששהרי פתב דבר תורה לאו
מקרא יליף אלא מסברא בעלמא דבדין הוא שיהיו קונות פיון שרוב הקניינים נעשים
בכסף אבל ליכא למימר דיליף מקל וחומר דגופו קנוי בכסף דאיכא למיפרך עכומ"ז
יוכיח שאף שגופו בכסף ממונו דנא במשיכה פדאייתא בבכורות דף י"ג וגם ליכא למילף
מהקדש דכתיב ונתן הכסף וקם לו דהדיוט מהקדש לא גמרין עכ"ל הנמוקי יוסף והרי
הוא כמבואר שלא היה גורס בדברי הר"י הך דאם גופו קונה וכו' ובהגהות הגאון חות
איר סביב הר"י פתב וז"ל תיבות אם וכו' לא כל שפן נרשמים ונ"ב צ"ע עיין בנ"י
עכ"ל פונתו לומר דלייתא לגוסחא דקמן לפי שדבר זה צריף עיון דיש לסתור הקל וחומר
פמו שפתב בנמוקי יוסף ומעתה הדבר תמוה אם הרב און אהרן עינו ראה בדברי הר"י
מדוע העלים עין בדברי רבינו הנמק"י שמבואר דלא גרסינו לה בדברי הר"י ורק
מסברא הוא דאמר הכי וצריף לומר שפושפתב פן לא עיין בדברי הר"י עצמו רק פתב
פן על פי דברי הר"ן בחידושיו לבבא מצינא דף מ"ז ע"ב (בד"ה דבר תורה) ששם פתב
זו"ל פירש הר"י דנפקא לן מקל וחומר וכו' וקשה וכו' ורש"י פירש דדייק לה מהקדש
וכו' וקשה וכו' אלא יש לומר דלאו מקרא יליף אלא מסברא בעלמא שרוב הקניינים
נעשים בכסף וכדין הוא שיהיו קונות והיינו דלא בעינן טעמא דרבי יוחנן פדבעינן טעמא
דריש לקיש עכ"ל ומבואר שהר"ן היה גורס פן בדברי הר"י אלא שהוקשה לו על
דבריו ובסגנון זה הם דברי רבינו בצלאל בשיטה מקובצת זו"ל דבר תורה מעות קונות
פירשו רבינו חננאל והרי"ף קל וחומר אם גופו קונה וכו' ואיכא למיפרך עכומ"ז

מישראל יוכיח וכו' ורש"י פירש בשמעתא דכל הנעשה דמים באחר דדייק לה ר' יוחנן מהקדש דכתיב ונתן הכסף ואינו מחנור דהדיוט מהקדש לא ילפינו וכו' אלא מסבא קאמר לפי שרוב הקניינים הם בכסף הרמב"ן והרשב"א ור"ן וכו' פתב הריטב"א דהדיוט לא ילפינו מהקדש וכו' עכ"ל והוא כמו שפתוב בחידושי הר"ן שילפינו ולמדנו שגם לפני הרמב"ן והרשב"א הייתה הגירסא בדברי הר"ף פמות שהיא לפנינו דר' יוחנן יליף לה בקל וחומר שוב ראיתי שרבינו האלפסי בפרק הספינה אמתניתין המוכר פירות לתברו משך ולא מדד וכו' הביא שם הא דאמר רבי יוחנן דבר תורה מעות קונות וכתב הטעם אם גופו קונה ממונו לא כל שפן והרב הנמוקי שם (בד"ה ושאין להם אחריות) נראה קצת מדבריו שלא היה גורס בדברי הר"ף טעם זה והוא מעצמו פתב טעם זה דאם גופו קונה וכו' וכבר העיר בזה הגאון מחנה אפרים בנימוקיו על הר"ף ומפרשיו למסכת מציעא ע"ש בדרף ג' ע"ב מדפי הספר ואהכי אמר, מר הרב און אהרן דפליגי בה הר"ף ור"ן אלא דאפתי לא איפרק הא דמייתי בשמיהה ההיא דדבר תורה ארוסה וכו' דהוא מקל וחומר דלא אשפתן מאן דאמר הכי בשם הר"ף: ולשון הרב החסיד קדיש על ארעא דרבנן פאות קס"א אינו נח לי הדל שפתב בזה הלשון דבר תורה פתב הר"ן בפרק הזהב בשם הר"ף דדבר תורה דקאמר תלמודא לאו דבר תורה ממש קאמר אלא סבא בעלמא עכ"ל ולפי מה שהעתקתי דברי הר"ן האדם יראה לעינים דמה שפתב הר"ן דמסבא בעלמא קאמר ר' יוחנן לאו בשמיהה דהר"ף קאמר (דהא בדברי הר"ף גריס קל וחומר וכו') אלא סבא דנפשיה הוא דקאמר לכן נראה שהרב ארעא דרבנן לא לדברי הר"ן שבהידושו נתפנון שאם כן היה מראה מקום בפירוש לומר הר"ן בחידושו אבל מדאמר בסתם משמע שעל דבריו בהלכות הוא דקאמר אלא פנתו על דברי הרב הנמק"י הנ"ל שפרש פן בדברי הר"ף ואף שביאור ההלכות למסכת מציעא לא להר"ן הוא אלא להרב הנמק"י כבר כתבתי בקונטרס פללי הפוסקים סי' ד' על פיוצא בזה שנוצא בדברי רבני האחרונים שמכנים את ביאור הנמוקי יוסף (על מסכתות אחרות) בשם הר"ן באשגרת לישן שלא בדקדוק ומה שכתב בשם הר"ף פלומר אליבא דהר"ף ודברי הרב ארעא דרבנן שפמהדורא בתרא אות ה"ן שציין הרב המגיה יצ"ו הם פך דבר תורה פשאומר הש"ס אינו אלא מדאורייתא ואין לפרש מדרבנן וזה בפרק מי שמתו ד' כ' נשים חייבות בקידוש היום דבר תורה והא מצנה שהזמן גרמא היא אמר אבני מדרבנן אמר ליה רבא והא דבר תורה קאמר ועיין מה שפתבהר"ן בפרק הזהב בשם הר"ף עכ"ל וגם בדבריו אלו נראה דצריך לומר שפנתו לדברי הנמוקי יוסף אליבא דהר"ף: ומריש הנה משמע לי שפנת הרב ארעא דרבנן במה שציין לעיין בדברי הר"ן היא להקשות על מה שכתב הר"ן (פלומר נמק"י) דלאו דבר תורה ממש אלא מסבא דמסוגיא דפרק מי שמתו מוכח דלשון דבר תורה הוא התורה ממש ולא מסבא בעלמא וכן פתבתי בנדפס פאות כ"ו שפנתו להקשות על הר"ן וכן פתבתי במכתב לחזקיהו ד' ס"ד ע"ג וכען משוינא אנפשין הדרנא דשפיר מצינו למימר שאין פנת הרב להקשות על הר"ן מסוגיית הש"ס דנדאי אין משם הוכחה אלא דלא נימא דדבר תורה דקאמר הוא מדרבנן שכן מתבאר מהש"ס הנ"ל אבל יתכן שהוא מן התורה וידעינו לה מסבא וכנת הציון היא גופא קמשמע לן דמצינו לפרושי דבר תורה האמור בש"ס דלאו דאיכא עלה ילפותא מקרא או ילפותא אחריתי באחת מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן דגם אי ליכא שום

לפחות רק דהכי מסתברא שיין למימר דבר תורה פדכתב הרב הנמוק"י ביהדיא דמעו
קונות דאר דליכא בגין אב ולא קל וחומר קאמר דבר תורה לפי שהו מידי דסברא
ואשפחן בפרק שני דכתובות דמידי דאמי מסברא אלים פקרא אהיהא דמגין להפה שאסר
היא הפה שהתיר שגאמר את בתי נמתי לאיש אסרה הנה התירה ופרכינן למה לי קרא
סברא היא הוא אסרה והוא שרי לה וכן רמזתי בנדפס דברי מרן חיד"א בברכי יוסף אבן
העזר סי' י"ג אות ד' (בד"ה ובאמת) שפכתב קרוב הדבר לומר דעיקר הבחנה בראויה
ליד דאורייתא היא דרבא סברא אלימתא קאמר וטעם כעיקר דאורייתא משמע
פדאמרינן בעלמא אי סברא למה לי קרא וכו' (שוב סתר הסברא עי"ש) ולכן שפיר
מצינו לפרושי מאי דאמור רבין בש"ס האי מילתא דבר תורה ולא אשפחן עלה שום
לפחות דהפונה היא דאמי מסברא ועיין לקמן (בד"ה וכתב עוד) שהבאתי לשון ספר
הפריטות ובמה שפכתתי שם: ועינתתי עתה בקלורית לעין שבסוף ס' יעיר און (שהבאתי
תורף דב"ק בנדפס אות ע"ח) וראיתי שמחליט לומר שפונת הרב ארעא דרבנן בציונו
לדברי הר"ן בשם הר"ף היא להקשות על הר"ן מסוגיא דברכות משום דמשמע ליה
שפונת הר"ן היא לומר שמה שאמרו דבר תורה מעות קונות אינו מן התורה אלא מדרבנן
מסברא בעלמא וזה היפך דברי רבא שבברכות הנ"ל ולכן הסכים למה שתמה עליו ועל
הרב הליכות אלי (שהבין גם הוא כן בדברי הר"ן והקשה עליו מסוגיא דברכות כיעי"ש)
הרב ר' שם טוב סאמון דזה לא יתכן דנדאי מעות קונות מדאורייתא הוא וגם הר"ן דאמר
שהוא מסברא פונתו שהוא מן התורה וכו' עי"ש והנה ספר הליכות אלי אין אצלי ולפי
סיגנון הדברים שהביא בשמו בקלורית לעין שהקשה על הר"ן מסוגיא דפרק מי שמתו
נדאי שקשה עליו כמו שהקשה הרב שם טוב הנ"ל אף בלשון הרב ארעא דרבנן אף
שכתב לאו דבר תורה ממש קאמר וכו' נראה לי הדל שייתכן לפרש בפונתו כמו שפירשתי
למעלה והוא על דרך שפירש מרן חיד"א שם פונת דברי מרן בכלליו עי"ש ומה שכתב
הרב און אהרן שהרב ארעא דרבנן הביא דברי הר"ן משמעויות לשונו הוא שבארעא
דרבנן הובאו דברי הר"ן בסיגנון שהביאם הוא עצמו הנה לפי מה שהעתיקתי לשונו
מבואר שאינם בסיגנון אחד שהוא הביא שהר"ן כתב בשם הר"ף דיליף מקל וחומר
והר"ן מדנפשיה כתב דמסברא הוא דאמר ר' יוחנן דבר תורה מעות קונות ואילו לשון
הרב ארעא דרבנן הוא שהר"ן בשם הר"ף כתב דמסברא הוא דאמר הכי ר' יוחנן: אף
גם לא ידעתי פונת הרב און אהרן בזה שנראה שמביא דברי הר"ן דפרק הנהב לחולק
על מה שכתב רש"י בעירובין דמה שאמרו בש"ס דבר תורה מקפיד חוצץ הוא הלכה
למשה מסיני שפנראה הבין מדברי רש"י שפונתו לומר כן דרך כלל שבכל מקום שגאמר
בש"ס לשון זה (דבר תורה) משמעויותו הוא שהוא הלכה למשה מסיני ולזה כתב אף
הר"ן וכו' ואני בער ולא אדע מהיכא משמע ליה הכי מדברי רש"י דלדידי חזי דכונת
רש"י לומר רק על דין זה שאין לנו שום ילפותא להא דרבוב ומקפיד פי אם מהלכה
למשה מסיני ולא ללמד על הכלל כולו יצא ואין הכי נמי דמודה רש"י דבעלמא יתכן
לפרש דבר תורה שאינו מהלכה למשה מסיני פי אם מילפותא אחריתי מקל וחומר מבנין
אב וכיוצא ולפי הבנתו בדברי רש"י בואו ונצווה על דברי רש"י גופיה שהרי כתב
בהיהא דדבר תורה מעות קונות דילפינו הכי בבנין אב מהקדש וכמו שכתב בחידושי
הר"ן הנ"ל בשמו וכן כתבו בשמו הרמב"ן והרשב"א והריטב"א שהביא בשיטה מקובצת

הנ"ל וכמו שפן הוא באמת בדברי רש"י בדרך מ"ו ע"ב במאי דאמרין דרב נחמן סבר לה כר' יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות פתב רש"י (כד"ה סבר) דדבר תורה מעות קונות פדאשפחן גבי הקדש שאמרה תורה ונתן הפסוף וקם לו הרי שמפרש רש"י דדבר תורה האמור שם היינו דילפינן לה בבבבן אב והוא פנגד היסוד שהניח בעירובין (לפי הקנת הרב און אהרן) דדבר תורה היינו הלכה למשה מסיני אלא ודאי שאין פננת רש"י לומר פן דרף פלל פי אם בההיא עניינא הוא דאמר דהוא מהלכה והכי אמר רב (און אהרן) דבההיא דעירובין פולי עלמא מודו דדבר תורה מהלכה הוא דקאמרין פלומר דאף המפרשים בההיא דדבר תורה מעות קונות שהוא מקל וחומר או מסברא בהא דעירובין מודו דהוא מהלכה משום דהכי מוכחא הסוגיא ואם פן אף אנו נאמר בכוננת רש"י דאף דבעלמא סבירא ליה דדבר תורה פירושו מסברא או מקל וחומר או בבבן אב בהא דעירובין שפיר קאמר דהוא מהלכה והרי בסוף פרק קמא דעירובין ד' י"ז ע"ב תניא ר' חייא לוקין על עירובי תחומין דבר תורה פתב רש"י דכתיב אל יצא איש ממקומו (זו אחת מהוכחות שפתב מרן חיד"א ביעיר און בקונטרס קלורית לעין ד' ע"א בד"ה נאשר וכו' בשם הרב שם טוב סאמון דדבר תורה ממש הוא אף מדברי רש"י שם נראה קצת דלא מסיים ר' חייא למילתיה בדבר תורה עיי"ש) הרי דאמרין דבר תורה ולא מהלכה למשה מסיני הוא אלא מקרא ילפינן לה ובקידושין ד' ט"ל ע"א אמר רבי אסי אמר ר' יוחנן לוקין על הפלאים דבר תורה וכתב רש"י לוקין דבר תורה פדיליף לקמיה (מה בהמתה בין בארץ בין בחו"ל אף שדף בין בארץ בין בחוזה לארץ עיי"ש אף זו מן ההוכחות שהביא הרב שם טוב הנ"ל) הרי דדבר תורה דאמרין לאו מהלכה הוא אלא מהקישא: ובפרק הניזקין דף ה"ן ע"א אמר עולא דבר תורה בין נודעה בין לא נודעה אינה מכפרת ומה טעם אמרו נודעה מכפרת וכו' נרב יהודה אמר דבר תורה בין נודעה בין לא נודעה מכפרת ומה טעם אמרו וכו' והתם דבר תורה דאמרי תרנויהו לאו מהלכה למשה מסיני קאמרי אלא מר אמר טעמא יאוש פדי לא קני ומר אמר יאוש פדי קנה עיי"ש (סוגיא זו הביאה מרן חיד"א שם להוכיח דדבר תורה פירושו דבר תורה ממש) ובגריש סנהדרין אמר ר' חנינא דבר תורה אהד דיני ממונות ואהד דיני נפשות בדרישה וחקירה שנאמר משפט אהד יהיה לכם ופירש רש"י ממונות פנפשות (גם סוגיא זו הביאה מרן חיד"א להוכיח כנז"ל) ובפרק יש בכור דף נ"א ע"ב אמר עולא דבר תורה בנו פדוי לכשיתן ומה טעם אמרו וכו' והתם נמי לאו מהלכה הוא דאמר הכי אלא מסברא פדכתב רש"י טעמא דהא נתן הפדיון (גם זו היא מוצאת בדברי מרן חיד"א שם להוכיח על פי מדותיו דדבר תורה ממש הוא וסיים דבנדאי דימצא פהנה וכהנה) הרי מקל הני דוכתי מבואר יוצא דדבר תורה דאמר בש"ס לאו מהלכה למשה מסיני ואם פן ודאי שמה שכתב רש"י אההיא דעירובין דהוא מהלכה אין פננתו לומר שפן הוא בכל מקום רק בסוגיא הנ"ל ומה שהעיר הרב און אהרן שלא זכר הרב ארעא דרבנן דברי ההליכות עולם וכו' וכן מה שהעירו הוא והרב המגיה יצ"ו עליו בקונטרס ארעא סמיכתא במערכה זו אות א' שלא זכר דברי רש"י עירובין דף ד' וברכות י"ט ע"ב דדבר תורה הוא הלכה למשה מסיני הנה לפי מה שפתבתי לעיל (בד"ה ומריש) בכוננתו יש לומר דהא לא איצטריכא ליה דנדאי לשון דבר תורה משמעו שהוא מפורש בתורה או שהוא הלכה למשה אלא איצטריכא ליה לאשמועינן רבותא דאף מידי דליתיה בתורה ולא

מהלכה רק דאיתי מסברא שיניף למימר עליה דבר תורה וכדבר שכתב מרן חיד"א בקלורית לעיו בכונת מרן בכללי הגמרא עי"ש: וכתב עוד בקלורית לעיו בשם הרב שם טוב הג"ל שתמה על רבינו שמשון בספר הפרייתות שלא הביא סוגיא דברכות דף כ' ועירובין דף טו"ב וקידושין דף ט"ל דכולהו שמועי מוכחי דדבר תורה הוא מדאורייתא וכתב מרן חיד"א אף אני אביא גטין דף ד' והזכרתי בפנים ושם דף ה"ן דבר תורה בין נודעה וכו' ובריש סנהדרין ובכורות דף נ"א (הן הן הסוגיא שזהנפתי למעלה בשמו) ואין זה תימה על רבינו שמשון על פן יאמר תנא פרוכלא עכ"ל ודברי ספר הפרייתות הם בסי' קע"ו וז"ל דבר תורה משמע שתי לשונות דבר תורה ממש כמו דבר תורה מעות קונות דבר תורה ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה ומשמע הלכה למשה מסיני בפרק קמא דעירובין ד' ד' דבר תורה רבוב ומקפיד חוצץ והיינו הלכה למשה מסיני פדאמרינו לעיל כי איצטריף הלכה לרבוב ולמיעוטו ולמקפיד ולשאינו מקפיד וכן פירש רש"י שם דבר תורה הלכה למשה מסיני עכ"ל והנה נדאי מה שכתב דאחד מן המשמעיות הוא שהוא דבר תורה ממש לא בא לומר שהוא מדאורייתא ולא מדרבנן דהא גם לפי משמעות השני שהוא מהלכה למשה מסיני הוא כן שהוא מדאורייתא אלא פונתו באמרו שהוא דבר תורה ממש היינו שמפניך בתורה ובכן לא נפלאות היא לפרש מה שכתב הרב ארעא דרבנן (הג"ל בד"ה ולשון) דבר תורה האמור בש"ס לאו דבר תורה ממש וכו' שפונתו שאינו מפניך בתורה או באחת מי"ג מידות וכמו שכתבתי למעלה (בד"ה ומריש) ומתבאר מסיגנון לשון ספר הפרייתות הג"ל שלא נטפל רבינו שמשון לבאר שדבר תורה האמור בש"ס הוא מדאורייתא ולא מדרבנן כי בזה לא נסתפק כלל וכל עצמו לא בא אלא לומר דאף דמשמעות לשון דבר תורה הוא שמפניך כן בתורה או שגלמד באחת מהמדות שהתורה נדרשת בהן כגון שהיא דבר תורה מעות קונות דילפינו לה מקל וחומר לשיטת רבינו חננאל והרי"ף או מבנין אב מהקדש לשיטת רש"י וכן שהיא דארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה דנפקא לן בכתובות דף ז"ן ע"ב מדכתיב וכהן כי יקנה נפש קנן כספו והאי נמי קנן כספו היא מכל מקום גם בדבר המקובל מהלכה למשה מסיני פינון שהוא דין תורה ממש שיניף לומר עליו דבר תורה ואם פן לא ידעתי מאי מקשי מהנף שמועי דמוכחי דדבר תורה הוא מדאורייתא ומאי קמהדר ליה מרן חיד"א דתנא לאו פרוכלא והלא רבינו שמשון לא עסיק בהכי כלל לכן נראה לי הדל שלשון מרן חיד"א דכולהו שמועי מוכחי דדבר תורה הוא מדאורייתא אינו מדוקדק (דמשמע דבא לאפוקי דלא נימא שהוא דרבנן) וכונתו לומר דהנף שמועי מוכחי דדבר תורה ממש הוא ולא מהלכה למשה מסיני וקא קשיא ליה להרב שם טוב דהאיפא תו הנף תלתא דברכות ועירובין וקידושין ומרן חיד"א הוסיף עוד דוכתי הג"ל ותריץ יתיב דתנא לאו כי רוכלא פן נראה לדחוק בכונתו בהבאת אלו המקומות שאין פונתו להוכיח מהם שמשמעות לשון דבר תורה הוא מדאורייתא לא מדרבנן אלא להוכיח שאינם מהלכה למשה מסיני: אלא דממה שהביא מרן חיד"א ראיה מגטין ריש דף ד' אין נראה פן שהרי דברי הש"ס הם דבעי תלמודא בהא דשליח המביא גט צריף שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם (והיינו משום לשמה כדמפרש הש"ס) מאן האי תנא דבעי פתיבה נחתמה לשמה אי ר' אליעזר פתיבה בעי חתימה לא בעי אי ר' מאיר חתימה בעי פתיבה לא בעי וכי תימא מדאורייתא הוא דלא בעי אבל מדרבנן בעי והא אמר רב נחמן אמר ר' מאיר

אֶפִּילוּ מִצְאוֹ בְּאַשְׁפָּה חֲתָמוּ וּנְתָנוּ לָהּ כְּשֶׁר וְכִי תִימָא מִדְּאוּרֵיִתָּא מִתְנַיֵּן לָהּ דְּרַב נַחְמָן
אִי הָכִי אוֹמֵר הִיָּה ר' מֵאִיר דְּבַר תּוֹרָה אֶפִּילוּ מִצְאוּ בְּאַשְׁפָּה וְכוּ' מִיִּבְעֵי לָיָה אֱלוֹ דְּבַרֵּי
הַש"ס שֵׁם וּמַעֲתָה אִם כּוֹנְתוֹ לְהוֹכִיחַ דְּלִשׁוֹן דְּבַר תּוֹרָה כְּלוּמַר שְׂאִינוּ מִהֲלָכָה לְמִשְׁהָ אִינוּ
מוֹבֵן מִהּ הוֹכְחָה יֵשׁ מִזֶּה אֱלָא נִרְאָה שְׂפִנְתוֹ לְהוֹכִיחַ שֶׁהוּא מִדְּאוּרֵיִתָּא וְלֹא מִדְּרַבְּנָן וְכֵן
בְּתַכְשִׁיטֵין שְׂבִפְנֵים בְּגוּף הַסֵּפֶר יַעִיר אֲזַן בְּמַעֲרָכָה זֹה אוֹת כ' שֶׁהִבִּיא סוּגְיָא זֹה הוּא עַל
כּוֹנֵה זֹה שֶׁהָרִי הִבִּיא שֵׁם מִה שֶׁכְּתַב הָרַב אַרְעָא דְרַבְּנָן בְּמַהֲדוּרָא בְּתַרְא אוֹת ה"ן דְּכִשְׂאוֹמֵר
בַּש"ס דְּבַר תּוֹרָה אִי אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ שֶׁהוּא מִדְּרַבְּנָן וּמוֹכִיחַ הָכִי מִדְּאִמְרֵינוּ בְּפָרֶק מִי שְׂמַתוֹ
דָּף כ' ע"ב אָמַר רַב אֲדָא נְשִׁים חֲזִיבוֹת בְּקִידוּשׁ הַיּוֹם וְאִמְאִי הָא מִצְנָה שֶׁהֲזֵמֵן גְּרָמָא הִיא
וְאָמַר אַבְיִי חֲזִיבוֹת מִדְּרַבְּנָן וּמִקְשֵׁי רַבָּא וְהָא דְּבַר תּוֹרָה קָאֵמַר וְכַתּוּב עַל זֶה אָמַנְם הָרַב
אַרְעָא דְרַבְּנָן בְּמַהֲדוּרָא קָמָא אוֹת קס"א פְּתַב מִשְׁם הָר"ן בְּפָרֶק הַזֶּה וּמִטִּי בַּהּ מִשְׁם
הָרִי"ף דְּדְבַר תּוֹרָה דְקָאֵמַר הַש"ס לֹא דְּבַר תּוֹרָה מִמֶּשׁ קָאֵמַר אֱלָא סְבָרָא בְּעֵלְמָא וּרְמָזוֹ
כָּאֵן גַּם כּוֹן וְצָרִיף לְדַחֲוֹק לְפִי זֶה סוּגְיָין דְּבִרְכוֹת דְּפָרִיף וְהָא דְּבַר תּוֹרָה קָאֵמַר וְעַלָּה קָאִי
הָרַב אַרְעָא דְרַבְּנָן כָּאֵן בְּמַהֲדוּרָא בְּתַרְא וּבְפָרֶק קָמָא דְגִטִּין דָּף ד' ע"א אָמְרוּ וְכִי תִימָא
מִדְּאוּרֵיִתָּא קָא מִתְנַיֵּן לָהּ אִי הָכִי אוֹמֵר הִיָּה ר' מֵאִיר דְּבַר תּוֹרָה מִיִּבְעֵי לָיָה וּמִזֶּה הִבִּיא
רְאִיָּה הַמְרַדְכֵי פָּרֶק שְׁנֵי דְכַתְּבוֹת סִי' קמ"ז עכ"ל בְּיַעִיר אֲזַן וּמְבֹנָאָר שְׂסוּגְיָא דְגִטִּין הַלְזוּ
מִר מִיִּתִּי לָהּ לְהוֹכִיחַ דְּדְבַר תּוֹרָה פִּירוּשׁוֹ מִדְּאוּרֵיִתָּא וְלֹא מִדְּרַבְּנָן וְכֵן יִתְפָּרְשׁוּ דְּבַרֵּי
שְׂבִקְלוּרִית לְעִין וּכְמִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹנוֹ שֶׁכְּתַב דְּכוּלְהוּ שְׂמוּעֵי מוֹכְחֵי דְּדְבַר תּוֹרָה הוּא
מִדְּאוּרֵיִתָּא (דְּמִשְׁמַע דְּבָא לְאִפּוּקֵי דְלֹא נִימָא דְהוּי דְרַבְּנָן) וְהִדְרָא קִשְׁיִין לְדוֹכְתָא שְׂרַבִּינוּ
שְׂמִשׁוֹן בְּסִפְרַת הַפְּרִיתוֹת לֹא עָסִיק בְּהָכִי כָּלֵל כְּאָמֹר: וּלְפִי דַעֲתִי הַקְצָרָה נִרְאָה שֶׁמֶה
שְׂרוּצָה מִרְן חִיד"א לְהוֹכִיחַ מִסּוּגְיָא דְגִטִּין דָּף ד' הַנ"ל דְּלִשׁוֹן דְּבַר תּוֹרָה אִי אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁוֹ
שֶׁהוּא מִדְּרַבְּנָן (כְּדָרְף שֶׁהוֹכִיחַ הָרַב אַרְעָא דְרַבְּנָן מִסּוּגְיָא דְפָרֶק מִי שְׂמַתוֹ הַנ"ל) אִינוּ
מְוַכְרַח דְּהִנֵּה וְדָאִי אִם בְּאֵנוּ לְפָרֵשׁ לְשׁוֹן הַדְּבַר תּוֹרָה שֶׁהוּא מִדְּרַבְּנָן צְרִיכִים אֲנוּ לוֹמַר
דְּמָה שְׂאֵמַר בְּעַל הַשְּׂמוּעָה דְּבַר פְּלוּנֵי הוּא דְּבַר תּוֹרָה כּוֹנְתוֹ לְחֻזַּק הַדְּבַר לוֹמַר שֶׁהַדְּבַר
הַהוּא שְׂרִיר וְאֵלִים כְּשֶׁל תּוֹרָה אִף שְׂבִאָמַת אִינוּ אֱלָא מִדְּרַבְּנָן וְזֶה הִנֵּה טַעְמוֹ שֶׁל אַבְיִי
לְפָרֵשׁ מִה שְׂאֵמַר רַב אֲדָא בַּר אֶהֱבָא נְשִׁים בְּקִידוּשׁ הַיּוֹם חֲזִיבוֹת דְּבַר תּוֹרָה דָּאִף שְׂאִין
חֲזִיבוֹת אֱלָא מִדְּרַבְּנָן אָמַר בְּלִשׁוֹן זֶה לְהַשְׂמִיעֵנוּ שֶׁהוּא חוֹב בְּרוּר כְּשֶׁל תּוֹרָה (שְׂאֵם לֹא
כּוֹן אַחַר שְׂבִאָמַת אִינוּ אֱלָא מִדְּרַבְּנָן לְמָה יֹאמַר בְּלִשׁוֹן דְּבַר תּוֹרָה) וְרַבָּא לֹא נִיחָא לִיָּה
לְפָרֵשׁ הָכִי וּמִשְׁמַע לִיָּה דְּמֵן הַתּוֹרָה מִמֶּשׁ קָאֵמַר לְפִי הַהִיקָשׁ דְּכָל שְׂיִשְׁנוּ וְכוּ' וְכָל זֶה
שְׂיִיף דוֹקָא כְּשֶׁהַנּוֹשָׂא הוּא לְהַחְמִיר בָּזֶה יְכוּלִים הֵיִינוּ לוֹמַר דָּאִין חֲזִיבוּ אֱלָא מִדְּרַבְּנָן
וּמָה שְׂאֵמַר בְּלִשׁוֹן דְּבַר תּוֹרָה הוּא לוֹמַר דָּאֵלִים טוֹבָא כְּשֶׁל תּוֹרָה אֲבָל כְּשֶׁהַנּוֹשָׂא הוּא
לְהַקְלֵל כִּהִיָּא דְאֶפִּילוּ מִצְאוּ בְּאַשְׁפָּה וְכוּ' כְּשֶׁר אִם הִנֵּה אוֹמֵר רַב נַחְמָן אוֹמֵר הִנֵּה ר' מֵאִיר
דְּבַר תּוֹרָה אֶפִּילוּ מִצְאוּ בְּאַשְׁפָּה כְּשֶׁר לֹא הֵיִינוּ יְכוּלִים לְפָרֵשׁ דְּמִדְּרַבְּנָן קָאֵמַר דָּאִי הָכִי
לְמָה לִיָּה לְמִימַר בְּהִיא לִישְׁנָא דְּדְבַר תּוֹרָה כְּלָל דָּאֵטוּ אִי לֹא הִנֵּה אָמַר כְּשֶׁר דְּבַר תּוֹרָה
מִי הִנֵּה סְלִיק אַדְעָתִין לְמִימַר דְּכִשְׁר מִדְּרַבְּנָן וְלֹא מֵן הַתּוֹרָה הָא וְדָאִי לִיתָא דְּחֻכְמִים לֹא
יְבוֹאוּ לְהַקְלֵל עַל מִה שֶׁפְּסָלָה הַתּוֹרָה וְתוּ פִּינּוּ דַר' מֵאִיר סְבִירָא לָיָה דוֹכְתַב דְּקָרָא וְחַתְּמַם
הוּא מִהִיכָא תִּיתִי פִּסּוּלָא דְּאוּרֵיִתָּא אֱלָא עַל כְּרַחֲוִין הֵיִינוּ צְרִיכִים לְפָרֵשׁ דְּהָכִי קָאֵמַר
מִדְּאוּרֵיִתָּא הוּא דְּכִשְׁר אֲבָל מִדְּרַבְּנָן פְּסוּל אֲבָל הַשְׂתָּא דָּאֵמַר כְּשֶׁר סְתָמָא מִשְׁמַע וְדָאִי
דְּגַם מִדְּרַבְּנָן כְּשֶׁר וְזֶה שְׂיִיף דוֹקָא כְּשֶׁהַנּוֹשָׂא הוּא לְהַקְלֵל אֲבָל בְּעֵלְמָא כְּשֶׁהַנּוֹשָׂא הוּא

להחמיר אין לנו הכרח מסוגיית זו דלשון דבר תורה אי אפשר לפרשו שהוא מדרבנן דיתכן שבאמת הוא מדרבנן אלא דמשום דאלים כשל תורה אמר בלשון דבר תורה אבל מדברי רבא בפרק מי שמתו ה"ל נדאי מוכח שפיר דאי אפשר לפרש הדבר תורה דמדרבנן הוא דקאמר: ורואה אני שלפי דברי הגאון בצ"ח בסוגיית דברכות ה"ל אף מדברי רבא אין לנו הכרח שלא לפרש הדבר תורה דמדרבנן הוא דקאמר אלא בגוונא דנפיק מניה חורבא והוא שביאר שם דאף דאמרין לעיל דמה שאמרו גדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה היינו לא תסור ובבבא בתרא קמ"ז ע"א אמרין מנין למתנת שכיב מרע מן התורה וכתבו שם התוספות דלאו דוקא מן התורה ואם כן קשה לכאורה אמאי דחיקא ליה לרבא לפרש הדבר תורה דמדרבנן קאמר וכתב לרבא דשאני כבוד הבריות דשפיר שייך לומר כן פיון שבאמת דוחה גם דבר תורה אם הוא בשב ואל תעשה או אף בקום עשה בלאו שאינו שנה בכל וכן במתנת שכיב מרע פיון דאלמוהי כשל תורה וגם לא נפיק מניה חורבא להכי אמר בהאי לישנא אבל בהא דקידוש דנפיק חורבא שיוציאו נשים לאנשים ידי חובתם אם איתא דאינו אלא מדרבנן לא הנה ליה למימר דבר תורה אלו התנך דב"ק ואם כן נשמע מזה דבדבר שהוא מדרבנן ואם יאמר בעל השמועה בלשון דבר תורה לא יצא מזה שום תקלה יכול לומר על הדבר ההוא לשון דבר תורה ותהיה הפניה בו דאלים כשל תורה ובמכתב לחזקיהו בחידושי למסכת ראש השנה בסוגיית דף ל"ב למה הוא מזכיר רחמנא אמר אדכר וכו' פתבתי דיתכן דבעלמא מודה רבא לאב"י דלשון דבר תורה אפשר לומר גם אדרבנן אלא דהכא סמיה אועוד כל מצוה שהזמן גרמא נתייבוי מדרבנן והבאתי עוד על לשון דאורייתא וכן אמרה תורה וכן רחמנא אמר אם מוכרחים אנו לפרש שהוא מדאורייתא ממש עי"ש בדר"ס: ועל מה שפתבתי בנדפס בענין זה (דבר תורה האמור בש"ס) שדר לן חורבא דידי הרה"ג מוהר"ר יצחק אייזיק ווייס מעיר סאפינקא יצ"ו וז"ל בחלק הפללים מערכת הדלתות אות כ"ו וע"ח האריף כת"ה בענין דבר תורה הנה כמה ספרים שהביא אינם נמצאים אצלי וזה ימים רבים שהארכתי בדברי הרמב"ן בהשגות על ס' המצוות שורש א' שכ' שהחכמים נוהגים להביא בדבריהם לשון תורה ולחזקם כמו אמרה תורה (בר"ה ט"ז) גסכו וכו' יעיי"ש ויעיין במג"א דמודה ליה שנקראים תורה ויעי' בפ"ה בח"מ סי' כ"ח סק"ד שהביא מהמג"א שהוסיף דגם דברי דרבנן נקראים דאורייתא וגם הש"ף לא פליג עלי' רק משום דלא הו"ל להקשות בפשיטות דאורייתא היא יעיי"ש ועפ"ז דחיתי קו' התוס' בכתובות כ"ט ע"א ד"ה אלו שהקשו עמ"ש רש"י דנתינים דוד גזר עליהן מהא דיבמות פ"ה ממזרת ונתינה א"ב מאן דאמר דאורייתא הא נמי דאורייתא עכ"ד ולפי ה"ל ניחא דגם דרבנן נקראים דאורייתא וגם בשאר קו' התוס' שדיתי נגא ואכ"מ ומ"מ מבואר דהתוס' לא ס"ל כהמג"א והקשיתי על הרמב"ן מברכות כ' ע"ב והא ד"ת קאמר ותיבתי עפ"ש בעפרא דארעא כלל ד אות נ"ה דדבר שיש לו אסמכתא מקרא שייך לקראתו דבר תורה ונדבר שאין לו אסמכתא אינו נקרא דבר תורה עכ"ד ועפ"ז ניחא דניסוף המים יש לו אסמכתא מקרא בתענית ג' וכן מלכיות זכרונות שופרות שהביא הרמב"ן ראי' יש להם אסמכתא בר"ה ד' ל"ב ע"כ שייך לקראתו לשון תורה אבל קידוש בנשים לפי הס"ד דש"ס אין לו שום אסמכתא ע"כ פריף שפיר והא ד"ת קתני אבל קשה מהא דגטין ד' ע"א א"ה אומר ר"מ ד"ת וכו' נראה דאלו הי' אומר ר"מ דבר תורה הי'

נראה דמדברבנו אסור ואעפ"י שיש אסמכתא מקרא וכת"ב ל"ה לשמ"ה ונ"ל הרשב"ם בב"ב קי"ד ע"ב ד"ה ד"ת פלומר שיש ללמדו מן הפסוק עכ"ל ועי' תוס' ר"ה ה' ע"א ד"ה אמרה שכ' מהר"ר משנלם דל"ש לשון אמרה תורה אלא בדבר שהצדוקים מודים בו וחקלו עליו ותמהני על הרבנים שהביא כת"ה שלא הביאו דברי הרמב"ן והמג"א הנ"ל עכ"ד יצ"ו (אמר המחבר ידידי הרב הנ"ל יצ"ו פריה ותני פולהו תלתא (דבר תורה אמרה תורה מדאורייתא) בחדא מחתא ואני הדל ייחדתי מקום הד"ר הד"ר לבדו על לישנא דאורייתא פתבתי בנדפס באות י"ט ועל דבר תורה באות כ"ו ואות ע"ח ואילו הרב הנ"ל הנה נחית לעיין במפתחות הספר באות דאורייתא אף הוא ראה שדברי הרמב"ן ומגלת אסתר ושפתי פהו שרמז הרב יתוש קדמו ובהביאותים בשדי חמדתי וגם בענין אמרם אמרה תורה הלא פתבתי מאז בספרי הקטן מכתב לחזקיהו בחידושים למסכת ראש השנה על דברי התוספות בדף ה' ד"ה אמרה תורה (בדפי הספר ד' נ"ו ע"א) ועל דברי התוס' שם ד' ל"ב למה הוא מזכיר רחמנא אמר אדכר בדפי הספר ד' ס"ד עיי"ש) וגם על לשון דבר תורה עיניו הרואות את אשר פתבתי בקונטרס זה באות זו בס"ד ומה שהביא מסוגיא דריש גטין פיונה דעתו לדברי מרן חיד"א ביעיר און במערכה זו ובטח אן מצוי אצלו ספר זה אבל כבר הזכרתי אני הדל סוגיא זו בנדפס באות ע"ח (בד"ה ודע) והרב יצ"ו כבר הי' למראה עיניו את אשר כתוב בספר באות ע"ח כמו שרשם בעצמו בפתח דבריו ואין להאריך: כלל ג דיעבד דבר שמוטר בדיעבד אם הוא דוקא פשעשה הדבר בשוגג או אף אם עשה במזיד מותר בדיעבד פתבתי ו ס בזה בנדפס במערכה זו אות ס"א בשם הרב כנה"ג פיו"ד סי' קכ"ב אות כ"ו שהרשב"א והרא"ה וכמה פוסקים כתבו דאינו מותר אלא אם נעשה בשוגג וכו' וכן הבאתי בשם הרדב"ז ושהרב קהל יהודה כתב שפרור פן מדברי הפוסקים וכתבתי שמתבאר פן מדברי מרן הבית יוסף בסי' תנ"ו בדין אם לש יותר מפשיעור דמותר בדיעבד שכתב דאפילו עבר במזיד מותר מטעם פיון דיש מתירין לכתחלה דמשמע דבמידי דלכולי עלמא אסור לכתחלה לא שרינו בדיעבד אלא פשעשה בשוגג עי"ש מה שציניתי עוד בס"ד ועתה ראיתי להגאון כתב סופר בחלק א"ח סי' פ"ז (בתוך ד"ה והנני בתשובה) שכתב לנדונו בדבר שנתבשל על ידי ישראל או עכו"ם בכלי שאינו פן יומו שכתב ונ"ל והוא הדין נמי פן פשבישל הישראל בשביל אחר או עכו"ם בשביל ישראל דמותר ולא דמי למבטל איסור לכתחלה דאסור למי שנתבטל בשבילו וכו' התם שאני דאסור למבטל עצמו בדיעבד הוא הדין למי שנתבטל בשבילו אבל בכלי שאינו פן יומו אפילו בישל בו במזיד שרי למבטל עצמו הוא הדין דשרי לאחרים שבישל בשבילם דמיקרי אצלו דיעבד עכ"ל ואנכי לא ידעתי מנא ליה פשיטות זו ותמה בעיני שלא זכר שר דברי הרב פנסת הגדולה הנ"ל שכתב בשם הראשונים בהיפך: כהא כלל ד דברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרם בע"פ בנדפס במערכה זו אות מ"ד רשמתי ספרי דבי רב שכתבו חלוקי דינים בזה ואם יש לחלק בין פשקורא לחובת קריאה לכשקורא שלא בתורת חובה אלא דרך תפלה וכיוצא עיין שם ובקונטרס אסיפת דינים במערכת חתן וכלה אות טו"ב הבאתי דברי הרשב"א בחי' ליומא דף ע' על מה שכ"ג הנה קורא בחנומש הפקודים על פה וכן על פסוקי ק"ש ופרשת התמיד ופסוקים אחרים שקורים בבהכ"ן ע"פ פפסוקי דזמרה וכו' שלכאורה קשה דברים שבכתב אסור לאמרם בע"פ וכתב ליישב שבראה מהירושלמי

שלא אסרו לקרות ע"פ אלא דברים שבכתב שהם מחובת קריאה בצבור אבל פסוקים שאדם קורא לשינון בעלמא או דרף שבח והודאה ותפלה אינו בכלל זה ומיהו נראה שאם קורא בתורה שבכתב לחובת קריאתה ולקמודה אפי' בייחוד אסור לקרות ע"פ ולכן לא הנה רב יוסף קורא רק מתרגם וגם הסמ"ג ורבני האחרונים הביאו ירושלמי הג"ל כמו שפיתתי שם ודבר זה נעלם מהרב המחבר ס' מי שלמה שסופר אחד בכנסת הגדולה החדש במאמר שלשה שריגים בצד 104 עמ"ש בברכות דף י"ז ע"א מרגלא בפומיה דאב"י מענה רף משיב חמה שהגיה הג' רי"פ ישיב חמה כמ"ש במקרא פתב שבהגהות לש"ס שבס' מי שלמה פתב פי אדרבא צ"ל משיב חמה פי מאחר שהנה רגיל בזה אב"י והנה אומר בע"פ הנה צריף לשנות ממה שכתוב משום שדברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרם בע"פ עי"ש ולפי דברי הריטב"א ודעמיה עפ"י דברי הירושלמי נראה ודאי דאין בכיזא לזה משום דברים שבכתב א"א רשאי לאמרם בע"פ ואן למה שפיתתי שם שנתראה שהרדב"ז בח"א סי' חל"ק (בדפוס ווארשא תרמ"ב היא בחלק ד' סי' אלק ר"ה) אינו סומך לגמרי ע"ד הירושלמי לפי שפשט המאמר דברים שבכתב וכו' לא משמע הכי וגם טעמו של הירושלמי כיון דלא פירשו לה בגמרא דילן משמע דלא ס"ל הכי ותו כיון שנתנה בכתב צריף שינהוג בה בכתב פעין נתינתה מ"מ בפסוקים שאומרים בתפילה פתב שם מפורש דשפיר דמי כיון שהם דרף תפלה עי"ש והנה ד פשאומר אינה פסוקים דרף תוכחה ומוסר נראה ודאי דשפיר דמי כיון שאין פננתו לקריאה מה לי דרף תפלה או דרף תוכחה ומוסר וקריינא דאגרתא הסופר הג"ל יצ"ו השיב ע"ז דאישתמיטתיה להרב מי שלמה דברי התוס' במס' תמורה דף י"ד ע"ב דאין להקפיד לומר בעל פה רק דבר הכתוב בחומש ובדבר שמוציא בו אחרים ידי חובתו ואם כן ליתא להשערתו כלל עכ"ד והמענין בדברי הרבנים החונים סביב השלחן בסי' מ"ט ובספרים שרשמתי בנדפס נראה כמה דיות נשתפכו על אמירת תהלים בע"פ וכתבו דהרב חק"ל דחה דברי הרב חו"י ואינו מסכים לקרות תהלים בע"פ ויותר טוב שילמוד פרק אחד משניותאפילו מאה פעמים ממה שיקרא תהלים בע"פ וענין בקיצור שלחן ערוף הרב מוהרש"ג סוף סי' א' הנה לפי סברתם אזלא דחייית הסופר יצ"ו ותמיה לי אם נעלם מהם משנה שלמה שנינו בפ"ד דאבות מי"ט שמואל הקטן אומר בגמרא אויבה אל תשמח וכתבו המפרשים שהנה רגיל להוכיח בני אדם בפסוק זה ולא שינה שמואל הקטן ממה שכתוב במקרא ולמה יחוש אב"י לשנות מן הכתוב ולפי מ"ש הרב תוי"ט שמהדברי הרמב"ם נראה דגרים חרון אפו לא נאמר אלא אפו וכו' ושגירסא זו נראית בעיניו שעכשיו חדש לנו שמואל הדקדוק שבכתוב הזה עי"ש עם שלא הקפיד משום דברים שבכתב וכו' מ"מ מתבאר מדבריו דלא זו הדרף שיהא שגור בפי התנא קרא כדכתוב הנה לפי זה נראה דצדקו דברי הרב מי שלמה דכמו כן צריף להיות הגירסא בדברי אב"י משיב חמה שלא פכתוב ומ"מ יתכן לחלק דדוקא בלשון ר' פלוני אומר הוא דלא ניתא ליה להרב תוי"ט שמשמעו הלשון הוא שהמדבר הוא הממציא דבר זה ככל ר' פ' אומר שבש"ס שהם דברי האומר עצמו אבל לשון מרגלא בפומיה יתכן לפרש שדבר זה הנה מורגל בפיו ולא שהוא עצמו בעל הדברים: והנה בנדפס הבאתי מה שכתבו התוספות ישנים ביומא דף ע' שמה שאמרו דברים שבכתב אין רשאי לאמרם על פה הוא למצוה מן המוכרח וכתבתי שנעלם מעיני הרבנים שדה יצחק ועיני כל חי שמרן חיד"א (אשר הושג מהם שלא ראה דברי התוספות

ישנים הנה) במחזיק ברכה סי' מ"ט הביא דברי התוספות ישנים אלו וכל רז לא אגים ליה והם לא ראו דבריו בזה עיי"ש וגם הביא במחזיק ברכה דברי הרא"ם בספר היראים מצוה כ"ח שכתב דאינו אלא מדרבנן וקראי אסמכתא בעלמא וכתב שהמגיה שם גמגם בדבריו ושמדברי הרב ספר החרדים במצות עשה מן התורה התלויות בעינים דף כ"א דפוס ונציא מוכח דסובר שהוא מדאורייתא וחדוש הוא שביעיר און אות ב' לא הזכיר דברי התוספות ישנים שהזכיר במחזיק ברכה והנה עם שמדבריו שבברפי יוסף נראה שדעתו מסכמת דאינו איסור תורה מדבריו שבמחזיק ברכה וביעיר און שלא דחה סברת הסוברים שהוא מן התורה על פי דברי הראשונים הרא"ם בספר היראים והתוספות ישנים נראה קצת דלדעתו אין בדבר זה הכרע: והרב ערוך השלחן בסי' מ"ט כתב דמסוגיא דריש פרק אל נאמרין דף ל"ג מוכח דאיסור דאורייתא הוא ואפילו בדיעבד לא יצא לפירוש ר"ח שכתבו שם התוספות דאם לא פן מאי פריה דאי ס"ד בלשון הקדש נאמרה והיו דכתב רחמנא ל"ל וכתב שהרב מקראי קדש דף כ"ד הביא ראיה שאיסור זה מדרבנן מפהו גדול שקורא על פה ולא מיימי ספר תורה אחרנא משום ברכה שאינה צריכה ואי מן התורה היכי דחיא ליה משום ברכה שאינה צריכה דהוי מדרבנן כמו שכתבו התוספות בסוף ראש השנה וכתב על דבריו דראיה נכונה היא לדברי הרב המרדכי שהביא מן בית יוסף דלא הותר לכהן גדול לקרות על פה אלא משום דאין גוללין ספר תורה בצבור ואי אפשר להביא ספר תורה אחרת משום פגמו של ראשון ובסוף ראש השנה הביא דברי רבינו תם דאיסור ברכה שאינה צריכה דרבנן אבל הסמ"ג בעשין סי' ר"ט כתב בשם הירושלמי דאין איסור קריאה על פה שנייה בכהן גדול עכ"ל נראה שדעתו נוטה דאיסור דאורייתא הוא כמו שכתב בתחלה שפן מוכחא הסוגיא דריש פרק אל נאמרין וראית הרב מקראי קדש דחאה על פי שיטת הירושלמי שבסמ"ג וממילא קמה הראיה מסוגית הש"ס והרב ויקרא אברהם בחלק א"ח סי' ד' (בד"ה ומה שכתב) כתב בשם הרב ערוך השלחן שהוכיח שהוא מדאורייתא וכתב שפן סובר הרשב"ץ שהובא בחקרי לב א"ח סי' י"ב וכן בנו הרשב"ש שהביא הרב קול אליהו בח"א סי' ב' ושכתב הרב קול אליהו שפן דעת הסמ"ג דהוא איסור תורה אלא שמרן חיד"א דחה דבריו שגם הסמ"ג סובר שהוא מדרבנן: וכתב רבין חסידא בארעא דרבנן אות קס"ב דנפקא מינה מהאי ספיקא להיכא דקרא על פה בדיעבד פגון שליח צבור סגי נהור אם יצאו בקריאתו וסיים דהרב מקראי קדש העלה דאינו אלא מדרבנן וכלומר דאם פן אם קרא סגי נהור יצאו בדיעבד פן נראית כננתו אמנם לפום ריהטא נראה דאפתי מידי ספיקא לא נפיק דאף אי נימא דאינו אלא איסור דרבנן וכדעת הרב מקראי קדש מפל מקום נפלינו ברבנותא שנהלקו הפוסקים אם באיסורין דרבנן אמרינן אי עביד מהני או גם בדרבנן אי עביד לא מהני והביא מחלוקת זו איהו גופיה בספרו קהלת יעקב בתוס' דרבנן סי' קס"ב וגם אנכי ההדיוט הארכתי בכלל זה בשדי חמד מערכת הפ"ף פלל ה"ן בס"ד ואם פן לדעת הסוברים דגם באיסורין דרבנן אי עביד לא מהני גם בזה יש לומר דלא יצאו ידי חובתם בקריאת הסגי נהור ואם נפשך לומר דלפום פלליה דמרן מוהרימ"ט והבאתיו בשדי חמד שם פלל ט"ו דלא אמר רבא דלא מהני אלא בדבר שאם נאמר דלא מהני יתקון האיסור אבל לא בדבר שלא יתקון האיסור דאיסורא דעבד עבד והכי נמי אף אם נאמר שלא יצאו ידי חובתם הרי איסורא דעבד בקריאתו על פה לא יתקון במה

שנאמר דלא מהני ולכן אי עביד מהני אם כן אף אם נאמר דאיסור אמירת דברים שבכתב על פה הוא איסור דאורייתא גם כן הדין נותן שיוצאים ידי חובתם ולכל הדברות תמיה לי על רבין חסידא קדיש על ארעא דרבנן שלא זכר שר דברי רבינו ישעיה הראשון בפ"ב דמגילה והביא דבריו הרב ערוף השלחן בס"מ"ט ונ"ל דברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרם בעל פה הני מילי לכתחלה שמה יטעה אבל.

בדיעבד יצא עכ"ל הרי שעיקר ספקו טהור פשיטא ליה לרבננו ישעיה דיצא והיה לו להביא דבריו ולצדד דשמה לא אמר כן אלא משום דסובר דאיסור זה אינו אלא מדרבנן שאם נאמר שהוא איסור תורה יש לומר דלא יצא וכמו שכתב הרב ערוף השלחן דמוכח מהסוגיא דפרק אלו נאמרין לפירוש ר"ח שבתוספות דלא יצא בדיעבד: ודאמתאן עלה אם איסור זה הוא מן התורה הנה ראיתי עתה בספר אלף המגן לידידי הגאון אבד"ק דובנא יצ"ו בס"מ ט' פתב בשם הגאון מוהרש"ק בספר החיים בהשמשות שפראש הספר לס"מ"ט דנקיט בפשיטות דאיסור זה הוא מן התורה ובספק דפלוגתא בדינים אלו אזלינן לחומרא כדן כל ספק דאורייתא ותמה עליו שנעלם ממנו דברי הרא"ם בספר היראים ס"א קכ"ח שכתב דאינו אלא מדרבנן וקראי אסמכתא ניהו ואף שספר היראים לא היה מצוי בידי כל אדם מפל מקום תמה עליו איך נעלם ממנו להקת חבל נביאים רבנן קדישי מרבני הספרדים דשקלו וטרו וזו הלכה העלו דהוי מדרבנן והם מקראי קדש שבארעא דרבנן אות קס"ב וביד מלאכי בכללי הדינים אות קס"ב וברפי יוסף ס"מ"ט וביעיר און והוסיף אומץ לדבריהם על פי פירוש רש"י גטין דף ס' ד"ה דברים שאמרת לה בכתב אי אתה רשאי למסרם לישראל על פה שנראה שסובר שאזהרה זו היא רק למשה רבינו עצמו שלא יאמרם לישראל על פה ומצוה לשעמה ולא לדורות וראה שכן פ"א בשו"ת מש"י ויתכן שכן דעת ספר היראים ושוב ראה שכתבו התוספות ישנים ביומא דף ע' דדבר זה הוא למצוה מן המובחר מוכח דסברי דהוא מדרבנן דאי מדאורייתא לא שנייד מצוה מן המובחר וכן פתב בפשיטות בשו"ת משפנות יעקב מסברא דנפשיה דהוא מדרבנן וכתב הרב יצ"ו דאם כן אזלינן בפלוגתא לקולא ככל ספק בדרבנן ויש להקל במה שנחלקו הפוסקים אם דין זה נאמר דוקא בתורה או גם בשאר נביאים וכתובים וראה שבזכור לאברהם פתב בשם חקרי לב ס"י י"ב שהחמיר בקריאת תהלים ואין הספר מצוי אצלו לעיין בו וצ"ע לעיין במשנת חכמים על הרמב"ם מצוה ח' סק"ד אלו תנורף דב"ק ועם שלפי הנראה אין בידי ספר מחזיק ברכה ולא ספר שיעורי ברכה (הנדפס בברפי יוסף) מדלא הזכירם כלל, מפל מקום תמיהני על מה שמייחס דעת הרב מוהרח"א שהוא מדרבנן על פי מה שכתב במקראי קדש והלא מרן חיד"א ביעיר און (שפבר הזכירו הרב יצ"ו) אחר שהביא מה שכתב הרב ארעא דרבנן בשם מקראי קדש שהוא מדרבנן פתב ונ"ל ואני בעניי בשיורי ברכה סימן מ"ט הבאתי שהרב עצמו בספרו הנחמד ישרש יעקב דף צ"א תפס בפשיטות שהוא דאורייתא עכ"ל הרי דהרב מוהרח"א יושבבסת"ר ואין לייחס אליו שסובר שהוא מדרבנן ובפרט כפי מה שנראה שספר ישרש יעקב הוא בתרא אות לן למינקט אליביה דסבר דהוא מדאורייתא וכבר הזכיר ביעיר און ובמחזיק ברכה שכן מוכח מדברי הרב בספר החרדים שהוא מן התורה ואני הדל כבר הבאתי למעלה דברי הרב ערוף השלחן שנראה לו שהוא מדאורייתא ושכן סובר הסמ"ג לדעת הרב קול אליהו (אלא שמרן חיד"א חולק עליו בדעת הסמ"ג) ושכן דעת הרשב"ץ

והרשב"ש מר ברין פמו שפכת בשמם הרב ויקרא אברהם ולפי זה נראה דעל כל פנים אין להזניח סברת הגאון מוהרש"ק שבספר החיים הנ"ל דנקיט דהאי דינא הוא מדאורייתא ויתכן שזו היא גם דעת הג' חקרי לב ולכן החמיר בקריאת תהלים ואין מצוי אצלי לעיין על כל פנים מאן דתני הכי ומאן דתני הכי לא מישתבש: ומפלל הדברים שבקובץ המאסף הינצא לאור בעיר עז לנו ירושלים עיר קדשינו תוב"ב על יד ידידי הרב המובהק חריף ובקי מוהר"ר נ' ציון אברהם קואינקה יצ"ו בשנה שניה גליון ד' סי' כ"ג נראה שדעת הגאון חקרי לב היא שאיסור זה הוא מדאורייתא והוא שהרה"ג מוהר"א חמוי דומ"ץ בארם צוכא יצ"ו פתב שהגאון חקרי לב הקשה למה שפכתו התוספות בתמורה דף י"ד ע"ב שכל שהוא להוציא אחרים ידי חובתן אסור לאומנם בעל פה א"כ למה לי קרא גזירה שנה זכירה זכירה במגלה דאם קרא על פה לא יצא תיפוק ליה דדבר שבחובה הוא וכו' וכי תימא דהנה אמינא דאף דעביד איסורא יוצא ידי חובתו בדיעבד קשה שהרי בריש תמורה פליגי אב"י ורבא בכל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני והכי נמי לא מהני וכו' עכ"ל ומדלא הזכיר כלל מה שצחקו רבני האחרונים אם באיסורין דרבנן נמי אי עביד לא מהני ולא ביאר שקושיתו לאו לדברי הפל היא מוכח שסובר שהוא איסור תורה ולכולי עלמא אי עביד לא מהני וקרינא דאיגרתא הרב מוהר"א חמוי יצ"ו שם פתב ליישב קושית הגאון חקרי לב ונ"ל וידעתי לא קשיא מידי דאין הכי נמי דלמ"ד לא מהני לא גמיר גזירה שנה זכירה להכי והש"ס והוצרף להביא ראיה לסברת אב"י דאי עביד מהני ואף דרבא דאמר הקא גליף גזירה שנה אפשר לומר דבא לתרץ אליבא דאב"י עוד יש לומר דהתם באיסור דאית ביה מעשה כממיר וגזל וכו' דעביד מעשה בידים אמרה תורה דלא מהני מעשיו אבל הקא דאינו אלא דיבור בעלמא הנה אמינא בדיעבד יוצא ידי חובתו להכי איצטריף גזירה שנה דלא יצא ועוד נראה דהקא מעיקרא קושיא דהקא בדברים שבכתב אי אתה רשאי לאומנם על פה הוי לאו הפא מפלל עשה דכתיב פתב לה את הדברים האלה ולא הפא מפלל עשה עשה ואם פן אינו בסוג פל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד דהיינו שהוא בלאו עכ"ל והנה תירוצו הראשון דוחקו נזכר גם את השני גם את השלישי יש לפקפק בהם להמעין בשדי חמד מערכת הפ"ף כלל ס"ט שהבאתי דעת שרים רבים דגם בלאו הפא מפלל עשה סובר רבא דאי עביד לא מהני ושפן מוכח מגוף סוגית הש"ס בתמורה עיי"ש ועוד תשוב ותראה במה שפכתתי בכלל ע"ב בשם הגאון פרי מגדים במשבצות סי' ע"ט דהא דאי עביד לא מהני לא תימא דדוקא על ידי מעשה דהא ליתא דהמקדים תרומה לבכורים דפרכינן מינה דבור ומחשבה היא ואני הדל הוספתי שם להוכיח פן והבאתי גדולה מזאת בשם ספר המקנה החדש להגאון אבד"ק חאל לאש יצ"ו) דרב במידי דאית ביה מעשה הוא דאמר אב"י אי עביד מהני אבל במידי דלית ביה מעשה גם אב"י מודה דאי עביד לא מהני עיי"ש: ואם איסור זה הוא בפסוקים שבתורה או אף בנביאים וכתובים הדין פן ידוע שצחקו הפוסקים בזה ובספר אלף המגן הנז"ל (בד"ה ודאמאן) עמד בזה והביא דעות הפוסקים שחלוקים בזה וכתב להכריע לדינא פהסוברים דבנביאים וכתובים שרי והוא על פי מה שדקדק פן בדעת מרן בשלחן ערוף שאף שלא ביאר להדיא דין זה מפל מקום מוכח דהכי סבירא ליה לדינא שהרי פתב בשלחן ערוף אף דקיימא לן דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומנם על פה כל דבר שרגיל ושגור כפי

הכל כגון קריאת שמע וברכת פהנים ופרכת התמיד וכיוצא בהם מותר נראה לעיני דמה שהשמיט פסוקי דזמרה ושאר דברים מלשוננו הטהור ושינה מלשון הטור בזה הוא משום דסובר דטעם זה דשגור בפי כל לא איצטריך אלא לקריאת שמע וברכת פהנים שהם תורה אבל בנביאים וכתובים בלאו הכי אין צריכים לטעמים כלל כיון דמותר בלאו הכי לאמרם על פה ולכן לא כלל פסוקי דזמרה בהדיניהו דמשמע גם פסוקי תהלים ועוד כתב לפי מה שביאר דמיימא לן דעיקר איסור אמירת דברים שבכתב בעל פה הוא מדרבנן אם פן הוי פלוגתא דרבנן דרבנן ולכן מסיק להקל בנביאים וכתובים (פסתימת פשוטות דברי הש"ע ודעמינה הנ"ל) לעת הצורך על כל פנים אלו תנרף דב"ק וכתב פן אף לאחר שראה מה שכתב בזכור לאברהם בשם הגאון חקרי לב שהחמיר בקריאת תהלים והנה כבר פתבתי למעלה (בד"ה ודאמאן) דאין הכרע בדבר זה אם הוא מדאורייתא או רק מדרבנן ומה שכתב להכריע לענין נביאים וכתובים מדקדוק לשון מרן בשלחן ערוך אין דעתי הענינה נוחה ואם היתה דעתו מספקת פן לדינא לא הנה מישתמיט מלמכתב הכי בהדיא ולא היה סומך שנבין פן בדעתו מדהשמיט פסוקי דזמרה והרב טהרת המים במערכת הת"ו אות נ"ו הביא מה שכתב הגאון חזת יאיר סי' קע"ה להקל לקרות תהלים על פה והשיג עליו שלא זכר שממה שכתוב בספר היראים סי' קכ"ח נראה גבי קריאת תהלים שהקורא אותם על הסדר שהם כתובים בלי דילוג אין רשאי לקרותם אלא מתוך הכתב וכן נראה גם פן ממה שכתב במטה משה סי' תפ"ה על שם מחזור ויטרי והרב חקרי לב השיג על החזת יאיר מדנפשיה וכתב עוד (בטהרת המים) טעם אחר דנכון להחמיר שלא לומר מזמורי תהלים על פה לפי מה שכתב בש"ע סי' ה' דיש לכונן בקריאת שם הנה ברוך הוא אם הוא שם הכתוב יו"ד ה"א או אדנות וכו' ורחוק ליזהר בזה כשקורא בעל פה אלו תנרף דב"ק ואף שכתב פן על מזמורי תהלים הנה טעם זה שייך לכל כתבי קדש נביאים וכתובים אלא שממה שכתב בשם ספר היראים שאין רשאי לקרותם שלא מן הכתב פונתו לפי הנראה למה שכתב הרב המגיה שם בטעם שאומרים פסוקי דזמרה על פה לפי שהם פסוקים מלוקטים ואין סדרן פסוד הכתובים לכן לא הקפידו בהם וסיים אבל בהלל נראה שראוי לאומרו בכתב שהרי פולו על הסדר והדילוג אינו הפסק שהרי בסמוך לו ואין יכול לטעות בהפסקתו ועם שלא כתב שם דאינו רשאי לאמרם על פה רק ראוי (לומר ההלל בכתב) הוא דקאמר משמע ליה שפונתו שאינו רשאי וכמו שפן הוא לשון המחזור ויטרי שבמטה משה שכתב בטעם שאומרים במנחה בשבת שלשה וצדקתה (משום צדוק הדין) שלא פסוד הכתוב בתהלים כדי להודיע שממה שאומרים אותם הוא משום צדוק הדין ולא לשם קריאת הפסוקים שאם היה פן לא היה רשאי הסזן לאומרם בעל פה משום דברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרם בעל פה וביקיצור שלחן ערוך להגאון מוהרש"ג כתב בסוף סי"א ובמזמורי תהלים וכן פרשיות מתורה נביאים וכתובים שאין שגורים בפי הכל בעל פה יש ליזהר שאפילו היודע לא יאמרם על פה וכתב בלחם הפנים (שבקיצור שלחן ערוך הנ"ל) דהחזת יאיר לא התיר קריאת תהלים על פה רק במדינה שהיא ובזמן שהוא ומסיק הרב לחם הפנים שיש ליזהר עיי"ש: ובקונטרס שיורי טהרה (שבספר טהרת המים) במערכת זו אות ל"ו רמז לדבריו שבטהרת המים הנ"ל אף סיים שמרן שקבלנו הוראתו נראה שאינו סובר לחלק כמו שכתבו בספר יראים ומטה משה ושאר חילוקים שחלקו הפוסקים

והביא דבריהם בבית יוסף אלא סובר שכל ששגור בפי הפל מותר ואם אינו שגור בפי הפל אסור והאריה קצת שם בקריאת פסוקים המובאים בגמרא לאיזו ילפוטא שאין פונתינו לקריאת הפסוקים וכן בקריאת פסוקים דרך שיר שבח והודאה להשם ותברך עיי"ש דב"ק ועיין בספר ארחות חיים הקדוש לידדי הגאבד"ק סאפינקא יצ"ו בסי' מ"ט אשר אסף איש טהור דעות הפוסקים בדינים אלו וגם ידדי הגאון אבד"ק ברעיןאן יצ"ו כתב בדינים אלו שם עיי"ש דברי טובים השנים: פלל ה דיעבד אם במידי דאורייתא מפלגינן בין לכתחלה לדיעבד בנדפס במערכה זו אות ט"ז הנה הבאתי אמבוהא דרבנן דנקטי דבדאורייתא לא מפלגינן בין לכתחלה לדיעבד ועתה ראיתי לידדי הגאון עמודי אש יצ"ו בסי' י"ג (דף ס"ז ע"א בד"ה וראיתי) שהביא מ"ש הרב קהלת יעקב שהבאתי בנדפס דבדאורייתא אין לחלק בין לכתחלה לדיעבד וכתב שפן דעת הרבנים פרי תואר סי' צ"ט סק"ח ופרי חדש יו"ד סי' כ"א סק"א ומחנה חיים סי' מ"ד ואבני מילואים סי' ז"ך ס"ק י"ח ועם שדחה דבריהם עפ"י מה שראה להרב שאלת יעבץ בח"ב סי' קל"א דגם בדאורייתא יש חילוק בין לכתחלה לדיעבד וכתב שדבריו צודקים שפן הוא בתוס' פסחים דף י"א (ונעלם מעיני דמר שאינו פשוט להבין פן בדברי התוס' וכמה דיות נשפתכו בזה כמו שרשמתי בנדפס) וכתב שפן דעת הרבנים מוהרימ"ט בחי' לפ"ק דקידושין ושערי דעה דף י"ט ע"א מ"מ כב"ר הביא שם אחריו כן שהתוספות בגטין דף ג' ע"ב כתבו דאין לחלק בין לכתחלה לדיעבד ושכ"כ הריטב"א בחי' למגילה דף י"ט ע"ב עיי"ש דב"ק וכן פתבתי אני הדל בנדפס בשם הריטב"א בחידושי לוסקה עיי"ש ומה שכתב שפן דעת הפר"ח בסי' כ"א והבנתי שפונתו להפרי חדש עיינתי שם וליתנהו להני מילי ולפי הנראה הוא ט"ס וצ"ל הפר"ח וכוונתו על הרב פרי תואר בסי' כ"א סק"א (בד"ה והנה איפא) שכ"כ דמלתא דפשיטא דכל איסור דשירי דיעבד לא אסור אלא מדרבנן דמדאורייתא כל דאסור אסור אפילו דיעבד אמנם פיונה דעתו אל האמת שגם דעת מרן הפרי חדש פן היא דאין לחלק בדאורייתא וכמו שכתב מפניך בקונטרס אחרון בהשגותיו על ספר בית הלל וכמו שכתבתי בנדפס דף פ"ז ע"א וכן כתב בפרי חדש א"ח סי' תס"א סעיף ה' בד"ה לא נאסרה) וכ"כ בפשיטות מרן מוהרד"ף בשו"ת מקתם לזוד בחיו"ד סי' י"ד (בד"ה ואולם חל עלינו) דבדאורייתא אין חילוק בין לכתחלה לדיעבד אלא דבמ"ש בלשון זה וכ"ת משום דכתיב לכם נימא פי אהדריה לגמרי אהדריה להתיר בסחורה אפי' לכתחלה דהא לא אשכחן שום מילתא דאסירא מדאורייתא ולא יהא אסור אלא לכתחלה עכ"ל בהורמנותיה דמרן אומר אני לא כן אבי דנדאי ליתיה בהכחשה דאיפא מילי דמפלגינן בין לכתחלה לדיעבד היכא דמוכחי קראי כמו שיתבאר להמעין בכל הרשום בנדפס ודחוק מאד לומר דהמקשן לא הוה ידע להא מילתא והתראן גילה לו רז זה ולכן נכון הנה לכתוב דמסתמא בדאורייתא לא מפלגינן בין לכתחלה לדיעבד ולא לומר דלא אשכחן שום מידי וכו': וכן יש להעיר על מה שכתב בשו"ת אהל משה להרה"ג מוהרמ"ק דומ"ץ במעורר שש יצ"ו בסי' ד' (בד"ה עוד אני תמה על דעתו דמר) ועל זה אני תמה דבמידי שהוא מן התורה לא שמענו מעולם לחלק בין לכתחלה לדיעבד עכ"ל ודבריו הם להשיב על מה שהביא שם בשם ידדי הרה"ג מוהרצ"ה בלינויס יצ"ו (בעל ההגהות על הריטב"א) דהא דמברך ברפת המזון כל זמן שלא נתעפל זה הוא בדיעבד וכו' ולזה השיגו כנז"ל ועם פי האמת נראה פן דנקטינן דבדאורייתא אין לחלק

מכל מקום אין שנייה לומר לא שמענו מעולם וכו' שגוראה שאין שום דבר תורה בעולם שמחלקינו בו בין לכתחילה לדיעבד וזה אינו וקושטא קאי דאיכא מילי טובא דמפלגינן בהו בין לכתחילה לדיעבד אלא דמסתמא פל דלית לן הוכחה ודאי אית לן למימר דאין חילוק בין לכתחילה לדיעבד וכמו שפתיבתי אני הדל בנדפס (בד"ה ולפי כל) והבאתי שגורבנים קדשי דוד ופרי הארץ הכריחו דאין מבטלין איסור לכתחילה הוא רק מדרבנן מדשרי בדיעבד עיי"ש ומה שפתיבתי הרב עמודי אש יצ"ו על פי דברי הגאון שאלת יעב"ץ כנו"ל עיי"ן לקמן (בד"ה ומה שרמז) מה שהבאתי בשם מרן חיד"א בחיים שאל חלק שני סי' ה': ורבין חסידא בספר קהלת יעקב בתוספות דרבנן אות ק"ב פל אד כף פשוט בעיניו דאין לחלק בדאורייתא בין לכתחילה לדיעבד עד שתמה על רבותינו התוספות בפרק אלו נערות ד' ל' ד"ה איכא שפתיבו בשם ר"ח דהא דאמרין פהו גדול לא ישא אנוסת עצמו הוא מן התורה אף דאם נשא נשוי דהכי נמי אמרין בוגרת ומנפת עץ לא ישא ואם נשא נשוי אף דהני מן התורה דאיך יתכן לומר פן והא בדאורייתא אין חילוק וכו' והצריף עיון נעם שגורב עמו הסליחה רבה דנדאי איכא מילי טובא דמפלגינן בהו הכי היכא דמוכח (ובמילי דנישואין פתיב הריטב"א דאיכא טובא דאי עביד מהני עיי"ן לקמן בד"ה והגאון המחבר) הא מיהא מסתמא לית לן לפלוגי בהכי וכן פתיב בפשיטות בספרו ארעא דרבנן אות ז דמדמקשרין שלא מן המוקף בדיעבד מוכח דעיקר האיסור הוא מדרבנן והגאון מוהר"ץ הירש חיות בהגהותיו למגילה דף כ' יישב על פי פלל זה דברי רש"י שם והביא שפתיבתי בתבו התוספות במנחות דף ל"ח ד"ה אם הקדים בדאורייתא אין לחלק אלא שפתיבתי דושי הגהות הנ"ל לסופה דף י"א ע"ב נהפף אל הרודף והשיגה ידו לסתור דברי התוספות הנ"ל מסוגיא דהתם דאמרין דהא דתניא מצנה לאגדו ואם לא אגדו פשר הוא משום התנאה לפניו במצות ונ"ל זה אלי ואנוהו נ"ב עיי"ן שאגת אריה סי' נו"ן דכולי עלמא מודים בדרשה זאת ועל פרחין מדאורייתא הוא גם פן דהרי מחללין שבת אף על ציצין שאין מעפבין ומפאן קשיא לי על שיטת התוספות מנחות דף ל"ח דבשאר דיני תורה לא מצינו חילוק בין לכתחילה לדיעבד עכ"ל הרי דממאן בהאי פללא דכיילו לן רבותינו התוס' משום דמשמע ליה דאית להו פירכא מסוגיא דסופה ובאמת אם היו דברי התוספות כמו שפתיבתי בשמם (דבשאר דיני תורה לא מצינו חילוק וכו') שפיר יש לתמוה שגרי מצינו ומצינו פמה דברים שהם מן התורה ויש חילוק וכמו שפתיבו התוספות בעצמם בכתובות דף ל' ע"א הנ"ל גבי בוגרת ומנפת עץ ואנוסת עצמו וכו' (אלא דאין מזה הכרח לפי דברי הריטב"א הנ"ל), אמנם המעייני בדברי התוספות יראה שלא פתיבו בסוגיא זו ונ"ל ואם הקדים תכלת ללבן יצא תימה פינו דמקרא הוא דדרשינן דלכו ברישא נימא דמעפב דהא לא בעינן שנה הפתוב לעפב אלא בקדשים ויש לומר דלית לן למימר דאסדר לבד יקפיד הפתוב לעפב כמו בחליצה הקדים ריקקה לחליצה מה שעשה עשוי ואף דכתיב פכה עיפובא לא קאי אלא אחסרון מעשה עכ"ל וכוננתם ברורה לדעתי הקצרה דמתחלה הוקשה להם פינו דמקרא ילפינן לה הרי כל בדאורייתא אין לחלק בין לכתחילה לדיעבד היכא דלית לן הוכחה וכינצא ואהא משנו דהכא נמי אית לן הוכחה מסברא דאסדר לא קפיד קרא והיכא דמוכח שאני אבל בעלמא מסתמא אין לחלק בין לכתחילה לדיעבד ובההיא דאגד לולב בנדאי יש לרוז"ל איזו הוכחה או סברא לחלק פן ולא מפני זה נסתר הפלל: גם מרן מוהרד"ף בספר שושנים לדוד מיקסתייהו ואזיל בתר

האי פללא ומינשב בזה דברי רבינו התוספות יום טוב בפרק שני דחולין משנה ו' השוחט את המסוננת וכו' שהביא דבגמרא איפא מאן דמייתי לה מדאשכחן ביחזקאל דאמר ונבילה וטרפה לא אכלתי אי אמרת בשלמא מסוננת שריא היינו רבותיה דיחזקאל והכי קאמר שלא אכלתי בשר פוס פוס פירוש שחוט שחוט שלא תמות אלא אי אמרת אסורה מאי רבותיה דיחזקאל נאפילו לכתחלה שרי ונקט לשון דיעבד משום דבעי למיתגי עד שתפרס ועל זה הביא בשושנים לדוד שם שהקשה הרמ"ז דדילמא אסור לכתחילה ומותר בדיעבד ויחזקאל רבותיה נאפילו בדיעבד מחמיר אנפשיה וכתב על דבריו ולדעת נראה דהא לא מצינו למימר דלדין אסור לכתחלה ומותר בדיעבד דהא אמרינו בגמרא דהא דסלקא דעתין דאסירא היינו מדכתיב זאת החיה וכו' חיה תיכול שאינה חיה לא תיכול וכיון שהיא דאורייתא ליכא לפלוגי בה בין לכתחילה לדיעבד וליכא למימר אלא או דיעבד נמי אסורה מהאי קרא דזאת החיה או דלכתחילה נמי שריא וקרא דזאת החיה אוקמינו ליה דטרפה אינה חיה וכו' וזה מוכרח בגמרא דאם לא פן כי פרכינו עלה מדאסור רחמנא נבלה ואי סלקא דעתה מסוננת אסורה למה לי איסורא בנבלה דמפל שפן אתי לישני ליה דמסוננת שריא בדיעבד ואיצטריך קרא בנבלה לאסור אף דיעבד אלא ודאי אין לחלק בכך עכ"ל וכוונתו דכל שאין לנו הכרח מסתמא ודאי יש לנו לו בדאורייתא דאין חילוק ומה גם פשיש הכרח מהש"ס שלא לחלק פן: ורבינו הבית חדש בחשן משפט סי' טו"ב על מה שכתבו הפוסקים דעדות מיושב בדיעבד פשר תמה דאין לחלק במצוה דאורייתא בין לכתחילה לדיעבד ונהוצרף לומר דמן התורה דבעינו מעומד אינו אלא בפני מומחין ומדרבנן הצריכו גם שלא בפני מומחין והאי דנא לא שכיחי מומחין ולהכי פשר בדיעבד ועם שתמיהתו לא נפלת היא בעיני לפי מה שנתבאר שיש מקומות הרבה פיוצא לזה בש"ס ופוסקים שחלקים פן על פי איזה הכרח מקראי או מהש"ס על כל פנים ראינו שדעתו היא דבדאורייתא אין לחלק וממנו נקח לומר פן על כל פנים בדבר שאין לנו הפרח לחלק ומרן חיד"א בברכי יוסף שם אות ו' (בד"ה ומה) פתב ונ"ל ומה שהקשה הרב בית חדש דאין לחלק במצוה מן התורה בין לכתחילה לדיעבד איברא שיש מן הראשונים שכתבו שמדאורייתא ליכא לפלוגי בין לכתחילה לדיעבד וכן כתבו מן האחרונים ומפללם מוהריט"ץ סי' רל"ו ורל"ח ומוהר"א ששון סי' צ"ז והרב לחם משנה סוף פרק י"ו מהלכות עדות דפסיקא להו דמדאורייתא ליכא לפלוגי וביעיר און פתבתי דיש מקומות נראין להיפך וגם הראנ"ח בח"ב סי' נ"ב דף פ"א ע"ג לא פסיקא ליה עכ"ל מכותלי דב"ק ניקר שרצונו ליישב התמיהה הלזו והיה בהניח דהפוסקים דעדות מיושב פשרה בדיעבד לית להו האי פללא דבדאורייתא אין לחלק וכו' ולי אני עבדו אין זה מן הישוב שהרי המעיין בגוף דין הנ"ל ישר יחזה שדעת הרמב"ם והרא"ש והרשב"א והר"ן וסמ"ג והמרדכי והטור ומרן וכן דעת כל גדולי הראשונים דעדות דמיושב פשר כמו שכתב הרב מקנה אברהם במהדורא בתרא במערכת השני"ן דף ע"ט אות שמ"ד ורחוק לייחס לכל קדושים הללו דלית להו האי פללא ומה גם שאף רבותינו התוספות בזבחים ד' ט"ז סוכרים דעדות מיושב פשר ואינהו נקטי האי פללא בשאר דוכתי דמסתמא בדאורייתא אין לחלק זולת על פי איזו הוכחה ולכן לדעתי הענייה יותר נכון לומר דאף דהפוסקים הללו נקטי נמי האי פללא מיהו היינו דוקא בסתמא והכא שאני דמוכח הכי מהירושלמי כמו שכתבו התוספות שם (בד"ה מה ליושב) וכן כתבו

עוד מהפוסקים ולכן פסקו דעדות דמיושב פשרה בדיעבד וכי האי גוונא עבוד רבנו דמשנו בדוכתי טובא ועיין בהרמב"ם בהלכות סוטה פ"ק ד' דין י"ג לא יחפור בקרדוןם בהיכל ויוציא שונאמר אשר יהיה בקרקע המשפן ואם חפר והוציא עפר פשר וכתב מרן פ"ק משנה שפסק פן לפי שפן משמע בירושלמי עיי"ש מוכח דלולא פן היה הדין נותן שלא לחלק בהכי והיכא דמוכח שאני והכלל שריר ובריר להיכא דלית לן שום הוכחה: ומה שציין לספרו יעיר און ולא הראה מקומו הנה ראיתי שם במערכת האל"ף אות נ"ו (בד"ה והנה) שהביא מה שכתב הרב ארעא דרבנו אות ז דממה שכתב הרמב"ם דאם תרם שלא מן המוקף מהני בדיעבד מוכח דאיסור דאין תורמין שלא מן המוקף הוא מדרבנו דאי מדאורייתא הרי בדאורייתא לא שאני לן בין לכתחלה לדיעבד והביא מה שהרב עפ"א דארעא השיב על זה דלא אתמר האי פללא אלא בדבר המפורש בפתוב אבל פשאינו מפורש בתורה (כי הא דשלא מן המוקף דמדרשה הוא דאיתי) יש חילוק בין לכתחלה וכו' וכתב, על דבריו ולי ההדיוט מה שחילק דכשאינו מפורש מפלגינו אינו מחנור דכל שהוא דאורייתא אין חילוק וכן נראה מדברי התוספות בגיטין סוף דף ג' פמו שיראה המעיין עכ"ל מוכח שדעתו מספקת לדברי טובים השנים ארעא דרבנו ועפ"א דארעא דבדאורייתא אין לחלק ודידיה עדיפא שכתב דגם פשאינו מפורש הדין פן והוכח לחכם מדברי התוספות דגטין וגם ממה שכתב אחריו כן על דברי הרב עפ"א דארעא בדין ספירת העומר אם מנה מיושב דיצא מתבאר יפה דנקיט פי האי פללא פמו שיראה הראה בדב"ק בגופו שלקום וכן מתבאר ממה שכתב בייעיר און מערכת הדל"ד אות ט' שהביא מה שתמה הרב יד מלאכי בכללי הדינים סי' שמ"ד במה שפסק מרן ביו"ד סי' קכ"א דין ב' דצריף להגעיל הפלים ואחר פה להטבילין ואם הטבילין ואחר פה להגעיל מהני דאמאי הרי שינה מסדר הפתוב בתורה ובדאורייתא ליפא לפלוגי בין לכתחלה לדיעבד והשיב על דבריו דלפי מה שכתבו התוספות במנחות, דף ל"ח סוף ע"א דלית לן למימר דאסדר לבד יקפיד הפתוב לעפב דאף אי פתיב עיכובא לא קאי אלא אחסרון מעשה ולא על הסדר לא קשיא מידי אההיא דטבילה דאף בדאורייתא ליפא לפלוגי בהכי שניא היא משום דאסדר לית לן למימר עיכובא עיי"ש מוכח נמי דנקיט דבדאורייתא אין לחלק: ובדין קבלת עדות שלא בפני בעל דין דאסור ונחלקו הפוסקים לענין דיעבד והביא מרן הבית יוסף בחשון משפט סי' כ"ח סעיף כ' דהמרדכי בריש הגוזל בתרא כתב בשם ראב"ן דמדמכשרינו קבלת אונס שלא בפני בעל דין שמעינו דבלא אונס פשר בדיעבד דאי פסול על ידי אונס נמי מיפסול וכתב מרן דאין זו טענה דהא דאין מקבלין שלא בפני בעל דין מדרבנו הוא וקרא אסמכתא בעלמא והם אמרו דהיכא דאיפא אונס מקבלים והיכא דליפא אונס וקבלו אפילו דיעבד לאו פלום הוא עכ"ל ועיין לקמן אות כ"ט בשם תשובת הרב מוהרשד"ם בזה) והיא תשובה נצחת לראית הראב"ן ולדעתו צריף לומר דסובר דהא דאין מקבלים שלא בפני בעל דין הוא מן התורה וכמו שהבאתי בקונטרס שדי חמד בריש מערכת הקו"ף שפן דעת הרבה פוסקים עיי"ש ולכן שפיר מוכיח דדיעבד פשר בלא אונס מדמכשרינו לכתחלה על ידי אונס ואם פן מוכח שסובר הראב"ן דבדאורייתא נמי יש חילוק בין לכתחלה לדיעבד אמנם יש לדחות ולומר שדעת הראב"ן היא דאף מן התורה אסור לקבל שלא בפניו ואפילו בדיעבד לא מהני מן התורה וכן על ידי אונס אין מקבלים לכתחלה מפל מקום רבנו הקלו במקום אונס מטעם הפקר

בית דין ומדהקלו לכתחלה במקום אונס מוכיח שפיר דשלא במקום אונס בדיעבד מותר
שאם בדיעבד שלא במקום אונס לא מהני לא הנה מהני לכתחלה במקום אונס וכן פתבתי
בשדי חמד שם דמתשובות הרמ"א בריש סי' י"ב מוכח דסובר דמן התורה בעינן עדות
בפני בעל דין ואף בדיעבד פסול אלא דרבנן הקלו גבי מומן בדיעבד או גבי אדם וכינצא
מטעם הפקר בית דין עי"ש וכן יש לומר בדעת הראב"ן ואין הכרח דסובר בעלמא
בדאורייתא לחלק בין לכתחלה לדיעבד: שוב ראיתי מה שכתב רבינו מוהר"י קולון
בשרש קי"ז (כד"ה ועתה רמזו בחידושי אנשי שם על דברי המרדכי דפרק הגוזל הנ"ל)
ונ"ל ואשר עוד הקשית מדברי ראב"ן שהביא המרדכי בפרק ארבע מיתות לדברי ראב"ן
שהביא בפרק הגוזל בתרא לא ידעתי מאי קשיא לך בהא דהכי איתא במרדכי וראב"ן
כתב מדמקשר קבלת אונס שלא בפני בעל דין שקמעת מינה דבלא אונס בדיעבד פשר
דאי פסול על ידי אונס נמי פסול עכ"ל בפרק הגוזל וסברת ראב"ן היא דאף דפשיטא
שאפשר לומר שרבנן יעשו מעלה לפסול אף דיעבד אף על גב דמדאורייתא פשר
כדאשפחן בפרק ארבע מיתות דף ס' מכל מקום מדחזינן הכא דכשר ע"י אונס שמעינן
דלא חשו בו משום פיסול עדות בדיעבד דאי פסלינא ליה בדיעבד שלא בפני בעל דין
אם כן הוא הני פחוקא ואיטלולא שיכשירו דאטו משום אונסו של מלנה יפסידו ללנה
להוציא ממנו שלא כדין דשלא כדין חשיב ליה אם כן הוא שהוא פסול בלא אונס ואפילו
בדיעבד ואפילו לא יהיה פסול אלא מדרבנן דהא פשיטא דרבנן לא פסלו העדות להפסיד
המלנה שלא כדין אי לאו טעמא דרבה חזו ביה שקרוב הדבר לבא לידי עדות שקר אם
יקבלו שלא בפני בעל דין שהרי מצינו בכל מקום שיפה פח המלנה מן הלנה כדאמרין
בפרק זה בורר דף ל"א הני מילי דאומר לנה אבל אומר מלנה עבד לנה לאיש מלנה ואם
כן משום אונס המלנה לא היו מכשירין כן נראה סברת ראב"ן ועוד שקיל וטרי בזה
ותנרף דבריו הביא הרב בחידושי אנשי שם שם וז"ל תירץ מוהרי"ק בשרש קי"ז
באריכות אבל העיקר הואיל ואמר ריש לקיש מעלה עבוד רבנן לפרש משמע אפילו
דיעבד אבל פאן אינו פתיב מעלה אם כן יש ראיה מקבלת אונס שבדיעבד פשר עכ"ל
מוכן מזה דגם ראב"ן מצי סבר בדעת מרן הב"י דקבלת עדות שלא בפני בעל דין דאסור
הוא מדרבנן אלא שהיה סלקא דעתין לומר שהחזיקו דבריהם לפסול העדות אף בדיעבד
ולנה הכריח ראב"ן דלא פסלו בדיעבד מדהכשירו לכתחלה גבי אונס ואם כן אינו ענין
למאי דאירינן בה אי בדאורייתא יש לחלק בין לכתחלה לדיעבד פמוכונענין לקמן מזה
(בדבור המתחיל אמנם לדעתי הענינה): ובמאי דקיימא לן דאסור לשמוע דברי בעל דין
עד שיש חברו שכתב הרב ארעא דרבנן באות קפ"ג דהרב מוהרד"ך פתב דהוי
מדאורייתא ושמדברי הרב מוהריב"ל שכתב דכשר בדיעבד מוכח שהוא מדרבנן והרב
עפרא דארעא דחה שאין זו ראיה שהרי מצינו בדין בלילה שהוא מן התורה והרבה
פוסקים סוברים שדיניהם דין בדיעבד הנה מרן חיד"א השיב על זה ביעיר און במערכת
הדל"ת אות י"א דשאני ההיא דסמכי אגנסחת הירושלמי דאם דנו בלילה דיניהם דין
דכתיב ושפטו את העם בכל עת ואם כן לא שמא מתיא להוכיח דבעלמא בדאורייתא
מפליגינן בין לכתחלה לדיעבד ועוד הן בה דזה פלל דבדאורייתא אין לחלק בין לכתחלה
לדיעבד ואם יש איזה מקומות דמשמע איפכא מפל מקום נראה דהוא מזה פסיק ותני
דיש לחלק ויש כמה סוגיאות ותוספות בענין זה (הלשון מגומגם קצת) ויכר מפורסם

דבְּקִדְשֵׁי שָׁנָה הַכְּתוּב לַעֲכָב אֶלְמָא פְּשָׁאיִנוּ קִדְשֵׁי הַיּוֹ עֵיכוּבָא וְעוּד יֵשׁ לְהַעִיר עַל הַרְבַּ
עֶפְרָא דְאַרְעָא דְהוּא הִסְכִּים לְכָלל זֶה לְעֵיל אוֹת יו"ד בְּדָף קכ"ד ע"ג (עַל דְּבַרֵי הַרְבַּ
אַרְעָא דְרַבְּנָן בְּאוֹת ז' בְּדִין אֵין תּוֹרְמִין שְׁלֵא מִן הַמְּוֹקֵף) וְכו' וְהִבִּיא מַה שְּׁפַתְבּ בְּבִרְכֵי
יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְבָּנִים מוֹהֲרֵיט"ץ וְמוֹהֲר"א שְׁשׁוֹן וְלַחֵם מְשֻׁנָּה וְמוֹהֲרָאנ"ח (כְּמוֹ שְׁהִבְאִתִּי
לְעֵיל בַּד"ה וְרַבִּינוּ) אֱלוֹ תוֹרַף דְּבַרֵי קִדְשׁוֹ וּמוֹכַח שְׂדַעְתּוֹ נוּטָה יוֹתֵר דְּכָלל זֶה שְׁרִיר
וְקִיָּים דְּבִדְאוּרְיִיתָא אֵין לְחֻלְק וּבִסְפָרוֹ שְׁיִוְרֵי בְּרַכָּה סוּף ס' תס"א פְּתַב שְׁהַרְבַּ פְּרִי חֲדָשׁ
שְׁפַתְבּ שֵׁם דְּבִדְאוּרְיִיתָא אֵין לְחֻלְק וְכו' אֲזִיל לְשִׁיטְתִּיהָ שְׁבַחְלֵק יו"ד בְּרִישׁ קוֹנְטְרִיס
אַחְרוֹן שְׁפַתְבּ פֶּן בְּהַשְׁגוּתִיו עַל הַבֵּית הַלֵּל וְכֵן כְּתָבוֹ הַתּוֹסְפוֹת בְּגִטִּין דָּף ג' וְסִיָּים אָמְנָם
בְּמִקּוּמוֹ דְּקִדְקִיתִי עַל הַרְבַּ פְּרִי חֲדָשׁ מִמָּה שְׁפַתְבּ בְּסְפָרוֹ מִים חַיִּים בְּנִימוּקִיו בְּבִרְכוֹת
עכ"ל: וְכוּנְתּוֹ הִיא עַל מַה שְּׁפַתְבּ הַרְבַּ פְּרִי חֲדָשׁ בְּמִים חַיִּים בְּנִימוּקִיו לְרִישׁ פָּרָק הֵינָה
קוּרָא דָּף ט"ו ע"א (מֵאֵי טַעְמָא דַּר' יוֹסֵי מְשׁוּם דְּכַתִּיב שְׁמַע הַשְּׁמַע לְאַזְנוּיָהּ וְתַנָּא קַמָּא
שְׁמַע בְּכָל לְשׁוֹן שְׂאֵתָה שׁוֹמַע) שְׁהַקְשָׁה דִּילְמָא תַּנָּא קַמָּא דְרִישׁ הַשְּׁמַע לְאַזְנוּיָהּ לְכַתְחִילָהּ
וְכִסְבַּרְתָּ רַאב"ע בְּסִמּוּף וְתִירְץ דְּבַעֲי הַש"ס לִיִּישָׁב אַף לְרַב חֲסֵדָא דְהָא דְקִתְנֵי הַקּוּרָא
הוּא לְהוֹדִיעָהּ פַּחוּ דַּר' יוֹסֵי וְלַתַּנָּא קַמָּא אַף לְכַתְחִילָהּ לֹא צְרִיף לְהַשְׁמִיעַ וְאִם פֶּן שְׁמַע
בְּמֵאֵי מוֹקִים לִיהָ וּמְשַׁנֵּי בְּכָל לְשׁוֹן וְכו' אֲשֶׁר מִתְבָּאָר מְזָה דְנִיחָא לִיהָ לְהַרְבַּ פְּרִי חֲדָשׁ
לְאוּקוּמֵי קַרָּא אֶלְכַתְחִילָהּ דְּוֹקָא וְלֹא זֹו בְּלַבַּד דְּלֹא קִשְׂיָא לִיהָ אֶסְבַּרְתָּ רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן
עֲזַרְיָה דְּמַחְלֵק בְּהִכִּי אֱלֹא אֶדְרַבָּא קִשְׂיָא לִיהָ לֹאִידָף גִּיסָא אַהֲש"ס דְנִימָא דְתַנָּא קַמָּא סְבַר
הִכִּי וְכָל זֶה הִיפָּף שְׁיִטְתּוֹ שְׁפַרִישׁ קוֹנְטְרִיס אַחְרוֹן זֹו הִיא הַעֲרָתּוֹ עַל הַרְבַּ פְּרִי חֲדָשׁ כְּמוֹ
שְׁבִיָּאָר בְּהַגְהָוִתִּיו לְהַלְכוֹת סוּטָה שְׁנַדְפְּסוּ בְּשׁו"ת חַיִּים שְׂאֵל ח"ב ס' ה' אוֹת ג' (בְּתוֹף
ד"ה וְדַע וְכו' דָּף ח' ע"ב מְדַפּוּס חֲדָשׁ) וְלִי הַדָּל קִשְׂיָה טְפִי לְכַאוּרָה דַּעִין רוּאָה בְּפְרִי חֲדָשׁ
שֵׁם (בַּד"ה וְאִיכָּא) שְׁהַקְשָׁה אִמָּאֵי דְאַמְרִינוּ דְהָא דְקִתְנֵי הַקּוּרָא הוּא לְהוֹדִיעָהּ פַּחוּ דַּר'
יוֹסֵי דְדִיעֵבַד נְמִי לֹא דְלִיתְנֵי קוּרָא לְהוֹדִיעָהּ פַּחוּ דַּר' יְהוּדָה דְאַפִּילוּ לְכַתְחִילָהּ דְכַחָא
דְהִיתְרָא עֲדִיף וְכו' וְכו' וְתוֹ דְאַפְתִּי קִשְׂיָה דְלִישְׁמַעִינָן פַּחוּ דַּר' יְהוּדָה וְלִיכָּא לְמִטְעֵי בְּדַרְבֵי
יוֹסֵי מְשׁוּם דְּאֵין לְחֻלְק בֵּין לְכַתְחִילָהּ לְדִיעֵבַד לְכֵן נִרְאָה דְכִינוּ דְלֹא קָמָה הָף מִלְתָּא לֹא
דִּיִּיק בָּהּ בְּגִמְרָא וְכֵן מְצִאתִי בְּחִידוּשֵׁי הַרְשָׁב"א עכ"ל הֵרִי שְׁפַתְבּ דְלִיכָּא לְמִטְעֵי בְּדַרְבֵי
יוֹסֵי מְשׁוּם דְּבִדְאוּרְיִיתָא אֵין לְחֻלְק וְסוּתֵר סְבַרְתּוֹ בְּתוֹף כְּדִי דַּבּוּר: אָמְנָם לְדַעְתִּי הַעֲנִיָּה
יִתְכֵן לִיִּישָׁב דְּבַרֵי מְרֵן הַפְּרִי חֲדָשׁ דְּאֵין נִסְתַּ"ר מִחֲמַת"ו וְדַעְתּוֹ גַּם בְּנִימוּקִיו הִיא דְכָל
בִּדְאוּרְיִיתָא לֹא מְפִלִיגִינוּ בֵּין לְכַתְחִילָהּ לְדִיעֵבַד אַף כְּבָר פְּתַבְתִּי דְהִיָּינוּ דְּוֹקָא מְסַתְמָא אֲבָל
אִם יֵשׁ אִיזוֹ הוֹכְחָה מְקַרְאֵי אוּ מֵהַש"ס שְׁפִיר יְכוּלִים לְחֻלְק פֶּן וְלִכֵּן זִיל הָכָא קָא קִשְׂיָא
לִיהָ דְמָנָא לִיהָ לַש"ס דְתַנָּא קַמָּא לֹא דְרִישׁ הַשְּׁמַע לְאַזְנוּיָהּ דִּילְמָא סְבִירָא לִיהָ הַשְּׁמַע
לְכַתְחִילָהּ כְּדַמְשַׁמַּע לִיהָ לַר' אֱלֶעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְעַל ר' אֱלֶעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אֵין לְהַקְשׁוֹת דִּישׁ
לוֹמֵר דִּישׁ לוֹ אִיזוֹ הוֹכְחָה בְּקַרָּא לְחֻלְק בְּהִכִּי וְכְמוֹ שְׁפַתְבּ בְּעֲצָמוֹ לְקַמִּיָּה דְסוּבַר כַּר' מֵאִיר
וְכו' וְאִיכָּא תְרֵי קַרְאֵי וּמוֹקְמִינוּ חַד אֶלְכַתְחִילָהּ וְחַד לְדִיעֵבַד וְכו' כִּיעִי"ש וְאִם פֶּן בִּינוּ
דְחִזִּינוּ דְרַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה סוּבַר דְהַשְּׁמַע הוּא לְכַתְחִילָהּ (מֵאִיזָה הַכְּרַח שְׁיֵשׁ לוֹ) לֹא
נְפִלְאֵת לוֹמֵר דְהִכִּי נְמִי סוּבַר תַּנָּא קַמָּא דְמַתְנִיתִין וּמָנָא לִיהָ לַש"ס לְהַחְלִיט דְתַנָּא קַמָּא
לֹא דְרִישׁ פֶּלֶל הַשְּׁמַע לְאַזְנוּיָהּ וְזִיל הָכָא קָא קִשְׂיָא לִיהָ דְלִישְׁמַעִינָן פַּחוּ דַּר' יְהוּדָה כְּדַקְנִימָא
לוֹ בְּעֶלְמָא פַּחָא דְהִיתְרָא עֲדִיף וְלִיכָּא לְמִטְעֵי בְּדַרְבֵי יוֹסֵי דְהָא מְסַתְמָא כָּל בִּדְאוּרְיִיתָא
לֹא מְפִלִיגִינוּ בֵּין לְכַתְחִילָהּ לְדִיעֵבַד פֶּלֶל כְּפִי הַפֶּלֶל הַמְסוּר בִּיְדֵינוּ וְכָל שְׂאֵין לָנוּ הוֹכְחָה

מדברי רבי יוסי דקאי בשיטת ראב"ע (דדרוש השמע לכתחלה) ודאי יש לנו לומר שסובר שהוא אף לדיעבד ומקרוב השגתי ספר לקח טוב לרב גדול בדורנו יצ"ו וראיתי בכלל ה' שמתאמץ להוכיח מפמה מקומות בש"ס דבדאורייתא יש לחלק בין לכתחלה וכו' ולא פניתי לעיין בכל מה שדבר בקדשו בענין זה אף ראיתי שאחת מראיותיו היא מהא דלרבי אלעזר בן עזריה השמע לאזנייה הוא מן התורה וסבירא ליה דדיעבד יצא עי"ש באות ח' ולפי מה שכתבתי אין מזה הוכחה דשאני הכא דאיכא תרי קראי ומוקמינן חד אלכתחלה וחד אדיעבד ומה שהוכיח שם באות ב' ממה שכתבו התוספות בפסחים ד' י"א אין לתמוה מי איכא מידי דמדאורייתא לכתחלה אסור ובדיעבד שרי דאיכא מילי טובא דבעינון שישנה עליו הפתוב כגון קדשים עכ"ל התוספות דאלמא יש דברים בעלמא נמי דמתלקינן בין לכתחלה לדיעבד פבר כתבתי על זה בריש אות זו שחלוקים רבנן בתראי בכונת התוספות הנ"ל ומה שכתב באות י"ב להוכיח מדברי הראב"ן שפמרדכי פרק הגוזל בתרא בדין קבלת עדות שלא בפני בעל דין דמנכרח שסובר דבדאורייתא יש לחלק וכו' עי"ש סיגנון ראיתו פבר כתבתי למעלה (בד"ה וידין קבלת) שאין הכרח מדבריו עי"ש: ובברכי יוסף יו"ד סי' ער"ב סק"ה (בד"ה איברא) הביא מה שכתב הרב פנים מאירות דגם בשאר מילי דאורייתא דלאו מידי דקדשים ניהו כל שלא שנה הפתוב אינו אלא לכתחלה דעיפובא מנא לן וכו' וכתב שדבריו קשים דהדבר ברור דהא דאמרינן אי שנה עליו וכו' היינו בקדשים דוקא דהכי אגמרון רחמנא דכל מידי דמעכב שנה הפתוב אבל בשאר מילי דלאו קדשים מסתמא מידי דאורייתא לעיפובא וכן כתבו התוס' בגיטין דף ג' ובמנחות דף ח' כתבו דכיון דמקרא דרשינן מעכב דלא בעינון שנה לעכב אלא בקדשים וכן ראיתי למוהריט"ץ סי' רל"ו ורל"ח דבכולי גמרא ליכא לפלוגי מדאורייתא בין לכתחלה לדיעבד וכן כתב מוהר"א ששון בסי' צ"ו ונהרב פני משה בח"א סי' ב' ונהרב פרי חדש ביו"ד בריש קונטרס אחרון עכ"ל הרי גילה דעתו דנקיט הכי דבדאורייתא אין לחלק והוסיף להביא שפן כתב הרב פני משה והשמיט מה שכתב במקומות הנ"ל דמוהראנ"ח לא פסיקא ליה אף שם בסי' א' אות ב' (בד"ה איברא) הביא מה שכתב בפרי חדש בריש קונטרס אחרון וכתב על דבריו דמאי דפסיק ותני דבדאורייתא ליכא לפלוגי וכו' איכא למיקם טובא ואיברא שפן כתבו התוספות בגטין סוף דף ג' וכן כתבו הרבנים מוהריט"ץ ומוהר"א ששון ולחם משנה וכו' אף מוהראנ"ח לא פסיקא ליה ומדברי מרן הבית יוסף בחשן משפט סי' ז' והגהות אשירי ריש סנהדרין משמע דגם בדאורייתא יש חילוק וכן משמע בתוספות זבחים דף ט"ז וכתב שבהגהותיו לסוטה פרק ד' האריף בפרט זה: ומה שרמז להגהותיו לסוטה וכו' פננתו הוא למה שכתב בחיים שאל ח"ב סי' ה' (ששם הובאו הגהותיו על הרמב"ם פרק ד' דסוטה) ועיין רואה שם (בד"ה ויזה נחא) שכתב שפמה דברים דרשו בפרק ב' דסוטה מהכתובים והם לעיפובא וכמו שפסקם הרמב"ם ואף דבקצתם יש ליישב דמהכתוב משמע דהוי לעכב מקל מקום איכא בינייהו דליכא הוכחה לעכב ומנכרח לומר כמו שכתבו התוספות בגיטין דף ג' ע"ב דמדאורייתא אין לחלק בין לכתחלה לדיעבד וכן כתבו הרבנים פרי חדש וכו' ופני משה וכו' דבדאורייתא אין לחלק בין לכתחלה לדיעבד אמנם היינו דוקא בשאר מילי לבר מקדשים דבעינון שנה הפתוב לעכב וכו' אבל בשאר מילי ליכא לפלוגי וכו' והאריף ליישב מה שצינו במקומות רבים (שהזכיר שם) דמתלקינן בין לכתחלה לדיעבד דטעמא

דְּכוּלְהוּ הוּא מְשׁוּם דְּהוּוּ מִיְלֵי דְקַדְשִׁים אַבְל בְּשַׁאֲר מִיְלֵי לֹא מְפִלְיָנִין בְּדְאוּרְיִיתָא בִּין לְכַתְחֻלָּה לְדִיעְבַד וְשִׁם (בְּסוּף ד"ה וְדַע דַּמְש"ל) כְּתַב דְּהֶרֶב לְשׁוֹן לִיְמוּדִים רַמִּי וּמְקַשֵּׁי מִכְּמָה דְּוֹכְתֵי אַהַי כְּלָלָא וְלֹא יָכוּל יוֹסֵף לְהַתְיַשֵּׁב לְדַעַת אִם יֵשׁ לִיְיָשְׁבִים גַּם מִדְּבָרֵי הֶרֶב כְּנֻסַת הַגְּדוּלָּה חֲזָן מְשַׁפֵּט סִי טו"ב הַגְּהוּת הַטּוֹר אוֹת י"ג וי"ד נִרְאָה דְּמִסְפָּקָא לִיהָ הָאֵי כְּלָלָא עֵי"ש וּבְאַרְעָא דְּרַבְּנִין אוֹת קפ"ג וְסִיִּים וּבְקוֹנְטְרִיס כְּסָא דְּוֹד דְּף ק"ד ע"ב בַּחֲלֻקוֹת אֲשִׁית בִּין הֵהִיא דְּאִירֵי בְּהַּ הַכְּנֻסַת הַגְּדוּלָּה לְעֻלְמָא אַחַר זְמַן רַב רְאִיתִי בְּתַחֲלַת סְפָר מֵר וּקְצִיעָה ח"ב בְּקוֹנְטְרִיס סִיגֵי לְתוֹרָה שְׁבִיזָה וְזוֹלָל לְמִי שְׁאַמֵּר דְּאִין לְחֻלְק בְּדְאוּרְיִיתָא בִּין לְכַתְחֻלָּה לְדִיעְבַד וְהוֹכִיחַ מִכְּמָה מְקוֹמוֹת וְכוּלְהוּ דְּמִיְתִי מְקַדְשִׁים אִינֵן רְאִיוֹת דְּקַדְשִׁים שְׁאֵנִי וְשַׁאֲר דְּוֹכְתֵי צְרִיף לְרְאוּתָם וּמְכַל מְקוֹם נְעֻלְמָא מְמַנּוּ דְּבָרֵי הֶרֶב שׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים שְׁהַבְּאִתִּי עכ"ל שׁוֹב הֵבִיא דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּפִסְחִים דְּף י"א ע"א וְהֵבִין מִדְּבָרֵיהֶם שְׁגַם בְּשַׁאֲר מִיְלֵי דְּלָאוּ קְדָשִׁים נִיגְהוּ אִיכָּא מִיְלֵי דְּבַעֲיָנִין שְׁנָה לְעַכְב וְתַמָּה עַל דְּבָרֵיהֶם שְׁנָה הִיפָּף מְמָה שְׁפַתְבוּ בְּמִנְחוֹת דְּף ל"ח דְּלָא מְסַתְבְּרָא לְמִימֵר דְּקַפִּיד קְרָא אֲסַדָּר לְעַכְב דְּמוֹכַח דְּאַחֲסָרוֹן מְעַשָּׂה מִיָּהָא מְעַכְב וְכַתְב שְׁהֶרֶב הַנְּמַק"י קָאֵי בְּשִׁיטַת הַתּוֹסְפוֹת דְּפִסְחִים וְהַעִיר עַל דְּבָרֵי הֶרֶב יֵד מְלֻאכֵי סִי תֵרִי"ח וְגַם עַל מָה שְׁפַתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּמִנְחוֹת דְּאַסְדָּר לֹא קַפִּיד קְרָא שְׁקִיל וְטָרִי דְּמִסּוּגֵי דְּרִישׁ פְּרָק אַרְבַּע מִיתוֹת מְשַׁמַּע נְמִי הֵכִי אָמְנִים מְסוּגֵי דְּסוּטָה פְּרָק הִיָּה נוּטֵל דְּף י"ט מְשַׁמַּע אִיכָּא וְכו' וְכַתְב לִיְיָשְׁבִים אֵלּוּ תֵרֵף דְּב"ק עֵי"ש: הִרְאֵת לְדַעַת שְׁמַכְל הַמְּקוֹמוֹת שְׁהַבְּאִתִּי אֲשֶׁר דְּבַר בְּקַדְשׁוֹ מֵרֵן חִיד"א כְּנֻז"ל מִתְבָּאֵר יָפָה שְׁיֹוֹתֵר נוּטָה דַּעַתוֹ לְסִבְרַת הָאוּמְרִים דְּכָל בְּדְאוּרְיִיתָא לֹא מְפִלְיָנִין בִּין לְכַתְחֻלָּה לְדִיעְבַד זוּלַת הֵיכָא דְּמוֹכַח בְּקָרָא וְכִינְצָא וּבְכֵן מָה שְׁכַתְב בְּבִרְכֵי יוֹסֵף חֲזָן מְשַׁפֵּט סִי טו"ב שְׁהַבְּאִתִּי לְמַעְלָה (בְּד"ה וְרַבִּינוּ) לִיְיָשְׁבִים תְּמִיחַת הֶרֶב בֵּית חֲדָשׁ אִין יֵשׁוּב זֶה עוֹלָה יָפָה לְדַעַת כְּלָהוּ רַבְּנוֹאֲתָא וּמֵר נִיגְהוּ גּוֹפִיָּה דְּסִבְרֵי דְּלִיכָּא לְפִלּוּגֵי בְּדְאוּרְיִיתָא בִּין לְכַתְחֻלָּה לְדִיעְבַד: וּמָה שְׁכַתְב מֵרֵן חִיד"א בְּמְקוֹמוֹת הַנֵּ"ל בְּשֵׁם הֶרֶבֶנִים מוֹהֵר"א שְׁשׁוֹן וּמוֹהֵרֵאנ"ח הֵנָּה סְפָר מוֹהֵר"א שְׁשׁוֹן אִין אֲצֻלֵי אַף רְאִיתִי דְּב"ק שְׁהַבְּיָאִם הֶרֶב גְּבַעוֹת עוֹלָם בְּסִי י"ג (בְּד"ה עוֹד הַקְּשָׁה) וְהֵם עַל מָה שְׁכַתְב מֵרֵן הַבֵּית יוֹסֵף בְּחֲזָן מְשַׁפֵּט סִי ז' דְּפִסּוּל הָאוּהַב וְשׁוֹנָא גְּמוֹר (לְדוּן) אִינּוּ אֵלּא לְכַתְחֻלָּה וְהַקְּשָׁה הֵרִי הַשׁוֹנָא נְפָקָא מִדְּכְתִיב וְלֹא אוֹיֵב לוֹ וְאִיף אֲפֻשֶׁר דְּמְדְאוּרְיִיתָא מְפִלְיָנִין בִּין לְכַתְחֻלָּה לְדִיעְבַד וּלְזֶה הֵבִיא הֶרֶב גְּבַעוֹת עוֹלָם דְּבָרֵי הֶרֶב מוֹהֵרֵאנ"ח בְּסִי ב"ן לְעַנְנֵן שְׁנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים שְׁשׁוֹנָאִים זֶה לְזֶה שְׁכַתְב מֵרֵן הַבֵּית יוֹסֵף דְּמֵאֵי דְּקִימָא לֵן שְׁאִין שְׁנִיָּהֶם יוֹשְׁבִים בְּדִין לְכַתְחֻלָּה הוּא דְּלִית לְהוּ לְמִיעְבַד הֵכִי אַבְל אִם דְּנוּ אִין דִּינֵיהֶם בְּטַל מְשׁוּם הֵכִי שְׁהַקְּשָׁה דְּכִינּוּ דְּאַלִּיכָּא דְּרַבְּנִין דִּין הַשׁוֹנָא וְדִין שְׁנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים הַשׁוֹנָאִים זֶה אֵת זֶה שְׁנִיָּהֶם גְּלַמְדִים מְפִסּוּק אַחַד אִיף אֲפֻשֶׁר שְׁהַשׁוֹנָא פְּסוּל וְאַפִּילוּ בְּדִיעְבַד אִין דִּינוּ דִּין וְשְׁנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים שְׁשׁוֹנָאִים זֶה אֵת זֶה כְּשֵׁרִים בְּדִיעְבַד וְאִם דְּנוּ דִינֵיהֶם דִּין וְהֵרִי בְּפִרְק זֶה בּוֹרֵר נִרְאָה שְׁכַמּוֹ שְׁבַדְרֶשֶׁת וְהוּא לֹא אוֹיֵב לוֹ אִין דִּינוּ דִּין הֵכִי נְמִי בְּדְרֶשֶׁת וְלֹא מְבַקֵּשׁ רַעְתּוֹ וְתִנְרֵץ דְּתִרְנִיָּהוּ לֹא אֲסִירֵי אֵלּא מְדְרַבְּנִין דְּפִשְׁטָיָה דְּקָרָא לָאוּ בְּהֵכִי מִיְרֵי אֵלּא אֲסַמְכְּתָא בְּעֻלְמָא וְנַחְמִים רָאוּ דְּבַשׁוֹנָא אִיכָּא לְמִיחַשׁ טְפִי וְכו' וּבְשְׁנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים שְׁשׁוֹנָאִים זֶה לְזֶה לִיכָּא לְמִיחַשׁ כְּוִלֵי הָאֵי ע"כ הֵרִי שְׁדַעַת שְׁנִיָּהֶם (הֶרֶבֶנִים מוֹהֵר"א שְׁשׁוֹן וּמוֹהֵרֵאנ"ח) שְׁנָה בְּזֶה דְּבְדְאוּרְיִיתָא אִין לְחֻלְק בִּין לְכַתְחֻלָּה לְדִיעְבַד וְהֶרֶב גְּבַעוֹת עוֹלָם כְּתַב עַל קוֹשְׁתֵי הֶרֶב מוֹהֵרֵאנ"ש דְּאַפִּילוּ תִימָא דְּדְרֶשָׁה גְּמוֹרָה הִיא יֵשׁ לוֹמֵר שְׁמֵרֵן סוּבֵר דְּאַף בְּאִיסוֹר תּוֹרָה יֵשׁ חִילּוּק בִּין

לכתחלה לדיעבד וכמו שצדד פן הרב מוהראנ"ח ואף שהוא לא החליט לומר פן יש לומר שפרן סובר פן באמת וכו' ואני אומר בהורמנותיה דמר פנראה נעלם מעיני קדשו שדעת פמה מרבנואתא קמאי ובתראי דבדאורייתא לא מפליגינן בין לכתחלה לדיעבד ומסתמא יש לנו לניחס פן גם בדעת מרן ומה גם שמדברי מרן הבית יוסף בא"ח סי' ער"ב שאביא להלן איה"ש (בד"ה ואף בקרא) נראה שמסקים לדברי הר"ן והרמב"ן שהביא שם ומוכח מדבריהם דלא אמרינן אלא אי דמותר אף לכתחלה או דאסור אף דיעבד עיי"ש ולכן אין לנו בשוב קושיא הנ"ל אלא מ"ש הרב מוהראנ"ח דאסמכתא בעלמא היא וכו': וכן כתב הרב אשדות הפסגה בחלק יו"ד סי' ד' בדף ח"י סוף ע"ג בשם הקדמונים דבדאורייתא אין חילוק בין לכתחלה לדיעבד והוא שהביא שדעת כל הפוסקים דאסור סחורה בדברים האסורים באכילה הוא מדאורייתא וזאת הגאון תרומת הדשן סי' ק"כ שכתב שפצא בגליון של התוספות דהיא דרשה דפרק כל שעה אינה אלא אסמכתא וכתב על זה שפבר תמהו על דבריו מההיא דפרק ב' דפסחים שהקשו אי הכי אפילו לכתחלה נמי ומאי קושיא אין הכי נמי דמדאורייתא אפילו לכתחלה נמי דבדאורייתא אין לחלק בין לכתחלה לדיעבד ורבנן הוא דגזרו אלא נדאי מוכח מהכא דסבירא ליה לתמודא דאסור סחורה מדאורייתא הוא ומשום הכי פריה אי הכי לכתחלה נמי ואהא משני אמר קרא יהיו בהנניתן יהיו וכיון דגלי קרא מוקמינן חד לכתחלה וחד לדיעבד עיין בס' בני משה וכו' בני יעקב וכו' שי למורא וכו' פנסת הגדולה וכו' יעו"ש הרי דנקטי בפשיטות דאין לחלק בדאורייתא בין לכתחלה לדיעבד: והגאון פני יהושע (הראשון) בחלק א' בא"ח סי' י"ג דף ו' ע"ב (מדפוס לבוב יהושע מלא חקמה ונדעה לפ"ק) הביא מה שכתב רבינו הטור בס' תל"ח דהא דאמרינן שלא יטמין בבור וכו' היינו אם לא בטלו וכתב על זה אלמא מה"ת שרי אפי' להטמין בבור ולבטלו וכן כתב הרב המגיד דאפילו אם מטמין בבור לכתחלה ומבטלו אינו עובר אלא דאסור לכתחלה לעשות פן ופירוש מדרבנן דאי מדאורייתא אין לחלק בין לכתחלה לדיעבד דאם היה אסור היה עובר על כל ימצא אלא שפעת מינה דמדאורייתא ליכא איסורא אפילו אם מטמין לכתחלה ומבטלו ודיו וכו' אלו תורף דב"ק והגאון צמח צדק (החדש) על המשניות בפרק כל שעה דף ס"ו ע"ג (בד"ה גמ' דף כ"ג) הביא מה שאמרו בש"ס והרי שרצים וכו' שאני התם דאמר קרא לכם שלכם יהא אי הכי אפילו לכתחלה נמי שאני התם דאמר קרא והיו וכתב על זה ונ"ל מוכח מפאן דיש חילוק בין לכתחלה לדיעבד מדאורייתא גם פן ודלא כתשובת פני יהושע שכתב בפשיטות בחלק א"ח סי' י"א שפקרא פשיטא דאין לחלק בין לכתחלה לדיעבד ואישתמיטתיה סוגיא זו ועיין במנחות פרק י"א משנה ו' ומזה סיוע למוהרי"ט בקידושיו פרק קמא דקידושין גבי נתן הוא ואמרה היא שפירש מה שכתבו התוספות כתובות כ"ג ע"א לכתחלה לא תנשא מדאורייתא ואף על פי כן בנשאת לא תצא ועיין בית שמואל באבן העזר סי' י"ז ס"ק ע' בשם רי"ו בענין סי"ב מיהו דברי רי"ו אין מוכרחים פי בתשו' ח"ץ סי' כ"א כתב היפוף ובתשובה הארכתי עכ"ל (פנראה בא ליישב מה שתמה הגאון אבני מלואים בס' ז"ך ס"ק ח"י (בד"ה וכל דבריו) על מרן מוהרימ"ט ונ"ל וכל דבריו בזה תמוהים דמעולם לא נשמע בספק איסור שיהיה חילוק מן התורה בין לכתחלה ובין דיעבד וכל לכתחלה ודיעבד אינו אלא בדבריהם עכ"ל ולכן הוצרך להביא סיעתא מסוגיא הנ"ל) ותמיהני על גדול שפמותו די כל רז לא אגיס ליה איך דחה דברי הגאון

פני יהושע שאמר כהלכה דודאי קושטא דמילתא הכי דמסתמא אין לנו לחלק בין לכתחלה לדיעבד ומה שהביא ראיה מסוגיא דפסחים ה"ל בכתחלה פבד קדושותו לא שמה מתאי דודאי כל שיש לנו בענין אחד שני כתובים המכחישים זה את זה יש לנו לומר הא לכתחלה והא דיעבד: וכן כתב רבינו התוספת יום טוב במעדני יום טוב בריש פירק תפלת השחר (אות ד') על פיוצא לזה דהיכא דאיכא תרי קראי מוקמינן חד אלכתחלה וחד אדיעבד והוא שהביא שם מה שכתב הרשב"א בריש תפלת השחר הביא דבריו מרן הבית יוסף בא"ח סי' רפ"ו שגראה מדברי התוספות שאם הקדים תפלת מוסף לשל שחרית יצא וכתב הרב מעדני יום טוב שסובר דלא אתא קרא להקדים נסכין למוספין אלא לכתחלה והקשה על זה דמנא לו דאיצטריך קרא אלכתחלה דתיקשי לו דהא פבר פתיב בבוקר גבי נסכים דילמא פי מצריה קרא ולא סגי ליה בבבוקר דגבי נסכים משום דאתי למימר דאף בדיעבד לא יצא והשתא תרי קראי צריכי חד אלכתחלה וחד לדיעבד ולא מצא מרגוע לקושיא זו (ועיין במה שכתבתי אני הדל ליישב קושיא זו בשדי חמד במערכת הפ"ף פלל ס"ז בד"ה ועל פי) הגה רואה דניחא ליה למימר דהיכא דאיכא תרי קראי מוקמינן חד אלכתחלה וחד אדיעבד וכמו כן בהה סוגיא דפסחים שפיר מוקמינן קראי חד אלכתחלה וחד אדיעבד וכן כתבתי למעלה (בד"ה אמנם לדעתי הענייה) בשם מרן חיד"א בשו"ת חיים שאל אהיה דרבי אלעזר בן עזריה דהשמע לאונייה היינו לכתחלה עיי"ש והכי אשפסן דאמור רבנן בקידושין דף ס"ז ואימא אידי ואידי בבו הא לכתחלה הא דיעבד ואין זה סותר הפלל (דאין לחלק בדאורייתא) דהיכא דמוכח שאני וכן כתב מרן חיד"א בחיים שאל ח"ב סי' ה' אות ג' (בד"ה ודע עיי"ש קרוב לסופו) אהאי סוגיא דפסחים דכיון דאיכא תרי קראי מוקמינן חד אלכתחלה וחד אדיעבד אבל בעלמא סתמא דמילתא בדאורייתא לא מפליגינן בין לכתחלה לדיעבד ומה שכתב הגאון צמח צדק) שמנה סייעתא למרן מוהרימ"ט וכו' עיין לקמן בד"ה ויש להעיר על הרב) שיש לפקפק בזה אחרי שדבריו הם באר דברי התוספות ושמעין לרבותינו התוספות דנקטי דבדאורייתא אין לחלק וכו' אלא דבכל זאת לא קשיא על מרן מוהרימ"ט פפתוב שם: והרב מטה אהרן בחלק א' דף י"ט (בד"ה ונלע"ד) הביא מאי דשקלו וטרו שני המאורות הגדולים ארעא דרבנן ועפרא דארעא בדין אין תורמין שלא מן המןקף דבארעא דרבנן הוכיח דהוא מדרבנן מדכתב הרמב"ם דאם תרם שלא מן המןקף הוי תרומה ואי מדאורייתא אין חילוק בין לכתחלה לדיעבד ובפרא דארעא דחה דשאני הכא דאינו מפורש בתורה ורק מדרשה דממנו אתי והרב המחבר הקשה על מה שכתב הרמב"ם בפירק א' מהלכות תרומות דאין תורמין מן הטמא על הטהור הוא מדאורייתא ואם תרם תרומתו תרומה א"כ אמאי לא פריה הש"ס מהא למ"ד כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני וכיוצא לזה הקשה הג' דברי אמת אמאי לא הקשה הש"ס מדין אין תורמין שלא מן המןקף וכו' ולזה השיב הרב מטה אהרן על פי מה שאמרו בירושלמי דמדכתב ממנו משמע מפל מקום לומר דאי עביד מהני והוא הדין למןקף וכו' דמחז קרא נפקי וכו' וסיים דלא פהרדב"ז והרב ארעא דרבנן שלמדו שדעת רבינו היא דאיסור מןקף הוא מדרבנן מדכתב ואם תרם תרומתו תרומה ובדאורייתא אין לחלק בין לכתחלה לדיעבד דהכא שאני דגלי קרא ממנו מפל מקום לומר דאם תרם תרומתו תרומה בין מןקף בין בתורם מן הטמא על הטהור עכ"ל הגה רואה שגם הוא נקיט האי פללא

דבדאורייתא אין לחלק אי לאו דגלי קרא והביא שם מה שהקשה רבין חסידא שם
(בארעא דרבנן אות ז) בעיקר כלל זה מדאמרינו בקידושין פירק האומר דף ס"ז ע"ב
ואימא אידי ואידי בון והא לכתחלה הא דייעבד וינישב קושיא זו על פי מה שפיתבו
הרשב"א והריטב"א בחידושיהם לקידושין שם עיי"ש: גם הרב דרד המלך (הספרדי)
בהלכות תרומות דף פ' (בד"ה עוד כתב) הביא מה שכתב הרדב"ז שרבינו סובר דקרא
דוהרמותם ממנו דמניה ילפינו דבעינו בתרומה גדולה מן המןקף אינו אלא אסמכתא
בעלמא ולכן כתב רבינו דאם תרם תרומתו תרומה וכתב על דבריו והדין עמו שהרי
בדאורייתא אין לחלק בין לכתחילה לדייעבד וכדכתבו התוספות במנחות דף ל"ח ע"א
ובגיטין דף ג' ע"ב הרי דנקיט לכלל פשוט בדאורייתא אין לחלק ומה שכתב שם לפקפק
על רבותינו התוספות דנראה דמיחלפא שיטתייהו בזה מדכתבו בפירק הגוזל דף ק"ט
ד"ה הרי שהיה דשלא מן המןקף בדייעבד תרומתו תרומה אף דאינהו סברי דשלא מן
המןקף הוא איסור תורה וכו' וכן מה שהקשה מסוגיא דקידושין דף ס"ז ואימא אידי
ואידי לבן הא לכתחלה הא דייעבד פבר פתבתי בסמוך שהרב מטה אהרן יישוב שתי
קושיות אלו ובדין פנויה שנבעלה באר הגאון תפארת ישראל בפירק שישי דיבמות משנה
ה' באות כ"ב שדין זה יפרד לחמשה ראשים והראש השלישי הוא אם פהו מודה שהיא
בעל אותה ורוצה לישא אותה יש לומר לכאורה דאינו נאמן דחיישינו שמה עיניו נתן
בה ואין לומר הרי באיסור דרבנן לא אמרינו שמה עיניו נתן בה דהרי במעונבת ומניקת
מהימן לומר שהיא הבעל ומותר לנשא ומה נמי רק איסור דרבנן דהרי אם נשאת לא
תצא מדטוענת פרי לכשר נבעלתי ואי דאורייתא לא הוה מחלקינו בין לכתחילה לדייעבד
פתוספות גטין דף ג' ע"ב יש לומר דהתם פינו שפותרת אחר ימי הנקה לא תקיף יצריה
דלא שבק היתירא ואכיל איסורא מה שאין פו הכא וכו' וכל זה להלכה אבל למעשה
פבר הורה זקן רבינו הנודע ביהודה דלא תנשא לכהן שמודה שנבעלה לו וכו' עיי"ש
והנה גם הוא נקיט האי פללא בפשיטות גמור ודע שכתב הרב עפרא דארעא על דברי
הרב ארעא דרבנן באות ז דלא נאמר כלל זה אלא בדבר המפורש בתורה אבל בדבר
הבא מדרשה אף שהוא דין תורה ממש מפל מקום אפשר לחלק בו בין לכתחילה לדייעבד
וראייתי עתה שהרב טהרת המים קבעיה להאי פללא במערכת הת"ו (בפלים על
התורה) בדף ס"ז ע"ד אות ב' עיי"ש וכןראה שלא היה מצוי אצלו ספר יעיר און למרו
חיד"א ולכן לא ראה שכתב שמדברי התוספות בגטין דף ג' מוכח דאין לחלק בזה וכמו
שכתבתי בשמו (בד"ה ומה שציינו) וכן שאר מחברים שכתבו כלל זה בשם הרב עפרא
דארעא והאחרונים (עיינו לקמן בד"ה והגאון המחבר ובד"ה ויש להעיר) לא ראו דב"ק
וכל לגבי דידן אין זה כלל ברור: ובשו"ת דבר אליהו להגאבד"ק טארלא בסי' ל"ד כתב
בשם הרב השואל וז"ל אף באמת קשה איך שייך לחלק בדאורייתא בין לכתחילה
לדייעבד ועיינו פסחים (דף י"א) תה"ד קוצרין וגם מבואר בקידושין (דף ס"ז) ואימא אידי
ואידי לבן ובכתובות (דף ל"ד) בתוס' שם משמע מפולן דגם בדאורייתא יש חילוק
איברא דבגיטין (דף ג') בתה"ד לא בעי פתבו דמדאורייתא אין חילוק עכ"ל הרב השואל
מוכן מדבריו שאף שכתחילה היה נראה לו בפשיטות דבדאורייתא אין לחלק חזר בו לפי
שמדברי התוספות בפסחים ובכתובות ומסוגיא דקידושין מתבאר דגם בדאורייתא יש
חילוק ונהדר קשיתיה מדברי התוס' בגטין שכתבו דבדאורייתא אין חילוק וכו' והנה על

דברי התוספות דפסחים כפר פתבתי בנדפס שיש מפרשים בכוננתם דלא כתבו פן אלא למידי דקדשים דבעינו בהו שנה הפתוב לעכב וראיתי שפן השיבו הגאון המחבר בדר מ"א ע"א ומיהו אין להזניח סברת הרב השואל פמו שפתבתי בנדפס דשני המאורות הגדולים יד מלאכי ויעיר און נחלקו בכוננת התוספות הנ"ל אם רק במידי דקדשים הוא שפתבו פן או לכל התורה והבאתי תנרף דב"ק בשני חמד מערכת הפ"ף פלל ז': והגאון המחבר השיב על קושית הרב השואל איה שייך בדאורייתא לחלק וכו' וז"ל ומה שהקשה וכו' הא ממקומו שהביא קושיתו הוא מוכח דשם פרק ב' משנה ו' תורמין מן היפה על הרעה ואם תרם מן הרעה על היפה תרומתו תרומה ומשמע מהרש"מ דאף במזיד תרומתו תרומה ומה דצריך לתרם מהיפה נלמד מן ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו משמע בפירוש מקרא דצריך להרים את חלבו היינו היפה שבו ואף על פי כן כדיעבד תרומתו תרומה הן אמת דדרשינו אם אינו קדוש נשיאות חטא למה אם כן מוכח מקרא דדיעבד תרומתו תרומה אף על פי כן אם היה פלל זה ברור דאין חילוק בדאורייתא בין לכתחלה לדיעבד לא הווי דרשי חז"ל דבר חדש היפה הסברא דהיו יכולים לומר תרומה ויחזור ויתרם וכו' וכו' ושוב פתב ועוד הלא בתורם מן הטמא על הטהור חלקו חז"ל בין שוגג למזיד למה לא חלקו גם בתורם מן הרעה על היפה בכדי להקטין חידושו אלא נדאי דקים להו לחז"ל דבהרבה מקומות יש חילוק בין לכתחלה לדיעבד אף בדאורייתא והביא דברי התוספות דמנחות ד' ל"ח ע"א ד"ה ואם הקדים דמוכח דסברי דאין לחלק בדאורייתא והקשה לו מדאמרין בקידושין ד' ס"ז ואימא אידי ואידי לבן הא לכתחלה והא דיעבד וכתב דמוכרחין לומר שיש לחלק בין קידושין לשאר מעשה פדכתב הריטב"א דאשפסןטובא אף שיש עבירה בנשואין אי עביד מהני והווי קידושין דומיא לאלמנה לכהן גדול וכו' והרבה יש לדבר בזה וכו' אלו תנרף דב"ק הגה רואה דרפיא בידיה האי פללא הוא הצד צדדים לכאן ולכאן ולא זכר מדברי פל רבני האחרונים הספרדים שהבאתי למעלה לפי שלא היו מצויים אצלו והדין אמת פמו שכתב הרב דבהרבה מקומות יש חילוק בדאורייתא בין לכתחלה לדיעבד אף זה דוקא פשיש לנו הוכחה מקרא אבל אם אין הוכחה מקרא שיש לחלק בנדון זה בין לכתחלה לדיעבד וראינו שרז"ל חלקו בנדון זה בין לכתחלה לדיעבד לא תנוח דעתינו לומר דמה שחלקו בדין זה בין לכתחלה לדיעבד הוא לפי שפמכו על מה שפצינו פן בשאר דינים לחלק בין לכתחלה לדיעבד דאין זה מן הישוב שהרי נוכל לומר דהיכא דגלי שאני הא סתמא משמע דיעבד נמי אלא צריכים אנו לומר דקים ליה להש"ס דבנדון זה יש איזו הוכחה בקרא או איזו קבלה בידם שלא נאמר הדין אלא לכתחלה: ובמה שפחלקו הפוסקים אם יש זיקה ליבם שהמיר לעבודת אלילים אחר שנשא אחיו או שהיה מומר לעכומ"ז קודם הנשואין פנודע חקר הרה"ג מוהר"ר שמואל מאטאלון בספרו עבודת השם סי' ז' דף ס"ב (בד"ה אלא דאחר) לדעת הסוברים דיש לו זיקה אם היא מדאורייתא או רק מדרבנן והביא דעות הפוסקים שהיא מדאורייתא שוב פתב שפמדברי הרב מוהר"ם מינץ סי' ק"א מתבאר שסובר שהיא מדרבנן שהרי אחר שהביא מחלוקת הקדמונים אם יש זיקה ליבם מומר לעכומ"ז פתב דאף להאוסרים מצינו למימר דדוקא לכתחלה אבל בדיעבד יש למימר לדעתם אם נשאת לא תצא פדאשפסן בכמה מקומות בש"ס דלכתחלה לא תנשא ואם נשאת לא תצא עכ"ל ואם איתא דזיקה זו מדאורייתא מה חילוק יש בין לכתחלה

לדיעבד דבדין תורה אין חילוק בין לכתחלה לדיעבד וכמו שפכתב ה"ה מוהר"י מינץ בריש סי' י"ב בענין זה עצמו ועוד קשה היכן מצינו בכמה מקומות בש"ס דאף באיסורי תורה לא תנשא לכתחלה ואם נשאת לא תצא דלא מצינו פן אלא במים שאין להן סוף וכינצא דאינו אלא איסור דרבנן דמן התורה מותרת לכתחלה דרוב הנטבעים מתים וכו' לא כן באיסורי תורה אלא מוכח דסובר הרב דגם להאומרים דיש לו זיקה אינה אלא מדרבנן עכ"ל ונשם בעמוד ג' הביא דברי הרב מוהר"י מינץ שפכתב דבספק דאורייתא דינא הוא דאף שנשאת על פי הוראת חכם תצא דבדאורייתא אין חילוק בין דיעבד לכתחלה ובין נשאת על פי הוראת חכם או לא והוא שר המספים לדברי רבנןאמת הנ"ל דמסתמא אין לחלק בדאורייתא בין לכתחלה לדיעבד: ויש להעיר על הרב עבודת השם כמה שהחליט דלא מצינו בדאורייתא דאם נשאת לא תצא והכריח על פי זה שדעת הרב מוהר"ם מינץ דזיקה זו היא מדרבנן ולא זכר שר דברי הריטב"א שהבאתי למעלה (בד"ה והגאון) שמצינו הרבה אף שיש עבירה בנישואין אי עביד מהני ותלמודו בידו מאלמנה לכהן גדול וכו' וגם פנראה נעלם מעיני קדשו מה שפכתבו התוספות בכתובות דף ל' ד"ה איפא דהא דאמרינן פהו גדול לא ישא בוגרת עצמו הוא מן התורה אף דאם נשא נשוי דהכי נמי אמרינן בוגרת ומנכת עץ לא ישא ואם נשא נשוי אף דהוי מן התורה הרי דאף בדאורייתא איפא דאם נשאת לא תצא ובספר פ"ר ח"ד לידידי הגאון ר' ליאדי יצ"ו בח"א דף ט"ז ע"ג בנימוקיו למנחות דף ל"ח פכתב בשם הגאון מוהרש"ק בספר קנאת סופרים בהשמות תשובה כ"ב דשאני קידושין וכו' (ואינו מצוי אצלי לראות אם הנכיר דברי הריטב"א הנ"ל או אולי נישואין לחוד וקידושין לחוד) ויישב בזה דברי מרן מוהרימ"ט בריש פ"ק קמא דקידושין בחידושי הרי"ף גבי נתן הוא ואמרה היא שפירש מה שפכתבו התוספות בכתובות דף כ"ג ע"א לכתחלה לא תנשא מן התורה ואף על פי כן בנשאת לא תצא (משמע ליה להרב יצ"ו דאין חילוק בין נישואין לקידושין) אף דבעלמא בדאורייתא אין לחלק בין לכתחלה לדיעבד (ומה שפכתב עוד (בכ"ר ח"ד) ליישב דברי מרן מוהרימ"ט על פי פלגיה דרב עפ"א דארעא לחלק יצא בין מפורש בתורה לאינו מפורש פנראה שאין אצלו ספר יעיר אנו ולכן לא ראה מה שפכתב דמדברי התוספות בגטין דף ג' מוכח דאין לחלק בזה בין מפורש בתורה לאינו מפורש וכינון שדברי הרב מוהרימ"ט הם לפירוש דברי התוספות והם סוברים דאין חילוק בין מפורש לאינו מפורש אף פן אין לנו בישוב דבריו אלא הדרה השני שפכתב הרב על פי דברי הקנאת סופרים כנז"ל) ולפי זה אזלא לה הוכחתו מדברי הרב מוהר"ם מינץ דזיקה זו היא מדרבנן פמוכן וגם לפי מה שפכתב הרב מוהר"י עאיש בעפ"א דארעא על ארעא דרבנן אות ז דבדבר שאינו מפורש בתורה אף שהוא דין תורה יתכן לחלק בין לכתחלה לדיעבד וכמו שפכתבתי למעלה (בד"ה ומה שציין וכו') וכן פכתב הגאון דבר אליהו בשם האחרונים עיין שם בסי' ל"ד (בד"ה ובעיקר) יש לדחות גם פן שגם הרב מוהר"ם מינץ סובר דזיקה זו מן התורה דמשום שאינו מפורש בתורה שגם יבם מומר זוקק אשת אחיו מסתברא ליה לחלק בין לכתחלה לדיעבד ועל כל פנים לדאמאן עלה הרי דברי הרב מוהר"י מינץ ברור מללו דבדאורייתא אין לחלק בין לכתחלה לדיעבד: ועל מה שפכתבתי בנדפס בשם אינה רבנים שהוכיחו דאיסור ביטול האיסורין לכתחלה הוא מדרבנן מדמחלקינן בין לכתחלה לדיעבד הנה השגתי עתה (תרט"ן) שו"ת מוהר"י אשכנזי להגאון אבד"ק

זאלטשױב ןראיתי שׁבחלק יו"ד ריש סי' ט"ל (בד"ה ןהנה) הביא מאי דקנינא לן בדין
איסור סחורה בדברים האסורים באכילה דבגנזמנו לו מותר ותמה שם היכן מצינו בכל
התורה חילוק בין לכתחלה לדיעבד אלא בקדשים וכו' אבל באיסורין לא מצינו
מדאורייתא לכתחלה אסור ובדיעבד שרי וכו' ובגריש סי' מ' פתב להרב השואל ונ"ל
בראשון מה שכתב נגד מה שכתבתי דלא מצינו בדאורייתא לחלק בין לכתחלה לדיעבד
ומביא כ"ת בכמה מקומות היכי דמוכחי קראי מה לו להביא ולציין כל פה הרי ידוע
בקדשים כמה דוכתי עצמו מספר וכו' ואמת בדבריו פן הוא היכא דמוכחי קראי דמניתי
קראי על פרחין קא דחיק ומוקי אנפשיה דרשינו לנישב המקראות הא לכתחלה הא
דיעבד ולכמה דוכתי אינו אלא אסמכתא אבל כל היכא דמצינו לנישב המקראות שלא
לחלק בין לכתחלה לדיעבד טפי עדיף וכו' אבל אני לא אמרתי אלא לענין איסורא בלבד
דבקדשים והוא הדין בכל המצוות שפיר מצינו בכל התורה חלוקים בין מצוה לכתחלה
בדאורייתא ואם לא נתן לא עינב וכן בכל המצוות אבל לענין איסורי תורה לא מצינו
לומר דהתורה אסרה לכתחלה לאכילה או להנאה ובדיעבד לא יהיה איסור בידו זה לא
שמענו בשום מקום רק מדרבנן אפס הא דקנינא לן אין מבטלין איסור לכתחלה ולשיטת
התוספות באמת כתבו דאינו אלא מדרבנן משום האי טעמא דכיין דהתורה גילתה לנו
דברנא בטל גם לכתחלה אין איסור לבטלו אלא לשיטת הראב"ד דסובר דמדאורייתא
אין מבטלין גם פן ניחא ואתי שפיר ולא תלמוד מזה למקום אחר דהסברא פה היא
דבאמת הא דאמרה תורה אחר רבים להטות היינו דהמיעוט תמיד בטל לגבי הרוב וכמאן
דליתיה דמי וזה דוקא לאחר המקרה ושהזדמן שנתערב האיסור בהיתר אז דינא הוא
דנגרר המיעוט בתר רובא וכמאן דליתא כלל אבל טרם שנתערב והאיסור בפני עצמו
וניפר לבדו הוא במקומו עומד ואסור איך נימא לערבו ולגרומ בטיולו זה לא שמענו מן
התורה ואם עבר אחד ובטלו במזיד קנסינו ליה זה הוי רק מדרבנן ונמצאת אתה אומר
דאין בזה חילוק כלל מן התורה בין לכתחלה לדיעבד רק דכף היא אם נתערב פבר אינו
עוד האיסור במציאות וכאינו דמי מה שאין פן טרם התערובת פשישונו בעין בנדאי אסור
ועומד במקומו ואין לבטלו זו היא הסברא דמדאורייתא אין מבטלין איסור לכתחלה ואין
ללמוד מזה למקום אחר ומעתה שפיר אמרתי דאם נימא דהתורה אסרה לעשות סחורה
בדבר האסור באכילה אנה השכל ואיזו סברא לומר דבדיעבד פשקנה במקרה בא לידו
יהיה מותר להשתפר ולהרויח בו אלא ודאי הסברא נותנת דאין חילוק אלא משום
הרחקה ונמסר לחכמים לעשות משמרת ובכלל דלא תסור פאשר ביארתי במכתבי
הקודם עכ"ל הנה מובן מדב"ק דגם להסוברים דאין מבטלין איסור לכתחלה הוא מן
התורה מפל מקום שפיר מצינו לחלק בין אם פא לערבו לכתחלה להיכא שפבר נתערב
ואם פן אין הברח שהוא מדרבנן מדמסלקינו בין לכתחלה לדיעבד: ונהנה בנדפס ציינתי
לעיין במקנה אברהם במהדורא בתרא אות צ"ז ודברי הרב שם הם שאחר שכתב בשם
הר"ן בריש פרק שני דגטין במתניתין דאין פותבין במחנבר דבדאורייתא לא מפליגין
בין לכתחלה לדיעבד ושפן כתב מוהרש"ח בח"מ סי' ז' וקרב לחם משנה וציין לתשובת
מוהרא"ש סי' צ"ז וקרב"ם הלכות סוטה פרק ד' הלכה י"ג אחר זה פתב ונ"ל ועיין
תוספות קידושין דף י"ג ד"ה האשה דיש (ויש) להבין ממ"ש התוספות שם בקידושין ד'
ס"ז ע"ב ד"ה ואימא אידי ואידי לבן והא לכתחלה והא בדיעבד ועי"ש דף ס"ח ד"ה אמר

קרא ובתוספות גטין דף ג' ד"ה פי לא בעי (וציין עוד בזה עיי"ש) הנה בדרך ס"ז ע"ב לא כתבו התוספות בענין זה (וכנראה שתיבת התוספות וכן תיבות ד"ה ואימא צריף למחקר וכוונתו להקשות מגוף סוגיית הש"ס מדאמרין ואימא וכו' הא לכתחלה והא דיעבד דאי לאו דאיכא תרי קראי הנה אמינא דרק לכתחלה גם מה שציין לדברי התוספות בדרך ס"ח פונתו להוכיח דרק היכא דאיכא תרי קראי הוא דהוי אפילו דיעבד ומה שהביא מדבריהם שברך י"ג ד"ה האשה הנה דבריהם שם הם לענין קרבן ובקרבן בעינו שנה הפתוב ואין מדבריהם ראיה לשאר דיני התורה וראיתי בספר עולת איש הנדפס חדש ממ"ש בדרך ע"ב ע"ד (בד"ה ואמת) שהרב מוהר"ש אדאניא יצ"ו רצה להוכיח מסוגיא דקידושין דף ס"ז ע"ב הנ"ל דגם בדאורייתא מחלקינו בין לכתחלה לדיעבד אי לאו דאיכא תרי קראי (וכנראה לא היה בידו ספר מקנה אברהם שציניתי בנדפס ואף שגם רבין חסידא בארעא דרבנן במערכת האל"ף אות ז בדין אין תורמין שלא מן המוקף הוכיח פן מסוגיא דקידושין הלזו אינו מן התימה אם הרב יצ"ו לא ראה דב"ק בהדי דקעסיק בהאי עניינא כמוכן וגם הרב מקנה אברהם די בכל יומא שמעתתיה דרבין חסידא בפומיה לא הזכיר דבריו הנ"ל שהם שלא במקומם ולא יעלה על דעת העוסק בפרק כל כתבי הקודש לחפש אחר פיוצא לזה) וכתב שגם התוספות בכתובות דף ל' ד"ה איכא כתבו לחלק בדאורייתא בין לכתחלה לדיעבד וכבר כתבתי למעלה בשם הריטב"א שצריף לחלק בין קידושין לשאר מעשה (וכנראה שגם ספר קהלת יעקב לא היה בידו ואתה תחזה שבקונטרס תוספת דרבנן במערכת הדל"ת אות ק"ב שציניתי בנדפס הביא דברי התוספות הללו ותמה עליהם דמסורת בידינו דבדאורייתא אין חילוק בין לכתחלה לדיעבד) אף מסיק שם הרב הנ"ל דמפנה גדול (דמירו התוספות בכתובות) אין ראיה לנגד דשאני פהו גדול דהוי עשה שאינו שנה בכל ולזה יפה פחו דאם נשא נשוי כדמשני אליכא דרבי עקיבא דמודה בה אבל בעלמא ליכא לפלוגי בין לכתחלה לדיעבד וכתב שכן הסכים לזה הרב יצחק בכור מזרחי יצ"ו ודאמר מר דמסוגיא דקידושין אדרבה מוכח משם ראיה ובנין אב הוא דבדאורייתא ליכא לפלוגי ומינה ילפינן לכל דונקתא וסיים הרב מוהרש"א ומיהו מדברי הרב פנסת הגדולה בספר בעי ח"א סי' ח"י והרב מוהראנ"ח ח"ב סי' נ"ב נראה דלא פסיקא להו פלל זה עכ"ד יצ"ו ולא נטפלתי פעת לעיין במילי דמר ומשום שחביבים עלי דברי סופרים ובפרט רבנן קדישי דיתבי בארעא קדישא העתקתי דב"ק ובספר המקנה להגאון מפאקש יצ"ו בח"ג פלל מ"א פרט א' ד"ה ויש לחקור הביא דבריו הגאון אבד"ק מ' לודאש יצ"ו בס' ילקוט הגרשוני ד' פ"ף ע"א פתב בשם מןפולג אהד יצ"ו שהביא מדברי התוספות בקידושין דף ס"ח ועוד הובא ביילקוט הגרשוני דברי התוספות בגטין דף ג' וכתובות דף ל' ופסחים דף י"א וכל אלו המקומות ויותר מהמה כבר הוזכרו בדברינו פה ובנדפס בס"ד ומה יעשו רבנן קדישי יצ"ו שאין מצויים בידיהם ספרי רבני הספרדים: ואף בקרא דדברי קבלה נראה דאית לן למימר דאין לחלק בין לכתחלה לדיעבד כמו שרמזתי בנדפס לעיין בדברי מרן הבית יוסף בא"ח סי' ע"ב (ד"ה גרסינו) והוא שכתב בשם הר"ן בפרק המוכר פירות (דף צ"ז) דאף על פי שאמרו בירושלמי מצוה לצאת ביין אדום דכתיב אל תרא יין פי יתאדם אפילו דיעבד נמי הוא דליכא למימר דלכתחלה בלחוד קאמר דמנא תיתי אי בעי קרא פדכתיב אפילו דיעבד נמי ואי לא בעי קרא פדכתיב אפילו לכתחלה יתא פשר שהרי חשוב הוא ועולה על שלחן

מְלָכִים וכו' עכ"ל וְכַתֵּב בְּשֵׁם הַרְמַב"ן בְּחִידוּשָׁיו שְׁכַתֵּב כֵּן עִי"ש הָרִי דָאֵף שְׁאָמְרוּ
בִּירוּשָׁלַיִם בְּלִשׁוֹן מִצְוֵה לְצִאת וכו' דְּמִשְׁמַעוֹתוֹ שְׁאִינוּ לְעַכֵּב בְּכָל זֹאת סְבִירָא לְהוּ
לְרַבּוֹנְאָתָא הַנ"ל דְּכִינּוּ דִּילְפִינּוּ לֵה מִקְרָא אִית לֵן לְמִימַר דְּהוּא אָף לְדִיעֵבַד אָף עַל גַּב
דְּהוּא קָרָא דְּמַדְבְּרֵי קַבְלָה אַחַר זְמַן רַב הַשְׁגָּתִי סִפְר חֲדָשׁ לְקַח טוֹב לְרַב גְּדוֹל בְּדוֹרְנוּ
יִצ"ו (שְׁנֹדְפֵס בְּשַׁנַּת תַּרנ"ג אַחַר שְׁנַת־פִּשְׁטוּ בְּעוֹלָם בַּעַה"י סִפְרֵי שְׂדֵי חֲמַד שְׁנֹדְפֵסוּ בְּשַׁנַּת
תַּרנ"א) וְרֵאִיתִי שְׁהָאֲרִיף מְאֹד בְּעֵיקָר פְּלִין אִי בְּדִאוּרֵיָתָא מְפִלִיגִינוּ בֵּין לְכַתְחֻלָּה
לְדִיעֵבַד וּבְדָף י"ח ע"א (בד"ה וּלְעַנְיָן) עֲמַד בְּחִקְרָה זֹו אִי בְּקָרָא דְּדַבְּרֵי קַבְלָה נְמִי אִין
לְחַלֵּק בֵּין לְכַתְחֻלָּה לְדִיעֵבַד וְכַתֵּב דְּמַצַּד הַסְּבָרָא נִרְאָה דְּתַלִּי הָא בָּאֵם דְּבַרֵּי קַבְלָה יֵשׁ
לְהֵם דִּין תּוֹרָה אוּ רַק דִּין דְּרַבְּנָן יֵשׁ לְהֵם דָּאֵם יֵשׁ לְהֵם דִּין תּוֹרָה אִין לְחַלֵּק בֵּין לְכַתְחֻלָּה
לְדִיעֵבַד וְאֵם דִּין דְּרַבְּנָן יֵשׁ לְהֵם סְתַמִּיָּהוּ אִינּוּ אֵלָא לְכַתְחֻלָּה וְשׁוֹב הֵבִיא מַה שְׁכַתֵּב הַר"ן
בְּפָרֶק עַרְבֵי פְּסָחִים גַּבִּי הֵהִיא דְּמִצְוֵה לְצִאת בֵּינּוּ אָדוּם וכו' הַנּו"ל וְסִיָּים וּמְפֹרֵשׁ בְּדַבְּרֵי
אֵלָה שְׁגַם בְּקָרָא דְּדַבְּרֵי קַבְלָה אִין שְׁיָיִף לְחַלֵּק בֵּין לְכַתְחֻלָּה לְדִיעֵבַד עכ"ל תִּיתִי לִי
שְׁמַצָּאתִי רַב גְּדוֹל תִּנָּא דְּמִסִּיָּיעַ לִי: אֲמַנָּם מַה שְׁעֵלָה בְּדַעַת הַרַב הַנּו"ל לֹוֹמַר מְסַבְּרָא דְּתַלִּי
הָא בָּאֵם דְּבַרֵּי קַבְלָה דְּבַרֵּי תּוֹרָה דְּמוּ הִנֵּה זֶה פְּשׁוּט בִּשְׁ"ס דְּדַבְּרֵי קַבְלָה דְּבַרֵּי תּוֹרָה
דְּמוּ לְעַנְיָן שְׁאִין צְרִיכִים חִיזוּק כְּדִאוּרֵינּוּ בְּרֵאשׁ הַשְּׁנָה דָּף י"ט ע"ב וּבְשִׁלְחוֹן עָרוּף סִי
תַּרצ"ו ס"ז נִפְסַק לְהַלְכָה אוּנּוּ מִן־תֵּר בְּבִשְׁרֵי וְיִין בְּפוּרִים דְּלֹא אֲתִי עֲשֵׂה דִּיחִיד וְדַחִי עֲשֵׂה
דְּרַבִּים דְּאוּרֵיָתָא דְּשִׁמְחַת פּוּרִים דְּבַרֵּי קַבְלָה נִיגְהוּ שְׁהֵם דְּבַרֵּי תּוֹרָה וְרַק לְעַנְיָן סִפְק
בְּמִדֵּי דְּדַבְּרֵי קַבְלָה נְחַלְקוּ הַקְּדַמוּנִים אִי דִּינָם דְּבַרֵּי תּוֹרָה לִילָף בְּסִפְקָם לְחוּמְרָא אוּ
דִּין דְּרַבְּנָן לְהֵם וְסִפְקָם לְקוּלָא כְּדִקְוִיָּמָא לֵן בְּדַבְּרֵי הַנְּלַמֵּד מִהַלְכָה לְמַשְׁה מְסִינִי דְּסִפְקוּ
לְהַקֵּל כְּמוּ שְׁכַתֵּב הַגָּאוֹן נוֹדַע בִּיהוּדָה בְּתַנְיָינָא יו"ד סִי קמ"ו (בד"ה וְאֲמַנָּם) וְהֵבִיא
תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א בְּמִנְיַח־סוֹת לְהַרְמַב"ן סִי רס"ג שְׁכַתֵּב שְׂדֵינִי הַמְּגוּדָה אִינָם דְּבַר תּוֹרָה
שְׁאֵם כֵּן לֹא הָיוּ יְכוּלִים לְהַקֵּל אֵלָא לְהַחְמִיר וְהָרִי בְּכָל דְּבַר שְׁבָה הַשְּׁאֵלָה עָלָיו וְסִלְקִי
בְּתִיקוּ אוּזְלִינּוּ לְקוּלָא כְּמוּ שְׁכַתֵּב הַרְמַב"ם וְאִילוּ הִנֵּה דְּבַר תּוֹרָה הִנֵּה אוּזְלִינּוּ לְחוּמְרָא
עִי"ש וְאַחֲרֵי שְׁרֵאִינוּ שְׂדַעַת הַרְמַב"ן מְפֹרֵשׁ דְּדַבְּרֵי קַבְלָה לֹאוּ דְּבַרֵּי תּוֹרָה דְּמוּ
(וְצָרִיף לֹוֹמַר לְדַעַתוֹ דְּמַה שְׁאָמְרוּ בְּגִמְרָא דְּבַרֵּי קַבְלָה דְּבַרֵּי תּוֹרָה דְּמִי הִינּוּ לְעַנְיָן שְׁאִין
צְרִיכִים חִיזוּק וְלֹא לְעַנְיָן לְהַחְמִיר בְּסִפְקוּ) וְרֵאִינוּ שְׂדַעַתוֹ דְּבַקְרָא דְּדַבְּרֵי קַבְלָה גַּם כֵּן
סוּבַר דָּאִין חִילוּק בֵּין לְכַתְחֻלָּה לְדִיעֵבַד אֵם כֵּן נִמְצִינוּ לְמַדִּין דְּלֹאוּ הָא בְּהָא תְּלִי וְאָף
לְמֵאן דָּאֵמַר דְּלֹאוּ דְּבַרֵּי תּוֹרָה דְּמוּ לְעַנְיָן סִפְק מְפָל מְקוּם כְּדַבְּרֵי הַפְּתוּב בְּתוֹרָה שְׁאִין בּוּ
חִילוּק (מִן הַסְּתָם) בֵּין לְכַתְחֻלָּה לְדִיעֵבַד כֵּן הוּא גַּם כֵּן בְּדַבְּרֵי הַפְּתוּב דְּבַרֵּי קַבְלָה וְרַב
אַחַד מִיְדִידֵי יִצ"ו הַשִּׁיג עָלַי בְּמַה שְׁהִבֵּאתִי בְּנֹדְפֵס דְּבַרֵּי מְרֵן הַבֵּית יוֹסֵף שְׁבָסִי ער"ב
וְכַתֵּב דָּאִינָם עַנְיָן לְזֶה וְלֹא אִיסְתִּיָּיעָא לִי לְעֵינִין בַּדְּב"ק הֵלֵא הֵם כְּתוּבִים בְּקוּנְטְרִיס הַעֲרוֹת
לְחַלְקֵי הַפְּלִלִים בְּסִי מ"א אוֹת ב' (בד"ה וְהִנֵּה בְּסִפְרוּ הִיקַר מַע' ד') וְאִיהִי"ש אֲשׁוּבָה
אַרְאָה בל"ג וְעֵינִין לְמְרֵן חִיד"א בְּסִפְר בְּרִית עוֹלָם (פִּירוּשׁ לְסִפְר הַחֲסִידִים) סִי תַתְכ"א
וּרְמָזוּ הַרַב אַבְרָהָם אֲזַפְּוֹר ד' י"ד אוֹת ע"ד שְׁכַתֵּב (בד"ה יְתַר) וְנ"ל יְתַר עַל כֵּן אֲנִי אוֹמַר
דְּהָרִי כְּתוּבוּ מְרַבּוֹנְאָתָא דְּבִדְאוּרֵיָתָא אִין לְחַלֵּק בֵּין לְכַתְחֻלָּה לְדִיעֵבַד וּכְפִי מַה שְׁכַתֵּב
הָרֵא"ש בְּפָרֶק בְּתָרָא דְּמוּעַד קָטָן סוּף סִי ג' דְּדַבְּרֵי קַבְלָה חֲשִׁיבִי כְּדִאוּרֵיָתָא דְּנִבִּיא
אַסְמְכִיָּה אַקְרָא אֲפִשֵׁר לֹוֹמַר דְּגַם בְּזֶה לִיכָא לְפִלּוּגִי וְכֹאֲשֵׁר לְמַדְנּוּ מִקְרָא הַכּוּן לְקִרְאָת
וְכו' הִינּוּ אָף אֵם הוּא שְׁאִין לוּ פְּנֵאִי וְאִין צְרִיף לְיִמּוּד אַחַר וְיֵשׁ לְדַחּוֹת וְעוֹד יֵשׁ לְצַדַּד

בזה ואין פאן מקומו עכ"ל: ובדבר שהוא מהלכה למשה מסיני אם יש לחלק בין לכתחלה לדיעבד הנה הרמב"ם בריש הלכות תפילין בהעשרה דברים שהם מהלכה פתב שהם לעפב ואין מזה הוכחה לומר שכן שורת הדין נותנת בכל ההלכות למשה מסיני כי רק על אלו קים ליה שהם לעפב אמנם מלשון הרמב"ם בריש פרק ג' מהלכות תפילין שמנה הלכות יש במעשה התפילין כולן הלכה למשה מסיני ולפיכך כולן מעפבות ואם שנה באחת מהן פסל עכ"ל מתבאר יפה דדבר שהוא מהלכה הוא לעפב והרב מקנה אברהם בח"ב במערכת הה' אות ק"ד (ד"ה עוד) הביא מה שפתב הרב תוספת יום טוב בשישי דמנחות משנה ז' דהלכה למשה מסיני הוי לעיפובא עיי"ש לענין סלת מגנפה בי"ג נפה אף בדיעבד וכתב שהרב עץ החיים פתב על דבריו שדעת הרמב"ם שדיעבד לא עיפב כמו בתגין שפספס תורה דהלכה למשה מסיני ולא מעפבי וכן טובא פינצא בזה עכ"ל ואין אצלי ספר עץ החיים לראות דב"ק שקשה מה שמניחס להרמב"ם דדבר הלמד מהלכה אינו לעיפובא ומדברי הרמב"ם ה"ל מתבאר בהיפך וכן כתב מרן הבית יוסף בארח חיים סי' ל"ב (בד"ה ויש פורכין על כל פרשה קלף קטן) דטעם הרמב"ם שפסס שאם לא כרף קלף קטן על כל פרשה קודם שיתנגה בבית פסול הוא משום דאמרו בירושלמי שהוא הלכה למשה מסיני וכיון שהוא מהלכה פשיטא דמעפב והרא"ש וספר התרומה סוכרים שאין פונת הירושלמי שצריף לכרוף כל פרשה בקלף קטן אלא מירי באם יש קרע בקלף וכו' עיי"ש ובכסף משנה מוכח דלדברי הפל הדין נותן שדבר שהוא מהלכה הוא גם לעיפובא וכבר טרח וכתב בזה גאון עזנו הרב פתח הדביר בסי' ל"ב אות י"א והביא דברי הרמב"ם ומרן ה"ל להוכיח דמסתמא מה שהוא מהלכה הוא לעיפובא ושפיוצא לנה פתב הרב בית חדש ביורה דעה סי' רע"ח בדין שיור התפר ושפן פשיטא ליה להרב לחם חמודות דף צ"ב ע"א שתמה על הרב הלבוש בסי' ל"ב סעיף מ' (שפתב שתהיו שחורות הפתים והרצועות ונדקא למצוה וכו') דכיון דהוא מהלכה למשה יש לפסול אפילו בדיעבד כמו כל הלכה למשה וכו' והאריף (הרב פתח הדביר) לבאר מה שיש איזהו מקומן בש"ס ופוסקים שצראה מהם דיש הלכה למשה מסיני ואינו לעיפובא ובא לכלל ישוב אף הביא גם פן שיש סוכרים דסתם הלכה למשה מסיני לא לעיפובא היא שפן פתב במרדכי בהלק"ט הלכות ס"ת בדין שירטוט והביא דברי הרב עץ החיים ה"ל והמליץ בעד הרב תוספות יום טוב דשפיר קאמר אלקבא דהרמב"ם שונדאי פן היא דעתו דכל הלכה היא לעפב ועל מה שהביא מתגין וכו' תמה עליו דמי זה אמר דתגין הוא מהלכה למשה מסיני עיי"ש דב"ק ועיין בקובץ הפסגה היוצא לאור על יד ידידי הגאון אבד"ק ווילקי יצ"ו בחלק ראשון במאמר ערוף לגר לידידי הרה"ג מר חתנו מוהר"מ ראזין יצ"ו שהרבה לציין מקומות רבים בזה דהלכה למשה הם לעיפובא ולא פניתי לעיין במה שציין רק את זה אגיד כי אשר פתב בזה הלשון דהיכן מצא דהלכה למשה אינו מעפב בדיעבד וכבר פתב רבינו הגדול הרמב"ם בהלכות תפילין פרק א' להדיא דכל הלכה למשה מעפב בדיעבד ולא עשה מצוה וכו' עיי"ש בצד 22 אות ז עמו הסליחה דמדבר הרמב"ם הללו אין כל פך הכרח לכל מקום כמו שפתבתי ויותר הנה לו להזכיר דברי רבינו הגדול שפפרק ג' שפרוצת לשונו מורה ודאי פן ומפל מקום אין להזניח כל פך סברת בר פלוגתיה שהרי מצינו איזה רבנים שהביא בפתח הדביר דנקטי פנוותיה אלא דלהלכה משה שפיר קאמר שדעת הרמב"ם דמה שהוא מהלכה מעפב כמו שהאריף

הרב פתח הדביר ועיין בקונטרס זכרון מרדכי להגאון הפהו מוארשא יצ"ו שפסוף ס' מלבושי יום טוב (לרבינו התוספת יום טוב) ח"ב דף ג' אות ג' דמעיקרא הוה בעי למימר דסתם הלכה למשה אינה לעכב שוב הזכיר דברי המרדכי גבי שירטוט ודברי מרן הבית יוסף הג"ל: וזאת להנדע פי אחר ששולחתי קונטרסי השדי חמד להמדפיס מצאתי קונטרסי אחד שפתבתי בגלדותי וכתוב בו בענין זה וקצת מהספרים הרשומים בקונטרסי הג"ל אינם אתי עתה ובכל זאת נתתי להעתיק פה דברים פכתבם שם וזהו דייעבד דבר שאיסורו מדאורייתא אם יש לחלק ולומר דלא אסרה תורה אלא לכתחלה או דילמא פינו דאיסורו מן התורה בדיעבד נמי אסור מן התורה הנה לכאורה הנה נראה להוכיח מסוגיא דגטין דף כ"א ע"ב גבי מאי דתנו התם אין כותבין במחנבר לקרקע כתבו וכו' פשר דפריד עליה כתבו פשר והאמת רישא אין כותבים עי"ש ומאי קושיא אימא דמתני' ה"ק לכתחלה אין כותבין אבל בדיעבד אם כתבו פשר אם לא דצ"ל דכיון דמחנבר פסול מן התורה א"כ דייעבד נמי פסול מן התורה ש"מ דבדאורייתא ליכא לפלוגי בין לכתחלה לדיעבד ואולם בטר התבוננות פורתא נראה דמהא לא אייריא דאיברא ודאי דמהא שמעי' דמידי דפסול מדאורייתא בדיעבד נמי פסול מיהו מאן לימא לן דהא דפסול בדיעבד נמי היינו מדאורייתא דאימור דאף על גב דלא פסלה תורה אלא לכתחלה נראה לחכמים לפסול נמי בדיעבד מדבריהם וכן מוכח מדברי הר"ן בהלכות שכ' ונ"ל והא אמרת וכו' דליכא למימר לכתחלה הוא דאין כותבין אבל דייעבד פשר דהא פינו דפסול דאורייתא הוא אפי דייעבד אית לן למיפסליה עכ"ל וה"ד הר' תוי"ט ו"ל שם דקדק וכתב אית לן למיפסליה להורות נתן דאע"ג דלא נפלאת היא לומר דלא אסרה תורה אלא לכתחלה מיהו פינו דלכתחלה מיהא מיפסל מדאורייתא א"כ בדיעבד נמי אית לן ר"ל מדבריהם למיפסליה ועיין להגאון פנ"י ו"ל שם שכ' מדנפש' דכיון דמחנבר פסול מן התורה אין לחלק בין לכתחלה לדיעבד משמע קצת דכוננתו לומר דמדאו' פסול דייעבד נמי ויש לדחוק דכוננתו לומר דמדרבנן מיהא אין לחלק בין לכתחלה לדיעבד ועכ"פ תמהני שלא זכר שר דברי הר"ן והר' תוי"ט כמ"ש הרואה והוא פלא: והנה נראה להכריח מדברי הרשב"א ו"ל בחי' לגטין על ד' ל' ע"ב אמאי דאמרי' התם וכי נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף כ' ונ"ל פירש"י אסור לחבר לומר תבואה שיש לי במקום פ' תהא תרומה על זו שמא אותה שעה אינה בעין ואם עשה עשוי והק' עליו דלדבריו מגזרת חכמים הוא ואינו אלא דבר תורה ולא משום גזרה שמא אינה בעין אלא גזרת הכתוב הוא ע"כ וקשה דמנא ליה דלרש"י אינו אלא מדרבנן אי משום דלא אסרה תורה משום שמא וכמ"ש התשב"ץ עיין בספר מכתב לחזקיהו בחידושיו לריש מסכת יומא הא ליתא דפוק עיין בהשמטות שם ואתה תחזו המצויין שם לה"ה מוהרש"ח בס' שמן המשחה ד' קכ"ט ע"ג דאיכא פמה מילי דאסרו הכתוב משום שמא ודברי הרב שמן המשחה מבואר דזה דעת הרשב"א בתשו' הביא דבריו מרן ב"י ביו"ד סי' קי"ז במה שכתב דאסור לעשות סחורה בדברים האסורים באכילה מדאורייתא שמא יאכל מהם והביא שם משם הרב שי למורא דכוננת הרשב"א לומר דמן התורה פסול מה"ט גופיה דשמא יאכל עי"ש אלמא ס"ל דאיכא איסורא דאורייתא משום שמא (ובשדי חמד ח"א בחלק הכללים מערכת האל"ף אות קכ"א הארכתי בזה בס"ד וכן בפאת השדי מע' האל"ף אות ל"ז עי"ש) וא"כ מאי ק"ל ע"ד רש"י דמי סאני ליה למימר דרש"י נמי כוונתיה ס"ל אמתהא אלא ודאי עכ"ל

דמאי דמשמע לי' להרשב"א דלרש"י אינו אלא מדרבנן היינו מדנחית רש"י לחלק יצא דאם עשה עשוי א"כ ודאי דס"ל דאינו אלא מדרבנן דאי מדאורייתא לא הנה שאני בין לכתחלה לדיעבד ואהכי ק"ל שפיר וא"כ נמצאת למד דהרשב"א ס"ל דמידי דאסורו מדאו' אין לחלק בין לכתחלה לדיעבד זה הי' נראה לכאורה: ברם לפי מ"ש בכונת הר"ן לא מוכח מידי דלהרשב"א מידי דפסול מדאורייתא פסול אפילו דיעבד מדאורייתא דאימור דאסור בדיעבד מדרבנן ומדשרי רש"י בדיעבד ע"כ דס"ל דאינו אלא מדרבנן ובר מן דין האמת יורה דרכו דמאי דמשמע ליה להרשב"א דלרש"י ז"ל אינו אלא מדרבנן היינו ממ"ש דטעמא משום שמה אינה בעין ובמ"א פתבתי ליישב דברי הרשב"א בס"ד ועיין בדברי התוס' ד"ה לתרום דאריש דבריו ק"ל קושיות הרשב"א עי"ש ודוק ולפי זה יש להוכיח בהיפך דלהתוס' והרשב"א ז"ל יתכן להיות אסור איזה דבר מן התורה ולא אסרתו אלא לכתחלה דאל"כ הנה להם להוכיח גם מסוף דברי רש"י דס"ל דאינו אלא מדרבנן מדנחית לחלק בין לכתחלה לדיעבד ובקל יש לדחות בכמה אנפי כמו שיראה הרוואה: והנה הרב החסיד בארעא דרבנן אות ז פתב בשם מזה"ה מוהרש"א בס' הליכות אלי בשם ר' שמשון דדוקא בקדשים אמרי' שנה הפתוב לעפב אבל בכל התורה הוי לעפב אפי' בדיעבד ע"כ וכתב שם דגם התוס' במנחות דף ל"ח ד"ה אם הקדים ס"ל הכי עי"ש ובקהלת יעקב בתוספות דרבנן אות ק"ב הביא מ"ש התוס' פתובות דף ל' ד"ה איכא בינייהו בשם ר"ת דאע"ג דמדאו' הוא דלא ישא כ"ג אנוסת ומפותת עצמו בדיעבד אם נשא נשוייהו"ע דכללא הוא דבדאו' לא שאני לן בכל דונכתא בין לכתחלה לדיעבד ע"כ ולפי מ"ש הרב מוהר"י עי"אש בעפרא דארעא על דברי הרב ארעא דרבנן הנז' דהאי כללא לא אתמר אלא היכא דהאסור מפורש בפתוב אבל פשאנו מפורש יש חילוק ע"כ עי"ש א"כ י"ל דהא דכ"ג לא ישא אנוסת עצמו לא בא אסורו מפורש בפתוב מיקרי וא"כ אמרי' שפיר דיש לחלק בין לכתחלה לדיעבד זה נ"ל בדונח: וראיתי להרב עושה שלום בדף כ"ח ע"ב שהביא קושית הרב החסיד בקהלת יעקב הנ"ל וכתב על דבריו דלא ידע מאי ק"ל דהרי מסוגיא דראש השנה דף כ"ח ע"א דשופר של עכומ"ז לא יתקע ואם תקע יצא עי"ש בפירוש"י מוכח דכיון דאיכא טעמא אמרי' דבדיעבד פשר וכן מסוגיא דיבמות דף ס' דבוגרת ומנפת עץ אם נשא נשוי דסופה להיות בוגרת פחתיו וכו' אלו תוד"ק ושוב פתב דמצא סיעתא לדברי הרב החסיד מסוגיא דגטין דף כ"א ע"ב גבי מחובר דפריה והאמרת אין כותבין ומאי פריה לימא דאין כותבין לכתחלה אבל בדיעבד פשר אלא ודאי כיון דהא דאין כותבין במחובר מדאורייתא הוא לא אמרי' דבדיעבד מהני ואמנם מדברי התוס' בפרק האומר דף ס"ב ע"ב ובקדושין דף ס"ו נראה משם בהיפך דאפי' בדבר שהוא דאורייתא דיעבד מותר וצ"ע ליישב הסוגיאאות ע"כ תו"ד: ולפי קווע"ד לא ידעתי מנא ליה להרב דהא דאמר ר"י בשופר של עכומ"ז לא יתקע היינו דמדאורייתא לא יתקע דהא טעמא דלכתחלה לא יתקע פירוש הר"ן דהיינו משום דמאיס וא"כ יתכן דמדאורייתא לא קפיד אמאיוסותא גבי שופר ואינו אלא מדרבנן וגם לפי מ"ש הרב מוהר"י עי"אש נראה דאין מפאן ראיה לומר דהיכא דאיכא טעמא מחלקינן בין לכתחלה לדיעבד וכמבואר אף גם זאת,, מה שהביא סיעתא להרב קהלת יעקב מסוגיא דגטין הנ"ל לא זכיתי להבין דבריו דמלבד אשר יש לדחות כמו שדקדקנו לעיל מדברי

הָרִ"ן זֹאת וְעוֹד נִרְאֶה דְלָפּוּם מֵאֵי דְמִשְׁמַע לִיָּה לְהֵרֵב מְסוּגֵיָה דְר"ה וּמְסוּגֵיָה דִיבְמוֹת דְכָל דְאִיפָא טַעְמָא לְחֵלֶק בֵּין לְכַתְחֻלָּה לְדִיעֵבַד מְחֻלְקִינָן א"כ אִין רְאֵיָה מְסוּגֵיָה.

דְגִטִּין לְדַבְרֵי הַר' קַה"י דְמָה טַעַם יֵשׁ לְחֵלֶק בְּמַחְוֶבֶר בֵּין לְכַתְחֻלָּה לְדִיעֵבַד וְצ"ע וְדַע דְהֵיָה נִרְאֶה לְדַחוֹת הַרְאֵיָה מְסוּגֵיָה דְגִטִּין בְּאִפְּוֹן אַחַר וְלוֹמַר שְׂאִינָה סוֹתְרַת הַפְּלָל וְשְׂנֵיָה הֵיָה דְאִין הָאִיסוּר מְפֻנְרֵשׁ וּבְכִי הָא הָא אֶסְבְּרָה נִיְהֵלֵן הֵרֵב מוּהַר"י עֵיִאֵשׁ דְמְחֻלְקִינָן אֶלָּא דְלִפִּי מ"ש הַתּוֹס' בְּגִטִּין דְּפ' ג' ע"ב (ד"ה וְכִי) עַל פְּרַחִין לוֹמַר (לִפִּי מ"ש הַר' מוּהַר"י ע"ה הַנ"ל) דְּפִיִּסוּל מְחֻוֹבֶר חֲשִׁיב מְפֻנְרֵשׁ בְּתוֹרָה עֵי"ש וְדו"ק וְעֵינָן לְהַר' ו"ל בְּדָף ז' שְׂמַדְבְּרֵי הַתּוֹס' הִלְלוּ הוֹכִיחַ דְּמַדְאוּרֵיָתָא אִין לְחֵלֶק בֵּין לְכַתְחֻלָּה לְדִיעֵבַד עֵי"ש וְדו"ק (וְכֹן פְּתַב מְרֵן חֵיד"א בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בְּשֵׁם תּוֹסְפוֹת דְּגִטִּין הַנ"ל דְּאִין לְחֵלֶק בְּדְאוּרֵיָתָא בֵּין לְכַתְחֻלָּה לְדִיעֵבַד וְגַם מוֹכִיחַ מְדַבְּרֵיהֶם הַנ"ל דְּאִין חִילּוּק בֵּין מְפֻנְרֵשׁ בְּתוֹרָה לְאִינוּ מְפֻנְרֵשׁ): וְגַם מָה שְׁהִבִּיא רְאֵיָה מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' בִּפ' הָאוּמַר דְּפ' ס"ב נִרְאֶה דְכּוֹנְתוֹ לְמ"ש שְׁם בְּד"ה גַּר צְרִיף דְטַבִּילַת גַּר לְמַצְוָה בְּג' אֶבֶל לֹא לְעַפְב עֵי"ש דְש"מ דְּגַם בְּדְאוּרֵיָתָא מְחֻלְקִינָן בֵּין לְכַתְחֻלָּה לְדִיעֵבַד זֶה נִרְאֶה פְּנִינָתוֹ וְעֵינָן תּוֹס' יְבָמוֹת דְּפ' מ"ה ע"ב וְהָרָא"ש שְׁם הֵנָּה רְאֵיָה זֹו נְכוּנָה הִיא אֶלָּא שְׂיֵשׁ לְדַחוֹת לִפִּי מ"ש הֵרֵב מוּהַר"י עֵיִאֵשׁ וְהֵיָה נִרְאֶה לְע"ד לְהִבִּיא רְאֵיָה מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' דְּקִידּוּשֵׁין ד' ס"ב ע"א ד"ה אִין תּוֹרְמִין דְס"ל דְּבְדְאוּרֵיָתָא נְמִי אֶפְשֵׁר לְחֵלֶק בֵּין לְכַתְחֻלָּה לְדִיעֵבַד מְמ"ש שְׁם דַּע"כ אֶתָּא מְמַנּוּ לְמִימַר דְאַפִּילוּ בְּדִיעֵבַד אִיסוּר דְאִי מִשּׁוּם לְכַתְחֻלָּה ת"ל מְדַכְתִּיב דְּגַנְף עֵי"ש אֶלָּא דְלִפִּי מ"ש הֵרֵב מוּהַר"י ע"ה הַנ"ל נִרְאֶה דְהָא נְמִי לֹא שְׂמָה מְתֵיָא וְק"ל: וּמָה שְׁהִבִּיא מְסו' דְּקִידּוּשֵׁין דְּפ' ס"ו דְנִרְאֶה מִשְׁם הִיפּוֹף הַפְּלָל לְכָאו' לֹא יִדְעָנָא מְהִיכָא מִשְׁמַע לִיָּה הֵכִי דְאִי מִשּׁוּם דְאַמְרִינָן הֵתָם דְחֻלְלָה שְׁעֵבַד עֵבּוֹדָתוֹ פְּשֵׁרָה הָא וְדָאִי לֹא שְׂמָה מְתֵיָא פְּלָל דְשְׂאֵנִי הֵתָם דְגִלִּי קָרָא וְאֶדְרַבָּא אֶפְשֵׁר לְלַמּוֹד לְאִידֵךְ גִּיִּסָא דְאִי לֹא פְתִיב קָרָא לְהִתְרָא הֵנָּה אֶמִינָא דְבְדִיעֵבַד נְמִי עֵבּוֹדָתוֹ פְּסוּלָה דְלֹא בְּעֵינָן שְׂנָה הַפְּתוּב לְעַפְב וְצ"ע וְאוּלַי הוּא ט"ס וְצ"ל דְּפ' ס"ז ע"ב דְאַמְרִי הֵתָם וְאִימָא אִידִי וְאִידִי לְבוֹ וְהָא לְכַתְחֻלָּה וְהָא דִיעֵבַד עֵי"ש וְאִם לְכָף נִתְפַּוּן יֵשׁ לְהַרְגִישׁ שְׂלֵא זְכַר שֵׁר שְׂפֻכְרָ קְדָמוֹ הֵרֵב הֶחְסִיד בְּאַרְעָא דְרַבְּנָן אוֹת ז' כִיעֵי"ש: וְדַע דְּמַדְבְּרֵי הַתּוֹס' בְּפְסָחִים דִּי"א ד"ה קוֹצְרִין הוֹכִיחַ בְּמִישׁוֹר ה"ה מוּהַר"י אֵלִיקִי"ם ו"ל בְּקוֹנְטְרִיס כַּת"י וְהִבְאֵתִי דְבְרִיו בְּס' מְכַתֵּב לְחֻזְקֵיהּ בְּחִי לְפְסָחִים שְׁם דְאַף בְּדְאוּרֵיָתָא אֶפְשֵׁר לְחֵלֶק בֵּין לְכַתְחֻלָּה לְדִיעֵבַד וְכַתְבִּתִּי עַל דְבְרֵי דְאִין זֶה פְּנִינָת הַתּוֹס' עֵי"ש וְעֵינָן לְהֵרֵב הַמַּגִּיָּה שְׁבַס' מְאֵמַר מְרַדְכִי לְמַס' גִּטִּין בְּדָף ז' ע"ב שְׁהִבִּין בְּכּוֹנְת הַתּוֹס' כַּמ"ש מוּהַר"י א"ה הַנ"ל וּמ"ש בְּהַשְׁמָטוֹת בְּס' מַכַּת"ל הַנּוֹז' שְׁם דְהֵרִיטְב"א ס"ל דְּבְדְאוּרֵיָתָא אִין לְחֵלֶק בֵּין לְכַתְחֻלָּה לְדִיעֵבַד כִיעֵי"ש פְּכַר קָדָם בְּזֶה הֵרֵב הַמַּגִּיָּה הַנּוֹז' שְׁם אֶלָּא שְׁכ' הַרְשָׁב"א בְּמְקוֹם הֵרִיטְב"א וְהַדְבָר יְדוּעַ דְחִי מַס' סְנוּפָה שְׁבַס' ז' שִׁיטוֹת הַרְשָׁב"א הוּא מְהֵרִיטְב"א (עֵינָן מָה שְׂפַתְבִּתִּי בְּקוֹנְטְרִיס פְּלָלִי הַפּוֹסְקִים סִי יו"ד אוֹת ו' בְּעֵנָן זֶה): וְהֵנָּה הֵרֵב מוּהַר"י עֵיִאֵשׁ הַקְשָׁה עַל מ"ש הַרְמַב"ם בְּהַלְכוֹת תְּמִידִין וּמוֹסְפִין דָּאִם מְנָה עוֹנָמַר מִיּוֹשֵׁב יְצָא דַמְנ"ל הָא וְהָרִי יִלְפִינָן סְפִירָה מְעוֹנָמַד מְקַרָא דְבְקָמָה אֵל תְּקַרִי בְּקָמָה אֶלָּא בְּקוֹמָה וּבְדְאוּרֵיָתָא לֹא מְפֻלְגִינָן בֵּין לְכַתְחֻלָּה לְדִיעֵבַד וְכַתֵּב לִיִּשְׁב עַפ"י מְדוּתִיו דְכִינוּ דְאִינוּ מְפֻנְרֵשׁ עֲמִידָה בְּתוֹרָה מְצִינָן לְחֵלֶק בֵּין לְכַתְחֻלָּה לְדִיעֵבַד ע"כ וְאַחֲרֵי מַחֲכ"ת הֵם דְבָרִים תְּמוּוֹהִים דְאִיף פְּשִׁיטָא לִיָּה דְדַרְשָׁה זֹו דְרָשָׁה גְמוּרָה הִיא דְהֵלָא מְדַבְּרֵי מְרֵן כ"מ שְׁם מוֹכַח דְסְפִירָה דְבְעֵיָא מְעוֹנָמַד אִינוּ ד"ת שְׁעַמ"ש הַר"מ בְּדִין כ"ג וְאִין מוֹנִין אֶלָּא

מעומד כתב וז"ל כתב הר"י ו' גיאת שזה קבלה מפי רבותינו ואסמכיה אקרא דבקמה קרי ביה בקומה ע"כ משמע דאפי' מדינא דגמ' אינו ומהיכא תיתי מדאורייתא והוא פלא: הן אמת דהרא"ש בסו' פסחים כתב דת"ר אל תקרי בקמה וכו' עיי"ש דמשמע דדרשה זו היא מוצאת בים התלמוד מיהו כפר כתבתי במ"א שראיתי בהגהות לאחד מרבני אשכנז בתלמודים הנד"מ קונן קטן שכתב על דברי הרא"ש שהוא ט"ס שדברי הרא"ש הנה פתוב דס"ר ור"ל דסמכיהו רבנו והמדפיס לא הבין הר"ת של דס"ר והבין שהוא טעות וצ"ל דת"ר ור"ל דתנו רבנו וע"ז כ' דת"ר ואין פן האמת וטעות זה נמשך גם בדברי הפוס' אלו תו"ד והגם שמרן חיד"א בברכ"י א"ח סי' ח' ותקפ"ה כתב דמצא שורש דרשה זו בפסיקתא מ"מ לא עלה ע"ד לומר דדרשה גמורה מדאורייתא היא דזה לא יתכן ושור"ר למרן חיד"א בס' יעיר און במע' האל"ף אות כ"ו שעמד על דבריו עיי"ש עד פאן מצאתי בקונטרסי מילדותי בענין זה ועם שידעתי שיש הרבה להנדס בדברים שבכתב הללו ואין הפנאי אתי להתנישב ולברר הדברים במה שיש לבנות ולסתור אסמך על המעיין פי שיח וכי שיג לו ולכן נתתי להעתיק דברים פכתבן ומקרוב השגתי ספר יקר און אהרן לתנא ירושלמא רבין חסידא בעל ספר כפי אהרן וראיתי במערכה זו אות ב' שכתב בשם הרב החסיד בהקדמת ספר ארעא דרבנו שכתב בדאורייתא אין לחלק בין לכתחילה לדיעבד ושיש בזה סוגיא דמנגדות ויתבאר בפנים במקומו ועל זה כתב הרב און אהרן חיפשי ולא מצאתי איה מקום פבודו עכ"ל ונראה שאפשר שפנתו היתה למה שכתב במערכת האל"ף אות ז בדין אין תורמין שלא מן המוקף ששם הביא פלל זה והצריך עיון מדאמרין בקידושין דף ס"ח ואימא אידי ואידי לבן הא לכתחילה והא דיעבד וכתב שבספר פלל גדול כתב בזה ואולי פנתו על מה שכתב בקהלת יעקב בתוספת דרבנו אות ק"ב שהביא מדברי התוספות פתובות דף ל' עיי"ש ועמה אכתוב איזו הערות מרבני גאוני דורנו יצ"ו על דברתי בשדי חמד בענין זה אף כי אין בכחי פעת להשתעשע בדב"ק ועוד חזון למועד איה"ש: והנה במכתב ידידי הגאון אבד"ק הרימליב גאון יעקב וניידענפעלד יצ"ו בקבלת הספרי שדי חמד כתב לי בענין זה וז"ל מה שהביא בספרו היקר אם יש לחלוק בדאורייתא בין לכתחילה לדיעבד והביא דברי התוס' בפסחים ובמנחות גבי קוצרין בין השלחין שבמעמקים פליאה דעת ממני שלא הביא דברי התוס' בכתובות ד"ה איפא דהא דאמרין ביבמות אנוסת עצמו ומפנות עצמו לא ישא האי לא ישא הוי מה"ת אע"ג דאם נשא נשוי א"כ מבואר להדיא בדאורייתא נמי יש לחלק בין לכתחילה לדיעבד אפי' לשאר דברים ולא דוקא לענין קדשים דבעינן שנה עליו הפתוב לעפב אולם מדברי התוס' גטין ד"ג ד"ה וכי מבואר להדיא דמדאורייתא אין חילוק בין לכתחילה לדיעבד ואגב לא אמנע מכדה"ג מה שעלה ברעיוני לתרץ קושני' התוס' שם בגטין אהא דקאמר כי לא בעי ר"מ פתיבה לשמה מדאורייתא אבל מדרבנו בעי פסול דיעבד כמו"ש התוס' לעיל דאם הוא פשר בדיעבד הא מתקנין לומר בפ"נ ובפ"נ ומ"ש ממחוקר דכשר בדיעבד אפי' מדרבנו דמדאורייתא אין חולקין בין לכתחילה לדיעבד והי"ל לתרץ קושני' התוס' בטו"ט דהנה באמת קשה אהא דאמרין אי ר"מ חתימה בעי פתיבה ל"ב לפימ"ש התוס' לקמן דף ס"ו ע"ב ד"ה הא דנהי דמכשיר ר"מ פשמצאו הבעל באשפה אבל היכי שצוה לכתוב מודה ר"מ שצריך לעשות ציווי ולא סגי במצאו באשפה אפי' לר"מ עיי"ש א"כ מאי מקשי הקא אי ר"מ חתימה בעי פתיבה ל"ב לשמה

דְּהָא הֵיכָא שְׂצוּנָה הִבְעֵל לְכַתְּנֹב מוֹדָה ר"מ דְּצָרִיף לְעֲשׂוֹת צִיּוּיוֹ וְלֹא סָגִי בְּמִצְאוֹ בְּאַשְׁפָּה אִפִּי לר"מ א"כ מִשׁוּ"ה צָרִיף לֹמֵר בַּפ"נ וּבַפ"נ אִפִּי לר"מ דְּחִיּוּשֵׁינִי דְלִמָּא צִיּוּנָה הִבְעֵל לְכַתְּנֹב וּבַכְּה"ג צָרִיף לְכַתְּנֹב לְשִׁמָּה אִפִּי לר"מ וּבְגִי בְּכָל אֵינֹן בְּקִיּאִין לְשִׁמָּה וְלֹא פְתַב לְשִׁמָּה וּבַכְּה"ג פְּסוּל אִפִּי לר"מ וְהִיא הָעֶרְה נִפְלְאָה לְכַאוּרָה אוּלָם לְאַחַר הָעֵינִין נִיחָא דְשִׁפִּיר מְקֻשֵׁי הַש"ס דְּבִנְדָאִי ל"ח לְזָה דְּהִבְעֵל צִיּוּנָה לְכַתְּנֹב הֵגֵט לְשֵׁם אֲשֵׁתוֹ פְּלוּנִית וְהַסּוֹפֵר שְׂצוּנָה וְלֹא פְתַב לְשִׁמָּה וְנָתַן לוֹ גֵּט שְׁפַתְבָּ לְהַתְלַמֵּד אוֹ לְאִישׁ אַחַר שְׁשִׁמּוֹ כְּשִׁמּוֹ דְּבִאֲמַת מְקֻשָּׁה הַש"ס שֵׁם לְרַבָּה דְּאָמַר לְפִי שְׂאִין בְּקִיּאִין לְשִׁמָּה לִיבְעִי תְרִי וּמִשְׁנֵי רֹב בְּקִיּאִין הֵן לר"מ אִיר דְּחִיּוּשֵׁי לְמִיעוּטָא סְתָם סְפָרָא דְּדִיּוּנִי מִגְמַר גְּמִירִי וּרְבִנִין הוּא דְּאַצְרִיף וְהֵכָא מִשׁוּם עֲגוּנָה הִקְיִלוּ בָּהּ רְבִנִין וְהִנֵּה הַטַּעַם הָא דְּסְפָרָא דְּדִיּוּנִי מִגְמַר גְּמִירִי הוּא מִשׁוּם שְׂרָגִילִין לְכַתְּנֹב כֹּל שְׁטְרִי גֵטִין לְשִׁמָּה כְּמוֹ שִׁפְרָש"י שֵׁם א"כ הָא תִּינַח לְמָאן דְּבְעִי תְמִיד לְשִׁמָּה אֲבָל לר"מ דל"ב כְּתִיבָה לְשִׁמָּה וְהָא דְּצָרִיף לֹמֵר בַּפ"נ מִשׁוּם דְּחִיּוּשֵׁינִי שְׂמָא צִיּוּנָה הִבְעֵל לְכַתְּנֹב וּבְצוּנָה בְּעֵינִין כְּתִיבָה לְשִׁמָּה אִפִּי לר"מ א"כ תְּיָהֲדַר קְוִשִׁית הַש"ס לְדַנְפָּתָה דְּלִיבְעִי תְרִי וּא"ל סְתָם סְפָרָא דְּדִיּוּנִי מִגְמַר גְּמִירִי דְּאַדְרַבָּא דְּהַסּוֹפְרִים רוֹאִין דְּכָל הַגֵּטִין כּוֹתְבִין שִׁל"ש וְאִיכָּא לְמִיחַשׁ שְׂמָא טַעוּ וְסִבְרוּ דְּאַפִּי הֵיכָא שְׂצוּנָה הִבְעֵל לְכַתְּנֹב ל"ב לְשִׁמָּה וְקֻשָּׁה שְׁנַבְעִי תְרִי אֲלֵא וְדָאִי דל"ח לְזָה שְׂיִשְׁנֹו בְּמָה שְׂצוּנָה הִבְעֵל וְשִׁפִּיר מְקֻשֵׁי אִי ר"מ כְּתִיבָה לְשִׁמָּה ל"ב וּלְפִי"ז מְתוּרָץ קְוִשִׁי הַתּוֹס' כְּמִין חוּמָר דְּבִאֲמַת אִפִּי לְדַבְרֵי הַמְתָּרֵץ דר"מ בְּעִי כְּתִיבָה לְשִׁמָּה מְדַרְבְּנֹו אֵינֹו רַק לְכַתְּחִלָּה וְהָא דְּצָרִיף לֹמֵר בַּפ"נ הִיא מִשׁוּם דְּחִיּוּשֵׁינִי שְׂמָא צִיּוּנָה הִבְעֵל לְכַתְּנֹב וּבַכְּה"ג בְּעֵינִין לְשִׁמָּה אִפִּי לר"מ רַק דְּהַמְקֻשָּׁן מוֹכִיחַ דַּע"כ ל"ח לְזָה דַּאֲל"כ קֻשָּׁה לְבְעִי תְרִי וּלְש"ץ סְתָם סְפָרָא דְּדִיּוּנִי מִגְמַר גְּמִירִי כִּיּוֹן דְּכָל הַגֵּטִין אֵין כּוֹתְבִין לְשִׁמָּה וְהָא תִּינַח לְמָאִי דַּס"ד דְּאַפִּי לְכַתְּחִלָּה ל"ב לְשִׁמָּה לר"מ אֲבָל לְפִי מָה דְּמְתָרֵץ דַּל"מ ג"כ כְּתִיבָה לְשִׁמָּה בְּעִי מְדַרְבְּנֹו לְכַתְּחִלָּה וְשִׁפִּיר י"ל סְתָם סוֹפְרֵי דְּדִיּוּנִי מִגְמַר גְּמִירִי כִּיּוֹן דְּכָל הַגֵּטִין כּוֹתְבִין לְשִׁמָּה א"כ שִׁפִּיר י"ל דַּמְשׁוּ"ה צ"ל בַּפ"נ מִשׁוּם דְּחִיּוּשֵׁינִי שְׂמָא צִיּוּנָה הִבְעֵל לְכַתְּנֹב וּל"ק לִיבְעִי תְרִי כִּיּוֹן דְּסְתָם סוֹפְרֵי דְּדִיּוּנִי מִגְמַר גְּמִירִי וְהִיא כְּפַתּוֹר וְכַרְח לְדַעֲתִי בַּס"ד וְהִנְנִי דוּש"ת בַּאֲה"ע וּבְלוּנ"ח יַעֲקֹב וְנִיִּדְעַנְפְּעֵלְד: אָמַר הַמְּחַבֵּר כְּעַתְּ לֹא גִטְפְּלִי לְעֵינִין דַּב"ק בְּמָה שְׁפַתְבָּ לִיִּישֵׁב קְוִשִׁית הַתּוֹסְפוֹת וְרַק לְעַטֵּר אֵת קְוִנְטְרִיִּסִי בְּדַבְרֵי גְּאוֹן יַעֲקֹב יצ"ו הָעֲתַמְתִּי דַּב"ק אֲמַנְם מָה שְׁתַּמָּה עָלֵי שְׂלֵא הַבֵּאתִי מְדַבְרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּכַתְּוֹבוֹת פ"ה אִיכָּא (אוּלִי טַעוֹת סוֹפֵר הִיא וְצָרִיף לְהִיּוֹת פ"ג אִיכָּא וְכַוְנָתוֹ לְדַבְרֵי הַתּוֹס' בְּפָרָק ג' ד"ה אִיכָּא) כְּמִדּוּמָּה לִי שְׁפָרִי רַבְנֵי הַסְּפָרְדִּים שְׂצִיּוּנָתִי בְּנִדְפָס בְּעֵנִין זֶה לֹא שְׂכִיחִי בְּאַמְתַּחְתִּיָּה דְּמַר וְהָא גְּרַמָּא לִיָּה לְרַב לְבַא בְּהַשְׁג יָד שְׁהָרִי אֲנִי הַדֵּל צִיּוּנָתִי לְעֵינִין בְּקַהֲלַת יַעֲקֹב אוֹת ק"ב וְשֵׁם אֲתָה מוֹצֵא שְׁהִבִּיא דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּפָרָק אֵלּוּ נְעֻרוֹת דָּף ל' ד"ה אִיכָּא שְׁפַתְבּוֹ אַף דְּהוּי מִן הַתּוֹרָה אִם נִשְׂא נִשְׂוִי וְהֵן הֵן הַדְּבָרִים שְׁהִבִּיא הַגְּאוֹן יצ"ו גַּם מָה שְׁהִבִּיא מְדַבְרֵי תוֹסְפוֹת בְּגֵטִין דָּף ג' כְּפָר הוּבָאוּ בְּיַעֲרִיר אֲזַן מְעַרְכָּה זֹו אוֹת ט' שְׂצִיּוּנָתִי בְּנִדְפָס בְּדָף פ"ז ע"א כְּמוֹ שְׂיִרְאָה הָרוּאָה: וִינִידִי הִרָה"ג מוּהַר"ר דּוּב בְּעֵרִישׁ שְׁטִיבָאָרְג מְעִיר קַאמְרָאנָא יצ"ו כְּתַב אֵלֵי וְז"ל הִנֵּה רְאִיתִי בְּסִפְרוֹ הַנְּחַמֵּד מְעַרְכַּת הַדְּלִי"ת אוֹת ט"ז אֲשֶׁר כְּבוֹד מִנִּי"ר הָאָרִיף הִרְבָּה לְעֵנִין חִילוּק כִּיּוֹן דִּיעֲבַד לְלְכַתְּחִלָּה בְּדַאוּרִיָּתָא (וְאִין בְּאַפְשָׁר לְעֵינִין בְּכָל הַצִּיּוּנִים שְׁהָרָאָה יַעֲן כְּמָה סְפָרִים שְׁהִבִּיא אֵינָם בְּגַבּוּלֵינוּ וְגַם יַעֲן כִּי נִחְפְּזוּ אֲנַכִּי לְדַרְכֵי) וּכְבָר נוֹדַע בְּזָה מְדַבְרֵי הַתּוֹס' גֵּטִין דָּף ג' וְעֵינִין תּוֹס' מְנַחֲחוֹת דָּף ל"ח ע"א וְיִישׁ בְּזָה כְּמָה אֲרִיכוֹת וְעֵינִין

תוס' פסחים דף י"א ע"א ומשמע להיפך ועיין ש"ס קידושין דס"ז ע"ב ואימא וכו' והא
לכתחלה והא בדיעבד ומשמע דמלאו דלא יקח ל"ה ידעי' דייעבד ויש בזה אריכו' בספרי
הפללים ואנכי הראיתי דברי התוס' פתובות דף ל' ע"א ד"ה איפא בינייהו יע"ש פיון
דלכתחלה לא ישא כו' דהאי לא ישא הוי מה"ת יע"ש ומשמע דיש חילוק ואין להאריף
בזה ועיין ט"ז סי' תרפ"ט סק"א דפסוק סתמא פתיב יע"ש דאין לחלק בין לכתחלה
לדיעבד והנה מר גאוונו הביא בשם איזו ספר ראיה מתוס' סופה דף ב' ודחה דהתם
אמרנו פן רק לעגנו שפא יטעה אחד ויאמר דאינו רק לכתחלה ות"ל גם אנכי הרגשתי
בדברי התוס' זה פמה ואמרתי פן דהתם מיירי שפא יטעה הטועה אמנם לכאורה קשה
אפתי לא הועלנו כלום דהא מצינו בכמה דוכתא דתני פסול ואינו רק לכתחלה ועיין
מרדכי (ריש לולב הגזול) ועיין קהלת יעקב אות פ"א פלל תמ"א ופלא בעיני על שלא
הביא מדברי התוס' חולין ריש פרק השוחט (ד"ה השוחט) והא דקא' בתוספתא ר"י פוסל
בזרידין כו' לאו דוקא פוסל בדיעבד אלא אסור וע"ש (ומה דכתבו התוס' סופה שם
בתי' השני דפסול משמע ע"כ איסור דאורייתא אף דמצינו פסול בדרכנו ועיין חולין כ"ט
ע"ב ה"ק יכול יהי' פסול מדרכנו פבר פתב הרא"ם הביאו הקהלת יעקב שכתב לחלק
בין לשון אמוראים יע"ש) מכל מקום יש לומר דטפי משמע פסול אף בדיעבד (ובגוף
דברי התוס' פתבתי בחידושי לפלפל הרבה וסברת התוס' דבדרכנו ל"ח שפא יטעה פיון
דאף אם יטעה לא יעשה רק איסור דרכנו ובעשה איסור דרכנו בשוגג הוי פלא עבר פלל
ואין צריף פפריה עיין בנתיבות סי' רל"ד סק"ג ששהביא ראיה מהא דבדרכנו עבדינו
עובדא נהדר מותבינו כו' יע"ש ועיין מגן אברהם סי' תקס"ח סק"ד בפשכח ואכל בעשרה
בטבת או בתענית צבור אחר ומוכח דצריף פפריה ומשמע שם דבכל התענית צבור קאמר
אף באותן שאינם רק מדרכנו ועיין יו"ד סוף סי' קכ"ג בהג"ה דגם בסתם יינם בזמן הזה
משמע דצריף פפריה ועיין רמב"ם פרק א' מהלכות איסורי ביאה הלכה י"ב בכסף משנה
שם מבואר בפניות דהוי דרכנו צריף פפריה וע"ש ועיין נוב"י מה"ת אה"ע סי' ל"ה
וברדב"ז ח"ד סי' י"ט ובתשובות המיוחסות להרמב"ן ס"ס ק"ן ובש"ף יו"ד סי' רמ"ב
סק"מ"ב בהא דבדרכנו עבדינו עובדא יע"ש ועיין יו"ד סי' שע"ב סק"ג ואין פאן מקום
להאריף בזה) והוא פעיין הא דאמרנו בכמה דוכתא בדבר המותר בדיעבד לא גזרינו
שפא ישכח עיין בט"ז יו"ד סי' ב' סק"ד ועיין ראש יוסף חולין דף י"ט בתוס' ד"ה השוחט
מהצדדין ע"ש שהעיר מתוס' חולין דף ג' ועיין לב אריה חולין ג' שם ועיין תוס' שפת
קמ"א ע"ב ד"ה במנעל מרופס שפתבו כה"ג ועיין ישועות יעקב אה"ע סי' כ"ב ס"ק ב'
יע"ש (אף במ"ש הגאון בהפלאה קדושין פ"א לדחות דברי הפנ"י גם דברי הישי"ע
נדחין) ועיין ט"ז סי' ל"א סק"א ביו"ד ויש לעיין בט"ז א"ח סי' תמ"ז סק"ט דהא התם
בדיעבד מותר אף בלא הדחה וכן איתא בכ"ד תלא עטי לפורטם (אמר המהבר אחר
שהתנצל שהיה נחפז לזכרו אין לתמוה עליו במה שכתב שהראיה לזה דברי התוספות
בכתובות ד' ל' וכו' שמשמעות לשונו הוא שפציאה מצא ועין רואה שפבר קדם וזכה פה
רבין חסידא בקהלת יעקב אות ק"ב וספר התורה הזה היה בידו וקרא בו כמו שמתבאר
ממה שכתב לקמיה בשמו באות תמ"א ודבריו הם במענה לשון ח"ב אות אמ"ת עי"ש
אף מה שהביא מדברי התוספות בפסחים דף י"א שפבר הביאותים בנדפס פנראה לא
היה צריף לזה אף גם אינו פשוט להבין מדב"ק כמו שהבין הרב יצ"ו וכמו שפתבתי

בַּנְדָּפִס דְשִׁנֵי הַמְּאֻרוֹת יָד מְלֹאכֵי וַיַּעֲרִי אֶזְנֵן נִתְחַבְּטוּ בְּכֹנֶנֶת דְּבַרְיָהֶם וּמָה שֶׁהֵבִיא סוּגְיָא
דְּקִידוּשֵׁין דְּרַף ס"ז פְּיוּנָה דַּעְתּוֹ לְדַבְּרֵי הָרַב מְקַנְהָ אַבְרָהָם בְּחֻלְקָ ב' אֹת צ"ז שְׁצִינְיָתִי
בַּנְדָּפִס עי"ש): וְהֵנָּה נַחְזוֹר לַעֲנִינְנוּ בְּהָא דְמִדְּאֹרְיִיתָא אִין לְחֻלְקָ בֵּין לְכַתְּחֻלָּה לְדִיעְבַּד
אַמְרָתִי לְיִשְׁבַּב קְוִשֵׁית הַתּוֹס' חוֹלִין דְּרַף ט"ו ע"ב ד"ה לְהוֹדִיעָה פַּחוּ דְרַבֵּי וְלֹא חֲנִינֵשׁ לְהוֹדִיעַ
פְּחָא דְהִתִּירָא וְאַמְרָתִי לְפַמ"ש הַצַּל"ח בְּיַצֵּה דְרַף ב' ע"ב בְּרַש"י ד"ה דְהִתִּירָא עָדִיף כּו'
דְּהָא דְכַחַּא דְהִתִּירָא עָדִיף דְּנֻקָא בְּדְאֹרְיִיתָא דְמִסְפַּק הֵיינו אוֹסְרִין אַבְל בְּדַרְבְּנֵן פְּחָא
דְּאִיסוּרָא עָדִיף דְבַל"ז נְתִיר מִסְפַּק וּכְעֵין דְּבַרְיוֹ (עֵינֵן תּוֹס' ע"ז דַּמ"ז) ד"ה אָמַר שְׁמוּאֵל
כּו' דְהִיכָא דְאִיכָא סְבָרָא גְדוּלָּה לְהַתִּיר אַמְרִינֵן פְּחָא דְאִיסוּרָא עָדִיף וְעֵינֵן רַשְׁבַּ"ם בְּבָבָא
בְּתַרָא דְרַף צ"ז ע"ב וְעֵינֵן צַל"ח בְּרַכּוֹת דְרַף ס' ע"א בְּקוּנָה פְּלִים חֲדָשִׁים שֶׁהַקְּשָׁה מֵאִי
אַשְׁמַעֲיָנוּ בְּזָה פְּחָא דְהִתִּירָא הָא ס' בְּרַכּוֹת לְהַקְּל וְחִידָשׁ דְּבִשְׁחִינְנוּ מַס' לְהַחְמִיר וְכּו'
פְּתַב הַב"ח בַּא"ח ס"ס כ"ט וּכְבָר הָאֲרִיכּוּ בְּדַבְּרֵי הָאֲחֻרּוּנִים וְאַנְכֵי הֶרְאִיתִי מִדְּבַרֵי
הַמְּגִ"א ס' תַרע"ו סק"ב וְעֵינֵן בְּפַמ"ג שָׁם וּמוּכַח דְגַם בְּשִׁחְחִינְנוּ ס' לְהַקְּל וּי"ל מִהֶתֵּם
לְהַקְּא וְהֵנָּה לְפִי מָה שֶׁכְּתַבְנוּ דְמִדְּאֹרְיִיתָא אִין לְחֻלְקָ בֵּין לְכַתְּחֻלָּה לְדִיעְבַּד אִם כּוּן פְּאַשְׁר
שְׁמַעֲנוּ דַר"י מִתִּיר בְּדִיעְבַּד שׁוּב ע"כ אִין לֹמַר לְכַתְּחֻלָּה אִסוּר מִן הַתּוֹרָה רַק דִּישׁ לֹמַר
שְׁמָא אוֹסֵר הוּא לְכַתְּחֻלָּה מְדַרְבְּנֵן וּבְדַרְבְּנֵן לֹא שְׁנִיף פְּחָא דְהִתִּירָא כּוּן נִרְאָה דְהָא בְּלֹא
זָה מַס' נְתִיר כַּנ"ל פִּינֵן דְהוּא רַק מְדַרְבְּנֵן וְהַבּוּ: וְלֹאשְׁר אִין לִי פְּנֹאֵי לְהַאֲרִיף אַקְצָר
וְאַחֲלָה נָא פְּנֵי כְבוֹד מִנִּי"ר לְעֵינֵן בְּדַבְּרֵי וּלְקַבְּעֵם בְּסַפֵּר וְהַנְּי יָדִידוּ הַדּו"ש הַמְּבָרְכוּ
לְהַתְּבַרֵךְ בְּכָל מִילֵי דְמִיטָב וַיִּזְכֶּה לְלַמּוֹד וּלְלַמֵּד בְּמִנוּחָה וְהִרְחִיבָה הִרְחִיבָת הַדַּעַת וְהִלָּב
הַמוֹקִירוּ וּמְכַבְּדוּ כְּעַרְכוּ הָרַב דּוּב בְּעַרִישׁ שְׁטִינְבְּאָרְגַּ הַחוּנָה בַּק"ק קְאָמְרָנָא יצ"ו בְּהַרְב
הַגָּאוֹן הַאֲב"ד דַּק"ק סִינְאֻטִין עַכ"ד יצ"ו וְגָאוֹן עֲזַנּוּ אַבְד"ק שְׁאָוִיל יצ"ו בְּסַפְרוּ הַנּוֹרָא
זָכַר יְהוֹסֵף בְּהַשְׁמָטוֹת לְבְּרַכּוֹת נְשָׂא וְנָתַן בְּעֵיקַר כְּלָלִין עי"ש דַּב"ק: וְזֹאת לְהוֹדִיעַ כִּי
אַחַר אֵיזָה שְׁנַיִם קַבְלִיתִי הַעֲרוֹת מִרַבְּנֵי דוֹרְנוּ יצ"ו וְלֹא אִיסְתִּייעָא מִיִּלְתָּא לְהֵבִיא כָּל הַעֲרָה
בְּמִקּוּם הֶרְאוּי וַיִּיחַדְתִּי קוֹנְטְרִיס לְהַעֲרוֹת אֵלוּ וּבְעַנְיָן זָה אִתָּה תַּחֲזוּהּ בְּקוֹנְטְרִיס הַעֲרוֹת
לְחֻלְקֵי הַפְּלִים בְּסִי' מ"א אוֹת ב' וּבְסִי' ע' אוֹת י"ח וּבְסִי' ע"ג אוֹת ד' מָה שֶׁהַעֲרִירוּ וְהַאֲרִירוּ
עַל דְּבַרְתִּי בְּשָׂדֵי חֲמַדְתִּי כָּל חַד לְפּוּם חִילִיָּה לְאֹרְיִיתָא: כְּלָל ו' דִּיעֵן שְׁנוּטֵל שְׁכָר לְדוּן
שְׁדִינְיוּ בְּטִלִים כְּתַבְתִּי בַּנְדָּפִס בְּמַעְרְכָה זֹאת ב"ן בְּשֵׁם כְּמָה פּוֹסְקִים דְּהַדִּינִים שְׁדָן קוֹדֵם
לְכוּן וְלֹא נִטַּל עֲלֵיהֶם שְׁכָר אִינָם בְּטִלִים עי"ש וְעַל דְּבָר זֶה כְּתַב לִי רַב אֶחָד יצ"ו וְנ"ל
יַעֲוִינֵן בְּבֹאֵר הֵיטֵב יו"ד ס' א' סק"ה בְּשֵׁם בַּח"י וַיַּעֲוִינֵן בַּש"ע הַגָּאוֹן מוֹהַרש"ז דַּדַּעְתּוֹ
לְפָסוּל בְּדִיעְבַּד וּמַדְמִי לְהַתְּרַת בְּכוֹר דְּאִין שׁוֹחֲטִין עַל פִּיו עַד שְׁיִתִּיר חֲכָם אַחַר אִם לֹא
שְׁכָר בְּטָלָה וַיַּעֲוִינֵן תּוֹס' כְּתוּבוֹת דְּרַף ק"ה ד"ה גּוֹזְרֵי גְזָרוֹת וּבְתוֹסְפָתָא בְּכוֹרוֹת פְּרָק א'
דְּנוֹתְנִים לְדִיעֵן שְׁכָר דִּיעֵנוֹתוֹ וְתוֹסְפוֹת בְּכוֹרוֹת כ"ט ד"ה מָה אֲנִי בְּחֻזָּם וְהַסְפָּרִים שְׁצִינֵן
כַּתְר"ה אִינָם בְּיָדִי וְלֹא יַדְעָתִי אוּלַי הַעֲרִירוּ בְּזָה עַכ"ל וְהֵנָּה הֵיכִיא דִּיו"ד ס' א' אִינוּ עֲנִין
לְהַשְׁקוּ"ט שְׁבַנְדָּפִס דְּהַגָּאוֹן מוֹהַרש"ז קַעֲסִיק בְּדִין אִם לְפָסוּל בְּדִיעְבַּד הַקְּבָלוֹת שְׁנָתַן
הַחֲכָם וְנִטַּל עֲלֵיהֶם שְׁכָר הַרְבֵּה וְכַתַּב דְּאָרְף בְּדִיעְבַּד פְּסוּלוֹת וְכו' (דְּלֹא כְּמִי שֶׁכַּתַּב דְּדַמִּי
לְעַד הַנּוּטֵל שְׁכָר לְרֹאוֹת הַעֲדוֹת וְכו') אַבְל לֹא מִיַּרְי הֵתֵם בְּדִין הַקְּבָלוֹת שְׁנָתַן קוֹדֵם לְכוּן
וְלֹא קִבַּל עֲלֵיהֶן שְׁכָר אִם יֵשׁ לְפּוֹסְלָם אוּ לֹא כִיעִי"ש גַּם שְׁאָר הַבְּקִיאוֹת שְׁצִינֵן אִינָם עֲנִין
לְמ"ש בַּנְדָּפִס כְּמוֹ שֶׁיִּרְאֶה הַרְוָאָה: כְּלָל ז' דְּנִין אֶפְשָׁר מְשָׂאֵי אֶפְשָׁר אוּ לֹא עֵינֵן מָה
שְׁכַתְּבִתִּי בְּקוֹנְטְרִיס זֶה בְּמַעְרַכַת הָאֶל"ף אוֹת ע"ז וְעַתָּה הַשְּׁגִיתִי ס' יָקַר כְּלִילַת הַמְּנוֹרָה

לידידי הגאון מוהר"ר משה נתן הלוי אבד"ק דובנא יצ"ו וראיתי שם במערכת האל"ף אות ה' שהאריה קצת בכלל זה עי"ש דב"ק: פלל ח דאמר ר' פלוני הכי אמרינו באיזה דוכתי בש"ס ולא ידעינו בהי דנוכתא אתמר מילתיה ציינתי בנדפס אות ס"ג לעינינו בזה בשד"י חמד מערכת הכף אות ע"ז ומפני סבה ראיתי להעתיק פה הכתוב שם וזהו פדאמר פלוני וכו' הכא נמי וכו' משמעות לשון זה הוא שידוע לנו שאותו פלוני אמר דבר זה על ענין אחר ומשם אנו למידין לדין זה וזמנין דבעי הש"ס היכא אתמר מילתיה דאותו פ' ואמר אהא וכו' פנודע ובדד"ף למודי מס' חולין ראיתי בדף קכ"ד סוף ע"א פדאמר רב פפא במד"ף הכא נמי במד"ף ולפי הנראה ע גזכר דברי ר"פ בשום מקום וחיפשיתי בספרי בעלי הפללים במערכה זו ולא ראיתי מי שנתעורר בזה רק את זה חזקה הנית בתשובה לרבינו האי גאון בס' איי הי"ם הנד"מ שגשאל בס' קי"ט על מה שאמרו בפסחים דף ק"ה דאמר רב פפא ששבת קובעת וכו' ובבבא בתרא דף קס"ב ע"ב מסייע לחזקה דאמר מילאיהו בקרובים פשר פי לא נמצאו מימרות אלו בדנוכתא אחרת וכתשובתו הוסיף הא דאמרינו בבבא מציעא דף ל"ב ע"א ולא מי אתמר עלה וכו' וליתא אלא הכא בלחוד ועל פנלם הוא אומר דלא קשיא דהכי אורחיה דש"ס בדוכתי טובא דמיייתי שמועות שגאמרו בתוך המעשים וגופא דשמעתא לא נאמרה בדנוכתא אחריתי דזמנין דאמרינו גופא והווי ביה וזמנין דלא הווי ביה דשבק לה ומההוא דנוכתא בלחוד גמרי לה ולא צריף לאשכוחה בדנוכתא אחריתי ויתר על פן משניות וברייתות דאמרינו ת"ר ותניא ולא ידעינו היכא אמרו וכו' אלו תוד"ק וגאון עוינו תנא רישלמא הרב המגיה פתב ליישב בזה קושיות התוס' בעירובין דף פ"ה ע"ב והר"ן בחידושי לשבת צ"ז ע"א עיש"ב ולפי פלל זה לא נפלאת היא ליישב גם סוגיית דחולין הנ"ל אף קצת קשה על מה שכתב בהיהא דמילאיהו בקרובים וכו' דלא אתמר בדנוכתא אחריתי דהרי בגטין דף פ"ז מיייתי לה הש"ס ויש לפרש פנונתו בדוחק קצת שוב ראיתי להרב משק ביתי במערי הדל"ת אות לק"ט שכתב דאשכחן דאמר בש"ס דאמר ר"פ וכו' ולא הוזכר רק באותו מקום וציינו יד מלאכי אות רמ"ו גבי והנינו ביה דאף דבדנוכתא לא הווי ביה פלום קאמר והנינו ביה וכן ולא מי אוקימנא וכו' והאמר ר' פלוני וכו' עיש"ב וציינו לעינינו בס' שיערי פנסת הגדולה ואין מצוי אצלי ושם הביא בשם הר"ן בחידושי לחולין דף ק"ז ע"ב על מה שאמרו בש"ס וקשיא לן שני אמאי בלא תעשה וכו' דליתא להאי שקלא וטריא בשום דנוכתא אלא אינהו הווי ידעי וכו' ועי"ש ולא ידעתי אם פן מאי קשיא ליה להר"ן בחידושי לשבת צ"ז ע"א פמו שכתב בשמו הרב המגיה באיי הי"ם הנ"ל (עינינו מה שכתבתי במערכת העי"ן אות ע' ד"ה בתר דנא אם חידושי מס' שבת המיוחסים להר"ן הם מהר"ן עצמו וק"ל) ועוד הביא זה הי"מ הגדול דוכתי טובא דכתב רש"י ז"ל לא ידעינו היכא אתמר האי מילתא עי"ש ועינינו עוד בפרכות דף כ"ה ע"א פדאמר רב נחמן ב"י עד שיגמור עמוד ראשון וכו' ושם ע"ב ברש"י ד"ה אלא שפטרין וכו' ובחולין דף מ"ו ע"ב ד"ה גזכר הדם ובס' משק ביתי הנ"ל בתיקוני ספרו הנקובים בשם משמרת הבית שהביא תשובת הגאונים שבס' נהרות דמשק והיא היא התשו' שבס' איי הי"ם הנז"ל ודאמאן עלה מצאתי להרב פנסת הגדולה בחלק יו"ד סי' צ"ז הגב"י אות ג' שכתב דמצינו בש"ס פדאמר ר' פלוני וכו' הכי נמי וכו' אע"ג דלא אמרה אותו אמורא אלא על קושיא זו כמ"ש בפסחים דף ל"ו פדאמר רבינא פעיין תורא וכו' ובסוטה דף מ' פדאמר רב הונא

בְּעֶזְרַת נָשִׁים וְכוּ' ע"ש ד"ק וּמָרְן חֵידָ"א שֶׁם בְּשִׁיּוּרֵי בְּרָכָה אוֹת ה' הִרְבֵּה לְהַשִּׁיב עַל רְאוּתוֹתָיו וְכִמוֹ זֶר נִחְשָׁב בְּעֵינָיו מְאִי דְקַבְּעֵיהּ לְכַלְלָא דְנָא עֵיש"ב וּבַהוֹרְמָנוּתֶיהָ בְּמַר לְדִידֵי חֲזוּ לִי דְבָרֵי מָרְן הַכְנֵה"ג נְכוּנִים וְנִעְלָם מְעֵינֵי קְדָשׁוֹ דְבָרֵי שׁו"ת הַגְּאוּנִים (שְׁבַס' נְהָרוֹת דְּמִשְׁק הַגְּ"ל) וַיֵּשׁ סַעַד לְדְבָרֵי קְדָשָׁם גַּם מִש"ס חֲוָלִין דְּף קכ"ד הַגְּ"ל וְגַם בְּלָאו הֲכִי סְבַרְת הָרַב כְּנֵה"ג לֹא רְחוּקָה הִיא לְפָנֵם מְאִי דְאַסְבְּרוּהּ נִיחָלָן הִרְאִישׁוּנִים הוּבְאוּ דְבָרֵיהֶם בְּיַד מְלָאכֵי שָׁם כְּמוֹ שְׁיִרְאָה הִרְוָאָה וּמָרְן הַחֲבִי"ף בַּס' כָּל הַחַיִּים הַנִּדְמִים בְּמַעֲרַכְתָּא וְא"ו אוֹת י"ג צִיָּין לְעֵינֵין בַּס' מְזַבְּח פְּפָרָה דְּף פ"ח ע"ג ד"ה הָא וְאִינוּ בְּיַדֵּי וּבְדָבָר זֶה פְּתַב אֱלִי יְדִידֵי הִרְה"ג מוֹהֲר"ר דָּוִד שִׁיפְמָאן הִי"ו וְנ"ל שֶׁם מַעֲרַכְתָּא ד' אוֹת ס"ג דְּאָמַר פְּלוּנֵי וְלֹא יְדַעִינוּ הִיכָא אֲתָמַר מִקְלַתִּי צְוָה לְעֵינֵין מַעֲרַכְתָּא כ' שְׁלֹא נִדְפַס וְאַצִּיגָה עִמּוֹ בְּזֵה דְבַרְשָׁב"ם ב"ב ק"נ ב' ד"ה מְבַרְחַת דְּאָמַר מַר דְּאָמְרִינוּ דְּאָמַר מַר אֲפִי' עַל עֲנָנִין שְׁאִין פְּתוּב בַּגִּמ' מְפִנְרֵשׁ רַק מְדִיוּקָא וַיְבָמוֹת ס"ה ב' דְּאָמַר מַר יְהוּדָה וְחֲזַקִּי אַחֵי וְאִין זֶה עוֹד בְּשׁוּם מְקוּם וְקִדּוּשֵׁין ע"ב ב' דְּאָמַר מַר בְּשִׁמְתָא ר"ע נוֹלֵד ר' אִי"ז בְּשׁוּם מְקוּם זוּלְתוֹ סוּטָה ט' א' דְּאָמַר מַר מְשַׁנְבְּנָה מְקַדָּשׁ רֵאשׁוֹן נִגְנַז אוֹה"מ אִינוּ בְּשׁוּם מְקוּם ב"מ קי"ז ב' וְשִׁמְעֵינוּ לִיהָ לִר"י דְּאָמַר לֹא קָנִי וּפִירֵשׁ"י וְשִׁמְעֵינוּ לִי הִכָּא אֲשַׁמּוּעֵינוּ הֲכִי פְּסַחִים קי"ו א' תוּס' כְּלוּל צְלִי אַע"ג דְּאָמַר הֵתָם וְאָמַר ר"ח וּבְפָרְקִין לִיתִי דְרָף הַגְּמָרָא כֵּן תוּס' סוּטָה מ ע"ב ד"ה אָמַר מַר לֹא יַדְעָתִי מְקוּמוֹ וּמֵייתִי לָהּ פ"ק דְּתַמִּיד וּבִי' יוֹחֲסִין וּפ"ב דִּיוּמָא וְכוּ' עֵיש"ב ב"מ צ"ח א' תוּס' דְּאָמַר רַבָּא מְנָה לִי בְּיַדְדָּהּ פִּי' ר"ת דְּדְבָרֵי רַבָּא בְּהַאי לִישְׁנָא לֹא מְצִינוּ עֵיקְרָהּ בַּגְּמָרָא וּמֵיהוּ קַבְּלָנוּ מִרְבוּתֵינוּ דְּעֵיקְרָהּ פ' כָּל הַנְּשַׁבְּעֵין דְּאָמַר רַבָּא כְּוֹנֵתִי דַר"א מְסַתְּבָרָא מִתּוּף שְׁאִין יְכוּל לִישְׁבַע מְשַׁלֵּם וַיַּעֲוִיָּין עוֹד תוּס' ע"ז כ"ב ע"ב וְשֶׁם מ"ד ע"ב וּזְבַחִים כ"ב א' וְרַש"י שֶׁם וּמְנַחֲחוֹת פ"ז ב' ד"ה שְׁנִיתוֹת וְשֶׁם ק"ה ב' רַש"י וְתוּס' וְעַרְכִין תוּס' ט"ז ע"ב ה"ג וּבְקִדּוּשֵׁין ע"ה רֵישׁ ע"ב רַש"י וּב"ב ל"ב א' רַשְׁבָּ"ם וְתוּס' וּפְסַחִים ל"ד ב' רַש"י וְשֶׁם ע"ג ב' רַש"י וַיְבָמוֹת ל"ד א' וּלְטַעֲמֵיהּ לַר"א דְּמַחְיִיב אַכְל כַּח וְלֹא פּוֹרֵשׁ בְּשׁוּם מְקוּם וְרַש"י דֵּינִיק לָהּ מְדִיוּקָא וְסוּפָה כ"ד א' הָא אֲתָמַר עֲלֵה אָמַר ר"ה בְּרִי' דַר"י מַעֲלָה עֲשׂוּ בַּפְּפָרָה וְאִי"ז בְּשׁוּם מְקוּם וְנִגְדַּד זֶה יֵשׁ הַהִיפּוּף עִירוּבִין י"ד אָמַר אַבְבִּי (אַקְרָא) ש"מ גְּוֹדְשָׁא תְּלִתָּא וּבְשַׁבַּת ל"ה א' (אַמְתְּנִיתִין) אָמַר אַבְבִּי ש"מ גְּוֹדְשָׁא תְּלִתָּא וּבְשַׁנֵּי הַמְּקוּמוֹת לֹא אָמַר הַש"ס כְּדָאֲמַר אַבְבִּי וְהַגְּרִי"ב בְּגִלְיוֹן שַׁבַּת שֶׁם י"ב הַעִיר ע"ז עכ"ד יצ"ו אָמַר הַמְּחַבֵּר אֲנִכִי לֹא פְּנִיתִי לְעֵינֵין בְּעוֹנֶשֶׁר בְּקִיאוּתוֹ וְתִסְגִּי לָן אֶסְהַדּוּתֵיהוּ דְּקַמְּאֵי דְּאִיִּיתִינָא בְּעֵנִיּוֹתֵין דְּהֲכִי אוֹרְחִיָּה דְּש"ס בְּכַמְהָ דְּוֹכְתִי וְדְבָרֵיהֶם אִין צְרִיכִים חִזּוּק: וְאִם מְלִשׁוֹן זֶה (דְּאָמַר ר' פְּלוּנֵי) מוֹכַח דְּבַעַל הַשְּׁמוּעָה הוּא אָמוּרָא מְדַלָּא אָמְרוּ דְּתַנִּי ר' פְּלוּנֵי עֵינֵין בְּמָה שְׁפַתְבָּתִי בְּקוֹנְטְרִיס זֶה בְּמַעֲרַכְתָּא הָאֵל"ף אוֹת קל"ה ס"ק י"א: כָּלֵל ט דְּבָר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירִין אָמַר הַחַת"מ בְּדִין זֶה רַשְׁמֵתִי בְּסַפְרֵי כְּמָה חִילּוּקִים וְקַבְּלַתִּי מִרְבְּנֵי גְּאוּנֵי דוֹרְנוּ יצ"ו הַעֲרוֹת רְבוּת וְהַנְּנִי נוֹתֵן לְפָנֵי קוֹרְאֵי בְּסַפְרֵי הַזֶּה דְּבָרֵיהֶם כְּכַתְּבָם וְאוּלַי אֲבָנָה גַּם אֲנִכִי לְחַדָּשׁ אֵיזָה דְּבָר בַּס"ד וְאַחֲלַקְם לְסַעֲפִים קְטַנִּים לְהַקְל עַל הַקּוֹרָא וְאֵלוּ הֵם: א) בַּנְּדָפְס מַעֲרַכָּה זוֹ אוֹת מִפְּתַבְתִּי דְּבָר פְּשׁוּט דְּהָא דְּדְבָר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירִין לֹא בְּטִיל אִינוּ אֵלָּא מְדַרְבְּנֵן דְּמְדְּאוּרֵיִתָּא בְּטַל בְּרוּב וְהַבְּאֵתִי שְׁפֵן מְפִנְרֵשׁ בְּדְבָרֵי הַפּוֹסְקִים רֵאשׁוּנִים וְאַחֲרוּנִים עֵיש"ש וְנִשְׁמַט מֵהַ שְׁפַתּוֹב בְּקוֹנְטְרִיסֵי שְׁמַכְל הַרְשׁוּם יֵשׁ לְתַמּוּהָ עַל הָרַב הַגְּדוּל טִירַת כְּסָף בְּדְרוּשׁ רֵאשׁוֹן לְפָרְשַׁת תּוֹלְדוֹת דְּף מ"ג ע"ג שְׁהִבִּיא שִׁטַּת הַמְּפָרְשִׁים דְּאָדָם הִרְאִישׁוֹן בְּטַל אֵת עַץ הַדְּעַת עַל יְדֵי תַעֲרוּבַת וְהַקְשָׁה עֲלֵיהֶם דָּאִם כֵּן לְמָה נַעֲנֵשׁ דָּאִין

לומר משום דאין מבטלין איסור לכתחלה שְהרי פתבו התוס' דאיסור ביטול האיסורין אינו אלא מדרבנן ותירץ על פי מה שכתב הרב ש"ך על התורה וכן פתבו עוד אינה מפרשים דעץ הדעת לא נאסר לאדם הראשון אלא באותו היום ובלילה היה מותר ואם כן הוי דבר שיש לו מתירין כביצה שנוקדה ביו"ט שפותרת בלילה ודבר שיש לו מתירין לא בטיל אלו תנרף דב"ק עי"ש ומתבאר דמשמע ליה דדבר שיל"מ דלא בטיל הוא מדאורייתא (שאם לא כן אין זה מן הישוב וכמו שלא נחה דעתו ליישב עפ"י מה דקי"ל דאין מבטלין איסור וכו' לפי שלדעת התוס' הוא רק מדרבנן) והוא פלא איה נעלם מעיני רב גדול שפמותו דבר פשוט ומפורש וצ"ע וראיתי עתה למרן החבי"ב בכנסת הגדולה יורה דעה ריש סי' ק"ב שאחר שהביא דברי רש"י בריש ביצה דחומרא מדרבנן היא דמדאורייתא בטיל ברנבא סיים וכן מתבאר מדברי הפוסקים עכ"ל הרי שמעיד בגדלו שכן דעת הפוסקים ועוד אכתוב בזה להלן בסיעתא דשמאי: ועל מה שכתבתי בנדפס בזה הלשון וידידי הג' מנחת משה נר"ו בחא"ח ס"י י"ד כתב שבמקום אחר הוכיח דהא דדבר שיש לו מתירין לא בטיל הוא מדרבנן וכעת לא ידעתי איה מקום פבוד דבריו בזה אמנם כן הוא האמת כמו שמתבאר ממה שרשמתי ע"כ לשוני על טוב יזכר שם ידידי הגאון מוהר"ש פריינדעש מח"ס פנים תמיד אבד"ק ליאדי יצ"ו שהודיעני שדבריו הם בחי"ד סי' כ"ג (בד"ה ואגב): והנה מרן הפרי חדש בסי' תמ"ז סעיף א' (בד"ה ומ"ש במשהו אפי' בהנאה) כתב בזה הלשון דמשמע ודאי דדבר שיש לו מתירין אינו אלא מדרבנן וכן כתב הר"ן בפרק כל שעה ורש"י בפרק קמא דביצה עכ"ל ולא פניתי לחפש אחר דברי הר"ן איה מקום דב"ק ותוסגי לו סהדויתה דמרן פרי חדש שכן כתב הר"ן ולפי זה מתבאר שגם לפי הטעם (בחומרת יש לו מתירין) שכתב הר"ן שהוא משום לתא דמין במינו וכו' אינו אלא מדרבנן ומה שכתבתי בנדפס שהגאון פרי מגדים בספר שושנת העמקים פל"ד (ד"ה והנה) צדד דהוא מן התורה דבריו הם לפי טעם הר"ן וז"ל דבר שיש לו מתירין דלא בטיל במינו יש שני טעמים.

א.

עד שאוכלו באיסור על ידי ביטול תמתין עד למחר כדכתב רש"י ביצה ויש טעם הר"ן דפלוגתא דר"י ורבנן בדם הפך ושעיר ורבנן מצות אין מבטלין פירוש ששניהם היתר מה שאין כן איסור והיתר ומה שאין כן דבר שיש לו מתירין ולפי זה יש קצת מקום לומר דבר שיש לו מתירין מן התורה לא בטיל עיין בפר"ח ליו"ד ק"א מזה או יאמר דיבש ביבש דבטל ברוב מסנהדרין יליף כדכתב רש"י ביצה ג' מספיקא וחוילין צ"ז עיין שם ובחוילין י"ב א' ח"י טרפות הלכה למשה מסיני דמאחרי רבים התם אי אפשר לידע מי האומר אמת ועיין רש"י שם קצת קשה והתם לא איתחזק איסורא ויבש דאיתחזק איסורא מסנהדרין והיינו בלא אפשר מה שאין כן דבר שיש לו מתירין להמתין למחר באופן שיש לצדד ולומר דבר שיש לו מתירין באלף לא בטיל מן התורה הוא אלא דאם כן אף באינו מינו ליהוי כן ואנן קיימא לן מדרבנן עכ"ל הנה לפי מה שהעיד הרב פרי חדש בשם הר"ן אנדא ליה האי גיסא אלא אף לטעם הר"ן אינו אלא מדרבנן: שוב מצאתי דברי הר"ן שרמז הרב פרי חדש הלא המה בפסוגיא דחמץ בין במינו וכו' שהביא (בד"ה ומדלא) דעת הסוברים דרבא דאוסר חמץ בזמנו במשהו במינו הוא משום דהוי יש לו מתירין וגזר שלא במינו אטו מינו ועל זה כתב (בד"ה ואני) ואני חוכך בטעם זה וכו'.

ועוד דמאי דאמרו דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל משמע ודאי מדרבנן הוא וכיון דמדרבנן הוא היכי מהמרינן טפי למגור שלא במינו אטו מינו בשלמא לרב פיון דסובר דמין במינו מדאורייתא לא בטיל שייך לגזור שלא במינו אטו מינו אלא לרבא אמאי ועוד שקרוב הדבר לומר דכיון דחומרא דיש לו מתירין מדרבנן הוא לא התמירו אלא פשהמין בעצמו עתיד להיות ניתר אבל פאן שהוא עצמו אסור אף שתערובתו מותר אפשר שהשוו מדותיהם שלא לדונו בדבר שיש לו מתירין ואף שבפעלי סברא זו אמרו דכיון דמדאורייתא לרבי שמעון דבר שיש לו מתירין הוא פשאסרו משום קנס לא פאו להקל עליו לא נהירא לי שאם היה מה שאנו אומרים אפילו באלף לא בטיל מדאורייתא יפה הם אומרים אבל ודאי משמע דחומרא דרבנן היא שלא לבטל עכשיו פיון שעתידי להיות ניתר וכיון שהם אסרוהו לאחר, זמנו אין ראוי שנתמיר עליו חומרא זו בתוך זמנו עכ"ל הגה רואה מפורש יוצא מפה קדשו ופנה ושלש דדין זה אינו אלא מדרבנן ומלבד שמשתמא ודאי דבריו אמורים גם לפי טעמו (משום לתא דמין במינו) ועוד דאם לא אמר כן אלא לטעמו של רש"י דעד שתאכלנו באיסור אכלהו בהיתר לא היה יכול לדחות טעם הסוכרים דחמץ דאסור במשהו הוא משום דיש לו מתירין דיש לומר שהם סוכרים דטעם יש לו מתירין דלא בטל הוא משום לתא דמין במינו ואסור מן התורה וגזרו שלא במינו אטו מינו אלא ודאי מוכח שסובר הר"ן שכלל הטעמים הדין כן דמאידלא בטיל דבר שיש לו מתירין אינו אלא מדרבנן ובלי ספק נעלמו דברי הר"ן הללו לשעתו מעיני הרב שושנת העמקים ואהכי רפיא בידיה וכתב שיש לצדד לפי טעם הר"ן וכו' ולפי המבואר בדברי הר"ן הנ"ל אין מקום לצדד עוד בזה: ובאמת תמיה לי על הרב פרי מגדים שמצדד כן לפי טעמו של הר"ן ובנדאי פונתו על דברי הר"ן בנדרים דף ב"ן ע"א הידועים והמעייין שם ישר יחזה מפורש יוצא מפה קדשו שאינו אלא מדרבנן ואעתיק לשונו וזהו ולי נראה דכי תנו דבר שיש לו מתירין באינו מינו בטל הגי מילי כל שאסור עכשיו ועתידי להיות ניתר אחר זמן בנדרים משום דקא מיבעיא לי פיון דלרבנן בכולהו איסורי מין במינו בטיל כמו בשאינו מינו מה ראו חכמים לחלק בדבר שיש לו מתירין בין מינו לשאינו מינו ומאיזה טעם וכך נראה לי בטעמו של דבר דחזינא לרבנן ולר' יהודה דפליגי במין במינו אי בטל אי לא ואמרינן בהקומץ רבה דף כ"ב דשניהם מקרא אחד דרשו ולקח מדם הפך ומדם השעיר דמו של פר מרובה וקרי ליה דם השעיר אלמא לא בטיל וסבר ר' יהודה דהיינו טעמא משום דמין במינו לא בטיל לפי שכל דבר שדומה לחברו אינו מחליפו ומבטלו אלא מעמידו ומחזקו ומשום הכי סובר ר' יהודה בכולהו איסורי דמין במינו לא בטיל ורבנן לא משמע להו הכי דמכל מקום מין במינו דאיסור והיתר אין דומין זה לזה פיון דחד אסור וחד שרי שאין ראוי לילה אחר דמיונם בעצם אלא אחר חילוקן באיסור והיתר אלא היינו טעמא דדם הפך אינו מבטל דם השעיר משום דכיון דשניהם עולין פלומר שכשרים לזריקה אין מבטלין זה את זה דכי היכי דר' יהודה אזיל אחר דמיון העצם אזלו רבנן אחר דמיון ההיתר ולפיכך כל שחלוקין באיסור והיתר אפילו מין במינו בטל דהנה ליה כמין בשאינו מינו משום הכי אמרינן בדבר שיש לו מתירין נטו רבנן משום חומרא לדר' יהודה דכיון שאין דבר זה חלוק מן ההיתר לגמרי באיסור והיתר אף הוא סופו להיות ניתר פמוהו אמרינן שאינו בטל במינו דאי הכי הנה דמו טובא חדא שהן שוין במין ועוד שאינם חלוקים לגמרי באיסור והיתר

ומשום הכי לא בטיל אלא באינו מינו כדי שאותו חילוק שיש בין מינו לשאינו מינו יזלים אותו שיווי שנינוסף כאן משום דבר שיש לו מתירין לפי שהחילוק שבין המינים סיבת הביטול והשיווי נותן שלא יהיו בטלים הלכה כל שאסור עכשיו ואינו חסר מאיסורו אלא שעתידי להיות ניתר לאחר זמן אותו חסרון של איסור כיון שהוא מעט ראוי הוא שישלימנו אותו חילוק שיש בין מינו לשאינו מינו אבל כשיש לו עכשיו היתר פי ההיא דפרק משילין שאף מים ומלח מותרין עכשיו במקום שרגלי שתיהן שוין בה הרי נתקרב הרבה היתר של עיסה למים ומלח שאף עכשיו שניהם מותרים וכיון שהיתרן קרוב אי אפשר לחילוק שיש בין מינו לשאינו מינו שישלימנו דהא הש"ס לרבנן חילוק דהיתר ואיסור עדיף להו מחילוק דמינו ושאינו מינו דבה הוא דפליגי עליה דרבנן יהודה הילכה דבר שהוא ניתר עכשיו כמים ומלח ראוי יותר שלא יתבטל לגבי עיסה אף על גב דהוי מין בשאינו מינו ממה שראוי שלא יתבטל, דבר שהוא אסור עכשיו ועתידי להיות ניתר אחר זמן, לגבי מין במינו ומשום הכי נהי דמסקינן דבר שיש לו מתירין בשאינו מינו בטל מפני שהוא אסור עכשיו אסיק רב אשי התם דמים ומלח שהן ניתרים עכשיו אינן בטלין לגבי עיסה אף על פי שהוא מין בשאינו מינו והא דאמרין התם דף ל"ח ע"ב מאי שנא מחטין בחטין וחטים בשעורים הוי' בעלמא ניהו דלא סלקו דהא אחיכו עליו כדאייתא התם ולמסקנא לא סמיך עלייהו רב אשי פלל אלא אסקה דכיון דהוי דבר שיש לו מתירין שאף עכשיו יש לו שעת היתר אפילו בשאינו מינו לא בטיל ופת שאפאה עם הצלי בתנור להא דמאי שאף עכשיו יש לה היתר לאוכלה שלא בכוח הילכה בדין הוא דאפילו בשאינו מינו לא בטיל ועוד דאפילו לא בעית למידק פולי האי זיל בתר טעמא הרי אתה רואה שכל שהוא מוסיף היתר החמירו בביטולו שמפני שעתידי להיות ניתר אמרו שלא יתבטל במינו וכיון שכן כל שמוסיף עוד היתר שאף עכשיו יש לו שעת הפנשור ראוי להחמיר בביטולו שלא יתבטל אפילו שלא במינו ומשום הכי לא קשיא מסקנא דהכא דמסקינן דבר שיש לו מתירין בטל בשאינו מינו אמסקנא דרב אשי בפרק משילין דאפילו באינו מינו לא בטיל ולא צריכנא לדחוקי פלל וההיא דפת שאפאה עם הצלי בתנור לההיא דמשילין דמאי ולא עוד אלא דעדיפא מינה משום דאיכא למימר דכי מצינו לאחמורי אדבר שיש לו מתירין במינו לא מחמירין עליה באינו מינו אבל בההיא דפת שאפאה בתנור עם הצלי דליכא לאחמורי עליה במינו דלא שייך פלל אי לא מחמירין עליה באינו מינו נמצא שלא החמיר בו פלל ועלו דברי הרב האלפסי נכונים בטעמם עכ"ל הנה מרוצת לשונו הטהור מורה ודאי שאין דבר זה אלא חומרא בעלמא דרבנן שהרי כתב מה ראו חכמים לחלק בדבר שיש לו מתירין בין מינו לאינו מינו ואם עיקר דין יש לו מתירין דלא בטיל אינו מדרבנן ודאי דלא היו חכמים מחלקים להקל באינו מינו והרי הוא כמבואר שפונת הר"ן לומר דהחכמים שחידשו חומרא זו מה ראו לחלק בה בין מינו לאינו מינו ומה טעם יש בה ועוד כתב נטוי רבנן משום חומרא וכו' וגם כתב הרי אתה רואה שכל שהוא מוסיף היתר החמירו בביטולו ועוד כתב דכי מצינו לאחמורי במינו לא מחמירין באינו מינו אבל בההיא דפת וכו' אי לא מחמירין באינו מינו נמצא שלא החמירו בו פלל וכו' מפל זה נראה בעליל שאין זו אלא חומרא מדרבנן ופלא בעיני איך אסיק אדעתיה מרן הפרי מגדים לומר בדעת הר"ן ובטעמו מדי דאיהו לא סבירא ליה כמבואר להדיא בדברי קדשו: ועיינתי בספרו הנורא פרי מגדים וראיתי

בסי' ק"ב במשפחות (על מה שפכתב רבינו הטורי ז"ה בס"ק א' פל דבר שיש לו מתירין מדאורייתא חד בתרי בטיל דכתיב אחר רבים להטות ואחמירו רבנן הואיל ויש לו מתירין לאחר זמן לא יאכלנו באיסורו על ידי ביטול רש"י פ"ק דביצה) שפכתב וז"ל פל עט"ז הכין הוא ודאי ואף לטעם ה"ר"ן שיהביא הט"ז באות ה' מן התורה מותר דהא עכשיו איסור הוא אלא מדרבנן דלמחר היתר והיתר הוא ומ"ש רש"י נראה שאין זה פטעם ה"ר"ן ועיין סוף מעילה וברמב"ם פ"ק ז' ממעילה הלכה ו' וכבר נתקשה הפרי חדש בסי' ק' מ"ש הפסך משנה דבר שיש לו מתירין וכן מטבע לא בטיל שנה הפל מדרבנן וכו' עכ"ל הרי שפכתב מפני דגם לטעמו של ה"ר"ן אין דין זה אלא מדרבנן וכתב הגאון מוהר"א ראזנבוים בשו"ת בן יהודה סי' ט"ן (בד"ה דהנה) שמה שפכתב הפרי מגדים שדין זה הוא מדרבנן גם לטעם ה"ר"ן דבר זה מוכרח שהרי הטורי ז"ה מסכים בסע"ף קטן ה' לטעם ה"ר"ן שהרי הביא תוכן דברי ה"ר"ן וכתב שהוא נכון מאד ואיך יכתוב בסע"ף קטן א' שהוא מדרבנן אלא ודאי שגם לטעם ה"ר"ן הדין כן גם בס"ק ה' פ"ב בפרי מגדים עיין ט"ז ולפי טעם ה"ר"ן אף ביו"ט אחר שבת אפילו הכי הנה מדרבנן דמפל מקום עכשיו איסור הוא והנה אינו מינו עיין אות א' וכו' וכל תנאים שהתנו בדבר שיש לו מתירין שייכים נמי לה"ר"ן עכ"ל הרי שפכתב גם כן שאף לטעם ה"ר"ן אין דין זה אלא מדרבנן והדין עמו כמו שמתבאר מגוף דברי ה"ר"ן וכנראה שפכתב בספר שושנת העמקים הדברים הנז"ל לא עיין בו בפרק בגוף דברי ה"ר"ן רק פ"ב מה שרשום בזכרוננו גוף הטעם בלבד וכתב לצדד מה שעולה על הדעת במןשפ"ל ראשון ובה ל' ציון למה שפכתב בפ"ר דשם נחית לעומקא דדינא וסוף על המעיין שם ועיניו תחזנה דגם לטעמו של ה"ר"ן אינו אלא מדרבנן: וראיתי שהגאון חתם סופר בחלק יו"ד סי' צ"ו אף דמר קעסיק בדברי ה"ר"ן בנדרים ד' ב"ן הנז"ל ושקיל וטרי לפי טעם ה"ר"ן בכל זאת נסתפק אם דבר זה מן התורה הוא וכתב (בד"ה נחזור) וז"ל נחזור לענינו דהמציא ה"ר"ן מזה דאיסור שפ"ו להיות היתר הנה ליה עם היתר כמו מין במינו אלא שלפי שעדיין אינו היתר צריך שיהיה העצם מין במינו ואני נבוך אם סברא זו דאורייתא או דרבנן והרב מוהר"ר זלמן ליב רצה לפשוע ספיקא דילי מה"ר"ן פ"ק פל שעה גבי חמץ בזמנו ואמרתי לו דחמץ אין ראיה דש"א (דשם איסור) עליו ודאי לא הוי מין במינו עם מצה כיון שהוא דומה ממש לחוטי צמר רחלים הנז"ל דהכינמי לחם זה איסור מקרי פי יש לו שבעה ימים בשנה שאסור לאוכלו ואינו מינו של מצה שמוותר לעולם ואין בחמץ אלא משום עד שתאכלנו באיסור וכו' וזה ודאי דרבנן אבל היכא דאיכא משום מין במינו אני מסופק אם הוא מדאורייתא או נימא הפשר והשווי שפכתב ה"ר"ן שעצמיות מין במינו משלים החסרון שהוא עתה איסור לא ידעתי אם זה הוא דאורייתא או רק מדרבנן מפל מקום הנהיה איך שיהיה נראה לי עיקר שפ"ל עיקר חוקר דבר שיש לו מתירין משום לתא דהך אמרו הנה דאורייתא או קרוב לדאורייתא ואגב אסרו נמי אפילו היכא דלא שייך מין במינו כגון חמץ במצה שפכתב לעיל מפל מקום אסרו משום עד שתאכלנו ואגב אסרו נמי מהאי טעמא אפילו ספק וכיוצא בו ע"כ לענינו ובאמת שהוא דבר תימה איך להעמיס בדברי ה"ר"ן שבנדרים שסברא זו היא מן התורה וגם הראיה שהביא הרב ר' זלמן ליב היא ראיה אלימתא ולא זכרו שרים שפ"ר קדם וזכה בזה מ"ן הפרי חדש ומה שדחה החמץ ודאי אין בו לתא דמין במינו עם מצה וכו' הם דברים דחוקים במחילת

כבוד קדושתו ודברים כפשוטן מוכיחים ודאי שדעת הר"ן במקומות הנ"ל שמים זו (בפסחים ובבבבב) דאין דין זה אלא מדרבנן וכבר ראיתי לתלמידיה דרב מר ניהו הגאון מוהר"ם שיק בחלק יו"ד סי' ק"כ שפתב על דבריו דמלשון הר"ן מבואר דאינו אלא חומרא מדרבנן וכתב בשם הרב פייביל להוכיח דעיקר דין זה אינו אלא מדרבנן ודחה הוכחתו והוא פתב דהוכיח פן מסוגיא דמנחות דף ל"א ע"א גבי ר"ש דנתערב לו טבל בחולין דאמרינו מדאורייתא ברובא בטל וטבל יש לו מתירין בבבבב ד' ז"ן וכו' וכו' והאריה לפלפל בחריפות ובקיאיות פדרכו בקדש עיי"ש דב"ק גם בפרי מגדים בפתיחה לסימן תמ"ז (בד"ה ואם היינו אומרים) הביא טעמו של הר"ן וכתב שהוא מדרבנן וכן הגאון מלא הרועים בערך דבר שיש לו מתירין שהביא טעמו של הר"ן פתב שהוא מדרבנן עיי"ש באות א': שוב מצאתי שהגאון חתם סופר עצמו תבריה לגזיזה ונקיט ואזיל שגם לטעמו של הר"ן דמשום היתר בהיתר נגעו בה אינו אלא מדרבנן והוא בחלק יו"ד סי' ר"ן (בסוף ד"ה אף) שביאר שם דטעמו של הר"ן אינו שיהא אלא לדבר שנתערב אבל מה שאנו מחמירין בספק ספיקא בדבר שיש לו מתירין גם הר"ן מודה דאין הטעם אלא משום עד שתאכלנו בספק איסור המתן ואכלהו בודאי היתר אלא דבתערובת לא ניתא להר"ן בהאי טעמא דאם פן במין בשאינו מינו נמי וכו' אלא על פרחין חומרא דתערובת אינה אלא משום דמין במינו לא בטיל היינו עולין בעולין והיתר בהיתר וכו' ודבר שיש לו מתירין שאינו חוזר לאיסורו הנה ליה פהיתר בהיתר מדרבנן על כל פנים ולא בטיל כאילו הוא כבר עתה היתר אבל פשחוזר לאיסורו לא תקנו רבנן וכל זה בתערובת אבל בספק ספיקא מודה הר"ן וכו' הרי דבריו ברור מללו דהא דיש לו מתירין לא בטיל חומרא מדרבנן היא דלא פמה שנסתפק בסי' צ"ו הנ"ל ודבריו האחרונים הם עיקר לדעתי הענינה לא זו בלבד מפני שתשובתו שפסי' צ"ו היתה בשנת תקס"ז ושפסי' ר"ן בשנת תקפ"ו ומסורת בידינו בסתירת דברי איזה פוסק שדבריו האחרונים עיקר בדעתו אלא אף זו שדבריו שפסי' ר"ן נראים נכונים בלי ספק פמו שפתבתי למעלה וראיתי בספר בנין שלמה לידידי הגאון מוה"ר רש"ל הפנה מוויילנא יצ"ו בסי' כ"ד דף ל' (בד"ה ודאמתאן) שהביא מה שפתב הרמב"ן במלחמות בפרק פל שעה דחמץ מיקרי יש לו מתירין שהרי מן התורה מותר אחר הפסח גוף החמץ אף שלא נתערב ואף על גב דקניס ר' שמעון לא קניס להקל עליו והביא מה שהשיב הר"ן על זה דסברא זו היתה שייכה אם מה שדבר שיש לו מתירין לא בטיל הנה מן התורה אבל פינן שמה שאינו בטל הוא מדרבנן אין אנו באים להקל על של תורה אלא על של דבריהם והם אמרו והם אמרו ולזה פתב הרב המחבר יצ"ו אמנם אפשר דהרמב"ן סובר באמת דדבר שיש לו מתירין מדאורייתא לא בטיל ובפרט לסברת הר"ן בפרק הנוזר מן המבושל עיי"ש הדברים מכריעים שהוא מן התורה עכ"ל ועמו הסליחה רבה ואין דבריו נראים בזה במחילת כבוד תורתו הרמה והדבר פשוט וברור דבין לטעמו של רש"י (עד שתאכלנו באיסור וכו') ובין לטעמו של הר"ן (משום לתא דמין במינו) אינו אלא מדרבנן ותמיה לי במה שפתב שלדברי הר"ן הדברים מכריעים שהוא מן התורה שמלבד שלפי דבריו יהיו דברי הר"ן בפרק פל שעה סותרים לדבריו שפרק הנוזר מן המבושל ועוד ממקומו הוא מוכרע שפבר העתקתי למעלה (בד"ה ובאמת) לשון הר"ן שם ומתבאר פה שאינו אלא מדרבנן ואם פונתו לומר שאף שפדברי הר"ן הנ"ל מפורש יוצא שסובר שאינו

אֵלָא מְדַרְבְּנָן אַף לְפִי טַעְמוֹ שֶׁהוּא מְשׁוּם לְתַא דְמִין בְּמִינוּ מְכַל מְקוּם אֲנִי בְּדִידָן נוּכַל לֹמַר לְדַעַת הַרְמַב"ן שֶׁסּוֹבֵר טַעַם זֶה וְהַדְּבָרִים מְכַרְעִים לְדַעַתוֹ שֶׁהוּא מִן הַתּוֹרָה אִינִי רוֹאֶה בְּעֵגְיוֹתַי שׁוּם הַכְרַע לְזֶה דְּנֹדָא מִן הַתּוֹרָה לֹא תִשָּׁיב הָיִתְרָא בְּהִיתְרָא פִּינִין שְׁעֵתָהּ הוּא אִיסוּר וְאִין שׁוּם סְבָרָא לֹמַר דְּמָה שֶׁיִּהְיֶה נִיְתָר לְאַחַר זְמַן יִחְשַׁב הָיִתְרָא מְעַתָּה מִן הַתּוֹרָה וְאִין זֶה אֵלָא הַרְחָקָה וְחֻמְרָא בְּעֵלְמָא מְדַרְבְּנָן: וְזֹאת לְדַעַת דְּבַדְבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִתִּירִין יֵשׁ שְׁתֵּי חֻמְרוֹת.

א.

דְּלָא בְּטִיל אֶפְיָלוּ בְּאַלְף. ב.

לְדַעַת שְׁלָמִים וְכֵן רַבִּים מֵהַפּוֹסְקִים לֹא מְהַיִּי סַפְקָא בְּדַבָּר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִתִּירִין וְכַתְּבוּ הַרְבֵּה מִרְבֵּי הָאֲחֵרוֹנִים דְּמָה שֶׁנֶּחְלְקוּ רַש"י וְהַר"ן בְּטַעַם חֻמְרָא זֶה דְּלַרְש"י הוּא מְשׁוּם עַד שֶׁתֵּאֲכַלְנוּ בְּאִיסוּר הַמֵּתֵן לְאֶכְלוּ בְּהִיתְרָא וְהַר"ן הוּא מְשׁוּם לְתַא דְּהִיתְרָא בְּהִיתְרָא הָיִי מִין בְּמִינוּ וְלֹא בְּטִיל כְּמוֹ שֶׁכַּתְּבִיתִי לְשׁוֹנוֹ הַטְּהוֹר לְמַעְלָה (בד"ה וּבְאַמְת) אִינִי אֵלָא בְּחֻמְרַת הַבִּיטוּל אֲבָל לְחֻמְרַת הַסַּפְקָא בְּהִיתְרָא גַם הַר"ן מוֹדֶה שֶׁהוּא מְטַעַם שֶׁכַּתְּבִי רַש"י דְּעַד שֶׁתֵּאֲכַלְנוּ בְּסַפְקָא אִיסוּר אֶכְלָהוּ בְּהִיתְרָא וְעֵינֵינוּ לְהַגְאֹן חֲתָם סוֹפֵר בִּי"ד סִי' ר"ן (בד"ה אֲדָה) מָה שֶׁהִשִּׁיב עַל פִּי זֶה עַל הַגְאֹן נוֹדַע בִּיהוּדָה: (ב) מֵאִי דְקִיָּמָא לֵן דְּסַפְקָא בְּדַבָּר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִתִּירִין אַף בְּדַרְבְּנָן לְהַחְמִיר כְּדַמוּכַח בְּרִישׁ בִּיצָה דָּף ד' ע"א דְּמוֹקֵי רַב אֲשִׁי הָא דְקַתְּנִי בְּבִרְיָתָא סְפִיקָה אִיסוּרָא בְּסַפְקָא יוֹם טוֹב סַפְקָא חוֹל וּמְטַעַם דְּהִנְיָא יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וְכִי הִיכִי דְלֹא מְהַיִּי בְּהַבִּיטוּל הִיכִי נְמִי מְחַמְרִינוּ בְּסַפְקָהּ הַבְּאֲתִי בְּנֹדַפְס דַּעַת הַרְבֵּה מִרְבֵּי בְּתַרְאֵי דְסַבְרֵי לְחַלְקָא דְדוֹקָא בְּמִידֵי דְאִתְחַזַּק אִיסוּרָא הוּא דְמַחְמְרִינוּ בְּסַפְקָא דְבַר שׁוֹשׁ לוֹ מִתִּירִין אַף בְּדַרְבְּנָן אֲבָל בְּמִידֵי דְלִית בֵּיהּ חֻזְקַת אִיסוּר וְכָל שְׁפָן אִי אִית בֵּיהּ חֻזְקַת הָיִתְרָא לֹא מְחַמְרִינוּ בְּדַרְבְּנָן אַף בְּדַבָּר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִתִּירִין עֵי"ש שֶׁהָאֲרַכְתִּי קֶצֶת בְּזֶה בַס"ד וְעַתָּה הַשְּׁגִיתִי שׁו"ת דְּבַר מְשֵׁה לְהַגְאֹן מוֹהַר"ם תְּאֹמִים (נִדְפֵס בְּלַעֲמַבְעֵרַג מָה טוֹבוֹ דְּבַרֵי מְשֵׁה לַפ"ק) וְרִאִיתִי שְׁפָן דַּעַתוֹ גַם כֵּן עַל פִּי מָה שֶׁכַּתְּבִי הַמְרָדְכִי בְּפָרְק אִין צְדִין וְהִבִּיאֹו מִרְן הַבֵּית יוֹסֵף בַּסִּי תַקט"ו לְעַנְיָן עַכְמו"ז הַמְבִיא דוֹרוֹן בְּיוֹם טוֹב סַפְקָא חוּץ לְתַחֲוּם אוֹ לֹא דְהוּי סַפְקָא דְרַבְּנָן וְכו' וְז"ל וְלֹא דְמִי לְהִיָּא דְאָמַר רַב אֲשִׁי בְּפָרְק קְמָא לְעוֹלָם סַפְקָא יוֹם טוֹב וְכו' דְהִתְם כִּי מוֹקְמַתְּ לָהּ אַחְזַקְתָּהּ הָרִי לֹא נוֹלְדָה וְכֵן בְּסַפְקָא צִידָה בְּחֻזְקַת שְׁלֵא נִיצוּד מָה שְׁאִין כֵּן בְּסַפְקָא תְּחוּמִין עַכ"ל שֶׁמִּתְבָּאָר מְדַבְרֵי דְהָא דְבִישׁ לוֹ מִתִּירִין אֲזַלִּינוּ בְּסַפְקָא בְּדַרְבְּנָן לְחֻמְרָא הִינְנוּ דְוָקָא בְּדִאִיכָא חֻזְקַת אִיסוּר אֲבָל בְּדִלִיכָא חֻזְקַת אִיסוּר בְּהִתְרָא אֲזַלִּינוּ לְקוּלָא בְּדַרְבְּנָן אַף בְּדַבָּר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִתִּירִין וּבְזֶה כְּתִיב לִישָׁב קוֹשֵׁיִת הַמְרָדְכִי בְּפָרְק קְמָא דְבִיצָה בְּהָא דְאָמְרִינוּ בְּמִנְחוֹת בְּפָרְק ר' יִשְׁמַעֵאל דָּף ס"ח עַמוּד ב' רַב פָּפָא וְרַב הוּנָא בְּרִיָּה דְר"י אֶכְלוּ חֻזְקַת בְּאִוְרָתָא דְשִׁיתְסַר נִגְהִי שִׁיבְסַר קְסַבְרֵי חֻזְקַת בְּחוּצָה לְאֶרֶץ דְרַבְּנָן וְלְסַפְקָא לֹא חִיָּשִׁינוּ וְהָרִי חֻזְקַת הוּא דְבַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִתִּירִין וְסַפְקָהּ אִיסוּר וְהִבִּיא מָה שֶׁכַּתְּבִי הַמְּגַן אַבְרָהָם בַּסִּי שֶׁמ"ב לְחַלְקָא בְּהָא דְלֹא גָזְרוּ שְׁבוּת בְּבִין הַשְּׁמֻשׁוֹת דְהוּא רַק בְּעִוְלֵי יוֹמָא אֲבָל בְּבִין הַשְּׁמֻשׁוֹת דְאִפּוֹקֵי יוֹמָא גָזְרוּ וְהַסְבִּירוּ הָאֲחֵרוֹנִים טַעְמָא דְמִלְתָּא מְשׁוּם דְבִין הַשְּׁמֻשׁוֹת הָיִי סַפְקָא יוֹם סַפְקָא לִילָהּ וּמוֹקְמִינוּ אַחְזַקְתָּהּ קְמִיָּתָא לְהִיכִי בְּעִוְלֵי זֶה יוֹמָא דְאִיכָא חֻזְקַת יוֹם הָיִתְרָא מְלֵאכָה לֹא גָזְרוּ לֹא כֵן בְּאִפּוֹקֵי יוֹמָא וְכו' וְכֵן כְּתִיב פְּרִי מְגִדִים בְּאִשָּׁל אַבְרָהָם רִישׁ סִי תַקס"ב דְאִפּוֹקֵי יוֹמָא הָיִי בְּחֻזְקַת אִיסוּר וְכַתְּבִי עַל זֶה דְנִרְאָה לוֹ

דאין שײַנדיג ענין חזקה פֿשאַנו דנים על הזמן דרק אם אנו רוצים להוציא דבר מחזקתו הראשונה על ידי איזה מעשה שנתנה אז תלינו אותה מעשה באיחור הזמן שחזקת הענין כמו שהיה וזה ענין החזקה לתלות ההשתנות מפרטות שהיה באיחור הזמן לא כן גבי זמן דכל רגע הוא זמן אחר ואין שײַנדיג לומר כמו שהיה מעיקרא יום פן הוא גם עתה יום דהא נושא זה דהיינו רגע ההונה אשר אנו דנים עליו לא היה במציאות כלל מעיקרא ומעולם לא היה רגע בחזקת יום ואיך נוכל לומר על אופן זה שנעמיד אותו על חזקת זמן שמקודם פיון דעתה אינו בזמן הקודם וכל רגע הוא בפני עצמו וכו' וכתב לדחות בזה ראית הפגן אברהם ועל פי זה יישב גושית המרדכי דבשלמא בביצה ספק נולדה ביום טוב מוקמינו לה שפיר אחזקה דהשתא נולדה לא כן בחדש אין הספק על התבואה אם היא חדשה או לא אלא הספק ביומא אם הוא שיתסר או שיתסר וזה הספק לא שײַנדיג לאוקמי אחזקה ומשום הכי אזלינו לקולא אף בדבר שיש לו מתירין אלו תנרף דב"ק והוא מסכים לדברי הגאונים שהבאתי בנדפס שיש לחלק בין היכא דאיתחזק איסורא וכו' אמנם מדברי הגאון חקרי לב בא"ח סי' ק"ה דף רכ"ה ע"ד מוכח דסובר דחומרת יש לו מתירין היא אף באיתחזק היתירא והוא שהביא שם מחלוקת רבינו תם עם רבינו מנחם מיוני שהביאו התוספות בקידושין דף מ"ה (ד"ה בפירושו) בקטנה שהלך אביה למדינת הים אם יכולין אחיה ואמה להשיאה דרבינו תם מתיר ורבינו מנחם אוסר אף לקיימה מחשש שמא יקדשה אביה במקום שהוא וכתב על זה דאף בחדש של סוף ימי נערות דמשפגרה אין בידי האב לקדשה חייש רבינו מנחם שלא תנשא דהוי דבר שיש לו מתירין דלמה נכנס בספק איסור בלי הכרח שהרי אפשר להמתין הנישואין חדש וכתב ולפי אומר לי שגם החולקים מודו דעל חדש אחד או שנים ושלשה לימי בגרות דאין להתירה לינשא פיון שאפשר להמתין ובלי הכרח אין להפגס בחשש איסור וכי האי גוונא חילק הרשב"א בחידושו ליתבמות דף י"ח עכ"ל ונהרי קטנה זו פשהלך אביה בחזקת פנויה עומדת ונמצא שדעת הגאון דאף בדאיכא חזקת היתר יש להחמיר בספק בדבר שיש לו מתירין: ועל מה שכתבתי בנדפס בענין זה כתב לי ידידי הגאון מח"ס פנים חמד יצ"ו וז"ל בספרו הקדוש שדי חמד בחלק הפללים במערכת הדלת בדף צ' ע"א אות ל"ח האריף כת"ר הי"ו בענין חזקה בדבר שיש לו מתירין וכו' עיי"ש ועיין בשו"ת ברפת משה סי' מ"ב שהביא שם דברי גדול אחד שהביא ראיה דמהני חזקה בדשיל"מ מהגמרא דעירובין דף ל"ב דמהני חזקה שלים עושה שליחותו וזה חזקה דאין בית דין מתעצלין לגבי חדש וכו' עיי"ש והוא לא זכר את דברי הצ"ח דפסחים דף ז' ובשיטת ר"ח סה"כ סי' ק"ח שכתב בדשיל"מ לא מהני חזקה ומה שהוכיח מהגמרא דעירובין ה"ל נראה לפע"ד דאינו הוכחה כלל דמהא דמהני חזקת שלים עושה שליחותו בעירוב לא קשה כלל דהא כבר כתבו התוספות במסקנת עירובין דף מ"ה ע"ב בד"ה אבע"א וכו' דבעירוב הקילו בדשיל"מ עיי"ש ומלבד זה הלא כבר כתב הצ"ח בעצמו דבדרבנן מהני חזקה בדשיל"מ ובעירוב הוי דרבנן כמפורש במשנה למלה בהלכות בכורות פ"ק ד' דין א' עיי"ש ומהא דמהני חזקה דאין בית דין מתעצלין לגבי חדש וכו' גם פן לא קשה כלל דהוי חזקה הוי בירור גמור ובדרף אנו סהדי וכו' והוי פודאי ולכן מותר גם בחדש וגאון גדול אחד במכתבו אלי הביא ראיה מסוף הסוגיא דעירובין ה"ל דאמרין שם גבי טבל חזקה שלים

עושה שליחותו וטבל הוי דשיל"מ פמבואר בנדריים נ"ט וכו' עכ"ד וזה יש לנישב לפימ"ש בבית.

אפרים על ריאה בכללי חזקה של המג"ש אות ט"ז דלענין ספק לא מיקרי טבל דשיל"מ עיי"ש היטב ודו"ק עכ"ד יצ"ו והוסיף ידו ושנית במכתב אחר בענין זה ונ"ל בספרו הקדוש מערכת הדל"ת אות ל"ח דף צ' ע"א האריף כת"ר הי"ו בענין חזקה בדבר שיש לו מתירין וכו' עיי"ש ועיין בשו"ת באר יצחק חלק יו"ד סי' א' ענף ב' שהוכיח מהרמב"ם בהלכות מעשר שני פ"ק ו' הלכה י"א דמחצה על מחצה חולין והוכיח מזה דהרמב"ם סובר דמהני חזקה בדבר שיש לו מתירין ולענ"ד אין זה ראיה דכבר פתב הצ"ח בפסחים דף ז' דמעו מעשר שני לא הוי דבר שיש לו מתירין אם כן אין ראיה מהרמב"ם הנ"ל ועיין בספר בית אפרים על טריפות הראה בתשובותיו סוס"י ב' דזוק עכ"ל שוב נדפס (בשנת תרנ"ג) קונץ פנסת חכמי ישראל ועיי"ש בס"ט אות ח' דף ל' ע"ב ולא זכר שר אומ"ר בשד"ה ואנכי לא אשפח: ועל מה שהבאתי שם בסוף אות ל"ח בשם תורה מציון פתב לי רב אהרן יצ"ו ונ"ל א' ל"ח אם חזקה מהני אצל דשיל"מ והביא שם בסוף בשם חיבור תומ"צ סי' ל"ה דחזקת מעופרת הוי חזקה והוי חזקת הגוף וילדעתי לא כן מהא דאיתא בביצה ז' לענין ספנא מארעא וכתב שם הר"ן ונ"ל ומהא משמע דאפילו בדבר שיל"מ בדרכו אולינו ב"ר וכו' ואע"ג דאמרין דכל דבר שיל"מ אפילו באל"ב ש"ה דלא איתחזק איסורא וכו' הרי חזינא דלא הוי חזקה חזקת מעופרת ועיין ביו"ד סי' ט"ו ס' ג' וע"ש ביז אברהם שפתב ג"כ דחזקת מעופרת לא הוי חזקה והביא ג"כ הר"ן הנ"ל משום דאמרין דהעמד הולד בחזקת היתר (וילדעתי לא מקרי חזקה מצד דעשוני להשתנות ויש להאריף בזה) וע"ש בחידושי רעק"א בד"ה אולם ועיין במרדכי ר"פ אין צדין סי' תרפ"ה ונ"ל ספק תחומין פגון שיש לעפום וכו' דהתם כי מוקמית לה אחזקתה הרי לא נולדה וכו': אף באמת קשה דהלא אפילו ס"ס דיש דעות דעדיף מרוב ג"כ לא מהני בדשיל"מ עיין ביו"ד ק"ח וכן הא דלא בטל באלף אע"ג דרובא היתרא מחמת דיל"מ וא"כ כ"ש חזקה דלא מהני דרובא וחזקה ר"ע וגם מהא דאיתא בנדריים י"ח ע"ב סתם נדרים להחמיר ופירושו להקל וכו' ומדוע היכן דלא פירש יהי אסור הלא יש לו חזקה דקודם שפיר לא הי' אסור וגם ע"ד הנדור ג"כ יש חזקת היתר א"ו דכיון דנדריים דשיל"מ ע"ש נ"ט ע"א לא מהני חזקה ואין להביא ראי' מעירובין ל"ב חזקה שלים ע"ש לענין טבל אע"ג דטבל דשיל"מ דנראה אמאי מצד חזקה שע"ש אסור בכל הנשים הלא על פל אשה יש ס"ס שפא לא ע"ש ושפא לא זו מקרובים וס"ס עדיף מרוב לאיזו שיטות וגם כבר פתבו הפוסקים דרובא דתליא במעשה לא אולינו בתרה עיין ברשפ"א פ"ק דחולין ובר"ן וא"כ כ"ש חזקה דתליא במעשה בנדאי לא מהני א"ו דהך חזקה שלים ע"ש הוי בנדאי ולא דמי לשאר חזקות דהתם ספק לן אם הוא עכשיו כמו שהי' מקודם כמו אצל מקנה בזה אמרינו העמד דבר על חזקתו מקודם וזהו לא מצד נדאי כי יכול להיות בעת שטבל הי' חסר אבל חזקה שע"ש הוי נדאי מצד הסברא וכמו חזקה אין אדם פורע ת"ז ומוציאין ממון בחזקה זו הלא אפילו רוב לא מהני אצל ממון וכ"ש חזקה א"ו חזקה התלוי בעשיותו ואמרין חזקה עשה עדיף מרוב ובנדאי עשה שליחותו והתם בנדאי לא פורע ת"ז ומצאתי להט"ז באה"ע סי' ל"ה ס"ק ט"ו פתב ג"כ כן ונ"ל בזה מתורץ למה לא יהי מותר בכללן מטעם ס"ס וכו' ע"כ אמרו שחזקת השליח שבונדאי

קדש ונהגם שהב"ש שם חולק על הט"ז אף עינין במגיה שם ועינין ח"ס ח' חו"מ סי' ס"ז
ובשו"ת רעק"א סי' קל"ו ובנ"צ ליו"ד סי' ק"י לדיני ס"ס א' ל"ה בד"ה ואי קשיא א"כ
וכו' ובד"ה ונ"ל לתרץ וכו' ומה שהעיר במחברת תומ"צ מב"ק מ"ז בתוספות ובמ"צ ק'
יש לי בזה אריכת דברים ועוד חזון למועד ועינין בשו"ת עדות ביהוסף בס' כו' ע"ב
שהביא ג"כ התוספ' דבבמ"צ ק' ומדחה זאת ומסיק ג"כ דחזקת מעוברת לא הוי חזקה
יע"ש שהאריה בזה ועינין בפ"ת יו"ד סי' ק"ב ס"ק א': ג) ספק ספיקא אי מהני לדבר
שיש לו מתירין הנה בנדפס באות ט"ל הארכת קצת בס"ד ושוב אחר ההדפסה נתפכדתי
בספר תהלה לדוד לדידי הגאון מבארדיטשוב יצ"ו וראיתי בקונטרס שהם וישפה
שבסוף החלק ראשון בהלכות מעשר שני בדרף י"ב ע"ד שמפלפל בזה ועיי"ש לענין
מעשר שני וטבל אי חשיבי יש לו מתירין גם השגתי ספר עמק הלכה להגאבד"ק ועמיל
וראיתי בחלק יו"ד סי' מ"ד שהוכיח מדברי התוספות והרא"ש בסופה דף יו"ד ע"ב ד"ה
עד מוצאי יו"ט האחרון וכו' שפתבו דאתרוג בשמיני מותר ולא אמרינו מוקצה משום
יום שעבר דהא בין השמשות אסור ואפילו הכי לא אמרינו מיגו דאימתקצאי ובהיאו ראיה
מדשרינו ביצה שנולדה בזה מותרת בזה ולא אמרינו משום דאימתקצאי וכו' ולכאורה
קשה מה ראיה משני ימים טובים של גליות הא התם בין השמשות מותר מספק ספיקא
שמה לילה ואם תמצא לומר יום שמה למחר יו"ט ולא היום אבל בין השמשות של סוף
שביעי נדאי אסור דלא הוי רק חד ספק להכי למחר גם כן אסור וספק אסור דהוי יש לו
מתירין לא כן ביצה שנולדה בזה דמותרת באמת בבין השמשות ולא שייך לומר יומא
קמא עיקר דהא אמר רבא שם דף נא"ו מניח אדם עירוני תבשילין ומתני ונהכי איתא
במתניתין דפרק בכל מערבין אלא נדאי דאף ספק ספיקא לא מהני בדבר שיש לו מתירין
ועינין טורי זהב ושפתי פהו בנקודת הפסוק סי' ק"ו סעי' ח' שהביאו מחלוקת בזה והר"ן
בריש פרק אין צדין סובר דספק ספיקא שרי ביש לו מתירין אבל דעת התוספות והרא"ש
דאסור ספק ספיקא ביש לו מתירין וסיים דלדינא יש להקל דהא בלאו הכי יש אומרים
דלא שייך דבר שיש לו מתירין אפילו בספק ספיקא דאורייתא ובדרבנן סמכינן אמיקל
אלו תנרף דב"ק: ובספק אחד דקימא לו דאזלינן להחמיר בדבר שיש לו מתירין אם יש
לחלק בין ספק במציאות לספיקא דדינא ופלוגתא דרבנאותא פתבתי בנדפס באות ט"ל
דף ז' ע"ג (בד"ה ובספק) דמרו הפרי חדש בסי' תצ"ז סעיף ג' מסיק לחלק בין ספק
במציאות דאזלינן לחומרא לספיקא דדינא כבעיא דלא איפשיטא וספק פלוגתא דרבנאותא
דבהני אזלינן לקולא והבאתי שם שפן פתב הגאון פרי מגדים בפתיחה להלכות יום טוב
בחלק השני פרק א' אות ז"ך דבעיא דלא איפשיטא ופלוגתא דרבנאותא בדבר שיש לו
מתירין תלינן לקולא ושפתב שאף שפמזנמה שראה בטורי זהב שפתב בהיפף מכל מקום
כל הפוסקים סוברים דבעיא ופלוגתא בדבר שיש לו מתירין תלינן לקולא והבאתי עוד
דעת פמה מרבנן קדישי דנקטי הכי ואף שיש סוברים שלא לחלק ובכל ספק אזלינן
לחומרא מכל מקום הספמת רבני האחרונים לחלק ביניהם כנו"ל עיי"ש ועתה ראיתי
להגאון מוהר"א משפיל לאיתן בנימוקיו ליו"ד (שבדפוס רא"ם) בסי' ק"י סעיף ח' על
דברי השפתי פהו בס"ק ט"ן שפתב דספק אסור דרבנן בדבר שיש לו מתירין אסור
פתב על זה וז"ל ודע שפתב הפרי חדש והפרי מגדים בהלכות יום טוב דהיינו דוקא
בספק מעשה כספק נולד ביום טוב וספק מוכן אבל בספק דפלוגתא דרבנאותא וספיקא

דדינא אַזלינו לקולא בדרבנן אף בדבר שיש לו מתירין וכן משמע בש"א סי' צ"ו ויש להוכיח כן ממנחות דף ס"ח ע"ב ובזה אתיא שפיר סוגיא דשלהי שבת דאמר ר' יוחנן הלכה כר' שמעון דלית ליה מוקצה ופריה וקא אמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה ותנו אין משקין ושוחטין את המדבריות ומשני ר' יוחנן סתמא אחרניא אשפח דבית הלל כר' שמעון סבירא להו ובית הלל חשיב כסתמא וקשה דאפתי מאי אולמא לר' יוחנן בית הלל מסתמא אבל לפי מה שחילק הפרי חדש בין ספיקא דעובדא לספיקא דדינא או פלוגתא דרבנא ודאלינו לקולא אתי שפיר הו דשבת דבאיסור מוקצה דרבנן לא בעינו לאולמא סתמא דבית הלל דלית להו מוקצה דאף בשוין קיימא לן הלכה פדברי המיקל בדרבנן כדפסק ר' יוחנן גופיה בעבודה זרה דף ז' וכן מוכח דעת הרשב"א והר"ן בנדרים דף מ"ז ע"ב שכתבו דמסתברא דנקטינו בעיא דרמא בר תמא לקולא ואם אמר קונם פירות אלו על פלוני מותר בחילופיהו דכיון דגבי איסור הנאה בעלמא לא הווי חליפין כגידולין אלא מדרבנן הווי ספק דרבנן ולקולא עכ"ד וקשה הא נדרים הווי יש לו מתירין בשאלה כדאיתא התם דף ט"ו וגבי דבר שיש לו מתירין אחמור בספיקו כדאמר רב אשי בריש ביצה דף ד' בביצה שנולדה ביום טוב דספיקא אסורא משום דהווי יש לו מתירין וכל שיש לו מתירין אף בדרבנן לא בטל ופירש רש"י דכי היכי דאחמור בבקיטולה הכי נמי אחמור מהאי טעמא בספיקא אלא מוכח מזה דסברי הרשב"א והר"ן דדוקא בספיקא דעובדא כי הווי דספק נולדה ביום טוב או בחול הוא דאמר רב אשי דאחמור נמי בספיקא מה שאין כן בספיקא דדינא בפלוגתא דרבנא ודא או בעיא דלא איפשטא פההיא דנדרים אַזלינו לקולא בדרבנן אף ביש לו מתירין וכתבתי עוד בזה בחידושי לחולין עכ"ל ועיינתי בחידושי לחולין מצפה איתן (שבש"ס דפוס רא"ם) וראיתי שעל הפעיא דאברי בשר נחירה שפדף י"ז ע"א כתב וז"ל ומאי דנפקא מהאי בעיא כתב בים של שלמה דנפקא מינה לנדרים פינו דלא איפשטא אַזלינו בדאורייתא לחומרא כגון שפדף והתפיס בקרבן ובגודר סתם דהווי דרבנן אַזלינו לקולא ותמה בראש יוסף הא נדר יש לו מתירין ואף בדרבנן ספיקו אסור ולפמ"ש בחידושי לעיל דף י"ד (לא מצאתי שם מזה) ובעירובין דף ל"ו ע"ב (גם שם לא ראיתי מזה) בשם הפרי חדש דדוקא בספק מעשה אַזלינו לחומרא ולא בספיקא דדינא דברי הים של שלמה נכונים ויש להביא ראיה ממ"ש בח"ר ור"ן בנדרים דף מ"ז ע"ב עכ"ל והנה לו להעיר על הפרי מגדים שהוא עצמו בהלכות יום טוב הספים לדעת הפרי חדש כמו שכתב בשמו ביד אברהם וכבר הראיתי מקומו והוא בפתיחה להלכות יום טוב בהחלק השני פרק א' אות ז"ך (כמו שכתבתי בנדפס) דלפי זה אין מקום לתמיהתו על הים של שלמה כמובן ועל כל פנים דעת הגאון מוהר"א הנ"ל מבוארת במקומות הנ"ל שתיים זו שמענו שמספים לחלק בין ספק דמעשה לבעיא ופלוגתא דרבנא ואתא: גם אשו"ר להגאון מוהר"י לאנדא אבד"ק סאדאגורא יצ"ו בספר יד יהודה להלכות שחיטה שבהשמשות וחידישים להלכות מערובות (ספרו להלכות מערובות אין מצוי אצלי) בדף קנ"ו ע"א שכתב (בד"ה שם) וז"ל שם בקיצור דיני ספק ספיקא אות ל"ג כתבתי בדבר שיש לו מתירין אַזלינו גם בספיקא דרבנן לחומרא ועיין בפרי חדש סי' תצ"ז סק"ג דדוקא אם הספק הוא במציאות אבל אם הוא ספיקא דפלוגתא או בעיא דלא איפשטא אם דבר זה אסור או לא פינו שהספק הוא באיסור דרבנן הגם דהווי דבר שיש לו מתירין מפל מקום אַזלינו לקולא

עכ"ל הרי שגם הגאון הנ"ל מיסתמיה ואזיל בתר סברת מרן הפרי חדש וחיידש שם בדין זה ונ"ל מיהו נראה דאם הספק הוא בדאורייתא אף דבר זה אין איסורו אלא מדרבנן ולכך מתירין בזה כמש"ל היכי דהספק הוא בדאורייתא ודרבנן ביחד לגבי דרבנן אזלינן לקולא ואם דבר זה דרבנן יש לו מתירין תו גם זה נחשב כמו דאורייתא והולכין בספיקו לחומרא והוא גרע יותר מספק במציאות דהא שם הגם דעיקר הספק בדרבנן מפל מקום פנין שדבר זה בודאי אסור רק הספק במציאות אם הוא דבר זה או לא אזלינן לחומרא מפל שפן בזה דבאמת מחמירים בגוף הספק פנין דהוא בדאורייתא אף באת להתיר בזה פנין דהאיסור שבו אינו אלא מדרבנן פנין דיש לו מתירין תו גם בזה אין להקל פלל עכ"ל יצ"ו: וראיתי בספר אלה המגן לידידי הגאב"ד דובנא יצ"ו בסי' י"ט (ד"ה אכן) ששהביא סברת הפרי חדש וכתב שפן הספים רבינו עקיבא בספר דרוש וחיידש בריש ברכות ובמערכה ג' למסכת עירובין ובספר ברוך טעם שער התערוכות דף פ"ד וציין לעיניו בספר אבני שהם (אשכנזי) פלל ז"ך ואין גם אחד מספרים אלו מצוים אצלי והרב המחבר יצ"ו נקיט ואזיל כי האי חילוקא דרבנן עיי"ש דב"ק וכבר פתבתי בנדפס שזו דעת רבינו עקיבא בתשובה סי' ס"ה (בד"ה ואף למ"ש) וששהביא ראיה מדברי הר"ן בנדרים דף מ"ז (היא הראיה ששהביא ביד אברהם ומצפה איתן הנ"ל) ושפן מוכח מדברי הר"ן בפרק קמא דשבת (לדף י"ח בד"ה לא שנו אלא בעודן בידו) כיעוי"ש: אמנם אנכי הרוואה דרבינו עקיבא יושב בסת"ר עליון שפספסו דרוש וחיידש במסכת ביצה דף ב' ע"א מסיק דלא פהרב פרי חדש שפן כתב בשמו ידידי הגאב"ד ליאדי יצ"ו בספר פרום חמד ח"ג דף ו' ע"ג ונ"ל וראיתי בדרוש וחיידש רע"ק אייגער נ"ל במסכת ביצה דף ב' ע"א ששהקשה על דברי הפר"ח הנזכר מהא דאמרין שם עמוד ב' דפליגי בביצה משום פח דהיתירא עדיף וקשה הא עיקר סברא דכח דהיתירא עדיף הוא משום דעל המתיר להביא ראיה כמ"ש רש"י וזהו ניחא בדאורייתא אבל בדרבנן לכאורה להקפיד כו' וצ"ל דכיון דיש לו מתירין כו' ודלא כהפר"ח כו' עיי"ש עכ"ל בשם דרוש וחיידש הנ"ל וכתב הרב המחבר יצ"ו ונ"ל ובאמת אין זה השגה על הפר"ח דהפר"ח לא כתב שם להקל רק בספיקא דפלוגתא או בב' לישני בש"ס אבל בספיקא דדינא מודה הפר"ח דאסור בדרבנן בדשיל"מ והתם בריש ביצה הוי ספיקא דדינא ולא ספיקא דפלוגתא וטעם גדול יש לחלק ביניהם כמ"ש הגאון בעל בית מאיר הביאו רע"ק אייגער בדרשוותיו (מערכה ד') עיי"ש היטב ומה ששהביא רע"ק אייגער במערכה הנ"ל מהא דכתב הר"ן בנדרים (דף מ"ז ע"ב) באיבעיא דרמב"ח כו' עיי"ש ובשו"ת עמק יהושע סימן ט"ו הביא מתה"ד וקרא"ש דחולין עיי"ש וכל זה אינו הוכחה להמעיין בספר מחנה ארון בביצה דף ד' ע"א עיי"ש היטב אבל בדבר שיש לו מתירין ממש שפיר יש לומר דספיקא דדינא בדרבנן לחומרא וכדמוכח מהא דריש ביצה הנ"ל עכ"ל ידידי הגאון יצ"ו ונהרי הוא פמבנאר דהגי מקלי דרבינו עקיבא סתראי גינהו דבמסכת ברכות הסכים לסברת הרב פרי חדש ובמסכת ביצה תבריה לגזיזה והחליט להוכיח דלא פנוותיה ולכאורה היא הוכחה אלימתא ומה ששהיב הרב פרום חמד יצ"ו דבספיקא דדינא מודה הרב פרי חדש דאזלינן לחומרא הנה לדעתי הענייה בכל כי האי לדעת מרן הפרי חדש אית לן למיזל לקולא דרק בספק במציאות בספק נולדה ביום טוב או בחול וכיזא הוא דאזלינן בדבר שיש לו מתירין לחומרא אבל בספק כי האי היינו ספק פלוגתא ואית לן למיזל לקולא אלא דמה שהכריח

רבינו עקיבא יש לךחות כמו שפתיב הגאון צל"ח על דברי רש"י שם ד"ה פתא דהיתרא דמוכח מדבריו דהיקא דפליגי במידי דרבנן פתא דאיסורא עדיף והוקשה לו דהא בשמעתין הוא איסורא דרבנן ואף על פי כן אמרו פתא דהיתרא עדיף ומירץ דמוקצה שאני דחמור כשל תורה כמו שפתיבו התוספות ישנים וכו' עיי"ש ועיין במה שפתיבתי בכלליה דרב צל"ח הנ"ל (דבמידי דרבנן פתא דאיסורא עדיף) בשדי חמד במערכת הפ"ף אות פ"א שיש לפקפק בזה ומדברי רבינו עקיב"א שיהביא בכרם חמד נראה שגם הוא סובר פן ואיה"ש ותבאר במקום אחר על כל פנים למה שהוכיח שלא פסקת הרב פרי חדש נראה דשפיר יש לךחות כמו שפתיב בצל"ח דשאני מוקצה וכו': והייתי סבור דהרבנים טובים השנים אלף המגן וכרם חמד יצ"ו לא ראי זה כראי זה דהאלף המגן ראה דברי רעק"א שבמסכת ביצה והכרם חמד לא ראה דבריו שבמסכת ברכות ולכן לא העירו בסתירת דבריו אמנם ראיתי עתה שבכרם חמד ח"ב דף י"ב סוף ע"ג פתיב בשם רבינו עקיב"א בדרוש וחידיוש לברכות ד' ב' ע"א שהעלה דבספק ספיקא דדינא בדבר שיש לו מתירין מותר וכתב ליישב בזה דברי הגאון בכרתי ופתי סי' ט"ז סק"א דבאותו ואת בנו דהוא ספק אם נוהג בזכרים מותר לשחוט השני בבין השמשות דשמא אינו נוהג בזכרים ושמא יום שלאחריו הוא והשיג עליו בשו"ת זכרון יצחק והביא דבריו הרב פתחי תשובה שם דביש לו מתירין לא מהני ספק ספיקא ואותו ואת בנו יש לו מתירין לאחר שתחשוף ולהנ"ל ניחא דהוי ספק ספיקא דדינא דשמא אינו נוהג בזכרים ואם תמצא לומר דנוהג דלמא בין השמשות לילה הוא והוי יום שלאחריו ומהני ספק ספיקא כזה אף ביש לו מתירין והוא דומיא ממש לאכילת תרומה בבין השמשות שפתיב רבינו עקיב"א שם דהוי ספק ספיקא דלמא ביאת אורו הוא ואם תמצא לומר ביאת שמשו דלמא בין השמשות לילה עיי"ש היטב ולפי זה גם לענין אם שחט אב ובנו ביום אחד שהתיר הזכרון יצחק שם לאכול בו ביום מחמת ספק ספיקא שמא אינו נוהג בזכרים ושמא הלכה כהפוסקים דבעבר ושחט מותר ואף דהוי יש לו מתירין פנין שאין איסורו לכל העולם וכו' והשיגו הפתחי תשובה שם בסק"ב דאנן לא קיימא לן הכי דהא פסקינן דנדר הוי יש לו מתירין עיי"ש אכן לפי הנ"ל שפיר יש להורות היתר משום דהוי ספק ספיקא דדינא ומהני אף בדבר שיש לו מתירין עכ"ד יצ"ו הרי שפתיב ראה דבריו שבמסכת ברכות ובח"ג לא זכר שר מזה וחידיוש הוא שהגאון פתחי תשובה לא זכר דברי מרן הפרי חדש שפתיב לחלק בין ספק ספיקא דמצייאות לדפלוגתא כנז"ל: ומצאתי בספר שו"ת הד"ר ח"ב לידדי הגאבד"ק ניונוב יצ"ו בח"ב סי' כ"ט אות ה' דף י"ד ע"ד (בד"ה איברא) שדבר בענין זה והוא על מה שפתיב הגאון בית שלמה סי' ק"ב דאם ספר העומר בין השמשות חייב לחזור ולספור בלא ברכה מפח דבר שיש לו מתירין דמתמרינן בספק דרבנן גם כן וכיון שיש ספק אי ספירה דיממא מהני על פן בשכח בלילה חייב לספור בבין השמשות כשנזכר משום דדבר שיש לו מתירין ספיקו ש צ ש לחומרא ועל זה פתיב (בשו"ת הד"ר) שיש מקום ללון על פי מה שפתיב השאגת אריה סי' ז' דספיקא דדינא אלים טובא דלא אמרינן דבר שיש לו מתירין בספק דדבריהם וזכה לכונן לזה הפרי מגדים בפתיחה להלכות יום טוב ח"ב פרק א' אות ז"ך רק שחוכה בזה ודעתו נוטה להיפוך ואילו ידע שהשאגת אריה פתיב כן הנה שמח וכתב להסביר שיש לחלק בין ספק דמצייאות לספיקא דדינא עיי"ש שם דב"ק ונה היפך ממה שפתיבתי בנדפס בדעת הפרי

מגדים אמןם אנכי לא ידעתי איך פתב שדעת הפרי מגדים נוטה להיפך והרי שם פתב
שפמדומה לו שבטורי זהב פתב להיפך (וסיים) וכעת לא מצאתיו אמןם אתה רואה שפל
הפוסקים סוברים פן דבעיא ופלוגתא בדבר שיש לו מתירין שרי לקולא בספק דרבנן
וכו' הרי דבריו ברור מללו שפן דעתו באמת דספיקא דדינא פבעיא ופלוגתא אזלינן
לקולא בדרבנן אף דיש לו מתירין וכמו שייחסתי אליו בנדפס: ד) אי אזלינן בתר רובא
בדבר שיש לו מתירין הבאתי בנדפס באות ט"ל דעות הפוסקים בזה עיי"ש וכתבתי
שרבני האחרונים נבוכים בדעת הר"ן אי סבירא ליה דמהני רובא לדבר שיש לו מתירין
והנה בסוף פרק אין צדיו פתב הר"ן (בד"ה תנו רבנן) דבתור וגזול ליפא למיחש שמא
היום ניצודו שרובים ניצודים מאתמול ובציים נמי רובן מאמש הן לכו מותרים דאזלינן
בתר רובא פדכתתבנא בפרק קמא דמכילתין וכן פתבו התוספות אלא שאני חוכה קא
אי אזלינן בתר רובא בדבר שיש לו מתירין פינו דקיימא לן דאפילו באלף לא בטיל
ואפשר דהתם שאני דאיתחזק איסורא עכ"ל וכוונתו דשאני תערוכת משום דעל כל פנים
נתערב בו איסור בנדאי לכו מחמירין דלא מהני ביה רובא אבל כשאנו מסופקים אם
דבר זה הוא מן הרוב שהוא היתר לא איתחזק איסורא כלל ולכן אזלינן בתר רובא ומה
שפתב שפן פתבו התוספות צדד הגאון פן יהודה בסי' צ"ז (בד"ה וילדעתי) לומר שפונתו
למה שכתבו בדר' כ"ט ע"ב בד"ה אצל חברו הרגיל אצלו וז"ל אצל וכו' פין עכומ"ז פין
ישאל דאין לחלק רק היכא דאיכא חששא דמחזק או נולד עכ"ל ומפרש הר"ן שפונתם
דכאן ליכא חששא משום דאזלינן בתר רובא ורק היכא דאיכא חששא פגון דליכא רובא
חיישינן ושוב פתב שזה דוחק ומנא ליה להר"ן לדחוק פן בדברי התוספות לכו פתב
שפונתו למה שכתבו התוספות בדר' ז' ע"ב בד"ה פין לא פדק אימור מאתמול הוא ואם
תאמר והא ביצה יש לה מתירין היא וספיקא אסורה ויש לומר דגם פין ספנא מארעא
שכיחא דיולדות פיום יותר מבלילה וכוונתם פמו שפתב רש"י שם פינו דרבנן פיקמא
ילדו דמוכת דאזלינן בתר רובא דעלמא בדבר שיש לו מתירין ובנדפס ציינתי לים של
שלמה בפרק קמא דביצה סי' כ' דמסיק דלא אזלינן בתר רובא בדבר שיש לו מתירין
אף בדלא איתחזק איסורא אם לא בדאיכא תרי רובי עיי"ש שיהביא דברי הר"ן וחלק
עליו ומה שפתב רבינו יהונתן בפלתי סי' ק"י ס"ק ח"י בשם הר"ן דלא אזלינן בתר רובא
בדבר שיש לו מתירין אף בדלא איתחזק איסורא פבר תמה עליו הרה"ג המגיה בספר
תפארת יוסף (שציינתי בנדפס בחלק יו"ד סי' י"ד בהגהת כליל תפארת סק"א עיי"ש
דב"ק ואולי פונת רבינו יהונתן היא להקשות לפי מה שצדד הר"ן בזה שהרי באמת הר"ן
פתב חילוק זה בדר' אפשר דשאני בתערוכת דאיתחזק איסורא משמע קצת דלא ברירא
ליה דיש לחלק פן: וכן מרן המשנה למלך בשביעי מהלכות מעילה הבין בדעת הר"ן
דרפנא בידיה אי אמרינן בדבר שיש לו מתירין כל דפריש מרובא פריש אלא שבמשנה
למלך האריף לתמוה על ספקו של הר"ן והוכיח מהש"ס ומדברי הרא"ש גבי אותו ואת
פנו וגבי חדש דאף ביש לו מתירין אמרינן כל דפריש מרובא פריש והא דקיימא לן דלא
מהני רובא לדבר שיש לו מתירין היינו דוקא פמידי דאיתחזק איסורא פגון בתערוכת
שנדאי נפל בו איסור עיי"ש דב"ק ונהאון בצל"ח לפסחים דף ז' ע"א שציינתי בנדפס
(בד"ה ואמןם באמת) אף שפתב בפשיטות דלא אזלינן בתר רובא ביש לו מתירין אפילו
לא איתחזק איסור פמבואר פמגן אברהם סי' תקי"ג ס"ק י"ג דרוב מוכרי בציהם

מאותם שנולדו כבר ולא שרי משום רנבא משום דהני יש לו מתירין סיים וז"ל ולקמן
נדבר בדין זה פי צריף עיין לדינא שוב כתב (בד"ה ובגוף) וז"ל ובגוף הדבר שפסק
המגן אברהם שהבצים שמביא העכומ"ז ביום טוב לא אולינו בתר רנבא משום דיש לו
מתירין אני תמה דזה מיקרי פירש ויש לומר כל דפריש מרנבא פריש אפילו בדבר שיש
לו מתירין פי היכי דבכל הדברים החשובים כבירה ובעלי חיים דלא בטלי ואפילו הכי
בפירש אחד מהם מותר במבואר בפוסקים ובגמרא דאמרין וניכבשינהו דניידי ולמה
לא יועיל אף בדבר שיש לו מתירין ועיין שפתי כהן סי' ק"י ס"ק נ"ו וז"ל ועוד לדעת
הפוסקים דחמץ מיקרי יש לו מתירין מוכח להדיא בגמרא דאמרין ביה כל דפריש
מרנבא פריש והוא מסוגיא דלקמן דף ט' ע"ב ט' צבורים של מצה וא' של חמץ כו' פירש
ואתי עכבר ושקיל היינו סיפא וכו' ולדעת התוס' שם בד"ה היינו תשע חניות היינו לענין
להתיר החתיכה באכילה ואמרין כל דפריש מרנבא פריש בקמץ שהוא דשיל"מ ואמנם
יש בדינו לומר שהתוס' ס"ל דחמץ לא מיקרי דשיל"מ והוא דעת הרא"ש גם כן
והפוסקים דס"ל חמץ מקרי דשיל"מ ס"ל כפי רש"י שהסוגיא דט' צבורין וכו' הוא לענין
אם הבית צריף בדיקה מחדש ובזה לא שייך דבר שיל"מ ואולי זה עצמו טעמו של רש"י
שם שנדחק לפירש לענין בדיקה ולא פירש כפירוש התוספות שהספק הוא על החתיכה
אם היא מותרת באכילה ולפי מ"ש נחא דאולי גם רש"י ס"ל דחמץ מקרי דשיל"מ ולא
מהני פירש ולקמן בסוגיא דעכבר יבואר יותר והגאון בית שלמה בא"ח סי' פ"ז ד' ג"ן
ע"ד (שציינתי בנדפס) כתב דאף בדבר שיש לו מתירין אולינו בתר רנבא לומר כל
דפריש מרנבא פריש כדכתב הר"ן בפירק קמא ובסוף פירק ג' דביצה וכו' וכן כתבו
האחרונים וכו' וכו' עי"ש דב"ק ויש להעיר עליו במה שהחליט כן בדעת הר"ן ולא זכר
שר דברי מרן המשנה למלך שהבין בדעת הר"ן דהא מלתא רפיה בדיקה פאמור והגאון
שואל ומשיב במהדורא קמא ח"ג סי' ב' (שציינתי בנדפס) כתב שנסתפק הר"ן אי אולינו
בתר רנבא בלא איתחזק איסורא ושמשנה למלך האריף להכריח דבדלא איתחזק
אמרין כל דפריש מרנבא פריש עי"ש (בד"ה והנה בשנת תרנ"ג) ושוב כתב (בד"ה
ובזה) דבעינן איתחזק היתרא והוא שהביא שם מה שהקשה הגאון בצל"ח בפסחים דף
ז' שהבאתי לעיל (בד"ה וכן מרן) וכתב על דבריו ואני תמה מאד דבאמת הר"ן נסתפק
בזה כל דלא איתחזק איסורא אבל מכל מקום אנו לא קיימא לן פהר"ן וביש לו מתירין
לא אולינו בתר רוב כל דלא איתחזק היתר פניו דנוכל להמתין למחר לצאת מידי ספק
ועיין שפתי כהן סי' ק"י ס"ק ל"ב שלא יכיל (שלא פניל) יש לו מתירין עם כל הדברים
החשובים שפתי דאולינו בתר רנבא ועל פירוש דבר שיש לו מתירין שאני ולא קיימא
לו פהר"ן בזה וכבר הארכתי בתשובה אחת לענין דבר שיש לו מתירין על דברת ספר
סידורו של שפת בתשובה שפלפל בזה אי בדבר שיש לו מתירין אולינו בתר רנבא ולא
זכר דברי הר"ן והמשנה למלך וכל ראיות שהביא דחיתי שם ואין פאן מקומו ועיין בפרי
מגדים בשפתי פהן שם שהרגיש קצת בדברי הר"ן הנ"ל ועל כן דברי המגן אברהם
נכונים ומה שכתב הצל"ח ראיה דבדבר שיש לו מתירין גם כן אולינו בתר רנבא מתשע
ציבורין והיא גושית הפריטי ופילתי כבר כתבתי דבקבוע דאורייתא ודאי אולינו בתר
רנבא עכ"ל ובאמת בשפתי פהן ס"ק ל"ב דמירי על מה שכתב מרן בעלי חיים ושאר
דברים החשובים וכו' כתב וז"ל ושאר דברים החשובים כגון חתיכה הראויה להתפכד

וכן דבר שפמנן ובריה וכי האי גוונא עכ"ל נראה דלא הוי מצי למיכלל נמי דבר שיש לו מתירין שהרי הוא בא לפרש הדברים החשובים ויש לו מתירין לאו משום חשיבות הוא פמנן: והנה מריש לא הנה ידענא מאי קאמר רב סדורו של שבת אמנם שוב (אחר שגדפסו ספרי שדי חמד) גדפסו ס' יקר משמרת שלום לידידי הגאבד"ק מאציוב יצ"ו וראיתי בחידושי דינים שפסוף סי' ק"כ אות ח' שהביא תורף דבריו וז"ל עיין בספר סידורו של שבת תשובה ג' שנסתפק בדבר שיש לו מתירין שנתערב ואחר כך פירש אחד מהם אי אמרינו כל דפריש וכו' והעלה בדבר שיש לו מתירין לא אמרינו כל דפריש וכו' וכן משמע בתשובת צמח צדק סי' ס"ט הובא בפתחי תשובה פאן סק"א וכתב דכן הוא במגן אברהם סי' תקי"ג ס"ק י"ג אף כתב לעיין בצל"ח על ביצה דף יו"ד שהאריך להביא ראיה דאמרינו ביש לו מתירין כל דפריש וכו' וכן נראה דעת החות יאיר סי' קל"ג ועיין במחצית השקל על המגן אברהם שם מה שכתב בשם שיטה מקובצת בשם הריטב"א בשם רבו דמבואר דאמרינו ביש לו מתירין כל דפריש וכו' ועיין פרי מגדים סי' תל"ט באשל אברהם סק"ב דביש לו מתירין גם כן אמרינו כל דפריש וכו' ועיין בפתחה פוללת להלכות יום טוב חלק ב' פרק א' אות כ"ח שהביא דברי המגן אברהם הנ"ל בשם ים של שלמה דאין הולכין בתר רוב ביש לו מתירין וסיים והוי יודע בתשע קופות בצים שגולדו בחול ובקופה אחת שגולדו ביום טוב אחר שבת ופירש אחד מהם יש לומר רובא דאיתא קמן כולי עלמא מודו דהולכין בו אחר הרוב אף ביש לו מתירין דעדיף טובא מרובא דליתא קמן (ועל פי זה מה שהקשה בגודע ביהודה תננינא סי' ח' הובא בפתחי תשובה בסוף סי' ט"ז סק"ו דבמגן אברהם קאי ארובא דליתא קמן מה שאין כן שם במחבר דמירי ברובא דאיתא קמן וכולי עלמא מודו ככי האי גוונא פנ"ל) ועיין עוד משנה למלה להלכות מעילה פרק ז' ופרי מגדים סי' תל"ט באשל אברהם סוף סק"ה עכ"ד הספר משמרת שלום הנ"ל: וכתב בשואל ומשיב הנ"ל (בד"ה וכן מרן) דלפי מה שהחזיק במשנה למלה לחלק בין איתחזק איסורא וכו' ובדלא איתחזק אזלינו בתר רובא נראה ברור דבקבוע דהוי כמחצה על מחצה ורק דכשפירש אזלינו בתר רוב אם כן על כל פנים לא איתחזק איסורא דהרי קבוע כמחצה על מחצה והוי בספק ולא הוחזק לא איסור ולא היתר ומועיל דבר שיש לו מתירין וישוב בזה קושית הפני יהושע בסוגיא דתשע ציבורין דאמאי בפירוש ואתא עכבר ושקיל אזלינו בתר רובא הלא יבש ביבש בפסח הוי יש לו מתירין ולא בטיל והשתא אם ברובא דליתיה קמן מחמירין דלא אזלינו בתר רוב מכל שפן ברובא דאיתיה קמן דלא אזלינו בתר רוב וכו' דיש לומר דשאני יבש ביבש דאיתחזק איסור שנתערב בו איסור אם כן בדבר שיש לו מתירין לא מהני הרוב אבל בקבוע הוי פלא איתחזק ואף אי נימא דהוי פאיתחזק איסור והיתר על כל פנים פניו שיש רוב היתר מהיכא תיתי לומר דמהקביעות האיסור הוא נימא דמהרוב קביעות של היתר הוא מעין מה שכתב הטורי זקב סי' ק"א ס"ק ט"ו דכל שיש לפנינו שני קביעות מהראוי יותר לומר דבחלק הקביעות של הרוב הוא עי"ש וכל שפן פאן דעל כל פנים הרוב נקבע היתר דנדאי ראוי לתלות ברוב וזה ברור מאד ובזה מיושב קושית הצל"ח פסחים דף ז' בהא דפריה פי לא רבתה מצה נמי גיזיל בתר בתרא הא הו דאזלינו בתר בתרא לא עדיף מרובה והרי חמץ יש לו מתירין ולא אזלינו בתר רובא ולהנ"ל ניתא דכל דלא איתחזק איסורא אף ביש לו מתירין אזלינו בתר רובא וסיים: ולא עוד

דְּנִרְאָה לִי דְכָל דְאֶזְלִינֵן בְּמֵר בְּתֵרָא הֵינְנוּ מַה שְׁנִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹתָהּ תִּיבָה בְּאַחֲרוֹנָה אִם כֵּן הוּי פְּאִיקְבֵּעַ וְאִיִּתְחַזַּק הֵיִתְרָא דְהָרִי אָנוּ דְנִין עַל אוֹתוֹ תִּשְׁמִישׁ שְׁהִשְׁתַּמְשׁוּ בְּאוֹתוֹ מְקוֹם וּבְכִי הָאִי גְנוּנָא וְדָאִי אִיִּתְחַזַּק הֵיִתְרָא מְקָרִי וְכוּ' וְנָהִי דְמִפְּלֵ מְקוֹם כָּל שְׁלֵא רְאִינוּ שְׁפִירֵשׁ וּפִירֵשׁ אֶזְלִינֵן בְּמֵר רֹבְאָא כְּדִכְתַּב הַמְּשַׁנָּה לְמַלְלָה בְּפִרְקֵי ד' מִמְתַּנּוֹת עֲנִיִּים דִּין ט' וְהָרִי זֶה מְבִנְאָר דְבְּמִצּוֹי אֶזְלִינֵן בְּמֵר רֹבְאָא כָּל זֶה שְׁפִירֵשׁ מִהִקְבִיעוֹת אַבְל אִם נִמְצָא בְּמְקוֹם שְׁנִקְבֵּעַ פְּשִׁיטָא דְמְקָרִי קְבוּעַ וְהָרִי פְּאִיִּתְחַזַּק הֵיִתְרָא וְזֶה בְּרוּר מְאֹד: וְעַל מַה שְׁפִתְבְּתִי בְּנִדְפֵס בְּדִין אִי אֶזְלִינֵן בְּמֵר רֹבְאָא בְּדָבָר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין פְּתַב יְדִידֵי הָרַב מוֹהֲר"ר אֶשֶׁר זַעֲלִיג מְעֻטְרֵעֲפָאֵל מְעִיר בְּאָר יצ"ו וְז"ל בְּאוֹת ל"ט בְּדִין דְשִׁיל"מ אִי אֶזְלִינֵן בְּמֵר רֹבְאָא הִבִּיא דְעוֹת הַחֹלְקִים בְּזֶה וְלע"ד אָף לְדַעַת הַיִּש"ש פ"ק דְבִיצָה ס' ו' ר' דְבַדְשִׁיל"מ לֹא אֶזְלִינֵן בְּמֵר רֹבְאָא מ"מ מְוִכְרָחִין לְחֵלֶק בֵּין רֹבְאָא דְעֵלְמָא דְלִיתָא קָמֵן לְרֹבְאָא דְאִיתָא קָמֵן וְהִתְכַּרַח לְזֶה דֹא"כ תְּקַשִּׁי שְׁדָבְרֵי הַיִּש"ש סוֹתְרִים זֹא"ז מ"מ"ש פְּאֵן ל"מ"ש בִּיש"ש חֻלְיִין פ' אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ ס' ו' דְדְשִׁיל"מ קִיל מְשַׁאָרְדְּבְרִים חֲשׁוּבִים מְטַעַם דְכִינּוּ דְשִׁרִינּוּ כּוּלְהוּ בְלֹא"ה לְמַחֲרָ מִשׁו"ה מִתִּירִין ע"י דְנִכְבְּשִׁינְהוּ וְנִימָא כָּל דְפִרִישׁ מְרֹבְאָא וְלֹא גְזָרִינּוּ שְׁמָא יִקַּח מְקַבּוּעַ יַעו"ש וְא"כ פְּסָקִיו סוֹתְרִים וְכַע"כ לְחֵלֶק בֵּין רֹבְאָא דְעֵלְמָא דְאִינוּ רֹבְאָא דְמוֹכְחָא וּמִש"ה לֹא אֶזְלִינֵן בְּתֵרָא כְּמ"ש בִּיש"ש ס' ר' מִשְׁא"כ רֹבְאָא דְאִיתָא קָמֵן דְהוּא רֹבְאָא דְמוֹכְחָא וְדָאִי אֶזְלִינֵן בְּתֵרָא וְיַעֲוִי' בְּכַמ"ג שְׁפ"ד ס' ק"י ס"ק ל"ב פְּתַב שֵׁם לְחֵלֶק כֵּן וְכַתֵּב ע"ז וְדוֹחַק אָף זֶה פְּתַב רַק לִיִּישֵׁב פְּסָקִי הַש"ע אַבְל לֹא הִרְגִישׁ בְּסִתִּירַת דְבְרֵי הַיִּש"ש וְלִפְמ"ש דְדָבְרֵי בְּעֶצְמָן סוֹתְרִין א"כ חִילּוּק זֶה מְוִכְרַח וּמוֹכַח וְלִפִּי"ז נִיכְל לִיִּישֵׁב ג"כ קְוִשִׁית הַצִּל"ח הוּבָא בְּשׁו"ת נו"ב תְּנִינָא חִיו"ד ס' ח' יַעו"ש בְּהַג"ה מְפֵן הַמְחַבֵּר עַכ"ל יצ"ו וְיְדִידֵי הַרֵה"ג אַבְד"ק טַעֲלִפִּין יצ"ו בְּסִפְרוֹ הַבְּהִיר מְגִדִים חֲדָשִׁים ס' ק"ב אוֹת ב' עַל מַה שְׁפִתְבְּתִי בְּפִתְחֵי תְּשׁוּבָה בְּעִנְיָן אִי אֶזְלִינֵן בְּמֵר רֹבְאָא צִינּוּ לַעֲיִין בְּעִירוּגַת הַבְּשָׁם שְׁהָאָרִיף בְּזֶה בְּשִׁלְחֵן עֲרוּף שֶׁל רַבִּינוּ הָרַב בְּסִי' תְּקִי"ג בְּקוֹנְטְרִיס אַחֲרוֹן אוֹת ב' פְּתַב דְהַעֲקִיר דְלֹא קִיָּמָא לֵן כְּדַעַת רש"ל וְאֶזְלִינֵן בְּמֵר רֹבְאָא בְּדָבָר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין גַּם כֵּן כְּדִכְתַּב הָרַמ"א בִּיו"ד ס' רצ"ג בְּשֵׁם הַתּוֹסְפוֹת וּמוֹהֲר"ם וְהַג"מ וְהָרֵא"ש דָּאָף בְּחֲדָשׁ שְׁהוּא יֵישׁ לוֹ מִתִּירִין אֶזְלִינֵן בְּמֵר רֹבְאָא וְשִׁפְנוּ מִשְׁמַע בְּגִמְרָא וְכוּ' וְעִינּוּ עוֹד בְּס' עֲמוּדֵי אֶשׁ דָּף נ"ג ע"ד וּבְהַשְׁמָטוֹת שֵׁם מַה שְׁפִתְבְּתִי בְּזֶה אֶכֶן בְּסִי' ט"ז פְּתַבְתִּי בְּשֵׁם הַשְׁוֹאֵל וּמִשִּׁיב דְדַעַתוֹ לְהַחְמִיר דְלֹא אֶזְלִינֵן בְּמֵר הָרֹב בְּדָבָר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין וְהַגָּאוֹן חֲתַם סוֹפֵר בְּדִרְשׁוֹתָיו (בְּסִפְרֵי תוֹרַת מִשְׁה) בְּפִרְשֵׁת וַיֵּשֶׁב ד' ל"ג עֲמוּד ג' פְּתַב לְחֵלֶק בְּדִין זֶה וְז"ל הַרְשָׁב"א בְּעִבּוֹדַת הַקֹּדֶשׁ שְׁעַר ה' חֵלֶק ד' פְּתַב לֹא בְּדַק מְבַעֲרַב בִּיצָה מְוִתֵּרַת שְׁאֶפִילוֹ רֹב הַסּוֹפְנוֹת מִן הַקְּרָקַע אֵינּוּ יוֹלְדוֹת אֵלָא בְּיוֹם לְפִיכָף מְטִילִין אוֹתָהּ לְזוֹ אַחַר הָרֹב הַמְצוּי וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לְלִידַת לִילָה שְׁהוּא מִיעוּט דְמִיעוּט שְׁאִינוּ מְצוּי עַכ"ל מִשְׁמַע דְסוֹבֵר דְגַם בְּדָבָר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין הוֹלְכִין אַחַר הָרֹב הֵיכָא דְלֹא אִיִּתְחַזַּק הַמִּיעוּט לְאִסוּר כְּמוֹ בְּתַעֲרוּבוֹת שְׁהַמִּיעוּט לְפָנֵינוּ וְטַעַם זֶה פְּתַב לְהַדְיָא הָר"ן בְּפִרְקֵי א' דְבִיצָה קפ"ד ע"ב וְהָר"ן שֵׁם יֵלִיף מִזֶּה לִיקַח בִּיצִים מִעֲכוּמ"ז בְּיוֹם טוֹב דְרֹבְפֵן שֶׁל בִּיצִים לְאוֹ בְּנֵי יוֹמָן נִינְהוּ וְהוֹלְכִין בְּדָבָר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין אַחַר הָרֹב בְּכִי הָאִי גְנוּנָא אֶמְנֵם הַרְשָׁב"א שֵׁם סִיִּים וְכַתֵּב אָף עַל פִּי שְׁבָכָל מְקוֹם הוֹלְכִים אַחַר הָרֹב הֵכָא נְהַגוּ שְׁלֵא לִיקַח בִּיצִים בְּיוֹם טוֹב מִעֲכוּמ"ז אָף שְׁהָרֹב אֵינּוּ בְּנֵי יוֹמָן וְאֵנִי אוֹמֵר חוֹמֵר הוּא שְׁהַחְמִירוּ בְּכָל הַמְקוֹמוֹת זֶה מְפָנֵי שְׁיֵישׁ לָהּ מִתִּירִין עַד כְּפֵאן לְשׁוֹנוֹ וְקָשָׁה אִם כֵּן מֵאִי טַעְמָא לֹא הַחְמִירוּ נְמִי בְּדִין הָרֵאשׁוֹן בְּבִדָּק

בקינה של תרנגולת שהרי שני הדינים מבטן אחד יצאו ותו קשה איה אפשר להחמיר בדבר שיש לו מתירין אפילו לא איתחזק המיעוט האסור אם פן איה מקולין כמה קולות בדמאי משום דרוב עמי הארץ מעשרים הם מה בכך הא דבר שיש לו מתירין הוא לכן נראה דודאי בתערובות שהתחזק המיעוט האסור לכולי עלמא לא בטל בדבר שיש לו מתירין והכי דלא איתחזק המיעוט כלל כמו קינה של תרנגולים דהמיעוט והרוב תרנונייהו ליפא קמן בכי האי גוונא לכולי עלמא אולינו בתר רובא גם בדבר שיש לו מתירין והינו הך דדמאי אמנם בעכו"ם שהביא ביצים ביום טוב אף דרוב ביצים שבעולם אינם בני יומן מפל מקום בלי ספק שנולדו ביצים גם היום ואנחנו לא נדע אם הביא מאותן שנולדו היום או מרובא דעלמא והוי ספק איתחזק איסור ולא דמי לרוב עמי הארץ מעשרין דאפשר דליפא שום מיעוט שלא עישרו וכן בדק בקינה של תרנגולת אפשר שלא הולידה אלא ביום אבל הכא בלי ספק כבר נולדו ביצים היום בעולם הנה ליה כמו איתחזק מיעוט לאיסור ומשום הכי נהגו בו איסור בדבר שיש לו מתירין ובזה נראה ישוב נכון אהש"ע דביו"ד סי' ק"י פסק רמ"א להחמיר בספק ספיקא ובא"ח סי' תצ"ז פסק להקל וכתב הש"ך שם דספק ספיקא לא איתחזק איסור כלל מיקל רמ"א ובהכי מייירי בא"ח והמגן אברהם בסק"ד הקשה ממ"ש בסי' תקי"ג בעכו"ם שהביא ביצים ביום טוב שני ובסימן תק"א בעכו"ם שהביא שיש במינם במחנך דאוסר ספק ספיקא אף דלא איתחזק איסור והשתא אתי שפיר דהתם נמי איתחזק על כל פנים מיעוט ביצים שנולדו היום ומיעוט פירות שנחלשו היום בלי ספק אבל בסי' תצ"ז מייירי בספק מוכן שפירש מצודה ומצא בה דגים ולא ידע אי מאתמול או היום ניצודו דביום טוב שני פי האי גוונא הוי ספק ספיקא ושרי עיין שם דבהכי מייירי והתם לא איתחזק כלל שום איסור לומר שבמצודה זו ניצוד היום שום דבר ומשום הכי שרי והוא הדין נמי בפירות שנשרו תחת הדקל ביום טוב וספק אי מאתמול או מהיום דמותר ביום טוב שני דלא איתחזק מיעוט לאיסור כלל: (ה) ושבועה אי חשיבא דבר שיש לו מתירין משום שבידו לישאל כתבתי בנדפס אות פ"ד בשם הרב תשובה מאהבה דשבועה לא מיקרי דבר שיש לו מתירין וכתבתי שפנראה נעלם ממנו שמדברי הרמב"ם בחמישי מהלכות נדרים דין י"ד וט"ו מתבאר דגם שבועה חשיבא יש לה מתירין ושכבר השיג הרב ערוך השלחן מדברי הרמב"ם הנ"ל על הרב בית יעקב שכתב גם פן פהרב תשובה מאהבה עיי"ש והאריף בענין זה הגאון בית שלמה בחלק א"ח סי' קי"ג אות ט' שהרב השואל תמה על הריטב"א שכתב דנדרים ושבועות מצוה לאיתשולי עלליהו ומהאי טעמא חשיבי יש לו מתירין כדאיתא בנדרים וכו' דהיכן מצא דשבועה הויא יש לו מתירין ובש"ס דנדרים לא הוזכר אלא דנדר הוי יש לו מתירין והגאון המחבר השיבו ונ"ל והטיב אשר דבר דלפי מה שפסק הרמב"ם וכן דעת הרבה פוסקים והכי קיימא לן דאין נשאלין על השבועה אלא מדוחק כדכתב הרמ"א בסי' ר"ג וסי' ר"ל ודאי דשבועות לא הוי יש לו מתירין כמו תרומה וכן כתב בתשובת בית יעקב ומהתימה על הפרי מגדים שכתב בהקדמתו להלכות פסח ח"ב פרק א' אות ט"ז ובמשבצות יו"ד סי' ק"ב סק"ז דשבועה יש לו מתירין ולא בטיל וזה אינו לדין ובלאו הכי דברי הפרי מגדים תמוהים שם וכו' וסיים אמנם פל זה שבועה אבל נזירות אף לדין הוי יש לו מתירין וכו' והאריף עוד בענין זה עיי"ש דב"ק וגם עליה דמר יש להעיר וכן על הרב השואל שלא זכרו שמדברי הרמב"ם מתבאר דגם שבועה הויא יש לו מתירין

וכתבתי בנדפס שרב אחד השיג על מה שכתב הרב תשובה מאהבה שהביא הרב פתחי תשובה בסי' ק"ב סק"י דשבוועה לא הוי יש לו מתירין מדברי הרמב"ם הנ"ל ושבבתשובה מאהבה ח"ג הודה שהאמת הוא שדברי הרמב"ם עומדים פנגדו וכו' ע"ש: ועתה ראיתי להגאון מוהר"ם שיק בחלק יו"ד סי' קכ"ג שהביא מה שכתב הרב פתחי תשובה בסי' ק"ב סק"י בשם הרב בית יעקב לחלק בין נדר לשבוועה וכתב שנהרא שחלוקים בזה הרמ"א והרש"ל דהרמ"א בסי' ק"ב ס"ג פתב דכלי שנתערבה לא מיקרי יש לו מתירין משום שצריך הוצאות משמע דאף דמחוסר מעשה ואין מצוה לעשות אפילו הכי מיקרי יש לו מתירין ושפתי פהו שם בסק"ח הביא דמוהרש"ל פליג על הרמ"א בזה וסובר דמידי דמחוסר מעשה לא מיקרי יש לו מתירין ועל פרחין סובר מוהרש"ל דנדר שאני דמצוה לאיתשולי וממילא דשבוועה לא מיקרי יש לו מתירין ושלכאורה מוכרח כהרש"ל מנדרים ד' ט"ן ע"א דאם לא פן גם תרומה תהא יש לו מתירים וכתב לדחות על פי מה שכתב בפלתי סי' צ"ט ס"ק י"ב דתרומה הואיל וצריך להרים סאה אחת ואז האיסור כמאן דליתיה ולית ביה חשש משום יש לו מתירין והש"ס לרונחא דמילתא תירץ בענין אחר וכתב לפקפק בזה ותירץ באופן אחר והאריך קצת ולא הזכיר כלל מדברי הרמב"ם הנז"ל כיעי"ש והוא חידוש: ויש לתמוה על ידידי הגאבד"ק גיננוב יצ"ו בספרו נחלה לישראל בסי' ח"י ד' ל"ז ע"א שכתב על הגאון מוהר"א תאומים בעל ספר חסד לאברהם שטעה טעות גדולה ונתחלף לו בין נדר לשבוועה ושע' לפנינו וכו' ד סי' ר"ל דאין מתירין את השבוועה אלא מדונח ועיין בגנותת הכסף ה' חלה סי' שכ"ב דכתב שם דכיון דאין נשאלין על ההקדשות אלא מדונח לא מיקרי דבר שיש לו מתירין ע"ש מכ"ש ששאמר דבר זר כזה שיהי' מקרי מצוה לאיתשולי אמתהא עכ"ל ומן האמור מתבאר שיפה אמר מר הגאון מוהר"א תאומים דגם שבוועה חשיבא יש לה מתירין כמבואר בדברי הרמב"ם ואף למה שהמציא הגאון מוהר"ם שיק דהא מלתא תליא בפלוגתאכנז"ל מפל מקום אין לכתוב על מי שסובר דשבוועה הויא יש לו מתירין שטעה וכו' וראיתי עוד בספרו שו"ת הד"ר בסי' כ"ט ד' ל"ו ע"א אות רכ"ו שהוסיף על נחלתו הנ"ל ונ"ל בסי' ח"י דברתי משפטים עם הגאון חסל"א דר"ל דשבוועה נקרא דשיל"מ וע' ס' ישירש יעקב יבמות דק"ט ע"ב שכ' שבתשו' האריך לחלוק על הפמ"ג שכ' דשבוועה הוי דשיל"מ כמו נדרים ורמז לעיין בתשובת בית יעקב סי' ק"י וכבר כתבתי פן בשם הנקה"כ עכ"ל וכבר כתבתי למעלה שהרב ערוף השלחן השיג על מה שכתב הרב בית יעקב בדברי הרב תשובה מאהבה דשבוועה לא הויא יש לו מתירין ובדברי הרמב"ם מבואר בהקפד ושגם הרב תשובה מאהבה בח"ג הושג על זה והודה שדברי הרמב"ם עומדים לנגדו והבאתי שפן כתב הריטב"א גם פן והגאון בית שלמה לא הפליג דעה זו רק פתב דאנן לא קיימא לן הכי ותימה על הרב יצ"ו שלא ראה דברי הרב פתחי תשובה בסי' ק"ב שהביא מה שכתב בתשובה מאהבה ח"ג הנ"ל (וכמדונה לי שמזכיר בספריו את ספר פתחי תשובה) ואין להאריך (נחזור לדברי הגאון מוהר"ם שיק הנ"ל): והנה מתבאר מדברי קדשו שסובר בדעת הגאון רש"ל דנדרים הוי דבר שיש לו מתירין משום דמצוה לאיתשולי עלליהו כדמוכחא פשטא דשמעתתא בנדרים דף ט"ן ע"א דקונמות הוי דבר שיש לו מתירין אמנם לפי הנראה נעלם מעיני הגאון מוהר"ם שיק מה שכתב הגאון נודע ביהודה תניינא בחלק יו"ד סי' ג"ן (בד"ה מה שתמה) לדעת מוהרש"ל דלדידיה הדין נותן דנדרים לא

הוי יש לו מתירין לפי שלא נאמרה חנומרת יש לו מתירין אלא בדבר שאסור עתה לכל העולם לא כן נדר שאינו אסור עתה לכל אדם פי אם להנודר בכי האי גוונא לית ביה חנומרת יש לו מתירין והוא שהגאון מוהרש"ל בים של שלמה פסק הערל סי' ל"ד פסק דכהן שזנפלה לו תרומה בחולין שבטלה באחד ומאה והוא טמא לא אמרינן דלא יאכל דהוי יש לו מתירין שיכול לטבול דאפילו באלף לא בטיל כמו גבי בכורים ומעשר שני דלא בטילי להתיר לאכלם חוץ לירושלים דשאני הנהו דלכל העולם אינם ראויים חוץ לירושלים אבל בכי האי גוונא דלשאר פהו שרי לא קרי יש לו מתירין ואף לדידה בטל וכדאמרינן ביבמות דף פ"ב ע"א גבי חתיכה של חטאת טהורה שנתערכה בחתיכות של חולין טהורות דאינה בטלה ואמר רב אשי דטעמא הוא משום דיש לה מתירין שהתעורבת הרי מותר לפהנים ומסיק הש"ס הא דרב אשי ברוחא היא דלא שנייה הכא יש לו מתירין דאי לכהן מישרא שרי ואי לישראל לעולם אסור ואם בכהן טמא חשיב יש לו מתירין שצריף להמתין עד שיטבול אם כן למה מסיק דרב אשי ברוחא לוקמא בכהן טמא אלא ודאי דכי האי גוונא לא הוי יש לו מתירין כיון שלא נאסר לכל אדם ועל זה הקשה הרב השואל דהרי נדרים דלא נאסר אלא להנודר וקיימא לו דחשיב יש לו מתירין והשיב הגאון נודע ביהודה דאליבא דהאי מסקנא דהא דרב אשי ברוחא היא הוא דכנייל לן רש"ל דכל שלא נאסר מעולם לכל אדם לא הוי יש לו מתירין אף לרב אשי ודאי מודה רש"ל דליתיה לכלליה אלא אף בכי האי גוונא איפא חנומרת יש לו מתירין וסוגיא דנדרים היא לשנויי מילתיה דרבי אמי דסובר גידולי היתר מבטלים עיקר של איסור ורמינן עליה מקונמות ואיצטריכנון לשנויי דקונמות יש לו מתירין וכלומר דר' אמי קאי בשטת רב אשי דאף דבר שלא נאסר לכל אדם הוי יש לו מתירין אבל לרבי יוחנן דסובר דגידולי היתר אין מבטלין את האיסור אין הכרח לומר דנדרים הוי יש לו מתירין דכיון שלא נאסר אלא להנודר לא הוי יש לו מתירין ואף שהפוסקים פתבו דנדרים הוי יש לו מתירין כדאמרינן בסוגיא דנדרים הג"ל הנה מוהרש"ל יפה פחו לחלוק עליהם פי לבו פלב אריה וכו' וכו' אלו תנרף דב"ק עי"ש ואילו הגאון מוהר"ם שיק אף הוא ראה מה שכתב הגאון נודע ביהודה לא היה צריף לומר אליבא דהגאון רש"ל דשאני נדרים דמצוה לאיתשולי עליהו וכו' שהרי לדעתו נדרים לא חשיבי יש לו מתירין כל עיקר ועם שדברי הגאון נודע ביהודה נראים דחוקים אף דבריו מוכרחים אליבא דרש"ל לפום פלליה שפיס של שלמה פסק הערל סי' ל"ד דכל דבר שלא נאסר לכל אדם לית ביה חנומרת יש לו מתירין דהכי גמי לענין נדרים צריף לומר דלא הוי יש לו מתירין וכן בתרומה מהאי טעמא גופיה לדידה לא הוי יש לו מתירין: ואנכי הרואה דנמצא תנא דמסייע לסברת מוהרש"ל הג"ל מר ניהו חז מקאמייא רבינו אשר מלנגיל הביא דבריו מרן החבי"ב בכנסת הגדולה יורה דעה סי' ק"ב אות ג' (אחר שכתב דאפילו האיסור דרבנן כמקצה וכו' לא בטיל וכו' והני מילי איסור השנה לכל כגון איסור ביצה ומקצה אבל איסור שאינו שנה לכל אפילו דבר שיש לו מתירין בדרבנן בטל ברוב או בששים כן כתב רבינו אשר מלנגיל הובאו דבריו בס' תמים דעים סי' ק"כ עכ"ל ולפום ריהטא נראה שדעתו פדעת מוהרש"ל הג"ל אמנם צריף לעיין בגוף ספר תמים דעים לראות תנא הכא קאי דמדבריו הג"ל משמע דרק במידי דרבנן הוא דאמר רב לחלק בין אם האיסור שנה לכל לכשאינו שנה לכל וכן מתבאר מסיגנון לשון הרב פנסת הגדולה הג"ל

וַיֵּשׁ לֹאמֵר דְּבִאִסּוּר תּוֹרָה מוֹדָה רַבִּינוּ אֲשֶׁר דָּגַם בְּכִי הָאֵי גִוּוֹנָא (שְׁאִין הָאִסּוּר שְׁוֹה לְכָל) חָשִׁיב יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין כְּפִשְׁטָא דְשִׁמְעָתָא דְנִדְרִים ד' ט"ו הַנ"ל דְקָאֲמְרִינוּ בְּפִשְׁטוּת שְׁאִנֵּי קוֹנְמוֹת דְהֵנִי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין דְמִשְׁמַע דְלְכוּלֵי עֲלָמָא דִּינָא הֵכִי דְנִדְרִים הֵנִי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וְאִין כֹּן דַּעַת הַגָּאוֹן רש"ל אֵלָא גַם בְּאִסּוּרִים שֶׁל תּוֹרָה סְבִירָא לֵיהּ דְלִיתָא לְחֻמְרָת יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וְקָא דְחֵי לְסוּגְיָא דְנִדְרִים מְסַמֵּי הַמְּסַקְנָא דַּק הָעֶרְל דְדַרְב אֲשֵׁי בְרוּתָא הִיא וְאִם כֹּן לֹא מְצִינוּ חֶבֶר לְסְבִרְתוֹ: הֵן אֲמַת שְׁרָאִיתִי לְהַגָּאוֹן פְּרִי מְגִדִים בְּסִי' ק"ב בְּשִׁפְתֵי דַּעַת סק"ב וַז"ל כְּתִב הַכֹּה"ג דְּבַר שְׁאִינוּ אֲסוּר לְכָל לֹא הֵנָּה דְשִׁיל"מ וּבְטֵל תְּמִים דַּעִים ק"כ עכ"ל וְעֵינֵינוּ שֶׁם וְכַתֵּב דְסִפְק מַחוּץ לְתַחוּם מוֹתֵר דְסִפְק דְרַבְּנָן שְׁאִין אֲסוּר לְכָל אֵלָא לְזֵה שְׁהוּבָא בְּשִׁבְלֵוּ בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִתִּירִין לְהַקֵּל וְהִנֵּה אֲנִי קַיִימָא לֵן בֵּא"ח סִי' שְׁכ"ה סְעִיף ט' דְסִפְק חוּץ לְתַחוּם אֲסוּר כְּהֵרִי"ף עִי"ש וּבְט"ז אוֹת ז עִי"ש וְהֵרִי נְדָרִים חָשִׁיב יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין אִף שְׁמוֹתֵר לְכָל הָעוֹלָם וְלֹא יִדְעָנָא לְחַלְק עכ"ל הַשִּׁפְתֵי דַּעַת וּמְדַקְשִׁיא לֵיהּ עַל הַתְּמִים דַּעִים מְנִדְרִים דְחָשִׁיבֵי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין מוּכַח דְסְבִירָא לֵיהּ בְּדַעַתוֹ דְלֹא דוּקָא בְּאִסּוּרִין דְרַבְּנָן הוּא דְמַחְלַק בֵּין אִסּוּר הַשְּׁוֹה בְּכָל לֹאִינוּ שְׁוֹה בְּכָל אֵלָא גַם בְּאִסּוּרֵי תּוֹרָה הַדִּין כֹּן וְאִי הֵכִי מִיִּסְתַּיִיעָא מִקְלִתָּהּ דְמוֹהֵרש"ל מְדַבְּרֵי רַבִּינוּ אֲשֶׁר אִף לִי הַדֵּל נִרְאָה שְׁלֹא אֲמַר רַבִּינוּ אֲשֶׁר אֵלָא בְּמִידֵי דְרַבְּנָן: וְעַל דְּבִרֵי הַגָּאוֹן נוֹדַע בִּיהוּדָה הַנ"ל הַשִּׁיב הַגָּאוֹן קָרַן אוֹרָה בְּסוּגְיָא דְנִדְרִים ד' ט"ו (בד"ה וְדָרָף אַגָּב) דְמָה שְׁכַתֵּב דְלִרְבֵי יִנְאִי הוּא דְאִיצְטְרִיף הַש"ס לְשִׁנּוּי דְקוֹנְמוֹת הֵנִי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין דֵּיִש לֹאמֵר דְסוּבְר כְּרַב אֲשֵׁי דִיבְמוֹת וְכו' דְמָה יֹאמֵר לְשִׁיטַת הָרָא"ש דְלְכוּלֵי עֲלָמָא אִיצְטְרִיף לְשִׁנּוּי דְהֵנִי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וּבְלֹא הֵכִי הָא מְסַקִּינוּ הָא דְרַב אֲשֵׁי בְרוּתָא הִיא עכ"ל וּבְעֵינֵינוּ אִין זֹה תְּשׁוּבָה עַל הַנוֹדַע בִּיהוּדָה שְׁכַתֵּב שֶׁם בְּאוֹתָהּ תְּשׁוּבָה דֵּאִין לְהַקְשׁוֹת עַל הַרש"ל מְדַבְּרֵי הַפּוֹסְקִים אִף מְדַבְּרֵי הָרָאשׁוֹנִים כִּי לְכוּ כָּלֵב אֲרִיָּה וְחוֹלַק עַל הָרָאשׁוֹנִים וְרַק אִם נִמְצָא מְפוֹרֵשׁ בְּהַש"ס שְׁלֹא כְּדַבְּרֵי הָא וְדֵאִי הֵנִי תִּיּוּבְתָהּ וְאִם כֹּן אִין לְהַקְשׁוֹת עָלֵינוּ מְדַבְּרֵי הָרָא"ש אִם תּוֹפֵס הוּא כְּשִׁיטַת הָר"ן: שׁוּב רְאִיתִי שְׁהַגָּאוֹן עָרוּף הַשְּׁוֹלְחָן בִּי"ד סִי' צ"ט אוֹת ח"י (בד"ה וְרָאִיתִי) הִבִּיא לְשׁוֹן הָאוּר זְרוּע שְׁמַתְבָּאָר שְׁסוּבְר כְּדִינוּ שֶׁל מוֹהֵרש"ל הַנ"ל וְהוּא דְבַתֵּר דְשָׁקִיל וְטָרִי לְהוֹכִיחַ דְהֵיטֵר בְּהֵיטֵר בְּטִיל מְהָא דְגִילִיף ר"י דְמִין בְּמִינוּ לֹא בְּטִיל מְדַם הַפֵּר וְדַם הַשְּׁעִיר וְכו' וְאִם אִיתָא דְהֵיטֵר בְּהֵיטֵר לֹא בְּטִיל מְהָ רָאָה מְדַם הַפֵּר לְאִסּוּר בְּהֵיטֵר וְכו' כְּתִב עוֹד וַז"ל וְעוֹד דְנָתִי לְפָנֵי רַבִּינוּ שְׁמַחָה אִילּוּ כְּהֵן טְהוֹר שְׁנַתְעַרְבָה לוֹ תְרוּמָה טְהוֹרָה בְּחֻלְיִן וְאֲחַר כֹּף גִּטְמָא הַכְּהֵן וְכִי אִינָה מוֹתֵרָת כִּינּוּ שְׁהֵנָּה בְּחֻלְיִן כְּדִי לְבַטֵּל אֶת הַתְּרוּמָה אִף עַל גַּב דְבִשְׁעָה שְׁנַתְעַרְבָה הֵנָּה מוֹתֵר בְּחֻלְיִן וּבְתְרוּמָה וְאֲמַר לִי הֵן וְאֲמַרְתִּי לוֹ זֵהוּ מִמֶּשׁ חֲמִץ שְׁנַתְעַרְב קוֹדֵם פֶּסַח וְכו' וְלִזֵּה הַשִּׁיב לִי שְׁאִנֵּי הֵכָא אִי אֲפִשֶׁר דְלִיכָא כְּהֵן טְמֵא בְּעוֹלָם בְּשַׁעָה שְׁנַתְעַרְבָה וְכו' עכ"ל וְכַתֵּב הָרַב עָרוּף הַשְּׁלָחַן נִרְאָה דְסְבִירָא לֵיהּ דְכְּהֵן טְמֵא שְׁנַתְעַרְבָה תְרוּמָה טְהוֹרָה בְּחֻלְיִן לֹא חָשִׁיב יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין שְׁיִכּוֹל לְטַבּוֹל וּבְדַבְּרֵי רש"ל שְׁאֲכַתּוּב בְּסִי' ק"ג עכ"ל וּבְסִי' ק"ב אוֹת ט"ז כְּתִב וַז"ל כְּתִב רש"ל בְּפִרְק הָעֶרְל סִי' ל"ד כְּהֵן טְמֵא שְׁנַפְלָה לוֹ תְרוּמָה בְּחֻלְיִן בְּטִלָּה בְּמֵאָה וְאֲחַד וְלֹא חָשִׁיב יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין שְׁיִכּוֹל לְטַבּוֹל וְכו' וְכַתֵּב כְּתִבְתִּי בְּסִי' צ"ט אוֹת י"ז שְׁכֹן דַּעַת אוֹר זְרוּע עכ"ל הֵרִי שֶׁיֵּשׁ לְהַרש"ל אִילָן גְּדוֹל לְסַמּוּף עָלֵינוּ בְּעֵינֵיךָ דִּינוּ וּמְסַתְמָא הוּא כְּנוֹתָהּ וּכְטַעְמָהּ דְלֹא חָשִׁיב יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין כִּינּוּ שְׁלֹא נְאָסֵר לְכָל אָדָם וְצָרִיף לְהַתְיַשֵּׁב בְּדַבְּרֵי הַרְבָּנִים מְגוֹן אַבְרָהָם וּמַחְצִית הַשָּׁקֵל וְשָׂאֵר הַמְּפָרְשִׁים בְּרִישׁ סִי' שִׁי"ח גְּבִי מְבַשֵּׁל בְּשַׁבַּת

במזיד ולא איסתייעא לי פּעַת לעינין בדב"ק זולת זה חזיתי אגב ריהטאי בספר תהלה
לדוד ליד ידי הגאון מברדיטשוב יצ"ו בסי' ש"ח אות ה' שתמה על הרש"ל בים של
שלמה הנ"ל מנדרים דהוי יש לו מתירין ולא זכר שר מתשובת הנודע ביהודה הנ"ל
כיעי"ש והגאון פתחי תשובה ביו"ד סי' ט"ז סק"ב (צינינו ידידי הרה"ג אבד"ק טעלפין
יצ"ו בספרו היקר מגדים חדשים בריש סי' ק"ב) על מה שכתב מרן עבר ושחט אותו
ואת בנו ביום אחד מותר לאוכלם ויש מי שאוסר וכו' פתב עינין תשובת זכרון יצחק סי'
ק"א שכתב דאם שחט אב ובנו ביום אחד מותר לאכול בו ביום אותו שנשחט אחרון פיון
דהדבך ספק אי נהג בזכרים פדלעיל סעיף ב' אם פן הוי ספק ספיקא ושמא אינו נהג
ושמא הלכה פהאומרים דבעבר ושחט מותר בו ביום לאוכלם ואף דבדבך שיש לו
מתירין לא מהני ספק ספיקא מפל מקום פיון שאין איסורו לכל העולם רק להשוחט
עצמו לא דיינינו ביה דבך שיש לו מתירין פדכתב מוהרש"ל בפּרַק הערל סי' ל"ד עיי"ש
ולעד"ן דאנו לא פסקינו פדברי מוהרש"ל הנ"ל שהרי קיימא לן לקמן בסי' ק"ב סעיף
ד' דהנודר מדבך מקרי יש לו מתירין ונהרי גם עתה אינו אסור רק להנודר ואפילו הכי
מקרי יש לו מתירין ועינין נודע ביהודה תניינא יו"ד סי' ג"ן ופרי מגדים בסי' ק"ב שפתי
דעת סק"ב עכ"ל ונראה דאף למה שהבאתי סמיכת חכמים לסברת מוהרש"ל כנו"ל מפל
מקום יפה אמר רב הפות"ח בתשוב"ה דאנו לא קיימא לן הכי פיון שפל הפוסקים פסקו
להדיא הקונמות הוי יש לו מתירין אף שפשאסר לא נאסר לכל אדם: וגם בענין אי
תרומה הויא יש לה מתירין שכתבתי בפדפס שם (באות פ"ב ד"ה וילענין) שמרן כסף
משנה בסוף פרק חמישי מהלכות נדרים כתב דהויא יש לה מתירין ורבים תמהו עליו
דבנדרים אמרינו דלא הוי יש לו מתירין הנה ראיתי עתה בשו"ת הגאון מוהר"ם שיק
בחלק א"ח סי' רכ"א שהאריף לפלפל הו בדברי הפוסק משנה והו בקושית הראב"ד
דלישתרו הגידולין משום זה וזה גורם (אשר מפני קושיא זו הוא שהוצרך מרן לומר
דתרומה הויא יש לה מתירין) דלכאורה אינו מוכן מאי קשיא ליה הא גידולי תרומה
דאסורין מבואר בשפת דף י"ז ע"ב שהוא מ"ח דבך שגזרו בו ביום משום חשש תקלה
שמא ישם לזריעה וכתב ליישב דהא דגידולי תרומה אסורין משמע בין אם נזרעו על
די ישראל ובין אם זרעו פהו וגזרה דשמא משהה להו נראה דשייף דוקא בכהו שיששה
לטובת עצמו לזריעה אבל בישראל מסתמא לא חיישינו לשמה יששה דהרי מצווה ועומד
ליתנה לפהו וגם אמרו בירושלמי חזקה אין הגורן מתעקר עד שיתן תרומה וגם אמרו
דאין ישראל נחשד להחזיק בתרומה לעצמו שהרי אם הנה רוצה הנה יכול לפטור בחטה
אחת את כל הכרי ואם פן קשה למה אמרו בסתם גידולי תרומה תרומה ומשמע אפילו
ביד ישראל פגון שנתערב לו או שזרע תרומה בשוגג ואמאי הא פשזרעה ישראל לא
שייקא אצלו הגזירה זו היא קושית הראב"ד ועל זה תגרץ הפוסק משנה דממנ"פ (דממה
נפשף) דביד ישראל אפשר לאיתשולי עלה ואף דאמרינו שם בנדרים פיון דאין מצנה
לאיתשולי לא הוי דבך שיש לו מתירין נראה דבכי האי גוונא בישראל שלא קיים עדיין
מצות נתינה לפהו אם פן הוא דאיכא מצנה לאיתשולי ובדאיכא מצנה לאיתשולי הוי יש
לו מתירין ובזה פתב ליישב מה שהקשה הרב השואל מפסחים דף ז"ך בשאור של חולין
ותרומה דאמרינו דצריף שיהא בתרומה לחודה פדי להחמיץ דאם לא פן הוי זה וזה גורם
ונהרי להפוסק משנה תרומה הויא יש לו מתירין ואם פן לא מהני זה וזה גורם ולהנ"ל

ניחא דשם מיירי לאחר שנתנה לכהן ולאחר שבא ליד פהו לא הוי יש לו מתירין כדאמרין ביבמות פ"ב אלו תנרף דב"ק: ועל מה שפכתתי בנדפס ליישב דברי מרו פסוף משנה ממה שמקשים עליו דמבואר בש"ס דנדרים דתרומה לא הוה יש לו מתירין וכן פתב הוא עצמו בפרק ט"ו ממאכלות אסורות עיין בקונטרס הערות לשדי חמד חלק הפללים סי' ע' אות מה שהבאתי בשם רב אחד יצ"ו שהשיג מסוגיא דנבחים דף ע"ג ע"ב ובמה שפכתתי שם בס"ד: ועל מה שפכתתי בנדפס בדין שבועה אי הוה דבר שיש לו מתירין פתבו לי הרבנים האחים מוהר"ר אברהם ומוהר"ר צבי יהודה מאמעלאק הלוי יצ"ו מעיר קאליש וז"ל במערכת הדל"ת הביא מעכת"ה דברי תשו' תשובה מאהבה וספר ב"י שכתבו דשבועה לא מקרי דבר שיש לו מתירין וכן מצאנו אנו בספר מהר"ם שיק (בחיו"ד סי' ק"י) שדיבר מענין זה ומסיק פדבריהם ומעכת"ה הביא דברי הר"מ ז"ל דמפני דבכרי להיפוך מדבריהם ועל פי זה השיג מעכת"ה על מר"ן עקיב"א שכתב דכל היכא דליכא מצוה לאיתשולי לא הוי דבר שיש לו מתירין הא מדברי הר"מ מוכח דאף דליכא מצוה לאיתשולי נמי הוי דבר שיש לו מתירין דהא שבועה לא הוי מצוה לאיתשולי ואפילו הכי ס"ל להר"מ ז"ל דמקרי דבר שיש לו מתירין ע"כ תוד"ק דמעכת"ה ובעני"ד עמדנו משתומם על גדולי ישראל דאישתמיטתיה להו דברי רבינו הריטב"א בחידושיהו על מס' שבועות (דף ד' ע"א) שכתב וז"ל ואם תאמר ואפילו א' למה ילקה דהא התראת ספק הוא שמה ישאל על שבועתו ומצוה נמי איכא ומהאי טעמא חשיבי איסור שבועות ונדרים דבר שיש לו מתירין כדאיתא במסכת נדרים ויש לומר דכינן דמחוסר מעשה הוא דמי יימר דמזדקן ליה רבנן לא חשיבי התראת ספק דאי לא תימא הכי נזיר ששתה יין וכו' עכ"ל (ולכאורה תמוה לנו דבריו הקדושים דהא הריטב"א בעצמו בחידושיהו על מסכת יבמות (דף פ"ח ע"א) כתב וז"ל ואם תאמר היכי אמרינן דבדי' לאיתשולי עלליהו גימא מי יימר וכו' יש לומר שפבר פירש בפרק פירה דכינן דנדרים סגי להו בג' שיודעים פתחי נדרים שפיר אמרינן דמצי לאיתשולי עלליהו דמילתא דשכיח הוא דמזדקן ליה הדיוטות פאלו עכ"ל ויעיין שם ברשב"א ומפני דישאל דסבירא ליה דהכי דסגי ליה בשלשה הדיוטות לא אמרינן מי יימר וכו' ומ"ש הכא דכתב דאמרינן מי יימר וכו' ולחלק ולומר דשאני שבועה ונזירות מנדרים צ"ע ופלא שלא ראיתי מי שהרגיש בזה) ומפני דהדין דשבועה הוי דבר שיש לו מתירין וגם מצוה איכא לאיתשולי עליו וגם מפני דבכרי פדבריו רבינו עקיב"א דאי ליכא מצוה לא הוה דבר שיש לו מתירין שכתב ומהאי טעמא וכו' מוכח דאי לאו מצוה לא הוי יש לו מתירין (אמר המחבר אפיריון נמטיניהו לתרי צנתרי דדהבא יצ"ו דדלו לן מרגניתא הנ"מ דחד מרבנואתא מר גיהו הריטב"א א אשר מפני דישאל מפני קדשו דשבועה נמי חשיבא יש לו מתירין ודמצוה לאיתשולי ועם פי לא ראיתי דברי הריטב"א עצמם פי לא שכיחי גבאי חידושי הריטב"א לשבועות הא ודאי אהימנותייהו סמיכנא שפן פתב הריטב"א ויפה העירו על גדולי ישראל שהזכרתי בנדפס שנעלם מהם דברי קדשו אמנם למאי דאתאן עלה נראה דאין מזה שום השגה על מה שפכתתי אני הדל שהרואה יראה שגם אני הדל הזכרתי דעות הסוברים דתלי הא דיש לו מתירין בדמצוה לאיתשולי וכבר רבינו עקיב"א עצמו הביא פן משמא דגמרא גבי תרומה ושפן פתבו הרא"ש ונהר"ן בנדרים ובכל זאת אנכי העירותי עליו שלא היה לו לתפוס בפשיטות פן דהרי הרמב"ם

סוֹבֵר שְׁגָם שְׁבוּעָה חֲשִׁיבָא יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וּלְפִי מַאי דְקִינְמָא לֵן בְּסִי' ר"ג דְּאִין נְשְׂאָלִין,
עַל הַשְּׁבוּעָה אֵלָא מְדוּחָק מוֹכַח דְּגַם בְּדָאִין מְצֻנָה לְאִיתְשׁוּלֵי יִשְׁנָה.

לְחֻמְרַת יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין שְׂאִין לֹמֵר שְׁהֶרַמְב"ם סוֹבֵר דְּשְׁבוּעָה פְּנֻדְרִים שְׂיֵשׁ מְצֻנָה
לְאִיתְשׁוּלֵי שְׂאֵם כֵּן לֹא אִישְׁתְּמִיטוּ הַפּוֹסְקִים מִלְּכַתּוֹב סְבָרְתוּ בְּשִׁלְחֹן עֶרוּף (מַחֲדוּשֵׁי
הֶרִיטְב"א אִין תְּמִיָהָה שְׂאִינָם בְּיַד פֶּל אָדָם) וְאִי הֵכִי לְפִי מַה שְׁסִתְמוּ בְּסִי' ר"ג דְּשְׁבוּעָה
אִין נְשְׂאָלִין עֲלֵיהָ אֵלָא מְדוּחָק וּמִתְבָּאָר מִדְּבָרֵי הֶרַמְב"ם דְּגַם שְׁבוּעָה הִנּוּ יֵשׁ לָהּ מִתִּירִין
שְׁמַעִינָן דְּלֹא תִלְיָא חוּמְרָא דִּישׁ לוֹ מִתִּירִין בְּמְצֻנָה לְאִיתְשׁוּלֵי וְלֹא הִנּוּ לְרַבֵּינוּ עֵקִיב"א
לְתַפְּסֵם בְּפִשְׁטוּת דְּתַלְיָ בְּמְצֻנָה לְאִיתְשׁוּלֵי זֹאת הִיָּתָה הַעֲרַתִּי בְּנֻדְפָס וּמַה הוּעִילוּ חֲכָמִים
בְּהִבְאָתָם דְּבָרֵי הֶרִיטְב"א לְמַה שְׁהַעִירוּתִי אֲנִי הַהֲדִיוּט: אֲמַנָם דְּבָרֵי הֶרִיטְב"א הֵם לָנוּ
לְעֵינַיִם לִיִּישֵׁב מַאי דְקָשָׁה עַל כַּמָּה רַבָּנִים דְּנֻקְטִי לְחֻלְקָ בֵּין דְּאִיכָא מְצֻנָה לְאִיתְשׁוּלֵי
לְהִיכָא דְלִיכָא מְצֻנָה לְאִיתְשׁוּלֵי שְׁנִרְאִים דְּבָרֵיהֶם שְׁלֹא פְדַעַת הֶרַמְב"ם שְׁהָרִי שְׁבוּעָה
חֲשִׁיבָא לְדַעְתּוֹ יֵשׁ לָהּ מִתִּירִין אִף דְּאִין מְצֻנָה לִישְׂאָל עֲלֵיהָ וְכֵן הִנּוּ קָשְׂיָא לִי עֲלֵיהָ דְרַב
מִוְצֵל מֵאֵשׁ אֲשֶׁר אָבִיא לְהֵלֵן אִיה"ש בְּמַה שְׁהַקְשָׁה עַל הֶרַשְׁב"א שְׁכַתְּבֵם בְּטַעַם דְּהַקְדָּשׁ
הִנּוּ יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין מְשׁוּם שְׂיִשְׁנֵנוּ בְּשְׂאֵלָה וְהִנּוּ לֹא לֹמֵר הַטַּעַם מְשׁוּם פְּדִיּוֹן וְהָרִי גְבִי
קוּנְמוֹת פְּתַב מְשׁוּם דְּמְצֻנָה לְאִיתְשׁוּלֵי וּמְבִאָר בְּש"ס דְּדוּקָא קוּנְמוֹת אֲבָל תְּרוּמָה דְלִיכָא
מְצֻנָה לֹא וְעַל פְּרָחִין דְּמַעְשָׁר שְׁנֵי וְהַקְדָּשׁ מְשׁוּם פְּדִיּוֹן הוּא וְלֹא מְשׁוּם שְׂאֵלָה וְהִנּוּ תְּמִיָה
לִי דְמַאי קָשְׂיָא לִיהָ דִּילְמָא הֶרַשְׁב"א סוֹבֵר כְּהֶרַמְב"ם דְּגַם שְׁבוּעָה הִנּוּיָא יֵשׁ לָהּ מִתִּירִין
אִף דְלִית בָּהּ מְצֻנָה לְאִיתְשׁוּלֵי וְאֵם כֵּן הֵכִי נְמִי מְצִי לְמִימַר בְּהַקְדָּשׁ וְכֵל זֶה הוּא עַל פִּי
שִׁיטַת כַּמָּה רַבָּנִים שְׁהַבְאִתִּי בְּנֻדְפָס שְׁכַתְּבוּ דְלִיכָא בְּשְׁבוּעָה מְצֻנָה לְאִיתְשׁוּלֵי אִף לְפִי
דְּבָרֵי הֶרִיטְב"א דְּגַם בְּשְׁבוּעָה אִיכָא מְצֻנָה לְאִיתְשׁוּלֵי אֵם כֵּן אִין לָנוּ הֶכְרַח שְׁסוֹבֵר
הֶרַמְב"ם שְׁכַל שְׂיִשְׁנֵנוּ בְּשְׂאֵלָה אִף אִי לִיכָא מְצֻנָה לְאִיתְשׁוּלֵי חֲשִׁיב יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין מְשׁוּם
דְּמַה שְׁמִתְבָּאָר מִדְּבָרֵי דְשְׁבוּעָה הִנּוּיָא יֵשׁ לָהּ מִתִּירִין הוּא מְשׁוּם דְּאִיכָא מְצֻנָה לְאִיתְשׁוּלֵי
עֲלֵהּ פְּקוּנְמוֹת: וְהִנּוּ הֶרַשְׁב"א בְּתוֹרַת הַבַּיִת פְּתַב בְּטַעַם דְּהַקְדָּשׁ הִנּוּיָא יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין מְשׁוּם
שְׂיִשְׁנֵנוּ בְּשְׂאֵלָה וְהַגָּאוֹן מִוְצֵל מֵאֵשׁ תְּמַה עֲלֵיו וְהַגָּאוֹן חֲתַם סוֹפֵר יִישֵׁב דְּבָרֵי הֶרַשְׁב"א עַל
גְּכוּן וְהַגָּנִי לְהַעֲתִיק דְּבָרֵי שְׁלִשְׁת הָרוּעִים הַג"ל לְזַכּוֹת אֶת הַרְבֵּים וְאֵלָה דְּבָרֵי צְדִיק
הֶרַאשׁוֹן הֶרַשְׁב"א בְּבֵית רַבֵּיעִי שְׁעַר רֵאשׁוֹן דָּף ס"ו ע"ג מְדַפּוּס וְוִיעֵן לִישְׂרָאֵל לִפ"ק
(וּבְסַפֵּר שְׁהִנָּה בְּיַד הַגָּאוֹן חֲתַם סוֹפֵר הוּא בְּדָף ק"ג ע"א) יֵשׁ לְחַקוֹר בֵּינָה שֶׁל סַפֵּק
שְׁנַתְעָרְבָה בְּאַחֲרוֹת וְעַדִּין הַתְּרַנְגְּלוּת קִיָּמַת מַהוּ לְפִי שְׂאֵמְרוּ בְּפִרְק אֵלּוּ טְרַפּוֹת דְּשִׁיחְלָא
קָמָא מְשִׁהִינָן לְהוּ וְאִי הִדְרָא טַעֲנָא אַחֲרִינָא שְׁרִינָן וּלְפִיכָף צָרִיף לְדַעַת אֵם גְּדוֹן אוֹתָהּ
בְּדָבָר שְׂיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין אֵם לֹא וְכֵן הִדִּין לְגַבִּינָה שְׁגַבְּנוּ אוֹתָהּ מִחֻלְב סַפֵּק טְרַפָּה שְׁנַתְעָרְבָה
בְּאַחֲרוֹת וְעַדִּין הַבְּהֵמָה קִיָּמַת וְאוּלֵי תִלְד אוֹ תִשְׁהָה שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי חֲדָשׁ וְכֵן כֹּל פִּיּוּצָא בְּזֵה
וּמִסְתְּבָרָא שְׁלֹא אֲמָרוּ דְּבָר שְׂיֵשׁ לוֹ מִתִּיר אֵלָא בְּדָבָר שְׁהַמְתִּיר עֲתִיד לְבֹא בְּנֻדָּאֵי אוֹ שְׁהוּא
בְּיָדוֹ לְהַתִּירוֹ עַל כֹּל פְּנִיָם כִּי צַד בֵּינָה שְׁנוּלְדָה בְּיוֹם טוֹב וְכִיּוּצָא בְּהַמְתִּיר וְדָאֵי שְׁהָרִי
לְמוּצָאֵי יוֹם טוֹב מְוֹתֵר עַל כֹּל פְּנִיָם וּלְפִיכָף דִּין הוּא שְׁלֹא יְבַטֵּל אֶת הָאִיסוּר הוּאִיל וְלַעֲרַב
יְהֵא הַכֹּל מְוֹתֵר וְכֵן הִדִּין לְחֲדָשׁ דְּעִיצוּמוֹ שֶׁל יוֹם מִתִּיר וְיוֹם שְׁשָׁה עֶשְׂרֵי מִמִּילָא בָּא וְכֵן
כְּשֶׁהַמְתִּיר תְּלוּי בְּמַעֲשָׂה וְהַמַּעֲשָׂה תְּלוּי בְּיָדוֹ וְכַגּוֹן טָבֵל וּמַעֲשָׂר שְׁנֵי וְהַקְדָּשׁ שְׁכַל אֵלּוּ
קָרוּיִין דְּבָר שְׂיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וְכַדְתְּנִיָּא ר' שְׁמַעוֹן אוֹמַר כֹּל דְּבָר שְׂיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין כַּגּוֹן טָבֵל
וּמַעֲשָׂר שְׁנֵי וְהַקְדָּשׁ לֹא נִתְּנוּ בּוֹ חֲכָמִים שְׁיַעוֹר וְטָבֵל הָרִי בְּיָדוֹ לְתַקְּנוֹ אֵם יֵשׁ לוֹ פְּרֻנְסָה

ממקום אחר וכן מעשר שני בידו לתקנו שְהָרִי יוכל לפדותו ולאוכלו בכל מקום וכן הקדש יכול הוא לישאל דִּהְקִדֵּשׁ טְעוֹת אִינוּ הֶקְדֵּשׁ וְכֵן קוֹנְמוֹת הוֹאִיל וּמְצֻנָה לְאִיתְשׁוּלִי עֲלֵיָהּוּ מִדְּאָמֵר רַבִּי נִתָּן הַנּוֹדֵר כְּאִילוּ בְּנֵה בְּמָה וְהַמְקִימוּ פְּאִילוּ הַקְרִיב עֲלֶיהָ כְּדֵאִיתָא בְּנִדְרִים פְּרָק הַנּוֹדֵר מִן הַיָּרֵק דְּף ט"ן ע"א אָבֵל כֹּל דְּבַר שְׂאִין הַמְתִּיר בְּאִ בְּנִדְאִי וְגַם אִינוּ בְּיָדוֹ כְּגוֹן בִּיצָה וּגְבִינָה שֶׁל סָפֵק טְרֵפָה שְׂאִינָן וְדֵאִי שֶׁתִּלְד הַסְרַנְגָּלֶת וְהַבְּהֵמָה וְלֹא שֶׁתְּשַׁהֲנָה שְׁנַיִם עֶשֶׂר חֹדֶשׁ וְכֵן אִין בְּיָדוֹ לְהַתִּירָן אִין זֶה קְרוּי בְּשׁוּם מְקוּם דְּבַר שֵׁישׁ לוֹ מַתִּירִין וְלִפְיָךְ נִרְאָה לִי שֶׁהֵם כְּשֶׁאֵר הָאִיסוּרִים שְׂאִין לָהֶם מַתִּירִין וּבְטָלִים כְּדָרְךָ שֶׁבְטָלָה בִּיצָה וּגְבִינָה שֶׁל וְדֵאִי טְרֵפָה עכ"ל וְהַגָּאֹן מְנַצֵּל מֵאֵשׁ הַבֵּיא דְּבָרֵינוּ בְּסִפְרָא תוֹרַת מִשְׁה לְהַגָּאֹן חֲתָם סוֹפֵר בְּפִרְשֵׁת וַיֵּשֶׁב דְּף ל"ד ע"ג הַקְשָׁה עַל הַרְשָׁב"א דְּנִקְט בְּהַקְדֵּשׁ מְשׁוּם שֵׁישְׁנָו בְּשֶׁאֵלָה וְלֹא כְּתוּב הַטְעַם מְשׁוּם פְּדִיּוֹן כְּמוֹ בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי וְאִילוּ בְּקוֹנְמוֹת כְּתוּב מְשׁוּם דְּמְצֻנָה לְאִיתְשׁוּלִי וְכֵן הוּא בְּהִדְאָא בְּנִדְרִים ט"ן ע"א דְּנִקְא קוֹנְמוֹת דְּמְצֻנָה לְאִיתְשׁוּלִי הָנִי יֵשׁ לוֹ מַתִּירִין אָבֵל תְּרוּמָה דְּלִיכָא מְצֻנָה לֹא וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי וְהַקְדֵּשׁ מְשׁוּם פְּדִיּוֹן הוּא וְלֹא מְשׁוּם שְׂאֵלָה וְהַגָּאֹן הַמְחַבֵּר כְּתוּב עַל דְּבָרֵינוּ וְז"ל וְלִדְעָתִי לִפִּי מַה שֶׁכְּתוּב הַטּוֹרִי זֶהב בֵּינֵינוּ ד' ס' ש"ג דְּהוֹכִיחַ דְּלֹא מְהַיָּי פֶּתַח חֲרָטָה לְמִיתְשִׁיל אֶתְרוּמָה וְחֵלָה מִפְּנֵי שִׁיתְעַרְב אֲלֵא צָרִיךְ חֲרָטָה מִמְּקוֹם אַחֵר דְּאִי לֹא תִימָא הָכִי מֵאִי שְׁנֵא תְרוּמָה דְּלֹא מְקַרִי יֵשׁ לָהּ מַתִּירִין מְקוֹנְמוֹת וְהַנְקוּדַת הַפְּסָרָה הַקְשָׁה עֲלֵיו הֵא מְבֹאֵר הַחִילּוּק בִּש"ס הֵתָם אִיכָא מְצֻנָה וְלִדְעָתִי דְּבָרֵי הַטּוֹרִי זֶהב נְכוּנִים בְּטַעְמָם דְּמַה בְּכָךְ אִי אִיכָא מְצֻנָה אוֹ לֹא מְפָל מְקוּם יֵשׁ לוֹ מַתִּירִין הוּא אֲלֵא דְּהַש"ס סוֹבֵר כֹּל שְׂאִין הַהִיתֵר בְּנִדְאִי שְׂיָבֵא וְאִין בְּיָדוֹ לְעִשׂוֹת לֹא מְקַרִי יֵשׁ לוֹ מַתִּירִין וְהִכָּא בְּקוֹנְמוֹת אִין זֶה בְּרוּר שִׁיתְחַרְט וְשִׁימְצָא לוֹ הַחֲכָם פֶּתַח וְאִיךָ יִהְיֶה זֶה יֵשׁ לוֹ מַתִּירִין אוֹלִי לֹא יִתְחַרְט לְעוֹלָם וְאִין לֹא מְרָא הֵא קָמֵן שִׁיתְחַרְט הוֹאִיל וְנִתְעַרְב וּמִפְסִיד עַל יְדֵי זֶה אֵת כֹּל הַתְעַרְוּכַת זֶה אִינוּ מְוַכְרַח שֶׁמִּפְסִיד כְּלוּם אִם לְדִידֵיהָ אֲסוּר לְכוּלֵי עֲלֵמָא מִי נְאָסֵר וּמֵאֵן לִימָא לֵן שִׁיתְחַרְט עַל יְדֵי זֶה לְכוּן אֲמָרוּ בִּש"ס כִּינּוּ דְּאִיכָא מְצֻנָה לְאִיתְשׁוּלִי זֶהוּ גוֹפִיָה הַחֲרָטָה שְׁעֵבֵר אֲדָרְבֵי נִתָּן וְלִהְדְּאִי אֲמָרִינוּ בְּנִדְרִים כ"ב ע"א לְחַד מֵאֵן דְּאָמֵר בְּסִיפָא דֵר' נִתָּן פּוֹתְחִים וְאִף לְמֵאֵן דְּאָמֵר אִין פּוֹתְחִין הִינּוּ מְשׁוּם שְׂמָא מִחֲמַת פִּיסוּפָא יֵאמֵר שִׁיתְחַרְט אִף שְׂלֵא יִתְחַרְט וְלְעוֹלָם מְבֹאֵר שֶׁמִּכַּח זֶה רְאוּי שִׁיתָן אֵל לְבוֹ לְהַתְחַרְט וְהוּי כְּנִדְאִי שְׂיָבֵא וְהַשְׁתָּא אִי סְלָקָא דְּעֵתָךְ דְּחֲרָטָה הַבָּאָה מִחֲמַת הַתְעַרְוּכַת גְּמִי מִיְקָרִי חֲרָטָה אִם כֵּן בְּתְרוּמָה שְׁנִתְעַרְבָה בְּחֻלִין וְהוּא רוּצָה שֶׁתְּבַטֵּל וְלֹא יִפְסִיד חֻלִין שְׁלוֹ אִם כֵּן הֵא בְּנִדְאִי שְׂאֵם לֹא תִתְבַטֵּל יִתְחַרְט מִחֲמַת זֶה הַתְעַרְוּכַת בְּעִצְמוֹ וְהוּי יֵשׁ לוֹ מַתִּירִין אֲלֵא עַל כְּרַחֲמֵי שְׂאִין (שְׂאֵנָן) פֶּתַח מִמְּקוֹם אַחֵר בְּעִינָן וְזֶה אִינוּ בְּנִדְאִי שְׂיָבֵא כִּינּוּ שְׂאִין כְּאֵן מְצֻנָה לְשֶׁאֵן עֲלֵיו וְדְבָרֵי הַטּוֹרִי זֶהב נְכוּנִים: אֲמָנָם מְפָל מְקוּם נִרְאָה לִי שְׂאִין זֶה רְאִיָה בְּרוּרָה דְּשְׂאֵנִי תְרוּמָה שְׂאֵף שְׂהוּא מְצַטְעֵר עַל הַפְּסִיד הַדִּימוּע מְפָל מְקוּם אֲפִשֵׁר שְׂלֵא יִתְחַרְט וְלֹא יִשְׂאֵל עֲלֶיהָ דָּאָם כֵּן תְּהִדֵר לְטָבְלוֹ וְכֹל מַה שֶׁכְּבָר נֶאֱכַל מֵאוֹתוֹ הַפְּרִי הוּא בְּאִיסוּר וְגַם יִצְטָרֵךְ לְהַטְרִיחַ לְהַמְצִיא לוֹ טָבֵל אַחֵר וְלְהַפְרִישׁ שְׂלֵא מִן הַמְּוַקָּף מְשׁוּם הָכִי אִינוּ בְּנִדְאִי שְׂיָבֵא אָבֵל מְפָל מְקוּם אִם רוּצָה לְהַתִּיר לוֹ נִדְרוֹ רְשָׁאִי וְהַשְׁתָּא אִתּוֹ דְּבָרֵי הַרְשָׁב"א עַל אֲמִיתָתָן דְּנִדְאִי הַש"ס דְּקָאִי אֲזַמְן הַמְקִדֵּשׁ דְּהִיָּה פְּדִיּוֹן לְהַקְדֵּשׁ וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי בְּלֹא הָכִי לֹא שְׂיָיךְ אֲלֵא בְּזַמְן הַמְקִדֵּשׁ אִם כֵּן אִי אֲפִשֵׁר לֹא מַתִּירִין מְשׁוּם שְׂאֵלָה דְּאִינוּ בְּנִדְאִי שִׁיתְחַרְט דְּמְשׁוּם הַתְעַרְוּכַת אִינוּ מְוַכְרַח לְהַתְחַרְט דְּהֵא אֲפִשֵׁר לְפָדוֹת מַעֲשָׂרוֹ וְהַקְדֵּשׁוֹ מְשׁוּם הָכִי אֲמָרִינוּ דְּהִיתֵר הוּא עַל יְדֵי פְּדִיּוֹן מַה שְׂאִין כֵּן

הַרְשָׁבָ"א מִיָּרִי בְּהַקְדָּשׁ בְּזִמְנֵי הַזֶּה דְּלִיכָא מְקַדָּשׁ וְלִיכָא גְזַבְרֵי וְאִי אֶפְשָׁר לְפָדוֹת כִּי אִם פִּירוֹת פְּסוּת וְכָלִים יִרְקְבוּ כַּמְבוֹנָאָר בַּע"ז דָּף י"ג ע"א וְעֵינֵי מְגוֹן אַבְרָהָם תַּקְס"א סק"ב לְכֹן הִתְיַתֵּר הוּא הַשְּׂאֵלָה שְׂבוּדָאֵי יִתְחַרֵּט עַל יָדֵי הַתַּעֲרוּבָת הַזֶּה: וּמָה שְׂפַתְב הַרְשָׁבָ"א לְחַלֵּק בֵּין פְּשֵׁהִיתֵר עֵתִיד לְבֹא בְּוֹדָאֵי וְכו' פְּסָקוּ מֶרֶן בַּש"ע ס' ק"ב סְעִיף ב' בְּשֵׁם יֵשׁ מִי שְׂאוּמֵר וְתִמָּה הַגָּאוֹן שְׁפַתִּי פִּהֵן בַּסְק"ז לְמָה פְּתַבּוּ בְּשֵׁם יֵשׁ מִי שְׂאוּמֵר וְהִלָּא דִּין זֶה פְּתַבּוּ רַבִּינוּ הַטּוֹר בְּשֵׁם הַרְשָׁבָ"א וְכֹן מוֹכַח בְּפָרָק קַמָּא דְּבִי צִהָה וְכו' (וּבִינָאָר בְּכַנְנָתוֹ הַגָּאוֹן פָּרִי מְגָדִים דָּאָף שְׁלַפְעָמִים פּוֹתֵב מֶרֶן כֹּן הֵינּוּ בְּמָה שְׂלֵא נִמְצָא אֱלָא בְּפוֹסֵק אֶחָד ל כֹּן בְּזֶה שְׂפַתְבוּ כֹן הַרְשָׁבָ"א וְהַטּוֹר וּמוֹכַח מִהַסְגִּינָא כֹּן) וְעַל הַרְשָׁבָ"א עֲצָמוּ שְׂפַתְב דִּין זֶה בַּלְשׁוֹן וּמְסַתְבְּרָא כְּנֹז"ל אוֹ כְּמוֹ שְׁהַעֲתִיק מֶרֶן בְּבֵית יוֹסֵף יִרְאָה לִי וְכו' לֹא קִשְׂיָא לִיָּה מִיָּדִי כְּמוֹ שְׂיִרְאָה הַרוּאָה וְהַגָּאוֹן חֲתָם סוּפֵר בְּסִפְרוֹ תוֹרַת מֹשֶׁה פְּרָשַׁת וַיֵּשֶׁב דָּף ל"ד ע"א כְּתַב שְׂמַקְשִׁים עַל הַרְשָׁבָ"א לְמָה תָּלָה זֶה בְּמְסַתְבְּרָא אַחֲרֵי שְׂכֹן מוֹכַח מִסְּגִינָתִי הַש"ס וְכו' וְצִיָּין שְׁפַתִּי כִּהֵן ס' ק"ב גִּרְאָה שְׂאִין כֹּן נִתְּנוּ לּוֹמֵר שְׁהַשְׂפַּתִּי פִּהֵן הַקְּשָׁה כֹּן עַל הַרְשָׁבָ"א אֱלָא כֹּן נִתְּנוּ שְׂפַתְבָּרָה שְׁהַקְּשָׁה הַשְׂפַּתִּי פִּהֵן עַל הַשְּׁלַחֹן עֲרוּף מִקְשׁוֹ עַל הַרְשָׁבָ"א וְעִי"ש בְּתוֹרַת מֹשֶׁה שְׂפַתְב לִיִּישֵׁב בְּשָׁנֵי פָּנִים שְׂאִין כָּל כֹּף הַכְּרַח מִהַש"ס וְלְכֹן הוֹצֵרָה הַרְשָׁבָ"א לְתוֹלוֹתוֹ בְּמְסַתְבְּרָא גַם בְּקִנְיָנֵי שְׂמָחָה וַיּוֹם טוֹב אֲשֶׁר בְּסוּף סִפְר בֵּית אֱהֲרֹן עַל הַלְכוֹת גִּיטִין לְהַגְאָבֵד"ק קִיאָרְטִישִׁין בְּכָלֵל טו"ב דָּף ע"ו סוּף ע"ד כְּתַב לִיִּישֵׁב קוֹשְׂיָא זֶה וּבִינָאָר דְּמִהַש"ס לֹא הָיָה כָּל כֹּף הוֹכְחָה לּוֹלָא דְּמְסַתְבְּרָא וְכו' עִי"ש דְּב"ק וְכֹן הַגָּאוֹן יִשׁוּעוֹת יַעֲקֹב כְּתַב לִיִּישֵׁב קוֹשְׂיָא זֶה עִי"ש וְכֹן הַגָּאוֹן מוֹהֲר"ם שִׁיק בְּחַלֵּק יו"ד סוּף ס' קכ"א וְעִי"ש מָה שְׁהַקְּשָׁה הָרַב הַשׁוֹאֵל בְּעִיָּקֵר הַדִּין דָּאָם אִין הַמְתִּיר עֵתִיד לְבֹא בְּוֹדָאֵי כְּסָפֵק טְרִיפָה לֹא חֲשִׁיב יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין מְדַבְּרֵי הַרְש"ל שְׂבִשְׂפַתִּי כִּהֵן ס' ז"ן סַקְמ"ח דְּהָא דְּטְרִיפָה אֵינָה חֵיָה הוּא רַק רֹב וְאִם כֹּן אִם נִצְרִיף לְהַשְׁהוּתָה צְרִיף לְסַמּוּךְ אַרְוֵב וְכו' וּמָה שְׁהַשִּׁיבּוּ עַל זֶה: וְדַע שְׂפַתְב הַגָּאוֹן יִשׁוּעוֹת יַעֲקֹב בְּסִי' ט"ו סַק"ב (בַּד"ה וְהַנָּה לְכֹאֲוֵרָה) דָּאָף שְׁהַשְׂפַּתִּי פִּהֵן שֵׁם וּבְסִי' ק"ב נִקְיֵט הָאֵי דִּינָא דְּהַרְשָׁבָ"א (דְּכָל שְׂאִין הִתְיַתֵּר עֵתִיד לְבֹא בְּוֹדָאֵי לֹא מִיָּקְרִי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין) לְכָלֵל מְוֹסָפֵם בְּאִין מִי שְׂיַחֲלוֹק בְּזֶה בְּמַחֲלֵל כְּבוֹדוֹ נֶעֱלַם מִמֶּנּוּ שְׁמֶרֶן כְּסָף מִשְׁנֵה בְּשִׁבְעֵי מַהֲלָכוֹת עֲבוּדָה זָרָה דִּין יו"ד הַעֲלָה שְׁהַרְמָב"ם חוֹלֵק בְּזֶה וּמִפְּנֵי זֶה כְּתַב בְּסִי' ק"ב סְבָרַת הַרְשָׁבָ"א בְּשֵׁם יֵשׁ מִי שְׂאוּמֵר וְכו' וְכַתְּב יְדִידֵי הַגְאָבֵד"ק מֵאֲנָצִיּוֹב יצ"ו בְּסִפְרוֹ הַבְּהִיר מִשְׁמֶרֶת שְׁלוֹם בְּדָף זַק"ן סוּף ע"ב שְׁמָה שְׂבַחֲדִישֵׁי רַבִּינוּ עֲקִיבָא אֵיגֵר הַרְאָה מְקוֹם לְעִיָּין בְּכָסֵף מִשְׁנֵה הַנָּ"ל אֶפְשָׁר שְׂפַתְבוּ לְזֶה (נִחְזוֹר לְדַבְּרֵי הַרְבָּנִים מְקַאֲלִישׁ שְׁהַזְפַּרְתִּי לְמַעְלָה בַּד"ה וְעַל מָה שְׂפַתְבָּתִּי בְּנִדְפָס וְכו' וְנ"ל: וּמִדִּי עֲמַדְנוּ בְּהָאֵי עֲנִינָא רָאִינוּ לְהַזְפִּיר דְּבַר חִידוּשׁ מָה שְׂרָאִינוּ בַּחֲלֵי תוֹסְפוֹת רִי"ד עַל מְסַכַּת עֲבוּדָה זָרָה עַל (דָּף ע"ד ע"ב) בְּמַהֲדוּרָא תַּנְיִינָתָא שְׂפַתְב וְנ"ל וְעֵינֵי בְּפָרָק הַעֲרַל בְּמַהֲד"ג שְׂפִירְשָׁתִּי שְׂאִין לּוֹמֵר דְּבַר שְׂיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין אֶפְיָלוּ בְּאֵלָף לֹא בְּטִיל אֱלָא בְּדָבָר יָבֵשׁ אֶבֶל בְּדָבָר לַח לֹא אֶמְרִינֵן הָכִי עַכ"ל יַעו"ש וְהוּא דְּבַר חִידוּשׁ וְלַעֲנִ"ד יֵשׁ לְתַמּוּהָ עַל זֶה מְסוּגִינָא דְּבִי צִהָה (דָּף ל"ט ע"א) גַּבִּי מִים וּמְלַח דְּלָא בְּטָלִי מִשׁוּם דְּהוּי דְּבַר שְׂיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין אָף דְּהִתָּם הוּי לַח יַעו"ש וְצ"ע: אֲמַר הַמְחַבֵּר חִידוּשֵׁי תוֹסְפוֹת רִי"ד אִין אֲצִלִּי וְהַמְעֵינֵן בְּנִדְעָה בִּיהוּדָה תַּנְיִינָא חַלֵּק יו"ד כּוֹף ס' ג"ן יִרְאָה דְּאֲדַרְבָּא לֹאִידָף גִּיסָא יֵשׁ סְבָרָא לּוֹמֵר דְּבִיבֵשׁ לִיתָא לְחוּמְרָא דִּישׁ לוֹ מִתִּירִין לְפִי טַעְמוֹ שֶׁל הַר"ן שְׁהוּא מִשׁוּם לִתָּא דְּמִין בְּמִינוּ וְכו' בְּצִירוּף מָה שְׂפַתְבוּ הַתוֹסְפוֹת בִּיבְמוֹת דָּף פ"ב דְּלָא אֲמַר ר' יְהוּדָה

במין במינו לא בטיל אלא בלח ולא בייבש ועם שהגאון נודע ביהודה כתב לדחות דיש לומר דהתוספות לא סברי פהר"ן ולא הר"ן כהתוספות ועיין מה שפלפל בזה בשו"ת ונגש הכהן לידידי הגאון אבד"ק וילקי יצ"ו בריש פלל ד' הא מיהא לומר דדוקא בייבש איתא לחומרא זו כמו זר נחשב לפום ריהטא: ועל צד הדוחק אולי נוכל לפרש שפונתו לומר פלל זה רק להסוברים דחמץ בפסח בנותן טעם שעמדו הראשונים בזה אף יחלוק ר' יוחנן דאמר חמץ בנותן טעם (לדעת הסוברים דחמץ מיקרי יש לו מתירין) אשר מפני זה נדחקו גדולי הראשונים מהם להכריח דחמץ לא חשיב יש לו מתירין ומהם אמרו דר' יוחנן לית ליה פללא דיש לו מתירין לא בעול פלל ועוד נאמרו איזה ישובים על זה (עיין לקמן בס"ק ט') ולזה כתבו בתוספות רי"ד הג"ל אליבא דר' יוחנן דאף דאיהו נמי סבר דדבר שיש לו מתירין לא בטיל פדאיתא בברייא דר' ח"ן ע"א ר' מאיר אומר כל דבר שיש לו מתירין לא נתנו חכמים בו שיעור וחכמים לא פליגי עליה אלא בדבר שאין לו מתירין אבל בדבר שיש לו מתירין מודו ליה דהוי במשהו ותו דשנינו בבכורים מעשר שני ובכורים וכו' ואסורים כל שהו מלאכול בירושלים והיינו משום דהוי יש לו מתירין כמו שפירשו המפרשים והכי איתא בירושלמי ור' יוחנן אית ליה הלכה פסתם משנה ומפל זה הקשה הגאון שער המלה בהלכות חמץ פרק א' הלכה א' על מה שכתב רבינו יונה בשיטה פתיבת יד דר' יוחנן פליג על רב אחי דאית ליה דבר שיש לו מתירין לא בטיל ואיהו סבירא ליה דבטל דאף יתכן דר' יוחנן לית ליה האי פללא וכו' עי"ש ובמה שהאריך בזה הרב טעם המלה שם לכן התוס' רי"ד סוברים לחלק אליבא דר' יוחנן דדוקא בייבש, בייבש הוא דדבר שיש לו מתירין לא בטיל אבל בלח בלח סובר ר' יוחנן דבטיל אמנם לדידן מודו דאין חילוק בין לח לייבש ובכל דבר שיש לו מתירין נקטינו דלא בטיל ועם שזה דוחק לפי הסברא שפכתתי למעלה דטפי מסתבר להחמיר בלח מבייבש לא נפלאת היא לומר פן שמצאתי אנו לי בדברי הרב ערוף השלקן בסי' תמ"ז אות ב' והוא ששם הביא מה שכתב הרמב"ם דטעם חמץ דאסור במשהו הוא משום דהוי דבר שיש לו מתירין וכתב על זה והא דאמר ר' יוחנן חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו בנותן טעם ולא חשיב ליה דבר שיש לו מתירין עיין מה שתיירץ הרב בית דוד בסי' ק"ע וזה לשון רבינו ישעיה תשובה היכא אמרינן דבר שיש לו מתירין לא בטיל דוקא יבש בייבש שהאסור הוא בעין ואתה רוצה לבטלה ולאכול גוף האסור כגון ביצה שנולדה ביום טוב שנתערבה באחרות אבל דבר שאין ממנו קנים ואין שם אלא טעמו, אף דיש לו מתירין פיון דבטיל בששים וליכא טעם אין כאן אסור עכ"ל וכן כתב הרוקח בסי' רפ"ו ע"ש ומ"ש הפרי חדש בסי' ק"ב מרב אחי בפרק משילין דקרי למים שבעיסה יש לו מתירין אף דנתבטלו לא ראה מה שכתב הרוקח שם דמים יש ממנו בעיסה לא בטל ע"ש ע"כ לענייננו ועל פי זה כתב הרב ערוף השלקן ליישב דברי רבינו יונה הג"ל ממה שתמה עליו הרב שער המלה הג"ל עי"ש שהאריך בזה והמוכן מסיגנון דברי הרב ערוף השלקן הוא דלרבינו ישעיה הוקשה לו פי קושית הרב בית דוד אמילתיה דרבי יוחנן דאמר חמץ בזמנו בנותן טעם בין במינו בין בשאינו מינו דכיון דחמץ הוא יש לו מתירין היכי בטיל במינו ולזה הוא שכתב לחלק בין יבש ללח ויוכל להיות שרבינו ישעיה שהזכיר הרב ערוף השלקן מר ניהו רבינו ישעיה די טראני בעל התוספות רי"ד ורבינו הרוקח קאי בשיטתיה פדכתב הרב ערוף השלקן וייחס לזה דעת רבינו יונה

בְּשִׁיטָה פְּתִיבַת יָד הַנְּ"ל וּמָה שֶׁהִקְשׁוּ הַרְבֵּנִים יצ"ו מְסוּגֵי דְבִיצָה גְּבִי מִים בְּעִסָּה כָּבֵד
יִישָׁב הָרֵב עָרוֹף הַשְּׁלֶחֶן עַל פִּי דְבָרֵי הַרוֹקֵחַ: וּבְמִכְתָּב אַחַר פֶּתַח לִי הָרֵב צְבִי יְהוּדָה
מֵאֲמַעְלָאק הַנְּ"ל יצ"ו וְנ"ל בָּאוֹת פ"ד הִבִּיא מַעֲכַת"ה דְּבָרֵי רַבְנֵי הָאֲחֵרוֹנִים דְּשִׁבּוּעָה לֹא
חֲשִׁיב דְּבָר שִׁישׁ לֹא מִתִּירִין פִּינֹן דְּקִיָּמָא לֹן בִּינֵי"ד סִי ר"ג וְסִי ר"ל דָּאִין נִשְׁאָלִין עֲלֵיהֶם
אַלָּא מְדוּחָק אִם פֶּן לֹא מְצִנָּה לְאִתְשׁוּלֵי אֲמָנָם הִבִּיא לְעוֹמַת זֶה שְׁנַעְלָם מֵהֶם דְּבָרֵי
הַרְמַב"ם בְּפָרְק ה' הַלְכוֹת נְדָרִים שְׁכִינִל נְדָר וּשְׁבֻעָה בְּהֶדְדֵי דְהוּי דְבָר שִׁישׁ לֹא מִתִּירִין
וְהִבִּין מַעֲכַת"ה בְּדַעַת הַרְמַב"ם דְּסוּבֵר אֲפִילוּ הִיכָא דְלִיכָא מְצִנָּה אֲלָא שִׁישְׁנֹו בְּשִׁאֲלָה
חֲשִׁיב יֵשׁ לֹא מִתִּירִין וּמִזֶּה תָּמָה אַרְבֵּינוּ עֲקִיב"א סִי ס"ה שְׁפַתְב בְּדִינֵי דְלִיכָא מְצִנָּה
לְשִׁאֲוֹל לֹא הוּי דְבָר שִׁישׁ לֹא מִתִּירִין הָא לְדַעַת הַרְמַב"ם לֹא צָרִיף מְצִנָּה וְהִנֵּה בְּמִכְתָּב
הַקְדוּם הִבִּיא מֵר אַחֲזֵי הָרֵב וְכו' מוה' ר"א הַלְוֵי יצ"ו דְּבָרֵי הַרִיטְב"א שְׁפַתְב בְּהֶדְיָא
דְּשִׁבּוּעָה הוּי דְבָר שִׁיל"מ וְאִיכָא מְצִנָּה לִישְׁאָל יַעו"ש וְהִנֵּה לְהַעֲרַת מַעֲכַת"ה לֹא הוֹעִיל
כְּלוּם דְּנִדְאֵי א"ל דַּהֲר"ם שְׁכ' דְּשִׁבּוּעָה הוּי דְבָר שִׁיל"מ סוּבֵר כְּהַרִיטְב"א דְאִיכָא מְצִנָּה
דְּהָא הַר"ם בְּסוּף הַל' שְׁבֻעוֹת כ' ג"כ כַּהֲש"ע דָּאִין נִשְׁאָלִין עַל שְׁבֻעָה אֲלָא מְדוּחָק יַעו"ש
וְאִנִּי רְאִיתִי שְׁפַתְב הוּבָא דְבָרֵי הַרִיטְב"א הַנְּ"ל בְּשׁו"ת בֵּית שְׁלֵמָה חֲאו"ח סִי קי"ג אוֹת
ט' ח"ב אֲמָנָם פֶּתַח ג"כ דְּלִדִּין פְּשׁוּט דְּשִׁבּוּעָה ל"ה דְּשִׁיל"מ וְכַנ"ל וְנַעְלָם גַּם מִמֶּנּוּ דְּבָרֵי
הַרְמַב"ם וּלְפַע"ד י"ל דְּהַרִיטְב"א אִינוּ סוּתֵר כְּלָל לְהַשׁו"ע דְּהָא דָּאִין נִשְׁאָלִין כ' הַרְבֵּה
פּוֹסְקִים דְּהוּא רַק חוּמְרָא בְּעֵלְמָא בְּדוֹרוֹת הָאֲחֵרוֹנִים שְׁמֻזְלִין בְּשְׁבֻעוֹת כְּמוֹ שְׁמֻבְנוֹאֵר
כָּל זֶה אֲלָא מְדוּחָק לְהַמְעִיֵּן בְּדַבְרֵיהֶם יַעו"ש א"כ הַרִיטְב"א שֶׁהִקְשָׁה עַל הַגַּמ' שְׁפִיר
פֶּתַח דָּאִף שְׁבֻעָה חֲשִׁיב דְּשִׁיל"מ וְאִיכָא מְצִנָּה לְאִתְשׁוּלֵי: אוּלָם אֲנִי לְעַצְמִי לְפַע"ד לֹא
יִרְדְּתִי לְסוּף דַּעַתוֹ הַגְּדוּלָה הֵן אֲמַת שְׁמִינִישׁב בְּזֶה דְּבָרֵי הַרְמַב"ם כְּפִמְשָׁפֵט וּכְחוּבָה עֲלִינוּ
אֲמָנָם אֲנִי תָּמָה מָה יַעֲנֶה לְהַסְנוּגֵי דְנְדָרִים נ"ט דְּאֲמָרִין בְּהֶדְיָא דְתַרוּמָה לֹא חֲשִׁיב
דְּשִׁיל"מ מִשׁוּם דְּלִיכָא מְצִנָּה לְאִתְשׁוּלֵי וּמַעֲכַת"ה הַזְּכִיר שְׁמַהֲרָ סוּגֵי דְנְדָרִים וְאֲפִילוּ
הִכִּי מְסִיק בְּפִשִׁיטוֹת דְּדַעַת הַרְמַב"ם דְּלֹא בְּעֵי מְצִנָּה וּבְמָה יִסְתֹּור הַרְמַב"ם לְגִמְרָא עָרוּכָה
דְּהִיכָא דְלִיכָא מְצִנָּה לֹא חֲשִׁיב דְּשִׁיל"מ וְאִין חוּלְק הֵתָם עַל סְבָרָא זֹו וְאִף שְׁפַתְב הַגְּאוֹן
בְּעַל כְּרו"פ סִי צ"ט ס"ק, י"א שְׁהַש"ס נִקְט הַאי תִּירוּצָא לְרַוּוּחָא דְמִילְתָא אֲבָל לְתַרְזֵן
הַקְּנוּשָׂא מִמְתְּנִיתִין דְתַרוּמוֹת בְּלֹא הִכִּי הָרִי א"ש מ"מ עכ"פ חֲזִינֵן דְּהַבְרָא (דְּסְבָרָא) הוּא
אֲמַת דְּהִיכָא דְלִיכָא מְצִנָּה ל"ה דְּשִׁיל"מ וְהַזְכִּיר לְכַתּוּב זֶה מְפָנִי שְׁרְאִיתִי בְּשׁו"ת
מְהַר"ם שִׁיק יו"ד סִי קכ"ג דְּבָרִים תְּמוּהִים בְּזֶה יַעו"ש וּמ"ש הוּא פְּשׁוּט מְאֹד: וְהִנֵּה
הַרְשָׁב"א בְּתוֹרַת הַבֵּית בֵּית רַבִּיעִי שְׁעַר רֵאשׁוֹן בְּאֲמַת פֶּתַח גַּם פֶּן בְּהַקְדָּשׁ דְּהוּי יֵשׁ לֹא
מִתִּירִין מִשׁוּם שְׁיִכּוֹל לִישְׁאָל עֲלֵיו ע"ש וְזֶהוּ פְּדָבְרֵי הַתַּפ"י (פ"י מ"ה) שְׁהַזְכִּיר מְעַלְתוֹ
בְּפ"ג עֲרָלָה מ"ג וְהַקְדָּשׁ גַּם פֶּן לִיכָא מְצִנָּה לְאִתְשׁוּלֵי אֲכַן יַעֲנִין מַעֲכַת"ה בְּשׁו"ת מְנוּצֵל
מֵאֲשׁ סִי י"ט שְׁהַנִּיחַ דְּבָר זֶה בְּצ"ע יַעו"ש וּמְכָל הַפּוֹסְקִים אַחֲרוֹנִים שְׁהַזְכִּיר רו"ם שְׁעַמְדוֹ
בְּתַמִּיָּה עַל הַרְמַב"ם דְּשִׁבּוּעָה לִיכָא מְצִנָּה לְאִתְשׁוּלֵי חֲזִינֵן דְּלֹא עַל דַּעַת אַחַד לֹא מְרַבְּרָא
דַּעַת הַרְמַב"ם שְׁכָל שִׁישְׁנֹו בְּשִׁאֲלָה חֲשִׁיב יֵשׁ לֹא מִתִּירִין וְהַאִיף הַנִּיחַ מַעֲכַת"ה כְּלָל חֲדָשׁ
דְּלֹא בְּעֵי מְצִנָּה לְעֲשׂוֹת אֲלָא אִי יִכּוֹל לְעֲשׂוֹת אִם יִרְצֶה חֲשִׁיב דְּשִׁיל"מ וְאִם יֵשׁ לְאֵל בְּיָדוֹ
הַגְּדוּלָה לְחֻזַק שְׁלֵא יִקְשָׁה כ"כ מְסוּגֵי נְדָרִים הַנְּ"ל מָה טוֹב אֲבָל לֹא הוּי לִיָּה לְשִׁתּוּק
לְאֲשַׁמְעִינוּ חִידוּשׁ כְּזֶה וְכַעַת עֲלָתָה בְּמַחְשְׁבָתִי דִּישׁ לְצַדַּד בְּדַעַת הַרְמַב"ם מִשׁוּם דְּמִדִּינָא
אִף שְׁבֻעָה הוּי מְצִנָּה אֲלָא שְׁהוּא חוּמְרָא בְּעֵלְמָא בְּדוֹרוֹת אַחֲרוֹנִים כַּמ"ש לְעִיל מַש"ה

חשיב דשיל"מ ולא נעלם מה שהביא ר"מ שם פלוגתת הפוסקים בזה ועיין עוד בשו"מ מהד"ת סי' קט"ז ולא נפנתי כעת לדבר זה וצ"ע עכ"ל יצ"ו: וי"ו) חמץ אי חשיב יש לו מתירין פתבתי בנדפס באות ע"ז שהוא מתלוקת הקדמונים וכדף צ"ד ע"ג פתבתי בשם מרן מוהריצ"א בספר עין יצחק שדחה מה שכתבו אינה רבנים בטעם הרמ"א שכתב דלא מהני ספק ספיקא לענין אכילת חמץ משום דחמץ הוי יש לו מתירין דלא מהני ביה ספק ספיקא דזה אינו שהרי קיימא לו דחמץ בערב פסח בטל בששים אלמא קיימא לו דחמץ לא הוי יש לו מתירין וכו' ורב גדול בדורנו יצ"ו במכתבו אלי בענין זה כתב ואני שמעתי ולא אבין הלא דין דבר שיש לו מתירין אינו אלא במינו כמבואר בכל הראשונים ובי"ד סי' ק"ב אבל בסימן תמ"ז (דחמץ בערב פסח בטל בששים) שנתערב חמץ עם מצה דהוי מין בשאינו מינו לא אמרנו בזה יש לו מתירין וזה אמת ברור אלו תנן דב"ק (ועיין בש"ד תמ"ז מערכת חמץ ומצה סי' ב' אות א' בד"ה עתה קבלתי) ועם שלא הביא שום ראיה וסעד לדבריו הנה אנכי ההדיוט אביא תנא דמסייע ליה מר ניהו מרן השפתי כהן ב"ד סי' ק"ב ס"ק י"ג דאחר שכתב דאנו קיימא לו דלא הוי יש לו מתירין מדפסקינו בסי' תמ"ז סעיף ב' דחמץ בערב פסח בטל בששים סיים דיש לומר דבטל שלא במינו וכו' עי"ש והיינו פדדחי הרב הנ"ל יצ"ו אלא שבמחילת כבוד תורתו אין לשונו מדוקדק במה שכתב אבל בסי' תמ"ז שנתערב חמץ עם מצה וכו' דמשמע שכן מפורש בלשון הנה בשלחן ערוך וסובר הרב יצ"ו דחמץ עם מצה הוי מין בשאינו מינו והנה מלבד שאינו פשוט דהוי אינו מינו ויתבאר במקום אחר איה"ש ועוד הרואה יראה שאין ק לשון מרן בסי' תמ"ז רק פתבתי שנתערב משש שעות עד הלילה אינו אוסר במשהו וכו' ולא הזכיר שנתערב עם מצה לכן נראה שפונת הרב יצ"ו לאוקמי אוקמתא דכונת מרן היא שנתבטל באינו מינו וזה ברור בכונתו ומשה שפיר קאמר דאפשר לדחות פן וכדדחי הגאון שפתי כהן: אמנם מה שכתב שדבר זה אמת וברור אנא דאמרי לישרי לן מר דאדרבא איפכא מסתברא שהרי הרב מגן אברהם בסי' תמ"ז סק"מ (בד"ה ומצה) כתב ונ"ל ובת"ח פסק דחמץ לא מיקרי יש לו מתירין וכן כתבו הטור ובית יוסף בשם הפוסקים וכן נוהגין דאם לא פן אף בערב פסח לא יתבטל עיין סעיף ב' עכ"ל והרי הוא כמבואר שמכריח מדבטל בערב פסח דחמץ לא מיקרי יש לו מתירין והיינו משום דמשמע ליה מדכתבו הפוסקים חמץ שנתערב משש שעות עד הלילה אינו אוסר במשהו אלא דינו כשאר איסורין ע"כ מוכח מסתמא דבין במינו בין באינו מינו קאמרי כמו בשאר איסורין ולא הוצרכו לכתוב פן בפירוש לפי שסמכו על המוכן פן ממה שכתבו בסעיף א' דחמץ בפסח אוסר במשהו בין במינו בין באינו מינו ואם פן שכתבו דבערב פסח אינו אוסר במשהו היינו פל דחמץ הפונזכר בסעיף א' ואחרי שהרב מגן אברהם כבר ראה דברי השפתי כהן הנ"ל (שהזכירו שם בתחלת הסק"מ כיע"ש) ובכל זאת כתב להכריח מסעיף ב' דלדין לא הוי חמץ יש לו מתירין אות היא דלא ניחא ליה במה שדחה השפתי כהן ואוקמי מוקים לההיא דסעיף ב' בנתערב באינו מינו דבאמת זה דוחק עצום ותמיה לי על הרב פרי מגדים באשל אברהם שם שכתב ונ"ל ומ"ש חמץ לא הוי יש לו מתירין דאם לא פן בערב פסח נמי לא ליבטיל יש לומר באינו מינו בטל ובמינו לא בטיל ובפסח החמירו אף באינו מינו עכ"ל הנה דוחה ראית המגן אברהם דשם מזירי באינו מינו אבל לא זכר שר שכתב קדם בדחיה זו הרב שפתי כהן ולא נראית בעיני הרב מגן

אברהם כמו שכתבתי שזה דוחק גדול ואין פן משמעות לשון הפוסקים וכן מצאתי להרב
נודע ביהודה במהדורא קמא חלק יו"ד סי' ל' שכתב דקניימא לן דחמץ אינו יש לו מתירין
שקרי חמץ בערב פסח בטל בששים ומה שכתב השפתי כהן בסי' ק"ב ס"ק י"ג דהיינו
שלא במינו אינו נראה שקרי בסי' תמ"ז סעיף ב' כתב שדינו כשאר איסורין ואם פן
משמע שבין במינו ובין שלא במינו בטל כמו שאר איסורין וכן כתב המגן אברהם בסק"מ
דחכי קניימא לן דחמץ לא הוי יש לו מתירין עכ"ל הגה רואה שגם הוא דחה דחזית השפתי
כהן והסכים למה שהבין המגן אברהם מההיא דסעיף ב' דנקטינו דחמץ לא הוי יש לו
מתירין וכן כתב הגאון פרי מגדים באשל אברהם ריש סי' תמ"ו שדעת המגן אברהם
שאף במינו עד הלילה יש להקל דלא הוי יש לו מתירין וצ"ק מ' וכן הגאון מחצית
השקל בסי' תרע"ז ס"ק י"ב כתב שחמץ לא הוי יש לו מתירין וצ"ק לדברי המגן אברהם
בס"ק מ' ה"ל וכן כתב הגאון מוהרז"ש בש"ע שלו סי' תמ"ז סעיף ח"י דחמץ לא הוי
יש לו מתירין ומוכן שגם הוא הבין מדברי מרן בסעיף ב' דחמץ בטל בערב פסח בין
במינו בין באינו מינו וכן כתב הגאון מגן האלף בסי' תמ"ז אות ד' על דברי מרן שבסעיף
ב' וז"ל ממש שעות ולמעלה זו שלא פדעת הרמב"ם שסובר שחמץ דבר שיש לו מתירין
הוא וכתבו הטעם שהתערוכת מותר אחר הפסח וכו' והרב מטה יהודה שם כתב דלענין
הלכה נקטינו בפסק מרן בשלחן ערוך דבערב פסח אינו אסור במשהו אלא בנותן טעם
כשאר איסורין וכו' וכדינו לאחר הפסח וכו' עיי"ש ומשמע דבין במינו בין בשאינו מינו
הדין פן: הרי מתבאר מכל האמור שרפני האחרונים הבינו בדעת הפוסקים בדין חמץ
בערב פסח דבטל בששים דלא שאני לדעתם בין בשאינו מינו למינו ואף במינו דינא הוא
דבטל בששים ואי הכי שפיר קאמר מרן מוהריצ"א דמוכח מזה דנקטינו פדעת הסוברים
דחמץ לא מקרי יש לו מתירין ואף שיש מרבני האחרונים שכתבו דיש להחמיר בערב
פסח במינו היינו סברא דנפשטיהו לחוש לדעת הסוברים דחמץ הוי יש לו מתירין עיין
להרב ערוך השלחן בסי' תמ"ז אות ח' אבל דעת מרן והרמ"א דשתיק ליה בסי' תמ"ז
סעיף ב' ודאי היא דחמץ לא מקרי יש לו מתירין ולכן סתמו וכתבו דבטל בערב פסח
דמשמע אף במינו: אף מה שיש להעיר על דברי מרן מוהריצ"א במה שכתב בעין יצחק
שהבאתי בנדפס הוא זה דהנה מר קעסיק לדחות מה שכתבו הגאון מקור חיים וביאורי
הגר"א בטעם חומרת הרמ"א דלא מהני ספק ספיקא לאכילה בחמץ משום דהוי יש לו
מתירין ובדבר שיש לו מתירין לא מהני ספק ספיקא ולזה דחה דאנן נקטינו דחמץ לא
חשיב יש לו מתירין ומוכיח הכי מדבטל בערב פסח וכו' אמנם אנכי הוואה להרב מקור
חיים בסי' תמ"ז בבניאורים סק"ה דאחר דשקיל וטרי בדין חמץ אי הוי יש לו מתירין
סיים וז"ל ולפי זה נראה דאחר שש לכולי עלמא לא הוי דבר שיש לו מתירין לא מיבעיא
לדעת התוספות שכתבו בפסחים דף כ"ח דהאיסור אחר ששהוא רק משום קרא
דתשבתו ואם פן לא שייך כלל לומר דבר שיש לו מתירין שיימתין עד אחר הפסח ולא
יעבור אתשבתו אף בלא ביטול דהא משום קרא דתשבתו בעמוד והשבת קאי מיד ואם
פן איסורא דתשבתו אין לו מתירין ואפילו לדעת הפוסקים דסברי דאיסור חמץ אחר
שש מלא יאכל נפקא ומעשה דתשבתו לא נפקא ליה איסור אכילה דבאכילה הוא
משבתו כדכתב הרא"ש בפירק כל שעה אפילו הכי לא הוי יש לו מתירין פניו דנתערב
אחר שש דליכא עדיין לאו דבל יראה רק איסור אכילה ליכא למימר עד שתאכלנו על

יְדֵי בִיטוּל יִמְתִּין לְאַחַר פֶּסַח וְלֹא יִצְטָרֵף לְבֵא לִיְדֵי בִיטוּל הָא לִיתָא דְאַף אִם יִרְצֶה לְהַמְתִּין יִצְטָרֵף לְבֵא לִיְדֵי בִיטוּל אִיסוּר דְּבַל יִרְאֶה דְּבִלֵּא בִיטוּל אִיסוּר לְהַשְׁהוּתוֹ מֵה שְׁאַין פֶּן פְּשִׁיאֲכֻלְנוּ קוֹדֵם פֶּסַח לִיכָא עֲבִירַת בַּל יִרְאֶה כָּלל וְכִינּוּ דְבִין פֶּה וּבִין פֶּה צָרִיף לְבִיטוּל אִיסוּר לֹא הָיִי יֵשׁ מִתִּירִין וְעֵינֵין מְגוּ אַבְרָהָם סִק"ו שְׁצָרִיף לְאַוְכְלוּ קוֹדֵם פֶּסַח עַכ"ל הָרִי דְהַגָּאוֹן מְקוּר חַיִּים סוֹבֵר דְּבַעֲרַב פֶּסַח כְּוֹלֵי עֲלָמָא מוֹדוּ דְחֻמְזֵי לֹא חֻשִׁיב יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וְלִפִּי שְׂיִטְחוּ זֹאת אֵין לְנוּ הַכֶּרֶת מִדִּין זֶה דְנֻקְטִינוּ כְּהַפּוֹסְקִים דְחֻמְזֵי בְּפֶסַח לֹא חֻשִׁיב יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וְאֶפְשָׁר דְקִיָּמָא לֹן דְהָיִי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וּמִשׁוּם הִכִּי לֹא מְהֵי בֵּיה סָפֵק סְפִיקָא וְאוּלַי גַּם הַגְּר"א סוֹבֵר כֵּן וְשִׁפִּיר קְאָמַר דְלֹא מְהֵי בֵּיה סָפֵק סְפִיקָא מִשׁוּם דְחֻמְזֵי בְּפֶסַח חֻשִׁיב יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וְיֵשׁ לְתַמְנוּהָ עַל מְרֵן מוֹהֲרֵי צ"א הַגְּר"ל אִם לֹא רְאָה דְבָרֵי הַמְקוּר חַיִּים הַגְּר"ל (סִפָּר עֵין יִצְחָק אֵינוֹ עֵתָה אֶצְלֵי כִּי הִשְׁאַלְתִּיו לְרַב אֶחָד מִיְדִידֵי בְעִיר אַחֲרַת יצ"ו וְעוֹד לֹא הִשְׁיִבוּ אֵלַי לְעֵינֵין בּוּ): וְהִנֵּה בְשִׁדֵי חֻמְד מְעַרְכַת חֻמְזֵי סִי' ב' אוֹת א' (ד"ה וְעַל דְבָרֵי) כְּתַבְתִּי שְׂדַעַת הַרְמ"א דְחֻמְזֵי לֹא הָיִי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין כְּמוֹ שְׁכַתְבִּי מְפֻנְרֵשׁ בְּתוֹרַת חֻטָּאת וְאַף שְׂבִהְהוּתִיו בִּי"ד סוּף סִי' ק"ב הִבִּיא מַחְלֻקַת זוֹ וְלֹא גִילָה דְעֵתוֹ בְּפִירוּשׁ מְפָל מְקוֹם מְלַבֵּד שְׂמִסְתָּמָא דְעֵתוֹ כְּסִבְרָא שְׂהִבִּיא בְּסִתְּמָה דְלֹא חֻשִׁיב יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וְעוֹד יִלְמַד סְתוּם מְהַמְפֻנְרֵשׁ בְּסִפְרוֹ תוֹרַת חֻטָּאת וְכוּ' וְעַל זֶה כְּתַב לִי רַב גְּדוֹל יְדִיד נֶפְשִׁי יצ"ו שְׂהֵרַב בֵּית הַלֵּל בְּסִי' ק"ב כְּתַב מְפֻנְרֵשׁ דְאַף שְׂהֵרַמ"א כְּתַב בְּתוֹרַת חֻטָּאת דְחֻמְזֵי לֹא הָיִי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין אֲבָל בְּשִׁלְחוֹן עָרוּף הִבִּיא סְבַרַת הַרְמ"ב"ם וְלֹא הִכְרִיעַ וְכַתַּב לִי שְׂבִיזָה יִתְיַשְׁבוּ דְבָרֵי הַרְבָּנִים שְׂתַמְהֵתִי עֲלֵיהֶם בְּשִׁדֵי חֻמְד שְׂם וְסִפָּר בֵּית הַלֵּל אֵינוֹ מְצוּי אֶצְלֵי וְהִנֵּה תְמִינָה לִי עַל דְבָרֵי דְאִיף יִתְכּוֹן דְהַרְמ"א לֹא הִכְרִיעַ בְּדִין זֶה וְהִלָּא מְמַקְוֵמוֹ הוּא מְוֹכָרַע מִהֲדִין שְׂבִסִי' תַמ"ז סְעִיף ב' דְשִׁתִּיק הַרְמ"א לְמַה שְׂפִסֵּק מְרֵן דְבַעֲרַב פֶּסַח בְּטַל בְּשִׁשִׁים וּמִשְׁמַע אִף אִם נִתְעַרַב בְּמִינוֹ דְמוּכַח מְזָה דְחֻמְזֵי לֹא הָיִי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין כְּמוֹ שְׂכַתְבוּ הַרְבָּנִים הַגְּר"ל אִף לִפִּי דְבָרֵי הַרַב מְקוּר חַיִּים הַגְּר"ל נִיחָא וְיֵשׁ לוֹמַר שְׂגַם הַרַב בֵּית הַלֵּל סוֹבֵר כֵּן דְלִגְבֵי עָרַב פֶּסַח כְּוֹלֵי עֲלָמָא מוֹדוּ דְלֹא הָיִי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין אֲבָל חֻמְזֵי בְּפֶסַח נוֹכַח לוֹמַר דְלֹא בְרִירָא לִיה לְהַרְמ"א אִי חֻשִׁיב יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וּמְפָל מְקוֹם לִי הַדֵּל גְּרָאָה שְׂדַעַת הַרְמ"א מְסַכְמַת לְדַעַת הַמְרַדְכֵי וְדַעְמִיָּה דְחֻמְזֵי לֹא הָיִי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין מְדַכְתַּב סְבָרָא זוֹ בְּסִתְּמָה וְכְמוֹ שְׂכַתְבְתִּי בְשִׁדֵי חֻמְד בְּכָלֵי הַפּוֹסְקִים סִי' י"ד אוֹת י"ב שְׂדַעַת הַרְמ"א כְּסִבְרָא שְׂמִבִּיא בְּסִתְּמָה וְעֵתָה רְאִיתִי שְׂכֵן כְּתַב הַרַב פְּתַחֵי תְשׁוּבָה בְּחוֹןֶשׁן מְשִׁפֵּט סִי' י"ב סִק"ו בְּשֵׁם הַרַב שְׂב יַעֲקֹב בִּאֵה ע"ז סוּף סִי' כ"ט דְכְשִׁמְבִיא הַרְמ"א אִיזוֹ סְבָרָא בְּסִתְּמָה הִיא עֵינְקָר לְדַעַתוֹ עִי"ש וְאִם כֵּן מְדַהֲבִיא סְבַרַת הַמְרַדְכֵי דְלֹא הָיִי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין בְּסִתְּמָה כֵּן הִיא דְעֵתוֹ לְהַלְכָה בְּכָרֵט שְׂכֵן מְפֻנְרֵשׁ בְּתוֹרַת חֻטָּאת וּמַה גַּם לְדַעַת הַסּוֹבְרִים שְׂסִפָּר תוֹרַת חֻטָּאת חֲבָרוּ אַחַר שְׂחִבְר הַהֲגָהוֹת עַל הַש"ע כְּמוֹ שְׂרַשְׁמֵתִי בְּקוֹנְטְרִיס כְּלָלֵי הַפּוֹסְקִים סִי' י"ד אוֹת ו' וְאַף לְהַחֲוֹלְקִים וְכֵן גְּרָאָה עֵינְקָר כְּמוֹ שְׂהִבִּאתִי שְׂם בְּשֵׁם מְרֵן חֵיד"א מְפָל מְקוֹם כְּשִׁאֵין סְתִירָה מְפֻנְרֵשׁת נְכוֹן לְהַשְׁוּוֹת דְבָרֵי וְלוֹמַר יִלְמַד סְתוּם מִן הַמְפֻנְרֵשׁ: וּבְמַה שְׂהִבִּאתִי בְּנֻדְפֵס בְּשֵׁם הַגָּאוֹן יִשׁוּעוֹת יַעֲקֹב בְּחֻמְזֵי אִם יֵשׁ לוֹ דִּין דְבָר שְׂיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין דְמִשְׁתַּנָּה לִפִּי הַטְעָמִים שְׂנְאָמְרוּ בְּחוֹמְרַת יֵשׁ לָהּ מִתִּירִין דְלִטְעַם רַש"י גַּם חֻמְזֵי הָיִי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין (גַּם הַגָּאוֹן צ"ח לְפָסְחִים דָּף ז' בַּד"ה וְעוֹד לְדַעַת הַפּוֹסְקִים יִיחַס לְרַש"י דְסוֹבֵר דְחֻמְזֵי הָיִי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וְשִׁאוּלַי גַּם דַּעַת הַתּוֹסְפוֹת כֵּן הִיא עו"ש גַּם בְּסוֹגְיָא דְתַשַׁע צְבוּרִין בְּדָף יו"ד ע"ב כְּתַב כֵּן שְׂדַעַת רַש"י דְהָיִי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין עִי"ש) וְלִטְעַם

הָרָן דְּהוּא מְשׁוּם דְּדָבָר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין הָוֵי הֵיטֵר בְּהֵיטֵר הֵנָּה חֲמִץ שְׁחוּזָר לְאַיְסוּרוֹ יֵישׁ לוֹמֵר דְּלֹא חֲשִׁיב הֵיטֵר בְּהֵיטֵר וְלֹא הָוֵי יֵישׁ לוֹ מִתִּירִין וְתַמְהָתִי עַל זֶה מִדְּבָרֵי הָרָן בְּסוּף מִסְכַּת עֲבוּדָה זָרָה וְכוּ' הֵנָּה עֵתָּה רְאִיתִי לְהַגְאֹן טַעַם הַמְּלֶךְ אֲשֶׁר בְּשַׁעַר הַמְּלֶךְ בְּפָרְקֵי א' מֵהֵלְכוֹת חֲמִץ דִּין ה' שְׁפָתַי גַּם פֶּן פְּהִישׁוּעוֹת יַעֲקֹב וְגַם עָלְיוֹ יֵישׁ לְהַעִיר מִדְּבָרֵי הָרָן דְּשִׁילְהִי עֲבוּדָה זָרָה הֵנָּה ל': וּבְעֵגֶנּוּ זֶה פָּתַי לִי הָרַב צָבִי יְהוּדָה מֵאַמְעֵלְאָק הֵנָּה ל' בִּסְק"ה יצ"ו וְז"ל הִבִּיא מַעֲכַתָּה"ק דְּבָרֵי הִישׁוּעוֹת יַעֲקֹב סִי תמ"ז שְׁפָתַי דְּפִלְגֶּתַת הַפּוֹסְקִים אִי חֲמִץ בְּפִסְחָא חֲשִׁיב דְּבָר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין תִּלְיָא בְּטַעַם דְּבָר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין לֹא בְּטַל לְטַעַם רש"י דְּעַד שְׁתֵּאכְלֵנוּ בְּאַיְסוּר תֵּאכְלֵנוּ בְּהֵיטֵר הֵה"ד חֲמִץ הָוֵי דְּבָר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין וְלְטַעַם הָרָן מִטַּעַם מִין בְּמִינוֹ חֲמִץ לֹא מִיקָרִי דְּבָר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין פִּינּוֹן דְּבַעֲיֵנוּ דְּבַשְׁעַת הַתַּעֲרֻבוֹת יִהְיֶה לָהֶם שֵׁם הֵיטֵר בְּהֵיטֵר שְׁיִהְיֶה פְּמִין בְּמִינוֹ מִמֶּשׁ אֲבָל מֵה שְׁנַחֲשֵׁב הֵיטֵר אַחַר שְׁפָכָר נִתְעַרַב לֹא חֲשִׁיב דְּבָר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין פִּינּוֹן שְׁפָכָר נִתְבַטַּל אִינוּ חוּזָר וְנִיעוּר כ' מַעֲכַתָּה"ק וְז"ל וְתַמְיָה לִי שְׁהָרִי מִדְּבָרֵי הָרָן שְׁלֵהִי מ' ע"ז מִתְבָּאָר יָפָה דס"ל דְּחֲמִץ הָוֵי דְשִׁיל"מ וְכֵן יוֹסֵף בַּד' ט"ל דְשִׁקוּ"ט בְּזֶה וְכַתֵּב שְׁדַעַת הָרָן שֵׁם דְּחֲמִץ הָוֵי.

דְּבָר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין וְזֶה הִיפּוֹף יְסוּד יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב הֵנָּה ל' עכ"ד מר נר"ו וְתַמְהָנִי לְכֹאֲרָה לְפִי מֵה שְׁפָתַי מַעֲכַתָּה דְדַעַת הָרָן בְּעֲבוּדָה זָרָה הוּא דְחֲמִץ הָוֵי יֵישׁ לוֹ מִתִּירִין וּמִכַּח זֶה הַשִּׁיג עַל הָרַב יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב יוֹתֵר הָוֵה לִיָּה לְמִנִּי"ר שִׁיחַל"א לְתַמְנָה עַל סְתִירַת הָרָן בְּעֲצָמוֹ שְׁפָכָר נוֹדַע דְדַעַת הָרָן בְּפִסְחָיִם (פָּרְקֵי כָּל שְׁעָה) דְחֲמִץ לֹא הָוֵי יֵישׁ לוֹ מִתִּירִין וּמַעֲכַתָּה בְּעֲצָמוֹ הִבִּיא דְבָרֵי הָרָן הֵנָּה ל' בְּסִפְרֵי דְבָרֵי חֲכָמִים סִי צ"ט וּבְשִׁילְהִי ע"ז דַּעַת הָרָן דְחֲמִץ הָוֵי דְשִׁיל"מ וְהַסְפֵּר שֵׁם יוֹסֵף שְׁהִבִּיא מֵר לֹא זְכִיתִי לְרֹאוֹתוֹ מְעוּלָם: הֵנָּה לְכֹאֲרָה רְצִיתִי לוֹמֵר דְבָרֵי הָרָן בַּע"ז שְׁיִיכִים לְנַמִּי אֲלֵא שְׁהַמְדְּפִיסִים טַעוּ וְכַתְבוּ עָלֵיהֶם שֵׁם הָרָן וְהַרְבֵּה מִס' הֵם כֹּף וְעִי בְשֵׁם הַגְּדוּלִים וְהַבְּאֵתִי רְאִיָּה לְזֶה מִמֶּשׁ הַחֲכָמִים צָבִי סִי בֶן דְּהָרָן לֹא הִבִּיא מְעוּלָם דְבָרֵי הָרָא"ש וְהֵנָּה יַעֲיִין בְּשֵׁם הַגְּדוּלִים ח"א מְעַרְכָּה יו"ד אוֹת קכ"ח שְׁפָתַי וְז"ל וְעִינִין מֵה שֵׁם הָרָן פ"ק דַּע"ז וְכַתְבוּ מִשֵׁם הַר"ר אֲשֶׁר וְעִינִין בַּב"ח יו"ד סִי קמ"ט עכ"ל וְעִינִינִי בַּב"ח שֵׁם וְרִאִיתִי שְׁהִבִּיא שְׁהוּ דְבָרֵי הָרָא"ש בְּתַשׁוּ' יַעו"ש וַא"כ יֵישׁ הוֹכְחָה גְדוּלָּה מְזֶה דְהַפִּי' לַע"ז הוּא לְהַנְמוֹק"י וַא"כ הוּא לִיכָא כָּאֵן שׁוּם סְתִירָה וּמִמִּילָא וְתַרְדּ פְּלָאִים מְעַל הַגְּאֹן יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב וְאַחַר כְּתָבִי רְאִיתִי דז"א שְׁהַחִיד"א ז"ל בַּשֵּׁה"ג ח"ב מְעַרְכָּה נו"ן אוֹת ל"א כ' וְז"ל נ"י לְמִס' ע"ז הַנְּפִיר הָרַב מְהָר"ש חִיוֹן בְּתַשׁוּבוֹתָיו סִי כ"ז שְׁהִיָּה בְּיָדוֹ בַּכ"י עכ"ל יַע"ש א"כ מְפֹרֵשׁ דְהַאֲמַת הוּא דְהָרָן לַע"ז שְׁבִינְדִינוּ הוּא לְרַבִּינוּ נָסִים וְהַדְרָא הַקְּוִשְׁיָא לְדוֹכְתָא וְאַחַר הָעִיּוֹן קִצַּת נַחֲמַתִּי שְׁמַעֲכַתָּה בְּמַחֲכַתָּה קִיצָר בְּלִשׁוֹן דְבַאֲמַת הָרָן בַּע"ז לֹא כ' פֶּן בְּפִירוּשׁ הַש"ס אֲלֵא לִינְשֵׁב דְבָרֵי הָרִי"ף שְׁפָתַי וְלִיתִיָּה לְהֵאִי פְּלָלָא דְקִיָּמָא לֹן דְחֲמִץ בְּפִסְחָא אֲסוּר וְאֲסוּר בְּכָל שְׁהוּ וְלְזֶה פָּתַי הָרָן דְכּוֹנְנָתוֹ הִיא מְשׁוּם דְקִי"ל כר"ש א"כ הָוֵי חֲמִץ בְּפִסְחָא יֵישׁ לוֹ מִתִּירִין וּמַעֲתָה לְק"מ מִמֶּשׁ בְּפִסְחָיִם דְחֲמִץ לֹא הָוֵי יֵישׁ לוֹ מִתִּירִין דְבַאֲמַת הָרָא גַּם פֶּן סָבַר הָכִי אֲלֵא שְׁמִפְרֵשׁ פְּנוּנַת הָרִי"ף מְשׁוּם דְבָר שִׁיל"מ וְאַל תַּתְמָה אִם הוּא אִינוּ סוּבֵר פֶּן הָאִיָּה יְפָרֵשׁ שְׁהָרִי"ף יִסְבֹּר לְהֵאִי סְבָרָא זֶה לִיתָא דְבְּפִסְחָיִם שֵׁם בְּאֲמַת הִבִּיא שְׁהַרְמַב"ם וְהַרְמַב"ן סוּבְרִים דַּחב"פ הָוֵי דְבָר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין אִם פֶּן אִין רְחוּק דְהָרִי"ף ג"כ יִסְבֹּר פְּדַבְרֵיהֶם אֲבָל קוֹשְׁיַת מִנִּי"ר שִׁיחַל"א עֲדִינִין יִקְשֶׁה מֵהָא שְׁהָרָן בְּנִדְרִים דַּף נ"ב פָּתַי הֵאִי סְבָרָא בְּכּוֹנְנַת דְבָרֵי הָרִי"ף עֲצָמוֹ יַעֲיִין שֵׁם וַאֲעַפ"כ פָּתַי בַּע"ז דְהָרִי"ף סוּבֵר דְחֲמִץ הָוֵי דְבָר

שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירִין: מִיֵּהוּ אַחַר הַיְשׁוּב לֹא יִדְעָתִי הַאִי מֵאֵי קוֹשֵׁיא כָּלֵל הֲלֹא הִגָּאוֹן בְּעַל
יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב לֹא אֲתִי עָלִי רַק מִשׁוּם שְׁפָכָר נִתְבַּטַּל וְאֵינוֹ חוֹזֵר וְנִגְעוֹר וְאֵם כֵּן י"ל דְּהֶר"ן
סִפּוֹר חוֹזֵר וְנִגְעוֹר כְּדַעַת הַרְבֵּה גְאוּנִים שֶׁהֵבִיא הָרַב הַמַּגִּיד הוֹבֵא בַּב"י ס' תמ"ז וְלִכּוֹן
שֶׁפִּיר כְּתִבְהֶר"ן דְּהוּי דְּבַר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירִין אַף לְסִבְרָתוֹ מִטַּעַם מִיֵּן בְּמִינוֹ וַיְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב
כְּתִב דְּבָרָיו לְהִלְכָה דְּנוֹהֲגִין כְּהַפּוֹסְקִים דְּאֵינוֹ חוֹזֵר וְנִגְעוֹר כְּדַכְתַּב הַרְמ"א שָׁם וז"פ:
אֵיבָרָא רְאִיתִי לְהַנִּי תְּרֵי גְאוּנִים הָרַב מְהֶר"ש בַּצ"ח לְבִיזָה דָּף ד' וְלִהְרַב בְּעַל טַעַם
הַמְּלִךְ בְּפָרָק א' מֵהִלְכוֹת חֲמִץ שְׁפָתַב גַּם כֵּן כְּדַבְּרֵי הַיְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב אֲלֵא שְׁפָתַב דְּלַדְעַת
הֶר"ן מִשׁוּם מִיֵּן בְּמִינוֹ מִשׁוּם הֵכִי לֹא חָשִׁיב יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין כִּיֵּן דְּחוֹזֵר וְנִגְעוֹר לְשִׁנָּה הַבָּאָה
וְלֹא הוּי הִיתֵר גָּמוֹר עִי"ש וְלִדְבָרֵיהֶם הַקּוֹשֵׁיא חֲזָקָה מְהֶר"ן בְּעִבּוּדָה זָרָה הַנִּז"ל וצ"ע
עכ"ד יצ"ו: וְדַע דְּבִשׁוּ"ת בְּנֵן שְׁלֵמָה לִידִידֵי הַגָּאוֹן מוֹהֲרֵש"ל יצ"ו בסי' כ"ד (בד"ה
אַמְנָם אֲפֹשֶׁר) יֵצֵא לִידוֹן בְּדָבָר חֲדָשׁ דְּלִפִּי מֵה שְׁפָתַב הַרְמַב"ן בְּמִלְחָמוֹת בְּפָרָק כָּל שְׁעָה
(כְּדִין חֲמִץ בֵּין בְּמִינוֹ בֵּין שְׁלֵא בְּמִינוֹ וְכו') שְׁבַדָּף כ"ט ע"ב) וְלִיכָּא לְמִימַר בְּעִינוֹ כִּיֵּן
דְּחִיב לְבַעֲרוֹ אֵין לוֹ מִתִּירִין דְּכָל דְּמִמִּילָא מִיִּשְׁתַּרְי וְאֵין הִיתֵרוֹ מְחֻסָּר מַעֲשֵׂה וְדֹאֵי יֵשׁ
לוֹ מִתִּירִין הוּא וְכָל שְׁכֵן בְּחֲמִץ שֶׁל עֲכוּמ"ז שְׁנַפְּל לְקַדְרָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁאֲפִילוֹ בְּעִינוֹ דְּבַר
שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירִין עכ"ל הַרְמַב"ן וְכַתֵּב הָרַב יצ"ו דְּתִירוּץ הֶרְאֵשׁוֹן דְּחוּק וְכו' וְאוּלַי גַּם
הַרְמַב"ן אֲשִׁינּוּיָא בְּתָרָא סְמִיךְ וְאֵם כֵּן אֵם נִסְבֹּר כְּתִירוּץ הַשְּׁנִי שֶׁל הַרְמַב"ן דְּהָא דְּהוּי
דְּבַר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירִין הִינּוּ בְּחֲמִץ שֶׁל עֲכוּמ"ז מִשׁוּם דְּמִתֵּר לְהַשְׁהוֹתוֹ אֲבָל בְּחֲמִץ שֶׁל
יִשְׂרָאֵל לֹא שֶׁפִּיר יֵשׁ מְקוֹם לוֹמַר דְּמָה שְׁפָתַב הַרְמַב"ם דְּחֲמִץ בְּפָסַח בְּמַשְׁהוֹ מִטַּעַם יֵשׁ
לוֹ מִתִּירִין הוּא בְּחֲמִץ שֶׁל עֲכוּמ"ז וְנִקָּא אֲבָל בְּחֲמִץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל מוֹדָה הַרְמַב"ם דְּלֹא הוּי
יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וְמָה שְׁאֲסוֹר בְּמַשְׁהוֹ הוּא מִשׁוּם חוּמְרָא דְּחֲמִץ כְּמוֹ שְׁפָתַבוֹ שְׁאָר פּוֹסְקִים
וְסוּבֵר דְּעִיקָר חוּמְרָא דְּחֲמִץ הִינּוּ דְּאֵיכָּא כְּרַת וְכָל יִרְאָה לֹא כֵן בְּשְׁאָר אִיסוּרִים דְּלִיכָּא
בְּהוּ בַל יִרְאָה וְאֵם כֵּן בְּחֲמִץ שֶׁל נְכָרִי דְּלִיכָּא לֹא דְּבַל יִרְאָה לֹא חֲמִיר מְשָׁאָר אִיסוּרִים
דְּאִית בְּהוּ כְּרַת כְּחֻלְב וְדָם וְכִיּוּצָא וְאֲפִילוֹ הֵכִי בְּטֵלִים בְּשֵׁשִׁים לְכַף אֵיזְטָרִיף לְטַעַם יֵשׁ
לוֹ מִתִּירִין וּבְחֲמִץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל דְּלִיכָּא טַעְמָא דִּישׁ לוֹ מִתִּירִין צְרִיכִים לְטַעַם דְּחוּמְרָא דְּחֲמִץ
וְתִירוּנֵיהוּ אֵיזְטָרִיכוֹ דְּכָל אַחַד אֵיכָּא טַעְמָא דְּלִיתָא בְּאִידָף וְהֶאָרִיף עוֹד בְּדַבְּרִים חֲדִים
כְּדַרְכּוֹ בְּקַדְשׁ לִיִּישׁב בְּזָה אֵיזוֹ קוֹשִׁיּוֹת שְׁבַדְּכָרִי רְבוּתִינוֹ הָאֲחֵרוּנִים יַעֲיִין שָׁם דב"ק וְאֵין
דְּעָתִי הַעֲנִיָּה נוֹחָה לְהַסְפִּים לְחִידוּשׁ זֶה שְׁאֵם לְהַף נִתְפַּוּוֹן הַרְמַב"ם עַל מִי סְמִךְ וַיִּכֵּן זֹאת
שְׁלֵא אֲמַר טַעַם זֶה (דִּישׁ לוֹ מִתִּירִין) אֲלֵא לְחֲמִץ שֶׁל עֲכוּמ"ז וְאֵין דְּרָף הַרְמַב"ם בְּכַף
וּבְכָל זֹאת כְּתִבְתִּי תוֹרָף דב"ק לְהֶרְאוֹת חֲזוֹתוֹ וְחֲרִיפוֹתוֹ בְּרוּף שְׁחֻלְק מְחַכְמָתוֹ וְעוֹד תְּשׁוּב
וְתִרְאָה שָׁם בסי' כ"ג כְּמָה חֲרִיפָא שְׁמַעְתָּתִיהָ דְּפו"ס בְּדַת"א רְמִי וּמְקָשִׁי וּמְסִיק שְׁמַעְתָּתָא
וְהִלְכְתָּא רְבִרְבָּתָא: וְחֲדָשׁ אֵי הוּי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין הִנֵּה הַמְּרַדְכִי רִישׁ פָּרָק קָמָא דְּבִיזָה
וּבְגִלּוֹן שָׁם כְּתִב בְּשֵׁם ר"ח פִּהֵן דְּחֲדָשׁ לֹא מְקָרִי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין הוּאֵיל וְחוֹזֵר וְנִגְעוֹר לְשִׁנָּה
הַבָּאָה וְתִמָּה עָלָיו פְּרִי חֲדָשׁ ס' ק"ב הָא אוֹתוֹ הַחֲדָשׁ בְּעַצְמוֹ לֹא יִגְאָס לְעוֹלָם וְעוֹד הָא
הַש"ס בְּנִדְרִים אוֹמַר לְהִדְיָא דְּדָבָר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירִין הוּא וְרְאִיתִי בְּפִלְתִּי שְׁפָתַב דָּאֵם יְבִנָּה
הַמְּקַדְשׁ יְחֻזֵּר כָּל הַתְּבוּאָה אֲפִילוֹ חֲטִים שְׁבַעֲעֻלְיָה חֲדָשׁ לְמֵאן דְּאֲמַר חֲדָשׁ אֵינוֹ נוֹהֵג בְּזִמְן
הַזֶּה וְסִדְדִי בְּשַׁחֲקִי כִּי קִיִּמְתִּיו מְסַבְּרָא אֲמַנְם לֹא כְּמוֹ שֶׁהוּא סוּבֵר כִּי לֹא יִדְעָתִי מִנִּי וּמִנּוּ
דְּסוּבֵר חֲדָשׁ אֵינוֹ נוֹהֵג בְּזִמְן הַזֶּה וְעָתִיד לְנַהוֹג בְּבִיאַת מְשִׁיחַ וְכֵה אֲמַרְתִּי דְּסִבְרָא לִיָּה
כְּמֵאן דְּאֲמַר לֹא קוֹדְשָׁה לְעָתִיד לְבֵא וּקְדוּשַׁת הָאָרֶץ בְּטֵלָה לְגַמְרִי וְחֲדָשׁ בְּחוּצָה לְאָרֶץ

לאו דאורייתא וארץ ישראל בזמן הזה פחוצה לארץ דמא ולכשיבנה המקדש יחזור כל החטים שבעליה חדש כדכתבו התוספות בראש השנה י"ג ע"א בשם הירושלמי והשתא לפי זה שפיר אכלו רבנן דבי רב אשי באורתא דשיתסר דמה תאמר יש לו מתירין למחר שפא יבנה המקדש ויהא הפל אסור מה שאין כן בנדרים דמינרי מתערובות חדש ואסור משום דהנה ליה מין במינו על כל פנים דהא על כל פנים עתיד להיות מותר מה שאין כן ספיקא דלא שייך משום מין במינו רק משום עד שתאכלנו וכו' פה דבר האישי אדוני האר"ש הגאון חתם סופר בספרו תורת משה פרשת וישב דף ל"ה ע"א (ד"ה המרדכי): ולענגן חדש והוא דבר של חמץ אי חשיב יש לו מתירין ולא בטיל עינן בקונטרס שדי חמד מערכת חדש בזמן הזה אות י"ד: זיין) דבר שיש לו מתירין חדש הגאון צ"ח בפסחים בסוגיא שדף ט' ע"ב תשע ציבורים וכו' דהא דלא בטיל היינו לענגן אסור אכילה דשייך בה עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר שאי אפשר לו לאכול הדבר היום ומחר שאם יאכל אותו היום אין לו עוד למחר ועל כל פנים לא יאכל אותו כי אם פעם אחת ולכך לא יפסיד במה שאינו אוכלו היום שאם יאכל היום יאכל למחר אבל בטילטול שיוכל לטלטל היום וגם למחר לא שייך דבר שיש לו מתירין דעל כל פנים מפסיד הטילטול של היום וכן בהנאה כיון דאיכא הנאה שאינה של פילו שיוכל ליהנות היום וגם למחר ולא שייך דבר שיש לו מתירין לכך לא גזרו בכל הנאות שלא לחלק בין הנאה להנאה ואף דבטבל מחלקינן בין הנאה של פילוי להנאה שאינה של פילוי שאני טבל שהוא מדאורייתא אבל בדבר שיש לו מתירין דרבנן לא מפליגינן וכל הנאות שרו אלו תנרף דברי הצ"ח והביאותים בנדפס במערכה זו אות פ"ו ושידינא נרצא ממה שכתב מרן השפתי פהו ביו"ד סי' ק"ב סק"ח ותמהתי על הרב פתחי תשובה שפנראה בא לדחות דברי השפתי פהו על פי סברת הצ"ח וכתבתי דאיפכא מסתברא לדחות חידוש הצ"ח מפני דברי השפתי פהו ועוד הארכתי קצת בסיעתא דשמא ועתה ראיתי לידידי הרה"ג אבד"ק טעלפין יצ"ו בספרו הבהיר מגדים חדשים סימן ק"ב אות ד' שהאריך להשיג על הרב פתחי תשובה הנ"ל ושבתישובה האריך והעלה דגם לסברת הצ"ח היכא דאין צריך רק שהייה מועטת או רק הוצאה מועטת או קצת טרחא אף שיוכל לעשות בשעה זו וגם לאחר זמן הוי יש לו מתירין דאם לא כן תקשה עליו מפלים לדעת החולקים על הרשב"א וסברי דגם בכלים הוי יש לו מתירין אף שיוכל להשתמש גם עתה קודם הגעלה ואף לסברת הרשב"א הוא רק משום דצריך הוצאות להגעילו הא לא הכי הוי יש לו מתירין אף שיוכל להשתמש בכלי גם קודם הגעלה אלא ודאי דוקא פשצריך לשהות זמן רב בזה שייך סברת הצ"ח ולא בשהייה מועטת כבכלים שצריך לשהות רק שעה אחת או שתיים כדי להגעילם ובזה יתיישבו דברי הנודע ביהודה קמא חלק יו"ד סי' נ"ג הובא גם כן בפתחי תשובה סי' קצ"ט סק"ב דלכאורה קשה על דבריו ממה שכתב בעצמו בצ"ח אף להנ"ל ניקח ומה שכתב הרב פתחי תשובה דלהצ"ח משום הכי לא הוי יש לו מתירין תמוה דהא גם מדעת הרשב"א מוכח דכלים הוי יש לו מתירין לולא דצריך הוצאות או לטעם מוהרש"ל דאינו תלוי בזמן הא לא הכי הוי יש לו מתירין וכן לדעת מוהרי"ל הוי יש לו מתירין אלא ודאי כדכתובנא ונה דמי למה שכתב מוהרי"ל דבהוצאה מועטת חשיב יש לו מתירין והכי נמי בשהייה מועטת ומצא בס' עמודי אש דף נ"ו ע"א אות ה' שהביא בשם ספר יהושע וס' ברית אברהם שהקשו על הנודע ביהודה ממה שכתב הרשב"א גבי

פלים דְהוּי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין לֹא דְצָרִיף הוּצָאוֹת לְהַגְעִילוֹ אַף דְיִכּוּל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ הַיּוֹם וְגַם לְאַחַר זְמַן וְלִהְיֵי לֹא קִשְׁיָא מִיַּדִּי וְלֹא רָאוּ שְׁהַנּוֹדַע בִּיהוּדָה בְּעַצְמוֹ בְּסִי ג"ן מִיַּרְי מִפְּלִים דְהוּי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין לְסַבְּרַת הַחֹלְקִים עַל הַרְשָׁבָא וְלֹא הַרְגִישׁ דְלִכְאוּרָה יֵשׁ סְתִירָה לְדַבְּרֵי שְׂבַצְל"ח וְהַדְּבָר בְּרוּר כְּנֹז"ל וְתַמִּיחָה גְדוּלָה עַל הַפְּתִיחֵי תְּשׁוּבָה שְׁפַתְבּ בְּפִשְׁטוֹת דְלִהְיֵי לִי בְּכָלִים לֹא הוּי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וְכוּ' אֵלּוּ תַנְרַף דְב"ק: וְכַתְּבֵי אֵלֵי הַרְבֵּי הַגְּדוּל מוהר"ר אֱלִיעֶזֶר פֶּהֲנָא שְׁפִירָא מְעִיר קְאֻלִּישׁ יצ"ו וְז"ל.

א.

בְּמַעְרַכַת הַדְּל"ת (אוֹת פ"ו) שְׁדָא כ"ק נִרְגָא בְּדַבְּרֵי הַצִּל"ח שְׁחִינְדֵשׁ בְּחִידוּשֵׁי לְפָסְחִים (דָּף ט') דְהָא דְדָבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין לֹא בְטִיל הוּא רַק בְּדָבָר אֲכִילָה אֲבָל דְבָר דְתִלְיָא לְעַנְנֵי הַנְּאָה אוֹ טִילְטוּל לֹא שְׁיֵיף דְבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וְהַקְּשָׁה כְּבוֹד גְּאוֹן קְדָשׁוֹ הִלָּא מְבִנְיָא בְּשִׁיף (סִי' ק"ב סק"ח) גְּבִי תַעְרוּבוֹת פְּלִי אִיסוּר דְבְטִיל דְכָל דְצָרִיף לְהוּצִיא הוּצָאוֹת לֹא מְהֵי דְבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין מְפָל מְקוֹם צָרִיף לְהַשְׁהוֹת הַפְּלִים עַד אַחַר מַעַת לַעַת וְהָרִי בְּשִׁיחֵי זֶה מְפָסִיד מְלֵהֶשׁתַּמֵּשׁ בְּהֵם תּוֹף מַעַת לַעַת וְהַפְּסִידָא דָּא אֵין לוֹ תַשְׁלוּמִין כְּמוֹ דְבָר אֲכִילָה שְׁאֵין לוֹ הַפְּסִיד וְאֵף דְהַצִּל"ח לֹא פִתְּבֵי רַק לְשִׁיטַת רַש"י אֲבָל לְדַבְּרֵי הַר"ן לֹא שְׁיֵיף סַבְּרַת הַצִּל"ח מְפָל מְקוֹם הָא רֹב פּוֹסְקִים סְבָרֵי פְדַעַת רַש"י בְּטַעְמָא דְדַבְּרֵי שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין אֵלּוּ תַנְרַף דְב"ק לְפַע"ד נִרְאָה לְהַצְדִּיק אֶת הַצְדִּיק דְמַעֲיָקְרָא עַל פִּי דְבָרֵי הַיְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב שֵׁם (בְּסִק"ד) שְׁפַתְבּ דְהִדִּין שֶׁל הַרְשָׁבָא דָּאם צָרִיף הוּצָאוֹת לְהַגְעִיל לֹא מְהֵי דְבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין הוּא רַק לְטַעְמָא שֶׁל הַר"ן דְחֻשִׁיב כְּעַת כְּמוֹ הִיתֵר לְפִי שְׁיֵיחֵי לֹא מִתִּירִין וְהַר"ן פִּתְּבֵי בְּפָסְחִים דְגְבִי מְחֻסָּר מְמוֹן לֹא חֻשִׁיב הוּאִיל וְכִינּוּן דְבָעֵי מַעֲשָׂה וּמְמוֹן לְהַבִּיאֵי לִידֵי הִיתֵר אֵינוֹ נִקְרָא הִיתֵר אֲבָל לְפִי טַעַם שֶׁל רַש"י דְלָמָּה נִסְמָךְ עַל הַבִּיטוּל יוֹתֵר טוֹב לְהַגְעִילוֹ בְּזָה לֹא שְׁיֵיף לּוֹמֵר דְצָרִיף לְהוּצִיא הוּצָאוֹת כִּינּוּן שְׁהֵמָּה דְבָר מוּעָט וְהֵמָּה מְלֵתָא בְּטַעְמָא וּלְפִי זֶה שְׁפִיר מִיִּנְשָׁב קוֹשְׁיַת כ"ק עַל הַצִּל"ח מְדַבְּרֵי הַשִּׁיף (ס"ק ח') דְהִלָּא כְּבָר פִּיִּילוֹ לֵן דְהַצִּל"ח לֹא פִתְּבֵי רַק לְשִׁיטַת רַש"י וְלֹא לְשִׁיטַת הַר"ן כְּאַשְׁרֵי הִבִּיא כ"ק בְּעַצְמוֹ וְהַשִּׁיף קָאֵי הֵתֵם עַל דְבָרֵי רַשָּׁבָא וְהַרְשָׁבָא ע"כ ס"ל כְּטַעְמוֹ שֶׁל הַר"ן כְּמוֹ שְׁפַתְבּ הַיֵּשׁ וְלִדְעַת הַר"ן גַּם הַצִּל"ח מוֹדָה דְמִקְרִי דְבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וְשְׁפִיר פִּתְּבֵי כִהֵן דְצָרִיף שְׁיִמְתִּין מַעַת לַעַת כְּמוֹכֵן: ב) אֵף אֵי קִשְׁיָא הָא קִשְׁיָא דְהַנְּהַה הַיְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב סִיִּים שֵׁם דְמַשׁוּם הֵכִי חוֹלְקִין עַל הַרְשָׁבָא וְסוֹבְרִים דְמִקְרִי דְבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין אֵף דְצָרִיף לְהוּצִיא הוּצָאוֹת כִּינּוּן דְסַבְּרָא לְהוּ פְדַעַת רַש"י יַע"ש הִלָּא מְפָל מְקוֹם לֹא הִנְה לֹא לְהִיּוֹת דְבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין מַצַּד דְאִיסוּר לְהִנְנוֹת קוֹדֵם שְׁיִגְעִיל וְהַפְּסִיד זֶה אֵין לוֹ תַשְׁלוּמִין וְזֶה שְׁפִיר שְׁיֵיף לְדַעַת רַש"י וְדוּחַק הוּא אֵף בְּאַמַּת צָרִיף עֵיוֹן מִמָּה שְׁפַתְבּ שֵׁם הַיְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב סְעִיף קִטּוֹן ו' דְהִדִּין שֶׁל הַשְּׁפַתִּי כִהֵן הוּא רַק לְשִׁיטַת רַש"י אֲבָל לְשִׁיטַת הַר"ן לֹא מְהֵי דְבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין רַק אִם הִנְה לֹא אַחַר כִּי הִיתֵר גְּמוּר וְאִם כֵּן שְׁפִיר שְׁיֵיף טַעְמוֹ שֶׁל הַצִּל"ח לְשִׁיטַת רַש"י וְאַמַּי מִקְרִי דְבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וְצָרִיף עֵיוֹן כְּכָל זֶה עַכ"ד יצ"ו.

וּבְמַכְתָּב אַחַר פִּתְּבֵי מִלּוּאִים לְדַבְּרֵי וְז"ל הִנְה בְּמַכְתָּבֵי הַקּוּדֵם יְצָאֵתִי לְהַצְדִּיק דְבָרֵי הַגְּאוֹן הַצִּל"ח בְּמָה שְׁתַּמָּה עֲלֵיהֶם כ"ק מְדַבְּרֵי הַשִּׁיף (סִי' ק"ב סק"ח) עַל פִּי דְבָרֵי הַיְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב וּפְקַפְקוּתִי עַל סַבְּרַתִּי מִמָּה שְׁפַתְבּ שֵׁם הַיְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב סק"ו דְהִדִּין שֶׁל

הש"ף הוא רק לשיטת רש"י אבל לשיטת הר"ן בְּעֵי לְהִיּוֹת אַח"כ הִיָּתֵר גְּמוּר וְזוּלַת זֶה
לֹא מִיקָרֵי דְבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין הֵנָּה לֹא כַּפִּיר אַחֲרֵי שְׁלַחֵי מִכְתָּבֵי רֵאִיתִי בְּסִפְרוֹ הַקְּדוּשׁ
(מְעַרְכַת ד' אוֹת ע"ז) שֶׁהֵבִיא בְּשֵׁם יִשׁוּעוֹת יַעֲקֹב א"ח ס' תמ"ז שְׁיֵצֵא לְחֻדֶּשׁ דְּלִשְׁמִיטַת
הַר"ן לֹא מִיקָרֵי חֲמִיז דְבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין בְּמָה שְׁמֹנֶתֶר אַחֵה"פ ע"י פְּעֻרֹבוֹת וְרַק לִשְׁמִיטַת
רש"י שְׁיִיָּךְ גְּבִי חֲמִיז הַדִּין דְּדָבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וְכ"ק יֵצֵא לְחֻלּוֹק עָלָיו וְהֵבִיא דְבָרֵי
הַר"ן ע"ז דס"ל דְּחֲמִיז מִקָּרֵי דְבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וְעַל פִּי זֶה מִמִּילָא קָשָׁה לְהוֹלְמָם מֵה
שְׁפָתַב בֵּי"ד דְּלִשְׁמִיטַת הַר"ן לֹא הָיָה דְבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין רַק אִם אַחֵר כֶּף יִהְיֶה בְּהִיָּתֵר
גְּמוּר יֵצֵא בְּחֲמִיז דְלֹא הֵלֵא לְפִי שֶׁהֵבִיא כ"ק מִתְּנִיתִי בִּידְנִי דְמִפְּנֹרֶשׁ לְהִדְנֵא דְגַם הַר"ן
מִפֶּת הַסּוּבְרִים דְּחֲמִיז מִקָּרֵי דְבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין מְבֹנָאָר לְהִדְנֵא שְׁלֵא כְּדָבָרֵי הַקְּדוּשִׁים
וְאִם כֵּן אוֹלֵי יֵשׁ לְקַנִּים מֵה שֶׁהֶעֱלִיתִי לִיִּשְׁבַּב פִּי הַש"ף קֵאֵי תַמָּן בְּשִׁמִּיטַת הַרְשָׁב"א וְדַעַת
הַרְשָׁב"א כְּדַעַת הַר"ן בְּטַעֲמָא דְדָבָר יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וְשִׁפִּיר לֹא שְׁיִיָּךְ דְבָרֵי הַצִּל"ח דְּבִמְיַדֵּי
דְלָאוּ אֲכִילָה לֹא שְׁיִיָּךְ דְבָר יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין דְּהָא שִׁטָּה זֹו רַק לְדַעַת רש"י אֲמוּרָה וְאַף
שְׁפָתַב הַיִּשׁוּעוֹת יַעֲקֹב דְּרַק שִׁטָּה זֹו לְדַעַת רש"י הוּא לְעַנְיָן הַגְּעֵלַת פְּלִים דְּלִהְשֵׁהוּמָן
מַעַת לַעַת וְלֹא לְדַעַת הַר"ן כִּי כְּבָר הֶעֱלִינוּ דְגַם לְדַעַת הַר"ן מִשְׁמַע דְּאַף דְאַח"כ לֹא יִהְיֶה
הִיָּתֵר גְּמוּר מִקָּרֵי דְבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין אִף בְּאַמַּת יֵשׁ מְקוּם לְפַקְפֹּק דְּאַף דְּהַש"ף קֵאֵי
לִשְׁמִיטַת הַרְשָׁב"א בְּכָל זֶה הָאִיף סְתִים דִּישׁ לְהִשְׁהוּת מַעַת לַעַת הֵלֵא הַש"ף בְּנֹדָאֵי קֵאֵי
כְּשִׁמִּיטַת הַפּוֹסְקִים דְּקִיָּמִי בְּטַעַם רש"י כִּי רַב הוּא כְּמוֹ שְׁתַּמָּה כג"ק שְׁלִיט"א גַּם קָשָׁה
לְפִי מֵה שְׁפָתַב הַיִּשׁוּעוֹת יַעֲקֹב לְדָרוֹשׁ טַעַם הַחֻלּוֹקִים עַל הַרְשָׁב"א מִצַּד דְּקֵאֵי בְּשִׁמִּיטַת
רש"י הֵלֵא עֲדִינָן יִקְשָׁה לְפִי דְבָרֵי הַצִּל"ח הֵנָּה לְהֵם לֹמַר דְּמִשׁוּם הֵכִי ל"מ יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין
מִשׁוּם דְּאַסוּר לִיְהִנּוֹת קוֹדֶם שְׁיִגְעִיל וְהַפְּסֹד זֶה אֵין לוֹ תְּשִׁלוּמִין כְּמוֹ שְׁתַּמָּה עוֹד בַּמ"ק
וְצ"ע בַּכ"ז עַכ"ד יצ"ו: וּמִדְּבָרֵי הַגְּאוּן חֲקָרֵי לֵב בְּאַרְחַ חַיִּים ס' ק"ה דָּף רַכ"ה ע"ד
הַבְּאִתִּי דַב"ק לְעִיל בְּאוֹת זֹו סק"ב מִתְּבַאָר דְּלִית לִיהָ סְבָרַת הָרַב צִל"ח הַנְּ"ל שְׁהָרֵי פֶתַב
שָׁם דְּצָרִיף לְהַמְתִּין חֻדֶּשׁ אֶחָד וְלֹא שְׁרִינָן לִיִּנְשָׂא מְסַפֵּק מִשׁוּם דְּהָיָה יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין שְׁהָרֵי
יְכוּלָה לִיִּנְשָׂא אַחֵר חֻדֶּשׁ אֶחָד וְכו' וְלִסְבָרַת הַצִּל"ח הָרֵי אֵין שְׁיִיָּךְ בְּזֶה דְבָר שְׁיֵשׁ לוֹ
מִתִּירִין שְׁהָרֵי יְכוּלָה לְשַׁמֵּשׁ אֶת בֵּיתָה עִתָּה וְגַם אַחֵר כֶּף אֶלָּא מוֹכַח דְּלֹא סְבִירָא לִיהָ
לְחַלֵּק בְּהֵכִי ח) דְבָר שְׁנֹתֶעֱרַב וְאַפְשָׁר לְמַכְרוֹ לַעֲכוּמ"ז בְּלִי טוֹרַח וּפְסִידָא אֵי חֲשִׁיב דְבָר
שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וְלֹא מְהִנֵּי בְּיָה בְּיִטוּל הָאַרְכָּתִי בְּנֹדְפֵס בְּאוֹת פ"ה שְׁהָרַב פְּרִי תוֹאֵר חֲשִׁיב
לִיהָ יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וְשִׁרְבְּנֵי הָאַחֲרוּנִים הַסְּפִימוּ דְאֵין זֶה דְבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין שְׁהַמְכִּירָה
לֹא נְאַסְרָה מִעוֹלָם וְלֹא אֲמָרוּ דִישׁ לוֹ מִתִּירִין לֹא בְּטִיל אֶלָּא כְּשִׁישׁ הִיָּתֵר לְהַדְּבָר שְׁנֹאֲסָר
וְהַבְּאִתִּי מַחְלֻקַת הָרִי"ף וְרֵאבְּנִ"ה בְּפֶת שְׁאַפְאָה עִם הַצִּלִּי דְלִהְרִי"ף חֲשִׁיב יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין
שְׁהָרֵי אֲפָשָׁר לְאַוְכְלָה עִם בְּשָׁר וְרֵאבְּנִ"ה סוּבֵר דְלֹא חֲשִׁיב יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין שְׁהָרֵי מִעוֹלָם
לֹא נְאַסְרָה לְאַוְכְלָה עִם בְּשָׁר וְכו' וְרַב אֶחָד יצ"ו צִיָּין לְעִיָּין בְּדָבָרֵי הָרַב מְסַגְרַת הַשְּׁלַחֲוֹן
דָּף ס"ו ע"ב שְׁהָרֵי בְּזֶה וְעִיָּיְנִיתִי שָׁם וְרֵאִיתִי שְׁאֵין כָּל חֻדֶּשׁ שְׁדָבָרֵי הֵם עַל דִּין שְׁפָסִי
ס"ט סְעִיף י"ד וְהַמְעִיָּין בְּסִפְרֵי יִשְׂרָאֵל יַחְזֶה שְׁכָּבֵר הַבְּאִתִּי מֵה שְׁפָסֵק מְרֹן בְּסִי" ס"ט סְעִיף
י"ד וְרִשְׁמִתִּי שָׁם לְעִיָּין בְּדָבָרֵי הַמְּפָרְשִׁים אֲשֶׁר סְבִיב לְשַׁלְחֹן יַחְזֶה וְגַם הָרַב מְסַגְרַת
הַשְּׁלַחֲוֹן מְכַלְלֵם וְעִיָּין בְּעַנְיָן זֶה בְּדָבָרֵי רַב אֶחָד יצ"ו שֶׁהַבְּאִתִּי בְּקוֹנְטְרִיס זֶה (פְּאֵת הַשְּׁדִי)
בְּמַעְרַכַת הָאֵל"ף אוֹת פ"ז קְרוֹב לְסוּפוֹ וְהָרַב עָרוּף הַשְּׁלַחֲוֹן בְּסִי" ס"ט אוֹת ל"ה אִף שְׁפָתַב
שְׁמֵהֶסוּגֵיָא דְּפָרְק הָעֶרֶל שְׁפָתַב רַבִּינוּ הַתְּרוּמַת הַדְּשָׁן דְּמוֹכַח כְּרֵאבְּנִ"ה שְׁחֻלֵּק עַל הָרִי"ף

אין הכרע שְהָרִי הָר"ן בְּנִדְרִים חִילַק בֵּינֵיהֶם וּדְבָרָיו בְּרוּרִים וְכֵן כָּתַב מוהר"י הַלְוִי בְּסִי' ל"א סִי'מִים מִיְהוּ הָר"ן בְּפָרְק גִּיד הַנְּשָׂה הוֹכִיחַ הַיָּפֶה הָרִי"ף מְדַגֵּים שְׁעָלוּ בַקְעָרָה שְׁמוֹתָר לְאֶחָד בְּכוֹתֵחַ וְכֵן דַּעַת רֹבֵב הַפּוֹסְקִים וְצִיָּין לְעִיָּין לְמָה שְׁכָתַב בְּסִי' צ"ז וְכֹנְנָתוֹ לְפִי הַנֶּרְאָה הוּא לְמָה שְׁכָתַב שָׁם בָּאוֹת ה' עַל רֵאִית הָר"ן וְעוֹד צִיָּין לְמָה שְׁכָתַב בְּסִי' ח"ק עִי"ש בָּאוֹת א': וּמַצָּוָה לְהִבְיָא מִן הַחֲדָשׁ אֲשֶׁר דָּבַר בְּקִדְשׁוֹ הַגָּאוֹן חֲתָם סוֹפֵר בְּדִרְשׁוֹתָיו (סִפְר תוֹרַת מִשָּׁה שְׁהַשְׁגָּתוֹ אַחַר שְׁנַדְפְּסוּ הַסְפָּרִי שְׁדִי חֲמָד) בְּפָרְשַׁת וַיֵּשֶׁב בְּדִרְשׁוֹתוֹ לְחַנּוּכָה בְּדָף ל"ב ע"ב וְז"ל הָרִי"ף בְּפָרְק גִּיד הַנְּשָׂה פָּסַק דָּאָף דְּרִיחָא לָאו מִקְלָתָא מְכַל מְקוּם פֶּת שְׁאַפָּאָה עִם הַצְּלִי בְּתַנּוּר אָסוּר לְמִיכְלָה בְּכוֹתֵחַ דְּהוּי כְּדָבָר שְׂיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין דְּמַצִּי לְמִיכְלָה בְּלֵא כּוֹתֵחַ מְעִיקָר הַדִּין וְהַקְּשָׁה הָר"ן אִם כֵּן אִיךָ מִתִּירִין נוֹתֵן טַעַם בַּר נוֹתֵן טַעַם דְּהִיתָרָא הָא מַצִּי לְמִיכְלָה בְּהִיתָר וְלִי קְשָׁה טוֹבָא מְסוּף פָּרְק א' דְּכִלְאִים צָמַר גְּמִלִים וְרַחֲלִים שְׁטָרְפֵן זֶה עִם זֶה אִם רֹבֵב מְגִמִלִים מְנוֹתָר לְהִבְיָא פְּשָׁתָן וְאַמְאִי וְהָא אֲפֹשֶׁר לְטוֹוֹתוֹ עִם מִינוֹ אֲלֵא עַל כְּרַחֲוִין כִּי הָאִי גִוְנָא לָא מְקָרִי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וְעוֹד קְשָׁה טוֹבָא דְּבִשְׁלָחֵן עֲרוּף סוּף סִי' צ"ז פָּסַק כְּהָרִי"ף לְאַסּוֹר פֶּת שְׁאַפָּאָה עִם הַצְּלִי וְאִם כֵּן הוּא הַדִּין נְמִי טָפָה אַחַת שֶׁל חֶלֶב שְׁנִפְלָה לְתוּף עֵיפָה גְּדוּלָה תִּאָסֵר לְאַוֲכָלָה עִם בְּשָׂר וְלֵא מְשַׁמַּע כֵּן בְּפּוֹסְקִים וְעִיָּין צָמַח צָדֵק סִי' כ' וְעוֹד עִיָּין בִּש"ע סִי' ק"ב בְּמָה שְׁכָתַב הָרַמ"א גְּבִי בְּשָׂר שְׁשָׁהָה שְׁלִשָּׁה יָמִים בְּלֵא מְלִיחָה וּמ"ש שְׁפָתֵי כְּהֵן שָׁם ס"ק י"א מְשַׁמַּע הַעֵיקָר דְּלֵא כְּהָרִי"ף בְּזֶה וְסִתְרִי פָּסְקִי הַש"ע לְכַאוּרָה וְנִרְאָה לִינִישׁב בְּמָה שְׁהַקְּשָׁה הָר"ן עוֹד הָא דְּבָר שְׂיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין לָא אָסוּר אֲלֵא בְּמִינוֹ וְהִכָּא שְׁלֵא בְּמִינוֹ הוּא פֶּת עִם צְלִי וְעִם כּוֹתֵחַ וּבְנִדְרִים י"ב ע"א תִּיגְרֵץ הָר"ן דְּסִבִּירָא לִיָּה דְּטַעַם אִיסוּר יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין מִשׁוּם מִין בְּמִינוֹ הוּא דְּהָאִי הִיתָרָא וְהָאִי עֲתִיד לְהִיּוֹת מְנוֹתָר וְאַמְנָם הוּאִיל וְעִדִּיָּין אִינְגוּ הִיתָר צְרִיכִים שְׂיִהִיָּה מִין בְּמִינוֹ כְּחֻטִּים כְּחֻטִּים אֲבָל פֶּת שְׁאַפָּאָה עִם הַצְּלִי שְׁגַם עֲתָה הִיתָר הוּא שְׂיִכּוּל לְאַכּוּל עֲתָה הִנּוּה לִיָּה מִינוֹ דְּהִיתָרָא מְמַשׁ לָא בְּעִיָּין שְׂיִהִיו שְׁוִיִים בְּעַצְמוֹתָם אֵלּוּ תוֹרָף דְּבָרֵי הָר"ן וְעִדִּיָּין קְשָׁה הָא עַל כָּל פְּנִים לָא דְּמִי הִנִּי הַתִּירִי אֶהְדָּדִי דַּפֶּת מְנוֹתָר עִם בְּשָׂר וְעִם חֶלֶב מִשָּׂא"כ טַעַם הַצְּלִי הַנִּבְלָע בּוֹ אֲשֶׁר עָלְיוֹ אָנוּ דְּנִים שְׁאָסוּר עִם חֶלֶב וְלֵא הִנּוּי מִין בְּמִינוֹ מְמַשׁ לְכֵן נִרְאָה דְּהִכָּא כִּינּוֹן דְּלִדְיָנָא רִיחָא לָאו מִקְלָתָא הִיא וְנִמְצָא אִילּוּ יִתְעַרֵּב רִיחַ הַצְּלִי הַזֶּה עִם כּוֹתֵחַ מְמַשׁ הִנּוּה מְנוֹתָר בְּדִיעֵבַד רַק דְּלַכְתַּחֲלָה אָסוּר לְעַרֵּב רִיחַ בְּשָׂר עִם חֶלֶב דָּאִין מְבַטְלִין אִיסוּר לְכַתַּחֲלָה אֲבָל בְּדִיעֵבַד כִּינְיָמָא לֵן רִיחָא לָאו מִקְלָתָא הִיא וּמְנוֹתָר עִם כּוֹתֵחַ וְהוּי שְׁפִיר מִין בְּמִינוֹ עִם הַפֶּת וְלֵא בְּטִיל לְהַתִּירוֹ לְאַכּוּל הַפֶּת לְכַתַּחֲלָה עִם כּוֹתֵחַ אֲלֵא אָסוּר לְכַתַּחֲלָה כְּמוֹ רִיחַ בְּעִין שְׁאָסוּר לְכַתַּחֲלָה עִם כּוֹתֵחַ וּבְזֶה מִינוֹשְׁבִין כָּל הַקּוֹשְׁוִיּוֹת מָה שְׁהַקְּשָׁה מְנוֹתָן טַעַם בַּר נוֹתֵן טַעַם הָתָם הָא נוֹתֵן טַעַם בַּר נוֹתֵן טַעַם דְּאִיסוּרָא אָסוּר לְכּוֹלִי עֲלֵמָא וְהַשְׁתָּא דְּגִים שְׁעָלוּ בַקְעָרָה אִי הִנּוּה טַעַם זֶה הַנִּבְלָע בַקְעָרָה נִפְלַט בְּתוּף הַכּוֹתֵחַ הִנּוּה אוֹסֵר נִמְצָא דְּטַעַם זֶה הוּא אִינוֹ מִינוֹ עִם הַדְּגִים דְּדְּגִים מְנוֹתָרִים בֵּין עִם בְּשָׂר בֵּין עִם חֶלֶב מִשָּׂא"כ טַעַם הַקְעָרָה לְכֵן לָא שְׂיִיף בִּיָּה אִיסוּר מִשׁוּם יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין לְכֵן צָמַר גְּמִלִים עִם צָמַר רַחֲלִים הִנּוּי אִינוֹ מִינוֹ דְּצָמַר רַחֲלִים אָסוּר עִם פְּשָׁתָן וְצָמַר גְּמִלִים מְנוֹתָר עִם פְּשָׁתָן וְכֵן טַפֶּת חֶלֶב לְתוּף עֵיפָה הִנּוּי אִינוֹ מִינוֹ שֶׁל עֵיפָה מְטַעַם הַנִּל וְכֵן דָּם שְׁבִבְשָׂר שְׁשָׁהָה שְׁלִשָּׁה יָמִים בְּלֵא מְלִיחָה הִנּוּי אִינוֹ מִינוֹ עִם בְּשָׂר מִשָּׂא"כ רִיחַ צְלִי שְׁמוֹתָר עִם כּוֹתֵחַ הַנִּל (הו"ל) מִינוֹ מְמַשׁ עִם פֶּת מִשׁוּם הִכִּי לָא בְּטִיל: וְלִפִּי זֶה מִינוֹשְׁבִין נְמִי מָה שְׁכָתַב הָר"ן עוֹד דִּילְמָא הִנִּי אֲמוֹרָאִי סְבָרִי רִיחָא מִקְלָתָא וְלְכֵן אָסְרִי פֶת שְׁאַפָּאָה עִם הַצְּלִי

ולהגן"ל אתי שפיר דסובר הרי"ף דנדאי אין שום הנה אמינא שיהיה ריחא דהיתרא בלע
אסור אפילו לרב והשתא אי אמרת בשלמא דסברי הני אמוראי ריחא דאיסורא לאו
מילתא היא לכו אסרי ריחא דהיתרא משום דבר שיש לו מתירין דהוי ליה מין במינו עם
הפת אבל אי הנה סבירא להו ריחא מילתא היא באיסורא מה"ת (מהיכא תיתי) לאסור
ריחא דהיתרא הא לא הוי מין במינו עכ"ד הגאון חתם סופר בספר תורת משה הגן"ל
ושם בדף ל"ב ע"ד (בד"ה ונ"ל ליישב) פתב שיש ראיה ברורה להרי"ף דמיקרי דבר
שיש לו מתירין אף שלא נאסר דבר זה מעולם עיי"ש ראיתו והבאתי דב"ק לקמן בס"ק
ט' עיי"ש (בד"ה ונראה ליישב): ועל קושיתו (של החתם סופר) מצמר גמלים וכו' אתה
תחזה בספר ילקוט הגרשוני לדידי הגאבד"ק מ' לודאש יצ"ו בח"א דף כ"א ע"ב שהביא
קושיא זו בשם רבינו עקיב"א בתוספותיו פ"ק ט' דכלאים ואעתיק לשון של זהב לפי
שלא נתפשט ספר זה במקומות אלו דבר שיש לו מתירין בפ"ק ט' דכלאים צמר גמלים
וצמר רחלים שטרפן זה בזה מותר לערב פשתן עמהם לפי שצמר רחלים נתבטל ברוב
של גמלים וכתב בתוספות רעק"א שם ותימה על ה"ר"ן נדרים דף נ"ב ע"א שפתב ליישב
דברי הרי"ף שפתב בפ"ת שצלאו עם בשר בתנור אחד דאסור לאכלו עם חלב דריח הוי
כמשהו ולא בטיל דהוי יש לו מתירין היינו דוקא בדבר שאסור עכשיו ולמחר יהיה לו
היתר אבל בדבר שיש לו עכשיו היתר לא בטיל אף במין בשאינו מינו אם פן אמאי בטל
כאן הא יכול ללבוש בלא פשתן עיי"ש וגברא חזינא תיובתא לא חזינא דשם פיון שצלאו
עם בשר הרי יש לו בשר אם פן ההיתר לפנינו וגם יכול לאוכלו לבדו בלא בשר אבל
כאן אין זה יש לו מתירין שיכול ללבוש בלא פשתן דמי לא קמירי גם כשאין בצמר
לבדו פדי שיעור בגד אם פן אין ההיתר מיד לפנינו והוא פשוט גם מה שפתב ה"ר"ן
בתרומה דאפשר שיאכלנה פאן ולא יוליקה לשום מקום גם פן ההיתר מיד לפנינו עכ"ל
וידעתי הענייה יש לפקפק בשוב זה דהא נדאי לא ניחא לן לאוקמי מתניתין דמירי דוקא
בדלית ליה צמר טפי ולא מין אחר הכשר לו דהא סתמא קתני מותר להביא פשתן ומשמע
דאף אם יש לו צמר או מין אחר הכשר יכול לערב בו פשתן אם ירצה וכן דקדק הרב
יצ"ו וכתב דמי לא קמירי גם בשאין בצמר לבדו פדי שיעור בגד וכו' דמשמע שרצונו
לומר דמירי מתניתין בכל גוונא והדין עמו דהא סתמא קתני ואי הכי נראה דבמחילת
כבוד תורתו אין זה מן הישוב דהא תינח לגוונא דלית ליה צמר טפי או מין הכשר לו אף
מה נענה למאי דמשמע נמי ממתניתין דגם בדאית ליה צמר או מין אחר שריותא היא
להביא פשתן לערבו בצמר ותיקשי שיטת הרי"ף ולכן צריכים אנחנו לישבו של הגאון
חתם סופר הגן"ל ובין למר ובין למר על כל פנים שיטת הרי"ף אינה דחוייה מדין המשנה
וידברי מרן החתם סופר יש ראיה מוכרחת לשיטתו והגאון שער המלך בפ"ק ט"ו
ממאכלות אסורות סוף הלכה יו"ד העלה דיש לחוש לדעת הרי"ף דאף בכי האי גוונא
הוי יש לו מתירין ומה גם שפן נראה מדברי רבינו שמשון והרמב"ם וכל המפרשים ואף
שיש לדחות פדכתבנא לא מפני שאנו מדמין נעשה מעשה וכן הסכים הרב פר"ח וכן
נראה לי נכון עכ"ל גם הגאון מחצית השקל בסי' תרע"ז ס"ק י"ב פתב דהרבה פוסקים
סוברים דאף שההיתר הוא בדבר שלא נאסר מעולם חשיב יש לו מתירין עיי"ש: ולפי
זה יש מקום לקיים סברת מרן הפרי תואר הגן"ל דאף שהמכירה לא נאסרה מעולם מפל
מקום פיון שאפשר למכרה לעכומ"ז בלי טורח חשיב יש לו מתירין וצריף להתיישב

בְּכָל מַה שֶׁהִבְאֵתִי בַּנְדָּפִס בְּדִין זֶה וְהִגָּאוֹן כְּתֹב סוֹפֵר בְּחֻלְק יו"ד סִימָן ס"ז וְהִבְאֵתִי תוֹרָף
דב"ק בַּנְדָּפִס רִישׁ ד' צ"ו פְּנֵרְאָה לֹא הָיוּ בְּיָדוֹ דְרָשׁוֹת מֵר אָבִיו (תּוֹרַת מֹשֶׁה הַגָּ'ל) פְּאֲשֶׁר
יִרְאֶה הַמְעֵינִין בְּדִבְרֵי טוֹבִים הַשְּׁנִים בְּגוֹפֵן שְׁלֵהֶן וְנִדְפַס סֶפֶר חֲדָשׁ דְּלִתִּי תְּשׁוּבָה ח"ב
לִידִידֵי הִגָּאוֹן אֲבָד"ק פִּיקֶעֱלִין יצ"ו וְרֵאִיתִי בְּדָף ע"ד עֲמוּד ג' סק"ה שֶׁהִבִּיא דְבָרֵי מָרָן
הַפָּרִי תוֹנָר וּמָה שֶׁהִשִּׁיבוּ מָרָן מוֹהֲרַד"ף בְּסֶפֶר מְזֻמּוֹר לְדוֹד וּמוֹל סוֹף עֲנוּתוֹ תְּרַבְּנֵי
שֶׁבְשִׁפְלָנוּ זָכַר לָנוּ מָה שֶׁפְּתַבְּתִי אָנִי הִדַּל בַּנְדָּפִס וְשִׁדְעָתִי דְלֹא פְּהַרְב פְּרִי תוֹנָר וְכו' וְאָנִי
אוֹמֵר אֶמֶת לִיעֶקֶב (יְדִידֵי הִגָּאוֹן יצ"ו) שֶׁכֵּן הֵיטָה דְעָתִי נוֹטָה כְּמִתְבָּאָר בְּדִבְרֵים שֶׁבְּכַתֵּב
בְּסֶפֶרֵי הַקְּטָן שֶׁם אֲמַנֵּם לְבַתֵּר דְּחֻזִּינָא לְמָרָן הַחֲתָם סוֹפֵר אֶת אֲשֶׁר דָּבַר בְּקִדְשׁוֹ כִּנּו"ל
לְבִי מְהִסֵּס וְחִלְיָה לְתַלְמִיד כְּמוֹנֵי לְהַכְרִיעַ בֵּין הַהָרִים הַגְּדוֹלִים וְאָנִכִּי הָרוּאָה בְּשׁו"ת
מוֹהֲר"י אֲשֶׁרֶפְנֵזִי לְהִגָּאוֹן מוֹהֲר"ר יוֹאֵל אֲבָד"ק זְלַאטְשׁוֹב בְּחֻלְק יו"ד ס' מ"ח דָּף צ"ז ע"ב
(בד"ה וְהִנְרְאָה) שֶׁהָאֲרִיף בְּסִבְרַת הָרִי"ף הַנּו"ל שֶׁנִּדְאִי רְחוּק לּוֹמֵר בְּכַגּוֹן זֶה (פֶּת שֶׁאֲפָאָה
עִם הַצְּלִי) דְּבַר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירִין וְהִבִּיא מָה שֶׁמְקַשִּׁים מְצַמֵּר רַחֲלִים שֶׁנִּתְעַרְבּ וְכו' וְלָכֵן
רוּחַ אַחֲרַת אֲתוֹ בְּכֻנַּת הָרִי"ף וְלֹא כְּמוֹ שֶׁהִבִּינוּ רַבְּנֵי הָאֲחֵרוֹנִים בְּדַעְתוֹ עִי"ש דב"ק: ט)
וְכַתְּבִתִּי בַּנְדָּפִס בְּאוֹת צ"ו בְּשֵׁם הַרְמַב"ן בְּמִלְחָמוֹת בְּפָרָק כָּל שְׁעָה עַל מָה שֶׁאָמַר רַבִּי
יוֹחָנָן בְּדָף כ"ט ע"ב חֲמֵץ בֵּין בְּמִינוֹ כו' בְּנוֹתָן טַעַם דְּרַבִּי יוֹחָנָן סוֹבֵר דְּבַר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירִין
בְּטַל וְשֶׁכֵּן כְּתֹב הִגָּאוֹן שֶׁעַר הַמֶּלֶךְ בְּרֵאשׁוֹן מֵהַלְכוֹת חֲמֵץ דִּין ה' בְּשֵׁם ר"י בְּשִׁטָּה כְּתִיבַת
יָד וְשִׁתְּמָה דְלֹא מְצִינוּ פְּלוֹגְתָא בְּזֶה וְצִינְתִּי שֶׁם סֶפֶרֵי רַבְּנֵי הָאֲחֵרוֹנִים הַמְדַבְּרִים בְּזֶה
עִי"ש שׁוֹב הַשְּׂגָתִי סֶפֶר תּוֹרַת מֹשֶׁה (דְרָשׁוֹת הִגָּאוֹן חֲתָם סוֹפֵר) וְרֵאִיתִי בְּדַרְשָׁתוֹ לְחַנּוּפָה
דָּף ל"ב סוֹף ע"ג שֶׁדָּבַר בְּזֶה וְנ"ל הָרִי"ף בְּשֵׁנֵי דְפִסְחִים פֶּסֶק חֲמֵץ בְּמִשְׁהוֹ וְכַתֵּב רַמְב"ן
מִשׁוֹם דְּהָוִי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין אַחַר הַפִּסְחָא אֲפִי דְקִנְיֵס ר' שְׁמַעוֹן מְכַל מְקוֹם מִן הַתּוֹרָה יֵשׁ לוֹ
מִתִּירִין וְלֹא בָּאוּ חֲכָמִים לְהַקְלֵל עַל הַתּוֹרָה וּר' יוֹחָנָן דְאָמַר חֲמֵץ בְּנוֹתָן טַעַם סוֹבֵר דִּישׁ לוֹ
מִתִּירִין בְּטַל כְּרַבְּנָן דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּנִדְרִים ח"ן ע"א דְאָמְרוּ וְהָרִי שְׁבִיעִית דָּאִין לוֹ מִתִּירִין
וְלֹא בְּטִיל וְכֵן בַּע"ז פָּרָק הַשּׁוֹכֵר דְאָמַר ר' יוֹחָנָן כָּל אִיסוּרִין שֶׁבַתּוֹרָה בְּנוֹתָן טַעַם חוּץ
מְטָבֵל וְיִין גָּסֵף דְכֶהֱתִירוּ כָּף אִיסוּרוֹ וְלֹא אָמַר מִשׁוֹם שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירִין עַל כְּרַחֲמֵי לֵית לִיה
לר' יוֹחָנָן הָף דְּדָבַר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירִין וְכו' וְקִשָּׁה דְבְּפָרָק קָמָא דְבִיצָה אָמַר רַב אֲשִׁי לְעוֹלָם
סֶפֶק יוֹם טוֹב וְהָוִי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וְאִפְּלוּ בְּדַרְבְּנָן לֹא בְּטִיל וְקָאִי לְתַרוּצֵי דְרַבִּי יוֹחָנָן וְזוֹחֵק
לוֹמֵר דְּהָכִי קָאֵמַר כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן שֶׁאָמַר מִשׁוֹם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דָּאִית לִיה דְּבַר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירִין
אִם כֵּן מֵאִי חֲדִית רַב אֲשִׁי הָא רַב פְּפָא נְמִי מוֹקִי לֵה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְכַתְּנָא דְלִיטְרָא קְצִיעוֹת
תּוֹ קִשָּׁה מָה שֶׁפְּתַב דְּרַבְּנָן דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן סְבָרִי לְהַתִּיר יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וְלֹא מִשְׁמַע כֵּן אֶלֶּא
דְאָמְרִינוּ וְהָרִי שְׁבִיעִית דָּאִין לוֹ מִתִּירִין וְאִפְּלוּ הָכִי א בְּטִיל וְכֵן מְצִאתִי שְׁתַּמָּה מוֹהֲרַח"א
בְּמִנְצָל מֵאִשׁ ס' י"ט אָמָה שֶׁפְּתַב בְּשִׁטָּה מְקוֹבְצָת פָּרָק הַזֶּהָב בְּשֵׁם הָרִיטְב"א דְסוֹגֵינָא
דְמַעְשָׁר שְׁנֵי בְּטִיל אֲפִי דִישׁ לוֹ מִתִּירִין אֲתֵינָא כְּרַבְּנָן דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן וְדִלֹא כְּהַתּוֹסְפוֹת שׁוֹ
דְצָרִיף לְהוֹצִיא עָלָיו הוֹצָאוֹת וְהַקְשָׁה הַגָּ'ל הָא רַבְּנָן דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן לְחוּמְרָא פְּלִיגֵי דְסְבָרִי
כָּל מִין בְּמִינוֹ דְעֵלְמָא נְמִי לֹא בְּטִיל וְרַבִּי שְׁמַעוֹן סוֹבֵר דּוֹקָא הֵיכָא דִישׁ לוֹ מִתִּירִין אָבֵל
לִיכָא תַּנָּא דְלִית לִיה מִין בְּמִינוֹ וְלֹא דְבַר שֵׁישׁ לוֹ מִתִּירִין זֶה לֹא מְצִינוּ: וְנִרְאֶה לִינִישׁב
דְהַרְמַב"ן בְּפִירוּשׁ הַתּוֹרָה פְּרָשַׁת בְּהַר כְּתֹב כְּפִי שִׁיטָתוֹ דְשְׁבִיעִית בְּשַׁעַת הַבְּיַעוֹר אִינוּ
אִסוּר אֶלֶּא מְבַעְרוּ עַל פְּתַח בֵּיתוֹ וְחוּזָר וְזוֹכָה בּוֹ כְּדִבְרֵי רַבִּי יוֹסִי וְכֵן הִלְכָה וְלַרַבִּי יְהוּדָה
עֲנִיִּים וְלֹא עֲשִׂירִים וְכַתֵּב שֶׁזוֹ חוּמְרָא מְדַרְבְּנָן וְלַרַבִּי שְׁמַעוֹן עֲשִׂירִים זוֹכִים מִן הָאוֹצָר

של בית דין והפלל מדרבנן אבל מן התורה אָחַד עֲשִׂירִים וְאַחַד עֲנִיִּים מוֹתְרִים בּוֹ וְכַתּוּב שֶׁמֶן שֶׁזָּהוּ שְׁבִיעִית שְׁאִינוּ בְּטֹל בְּאֵלֶּף פִּינּוֹן שֵׁשׁ לֹו מַתִּירִין בְּבִיעוּר ר"ל שְׁיַעֲשֶׂה פְּנ"ל וַיִּחְזֹר וַיִּזְכֶּה בּוֹ וַעֲיִין בְּנִדְרִים כּפִי הֶר"ן וּגְיִרְסָתוֹ וּדְלָא כּגִי' הֶר"ש בְּמַסְכַּת שְׁבִיעִית וְכַתּוּב עוֹד הֶרְמַב"ן דָּאָם עֵבֶר וְלֹא בִּיעֲרוּ נְאֻסְרוּ הַפִּירוֹת כְּוָלָם וְזֶהוּ שְׁבִיעִית שְׁתַּעְרוּבוּתוֹ בְּנוֹתָן טַעַם מְשׁוּם דָּאָם עֵבֶר וְלֹא בִּיעֲרוּ וְנֻאָסַר אֵינן לֹו שׁוֹב מַתִּירִין וְהָרִי הוּא בְּנוֹתָן טַעַם עִי"ש הֵיטֵב וְנִרְאֶה לִי מִזֶּה רְאִיָּה בְּרוּרָה לְהֶרִי"ף בְּפֶת שְׁאֶפְאָה עִם הַצְּלִי דְמַקְרִי דְבָר שֵׁשׁ לֹו מַתִּירִין אִף דְלִדְבָר זֶה לֹא נְאֻסַר מְעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁהַקְּשָׁה עָלָיו בְּתַרוּמַת הַדְּשָׁן גְּבִי בְּשׂוֹר שְׁשֻׁקָה ג' יָמִים בְּלֹא מְלִיחָה וְהַשְׁתָּא מוֹכַח דְּגַם זֶה מַקְרִי יֵשׁ לֹו מַתִּירִין דְּהָרִי שְׁבִיעִית קוֹדֵם הַבִּיעוּר מַקְרִי יֵשׁ לֹו מַתִּירִין אִף דְלִדְבָר זֶה לֹא נְאֻסַר מְעוֹלָם: וְהַשְׁתָּא ס"ל (צ"ל) דְּרַבְּנָן דְּפְלִיגִי אַר' שְׁמַעוֹן וְסַבְרִי דְשְׁבִיעִית לֹא מַקְרִי יֵשׁ לֹו מַתִּירִין בְּהָא פְּלִיגִי דְהָא לְדְבָרִי ר' שְׁמַעוֹן אֵינן תַּקְנָה בְּבִיעוּר לְעֲשִׂירִים ר"ל לְבַעַל הַפִּירוֹת אֵינן לֹו תַּקְנָה בְּבִיעוּר שְׁהָרִי אָסוּר לֹו לְחֹזֵר וְלִזְכוּת בּוֹ כִּי אִם יֹאכַל מִן הָאוֹצֵר וְלִרְבָּנָן דִּר' שְׁמַעוֹן נְמִי שֶׁהוּא ר' יְהוּדָה ס"ל עֲשִׂירִים כָּלָל לֹא לְכֹן פְּשִׁיטָא לְהוּ דְלֹא מַקְרִי יֵשׁ לֹו מַתִּירִין וּר' שְׁמַעוֹן סוֹבֵר פִּינּוֹן דְעַל כָּל פְּנִיָּם מִן הַתּוֹרָה מוֹתֵר לְחֹזֵר וְלִזְכוּת בּוֹ וְהָרִי יֵשׁ לֹו מַתִּירִין נְהִי דְרַבְּנָן הִתְמַירוּ שְׁלֹא יִחְזֹר וַיִּזְכֶּה בּוֹ מְכַל מְקוֹם לֹא עֲבָדוּ תַּקְנֵתָא לְהַקֵּל וְרַבְּנָן פְּלִיגִי אַהֲדָ סַבְרָא וְהַשְׁתָּא אֲתִי שְׁפִיר דְּנֻדָּא ר' יוֹחָנָן נְמִי סוֹבֵר דִּישׁ לֹו מַתִּירִין אֶפְּלִיּוֹ בְּאֵלֶּף לֹא בְּטִיֵּל וְכַדְמִשְׁנֵי רַב אֲשִׁי אֲלִיבִיהָ בְּפִרְקָא קַמָּא דְּבִיעָה הַנָּ"ל אִף הֵכָא בְּחֻמְצָא דְּאֵינן לֹו מַתִּירִין שְׁהָרִי קִנְסוּ רַבְּנָן לְאַסוֹר חֻמְצָא שְׁעֵה"פ וְסוֹבֵר רַבָּא דְמְכַל מְקוֹם מַקְרִי יֵשׁ לֹו מַתִּירִין מֵה"ת עכ"פ וּר' יוֹחָנָן סוֹבֵר כְּרַבְּנָן דִּר' שֶׁם בְּנִדְרִים דְשְׁבִיעִית לֹא מַקְרִי יֵשׁ לֹו מַתִּירִין פִּינּוֹן דְּמַדְרַבְּנָן אֵינן לֹו תַּקְנָה בְּבִיעוּר וְהָרִי נְמִי בְּחֻמְצָא וְאֲתִי שְׁפִיר נְמִי מֵה שְׁפַתְבָּ הֶרְמַב"ן מְטַבֵּל וּבִתְחִלָּה נִיַּיִשְׁב נְמִי קוֹשִׁית מוֹצֵל מֵאֵשׁ הַנָּ"ל דְּהִנֵּה יֵשׁ שְׁנֵי טַעְמִים עַל חוֹמֶרֶת יֵשׁ לֹו מַתִּירִין א) כְּתַב רַש"י בַּפ"ק דְּבִיעָה עַד שְׁתַּאכְלָנוּ בְּאִיסוּר תַּאכְלָנוּ בְּהִיתֵר ב) כְּתַב הֶר"ן בְּנִדְרִים נ"ב ע"ב מְשׁוּם דְּהָרִי מִין בְּמִינוֹ הִיתֵר בְּמִין הִיתֵר שְׁעֵתִיד לְהִיּוֹת הִיתֵר כְּמוֹהוּ הִיתֵר גְּמוּר וְהַשְׁתָּא רַבְּנָן דִּר' שְׁמַעוֹן סַבְרִי הֵתֵם מְשׁוּם עַד שְׁתַּאכְלָנוּ בְּאִיסוּר וְכו' וְלָכֵן כָּל שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְאַוְכְלוֹ בְּהִיתֵר מְשׁוּם דְּרַבְּנָן אָסְרוּהוּ תוֹ לֹא הָרִי יֵשׁ לֹו מַתִּירִין וּר' שְׁמַעוֹן סוֹבֵר טַעְמָא דְּמִין בְּמִינוֹ וְהָרִי נְמִי מִן הַתּוֹרָה עכ"פ הָרִי הַבְּטֵל מִינוּ דְּמַבְטֵל וּמִין בְּמִינוֹ לֹא בְּטִיֵּל וְאֲתִי שְׁפִיר הֵתֵם בְּכָל מְקוֹם מוֹדָה רִיטְב"א לְסַבְרַת הַתּוֹסְפוֹת דְּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי דְצִרְיָה לְהוֹצִיא הוֹצָאוֹת לֹא מַקְרִי יֵשׁ לֹו מַתִּירִין דְּאִיָּה נֹאמַר עַד שְׁתַּאכְלָנוּ בְּאִיסוּר אֶכְלָהוּ בְּהִיתֵר הָא אִי אֶפְשָׁר לְאַכְלָן בְּהִיתֵר בְּלִי הוֹצָאוֹת וְטוֹרַח אֲמָנָם כָּל זֶה לְרַבְּנָן דִּר' שְׁמַעוֹן אֲבָל לִר' שְׁמַעוֹן דְּסוֹבֵר שְׁבִיעִית מַקְרִי יֵשׁ לֹו מַתִּירִין אִף דְּאִי אֶפְשָׁר לְאַוְכְלוֹ בְּהִיתֵר כָּלָל מְכַל מְקוֹם מִין בְּמִינוֹ הָרִי מִן הַתּוֹרָה וְכָל שְׁפֵן הֵיכָא דְאֶפְשָׁר לְאַוְכְלוֹ בְּהִיתֵר עַל יְדֵי טוֹרַח וְהוֹצָאוֹת מִיֵּהַת וַיִּזְכֶּה כְּתַב הֶרִיטְב"א בְּסוּגְיָא דְּבַבָּא מְצִיעָא דְּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי לֹא מַקְרִי יֵשׁ לֹו מַתִּירִין מְשׁוּם הוֹצָאָה וְטוֹרַחָא עַל כְּרַחֲזִין כְּרַבְּנָן דִּר' שְׁמַעוֹן וְהוּא הַדִּין וְהוּא הַטַּעַם בְּטַבֵּל נְמִי דְהָא טַבֵּל שְׁנַתְעַרְב בְּחוּלִין אִם יִפְרִישׁ מִיְּגִיָּה וּבִיָּה יִפְסִיד כְּמַבּוֹאֵר בְּשְׁבִיעִי דְּמַסְכַּת דְּמֵאִי מְשַׁנָּה ז' וְאִם יִפְרִישׁ מְמַקוֹם אַחַר מְטַבֵּל הַמְּחוּנְיָב מִן הַתּוֹרָה הָרִי מִן הַחַיּוֹב עַל הַפְּטוּר דְּמִן הַתּוֹרָה כְּבָר נְתַבְטֵל לִיָּה וְכֵן כְּתַב הֶרָא"ש בְּפִירוּשׁוֹ לְנִדְרִים וְכַתּוּב שְׁיַפְרִישׁ עָלָיו מְעַצִּיץ שְׁאִינוּ נְקוּב וְקִשָּׁה מֵה שְׁיָיָה עַד שְׁתַּאכְלָן בְּאִיסוּר וְכו' הָא אֵינן עוֹשִׂין לֹו תַּקְנָה לְאַוְכְלוֹ בְּהִיתֵר מִן הַתּוֹרָה וְאַפְתִּי בְּאִיסוּרוֹ קִיָּים וְעַל כְּרַחֲזִין אֲתִיבֵן עָלָהּ מְשׁוּם דְּעַל כָּל פְּנִיָּם בְּשַׁעָה שְׁנַתְעַרְב זֶה

הטבל היתה לו תקנה אז קודם שנתערב ונהי מין במינו עם המבטל ולא בטיל וכל זה לר' שמעון אבל לרבנן דיליה לא מקרי זה יש לו מתירין ומשום הכי ר' יוחנן דסבר פנותייהו גבי חמץ הוצרך לומר גבי טבל משום פהיתרו פה איסורו עכ"ל: אמר המחבר דברי הרב מנצל מאש הג"ל שהקשה על מה שכתב הריטב"א דרבנן דר' שמעון סברי דיש לו מתירין בטל דהרי רבנן לחומרא פליגי וכו' מסייעי להרב שער המלה בהלכות חמץ פרק א' הלכה ה' שגם הוא הקשה פן על דברי רבינו יונה שהביא שם וכבר העירו עליו שלא ראה דברי הרמב"ן שגם הוא כתב דרבנן דרבי שמעון לית להו כללא דיש לו מתירין לא בטיל עיין בטעם המלה שם וערוך השלחן בסי' תמ"ז אות ב' ומדברי הריטב"א שהביא בשיטה מקובצת הג"ל אנו למדין דמה שכתב הרמב"ן דר' יוחנן אמר לה פליגי רבנן עליה דרבי שמעון ואנא דאמרי כרבנן פונתו על רבנן דרבי שמעון בנדריים דף ח"ן ע"א שאמרו לרבי שמעון ונהרי שביעית וכו' וכמו שפירש בכונתו הגאון חתם סופר בתורת משה הנז"ל אף שבאמת בדברי הרמב"ן לא נזכר איזה רבנן הם דסברי יש לו מתירין בטל שהרי כתב בזה הלשון אמר לה ר' יוחנן פליגי רבנן עליה דרבי שמעון דאמר במסכת שביעית בברייתא ואיתא בנדריים כל דבר שיש לו מתירין כגון טבל ומעשר שני וחדש לא נתנו בו חכמים שיעור ואנא דאמרי כרבנן ותדע וכו' עכ"ל הרי שלא הזכיר כלל מילתיהו דאותם רבנן דאמרו לו ונהרי שביעית וכו' ויתכן שפונתו על רבנן אחרוני ולא על רבנן דבהיהא ברייתא מפל מקום מדברי הריטב"א מוכח שפונתו על רבנן אלו דאמרו לו ונהרי שביעית וכו' ולזה שפיר קמתמה עליו שהרי רבנן לחומרא הוא דפליגי (גם בשער המלה הלכות מאכלות אסורות פרק ט"ו בדה"ע ע"ו ע"א בדפוס חדש תמה על הריטב"א ואגב אומר דמ"ש הריטב"א וכו' יע"ש) וכן פונת הרמב"ן מסתמא היא כמו שמוכח מדברי הריטב"א ושפיר חזיקא עליה תמיהת הגאון חתם סופר ומה גם דיש הרה"ק לזה גם מדברי הרמב"ן עצמו דאם לא פן למה הוצרך להביא הברייתא דאיתא בנדריים כל דבר שיש לו מתירין וכו' דאם לומר דרבי שמעון סובר דיש לו מתירין לא בטיל הרי כבר הביא פן קודם לזה בשם הירושלמי דאמר ר' שמעון משום ר' יהושע כל דבר שיש לו מתירין וכו' לא בטיל כיע"ש אלא ודאי דכל עצמו בהביאו הברייתא דבנדריים הג"ל לא בא אלא להורות דרבנן פליגי עליה דר' שמעון פן נראה ברור והוצרכתי לכתבו לפי שראיתי להגאון מלא הרועים בערוך דבר שיש לו מתירין אות ה' שהביא מה שכתב בשער המלה הג"ל על דברי רבינו יונה ומה שכתב בטעם המלה שם בטעמיה דר' יוחנן דחמץ בטל משום שסובר פהמרדכי דחמץ לא חשיב יש לו מתירין לפי שחוזר לאיסורו וכתב על זה וז"ל וכולם לא שמו עין על דברי המלחמות שמדבריו מבוואר דר' יוחנן סבירא ליה דבר שיש לו מתירין בכל דוכתא בטל והראיה שמביא שם מטבל מוכיח על זה ונהרי טבל הוא אסור מחמת עצמו ואף על פי כן לא ס"ל דבר שיש לו מתירין וכן כתב להדיא דר"א ס"ל כרבנן דר"ש ומה שתמה בשער המלה דלא מצינו בזה פלוגתא כבר כתבנו באות ב' דזה תליא בפלוגתא דמערבין לקרנות לדעת הר"ן עכ"ל ומתבאר שפירש דמה שכתב הרמב"ן דרבנן פליגי עליה דרבי שמעון היינו רבנן דעלמא ולא רבנן דאמרו לו ונהרי שביעית וכו' ולדעתי הענינה נראה כמו שכתבתי שפונתו על רבנן דאמרו לו וכו' כאמור אלא דלמה שכתב הרב בטעם המלה דלא אנשפחן בשום דוכתא הרגש פלוגתא בדבר שיש לו מתירין לזה יש לומר כדכתב במלא הרועים דלהסוברים

אין מערבין לקרנות ולפי טעמו של הר"ן דבר שיש לו מתירין בטל ומה שהעיר על השער המלך והטעם המלך שלא ראו דברי הרמב"ן במלחמות פן יש להעיר על הרבנים לחם משנה בפרק א' מהלכות חמץ דין ה' ופרי מגדים באשל אברהם ריש סי' תמ"ז (בד"ה עיין לח"מ) פאשר יראה הרוואה: ודע שבס' ילקוט הגרשוני לידיד הגאבד"ק מ' לודאש יצ"ו בח"א ד' כ"א סוף ע"ב פשהעתיק דברי הרמב"ן שבמלחמות בפרק פל שעה הנ"ל פתב ונ"ל ומירץ דגוף דין דבר שיש לו מתירין הוא פלוגתא דר' שמעון סובר פן נדרים ד' ח"ן ורבנן פליגי שם על ר' שמעון ואנא דאמרי פרבנן וכו' הנה הוסיף תיבתשם (פליגי שם) אשר אינה בדפוס שלפני ולא בדפוס שלפני הגאון מלא הרועים הנ"ל כמוכן ונראה שהוסיפה מדעתו לבאר פונת הרמב"ן (ולא שפן היתה גירסתו בדברי הרמב"ן) וכמו שהבינו הרבנים הנז"ל שפונת הרמב"ן היא על רבנן דר' שמעון שם וכמפורש בדברי הריטב"א והגאון שאגת אריה בתשובות הקדשות בדיני חדש סי' י"ב דף מ"ח ע"ד קרוב לסופו תמה גם פן על דברי הרמב"ן ונ"ל קשה לי הא אפילו אם תמצוי לומר דפליגי רבנן עליה דרבי שמעון בהא הא אמר ר' יוחנן הלכה פסתם משנה ותנן בפרק שני דבפורים דמעשר שני ובפורים אוסרים בכל שהן וכו' עיי"ש הנה במלה זו בהא (עליה דר' שמעון בהא) הורה לנו שהבין מדברי הרמב"ן שפונתו על רבנן דרבי שמעון דאמרו לו ונהרי שביעית וכו' ולזה פתב אף אם תמצוי לומר וכו' פלומר דמלבד זה שיש לדחות דלא פליגי רבנן אלא במה שמיקל רבי שמעון ולא במה שמחמיר ועוד אף אי נימא דפליגי רבנן בהא רוצה לומר במה שמחמיר רבי שמעון דאמר דבר שיש לו מתירין לא בטיל ואינהו סברי דבטל מפל מקום הא רבי יוחנן סובר הלכה פסתם משנה וכו' ועיין שם בילקוט הגרשוני מה שפלפל על פי דברי הרמב"ן ונקוט ואזיל דרבי יוחנן לית ליה פללא דדבר שיש לו מתירין לא בטיל ולא זכר דברי הראשונים שהבאתי בזה ואין להאריף: ודאמאן עלה אי רבי יוחנן אית ליה חומרת יש לו מתירין הנה הרא"ה בבדק הבית בסוף בית רביעי פתב דאמוראי קמאי לית להו הא דדבר שיש לו מתירין לא בטיל והרשב"א במשמרת הבית שם השיגו כמו שאביא דברי קדשם להלן בסיעתא דשמיא (בד"ה ורבא אי אית ליה) ובספר פרים חמד שאביא דב"ק להלן איה"ש נמשך אחר דברי הרמב"ן דרבי יוחנן לית ליה חומרת יש לו מתירין ולא זכר דברי הרשב"א במשמרת הנ"ל כמו שאכתוב לקמן (עיין בד"ה ומפל האמור) אלא דעל הרשב"א יש לתמוה שלא זכר שר דברי רבו הרמב"ן במלחמות שפתב בדברי הרא"ה וכבר תמה בזה הגאון ערוף השלקחן בסי' תמ"ז אות ב' (בד"ה אבל הרמב"ן) עיי"ש והרב לחם משנה פראשון מהלכות חמץ דין ה' פתב דרבי יוחנן אית ליה בעלמא חומרת יש לו מתירין ורק חמץ שנתבטל הוא דלא חשיב ליה יש לו מתירין לפי שאינו מותר בעינו אלא בתערובת וכתב פן לדעת הרמב"ם עיי"ש וגם הוא לא ראה דברי הראשונים הנז"ל ועיין במה שהבאתי בקונטרס ההערות סי' ע' אות ורבינו יהונתן בפלתי סי' ק"ב ס"ק ט' פתב לדעת הרמב"ם דנדאי ר' יוחנן אית ליה בעלמא חומרת יש לו מתירין אלא שסובר שחמץ פינו שחוזר לאיסורו לא הוי יש לו מתירין ועיין מה שהשיב על דבריו הגאון ערוף השלקחן ביו"ד סי' ק"ב אות ח"י: ורבא אי אית ליה פללא דדבר שיש לו מתירין לא בטיל פליגי בה רבנאמא דהנה הרשב"א בתורת הבית בית רביעי שער רביעי קרוב לסופו דף פ"ב סוף ע"א (מדפוס ווען לישראל לפ"ק) הקשה אהיהא דאמרי ר' יוחנן וריש לקיש בפרק בתרא

דַּעבוּדָה זָרָה דָף ע"ג ע"ב כָּל אִיסוּרֵינָן שְׁבִתוּרָה בֵּין בְּמִינָן וְכו' בְּנוֹתָן טַעַם חוּץ מִטְּבֵל וַיִּין
נֶסֶד דְּבִמִּינָן בְּמִשְׁהוּ שְׁלֵא בְּמִינָם בְּנוֹתָן טַעַם וְאֶקְשִׁינָן בְּשִׁלְמָא יִין נֶסֶד מִשּׁוּם חֲנֻמְרָא דִּינָן
נֶסֶד אֱלָא טְבֵל מָאִי טַעְמָא וּפְרָקִינָן מִשּׁוּם דְּכֻהֲתִירוּ כֶּה אִיסוּרוֹ דְּמָאִי מִקְשָׁה טְבֵל מָאִי
טַעְמָא הָא טְבֵל הָרִי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וְאִינְהוּ נְמִי מָאִי קִמְהֲדָרִי אִטַּעְמָא דְּכֻהֲתִירוּ כֶּה אִיסוּרוֹ
לִימָא מִשּׁוּם דְּהָרִי יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין וְתִירָץ רַבִּינוּ תָּם דְּהָרִי דַּר' יוֹחָנָן בְּשָׂאִין לוֹ טְבֵל אַחַר
לְהִתִּירוּ וְלֹא אָמְרוּ דְּטְבֵל יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין אֱלָא בְּשִׁישׁ לוֹ פְּרָנְסָה אַחֲרָת לְהַפְרִישׁ עָלָיו שְׂאִילוֹ
אַתָּה מְזַקִּיקוּ לְקִנּוּת מְמָקוֹם אַחַר פְּעָמִים אִין לוֹ וְהָרִי הוּא נֶפֶסֶד כְּדִי לְהִתִּירוּ וְלֹא אָמְרוּ
דְּבַר שִׁישׁ לוֹ מִתִּירִין אֱלָא בְּשִׁיכּוֹל לְהִתִּירוּ בְּלֹא שׁוּם הֶפְסֵד מְמוֹן מְמָקוֹם אַחַר וְהִבִּיא
רְאִיוֹת עַל זֶה עִי"ש וְהָרִא"ה בְּבִדְקָה הַבֵּית שֶׁם הִבִּיא קוֹשְׁתּוֹ וְכָתַב וְלֹא קוֹשְׁתָּא הִיא דְּהָרִי
טַעְמָא דְּדְבַר שִׁישׁ לוֹ מִתִּירִין דְּבִתְרָא הוּא כְּדָמוּכַח בְּיוֹם טוֹב הָאִשָּׁה שְׂשָׂאֲלָה מִים וְמָלַח
לְעִסְתָּה דְּרַב אִשִּׁי הוּא דְּאֶסְקָה מִשּׁוּם דְּבַר שִׁישׁ לוֹ מִתִּירִין וְרַבָּא וְאִמּוֹרָאִי אַחֲרֵינִי
בְּטַעְמָא אַחֲרֵינָא וְלֹא דִּידִיָּה אֱלָא דַּר' שְׁמַעוֹן אֱלָא דַּר' אִשִּׁי הוּא דְּאֶפְקָה לְמַתְנִיתָא וְקִבְעָה
בְּהִלְכָתָא וְלִהְכִי פְּרִישְׁנָא בְּדַר' יוֹחָנָן כְּפִסְבָּרָא דְּקִמְאִי אֱלָא אֵלִיבָא דְּהִלְכָתָא סְגִי לָן בְּהָרִי
טַעְמָא דְּדְבַר שִׁישׁ לוֹ מִתִּירִין וּמִיָּהוּ אֶפִּילוּ בְּטְבֵל דְּלִיָּהוּ בְּכִי הָאִי גִוּוֹנָא דְּלֹא חֲשִׁיב דְּבַר
שִׁישׁ לוֹ מִתִּירִין דְּאִיפָּא כִּי הָאִי גִוּוֹנָא כְּדָמוּכַח בְּבָבָא מְצִיעָא אִיתָא לְהָאִי טַעְמָא דְּאִמְרֵינָן
כְּהִיתִירוּ כֶּה אִיסוּרוֹ עַכ"ל הָרִי שְׁפַתְב דְּרַבָּא וְאִמּוֹרָאִי אַחֲרֵינִי קִמְאִי לִית לְהוּ כְּלָלָא דִּישׁ
לוֹ מִתִּירִין לֹא בְּטִיל אֲמַנָּם הָרִשְׁבָּ"א בְּמִשְׁמַרְת הַבֵּית הַשֵּׁיב עַל דְּבָרָיו אֵלּוּ וַיִּלְתִּימָה
גְּדוּלָה מִי הִזְקִיקוּ לְבֹא לִידֵי זֶה דְּבִרְיֵיתָא מִתְּנִינָא בְּהִדְרָא וּשְׁגוּרָה בְּכִי הָרִאשׁוֹנִים דְּמִקְמִי
רַב אִשִּׁי וְקִשְׁיִשִׁי מִיָּנְיָה טוֹבָא וְהוּא אֹמֵר דְּרַב אִשִּׁי אֶפְקָה לְהִתָּהּ מִתְּנִיתָא וְהוּא קִבְעָה
בְּהִלְכָתָה אֶתְמַהָה וּבְגִדְרִים פְּרָק הַנּוֹדֵר מִן הִירָק דָּף ז"ו ע"ב גְּרִסִּינָן ר' יִשְׁמַעֵאל אִישׁ כֶּפֶר
יָמָא וְאָמְרִי לֵה אִישׁ כֶּפֶר יִרְחָא הָעֵלָה בְּיָדוֹ בְּצָל שְׁנַעְקָר בְּשַׁבִּיעִית וּנְטַעוּ בְּשִׁמְיִנִית וְרַבּוּ
גִּידוּלָיו עַל עֵיקָרוֹ וְקָא מִיבְעִי לִיָּה גִידוּלָיו הִיתֵר וְעֵיקָרוֹ אִסוּר מִהוּ וְכו' אֶתָּא לְקַמְיָה דַּר'
אִמִּי לֹא הָוָה בִּידִיָּה אֶתָּא לְקַמְיָה דַּר' יִצְחָק נִפְחָא וּפְשִׁט לָהּ מְדָאֵמֵר ר' חֲנִינָא הִדֵּר אֶתָּא
לְקַמְיָה דַּר' אִמִּי וּפְשִׁט לָהּ מְדָאֵמֵר ר' יִצְחָק אָמֵר ר' יוֹחָנָן וְכו' אֱלָא מִן הִדָּא דְּתַנְיָא ר'
שְׁמַעוֹן אֹמֵר כָּל דְּבַר שִׁישׁ לוֹ מִתִּירִין כְּגוֹן וְכו' לֹא נִתְּנוּ בּוֹ חֲכָמִים שְׁיַעוּר וְכו' אֱלָמָא
בְּרִיָּיתָא זֹו דַּר' שְׁמַעוֹן יְדוּעָה וּשְׁגוּרָה הִיתָה לָהֶם וְר' אִמִּי תִלְמִידֵיהּ דַּר' יוֹחָנָן יַדַּע לָהּ
וּפְשִׁט בְּעֵינָא דַּר' יִשְׁמַעֵאל אִישׁ כֶּפֶר יָמָא מֵאוֹתָהּ בְּרִיָּיתָא וְהוּא אֹמֵר דְּרַב אִשִּׁי אֶפְקָה
כְּלּוּמֵר שְׁלֹא הִיתָה יְדוּעָה לָהֶם וְרַבָּא גּוֹפִיָּה דְּקָא מְפָרֵשׁ טַעְמָא אַחֲרֵינָא בְּהִתָּהּ דְּהָאִשָּׁה
שְׂשָׂאֲלָה מִים וְמָלַח לְעִסְתָּהּ הוּא בְּעַצְמוֹ יַדְעָה וְנִקְיֵט לִיָּה בִּידִיָּה בְּהִלְכָתָא דְּגְרִסִּינָן הָתָּם
בְּהִתָּהּ שְׁקֵלָא וְטָרְיָא דְּשִׁמְעָתָא דְּבָצָל (בְּגִדְרִים) מִתִּיב רְמִי בַר חֲמָא קוֹנָם פִּירוֹת הָאֵלּוּ
עָלֵי קוֹנָם הֵם לְפִי קוֹנָם הֵם עַל פִּי אִסוּר בְּחִילוּפִיָּהֶם וּבְגִידוּלֵיהֶם בְּדְבַר שְׁזַרְעוּ כְּלָה אֲבָל
בְּדְבַר שְׂאִין וְרַעוּ כְּלָה אֶפִּילוּ גִידוּלֵי גִידוּלֵינָן אִסוּרִין אָמֵר רַבָּא שְׂאִנֵּי קוֹנָמוֹת הוּאִיל וְאִי
בְּעִי מִיתְּשִׁיל עֲלֵיהוּ הוּוּ לְהוּ כְּדְבַר שִׁישׁ לוֹ מִתִּירִין וְאִינוּ כְּטֵל בְּרוּב וְהָתָּם דְּאוּקְמָא רַבָּא
בְּטַעְמָא דְּתַבְלִין לְטַעְמָא עֲבִידִי וְטַעְמָא לֹא בְּטִיל חַד מִן תְּרֵי תִלְת טַעְמֵי נִקְיֵט וְשִׁיטַת
הַגְּמָרָא הִיא עַכ"ל הָרִי שְׁפַתְב דְּרַבָּא וְאִמּוֹרָאִי אַחֲרֵינִי דִּיהִבוּ טַעְמָא אַחֲרֵינָא בְּהִתָּהּ דְּמִים
וְמָלַח לְעִסְתָּהּ אִינְהוּ נְמִי נִקְטִי טַעְמָא דְּדְבַר שִׁישׁ לוֹ מִתִּירִין לֹא בְּטִיל וְחַד מִתְּרֵי וְתִלְת
טַעְמֵי נִקְטִי: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּהָעֵלָם עֵינ רַבִּינוּ יְהוֹנָתָן בְּפִלְתִּי סִי' א' סק"ו (בד"ה
וּבְחִידוּשֵׁי) שְׁהִבִּיא שֶׁם דְּבָרֵי הַגָּאוֹן מְהִרְשָׁ"א שְׁפָרִישׁ נִדְּהָ עַל מַה שְׂאָמְרוּ בְּדָף ב' ע"ב

אדרבה העמד יין על חזקתו ואימא לא החמיץ שהקשה דמאי מקשי בש"ס אדרבה וכו' גימא דמשום הכי ספק הוא כדקתני מפאן ואילך ספק וכו' ופלפל בפלתי בקושיתו והוצרך לומר שפוננת מהרש"א היא להקשות דכינו דאיירינו בטבל וטבל הוא דבר שיש לו מתירין וקנימא לן דדבר שיש לו מתירין אפילו בדרבנן ספקו להחמיר ואם פן מאי פריה בש"ס אדרבה וכו' ולגיטב קושית מהרש"א פתב וז"ל אף באמת פפי פשוטן של דברים בריש ביצה וכן לבסוף גבי לבטל מים ומלח וכו' משמע דרב אשי חזית לן בדבר שיש לו מתירין אפילו ספיקא דרבנן אסור אבל שארי אמוראי אבני ורבא לא סברי להו דדבר שיש לו מתירין יהיה ספיקא דרבנן אסור ולכך הם מתרצים שם תירוצים אחרים ע"ש והך סוגיא דריש נדה הכל אזלי לאבני ורבא פנראה למעיין שם אם פן שפיר פריה הגמרא אדרבה העמד יין וכו' ולית פאן חזקת איסור ויהיה ספיקא דרבנן ודבר שיש לו מתירין דאפילו דספיקא איסור לא סבירא להו לאבני ורבא וכו' ע"כ לעניינו והנה רואה שזו של פת הקודמין היא מה שכתב להכריח מסוגיא דסוף ביצה דאבני ורבא לית להו מאי דחזית רב אשי דבדבר שיש לו מתירין אף בדרבנן ספיקא לחומרא מדמשנו להיה דמים ומלח באנפא אחרנא ומשמע ליה דמה שכתב רש"י שם דאמוראי לא פליגי היינו אבני ורבא דמר משני עיסה ומר משני קזרה אבל אדרב אשי ודאי פליגי וכיונה דעתו לדעת הרא"ה בבבבך הבית הנ"ל ועליה דמר (רבינו יהונתן) לא קשיא קושית הרשב"א על הרא"ה דאיהו יתכן דלית להו להני אמוראי הא דדבר שיש לו מתירין וכו' דהא לא קאמר דלית להו חומרת יש לו מתירין דלא בטיל כלל דהא ודאי אית להו האי דינא כדתיב בברייתא שהובאה בנדרים כל שיש לו מתירין לא נתנו בו חכמים שיעור וכן ראיתי לרבינו יהונתן עצמו בסי' ק"ב בפלתי סק"ט שכתב דנדאי רבא אית ליה פללא דדבר שיש לו מתירין לא בטיל עי"ש אלא דמאי דחזית רב אשי דבדבר שיש לו מתירין אף בדרבנן אזלינן לחומרא בהא הוא דלא סברי פנותיה אלא סברי דבדרבנן אף שיש לו מתירין אזלינן לקולא אמנם מה שהכריח פן ממאי דמשנו היה דמים ומלח באנפא אחרנא אין זה הכרח לדעת הרשב"א דיש לומר דחז דמתרי או תלת טעמי נקטי כשיטת הש"ס בעלמא כנז"ל ויש לתמוה על רבינו יהונתן די פל רז לא אנסיס ליה וכוליה תלמודא ומילתייהו דקמאי כמאן דמנחי בכיסיה איהו לא זכר את דבר קדשם בזה: וביותר יש לתמוה איהו לא הבית עין הבדולח בדברי רבותינו התוספות באותו פרק באותו מקום בפסוקא דסוף ביצה ד' ט"ל ע"א שכתבו (בד"ה משום דהוי דבר שיש לו מתירין) דאף על גב דחומרת יש לו מתירין אינה אלא במין במינו גבי תחומין שאני פיון דהוי ממונא ועוד יש לומר פיון דהעיסה אינה נילושא אלא על ידי מים והקזרה נתקנת בשביל התבלין הוי כאילו מין אחד ולפי זה אין לנו הכרח דאבני ורבא דאמרי טעמא אחרנא לית להו חומרת יש לו מתירין פלל דהא יש לומר דבהא הוא דפליגי אדרב אשי ולא שמיצא להו ולא סבירא להו למימר דמשום דממונא הוא או משום דלא מיפקני עיסה וקזרה בלאו הכי חשיב במין במינו אלא שלא במינו חשיב ומשום הכי ליכא למימר במים ומלח לעיסה טעמא דיש לו מתירין דאינו אלא במין במינו והני מין בשאינו מינו חשיבי וכן דחה הגאון ערוך השלחן בסי' תמ"ז אות ב' (בד"ה אבל) ראית הרא"ה מהיה דסוף ביצה על פי דברי התוספות הנ"ל ושבדבריהם כתב הרשב"א בתשובה סי' ת"ק עי"ש וכן פתב בתשובות המיוחסות סי' קנ"א גם הרב לתם משנה

בְּרֵאשׁוֹן מֵהַלְכוֹת חֲמִיץ דִּין ה' פָּתַח לְדַעַת הֶרְמֵב"ם דְּרָבָא אֵית לֵיה חֲנוּמְרַת יֵישׁ לוֹ מִתִּירִין וְשִׁמְטֵעַם זֶה סוֹבֵר דְּחֲמִיץ בְּזַמְנוֹ בְּמִשְׁהוּ עִי"ש וְעֵינָן בְּפָרִי מְגִדִים רִישׁ סִי תמ"ז בְּאַשְׁל אֲבָרְהֵם (בד"ה עֵינָן לח"מ) וּבְמֵלֵא הָרוּעִים בְּעֶרְףְּ דְּבַר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין אוֹת יו"ד: הָא לְמַדְתָּ דְּבַפְלוּגְתָּא מִיְתַנְיָא אֲלִיבָא דְּרָבָא אֵי אֵית לֵיה חֲנוּמְרַת יֵישׁ לוֹ מִתִּירִין אוֹ לֹא וְשָׂרִים רַבִּים סְבָרִי דְּאֵית לֵיה לְרָבָא חֲנוּמְרַת יֵישׁ לוֹ מִתִּירִין: וּמְכַל הָאֲמוּר יֵישׁ לְהַעִיר עַל מַה שְׁפַתְב יְדִידֵי הַגָּאוֹן בִּס' פָּרִם חֲמֵד יצ"ו בח"ב הַלְכוֹת תַּעְרוּבוֹת סִי ק"י דָּף י"ב ע"ג וְז"ל וְעֵינָן בְּסַפֵּר בֵּית אֲפָרִים עַל רִיזָה בְּכָלְלֵי חֲזָקָה שֶׁל הַמַּג"ש אוֹת ט"ז שְׁהַקְשָׁה בְּהָא דְּאֲמַרִּינוּ בְּמַסְכַּת פְּסָחִים דָּף ט' ע"א וְאִיבַע"א סָפֵק וְסָפֵק הוּא וְכו' וְהָא הָוֵי דְּבַר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין וְלֹא מְהֵי בִּיה סָפֵק סְפִיקָא עִי"ש שְׁנִדְחַק בְּזָה וְנִרְאָה לִי לִינִישׁב דְּהֵתָם אֲיִירִינוּ אֲלִיבָא דְּרָבָא דְּאָמַר הָאֵי מֵאֵי וְכו' וְאִין סָפֵק מוֹצִיא מִיַּדִּי וְדָאֵי וְאֲלִיבָא דְּרָבָא שְׁפִיר מְתַרְצִינוּ הָךְ וְאִבַע"א סָפֵק וְסָפֵק כו' דְּהָא בְּמַסְכַּת בִּיצָה דָּף ל"ח ע"ב מְשַׁנֵּי רָבָא הֵתָם מִשׁוּם דְּתַבְלִין לְטַעְמָא עֲבִידָא וְלֹא מְשַׁנֵּי כְּדַרְב אֲשֵׁי דְשָׁם רִישׁ דָּף ט"ל מִשׁוּם דְּהָוֵי דְּבַר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין אֲלֵא וְדָאֵי דְּרָבָא לֹא סָבַר הָךְ פְּלִלָא דְּדְּבַר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין לֹא בְּטִיל וְהוּא הִדִּין לְעַנְוֵי סָפֵק (עֵינָן בְּסַפֵּר קֹהֶלֶת יַעֲקֹב מֵהַג' דְּקֹאֲרִלִין בְּמַס' בִּיצָה דָּף כ"ד ע"ב עִי"ש וְדו"ק) וְכַמ"ש הַכְרוּ"פ בִּסִי א' סק"ו עִי"ש הֵיטֵב וְהִנֵּה הָךְ סוֹנְיָא אֵיתָא גַם בְּמַסְכַּת ע"ג דָּף מ"א ע"ב וְשָׁם אֲיִירִינוּ אֲלִיבָא דַר' יוֹחָנָן דְּפָרְכִינוּ וְר"י מְדַר"מ נִשְׁמַע לֵהוּ לְרַבְנָן כו' וּמְשַׁנֵּינָן הִכִּי הַשְׁתָּא וְכו' וְאִין סָפֵק מוֹצִיא מִיַּדִּי וְדָאֵי וּפְרָכִינוּ מְהָא דְּחִבְר שְׁמַת וְכו' וּמְתַרְצִינוּ וְאִבַע"א סָפֵק וְסָפֵק וְכו' וְא"ש עַל פִּי מַה שְׁפַתְב הֶרְמֵב"ן בְּמַלְחָמוֹת בְּפָרְק פֶּל שְׁעָה אֵהָא דְּאָמַר ר' יוֹחָנָן (דָּף כ"ט ע"ב) חֲמִיץ בְּזַמְנוֹ בְּנוֹתָן טַעַם וְהַקְשָׁה הָא הָוֵי דְּבַר שְׁיֵישׁ ק מִתִּירִין וְתִירִין דַּס"ל לַר' יוֹחָנָן פְּרַבְנָן דְּפִלִּיגֵי עֲלֵיהּ דַּר"ש דְּאָמַר בְּמַסְכַּת נְדָרִים דָּף נ"ח ע"א דְּכָל שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין לֹא נִתְּנוּ חֲכָמִים שְׁיַעוּר עַכ"ל וְאִם כֵּן הוּא הִדִּין לְעַנְוֵי סָפֵק לֹא ס"ל לַר' יוֹחָנָן הָךְ פְּלִלָא דְּדְּבַר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין סְפִיקוֹ אָסוּר וּבְזָה א"ש גַם בְּמַסְכַּת נְדָה דָּף ט"ו ע"ב דְּאֲמַרִּינוּ שָׁם אָטוּ וְדָאֵי רְאָתָה מִי אָמַר ר' יוֹחָנָן אֲיִמַר דְּאָמַר ר' יוֹחָנָן סָפֵק רְאָתָה כו' וּמְתַרְצִינוּ וְאֵי בְּעֵית אֵימָא סָפֵק וְסָפֵק כו' עִי"ש וְא"ש עַל פִּי הַנְּ"ל דַּר' יוֹחָנָן לֹא ס"ל לְהָךְ פְּלִלָא דְּדְּבַר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין סְפִיקוֹ אָסוּר לְכֹן שְׁפִיר מְתַרְצִינוּ אֲלִיבָא הָךְ וְאֵי בְּעֵית אֵימָא סָפֵק וְסָפֵק כו' וְדו"ק עַכ"ד יצ"ו וְדַעַת לְנַבּוֹן נִקְל לְהַבִּין מַה שְׁיֵישׁ לְהַעִיר עֲלָיו בְּמַה שְׁהַחֲלִיט דְּרָבָא לֵית לֵיה פְּלִלָא דְּדְּבַר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין לֹא בְּטִיל וּמוֹכַח לֵה מְסוֹנְיָא דְּסוּף בִּיצָה וְלֹא זָכַר דְּבָרֵי הָרֵאשׁוֹנִים הַנּוֹז"ל וּבְכַפְרֵט מַה שְׁפַתְב כֵּן בְּשֵׁם הַפְּרָתִי וּפְלִיתִי כְּבַר פְּתַבְתִּי לְמַעְלָה דְּבַפְלִיתִי סִי ק"ב סק"ט פְּתַב מְפֹרֵשׁ דְּרָבָא אֵית לֵיה פְּלִלָא דִּישׁ לוֹ מִתִּירִין וְכֹן בְּמַה שְׁפַתְב כֵּן עַל ר' יוֹחָנָן עֵינָן לְעֵיל (בד"ה וְדַאֲמַאן עֲלָה) וְאִין לְהַאֲרִיף: וְרַב אֵי סְבִירָא לֵיה פְּלִלָא דִּישׁ לוֹ מִתִּירִין לֹא בְּטִיל הִנֵּה הַגָּאוֹן מְלֵא הָרוּעִים בְּאוֹת ד' הִבִּיא דְּבָרֵי הֶרְמֵב"ן בְּפָרְק פִּיצָד צוּלִין עַל הָא דְּאָמַר רַב דְּגִים שְׁעָלוּ בְּקַעְרָה שְׁל בְּשַׁר אָסוּר לְאֹכְלָן בְּכוֹתַח נוֹתָן טַעַם הוּא שְׁהַקְשָׁה לְמַה לִּי דְּנוֹתָן טַעַם בְּלֹא"ה תִּיפּוֹק לִי מִטַּעַם שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין וְתִי דַרְב סוֹבֵר יֵישׁ לוֹ מִתִּירִין בְּטִיל עִי"ש וְכַנְרָאָה אִין לְשׁוֹנוֹ מְזוּקָדֵק שְׁהָרִי הֶרְמֵב"ן לֹא פְתַב כֵּן בְּהַחֲלִט רַק פְתַב מֵאֵן לֵימָא לָן דַּרְב סָבַר יֵישׁ לוֹ מִתִּירִין לֹא בְּטִיל הָא תַנְיָא הִיא עַכ"ל וְסִיִּים בְּמֵלֵא הָרוּעִים דְּזָה לְשִׁיטַת הָרִי"ף דְּדְּבַר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין לֹא בְּטִיל אַף בְּאִינוּ מִינוּ אֲבָל לְדַעַת הַסוֹבְרִים דְּאַף דְּבַר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין בְּטִיל בְּאִינוּ מִינוּ אִם כֵּן לֹא קִשָּׁה פְּלִלָא קוֹשִׁית הַרְז"ה וּבְמִינוּ אֲפִילוּ בְּלֹא דְּבַר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין סְבִירָא לֵהוּ לְרַב

ושמואל במינו במשהו כמבואר בערך מין במינו יעו"ש עכ"ל ובשו"ת בן יהודה לגאון בדורנו בסי' צ"ו (בד"ה והנה הרי"ף) תמה על הרמב"ן דבשולמא אי רב גופיה הנה אמר האי לישנא נותן טעם הוא שפיר איכא למימר דהיינו משום דסובר יש לו מתירין בטל אכן הרי סתמא דתלמודא אמר פן בטעמיה דרב ומנא ליה להש"ס דרב חולק אהא דיש לו מתירין לא בטיל ודחוק לומר דהש"ס רוצה לומר בטעמו של רב דאפילו אי סובר יש לו מתירין בטל הכא אסור משום דנותן טעם הוא ולזה האריף להוכיח על דרך פלפול חריף דרב סובר דבר שיש לו מתירין בטל עיי"ש דב"ק: ולפי מה שפתיב הגאון בצ"ח לפסחים דף ז' (בד"ה אלא דהיא גופא) דרב דסובר כר' יהודה דחמץ אחר זמנו אסור מן התורה אם פן חמץ אינו דבר שיש לו מתירין ואולינו ביה פתר רנבא ובתר בתרא וכל השקלא וטרנא דבש"ס פי לא רבתי מצה וכו' ניזיל פתר בתרא היא אליכא דרב אכל להסוברים דהוי יש לו מתירין פי היכי דלא אזלינו פתר רנבא לא אזלינו פתר בתרא והיינו טעמיהו דהרי"ף והרמב"ם שהשמיטו פל הסוגיא וכו' עיי"ש דב"ק הנה לפי זה מוכח דסובר רב בעלמא דבר שיש לו מתירין לא בטיל אלא דחמץ לא חשיב לדידיה יש לו מתירין: יו"ד) אם דין יש לו מתירין דלא בטיל הוא דוקא בגוף האיסור שנתערב ולא במה שאין בו אלא טעם הנה פתבתי בנדפס ריש אות ל"ז שפתיב הרב שלחן גבוה סי' תמ"ז ס"ק ל"ד מחודש יו"ד בשם הרב דבר משה ח"א סי' כ"ט דאפילו להרי"ף והרמב"ם דיבש ביבש לא בטיל בפסח דהוי יש לו מתירין אין זה אלא בגוף האיסור ולא בטעם ורשמתי דעות הפוסקים עיי"ש ועתה ראיתי בספר פרם חמד לידידי הגאבד"ק ליאדי יצ"ו בחלק ג' דף ו' ע"ג (בהגהה) שפתיב בשם הרב מנחת יעקב פלל ע"ד אות ח' דהרי"ף סובר שגם בטעם איתא לחומרת יש לו מתירין כדמוכח ממה שפתיב בפירק גיד הנשה גבי פת שאפאה עם הצלי דאסור לאכלה בכוח משום דהוי כדבר שיש לו מתירין והרי התם ליכא גוף האיסור וקאסר משום לתא דיש לו מתירין אלמא דגם באין גוף האיסור סובר דיש לו מתירין לא בטיל וצריף לעיין בגוף ספר דבר משה (ואין מצוי אצלי הח"א והח"ב לראות אם הזכיר דברי הרי"ף הללו שפתיב שפתיב סברתו): ובלאו הכי יש לומר דאף אי נימא דבשאר איסורין יש לחלק בין גוף האיסור לטעם בעלמא מפל מקום לגבי חמץ יש לומר דגם בטעם בעלמא לא בטיל כמו שפתיב הרב ערוף השלחן בא"ח סי' תמ"ז אות ב' (ד"ה ומה שהקשה) דאחר שפתיב דהרב בית חדש ביו"ד סי' ק"ב פסק דאף בטעם בעלמא לא בטיל ושהרב שפתיב פהו האריף להוכיח פן ושהרב שיורי פנסת הגדולה א"ח סי' תמ"ז פתיב דהרא"ם ומוהרי"ל סברי דכלי איסור הוי יש לו מתירין בהוצאה מועטת להגעילו אלמא דגם בטעם הוי יש לו מתירין הנה אחר כל זה פתיב דיש לומר דבחמץ החמירו אף לענין טעמו כמו שהחמירו בחמץ לאסור אף שלא במינו אף דדבר שיש לו מתירין בעלמא אינו אלא במינו כמו שפתיב למעלה וכן פתיב מוהרי"מ ט"א ח סי' א' ועיין מנחת יעקב פלל ע"ד סעיף ח' עכ"ל הרב ערוף השלחן ובספר דברי מנחם סי' תמ"ז ריש הגהת בית יוסף ציין לעיין בספר מלכי בקדש ד' ה' ע"ד ובספר שרשי הים ח"א ד' קי"א ע"א שפתיב בשם הרב שער המלך בנדף קמ"ד ע"ד שהכריח מדברי הראב"ד בשביעי מהלכות שמיטה דין ג' דאף בשאר איסורין אין חילוק בין איסור ממש לטעמו בלבד כל דאיכא מתירין ושללא פדעת מור"ם עכ"ל פנראה שגם הרב שער המלך נחית לחלק בין שאר איסורין לחמץ אלא דלדינא סובר שגם בשאר איסורין אסור:

והשגתי ספר יקר בית אהרן על הלכות גטין להרה"ג אבד"ק קארטשין ובקונטרס שמחה
ויום טוב שבסוף הספר בכלל י"ז ראיתי פלפול עצום בעיקר דין זה ועל מה שהקשה
הגאון שפתי פהו בסי' ק"ב סק"ט (שרשמתי בנדפס שם) דגם בטעם שיניף עד שתאכלנו
באיסור תאכלנו בהיתר ולמה לא יהיה בו דין יש לו מתירין פתב בשם הגאון מנחת עקב
פלל ע"ד סק"ח דטעם בעלמא הוי כמיקלא קלי איסורא דבטל בדבר שיש לו מתירין
וכתב שפונתו פשוטה דלא שיניף לומר עד שתאכלנו באיסור אלא כשיש פאן איסור אבל
אם האיסור פמאן דליתא לא שיניף עד שתאכלנו באיסור דהלא אין פאן איסור פלל
והאריו לפלפל בזה לשיטת רש"י במנחות דף כ"ג ע"ב גבי שירים וטיבלא אי אמרינן
בנתבטל דהוי פמאן דליתא פלל וכו' ע"ש פלפול חריף ובשו"ת בן יהודה להגאון
מוהר"א ראזנרבהיים בסוף סי' ט"ן פתב להסביר טעמא של הרמ"א באופן אחר והוא
דנוכל לומר דהיינו טעמא דאסרו חז"ל דבר שיש לו מתירין משום דידוע דבהנפך
האיסור לא שיניף ביטול שהרי יכול להסירו משם והנה אם נתערב ביצה טרפה עם ביצה
כשרה והיום לא ניכר האיסור אף ידעינן שלמחר יבואו אנשים שיפירו האיסור ויסירו
אותו משם הכי יעלה על דעת אדם לומר שפינון שהיום לא ניכר האיסור הוא בטל מן
התורה זה אין הדעת סובלו שהרי למחר יסירו האיסור משם בנדאי משום הכי אסרו
דבר שיש לו מתירין שאם נתיר לו עבור שהיום אין לו היתר אם פן גם פן נתיר בניכר
האיסור למחר ונאמר פינון שהיום לא ניכר בטל והא תינח בדבר שנוכל להכיר האיסור
אף בטעם בעלמא דלא שיניף לומר עליו הופך האיסור שפיר לא הוי דבר שיש לו מתירין:
והגאון חתם סופר בדרשותיו (תורת משה) בפרישת וישב דף ל"ה (ד"ה הרמ"א) הביא
מה שהשפתי פהו הרבה להקשות על מה שכתב הרמ"א בסי' ק"ב דאין אוסרים דבר
שיש לו מתירין בטעם בעלמא והעיקר דבנדורים מבואר בראשונים דוקא באינו מינו
בטל טעמא ולא במינו וכתב על זה ולפענ"ד גם רמ"א לא אמרו אלא בשאחד מהם אינו
מינו פי ביצה שנולדה ביום טוב שנבלע טעמא בפתיכת בשר ונתבטל הכשר עם ביצים
אחרים והפליט טעמו בהן אף שגם טעם הביצה נפלט לתוך הביצים מכל מקום בטל פינון
שהבשר שהוא אינו מינו דבצים מפסיק ביניהם וכל שאין פאן מין במינו מכל צד לא
אמרינן ביה דבר שיש לו מתירין לא בטיל אבל אין הכי נמי לטעם ביצה שנולדה ביום
טוב שנבלע בהדיא לתוך בצים אחרים שאוסר לעולם עכ"ל ועיין בזה להגאון פתחי
תשובה באות ח' ובמשמרת שלום דף זק"ן ע"ג סעיף יו"ד ובכרם חמד שם פתב בשם
רבינו עקיב"א במערכה ו' שמפני קושיתו על מרן המגן אברהם בסי' תס"ז ס"ק י"ב דהא
הוי דבר שיש לו מתירין הוצרך לייחס אליו דבטעם ליתא לחומרת יש לו מתירין וראיתי
בספר יקר מגדים חדשים ליד ידי הגאבד"ק טעלפין יצ"ו שהעמיק בעיקר דינו של הרמ"א
(בסי' ק"ב אות ו') והביא דעות הפוסקים מיימינים ומשמאילים ופלפל בדב"ק וכתב בדף
ט"ן סוף ע"א וז"ל סוף דבר הכל נשמע דהכי דסקלא גוף האיסור ולא נשאר רק טעם
נדאי דלא הוי דבר שיש לו מתירין ויש לנו לסמוך דהרבה אחרונים סוברים פן ובראשם
רבינו הרמ"א וכבר יישבתי דבריו היטב הדק אכן כשנימוח גוף האיסור יש גם פן מקום
לומר דאין לו דין יש לו מתירין כמו שכתבתי למעלה אלא דעל פרחין רבינו הרמ"א
אינו סובר פן וכן משמע מדברי אחרונים דלא סברי פן ולכן קשה להקל בזה ובלח בלח
מחמיר גם פן החיות דעת דמקרי יש לו מתירין וכן משמע גם פן מדברי הרמ"א גבי

איסור שלא היה נזכר קודם שנתערב כמו שכתבתי למעלה וכן משמע גם כן קצת בכריתי
ופליתי לכן יש להחמיר בזה עכ"ל: ובעיקר דינו של הרמ"א הנ"ל נחלקו שני צנתרות
הזהב בשו"ת בן יהודה סי' ט"ן אם מה שכתב לחלק בין גוף האיסור לטעם בעלמא הוא
רק לפי טעמו של רש"י בחומרת יש לו מתירין שהוא משום עד שתאכלנו באיסור
תאכלנו בהיתר או גם לפי טעם הר"ן שהוא משום לתא דמין במינו שערב השואל
מוהר"ר אהרן כתב שלפי מה שסובר השפתי פהו בדעת הרמ"א שאפילו נתערב איסור
ממש רק שנימוח ואפילו זין ביין מקרי טעם בעלמא ואין בו חומרת יש לו מתירין אם
כך זהו דוקא לטעם רש"י אבל לטעם הר"ן שהוא משום מין במינו אין לומר בדעת הרמ"א
דקא עיקר דינו של מין במינו נפקא לן מדם הפך ודם השעיר וישם הרי נתערב לח בלח
והוי ממש כזין ביין ואדרבה איפקא מצינו דהראשונים פליגי אי אמרינן לר' יהודה מין
במינו לא בטיל אפילו יבש ביבש משום דלא הוי דומיא דדם הפך ודם השעיר הרי ראינו
דטפי מסתבר לאסור מין במינו לר' יהודה בלח בלח ומדבר' יהודה נשמע לרבנן דסבירא
להו דבהיתר בהיתר תליא מילתא אם כן טפי מסתבר לאסור בלח בלח ומזה הכרית
דהרמ"א לית ליה שיטת הר"ן והגאון המחבר כתב דבהשקפה ראשונה נראין דברי הרב
השואל נכונים מאד אף ניקחזי אנו הנה השפתי פהו שם בסק"ט השיג על הרמ"א והביא
שם ראיה נגדו מהר"ן נדרים דף ח"ן ויותר מזה קשה דהנה הט"ז שם סק"ט סובר גם
כן כהשפתי פהו אליבא דהרמ"א דאף אם גוף האיסור נימוח מקרי גם כן טעם שכתב
שם שאם האיסור ניטל משם רק שפלט שם טעם וכו' והוא לאו דוקא פדכתב הפרי
מגדים שם דאפילו נימוח האיסור סובר הט"ז דמקרי ג"כ רק טעם וכו' פיעוין שם רק
שפותר עצמו עם מה שכתב בס"ק שאחר זה ובהיות כן קשה טובא דהט"ז בסק"ה הקשה
על התורת חטאת וז"ל ותמיהני למה לא כתב דברי הר"ן בזה עכ"ל ואנכי לא ראיתי כאן
שום תמיהה הרי התורת חטאת על כרחין חולק על דברי הר"ן ואיך יוכל להביא טעמו
של הר"ן מפל זה נראה לי לומר דהנה בט"ז סק"א כתב טעמו של רש"י ושהוא חומרא
מדרבנן וכתב הפרי מגדים שגם לטעם הר"ן הוא מדרבנן ודבריו מוכרחים וכו' ובהיות
כן נאמר לדעת הר"ן דנדאי בהיתר והיתר ממש פדם הפך ושעיר פשיטא שיותר מקרי
מין במינו בנתערב לח בלח שהוא דומה ממש לדם הפך והשעיר אכן כאן בדבר שיש לו
מתירין הרי באמת הוא איסור רק עבור שלמחר או לאחר זמן יקרא עליו שם היתר
ויהנה מו במינו בזה צריך דוקא שהאיסור יהיה בעין שיוכל לקרוא עליו שם היתר אכן
אם אינו בעין רק שנימוח הרי לעולם לא יקרא עליו שם היתר לכן לא מקרי מין במינו
לרבנן כן נראה בכונת הרמ"א ודברי הר"ן הללו אינם סותרים דבריו וגם לדעת רש"י
נוכל לפרש כן בדעת הרמ"א דטעמא הוי כאינו מינו דלא נקרא עליו שם ההיתר כמו
שכתב השפתי פהו בסק"ד: ודע שראיתי עתה בספר דלתי תשובה ח"ב לידידי הגאב"ד
פיקעלין יצ"ו בדרף ע"ה ע"א שכתב דין חדש בשם הגאון ערוגת הבשם דאף לדעת
הסוברים שגם בטעם איתא לחומרת יש לו מתירין מפל מקום היבא דהוי נותן טעם בר
נותן טעם לכולי עלמא בטיל ובזה מיישב קושית רבינו עקיב"א על השפתי פהו דקא
קיימא לן דבנותן טעם לפגם בעינן גם כן רוב אלא דבמבשל בכלי שאינו כן יומו סמכין
דאיבא רוב ולא אמרינן דלא ידעינן כמה נפיק מניה ונמצא דההיתר דאינו כן יומו גם כן
משום ביטול וממילא מותר מיך מטעם ביטול גם בדברי הרשב"א דנקיט הטעם שצריך

הוצאות להגעיל קשה זאת היא בלאו הכי גם אם יגעיל הרי יחזור ויבלע מן המים וכו' עי"ש: י"א) אם בדבר מצנה שינה חומרת יש לו מתירין להחמיר בספיקו ראיתי שחלוקים בזה רבנו בתראי והוא שבי"ד סי' רס"ו ס"ח שפסק מרן דמי שנולד בין השמשות מונין מהלילה ונימול לתשיעי שהוא ספק שמיני ואם נולד בערב שבת בין השמשות אינו דוחה את השבת מספק וכן אינו דוחה יום טוב מספק ואפילו יום טוב שני של גליות פתב על זה בחידושי רבינו עקיב"א וז"ל ואפילו ביום טוב שני לכאורה קשה הא הוי ספיקא ספק זמנו וספק שהוא יום חול והוי ספק מוכן ביום טוב שפתב מרן בא"ח סי' תצ"ז ס"ד דשרי ואפשר לומר דהתם ספק ספיקא בדברבנו אבל הכא הוי ספק ספיקא בדאורייתא וכמו שכתבתי בגליון המגן אברהם שם סק"ד אמנם הא פל עיקר האוסרים שם ספק מוכן ביום טוב שני משום שסופרים דספק ספיקא בדבר שיש לו מתירין אסור והכא במצנה יש לומר דלא שינה דהוי יש לו מתירין דראוי להקדים המצנה עכ"ל הרי שסובר דבמצנה לא מחמירין בספק משום שיש לו מתירין וטעמו ונימוקו שלא לאחר המצנה ובסברא זו נשתמש הגאון אבד"ק פראמישלא יצ"ו בספרו בית יצחק חלק א"ח סי' ד"ן אות ז דלכאורה יש לומר דבכל ספק בעירובי תחומין אסור דהוי דבר שיש לו מתירין שיכול לילה למחר וכעין זה הרגישו התוס' בעירובין דף מ"ה ושוב פתב דנראה דבאדם שמשנפק לענין עירוב אין שינה דין יש לו מתירין דיש לומר פינו דאין מערבין אלא לדבר מצנה כגון לקבל פני רבו אם פן שיהוי מצנה לא משהינן ולא מקרי יש לו מתירין ועיין מה שכתב זקני החכם צבי לענין גר חנופה ומה שהביא דברי הרדב"ז לענין חבוש בבית האסורים ועוד אולי מחר ילך הרב משם ועל פן בעירוב לדבר מצנה לא שינה דבר שיש לו מתירין עכ"ל ועיין במה שאכתוב להלן (בד"ה הן אמת) בשמו בזה: אף הגאון בדגול מרובה בסי' רס"ו הנ"ל פתב וז"ל ואף דהוי ספק ספיקא שמה היום זמנו ושמה היום חול נראה לדעתי דסבירא ליה דדבר שיש לו מתירין אסור אפילו ספק ספיקא ואף דבספק מוכן פסק דמותר ביום טוב שני היינו משום דמוקצה דרבנו וכו' עכ"ל הרי דגם בדבר מצנה סובר דדיינין בה להחמיר בספק ספיקא בדבר שיש לו מתירין וגם בספרו נודע ביהודה קמא א"ח סי' ל' שייט בהאי שיטתא דגם בדבר מצנה שייכא חומרת יש לו מתירין אלא דמיחלפא שיטתיה ממה שכתב בדגול מרובה הנ"ל בשני דברים א) דשם הביא מה שכתב מרן הפרי חדש בדעת מרן בשלחן ערוך דספק ספיקא שרי אף בדאורייתא ודבר שיש לו מתירין ב) דשם פתב דספק זמן המילה לא חשיב יש לו מתירין לפי שחזור לאיסורו דומיא דחמץ דקיימא לן פדעת הסופרים דחמץ לא מקרי יש לו מתירין לפי שחזור לאיסורו ומפני זה לא נחה דעתו ליישב דברי מרן בשלחן ערוך סי' רס"ו הנ"ל שספק מילה אינו דוחה אף יום טוב שני דאמאי הא הוי ספק ספיקא ולא דבר שיש לו מתירין והוצרכו לדחוק דמה שכתב מרן ואפילו יום טוב שני של גליות לא קאי אלא אנדאי שלא בזמנה אבל אם היום טוב שני הוא ספק זמנה דאיכא ספק ספיקא מודה מרן דמלין אותו ביום טוב שני עי"ש דב"ק ולא עלה על דעתו לומר דמשום שהוא מצנה לא שייכא בה חומרת יש לו מתירין מוכח שחולק אסברת רבינו עקיב"א הנ"ל וסובר שאף במידי דמצנה דיינין בספקא להחמיר וכן נראית קצת דעת הגאון פרי מגדים בספרו ראש יוסף למסכת ברכות בראש הספר דף א' ע"א (בד"ה ויש) שרצה לומר דאף דתרומה דאורייתא אין הפהגים רשאין לאכול

בבין השמשות עד שתהא נדאי לילה מפל מקום תרומה דרבנן יכולים לאכול בבין השמשות דהוי ספק דרבנן ונדחה לזה חדא דאין עושין ספק דרבנן בידיים ועוד דהוי כדבר שיש לו מתירין ונהרי אכילת תרומה מצוה היא מוכח דגם במידי דמצוה דיינינן דין דבר שיש לו מתירין: גם מדברי הגאון חתם סופר ביו"ד סי' ר"ן (בד"ה אף בספק) מתבאר דקאי בשיטת הגאון נודע ביהודה שגם בדבר מצוה שיהי חנומרת יש לו מתירין והוא ששם הביא מה שפכת בנודע ביהודה הנ"ל דבספק אם המילה היא היום בזמנו מותר למולו ביום טוב שני של גליות ולא מטעמיה אלא משום דאיתי ספק קיום מצוה דאורייתא ודחי ספק קל דרבנן דדילמא היום הוא שמיני ונמצא עובר על מצות עשה דאורייתא משום ספק דרבנן ועוד וכו' ועל מה שפכת בנודע ביהודה דאיפא ספק ספיקא וכו' ואין שיהי בזה יש לו מתירין שהרי חזר לאיסורו ביום טוב אחר וכו' השיב וז"ל נראה לי דעד כאן לא אמרינן דלא מיקרי דבר שיש לו מתירין מה שחזר לאיסורו אלא בתערוכת דלא בטיל מטעם הר"ן במסכת נדרים דהוי מין במינו היתר בהיתר דכל שחזר לאיסורו לא הוי היתר בהיתר אבל הא דאפילו ספק ספיקא אסור על פרחין אין הטעם כדכתב הר"ן הנ"ל דעל פרחין גם הר"ן מודה דהא דמחמרינן בספק ספיקא הוא משום עד שתאכלנו בספק המתן ואכלהו בנדאי היתר אלא בתערוכת לא ניחא ליה להר"ן בהאי טעמא עד שתאכלהו בתערוכת איסור אכלהו כשפולו היתר דאם פן במין בשאינו מינו נמי ועל פרחין בשנתערב הוי היתר אם פן מב"מ נמי אלא על פרחין חומרא דתערוכת אינו משום עד שתאכלהו וכו' אלא משום דמין במינו לא בטיל היינו עולין בעולין ומצוה במצוה ואיסור באיסור והיתר בהיתר כל אלו אינם בטלים זה בזה דדבר שיש לו מתירין שאינו חוזר לאיסורו הנה ליה פהיתר בהיתר מדרבנן על כל פנים ולא בטיל כאלו הוא פבר עתה היתר אבל בשחזר לאיסורו לא תיקנו רבנן וכל זה בתערוכת אבל לענין ספיקא מודה הר"ן בטעם עד שתאכלנו כו' אם פן ספק ספיקא דמילה נמי אלא על פרחין אתינו לטעמא דידן וכו' אלו תנרף דב"ק הנה מתבאר שגם הוא סובר דבמצוה נמי שייכא חומרא דיש לו מתירין אלא שחלק על הגאון נודע ביהודה במה שמדמה ספק ספיקא דמילה לדבר שחזר לאיסורו וכו'.

הו אמת דלפי זה יקשה עלינו דברי רבינו עקיב"א אהדדי דבחידישיו הנ"ל פכת דבמצוה יש לומר דלא אמרינן יש לו מתירין ואילו בספרו דרוש וחידיש בריש מסכת ברכות פכת לענין תרומה דרבנן כמו שכתב בראש יוסף הנ"ל (בד"ה אף) דאין היתר לאכול תרומה דרבנן בבין השמשות דהוי כדבר שיש לו מתירין דעד שתאכלנה בספק איסור המתן עד הלילה (ספר זה אינו מצוי אצלי רק ראיתי שכתב פן בשמו בספר אלה הפגן לידידי הגאבד"ק דנבנא יצ"ו בסי' י"ט (ד"ה אכן) ומיסתמיך ואזיל הרב המהר"ם בטר האי סברא למאי דעסיק התם בדין טעמיה בלבד קודם בדיקת חמץ דהויא פלוגתא וכיון דהוי ביש לו מתירין יש להחמיר לולא שיש לחלק בין ספק דמציאיות לספק בפלוגתא עי"ש דב"ק) ולכאורה הני מילי דמר רבינו עקיב"א סתראי נינהו ואולי יש לחלק לדעתו בין מצוה שקבוע לה זמן כמילה וכיוצא דבהא הוא דמסתבר ליה שאין לדון בה דין יש לו מתירין כדי שלא יעבור זמנה (וכן פקפק הרב פרם שלמה (חאאס) בהתשובה שפסי' רס"ו על דברי הדגול מרבקה הנ"ל דהיכי שייכא הכא דינא דיש לו מתירין ונהרי הוא עובר זמן המצוה וכו' גם הגאון שואל ומשיב בספרו יד שאול בסי' רס"ו אות ח' פכת

על דברי הנודע ביהודה הנ"ל ובאמת שהדברים תמוהים דלא שייך יש לו מתירים בזה דמבטל מצות מילה בזמנה ודילקא זמנו הוא גם בספרו דברי שאול (יוסף דעת) בהשמות דף פ' ע"ד (ד"ה שם ס"ח) כתב ולא נהירא דכל הטעם הוא עד שתאכלנו וכו' וכאן לא שייך זאת דמבטל מילה בזמנה שהיא מצוה בפני עצמה ודילמה באמת זמנה היא ואף אי לא זמנה מכל מקום הוא קדום ונרזין מקדמין ולא מאחרין וכו' ע"ש שכתב הוא טעם אחר גם הגאון בית יצחק יצ"ו בחלק יו"ד ח"ב סי' צ"ה אות ה' כתב להרב השואל ומ"ש כת"ה דשהויי מצוה לא משהינן ולא הוי יש לו מתירין עיין דגול מרכבה אולם מתוספות עירובין מ"ה ע"ב שכתבו ואף על גב דיש לו מתירין מכל מקום בעירובין היקלו נראה דאף במקום מצוה מיקרי יש לו מתירין דהא אין מערבין אלא למצוה אף יש לחלק דהתם לא הוי רק שיהוי מצוה מה שאין פו לענגן מילה שיהיה שלא בזמנו ועיין בספרי בית יצחק חלק א"ח סי' ד"ן אות ג' שהארכתי בפרט זה דבמצוה לא הוי דבר שיש לו מתירין בדברים ערבים עכ"ל) אבל באכילת תרומה שאין קבוע לה זמן סובר רבינו עקיב"א שיש להחמיר בה משום דהוי פיש לו מתירין ואולי יש לחלק עוד בין מצוה של תורה לדרבנן באכילת תרומה דרבנן: ומצאתי בענגן זה בספר משפנות הרועים לדידי הגאבד"ק גיזנוב יצ"ו בקונטרס עת דודים דף א' ע"ג שהביא דברי הנודע ביהודה סי' ל' הנ"ל (בדין ספק מילה ביום טוב שני) שכתב לדון משום יש לו מתירין וכתב על דבריו דזה אינו דהרי אם ימול היום יהיה נימול היום ולמחר משא"כ אם ימתין עד למחר לא יתקן מה שלא מל אתמול וכבר ראיתי להגאון מטרניפאל בס' יהושיע חאו"ח סי' ט"ז ובחיו"ד סי' נ"ב שהרגיש בזה והביא מה שכתב בצל"ח דבטל טול לא שייך דבר שיש לו מתירין דיוכל לטלטל היום ולמחר ועיין עוד במג"א סי' רמ"ט סק"ה ובסי' קס"ח ס"ק יו"ד בשם התוספות דמילה שלא בזמנה כל שעמא זמנו דאסור לעמוד ערל עיין שם איברא שמצאתי קצת סיוע לשיטת הנו"ב במס' שבת בפר"א דף קל"ב ע"א דקאמר מה להנהיג שכן אם עבר זמנו בטלה ועי"ש בתוספות דף קל"א ע"א ד"ה ושנין שכתבו דמזוזה וציצית אם עבר זמנו בטלה משום דאותו יום שביטל לא יקיים עוד לעולם מה שא"כ במילה אותו מילה גופא דמחייב בשמיני עושה בתשיעי דאם היה מל בשמיני לא היה מל בתשיעי עי"ש ומוכח בזה לכאורה כסברת הנו"ב וכעין סברא זו פתבו התוס' במס' יבמות דף ה' ע"ב ד"ה פולה דמש"ה לא דחה שריפת קדשים יום טוב דלא בטלה מצותה בקדו דיוכל לשון רפה אחר יו"ט אף דעת לנבון יקל לחלק אעפ"י דלא מיקרי מבטל לגמרי עכ"ז בנדאי אינו מקיים המצוה היום במה שהולך אינו מהול ובזה נודאי אין תיקון במילה שלמחר ומטעם זה כתבו התוס' ביבמות שם דאי לאו קרא דבוקר שני לא הייתי מחלק וה"א דדחי ונהיגו משום דבאמת אנו מקיים היום המצוה דרמיא עליה רק דאינו מבטל עדדין לגמרי ועכ"פ דשיל"מ נדאי לא מיקרי ועיין במס' מכות דף ט"ו ע"א דאיפא פלוגתא אי אמרינן ביטלו ולא ביטלו או קיימו ולא קיימו ה"נ נהי דלא מקרי בטלו כיון דעדדין יכול למול ביום מחר עכ"ז לא קיימו מקרי עכ"ל ועם פי לא פניתי לעיין בעלן שר בקיאותו נראין הדברים טובים ונכוחים גם בספרו שו"ת הד"ר סי' כ"ט אות כ"ח דבר קצת בזה ונראה לחידושי רעק"א יו"ד סי' רס"ו המובאים למעלה ואחר הציון הנה כתב דבספר מלחמות אריה מביא בשם תשובה מאהבה מזה ואין הספרים מצוים אצלי: ואם עשה מצוה דרבנן ויש ספק אם עשאה בזמנה ויש בידו לחזור לעשותה בזמן הראוי לה

אם מחייבין אותו לחזור לעשותה משום ספק בדבר שיש לו מתירין דמתירין דמתירין גם בדרכן הנה הגאון בית שלמה בחלק א"ח סי' ק"ב לענין מי ששכח לספור בלילה וספר למחרתו פדינו פתב פינן שיש ספק אי ספירה דיממא מהניא צריף לחזור ולספור בבין השמשות דהוא ספק לילה דהוי יש לו מתירין שהרי יכול לספור בבין השמשות וכל שיש לו מתירין מתירין בספיקו אף בדרכן וידידי הגאבד"ק נזנוב יצ"ו בספרו שו"ת הד"ר סי' כ"ט אות ה' דף י"ד ע"ג (בד"ה ויען מיכאל) הרבה לתמוה על חידוש זה דמה ענין יש לו מתירין לכאן ואיך הפה יכולה לדבר להביא ספק חיוב בגדר דבר שיש לו מתירין וכו' ורצה לומר שפונתו שהוא פועל דבר שיש לו מתירין אף בתשובה שקיבל מהגאון בית שלמה על מה ששאל ממנו לענין עירובין בסי' ה"ן בשעה שנתחדשו העירובין אם צריף לחזור ולקנות רשות ושם אף פלה זמן הראשון והשיבו שגם הוא עשה פן וא דהוי ספק בדרכן הרי הוא דבר שיש לו מתירין ואזלינן לחומרא ומוכח שכן דעתו שספק חיוב הוא בגדר יש לו מתירין והרבה להשיב על זה ועוד תמה עליו בהיה דספירה דהא הוי ספיקא דדינא דאזלינן לקולא בדרכן גם ביש לו מתירין וכו' והאריף בדברים נכונים עי"ש דב"ק: י"ב) לא מיקרי יש לו מתירין אלא כשהקיתר מןחלט ומסכם מהפל אבל דבר שהוא פלוגתא דרבנא אף שלסברא המתרת הוא מותר לא מיקרי יש לו מתירין מן החב"ב בכנסת הגדולה יו"ד סי' ק"ב הגהות הטור אות ט' בשם מוהר"י הלוי סי' ל"א: י"ג) דבר שיש לו מתירין דאינו בטל אינו אלא במינו אבל מין בשאינו מינו בטל כמו שפיתבו התוספות בפירק משילין דף ט"ל בשם הירושלמי וכן פתב הרשב"א בתורת הבית ובתשובה סי' ת"ק וכן פתב בתשובות המיוחסות סימן קנ"א והביא שיטת הרי"ף דגם בשאינו מינו ושיש ראיה לשיטתו מפירק משילין דף ט"ל ודחה הראיה לשיטת החולקים והר"ן בריש ביצה ורבינו ירוחם בהלכות תערוכת דף ק"ג והסמ"ג בהלכות מאכלות אסורות דף קנ"ב והרמב"ן במלחמות בפירק פל שעה (בפוגיא דדף כ"ט ע"ב) ובפירק פיצד צולין ובחידושי סוף ע"ז האריף בראיות והרב ראשון לציון בפירק משילין פתב דהרמב"ם חולק על התוספות והוא ממה שכתב בראשון מהלכות חמץ דחמץ שנתערב תוך הפסח בין במינו בין שלא במינו אוסר בכל שהוא ובפירק ט"ו במאכלות אסורות ביאר לפי שהוא דבר שיש לו מתירין וטעמו משום דרב אשי הכי סבירא ליה ולא חייש להירושלמי וכן עיקר עכ"ל ותימה שלא ראה מה שפתב הרמב"ם בהלכות מאכלות אסורות יראה לי דאף דבר שיש לו מתירין שנתערב בשאינו מינו ולא נתן טעם מותר וכו' ואל תתמה על חמץ בפסח שהתורה אמרה כל מחמצת וכו' וכן בפירק ראשון דחמץ דקדק לכתוב תוך הפסח משמע דקודם הפסח שלא במינו מיהא לא מיתסר ודוקא תוך הפסח הוא דאסור אף שלא במינו משום חומרא דכל מחמצת ועוד דאפילו גימא דהרמב"ם חולק הרי פמה רבנא אתא הרמב"ן והרשב"א והר"ן והסמ"ג ורבינו ירוחם סברי פהתוספות והירושלמי מסייע להו וכן הרמב"ד פתב שם דמשנה שלמה היא עי"ש בכסף משנה ומוהרלאנ"ח סי' פ"ח דף ק"י עי"ש מיהו הפל בו בהלכות מאכלות אסורות הביא דעת הרמב"ם דמתיר בשאר איסורין ואחר כך פתב דיש שפיתבו דאפילו באיסור דרבנן כגון מוקצה ונולד לא שניא במינו לא שניא בשאינו מינו לעולם לא בטל והביאו ראיות גדולות לדבריהם עי"ש ולפי זה חמץ בערב פסח משש שעות דוקא מין במינו אסור במשהו פדין דבר שיש לו מתירין בשאר איסורין וכן פתב מן

בְּכֹסֶף מְשֻׁנָּה עִי"ש וְאֵף דְּמוּכָח מִדְּבָרֵי הַרְדָּב"ז סִי תפ"ז דְּגַם מִיַּן בְּשֵׁאִינוּ מִיְנוּ לֹא בְּטוּל
מֵהָאֵי טַעְמָא לְטַעְמִיָּה אֲזִיל שְׁפָתַב בְּסִי תרי"ז דְּאִין לְהַתִּיר אֵף מִיַּן בְּשֵׁאִינוּ מִיְנוּ אֲפִילוּ
בְּכַמָּה סְפִיקוֹת בְּדָבָר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין עִי"ש וְהוּא נִגְדַּד כָּל הַפּוֹסְקִים הַרְמַב"ם וְהַרְאָב"ד
וְהַסְמ"ג וְהַרְמַב"ן וְהַרְשֵׁב"א וְהַר"ן וְרַבִּינוּ יְרוּחָם וְהַתּוֹסְפוֹת דְּסַבְרֵי דְּמִיַּן בְּשֵׁאִינוּ מִיְנוּ
בְּטוּל אֵף בְּדָבָר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין אֵלּוּ דְּבָרֵי הַרְבַּ עָרוּף הַשְּׁלֶחֶן בְּסִי תמ"ז אוֹת ב' ד"ה וְדַע
וְעֵינִן בְּמָה שְׁהָאֵרִיף לְפַלְפֵּל הַגָּאוֹן מְלֵא הַרוּעִים בְּעַרְףָּ דְּבָר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין אוֹת יו"ד דָּף
כ"ט ע"ד וְהִלָּאָה וְעוֹד שֵׁם בָּאוֹת ד': י"ד) דְּבָר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין בְּסַפֵּר שְׁעָר הַצִּיּוֹן צִיּוֹן
בְּדִין זָה וְז' לְ דְּבָר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין בְּכוּרִים פ"ב מְשֻׁנָּה ב' בר"מ ורש"מ יְרוּשְׁלָמִי בְּכוּרִים
פ"ב הִלְכָּה ב' יְרוּשְׁלָמִי חֵלָה פ"ג הִלְכָּה ז' עִי"ש בְּפָנֵי מֹשֶׁה יְרוּשְׁלָמִי שְׁבִיעִית פ"ו ה"ג
יְרוּשְׁלָמִי עֶרְלָה פ"ג הִלְכָּה ב' עִירוּבֵינן ל"ט: רש"י ד"ה פָּסַק מ"ה: תוס' ד"ה אֵיבַעֲיַת
אִימָא) פְּסָחִים כ"ז: תוס' (ד"ה הַקְדָּשׁ) יוֹמָא מ"ז: תד"ה הַדֵּר עִי"ש) בֵּיצָה ג': ז': תוס'
(ד"ה א יו"ד תוס' ד"ה אִיכָּא) (וד"ה חַד) ל"ח.

תוס' (ד"ה וּלְבַטֵּל) ל"ט. יְבָמוֹת פ"ב: גְּדָרִים נ"ב עֵינִן שֵׁם בְּר"ן נ"ז: (ר"ן ד"ה בְּדָבָר)
נ"ח.

נ"ט.

יְרוּשְׁלָמִי גְּדָרִים פ"ו הִלְכָּה ד. בְּבָא קָמָא ס"ט תוס' (ד"ה כָּל הַנִּלְקָט) בְּבָא מְצִיעָא נ"ג.

עֶפְרוֹם ע"ג: תוס' (ד"ה טָבֵל) זְבָחִים ע"ד: מְנַחֲוֹת כ"ב: תוס' (ד"ה וְרַבִּי יְהוּדָה) מְעִילָה
כ"א: תוד"ה פְּרוּטָה עכ"ד הַשְּׁעָר הַצִּיּוֹן וְרֵאִיתִי בְּאֵיזָה סְפָרִים שְׁקֵלָא וְטָרְיָא בְּכָלֵימ
שְׁנָאֲמָרוּ בְּדִין דְּבָר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין וְלֹא אִיִּסְתִּיעָא לִי לְעֵינִן בְּדב"ק וְאֶשָּׂא אֶת שְׁמוֹתֵם
לְמַזְפָּרַת וְאִם אוֹכַל לְעֵינִן אָבִיא דב"ק אִישׁ עַל מְקוֹמוֹ אִיה"ש וְאֵלּוּ הֵם א) עֵינִן בְּסַפֵּר
הִכְלִישֵׁן תַּנְיִינָא לִידִידֵי הַגָּאוֹן אַבְד"ק קַלְעֶצֶק יצ"ו בְּסִי כ"א וְכ"ב וְכ"ג עַל מַה שְׁנִסְתַּפְקוּ
רַבֵּי הָאֲחֵרוֹנִים בְּדָבָר שְׁיֵישׁ בּוֹ שְׁתֵּי סְפִיקוֹת אִיסוּר וְהָאֲחָד יֵישׁ לוֹ מִתִּירִין וְהַשְּׁנִי אִין לוֹ
מִתִּירִין מִי נִגְרַר אַחַר מִי אִם שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין נִגְרַר אַחַר הַשְּׁאֵנִן לוֹ מִתִּירִין אוֹ בְּהִקְפָּה: ב)
בְּסַפֵּר בְּנִין עוֹלָם לִידִידֵי הַגָּאוֹן אַבְד"ק וִיסָאֵקִי יצ"ו סִי ל"ב ל"ג ל"ד בְּדִין חֲדָשׁ וְהוּא
חֲמִץ וּבְגוּדֵי הַנָּאָה מְכַפֵּר בֵּין הַכֹּפָרוֹת וְלֹא נוֹדַע אֵיזָהוּ: ג) בֵּית אֶהְרֹן הַנְּדָפֵס חֲדָשׁ מְמֹשׁ
(עַל הַלְכוֹת גִּיטִין) בְּקוֹנְטָרִיס שְׁמֻחָה יוֹם טוֹב שְׁפָסוּף הַסְפָּר כָּלֵל י"ז בְּכַמָּה פְּרָטֵי דֵינִים
וְאִם בְּדָבָר שְׁצָרִיף הוֹצָאוֹת יֵישׁ בּוֹ חוֹמֶרֶת יֵישׁ לוֹ מִתִּירִין עִי"ש (בד"ה וְדַע) וְעָרוּף הַשְּׁלֶחֶן
יו"ד סִי ס"ט אוֹת ל"ו: ד) בְּשׁו"ת הַגָּאוֹן מוהר"ם שֵׁיק יו"ד סִי קכ"ב מֵר קַעְסִיק בְּדָבָרֵי
הַרְבָּנִים מְגוֹן אַבְרָהָם וּמַחְצִית הַשְּׁקָל בְּסִי תרע"ז ס"ק י"ב בְּשֵׁמֶן שֶׁל חֲנוּכָּה שְׁנִתְעַרְבַּ אִם
אֲפָשֶׁר לְהוֹסִיף עָלָיו וְכו' וְעֵינִן בְּסַפֵּר תּוֹרַת מֹשֶׁה לְהַגָּאוֹן חֲתָם סוֹפֵר בְּדַרְשָׁתוֹ לְחֲנוּכָּה
בְּפָרְשַׁת וַיִּשָּׁב דָּף ל"ה סוּף ע"א וְהִלָּאָה: ה) בְּשׁו"ת פְּאֵת הַשְּׁדָּה לְהַרְבַּ מוהר"ר בְּרוּף
עַקְפָּעֶלֶד (נְדָפֵס בְּלִבּוֹב תרמ"ב) בְּסִי מ' נִשְׂאָל לְפִי טַעְמוֹ שֶׁל הַר"ן בְּחוֹמֶרֶת יֵישׁ לוֹ מִתִּירִין
שֶׁהוּא מְשׁוּם לְתַא דְּמִיַּן בְּמִיְנוּ דְּכִיּוֹן דְּעֵתִיד לְהִיּוֹת הִיָּתֵר חֲשָׁבִי לִיהַ רַבָּנִן מִיַּן בְּמִיְנוּ וּמְשׁוּם
הַכִּי לֹא בְּטוּל אִם כֵּן לְפִי מַה שְׁפָתַבו הַתּוֹסְפוֹת בְּחֻלְוִין דָּף צ"ט ד"ה שְׁאֵנִי דְּרַק בְּדִאוּרֵי יִתָּא
סוֹבֵר ר' יְהוּדָה מִיַּן בְּמִיְנוּ לֹא בְּטוּל אִם כֵּן הִנֵּה לָנוּ לּוֹמֵר דְּבַדְרַבְּנֵן דְּבָר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין
בְּטוּל וְעוֹד לְפִי מַה שְׁפָתַבו הַרְאִשׁוֹנִים דְּטַעְמָא דְּרִיחָא מִיִּלְתָּא מְשׁוּם דְּהָנִי מִיַּן בְּמִיְנוּ
בְּמִשְׁהוּ וְהָא רִיחָא לֹא הָנִי אֶלָּא מְדַרְבָּנֵן כְּמוֹ שְׁהַעֲלָה הַפְּלִתִי בְּסִי ק"ח סק"ז וְהָרִי בְּדַרְבָּנֵן

מין במינו בטל והרב המחבר כתב דהיה לו להקשות עוד מדמוקי רב אשי בביצה דף ד' ע"א הא דקתני ביצה שנוקדה ביום טוב וכו' וספיקא אסור דהיינו ספק יום טוב ספק חול ומשום דהוי ספק בדבר שיש לו מתירין דספיקו לחומרא כי היכי דבנתערכה באלף לא בטיל והא בדרבנן מודה ר' יהודה דמין במינו בטיל ואם פן ליתא לחומרא דיש לו מתירין פלל ולזה תירץ שגם הר"ן מודה לטעמו של רש"י דמאי דמתמרינן בספיקא דדבר שיש לו מתירין הוא משום עד שתאכלנה באיסור וכו' וכמו שכתבו האחרונים וכו' ועל קושית הרב השואל כתב לבאר דברי התוספות בחולין דף צ"ט הנז"ל שאינו פמו שהבינו האחרונים מדבריהם דכל בדרבנן מודה ר' יהודה דמין במינו בטיל אלו תנרף דב"ק ויש לי לשאת ולתת בדבריו ולקצר אני צריף: וי"ו) בספר מאה שערים לגאון בדורנו יצ"ו בשער ל"ו דף ב"ן ע"ג (בד"ה והנה) כתב דמאי דאמרינן בריש ביצה גבי עצים שנספרו מן הדקל דהיכא דמיקלא קלי איסורא ליפא חנומרת יש לו מתירין היינו דוקא בדבר שאינו אסור בהנאה אבל בדבר שאסור בהנאה אף דקלי איסורא יש בו חנומרת יש לו מתירין והכריח דבריו ויישב בזה קושית האחרונים בעצי הקדש שאפה בהם את הפת דאסור דהוא משום דהקדש אסור בהנאה וכו' עיי"ש דב"ק: ט"ו) דבר שיש לו מתירין דלא בטל צדה הגאון מוהר"ם שיק בחלק יו"ד סי' קכ"ב לומר דדוקא באכילת דבר איסור דאיכא גנאי הוא דאיתא לחומרא זו ומה שהביאו לחלק פן הוא שהביא שם מה שהקשה הרב השואל על האיסור והיתר בדין עצים מוקצה וז"ל מה שנתקשה בדברי האו"ה פלל כ"ד דין י' דכ' דאם נתרבה ממילא בעצים דתנור אין פאן דשיל"מ דחום התנור לא ישאר עד למחר וקשה הא גם במאכל אם יאכלנו היום לא ישאר למחר נראה דכוננת האו"ה במאכל דהאיסור הוא האכילה ולכך אסור התחלת האכילה אע"ג שאח"כ פאשר הוא כבר בפה לא שייך תו עד שתאכלנו מ"מ התחלת האכילה אסורה וממילא נשארו האיסור גם על סוף האכילה וכדאיתא ברמ"א באו"ח סי' תקי"ג סעי' א' גבי ספק מוכן דאסור ג"כ משום דשיל"מ אבל פאן דהיסק אינו אסור דנהי דהיסק שלא לצורך אסור מ"מ הרי התוס' בביצה דף י"ב ריש ע"ב כ' דהיכא דדעתו ליהנות אפילו באיסור חשיב לצורך קצת ואמרינן מתוך (ובלא"ה לפי ענ"ד י"ל דדוקא באיסור אכילה ונהנאה אסרו עד שתאכלנו באיסור וכו' משום דאכילת איסור הוא גנאי טפי וכמ"ש התוס' בחולין דף ה' סע"ב ובכמה דוכתי דרק באכילת איסור אמרינן דאין הקב"ה מביא תקלה ליד הצדיקים וא"כ דדוקא באכילה אמרינן גם הא דדשיל"מ לא בטיל משום עד שתאכלנו אבל בשאר איסורים לא נאפשר אפילו בהנאה לא אמרו ושבח עצים נזכר בפת והוי פאכילה ויותר נכון דהנאה בכלל אכילה ולא חילקו בין הנאה לאכילה אבל לענין שאר איסורים לא אמרינן דדשיל"מ לא בטיל פן י"ל לפי ענ"ד): ועכ"פ יהא מטעם זה או מטעם אחר אין בהיסק איסור וע"כ כשבא ליהנות מהחום שפיר כ' האו"ה דרוב אין פאן דשיל"מ דאם לא יהנה היום לא ישאר עד למחר וע"ד זה צריף ג"כ לפרש דברי המרדכי ספ"ק דשבת דביאר סברת מקלי קלי דהוא פאעין ענבים בגיגית דביאתו לעולם בתערובת דהיינו משום דבעצם בשעת הסקה אין איסור ובשעת הנאה ביאתו לעולם ע"י תערובת וא"ש עכ"ל הרי שדעתו נוטה לומר דדוקא לענין אכילה ונהנאה שגם היא בכלל אכילה הוא דאמרו דדבר שיש לו מתירין לא בטיל ולא בשאר איסורים ואף שדברים אלו פתובים במסגרת בחצאי לבנה מפל מקום נראה מסוגנו הלשון שדברים אלו יצאו מפה

קדשו (לא שיהם דברי איזה מגיה) ושלזה נוטה דעתו וכן כתב סבא זו ידידי הגאבד"ק
גינזנוב יצ"ו בספרו שו"ת הד"ר סי' כ"ט אות ה' דף י"ד ע"ד (ד"ה איברא) שכתב להסביר
טעם לחלק בספיקא דרבנן בדבר שיש לו מתירין בין ספק דמציאיות דאזלינן לחומרא
בדבר שיש לו מתירין לספיקא דדינא דאזלינן לקולא גם ביש לו מתירין בדרבנן (כמו
שכתבו הפוסקים) ואמר מר ההסבר בזה דאם אמנם התירו חז"ל את הספק לתלות
שנעשה בהכשר אבל גנאי יש בדבר במידי דאכילה פשוטע הדבר כמו שכתבו התוס'
לענן מה שאין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה על ידי צדיקים אבל בספיקא דדינא אם
יבא אליהו ויגלה הדין בהיפוף עם כל זה פינו דעד הנה הוכרע הדין להקל בדרבנן וכתב
אשר נכתב בטבעת המלך אין להשיב ועד הנה הנה היתר גמור ותורה חדשה מאתו תצא
ונה ברור בסבא עכ"ל הרי שכתב להסביר על פי סבא זו דבמידי דאכילה איכא גנאי
וכדברי הגאון מוהר"מ שיק ויש לפקפק לפי מה שהבאתי בשדי חמד במערכת האל"ף
אות רמ"ב שיש סוכרים שגם בשאר איסורין דלאו מידי דאכילה איתא להא דאינו מביא
תקלה וכו' ועוד הבאתי שם באות רמ"ג מה שכתבו התוס' בכמה מקומות לחלק דדוקא
כשהמאכל עצמו הוא אסור הוא דאיכא גנאי אבל אם המאכל עצמו הוא היתר אלא
שאסור מחמת הזמן ליכא גנאי ויכול לבא תקלה על ידי צדיקים ונהרי עיקר דין דיש לו
מתירין אף בדרבנן אזלינן לחומרא למדנו מדאמר רב אשי בביצה דף ד' ע"א לעולם
ספק יום טוב ספק חול הוי דבר שיש לו מתירין ולא בטיל אפילו בדרבנן וכי היכי דלא
בטיל הכי נמי בספיקא לחומרא עי"ש ונהרי ביצה זו אינה אסורה בעצם אלא מחמת הזמן
ולא שייך בזה גנאי ואמאי אזלינן לחומרא אלא מוכח דלא מן השם הוא זה: אף גם זאת
לפי הנראה סבא זו היא היפוף דעת הגאון נודע ביהודה בצל"ח לפסחים דף י"ז בסוגיא
דרבי חנינא סגן הפהגים סי' ח"ק שכתב לענן ספק משקה לטמא פלים דלדעת הסוכרים
דחומרת יש לו מתירין לא דוקא בדבר שההיתר בא ממילא על ידי הזמן כביצה שנולדה
ביום טוב אלא אף כשההיתר בא על ידי מעשה חשיב יש לו מתירין אם פן בטומאה נמי
בכלי שטף שיש להם טהרה במקנה יש בה חומרת יש לו מתירין להחמיר בספיקו בדרבנן
נמי עי"ש דב"ק הרי דלאו דוקא באיסור אכילה אלא גם בענייני טומאה נמי דייגינן
חומרת יש לו מתירין: ק הו אמת דהגאון שואל ומשיב במהדורא קמא בח"ג סי' רכ"א
חולק על סברת הצל"ח וכתב דלענן טומאה לא שייך דבר שיש לו מתירין לא מיבעיא
אי נימא כהתרומת הדשן וכן הוקבע הדין ברמ"א סי' ק"ב בדבר שאינו רק טעם ולא
ממשו של איסור לא שייך יש לו מתירין פשיטא דבטומאה לא ניקר ממשו של איסור
ולא עדיף מטעם אלא אף לפי דעת השפתי פהגן החולק שם בזה על הרמ"א אבל כל זה
באיסור אבל בטומאה דכיון דבספק טומאת משקין לא גזרו חז"ל שוב הוא טהור גמור
דעל זה לא גזרו וכל שלא גזרו בזה שוב אין פאן שום טומאה ובשלמא ספק איסור
דרבנן דהאיסור הוא ממש אם פן כל שיש לו מתירין שפיר אמרינן דילמא אוכל איסור
אבל פאן חז"ל לא גזרו שישמא כלל מספק וזה ברור מאד ותדע דהרי בספק טומאה
ברשות הרבים דטהור אף דאמר ר"י הא נהרא זיל טבול אפילו הכי לא אמרינן דהנה
ליה יש לו מתירין ועיין משנה למלך פרק י"ט מהלכות אבות הטומאה שהאריך בזה
דאינו רק דרך עצה טובה ואם פן דכל שספק טהור לא גזרו חז"ל בזה ונהה ליה טהור
אלא אם טבל אין לו הפסד פדכתב רבינו בפרק י"ד אבל חלילה שיהיה דבר שיש לו

מתירין על ידי זה וזה ברור ודוק ועיין בפסחים דף י"ט אמרו גם כן דלא גזרו על ספק פלים בירושלים עכ"ל ולפי דבריו נראה שיש לומר כן בשאר איסורין (חוץ מאיסורי אכילה ונהגה) דרבנן דבספק איסור אין להחמיר משום שיש לו מתירין ומטעם שכתב הגאון מוהר"ם שיק דאכילת איסור שאני דאיכא גנאי באכילת איסור כן נראה לפום ריהטא וצריך להתנישב בזה בל"ן איה"ש: ט"ז) דבר שיש לו מתירין לא אמרינן בדבר שהיה קודם יום טוב והיה מותר ושוב נאסר משום מוקצה פיון דכל איסורו אינו אלא ביום טוב דקודם היה מותר וגם אחר כך מותר ולא שיהיה יש לו מתירין אלא בביצה שנוולדה דתכף משנוולדה נאסרה ושוב ביום טוב אחר לא תאסר משום נולד כן כתב הגאון עמק הלכה בחלק יו"ד סי' מ"ד וכו' וישב מה שכתב הגאון קרבן נתנאל על דברי הרא"ש בסופה פרק לולב וערבה סי' ה' גבי אתרוג בשביעי בבין השמשות דמותר לפי שבין השמשות הוי ספק יום ספק לילה ואיסור מוקצה דרבנן וספיקא דרבנן לקולא דלקאורה קשה הא הוי יש לו מתירין למחר וספק בדבר שיש לו מתירין לחומרא וניחא ליה על פי פלל הג"ל משום דאתרוג היה מותר לפני יום טוב ונאסר ביום טוב משום מוקצה (אלא שתמה עליו מצד אחר דאתרוג הוקצה למצותו אסור מן התורה וכו' וספיקו לחומרא וכו' אבל משום לתא דיש לו מתירין א קשיא על פי פלל הג"ל) וכתב שבספרו להלכות יום טוב כתב להוכיח כן ואין אצלי ספרו להלכות יום טוב לעיין בדב"ק ולפום ריהטא נראה שדבר זה במחלוקת הוא שנוי שהרי חמץ היה בעולם קודם הפסח וכשיגיע פסח הוא שנגאסר ואינו דומה לביצה שנוולדה באיסור ולא היה לה שעת הפושט להיתר ופליגי ביה רבנןאחא אי חמץ חשיב יש לו מתירין או לא עיין במה שרשמתי לעיל בסק"ו בזה ולדעת הסוברים דחמץ חשיב יש לו מתירין נראה דהכי נמי בדבר שהיה מערב יום טוב והיה מותר וביום טוב נאסר משום מוקצה יש לומר דחשיב יש לו מתירין וקל וחומר הוא שהרי חמץ זה חוזר לאיסורו לפסח אחר ואפילו הכי חשבינן ליה יש לו מתירין הואיל ואחר הפסח מותר כל שכן אתרוג שאם ישאר לשנה הבאה ולא יקצנו למצוה הרי עומד בהיתרו לעולם דפשיטא שיש לומר דחשיב יש לו מתירין והגאון שער המלך בראשון מהלכות חמץ דין ה' הביא מה שכתב הרב ראש יוסף דרבי יוחנן דאמר חמץ בטל בששים הוא משום דסבירא ליה דלא אמרו חומרת יש לו מתירין אלא בדבר שהוא עצמו אסור כחלב ודם וכיוצא אבל דבר שהוא עצמו מותר ורק מחמת הזמן הוא דאסור וביום שנגאסר אסור לעולם לא דנו בו דין יש לו מתירין וביצה שנוולדה ביום טוב אף שאיסורה מחמת הזמן מכל מקום פיון שלא היתה לה שעת הפושט יש בה דין דבר שיש לו מתירין דחשיבא פאיסור עצמו עי"ש וזה הוא לר' יוחנן דלא חשיב ליה לחמץ יש לו מתירין מוכח דלסוברים דחמץ הוי יש לו מתירין אף שהיה לו שעת הפושט ומחמת הזמן שבא אחר כך נאסר חשיב יש לו מתירין והכי נמי באתרוג יש לומר דאף שהיה מותר קודם יום טוב ונאסר ביום טוב משום מוקצה הוי יש לו מתירין: ונראה דצריך לומר לדעת הרב עמק הלכה דמה שכתב לחלק כנז"ל אינו אלא פלפי איסורין דרבנן כגון מוקצה ביום טוב בזה הוא שיש לחלק בין דבר שלא היה לו שעת הפושט לאם היה לו שעת הפושט ובדבר שהיה מקודם מותר ואחר כך נאסר אף שיש לו מתירין אין דנים בו חומרת יש לו מתירין אבל באיסורין דאורייתא כחמץ בפסח (למאן דחשיב ליה יש לו מתירין) מודה דאין לחלק בכך ובכל ענין אסרו חכמים משום יש לו מתירין ולפי זה

יש לומר לדעתו דנוקא חמץ דאורייתא הוא דמתמרין ביה משום לתא דיש לו מתירין
אבל חמץ דרבנן אין דנים בו חומרת יש לו מתירין אף דחומרת יש לו מתירין איתא גם
באיסורין דרבנן היינו נוקא באיסור דרבנן כמו ביצה דתיכף משנולדה נאסרה וכו' אבל
חמץ דרבנן שהיה קודם הפסח והיה לו היתר ושוב נאסר יש לומר לפי זה דלא דיינינו
ביה חומרת יש לו מתירין: וראיתי בספר בנן שלמה ליד ידי הגאון מוהרש"ל הפה"י יצ"ו
שכתב בסי' כ"ג (בד"ה ונראה דנ"מ) דלדעת הרמב"ם דחמץ במשהו משום לתא דיש לו
מתירין הוא אין נפקא מינה בין חמץ דאורייתא לחמץ דרבנן דהא אף באיסור דרבנן
קיימא לן דבייש לו מתירין לא בטיל כמו ביצה שנולדה ביום טוב וכדומה וזה סותר למה
שכתבתי אני הדל אמנם אחרי שהגאון יצ"ו אמר פן רק מסבא פשוטה דמאי שנא שאר
איסור דרבנן מביצה שנולדה ביום טוב לא נפלאות היא לומר לדעת הגאון עמק הלכה
שייש לחלק בין ביצה לחמץ דרבנן כמו שכתבתי: י"ז) איסור שלא היה נזכר קודם
התערוכת דקיימא לן בא"ח סי' ש"ף סעיף כ' ובי"ד סוף סי' ק"ב דאין בו חומרת יש לו
מתירין הנה בנדפס אות ל"ז דף פ"ט (בד"ה ואיסור) כתבתי ראשי פרקים בזה לה נא
ראה ועיין עוד במקור חיים ובית שלמה שהבאתי בשדי חמד במערכת הטי"ת פל"ג י"ג
סק"ב (ד"ה קמא) וגם בקונטרס זה (פאת השדי) במערכת הבי"ת כתבתי קצת בסתירת
דברי המרדכי בדין זה בסיעתא דשמאי עי"ש באות ט"ל ובמה שהבאתי שם באות ד'
ס"ק כ"ח (ד"ה וכדברי) וידידי הגאון מוהר"ר ישראל אברהם לערנער יצ"ו אבד"ק
טרישפאל כתב לי בענין זה וז"ל בקונטרס הפללים במערכת הדל"ת אות ל"ז (ד"ה
ואיסור) הביא ראיה מהפרמ"ג באשל אברהם סי' תצ"ז ס"ק י"ד דסובר פהעמודי אור
דבריו צריכים תיקון וכן צריך להיות אחרונה אכן מדברי וכו' נראה דלא סבירא ליה
לחלק וכו' עיי"ש ולפי הנראה.

וכו' (אדוני עינין ובמשמרת שלום בחידושי דינים שלו סי' ק"א אות י"ג בשפתי דעת
סימן צ"ב סוף ס"ק ח' ובסימן ק"י ס"ק ה' ובמשפחות פ"א ס"ק ד' ובדרוש לציון דף נ"ג
סוף ע"ד ואז יאמר פלוני חכם תקן לי) ומה שכתב אדוני שם דבאיסור תורה והוא דבר
שייש לו מתירין אין להקל על ידי ביטול אף שלא היה נזכר האיסור תחלה קודם
התערוכת בפני עצמו פן כתב גם במשפנות יעקב באו"ח קכ"ח ובשו"ת עין יצחק מהגאון
מקאונא חלק או"ח כ"ו דף ל"ז ע"ג ובספר יד יהודה סוף סי' ק"ב ובהלכות מליחה דף
נ"ב ע"א דגם בדרבנן שיש לו עיקר מן התורה אין להקל דהמרדכי והסמ"ג לא כתבו פן
רק בדרבנן שאין לו עיקר מן התורה עכ"ד יצ"ו: י"ח) הא דקיימא לן דבמקום שצריך
הוצאות להתיר לא מיקרי דבר שיש לו מתירין מפל מקום היכא שאין צריך להפסיד רק
פשיעור האיסור מיקרי יש לו מתירין פיון דלא יפסיד על ידי התערוכת וראיה לזה ממה
דמיקרי טבל יש לו מתירין שיכול להפריש ממקום אחר אף דמפסיד בזה מפל מקום פיון
שיכול להפריש לפי הערה פשיעור טבל שנתערב וזה היה צריך לעשות פן בלא
התערוכת מיקרי יש לו מתירין פן כתב ידידי הגאון מוהר"ש סלאסטש יצ"ו בקובץ
תורה מציון שנת תרנ"ח חוברת א' סי' ז' בהגהה בשם רבינו עקיבא איגר בספר דרוש
וחידוש מערכה שישית ד"ה נחזור.

לראשונות גם ידידי הגאון מוהר"ש פריידעש יצ"ו שם הביא פן בשם הגאון בעל ספר
מגיני שלמה בכללי חזקה שלו אשר בבית אפרים על ריאה באות ט"ז שכתב וז"ל יש

לדקדק היכי שרינו ספק ספיקא בנדה הא נדה יש לה מתירין דאפשר בטבילהואפילו נאמר דדבר טורח הוא מפל מקום גבי טבל דאמרינו בנדריים דף נ"ח דהוא דבר שיש לו מתירין אמאי מותר בספק ספיקא יש לומר דהתם שאני דנדאי טבל נתערב באחר וכיון דטבל בעי עשורי אי לא נתערב לא שרינו בלא מעשר דלמה ישפור (ישפור) פינון שהוא חייב במעשר אבל היכא דספק טבל הוא ואפשר שפכר הוא מעושר למה יחזור ויתן מעשר שמה מעושר פכר לא מיקרי יש לו מתירין פינון דאפשר דהפסד הוא וסייג וצ"ע עוד: פלל י דילמא מצינו בש"ס לשון זה אף בדבר שבאמת הוא פן עיין מה שהבאתי בנדפס במערכה זו אות מ"ז וכתב לי בזה ידידי הגאון עמודי אש יצ"ו וז"ל ד' אות מ"ז פתב מעכת"ה בשם ס' שער הקצר שפתב בשם מרן בכלליו בשם התוס' פ"ב דגיטין דלשון דלמא יוכל להיות גם פשקושטא דמילתא הכי הוא וע"ז פתב דלא נודע לו איה מקום דברי התוס' אולם הוא ט"ס בשער הקצר וצ"ל בפ"ב דחגיגה וכ"ה בכללי מרן (נ"ו ב') וכוונתו למ"ש התוס' חגיגה י"ח ב' ד"ה פאן עכ"ד יצ"ו (אמר המסבך המעיין בנדפס ישר יחזה שדברי התוספות דחגיגה ד' י"ח ע"ב פכר הביאותים שם רק שפללי מרן הבית יוסף לא היו מצויים אצלי כשכתבתי את כל הפתוב בנדפס כמו שהודעתני פן בכמה מקומות (לומר אין מצוי אצלי) ויראתי להגיה מדעתי ואפריון נמטייה שהודיענו זאת ומדברי רבינו מוהרימ"ט בח"א סי' ס"ט (בתוך ד"ה עוד בא האדון) מתבאר דלא נפלאות לפרש לשון דילמא שאינו דחיה אלא לקושטא דמילתא שהרי פתב דרבא אית ליה שינוי קונה פדאמרינו בהגוזל וכו' ומשני רבא ממאי דילמא דכולי עלמא שינוי קונה וכו' ועיין במה שכתבתי בשדי חמד מערכת הוי"ו פלל כ"ו ס"ק יו"ד (בד"ה אחר זמן) על דברי הגאון עין יצחק בענין זה: פלל יא דם ביצים שבישלו אם הוא מדאורייתא בנדפס פתבתי באות ע"ד בקיצור נמרץ ורב גדול מידידי יצ"ו בקשני לבאר הסברות וטעמן ונימוקן כי הספרים שרמזתי אינם מצויים אצלם והנני לעשות רצונו ואכתוב מחדש אות זו בעה"י דם שבישלו שפחלקו אם הוא מדאורייתא כמו שרשמתי לעיל באות טו"ב חידש הרב אהל יעקב במערכה זו אות ב' בדם ביצים שהוא אסור מן התורה (שהתחיל להתהוות בו צורת האפרוח וכו') דלא מהני ליה בישול וצליה וז"ל ונראה דאף אם נצילת או נתבשלה הביצה עדיין עומדת באיסור תורה אפילו לדעת התוספות בחולין דף קי"א ד"ה דם דם שבישלו אינו אסור אלא מדרבנן וכן דעת הרא"ש שם בסיון ז"ך ועיין בסי' ל"ז וכן דעת הרשב"א כמו שכתב מרן בבית יוסף סוף סי' ע"ו וכן דעת הר"ן בפירק כל הבשר עלה דההיא דאין מניחין כלי תחת הבשר וכו' והכי נקטינו לקולא כמו שכתב מרן בבית יוסף סי' ס"ט בדין הדחה שאחר המליחה דנאמן עכמו"ז במסיח לפי תומו משום דאינו אסור אלא מדרבנן וכן הסכים שם מורם בדרכי משה ובשלחן ערוף בהגהה ס"ד לסעיף יו"ד) וכן הסכימו שם הרבנים טורי זהב ושפתי פהו ופרי חדש שם ובפרי חדש ריש סי' ס"ט וכן פתב עוד שם ס"ק מ"ד ובס"ק מ"ח פתב פן לדעת מרן בשלחן ערוף ומורם שם בהגהה וכן פתב בסי' ע' ס"ק ל"ה ובסי' ע"ו ס"ק כ"ו וכן פתב בקונטרס אחרון סי' ע"ו ועיין להרב"ז בשניות ח"א סי' קצ"ט (בכל זאת) נראה לדעתי דיש מקום לחלק דונקא בדם גמור צלול בעין אמור רבנן דאם מלחו או בישלו יוצא מאיסור תורה משום דמעיקרא הנה ראוי לכפרה ונדחה על ידי המליחה או הבישול כמו שכתב רש"י בפירק הקומץ דף כ"א ע"א עלה דההיא דדם שבישלו וכו'

יעי"ש וכן נראה ממה שכתב הרדב"ז שם אף דם ביצים דמעיקרא אינו דם גמור צלול בעין ואפילו הכי אסור מן התורה משום דחשיב דם ריקום כדם בשר בעין אם פן מה טעם לחלק בין חי למבושל דשקולים הם ויבואו שניהם: ונראה להכריע דאין לחלק בזה בין חי למבושל והוא ממה שכתב שם מרן בבית יוסף בשם שיערי דורא דאם נמצא דם על החלבון אחר שנתבשלו שאין מקום הקשר ניפר אן שיש לחוש שמה מקצת על הקשר מותר דספיקא דרבנן לקולא וכו' וכתב עליו מרן ומשם נלמוד לכל ספק שיוגד בהן דאזלינן לקולא ומיהו הרא"ש כתב בתשובה דאזלינן לחומרא עכ"ל ואם איתא דיש לחלק בין חי למבושל מאי איריא תשובת הרא"ש דהויא בעודן חיינן בדם בהאי גוונא שהביצה היא מבושלת אזלינן לקולא אף לדעת הרא"ש דדם ביצים דאורייתא משום דהוי כדם שבישלו דסבירא ליה להרא"ש דהוי דרבנן וכדכתבינא אלא ודאי דלא שניא ומרנויהו הוי מדאורייתא וכן נראה להכריח ממה שכתב שם מורם בדרכי משה באות ה' בשם האיסור והיתר דאם נתבשלה או נצלה ביצה נוהגים לאסורו בכל מקום שנמצא דם אמנם אם הן חיות עדיין וטרופות וכו' פתב באגודה דהוי ספיקא דרבנן ולקולא וכו' וכתב עליו מורם ונראה טעמם דאם הם שנים או שלשה ביצים נהגו להקל אבל ביצה אחת אסורה וכו' אם פן נראה לי דגם בנצלה או נתבשלה דנוהגין איסור היינו דוקא אותה ביצה אבל נתבשלה עם אחרים אין לאסור עכ"ל וכן פתב בהגהה סעיף ד' ואם איתא דיש לחלק אפילו באחת יש להתיר כל שהיא מבושלת דהנה ליה מדרבנן ובספיקא אזלינן לקולא לדעתו שפובר פן לדינא כנו"ל אלא ודאי דלא שניא וכן נראה דעת הרבנים טורי זקב ושפתי פהו ופרי חדש שקיימו וקבלו פסק מורם לאסור לעולם בביצה אחת בין חיה בין מבושלת הגם הלום ראיתי להרב מוהר"י עינאש בספר בית יהודה בחלק א"ח סוף סי' נו"ן דנראה שפובר דבדם ביצים נמי יש להקל בדם שבישלו ובמקומי אני עומד מהראיות שכתבתי עד כאן דברי הרב אהל יעקב שרמזתי בנדפס וכתבתי שמר תלמידו פקפק על זה: ואלה דברי מר תלמידו הרב תפארת אדם בשו"ת חלק יו"ד סי' ח' אות ו' ביצה שנתבשלה בקדירה ואחר כך בשלו בה תבשיל ואחר שניאכל התבשיל נמצא דם בביצה ואין ידוע אם היה בתבשיל ששים נגד הביצה אין להתיר הקדירה מטעם דאף אם היה הדם במקום האסור אין איסורה אלא מדרבנן דקיימא לן דם שבישלו אינו אסור אלא מדרבנן דבשילמא אם נתברר תחילה ואחר כך נפלה למקום אחר דבשעת נפילה כבר היה הדם מבושל ואין איסור בתערובת אלא דרבנן אז היינו דנים בתערובת זה אם נשפף ולא נודע שיעורו מותר פינו דעיקר האיסור מדרבנן ויש ספק אם נתבטל אזלינן לקולא אבל בנדון דידן דבתחילת נפילתה עדיין לא נתבשל הדם ובשעה שהתחיל להתבשל עדיין אסור מן התורה כבר נאסרה הקדירה מספק בית יהודה חא"ח סי' נ' וצריך להתישב בדבר לפי החילוקים שניאמרו בההיא דספק איסור תורה שנתגלגל להיות איסור דרבנן עיין להפרי חדש בכללי ספק ספיקא סי' ח' ובכנסת הגדולה שם ס"ק קס"ה זרע אמת ח"ד סי' י"ז וכ"ה ושאר תשובות ועיין ש"ע בסי' צ"ח בדין נשפף ובערף השלקחן א"ח סי' קס"ב ותס"ז ועוד עיין טורי זקב סי' ס"ט ס"ק כ"ה ונקודות הפסוף ופרי חדש שם ס"ק מ' ומ"ד דלכולי עלמא חשיב דרבנן יע"ש ועיין בספר אמונת שמואל סי' כ"ח פרי חדש סי' צ"ח סק"ט גנת ורדים חלק יו"ד פלל א' סי' כ"ט ושוב ראיתי למורי הרב המופלא מוהר"י מנשה נר"ו בספר אהל יעקב מערכת הדל"ת דרמי ומקשי על דברי

הרב הנזכר והעלה בראיות דלגבי דם ביצים לא שינה לומר דם שבישלו והוי מן התורה
אף אחר בישול ונתן טעם לדבר יעניין שם וכל לגבי דידי אחר המחילה רבה לא מוסתבר
כעת וצריף עיון עכ"ל ועם שאיני פדאי להכריע לכאורה נראה לי הדל שלדברי הרב
שומעין על פי הוכחותיו מדברי מרן בבית יוסף ומדברי הרמ"א הנז"ל וראיתי עתה
להגאון ערף השלחן ביו"ד סי' ס"ו אות ז שהביא תשובת הרב בית יהודה הנ"ל ושקיל
וטרי בדב"ק וכתב בתוך דבריו ובלאו הכי בדם ביצים נראה פיון דאיסורו משום חשש
ריקום אפילו נתבשל אסור מדאורייתא לכולי עלמא עכ"ל ומצאנו חבר לסברת הרב
אהל יעקב: גם השגתי ספר דברי שאול (יוסף דעת להגאון שאול ומשיב) וראיתי בסי'
ס"ו סעיף ד' דקאי בשיטה זו והוא שנשאל במה שאירע שהיה דם בפניצה ומשחו בו
החלות ונאפה ונתבשל מה דינו והרב מוהר"י מסקאהל הורה כמו שפכת החכמת אדם
כלל כ"ט סעיף ח' דצריף ליטול כדי נטילה ואחד הראה לו דברי הפרי מגדים בשפתי
דעת ס"ק יו"ד דחולק על הפנסת הגדולה דכיון דדם שבישלו אינו אלא מדרבנן שוב הוי
ספק בדרבנן ושאל היאך הדין ולדעתי דברי הפרי מגדים תמוהים דדם מרונקם אינו דם
שבישלו דסתם דם כל שבישלו אינו ראוי למזבח ואינו חייב עליו מן התורה אבל דם
מרונקם שהוא אסור משום אפרוח שוב אסור משום נבלה וגם כשנתבשל הנה ליה כבשר
נבלה ושרץ וזה פונת הפנסת הגדולה שחולק על הש"י וזה ברור כשמש (אמר המחבר
דברי הפנסת הגדולה הביאותים לקמן טרם ראיתי דברי הגאון הללו והייתי מבין מדבריו
שסובר שהוא רק מדרבנן וגם עתה לדידי חזי מפשטיות דבריו שסובר שהוא מדרבנן
והמעניין יכריע) וראיתי בקריית ופליתי פאן סק"ג שגם הוא נאחז בסבב והקשה גם כן
דהא הוי דם שבישלו ובמח"כ לא ק אבי וראיתי שבתוך דבריו הרגיש קצת בזה וכתב
דהנאי דיש בה ריקום הוי דם בשר ולא מחמת ריקום דהא בשר ריקום הוי דרבנן וע"כ
מחמת דם ובמח"כ"ת זה אינו דכל שפכר נעשה בשר באמת מותר כדאמרו בתמורה דף
ל"א וכן כשהוא מלא דם אבל טיפת דם אסור מן התורה כדכתב השפתי כהן פאן סק"ד
ובסי' פ"ו ס"ק ס"ב וכן כתב בחכמת אדם בהדיא ואם כן מה ענין דם שבישלו בזה וכו'
שוב ראיתי בפרי חדש סי' פ"ו ס"ק כ"א כ"ב ובתבואות שור סי' ט"ו שהאריכו בענין
זה והביאו שם דברי הסמ"ג ודברי האיסור והיתר כלל מ"ב דין ה' דדם ריקום אסור
משום דם נבלה והוא סיוע למה שפכתתי ומה אעשה שהתבואות שור שם מפרש הפל
משום דם וכתב דדם שבישלו דרבנן ואני בעניי נראה ברור דזה אסור משום דם נבילה
ואף בנתבשל אסור מן התורה ועי"ש מה שכתב בשם הר"ן עכ"ל והנה גם הוא תנא
דמסייעא לדעת הרב אהל יעקב דבדם ביצים לא שאני לן בין חי למבושל ואף מבושל
אסור מן התורה: ומדברי מרן החבי"ב בפנסת הגדולה שציינתי בנדפס והם בסימן ס"ו
אות ל"ד הביא דבריו הרב יד דוד בסי' ס"ו הגהות בית יוסף אות ו' מתבאר דדם ביצים
שנה לשאר דם ולמאן דאמר בעלמא דם שבישלו אסור מדרבנן הכי נמי לדידיה הדין כן
בדם ביצים שכתב ביד דוד וז"ל אפילו למאן דאמר דם ביצים דאורייתא כשנמצא אחר
שנתבשלה ספיקו להקל דדם שבישלו אינו עובר עליו והוי ספיקא דרבנן ואי משום
ריקום דביצה הא נמי דרבנן כדאיתא באלו טרפות וכמו שכתב המחבר בשם הרמב"ם
בסי' פ"ו כן כתב שארית יהודה בהגהותיו הביאו הרב פנסת הגדולה אות ל"ד ותמה עליו
דעל כל פנים אף דליכא לאו אסור מדבר תורה כמו שאמרו בפירק כל הבשר מייעבר הוא

דלא עבר הא איסורא איכא ופירש רש"י וכו' ואיך יהיה ספיקו להקל ולזה נוטים דברי הפנסט הגדולה לעיל סי' ח' הגהות בית יוסף אות מ דף ח' ע"ג במה שהקשה להרב מהרע"י שפכת דלדעת רש"י ונהר"ה דם שבשלו או מלחו עובר עליו ואף לשאר מפרשים דאינו עובר עליו וליכא איסור תורה אימא אינו עובר להיות פרת אבל איסור תורה איכא יע"ש עכ"ד הרב יד דוד שציינתי בנדפס ומבואר שסובר שגם דם בצים הוא כשאר דם וכמתלוקת בזו פה מתלוקת בזו: עתה ראיתי להגאון בפלתי סי' ס"ו סק"ג על מה שפכת רמ"א בסעיף ד' וכן אם נתבשלה או נצלה ביצה ולא ידעינו אם הוא במקום האסור וכו' כתב וז"ל ואני לא אדע מה אידון בזה הלא כל איסורו של ה' משום דם דהואיל דיש בה ריקום הוי דם בפשר ולא מחמת ריקום דהא בפשר ריקום ודאי דרבנן אלא כל האיסור משום דם וכן פתבו התוספות והפוסקים ואם פן כשנתבשל הא הוי דם שבשלו דמותר מן התורה ורק איסור דרבנן דכי יהיה דם זה חמור מדם שחיבים עליו ומותר בבישול ומכל שפן זה ואם פן לעולם אין פאן ספק איסור של תורה רק דרבנן ומכל שפן אם לא ידעינו שהיה במקום האוסרו אם פן הוי ספיקא דרבנן לקולא ולא איתחזק איסורא דילמא לא היה במקום הצירוף והעמד ביצה על חזקת היתר וצריף עיון פי מחברים לא דברו בזה ולדעתי בביצה בשולה יש להקל בכל אופן ואינו רק ספק דרבנן עכ"ל הרי דפשיטא ליה דכשכתבו הפוסקים דדם שבשלו דרבנן הוא גם בדם בצים אלא דתמיה לי שגראין דבריו סותרים למה שפכת בריש סי' ס"ט בפלתי שהביא מה שרוב הפוסקים האחרונים תפסו שיטת רבותינו בעלי התוס' דאינו אלא מדרבנן וכתב ליישב מה שמקשים על שיטת רש"י ובסוף דבריו כתב שגם הרמב"ם דעתו פריש"י וכן דעת הרי"ף דהעתיק ה' מימרא דהלב קורעו דאיירי בלב עוף ותמהו מאי נפקא מינה יש לדינא שהעתיקו אלא ברור דלכף העתיק להורות נחן דלב בהמה עובר דדם שבשלו דרבנן וכן הרא"ש העתיק ה' דנראה מדרבנן בכמה דוכתי דמסתפק בדם שבשלו והמחבר בהלכות פשר בחלב העתיק לשון הרמב"ם בב"ח דאין עובר משום פשר בחלב משמע משום דם עובר ולכן צ"ל דהאחרונים תפסו זה לעיקר דם שבשלו אין בו אלא איסור דרבנן דלענ"ד צ"ע עכ"ל הרי ששיטת האחרונים רחוקה היא בעיניו ולדעתו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ומרן בשלחן ערוך סוברים דדם שבשלו עובר עליו ואם פן אינו מובן על מה הצריף עיון בסי' ס"ו הנ"ל על מה שפכת הרמ"א אם נצלה או נתבשלה וכו' גם בסמ"פ פ"ז בכרתי ס"ק י"ג דקדק מדכתב מרן במבשל דם בחלב דאין לוקין באכילתו משום פשר בחלב דמשום דם חייב (אלא שפייים דלמאי דקיימא לן דם שבשלו דרבנן אף משום דם ליכא הא מיהא לפי דעתו בדעת מרן וכן דעת הרמ"א שלא חלק עליו בזה לא ידעתי מאי קשיא ליה בסי' ס"ו מאחר שהוא סובר שדעתם דדם שבשלו עובר כמו שדקדק מדברי מרן בסי' פ"ז): והנה מה שרמז מדברי הרי"ף פונתו למה שפכת בפרק פל הפשר בפסקא דהלב קורעו ומוציא את דמו גרסינן בכריתות תנן התם הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו אמר רב לא שנו אלא לב עוף שאין בו פזית אבל לב בהמה הואיל ויש בו פזית ענוש פרת מתיבי וכו' (הביא פל הסוגיא דכריתות) ולזה כתב שתמהו למה העתיק זה הרי"ף וכתב דנראה ברור שרצה להשמיענו שאף שבשלו עובר עליו בלב בהמה דדם שבשלו אסור מן התורה ותמיהני שהר"ן כתב שם על דברי הרי"ף דהא דלב בהמה הואיל ויש בו פזית ענוש פרת היינו דוקא אם אכלו

כְּשֶׁהוּא חַי אָבֵל בְּשָׁלוֹ אֶפִּילוֹ בָּלֵב בְּהֶמָּה אֵינּוּ חַיִּיב כָּרַת דְּהָא קַיָּמָא לֵן דְּדָם שְׂבִינְשָׁלוּ
אֵינּוּ עוֹבֵר עָלָיו כְּדֹאִיתָא בְּפִרְקֵי הַקּוּמְצִין רַבְּהִי דְּרַף כ"א אֵלָא מִשּׁוּם דְּמִתְנִיתִין קַתְנִי סַתְמָא
אֵינּוּ עוֹבֵר עָלָיו וּמִשְׁמַע אֶפִּילוֹ אֵכְלוּ חַי מוֹקְמִינֵן לֵה הֵתָם בְּכָרִיתוֹת בָּלֵב עוֹרַף אָבֵל
בְּמִבְּנֵי אֶפִּילוֹ בָּלֵב בְּהֶמָּה לֹא מִיְחַיִּיב וְזֶה שְׁלֵא פְּדִבְרֵי רַש"י שְׁכַתְבֵּי דְּבָלֵב בְּהֶמָּה דְּאִית
בֵּיהּ כְּזִית עוֹבֵר עָלָיו אִם לֹא קָרְעוּ אַחַר בְּשׂוּלוֹ עכ"ל הֵרִי דְּהֵר"ן מְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הֵרִי"ף
בְּאֵכְלוּ חַי וְלֹא בְּשִׁבְשָׁלוֹ דְּכִשְׁבָּשָׁלוֹ אֵינּוּ עוֹבֵר עָלָיו פְּלוּמֵר וְאֵינּוּ אָסוּר אֵלָא מְדַרְבְּנֵן כְּמוֹ
שְׁכַתְבֵּי הֵרֵב אֵהֵל יַעֲקֹב שֶׁהִבְאִיתִי דְּבָרָיו בְּרֵאשִׁי אֹת זֶה בְּשִׁמּוֹ בְּפִרְקֵי פֶל הַבְּשָׂר בְּסוּגֵי
דְּאִין מְנִיחִין פְּלִי תַחַת הַבְּשָׂר: וְאִף שְׂאִין מִזֶּה הַכָּרַח שְׁסוּבֵר הֵר"ן שֶׁהוּא מְדַרְבְּנֵן שְׁהֵרִי
בְּשִׁנֵּי הַמְּקוֹמוֹת הַנֵּ"ל (בְּהָא דְּהֵלֵב קוֹרְעוּ וּבְהָא דְּאִין מְנִיחִין פְּלִי תַחַת הַבְּשָׂר) פְּתַב (בְּסוּף
ד"ה וּמִיָּהוּ) דְּדָם שְׂבִינְשָׁלוֹ אֵינּוּ עוֹבֵר עָלָיו וְאֶפְשָׁר שְׁפִנְוֹנְתוֹ לֹמֵר דְּאֵינּוּ עוֹבֵר בְּלֹא הָא
אִיסוּרָא דְּאוֹרְיִיתָא אִיכָּא וְלֹא יִדְעָתִי מָנָא לִיָּה לְהֵרֵב אֵהֵל יַעֲקֹב לְהִבִּין מְדַרְבְּרֵי שְׁסוּבֵר
שְׂאִינּוּ אֵלָא מְדַרְבְּנֵן וְעוֹד תְּמִינְהֵי עָלָיו דְּלִפִּי הַנֶּרְאָה לֹא נוֹכַל לְהַחֲלִיט פֶּן בְּדַעְתּוֹ שְׁהֵרִי
כְּתִבּוּ בְּשֵׁם הֵר"ן בְּחִידוּשָׁיו לְחֻלְיוֹ דְּרַף ק"ך ע"א ד"ה תֵּנּוּ דְּמִדְתֵּנּוּ חוֹמֵר בְּחֵלֵב מְבָדָם וְכו'
וְלֹא תֵּנּוּ חוֹמֵר בְּחֵלֵב שְׁעוֹבֵר בְּמִבְּנֵי מֵה שְׂאִין פֶּן בְּדָם שְׁמַעַת מִיָּהוּ דְּלֹא כְּזִיתִי בְּמִנְחוֹת
פְּלוּמֵר דְּאִמֵּר זַעֲרִי בְּמִנְחוֹת דְּרַף כ"א דָּם שְׂבִינְשָׁלוֹ אֵינּוּ עוֹבֵר עָלָיו הֵרִי דְּמוֹכִיחַ מִמִּתְנִיתִין
דְּדָם שְׁנֵה לְחֵלֵב דְּעוֹבֵר גַּם בְּמִבְּנֵי דְּלֹא כְּזִיתִי וְאִיָּה נוֹכַל לְהַחֲלִיט בְּדַעְתּוֹ שְׁסוּבֵר שְׂאִינּוּ
אֵלָא מְדַרְבְּנֵן הָא מִיָּהוּ חֲזִינֵן שְׁהֵר"ן בְּהֵלְכוֹת עַל דְּבָרֵי הֵרִי"ף בְּהֵיָא דְּהֵלְבָקוֹרְעוֹ מְפָרֵשׁ
לְדְּבָרֵי הֵרִי"ף בָּלֵב בְּהֶמָּה דְּמִיָּרִי בְּדָם חַי וְלֹא בְּמִבְּנֵי וְזֶה כְּנֶגֶד הַיְסוּד שֶׁל הַגָּאוֹן בְּפִלְתִּי
הַנֵּ"ל וְהֵרִי הֵרֵא"ש שֵׁם בְּסִימֵן כ"ה הַעֲתִיק גַּם פֶּן הַסּוּגֵי דְּכָרִיתוֹת וּבְסִי' ז"ך פְּתַב וְאִף
עַל גַּב דְּדָם שְׁמַלְחוּ אֵינּוּ עוֹבֵר עָלָיו כְּדֹאִיתָא בְּפִרְקֵי הַקּוּמְצִין מְכַל מְקוּם מִתְחִילָה הֵיָה
מְדֹאוֹרְיִיתָא עַד שְׁלֵא נִתְבַּשַׁל עכ"ל וּמִתְבָּאָר שְׁסוּבֵר שְׂאֵחַר שְׁנִתְבַּשַׁל אֵינּוּ אָסוּר מִן
הַתּוֹרָה פְּלֵל שְׁהֵרִי כְּתַב שְׁמִתְחִילָה הֵיָה מְדֹאוֹרְיִיתָא דְּמוֹכַח דְּמָה שְׂאֵמֵר דְּאֵחַר שְׂבִינְשָׁלוֹ
אֵינּוּ עוֹבֵר פְּלוּמֵר אֵינּוּ אָסוּר מִן הַתּוֹרָה וּמָה שְׁכַתְבֵּי הַגָּאוֹן בְּפִלְתִּי בְּדַעַת מֶרֶן בְּהֵלְכוֹת
בְּשָׂר בְּחֵלֵב כְּנֶרְאָה כְּפִנְתּוֹ לְמָה שְׁכַתְבֵּי בְּסִי' פ"ז סְעִיף ו' בְּמִבְּשָׁל דָּם בְּחֵלֵב עֵינֵן בְּמָה
שְׁכַתְבֵּי לְקַמֵּן (בְּד"ה וְרֵאִיתִי לְהֵרֵב אַח"א) (נִחְזוֹר לְדֹאֲתָאן עֲלֵה בְּדָם בְּצִיִּים שְׂבִינְשָׁלוֹ
אִם אִיסוּרוֹ מְדַרְבְּנֵן): וּיְדִידֵי הַגָּאוֹן מוֹהֵרִי"מ עֲפִשְׁטֵינֵן אַבְד"ק נְאוּוֹאֲרֵדֵק יצ"ו בְּסִפְרוֹ
עָרוּף הַשְּׁלַחֵן לִי"ד שְׁנֶדְפֵס מְקָרוֹב כְּתַב בְּסִי' ס"ו אֹת כ"ט בְּאִיסוּר דְּדָם בְּצִיִּים אֵין
הַפְּרֵשׁ בֵּינָם שְׁנִתְעַרְבָה עִם אַחֲרוֹת בְּצוּנֵן אוֹ בְּשָׁלֵם אוֹ טִיגְנָם יַחַד אִף דִּישׁ לֹמֵר דְּבִבְשׂוּל
נוֹתֵן טַעַם יוֹתֵר מְכַל מְקוּם נֶגֶד זֶה יֵשׁ לֹמֵר דְּלָרוֹב הַפּוֹסְקִים דָּם שְׂבִינְשָׁלוֹ הוּא רַק אִיסוּר
דְּרַבְּנֵן וְלִכֵּן גַּם בְּבִישׂוּל אוֹ בְּטִיגְנֵן בְּמִין בְּמִינוֹ בְּטַל בְּרוֹב וּבְאֵינּוּ מִינּוּ צָרִיף שְׂשִׁים וּבְמִינוֹ
וְאֵינּוּ מִינּוּ אֲמֵרִינֵן סֵלֵק וְכו' דְּבִבְשׂוּל נִתְנַסַּף עוֹד קוֹלָא דְּבָדָם גְּמוּר הוּא רַק דְּרַבְּנֵן לָרוֹב
הַפּוֹסְקִים וְכַל שְׁפִן בְּדָם בְּצִיִּים עכ"ל הֵיָה בְּהֵי מִלְתָּא פְּהֵנָּא לֹא מְסִייעַ כְּהֵנָּא שְׁכַבֵּר
כְּתַבְתִּי שְׁהַגָּאוֹן עָרַף הַשְּׁלַחֵן (הַסְּפָרְדִּי) סְבִירָא לִיָּה דְּדָם בְּצִיִּים לְכוּלֵי עֲלָמָא אָסוּר מִן
הַתּוֹרָה וְאֵילוֹ הֵרֵב הַנֵּ"ל יצ"ו אִיפְכָּא מְסַתְבָּרָא לִיָּה דְּדָם בְּצִיִּים קִיל מְשָׂאָר דָּם שְׁנִתְבַּשַׁל
וְתַפְסֵי שִׁיטַת הַגָּאוֹן בְּפִלְתִּי סִי' ס"ו הַנֵּ"ל דְּדָם בְּצִיִּים שְׂבִינְשָׁלוֹ הוּא דְּרַבְּנֵן וּמָה שְׁהַעֲדִיף
צַד הַקַּל בְּדָם בְּצִיִּים מְשָׂאָר דָּם הוּא דָּאָם בְּדָם דְּעֲלָמָא דְּלְכוּלֵי עֲלָמָא אָסוּר מִן הַתּוֹרָה
דִּינָּא הוּא דְּמִבְּנֵי אֵינּוּ אֵלָא מְדַרְבְּנֵן כְּלֵי שְׁפִן בְּדָם בְּצִיִּים דְּאֵעִיקְרָא אֵינּוּ פְּשוּט דְּבַחֵי
אָסוּר מִן הַתּוֹרָה דְּהָא אִיכָּא מֵאֵן דְּסִבְרֵי דְּאֵינּוּ אָסוּר אֵלָא מְדַרְבְּנֵן דְּנֹדָאֵי יֵשׁ לָנוּ לֹמֵר

דאף למאי דקיימא לן דאסור מן התורה מבושל אינו אסור אלא מדרבנן וכתב פן לפי שלא ירד לסכרת הרב אהל יעקב דדם דעלמא שְהִיָה ראוי לכפרה הוא שפְשַׁנְתַּבְשַׁל ונדחה מהיות ראוי לכפרה הוא דנחית דרָגָא וְאִינוּ אָסוּר אֶלָּא מְדַרְבָּנָן אָבֵל דָּם בְּצִים שְׁלֵא הִיָה ראוי לכפרה ובכל זאת אסרתו תורה יש לומר שגם מבושל אסור: וכן מתבאר מדברי מְרֵן מוהרד"ף בספר מְזֻמּוֹר לְדוֹד בְּסִי' ס"ו דף מ"ו ע"ב (בד"ה ועפ"י"ז) וז"ל ועל פי זה נראה ללמוד במה שנוהגין ליתן בצאים שלמות בתוך החמין שמטמינים בערב שבת לשבת ובשעה שמטמינים יש בקדירה רוטב הרבה והתבשיל הולך ומצטמק עד שעת הסעודה והבצאים הם תוף הרוטב וכו' יש להקל אם נמצא דם סתם דמסתמא אחר בישול אין נזכר כל כך מקומו וכל שכן באלו שמצטמקים ואין נזכר מקום הקשר כלל ואם פן לא מביעא אם יש בצאים אחרים דהיתרא דפשיטא דאמרינן סלק את שאינו מינו פאילו אינו ומינו רבה עליו ומבטלה דאין פאן אלא ספק דרבנן על ידי תערוכת כדכתב הפרי חדש לעיל אלא אפילו ליכא בצאים אחרים רק התבשיל דהוי מין באינו מינו דבעינן ששים מן התורה אפילו ליכא ששים כנגד הביצה שרי דאיכא פמה צדדים להקל חדא דאפילו הוי דם ריקום ממש אף למאן דאמר דאסור מן התורה אין פאן אלא אסור דם והרי רוב הפוסקים סברי דם שבישלו אינו אלא מדרבנן וכו' אם פן ליכא אלא ספק דרבנן על ידי תערוכת וכל שכן דליכא אלא טעמא גרידא ולא ממשו וכל שכן בהצטרף מחלוקת הפוסקים אם דם ריקום הוי בחלמון או בחלבון ואם פן כל היכא שנמצא משגיגהם יש לעשות ספק ספיקא וכו' אלו תנורף דב"ק הצריכים לענייננו הרי מפורש יוצא מפה קדשו דגם בדם ביצה מבושלת דינא הוא דאינו אסור מן התורה לדעת הסוברים והיא דעת רוב הפוסקים דדם שבישלו אינו אלא מדרבנן: וראיתי להרב אח"א בספר ויקרא אברהם בחלק יו"ד סי' א' (בד"ה ומוהרד"ף) דשקיל וטרי בדברי המזמור לדוד הנ"ל ועל מה שכתב דגם אם הוא דם ריקום אין פאן אלא אסור דם ולרוב הפוסקים דם מבושל הוי איסורא דרבנן כתב דיש להסס בזה לדעת מְרֵן בְּסִי' פ"ז סעיף ו' במבשיל דם בחלב שכתב לשון הרמב"ם שהוא פטור ואין לוקין על אכילתו משום בשר בחלב מוכח אבל משום דם לוקה וכמו שכתב שם בבית יוסף ועיין בכנסת הגדולה שם אות ל"ד ולהרב ערוך השלחן שם אות ז אבל פשיש שם בצאים אחרים עמה בזה הוא דשרי בשופי לדעת מְרֵן ומורם וכן כתב גם הרב ערוך השלחן אות ח' הגה דברי הרב ערוך השלחן שציינו הם בסי' ס"ו ונראה שגם מה שמצינו לכנסת הגדולה פונתו לסימן ס"ו ואין מצוי אצלי ואחר המחילה רבה איני יודע מה יש להסס בזה שגרי מְרֵן מוהרד"ף בירר טעמו וננימוקו שרוב הפוסקים סוברים דדם שבישלו אינו אסור אלא מדרבנן ואם פן אף דמדברי הרמב"ם (ואין לוקין משום בשר בחלב) מוכח שסובר דלוקה משום דם כמו שכתב בבית יוסף שדעת הרמב"ם כדעת רש"י מכל מקום ליתיה בהכחשה שדעת רוב הפוסקים שהוא רק מדרבנן ונוכל לסמוך עליהם ומה גם דיש סוברים שגם מְרֵן בסי' ס"ט בבית יוסף ובשלחן ערוך (בדין הדחה שאחר המליחה) סובר פן וממה שהעתיק (בשלחן ערוך) לשון הרמב"ם אין לוקין משום בשר בחלב אין סתירה לזה שיש לומר דכשחבר השלחן ערוך נחית לדקדק בלשון הרמב"ם דנקט לשון יחיד ואין לוקין על אכילתו (ולא אמר על אכילתם) ומשמע ליה בכונתו כמו שכתב הגאון בית חדש דקאי רק אמבשיל בחלב מתה דעל זה אינו חייב משום בשר בחלב אכל חייב משום שם אחר

והיינו משום גבלה אכל בדם בחלב אינו חייב גם משום דם ועוד אפשר לומר וראיתי שכן פתב גם ידי הגאון מוהרש"ל מוילנא יצ"ו בהגהותיו לקונטרס מטה יהונתן שבאשלי רב רבבי התדשים בסי' פ"ז הנ"ל וז"ל ועל מה שהעתיקו הטור והמחבר לשון הרמב"ם ואף דהם ודאי סבירא להו דדם שבשולו דרבנן וכדכתב הטור בסוף סי' ע"ו בשם הרשב"א בהדיא וכן המחבר מבואר בכמה מקומות דסובר פן דהוא מדרבנן וכבר העיר בזה הדרישה פאן אני אומר דלא קשיא מידי פיון דהאידינא ליכא מלקות לא חשו לדקדק בזה וכעין זה מציינו בכמה מקומות עכ"ל יצ"ו ובזה יש ליישב דברי רבינו עקיב"א בתשובה סי' ל"ח שהעיר על מרן שפתב בסי' ס"ט דבשך ששקה שלשה ימים אם נתערב ברוב מותר ולמה לא פתב דמותר לערב לכתחלה דהא הוא פוסק בסי' צ"ט דבדרבנן מותר להוסיף ולבטל ותמה עליו ידי הגאון אבד"ק ליאדי יצ"ו בספרו פנים חמד ריש חלק ב' וז"ל והוא פלא דהא מבואר בסי' פ"ז סעיף ז' דעת המחבר דדם שבשולו דאורייתא וצריף עיון גדול עכ"ל ולפי האמור אין פאן תימה דיש לומר דרבנן עקיב"א משמע ליה בדעת מרן כמו שפתבתי אני הדל או פדכתב הפהו הגדול הנ"ל יצ"ו: הן אמת דלכאורה נראה מדברי הגאון שפתי פהו שם בס"ק ט"ו שמייחס למרן דסובר דדם שבשולו מן התורה הוא שעל מה שפתב מרן ואין לוקין על אכילתו משום בשך בחלב פתב וז"ל ואין לוקין על אכילתו משום בשך בחלב פלשון הזה פתב הרמב"ם ומשמע דעתו דמשום בשך בחלב הוא דאין לוקין על אכילתו הא משום דם לוקין על אכילתו אף שבשולו דסבירא ליה דם שבשולו עובר עליו מיהו אנו קיימא לן דדם שבשולו או שמלחו אינו אלא מדרבנן וכמו שפתבתי בסי' ס"ט ס"ק ל"ט ובכמה דוכתי עכ"ל הרי שמדקדק מלשון הרמב"ם והוא לשון מרן דדם שבשולו הוא מדאורייתא וחידיוש הוא שהרב הנ"ל יצ"ו לא נרגש מדברי השפתי פהו הללו אף נראה דיתכן להעמיס בכונת השפתי פהו דכל לגבי מרן פשיטא ליה לומר שאין לשונו בזה מדקדק דכיון דהאידינא ליכא מלקות לא חש לדקדק והעתיק לשון הרמב"ם פמות שהיא ורק לדעת הרמב"ם (שדרכו לדקדק בכל פיוצא לזה) הוא שפתב דמשמע שסובר דלוקין משום דם משום דדם שבשולו עובר עליו דיקא נמי דקאמר משמע דעתו וכו' ולא אמר סתם משמע או משמע דעתם להורות נתן שפונתו על לשון הרמב"ם דמניה סליק ולא על לשון מרן המחבר (ומה שציין השפתי פהו למה שפתב בסי' ס"ט ס"ק ט"ל דקיימא לן דם שבשולו דרבנן איני יודע איזה טעות יש בדפוס פי שם לא דבר מזה ובס"ק מ"ב הזכיר מה שפתב מרן בבית יוסף גבי נאמנות עכומ"ז במסיח לפי תומו בהדחת הבשרדמהני משום דדם שמלחו דרבנן ואין דעתי נוחה שלזה נתפנין ובמקום ט"ל צריף להיות מ"ב): ואם פנים אנחנו בזה בכונת הרב שפתי פהו יש ליישב מה שהקשה הרב פרי מגדים בסי' ס"ט בשפתי דעת ס"ק ז"ן על מה שנתלבט השפתי פהו שם בס"ק מ"ב למען דעת למה השמיט מרן בשלחן ערוף סעיף יו"ד דנאמן עכומ"ז מסיח לפי תומו בהדחת הבשר ומירץ השפתי פהו משום שבבית יוסף פתב הטעם דנאמן משום דמאי דקיימא לן דאין מסיח לפי תומו נאמן אלא בעדות אשה היינו דוקא באיסור תורה אבל דם שמלחו דאיסור דרבנן הוא מהני ביה מסיח לפי תומו ובסי' קל"ז הביא מחלוקת אי מהני מסיח לפי תומו בדרבנן וסתם פמאן דאמר דלא מהני ולכן גם פאן אזיל לשיטתיה שבסימן קל"ז לכן השמיט הא דמסיח לפי תומו להדחת הבשר אלו תנרף דברי הרב שפתי פהו ועל זה הקשה הרב פרי

מגדים שְהִיָּה לוֹ לִיִּישָׁב בְּדַעַת מֶרֶן דְּאִזְיֵל לְשִׁיטְתִּיהָ שְׁבַסִּימָן פ"ז סְעִיף ו' דָּדָם שְׁבַשְׁלוֹ
אָסוּר מִן הַתּוֹרָה וְלִכְּנֵן אֵין מְסִיחַ לְפִי תַנְמוּ וְנֶאֱמַן וּלְפִי מַה שְׁכַתְּבִי בְּכּוֹנֶנֶת הַגְּאוֹן שְׁפִתִי
כִּהְיוֹ דְּמַה שְׁדַקְדָּק דָּדָם שְׁבַשְׁלוֹ אָסוּר מִן הַתּוֹרָה אֵינּוּ אֶלָּא אֶלְיָבָא דְהֶרְמַב"ם אֶבְל אֶלְיָבָא
דְּמֶרֶן מוֹדָה הוּא שְׂאִין הֶכְרַח מְלִשׁוֹנוֹ שְׂיִישׁ לֹאמֵר דְּמִשׁוּם דְּלֵא נְפָקָא מִיְּנָה בְּזִמְנֵי הַזֶּה לֹא
דַּקְדָּק וְהַעֲתִיק לְשׁוֹן הֶרְמַב"ם אֶבְל אֶפְשָׁר שְׁלֵדִינָא סוֹבֵר דָּדָם שְׁבַשְׁלוֹ דְּרַבְּנָן וּלְכַף
הַנְּצָרָה לִיִּישָׁב לְדַעַת מֶרֶן עַל פִּי שִׁיטְתוֹ שְׁבַסִּימָן קל"ז דְּגַם בְּאִסּוּרֵי דְּרַבְּנָן לֹא מַהֲנִי
מְסִיחַ לְפִי תַנְמוּ.

וְהִנֵּה בְּשִׁפְתֵי כֹהֵן ס' ס"ט ס"ק ז"ן הַקֶּשֶׁה עַל מַה שְׁכַתְּבִי מֶרֶן בְּסְעִיף י"ד דְּבַשְׁרָה שְׁשִׁקָּה
שְׁלִשָׁה יָמִים בְּלֹא מְלִיחָה שְׁנַתְּעַרְבָה בְּטֵלָה בְּרוּב דְּאִמְאֵי בְּטֵלָה בְּרוּב הָא בְּסִי' ק"ט פְּסֵק
דְּיָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ מִיִּן בְּשִׂאֵינוּ מִיְּנוּ צָרִיף שְׂשִׁימֵי שְׂאֵם יְבַשְׁלוֹ יִתֵּן טַעַם וְהִכָּא נְמִי הַדָּם יִתֵּן טַעַם
בְּבַשְׁרָה וְכַתְּבִי דְּלַמּוּהֵרָא"י וּמֶרֶן לֹא קִשְׂיָא דְּיִישׁ לֹאמֵר כִּינֵן דְּבַשְׁרָה שְׁשִׁקָּה וְכוּ' הִיא חֲנוּמֶרֶת
הַגְּאוֹנִים לֹא גְזָרוּ כּוּלִיָּה הָאֵי וְכוּ' וְעַל זֶה נִרְגַּשׁ בְּשִׁפְתֵי דַעַת שְׂמֵ שְׁהִיָּה לוֹ לְתַרְזֵן
דְּלַמּוּהֵרָא"י וּמֶרֶן לֹא קִשְׂיָא מִשׁוּם דָּדָם שְׁבַשְׁלוֹ אוֹ מְלַחוּ הוּא רַק אִסּוּר דְּרַבְּנָן וּבְאִסּוּר
דְּרַבְּנָן יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ בְּאִינוּ מִיְּנוּ חַד בְּתַרְיָ בְּטֵיל וְלֹא בְּעֵינֵי שְׂשִׁימֵי וְיִישָׁב לְזֶה דְּהָא לִיתָא דְּהָא
דַעַת מֶרֶן בְּסִי' פ"ז סְעִיף ו' דָּדָם שְׁבַשְׁלוֹ אָסוּר מִן הַתּוֹרָה וְלִכְּנֵן הַנְּצָרָה לְטַעַם דְּבַשְׁרָה
שְׁשִׁקָּה וְכוּ' אֵינּוּ אֶלָּא חֲנוּמֶרֶת הַגְּאוֹנִים וְלֹא גְזָרוּ כּוּלִיָּה הָאֵי עִי"ש וְאִזְיֵל לְשִׁיטְתִּיהָ בְּהַבְּנַת
דְּבַרֵי מֶרֶן וְהַשְׁפִּתִי כִּהְיוֹ שְׁבַסִּימָן פ"ז הַנְּ"ל וְכַבֵּר כְּתַבְתִּי הַנְּרָאָה לְדַעַתִּי הַעֲנִיָּה בְּכּוֹנֶנֶתוֹ
וּלְפִי דְּרַכִּינוּ יִישׁ לֹאמֵר דְּמַה שְׁהַנְּצָרָה לִיִּישָׁב לְדַעַת מֶרֶן מִשׁוּם שְׂאִינוּ אֶלָּא חֲנוּמֶרֶת הַגְּאוֹנִים
וְכוּ' הוּא מִשׁוּם דְּלֵא בְּרִירָא לִיהָ בְּדַעַת מֶרֶן אֵי סְבִירָא לִיהָ דָּדָם שְׁבַשְׁלוֹ מְדְרַבְּנָן רַק דְּאִין
לְנוּ הֶכְרַח לֹאמֵר שְׁסוֹבֵר מֶרֶן שְׁהוּא מִן הַתּוֹרָה שְׂיִישׁ לֹאמֵר שְׂלֵא דַקְדָּק מִשׁוּם דְּאִין נְפָקוּתָא
בְּזִמְנֵי הַזֶּה אֶבְל יוֹכֵל לְהִיּוֹת גַּם כֵּן שְׂדַעְתוֹ בְּאִמְתָּ שְׁהוּא מִן הַתּוֹרָה וּדְבַרֵי שְׁבַסִּי' פ"ז
סְעִיף ו' הֵם בְּדַקְדוּק וְלִכְּנֵן הַנְּצָרָה לְטַעַם דְּבַשְׁרָה שְׁשִׁקָּה שְׁלִשָׁה יָמִים אֵינּוּ אֶלָּא חֲנוּמֶרֶת
הַגְּאוֹנִים וּמֵר בְּרִיָּה דְּרַב שְׁפִתִי כִּהְיוֹ בְּנִקְוֹדַת הַפְּסָף וּמֶרֶן הַפְּרִי חֲדָשׁ בְּס"ק מ"ח יִישָׁבוּ
דְּבַרֵי מֶרֶן וְהֶרְמַ"א עַל פִּי מַאי דְּמִשְׁמַע לְהוּ דְּסְבַרֵי מֶרֶן דָּם שְׁבַשְׁלוֹ אֵינּוּ אֶלָּא מְדְרַבְּנָן
עִי"ש וִידִידֵי הַגְּאוֹן אַבְד"ק דּוּבְנָא יַצ"ו בְּסַפְרוֹ כְּלִילַת הַמְּנוֹרָה נְמִשְׁף אַחַר דְּבַרֵי הַגְּאוֹן
שְׁפִתִי דַעַת שְׁמֶרֶן פ"ז סְעִיף ו' סוֹבֵר דָּדָם שְׁבַשְׁלוֹ עוֹבֵר עָלָיו וְהַחֲלִיט שְׁבּוּדָאֵי דַעַת
הַמְּחַבֵּר (מֶרֶן בְּשִׁלְחֵן עָרוּף) דָּדָם שְׁבַשְׁלוֹ אוֹ מְלַחוּ הוּי דְּאוּרִיָּתָא וּבְדַעַת הֶרְמַ"א כְּתַב
שְׂמִדְבַרֵי הָאֲחֵרוֹנִים בְּמִקּוּמוֹת הַרְבֵּה נְרָאָה שְׁסוֹבְרִים בְּדַעְתוֹ שְׁהוּא רַק מְדְרַבְּנָן עִי"ש
וּמְדְבַרֵי בְּשֵׁם הָאֲחֵרוֹנִים בְּדַעַת הֶרְמַ"א ה"ן עוֹזֵר וְסוּמָף לְמַה שְׁכַתְּבִי שְׂאִין הֶכְרַח
מְלִשׁוֹן מֶרֶן בְּסִי' פ"ז סְעִיף ו' הַנְּ"ל שְׂאֵם מְוֹכְרַח לֹאמֵר שְׁסוֹבֵר מֶרֶן שְׁהוּא אִסּוּר תּוֹרָה
הִיָּה לוֹ לְהֶרְמַ"א שְׂמֵ לְהַגִּיָּה עָלָיו כִּי הִכִּי דְּלֵא נִימָא דְּשִׁתִּיקְתוּ הוֹדָאָה הִיא אֶלָּא וְדָאֵי אֵין
הֶכְרַח מְלִשׁוֹן מֶרֶן כְּאִמּוֹר (נְחִזּוֹר לְדַאֲתָאן עָלָה אִם דָּם בְּצִיִּים מְבַשְׁלֵי הוּא מִן הַתּוֹרָה):
וְהַרְבַּ טְהַרְתֵּי הַמֵּיִם (סְפָר הַתּוֹרָה הַזֶּה הַשְּׁגַתִּי שְׁנַיִם רַבּוֹת אַחַר שְׁנַדְפְּסוּ בַעֲה"י סְפָרֵי שְׂדֵי
חֲמֵד) בְּמַעְרְכָה זוֹ אוֹת מ"ב (בְּד"ה אֶבְל) דָּף י"ב ע"א כְּתַב בְּתוֹף דְּבַרֵי דְּהַרְבַּ מוּהַרִּי"מ
בְּסַפְרָה אֶהֱל יַעֲקֹב סוֹבֵר דְּגַם אִם נְתַבְּשְׁלָה אוֹ נְצָלָה הַבִּיצָה אָסוּר מְדְאוּרִיָּתָא מַה שְׂאִין זֶה
לְכָל הַפּוֹסְקִים הָאֲחֵרוֹנִים מְפָל מְקוּם גַּם הֵם מוֹדִים דְּקוֹדָם בִּישׁוּל אָסוּר מִן הַתּוֹרָה עַכ"ל
וְלֹא גִיָּלָה לְנוּ מִי הֵם הָאֲחֵרוֹנִים שְׂאִין סוֹבְרִים כְּדַעַת הַרְבַּ אֶהֱל יַעֲקֹב עַל כָּל פְּנִיִם הַעֵד
הַעֵד שְׂדַעַת הַפּוֹסְקִים הָאֲחֵרוֹנִים הִיא שְׂגַם דָּם בִּיצָה לְאַחַר בִּישׁוּל אֵינּוּ אֶלָּא מְדְרַבְּנָן

ולהלן הביא דברי הרב מזמור לדוד הנז"ל עי"ש ובקונטרס שיורי טהרה במערכה זו
אות י"א פתב וז"ל והרי"מ בספר אהל יעקב גבי דם בצים הביא להקת הפוסקים דסברי
דם שבישלו הוי דרבנן אלא דיצא לחלק בדם בצים דהוי מחשש ריקום דהוי דאורייתא
דלא בבית יהודה סימן ו' ותימה דלא זכר שר מדברי השארית יהודה שהביא פנסת
הגדולה בסי' ס"ו ס"ק ל"ד שפתב דגם בדם בצים דדם שבישלו דרבנן וגם הפנסת
הגדולה השנום יחד וגם לא זכר דהר"ם ד"ב סי' כ"ט הספים דבל"ה בריקום בלא דם
אין פאן אלא איסור דרבנן ואם פן כשנראה בו דם הוי פדם בשר דעלמא שגם הוא מודה
דאם בישלו הוי דרבנן וכן הספים הרב זרע אמת להקל גם בדם בצים ביו"ד סי' כ"א
עכ"ל ובאות ט"ו פתב וז"ל וכל שפן אם בישל הביצה בתערובת הנזכר דניתוסף עוד
איסור דרבנן ממש לרנבא דרבנן ואתא אפילו אם היה במקום האיסור דדם שבישלו דרבנן
כדכתב בספר מזמור לדוד בסי' ס"ו וילדעתי גם דעת מרן בבית יוסף ובשלחן ערוך סי'
ס"ט פן וידעתי דיש מי שחילקו דבדם בצים לא נאמר זה ברם לדעתי לא חיישינן להו
והנם מועטים והכרעותיהם אינן הכרעות ולרוב שומעין דנדאי בכי האי גוונא בטל ברוכ
אפילו בשאינו מינו עכ"ל הנה הרב הג"ל אף שראה סברת הרבנים ערוך השלחן ואהל
יעקב הג"ל החליט לומר דלא חיישינן ולרוב שומעין: ולא עוד אלא שגם הרב אהל יעקב
לפי הנראה מיחלפא שיטתיה בזה דבאהל יעקב הג"ל כתב דבדם ביצה לא מהני בישול
להוציא מאיסור תורה ואילו הרב תפארת אדם בסי' ח' אות ב' כתב בשמו בהיפך והוא
ששם פתב בבצים הטרופות בקערה ונמצא דם באחד מהם והיה ספק אם היה במקום
האוסרו דנקטינן בפסק הרמ"א להחמיר התערובת הואיל ובלאו הכי חז בתרי בטיל ואם
נמצא על החלמון אף שגם זה הוא ספיקא דדינא יש לאסור התערובת דנקטינן פדעת
מרן דעל החלמון אסור ואם נתערבה שלא במינה אף אם הוא ספק אם הוא במקום
האוסרו יש לאסור התערובת משום דשלא במינה לא אמרינן חז בתרי בטיל ואם
נתערבה במינה ושללא במינה אמרינן סלק את שאינו מינה וכו' וסיים וכל שפן אם
התערובת הוא על ידי בישול דיש להקל דקימא לן דם שבישלו אינו אסור אלא מדרבנן
כבסימן ס"ט ובכנסת הגדולה סוף ס"ק ל"ד וכו' פל זה כתב הרב תפארת אדם בשם מר
רבו הרב מוהר"י מנשה ששרטט וכתב לו בענין זה וסיים הרב תפארת אדם וז"ל ומה
שכתב מורי הרב וכו' וכל שפן אם התערובת הוא על ידי בישול עיין לקמן בשם הרב
בית יהודה סי' ו' עכ"ל וכוונתו למה שכתב באות ו' שהבאתי דבריו למעלה (בד"ה ואלה
דברי) ונפה העיר בספר זכרנו לחיים ח"ב בנדף כ"ט אות ב' על הרב תפארת אדם (הג"ל
בד"ה ואלה דברי) שכתב על דברי רבו ולא מסתבר וכו' והיה לו לתמוה שדבריו סותרים
למה שכתב הוא עצמו בשמו באות ב' שגם בדם בצים פתב אם בישלו אינו אסור אלא
מדרבנן וספר עין המים (להרב אהל יעקב הג"ל שצינינו בזכרנו לחיים ובתפארת אדם
אות ב' בהגהת הרב המגיה לא היה מצוי אצלי ולכן ציינתי בנדפס לעיין בספר זכרנו
לחיים הג"ל ונהו משמע לי דהני מקלי דמר סתראי ניהו אמנם עתה בבואי אל הארץ
הטובה וידעתי שנמצא בהישיבות דפה יכב"ץ שלחתי אחריו וראיתי שבנדף ב' אות ה'
הובאו שם פל הדברים אשר כתב בשמו בתפארת אדם אות ב' הג"ל ובמה שכתב וכל
שפן אם התערובת הוא על ידי בישול וכו' (עד ובכנסת הגדולה וכו') מסיים שם וז"ל
ומפל מקום לדעתי זה אינו דגבי דם ריקום לא שייך לומר דם שבישלו וכמו שכתבתי

במקום אחר עכ"ל הגוף רואה שהכל שפה אחת ודברים אחדים ואין נסת"ר מחמתו וכתפארת אדם פנראה נשמטו דברי הסיום הזה שמבואר שדעתו היא לקושטא דדם בצים שבשלו הוא מן התורה וכדעת הגאונים שהבאתי למעלה ערך השלחן (הספרדי) ודברי שאול וכו' ועיין לקמן בדברי ידידי הגאון אבד"ק ראוונא יצ"ו בסק"ו מה שכתב בענין זה: ועל מה שכתבתי בנדפס באות ע"ד בענין זה כתב לי ידידי הרב מוהר"ר אשר זעליג מערטערפאל מעיר באר יצ"ו וז"ל לענין דם בצים שבשלו אי הני מד"ת הביא דיעות חלוקות בזה יעני' בשפתי דעת ס"ו (סימן ו') ס"ק יו"ד בד"ה הכנה"ג וכו' דעתו דעל ידי בישול היא דרבנן יעו"ש אמנם הה"ג מלבוב בהגהות יד שאול חולק עליו דבלא הדם שאפי' זרקו הביצה עצמה אסורה כמו ביצת נבלה ודאי אף לאחר בישול יעו"ש וצ"ע אם לצדד במערובות בה"מ על כל פנים היכא שהיה הדם בנדאי במקום האוסר בנתערב במינו או בספק ובא"מ עכ"ד יצ"ו אחר איזה שנים קבלתי עוד הערות רבות על דברי שדי חמדתי וניחדתי לזה קונטרסים הערות ובענין זה אתה תחזו בקונטרסים הנ"ל סי' קט"ז ד"ה וכו': וידידי הגאון מוהר"ר יצחק שלמה יואל יצ"ו אבד"ק ראונא כתב בענין זה ובעיקר דין דם שבשלו וז"ל כתב במערכת הדל"ת אות טו"ב חקירה בהלכה מענין דם שבשלו כמאן נקטינו (ושם באות ע"ד) הביא מספר אהל יעקב דבדם ביצים שבשלו לכולי עלמא מן התורה ושתלמידו בספר תפארת אדם פקפק על זה והנה כל הספרים הקדושים שהביא אינם במחננו גם לא אמנע מכת"ר דעתי הענייה מה שהעליתי בזה על דבר דם שבשלו אם הלכה דעובר עליו או אינו עובר עליו כשיטת רוב הפוסקים הנה המנהג בגלילתינו פהש"ף (בסי' ס"ט סעיף קטן מ"ב בשם הבית יוסף ובסי' פ"ז ס"ק ט"ו) והטורי זהב (בסימן ס"ט סקכ"ד) וכל גדולי האחרונים שאחריהם דאינו עובר עליו אף ראיתי לאיזה אחרונים מפקפקים בידינו את השמועה וזה דבנו של הנודע ביהודה במהדורא תניינא (סי' ל"ו) הקשה אמימרא דזעירי אר"ח במנחות (כ"א ע"א) דאמר דם שבשלו אינו עובר עליו ומשום דנפיק ליה מתורת דם (פירש רש"י דהא לא חייבה תורה כי אם על דם הראוי לכפרה ומשבשלו תו לא חזי למילתיה וכו') והקשה מהא דאמרינו בבכורות (דף ו' ע"ב) טעמא דרבנן מגמל גמל ודר"ש מאת הגמל (נפקא לן איסור החלב) הא לאו הכי הוה אמינא חלב דבהמה טמאה שרי תיפוק ליה מהטמאים וכו' ומשני איצטריף סלקא דעתה אמינא הואיל וחלב דטהורה נמי חידוש הוא דהא דם נעפר ונעשה חלב הלכך בטמאה נמי תישתרי קא משמע לן ואי סלקא דעתה דדם שבשלו משום דלא חזי לכפרה לא מיתסר מדאורייתא אם כן חלב נמי דנדאי אינו ראוי להנאה אם כן אף על גב דאתי מדם מכל מקום לא עדיף מדם גופיה שבשלו ואין בו איסור תורה לפי זה ליכא שום חידוש בחלב טהורה דשריא והא דקשיא לן למה ליה גמל גמל לרבנן ואת הגמל לר"ש וזו קושיא חמורה (ומצאתי בספר שואל ומשיב תניינא ח"א סי' ע"ה שהקשה לו החכם השואל קושיא זו והשואל ומשיב נדחק בזה עי"ש) איברא דכעין קושיא זו הוה קשיא לי במסכת חולין (דף ס"ט ע"א) בעי ר' ירמיה מהו לחוש לזרעיה וכו' בהמה בעלמא לאו מפח חלב ודם קאתיא ושריא הכי נמי לא שנא או דילמא תרי איסורא אמרינו תלתא לא אמרינו ומאי קדייק על הך דאתא מפח דם נהי דהשתא סלקא דעתין דאפילו מפח נמי אמרינו (רוצה לומר דאף מאי דאתא מפח דאיסורא נמי, אסור) מכל מקום זהו בשאר איסורין אבל דם פשיטא דלא אמרינו ביה מפח שהרי נשתנה טובא

מהדמם לזרע ומהזרע לבשר ואינו ראוי לכל להזאה עוד יותר מדם שבשלו גם עיקר סוגיא זו תמוה לי טובא דאמרין תו התם ולמאן (איכא תלתא איסורא) אי לר"מ איסור חלב ודם איכא איסור יוצא ליכא (פירוש רש"י דהא לר"מ אפילו מה שבפנים טעון שחיטה וכו') אי לר' יהודה (בר פלוגתיה דאמר אין טעון שחיטה מה שבפנים ואיכא איסור יוצא) איסור יוצא איכא איסור חלב ודם ליכא פן היא גרסת כל הספרים הישנים והוא תמוה למאוד דהא תנן לקמן (ע"ד ע"א) השוחט את הבהמה וכו' קורעו ומוציא את דמו ופירוש רש"י דחלבו הוא דמותר וכו' אבל דמו לא גרע מדם ש ש האברים דקיימא לן בכריתות (דף כ"א ע"ב) דם האברים בלא תעשה ע"כ ואם פן היכי אמר הכא דגם איסור דם ליכא בכו פקוע אליבא דר' יהודה ואף דשם (ע"ד ע"ב) פליגי ר"י ורשב"ל אליבא דר' יהודה ורשב"ל סבר דלר' יהודה המתיר בחלבו מתיר נמי בדמו הא מסקינן דמתיר לאו דוקא אלא לומר שאינו ענוש פרת והכא סוגיא דשמעתין גם באיסור לאו קמייירי כדאמר הכא תלת וחשיב יוצא דהוא איסור לאו וראיתי בהש"י שדפוסו מחדש שהסגירו לחיבת ודם במנסגר (וציינו על הגליון עייני דף ע"ד) אבל בכל נוסחאות הישנות איתא להאי ודם ודוחק לפרש דהכי קאמר איסור חלב ודם ליכא ר"ל תרנוייהו ליכא כי אם איסור חלב לחודיה וליכא תלתא איסורא דאם פן הנה ליה למימר איסור יוצא ודם איכא איסור חלב ליכא (דהנה ליה למיכלל דם בהדי יוצא לחיובא אליבא דר' יהודה כי היכי דכילל אליבא דר"מ דם בהדי חלב לחיובא) וזה קשה גם פן על ההגהות אשר מקרוב באו ודו"ק ונראה לדעתי ליישב הפל על נכון בסיעתא דשמיעא בהקדמ סוגיא דסוף פרק כל הבשר (קט"ז ע"ב): ב) והכי תנן התם חומר בחלב מדם וכו' שהחלב מועילין בו וכו' מה שאין פן בדם ובגמרא מנא הני מילי (דאין מעילה בדם) אר"י א"ק הוא (כי הדם הוא בנפש יכפר ויקרא י"ז) הוא לפני פפירה פלאחר פפירה (הוא משמע בהנייתו יהא שלעולם דינו שנה בין לפני פפירה בין לאחר פפירה) מה לאחר פפירה אי"ב מעילה אף לפני פפירה אי"ב מעילה ע"כ והתוספות שם ד"ה הוא ובזבחים (מ"ו ע"א) וביומא (נ"ט ע"ב) כתבו ונ"ל הקשה רבינו תם דבמעילה פרק וילד חטאת (י"ב ע"ב) אמרינן המקיז הם לבהמת קדשים מועילין בו אלמא יש מעילה בדם ותירץ דהא דאמרין הכא לפני פפירה פלאחר פפירה היינו לאחר שחיטה דשייכא ביה פפירה אבל התם מחיים דלא שייכא פפירה לא מקשינן ליה לכלאחר פפירה יעו"ש והנה הך דם שבשלו אינו עובר עליו ומשום דבעינן שיהיה ראוי לכפירה ילפינן לה נמי מהאי קרא גופיה דכי הדם הוא בנפש יכפר כמ"ש הרלב"ח (סי' קכ"א) בשם התוספות (הביא דבריו בכסא דהרסנא סי' ל"ד) דמהאי קרא הוא דילפינן שיהא הדם ראוי לכפירה (וכדמוכח בכריתות דף ד' ע"ב ושם כ"ב ע"א) וכיון דהאי קרא דכי הדם הוא וכו' לא איירי רק בדם שחיטה כדכתיב יכפר היכא דשייכא ביה פפירה דהיינו לאחר שחיטה ונקא אבל בדם מה"ח דלא שייך ביה פפירה לא מייירי קרא דמשום ה"כ מועלים בדם ה"קז פיון שבא מה"ח אם פן הוה"ד והוא הטעם במאי דילפינן מהאי קרא גופיה דבעינן שיהא הדם ראוי לכפירה וממעטינן לדם שבשלו לא קא ממעטינן אלא בדם שחיטה דמייירי ביה קרא דיכפר אבל דם מה"ח שבשלו דלא איירי ביה קרא עובר עליו וכמו הדין דלענין מעילה ה"כ נמי הנה דינא דדם שבשלו דאטו ספינא חריפא פסקי' לקרא ובזה מיושב קושית הנודע ביהודה דשפיר הנה חלב חידוש משום דנעפר מדם ואף על גב דאישתני ולא חזי לכפירה אפילו ה"כ פיון דמן חזי קאתי

לא מהנניא ביה שנוי דדם מן החי נמי אפילו בשליו ואשתני עובר עליו וכמו שבארנו ובה
יתנישב כללות הסוגיא דבכורות שם דקשיא טובא לזעירי דסבר דדם שבשליו אינו עובר
עליו דאמרינו התם וקלב מנא לן דשרי ובעי למילף מדאסר רחמנא בשר בקלב מפלל
דקלב לחודיה שרי וקשה הא שפיר איצטרף קרא למיסר בב"ח דכיון דבשליו פקע מגיה
דקלב איסור דם וצריף לאוסרו באיסור חדש דבשר וקלב והא ודאי דהש"ס קאי
לתרוצי אף לר' מאיר דסבירא ליה דם נעפר ונעשה קלב (כמו שפתב מהרי"ט אלגזי
בחדושי'ו להלכות הרמב"ן שם) ולר"מ הא לא מתרץ הש"ס מידי וכן קשיא אהא דמיימי
להיתר הקלב מקרא דודי קלב עזים ומעשרת חריצי הקלב ומארץ זבת חו"ד דילמא
כולהו בשבשליו מייירי דשרי מדאורייתא ואם פן הנה ליה למימר הא תינח למאן דאמר
אבריה מתפרקין וכו' אבל למאן דאמר דם נעפר ונעשה קלב מאי איכא למימר וקושיות
הללו הם גם לפי המסקנא אלא על פרחין פדכתיבנא דדם מה"ח אפילו כשבשליו עובר
עליו והוא הדין נמי לחלב ואתי שפיר (ג) ובהא אתי שפיר מה שדקדקתי למעלה מהש"ס
דחולין (דף ס"ט ע"א) דלפי מאי דסלקא דעתיה מעיקרא דגם מפח אמרינו שפיר איכא
איסורא בכל בהמה דעלמא מפח קלב ודם דאבנה דאף על גב דאשתני לן הדם טובא מפל
מקום מדם מה"ח הוא דאתי הנוולד ובדם מה"ח לא מהנניא ביה שנוי וכסברת רבינו תם
לעגזן מעילה פנ"ל והשתא אתי שפיר גירסת הספרים וא"ץ להג"ה ושיבוש והכי פירושא
אי לר' מאיר דסבירא ליה שאפילו מה שבפנים טעון שחיטה איסור קלב ודם איכא דאף
על גב דאישתני טובא בדם מה"ח לא מהנניא ביה שנוי ומשום הכי יש בהבשר גם איסור
דם לסברא דהשתא דגם מפח אמרינו ואי לר' יהודה דסבירא ליה דאין מה שבפנים טעון
שחיטה מפני שהותר בשחיטת אמו ואיכא איסור יוצא איסור קלב ודם ליכא דהא דתנו
קורעו ומוציא את דמו הני מילי דם בעין שמבית שחיטתו ושבוערקים וגידים דלא
אישתני אבל דם דאתא מפח אבנה שנשתנה לזרע ואחר כך לבשר הרי אינו ראוי לכפרה
ולר' יהודה הרי זה פדם שחיטה דעלמא ולא פדם מה"ח שהרי כבר ניתר בשחיטת אמו
והרי הוא כאבר מאבריה ודם דאבנה שנשאר פחו בבשר העובר מעתה הנה פדם האברים
של שאר בהמה שחוטתה ואם בשליו או דנשתנה שנוי אחר אינו עובר עליו ואף על גב
דדם האברים בלאו הכי אינו ראוי לכפרה פי אם דם הנפש (ור' יהודה מודה בזה
בכריתות כ"ב ע"א) ומפל מקום איתרבי לאיסור דם בכריתות (דף ע"ב) מה' לאוין
האמורים בדם ע"ש ואם פן האי נמי אף על גב דנשתנה יעבור עליו הא לאו קושיא דנהי
דאתרבי דם האברים לאיסור לאו מפל מקום לא עדיף מדם הנפש דאם נשתנה אינו
עובר עליו ובעינן שיהא על כל פנים כנגדו ראוי לכפרה אילו הי' דם הנפש (וכבר
הנוכרה סברא זו דכנגדו ראוי לכפרה בסוגיא דמנחות שם (כ"א ע"א ויבואר עוד להלן
בזה אי"ה) אף כל זה בדם דבהמה שחוטתה (ואף על פי שנשתנה מאיברייה) דאירי ביה
קרא דיכפר אבל דם הקזה אפילו אותו שהנפש יוצא בו דח"ע כרת (כדתנו ריש פרק דם
שחיטה) אפילו הכי כיון דלא שייך בו כפרה כלל לא בו ולא בשכנגדו בשום דם מה"ח
שבועולם לא אימעט מקרא דיכפר דלא איירי ביה כלל ומשום הכי אף על פי שבשליו או
שנשתנה באופן אחר עובר עליו ולפי מה שפירש אתי שפיר דלא תיקשי על מה שכתבתי
דלר' יהודה גם איסור דם ליכא משום דלדידיה דבן פקועה ניתר בשחיטת אמו הנה ליה
כשאר דם האברים דמהני ביה שנוי ולכאורה מאי שנא שנוי זה דמועיל ביה לאפקועי

איסורא מניה מטעמא דאינו ראוי לכפרה הא פל ב"פ דעלמא נמי הו"ל יוצא דופן ואינו ראוי להקרבה ואפילו הכי תנו קורעו ומוציא את דמו אלמא דאף על גב דאינו ראוי לכפרה עובר עליו ואם פן הוא הדין נמי היכא דאישתני שנוי אחר יעבור עליו אבל לפי המבואר לא קשיא מידי דנהי דיוצא דופן פסול לקרבן מפל מקום פיון דבר שחיטה הוא וניתר בשחיטת אמו או בשחיטת עצמו (דד' סימנים אכשר ביה רחמנא) לא גרע דמו משאר דם האברים או דם התמצית שאף על פי שהם אינם ראויים לכפרה בעינו שיהא פנגדם ראוי לכפרה פדלעיל מה שאין פן דם מה"ח שאין פנגדו ראוי לכפרה לעולם ולא איירי קרא פלל וכדכתיבנא: ד) ואיפא למיזק דהא במנחות (כ"א ע"א) משמע דאפילו דם טמאים דלא שייך בהם כפרה מפל מקום בעינו שיהא פנגדו ראוי לכפרה (וממילא דאם בשלו אינו עובר עליו) ואם פן דם מה"ח נמי מי גרע מדם הטמאים דאמרין התם אמר רב פפא הילכך דם חמור שקרש ואכלו חייב הואיל וכנגדו ראוי בחטאות החצונות (ופירש רש"י ז"ל דר"פ קמ"ל דאפילו דם חמור דאינו ראוי לקרבן ואיפא למימר דלא חייבה תורה פרת אלא על דם הראוי לקרבן קא משמע לן דאפילו דם חמור דאין קרבן בטמאין אפילו הכי חייב) הרי דלא מחייבין בדם קרוש של חמור רק משום הסברא דכנגדו ראוי לכפרה בחטאות החצונות (דלא פתיב בהו וטבל והזה אלא ולקח ונתן והאי דנקרש נמי הנה ראוי ללקיחה ונתינה אילו הנה מבהמה טהורה דחטאות החצונות דקדשים) ומשמע דר"פ קמ"ל דדוקא קרש בחמה דראוי ללקיחה ונתינה פנגדו בקדשים הוא דמחייב אבל דם חמור שבשלו באור פטור דאין פנגדו ראוי בשום מקום ולא אמרינן הא בלאו הכי נמי אינו ראוי לקרבן ואפילו הכי אתרבאי דם דידיה לחיובא (בר"פ דם שחיטה) והוא הדין נמי פשבשלו קא משמע לן דלא אמרינן הכי ובעינו על כל פנים פנגדו ראוי ואם פן הוא הדין נמי בדם היקז שבשלו אף על גב דאתי מחיים נמי נימא הכי ויש לומר דאדרבה דוק מניה איפכא דדוקא דם חמור קמ"ל ר"פ שאף על פי שאין במינו ראוי לכפרה בעינו שיהא במין שפנגדו ראוי לכפרה אבל דם היקז דאין בשום מין שבשלו שיהיה ראוי לכפרה לא משגחינן פלל בסברא זו דראויית כפרה ואינה פועלת פאן פלוס ואף שא"ר לכפרה מחיים וכדפרישית לעיל ע"פ דברי ר"ת דקרא לא ממעט ליה משום דלא איירי ביה: ובדברינו יתורץ הדק היטב קושית הגרע"א בגליון הש"ס במנחות שם שהקשה בזה הלשון דם חמור וכו' נראה להדיא דלאו דוקא נקרש דהא בלא נקרש הוי נמי הך חידוש דאין קרבן בטמאין ובנדאי הכי הוא דאם בלא נקרש פשוט דחייב משום דם והוי פדם בהמה דעלמא מן התורה לא ליחייב בקרוש דמש"נ מבהמת חולין דחייב בקרוש אמנם תמוה לי דאם פן מאי חידוש ר"פ הא משנה ערוכה היא ריש פרק דם שחיטה דבין טמאים בין טהורים חייבים על דמן עכ"ל ולידי אחר המה"ר לא קשיא מידי דטובא קמ"ל ר"פ דלא תימא פיון דטמאין אין במינם פלל ראוי לכפרה ולא איירי בהו קרא דיכפר לא בעינו בהו שיהא פנגדו ראוי לכפרה ולא דמי לדם חולין דהנה על א פנים ממין טהור בעינו שיהא פנגדם ראוי וכו' מה שאין פן בדם הטמאים ואם פן לפי זה אם בישל דם הטמאים סלקא דעתך אמינא דיהא חייב וכל שפן דם קרוש דכיון דאיתרבו (בפרק דם שחיטה) גם דם טמאים איתרבו אפילו בשנשתנו ולא משגחינן בכנגדם ראוי וכו' קא משמע לן ר"פ דלא איתרבו אלא באופן שיהא פנגדם במין טהור ראוי לכפרה ודם חמור שקרש נמי לא מיחייב רק מטעם דכנגדו ראוי ללקיחה ונתינה

בַּחֲטָאוֹת הַחַצוֹנוֹת וּמִמֵּילָא דְדָם הַטְּמֵאִים שֶׁבִשְׁלוֹ שְׁאִין כְּנֻגְדוֹ רְאוּי אֲפִילוּ בְּמִין פֶּטוֹר
וּא"ש בְּסִיּוּעָתָא דְשִׁמְיָא וּלְפַעֲנֵי דְדְבָרִים בְּרוּרִים הֵם אִיבְרָא דְלִכְאוּרָה אִין סְבָרָא לְחַלֵּק
בֵּין דָּם מִה"ח שֶׁבִשְׁלוֹ לְדָם טְמֵאִים שֶׁבִשְׁלוֹ אֱלָא מִטַּעַם דְּדָם מִה"ח שֶׁבִשְׁלוֹ אִין כְּנֻגְדוֹ
רְאוּי בְּשׁוּם מִין שֶׁבְּעוֹלָם וְדָם הַטְּמֵאִים שֶׁבִשְׁלוֹ כְּנֻגְדוֹ רְאוּי לְכַפֵּרָה בְּדָלָא בְּשִׁלּוֹ בְּבִהְמַת
קִדְשִׁים וּמִשׁוּם הֵכִי כְּשֶׁבִשְׁלוֹ פֶּטוֹר אֲבָל עֲדִינֵין אֲנִי נְבוּדָה בְּזָה דְלִפִּי זֶה בְּדָם מִה"ח דְּבִהְמָה
טְמֵאָה שֶׁבִשְׁלוֹ גַם כֵּן צ"ל דְּעוֹבֵר עָלָיו דְּלָא גָרַע מִדְּמָה"ח דְּטְהוּרָה וְזֶה לֹא יוּכַל הַשְׂכֵּל
לְהֵלֹם מֵאִי שְׁנָא דָּם מִה"ח מִן הַטְּמֵאָה מִדָּם שֶׁחִיטָּתָהּ הִלָּא בְּבִהְמָה טְמֵאָה לֹא שְׁיִיךְ בָּהּ
שְׁחִיטָה אִם כֵּן דָּם שֶׁחִיטָּתָהּ נִמְי לִיהוּי פְּדָם הֵיקְזוּ הֵבֵא מִה"ח דְּהָא תָּנִן (בְּפָרָק א' דְּטְהוּרוֹת
מְשֻׁנָּה ג') גְּבִי עוֹף טְמֵא וְאִין שְׁחִיטָתוֹ מְטַהְרָתוֹ פְּלוּמֵר אִין שְׁחִיטָתוֹ מְטַהְרָתוֹ בְּאַכִּילָה לְכֹן
נִח בְּעוֹדָה מְפָרְקֶסֶת אֱלָמָא אִין שֵׁם שְׁחִיטָה עָלֶיהָ וְיִשׁ לְתַרְזַן דְּהָא אֲשַׁכְּחֵן לְחַזְקִיָּה דְּסִבְרָא
לִיָּה בְּחֻלְיִין (דָּף קכ"א ע"ב) דְּשׁוֹחֵט בְּהֵמָה טְמֵאָה לְעַפּוֹ"ם וּמְפָרְקֶסֶת אִין בָּהּ מִשׁוּם אֲבָר
מִן הַחֵי לְכֹן נִח בְּעוֹדָה מְפָרְקֶסֶת וְהַטַּעַם מִשׁוּם מְגוֹ דְּמַהֲנִיָּא שְׁחִיטָה לְיִשְׂרָאֵל בְּטְהוּרָה
מְהִנֵּי שֵׁם שְׁחִיטָה גַם בְּטְמֵאָה לְהוֹצִיאָהּ מִיַּדִּי אֲבָר מִן הַחֵי לְכֹן נִח וְהֵכִי נִמְי בְּדָם שֶׁבִשְׁלוֹ
יִשׁ לֹמֵר כֵּן דְּמִיגוֹ דְּמַהֲנֵי שֵׁם שְׁחִיטָה בְּטְהוּרָה לְיִשְׂרָאֵל לְהַתִּיר הַדָּם שֶׁבִשְׁלוֹ מִטַּעַם דְּאִינוּ
רְאוּי לְכַפֵּרָה מְהִנֵּי נִמְי בְּשְׁחִיטָה דְּטְמֵאָה לְיִשְׂרָאֵל לְהַתִּיר הַדָּם שֶׁבִשְׁלוֹ מִטַּעַם דְּהוּאִיל
וְאִין כְּנֻגְדוֹ רְאוּי לְכַפֵּרָה וְאִף עַל גַּב דְּר' יוֹחָנָן פְּלִיג עָלֶיהָ דְּחַזְקִיָּה שֵׁם וּתְנִיָּא כְּוֹנִתִּיהָ יִשׁ
לֹמֵר דְּהֵינּוּ דְּנֻקָא לְעַנְנֵן אֲבָר מִן הַחֵי לְכֹן נִח וּמִשׁוּם דְּלָא אֲמַרִּינֵן מְגוֹ מְגַבְרָא לְגַבְרָא
(כְּמוֹ שֶׁכְּתִב בְּסִפְרָא צְמַח צֶדֶק הַחֲדָשׁ חֲאָה"ע ח"א אוֹת ח' ס' ו') הוּבָא בְּסִפְרֵי ב"י (חֲאו"ח
ס' ו' סק"א אוֹת ח"י וְאוֹת נ"ב) וּמִשׁוּם הֵכִי לֹא אֲמַרִּינֵן מִיגוֹ דְּהוּי שֵׁם שְׁחִיטָה עָלֶיהָ
דְּבִהְמָה טְהוּרָה לְיִשְׂרָאֵל תְּהִיגוּי נִמְי שֵׁם שְׁחִיטָה עָלֶיהָ דְּבִהְמָה טְמֵאָה לְעַכּוּמ"ז הָא לֹא
אֲמַרִּינֵן דְּמַגְבְּרָא לְגַבְרָא לֹא אֲמַרִּינֵן מְגוֹ וְכָל שְׁכֹן מִיִּשְׂרָאֵל לְעַכּוּמ"ז אֲבָל בְּנֻדוֹן דִּידֵן יִשׁ
לֹמֵר דְּגַם ר' יוֹחָנָן מוֹדָה דְּאֲמַרִּינֵן מְגוֹ בְּחַד גַּבְרָא דְּהֵינּוּ מְגוֹ דְּמַהֲנֵי שֵׁם שְׁחִיטָה לְיִשְׂרָאֵל
בְּדָם שֶׁבִשְׁלוֹ בְּבִהְמָה טְהוּרָה מְהִנֵּי נִמְי בְּבִהְמָה טְמֵאָה וְאֲפּוֹשֵׁי פְּלוּגְתָּא לֹא מְפָשְׁיָנוּ:ה)
וְרֵאִיתִי בְּסִפְרָא גְּלִיּוֹן מְהַרְשָׁ"א בִּי"ד (ס' ס"ט בְּשָׁ"ף סק"א) שֶׁהָעִיר עַל הַפּוֹסְקִים דְּדָם
שֶׁבִשְׁלוֹ הוּא מְדַרְבְּנֵן מִהָד דְּבִכּוּרוֹת (דָּף ו' ע"ב) דְּמִיַּתִּי קָרָא דְּאֲרַץ זְבַת חֶלֶב וּדְבָשׁ
וּמְחַרְצֵי הַחֶלֶב וּמֵאִי רְאִיָּה דְּלָמָּא כְּשֶׁבִשְׁלוֹ (אֲבָל כְּבָר נִתְבָּאָר דְּלִק"מ דְּדָם מִה"ח שֶׁבִשְׁלוֹ
עוֹבֵר עָלָיו) עוֹד הִקְשָׁה מְפָסְחִים (כ"ב ע"ב) שְׁאִנִּי אֲבָר מִן הַחֵי דְּאִיִּתְקַשׁ לְדָם וְכִיּוֹן
דְּקִיָּמָא לֵן אִין הֵיקְשׁ לְמַחְצָה אִם כֵּן נִקִּישׁ נִמְי אֲבָר מִן הַחֵי לְדָם דָּאִם בְּשִׁלּוֹ לֹא יֵהָא עוֹבֵר
עָלָיו וְלֹא יֵהָא אֲבָר מִן הַחֵי אֲסוּר כִּי אִם בְּאֲכָלוֹ חֵי וּבְעוֹף דְּרַפְיָה דְּאִינוּ שְׁלֵא כְּדָה"נ (עֵינֵין
פְּסָחִים דָּף כ"ד ע"ב בְּתוֹסְפוֹת שֵׁם) וְאִין לֹמֵר דָּהָא"נ דָּאִם כֵּן לְקַמֵּן שֵׁם דְּפָרִיף מֵאִי
בִּינֵייהוּ יֹאמֵר דְּנִפְקָא מִיָּנָה אֲבָר מִן הַחֵי מְבוֹשָׁל דְּלִר"א שְׁרִי וְלְחַזְקִיָּה אֲסוּר עַכ"ד וְלִפִּי
מִה שֶׁכְּתִבְתִּי לֹא קִשְׂיָא מִיַּדִּי וְאֲדַרְבָּה מְכָאן יִהְיֶה סְמָךְ וְסַעַד לְדַבְרֵינוּ דְּאֲמַרִּינֵן אִין הֵיקְשׁ
לְמַחְצָה וּמִקְשִׁינֵן אֲבָר מִן הַחֵי לְדָם בְּכָל צְדָדִין מִה דָּם מִן הַחֵי שֶׁבִשְׁלוֹ עוֹבֵר עָלָיו הֵכִי
נִמְי אֲבָר מִן הַחֵי בְּמְבוֹשָׁל עוֹבֵר עָלָיו מִיָּהוּ קוֹשְׁיָתוֹ בְּלָאוּ הֵכִי מַעֲיָקְרָא לֹא קִשְׂיָא מִיַּדִּי
דְּהָא בְּחֻלְיִין (דָּף ק"ב ע"א) דְּרִשְׁיֵין לִר' יְהוּדָה וְר"א כֹּל שְׁאֵתָהּ מְצַנּוּהָ עַל דְּמֵן אֵתָהּ
מְצַנּוּהָ עַל אֲבָרָן וְלִרְבֵּנֵן דְּרִשְׁיֵין כֹּל שֶׁבִשְׁרוּ מוֹתֵר אֵתָהּ מְצַנּוּהָ עַל אֲבָרָיו נִמְצָא מוֹכְחֵי
קָרָאִי דְּאֲבָר מִן הַחֵי נוֹהֵג עַל כָּל פָּנִים גַּם בְּבִהְמָה טְהוּרָה וְלָאוּ דְּנֻקָא בְּעוֹף וְאֲלִיָּבָא דְּר"מ
דְּרִשְׁיֵין הֵתֵם דְּמִשׁוּם הֵכִי סִבְרָא לִיָּה דְּאִינוּ נוֹהֵג אֱלָא בְּבִהְמָה טְהוּרָה מְדַסְמִיף אֲזַהְרָת

אָבֵר מִן הַחַי לְקָרָא דְנוֹבַחַת מִבְּקָרָה וּמִצְאָנָה וְאִם כֹּן לְכוּלֵי עֲלֵמָא אַא"ל שְׁלֵא יְנַהוּג אָבֵר מִן הַחַי בְּבִהְמָה טְהוֹרָה נֶגֶד הָאִסוּר הַמְבוּאָר בְּתוֹרָה דְּהָא לְפִי מַאי דְקִינִימָא לֵן בְּפִסְחִים (דָּף כ"ד ע"ב) דְּכָל אִיסוּרִין שְׁבִתוֹרָה אִין לֹקִין אֲלֵא כְּדָרָה הַנְּאָתָן וְהַתּוֹסְפוֹת שְׁם ד"ה פֶּרֶט כְּתָבוּ דְבִשְׁוֹר חַי דְּבִהְמָה הֵנָּה שְׁלֵא כְּדָרָה הַנְּאָתָן אִם כֹּן עַל פְּרָחִין אָבֵר מִן הַחַי שְׁבִשְׁלוֹ עוֹבֵר עָלָיו דָּאִם לֹא כֹן אֲזַהְרָה דְּאָבֵר מִן הַחַי דְּבִהְמָה בְּמַאי מוֹקְמִית לָהּ וְהַשְׁתָּא אִיתּוֹסְפָּה לֵן טַעַם חֲדָשׁ לְאַסוּר דָּם מִן הַחַי שְׁבִשְׁלוֹ (אֲפִילוּ בְּלִיתִי דְּבָרֵי רַבִּינוּ תָּם שְׁכַתְּבִי דְּקָרָא דִּיכְפָּר לֹא מִיַּיְרִי רַק בְּדָם דְּשַׁחוּטָה) דְּמַהְכָּא מְצִינָן לְמִילָף הָאִי דִּינָא דְּכִינּוֹן דְּאִיתְּקַשׁ אָבֵר מִן הַחַי לְדָם אֲמַרִּינוּ אִין הִיקְשׁ לְמַחְצָה וּמְקַשִּׁינוּ נְמִי דָּם מַה"ח לְאָבֵר מִן הַחַי מַה אָבֵר מִן הַחַי שְׁבִשְׁלוֹ עוֹבֵר עָלָיו כְּדְפָרְשִׁית אַף דָּם מַה"ח שְׁבִשְׁלוֹ עוֹבֵר עָלָיו וְזֶה נִכּוֹן: ו) וַיֵּשׁ לְהִבְיָא רְאָיָה לְעֵיקָר דִּינָא דְנ"ד מִמָּה שְׁכַתְּבִי הַש"ף בִּי"ד (ס' ס"ו סק"י) בְּשֵׁם הַתּוֹרָת הַחֲטָאֵת (כָּלֵל ס"ב דִּין ג') שְׁכַתְּבִי בְּשֵׁם אִיסוּר וְהִיתָר (כָּלֵל מ"ב) דָּאִם נִתְּבַשְׁלָה אוֹ נִצְלָה בִּיצָה אוֹ בִּיצָה אַחַת הִיתָה טְרוּפָה וְנִמְצָא בָּהּ דָּם וְלֹא נִודַע בְּאִיזָה מְקוּם וְכוּ' נְהִיגִין לְאַסוּרוֹ אֲמַנְמִן אִם הֵם חַיּוֹת וְטְרוּפּוֹת בְּקַעֲרָה וּמְעוֹרְבִין וְכוּ' כְּתָב בְּאַגְוָדָה דְּהִנֵּה סְפִיקָא דְּרַבְּנָן לְקוּלָּא וְכְתָבוּ הַתּוֹרָת הַחֲטָאֵת וְהַדְרָכִי מִשָּׁה וְכֹן הִסְכִּים הַש"ף דְּהוּא הִדִּין אִם נִתְּבַשְׁלָה בְּאַחֲרוֹת וְכוּ' יֵשׁ לְהַתִּיר הַתּוֹרָת דְּאִין חִילּוּק בֵּין נִתְּבַשְׁלָה אוֹ חִיָּה לְעַנְנִן תּוֹעֲרוּבוֹת וְכוּ' ע"ש וְלִכְאוּרָה הַדְרָבֵר תְּמוּהָ דְּאִתְּרַבָּה בְּבִישׁוּל קִיל טְפִי וְאֲפִילוּ בְּלֹא תּוֹעֲרוּבוֹת פִּינּוֹן דִּישׁ סְפִיקָא אִם הוּא בְּמְקוּם הָאוּסֵר הֵנָּה לִיָּה סְפִיקָא דְּרַבְּנָן וְלִקְוֵלָא דְּהָא דָּם שְׁבִשְׁלוֹ דְּרַבְּנָן אֲלֵא עַל פְּרָחִין כְּדְפָרְשִׁית דְּדוֹקָא דָּם דְּשַׁחוּטָה דְּרַבְּנָן הָא דָּם בִּיצִים כְּדָם מַה"ח דְּמִי דְּלִיכָּא הִכָּא שׁוּם קוּלָּא מִכַּח הַבִּישׁוּל וְכְדְפָרְשִׁית וּמְצָאֵתִי לְהַבְּאָר שְׁבַע (דָּף פ"ב) וְלַהֲפ"מ בְּשַׁפ"ד (שְׁם סק"י) שְׁהִרְגִישׁוּ בְּזֶה דְּאִתְּרַבָּה בְּנִתְּבַשְׁלָה אוֹ נִצְלָה קִיל טְפִי דָּם שְׁבִשְׁלוֹ דְּרַבְּנָן וְכוּ' וְהַפ"מ כְּתָב לְהַקְל בְּזֶה בְּהַפְסֵד מְרוּבָה עִי"ש וְאִין זֶה נִכּוֹן לְפִי עֲנִיּוֹת דְּעַתִּי וְכְדְכַתְּיבְנָא שׁוּב מְצָאֵתִי לְהַפְלִיתִי (בְּסִי ס"ו סק"ג) שְׁחַלֵּק עַל הַרְמ"א שְׁהַחְמִיר בְּנִתְּבַשְׁלָה אוֹ נִצְלָה לְכַדָּה וְהוּא הַתִּיר מִשׁוּם דָּם שְׁבִשְׁלוֹ דְּרַבְּנָן וְלֹא עָמַד עַמ"ש גַּם הַתּוֹבֵאוֹת שׁוּר (בְּסִי ט"ו) כְּתָב דָּם רִיקוּם דְּבִיצִים אִם בְּשָׁלוֹ דְּרַבְּנָן וְלֹא נְהִירָא וְעֵינִן בְּהַגְהוֹת הַרַה"ג ר' יוֹסֵף שְׁאוּל נְאֻטִּינְזָאָהֵן וּבְהַגְהוֹת מוֹהַרש"ק לְסִי ס"ו לַהֲפ"מ הַנְּז"ל) אִם דָּם בִּיצִים הָאִיסוּר מִשׁוּם דָּם נִבְלוֹת אוֹ כְּדָם בְּשׁוֹר וְעֵינִן פ"ח (ס' פ"ו) דְּכָל קוּדָם שְׁנַגְמֵר הָאֲפְרוּחַ אִיסוּרִיָּה מִשׁוּם דָּם בְּשׁוֹר וּלְפַעַנ"ד כְּדָם מַה"ח הָוִי דְּהָא בִּיצִים גּוֹפִיָּהוּ כְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּחוּלִין (דָּף ס"ד ע"א) ד"ה שְׁאִם רִיקְמָה דָּאִי לֹא דְגִלִי קָרָא דְּשַׁרְיִין הֵנָּה אֲסוּרִין לְהוּ מִשׁוּם דְּאָתוּ מְחִי ע"ש (וַיֵּשׁ לְחַלֵּק) מְכָל מְקוּם עַל כָּל פְּנִים כִּי הָאִי גּוּוֹנָא אִין כְּנַגְדוֹ שְׁיִיף כְּפָרָה בְּשׁוּם מְקוּם וּמִשׁוּם הַכִּי לֹא שְׁיִיף בִּיהַ הִיתָר דְּבִשְׁלוֹ כַּמ"ש וְאִם זְכָרוֹנִי אִינוּ כּוֹזֵב לִי כְּמִדְּוָמָה אֲנִי שְׁרָאִיתִי בְּסִפְרָ שְׁם אֲרִיָּה וְעִרוּה"ב דְּדָם מַה"ח שְׁבִשְׁלוֹ אִיסוּר מִטַּעַם דְּאָתִי מְחִי וְהוּי כְּצִיר אָבֵר מִן הַחַי וְלֹא נְהִירָא לְפַעַנ"ד דְּהָא בְּסִנְהֶדְרִין (דָּף נ"ט ע"א) גְּרַסִּינוּ כִּיּוֹצָא בְּדְבָר וְכוּ' וְרַבְּנָן הִיא לְדָם הַקְּזָה וְכוּ' וּפְיִרְשׁ רַש"י וְרַבְּנָן וְכוּ' הִיא דְּסַמָּה דָּם לְאֲזַהְרָת אָבֵר מִן הַחַי לֹא לְמִסְרֵי מִשׁוּם חַיּוֹת סְמִכִי אֲלֵא לְמִסֵּר דָּם הַקְּזָה וְכוּ' מִשׁוּם דָּם הוּא דְּסַמְכִינוּ וְכוּ' מַה אָבֵר מִן הַחַי אִיסוּר מְחַמֵּת אִיסוּרִים אַף דָּם מַה"ח מוֹנְהָר עָלֶיהָ מִשׁוּם דָּם וְכוּ' אָבֵל אִיסוּר חַיּוֹת לֹא נִזְכָּר בּוֹ וְלֹא בְּשׁוּם דָּם ע"כ וּמַהֲאִי טַעַמָּא לֹא אֲסוּרִין לִיָּה לְבֹן נֹחַ אִם כֹּן אִין כְּדָם מַה"ח אִיסוּר מִשׁוּם חַיּוֹת וְזֶה בְּרוּר עַכ"ד יצ"ו: אָמֵר הַמְּחַבֵּר לֹא אִיסְתִּינְיָעָא לִי לְעֵינִן בְּמִילֵי דְּמַר שְׁבָא לוֹ בְּאַרְוֹפָה וְרַק זֶה חֲזִיתִי מַה

שכתב בס"ק ו' בדין דם בצים שבשלו אם הוא כשאר דם דעלמא שבשלו ומתוך מה שכתבתי באות זו מתבאר שיש סוכרים כסבתו דדם בצים שבשלו אסור מן התורה ויש חולקים אבל במה שפלפל בעיקר הדין דדם שבשלו אם הוא מדאורייתא לא יכולתי להתבשר בדב"ק וכן ראיתי בספרים חדשים לרבני גאוני דורנו יצ"ו שפלפלו בזה ועם שאין בכחי עתה לפלפל בדב"ק לא אמנע טוב לרשום דב"ק ואשא את שמותם הלא המה ידידי הגאון אבד"ק ליאדי יצ"ו העיר בספרו פנים ח"ב דף ז' הערות קרות בדין דם שבשלו אם הוא מדאורייתא גם ידידי הרה"ג דומ"ץ מעזריטש יצ"ו בספר אהל משה סי' כ"ט העמיק בפלפלא אריכא וחדש בטובו דברים נכוחים בזה ואתה תחזה בשו"ת הרי"מ החדש לרבין חסידא הגאון מוארשא בשו"ת יו"ד סי' ז' פלפלא חריפא אליבא דהלכתא גם ידידי הגאון אבד"ק דובנא יצ"ו בספרו פלילת המנורה אות ג' האריך בזה עיי"ש ועיין במה שהבאתי בקונטרס הערות לחלקי הפללים סי' קט"ז ובכנסת חכמי ישראל קונטרס רביעי ריש סי' ע"ז ובקונטרס תשיעי סימן ר"ג אות ב' ובספר ילקוט הגרשוני לידידי הגאון אבד"ק מ' לודאש יצ"ו במערכה זו דף כ"ג ע"ד כתב שבכסא דהרסנא לתשובות בשמים ראש סי' ל"ד שפך סוללה על מה שפסקו האחרונים דדם שבשלו דרבנן מפת ראיות שהביא להוכיח שהוא מן התורה והרב המחבר כתב לסתור ראיותיו בטוב טעם ודעת וראיתי שם בעמוד שלישי שכתב שבהגהות מרדכי סוף פרק פירה ובשלטי גבורים שם אות ד משמע דדם עוף שבשלו קיל הרבה מדם בהמה ושכתב בבגדי ישע (על המרדכי) שחבר הרב של"ה דעז פאן לא פליגי אמוראי בדם שבשלו אי עובר עליו אי לא אלא בדם בהמה אבל בדם עוף הפל מודים דאינו עובר עליו מן התורה והוא דבר חדש אצלי והרב המחבר כתב טעם וסברא לחלק בזה על פי מאי דאיתא בכריתות דף ד' ע"ב דאיתקש דם לחלב ואם פן יש לומר דטעמא דמאן דאמר עובר עליו הוא משום דכיון דאיתקש לחלב אין היקש למחצה ומה חלב שבשלו חייב אף דם שבשלו חייב וכל זה בדם בהמה אבל עוף דחלבו מותר כביו"ד סי' ס"ד אם פן לא שייך גביה היקש דם לחלב דהא קרא דכל חלב לא מייירי אלא בהמה לכן הפל מודים בעוף שאינו מן התורה ועל פי זה יישב פמה עניינים עיי"ש דברים נחמדים ועיין שם בקונטרס לקט שכחה שבסוף חלק ג' בדה"ה ע"ג: ולענין דם שבשלו אם הוא מן התורה לכולי עלמא או כמחלוקת בזו (שבשלו) כד מחלוקת בזו (שבשני) שהבאתי בנדפס אות טו"ב דף פ"ח ע"א (ד"ה ודם) שנוחקו בזה רבני האחרונים עיין במה שהבאתי בקונטרס הערות לחלקי הפללים סי' ז"ן אות ג': ועל מה שכתבתי בנדפס באות טו"ב (בד"ה אמנם) שדעת הרשב"א בחידושי למנחות בכתיבת יד פדעת רש"י שדם שבשלו הוא מן התורה כתב לי ידידי הרה"ג מוהר"ר ברוך עין מח"ס דבר מצנה מעיר אמדור יצ"ו לעיין בשו"ת בנן ציון החדשות בחידושי לחולין בפרק כל הבשר דף ק"ט ע"א בתוספות ד"ה הלב ובכנסת הגדולה החדש בספר שלישי במאמרו תעלומות עין בצד ק"ג אות א' הנה דברי השו"ת בנן ציון פבר הביאותם בקונטרס פללי הפוסקים (שנדפס בשדי חמד אסיפת דינים ח"ב) בסי' יו"ד אות ה' ושם פתבתי בשם מרן חיד"א שמינתקה להרשב"א וכו' עיי"ש ודבריו שבתעלומות עין הם שהביא שבספר דקדוקי סופרים בהקדמה למסכת ברכות דף ע"ט ע"ב בהערה על הגליון כתב והדפיסו המה חידושי הרשב"א למנחות והוא טעות וכתב על זה גם אני הבאתי ראיה מוכרחת

שְׁחִידוּשִׁים הַנִּזְלִי מְיֻחָסִים בְּטֵעוֹת לְהַרְשָׁבָ"א שְׁהָרִי בְּחִידוּשִׁים הַנִּזְלִי (דף ל"ח ע"ד בְּדַפֵּי הַסֵּפֶר) פֶּתַח וְזוֹלָל ע"כ נ"ל שִׁטַּת רַבֵּינוּ תָּם עֵינֵינוּ וְהַמְנַהֵג שְׁאֵנוּ נוֹהֲגִים לְכַרְךָ שְׁתִּי בְּרִכּוֹת עֵינֵינוּ ע"כ לְוַשׁוּ"ת הַרְשָׁבָ"א סִי קִנְיָו פֶּתַח שְׁמַנְהֵג מְקוֹמוֹ פְּהָרִי"ף וְרַש"י ז"ל לְכַרְךָ בְּרִכָּה אַחַת ע"ש וְאִיךָ יִסְתַּר הַרְשָׁבָ"א אֶת עֲצָמוֹ בְּמַנְהֵג מְקוֹמוֹ מִן הַהִיפּוּף אֶל הַהִיפּוּף וְעַל פְּרָחִין צָרִיךְ לֹאמַר שֶׁהַחִידוּשִׁים לְמַנְחוֹת אֵינָם לְהַרְשָׁבָ"א וּמְבַטְלִין הָאֶחָד הַחִידוּשִׁים הַנִּזְלִי מִפְּנֵי הַשְּׁתִּים הַמָּה שְׁתִּי תְּשׁוּבוֹת הַרְשָׁבָ"א הֵינּוּ סִי קִנְיָו וְסִי תַת"ח שֶׁהַסֵּפֶר לְהָרִי"ף וְרַש"י ע"ש (וְיָמָה שֶׁפֶתַח בְּסִי תַתְע"ד שֶׁפֶסֶק כַּר"ת הַתְּשׁוּבָה הֵיא אֵינְנָה לְהַרְשָׁבָ"א רַק הֵיא תְּשׁוּבַת הַר"מ מְרוֹטְנְבוּרְג כַּמ"ש בְּסִי אַרְצוֹת הַחַיִּים סִי כ"ה בְּהַמְאִיר לְאַרְצֵי ס"ק ל"ח וּבְהַשְׁמָטוֹת בְּסוּף ס' הָעֵיטוֹר (ד' וְוִילְנָא תַרמ"ה) ח"א דף פ"ז ע"ג אוֹת ס"ב ע"ש הֵיטֵב וּבְסִי מְעִין הַבְּרִכּוֹת עַל הַיְרוּשְׁלָמִי מִס' בְּרִכּוֹת פ"ב הַלְכָה ב' הָאֶרְכָּתִי בְּזֶה הַרְבֵּה בְּס"ד) גַּם הַג"מ ר"י עֲטֵלִינְגֶר בְּשׁוּ"ת בְּגֻן צִיּוֹן הַחֲדָשׁוֹת (ד' וְוִילְנָא תַרל"ח) בְּחִידוּשָׁיו לְפָרֵק כָּל הַבְּשָׁר דָּף ק"ט ע"א בְּתוֹס' ד"ה הֵלֵב הוֹכִיחַ גַּם כֵּן כִּי הַחִידוּשִׁים הַנִּזְלִי לְמַנְחוֹת אֵינָם לְהַרְשָׁבָ"א ע"ש"ה: כָּלֵל יב דְּאוֹרְזֵיטָא מְצִינוּ בְּמַקּוֹמוֹת הַרְבֵּה שְׁנֵאמַר לְשׁוֹן זֶה עַל דְּבָרִים שֶׁהֵם רַק מְדַרְבְּנָן כְּמוֹ שְׁרַשְׁמָתִי בְּנֹדֶפֶס בְּמַעֲרָכָה זֹאת י"ט מִסְפָּרֵי הַפּוֹסְקִים שֶׁכָּתְבוּ כֵּן בְּכַמָּה דְּבָרִים ע"ש וְכִיּוֹצֵא לְזֶה רְאִיתִי בְּסֵפֶר בְּשֵׁם הַרְבֵּה הָעֵיטוֹר בְּמָה שְׁנֵחֲלָקוּ בְּש"ס בְּכַתְּבַת אִשָּׁה אִם הֵיא מִן הַתּוֹרָה אוֹ מְדַרְבְּנָן שֶׁפֶתַח דְּמֵאן דְּאָמַר מִן הַתּוֹרָה לֹא מִן הַתּוֹרָה מְמַשׁ קְאָמַר אֶלְא שְׁמַחְמִיר בְּהַ פְּשַׁל תּוֹרָה וּמֵאן דְּאָמַר דְּרַבְּנָן לֹא מְמַשׁ מְדַרְבְּנָן אֶלְא שְׁמַקְלִינָן בְּהַ ע"כ לְוַאִין מְצוּי אֶצְלֵי ס' הַרְבֵּה הָעֵיטוֹר לְרֵאוֹת דְּב"ק שְׁצָרִיךְ לְהַבִּין אִם אֵינוּ מִן הַתּוֹרָה מְמַשׁ לְמָה מְחַמְרִינָן וְאִם אֵינוּ מְדַרְבְּנָן מְמַשׁ לְמָה מְקִילִינָן: כָּלֵל יג דְּבָרֵי הַכָּל כְּתַבְתִּי בְּנֹדֶפֶס דְּמְצִינוּ דְּלֹא דוֹקָא הוּא וְאִף שֵׁישׁ שְׁאִין סוֹבְרִים כֵּן אוֹמַר בְּש"ס דְּבָרֵי הַכָּל ע"ש וּבְמָה שֶׁפֶתַח בְּקוֹנְטְרִיס שְׁדִי חֲמַד בְּמַעֲרַכַת הַכָּ"ף אוֹת ח"י שְׁרַשְׁמָתִי שָׁם וּבְמַכְתָּב יְדִידֵי הַרְבֵּה הַמְאוּהָ"ג מוֹהַר"ר נַחֲוּם ווִיידֵעֵנְפֶּעֶלְד מְהַרְיָמְלִיב יצ"ו וְזוֹלָל גַּם רְאִיתִי בְּסֵפֶרוֹ בְּעֵנֵן דְּבָרֵי הַכָּל וְכוּ"ע דְּלֹא קָאִי אֶפְוֵלְהוּ תַנְאִי וְהָאֵרִיךְ וְכוּ' (וְעֵינֵינוּ בְּט"ז סוּף סִי פ"ז דְּכ"ע דְּכַתְבַת הַמְרַדְכִי לֹא דוֹקָא וְלֹא אָמַר רַק עַל רַבְּנָן וְר"ש) וּבְזֶה נִלְע"ד לְתַרְץ דְּבָרֵי הַתּוֹס' בְּעַרְכֵין דָּף כ"ו דְּהָא דְשֻׁדָּה מְקַנָּה אֵינָה יוֹצֵאָה לְפָהֲנִים בִּיּוֹבֵל הוּא רַק אִם גָּאֵלוֹ אַחַר שְׁתַּמָּה עֲלֵיהֶם הַקָּה"י מְדַבְּרֵי הַיְרוּשְׁלָמִי קִידוּשֵׁין פֶּרֶק הָאוֹמַר אֶשְׁכַּח הַקְדָּשׁ יוֹצֵא בְּלֹא פְדִיּוֹן כַּר"ש דְּאָמַר נְכַסִּין בְּלֹא נוֹתְנִין אַר"י תִּיפְתֵר דְּבָרֵי הַכָּל בְּשֻׁדָּה מְקַנָּה וְהֵיא תִימָה רַבְתָּא וְגַם בְּסֵפֶר וַיִּקַּן יוֹסֵף לְגֵאוֹן סְפָרְדֵי הָעִיר בְּזֶה וְהַנִּזְלִי לְתַרְץ דְּהֵנָּה בַקָּה"י שָׁם פֶּתַח הַטַּעַם שֶׁל הַתּוֹ דְּהָא דְּאֵינָה יוֹצֵאָה הוּא רַק אִם גָּאֵלָה אַחַר אִף דְּאִין אָדָם מְקַדֵּשׁ דְּבָר שְׁאֵינוּ שְׁלוֹ מ"מ כִּינּוּ דְּהוּא בְּרֵאוּשִׁיתוֹ עַד הַיּוֹבֵל יָכוֹל לְהַקְדִּישׁוֹ עַל אַחַר הַיּוֹבֵל וְלַעֲנ"ד נִרְאֶה סְמוּכִין לְזֶה מְהָא דְּמַס' נְדָרִים דְּאָדָם אוֹסֵר דְּבָר שְׁבִרְשׁוֹתוֹ לְכַשְׁיָצָא מְרֵשׁוֹתוֹ וְלִפִּי"ז נִלְפַע"ד דְּפִלְגֻתַת הַתּוֹ וְרַש"י בְּשֻׁדָּה מְקַנָּה הַנִּזְלִי תְּלִי בְּפִלְגֻתַת ר"א וְר' אַבָּא קָנָה שְׁדָּה בְּזִמְן שֶׁהַיּוֹבֵל נוֹהֵג אַבָּא אוֹמַר לֹא קָנָה קָרְקַע ר"א אוֹמַר קָנָה קָרְקַע וְתְּלִי בְּפִלְגֻתַת אִי ק"פ כְּקָה"ג דְּמִי אוֹ לֹא ע"ש לִפ"ז נ"ל דְּלִמְאֵן דַּס"ל דְּקָנָה קָרְקַע לְדִידִי בְּשֻׁדָּה מְקַנָּה צְרִיכָה פְדִיּוֹן כִּינּוּ דְּקָנָה הַקָּרְקַע עַד הַיּוֹבֵל יָכוֹל לְהַקְדִּישׁ גַּם עַל אַחַר הַיּוֹבֵל מִשְׁא"כ לְמ"ד לֹא קָנָה הַקָּרְקַע בְּלֹא פְדִיּוֹן וְהַתּוֹ לְשִׁטְתָּם דַּס"ל ק"פ כְּקָה"ג דְּמִי בַתּוֹ גִּטִּין דַּמ"ח וְז"ב וְלִפ"ז שְׁפִיר קְאָמַר הַיְרוּשְׁלָמִי תִיפְתֵר בְּשֻׁדָּה מְקַנָּה וְד"ה וְקָאִי רַק עַל ר"ש וְרַבְּנָן דְּאִף דְּרַבְּנָן פְּלִיגֵי בְּשֻׁדָּה

אֲחֻזָּה מוֹדוֹ בְּשׂוּדָה מִקְנֵה דְלִמְאֵן דַּס"ל ק"פ לָאוּ כְּקַה"ג דְּמִי שְׁפִיר יוֹצֵאָה בְּלֹא פְדִיּוֹן וְעֵינֵן בְּגִמְרָא גֻטִין שָׁם דְּרַצָּה הַש"ס לְאוּקְמִי דַר"ש ס"ל דְּלָאוּ כְּקַה"ג דְּמִי וְאַף דְּלִמְ"ד ק"פ כְּקַה"ג דְּמִי אֵינָהּ יוֹצֵאָה בְּלֹא פְדִיּוֹן מ"מ קְאָמַר דְּבָרֵי הַכֹּל עַל רַבְּנָן וַר"ש וְגַם י"ל לַפְמ"ש דְּפִלְוִגְתַּת הַתּוֹ בְּעַרְכֵּין תְּלוּי בְּפִלְוִגְתַּת הַגַּמְל' בְּנִדְרִים דָּף מ"ב א"כ י"ל דְּמֵאִי דְקָאָמַר הִירוּשְׁלַמִי דְּבָרֵי הַכֹּל הוּא לְהַנְיָה מ"ד דַּא"א דְּבָר שְׁבַרְשׁוּתוֹ לְכַשְׁיַצָּא מְרַשׁוּתוֹ וְיֵישׁ לִי לְהַאֲרִיף בְּפִרְטִים הַרְבֵּה מִחֲבִירָיו הִי וְכו' וּבְתַשׁוּ' לְקַהֲל קְרֵאָה הַאֲרַכְתִּי וְהִבֵּאתִי לְעַנְנֵן ד"ה וְכ"ע מִפְמָה דְּוֹכְתִי בְּש"ס אָבֵל בַּל"ס פְּבָר הַעִיר בְּזָה כַהֲד"ג בְּסַפְרוֹ הַפְּלִלִים אוֹת שְׁאִינוֹ לְפָנַי עַכ"ד יצ"ו: פְּלָל יֵד דְּבִרָה תּוֹרָה פְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם פְּתַב הַרְב שְׁעַר הַחֲצָר (שְׁעָרֵי צְדָק) בְּדָף מ"א ע"א תוֹף סִי קַנ"ב (בַּד"ה וְדָרְף) וּבְסִי' ש"ג דָּף קִי"ב ע"ב בְּשֵׁם דְּרַשׁוֹת הַרְב מִכְתָּב אֲלִיָּהוּ דְּמֵאִי דְּפִלְיָגִי ר"ל וַר' יוֹחֲנָן בִּיּוֹמָא דָּף פ"ו סוֹף ע"א דַר"ל אָמַר גְּדוּלָה תְּשׁוּבָה שְׁמַגְעַת עַד כְּפֹסָא הַכְּבוֹד וַר' יוֹחֲנָן אָמַר עַד וְלֹא עַד בְּכָלְל (פֶּן הַגִּירְסָא בְּעֵין יַעֲקֹב) תְּלִיא בְּפִלְוִגְתָּא דְּתַנְיָא אִי דְּבִרָה תּוֹרָה פְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם אוֹ לֹא וְהוּא עַל פִּי מַה שְׁכַתְּב הַר"ן דְּבִלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם הָי עַד וְלֹא עַד בְּכָלְל וְאִם פֶּן מֵאֵן דְּאָמַר עַד וְעַד בְּכָלְל סְבִירָא לִיָּה דְּלֹא דְּבִרָה תּוֹרָה פְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם וּמֵאֵן דְּאָמַר דְּלֹא עַד בְּכָלְל סְבִירָא לִיָּה דְּבִרָה תּוֹרָה פְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם וְאִנִּי הִדִּל תְּמַהֲתִי בְּזָה בְּנִדְפָס אוֹת מ"ז דְּמָה עַנְיָן שְׁמִיטָה וְכו' דְּנִרְאִין הַדְּבָרִים דְּהָא דְּבִרָה תּוֹרָה וְכו' אֵינּוּ אֲלֵא לְעַנְיָן תִּיבּוֹת פְּפוּלוֹת הַבָּאוֹת בְּמִקְרָאֵי קֹדֶשׁ הַעֲנִיק תַּעֲנִיק הַשֵּׁב תְּשִׁיב וּכְיֹצֵא אִם מְוִכְרָחִים אָנוּ לְזִמְר דְּכַפֵּל הַתִּיבָה בָּאָה לְאִיזָה דְּרַשָּׁה אוֹ נְאָמַר דְּכַשֵּׁם שְׁדָרְף בְּנֵי אָדָם לְדַבֵּר מְלוֹת פְּפוּלוֹת תְּכוּפוֹת הֵן הֵן לָאוּ לָאוּ וְכִיּוֹצֵא פֶן דְּרַכָּה שֶׁל תּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה וְלֹא בָּאָה הַתִּיבָה הַכְּפוּלָה לְשׁוּם דְּרַשָּׁה אָבֵל בְּמָה שְׁנִסְתַּפֵּק לָנוּ בְּהַבְנַת אִיזוֹ מְלָה שְׁבַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה אִם מִשְׁמַעוֹת הַמְּלָה כָּף אוֹ כָּף וְיִדְעוּנוּ שְׁבַלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם מִשְׁמַעוֹת הַמְּלָה הַהִיא בְּאֲחַד מִשְׁתִּי הַמִּשְׁמַעוֹת שְׁנִסְתַּפְקוּנוּ בָּהּ דְּבַר זֶה לֹא נוֹכַל לְבַרַר מְלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם וְלֹא אָמְרוּ בְּזָה דְּבִרָה תּוֹרָה פְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם וְאֲדַרְבָּא אָמור רַבְּנָן לְשׁוֹן תּוֹרָה לְעַצְמָה וּלְשׁוֹן חֲכָמִים לְעַצְמָן וּלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם לְעַצְמָן וְלָכֵן אִם נִסְתַּפֵּק בְּתִיבַת עַד אִם הִיא בְּכָלְל אוֹ עַד וְלֹא עַד בְּכָלְל לֹא נוֹכַל לְבַרַר סְפֵק זֶה מְלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם דְּאָף דְּבִלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם מִשְׁמַעוֹתָהּ וְלֹא עַד בְּכָלְל מְפָל מְקוּם בְּלִשׁוֹן הַכְּתוּב נוֹכַל לְזַמְר דְּהִיא עַד בְּכָלְל אָף לְמֵאֵן דְּאָמַר דְּבִרָה תּוֹרָה פְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם פֶּן פְּתַבְתִּי בְּנִדְפָס לְסִבְרָא פְּשׁוּטָה וְאַחַר זְמַן הַשְּׁגָתִי סְפָר הַלִּיכּוֹת עוֹלָם וְדַקְדַּקְתִּי פֶן מְדַבְּרִי קֹדֶשׁ בְּשַׁעַר שְׁלִישִׁי סוֹף פְּרָק שְׁלִישִׁי שְׁכַתְּב דְּבִרָה תּוֹרָה פְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם אִיכָּא מֵאֵן דְּאִית לִיָּה דְּבִרָה תּוֹרָה פְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם וְלֹא דְּרַשִׁינָן הַכְּפוּלוֹת וְאִיכָּא מֵאֵן דְּלִית לִיָּה הִכִּי וְדְרַשִׁינָן הַכְּפוּלוֹת וְיֵישׁ לְדַקְדַּק דַר' שְׁמַעוֹן הוּא דְּאִית לִיָּה דְּבִרָה תּוֹרָה פְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם וְאִיהוּ גּוֹפִיָּה דְּרִישׁ בְּפָרָק אֵלוּ מְצִיאוֹת גְּבִי עֲזוּב תַּעֲזוּב וְהִקָּם תְּקִים לָכֵן אוֹמַר ר"י דְּכִי קְאָמַר דְּבִרָה תּוֹרָה פְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם הֵינּוּ דוֹקָא פְּשִׁישׁ הוֹכְחָה בְּפָסוּק שְׁלֹא לְדַרוֹשׁ הַכְּפוּלוֹת כְּגוֹן הַעֲבֵט תַּעֲבִיטְנוּ דְּלֹא דְּרִישׁ לִיָּה ר' שְׁמַעוֹן יֵישׁ לוֹ וְאִינוּ רוֹצֵה לְהַתְּפָרְנֵס דְּנִזְקָקִין לוֹ דְּהָא כְּתִיב דִּי מַחְסוּרוֹ כְּדִאִיתָא הֵתָם אָבֵל כְּשִׂאִין הוֹכְחָה מִתּוֹף הַכְּתוּב דְּרַשִׁינָן הַכְּפוּלוֹת וְלֹא אָמְרִינָן דְּבִרָה תּוֹרָה פְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם עַכ"ל וּכְלִשׁוֹן הַזֶּה מִמֶּשׁ כְּתוּב בְּשִׁנֵּי לוֹחֹת הַבְּרִית בְּתוֹרָה שְׁבַעַל פָּה אוֹת הַדְּלִי"ת (דָּף י"ב ע"א מְדָפוּס חֲדָשׁ) וְנִרְאִין הַדְּבָרִים כִּי מֵאִישׁ לּוֹקַח מְדַבְּרֵי הַלִּיכּוֹת עוֹלָם הַנְּ"ל הָרִי שְׁדַקְדַּק לְפָרֵשׁ מַחְלֻקַּת זוֹ לְעַנְיָן תִּיבּוֹת פְּפוּלוֹת אִי אָמְרִינָן דְּכִפִּילָא אֲתָא לְדַרְשָׁה אוֹ לֹא וְלֹא לְעַנְיָן בִּיאור כְּוִנַּת הַמְּלוֹת וְגַם מִמָּה שְׁכַתְּב בְּשֵׁם

ר"י (והם דברי התוספות בבבא מציעא דף ל"א ע"י עיני בניבין שמועה שם ובמלא הרועים בחלק ב' דח"י ע"ב והלאה) מוכח פן פמוכח: והנה בנדפס ציינתי לעינין בקונטרס שדי חמד במערכת העי"ן אות ז"ך והוא שישם תמהתי בזה עוד דלפי דבריו דתלי הא ביהא אם פן ר' יוחנן דאמר עד ולא עד בכלל סבירא ליה דברה תורה פלשון בני אדם וקשה דהא ר' יוחנן בחוליו דף פ"א ע"ב דריש מקרא דהאכול יאכל ומנכרח דסבירא ליה דלא אמרינן דברה תורה פלשון בני אדם דאם פן לא הנה מצי למידרש מידי מיתורא וכו' פתב הגאון מלא הרועים שם באות י"ז ועוד קשה מדרבי יונתן שכתב במלא הרועים שם אות ט' דרבי יונתן דסבירא ליה חלק לא צריף קרא סבירא ליה דברה תורה פלשון בני אדם ולפי דברי הרב דהא ביהא תלי צריף לומר דסבירא ליה נמי עד ולא עד בכלל ונהרי תלמוד ערוף הוא בדינו בריש גזיר דף ו' ע"ב דרבי יונתן סבר עד ועד בכלל ועינין שם בתוספות ד"ה מאי דרבי יונתן סבר הכי בכל דנקתא אלא ודאי דלאו הא ביהא תליא ותקמה על הרב תנא ורושלמא בעל החצר שהביא דבריו ולא יעיר דזה לא יתכן אי בעית אימא גמרא אי בעית אימא סברא: וראיתי נכון להעתיק כלל חדש שהביא הגאון בקובץ על יד בשישי מהלכות דעות וז"ל ועינין בערכין דף ג' ע"א מה תלמוד לומר איש איש דברה תורה פלשון בני אדם וכתב בספר חק נתי שם וצריף עינין דהא לא אמרינן דברה תורה וכו' כי אם פלשון פפולים אבל הכא גם איש קמא מותר וכתב דגם בזה מצינו דברה תורה וכו' בזבחים דף כ"ח עיי"ש ועינין במסכת נדה דף ל"ד וצריף עינין קצת ראה זה חדש הוא עכ"ל: והנה הגאון מלא הרועים בחלק ב' במערכת הדל"ת האריף לבאר מי ומי הסוברים דברה תורה פלשון בני אדם ושאינם סוברים פן וידף י"ט אות כ"ד פתב מאן דסבירא ליה מצורע בימי חלוטו מותר בתשמיש על פרחין סובר דברה תורה פלשון בני אדם דבחוליו דף קמ"א דריש תשלח תורה דשלוחת הקן אפילו לדבר מצוה ופריף למה לי קרא מאי אולמא דהאי עשה מהאי עשה ומשני סלקא דעתך אמינא הואיל וגדול השלום ומצורע אסור בתשמיש ופירש רש"י כמאן דאמר מצורע בימי חלוטו אסור בתשמיש וקשה למאן דאמר מצורע בימי חלוטו מותר (במועד קטן דף ז' ע"ב) אם פן תשלח למה לי וצריף לומר דסבירא ליה דברה תורה פלשון בני אדם ולפי זה העלה דרבי דסובר שם ימי חלוטו מותר לתשמיש על פרחין צריף לומר דסבירא ליה דברה תורה פלשון בני אדם אמנם במקתב רב אחד בדורנו יצ"ו ראיתי שכתב להוכיח דרבי סובר דלא אמרינן דברה תורה פלשון בני אדם והוא דבכריתות דף י"ח איתא תנו רבנן אכל ספק חלב ונודע לו ספק חלב ונודע לו רבי אומר פשם שמביא חטאת על כל איסור ואיסור פן מביא אשם על כל אחד ואחד וכו' איתביה רבא אכל היום ואכל למחר ואפילו מכאן ועד שלש שנים מנין שמצטרפין זה עם זה תלמוד לומר כי תמעול מעל ריבה ואמאי הא פפר עליה יום הפיפורים וכו' וכל מעינין בצדק ישפוט דמאן דיליף מתמעול מעל במצטרפין לזמן מרובה על פרחין סבירא ליה דלא דברה תורה פלשון בני אדם דהא מאן דסבירא ליה דברה תורה וכו' לא מצי למילף מתמעול מעל דמצטרפין דהא דברה תורה וכו' ואם פן מאי מקשי מהאי מתניתא על רבי הלא סוגיא זו היא למאן דאמר דלא דברה וכו' אבל רבי דסבירא ליה דברה תורה וכו' לא סבירא ליה פלל דמצטרפין לזמן מרובה אלא על פרחין דגם רבי סובר דלא דברה תורה וכו' דלא פהגאון מלא הרועים ואם פן באמת קשה למה לי שלח תשלח דהא רבי סובר דמצורע מותר בתשמיש המטה

וְצָרִיךְ לומר לפי מה שֶׁמִּבְנוֹאָר בְּשִׁיטָה מְקוֹנְפֶצֶת לְבָבָא מְצִיעָא דָּף ל"א דָּאָף לְמֵאן דָּאָמַר מוֹתֵר בְּתַשְׁמִישׁ הַמָּטָה מִכָּל מְקוֹם אִין מְקוֹנְפֶל לְאִשְׁתּוֹ וְאִינְה רוּצָה לְהִיּוֹת עִמּוֹ וְשִׁפִּיר מְקַרִי שְׁלוֹם בֵּית וְשִׁינְךָ עֲשֵׂה דְגָדוֹל הַשְּׁלוֹם וְשִׁפִּיר אִינְצִטְרִיךְ קָרָא דְלֹא דְחִי: כָּל טו דְבָרִים שְׂאָמְרְתִי לְפָנֶיכֶם טְעוֹת הֵם בְּיַדִּי כְּתַבְתִּי בְּנֹדְפָס אוֹת כ"ה שְׁפֹן נִמְצָא בִּש"ס בְּכֻמָּה מְקוֹמוֹת שְׁהִיוּ הָאֲמוּרָאִים אוֹמְרִים פֶּן וְשָׁמָּה שְׁפֹתֵב הָרַב דְרָכִי שְׁלוֹם שְׁנִמְצָא פֶן בִּש"ס בְּשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת אִינוּ מְדוֹקְדָק וְכו' וְעַתָּה רְאִיתִי לְגֵאוֹן עֲזָנוּ בְּשׁו"ת מְשִׁיב דְבַר חֶלֶק יו"ד ס' ט' (ד"ה אַחַר שְׁפֹן) שְׁפֹתֵב דְהִכִּי אֵיתָא בְּוִיקְרָא רַבָּה פְרָשָׁה י"ג עַל פְּסוּק וַיִּשְׁמַע מִשָּׁה וַיִּטֵּב בְּעֵינָיו וְשָׁמְשָׁה רַבִּינוּ הוֹצִיא פְרוּז בְּכָל הַמַּחְנֶה וְאָמַר אֲנִי טְעִיתִי אֶת הַהֲלָכָה וְאֶהְרֹן אַחִי בָּא וְלִימַד לִי וְלֹא בְחִנָּם עֲשֵׂה פֶן מִשָּׁה רַבִּינוּ אֱלָא שְׁבָא לְלַמַּד שְׁלֹא נִבְהִית לְהוֹדוֹת עַל הַטְּעוֹת שְׁהָרִי מִשָּׁה רַבִּינוּ גַם פֶּן טְעָה וְכֵן נִהְגוּ פְמָה אֲמוּרָאִים לומר דְבָרִים שְׂאָמְרְתִי לְפָנֶיכֶם טְעוֹת הֵם בְּיַדִּי וְאֲנִי רָגִיל לְפָרֵשׁ הָא דְאֵיתָא בְּגִיטִין דָּף מ"ג בְּפִירוּשׁ הַפְתּוּב וְהַמְכַשְׁלָה הַזֹּאת תַּסַּח יָדָה אִין אָדָם עוֹמֵד עַל דְבָרֵי תוֹרָה אֱלָא אִם פֶּן נִכְשַׁל בְּהֵם שְׁלִפִי אוֹתוֹ הַפִּירוּשׁ אִינוּ מוּבָן מְלִיצַת הַפְתּוּב כִּי יִתְפָּוֶשׁ אִישׁ בְּאַחִיו בֵּית אָבִיו שְׁמָלָה לְכַה קְצִין תַּהֲיָה לָנוּ וְהַמְכַשְׁלָה הַזֹּאת תַּסַּח יָדָה וְהָרִי אוֹמַר לוֹ שְׁבַחוּ בְּפָנָיו שְׁהוּא רְאוּי לְהִנְהִיג מִשְׁרָה עַל הַצְּבוּר וְאִיךָ אֶפְשֶׁר שְׁיִגִיד שְׁבַחוּ זֶה שְׁהוּא נִכְשַׁל בְּדְבָרֵי תוֹרָה וְטוֹעָה בְּהַ פְּדַרְפָּה שֶׁל תוֹרָה שְׁנִכְשַׁלִּין בְּהַ אֱלָא כְּהַ פִּירוּשׁוֹ אִם אַתָּה נִכְשַׁל בְּדְבָרֵי תוֹרָה הָרִי הַמְכַשְׁלָה הַזֹּאת תַּסַּח יָדָה לְחִזּוֹר בְּהַ וְאִין בְּנִשְׁתׁ הַהוֹדָיָה רַבָּה עֲלֶיךָ שְׁתַּהֲיָה מוֹכְרָח לְאַחֲזוֹ בְּהַ וְלַעֲמֹד עַל דַּעְתָּךְ וְאִם הִיָּה כְּהַ לֹא הִיָּה רְאוּי לְהוֹרָאָה בְּאַשְׁרֵי יַעֲמֹד עַל דַּעְתּוֹ גַּם כְּשִׁירָאָה שְׁטָעָה וּמִשְׁמַעוֹת יָדָה הוּא כְּהַ שְׁכַח דַּעְתָּה גְּדוֹל לְחִזּוֹר מִן הַטְּעוֹת וְלומר טְעִיתִי מִשׁוֹם כְּהַ אַתָּה רְאוּי לְהוֹרָאָה וְכו' וְהָאֲרִיךְ קֶצֶת בְּמוֹסַר הַשְּׁכַל לְאַחַד מִחֻמְי דוֹרְנוּ יצ"ו לְהַ נָּא רְאֵה דב"ק: וְעַל מַה שְׁכַּתְבְּתִי בְּנֹדְפָס בְּשֵׁם רַבִּינוּ הַרְלַנ"ח דְאַחַר מַעֲשֵׂה לֹא הָדָרִי בְּהוּ וְכו' כְּתַב לִי יְדִידִי הַגָּאוֹן מוהר"ר יוֹסֵף לַעֲרַנְעֵר אַבְד"ק וּוּאֲלֵטִישְׁנִיסֵק יצ"ו וְנ"ל בְּמַעֲרַכַת הַדְּלִי"ת אוֹת כ"ה מְבִיא וְקוֹרָא דְבָרֵי הַמַּהְרַלְב"ח בְּקוֹנְטְרִיס הַסְּמִיכָה דְהִכִּי דַעֲשׂוּ מַעֲשֵׂה תוֹ לֹא הָדָרִי בְּהוּ וְע"ש עוֹד בְּתַשׁוּבָה קכ"א שְׁהָאֲרִיךְ לְהַבִּיא פְמָה רְאִיוֹת מִש"ס וּבְאַמַּת תְּנָא וְשִׁיר פְמָה דְבָרִים שְׁעֲשׂוּ מִשׁוֹם פְּיִסוּפָא עֵינִין עִירוּבִין דָּף י"א מַה דְאָמַר רש"י אִי מִשְׁכַּחַת לְהוּ וְכו' וְע"ש בְּדָף ע' ע"ב וּבְתוֹ' בְּכוֹרוֹת דָּף ל"ה ע"ב וְעֵינִין בְּב"ק דָּף י"ב אָמַר ר"ן אֲשַׁתְּמַטִּין עוֹלָא וּבְרִש"י שֵׁם וְעֵינִין בְּמַכּוֹת ט"ו ע"א אָמַרו לִי אַמְרַתְּ וְעִי רש"י שֵׁם וְעֵינִין כְּתוּבוֹת כ"ה ג' שְׁיִשְׁבוּ לְקִיָּים אֶת הַשְּׁטֵר וְעֵינִין רש"י וְר"ן שֵׁם דְגֵנְאִי לְהֵם וְעֵינִין ש"ס בְּבָא בְּתָרָא נ"ה ע"א בְּסַפְרָא דְרַב"ח וְגַם הוּא לָאו קְטִיל קִנְיִ הָוִי (וְע' ח"מ ס' ג' ל' ש"ף סק"ט וְעֵינִין יו"ד ס' רל"ב בְּהַג"ה וְדוֹקָא קוֹדֵם שְׁעֵבֵר) וְעִי בְּמַהְרִיב"ל וְבַס' בְּרַפִּי יוֹסֵף בַּא"ח ס' רט"ז אוֹת י"ב וְבַח"מ שֵׁם ס' י"ב אוֹת י"ב וְע' בַּא"ה ע' בְּב"ש שְׁמוֹת אֲנָשִׁים אוֹת ג' מ"ש בְּשֵׁם רש"ל וְעִי בַּט"ג שֵׁם וּבְגַמ' עֵינִין פ"ת בְּקוֹנָה"ש שֵׁם וְכו' ג' כְּתַב הַרְשֵׁב"א גַּבִּי אִין אִשָּׁה מְעִינָה דְכָל שְׁכַבְרֵי הַתַּחֲלִילָה לְהַעֲזִיז שְׁלֹא בְּפָנָיו שׁוּב תּוֹכֵל לְהַעֲזִיז אַח"כ דַּעֲבִידָא לְאַחֲזוֹקִי דִּיבּוּרָה (וְעִי ס' חִידוּשֵׁי אֲנָשִׁי שֵׁם סוֹף ת' ס"ג וּבְשׁו"ת צ"צ הַחֲדָשׁ בְּסִי' ש' ש"א) שׁוּב רְאִיתִי בְּשׁו"ת הַשִּׁיב מִשָּׁה בְּחֶלֶק אַה"ע ס' ס"ה הָאֲרִיךְ הַרְבֵּה בְּעַנְיָן זֶה וְעִי"ש מֵאוֹת ז' וְאִילָךְ וְע"ש בְּאוֹת ק"ו וְנִפְלְאֵתִי שְׁלֹא הָעִיר מִכָּל הַנָּ"ל ג"כ יַעֲשֵׂה עַכ"ד יצ"ו אָמַר הַמְּחַבֵּר דְבָרֵי הָרַב הַנָּ"ל יצ"ו הָיוּ לְפָנֵי כְּסָפֵר הַחֲתוּם בְּכַתֵּב מִשְׁיֵטָא שְׁלֵהֶם הַמוֹזֵר לִי (כִּי לֹא יָדַע חֲסָרוֹן הַפְּרָתִי כְּתַבְּם) וְלֹא

איסתייעא ליתן להעתיקם עד עתה שעברו יותר משישה שנים ולוא ידעתי מהם בזמן שהדפסתי שדי חמד פללים ח"ג הייתי יכול להביא דבריו במערכת הפ"ף אות ח' ששם פתבתי קצת בהא דאמרין כל תלמיד חכם שמורה הלכה ובא אם קודם מעשה אמרה שומעים לו ואם לאו אין שומעין לו ובהיותי עסוק באותו ענין אולי הייתי יכול לפלפל בדב"ק ואתה תחזוה מה שהבאתי שם בשם הריטב"א שהוכיח מההיא דבבא קמא (אישתמטין עולא) ומההיא דמפות אמרו לו אמרת) שלפעמים כופר האמורא וכו' והבאתי מה שפתב הגאון מלא הרועים דעולא לא פחש לרב נחמן וכו' ואיזה מספרי דבי רב שהזכיר הרב יצ"ו (ברפי יוסף בית שמואל טיב גיטין פתחי תשובה וכו') הלא הם כתובים בספרי שם ועוד הארכתי שם בסייעתא דשמיא לה נא ראה: כלל טז דברים שבלב אינם דברים פתבתי בנדפס באות ע"ו דאם הוא דברים שבלבו ובלב כל אדם דאיפא אומדנא דמוכחטובא להדברים שבלבו הויין דברים עיי"ש שציינתי ספרי הפוסקים רבים ונכבדים ראשונים ואחרונים בסייעתא דשמיא שוב השגתי שו"ת דבר אליהו להגאב"ד טארלא וראיתי שפסי"י"ז האריף בזה (מד"ה אף מוכרחין והלאה) וכתב בשם ספר המקנה לקידושין דף נו"ן שהקשה אההיא דבקרפן כופין אותו עד שיאמר רוצה אני הא אין לה אומדנא דמוכח יותר מזה שאינו רוצה באמת שהרי צריכים לכופו ובכי האי גונא אמרינו דברים שבלב הויין דברים אמאי הקרפן פשר (עיינו לקמן אות י"ט) ומירץ פינו דלא אמרינו דהויין דברים רק משום אומדנא דמוכח וכינון דאיפא למימר סברא להיקף דאגב אונסיה גמר ומקני אף דלא ברירא הו סברא מפל מקום פינו דליפא אומדנא דמוכח הדר הוה ליה דברים שבלב ומשגחינו על דבריו והדרינו לכללא דדברים שבלב אינם דברים והאריף לפלפל בענין זה עיי"ש דב"ק: כלל יז דברים שבלב דאינם דברים היכא דאיפא מיגו להדברים שבלב אי חשיב המיגו כמו אומדנא דמוכח טובא והו דברים נחלקו בזה הגאונים דבחלקת מחוקק סי' מ"ב לענין קידושין בעד אהד פתב דאפי' כשיש לו מיגו על הדברים שבלב לא הוי דברים דעל ידי המיגו לא הוי פאומדנא דמוכח שחשב פן והחכם צבי בתשובה סי' קט"ו משיג עליו דהוי אומדנא דמוכח פן פתב בספר דברי גאונים להגאב"ד ק סיג'ט בכלל ד' אות ו' וכתב בשם ספר שער משפט סי' פ"ז ס"ק כ"ה שהביא ראיה מפורשת מש"ס דקידושין דאף דאית ליה מיגו הוי דברים שבלב וספר שער משפט אין מצוי אצלי למען דעת הוכחתו אמנם על טוב זכר שם ידידי הגאון צדיק תמים מוהר"ר חיים יעקב נפתלי דומ"ץ בונארשא יצ"ו שזיכני בספר הקדוש זית רענן ח"ב וראיתי שם בחלק אכן העזר סי' ל"ד שהאריף הגאון המחבר בדין זה ואעתיק תנורף דב"ק לפי שאין ספר התורה הנה מצוי ביז כל אדם ודבריו הם באות ב' שהביא מחלוקת הגאונים חלקת מחוקק וחכם צבי הנ"ל וכתב על זה ולכאורה נראה שהדין עם החלקת מחוקק שפן מוכח בפסוגיא דדברים שבלב קידושין דף נו"ן דאינו דברים אפילו במקום מיגו שהרי במעילה אית ליה מיגו דנזפרתי וכן מצאתי בבית מאיר ריש סי' מ"ב ועוד שפן מבואר בתוס' ריש פרק השולח בד"ה מהו שכתבו בסוף הדיבור ועוד נראה לר"י פי דברים שבלב אינו דברים אפילו היכא דקים לן שפאנס וכו' ועוד הגע בעצמך הכי יעלה על הדעת באהד שמכר לחבירו בקנין גמור בינו לבין עצמו והלוקח תובעו שיתן לו החפץ שמכר לו בקנין גמור בינו לבין עצמו וטען המוכר שלשחוק בעלמא פינו הכי נאמינהו במיגו דלא היו דברים בעולם ואפשר לומר דשאני בכל הדברים הנ"ל שהמעשה

בַּעֲצָמוֹתוֹ מִהֵנִי אֶפִּילוֹ בֵּינוֹ לְבֵין עֲצָמוֹ שׁוֹב לֹא אֲזַלִּינָה בְּתֵר דְּבָרִים שֶׁבִּלְבָב לְסַלֵּק הַמַּעֲשֵׂה אוֹ הַדִּיבּוֹר שֶׁהוֹדָה בַּעֲצָמוֹ וְכֵן אֵינוֹ יָכוֹל לְטַעוֹן מִשְׁטָה כְּדֵי לְסַלֵּק הַמַּעֲשֵׂה הַהוּא אֲבָל בְּקִדּוּשֵׁי פִינָן שֶׁהַמַּעֲשֵׂה בַּעֲצָמוֹתוֹ לֹא מִהֵנִי מִיָּדִי וּמִשׁוֹם הֶכִי אִף הֵיכָא שְׁהַעֲדִים רָאוּ מֵאַחֲרֵי הַגָּדֵר לֹא מִהֵנִי כְּלוּם כְּבִסִּימָן מ"ב סְעִיף ג' וַיְכֹלִים לֹאמֹר כָּל אֶחָד מֵהֶם דְּלִהֲשֻׁטוֹת נִתְּפוֹנוּ רַק דְּבַעֲיָנוּ שְׁיִרְאוּ הַעֲדִים אֶת הַמַּעֲשֵׂה וְלִהְסֵמ"ג וְהִרְמ"א ס"י מ"ב סְעִיף מ"ב עַד אֶחָד מִיָּהָא בַּעֲיָנוּ וְכִינּוּן שְׁעִיקָר הַמַּעֲשֵׂה נִתְּקִינָם עַל פִּי רֵאֲיָה וְהַשְׁמִיעָה שֶׁל הַקִּדּוּשֵׁי שׁוֹב נִגְרָר כָּל הָעֲנָנִי שֶׁל הַקִּדּוּשֵׁי רַק אַחֲרֵי הָרֵאֲיָה דְלִית בָּהּ מַעֲשֵׂה וּמִשׁוֹם הַאי טַעְמָא יֵשׁ מְקוֹם לֹאמֹר שְׁגַם דְּבָרִים שֶׁבִּלְבָב מִהֵנִי לְבַטֵּל הָעֲנָנִי שֶׁכָּל עִיקָרוֹ נִתְּקִינָם עַל יְדֵי דְבָר דְלִית בֵּיהּ מַעֲשֵׂה רַק דְלֹא מִהֵימֵן וּמִשׁוֹם הֶכִי הֵיכָא דֵאִית לֵיהּ מִיָּגוֹ מִהֵנִי וְכַעֲיִן סְבָרָא זֹו מְצִינּוּ בְּכִרְיֻתוֹת ג' ע"ב בְּתוֹס' ד"ה הוֹאִיל שֶׁכְּתָבוּ תִּימָא מֵאִי מְשַׁנֵּי מִמְסִית וּמִדִּיחַ וְכו' וְתִירָץ רַבֵּינוּ נְסִים וְכו' וּבְסִפְרוֹ כְּתָב שְׁאֵנִי עֲדִים זֹוּמִינָן הוֹאִיל וַיִּשְׁנָן בְּאֵם לֹא יִגִּיד וּמְפָרֵשׁ בְּשִׁבְעַת הָעֲדוֹת דֵּאִין מִתְּסִיבִין אֲלֵא בְּבִית דִּין וְלִהְכִי מַעֲקִימַת שְׁפָתָיו לֹא מִתְּסִיבִי דֵּאֵם כֵּן אֶפִּילוֹ חוּץ לְבֵית דִּין מִהֵנִי דִּהְגָּדְתָן לְחוּד דִּהֵינּוּ פִּיהֶם לֹא גִרְמָא לִהוּ אֲבָל בְּעֵלְמָא דְמִתְּסִיבִי עַל פִּי דִּיבּוֹרָן לְחוּד עֲקִימַת שְׁפָתָיו הוּי מַעֲשֵׂה עכ"ל וְדַעַת לְנָבוֹן נִקַּל שֶׁעַל פִּי סְבָרְתָם יֵשׁ לְסַלֵּק כָּל מַעֲשֵׂה קִדּוּשֵׁי מִכָּל הַקִּנְיָנִים וְאֶפִּילוֹ מִדְּבָרִים שֶׁנִּתְּקִימוּ עַל יְדֵי דִּיבּוֹר לְחוּד פִּינָן שְׁעִיקָרוֹ נִתְּקִינָם רַק עַל יְדֵי רֵאֲיָת הָעֲדִים דְלִית בָּהוּ מַעֲשֵׂה וְכַתֵּב בְּשֵׁם מְוִפְלָג אֶחָד דֵּאִין לְהַשִּׁיב עַל זֶה מִדְּאֲמָרֵינוּ בְּרִישׁ פֶּרֶק הָאוֹמֵר שְׁאֵנִי נְתִינַת מְעוֹת לִיד אִשָּׁה דְכַמַּעֲשֵׂה דְמִי דְשְׁאֵנִי הֵתָם שֶׁהִבְטִיטוֹל הוּא אַחֲרֵי שֶׁנִּתְּקִינָם הַדְּבָר מֵהַ שְׁאֵינָן כֵּן בְּבִיטוֹל הַדְּבָר שֶׁהוּא בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה כְּגוֹן עַל יְדֵי טַעְנַת הַשְׁטָאָה וְכַדּוּמָה שְׁאֵז מִשְׁפִּיחַ וּמִיָּפֵה הַדְּבָר מִתְּחִילָתוֹ וְקִלְסִיָּה וּבְשֵׁם כְּגוֹן הָרַב הַקָּשָׁה עַל דְּבָרֵי הַחֲכָם צָבִי מִדְּבָרֵי הָר"ן בְּרִישׁ פֶּסְחִים שֶׁהַקָּשָׁה בְּבִיטוֹל שֶׁבִּלְבָב דְּמִהֵנִי הָא הוּי רַק דְּבָרִים שֶׁבִּלְבָב אֲמָנָם לְדְבָרֵינוּ הַנֶּ"ל נִיחָא פִּינוּן שְׁעַד עֵתָה הַחֲמִץ הֵיָה בְּרִשׁוֹתוֹ לְכָל דְּבָר הַיָּדֵף נִפְקַע מִרִשׁוֹתוֹ ע"י דְּבָרִים שֶׁבִּלְבָב מִשָּׂא"כ בְּקִדּוּשֵׁי שְׁעִיקָר קִיּוּמוֹ ע"י דְּבָר דְלִית בֵּיהּ מַעֲשֵׂה דִּהֵינּוּ הָרֵאֲיָה וְהַשְׁמִיעָה שֶׁל הָעֲדִים וְכַתֵּב שְׁפִינוּן שְׁיֵשׁ מְקוֹם לְקִיָּים דְּבָרֵי הַחֲכָם צָבִי אֵין לְהַקְל וְכו' אֵלוֹ תִּנְרָף דְב"ק הַנְּחַמְדִּים מִזֵּהָב: וְאֲנִכִי תִזוֹן הִרְבֵּיתִי אֲשֶׁר דְּבַר בְּקִדְשׁוֹ הַגָּאוֹן מֵר בְּרִיָּה דְמִרְוֹן הַמְּחַבֵּר בְּהַשְׁמָטוֹת וּבִיאֹוֹרִים שֶׁבְּסוֹף הַסֵּפֶר וְכַמָּה מְעַלְיָא שֶׁמַּעֲתָתָא דְמֵר וְאֵלֵה דְב"ק בְּדָף קכ"ד ע"ג וְמָה שֶׁכְּתָב בְּאוֹת ב' לִיִּישָׁב דְּבָרֵי הַחֲכָם צָבִי עֵינָן בְּמִרְדְּכֵי קִדּוּשֵׁי רִישׁ פֶּרֶק הָאוֹמֵר שֶׁהִבִּיא תְּשׁוּבַת הָר"מ דְּשְׁלִיחַ שְׁטַעָה וְאָמַר לִי שְׁצָרִיכָה גִט מִשׁוֹם דְלֹא מִהֵימֵן דִּהוּי דְּבָרִים שֶׁבִּלְבָב דְּאֶפִּילוֹ אֵי אֲמָרֵינוּ דִּהוּי דְּבָרִים גַּבֵּי קִדּוּשֵׁי אֲמָרֵינוּ לְחוּמְרָא וְלֹא מִהֵימֵן כָּל שְׁכֵן לְפִי הָאָמַת דְּמִסְקִינּוּ דֵּאִינּוּ דְּבָרִים דְּצָרִיכָה גִט וְהַקָּשָׁה דִּהָא נֶאֱמָן בְּמִיָּגוֹ דֵּאֵי בְּעֵי גִירְשָׁה וְהִנֵּה גַם עַל תְּשׁוּבַת הָר"מ תִּסְוֹב הַקְּוִשִׁיּוֹת שֶׁהַקָּשׁוֹ עַל הַחֲכָם צָבִי אוֹ (אֲלֵא וְדֵאֵי) כַּמ"ש בְּפָנִים דְּקִדּוּשֵׁי שְׁאֵנִי אֲבָל בְּגוֹף הַסְּבָרָא יֵשׁ לְעֵינָן דְּבְּקִדּוּשֵׁי דָף נו"ן הוֹכִיחַ הַש"ס מִהַמְשָׁנָה דְּכִסְבוֹר הֵיִתִּי שֶׁהִיא פִּהֲנַת כְּדְבָרִים שֶׁבִּלְבָב אֵינּוּ דְּבָרִים וְעֵינָן בְּרִשְׁבָּ"א שֶׁם דִּהוֹכַחַת הַש"ס הוּא דֵּאִינוּ מוֹעִיל דְּבָרִים שֶׁבִּלְבָב לְבַטֵּל הַקִּדּוּשֵׁי וְגַם הוֹכַחַת הַש"ס מֵהָא דְּבִכְוֹלָם אִף עַל פִּי שְׁאֲמָרָה בְּלִבֵּי הֵיָה לְהַתְּקַדֵּשׁ לוֹ אִף עַל פִּי כֵן אֵינָה מְקוֹדֶשֶׁת דְּדְבָרִים שֶׁבִּלְבָב אֵינּוּ דְּבָרִים וּמְבֹאָר בְּרֵאשׁוֹנִים בְּסוּגָיָא דְּקִדְשָׁה עַל תְּנָאֵי דְּמַחִילָה מִהֵנִי גַם בְּתַנָּאֵי שְׁאֵינּוּ שֶׁל מְמוֹן אִם כֵּן יֵשׁ לֵה מִיָּגוֹ דֵּאֵי בְּעֵי מַחִילָה הַתְּנָאֵי וּבְכֶרֶט לְר"ן בְּכַתְּוֹבוֹת יֵשׁ שְׁחַדֵּשׁ דִּהֵיכָא דְּאֲמָרָה בְּלִבֵּי הֵיָה הוֹרַע כְּתָה וְלֹא מִהֵנִי מַחִילָה מִכָּל מְקוֹם תְּהָא נֶאֱמָנַת

ממה נפשך דאם אמת פדבריה שבלבה הנה מהני בקידושין גם דברים שבלב ואם משקרת מהני מחילתה ואפילו אם מקפדת עכשיו מפל מקום יש לה מיגו דאי בעי שתקה מאמירת בלבי הנה ותמחול לו התנאי הרי דגם בקידושין הטעם שאינן דברים משום דאינו מועיל ולא רק משום דלא מהימן וכן קשה מדהוכיח הש"ס מגט מעושה שאמר רוצה אני דדברים שבלב אינן דברים והלא לשיטת רבינו תם בגיטין דף ד' ד"ה דקי"ל דצריף עדים אפילו לר"מ משום דהוי חב לאתריני ובבית שמואל סי' קל"ג סק"א דבגט גם כן לא מהני עדים אחרוני הגדר וכיון דלסלקא דעתיה דש"ס שם מספקא לו שגם אחר הפניה שפא אינו רוצה וכדכתב הריטב"א שם רק למסקנא אמרינו שם דמסתמא נתרצה דמצוה לשמוע דברי חכמים ולמה לא יעילו הדברים שבלב לפסול הגט מספק כיון דהדבר רפוי דתליא רק בשמיעת וראיית העדים: ברם מראית הש"ס מתנאי קידושין לא קשיא פלל דאי אמרינו דדברים שבלב מועילים לבטל הקידושין כיון דעיקר הדבר נתקיים ע"י ראיית העדים איך יעלה על הדעת ללמוד מזה להקפיד דדברים שבלב קיימו הקידושין דהוי מעשה קלישתא ותנאי קידושין מסתברא דאין צריף לזה עדים רק לאמתו של דבר ומועיל אם שמעו התנאי מאחורי הגדר לכן גבי התנאי לא שניף זו הסברא וגם ראיית הגמרא מסבור הייתי שפיר כיון שגם במחשבתו רוצה בקידושין רק דחשב על תנאי שהיא פהנת לכן אמרינו כיון דתנאי מילתא אחריתי היא דנין את הקידושין למילתא דאית ביה מעשה ואינו יכול לבטל מחמת התנאי שבלב וכעין זה בגטין ל"ד ע"א גבי גילוי דעתא אטו לבטולי גיטא בעי לקיומי תנאי בעי רק מגט מעושה קשה וצריף לומר דלסלקא דעתין רצה הש"ס להוכיח דגם בכעין זה לא מהני דברים שבלב ומסקנא דכל הראיה היא ממשנה דמעילה אמרינו מסברא לחלק פו ובזה יתורץ שפיר מה שיש לדקדק כיון דמסדרי הש"ס קבעו סוגיא דדברים שבלב במסכת קידושין למה לא הביאו מקודם הראיה ממשנה השנויה במסכת זאת דאמרה בלבי הנה ואחר כך הביאו ממשנה דערכין מגט מעושה ועוד שהיא מאוחרת בש"ס ולהב"ל ניחא כיון דמשם הוי ראה אלימתא ביותר דגם בכי האי גוונא דתליא בראיית העדים אמרינו דאינן דברים ולא מהני לכן חביבא ליה ואקדמיה (ועי"ז הקשה מקודם מרישא דמתניתין דערכין גבי יקריב אותו פדרף הש"ס בכמה מקומות) מה שאין כן מקידושין לא יוכל להוכיח כנה בהב"ל והא דהביאו מקודם הראיה מהא דסבור הייתי מההיא דבלבי הנה הגם שהיא משנה מאוחרת מזאת משום דכף הנה השקלא וטריא דרב יוסף ואב"י ועוד דמכל מקום עדיפא ליה ראה זאת בהב"ל וכיון דמשני הש"ס דהתם הטעם משום דמצוה לשמוע דברי חכמים חלקינן (מחלקינן) כן מסברא וגם אין להקשות מהא דבעינן דיני תנאים בקידושין והלא כל הטעם דבעינן דיני תנאים הוא משום דאי לא ילפינן מתנאי דבני גד הנה אמינא דאין שום תנאי מבטל מעשה כמו שכתבו תוספות פתובות נ"ו ע"א (ד"ה ה"ז) גבי המקדש על מנת שאין לה עלי שאר פסות ועונה הלא קידושין לא חשיבי כמעשה דהתם כיון דרוצים בקיום המעשה רק שתהיה המעשה קשור בקיום התנאי שוב חשיבי הקידושין מעשה וכמ"ש בפנים שלא יקשה על זה מריש האומר ועיין במשנה למלה בשביעי מהלכות אישות הלכה א' (ד"ה ואם חסר) מה שכתב בתנאי דלשעבר אמנם מצאתי בריטב"א ריש פרק האומר בקידושין שחדש וז"ל (בד"ה לא בא אחר וקידושה) וחזרה בפני שנים אבל בינה לבין עצמה לאו חזרה היא ואפילו שמענוה מאחורי הגדר שחזרת

בה מחשבתא גרידתא חשיבא וכן הדין בכל דבר שצריך חזרה עכ"ל משמע מדבריו דדברים שבלב לא מהני גם גפי קידושין אף אם מהימנין ליה דהא העדים שמעו שחזרה ואפילו הכי לא מהני החזרה ויש לחלק דהריטב"א פתב פן רק היכא דנתקדשה ואחר כך חזרה היא דלא מהני מחשבה לבטל הקידושין שפבר חלו אבל היכא שמיד בעת הקידושין מחשב להשטות יש לומר דמהני לבטל ובפרט דכל זה הוא רק ליישב דברי החכם צבי ודי אם יש סיוע ומדברי המוהר"ם מרוטנבורג הנ"ל עכ"ד הנעימים: פלל יח דברים שבלב אינם דברים גפי נדרים דקנימא לן ביוזרה דעה סי' רל"ב סעיף י"ב דנאמן אדם לומר ששבועתו היתה באונס או על תנאי פה וכה (דוקא קודם שעבר על שבועתו) וכתב הגאון שפתי פהו בס"ק מ' בשם מרן פס"ק משנה דדוקא פשאומר שהוציא מפי לומר על תנאי פה וכה דדברים שבלב אינם דברים הנה אם אומר שהוציא פן בשפתי בלחש אי מהני או חשיב דברים שבלב פתב הגאון השואל בשו"ת פתב סופר בחלק יו"ד סי' ק"ד דלכאורה תליא בפלוגתא שפריש סימן רי"א פאומר קודם שגדר נדר שאני רוצה לידור לא יהא נדר ושוב נדר דלא הוי נדר דיש אומרים דאם אמר פן בלחש הוי דברים שבלב והכי נמי בהוציא התנאי בלחש פאנו למחלוקת זו ולהיש אומרים הוי דברים שבלב ושוב פתב דהיינו לטעמו של הבית חדש בדעת הרא"ש והטור דכל שלא השמיע לאזניו הוי כדברים שבלב אבל לפי שיטת השפתי פהו בטעמו של הרא"ש יש לומר דכל שהוציא בשפתי אף שלא השמיע לאזניו לא הוי דברים שבלב והביא ראיה שפן עיקר הדין והגאון המספר האריך לפלפל דלכאורה יש לומר בהיפך וכו' עי"ש דב"ק: פלל יט דברים שבלב אינם דברים היינו היכא שבלב סותר מה שמוציא מפי אבל פשאין סותר הויין דברים תוספות שבועות דף כ"ג ע"א ועיין פנסת הגדולה חשן משפט סי' ר"ז אות ל"ח וט"ל פן פתב הגאון יד מלאכי בכללי הדינים אות קנ"ט וספר פנסת הגדולה ח"ב הנ"ל אין מצוי אצלי והגאון מקור חיים בדיני בדיקה ובטול אות ג' קרוב לסופה על מה שהקשה הגאון שאגת אריה סי' ע"ז בשוחט הפסח על החמץ אמאי לוקה הא הוי התראת ספק תירץ פיון דצריך שיתיר עצמו למיתה (למלקות) אם פן פיון שהעדים מתרין בו שייבטל חמצו והיה אומר שרוצה ללקות ואינו רוצה לבטל שוב אינו יכול לומר שביטלו בלב דכל היכא שהדברים שבפה מכחישין לדברים שבלב לא אזלינן בטר דברים שבלב עכ"ל ודבריו מכוונים למה שפתבו התוספות לחלק בין אם הדברים שבפה סותרים לדברים שבלב לכשאיןם סותרים: ובספר המקנה החדש להגאון אבד"ק חאלליש בחלק ג' פלל ב"ן פרט ג' ד' צ"ז ע"ד (בד"ה תוספות דברים) פתב בשם המרדכי פרק אלמנה גיזונת בשם ס' יראים דברים שבלב אינם דברים לבטל דברי פיו דכיון דמשמע דברי פיו בענין אחד ומחשבתו בענין אחר אף שפרור לנו שחושב בלבו לבטל דברי פיו בטר דברי פיו אזלינן (וכן פתב שם בספר המקנה בדף צ"ט סוף ע"א בשם הגהות אשירי לכתובות דף צ"ז בשם רא"מ בספר היראים) וראיה לדבר שתנאי שלא נעשה פדינו מטעם שאינו פפול אינו מבטל המעשה אף שפרור לנו ומוכח הדבר לדבר התנאי מאחר ששינה מדרף המבטלין בתורת תנאי אין מחשבתו פלוס ושם דף צ"ח (ד"ה מנא ליה) אהא דילפינו דאינו דברים מכופין אותו עד שיאמר רוצה אני ודחינו שאני התם משום דמצוה לשמוע דברי חכמים פתב לכאורה לפי תוספות וראשונים אם גלוי לכל אז דברים שבלב הוי דברים אם פן פאן גלוי לכל דלא ניחא ליה ולמה אמרינו גם פן דברים שבלב

לא הוּי דְבָרִים (עֵינֵן לַעֲיֵל אוֹת ט"ז מֵה שֶׁהִבֵּאתִי בְּשֵׁם סֵפֶר הַמִּקְנָה הַרְאִשׁוֹן) מִזֶּה גֵרָאָה שֶׁסִּבְרַת תּוֹס' וְרֵאשׁוֹנִים רַק אִם דְּבָרִים שֶׁבִּלְב אֵינוֹ סוֹתֵר הַדִּיבּוּר שְׁמוּצִיא בְּפִיו אֲבָל אִם סוֹתֵר הַדִּיבּוּר גַּם שְׁגָלוֹי וְיָדוּע לְכָל דְּבָרִים שֶׁבִּלְב אֵינָם דְּבָרִים וְכֵן פָּתַב רִיטְב"א לְמִן דְּאֶמְרִינוּ וְדִילְמָא שְׁאֵנִי הֵתָם דְּעִקְרָה לַתְּנָאָה פִּירוּשׁ וְסוֹתֵר בְּדְבָרִים שֶׁבִּלְבוּ מֵה שֶׁהִתְנָה בְּפִיו דְּהוּי לְבוּ סוֹתֵר אֶת דְּבָרִי פִּיו מֵה שְׁאֵין פֶּן בְּהֵאֵי דְזַבִּין נְכֻסִיָּה סִתְּם שְׁאֵינוֹ סוֹתֵר דְּבָרִי פִּיו מִמֶּשׁ אֲלֵא שְׁמוּסִיף עֲלֵיהֶם וְשִׁמְעִינוּ מִהֶכָּא דְדְבָרִים שֶׁבִּלְבוּ וּבִלְב כֹּל אֲדָם דְּהוּי דְּבָרִים אִם הוּא עוֹקֵר מֵה שֶׁהִתְנָה עֲלָיו בְּפִירוּשׁ לֹא מִהֵנִי לִיֵּה דְבָרִים שֶׁבִּלְבוּ וְתִנְאוּ קִיָּים עַכ"ל וְכֵן פָּתַב ר"ן בְּנִדְרִים דָּף נ"ז נוֹדְרִים לְהַרְגִין וְלְמוֹכְסִין הֵיכִי נִדְרַר אֲמַר רַב עֲמֵרָם בְּאוֹמֵר יֵאָסוּר פִּירוּת עוֹלָם עֲלֵי אִם אֵינֵן שֶׁל בֵּית הַמִּלְוָה כִּינֵן דְּאֶמַר יֵאָסְרוּ אֵיִתְסְרוּ עֲלֵיהִי כֹּל פִּירֵי בְּעִלְמָא בְּאוֹמֵר הַיּוֹם אִי דְּאֶמַר הַיּוֹם לֹא מִקְבֵּל מִינֵיהּ מוֹכֵס בְּאוֹמֵר בִּלְבוּ הַיּוֹם וּמוּצִיא בְּשִׁפְתָיו סִתְּם וְאִף עַל גַּב דְּדְבָרִים שֶׁבִּלְב אֵינָם דְּבָרִים לְגַבִּי אֲוֹנְסִין שְׁאֵנִי וְכַתֵּב הַר"ן אִי דְּאֶמַר יֵאָסְרוּ פִּירוּת עוֹלָם עֲלֵי אֵינֵן דְּבָרִים שֶׁבִּלְב מְבֻטְלִים מֵה שֶׁהוּצִיא מִפִּיו אֲפִילוּ גַבִּי אֲוֹנְסָא כִּי הֵאֵי אֲלֵא דְהֵכָא סִתְּמָא קְאָמַר יֵאָסְרוּ פִּירוּת עוֹלָם עֲלֵי וְנִהִי דְסִתְּמָא לְעוֹלָם מִשְׁמַע הֵנִי מִיְלֵי הֵיכָא דְלֵיכָא אֲוֹנְסָא מִשׁוּם דְּטָפִי מִשְׁמַע לְעוֹלָם מֵהַיּוֹם אֲבָל הֵיכָא דְאֵיכָא אֲוֹנְסָא הֵוּ אֲוֹנְסָא מְפָרֵשׁ לִיֵּה לְדִיבּוּרֵיהּ דְּהַיּוֹם קְאָמַר כִּינֵן שֶׁלֹּא אֲמַר בְּפִירוּשׁ לְהִיפּוֹף וְכו' עִי"ש מְכָל זֶה מִתְבָּאָר כְּדְבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת דִּישׁ לְחֻלְק בֵּין כְּשֶׁהַדְּבָרִים שֶׁבִּלְבוּ סוֹתֵרִים לְדְבָרִי פִּיו לְכֻשְׁאֵינָם סוֹתֵרִים: וְשֵׁם (בְּסֵפֶר הַמִּקְנָה) בְּפֶרֶט ד' פָּתַב בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א אֵהָא דִתְנֵן הָאוֹמֵר אֵהָא הָרִי זֶה נְזִיר וְאוֹקְיָמָנָא דְנְזִיר עוֹבֵר לְפָנָיו וְאִף עַל גַּב דְּלֹא פָּרִישׁ אֲלֵמָא דְבָרִים שֶׁבִּלְב הֵוֹיֵן דְּבָרִים וְעוֹד קוֹשְׁיָא לִי מִתְרוּמָה דְנִיטְלַת בְּמַחְשָׁבָה כְּלוּמַר שְׁיִתֵּן עֵינָיו בְּצַד זֶה וְאוֹכֵל בְּצַד אַחֵר אֲלֵמָא דְבָרִים שֶׁבִּלְב יִשְׁנֵן דְּבָרִים אֲלֵא כִּי הֵאֵי לֹא דִיִּיקוּ כֹּל לְדְבָרִים שֶׁבִּלְב דְּכִי אֶמְרִינוּ דְּבָרִים שֶׁבִּלְב אֵינֵן דְּבָרִים הֵינֵנו שְׁאֵינֵן דְּבָרִים לְבִטֵּל מֵה שְׁאֶמַר בְּפִיו אֲבָל כֹּל שֶׁהַדְּבָרִים שֶׁבִּלְבוּ אֵינֵן מְבֻטְלִין מִעֲשִׂיו אֲלֵא מְקִיָּיִמִין כְּנִזִּיר שְׁאֶמַר בְּלִבֵּי הֵיָה לְהִיּוֹת כְּזֶה שְׁעוֹבֵר אוּ מַחְשָׁב בְּתְרוּמָה שְׁאֵין דְּבָרִי לְבוּ מְבֻטְלִין שׁוּם דְּבָר הֵוִי דְּבָרִים עִי"ש וְר"ן כְּתוּבוֹת צ"ז פָּתַב וְאִם תֵּאֵמַר הֵא תִנֵּן הָאוֹמֵר אֵהָא הָרִי זֶה נְזִיר וְאוֹקְיָמָנָא בְּשִׁנְזִיר עוֹבֵר לְפָנָיו וְהֵא הֵוִי דְּבָרִים שֶׁבִּלְב לֹא קוֹשְׁיָא דְכָל שֶׁהֵעֲנֵן מוֹכִיחַ מִתּוֹךְ דְּבָרָיו אִף שֶׁלֹּא הַשְּׁלִים דִּיבּוּרוֹ מִהֵנִי מִדִּין יָד עוֹד הַקִּשָּׁה מִנְדְרִים דָּף כ' נִדְרַר בְּחֵרֵם וְאֶמַר לֹא נִדְרַתִּי אֲלֵא מִחֵרְמוֹ שֶׁל יָם שָׂרִי וְאֶמַאי הֵא הֵוִי דְּבָרִים שֶׁבִּלְב דְּכִי אֶמְרִינוּ אֵינֵן דְּבָרִים הֵנִי מִיְלֵי הֵיכָא דְמֵה שֶׁבִּלְבוּ סוֹתֵר דְּבָרִיוֹאֲבָל הֵתָם אֵינוֹ אֲלֵא מְפָרֵשׁ וְשֵׁם (בְּד"ה מְרַדְכִי) עַל מֵה שֶׁכַּתֵּב הַרְמ"א בְּסִי' ז"ךְ דְּאֶפִּילוּ נָתַן לֵהּ בְּשִׁתִּיקָה וְלֹא דִיבֵר כְּלוּם וְהֵיא וְהוּא אוֹמְרִים שְׁפִוּנוּ לְשֵׁם קִידוּשִׁין וְחֻלְקַת מְחֻקַּק כְּתַב הֵיאָף יַעֲלֵה עַל הַדְּעַת דְּנָתַן בְּשִׁתִּיקָה הֵוִי קִידוּשִׁין וְט"ז מֵאֲרִיף לְהַקְשׁוֹת אֲבָל שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב ח"ד סִי' ל"ז וְגַם מִקְנָה בְּקוֹנְטְרִיס אַחֲרוֹן מְרַמֵּז בְּסִבְרָא הַנִּלְשָׁל הַרְשֵׁב"א אִם דְּבָרִים שֶׁבִּלְב אֵינָם מְבֻטְלִים דְּבָרִים שֶׁבִּפְהָ וּמִעֲשִׂיו רַק מְקִיָּיִמִין אִזּוּ דְּבָרִים שֶׁבִּלְב הֵוִי דְּבָרִים וּמִיְשָׁב כֹּל קוֹשְׁיוֹת שֶׁל טוֹרֵי זֶהָב עַכ"ל מְכָל זֶה מִתְבָּאָר כְּפִשְׁטַת הַתּוֹסְפוֹת בְּשִׁבוּעוֹת שֶׁהִבֵּיא הַגָּאוֹן יָד מְלֹאכֵי דְלֹא אֶמְרִינוּ דְּאֵינָם דְּבָרִים אֲלֵא כְּשִׁסּוֹתֵר בִּלְבוּ מֵה שֶׁהוּצִיא מִפִּיו: וְעַל דְּבָרִי הַרְשֵׁב"א הַנִּלְשָׁל שֶׁהַקִּשָּׁה מִתְרוּמָה דְנִיטְלַת בְּמַחְשָׁבָה וְכו' רֵאִיתִי לְהַעֲתִיק פְּרָפְרַת נָאָה אֲשֶׁר פִּלְפֵּל הַגָּאוֹן בְּקוֹנְטְרִיס עֲלֵי זֵית בְּהַשְׁמָטוֹת וּבִיאוּרִים לְסִפְרַת זֵית רַעְנָן ח"ב שֶׁהַזְּפִרְתִּי בְּאוֹת י"ז) בְּסוּף דָּף קכ"ד אַחֵר שֶׁהִבֵּיא דְבָרֵי הַרְשֵׁב"א פָּתַב וְז"ל וּבְעֵינֵיִי לֹא אוֹכֵל

להבין דברי רבינו הא סוגיא ערוכה היא בשבועות דף כ"ו ע"ב דהא דתרומה נישלח
במחשבה הוא גזרת הכתוב ומשום דתרומה וקדשים הוו שני פתובים הפאים פאחד ואין
מלמדו וכן פתב הרשב"א שם ונחשב לכם דכתיב בתרומה חידושא הוא והוא משני
פתובים ותיצתי דבדברים שבלב יש שני פרטים א) אם החל להיות חל גם אם אינו
חוזר ב) גם אי חל בשעתו מפל מקום יכול לחזור והנה מצינו בכל הסוגיא דגם אם רוצה
לקיים את הדברים שבלב וזבין אדעתא למיסק לארץ ישראל ובקרפון ודכונתיה שעומד
במה שחשב במחשבתו שבאם לא יעלה לא ימפור וכן בקרפון אין רצונו להביא רק מאונס
ואפילו הכי לא מהני בזה חדש הרשב"א לחלק דזה דוקא היכי שהמחשבה סותרת
המעשה אזי אינו חל כלל גם בשעתו אפילו אם רוצה בקיומו של מחשבתו אבל אם
המחשבה אינה סותרת המעשה חל המחשבה שפיר בשעתו בכל מקום ואי מצי לחזור
או לא בזה חלוק תרומה וקדשים מפל התורה משום דהוו שני פתובים וזה מדווקא בלשון
הרשב"א דאין זה בכלל דברי רבא דאינו חל כלל אפילו בשעתו רק מיחל הוא דחיל
והויין דברים ועל הדיבור מצי לחזור רק בתרומה וקדשים הוא דגילתה התורה דהוו
כמעשה וכדכתבו תוס' קידושין ט"ו ד"ה מידי דמונחשב ילפינו דהוי כמעשה וגם באמר
אהא דהוא נזיר ואינו יכול לחזור משום דבכלל דברים שבלב דאמר רבא אינו פיון
דהמחשבה אינו סותר המעשה וגם דיבר קצת שאמר אהא בשעה שזיר עבר לפניו בזה
חידשה תורה דמהני מטעם יד והא דלא תירץ הרשב"א דלעולם גם זה הוי בכלל דברים
שבלב והא דמהני והוחל בשעתו בתרומה הוא משום גזרת הכתוב דאם פן גם בקדשים
דכתיב כל נדיב לב עולות גם פן חידשה התורה דדברים שבלב מהני והיכי אתי למיפשט
מיקריב אותו דדברים שבלב אינו דברים וגם גבי גזיר יקשה וכמו שכתב הרשב"א
בקושיותיו ועיין קצות החשן סי' רס"ט שכתב להספיק עם דעת הסמ"ע דמגביה מציאה
לחבירו אינו קונה במחשבה עד שיאמר בפירוש שמגביה לצורך חבירו משום דהוי
דברים שבלב והקשה עליו הנתיבות מדברי הרשב"א הנ"ל דהא אין המחשבה סותרת
למעשה ומהני כמו בתרומה ועל פי הצעת דברינו בעל פרשן צריף לומר דהרשב"א לא
חדש רק דמהני בשעתו אבל מצי למיהדר (חוז בתרומה מגזרת הכתוב) והמגביה חוזר
השתא ורוצה להחזיק בעד עצמו והנה בקצות החשן סי' י"ב העלה דמחילה בלב לא
מהני משום דהוי דברים שבלב והגם דאינו סותר המעשה מפל מקום מצי הדר ביה וכן
היה העובדא שם דאחר כך רצה להתנקם ממנו ותובעו החוב ועל הנתיבות קצת קשה
דשם גבי מחילה בלב הספיק לדברי הקצות החשן וגבי מגביה מציאה חולק עליו על פי
דברי הרשב"א עכ"ל: גם בדר צ"ט ע"ב (בד"ה המחבר) הביא (הגאון בספר המקנה
הנ"ל) סברת הרשב"א הלזו כדי ליישב דברי השפתי פהן בחה"מ והוא על מה שכתב
מ"ן בס"י רס"ט המגביה מציאה לחבירו אף שלא אמר לו פלום זכה ביה וכתב הסמ"ע
פירוש ראובן שאמר בשעת הגבהה הרניי מגביה מציאה זו כדי לזכות ביה את שמעון
קנאה שמעון ואין ראובן יכול לחזור בו וכתב השפתי כהן ולי נראה דאפילו לא אמר
פלום אם מודה שהיתה פונתו לכה וכן משמע מדברי הפוסקים והקצות החשן פתב
דנראין דברי סמ"ע דכיון דקיימא לו דברים שבלב אינם דברים אם פן מחשבה גרידא
לאו פלום היא וכן נראה מסימן רי"ב ס"ח קנה קרקע אדעתא שייעשנו הקדש דלא מהני
הקדש בלב עי"ש ואי נימא דזוכה לחברו במחשבה אם פן התם נמי נימא דזוכה הקדש

מדין מגביה מציאה לחברו דמהני גם להקדש פדאיתא בנדריים דף ל"ב הנה לפניו פפר של הפקר וכו' אלא צריה לומר דאפילו זוכה לחברו נמי צריה דיבור ומחשבה לזכיה לא מהני אמנם בבבא קמא דף ק"ב גבי בגדים שצבע לשמן דפריה וכי מי הודיע לצבע שיקנה צבעו לאשה משמע דהבעל זוכה לאשה בבגדים וצבע לשמן במחשבה גרידא ואפשר דמייירי שאמר לפני עדים וכו' מיהו אם אמר לו ראובן בפירוש שיגביה מציאה לו והגביה במחשבתו לזכות את ראובן קנה ראובן דנה אינו דברים שבלב אלא דברים שבלב כל אדם דכיון ששמתק אדעתא דידיה ודאי אגביהא ונהו ליה דברים שבלב כל אדם דמהני ונתיבות פתב על קצות החשן אישתמיטתיה דברי הרשב"א דדוקא במקום שהדברים שבלב סותרים את דברים שפפה לא הויין דברים שבלב דברים אבל דברים שבלב סתמן הויין דברים כמו תרומה דמהני מחשבה עי"ש מיהו אם אמר בפירוש שמגביה לצורף עצמו ומודה שנתכונן לחברו לא קנה חברו פיון שהדברים שבלב סותרים לדברים שפפה אינם דברים עכ"ל וגם בחלק שני פלל כ"ג פרט ל"ב (בד"ה סמ"ע) הביא דברים אלו והוסיף עוד ונ"ל (אחר שהביא דברי הנתיבות הנ"ל) ובספר גבול בני נפתלי פתב ליישב פיון שפלל בידינו מה שביד אדם הוא שלו ואם אנו רואים חפץ זה בידו הנה חזקה שהוא שלו ונהו המחשבה כמו שסותר המעשה ע"ש עוד פתב ממתניתין דפיקאה שאמר לפלוני עני משמע כסמ"ע ע"ש עכ"ל: והא דדברים שבלב אינם דברים לבטל הדבור שהוציא מפיו חידוש רב אחד יצ"ו דהיינו דוקא בשאר דיני התורה אבל במידי דעבודה זרה דנענש על המחשבה כממעשה פדכתיב למען תפוס את ישראל בלבם אלימא מחשבה דידה לבטל הדבור אלו תורף דבריו והבאתים בקונטרס זה במערכת האל"ף אות כ"ד (בד"ה נאגב אורחא וכו' קרוב לסופו) עי"ש: פלל כ דברים שבלב אינם דברים לא אמרינו הכי אלא בנדריים והקדשות ותנאים וכיוצא בהם אבל לענין שום ביטול גילוי דעת הוי פאמירה בפה הרשב"א בחידושי סנפה דף ט' ע"ד פן פתב הגאון יד מלאכי בכללי הדינים אות קס"ב הנה הפראה מקום מצויין לפי ספר שהנה בידו מדפוס ישן ובדפוס החדש אין הדפים מכוננים ודבריו הם בסוגיא שפדף ד' תבן ובטלו וכו' שפתב פיון דלא בטלינהו אלא לשבעת ימי החג מה לי אם אמר פן בפיו או לא אמר ק דבהא ליכא למימר דברים שבלב אינם דברים שאין אומרים פן אלא בנדריים והקדשות והתנאים וכיוצא בהם אבל לענין ביטול גילוי דעת הוי פאמירה בפה עכ"ל והביא דבריו בספר עט סופר להגאון אבד"ק האללאש בהשמטות שבסוף ח"ב דף קט"ו ע"ד ולפום ריהטא נראה דאין הכל מודים בזה שהרי גבי ביטול חמץ דאמרינו מבטלו בלבם פתבו פמה מהראשונים דלאו בלבם ממש דהא דברים שבלב אינם דברים אלא צריה שיאמר בפיו עיין מה שרשמתי בשדי חמד מערכת הבי"ת אות צ"ח ומלבד זה הנה המעיין בגוף חידושי סנפה הנ"ל יראה שהוא עצמו הביא פירוש רש"י דהביטול הוא בפה ואם פן הנה להם להגאונים הנז"ל להזכיר שיש חולקים בזה אלא שסמכו על המעיין שם ועניו תחזנה שיש חולקים ולכל הדברות מה שמייחסים חידושי סנפה הנ"ל להרשב"א הנ"ל הוא שלא בדקדוק פי ידוע שהחידושים למסכת סנפה (שבתוף חידושי הרשב"א) הם להריטב"א כמו שכתבתי בקונטרס פללי הפוסקים סי' יו"ד אות ו': פלל כא דברים שבלב אינם דברים לא אמרינו הכי אלא היכא דלא הנה מעשה הקדום המסייע להדברים שבלב אבל היכא דיש לנו מעשה הקדום המסייע להדברים שבלב אף שיש

נו דבור פֶּעַת נֶגֶד הַמַּעֲשֵׂה הַקָּדוּם אֲזַלְיֵנוּ בְּתֵר דְּבָרִים שְׁבֻלְבוּ פֶּן פֶּתַב הַגָּאוֹן אַבְד־ק
חֲאֵלְלֵאֵשׁ בְּסִפְרוֹ עַט סוֹפֵר בְּהַשְׁמָטוֹת שְׁבַחֲלֵק ב' ד' קט"ו ע"ד בְּשֵׁם הַרִיטְבֵי"א לְקִידּוּשֵׁי
ד' נו"ן לִיִּישָׁב מֵהַ שְׁהַקְשָׁה אֲדִין גַּט מְעוֹשָׂה בַעֲכוּמ"ז דְּפָסוּל הָא פִּינֵן שְׁאָמַר רוּצָה אָנִי
נִימָא דְּבָרִים שְׁבֻלְב אִינָם דְּבָרִים וּבְתוֹסְפוֹת רִי"ד פֶּתַב שֵׁם לִיִּישָׁב הַקּוֹשֵׁיָא בְּמַעֲוֹשָׂה עַל
יְדֵי עַכּוּמ"ז וְזו"ל שְׁאֲנִי הֵתֵם דְּמַצְנָה לְשִׁמוּעַ דְּבָרֵי חֲכָמִים פִּירוּשׁ אָבֵל עִישׁוּהוּ עַפּו"ם דְּאִין
מַצְנָה לְשִׁמוּעַ דְּבָרֵיהֶם לְעוֹלָם אִימָא לָךְ דְּבָרִים שְׁבֻלְב דְּבָרִים וְאִי קוֹשֵׁיָא אִם פֶּן נִקְשָׁה
אִמָּאֵי דִתְנֵן גַּט מְעוֹשָׂה בְּעַפּו"ם פָּסוּל לְרַבָּה דְּאֵלְמָא דְּבָרִים שְׁבֻלְב דְּבָרִים לֹא קוֹשֵׁיָא דְּאָמַר
לָךְ רַבָּה שְׁאֲנִי הֵתֵם דְּמָה שְׁאָמַר רוּצָה אָנִי בְּעִישׁוּי אָמַר וְאִפִּילוּ דְּיַבּוּר בְּפָה אִין פֶּאן
וּמִשׁוּם הֵכִי לֹא הוּי גִיטָא אָבֵל הֵכָא מִי הִכְרִיחוּ לְמַפְּנֹר: כָּלֵל כַּב דְּבָרִים שְׁבֻעֵל פֶּה אִי אַתָּה
רִשָׁאֵי לְאוּמָרְם בְּכַתְב רִבִּינוּ הַקְדוּשׁ שְׁפִסְדֵר הַמְשַׁנְיֹת וְרַבִּי יוֹחָנָן שְׁפִסְדֵר הַיְרוּשְׁלָמִי וְרַבִּינָא
וְרַב אֲשֵׁי שְׁחַבְרוּ תַלְמוּד בְּבָלִי לֹא פֶתְבוּ מֵהַ שְׁחַבְרוּ דְּאִין לְכַתְּוֹב תּוֹרָה שְׁבֻעֵל פֶּה אֵלָא
דְּנֻקָא שְׁיִגְרוֹס חִיבּוּרָם בְּעַל פֶּה אֵלָא שְׁבַדּוֹרוֹת הָאֲחֵרוֹנִים אַחַר שְׁנִסְתֵם הַש"ס גְּבַרָה
הַשְׁכָּחָה וְהַתִּירוּ לְכַתְּוֹב פֶּן הִכְרִיעַ בְּרֵאִיוֹת מֵהַש"ס הַחֲקָרִי לַב יו"ד ח"א בְּקוֹנְטְרִיס כּוֹנֵן
לְחַקֵר דָּף ש"י וְדָלָא פֶתַח עֵינַיִם וְשְׁדַבְרֵי הַרְמַב"ם וְרַב שְׁרִירָא צְרִיכִים עֵינֵן פֶּן
פֶּתַב הֵרַב טְהַרְת הַמִּים בְּמַעֲרַכַת הַפ"ף אוֹת ל' וְאִין הַסְפָּרִים הַנְּז"ל מְצוּיִם אֲצֵלִי אֲמַנָם
אֲנִכִי הַרוּאָה שְׁגָדוּל בְּדוֹרְנוּ הַגָּאוֹן מוהר"ם חֲזָן בְּהַגְהָהוֹת אִיִּי הֵיִם שְׁעַל תְּשׁוּבוֹת הַגָּאוֹנִים
שְׁנַדְפָּסוּ בְּלִיוּרְנוּ בְּשַׁנַת תַּרְכ"ט הַעֲמִיק הַרְחִיב הַדְּבַר בְּפֶרֶט זֶה בְּסִי' קפ"ז מְדָף ע"ו עַד
דָּף קי"ג צָלֵל בְּמִים אֲדִירִים וְכָל יְקָר רֵאֲתָה עֵינֵנו דְּבָרֵי כָּל הַרְבָּנִים רֵאֲשׁוֹנִים וְאֲחֵרוֹנִים
וְהַכְרִיחַ שְׁמַעוּלָם לֹא נֶאֱסַר לְכַתְּוֹב דְּבָרִים שְׁבֻעֵל פֶּה וּמֵהַ שְׁאָמְרוּ דְּבָרִים שְׁבֻעֵל פֶּה לֹא
נִיחְתָנוּ לִיכְתֹב הַפְּנִיָה עַל הַקְרִיאָה בְּהֵם שְׁלֹא נִיחְתָנוּ לִיכְתֹב לְהִיּוֹת נִקְרָאִים מִתּוֹךְ הַפְּתִיבָה
אָבֵל לֹא שְׁנַאֲסָרָה גּוּף הַפְּתִיבָה וְהַאֲרִיף לְמַעֲנִיתוֹ בְּרוּף שְׁחַלֵק לִירִיאָיו מִחֲכָמָתוֹ בְּדְבָרִים
יְשָׂרִים וְצוֹדִקִים נְחַמְדִים מְזַהֵב וּמְדַבֵּשׁ מִתּוֹקִים: וְהִיָּה נִרְאָה לִי הַדָּל בְּפִשְׁטוֹת שְׁאָף
שְׁטַעַם הֵיִתֵר הַפְּתִיבָה הוּא מִשׁוּם שְׁגָבְרָה הַשְׁכָּחָה לֹא לְמִימָרָא דְּכִי יַדַע אִינִישׁ בְּנַפְשֵׁיהּ
הִיּוֹתוֹ זְרִיז וְנוֹכַח בּוֹר סוּד שְׁאִינוּ מְאָבֵד טִיפָה וְכָל תַּלְמוּדִיָּה כְּמֵאן דְּמַנַּח בְּכִסְטִיָּה פִי
אִין שְׁכָחָה לְפָנֵי פֶסַא כְּבוֹד תּוֹרָתוֹ יְהֵא אָסוּר לוֹ לְכַתְּוֹב דְּבָרִים שְׁבֻעֵל פֶּה פִּינֵן שְׁאִין שְׁיִיף
הַטַעַם לְגַבְיָה דִידִיָּה אֵלָא אַחַר שְׁהַתִּירוּ מִטַעַם הַנְּז"ל הַתֵּר לְכָל אָדָם וְלֹא פְּלוּג רַבָּנֵן בֵּין
גְּבַרָא לְגְבַרָא אֲמַנָם נִזְדַּמֵן לִידֵי סֵפֶר חוּט הַמְשׁוּלָשׁ (וְנִקְרָא גַם פֶּן עֵץ אַבוֹת) וְהוּא סִיפּוֹר
מַעֲלוֹת וְשְׁלִשָׁה גְּאוֹנִים לְקִדּוּשִׁים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ חֲתָם סוֹפֵר וְרַבִּינוּ עֲקִיבָא אִיִּיגְעָר וְכַתְב
סוֹפֵר וְרֵאִיתִי בְּדָף ד' ע"א בְּהַגְהָה (בד"ה פֶּה הִיָּה) שְׁכַתְב, עַל הַגָּאוֹן מוהר"ן רַבּוּ שְׁל
הַחֲתָם סוֹפֵר שְׁאָמַר שְׁמִיּוּם עֲמָדוּ עַל דַּעְתּוֹ לֹא שְׁכַח מֵהַ שְׁלֵמַד וּמִטַעַם זֶה לֹא כַתְב חִידוּשֵׁי
תּוֹרָתוֹ עַל הַסֵּפֶר פִי אָמַר שְׁכָל עֵינֵי שְׁהַתִּירוּ חֲז"ל לְכַתְּוֹב דְּבָרִים שְׁבֻעֵל פֶּה הוּא מִשׁוּם
עַת לַעֲשׂוֹת שְׁהַתּוֹרָה מְשַׁתְּפַחַת בְּעוֹנֹתֵינוּ הַרְבִּים כְּמוֹ שְׁהַאֲרִיף הַרְמַב"ם בְּהַקְדַּמָתוֹ וְהוּא
לֹא שְׁכַח מֵהַ שְׁלֵמַד לְכֵן לֹא הֵעֲלָה חִידוּשֵׁי תּוֹרָתוֹ עַל הַסֵּפֶר רַק סִימְנִים נִתְּנוּ לַעֲצָמוֹ
בְּנִקְוֹדוֹת וְתִיבּוֹת וְכַתּוּב שֵׁם שְׁבַש"ס מְשַׁנָּה שְׁל הַגָּאוֹן מוהר"ן הִיָּה נִרְשָׁם נִקְוֹדוֹת וְכַתּוּב
בְּצַדוֹ וצ"ע אוֹ נִקְוֹדוֹת לְבַד וְרַב אֲחַד הַדְּפִיס חֲבוּר עַל חֲלֵק אֲחַד מִמְשַׁנְיֹת לְפָרֵשׁ כְּנַת
הַגָּאוֹן בְּנִקְוֹדוֹתָיו וְשֵׁם הַסֵּפֶר מְשַׁנָּה דר' נִתְּנוּ עכ"ל וּמִסְתַּבְּרָא לִי דְּמִשְׁנַת חֲסִידִים כְּאִן שְׁנָה
רַבִּי וְאִף בְּזֶה לֹא נִתְקַרְרָה דַּעְתִּי לְפִי מֵהַ שְׁהַחֲמִירוּ סִפְרֵי מוֹסֵר וְהִירָאָה בְּחֻבַת הָאָדָם
לְכַתְּוֹב כָּל אֲשֶׁר יִחְנְנוּ הַשִּׁי"ת לְהוֹעִיל לְבַנֵּי דוֹרוֹ וְלְדוֹרוֹת הַבָּאִים וּבְפֶרֶט בְּחִידוּשֵׁי תּוֹרָה

לגברא רבא ונקירא שר התורה: פלל כג דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור דאין
רשאי להתיר להם אם הוא מדאורייתא הנה בנדפס אות מ"ג הבאתי מפמה פוסקים
שכתבו שאינו אלא מדרבנן ותמהתי על מה שכתב הרב זרע אמת בח"ב סי' י"ט דכיון
דאיכא (בנדונו) משום דברים המותרים וכו' הדר הנה ליה איסורא דאורייתא ונהרי רבני
האחרונים הוכיחו מסוגיית הש"ס ודברי הראשונים דאינו אלא מדרבנן עי"ש איברא
שמרן מוהרשד"ם פתב דאף דהוי מדרבנן מתמרינו בספיקו כמו שכתבו רבני האחרונים
בשמו וכן ראיתי עתה להרב ערוף השלחן בחלק יו"ד סי' רי"ד שהביא ספק זה ושנפקא
מינה לענין ספיקו אי אולינו לקולא וכן נפקא מינה לענין אם עבר דבגדר דרבנן אין
צריך לנהוג איסור בימים שעבר ונהג בהם היתר כביו"ד סימן ר"ח וכתב דמסוגיא
דנדרים דף ט"ו ומהרא"ש ונהר"ן בדף פ"א מתבאר שהוא רק מדרבנן וסיים מיהו
מוהרשד"ם סי' נ"ג פתב דאף דהוי מדרבנן מתמרינו בספיקו מכל מקום לא היה לו להרב
זרע אמת לומר הדר הנה ליה איסורא דאורייתא דאין במשמעות לשונו דכונתו לומר
דיש לו סמך בדאורייתא כמובן ואין דעתי הענינה נוחה לומר דהרב סמך על מה שאמרו
בספרי פרשת ראה על פסוק כי עם קדוש אתה להשם (דברים י"ד כ"ב והובא ברש"י
שם) דדרשו מפאן דדברים המותרים וכו' דאחרי שמפנרש בש"ס ובפירוש הראשונים
דמאי דאמרו בזה כל הנהגה היא מדרבנן לא נפלא לומר דגם דרשת הספרי הוא אסמכתא
מדרבנן וכמו שכתב ידידי הרב המובהק מוהר"ר דוד פיפאנו יצ"ו בהגהתו לספר יהודה
יעלה (לרב גדול משאלוניקי) בחלק יו"ד סי' כ"ג ועי"ש שתמה על הרב קול אליהו
שכתב דאולינו בספיקו לקולא ככל ספק בדרבנן ולא זכר שר דברי הרב מוהרשד"ם
שכתב דמתמרינו בספיקו וכן הביא בשם תנא דידן הרב כפי אהרן בחלק יו"ד סי' א'
דפשיטא ליה להקל בספיקו וכתב עוד שם שבספר מעט מים סי' טו"ב דף ל"ד ע"א הביא
שהרב שלחן גבוה בחלק יו"ד ח"ג בסוף הספר פשיטא ליה דדין זה הוא מדאורייתא
ושתמה עליו ואין מצוי אצלי אף ראיתי שבספרו טהרת המים בקונטרס שיורי טהרה
במערכת הטי"ת אות י"א הביא מה שתמה בספרו מעט מים הנ"ל על הרב שלחן גבוה
שדבריו הם היפך סוגית הש"ס ופירוש הרא"ש בד' ט"ו ובדף פ"א וכו': פלל כד דברי
תורה עניינים במקומם ועשירים במקום אחר הכי אמרי רבנן דבמערכא בירושלמי פרק
שלישי דמסכת ראש השנה הלכה ה' ודרשי הכי אקרא היתה פאניות סוחר ממרחק תביא
לחמה והתוספות בכריתות דף י"ד ע"א ד"ה אלא דרפרם ברותא היא כתבו ובפרק שני
שעירי איתא נמי הא דהכא ולא דחי דילמא שאני שעיר המשלח וכו' אלא רגילות הוא
דברי תורה עניינים במקומם ועשירים במקום אחר ומצניין שם על הגליון הירושלמי
דמסכת ראש השנה הנ"ל ודבר זה הוא אחת משלשים ושתים מדות שהתורה נדרשת
בהם בברייתא של ר' אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי המובאת בהקדמת הגאון מוהר"ו
לפירוש המדרש רבה (דפוס רא"ם וילנא תרל"ה) ובספר נ"ע להרב מוהר"ר צה"ק
ווילנא תרי"ט) וזו היא המדה ט"ו והאריף שם שדבר זה הוא פלל גדול בתורה להבין
בו עניינים רבים עי"ש בדף ל"ז בהחידושים (בד"ה ודע) ובהביאורים ציין דברי
הירושלמי ודברי התוספות דכריתות וגם ציין לענין בשו"ת שאגת אריה סי' ע' ועיינתי
שם וראיתי (בד"ה ובהא) שהביא דברי התוספות דכריתות הנ"ל וכתב על זה וז"ל ומי
יתן שהיו מראים לנו רבותינו אפילו מקום אחד שבגמרא מיייתי דברי איזה אמורא בסתם

ובמקום אחר מיייתי לה ודחי לה בשתי ידים כהה דהכא ולא עוד אלא שבמקומו במסכת יומא לא דחי לה וכו' ומפני זה הוצרך לפרש כנגד אחרת בשיטת הש"ס דהאי דייחויא דדחי שאני שעיר המשלח לא שייכא אלא בכריתות ולא ביומא עי"ש דב"ק ופשוט שגם הגאון שאגת אריה מודה שזו אחת מהמדות שהתורה נדרשת בהם לרבי אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי כנז"ל וכדאמרו בירושלמי אלא שסובר שזה רק לדרשת המקראות שבמקום אחד סותם ומפניו שבמקום אחר ואין מזה הכרח שיהא פן גם דרף הש"ס שייביא במקום אחד דברי איזה אמורא בסתם ובמקום אחר יסתור דבריו בשתי ידים כמו שכתבו רבותינו התוספות בכריתות וכן כתבו בתוספות ישנים ביומא עי"ש דזה לא יתכן לדעת הגאון שאגת אריה פן נראה פשוט בכונת דבריו והוצרכתי לכתבו לפי שראיתי בכנסת הגדולה החדש בחלק רביעי במאמר הכל בחזקת בצד 86 אות ט"ז שהתפלא על השאגת אריה שנעלם ממנו הירושלמי עם התוספות הנ"ל עי"ש ואני אומר מדונל ידיה לישתלים ולימא מר אנפשיה הכל בחזקת וכו' ותמה אני איך יאמר על הגאון שאגת אריה שנעלמו ממנו דברי התוספות בכריתות שהביאו הירושלמי דראש השנה וכו' ונהלא עין רואה שדבריו הם על דברי התוספות כמו שהעמקתי דב"ק ומגוף דברי הירושלמי אין סתירה כמו שכתבתי למעלה: אמנם ראיתי שם בכנה"ג במאמר דרכי רש"י בפירושו להש"ס שהביא דוגמאות רבות להיא דבכריתות (דבמקום אחד מיייתי דברי איזה אמורא בסתם ולא דחי מידי ובמקום אחר דוחה דברי האמורא שהוא) ומזה התפלא על הגאון שאגת אריה הנז"ל ודבריו הם בצד 154 בסופו (בד"ה והנה) ולא פניתי כעת לעיין בכל מה שציין לראות אם צדק בכל המקומות שהביא ואם האמת כדבריו הא ודאי יש לתמוה מהם על הגאון שאגת אריה ואעתיק דבריו ומי שדעתו פנויה יעיין בהם ויבין עם מי הצדק וזה לשונו והנה פדרכו של רש"י שמפרש לפעמים פירוש שנדחה בגמרא במקום אחר פן נהגו רבותינו מסדרי התלמוד כי יש אשר יאמר בתלמוד איזה דבר מפלי חולק אף שבמקום אחר הוא נדחה ונסתר משלים מזה יש לי להראות מכמה מקומות פסחים מ"א א' אמר עולא ר' יוסי היא דתניא יוצאין ברכיק השרוי וכו' ובברכות דחה לזה ולא היא עד כאן לא קאמר ר' יוסי אלא גבי מצה וכו' כמו שהעירו בתוס' (וקצת כתב שלא בדקדוק כי לא עולא בעצמו שאמר פן שם בברכות אלא אמר ר"נ אמר פן ואני אומר במחלוקת שנויה) יומא ס"ו ב' אמר רפרם זאת אומרת עירוב והוצאה לשבת ואין עירוב והוצאה ליום הפיפורים ובכריתות דחה לה הא דרפרם ברותא היא יבמות כ' ב' מותיב תיובתא לר"ל דאמר כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב וכו' ובכמה מקומות בש"ס מביא לדר"ל פתובות כ"א ב' דרב פפי משמיה דרבא האי אשרתא וכו' ושם פ"ה אמרינן ליתא לדרב פפי וכמ"ש בתוס' סוטה י"ח ב' ליתא לדרב המנונא דאמר שומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה ובכמה מקומות מובא בסתם ב"מ ע"ה א' אר"י אמר רב מותר לו לאדם להלוות לבניו ולבני ביתו ברבית כדי להטעימן טעם רבית ולא היא דילמא אתי למיסרו ובשבת קמ"ט ב' מובא בסתם שם פ"ז א' והאמר שמואל אין שואלין בשלום אשה ע"י בעלה שאני ובקידושין מ' ב' ע"ש והאמר שמואל אין שואלין בשלום אשה כלל ועיין שבת ע"ב א' תוד"ה פי אתא ר"ד שלהי יומא מפני שצריך לומר הבדלה ובתוס' ב"ק כ"ה א' תוד"ה והא האי תנא ובב"מ ע"ז א' תוד"ה דאגר אגורי לדיקלא על פן הרבה יש להתפלא על

רבינו השאגת אריה סי' ע' על ההיא דרפרם ביומא מי יתן ויהי מראין לנו רבותינו אפילו מקום אחד שהגמרא מיייתי לדברי אמורא במקום אחד בסתם ובמקום אחר דחי ליה עד פאן לשונו היתכן שפועל מעין רבינו הגדול מה שנודע לאחד מתלמידי תלמידיו עכ"ל: פלל כה דברי קבלה תורה דמו פדאמרינו בראש השנה דף י"ט ע"א דדברי קבלה אין צריכים חיזוק דדברי תורה דמו ובא"ח סי' תרצ"ו סעיף ז' אונו מותר בבשר ויין בפורים דלא אתי עשה דייחיד ודחי עשה דרבים דאורייתא דשמחת פורים דברי קבלה נינהו שהם פדברי תורה ולענין אי אזלינו בספק דדברי קבלה להחמיר הנה בנדפס באות ע"ט ציינתי לענין בקונטרסי (שדי חמד) במערכת הסמ"ה אות ל"ח וראיתי נכון להעתיק פה את הרשום שם והוא שהגאון נודע ביהודה בתניינא יו"ד סי' קמ"ו (בד"ה ואמנם) כתב שספקו לקולא דלא עדיף מדבר שהוא הלכה למשה מסיני דאזלינו בספקו לקולא וכו' ואף שפשוט בעיניו פן לא היה סומך על סברתו בזה עד שפצא הדבר מפורש בתשובות המיוחסות להרמב"ן סי' רס"ג שכתב דיני המנוחה אינם דבר תורה שאם פן לא היו יכולים להקל אלא להחמיר ונהרי בכל דבר שבא השאלה עליו וסלקי בתיקו בפירק ואלו מגלחין אזלינו לקולא כמו שכתב הרמב"ם ואילו היה דבר תורה הו אזלינו לחומרא וכו' אלא דברי קבלה הם אורו ארור יושביה וכו' הרי מפורש דדברי קבלה אינם פדברי תורה לענין ספיקא ואזלינו לקולא גם הרב חיים מדבר בתשובה סי' ו' דף קכ"ט ריש ע"א בהדי דקעסיק להוכיח דחרם שלמדנו מדברי קבלה אין הולכים בספיקו להחמיר כתב וז"ל ואף דאמרינו בכמה דוכתי דברי קבלה פדברי תורה דמו היינו לענין חיזוק דדברי תורה אין צריכים חיזוק אבל לעשותו איסור תורה זו לא שמענו וכו' והיינו שכתב הרמב"ן (הרשב"א) בתשובה סי' רס"ג דכולהו בעיי דבפירק ואלו מגלחין כוליהו אזלינו בהו להקל דלא הוי דינן דין תורה עכ"ל גם בנודע ביהודה תניינא הנ"ל כתב בסי' ה' דדברי קבלה לאו פדברי תורה לענין ספיקא וציינו לתשובתו שבסי' קמ"א והוא טעות הדפוס הלא היא בסי' קמ"ז ובתשובת הרשב"ש סי' שצ"ו שהביא הרב עבודת משה בסי' ז"ן (ד"ה וימיהו) למד מתשובת הרשב"א שבמיוחסות הנ"ל לענין חרם דחשיב מדרבנן למיזל בספיקא לקולא דגם חרם מקרא דדברי קבלה למדנו עי"ש: ומפל האמור יש לתמונה על רבין חסידא בפרי תואר סי' קי"ז סק"ב שכתב (בסוף ד"ה באופן) אי נמי דברי קבלה ואסמכוה אקרא ודברי קבלה פדברי תורה דמי לענין ספיקא דאסור וכדומה עכ"ל שפירא מדבריו דמשמע ליה דמה שאמרו בכמה מקומות דברי קבלה פדברי תורה דמו היינו לענין ספק גם פן לילך בספיקו לחומרא והוא היפך המפורש בתשובות המיוחסות ובתשובת הרשב"ש הנ"ל דספק דדברי קבלה לקולא ומה שאמרו דברי קבלה פדברי תורה דמו הוא לענין חיזוק: שוב מצאתי לגאון עזנו בס' העמק שאלה פרשת ויחי שאלתא ל"ה סק"ב שכתב ובספק דברי קבלה פבר נחלקו הראשונים אי להחמיר עיין הר"ן בפירק קמא דמגילה אהא דחזקה קרי בטבריה בשני ימים ובטורי אכן שם (גבי עיירות שהן ספק אם קורין בשני הימים או דוקא בארבעה עשר) וכתב בהעמק שאלה שדעת רבותינו השאלות ובעל הלכות גדולות לפסוק בספק שקול לענין קריאה לחומרא מהאי טעמא דספק דברי קבלה לחומרא ועינתי בדברי הגאון טורי אכן (בד"ה חזקה קרא) דשקיל וטרי בדין עיירות המסופקות אם מוקפות חומה ובדין תשעה באב דבין השמשות שילו אסור ונקיט בפשיטות דדברי קבלה פדברי תורה דמו להחמיר בספק

דְּדַבְּרֵי קַבְּלָה עִי"ש וְגַם הֵם לֹא זָכְרוּ תְּשׁוּבוֹת הַמְּיֻחָסוֹת וְתְּשׁוּבוֹת הַרְשָׁב"ש הַנֶּ"ל וְעַל כָּל פְּנִימִים לְמַדְנֵו דְּסִבְרַת הָרַב פְּרִי תַּנְאָר לֹא נִפְלְאוֹת הִיא וְיִתְכַן שְׂזוּ הִיא סִבְרַת הַיֵּשׁ אֹמְרִים שֶׁהִבִּיא הַרְמֵב"ן בְּתוֹרַת הָאָדָם וְהִבִּיא דְּבָרָיו מִרֵּן הַבַּיִת יוֹסֵף בְּסִי' ש"מ (בד"ה קָטָן שְׁמַת בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים) לְמִיזֵל בְּקַרְיָעָה לְחֹמְרָא וְהַרְמֵב"ן הַשֵּׁיב עַל זֶה וְהֵלֵא קַרְיָעָה מְדַרְבְּנָן וְלִפִּי הָאָמֹר יֵשׁ לְיִשְׁבֵי דְהַיֵּשׁ אֹמְרִים סוּבְרִים דְּסַפְק דְּדַבְּרֵי קַבְּלָה לְחֹמְרָא וְלֹא דְמִי לְשָׂאָר דְּבָרֵי סוּפְרִים: וְלִפִּי מַה שֶּׁהִבִּין הַגָּאוֹן הָעֵמֶק שְׂאֵלָה דְּפְלוּגְתָא דְּקַמְאֵי בְּעֵינֵירוֹת הַמְּסוּפְקוֹת אִם צְרִיכִים מְדִינָא לְקֵרוֹת בְּשָׁנֵי הַיָּמִים תִּלְיָא בְּהָא אִם דְּבָרֵי קַבְּלָה פְּדַבְּרֵי תוֹרָה דְּמוּ לְעַנְנֵן לְהַחְמִיר בְּסַפִּיקָא צְרִיף לֹמַר שֶׁהַסּוּבְרִים דְּעִיר שְׂיֵשׁ בְּהָ סַפְק קוֹרִין בְּשָׁנֵי הַיָּמִים וְכו' כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַר"ן שֶׁם סוּבְרִים דְּדַבְּרֵי קַבְּלָה פְּדַבְּרֵי תוֹרָה הוּוּ לְהַחְמִיר בְּסַפִּיקָא אֲמַנָּם דַּעַת הַגָּאוֹן חֲתָם סוּפֵר בֵּא"ח סִי' קס"א (בד"ה וְאֲמַנָּם) אֵינָה כֵּן שֶׁהוּא פִּירֵשׁ פְּלוּגְתָא דְּקַמְאֵי הַנֶּ"ל בְּעַנְנֵוֹאֲחַר וְ"ל וְאֲמַנָּם אֲנִי לֹא קִיָּמָא לֹן כְּהַר"ן הַנֶּ"ל אֶלָּא עִיר הַמְּסוּפְקָת צְרִיכָה לְקֵרוֹת בְּשָׁנֵי הַיָּמִים וְכֵן פְּסַק בְּש"ע סִי' תְּרַפ"ח וְכו' לְזֶה גַי אֹמַר וְכו' וְנִרְאֶה דְּטַעַם פְּלוּגְתָּתָם בְּזֶה בְּפְלוּגְתָּת הַרְמֵב"ם וְהַלְכוֹת גְּדוּלוֹת דְּהַלְכוֹת גְּדוּלוֹת סוּבְרֵי קַרִּיאַת הַלֵּל דְּאוֹרְיִיתָא וְהַחְזִיק בְּיָדוֹ הַרְמֵב"ן בְּסַפֵּר הַמְצִיאוֹת וְהַרְמֵב"ם הַשֵּׁיג עַל הַלְכוֹת גְּדוּלוֹת בְּשִׁרְשֵׁיו וְלִפִּי זֶה כִּינּוּן דְּאֲמַרִּינוּ בְּפִרְק קַמָּא דְּאֲנָשֵׁי כְּנֻסַת הַגְּדוּלָה לְמַדּוּ קַל וְחֹמְרָא הַשְׂתָּא מְעַבְדוֹת לְחֵירוֹת אֹמְרִים שִׁירָה מְמִיתָה לְחַיִּים לֹא כָּל שָׁכֵן וְהָרִי קַל וְחֹמְרָא דְּאוֹרְיִיתָא הוּא וְהַתוֹרָה נִתְּנָה לִדְרֹשׁ בְּקַל וְחֹמְרָא הָרִי חַיִּיב הַהֵלֵל בְּפוּרִים גַּם כֵּן דְּאוֹרְיִיתָא וְקַרִּיאַתָּה זֹו הִיא הַלִּילָא נִמְצָא סַפְק קַרִּיאָה הָרִי סַפְק דְּאוֹרְיִיתָא וְקוֹרִין בְּשָׁנֵיהֶם וְהַר"ן בְּשֵׁם הַגָּאוֹנִים סְבָרֵי כְּשִׁיטַת הַרְמֵב"ם דְּהַלֵּל בְּכָל יוֹם טוֹב אֵינּוּ אֶלָּא מְדַבְּרֵי קַבְּלָה הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם כְּלִיל הַתְּקַדְּשׁ חַג וּמְדַבְּרֵי קַבְּלָה יִלְפִי קַל וְחֹמְרָא לְקַרִּיאַת מְגַלָּה וְסְבָרֵי דְּבָרֵי קַבְּלָה כְּדַרְבְּנָן דְּמוּ דְּסַפִּיקָא לְהַקְל עַכ"ל הִנֵּה לִפִּי דְּבָרָיו שֶׁהַסּוּבְרִים לְהַחְמִיר בְּסַפְק שְׁבַע עֵינֵירוֹת הוּא מְשׁוּם דְּסְבָרֵי דְּחַשִּׁיב סַפְק דְּאוֹרְיִיתָא דְּאֲזַלִּינוּ לְחֹמְרָא מִתְּבָאָר דְּלוּלָא זֶה הָיוּ מוֹדִים דְּאֲזַלִּינוּ לְקוּלָא אִף דְּהוּא מְדַבְּרֵי קַבְּלָה מְשׁוּם דְּדַבְּרֵי קַבְּלָה לֹא פְּדַבְּרֵי תוֹרָה דְּמוּ לְעַנְנֵן לְהַחְמִיר בְּסַפְק אִם כֵּן מוּכָן דְּלְכוּלֵי עֲלֵמָא דְּבָרֵי קַבְּלָה לֹא פְּדַבְּרֵי תוֹרָה דְּמוּ: אֲמַנָּם יֵשׁ לְתַמְנוּה עַל הַמְצָאֵת הַגָּאוֹן חֲתָם סוּפֵר שְׁהָרִי הַרְמֵב"ם סוּבְרֵי בְּפִרְק חֲמִישֵׁי דְּעִיר שְׂיֵשׁ בְּהָ סַפְק קוֹרִין בְּשָׁנֵי הַיָּמִים כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַר"ן שֶׁם וְאִיהוּ סוּבְרֵי דְּקַרִּיאַת הַהֵלֵל לֹא דְּאוֹרְיִיתָא וְאִם כֵּן לֹא הָרִי לְדִידֵיהָ סַפְק תוֹרָה וְאֲמַאי אֲזַלִּינוּ בְּסַפִּיקָא לְהַחְמִיר וְעוֹד דְּלִפִּי הַמְצָאֵתוֹ דְּהָרִי דִּינָא תְּלִי בְּחַיִּיב הַהֵלֵל בְּיוֹם טוֹב אִם הוּא מְדַאֹרְיִיתָא וּמִשְׁמַע לִיהָ נְמִי דְּהַלֵּל בְּפוּרִים גַּם כֵּן הוּא מִן הַתוֹרָה (מַה שְּׂאִין נִרְאֶה כֵּן לְדַעַתִּי הָעֵנִיָּה שְׁהָרִי יֵשׁ לֹמַר דְּגַם לְדַעַת הַהֵלֵכוֹת גְּדוּלוֹת אֵין פּוּרִים בְּכָלל יוֹם טוֹב לְעַנְנֵן זֶה) אֶלָּא דְּקַרִּיאַתָּה זֹוהִי הַלִּילָא אִם כֵּן צְרִיף לֹמַר דְּהַרְמֵב"ן שֶׁסּוּבְרֵי כְּהַלְכוֹת גְּדוּלוֹת דְּהַלֵּל בְּיוֹם טוֹב הוּא מִן הַתוֹרָה סְבִירָא לִיהָ נְמִי בְּסַפִּיקָא דְּעֵינֵירוֹת דְּאֲזַלִּינוּ לְחֹמְרָא וְקִשָּׁה דְּמִפּוֹרֵשׁ יוֹצֵא בְּחִידוּשֵׁי הַרְשָׁב"א וּבְחִידוּשֵׁי הָרִיטְב"א בְּהִיפּוּף אַהֲהִיא דְּחֻזְקֵיהָ קַרִּי בְּטְבָרְיָה וְכו' (בְּדָף ה' ע"ב) בְּשֵׁם הַרְמֵב"ן וְ"ל וּבְגִימּוּקֵי הַרְמֵב"ן נִרְ"ו דְּחֻזְקֵיהָ וְרַב אֲשֵׁי מִדַּת חֲסִידוֹת הוּא דְּאֲדַרְבָּא לֹא לִיקְרוּ כְּלָל דְּהִנֵּה סַפִּיקָא בְּשָׁל דְּבָרֵיהֶם דְּדַבְּרֵי קַבְּלָה כְּשֶׁל רַבְּנָן וְלִקְוֵלָא וְכו' עַכ"ל הָרִי שֶׁכָּתַב הַרְמֵב"ן דְּמְדִינָא אֲזַלִּינוּ לְקוּלָא מְשׁוּם דְּדַבְּרֵי קַבְּלָה כְּשֶׁל רַבְּנָן דְּמִי וְכָל זֶה כְּנֻגַד הַיְסוּד שֶׁל מִרְן חֲתָם סוּפֵר וְלִכֵּן יוֹתֵר נְכוּן לְדַעַתִּי הָעֵנִיָּה מַה שֶׁכָּתַב הַגָּאוֹן הָעֵמֶק שְׂאֵלָה דְּפְלוּגְתָּיְהוּ דְּקַמְאֵי בְּהָרִי מִיִּלְתָּא הִיא אִם דְּבָרֵי קַבְּלָה פְּדַבְּרֵי תוֹרָה דְּמוּ לְמִיזֵל

בהו בספיקא לחומרא או לא: ועוד יש לתמונה על הגאון חתם סופר שגוראה שדבריו סותרים למה שכתב בעצמו בחלק אהע"ז ח"א סי' ב' (בד"ה וצדיקין) דשקיל וטרי בדין חרם ונגידיי שהם דברי קבלה אי הוו פדברי תורה למיזל בספיקא לחומרא או לא וכן בהלכה למשה מסיני וכתב שהעלה במקום אחר דלמאן דאמר ספק חתיכה אחת מיימי אשם תלוי וספק דאורייתא לחומרא יש לומר דוקא במפורש בתורה אבל לא בדברי קבלה והלכה למשה מסיני וכיון דמן התורה לא נאסר ספק הלכה למשה מסיני שוב לא מצינו דנמנו חז"ל לאסור ספק הלכה למשה מסיני אף למאי דמיימא לן חתיכה משתי חתיכות בעינו והיכי דלא איקבע איסורא ספק דאורייתא לקולא רק חז"ל נמנו ואסרו ספיקא דאורייתא הם לא חילקו בין מפורש בתורה לדברי קבלה והלכה למשה מסיני כל ספיקא להחמיר חוץ בערלה שפך נאמרה הלכה ספקה מותר וכו' ומדנאמרה פך הלכה שוב אין פח ביז חכמים להחמיר בספק ערלה כמו שהשריש הטורי זקב כל שנאמר היתרו מפורש אין פח ביז חכמים להחמיר עכ"ל הרי בתשובה זו פתב מפורש דלמאי דמיימא לן חתיכה משתי חתיכות בעינו כל ספק בדברי קבלה להחמיר היכף ממה שגוראה מדבריו שבחלק א"ח הנ"ל שדברי קבלה לאו פשל תורה דמו ולא אזלינן בספיקא לחומרא וגם יש לתמונה שבתשובה שבאבן העזר הנ"ל נעלם מעיני קדשו שדעת הרמב"ן שהביאו הרשב"א והריטב"א במגילה הנ"ל היא שדברי קבלה פדרבנן הוו ולקולא וכתב הגאון רמ"ן בא"ח סי' ט"ל אות ג' דמה שכתב הר"ן בפירק קמא דמגילה דחזקיה ורב אשי דקרו בשניהם ממדת חסידות הוא וכו' קרוב הדבר לומר שלקח זאת מדברי הרשב"א בשם הרמב"ן אף שהשמיט מלות דדברי קבלה פשל רבנן דמו וכתב גם כן שגמפרשת דעת הרמב"ן במשפטי החרם דספק דדברי קבלה לקולא ושמשעם זה פסקינו בעיני דגבי מגודה לקולא וכו' וזה מסכים למה שכתב הרשב"א בתשובות המיוחסות הנ"ל ואם כן הדבר תמוה אף יחליט הגאון חתם סופר לומר דלדין דחתיכה משתי חתיכות בעינו דברי קבלה פדברי תורה דמו למיזל בהו לחומרא: והגאון מוהר"א משפיל לאיתן בחידושי יד אברהם (שבאשלי רב רבי דפוס רא"ם) בסי' רל"ד פתב שבתשובת נודע ביהודה פתב דדברי קבלה אזלינן לקולא ושפן פתב בשו"ת טורי האבן ושפן משמע מהרמב"ם וכו' ושוב פתב דזה אינו שהרי הגאון שאגת אריה בספר טורי אבן במגילה פתב דדברי קבלה פדברי תורה למיזל בספיקא לחומרא פדמוכח מפירק מקום שנהגו גבי תשעה באב דבין השמשות שלו אסור וגם הוא הרבה להביא ראיות דדברי קבלה פדברי תורה למיזל בספיקא לחומרא עיי"ש דב"ק ותימה בעיני שלא הזכיר דברי הרמב"ן שבחז"ל הרשב"א והריטב"א הנז"ל שכתבו בהיפך דלא אזלינן בספק דדברי קבלה לחומרא דדברי קבלה פשל רבנן דמו ומצאתי שהגאון תורת חסד יצ"ו בחלק א"ח סי' ל"ח אות ו' והלאה האריף מאד בזה והביא כל הדעות בזה ופלפל בחריפות ובקיאיות פדרכו פקדש ולא איסתייעא לי לעיין היטב בדב"ק פי בא לו בארנפה לך נא ראה גם דידי הגאון עמודי אש יצ"ו בסי' ז' אות ו' דף נ"ו ע"ד בד"ה ויש לעיין ובהשטמות הספר האריף מאד לפלפל בדברי פמה רבנים ולא יכולתי להשתעשע בדב"ק מטעם זה ואתה תחזה והגאון פרי מגדים באשל אברהם ריש סי' רי"ט פתב שבפתיחה הפוללת ביאר דדברי קבלה פדברי תורה והולכים בספיקו לחומרא ונמשך אחריו בזה הרב פתח הדביר בח"ב סי' קצ"ב אות ד' (בד"ה נעד בשחק דף ו' ע"א) ולא פניתי לעיין בפתיחה הפוללת

ומסתמא הן כל יקר ראתה עינו שזו מחלוקת קדומה ונדעתו העליונה מכרעת פן גם במשפחות ריש סי' רי"ט תופס פן ותמה על מה שפכת מרן הבית יוסף גבי ברפת הגומל דבמידי דרבנן אזלינו לקולא הלא דברי קבלה פדברי תורה דמו בספיקו והצריך עיון ונמשך אחריו הרב פתח הדביר בסי' רי"ט אות ט' דף פ' ע"א (בד"ה ולענ"ד) ושם פתב בשם הרב עולת תמיד דקרי לברפת הגומל מידי דרבנן: ובשו"ת הגאון אגודת אזוב מדברי בחלק יו"ד סוף סי' כ"ה תמה על הגאון בית אפרים סי' ס"א שפכת בנדונו לדון בו דין ספק דאורייתא לחומרא וז"ל ולכאורה קשה איך שייך הכא ספק דאורייתא וכו' ועיקרי חיוב הקריאה בספר תורה דרבנן היא ואי משום אל תשפן באהליך עולה הנה ליה דברי קבלה ועיין משנה למלה הלכות מגילה פרק א' בשם הר"ן בספק דברי קבלה לקולא וצריך לחלק דדברי קבלה של תקנת גביאים כמגילה הוא דהוי לקולא ועיין בדברי חמודות פרק קמא דברכות סי' ל"א דגם בתקנת גביאים אזלינן בספק לחומרא אבל דבר מפניש בדברי קבלה ולא תקנת גביאים לחומרא כיון דמקמי הכי הלכתא הנה גמירי ליה ואסמכוהו אקרא וכמו שכתבו התוספות בעבודה זרה דף ב"ן ע"א ד"ה תנהו ענין דהוי ספק הלכה למשה מסיני כמו שפכת הפרי מגדים סוף סי' ק"י דלהלכה לחומרא שוב הביא מה שפכת הגאון מוהרש"ק בספר סת"מ סי' מ"ז שדחה מה שפכת השואל בנדונו דהנה ספק ספיקא וכו' דלענין אסור לשהות לא הנה אלא ספק אחד ואין לומר דהוי ספק דרבנן כיון דדברי קבלה היא מאל תשפן עולה וכדברי תורה דמו אלו תנרף דב"ק וצריך להתנישב בדברי הרב צרור החיים בהלכות מקנאות דף חל"ק ע"ד (ד"ה אף) במה שציין דברי הרמב"ם בכמה מקומות בדין דברי קבלה אי פדברי תורה דמו ואיה"ש אשובה אראה ועוד ראיתי עתה בספר שו"ת הד"ר להגאבד"ק גינזוב יצ"ו בסי' כ"ט אות קס"ג (דבריו סובבים על מה שפכת בספרו נחלה לישראל בקונטרס הלכה למשה הלכה א' ב' ג') שפכת וז"ל ומה שפכתתי שם בשם הנודע ביהודה בשם הרמב"ם ודספק דברי קבלה להקל וכ"מ בנוב"ת חז"ד ד"ה הנלע"ד ממ"ז פ"ו דמקנאות ובשו"ת ברפת יוסף סי' מ"ו בסופו פתב דרוב הפוסקים סוברים להחמיר ובנוב"י בעצמו חיו"ד סי' נ"ב פתב בפשיטות דספק מקור להחמיר ובישועות יעקב סי' תרפ"ח סק"ג פתב בשם קדמונים דהביאו ראיה מתוספתא דטומטום אינו מוציא שאינו מינו משמע במגילה ספק להחמיר ובמשפחות זנה סוף סי' תרפ"א נראה כמסתפק בזה ועיין עוד באשל אברהם סק"ד ובקונטרס זכרונותי פתוב בשמו שפכת בזה הלשון בקונטרס הלכה למשה הלכה ג' העליתי דספק הלכה למשה מסיני לקולא וכעת ראיתי במשפחות סי' תרפ"ז סק"א שהוא אמר על פי דברי הטורי זנה דמגילה היא דברי קבלה יש לומר דאינו יוצא בין השמשות עי"ש והאמת עד לעצמו פאשר הביא בעצמו בפתיחה עד כאן מצאתי פתוב בשמו ואיני זוכר איה מקום פבוד דבריו בזה ובספר נחלה לישראל הנ"ל בקונטרס הלכה למשה אחר סיום הלכה נ"ו יש שם שני דפים נדפסים בלא רשימת סימן ובלא רשימת דפים והם תשובת הגאון יקותיאל יהודה אבד"ק סיגייט וראיתי שם (בד"ה פבר ס"ק ב') שפכת וז"ל אי מספיקא איך מקילין וכו' הא ספק ח' דאורייתא פידוע מתשובת הרשב"א ועיין נו"ב וכו' הגם שבנו"ב בתרא יו"ד סי' קמ"ו חזר בו והעלה דספק לקולא דהוי רק דברי קבלה והביא תשובות המיוחסות להרמב"ן דאינו דבר תורה אלא דברי קבלה וספק לקולא אמת דמרמב"ן משמע פדבריו דעיקר חרם

וּנְיָדוּי דְבָרֵי קַבְלָה וְלִכּוֹן סְפִיקוֹ לְהַקְלֵל אֲבָל פְּכָר חֲלָקוֹ עָלָיו הַבָּאִים אַחֲרָיו מִדְּבָרֵי יָם שֶׁל
שְׁלֵמָה פֶּרֶק קִמָּא דְחֻלְיִין וְהַטּוֹרֵי זָהָב וְשִׁפְתֵי פֶהָן יו"ד סי' רי"ח ד"ת דְּאוֹרְיִיתָא וְכוּן מְבוֹאֵר
לְהַדְיָא בְּתַש"ח עה"ג סי' ס"ח ד"ח דְּאוֹרְיִיתָא וְסְפִיקוֹ לְהַחְמִיר וְהִבְיָאוּ הַחֲתָם סוֹפֵר אֶבֶן
הָעֶזֶר סי' ג' וְמָה שֶׁהִקְשָׁה הַרְמַב"ן וְנו"ב מָהָא דְקִיָּמָא לֹן בְּדִינֵי מְגוּדָה בְּכָל תְּיָקוֹ לְקוֹלָא
מְבוֹאֵר תְּיָרוּץ עַל זֶה בַּתְּשׁב"ץ ח"ב סי' ע"ב ד"ח וְנִידוּי דְּאוֹרְיִיתָא אַף דִּינֵי מְוָחָרָם וּמְגוּדָה
אִינוּ אֵלָא דְרַבְרָבֵן הִבְיָאוּ שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב ח"א סוֹף סִימָן פ' עי"ש ע"כ לְעַנְיָנֵנוּ וְעוֹד הָאָרִיף
הַגַּאבְד"ק הַנֶּ"ל שֶׁם לֵךְ נָא רָאָה וְאַחַר אֵיזָה יָמִים הוֹדִיעַנִי הָרַב הַמְּחַבֵּר יצ"ו בְּמַכְתָּבוֹ
שֶׁתְּשׁוּבָה הַנֶּ"ל הִיא עַל מָה שֶׁכָּתוּב בְּסִפְרוֹ נִחְלָה לְיִשְׂרָאֵל סי' ט"ן וְלַעֲנִין מְצוּהָ הַבָּאָה
בְּעֵבְרָה לְמֵאן דְּאָמַר דְּבְדְרַבְרָבֵן יוֹצֵא יָדֵי חוֹבְתוֹ כְּתֹב בְּאִשְׁלֵי אֲבָרְהָם סי' תַּקפ"ו סְעִיף קָטָן
ד' דְּמַגִּילָה דְּדְבָרֵי קַבְלָה הִיא דִּינָא דְּדְבָרֵי תוֹרָה לוֹלֵא הַטַּעַם דְּאִין גְּזַל בְּקוֹל: כָּל כּוֹ דְּבָר
הַמְּקַבֵּל טוֹמְאָה דְּאִינוּ חוֹצֵץ בְּפָנֵי הַטּוֹמְאָה אִם הוּא מִן הַתּוֹרָה כְּתִבְתִּי בְּנֶדְפָס אוֹת מ"א
שֶׁמְתַבָּאָר מִדְּבָרֵי רַש"י בְּשֶׁבֶת דָּף פ"ד ע"ב ד"ה מִי לֹא עֲסָקִינוּ שֶׁהוּא מִן הַתּוֹרָה וְצִיָּנִיתִי
לְמָה שֶׁכְּתִבְתִּי בְּמַכְתָּב לְחֻזְקִיהוּ דָּף י"ג ע"ג וְלִפִּי שְׂאִין סִפְרֵי הַמְּכַתָּב מְצוּי הַנְּגִי לְהַעֲתִיק
מָה שֶׁכָּתוּב שָׁם וְהוּא עַל מָה שֶׁאָמַר רַבָּא בְּבִרְכוֹת דָּף י"ט ע"ב דְּבַר תּוֹרָה אֵהֵל שִׁישׁ בּוֹ
חָלַל טַפַּח חוֹצֵץ בְּפָנֵי הַטּוֹמְאָה הַבְּאִתִּי שֶׁהִקְשָׁה הַגָּאוֹן פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ דְּכִינּוֹן דְּהֵאֵהֵל עֲצָמוֹ
טָמֵא כְּדַכְתִּיב וְהִזָּה עַל הָאֵהֵל וְכוּ' הִיאָף חוֹצְצִים הָא קִיָּמָא לֹן כֹּל דְּבָר הַמְּקַבֵּל טוֹמְאָה
אִינוּ חוֹצֵץ בְּפָנֵי הַטּוֹמְאָה וְתִירֵץ דִּישׁ לֹמַר דְּהָא דְּדְבָר הַמְּקַבֵּל טוֹמְאָה אִינוּ חוֹצֵץ לְאוּ
דְּאוֹרְיִיתָא אֵלָא מִדְּרַבְרָבֵן וְכַתְּבִיתִי שֶׁלְּכַאוֹרָה נִרְאָה לְהַכְרִיחַ כּוֹן מִדְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּכַבָּא
בְּתָרָא דָּף כ' ד"ה וְעַכּוּמ"ז שִׁישׁב דְּעַכּוּמ"ז חוֹצֵץ בְּפָנֵי הַטּוֹמְאָה אָף עַל גַּב דְּעַכּוּמ"ז כְּזָב
לְכָל דְּבָרֵיהֶם מִכָּל מְקוֹם כִּינּוֹן דְּמִדְּאוֹרְיִיתָא אִינוּ מְקַבֵּל טוֹמְאָה שְׁפִיר חוֹצֵץ בְּפָנֵי הַטּוֹמְאָה
וְכוּן כְּתֹב רַבִּינוּ שֶׁמְשׁוֹן בְּאֵהֵלוֹת פֶּרֶק י"ג מְשֻׁנָּה ה' גְּבִי פְּחוֹת מְכַפִּיצָה דְּאָף דְּטָמֵא מִדְּרַבְרָבֵן
כִּינּוֹן דְּאִינוּ טָמֵא מִדְּאוֹרְיִיתָא חוֹצֵץ וְאִם כּוֹן אִם אֵיתָא דְּמָה שְׂאִינוּ חוֹצֵץ הוּא מִדְּאוֹרְיִיתָא
קִשָּׁה אֲמַאי לֹא אֲמָרִינוּ גַּם בְּדְבָר שְׂאִינוּ מְקַבֵּל טוֹמְאָה אֵלָא מִדְּרַבְרָבֵן שְׁלֵא יְהֵא חוֹצֵץ
מִדְּרַבְרָבֵן דְּהָא קִיָּמָא לֹן דְּכָל דְּתַקּוֹן רַבְרָבֵן כְּעִין דְּאוֹרְיִיתָא תַּקּוֹן בְּדְבָר שֶׁעִיקְרוֹ מִן הַתּוֹרָה
כְּדַמְסָקִינוּ בְּגִטִּין דָּף ס"ה אֲמַנָּם אִי אֲמָרִינוּ דְּמַאי דְּאִינוּ חוֹצֵץ בְּפָנֵי הַטּוֹמְאָה אִינוּ אֵלָא
מִדְּרַבְרָבֵן אֲתִי שְׁפִיר דְּבְדְבָר הַמְּקַבֵּל טוֹמְאָה מִדְּרַבְרָבֵן לֹא גְזָרוּ שְׂאִינוּ חוֹצֵץ דְּהוּי גְזָרָה לְגִזְרָה
וְאָף דְּלַדְעַת הַרְמַב"ם דְּכָל שֶׁהוּ מְטָמֵא מִדְּאוֹרְיִיתָא אִין לְנוּ הַכְּרַח זֶה מֵהֵיחָא דְּאֵהֵלוֹת
דְּלַדְרַכּוֹ צְרִיף לֹמַר דְּהֵיחָא מִתְּנִיתִין מִיָּרִי פְּשִׁלָּא הַנִּכְשֵׁר וְכַדְכְּתֹב הָרַב תּוֹסְפֵת יוֹם טוֹב
שָׁם מִכָּל מְקוֹם לְעַנְיָן דִּינָא נִרְאָה דְּמוֹדָה הַרְמַב"ם לְסִבְרַת רַבּוּתֵינוּ בְּעַלֵי הַתּוֹסְפוֹת וְרַבִּינוּ
שֶׁמְשׁוֹן דְּבְדָר שְׂאִינוּ מְקַבֵּל טוֹמְאָה מִדְּאוֹרְיִיתָא חוֹצֵץ בְּפָנֵי הַטּוֹמְאָה דְּהִכִּי מוֹכַח מֵהֵיחָא
דְּעַכּוּמ"ז מְמַעַט חֲלוֹן וְעִינּוֹ לְמָרְן הַמְּשֻׁנָּה לְמֵלֵךְ בְּפֶרֶק י"ב מֵהַלְכוֹת טוֹמְאָת מַת הַלְכָה ב'
(וְרַבִּין חֲסִידָא בְּאַרְעָא דְּרַבְרָבֵן אוֹת ש"ז לֹא זָכַר דְּבָרֵי הַמְּשֻׁנָּה לְמֵלֵךְ עי"ש) וְאִם כּוֹן עַל
פְּרָחִין לֹמַר דְּלְכוּלֵי עֲלָמָא דִּינָא הוּא דְּבְדָר הַמְּקַבֵּל טוֹמְאָה דְּאִינוּ חוֹצֵץ אִינוּ אֵלָא מִדְּרַבְרָבֵן
וְכַדְכְּתֹב הַגָּאוֹן פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ.

..

אֵלָא שִׁישׁ לְדַחוּת זֶה עַל פִּי מָה שֶׁזְּכוּרְנִי שֶׁכְּתֹב הָרַב מוהר"י עֵינִיאֵשׁ בְּקוֹנְטְרָסִים עֶפְרָא
דְּאַרְעָא בְּמַעְרַכַת הָאֵל"ף גְּבִי אִין תּוֹרְמִין שְׁלֵא מִן הַמְּוָקָף וְאִינוּ עֵתָה בְּיָדֵי (הַסִּפֵּר אַרְעָא
דְּרַבְרָבֵן שְׁבִידֵי כְּעַת הוּא דְּפוּס חֲדָשׁ בְּלֵא הַעֶפְרָא דְּאַרְעָא) דְּלֹא אֲמָרוּ כֹּן דְּתַקּוֹן רַבְרָבֵן וְכוּ'

אָלָא בְּמִיָּדֵי דְתַקְנָתָא אָבֵל בְּאַיִסוּרֵינָן לָא אָמְרִינָן הֵכִי וְשִׁזְהוּ שְׂאֲמָרוּ כֹּל דְתַקְוֹן וְכוּ' דְמִשְׁמַע
דְּנֻקָּא בְּמִיָּדֵי דְתַקְנָתָא וּלְעֵיקָר קְוָשִׁית הִגָּאוֹן פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ נִרְאָה לְתַרְץ עַל פִּי מַה שְׂפַתְב
רַבִּינוּ שְׁמִשׁוֹן בְּרִישׁ פֶּרֶק שְׁמִינֵי דְאַהֲלוֹת אַמַּאי דְתַנְּנָן הָתָם דִּירִיעָה וּסְקוֹרְטִיָּא וְכוּ' שֶׁהוּ
עֲשׂוּיִם אֲהֵלִים חוֹצְצִין בְּפְנֵי הַטְּוֹמָאָה וְז"ל וְאָרְף עַל גַּב דְּכָל הַגֵּי מְקַבְּלִים טְוֹמָאָה מִכָּל מְקוֹם
חוֹצְצִים בְּפְנֵי הַטְּוֹמָאָה אִם גְּטוּיִים כְּאַהֲלִים דְאַהֲלֵי שְׂאֲנֵי דְאַרְף דְמְקַבְּלֵי טְוֹמָאָה חוֹצְצֵי בְּפְנֵי
הַטְּוֹמָאָה עִי"ש וּמַעֲתָה עַל פִּי דְבְרֵי רַבִּינוּ שְׁמִשׁוֹן הִלְלוּ קְוָשִׁית הִגָּאוֹן פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ לִיתָא
כִּלְלָא כְּמַבְּנֹאֵר: אִיבְרָא דְלְכַאוּרָה נִרְאָה דְרַבּוֹתֵינוּ הַתּוֹסְפוֹת לִית לְהוּ הֵךְ כִּלְלָא דְרַבִּינוּ
שְׁמִשׁוֹן שְׂבַמְסַכְת שְׂבַת דָּף ז"ך ע"ב ד"ה וְאִין מְטַמָּא טְוֹמָאָת אֲהֵלִים אָלָא פְּשַׁתָּן הַקְּשׁוּ
אַהֲאֵי מִתְנִיתִין דְאַהֲלוֹת דְאַיִף חוֹצְצִין וְהֵלָא דְבַר הַמְּקַבְּלֵי טְוֹמָאָה אִינוּ חוֹצְצֵי וְהַנְּחָרְכוּ
לְתַרְץ דְסְדִינִים דְתַנְּנָן הָתָם הֵם סְדִינִים שֶׁל מְשִׁי וּמַבְּנֹאֵר דְלִית לְהוּ כִּלְלָא דְרַבִּינוּ שְׁמִשׁוֹן
וּמְדַבְּרֵי מוּהַר"ם שֶׁהֵבִיא הֶרֶב תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב בְּאַהֲלוֹת שָׁם בַּד"ה וְהֵם מְחִזְקִים מוֹכַח
דְּסַבִּירָא לִיָּה כְּרַבִּינוּ שְׁמִשׁוֹן וְכֵן מְצַאֲתִי לְמַרְו הַמְּשַׁנָּה לְמַלְוָה בְּהַלְכוֹת טְוֹמָאָת מֵת פֶּרֶק
חֲמִישִׁי הַלְכָה י"ב שְׂפַתְב לְהַדְיָא דְלַהַר"ם אֲפִילוּ בְּאַהֲלֵי שֶׁל פְּשַׁתָּן חוֹצְצֵי אָרְף עַל גַּב שְׂמַקְבְּלֵי
טְוֹמָאָה וְאִם כֵּן קְוָשִׁית הִגָּאוֹן פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ לָא שְׂיִיכָא אָלָא לְדַעַת הַתּוֹסְפוֹת וְהִנֵּה לוֹ לְבַאֲר
זֶה שׁוֹב רְאִיתִי שְׂמַדְבְּרֵי רַש"י וְתוֹסְפוֹת בְּפֶרֶק קַמָּא דְסוּפָה דָּף י"ג ע"ב ד"ה יִרְקוֹת
מִתְבַּאֲר שְׂפוּבְרִים דְהָא דְדַבְּרֵי הַמְּקַבְּלֵי טְוֹמָאָה אִינוּ חוֹצְצֵי הוּא מְדַאֲוֵרִיָּתָא דְלָא כְּדִמְשַׁמַּע
לִיָּה לְהַגָּאוֹן פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ דְאִינוּ אָלָא מְדַרְבְּנֵן הוּוּ הֵן הַדְּבָרִים אֲשֶׁר כְּתַבְתִּי בְּמַכְתָּב לְחִזְקִיָּהוּ
שָׁם וּבְהַשְׁמָטוֹת דָּף ק"ד ע"ד וְעַתָּה רְאִיתִי בְּסִפְר כְּנֶסֶת חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל בְּקוֹנְטְרִיס ט'
(שְׂנַדְפֵס בְּשַׁנַּת תַּרנ"ז לְמַעֲלָה מִשְׁלִישִׁים שָׁנָה אַחַר שְׂנַדְפֵס מַכְתָּב לְחִזְקִיָּהוּ) סִי' קצ"ג אוֹת
ב' וְהֵם דְבְרֵי דִיָּדֵי הִגָּאוֹן אַבְד"ק בְּרַעֲזִיאַן יצ"ו שֶׁהֵבִיא שְׁיַטַּת הַתּוֹסְפוֹת וְרַבִּינוּ שְׁמִשׁוֹן
דְּדַבְּרֵי הַמְּקַבְּלֵי טְוֹמָאָה מְדַרְבְּנֵן חוֹצְצֵי וְכַתְב שְׂיִישׁ לּוֹמַר הַטַּעַם לְפִי מַה שְׂפַתְב הַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ
בְּבִרְכוֹת דָּף י"ט דְהָא דְדַבְּרֵי הַמְּקַבְּלֵי טְוֹמָאָה אִינוּ חוֹצְצֵי הוּא רַק חוּמְרָא מְדַרְבְּנֵן אִם כֵּן יֵשׁ
לוֹמַר דְבַדְרַבְּנֵן לָא גְזָרוּ וְסִיָּים וּמַאֲז נְשַׁאֲלַתִּי עַל דְבְרֵי הַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ מִש"ס דְבַבְּבָא בְּתַרָּא
דָּף י"ט יַעֲי"ש בְּאַסִּיפַת זְקַנִּים וְאִין כָּאֵן מְקוֹם לְהַאֲרִיף עכ"ל וְלָא בִּיָּאֵר מַאי קְשִׁיָּא לִיָּה
מִש"ס דְבַבְּבָא בְּתַרָּא לְשִׁיטַת הַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ וְאוּלַי כְּפִנְתוּ הִיא דְאִיתָא הָתָם בַּע"ב אָמַר שְׂמוּאֵל
רְקִיק אִינוּ מְמַעַט בְּחִלוֹן וְהַטַּעַם מִשׁוּם דְאִינוּ מְבַטְלוּ לְחִלוֹן כִּינּוּן דְחִזִּי לִיָּה וּפְרַכִּינּוּ וְתִפּוּק
לִיָּה דְאַרְף אִי מְבַטְלוּ אִינוּ חוֹצְצֵי מִשׁוּם דְהִנּוּ דְבַר הַמְּקַבְּלֵי טְוֹמָאָה וְכָל דְבַר הַמְּקַבְּלֵי טְוֹמָאָה
אִינוּ חוֹצְצֵי וּמִשְׁנֵי שְׁנִילּוּשׁ בְּמִי פִירוֹת וְאִם אִיתָא דְהָא דְדַבְּרֵי הַמְּקַבְּלֵי טְוֹמָאָה אִינוּ חוֹצְצֵי
הוּא מְדַרְבְּנֵן אָבֵל מְדַאֲוֵרִיָּתָא חוֹצְצֵי מַאי מְקַשִּׁי לְשְׂמוּאֵל הָא שְׂמוּאֵל אֲשַׁמְעִינוּ דְרְקִיק גְּמִי
אִינוּ מְבַטְלוּ וְאִין כָּאֵן דְבַר הַחוֹצְצֵי אֲפִילוּ מִן הַתּוֹרָה אֵלוּ מְטַעְמָא דְדַבְּרֵי הַמְּקַבְּלֵי טְוֹמָאָה
וְכוּ' הִנֵּה חוֹצְצֵי מִן הַתּוֹרָה מִיָּהָא אָלָא וְדַאי דְדַבְּרֵי הַמְּקַבְּלֵי טְוֹמָאָה דְאִינוּ חוֹצְצֵי גְּמִי הוּא מִן
הַתּוֹרָה וְאַהֲכִי מְקַשִּׁי שְׂפִיר מַאי אִירְיָא דְמִשׁוּם דְלָא בִּיטְלוּ אִינוּ מְמַעַט מִן הַתּוֹרָה תִּפּוּק
לִי דְאַפִּילוּ אִם בִּיטְלוּ אִינוּ חוֹצְצֵי מִן הַתּוֹרָה וְלְדַעַת הִגָּאוֹן פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ הַנֵּ"ל יֵשׁ לוֹמַר דְאִין
מְסוּנְגִיָּא זֶה הֶכְרַח מִשׁוּם דְיֵשׁ לוֹמַר דְהָא דְמִשׁוּם שְׂאִינוּ מְבַטְלֵי לְרְקִיק אִינוּ חוֹצְצֵי גְּמִי הוּא
מְדַרְבְּנֵן מְדַאֲוֵרִיָּתָא כֹּל שֶׁהִנְיָחוּ שָׁם חוֹצְצֵי בְּפְנֵי הַטְּוֹמָאָה וְכִינּוּן שְׂכָן שְׂפִיר פְּרִיף מַאי
אִירְיָא מִשׁוּם דְלָא בִּיטְלוּ וְכוּ': כִּלְלָא וְךָ דְבְרֵי חֲלוּמוֹת לָא מְעַלִּין וְלָא מוֹרִידִין בְּנֻדְפֵס בְּאוֹת
מ"ה כְּתַבְתִּי קֶצֶת בְּאַרְיִכוֹת בַּס"ד עַל כְּמָה עֲנִינִים אִם חוֹשְׁשִׁין לְדְבָרֵי בְּעַל הַחֲלוּמוֹת אוּ
לָא וְשׁוֹב הַשְּׁגַתִּי סִפְר יְקָר עֲבוֹדַת הַשֵּׁם לְרַב גְּדוֹל מְשַׁאֲלוֹנִיקִי וְרְאִיתִי בְּחֻלְק יו"ד סִי' י"ד

במעשה שאחד ירד לבור ומחמת ההכל ובעיתותא מת והוציאוהו וקברוהו ואחר כף
אמרו כמה בני אדם שאמר להם המת בחלום שעדיין הוא חי בקבר וכו' ואמו כמעט
יצאה מדעתה ורצתה לפתוח הקבר לראותו וגם בני משפחתו יש להם עגמת נפש על
זה ורוצים לראותו וכבר עברו שלשה חדשים משנקבר ושאלו מהרב אם מותר לפתוח
הקבר בלתי שיזיזו אותו כלל והאריך בתשובתו לאסור לפתוח הקבר אף אם היה תוך
שלשה ימים וכל שכן אחר שלשה חדשים והוא מן הנמנע שיהא חי ודברי חלומות לא
מעלין וכו' והרב המגיה יצ"ו ציין על זה לעיין בתשובת הרב מוהראנ"ח שהובאה בספר
חקרי לב חשן משפט ח"א סי' קי"ז מדף קפ"ז והלאה שהאריך שאין לנו לילך אחר
החלומות בפרט בדבר שהוא נגד הדין על זה נאמר לא תשמע אל דברי החולם החלום
ההוא עכ"ל ומשמעות הדברים שציין בשם התשובה שבחקרי לב הוא שאף בדבר שאינו
נגד הדין אין חוששין לחלומות וצריך טעם למה לא נחוש בדבר שאינו נגד הדין ואולי
לא אמר הרב שאין לחוש לדברי החלום אף כשאינו נגד הדין אלא בדבר שעבר וכמו
שחילק הגאון שיבת ציון בסי' ב"ן שהבאתי בנדפס (בד"ה והרב) אשר לחלק יצא בין
כשהחלום הוא על העתיד שהוא כמו נבואה שהיא על העתיד דבזה חוששין ובין
כשהחלום הוא על העבר דבזה אין חוששין כלל עי"ש: ועל מה שפכתתי בנדפס בדף
צ"ב ע"ב בשם מרן החבי"ף בספר לב חיים שיש לחוש מאד לדברי חלומות המראים
שרעה עתידה לבא חס ושלום ושבשנת תר"ג חלם גדול אחד חלום נורא ואיום והודיע
החלום להרבה מענירות תוגרמה ורבני הדור די בכל אחר חרדו לקול השמועה והרעישו
מאד לעורר לב העם לתשובה צדקה תענית ותלמוד תורה ושאר מעשים טובים ועלתה
בידם וניחם ה' על הרעה ויהפוך את החלומות ההם לברכה הגה עתה ראיתי בספר יקר
טהרת המים במערכת הסי' ו' אות ע' דף ס"ז ע"ב שכתב תענית אם גוזרין על הצבור
משום שאחד קדוש חלם חלום נורא שיתענו כל הצבור דע דהרב זקן אהרן סי' כ"א
החזיק במעוז שונדאי צריכים להתענות גם הרב זכור לאברהם בדף קנ"ח ע"א הביא עוד
פוסקים שסוברים פן אמנם מדברי הרב מוהר"א חזן שבספר חקרי לב חשן משפט סוף
סי' קי"ח יש לצדד דמשמע ליה דאין להתענות וזכורני שראיתי כתוב בליקוטי מוהר"ן
שפירא ק"ק דמי שאוכל בשר ושותה יין בימים שאומרים בהם תחנונים כל חלומותיו
הם על ידי ש"ד ובחדש אלול תר"ג שלח לנו מוהר"ח פ"ן מאזמיר דקדוש אחד חלם על
כל תפוצות ישראל שיתענו וכן עשו והתענו באיזמיר ובקושטא ובשאלוניקי נתנועדו
החכמים והכריזו דכל מי שיוכל להתענות יתענה בשני בשבת בתשעה לחדש ובעת
המנחה נתקבצו בבתי כנסיות להתפלל והשליח צבור לא אמר עננו בשומע תפלה לפי
שאין דין תענית צבור בחוצה לארץ והרב דבש לפי דף י"ג ע"ב כתב דמי שחלם חלום
רע וידע שידו היתה על גיד הנשה (שסגולתו לבהלו בחלומות רעים) אין צריך להתענות
ושגדול אחד שלא היה מקפיד בחלומות ראה חכם אחד שעל הרוב היה מתענה תענית
חלום בשבת ואמר לו בשבת אחד שלא יתענה ושוב לא חלם: ובספר אורי וישעי לידידי
הגאון אבד"ק יאסי יצ"ו (שהשגתיו מאת הרב המחבר אחר הדפסת ספרי שדי חמד)
ראיתי בסי' ס' שדבר בענין זה (דברי חלומות וכו') ועל פי דבריו יש לי לשאת ולתת
לבנות ולסתור כמה שפכתתי בנדפס אף אינני מופנה לזה פעם ואעתיק דב"ק והמענין
יסלסל בהם ויתרום וז"ל (בד"ה ובענין) ובענין סתירת דברי הש"ס אשר הרגיש

בְּשִׁיבַת צִיּוֹן סִי' ב"ן וּמְבוֹנָאָר גַּם כַּתְּשֵׁב"ץ ח"ב סִי' קכ"ח דְּבַנְדְּרִים דָּף ח' ע"א אָמְרִינוּ
נִדְוָהוּ בְּחִלּוֹם צָרִיף עֲשָׂרָה לְהַתִּיר לוֹ וְאִם הַתִּירוּהוּ בְּחִלּוֹם אָמְרִינוּ דְּאִין חִלּוֹם בְּלִי דְּבָרִים
בְּטָלִים וְשָׂמָא מַה שְׁהַתִּירוּ לוֹ הוּא דְּבָרִים בְּטָלִים וְאִילוּ בְּסִנְהֶדְרִין דָּף ל' תְּנִיָא בָּא בַּעַל
הַחִלּוֹם וְאָמַר כְּפֹךְ וְכֹךְ מְעוֹת הֵם כִּי בְּמָקוֹם פְּלוּנִי הֵם שָׁל מַעֲשָׂר שְׁנֵי הֵם זֶה הִיָּה מַעֲשֵׂה
וְאָמְרוּ דְּבָרֵי חִלּוֹמוֹת לֹא מַעֲלִין וְלֹא מוֹרִידִין וְמַה שְׂאָמַר מַעֲשָׂר הֵן הוּא דְּבָר בְּטָל וּמְדוּעַ
בְּנִיְדוּי אָמְרִינוּ דְּמַאי דְּשָׁרוּ לִיהּ הוּא בְּטָל הַדְּבָר פְּשוּט וּבְרוּר פִּינּוּ דְּקִיָּמָא לֵן דְּאִי אָפְשָׁר
לְחִלּוֹם בְּלִי דְּבָרִים בְּטָלִים צָרִיכִים אָנוּ לְחַלְקַת הַחִלּוֹם לְשִׁלְמָא וּלְבָרַר בְּסִבְרוֹת נְכוֹנוֹת אֵת
אֲשֶׁר רְאוּי לְהִיּוֹת קִנְיִים וְאֵת אֲשֶׁר אֵינוּ קִנְיִים רַק בְּטָל וְלִכֵּן בְּעִנְיֵי מְעוֹת דְּרוּב מְעוֹת הֵם
חֻלְיִין כְּמְבוֹנָאָר בְּפִסְחִים דָּף ז' וּבְשָׂאָר מְקוֹמוֹת אִם כֵּן יֵשׁ פָּאן רֵבָא לְהִיתָר וְאִנְחֵנוּ רוּאִים
גַּם כֵּן דְּהִלְף וּמְצָא הַסְּכוּם וּבְמָקוֹם פְּלוּנִי כְּמוֹ שְׂאָמַר בַּעַל הַחִלּוֹם אִם כֵּן וְדַאי שְׁיִיף לֹמַר
עַל זֶה שְׂאָמַר שְׂמַעוֹת מַעֲשָׂר הוּא שְׂשִׁקָר הוּא פִּינּוּ דְּהַשָּׂאָר כְּלוּל אֲמַת אַבְל בְּהַשְׂמָתָא
וְהַהֲתָרָה וְדַאי בְּהַכְרַח לֹמַר דְּהַהֲתָרָה הִיא שְׂקָר דְּאִין לֹמַר דְּהַשְׂמָתָא הִיא שְׂקָר וְהַהֲתָרָה
אֲמַת דְּאִם אִין שְׂמָתָא אִין צָרִיף לְהַתִּיר כְּלָל וְזֶה נְכוֹן לְדַעְתִּי וְכוּן לְעִנְיֵן נִיְדוּהוּ בְּחִלּוֹם וְלֹא
הַתִּירוּ דְּאִי אָפְשָׁר לְחַלְקַת הַחִלּוֹם לְשְׁנַיִם שְׂפִיר צָרִיף עֲשָׂרָה לְהַתִּירוּ וּמִיְנֻשָׁב בְּזֶה הַסְּתִירוֹת
עַל נְכוֹן: כְּלָל פַּח דִּינִין שְׂאָסוּר לְשִׁמּוֹעַ דְּבָרֵי בַּעַל דִּין עַד שְׂיָבֵא חֲבָרוֹ אִם הוּא מְדַאֲוֵרִיָּתָא
כְּתַבְתִּי בְּשָׂדֵי חֲמַד בְּמַעְרַכַת הָאֵל"ף אוֹת רט"ז דְּמָרְוֹ חִיד"א אָף שְׂבִיעֵיר אֲזִין מַעְרַכָה זֹ
וּבְהַשְׂמָטוֹת דְּחָה סְבַרַת הַמוֹכִיחִים מְלִשׁוֹן הַרְמַב"ם (עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֵׂה) שְׂהוּא מִן הַתּוֹרָה
דְּאִין הַכְרַח וְכוּ' מְכַל מְקוֹם בְּתִשׁוּבָתוֹ שְׂבַחֲיִים שְׂאֵל שְׂהוּבָאָה בְּסִפְרֵי שִׁיּוּרֵי בְּרַכָּה א"ח
סִי' קנ"ו אַחַר אוֹת ג' הִזְרַר בְּיָה וְהוֹדָה לְדְבָרֵי הַרַב לְחַם שְׁלֵמָה שְׂהַכְרִיחַ שְׂהוּא מִן הַתּוֹרָה
מְדַמְנָאָה הַרְמַב"ם בְּסִפְרֵי הַמְצוֹת דְּאִזְנֶהָ שְׂמַעְנוּ לְיוֹשֵׁב עַל הַמְשָׁפֵט שְׂלֹא לְשִׁמּוֹעַ מֵאֲחָד
מִבְּעַלֵי הַדִּין שְׂלֹא בְּפִנֵי בַּעַל דִּינוֹ וְהוּא אוֹמְרוּ יִתְעַלָּה לֹא תַשָּׂא שְׂמַע שְׂנוֹא וְגַם בְּתַחֲזִילַת
סִפְרֵי הַיָּד הוּא הִיָּה מוֹנֶה כָּל הַמְצוֹת וּמְכַלְלָא אֲתַמַּר מְצוּהָ זֹ בְּסִי' רפ"א וּבְתַחֲזִילַת סִפְרֵי
שׁוֹפְטִים סְעִיף ז"ךְ הַזְּפִירָה מְכַלְל הַמְצוֹת וְכוּ' אֵלוּ תוֹרַף דְּבָרֵי הַרַב לְחַם שְׁלֵמָה וּמָרְוֹ
חִיד"א הוֹסִיף דְּגַם מִמָּה שְׂכַתְּבַת הַרְמַב"ם בְּפָרְק י"ז מֵהַלְכוֹת סִנְהֶדְרִין לֹא שְׂאִין בּוֹ מַעֲשֵׂה
כְּגוֹן הוֹלְף רַכִּיל וְנוֹקֵם וְנוֹטֵר וְנוֹשָׂא שְׂמַע שְׂנוֹא אֵינוּ לוֹקָה מוֹכַח דְּמְדַאֲוֵרִיָּתָא הוּא אֵלֹא
שְׂאִינוּ לוֹקָה דְּהִנֵּי לֹא שְׂאִין בּוֹ מַעֲשֵׂה וְכוּ' וְתַמָּה עַל אֵיזָה רַבָּנִים שְׂמַהֲנַדְסִים בְּזֶה אִם
הוּא אִיסוּר תּוֹרָה אוֹ אֵינוּ אֵלֹא מְדַרְבָּנָן כִּיעִי"ש אֵלוּ הֵם הַדְּבָרִים שְׂבִישׁוּרֵי בְּרַכָּה שְׂרַמְזִיתִי
בְּנֻדְפָס בְּמַעְרַכַת הָאֵל"ף הַנְּל וּרְמַזִּיתִים גַּם בְּמַעְרַכַת הַדְּל"ת אוֹת כ"ג דָּף פ"ח ע"ג
וּתְמִיָּהֵנִי עַל שְׁנֵי הַמְּאֻרֹת מְרַבְּנֵי דוֹרְנֵנוּ הַרַב הַפּוֹלֵל מוּהַר"ר שְׁלוֹם הַדְּאִיָּא וְהַרַב
הַמְּנוֹפְלָא מוּהַר"ב סִיתְהוֹן יצ"ו הוּבָאוּ דב"ק בְּסִפְרֵי עוֹלַת אִישׁ לְמַרְנָא מֵר קַשִּׁישָׁא אֲבָן
הָרַאשָׁה רַאשׁוֹן לְצִיּוֹן יצ"ו בְּדָף ע"ב דְּשָׁקְלוּ וְטָרוּ עַל דְּבָרֵי מָרְוֹ חִיד"א שְׂבַסְפֵר יְעִיר אֲזִין
שְׂכַתְּבַת דִּיתְכֵן דְּמַה שְׂכַתְּבַת דְּעוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֵׂה הוּא אִסְמַכְתָּא דְּאִיף אָפְשָׁר לֹמַר כֵּן וְהִרִי
מְנָאָה מְכַלְל הַמְצוֹת וְכוּ' וְכוּ' עי"ש וְאֲחֵרֵי שְׂבַחֲסִדֵי ה' נְתַפְשָׁטוּ סִפְרֵי שְׂדֵי חֲמַד בְּאֲרִץ
יִשְׂרָאֵל לְרוּב מְדוּעַ לֹא עֵינֵנוּ בְּמַה שְׂרַשְׂמַתִּי אֲנִי הַהֲדִיּוֹט בְּזֶה (שְׂעַל מַה שְׂלֹא רְאוּ דְּבָרֵי
הַשִּׁיּוּרֵי בְּרַכָּה עֲצָמוּ אִין לְתַמְוָה אַחֲרֵי שְׂהַדְּבָרִים כְּתוּבִים בְּאִגַּב שְׂלֹא בְּמָקוֹמָם אַבְל אִם
עֵינֵנוּ בְּמַפְתָּחוֹת הַשְּׂדֵי חֲמַד בְּמַעְרַכָה זֹ הִמָּה רְאוּ מַה שְׂצִיָּנְתִי בְּזֶה בְּסִיעֵתָא דְּשְׂמִיָּא)
וְתַכַּל תְּלוּבוֹתֵינוּ מַעַל מָרְוֹ חִיד"א: וְמַה שְׂהַבִּין צְדִיק הָרַאשׁוֹן מוּהַרש"א הַנְּל יצ"ו מְדַבְּרֵי
מָרְוֹ מוּהַרש"ד מְבַתְּשׁוּבָה חֲשׁוֹן מְשָׁפֵט סִי' ב' שְׂפּוֹבֵר שְׂהוּא מְדַרְבָּנָן מְדַכְּתַב וְעוֹד אֲנִי

אומר דאָפּשֶׁר דְּכִינּוּ דְּכָל הַדְּרָשׁוֹת נִפְקִי מִקְרָא דְּמִדְּבַר שְׁקֵר וְאָמְרִינוּ בְּגִמְרָא מִנּוּן לְשָׁנִים שְׁיֻשְׁבִּים בְּדִין וְכוּ' וּמֵאַחַר שְׁאֵלּוּ הַדְּרָשׁוֹת מְבִיאִם בְּגִמְרָא סְמוּכוֹת תְּכוּפוֹת יוֹצְאוֹת מִפְּסוּק דְּמִדְּבַר שְׁקֵר כִּי הֵיכִי שְׁאֵנוּ רוֹאִים שְׁאִין נוֹהֲגִים בָּהֶן כְּמוֹ שְׁפָתַי הֶרְמֵב"ס אִין לְפָסוּל אִם שְׁמַע כְּמוֹ שְׁאִין אָנוּ פּוֹסְלִים בְּהִנְיָה שְׁפָתַי הֶרְמֵב"ס וּמוֹהַרְיב"ל פָּתַח דְּאֶפְּלוֹ אִם פְּסֵק הֵדִין דְּאִין יָכוֹל הַבַּעַל דִּין לְפָסוּלוֹ עַכ"ל וְעַל זֶה פָּתַח דְּמִבְּנֵי מִדְּבָרֵיהֶם דְּסִבְרֵי דְּאִיסוּר זֶה מִדְּרַבְּנָן הוּא וְתַמָּה כִּי מִדְּבָרֵי הֶרְמֵב"ס מְבִינֵי שֶׁהוּא מִן הַתּוֹרָה עִמּוֹ הַסְּלִיחָה דְּאִין מִדְּבָרִים אֵלּוּ הִכְרַח שֶׁהוּא מִדְּרַבְּנָן וּכְבָר רְאִיתִי שֶׁהַשִּׁיגוֹ הָרַב מוֹהַרְב"ס בְּזֶה וְהַטִּיב אֲשֶׁר דָּבַר: כֵּל כֵּס דִּיעֵבַד הֵיכָא דְּבִשְׁבִיל אֲוֹנִס מוֹתֵר לַעֲשׂוֹת (לְכַתְּחֵלָה) יֵשׁ לְלַמּוֹד דְּהֵיכָא דְּלִיפָא אֲוֹנִס וְהוּא דִּיעֵבַד כְּשֶׁר וְיֵשׁ סִבְרָא לֹאמַר שְׁאִינוּ פִּן כְּף פָּתַח הָרַב טְהַרְתַּת הַמֵּיִם בְּמַעֲרָכָה זֹאת ט"ז בְּשֵׁם הָרַב צְמַח דְּוֹד ח"ב בְּלִיקוּטִיו דְּף כ"ד ע"א וְאִין אֶצְלֵי סִפְרָא זֶה וְאַתָּה תַּחֲזֶה מַה שֶׁהַבְּאִתִּי בְּזֶה בְּקוֹנְטְרִיִס זֶה לְעִיל אוֹת ה' (בד"ה וּבְדִין קַבְּלַת עֲדוּת) בְּשֵׁם רַאב"ן שְׁבַמְרָדְכִי דְּמִדְּכָשֶׁר בְּאֲוֹנִס לְכַתְּחֵלָה יֵשׁ לְלַמּוֹד דְּשִׁלָּא בְּאֲוֹנִס כְּשֶׁר בְּדִיעֵבַד וְשִׁמְרָן הַבֵּית יוֹסֵף בְּסִי' כ"ח פָּתַח דְּטַעֲנַת רַאב"ן אִינְיָה טַעֲנָה דְּהָא מִדְּרַבְּנָן הוּא וְהֵם אָמְרוּ דְּהֵיכָא דְּאִיפָא אֲוֹנִס מְקַבְּלִין וְהֵם אָמְרוּ דְּהֵיכָא דְּלִיפָא אֲוֹנִס וְקַבְּלוּ בְּדִיעֵבַד לֹא כְּלוּם הוּא הָרִי לְכַאוּרָה שְׁנֵי הַצְּדָדִים שְׁצֵדָד הָרַב צְמַח דְּוֹד מְבִינֵי בְּדְבָרֵי מְרֹן הַבֵּית יוֹסֵף הִלְלוּ וְנִעְלַם מֵעֵינֵי רַבְּנָן קַדִּישֵׁי הַנָּ"ל וְעֵינֵינִי בְּדְבָרֵי מְרֹן מוֹהַרְשֵׁד"ם בְּחֵלֶק חֲשׁוֹן מִשְׁפָּט סִי' ח"י (שְׁרַמְזוּ הָרַב טְהַרְתַּת הַמֵּיִם בְּשֵׁם הָרַב צְמַח דְּוֹד) וְנִרְאָה מִדְּבָרֵי שְׁמָה שְׁיִיחֶסֶתִי אֲנִי הַדָּל לְמְרֹן הַבֵּית יוֹסֵף הֵן הֵן דְּבָרֵי רִיב"ן שְׁפָתַי בְּזֶה הִלְשׁוֹן כְּבָר יְדוּעַ הַמְּחַלְקֵת שְׁנִפְּל בֵּין הַפּוֹסְקִים דְּרַאב"ן דְּעַתּוֹ שְׁאֵף עַל פִּי שְׁאִין מְקַבְּלִים עֲדוּת לְכַתְּחֵלָה שְׁלָא בְּפִנֵּי בַעַל דִּין מְכַל מְקוּם סִבְרָא שְׁאֵם קַבְּלוּ הָעֲדוּת בְּדִיעֵבַד מִהֵנִי וְהַכְּרִיעַ פִּן מִדְּחִזִּינָא דְּהֵיכָא דְּאִיפָא אֲוֹנִס מְקַבְּלִים אִם פִּן כִּי לִיפָא אֲוֹנִס נְמִי בְּדִיעֵבַד מִהֵנִי וְרִיב"ן סִבְרָא דְּאִיפָא דְּאִיפָא אֲוֹנִס מְקַבְּלִים מְכַל מְקוּם יֵשׁ לֹאמַר דְּכִינּוּ דְּהֵיכָא דְּאִין מְקַבְּלִים שְׁלָא בְּפִנֵּי בַעַל דִּין מִדְּרַבְּנָן הֵם אָמְרוּ וְהֵם אָמְרוּ וְאִין לָנוּ אֵלָּא מַה שְׁמִסְרוּ לָנוּ חֲכָמִים דְּהֵיכָא דְּאִיפָא אֲוֹנִס מְקַבְּלִים לְכַתְּחֵלָה וְאִי לִיפָא אֲוֹנִס פְּסוּל אִף בְּדִיעֵבַד וְכֵן נִרְאָה דְּעַת הָרַא"ש בְּתַשׁוּבָה וְהַרְשָׁב"א וְהָרַא"ה וְרוּב הַפּוֹסְקִים וְכוּ' וּמִטַּעַם זֶה נִתְּיָשֵׁב אֵלֵינוּ מַה שְׁפָתַי הֶרְשָׁב"א דְּהֵיכָא שְׁאִין הַבַּעַל דִּין בְּעִיר לְמָה נִמְתִּין הָרִי אִף שְׁדַעְתּוֹ שְׁעֲדוּת שְׁנִתְּקַבֵּל שְׁלָא בְּפִנֵּי פְּסוּל עִם כָּל זֶה כְּשֶׁאִין הַבַּעַל דִּין בְּעִיר מְקַבְּלִים לְכַתְּחֵלָה שְׁהָרִי פָּתַח לְמָה נִמְתִּין וְרַבִּים מִהַגְּדוּלִים שְׁכֵן דְּעַתָּם וְכֵן פָּתַח הָרִיב"ש וְכוּ' עַכ"ל הָרַב מוֹהַרְשֵׁד"ם וְעֵינֵינִי בְּמִרְדְּכִי פֶרֶק הַגּוֹזֵל בְּתַרָּא סִימָן קמ"ז וְרִאִיתִי שְׁבַשֵׁם רִיב"א פָּתַח דְּאִיפָא בְּדִיעֵבַד אִם קַבְּלוּ שְׁלָא בְּפִנֵּי בַעַל דִּין פְּסוּל וּבְשֵׁם רַאב"ן פָּתַח דְּמִדְּכָשֶׁר קַבְּלַת אֲוֹנִס שְׁלָא בְּפִנֵּי בַעַל דִּין שְׁמַעַת מִינְיָה דְּבִלָּא אֲוֹנִס כְּשֶׁר בְּדִיעֵבַד דְּאִי פְּסוּל אֶפְּלוֹ עַל דִּי אֲוֹנִס נְמִי מִיפְּסִיל עַכ"ל וְמַה שְׁפָתַי הָרַב מוֹהַרְשֵׁד"ם שְׁרִיב"ן דְּחָה וְכוּ' לֹא יְדַעְתִּי אִינְיָה מְקוּם דְּבָרֵי קִדְשׁוֹ וְכַנְרָאָה כְּשֶׁפָּתַח דְּבָרִים אֵל לֹא עֵינִין בְּמִרְדְּכִי וְדַחֲזָה זֹאת נִשְׁאַרָה בְּזַכְרוֹנוֹ בְּאִינְיָה פַּעַם שְׁלַמְד בְּטוֹר וּבֵית יוֹסֵף בְּדִין זֶה וְהַפְּעַם זַכְרוֹנוֹ הִטְעָהוּ בְּמַחֲלַת כְּבוֹד קִדְשׁוֹ וְיִיחָס דְּבָרִים אֵלּוּ לְרִיב"ן וְאִינוּ פִּן אֵלָּא דְּבָרֵי מְרֹן הַבֵּית יוֹסֵף הֵמָּה וְיִוְתֵר נִכּוֹן בְּעֵינֵי לֹאמַר שְׁיֵשׁ טַעוּת דְּפּוֹס בְּדְבָרֵי וּבְמִקּוּם וְרִיב"ן סִבְרָא צְרִיף לְהִיּוֹת וְרִיב"א סִבְרָא וְכַנְרָאָה דְּהֵנָּה בְּמִרְדְּכִי שֵׁם מְבִיא שְׁדַעַת רִיב"א שְׁפְּסוּל בְּדִיעֵבַד וְלְכַאוּרָה קִשָּׁה עַל הָרִיב"א מַמָּה שְׁהַכְּרִיעַ הָרַאב"ן מִדְּכָשֶׁר לְקַבֵּל לְכַתְּחֵלָה בְּמִקּוּם אֲוֹנִס וְכוּ' וְלָזֶה אָמַר דְּרִיב"א סִבְרָא וְכוּ' וְמַר הוּא דְּאָמַר הֵכִי אֶלְיָבָיָה

משום יתובי דעתא וכמו שכתב מרן הבית יוסף לדחות הכרעת ראב"ן ודיקא נמי דקאמר סבר ולא אמר פתב ורק זה יש להרגיש עליו מה שלא הזכיר דברי מרן הבית יוסף בזה ומה גם שענינו הרואות באותו פרק באותו מקום (בתשובה סי' ח"י הנ"ל) הזכיר דברי מרן בדין קבלת עדות בפני קטן דכשלא בפניו דמי כיעי"ש ואילו בדין זה לא זכר שר את יוסף צדיקא ומכל מקום נראה מדברי מרנן בית יוסף ומוהרש"ם דבאוסור תורה אם ראינו שאמרו רבותינו שבמקום אונס מותר לכתחלה יש לנו ללמוד דשלא במקום אונס מותר בדיעבד ודיעבד וישעת הדחק (היינו אונס) פי הדדי ניהו שהרי כל הטעם שכתבו לבטל הכרעת ראב"ן היא משום פיון דהא מילתא דרבנן היא י"ל דהם אמרו והם אמרו משמע דבדאורייתא דל"ל הכי שווו אהדדי והיה להם להרבנים צמח דוד וטהרת המים לבאר זאת: פלל ל דיעבד שעת הדחק פדיעבד דמי פן פתבתי בנדפס באות ס"א ורמזתי אמבוקה דספרי דבי רב בזה וראיתי לבאר פה שאין כל דבריהם בסיגנון אחד אלא יש מי שלמד שעת הדחק מדיעבד ויש מי שלמד דיעבד משעת הדחק (א) הרב שלחן גבוה בכללים שפראש הלכות פסח אות ע"א פתב ונ"ל כל דבר שאסור לכתחלה ומותר בדיעבד אם הוא שעת הדחק מותר לכתחלה דכדיעבד דמי כמשמע ממוהר"ש הלוי חלק יו"ד סי' י"ט וכנסת הגדולה יורה דעה סימן ס"ט בהגהת בית יוסף אות צ"ט ור"א וכן משמע להדיא מדברי הרמ"א סימן תצ"ח סעיף אל"ף דעל מה שכתב מרן אין מראין ספין לחכם ביום טוב וכו' פתב מיהו אם לא בידקו מערב יום טוב והוא שעת הדחק יכול לבדקו ביום טוב הרי דאף דאסור להראותו ביום טוב והיינו ודאי לכתחלה דאם עבר והראהו לחכם מותר לשחוט בו דלא אסרו אלא משום גזרה שפא ימצא פגימה ויילך ויחדדנה ולהרמ"א דאוסר שם לבדקו השוחט בעצמו שפא ישחידנה ובשעת הדחק מותר לבדקו לכתחלה והיינו משום פן דכל מקום שאסור לכתחלה ומותר בדיעבד בשעת הדחק מותר לכתחלה (ב) בתפארת ישראל פרק ה' דפאה משנה ב' אמאי דתנן שבלת של לקט שנתערבה בגדיש מעשר שבלת אחת ונותן לו פתב ונ"ל דצריך ליתן להעני דבר מתקון ואין צריך העני שיאכלנו אכילת עראי חוץ מביתו מיהו מעשר דנקט לאו דוקא דהרי אסור להקדים מעשר לתרומה גדולה (כמעשר פ"ה מ"ז) ואף דאין תורמין מדבר שלא נגמרה מלאכתו על שלא נגמרה מלאכתו (כס' פ"א דתרומו) אפילו הכי פיון דדיעבד מהני הכא שעת הדחק פדיעבד דמי דהעני הרעב אינו יכול להמתין עד שיזדוש ב"ב וימרח פל גרנו (ב) במאמר מרדכי סימן ר"ד אות ז מר קעסיק במידי דפליגי תנאי בענין ברכות ואיפסיקא הלכתא כחז תנא אם בדיעבד עבד פאינדך תנא אי נפיק ידי חובתיה או לא ודעתו דכל שנפסקה הלכה שוב אינו יוצא ידי חובתו אם בדיעבד עושה פאינדך תנא וכתב שיש ראיה ברורה לזה מדאמרינן בנדה דף ט' ע"ב לאחר שגזפר אמר פדאי הוא רבי אליעזר לסמוך עליו בשעת הדחק מאי לאחר שגזפר אילימא לאחר שגזפר דאין הלכה פרי אליעזר אלא פרבנן בשעת הדחק היכי עביד פנוותיה אלא דלא איתמר הלכתא לא פמר ולא פמר וכיון שגזפר דלאו יחיד פליג עליה אלא רבים פליגי עליה אמר פדאי וכו' הנה מבואר דכל היכא דאיתמר הלכתא פפלונני לא סמכינן אבר פלוגתיה אף בשעת הדחק וכבר ידוע דדיעבד וישעת הדחק פי הדדי ניהו אם לא במקומות מועטים והם מעט מזער עכ"ל הנה הרב למד להחמיר בדיעבד מדמחמרינן בשעת הדחק ועיין לקמן בס"ק ט' מה שאביא דברי הגאון שבות יעקב בח"ג סי' ק"י שהם סיעתא גדולה לדברי הרב

מאמר מרדכי שהרי הכריח שם דשעת הדחק עדיף מדיעבד ואם פן לפי הוכחתו מהש"ס דנדה לגבי שעת הדחק כל שפן שיהיה הדין פן לדיעבד ועיין שם מה שפכתבתי על דבריו ולקמן בס"ק י"א הבאתי חבר לסברת הרב מאמר מרדכי דדיעבד אם עשה פמאן דלא קיימא לו פנותיה לא יצא ידי חובתו: ד) בספר עבודת משה בהלכות גטין סימן כ"ד דף ע"ז ע"ג מר קעסיק בדין שלים הולכה שפכתבו הפוסקים להזהיר לכתחלה שלא יהיה השלים קרוב לאיש או לאשה ובעונבדא דידיה היה שעת הדחק שהמגרש היה מתנפר ובמקום פתיבת הגט לא נמצא שלים רחוק וכתב הרב פינו דמשמעות דברי הפוסקים הוא דרק לכתחלה הן מזהירין ודיעבד פשר אם פן בנדון זה דהוי שעת הדחק מותר לעשות שלים קרוב לכתחלה דשעת הדחק פדיעבד דמי כמו שפכתב הגאון תרומת הדשן בכתבים סימן קצ"ו בשם התוספות בפסקא קמא דעירובין שפל דבר שיש בו טורח לתקן חשיב פדיעבד ולזה הסכים מ"ד הרב ג"פ בסימן הנז' בסוף אות מ"ג (פן פתוב בעבודת משה ומלת ג"פ נראה שפטרונה גט פשוט וכן הזכיר שם (בד"ה ולפ"ז) מ"ד ה"ר גט פשוט אלא שמה שהראה מקום לסי' הנז' שנראה שפכר הזכיר מקודם את הסימן הנה מקודם לכן לא הראה מקום באיזה סימן הם דבריו וחיפשתי וראיתי בגט פשוט סי' קכ"ט ס"ק מ"ג (בד"ה אמןם וכו' קרוב לסופו) שפכתב ויש לחקור בפי שפא מארץ אחרת ואשתו עגונה בארץ אחרת ורוצה לשלוח גט לאשתו ולא נודע לנו שם האבות מי עבדינו עונבדא לסדר גט לכתחלה בשם המגרש והמתגרשת לחוד וכתב שמלשון תשובת הרשב"א על יהודי שפא מארץ אחרת ולא נודע שם אביו אם לא פכתב שם אביו בגט פשר משמע דאינו מכשיר רק פדיעבד וכו' ומסיק (בגט פשוט) דהוא הדין בפי שפא מארץ אחרת פותבין את הגט בשם המגרש והמתגרשת לחוד ומאי דנקט הרשב"א וכן תפסו לשון זה הרא"ש והטור לאו דוקא פדיעבד ממש דאפילו לכתחלה חשיב פדיעבד כמו שפכתבו הפוסקים בכמה מקומות דכל דבר שיש טורח לתקן חשיב פדיעבד וכמו שפכתוב בכתבי מוהרי"א סימן קצ"ז עכ"ל הרב.

גט פשוט שם ועתה אשוב לסיים דברי הרב עבודת משה) ועיין להרב שלחן גבוה בפללים אות ע"א שפכתב פן בשם מהר"ש הלוי וקנסת הגדולה יו"ד דכל שאסור לכתחלה ומותר פדיעבד אם הוא שעת הדחק מותר לכתחלה ולפי זה בנדון דידן נמי פשר לכתחלה וכו' אלו תנורף דב"ק: ה) מרן החבי"ף בספר לב חיים ח"ב סי' קמ"ד דף ק"א ע"ג (ד"ה ואע"ג) פכתב במה שפכתבו הפוסקים דמי שיכול להעמיד על עצמו פדי פרסה והתפלל קודם נקיות יצא דמשמע דוקא פדיעבד אבל לכתחלה לא יתפלל מפל מקום אם הוא שעת הדחק שבין פד יעבור זמן התפלה יתפלל לכתחלה דשעת הדחק פדיעבד דמי וכמו שפכתב הרב יד מלאכי בח"ג סי' תקפ"ז בשם הרבנים ברפת אברהם ח"א סי' ס"ו ומנחת פהן דיש מבוא השמש והכא נמי שיעבור זמן התפלה הרי שעת הדחק וכדיעבד דמי וי"ו) ובחיים ושלום ח"ב סימן נו"ן דף ק' ע"ג פכתב בשם הרב פאת ים דף ס"ג ע"ג על פתיבת שם האבות בגט דקיימא לו דאם לא נכתבו פשר פכתב דלאו דוקא פדיעבד אלא הוא הדין בשעת הדחק אפילו לכתחלה חשיב פדיעבד זיי"ן) בשערי תשובה ריש סימן תקכ"ז לענין עירובי תבשילין דלכתחלה צריך לעשות בתבשיל ממש ובדיעבד יוצא בכפוש וכו' וכשאין לו דבר אחר חשיב פדיעבד ועושה בכפוש לכתחלה חי"ת) בחוט השני סוף סי' פ"ו וז"ל תמהת מה דקיימא לו על פי הדין אם נפסלה יריעה אחת צריך להחליף שלשה

ולא נהגו כן הנה בטורי זקב כתב נראה דבדיעבד אינו פוסל בזה דהא גם כתב מגומר
כתב רמ"א בסוף סימן דלעיל דנהגו הסופרים לתקן כל שפן בזה דאין פאן שינוי באותה
יריעה עצמה עכ"ל ומשמע דבשעת הדחק מתיר לכתחלה דכן הביא לעיל מניה משום
הטורי זקב דיעבד דמי לשעת דחק לכתחלה לענין דיבוק קרע הבא בתוך שלש שיטין
עכ"ל הרב חוט השני ודברי הרב טורי זקב שרמז הם בסי' ר"פ סק"ב וסק"ה עי"ש
טי"ת) בשבות יעקב ח"ג סי' ק"י בדין נטבע במים שאין להם סוף דקיימא לן דלכתחלה
אסורה לינשא ובדיעבד אם נשאת לא תצא פתב דכבר מבואר בפוסקים ראשונים
ואחרונים פמה פעמים וכן כתבו התוס' להדיא בכתובות דף נ"א ד"א הא אמר רב פפא
ובפסקי מוהרא"י סי' ק"ץ ובפרח מטה אהרן ח"ב סוף סי' ק"א ובתורת חטאת סוף פלל
י"ז דין ד' ונ"ל ובשעת הדחק פגון שנתאכסן בבית העכומ"ז פדיעבד דמי עכ"ל ואם כן
כל מה שמוותר בדיעבד מתירין בשעת הדחק לכתחלה ויש חילוק בין העגונות בין זקנה
לילדה דלזקנה אין מתירין לכתחלה ועליה הוא שכתבו הפוסקים לחלק בין דיעבד
ללכתחלה אבל לילדה לכתחלה נמי משום דהוי שעת הדחק וכו' ואחר שנשא ונתן לבאר
מה שנראה סתירה לזה סיים ונ"ל ואם אפתי יאמר האומר דהא שכתבו הפוסקים שעת
הדחק פדיעבד דמי הוא רק כפ הדמיון ומשום שאנו מדמין מי נעשה מעשה וכו' אין זו
דחיה של פלום וישתקע ולא יאמר שהרי התירו בש"ס ופוסקים בשעת הדחק לסמוך על
יחיד במקום רבים כמבואר בחשן משפט סי' כ"ה וביורה דעה סי' רמ"ב בפסקי הוראה
של השפתי כהן וכן כתב בחלקת מחוקק סי' י"ז בשם תשובת הרא"ם ומ"ב ולא מצינו
בפוסקים דביעבד סמכינן איחיד במקום רבים וכן משמע ממתינתין דעדויות למה
מזכירין דברי היחיד וכו' ולא קאמר משום דסמכינן איחיד בדיעבד שמתע מינה דשעת
הדחק עדיף מדיעבד ולא שיהיה דמיון הרחוק בכפ הדמיון עכ"ל הגאון שבות יעקב: ויש
לפקפק על זה מדברי ראב"ן שפמ"דכי פרק הגוזל בתרא סימן קמ"ז דמדמכשירין
במקום אונס קבלת עדות לכתחלה שלא בפני בעל דין שמעינן דשלא במקום אונס אם
קבלו בדיעבד פשר עי"ש ורמזתיו לעיל באות כ"ט ולפי דברי הרב שבות יעקב קשה
מה דמות יערוך דיעבד שלא במקום אונס ללכתחלה במקום אונס דשאני במקום אונס
דהוי שעת הדחק ושעת הדחק עדיף מדיעבד בלא שעת הדחק וגם מרן הבית יוסף בסי'
כ"ח שדחה הכרעת ראב"ן ואמר דיש לומר דהם אמרו וזהם אמרו וכו' משמע מדבריו
דמשום שאין איסור קבלת עדות שלא בפני בעל דין אלא מדברנן הוא דקאמר דיש
לדחות דהם אמרו וכו' אבל במידי דאורייתא מודה דאי אשפחו דשרו רבנן לכתחלה
במקום אונס אית לן למימר דביעבד שלא במקום אונס נמי שרי וזה פנגד היסוד של
הרב שבות יעקב: יו"ד) הרב טהרת המים בקונטרס שיורי טהרה במערכת הה' אות ט"ו
בדין מי שבידו ברפת המבדיל על כוס של משקים שאינן חמר מדינה נסתפק אם יצא
די חובתו בדיעבד או צריך לחזור ולברך על הכוס (דעל ברפת בשמים ומאורי האש
פשיטא ליה שאין צריך לחזור לפי שיש חולקים וספק ברכות להקל ורק על ברפת
המבדיל מספקא ליה) וכתב דמוהר"ם הביא דבריו המגן אברהם סי' רצ"ו סק"ה כתב
דבשעת הדחק אומר ברפת המבדיל בלא כוס ויוצא שפיר די חובתו וידוע מה שכתב
הרב מוהרשד"ם בחשן משפט סי' ח"י וכן כתב האליהו רבה סי' ער"א סקל"ד הביא
דבריו להלכה התסד לאברהם א"ח סי' ה' דף ח' ע"ד דכל שעושים לכתחלה בשעת הדחק

בְּדִיעֲבַד יוֹצֵא יְדֵי חוֹכְתּוֹ וְכוּ' אֵלּוּ תַנְרַף דְּבָרָיו וְדָבְרֵי הָרַב מוֹהֲרֵשֵׁד"ם הַבְּאִתִּים לְעִיל
בְּאוֹת כ"ט וְלִכְאוֹרָה קָשָׁה שֶׁהָרִי שֵׁם הַבֵּיא דְרִיב"ן דְּחָה וְאָמַר דְּאִין לְלַמּוֹד דִּיעֲבַד שְׁלֵא
בְּמָקוֹם אֲוֹנָס מְדַמְהֵנִי לְכַתְּחֻלָּה בְּמָקוֹם אֲוֹנָס כִּיעִי"ש וְהָרַב טְהַרְתַּת הַמַּיִם עֲצָמוּ בְּמַעְרַכַת
הַדְּלָ"ת אוֹת ט"ז כְּתַב בְּשֵׁם הָרַב צְמַח דְּוֹד מִשֵּׁם הָרַב מוֹהֲרֵשֵׁד"ם דִּיש לֹאמַר דְּדִיעֲבַד הָוִי
כְּמוֹ אֲוֹנָס וְיֵשׁ סְבָרָא לֹאמַר שְׂאִינוּ פֶּן וְאִם פֶּן אֵיךְ לְמַד הָרַב טְהַרְתַּת הַמַּיִם מְדַבְרֵי הָרַב
מוֹהֲרֵשֵׁד"ם דְּדִיעֲבַד דּוֹמָה לְכַתְּחֻלָּה בְּשַׁעַת הַדְּחָק וְאִין לֹאמַר דְּסְבִירָא לִיהַּ כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי
לְדַעַת מְרַן הַבֵּית יוֹסֵף דְּרַק לְעִנְיָן קְבֻלַת עֲדוּת שְׁלֵא בְּפָנֵי בַעַל דִּין הוּא דְאָמַר הֵם אָמְרוּ
וְהֵם אָמְרוּ אָבֵל בְּעֻלְמָא מוֹדָה דִּילְפִינֵן דִּיעֲבַד מִשַׁעַת הַדְּחָק דְּהָא בְּרַפְתַּת הַבְּדֻלָּה עַל הַכּוֹס
הִיא מְדַרְבְּנֵן וְדַמְיָא לְקְבֻלַת עֲדוּת שְׁלֵא בְּפָנֵי בַעַל דִּין שְׁהִיא מְדַרְבְּנֵן וּמְהַנְיָא בְּמָקוֹם אֲוֹנָס
לְכַתְּחֻלָּה וְלֹא מְהַנְיָא בְּדִיעֲבַד שְׁלֵא בְּמָקוֹם אֲוֹנָס וְגַם לֹא זָכַר הָרַב טְהַרְתַּת הַמַּיִם דְּבָרֵי הָרַב
שְׁבוּת יַעֲקֹב דְּלִפִּי דְּבָרָיו דְּשַׁעַת הַדְּחָק עֲדִיף מְדִיעֲבַד יֵשׁ לֹאמַר דְּלֹא מְהַנְיָ בְּדִיעֲבַד אִף לְמַה
שְׁפַתְבַּת מוֹהֲר"ם דְּבִשַׁעַת הַדְּחָק אֹמַר הַמְּבַדִּיל בְּלֹא כּוֹס: י"א) שֵׁם בְּטְהַרְתַּת הַמַּיִם בְּמַעְרַכַת
הַ' אוֹת י"ט דָּף ט"ו ע"ב כְּתַב בְּמֵאֵי דְקִימָא לֵן יְחִיד וְרַבִּים הִלְכָה כְּרַבִּים אוֹ ר' פְּלוֹנִי
וְר' פְּלוֹנִי הִלְכָה כְּפְלוֹנִי אִם עָשָׂה בְּדִיעֲבַד כְּמֵאֵן דְּלֹא קִימָא לֵן כְּוֹנְתִיהַּ אוֹ אִם יֵשׁ לְסַמְוֹד
עָלָיו בְּשַׁעַת הַדְּחָק עֵינֵן לְהָרַב לִימּוּדֵי ה' לִימּוּד זק"ן שְׁהֶאֱרִיף בְּזַה וְעֵינֵן לְהָרַב פְּנֵי מְבִין
דָּף קכ"ז וּבְגִטִּין דָּף י"ט וּבְתוֹסְפוֹת בְּבָא בְּתָרָא דָּף ל"ב ע"ב וּבְלִימּוּדֵי ה' שֵׁם בְּסוֹף
הַלִּימּוּד הַכְּרִיעַ דְּשַׁעַת הַדְּחָק עֲדִיף יוֹתֵר מְדִיעֲבַד דְּבִדּוֹחַק עֲבָדִינוּ וְסַמְכִינוּ עַל הַחוֹלֵק
אֲפִילוּ לְכַתְּחֻלָּה וְאִי לִיכָא דּוֹחַק וְעַבַד דִּיעֲבַד מְהַדְרִינוּ לִיהַּ אֵלּא דְאִם אָמַר בְּש"ס בְּפִירוּשׁ
הִלְכָה וְכוּ' אוֹ אִין הִלְכָה וְכוּ' לֹא סַמְכִינוּ עָלָיו אֲפִילוּ בְּשַׁעַת הַדְּחָק וְעֵינֵן מ"ש הָרַב מְקַנ"א
דָּף מ"ט ע"ד וְהַמְאָמַר מְרַדְכִי בְּסִי' קצ"א יֵצֵא לְחַלֵּק בֵּין שַׁעַת הַדְּחָק הַמְצֻוִי דְאֵז לֹא חֲשָׁבִי
לִיהַּ כְּדִיעֲבַד עכ"ל וְצַר לִי שְׂאִין אֲצֻלִּסְפֵר לִימּוּדֵי ה' לְעֵינֵן בְּדַב"ק וּלְפּוּם רִיבְהֵטָא גַם
עָלֶיהָ דְמַר יֵשׁ לְפַקְפַק כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי לְמַעְלָה בְּסַק"ט עַל דְּבָרֵי הָרַב שְׁבוּת יַעֲקֹב: כָּלֵל לֹא
דִיעֲבַד מַה שְׂרָאוּי בְּדִיעֲבַד וְאִינוּ רָאוּי לְכַתְּחֻלָּה אִי חֲשִׁיב רָאוּי עֲמַד בְּזַה רַב גְּדוֹל בְּדוֹרְנוּ
מוֹהֲר"י עֲנַגִּיל יצ"ו בְּסַפֵּר לְקַח טוֹב כָּלֵל ד' וְהִבִּיא מַה שְׁפַתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת בִּיבְמוֹת דָּף ב'
ד"ה וְאַחֲוֹת דְנִנְדָה בַת יְבוּם מִיְקָרְיָא הוֹאִיל וּבְדִיעֲבַד אִם בָּא עָלֶיהָ בְּנִדְתָהּ קְנָאָה וְלִכּוֹן לֹא
שְׁיִיף בָּהּ כָּלֵל דְּכָל יְבָמָה שְׂאִינִי קוֹרָא בָּהּ בְּשַׁעַת נְפִילָה יבֵּא עָלֶיהָ וְכוּ' דְמוּכַח דְּדִיעֲבַד
מִיְקָרְיָא רָאוּי וְעוֹד הִבִּיא אֵיזָה מְקוֹמוֹת דְמוּכַח הָכִי וּלְעוֹמַת זָה מַה שְׁפַתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת
בְּכַתְּנוּבוֹת דָּף ל' ד"ה אִיכָא דְבִאָנוּסַת עֲצָמוּ אִף דְאִם נְשֵׂא נְשׂוּי עִם כָּל זָה כִּינּוּן דְּלְכַתְּחֻלָּה
לֹא יֵשׂא חֲשִׁיבָה אֵינָה רָאוּיָהּ לְקִימָה דְמוּכַח דְלְמִיחְשָׁבִיהַּ רָאוּי אֲזַלִּינוּ בְּתַר הִלְכַתְּחֻלָּה
וְהִבִּיא גַם כְּנֵה מְקוֹמוֹת שְׁמוּכַח כֵּן וּשְׁקִיל וְטָרִי בְּזַה עִי"ש: עוֹד נִסְתַּפַּק שֵׁם אִי דִיעֲבַד
מִיְקָרְיָא זְמַן וְהִבִּיא מַה שְׁפַתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּפִסְחִים דָּף ה' ד"ה לֹא דְהָא דְחַמֵּץ אֲסוּר מִחֲצוֹת
וְאֵילֶף מִקְרָא דְלֹא תִשְׁחַט עַל חַמֵּץ וְכוּ' זְמַן שְׁחִיטַת הַפֶּסַח אָמַר רַחֲמָנָא אִף דְלְכַתְּחֻלָּה
צָרִיף לְהַקְדִּים תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְבֵיִים עִם כָּל זָה הוֹאִיל וּבְדִיעֲבַד אִם הַקְדִּים פֶּסַח לְתַמִּיד
כְּשֶׁר לִכּוֹן מִיָּד אַחַר חֲצוֹת מִיְקָרְיָא זְמַן פֶּסַח הָרִי דְמַה שְׁמוּעִיל בְּדִיעֲבַד מִשְׁנֵי לִיהַּ זְמַן וּפְלִפְל
הָרַבָּה בְּשַׁמֵּי הַסְּפָקוֹת הַנֶּ"ל עֵינֵן שֵׁם בְּאוֹרָף: כָּלֵל לֵב דִיעֲבַד מַה שְׂאֲסוּר לְכַתְּחֻלָּה וּמּוֹתֵר
בְּדִיעֲבַד אִם מּוֹתֵר לְגֵרוּם בְּיָדִים שְׁיִהֵא הַדְּבָר דִּיעֲבַד שְׁקִיל וְטָרִי בְּזַה יְדִידִי הַגַּאבַד"ק
נִינְזוּב יצ"ו בְּסַפֵּר נַחְלָה לִישְׁרָאֵל אִי שְׁפִיר דְמִי אוֹ לֹא עִי"ש חֲרִיפוֹתוֹ וְגוֹדֵל בְּקִיאוֹתוֹ:
כָּלֵל לֵב דָּם מַחֲמַת תְּשֻׁמִּישׁ דְאֹסֵר הָאִשָּׁה לְבַעֲלָהּ כְּתַבְתִּי בְּנִדְפָס בְּאוֹת ח"י בְּשֵׁם הַגָּאוֹן

נוֹדַע בִּיהוּדָה קָמָא סִי ז"ן ד"ה הֵן אָמַת (בְּנֹדֶפֶס גְּרִשִׁם בְּטַעוֹת וְעֵינֵן שְׁם בְּרִישׁ סִי מ"ו)
דָּאָף לְמֵאן דָּאָמַר וְסִתּוֹת דְּאוֹרֵינְיָא דָּם זֶה אֵינוֹ אוֹסֵר אֱלָא מְדַרְבְּנֵן דְּבִנְסוֹת הַתְּלוּי בְּמַעֲשֵׂה
לְכוּלֵי עֲלָמָא מְדַרְבְּנֵן הוּא וְשִׁפְן פֶּתַב בְּתַנְיִנְיָא סִי צ"א וצ"ב וְרִשְׁמִתִּי כַּמָּה רַבָּנִים שְׁפִתְבוּ
פֶּן עֲתָה רְאִיתִי לִידִידֵי הַגָּאוֹן אַבְד"ק בְּרַעְזֵי יצ"ו בְּסִפְרוֹ אָבֵן הָרֵאשֶׁה סִי מ"ז שְׁפִתְבּוּ
עַל פִּי דְבָרֵי הַנוֹדַע בִּיהוּדָה סִי מ"ו (וְהַשִּׁיג עַל רַב אֶחָד יצ"ו שְׁפִתְבּוּ בְּהִפְדָּה) וְכַנְרָאָה לֹא
זָכַר שֶׁר לְשַׁעֲתוֹ דְבָרֵי נוֹדַע בִּיהוּדָה בְּתַנְיִנְיָא וְשִׁפְרָא אֲמַבּוּקָא דְסִפְרֵי דְבִי רַב שְׁצִינְיָתִי בְּזֶה
בְּסִיעֲתָא דְשִׁמְיָא עֵי"ש וְתַגְדֵּל הַתִּימָה וְהַגָּאוֹן מְקַאֲוֹנָא בְּשׁו"ת עֵין יֶצְחָק חֵלֶק יו"ד סִי
ח"י עִם שְׁלֹא פֶתַב מְפֹנְרֵשׁ שְׁאִיסוֹר זֶה הוּא מְדַרְבְּנֵן מְכַל מְקוֹם בְּנִטּוֹתוֹ לְהַקְלֵל בְּנִדּוּנֵוּ
כִיעֵי"ש גְּרָאָה קֶצֶת דְּנִקִּיט דְּהָא מִלְתָּא דְרַבָּנֵן הִיא וְכַבֵּר הַזְּפִיר לְנִדּוּנֵוּ שׁו"ת הַנוֹדַע
בִּיהוּדָה תַנְיִנְיָא סִי צ"ב וְשִׁם אֲתָה מוֹצֵא שְׁפִתְבּוּ מְפֹנְרֵשׁ דְּהוּא מְדַרְבְּנֵן וּבְקוֹנְטְרִיִּסִי
זְכָרוֹנוֹתֵי רְשִׁמְתִּי מֵאֲזוּ לְעֵינֵן בְּעַנְיָן זֶה בְּקוֹבֶץ כְּנִסַּת חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל סִי רכ"ב סק"ט וְעֲתָה
לֹא מְצֵאתִי הַקוֹנְטְרִיִּסִי הַהוּא (וְאֵין בְּיָדֵי כִּי אִם עַד רִישׁ סִי רִי"ט) כְּנִרְאָה נֶאֱבַד מִמְּנֵי
בְּצֵאתִי מִמַּגּוֹרֵי לְבָא לְגוֹר בְּאַרְצָה הַקְדוּשָׁה וְכַמָּה סְפָרִים עוֹד חֲסֵרִים מִמְּנֵי חֵע"ד: כָּלֵל לַד
דָּם נְעַפֵּר וְנַעֲשֶׂה חֵלֶב אֵי קִיָּמָא לֹן הֵכִי עֵינֵן בְּמָה שֶׁהִבֵּאתִי בְּשַׁדִּי חֲמֵד בְּמַעֲרַכַת חֲמֵץ סִי
ב' אוֹת ד' (בד"ה וְהִנֵּה נִזְדַּמֵּן) וּבְקוֹנְטְרִיִּסִי זֶה (פֶּאֶת הַשַּׁדִּי) בְּמַעֲרַכַת הַבֵּי"ת אוֹת ד' סק"ה
וּבְקוֹנְטְרִיִּסִי הַעֲרוֹת עַל סְפָרֵי שַׁדִּי חֲמֵד חֵלֶב אִסְיַפַת דֵּינִים בְּסִי מ"ג וּבְשׁו"ת נוֹדַע בִּיהוּדָה
תַנְיִנְיָא יו"ד סִי ל"ה הִבֵּיא שְׁהַגָּאוֹן בַּעַל סִפְרֵי אוֹר חֲדָשׁ הַקְשָׁה עַל הַמַּגֵּן אַבְרָהָם סִי רט"ז
סק"ג בְּמָה שְׁפִתְבּוּ דְגִילְף מִחֵלֶב דְּהִיכִי גִילְף הָא לֹא קִיָּמָא לֹן דָּם נְעַפֵּר וְכו' אֱלָא אַבְרָהָה
מִתְפָּרְקִין וְהַגָּאוֹן הַמְחַבֵּר הַשִּׁיבוּ הֵלֵא הַמַּגֵּן אַבְרָהָם לְתַרְץ דְּבָרֵי הַרְר"י פֶּתַב פֶּן וְאִטּוּ
הַרְר"י מְשׁוֹעֲבָד לְמָה שְׁהַרְמַב"ם וְשִׁלְחָן עֲרוּף יו"ד סִי קפ"ט פֶּסְקוּ פֶּן וְאִי מִשׁוּם דַּר"י
וְר"י וְר"ש רַבִּים לְגַבֵּי ר' מֵאִיר וְהֵלֵא לְרִשְׁ"י בְּשַׁבַּת דָּף קמ"ד בד"ה שְׁדָם מַגְפָּתוֹ וְכֵן
לְתוֹסְפוֹת שְׁם דָּף קמ"ג ע"ב ד"ה לְרַצוֹן וּבְקמ"ד סוּף ד"ה לֹא לְרַצוֹן אִיכָּא תַנְיָא דְסִבְרֵי
דָּם נְעַפֵּר וְכו' וְכו' עֵי"ש וְהַגָּאוֹן מוֹהַרֶש"ח הוֹבָא בְּתוֹסְפוֹת חֲדָשִׁים פֶּרֶק קָמָא דְנִדְנָה מְשַׁנָּה
ד' בְּיָאָר דַּר' מֵאִיר וְרַבָּנֵן אֵינָם חוֹלְקִים בְּמִצִּיאוֹת אִם דָּם נְעַפֵּר וְנַעֲשֶׂה חֵלֶב אוֹ לֹא אֱלָא
לְכוּלֵי עֲלָמָא הַחֵלֶב מִתְהַנּוּה מֵאוֹתָן הַלִּיחּוֹת שְׁדַרְדָּה לְהַתְהוּוֹת מִהֵן הַדָּם אֱלָא דַּר' מֵאִיר
סוֹכֵר מִתְחַלְה נַעֲשֶׂה מִהַלִּיחּוֹת דָּם וְשׁוֹב נְעַפֵּר הַדָּם וְנִהַפֵּף לְחֵלֶב דְּהוּי טְהוֹר מִטְמֵא וְלְרַבָּנֵן
לֹא נִתְהַנּוּה דָּם מֵעוֹלָם כִּי בִימֵי הַנִּקְיָה אוֹתָן לִיחּוֹת הָרֵאוּיִין לְהַתְהוּוֹת מִהֵן דָּם מִתְהוּיִם מִיָּד
לְחֵלֶב וְאֵין כָּאֵן טְהוֹר מִטְמֵא כָּלֵל עֵי"ש וְהַגָּאוֹן חֲתָם סוּפֵר בִּי"ד סִי ע' (בד"ה וְהִנֵּה)
פֶּתַב שְׁדַרְבְּרֵי בְּרוּרִים בְּרֵאיוֹת שְׁאֵין עֲלֵיהֶן תְּשׁוּבָה עַל פִּי טַבַּע מְפֹנְרֵס וִידִידֵי הַגָּאוֹן
אַבְד"ק לְאִמְזָא יצ"ו בְּסִפְרוֹ הַבְּהִיר דְּבָרֵי מְלִפְיָאֵל ח"ב הָאָרִיף מֵאֲד בְּהָא דָּם נְעַפֵּר וְכו'
וּבְסוּף אוֹת כ"א הַזְּפִיר דְּבָרֵי הַתוֹסְפוֹת חֲדָשִׁים הַנִּלְ וְכַתְבַּ שְׁהוּא דְחוּק וְרַחוּק וְלֹא הַזְּפִיר
שׁו"ת הַחֲתָם סוּפֵר הַנִּלְ וְשִׁם בָּאוֹת יו"ד הִבֵּיא מָה שְׁפִתְבּוּ בְּנוֹדַע בִּיהוּדָה דְרַבִּינוּ יוֹנָה
יְפִסּוּק כַּר' מֵאִיר דָּאָמַר דָּם נְעַפֵּר וְכו' וְכַתְבַּ עַל דְּבָרֵי וְהוּא תְּמוּזָה לוֹמַר שְׁיְפִסּוּק כַּר'
מֵאִיר בְּלִי שׁוּם טַעַם נֶגֶד כָּל הַפּוֹסְקִים וְאֵין זֶה מִן הַתִּימָה שְׁפִכְרָא פֶּתַב בְּנוֹדַע בִּיהוּדָה
דְּאִיכָּא תַנְיָא אַחֲרֵינֵי דְסִבְרֵי כַּר' מֵאִיר כְּמוֹ שְׁפִתְבִּתִּי בְּשִׁמוֹ וְכַתְבַּ שְׁם (בְּדְבָרֵי מְלִפְיָאֵל)
בְּשִׁם סִפְרֵי הוֹשַׁע שְׁגַם בְּבִהֶמָה אִיכָּא דָּם נִדְנָה וְנִהַפֵּף לְחֵלֶב עֵי"ש וְכֵן רְאִיתִי לְהַרְבֵּ טְהַרְת
הַמֵּיִם בְּמַעֲרַכַת הַחֵי"ת אוֹת כ"ו שְׁפִתְבּוּ בְּשִׁם הָרַב קְרַבֵּן אֶהְרֹן בְּפֶרֶשֶׁת שְׁמִינֵי דָּף ס"ג
ע"ב דָּם נִידוֹת שֶׁל בְּהֶמָה נִהַפֵּף וְנַעֲשֶׂה חֵלֶב: כָּלֵל לָה דַּתְנֵן אִם אֲנִי מְש"ס אֲדַבֵּר הַשְּׁנוּי

בברייתא רשמתי בשדי חמד מערכת הבי"ת אות ס"ז ספרי דבי רב המדברים בזה שוב
ראיתי להגאון דברי אמת בקונטרס הלאנון (בד"ה וראיתי לו ז"ל בדרה פ"ה ע"ב מדפוס
חדש) שכתב בשם הרשב"א בזהר הרקיע במצנה קל"א שהבין מה שאמרו בריש תמורה
נהרי מתפס תמימים וכו' ותנן המתפס תמימים וכו' שהוא משנה ממש וכתב שיש לפסוק
פסותם משנה וכו' ותמה עליו שאין זה משנה בשום מקום ומה שאמרו בגמרא ותנן וכו'
פבר כתב הרשב"א בחידושו לחולין דף י"ד דכל ברייתא דאית לה עיקר במשנה אמרו
בגמרא דתנן: פלל לו דירה בנדפס פתבתי באות מ"ט שהרב טל אורות בדרשותיו ד' ט'
ע"ב פתב בשם הרב המבי"ט ת"ב סי' ס"א דדירה ששה חדשים וסמך לזה מתשובות
המיוחסות להרמב"ן סי' רס"ז ונתקשיתי שהרב קהלת יעקב במענה לשון ח"ב סי' קע"ו
פתב בשם המיוחסות סי' הר"ן דנופל לשון דירה למי שדר במקום אפילו יום אחד
כדאמרינן בחזקת הבתים אית לה סהדי דדר בה חד יומא ולא הנה בידי שו"ת המיוחסות
כמו שפתבתי בנדפס שוב זכיתי בס' התורה הנה ונהני להעתיק דב"ק שפשתי המקומות
וגם גוף דברי הרב המבי"ט שהובאו בטל אורות (שבנדפס לא הבאתי כל הפתוב שם)
ויתבאר שהאמת כמו שפתבתי בנדפס שלא אמר הרב המבי"ט שדירה היא ששה חדשים
בכל מקום ובכל זמן (כמו שגראה מדברי הרב טל אורות) ותשובה שבמיוחסות שציין
בקהלת יעקב היא בסי' נז"ר (לא הר"ן) וז"ל לשון דירה נופל על עניינים רבים יש
שהוא כעין ישיבה במקום כמו שאמרו פרק קמא דסוכה אם יש דיורין בעליונה פלומר
שהיא בריאה לישוב בה ויש שהוא כמו עיכוב במקום כדכתיב עם לבן גרתי ותרגם דרית
ונופל גם כן למי שדר במקום אחר אפילו יום אחד כדאמרינן בחזקת הבתים אית לה
סהדי דדר ביה חד יומא ונופל גם כן על מי שקובע דירה ושוכן בה דדר בה ביממא
ובבלילה (כאן שנה רבי זו ואין צריך לומר זו ואין כן דרף הפוסקים) לפיכך הפל לפי
הענין וכו' אלו תנרף דב"ק בסי' נז"ר (גם הרב יכין ובועז פרום סי' כ"ד הביא דבריו
הרב דרכי שלום בפרשת אמור דף פ"ג ע"ב בכתב דדירת יום אחד חשיבה דירה ושהביא
ראיה מהא דפרק חזקת דף מ"א ע"ב שהוא גברא דדר בקשתא בעליתא וכו' אתא לקמיה
דר' אמי אמר ליה אית לה סהדי דדר בה אפילו חד יומא מוקמינא לה בידך ומפל מקום
מסיק בנדונו (במי שנשבע שלא ידור במקום פלוני ורוצה לשפוך חנות לישוב ביום
ונשאל אם זה נקרא דירה) דהפל לפי הענין אם פונת השבועה היא שלא יקבע דירתו
עמהם אין עיקר דירה אלא במקום שאוכל ושותה בו תדיר כן כתב בשמו בדרכי שלום
שם ואין ספר יכין ובועז מצוי אצלי לראות אם נסתייע מתשובה שבמיוחסות הנ"ל
שכתב כן מפני על פי סוגיא זו ופסק כן הרמ"א בסוף סי' רי"ח ומה שכתבו התוספות
במנחות דף מ"ד ד"ה טלית שאולה דעד שלשים יום לא הוי בית דירה היינו שאינו דירת
קבע אבל דירת עראי מיקרי עיין בדברי מרן הבית יוסף ביו"ד סוף סימן רפ"ו ובספר
זכרנו לחיים ח"א דף ס"ח ע"ב פתב בשם הרב אור יקרות בחידושו לכתובות על דף
י"ט ע"ב דאין דירה פחותה משלשים יום ואין מצוי אצלי לראות סמוכין שלו ואם הנפיר
תשובת הרשב"א הלזו: ובסימן רס"ז פתב דע פי הדין הנה מוחלק כפי לשון הנשבע אם
נשבע שלא יהיה מיושבי העיר או נשבע שלא יהיה מבני העיר או נשבע שלא יהיה
מהדרים בעיר לפי שהיושב נקרא מתעכב בעיר שלשים יום וכן עיר לא נקרא עד
שיתעכב שנה תמימה בצירוף ודינים אלו מפונשים בתלמוד אבל דר לא נתפרש דינו

בְּהִדְיָא אַבְל מְדַעְתִּי שְׁאִינוּ לֹא כְּיֹשֵׁב וְלֹא כְּבֵן עִיר וְדַע שְׁפָל שְׁבוּעָה וְנָדָר אֵין הוֹלְכִים
אַלְא אַחַר לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם שֶׁל אוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁהוּא עוֹמֵד וּבִיאוּר הֶעֱנָן שְׁאִילוֹ הִיָּה בְּלִידֵר"א
קוֹרִין דֵּר מִי שְׁמַתְעַכֵּב שָׁם בְּעִיר אַחַר זְמַן קָצוּב וּבִאוּשְׁק"א קוֹרִין דֵּר מִי שְׁמַתְעַכֵּב זְמַן
אַחַר קָצוּב אוֹ גְּדוּל מִן הֶרְאִשׁוֹן אוֹ פְּחוֹת וְנִשְׁבַּע אֶחָד בְּלִידֵר"א וְאֶחָד בִּאוּשְׁק"א אָף
שְׁשִׁנְיָהֶם הוֹצִיאוּ מִפִּיהֶם לְשׁוֹן דֵּר וּלְשׁוֹן שְׁנִשְׁבַּע זֶה נִשְׁבַּע זֶה אָף עַל פִּי כֹן אֵין דִּין שְׁנִיָּהֶם
שְׁוִים אַלְא דְּנִים לְזֶה בְּלְשׁוֹן מְקוֹמוֹ וְלְזֶה דְּנִים בְּלְשׁוֹן מְקוֹמוֹ וְזֶה מְפֹרָשׁ בְּתַלְמוּד וְכוּ'
אִלוֹ תַּרְרַף דב"ק הַצְּרִיכִים לְעִנְיָנָנוּ: וְדַבְּרֵי הָרַב הַמְּבִי"ט שֶׁהֵבִיא בְּטַל אוֹרוֹת הֵם שְׁנִשְׁאֵל
עַל מִי שְׁנִדְר (שְׁנֹאֲסֵר בְּאִיזָה דְּבָר) אִם יְדוּר חוּץ מִדְּמִשְׁק ט"ו שְׁנִים שְׁלֹא בְּרִשׁוֹת חֲמִיו
וְהַפְּצִירוֹ בְּחֲמִיו שְׁיִתֵּן לוֹ רִשׁוֹת לִילָף לְעִיר מוֹלְדָתוֹ כִּי אֵין לוֹ פֶּה פְּרִנְסָה וְלֹא שְׁמַע אֲלֵיהֶם
אִם יֵשׁ לוֹ פֶּתַח שְׁיִוְכַל לְצִאת מִדְּמִשְׁק שְׁלֹא יֵהָא נִכְשַׁל בְּנִדְרוֹ וְהַשִּׁיב שְׁיֵשׁ תִּיקוֹן אֶחָד
שְׁיִלָּף מִשָּׁם לְאִיזָה מְקוֹם וְלֹא יַעֲמֹד שָׁם יָמִים שְׁיִקְרָאוּ דִּירָה בְּלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם דְּהִיָּנוּ
חֲמִשָּׁה חֲדָשִׁים וְחֻצֵי וּמִשָּׁם יִלָּף לְמְקוֹם אַחַר עַל זֶה הָאֵנְפֵן וְגַם יִלָּף לְמְקוֹם מוֹשְׁבוֹ עַל זֶה
הָאֵנְפֵן וְלֹא יֵהִיָּה נִכְשַׁל בְּנִדְר שְׁנִדְר וְאַחַר כֶּף יַחְזוֹר וְיָבֵא פֶה הַעִירָה בְּדִרָף זֶה וְשִׁיעוֹר יְמִי
דִּירָה זֹאת בְּכָל מְקוֹם יִרְאֶה לִי שְׁתִּהְיֶה שְׁשָׁה חֲדָשִׁים וּפְחוֹת מִכֵּן לֹא נִקְרָא דִּירָה וּמִצְאָתִי
סְמָךְ לְזֶה מ"ש בְּתִשְׁבוֹת הַמִּינְחָסוֹת ס' רס"ז וְאִם כֵּן לֹא יֵהִיָּה נֶעֱנֵשׁ אִם יַעֲשֶׂה בְּדִרָף זֶה
וְכוּ' וְעַל יְדֵי זֶה יָבֵא לְהַתְּפִשֵׁר עִם חֲמִיו שְׁיִתֵּן לוֹ רִשׁוֹת וְכוּ' אַלְא הַדְּבָרִים אֲשֶׁר כָּתַב
בְּשִׁמוֹ הָרַב טַל אוֹרוֹת הַנִּרְאָה שְׁפִנְת רַבִּינוּ הַמְּבִי"ט הִיא לֹא דְאָף דְּנִדְרָי לְשׁוֹן דִּירָה
נִמְצָא בְּש"ס אָף עַל פְּחוֹת מִשְׁשָׁה חֲדָשִׁים מְכַל מְקוֹם עֵתָה אֵין קוֹרִין בְּנֵי אָדָם דִּירָה
בְּפְחוֹת מִשְׁשָׁה חֲדָשִׁים וְהוֹלְכִים בְּזֶה אַחַר קְרִיאת בְּנֵי אָדָם וְלְזֶה יֵשׁ סְמָךְ בְּתִשְׁבוֹת
הַמִּינְחָסוֹת ס' רס"ז כְּנִז"ל: וּבְתִשְׁבוֹת הַרְשָׁב"א ח"א ס' תרס"ו נִשְׁאֵל בְּרִאוּבֵן שְׁנִדְר
שְׁלֹא לְדוּר עִם שְׁמַעוֹן וְאִשְׁתּוֹ לְעוֹלָם מֵהוּ שְׁיִוְכַל לְדוּר עִמוֹ כֹּל שְׁלִשִׁים יוֹם (נִרְאֶה שְׁפִנְתוֹ
כְּאִילוֹ כָּתַב עַד שְׁלִשִׁים יוֹם כְּלוֹמַר פְּחוֹת מִשְׁלִשִׁים יוֹם) וְכָתַב הָרַב הַשּׁוֹאֵל דְּאָסוּר שְׁלֹא
מְצִינּוּ בְּנִדְרִים שְׁאֲמָרוּ סְתָם נְדָרִים שְׁלִשִׁים יוֹם שְׁלֹא אֲמָרוּ אַלְא הֵתָם הַלְוָא אוֹ סְתָם
שְׁאֵלָה שְׁלִשִׁים יוֹם אַבְל בְּנִדְר אָסוּר אֲפִילוֹ לְפִי שְׁעָה וְהַרְשָׁב"א בְּתִשְׁבוֹתוֹ הַשִּׁיבוֹ שְׁלֹא
הִיָּה לְכַתּוּב שְׁלֹא מְצִינּוּ אַלְא שְׁאֵלָה וְהַלְוָא שְׁהָרִי יֵשׁ עוֹד דְּבָרִים שְׁסַתְמָן שְׁלִשִׁים יוֹם
סְתָם נְזִירוֹת סְתָם נִדְוִי וְכוּ' וְלַעֲנֵן הַשְּׁאֵלָה כָּתַב אַלְא מִיָּהָא חֲזוֹרְתִי עַל כֹּל הַצְּדָדִים וְלֹא
מְצָאִי זְמַן לְדַר דִּיּוֹשֵׁב נִקְרָא כֹּל שְׁשָׁה בְּעִיר שְׁלִשִׁים יוֹם כְּדִאִיתָא בְּפָרְק קַמָּא דְּכָבָא
בְּתַרָּא הַחֲמִרְת וְהַגְּמַלְת הַעוֹבְרָת וְשִׁהְתָּה שְׁלִשִׁים יוֹם אַבְל נִדְר (אוּלֵי צְרִיף לְהִיּוֹת לְדַר)
לֹא מְצָאִי זְמַן וְדַר הוּא כְּגַר דְּכָתִיב עִם לְבָן גְּרָתִי וְהַתְּרַגּוּם דְּרִית וְכֵן כְּגַר וְתוֹשֵׁב הַגְּרִים
עִמְכֶם גוּר בְּאַרְץ הַזֹּאת וּבְאֵלוֹ יִרְאֶה שֶׁהוּא בְּזִמְן מְרֻבָּה וְאֲפִילוֹ דִּירַת עֲרָאִי קְרוּיָה דִּירָה
כְּדִאֲמַרְיָן דִּירַת עֲרָאִי בְּעִינָן וְאֲפִשֵׁר שְׁאֵין פְּחוֹת מִשְׁבַּעָה (יָמִים) כְּדִירַת עֲרָאִי שֶׁל סוֹפָה
וּמְכַל מְקוֹם לַעֲנֵן שְׁלִפְנֵינוּ נְחִזוֹר אֵל מַה שְׁאֲמַרְנוּ בְּנִדְרִים הַלָּף אַחַר לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם וּבֹא
וְרִאָה מַה בְּנֵי אָדָם שׁוֹמְעִין בְּלְשׁוֹן נוֹדֵר שְׁלֹא לְדוּר עִם פְּלוֹנִי וְנִהוּג כֵּן וְאֲפִשֵׁר דְּכִיּוֹן
שְׁאֲמַר לְעוֹלָם וְלַעֲוֹלָם אֵין לוֹ הַפְּסַק מִכָּאֵן וְלִהְבֵּא בְּהַתְּחַלְתוֹ נְמִי נִמְנַע שְׁלֹא יְדוּר עַכ"ל
וְיֵשׁ לְפַקְפַק בְּמַה שְׁאֲמַר וְאֲפִשֵׁר שְׁאֵין פְּחוֹת מִשְׁבַּעָה כְּדִירָה שֶׁל סוֹפָה וְהִלָּא מַר הוּא
דְּאֲמַר בְּתִשְׁבוּבָה שְׁבִמְיָנוּחָסוֹת ס' נז"ר וּמְטִי לָהּ מִשְׁמָא דְּגַמְרָא דְּגַם עַל יוֹם אֶחָד שְׁיִיָּד
לְשׁוֹן דִּירָה (וְיָדוּעַ שְׁתִּשְׁבוֹת הַמִּינְחָסוֹת לְהַרְמָב"ן הֵם מְהַרְשָׁב"א עֵינָן בְּמַה שְׁפַתְבְּתִי
בְּקוֹנְטְרִיס פְּלִי הַפּוֹסְקִים הַנִּסְפַּח לְשַׁדִּי חֲמַד חֲלַק אֲסִיפַת דִּינִים שְׁמֵאוֹת הַדְּל"ת וְהַלָּהּ

בסי' יו"ד אות ט' ומה שבהרמ"א יו"ד סוף סימן רי"ח נרשם רמב"ן סי' נו"ר פלומר
תשובה המינוחסות להרמב"ן ומה שכתב הגאון מוהריצ"א בספר עין יצחק חלק יו"ד סי'
כ"ג וז"ל ועיין מזה ביו"ד סי' רי"ח סעיף ו' מה שהביא בשם הרמב"ן עכ"ל אינו מדוקדק
וצריך להיות בשם הרשב"א במינוחסות וזהו דסי' רס"ז הנפירה שם בשם תשובת
הרמב"ן במינוחסות ולא נחית לדקדק): ומרן מוהרמב"ח בגט פשוט סי' קכ"ח ס"ק כ"א
(על מה שכתב הרמ"א אם שינה במקום דירה פסול) הביא מה שכתב מרן בבית יוסף
בשם המרדכי בפרק השולח ומקום דירה אין לכתוב אלא אם כן נתיישב שלשים יום
כדמפרש בהשולחין ואם יצא ממדינה למדינה אחרת אחר האחרון אני בא כן פסק
ראב"ה ונראה שאין זה סותר למה שכתב רבינו הטור בשם הרמ"ה ואם רגיל בשני
מקומות כותבים שם מקום עיר דירתו והוא אותו שדר בו י"ב חדש ואם קנה בה בית
דירה מספקא לן אי מיקרי (דירתו) דשאני התם דרגיל לדור בשני מקומות הילכך לא
מיקרי עיקר דירתו עד שיזדור בה י"ב חדש אבל כשנעקר ממקומו הראשון ובא לקבוע
דירתו במקום זה בשלשים יום סגי שהוא חשיב כבני העיר לתמחוי כדאיתא בסוף פרק
קמא דבתרא עכ"ל מרן הבית יוסף והביא על זה שהגאון הרא"ם בח"א סימן ס"ו דף
קי"ג ע"ג סובר שחלוקים הם ראב"ה והרמ"ה ושידברי ראב"ה עיקר בכל מקום דבעל
הנראה הוא פדכתב המרדכי בכמה דוכתי וגם פי סוגיית הגמרא מוכחת פראב"ה
ושגאון מוהריב"ל בחלק ג' סי' א' בדיני סבלונות הביא מחלוקת זו ושכתב דכיון דאיכא
פלוגתא אזלינן לחומרא שוב הביא (בגט פשוט) תנרף דברי הרשב"א בח"א סי' תרס"ו
(הנז"ל) וגם תנרף דברי התשובה שבמינוחסות סי' רס"ז (הנז"ל) ושהרמ"א בורה דעה
סי' רטו"ב סעיף ל"ב אחר שפסק תשובת הרשב"א סי' תרס"ו סיים מיהו הולכין אחר
לשון בני אדם שאין נקרא דירה אלא שדר שם עם בני ביתו דרף קבע אף שהוא פחות
משלשים יום ואם לשון בני אדם הוא בדרף אחר הולכין אחר פונת הנודר וציין
תשובת מוהראנ"ח סי' ק"ך ואחר כל זה כתב שהרב המבי"ט ח"ב סי' ס"א כתב דאינו
נקרא דירה בלשון בני אדם (פלומר בזמן הזה) פחות מששה חדשים והביא דבריו
בשפתי פהו שם (בסי' רטו"ב הנ"ל) ולא נתחננו לי דבריו והנכון פי הדבר הוא ספק
דשאני חשיב דירה אפילו בשבעה ימים או לא מיקרי דירה עד י"ב חדש והולכים בספקו
להחמיר ובפרט באיסורא דאורייתא פאיסורי נדרים ונזירות עכ"ל הרב גט פשוט וכפי
הנראה לא ראה הרב בו בפרק בגוף תשובת הרשב"א שבמינוחסות סי' נו"ר הנ"ל (שכתב
דנופל לשון דירה על יום אחד) שאם כן הנה לו להכניס בכלל הספק שאם הוא יום אחד
רק ראה מה שהביא בשמו מרן הבית יוסף (בסוף ד"ה הנודר מהמים הנמשכים): ויש
לתמוה לכאורה במה שתלה הדבר בעצמו לומר שלא נתחננו לו דבריו ולא בא עליו
ביד חזקה לדחות דבריו מתשובת הרשב"א סי' תרס"ו שכתב מפני שגם שבעה ימים
חשיב דירה אבל נראה שסובר הרב דמדברי הרשב"א אין סתירה לסברת הרבהמבי"ט
שהוא סמוך על מה שנראה מפני שדברי הרשב"א שבמינוחסות סי' רס"ו דלא כל
הזמנים והמקומות שונים בזה ומסברא דנפשיה קאמר הרב המבי"ט בזמנו ובמקומותיו
אין דירה בלשון בני אדם פחותה מששה חדשים וכמו שפן הבין בכונתו הגאון שפתי
כהן סי' רטו"ב ס"ק ל"ז וכתב כן בשמו וז"ל כתב הרב המבי"ט ובמקומות אלו בזמנינו
זה נראה שאינו נקרא דירה בלשון בני אדם במקום אחר פחות מששה חדשים עכ"ל הרי

דלא אָמַר הָרַב הַמְבִי"ט פֿון בְּדִרְךָ פֿלל לְכָל מְקוֹם וּלְכָל זְמַן וְלָכֵן אֵין לְהַקְשׁוֹת עָלָיו מִתְּשׁוּבַת הָרִשְׁבָּ"א הַנִּזְ"ל וְלֹא מִשׁוּם מְקוֹם וְרַק מִצַּד הַסְּבָרָא אָמַר רַב גֵּט פְּשׁוּט שְׁלֹא נִתְחַנְּנוּ לוֹ דְּבָרָיו וְאַף שֶׁבְּאַמַּת פֶּתַח הָרִשְׁבָּ"א בְּמִינוּחֵסוֹת הַנִּזְ"ל שֶׁתְּלוּי בְּמִנְהַג הַמְּקוֹמוֹת הַיְיִנוּ פֶּשְׁיָדוּעַ בְּנֻדָּא שֶׁפֿן הוּא בְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם כְּגוֹן בְּלִידֵר"א אוֹ בְּאוּשְׁק"א שֶׁיְדוּעַ שְׁזַמֵּן קָצוּב פֶּה וְכָף הוּא בְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם דִּירָה וְרַחוּק בְּעֵינָיו לֹאמַר שֶׁהָרַב הַמְבִי"ט עֲמַד עַל הַמְּחַקֵּר וְנִתְבָּרַר לוֹ שֶׁבְּזַמְנוֹ פֿון הֵיךְ בְּכָל מְקוֹמוֹתָיו שֶׁבְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם לֹא הָיוּ קוֹרִין דִּירָה לְפָחוֹת מִשְׁשָׁה חֲדָשִׁים פֿון נִרְאָה לִי הַדֵּל פְּשׁוּט בְּכַנְנַת הָרַב גֵּט פְּשׁוּט וְלֹא הֵן צָרְכְּתִי לְכַתְּבוֹ אֲלֵא לְפִי שֶׁרְאִיתִי לְמָרְן חֵיד"א בְּבִרְפֵי יוֹסֵף סִי רל"א שֶׁהֵבִיא מֵה שֶׁכְּתַב הָרַב הַמְבִי"ט דְּדִירָה הִיא שְׁשָׁה חֲדָשִׁים וְכַתֵּב שֶׁשְׁמַע מִקְשִׁים דְּאִישְׁתְּמִיטְתִּיהָ תְּשׁוּבַת הָרִשְׁבָּ"א סִי תרס"ז שֶׁכְּתַב שֶׁאַפִּילוּ דָר שְׁבַעַה יָמִים מִיְקָרִי דִירָה וְעֵינִי שֶׁפֿתִי כִּהֵן סִי רִי"ז ס"ק ל"ז שׁוֹב רְאִיתִי שֶׁפֿן הַקְּשָׁה עַל הָרַב הַמְבִי"ט הָרַב מוֹהֲרַמְב"ח בְּגֵט פְּשׁוּט סִי קכ"ח ס"ק כ"א עכ"ל וְלִי הַדֵּל בְּמַחִילַת כְּבוֹד קִדּוּשְׁתּוֹ לֹא קָשְׁיָא מִיָּד עַל הָרַב הַמְבִי"ט מִתְּשׁוּבַת הָרִשְׁבָּ"א וְגַם הָרַב גֵּט פְּשׁוּט לֹא נִתְכַּנְּנוּ לְהַקְשׁוֹת עָלָיו מִתְּשׁוּבַת הָרִשְׁבָּ"א פֶּאֶמּוֹר וְרְאִיתִי לְהַגְאֹן שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב בְּסִפְרוֹ יְדוֹת נְדָרִים בְּסִימֵן רִי"ז בְּבִיאָרוֹ יד יוֹסֵף ס"ק ט"ל שֶׁצִּיֵּין לְתְּשׁוּבַת הָרַב הַמְבִי"ט וְשֶׁהָרַב גֵּט פְּשׁוּט חוֹלֵק עָלָיו וְהוּא פֶּתַח עַל זֶה קָשָׁה כַּמ"ש בִּי"ש עכ"ל וְהִנֵּה פֶּתְרוֹן תִּיבַת בִּי"ש הוּא בִּינְד שְׁאוּל וְעֵינִינִי שֶׁם בְּסוּף ס"ק ט"ז וְכַתֵּב וְז"ל וְעֵינִי בְּתְּשׁוּבוֹת מְבִי"ט הוּבָא בְּש"ף ס"ק ל"ז דְּבְזַמְנֵינוּ אֵין נִקְרָא דִירָה פָּחוֹת מִשְׁשָׁה חֲדָשִׁים וּבְסִפְרָא גֵט פְּשׁוּט סִי קכ"ח ס"ק כ"א הָאֲרִיף לְחַלּוֹק עָלָיו וּבְאַמַּת שֶׁהַפֵּל תְּלוּי בְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם לְפִי הַמְּקוֹם וְהַזְמַן וְדְבָרֵי הַמְבִי"ט נְכוּנִים עכ"ל וְכַבֵּר פֶּתַח דְּבָרֵי הָרַב גֵּט פְּשׁוּט שֶׁכְּתַב רַק שְׁלֹא נִתְחַנְּנוּ דְּבָרָיו בְּעֵינָיו וְלֹא הָאֲרִיף לְחַלּוֹק עָלָיו וְעַל כָּל פְּנִים נִרְאָה שֶׁמָרְן חֵיד"א לֹא רָאָה תְּשׁוּבָה שֶׁבְּמִינוּחֵסוֹת סִי נז"ר וְכֵן הָרַב גֵּט פְּשׁוּט (לְפִי מֵה שֶׁהֵבִין בְּדַעְתּוֹ בְּבִרְפֵי יוֹסֵף הַנִּזְ"ל) שְׁאָם פֿון הֵיךְ מִקְשָׁה עָלָיו מִמֶּנָּה דְּהָרִי גַם עַל יוֹם אֶחָד שֶׁיְיָ דִירָה וְעֵינִי בְּקוֹנְטְרִיס הַעֲרוֹת לְחַלְקֵי הַפְּלָלִים בְּסִי קי"א מֵה שֶׁהָאֲרִכְתִּי בְּזֶה מֵה שֶׁהֵבִיתִי בְּעֵינִי זֶה: וְלִשׁוֹן דִּירָה בְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם הוּא דִירַת אִישׁ וּבֵיתוֹ וְלָכֵן מִי שֶׁנִּתְקַשֵּׁר לְהִיּוֹת שׁו"ב וּש"ץ בְּעִיר אַחַת וְנָתַן לָהֶם פֶּתַח עַל עֲצָמוֹ בְּאו"ש בְּעַת שְׁנִתְקַבֵּל לָהֶם שְׁאָם יַעֲקוֹר דִירַתוֹ מֵהֶם לְמִקּוֹם אַחַר יִהְיֶה אֶסוּר פִּיּו לְקוּלוֹ וְיִדְּיו לְשַׁחֲטוֹ שׁוֹב נֹסַע לְמִקּוֹם אַחַר וְקַבֵּל פֶּתַח מִשָּׁם שֶׁקַּבְּלוּהוּ וְקוֹדֵם שֶׁהוֹלִיף אֶשְׁתּוֹ וּבֵיתוֹ לְשֵׁם חֲזוֹר לְקַהֲלָתוֹ וְאַנְשֵׁי הַקְּהֵל רוֹצִים לְהַרְשׁוֹתוֹ שֶׁיִּתֵּיר שְׁבוּעָתוֹ וְהַשׁו"ב אָמַר שֶׁהִנֵּה שׁוֹגֵג וְכו' וְכו' נִשְׂאֵל עַל זֶה הַגְּאֹן מוֹהֲרִיצ"א בְּשׁו"ת עֵין יֶצְחָק חֵלֵק יו"ד סִי כ"ג וְהַשִּׁיב פִּי לְשׁוֹן דִירָה בְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם הוּא אִישׁ וּבֵיתוֹ פֶּדְכְּתַב הָרַמ"א בְּסִי רטו"ב סְעִיף ל"ב דְּלִשׁוֹן דִירָה הוּא הַמְּקוֹם שֶׁדָּר עִם בְּנֵי בֵיתוֹ וְהוּא פְּעִין מֵה שֶׁאָמְרוּ בְּסוּפָה דָף כ"ח ע"ב מֵה דִירָה אִישׁ וּבֵיתוֹ וַיֵּשׁ לֹאמַר שֶׁכְּנִתּוֹ וְכִנְיָתוֹ אֲנָשִׁי קַהֲלָתוֹ הִיא שְׁלֹא יַעֲקוֹר הַדִירָה שְׁלֹא יִהְיֶה רִשְׁאִי לְעַקוֹר עִם אֶשְׁתּוֹ וּבְנֵי בֵיתוֹ שֶׁהֵם בְּיַחַד נִקְרָאִים דִירָה וְכֵן לְשׁוֹן עַקִירָה הוּא לְגַמְרֵי וְיִוִּכַל לְהִיּוֹת דְּעִיקָר קַפְדָּת אֲנָשִׁי עִירוֹ לֹא הִיָּתָה אֲלֵא שְׁלֹא יַעֲקוֹר בְּשִׁלְיָמוֹת בְּלִתֵי רְשׁוּתָם אֲבָל עַל קַבְּלַת הַפֶּתַח מְעִיר אַחֲרֵת לֹא הַקְּפִידוּ מִשׁוּם דָּאז הַבְּרִירָה בְּיָדָם אִם לְהַרְשׁוֹתוֹ אוֹ שְׁלֹא לְהַרְשׁוֹתוֹ וְאִם פֿון לֹא עֵבֵר עַל שְׁבוּעָתוֹ וְסִיִּים וּמְכַל מְקוֹם אֵינִי סוּמָה עַל זֶה לְהַתִירוֹ בְּלֹא תוֹרָה מִפְּאַת הַנְּמָר הַעֲנֵן וְחֲזוֹר עַל טְעָמִים אַחֲרִים הַשִּׁיכִים בְּנִדּוֹן הַנִּזְ"ל עִי"ש: פֿלל לז דִירָה שְׁלֹא יְדוּרוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים בְּבֵית אַחַת שֶׁחֲצִיפוֹת גְּדוּלָה הִיא אִם יַדַע יוֹם טְבִילַת אֶשְׁתְּ חִבְרוֹ

שלא יבא להרהר בה פן כתב הרב טהרת המים בקונטרס שיורי טהרה במערכת הטי"ת דף ע"ג אות ו' בשם הרב שפתי פהן על התורה בפרשת שמות דף ס"ז ע"ב ואין ספק זה מצוי אצלי אמנם ראיתי מה שכתב הגאון רש"ל בסי' ו' הביא דבריו רבין חסידא בעל ספר פפי אהרן בתשובתו שהבאתי בדברי חכמים סי' קכ"ט (בד"ה והוא שנושא) על מה שתקנו הגאונים מוהר"י מינץ ואבותיו שלא ילכו הנשים לבית המרחץ כי אם בלילה ואז תעשה החפיפה והטבילה סמוכות לפי שבית המרחץ היה בחצר בית הכנסת והיו העם מרגישים ומדת חסידות להסתיר הטבילה כאשר ייסד המקובל בעם הרוקח וראיתו מדאמרין בפרק פיצד מעברין על בנות יושבי צריפין ארור שוכב עם בהמה מפני שמרגישים בטבילה ואף שרש"י פירש מפני שיש רשע שרודף אחריהן וכו' פמה פנים לתורה ויש לפרש נמי משום צניעות שלא יזונו עיני העם בהם ויש חשש היראה ונדול אחד דרש ברבים שאסור לעשות פן משום שהחפיפה צריכה להיות ביום ואחר כך תטבול בלילה וכו' ומוהרש"ל אחר שהאריך להוכיח בפירושו השאלות דאדרבא יותר טוב שתהיה החפיפה בלילה וכו' וסיים ועתה אבא לפני משורת ההלכה ואומר שאף אם יבא מוהרד"ז (הגדול הנ"ל) לסתור כל מה שכתבתי וכו' ואסור לחוף בלילה מכל מקום אין לו זכות וטענה לחלוק על הגדולים מאחר דבדיעבד שרי אפילו בלא אונס וכו' אם פן פשיטא היכא דאיכא חשש איסור שלא ירגישו האנשים בטבילה שהוא איסור מבונר כדכתבנא וכו' פשיטא שיש להן לעשות החפיפה בלילה ואף אם יאמר מוהרד"ז שמה שנהגו מקדם ליכנס לבית המרחץ ביום הוא משום שתפסו סברת רש"י ואם פן אסור לסתור מנהגו אפילו הכי נראה פשוט מאחר שתקנתו קלקלתו שיבואו לידי איסור המבואר בתלמוד שקורא עליהן ארור שוכב עם בהמה פשיטא ופשיטא שיש לדחות מנהג איסור קל ואין זה ביטול מנהג והיתר איסור אלא אדרבא תיקון וגדר שלא תטבולו בענין שירגישו האנשים וכו' אלו תנרף דב"ק עיניו הראות פמה הפליג בגנות הרגשת זרים ולדעתו מותר לעבור איסור קל כדי שלא לבא לידי איסור חמור הזה והוא תנא דמסייע להגאון שפתי פהן הנ"ל שהזהיר מלבא לידי מדה זו: פלל לח דפוס אם יש קדושה בדברים שבדפוס רשמתי בנדפס באות מ"ח לעיני לקמן (בשדי חמד) במערכת הסמ"ך אות ז ומפני סבה נכון בעיני להביא פה את הדברים שהם ויעת"ק משם בתוספת נוסף מה שנתחדש לי בזה בהמשך הזמן בסיעתא דשמיא וזהו: ספרים המודפסים יש בזה קדושה ואסור להשתמש בדפים הנדפסים תשמיש חול לכרוך בהם אוכלים וכיוצא וכבר צנוח על זה המגן אברהם סי' קד"ן ס"ק י"ד ומה שכתב האליהו רבה שסמכו על הטורי זהב יו"ד סי' רפ"ב דעדיף לעשות תשמיש קדושה קלה מלגונזם לא דק דשם מיירי מתשמישי קדושה אבל דפים הם קדושה עצמה אף לאליהו רבה דנקא לקדושה קלה אבל מה שפורכים בדפים הנדפסים מאכלים וכיוצא בהם דברים של חול ודאי עון חמור הוא והמדפסים פה הוא עכומ"ז ושלחנו אליו מסוד הבית דין שלא ימכור לחנויות וכו' פן כתוב אצלי בשם הגאון תשובה מאהבה סי' ט' שהעתיקתי ממנו איזה חידושים פשהנה בידי בתורת שאלה שוב ראיתי שהרבה דברו בזה רבני האחרונים ולרגל מלאכתי אביא תנרף דב"ק בעזה"י לפי שהן בעון דבר זה נעשה בהיתר בעיני ההמון וברוב דברים ל"ו יחדל פשע השומע ישמע והחדל יחדל והוא רחום יכפר בעד הנהגה הגאון שערי תשובה כתב בריש סימן של"ד בשם הגאון שבות יעקב ח"א (סי' ט"ו) דגם

הנדפסים על ידי עכומ"ז יש בהם קדושה להצילם מהדליקה פאילו נדפסו על ידי ישראל
ואם כן ודאי שאסור לנהוג בהם בזיון ומתבאר שדוקא בנדפסו על ידי עכומ"ז הוא שהיה
מקום להסתפק אם מצילין אותם אבל הנדפסים על ידי ישראל אין שום ספק דנדאי
מצילין אותם מפני הדליקה שיש להם קדושה פאותם הפתובים ואם כן פשיטא שאסור
לנהוג בהם בזיון ועינינו בשבות יעקב וראיתי ששהביא מה שזחלקו רש"י ותוספות בגיטין
דף מ"ה בספר תורה שכתבו אחר כדי למכור לישראל דלרש"י פשר ולהתוספות פסול
(ותמה על מרן הבית יוסף שכתב שאפשר שגם רש"י יפסול) והספמת רוב הפוסקים
כדעת התוספות ואיתא בש"ס (ריש פרק כל כתבי) ובפוסקים סי' של"ד דספרים שלא
ניתנו לקרות אין מצילין אבל גניזה בעו והאידינא כל ספרי תורה שבעל פה אפילו ספרי
דאגדתא פיון שניתנו ליכתב משום עת לעשות ניתנו לקרות בהם קרינו להו ומצילין
ומבואר בש"ס ופוסקים דספר שכתבו מין אין מצילין משמע דספר שכתבו אחר מצילין
וכל זה בספר תורה אבל בתורה שבעל פה אפשר דאפילו כתבו מין מצילין פיון דבלאו
הכי תורה שבעל פה לא ניתנה ליכתב רק משום עת לעשות חלה עליו קדושה ומביאין
אם כן גם בכתבו מין איכא האי טעמא רבה דעת לעשות פיון שהוא בכתב שאנו יכולין
לקרות בו ועוד יש לחלק דדוקא ספרי תנ"ך (תורה) דכתיב וכתבתם ובעי פתיבה לשמה
לא כן בתורה שבעל פה שהם אין מאמינים בה כלל ועל הרוב כותבים רק לישראל
ללמוד בו ולפעמים ללמוד הם עצמם מצילין מפני הדליקה וכל שכן ספרים הנדפסים
אף שדפוס פתיבה מעליא לענין קדושת ספרים בהספמת האחרונים כמו שכתב המשאית
בגימין סי' צ"ט וטורי זקב יו"ד סוף סי' רע"א מפל מקום פיון שהספרים נדפסים למכור
לישראל אפשר שגם התוספות שכתבו בפרק כל כתבי לגבי ספר תורה אפילו כתבו
לישראל אין מצילין היינו משום דכתיב וכתבתם וגם אפשר לגזור שמה כתוב שלא
לשם ישראל מה שאין כן בדפוס שמדפיסים למכור לכל הבא ליכח למיגור וכל
שכן בשאר ספרים ובשלטי הגבורים פרק כל כתבי כתב יש לשאול על ספרים שלנו
שכתובים בלשונם אם טעונים גניזה ואם יש לחוש לאזכרותיהו שלא ליטבע בהם
לשקר ושלא למחקם וטוב להחמיר עכ"ל ודוקא בכתובים בלשונם מסתפק וכדכתב מגן
אברהם סי' של"ד ס"ק י"ז וכן מוכח מתשובת רמ"א סי' ט' ויו"ד על המדפיסים שהדפיסו
ספרי המימוני אם לא היו משיגי גבול הגאון מוהר"ם מפאדווא היה חושב להם לזכות
שהרביצו תורה בישראל עי"ש בסוף התשובה לכן נראה לי שיש להם פל דין קדושת
ספרים פאילו נדפסו על ידי ישראל דלא כדמשמע בתשובת הלכות קטנות סי' ט"ו שיש
לחוש אף ללמוד בהם עי"ש שכתבו הרב בהגה מפקפק עליו קצת וכן נראה לי פשוט עכ"ל
הרב שבות יעקב הגה מפורש בדברי קדשו שהספמת האחרונים היא שדפוס הוא כתב
גמור לענין קדושת ספרים ושאיין חילוק בזה בין נדפסים על ידי ישראל לנדפסים על
ידי עכומ"ז ואף שהרב פתחי תשובה בסוף סי' ער"א כתב בשם הגאון חות יאיר סי'
קפ"ד דבנדפסו על ידי עכומ"ז אין בהם קדושה וציינו לעיין בפנים מאירות ובגי חיי' סי'
רפ"א ואין מצוים אצלי הא מיהא בנדפסים על ידי ישראל מודו שיש להם קדושה
פכתובים בכתב וגם בשו"ת הרב הלק"ט כתב פן: ומה שדחה בתשובה מאהבה דברי
האליהו רבה במה שכתב שסמכו על סברת הטורי זקב וכו' ומר הוא דאמר לחלק יצא
בין תשמישי קדושה לקדושה עצמה כנז"ל אנכי הרוואה שכן כתב הגאון פרי מגדים

בסימן קנ"ג במשפחות ס"ק ט"ו וז"ל ואפילו ספרים הנדפסים יש בהם קדושה עיין טורי
זהב יו"ד רע"א אות ח' ומגן אברהם קנ"ד אות י"ד תמה איך מניחין פתבי הקודש בדפי
הספרים ובאלויהו רבה אות ט' פתב לטורי זהב שם אות ז דבאין ראוי לתמורה עדיף
לעשות קלה יש לומר דזה בתשמישי קדושה לא בקדושה עצמה ובפרט פתבי הקודש
גביאים וכתובים יש לומר דטעונונים גניזה עיין מגן אברהם שם אות ט' ואיה"ש יבואר
לקמן ואם יש בהם שמות שאין נחקקין יש לומר דזה לא הוי מחיקה רק פיסוי ועיין
מעיל צדקה להגאון מוהר"ר יונה בסי" כ"ג מהגאון פנים מאירות בית הפנסת שרוצים
לטוח סיד על השמות לכ"ע שרי ואף להמחבר שם שאוסר בסיד עם מים דהוי מחיקה
מה שאין פן בקושרים דפי הספרים עם דבק יש לומר דלא הוי מחיקה רק פיסוי ועדיין
צריך עיין עכ"ל הרי שדחה הראיה מהטורי זהב כדדחי לה בתשובה מאהבה שיש לחלק
בין תשמישי קדושה לגוף הקדושה וכן הבאתי לעיל במערכת המ"ם אות קע"ו בשם
הגאון שפלי דוד ביו"ד סי' פא"ר ויש להתנישב בכל מה שרשמתי שם שלפי הרשום
בזכרוני אין הפל מספיקים לסברת הרב טורי זהב הלזו ורבים לוחמים בה ומה שפתב
הפרי מגדים שיבואר לקמן פעת לא מצאתי עוד שדבר בזה פי אם בסימן קנ"ד באשל
אברהם ס"ק י"ד עיין למה שפתב בסי' קנ"ג הנ"ל ובמשפחות סי' קנ"ד סק"ז הצריך
עיון דברי הטורי זהב עי"ש ומה שפתב שדבק יש לומר דלא הוי מחיקה אלא פיסוי
כנראה לא ראה דברי הרב מוהרשד"ם בחלק יו"ד סוף סי' קפ"ד (והבאתי דב"ק לקמן
בד"ה ומה שפתב בשם הרמב"ם) שפתב מפורש שגם בדבק אסור דהוי מוחק: שוב
ראיתי שהגאון עצי לבונה ביו"ד סי' ער"ו סעיף ט' (בד"ה ועיין) האריך קצת בזה ואף
שאינו כל כך מעניינינו הנני מעתיק דב"ק הואיל ואתא לידן ואין הספר היקר הזה מצוי
כל כך וז"ל ועיין בפ"מ בא"ח סי' ק"ט סקט"ו בשם תשו' מעיל צדקה בית הפנסת
שרוצים לטוח סיד על השמות לפנים מאירות שרי והוא אוסר בסיד עם מים דהוי מחיקה
ובקושרים דפי הספרים עם דבק יש לומר דלא הוי מחיקה רק פסוי ע"ש דצ"ע והנה
לכאורה יש ראיה מסוטה פרק אלו נאמרין פיצד כתבו ישראל את התורה רי"א פתבו
על האבנים בשבעים לשון ואחר כך סדוהו בסיד וכו' אם פן מוכח מהתם דסיד לא הוי
מחיקה דהא גם לשון הקודש הנה בתוף שבעים לשון והאף מחקו השמות על ידי הסיד
אלא ודאי דהוי רק פיסוי ומצאתי בספר לנית חן פרשת תבא דמביא ראיה זו היכי דנטף
שענה על ספר תורה דלא הוי מחיקה כמו סיד בש"ס הנ"ל רק כתב דלמוהרש"א שפתב
שם דלשון הקודש אינו בכלל שבעים לשון אין ראיה מהתם דבלשון לע"ז שרי מחיקה
כדכתב השפתי כהן בסי' קע"ט ס"ק י"א עי"ש אמנם למה שפתב הבל"י בסימן רע"ו
בשם א"ח וב"ה והבאתיו לעיל דאפילו בכתב משיט"א או אפילו בכתובה של עכו"ם
אסור למוחקו ועיין בחשן משפט סי' כ"ו מה שכתב התומים שם ומוכח דלא פהשפתי
כהן הנ"ל ובכל גוונא אסור מחיקה ואם פן שפיר יש ראיה מהש"ס הנ"ל דעל כל פנים
סיד לא הוי מחיקה רק פסוי הנ"ל ואפשר שבעל התשו' הנ"ל מביא גם פן הש"ס הנ"ל
פי גוף התשובה אינה בידי לעיין בו ולפי מה שכתב הרמב"ן על התורה בשם הראב"ע
דעל האבנים לא הנה כתובה כל התורה רק מנין המצות בלבד אם פן יש לומר דלא הנה
כתוב שם שמות פלל ואתי שפיר דאין ראיה מהתם פלל אף זה אינו ברור לו כל כך גם
יש לומר דשם על האבנים הנה בדרך חקיקה כתוב שם כל שבעים לשון ואם פן אף אם

סדוהו בפסיד הויו גיפרין האותיות היטב ולא הויו מחיקה פלל אכל היכי דהסיד מכסה האותיות בבית הפנסת דאין האותיות גיפרין פלל יש לומר דאסור דהויו מחיקה אף לפי זה גם דברי הספר לנית חן הג"ל דחויים דאין ראיה מהתם לנטף שענה על ספר תורה דינש לומר דנה הויו מחיקה כל שאין האותיות גיפרין וממילא בקושריים דפי הספרים עם דבק גמי הויו מחיקה ולא פיסוי ואסור ומדהתירו בזה פדכתב פרי מגדים בסי' קמ"ג אף בנטף שענה באותה פרשה אל יוציא אחרת ואף דאסור לקרות בעל פה יש לומר יקרא בחומש ולא סבירא ליה פספר הג"ל דאוסר באותה פרשה עי"ש אם פן מוכח דסובר דהויו רק פסוי ולא מחיקה ויש לומר אף בסיד פי האי גוונא שרי וצ"ע דעל פרחין מוכח דלא הויו דרף חקיקה מדפריד ר"ש שם היאך למדו האומות וכו' וקלפו הסיד וכו' עי"ש ואם גימא דהויו גיפריים האותיות שפיר הויו האומות יכולים ללמוד אלא ודאי דנה אינו ומוכח שפיר מר"י דהויו רק פסוי פנ"ל ודו"ק: וראיתי להרב פתחי תשובה ביו"ד סי' רפ"ב סק"ח שפבר קדם ונכה להביא דברי הרב תשובה מאהבה הג"ל ונשם בס"ק י"ב הביא תורף דברי הגאון חות יאיר אשר מדבריו נלמוד דספרים הנדפסים על ידי ישראל יש להם קדושה כמו בכתבי הקודש שכתב ונ"ל בתשובת חות יאיר נשאל אם יש צד היתר לחכם דדחיקא ליה שעמא לשמש מטתו בחדר שיש בו הספרים וצדד להקל בספרים הנדפסים על ידי עכומ"ז ואם הספרים בכתב אשפנזי משיט"א יש גם פן צד היתר מתבאר דמה שצדד להקל הוא רק בנדפסים על ידי עכומ"ז וכתב הרב פתחי תשובה ואפשר דהוא הדין בכתב שקורין רש"י וציין למה שכתב בסי' רפ"ג סק"ג ודבריו שם הם שעל מה שכתב מרן אסור לרקום פסוקים בטלית הביא מ"ש הרדב"ז דאף דברים של חול אסור לרקום בכתב אשורית שהכתב בעצמו יש בו קדושה רבה ופסוקים אסור אפילו בכתב אחר ושפשו"ת דברי יוסף פתב בשם מורו שלא רצה לכתוב הקינה על מות בנו בכתב אשורית אלא בכתב רש"י ועל אחרים לא אסר דבר זה עי"ש וכוונתו שפיון שגראה מדברי הרב דברי יוסף שכתב רש"י אין בו קדושה ככתב אשורית אם פן לפי מה שכתב הגאון חות יאיר דינש צד להקל בספרים הנכתבים בכתב משיט"א הכי גמי יש לומר בנכתבים בכתב רש"י ועוד ציין בפתחי תשובה למה שכתב בסי' רע"א סק"ך בשם חוות יאיר סי' ק"ו דספרי קדש הנדפסים בכתב שקורין רש"י ואפילו בלשון חול חלילה לנהוג בהם שום ביזיון פי קדש הם מצד הענין הנאמר בהם ומצד התכלית שהוא ללמד דברי תורה או מוסר ואפשר דלא חמירי פולי האי לענין איסור תשמיש בחדר בשעת הדחק ומפל מקום אין לסמוך בזה למעשה אם אפשר וכן הנדפסים בכתב אשורית והענין הוא חול פספרי אלקלידוס וכו' אף שאין בהם קדושת חומר ולא פועל במחשבתו ולא תכלית לנפש ואין פאן רק הצורה לבד ראוי למנוע מלנהוג בהם ביזיון למנח בהם ולזרקם בארץ או למקום אבדון עכ"ל הרב פתחי תשובה ועיין לקמן (בד"ה אחר זמן ובד"ה גם אשור) מה שהבאתי על כתב רש"י ובדפוס ומה שכתב בשם הרדב"ז על כתב אשורית עיין לקמן (בד"ה ומדברי הרמב"ם): והרב יפה ללב יצ"ו בסי' ע"ר אות ט' הביא בשם הרב אגדת אליהו ח"ב דף כ"ב ע"א שספרים הנדפסים אין להם קדושה רבה כמו בכתובת יד וכמו שראיתי בפוסקים דספר תורה שלא נכתב ביז אלא נדפס פסול כתבו לכם את השירה אמר רחמנא תלה הדבר בכתובה גם במלך פתיב וכתב לו וכו' שפכתבת יד יש קדושה פמדובר וכיון שפן אף שימצאו לרוב חומשים נדפסים לא נפטר אדם

מחיובו לכתוב ספר תורה לעצמו עכ"ל למדנו מדבריו דגם ספרים הנדפסים יש בהם קדושה אלא שקדושת הכתבי יד יתירה ובסימן ער"א אות ב' לענגן ספר תורה בדפוס הביא דבבית חדש סי' תרצ"א סעיף ד' פוסל אף מגילה בדפוס וכל שכן ספר תורה וכתב דמזה משמע כמו שפתיב הבאר היטב משם הטורי זקב ששמע אומרים שאין בספרים הנדפסים קדושה כמו הנכתבים בכתב מיהו ממה שפתיב הבאר היטב בשם טורי זקב שאין חילוק שמעשה הדפוס הוא קודש ככתב נראה דכשר וכתב שמדברי הרב מור וקציעה משמע שאפילו לכתחלה מעשה הדפוס כתיבא מעליא היא ומגילה כשרה על ידי אומן ישראל ודחה דבריו שלא פתבו האחרונים להקל אלא בדיעבד וכפי הנראה אין מצוי אצלו ספר פתחי תשובה ואתה תחזו שכתב שם בסק"ב דמשמע מדברי הטורי זקב שדפוס היא ממש ככתב וכשר לכתוב ספר תורה בדפוס ושבחוחות יאיר סי' קפ"ד פוסל ושפספר בני יונה הסכים עמו דפסול אפילו דיעבד אפילו אות אחת ואפילו על הקלף ומתבאר דגם על לכתחילה יש מי שמתיר אפילו בספר תורה והפוסלים פוסלים אף בדיעבד ובספר אגיה דיונה בהלכות ספר תורה סי' ער"א פרק י"א אות ו' פתיב האחרונים נתנפחו במלאכת הדפוס מה דונה ופסק ההלכה דדפוס אינו כתיבה ובאל המלוואים שם הביא שדעת המשאת בנימין בסי' צ"ט להכשיר מלאכת הדפוס לספר תורה אפילו לכתחלה והוא האריף על דבריו ומסיק דפסול אפילו בדיעבד ושקיל וטרי טובא בהאי ענינא עי"ש: והגאון שואל ומשיב בספרו יד שאול בסוף סי' ער"א פתיב וז"ל בגוף הדין נראה לי דבר חדש דהנה במשאת בנימין סי' צ"ט פתיב דמעשה הדפוס אי אפשר שיהנה זה אחר זה רק בבת אחת ועינינו הרואות שלפעמים נדפסת האות האחרונה של התיבה קודם האות הראשונה ובשו"ת בית יהודה הספרדי להרב מהר"י עאייש במנהגי ארגי"ל בפריטים השייכים לספר תורה סי' י"ג פתיב שראה בשו"ת גנת ורדים הספרדי שהוכיח שבאותיות השם בעיניו פסדון אף בספר תורה וכן מונפר בנודע ביהודה קמא יו"ד סי' ע"ו שהרב השואל סובר פן והוא שמתק לו ואם פן לא יוכל להיות ספר תורה תפילין ומזוזות על ידי דפוס שאי אפשר לצמצם שיהנה פסדון ואף בספק שלא פסדון אפשר דפסול בפריט בתפילין ומזוזות שצריכין פסדון בכל התיבות ועיין עבודת הגרשוני סי' ס' ודו"ק עכ"ל ויש לפקפק בו אם זה לפי שיטתו שבשואל ומשיב מהדורא תליתאה ח"א סי' קי"ד וסי' נד"ר דלית דחש להא דכתיבת השם פסדון ובמקום אחד ציינתי הרבה בזה ושם יבואר בסיעמא דשמאי (נחזור לדברי הרב יפה ללב) והביא עוד בשם שנירי פנסת הגדולה בסימן רע"ו בהגהת בית יוסף אות י"ו שפתיב וז"ל ומשמע לפי דרכו של מוהר"ר ישראל דאין לחלק בין דפוס לכתב יד וכן פתיב בפ"י בסאו"ח נ"ב ח"ב בשם הרמב"ם שאומר על ענגן אחד דע כי אין חילוק בין כתיבה לחריטה וכו' וכן פתיב בסימן רפ"ב בהגהת הטור אות ב' וכו' בשם משאת בנימין סימן צ"ט ועל מה שפתיב הבאר היטב משם הטורי זקב שמעשה הדפוס הוא ככתב פתיב בשם הרב פסא אליהו שכן היא דעת הרב גט פשוט סי' קכ"ה ס"ק ט"ו עכ"ד הרב יפה ללב וספר שנירי הנ"ל אין אצלי: ומה שפתיב בשם הרמב"ם שאמר על ענגן אחד וכו' פנראה דברי הרמב"ם הם אשר הביא רבינו מוהרשד"ם בחלק יו"ד סי' קפ"ד אשר שם התמרמר אותו צדיק על שהיו נוהגים בדורו הקושרי ספרים לעשות טבלא מעלים הנשארים ממלאכת הדפוס שמדבקים עלה בעלה על ידי דבק עד שנעשה כטבלא גסה ואחר כך משימים הטבלא למשמרת הספרים

הנקשרים ומאבדים אותם בינדים על ידי דבוק וגם חותכים הטבלאות להשוותם למדת הספר קטון וגדול ונרמסים החתיכות הנשארות ברגלים וכו' והתפלא מאד על הדבר הרע הזה וחתר למצוא טעמים וצדדים להקל ולא מצא ובסיום דבריו פתב אחר פה מצאתי בספר ר"י תשובה מהרמב"ם מפליג בקיומו של איסור עד שאיני יודע איך אפשר בעולם מי שראה תשובה זו ויקל בדבר זה חס ושלום וזה לשונו הנה יש פתוב וכו' אחר פה הביא מעשה במי שרקם בטליתו פרשת ויאמר וכתב השם שלשה יודין והוכיחו גדול העיר ולא קבל ממנו פתב הרמב"ם על זה בתשובה ונ"ל מעשה זה חטא הוא ואינו נכון כלל ואסור משני טעמים האחד שאין לכתוב מן התורה פסוקים וכו' עד ואולי תאמר הני מקלי בכותב בספר ובדיו אבל לחרותו בעצים ובזהב או לרקום בפגדים מותר דע כי אין חילוק בין פתיבה לחריטה וכו' עד הא למדת שהחריטה אסורה והוא הדין ברקימה וכאשר ראינו במצרים טסי פספ וזהב וחורטים בהם שיר של פגעים ותולין אותם בצוארי התינוקות מחינו בינדם והטעם השני לאסור המעשה הזה והוא נכון וחזק מן הראשון לפי שהעושה פן מביא דברי תורה לידי זילזול כי הציצית תשמישי מצנה ואין בהן קדושת גוף ולכן יכול לבא בטלית מצויצת לבית הפסא ולבית הטבילה ולהשתמש בו ולכסות בו כל גופו ואיך יביא כתבי התורה שצאמרו ונכתבו מפי הגבורה במקום הטנופת וזילזול וזה ביזוי תורה בלי ספק והאריה הרבה עד וראוי לחתוף הפגד אשר בו רקום דברי אלקים חיים ולגנון עד כאן ועוד האריה ואני קצרתי מכל זה נראה לי מבןרר כי מה שעושים אלו הקושרים בחתיכות הדקות שמאבדין אותם בינדים אין ספק שהוא עון פלילי השם יכפר בעדם במה שפבר עשו וגם במה שמדביקים אותם על ידי דבוק נראה בעיני אסור כי נדאי נמחקים האותיות ואין לה אסור בינדים גדול מזה וכו' אלו דברי הרב מוהרשד"ם ומתוכם ידענו דברי הרמב"ם שרמז בשניירי פנסת הגדולה.

ומדברי הרמב"ם בתשובה הנז' נראה לכאורה שיש סתירה למה שכתב הרב פתחי תשובה בסי' רפ"ג סק"ג בשם הרדב"ז בח"א סי' מ"ה דאפילו דברים של חול אסור לרקום בכתב אשורית שהכתב בעצמו יש בו קדושה רבה וכו' ואילו מדברי הרמב"ם נראה דרק לרקום הפסוקים הוא דאסר לפי שני הטעמים שכתב אי משום שאין כותבים התורה פסוקים ואי משום שמביא דברי תורה לידי ביזיון וחיפשותי תשובת הרדב"ז בח"א (תשובות הרדב"ז שפנדי הם דפוס ווארשא תרמ"ב) ולא מצאתי ורק בחלק ג' סי' תתפ"ג ראיתי שמדבר בקדושת פתב אשורית אם התורה ניתנה בו או בכתב אחר ולא ראיתי שם מה שכתב בשמו הרב פתחי תשובה ואולי פבר הביא הרדב"ז תשובת הרמב"ם הלזו ומתרגם לה ברומם בשאר פתב דנקא ואחר החיפוש מצאתי תשובת הרדב"ז ודבריו הם על דברי הרמב"ם בתשובה הנ"ל (ברדב"ז דפוס הנ"ל היא בחלק ד' סי' אלף קי"ח) ונ"ל שאלה על מה שנהגו במצרים לרקום על הטלית פסוקים של תורה בזהב תשובה פבר נשאל הרמב"ם ז"ל על זה והשיב שהוא אסור ונתן בה פמה טעמים פלם נכוחים למבין וישרים למוצאי דעת ומה שפראה לי מדבריו ז"ל דאפי' דברים של חול אסור לרקום אותם בכתב אשורית שהרי הכתב בעצמו יש בו קדושה רבה ותלויין בו ובצורת האותיות פמה סודות עמוקים ואסור להשתמש בו בדברים של חול כל שפן הכא שאם בלה הטלית מתיף את הזהב ונמצא מאבד את הכתב בינדים ואם כתב פסוקים מן התורה אפילו בכתב אחר אסור דלא גרע משאר ספרים ופירושו וביאורו שאסור לאבדן ביד והמאבדן מפיו

אותו מפת מרדיות פאָשר פֿתב בֿפֿרָק ו' מהלכות יסודי התורה הפלל העולה שאם הוא ענגן שיש בו קדושה או שהפכת אשורית אסור עכ"ל ועיניתי בשו"ת דברי יוסף סי' מ"א שציין הרב פתחי תשובה וראיתי בדרך פ"ג ע"ב (ד"ה וכן משמע) שהבין מתשובת הרמב"ם שהביא רבינו ירוחם שלא אסר לזלזל אלא בכתבי הקודש ולא בדברים של חול ובזה יישב מה שנהגו בטבעת קודישין שחורתים בה בכתב אשורית שם האיש והאשה וכל הנשים נכנסות בטבעותיהן לבית הפסא דכינו שהם דברי חול אף שהם בכתב אשורית לית לן בה שוב (כד"ה אמן) פתב שמוכן מדברי הרמב"ם דאף תיבה אחת או שתיים מגונה לכתוב בכתב אשורית והביא תשובת הרדב"ז הנ"ל שהבין בדברי הרמב"ם שאסור וברי הרמב"ם מגונה הוא דקאמר ולא אסור וכו' עי"ש שהאריך ואינו מענייננו: ועיניתי בגט פשוט סי' קכ"ה שציין הרב יפה ללב יצ"ו ואלה דבריו שם בס"ק ט"ו (כד"ה וחקיקה) ונ"ל וחקיקה דאמת לידן נימא בה מלתא ששמעתי אומרים שאין בספרים הנדפסים קדושה כמו הנכתבים בכתב ולי נראה שאין חילוק בזה דאפילו אם נאמר דהוי חקיקה מפל מקום הוי כמו פתב דהא גם גבי גט אשה פשר בחקיקת ירוכות אף דכתיב וכתב ולא וחקק וראיה ברורה מסוטה דף מ"ח אבנים הללו (של אפוד וחשן) אין כותבין אותם בדיו וכו' ואם איתא דמעשה הדפוס הוי חקיקה קשה מנא לן דהנה על ידי שמיר שהוא דבר שאינו מצוי דילמא הנה על ידי דפוס ובדיו כדפוס שלנו ונמצא שפיר מתקנים פתוחי חותם אלא ברור דמעשה הדפוס מקרי כתיבה ממש ולא חקיקה כלל וכתוב שם בחצאי לבנה ונ"ל תמיה לי מה ראיה משם לעולם דפוס הוי חקיקה בנייר או קלף שהוא רך אבל דפוס בדיו על גבי אבני אפוד וחשן שהן קשין אין עושים חקיקה אם לא יסרט עליהם באיזמל והא לא אפשר משום שנאמר במלואותם שיהיו שלמות שלא יחסר מהם כלום ולפיכך לא אשכחו תקנתא שיהיו חקוקים ולא יחסר מהם כלום פי אם על ידי שמיר וזה ברור עד כאן מוסגר בחצאי לבנה (נחזור לדברים הפתוחים) ושוב דאמר וראיתי) בתשובת משאת בנימן שפתב גם כן שמעשה הדפוס הוא קודש בכתב מטעם דגם חקיקה היא קודש והביא ראיה גם כן מעבד אבל לפי דעתי אין צריך לזה כי הוא כתיבה ממש ואין כאן חקיקה דמה לי שדוחק את העט על הנייר או הנייר על האותיות של עופרת אידי ואידי כתיבה היא ומפל מקום לענגן גט ודאי אין לעשות בדפוס כיון שקצת דומה לחקיקה אבל לענגן קדושת הספרים כל המיקל עתיד ליתן את הדין עכ"ל (וכתב לפלפל קצת בהקשר גט על ידי דפוס וסיים) גם ראיתי בתשובות מוהרשד"ם יו"ד סי' קפ"ד שקרא תגר על המזלזלין בספרי הדפוס וכתב בתוך תשובה אחת מן הטענות שהנה נראה להתיר מצד חומר הכתיבה פי בכל כתבי קודש צריך כתיבה וכו' והדפוס אינו כתיבה אלא חקיקה וכו' ודבריו תמוהים איך תפס דהדפוס חקיקה היא וכו' ואולי למה שפתב בסוף התשובה מה שפתב רבינו ירוחם משם הרמב"ם פי אין חילוק בין כתיבה לתרייה חזר בו עכ"ל הרב גט פשוט והוא זה מה שפתב בשמו הרב פסא אליהו שדפוס הוא ככתב ועיין לקמן בסמוך ובספר גט מקושר להגאון מהר"י נבון בדרך ע' עמוד רביעי פתב על דברי הגט פשוט הנ"ל ונ"ל גם מה שפתב לבטל מה ששמע אומרים שאין בספרים הנדפסים קדושה מדין הגט דכשר אף על גב דכתיב וכתב הוא נכון אף הראיה שהביא מסוטה ליתא וכמו שהשיג עליו המגיה גם מה שהשיג על המשאת בנימן ומהרשד"ם הדין עמו גם הפרי חדש השיג על המשאת בנימן שפתב דהדפוס הוי

חקיקה דליתא אלא פתיבה מיקרי יעניין שם ומפל מקום לדעת פולם המזולזל בספרים הנדפסים עתיד ליתן את הדין ואין להקל בהם וכו' (שקיל וטרי לענין גיטי נשים ושחרורי עבדים אם פשרים בדפוס) עכ"ל ונראה מדבריו וממה שכתב ביפה ללב בשם הרב פסא אליהו (שדעת הגט פשוט בהטורי זהב שהנדפס קדוש פנכתב) שהבינו שמה שכתוב בספר גט פשוט וחקיקה דאתא לידן נימא בה מלתא וכו' הם דברי הרב המחבר גט פשוט ולכן פתב הרב פסא אליהו וכן היא דעת הגט פשוט וכו' והרב גט מקושך פתב שעל הראיה שהביא מסוטה פבר השיגו המגיה וכו' אמנם בהורמנותיהו דרבנן קדישי אני הדל אומר שלא פיונו יפה וכל הדברים שפגט פשוט וחקיקה דאתא לידן וכו' הם דברי הטורי זהב בסוף סי' ער"א (אשר הזכירו בגט פשוט שם בסמוך מלפניו) ומה שכתוב בחצאי לבנה על הראיה מסוטה תמיה לי וכו' הם דברי מרן המחבר גט פשוט עצמו שמתמיה על ראית הרב טורי זהב וכל עיקר הבאתו דברי הטורי זהב אינו אלא ללמוד מדבריו לענין גט וכתב הגאון יד שאול בסוף סי' ער"א ונ"ל הט"ז האריף לענין ספרים הנדפסים אם שייך בהם קדושה והביא ראיה מאבני אפוד ע"ש ובאמת יותר ה"ל להקשות מהא דהאריכו בתוס' בע"ז כ"ג ד"ה בקשו ובתוס' סנפה מ"ט להוכיח דשמיר הנה בבית שני דאל"כ האריף הנה יכול להיות אבני אפוד ואם הנה משפחת לה בדפוס הנה יכול להיות על ידי הדפוס וע"כ זה לא מקרי חקיקה וענין בהלכות בית הבחירה פ"א הלכה י"ד בכ"מ שם ונדפס שם הגהה שבבית השני לא הנה שמיר וכתבתי על הגליון שבמח"כ לא זכר מתוס' זבחים דף נ"ד ד"ה אבנים ובסנפה וע"ז שם ודו"ק וענין במשנה למלך שם הטורי זהב שהעתיק דברי הבאר שבע פ' עגלה ערופה וחשב שדברי עצמו הם והקשה עליהם ולא זכר שדברי התוס' בסנפה הם והב"ש רמז בסופו כ"ז מדברי התוס' וזכרו להעתיק דברי התוספות על כל פנים דברי הט"ז נכונים וענין בשו"ת מהרמ"ע סי' צ"ג ודבריו קצת מעופכים בענין זה ולא ביאר היטב וכבר האריף בגט פשוט סי' קכ"ה ס"ק ט"ו בענין זה וענין בשו"ת פנסת יחזקאל סי' ל"ז שהספיק גם פן להטורי זהב: ובשו"ת אור נעלם סי' א' (בד"ה ומה שיש עוד) כתב דגם ספרים הנדפסים יש להם קדושה ככתובים והביא דברי הטורי זהב יו"ד סי' ער"א ס"ח והביא ראיות לזה עי"ש והרב זרע אמת ח"ב סי' קל"ג האריף בענין ספרי דפוס שבלו אם טעוניהם גניזה פדין ספר תורה וכתב שאין לומר דדוקא בספרים שהם בכתב צריך גניזה אבל בספרי דפוס לא מחמירין כולי האי דליתא דכבר מסיק הרמ"ע בסי' צ"ג דמלאכת הדפוס חשיב פתב וכן העלה הטורי זהב בסוף סי' ער"א דאית בהו קדושה כמו בכתב ובחזות יאיר סי' קפ"ד צדד הנדפסים על ידי עכומ"ז שאין מאמינים בקדושתם יש לומר דאין קדושים וליתא דהא ספר תורה שפתבו עפומ"ם יגנו כדאיתא בריש סי' רפ"א והנה מקום להקל בספרי הדפוס מצד שאינם בקלף וגם מצד שהרבה מהם אינם תורה שבכתב ממש אלא פירושים ותורה שבעל פה ואולי לא מחמירין בהו לענין גניזה כמו בספר תורה אבל באמת אין בטעמים אלו פדאי להקל דכבר הרב באר שבע בתשובה סי' מ"ג העלה דאף הברכות ותפלות וספרי הגמרא ופירושיהם שונים לספר תורה דצריכים גניזה והוכיח פן מש"ס ריש פרק פל פתבי ותוספות שם ד"ה אליבא דמאן דאמר ומדברי הרא"ש והמרדכי שם ובאורח חיים סי' של"ד סעיף י"ב שמצילין אותם מפני הדליקה וכל שפן דאין להניחם במקום התורם והכריח דאף בגמרא ופירושיה וענייני תפלות

וּסְפָרֵי אֲגָדָה הֵדִין פֶּן אֶפְּיֵלוּ כְּתוּבִים בְּכָל לְשׁוֹן וּבְכָל כְּתָב גַּם מֵהֶרְשֵׁד"ם בְּחֶלֶק יו"ד סִימָן פק"ד צְנוּחַ פְּכֻרֵיכֵי וְכו' (הֵבִיא תוֹרַף דְּבָרֵי הָרֵב מוֹהֶרְשֵׁד"ם) וְאַף דְּבַמְשָׁאֵת בְּנִימָן סִימָן ק' פֶּתַח דְּבִשְׁאָר סְפָרִים חוּץ מִסְפֵּר תוֹרָה תְּפִילִין וּמְזוּזוֹת אֵף הִפְתַּב עֲצָמוֹ אֵינּוּ קְדוּשׁ וְהֵבִיא רֵא"י מֵהַתּוֹסֵפֶתָא וְכו' עִם כָּל זֶה סִימָן חֲלִילָה לָנוּ לְנִהְיֵג קְלוֹת וּבִזְיוֹן גַּם בְּשְׁאָר סְפָרִים וְסוּף סוּף כְּתָבֵי הַקּוֹדֶשׁ הֵם וְאַף דָּאִין מְטַמְּאִין אֶת הַיְדִים דְּלִית בְּהוּ קְדוּשָׁה חֲמוּרָה כְּסִפֵּר תוֹרָה וְכו' מְכַל מְקוֹם אֵין (אִית) בְּהוּ קְדוּשָׁה זוּטָא וְאַף סְפָרִים שְׁלֵא נִכְתְּבוּ בְּכַתְבַּ גְּמוּר יֵשׁ לְהֵם קְדוּשָׁה זוּטָא וְעוֹד אֵף אִם תִּמְצָא לּוֹמֵר בְּשְׁאָר סְפָרִים מְדָאִין מְטַמְּאִים אֶת הַיְדִים אֵין בְּהֵם קְדוּשָׁה כָּל מְכַל מְקוֹם בְּזִמָּן הִזָּה יֵשׁ לְהֵם קְדוּשָׁה גְּמוּרָה כְּכַתְבַּ הַסְּמ"ג בְּהִלְכוֹת שַׁבָּת וְז"ל הַבְּרָכוֹת וְהַתְּפִלוֹת וְהַקְּמִיעִין וְכו' אֵין מְצִילִין מִפְּנֵי הַדְּלִיקָה פִּירֵשׁ ר"י דוֹקָא בִּימֵי הַתְּנָאִים שְׁלֵא נִתְּנּוּ לִיפְתַּח וְכו' אֲבָל עֲלִשְׁוֵי וְכו' שְׁפִיר מְצִילִין וְכו' וְכֵן פֶּתַחוּ הַתּוֹסֵפּוֹת וְהָרֵא"ש בְּפֶרֶק כָּל כְּתָבֵי וְכו' וְהֵבִיא מֵה שְׁהַמְּגֵן אֲבָרְהָם בְּסִימָן קנ"ט ס"ק י"ד תָּמָה עַל מֵה שְׁאֵין גְּדוּלֵי הַדּוֹר מוֹחִין לְהַנִּיחַ כְּתָבֵי קוֹדֶשׁ בְּדַפֵּי הַסְּפָרִים כְּשֶׁקוֹשְׁרִים אוֹתָם וְתָמָה עַל הָרֵב בֵּית דּוֹד בִּי"ד ס"י קמ"ה שֶׁהִתִּיר לַעֲשׂוֹת מְנַהֵג בִּזְיוֹן בְּסְפָרִים הַנְּדַפְּסִים בְּכַתְבַּ רש"י שְׁאֵינּוּ כְּתָב אֲשׁוּרִית מְדַתְּנָן בְּסוּף יְדִים תִּרְגוּם שְׁפִתְבוּ עֲבָרֵי אֵינּוּ מְטַמְּא אֶת הַיְדִים וְשָׁמָּה שְׁפִתְבוּ מֵהֶרְשֵׁד"ם בְּסִימָן קפ"ד לֹא מִיְיָרֵי אֲלֵא בְּכַתְבַּ אֲשׁוּרִית וְכו' וְלָזֶה הָעָרִיף לְתַמּוּהָ עַל רְאִיוֹתָיו וְסוּף דְּבָר כְּתָב (בד"ה נִמְצָא) דְּמְכַל הָאָמוּר יוֹצֵא לְכָל כְּתָבֵי הַקּוֹדֶשׁ בֵּין בְּכַתְבַּ בֵּין בְּדַפּוּס בֵּין כָּל דְּבָרֵי תוֹרָה וּפְיִרוּשֵׁיהֶן וּבֵין סִידוּרֵי תְּפִלָּה וְכִינּוּצָא אֲסוּר לְאֲבָדָם וְצָרִיכִים גְּנִיזָה אֶפְּיֵלוּ כְּתוּבִים בְּכָל לְשׁוֹן וּבְכָל כְּתָב אֵלוּ תוֹרַף דב"ק: וּבְמֵאֵי דְקִינְיָמָא לֹן בְּיֹרְהָ דְעָה ס' ש"מ סְעִיף ל"ז הָרֹאָה סְפֵר תוֹרָה שְׁנִשְׁרַף חֲזִיב לְקַרְוַע כְּתָב הָרֵב מִסְגֵּרַת הַשְּׁלֶחֶן שֶׁם בְּשֵׁם הָרֵב שְׁכַט יְהוּדָה דְּלֵאוּ דוֹקָא הַכְּתוּבִים בְּגוֹוִיל דְּנִייר נְמִי דִּינָא הָכִי בֵּין אִם כְּתוּב בֵּין אִם מְוֹדְפָס חֲזִיב שְׁתֵּי קְרִיעוֹת וְהַמְּחַבֵּר פִּקְפַק עַל דְּבָרָיו דְּבַדְּפוּס אֵין בּוּ כָּל כּוֹף קְדוּשָׁה וְעוֹד דְּמְקוֹר הֵדִין מִמְעַשָּׂה שְׁהִיָּה שְׁשִׁרַף יְהוּיָקִים אֶת הַמְּגִילָה דְּהִיָּתָה כְּתוּבָה וְלֹא בְּדַפּוּס ע"ש וּכְבָר נִתְּבָאָר מִתּוֹךְ מֵה שְׁרַשְׁמֵתִי דְּדַעַת כְּמָה פּוֹסְקִים דְּגַם בְּסְפָרִים הַמְּוֹדְפָסִים יֵשׁ בְּהֵם קְדוּשָׁה וְנִרְאָה דְּלַעֲנִין שְׁלֵא לְזַלְזַל בְּהֵם גַּם הָרֵב מִסְגֵּרַת הַשְּׁלֶחֶן מוֹדָה דְּאֲסוּר לְזַלְזַל בְּהֵם דְּלֹא אָמַר אֲלֵא שְׁאֵין בְּהֵם כָּל כּוֹף קְדוּשָׁה לְחֲזִיב קְרִיעָה לְהָרֹאָה שְׁנִשְׁרַפּוּ כְּמוֹכָן מְדַבְּרִיו: אַחַר זִמָּן רַב הַשְּׁגָתִי סְפֵר עֵיקָרֵי הַד"ט וְרֵאִיתִי בְּחֶלֶק א"ח ס' ח' אוֹת י"ב שְׁכַתְבַּ בְּשֵׁם הָרֵב הַמְּחַבֵּר בִּי"ד שְׁלוֹ ס' ל"ז (כְּנִרְאָה) שְׁכַתְבוּ עַל הַגָּאוֹן כְּנִסַּת יְחֻזְקָאֵל שְׁהַזְּפִיר בְּאוֹת י"א) דְּמָה שְׁאֲסוּר בְּסִפֵּר תוֹרָה אֲסוּר גַּם בְּכַתְבֵי קוֹדֶשׁ הַנְּדַפְּסִים וְשֶׁהִשִּׁיב עַל הָרֵב חוֹת יְאִיר שְׁהִיקַל בְּנְדַפְּסִים עַל יְדֵי עֲכוּמ"ז שְׁאֵין הַדְּבָר כֵּן וְהָרֵב מְשָׁאֵת בְּנִימָן ס' צ"ט סוּבֵר דִּישׁ בְּהֵם קְדוּשָׁה וְשֶׁתְּפַס בְּמִוֶּשֶׁלֶם כְּסִבְרַת הַרמ"ע דְּדַפּוּס כְּכַתְבֵיבָה מְמַשׁ וְשִׁישׁ לְכָל כְּתָבֵי הַקּוֹדֶשׁ הַנְּדַפְּסִים דִּין כְּתִיבָה מְמַשׁ כְּאֵלוּ נִכְתְּבוּ בְּקוֹלְמוֹס וְרַק בְּגִלְיוֹנוֹתֵיהֶם הִיקַל שֶׁם בְּסִי' ק' דָּאִין לְהֵן קְדוּשָׁה (כְּגִלְיוֹנוֹת הַסְּפֵר תוֹרָה) וְסִימָן הָרֵב עֵיקָרֵי הַד"ט וּכְבָר צְנוּחוּ קְמָאֵי עַל הָאֲוֶמְנִים הַמְּשִׁתְּמָשִׁים מְדַפֵּי כְּתָבֵי קוֹדֶשׁ הַנְּדַפְּסִים וְצִיִּין לְהַרְבֵּנִים מוֹהֶרְשֵׁד"ם בְּחֶלֶק יו"ד ס' קפ"ד מוֹר וּקְצִיעָה ס' קי"ד מְגוֹן אֲבָרְהָם ס' קנ"ד סוּף סְעִיף קָטָן י"ד וּבְסִי' ש"ל"ד ס"ק כ"ד פַּחַד יִצְחָק אוֹת הַכָּ"ף עֲרָף כְּתָבֵי קוֹדֶשׁ בְּאֲרוֹת הַמִּים סְעִיף ג' דְּבָר מְשָׁה ח"ג ס' ה' גֵּט פְּשוּט ס' קכ"ה ס"ק ט"ו אוֹר נְעֵלָם ס' א' שְׁהֵבִיאוּ לְקַמְיָה בְּאוֹת י"ט שְׁגַם הוּא הַחֲזִיק דְּבִשְׁמוֹת הַנְּדַפְּסִים יֵשׁ בְּהֵם דִּין כְּתִיבָה מְמַשׁ וְיֵשׁ בְּהֵן קְדוּשָׁה אֵף אִם נְדַפְּסוּ עַל יְדֵי עֲכוּמ"ז וּבְשֵׁם הָרֵב מְשַׁבְּצוֹת

זָהָב סִי' שֶׁל"ד אוֹת י"ד פֶּתַח דְּתַפֵּס בְּפִשִּׁיטוֹת דְּהַמְטָבְעוֹת שְׁנִטְבְּעוּ בְּקִדְוֶשֶׁה דְּפוּס הָוִי
כְּכַתִּיבָה וְשִׁפְּן כְּתַב גַּם בְּסוּף סִי' שֶׁמ"ב וְשִׁגְמ הֶרֶב זָרַע אֲמַת ח"ב סִי' קל"ג מְסִיק לְאַסְנֹר
לְשִׁרְוֹף דְּפִי כְּתָבִי קוֹדֶשׁ הַנְּדַפְסִים וְשִׁתְּמָה עַל הֶרֶב בֵּית דָּוִד שְׁבִיּוּרָה דְּעָה סִי' קמ"ה הַתִּיר
לְנִהוּג מְנַהֵג בְּזִיוֹן בְּנִדְפְסִים בְּכַתָּב רִש"י וְשִׁהָרַב אֶהֱל יוֹסֵף בְּסִי' ב' תְּמָה עַל מִי שֶׁהַתִּיר
לְשִׁמֵּשׁ בְּבֵית שְׁיֵשׁ בּוֹ סְפָרֵי דְּפוּס מְקַרָּא וְאַגְדוֹת וּפּוֹסְקִים בְּפָרִיסַת עֲלִיהֶם סְדִין בְּעֶלְמָא
דְּאִין הַדְּבָר הַדְּבָר כֵּן נִהְגָּם שֶׁהַמִּיקָל יֵשׁ לוֹ עַל מָה לְסַמְּוֹד וְכוּ' לִיתָא לְהָא וּמֵן הַדִּין נְמִי
אָסוּר וּבְשֵׁם הֶרֶב דְּבָרֵי דָּוִד בְּסִימָן מ"ו פֶּתַח דְּאָף מָה שְׁמַדְפִּיסִים לְדוּגְמָא בְּעֶלְמָא לְהַגִּיהֶם
מְטַעֲוִיִּתִיהֶם הַנְּקָרָאִים פְּרוּוּא"ש חֲזִיב לְנִהוּג בְּהֶם קִדְוֶשֶׁה וְאַסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֶם לְדְבָרֵי
חוּל וּלְאַבְדָּם בְּיָדִים וְשֶׁהֵבִיא רְאִיוֹת נֶצְחוֹת לְזָה (וְעֵינֵין לְעֵיל בְּמַעְרַכַת הַגִּימָ"ל אוֹת כ"ב
מָה שֶׁהֵבֵאתִי לְעַנְיָן קִדְוֶשֶׁת הַדְּוּגְמָאוֹת הַנְּקָרָאוֹת קִרְעַקְטִין) אֱלוֹ תוֹרָף דְּב"ק וְלֹא פְּנִיתִי
לְעֵינֵין בְּעוֹנֶשֶׁר בְּקִיאוֹתוֹ אֵף בְּסְפָרִים הַנְּמַצָּאִים אֲצִלִי (כִּי הֶרְבָּה מֵהֶם אִין נְמַצָּאִים אֲצִלִי):
גַּם אֲשׁוּר בְּסִפְרֵי מְגִדֵּל עָזוּ לְהַגְּאוֹן יַעֲב"ץ בְּקוֹנְטְרִיס אֲכּוֹן בְּחוֹן פְּנָה ב' אוֹת ל' שֶׁכְּתַב
דְּפוּס כְּתִיבָה מְעֻלְיִיתָא הִיא לְכָל מִילֵי כֵן הִיא הַסְּכַמַת כָּל הָאַחְרוּנִים אִם כֵּן אִם יִשְׂרָאֵל
הַמְדְפִיס וְדָאִי דְּהַמּוֹחֵק שֵׁם מֵהֶם לּוֹקֵה דְּבַר תּוֹרָה וְאַפְּי' אִם נְדַפְסִים ע"י פּוֹעֵל עֲכוּמ"ז
אָסוּר לְמַחְקוֹן דְּהָא קִי"ל ס"ת שֶׁכְּתָבָה עֲכוּמ"ז יִגְנוּ וְצָרִיף לְהַשְׁגִּיחַ לְשִׁמּוֹר הַדְּפִים שֶׁל
סְפָרֵי קוֹדֶשׁ שֶׁבְּדְפוּס מְכָל דְּבָר הַמְּאַבְדָּם כְּמוֹ דְּבָרִים שֶׁבְּכַתָּב מְמֵשׁ וְאַפְּיֵלוֹ הֵם כְּתַב
שְׁקוֹרִין רִש"י אוֹ מִשְׁקִי"ט וּבְכָל כְּתָב שֶׁל לַע"ז לֹא פָקַע קִדְוֶשֶׁת דְּבָרִים שֶׁל קוֹדֶשׁ וְעוּמ"ק
(סִקְנ"ד) עַל עַנְיָן קוֹשְׁרֵי סְפָרִים שֶׁמְדַבְּקִין כְּתָבֵי קוֹדֶשׁ בְּלוֹחוֹת הַסְּפָרִים שְׁנִתְעוֹרַר עָלָיו
בְּמַג"א וְיָפָה כְּתַב כִּי בְּנֻדָּאִי הִיא אִיסוּר גְּמוּר אֲמַנְם הַסְּכַמַתִּי לְהַקְל בְּדְפִים הַמְּקוֹלְקֵלִים
שֶׁיִצְאוּ מִתַּחַת מְכַבֵּשׁ הַדְּפוּס בְּרֵאוּשׁוֹנָה שֶׁהֵם מְנוֹטְעִים מְאֹד וְלָכֵן וְדָאִי זֹהִי תַקְנֶתָם דְּמְכָל
מְקוּם אָסוּר לְנִהוּג בְּהֶם בְּזִיוֹן וְעַל כֵּן יֵשׁ לְדַבְּקֵם לְלוֹחוֹת הַסְּפָרִים וְלַכְּסוּתָם בְּנִייר מְדוּבָק
עֲלֵיהֶם מְלַמְעֵלָה וְכָף יָפָה לְהֶם עוֹד זֹאת צָרִיף לְהַזְכִּיר וּלְהַזְהִיר מְאֹד הֶהְמוֹן הַבְּלִתִּי יוֹדְעִים
כְּשִׁנּוֹתָנִים סְפָרִים יְשָׁנִים לְאוּמָן עֲכוּמ"ז לְקַשֵּׁר מַחְדָּשׁ שֶׁיִקְחוּ תְּחִלָּה הַלוֹחוֹת מֵהֶם
וְיִצְעוּנוֹם לְצוֹרֵף סְפָרֵי קוֹדֶשׁ אַחַר אוֹ יַעֲמְדוּ עֲלֵיהֶם וְיִרְאוּ שֶׁיִתְזַיְקוּ אוֹתָן הַלוֹחוֹת עֲצָמָן
לִס' הַקְּדוּשׁ אֵף דְּלֹא חֲזִי שִׁינֵין לְאַחְלוּפֵי בְּאוּמָן דְּלֹא מְרַע נְפִשְׁיָה כְּדִקְיָמָא לֹן בְּעֶלְמָא הִיָּינוּ
לְהַחְלִיף טוֹב בְּרַע בְּרַם הֵכָא אִיכָא לְמִיחַשׁ שֶׁיִחְלִיף רַע בְּטוֹב וְחֻדָּשׁ מִפְּנֵי יִשָּׁן יוֹצִיא כְּסָבוּר
לְמִצּוֹא חֵן בְּמִלְאַכְתּוֹ הַנָּאָה וְתוֹ דְּהֵכָא לִיכָא לְמִיקָם עֲלָה דְּמִלְתָּא כִּי הִיא גּוֹנָא אֵף לְהַחְלִיף
טוֹב בְּרַע אִיכָא לְמִיחַשׁ גַּם לְפִי חוֹמֵר הָעַנְיָן וּלְפִי כְּלוּתוֹ בְּעֵינֵי הַעֲכוּמ"ז רְאוּי לְהַזְהִיר יוֹתֵר
שֶׁלֹּא יֵצֵא מִמֶּנּוּ תַקְלָה בְּלוֹחוֹת הַיְשָׁנוֹת שֶׁכָּבֵר הָיוּ תַשְׁמִישׁ קִדְוֶשֶׁה לְעִשׂוֹתָן תַשְׁמִישׁ
לְסְפָרוֹ עֲכוּמ"ז חֵס וְשִׁלוּם וּבִיחוד אִם דְּבוּקִים בְּהֶם גַּם דְּפִי שֶׁל סְפָרֵי קוֹדֶשׁ כְּנ"ל
שֶׁהַעֲכוּמ"ז יִקַּח מְשֵׁם לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֶם תַשְׁמִישׁ בְּזוּי ח"ו וְיֵשׁ בְּזָה מְכָשׁוּל עוֹן חֲמוּר רַחֲמָנָא
לְיִצְלָן אֲבָל בְּאַזְכָּרוֹת וּפְסוּקִים הַנְּמַצָּאִים בְּסְפָרֵי מִינִים כְּעַנְיָן מ"ש בְּחוּ"י (סִק"ו) גְּרָאָה
שֶׁאִין לְחוּשׁ כָּל כְּף מִתַשְׁמִישׁ בְּזוּי אֵף עַל פִּי שֶׁהֶרֶב הַנְּ"ל מִחֲמִיר גַּם בְּהֶם וְהַמְחֲמִיר יִחְמִיר
וְצָרִיף לְשַׁרְפָם וְדָאִי כְּמ"ש עָלָיו בְּס"ד דְּנֻדָּאִי לֹא עֲדִיפִי מִס"ת דְּכְתָבוֹ מִין יִשְׂרָאֵל אֲבָל
פְּסוּקִים וְשִׁמּוֹת שֶׁבְּסְפָרֵי עֲכוּמ"ז שֶׁאִינָן סְפָרֵי מִינּוֹת דִּינָם בְּגִיזָה עַכ"ל: וְסְפָרֵי תְּנַ"ף
הַנְּדַפְסִים בְּזִמְנָנוּ בְּלֵאנְדוֹן ע"י פֶּתַח הַמְּסִיתִים (פּוֹרְטוּנְסְטַנְטִיס) וּבְדִקּוֹ אַחְרֵיהֶם וְיֵשׁ בְּהֶם
שְׁנוּיִים רַבִּים בְּכַמָּה מְקוּמוֹת אֲשֶׁר הַדְּבָרִים הֵהֶם מוֹכִיחִים שֶׁפְּנוּתָם רָעָה לְהַדִּיחַ אֶת עַם
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵעַם ה' אֱלֹקֵינוּ הַנֵּה בְּשִׁנַת הַתַּקְפ"ז נְשַׁאֲלָה שֶׁאֲלָה זֹו אִם מוֹתֵר לָנוּ לְקָרוֹת

בספרים ההם ורפני אַזמיר (ה"ה בע"ס תהלה לְדוד ובע"ס פני מבין ובע"ס מלאכת שלמה חפים) אָסרו בְּכָל תּוֹקֵף לְלַמּוֹד בָּהֶם כִּי גְרוּעִים הֵם מִס"ת שְׁפָתָבו מִיַּן דִּישׁוּרָף וְהוּבְאוּ לְהַבּוֹת דַּב"ק בִּס' שְׁמֵן הַמְשִׁחָה בְּסִי' נְא"ו דָּף ד' וְהָרַב שְׁמֵן הַמְשִׁחָה חָלַק עֲלֵיהֶם וְהִעֲלָה דְמוּתָר לַקְרוֹת בָּהֶם בֵּין בְּהַגְדוּלִים מֵהַנְּ"ל בֵּין בְּהַקְטָנִים וְכֵן בְּסִפְר תְּהִלִּים שְׁמֵדְפִיסִים לְבַדּוֹ וְהִסְפִּימוּ ע"י שְׁנֵי רַבָּנִים גְּדוּלֵי דוֹרוֹ מוֹהַר"א עֲנִיּוֹ וּמוֹהַר"ש בֶּן שְׁהֵם עִי"ש דַּב"ק וְע"ד זֶה נִשְׁאַל גְּדוּל בְּדוֹרָנוּ הָרַב מוֹהַר"א קוֹבּוֹ בִּס' שְׁעַר אֲשֶׁר בַּחֲוִי"ד סִי' ט"ו מְרַבְּנֵי קוֹשֻׁט"א שְׁבִזְמֵנוּ שְׁדַעְתָּם הִיא שְׁטַעוֹנִים שְׁרַפָּה רַק מִפְּנֵי סִפָּה הוֹרוּ ב"ד לְהִטְעִינָם גְּנִיזָה וְהָרַב הַמְחַבֵּר הָאָרִיף לְבָאָר דָּאִין שׁוּם חֲשַׁשׁ אִיסוּר לַקְרוֹת בָּהֶם וּבִכְמָה שְׁנוּיִים שְׁיִשׁ בִּס' הַנְּ"ל אֲשֶׁר דְּנוּם לְחֻבָּה שְׁפִנְתָּם לְרַעָה לְהִסִּית וּלְהַדִּיחַ הָרְאָה לְדַעַת דַּעֲשׂוּ בְּאֵלוֹ הַשְּׁנוּיִם פְּהוּגָן וְאִין שׁוּם פְּנוּהָ רַעָה עִי"ש דַּב"ק וּבְהִיּוּתֵי בְּעִיר קוֹשֻׁט"א רְאִיתִי רַבִּים נִמְנָעִים מִלְּקָרוֹת בָּהֶם וְגַם אֲנִי כְּאֶחָד מֵהֶם הוֹאִיל וַיִּצְא מִפ"ק הַנְּ"ל אֲבָל אֲנִי מוֹחָה בְּמִי שְׁלֹמֵד בָּהֶם כִּי בְּאַמַּת דְּבָרֵי הַמַּתִּירִים נְכוּנִים כְּמוֹ שְׁיִרְאָה הָרוּאָה בַּגּוֹף דַּב"ק: וְלַעֲנֵן סִפְרֵי דְּפוּס שְׁבָלוֹ אִם צְרִיכִים גְּנִיזָה רְשָׁמְתִי לְעִיל בְּמַעַר' הַגִּימ"ל אוֹת ע"ג עַד כְּאֵן הַגִּיעוּ הַדְּבָרִים שְׁבִקְוֹנְטָרִיס שְׁדִי חֲמָד הַנְּ"ל: כָּלֵל לֹט דְּפוּס בְּאִיזָה זְמַן נִתְחַדֵּשׁ וְנִתְפָּשֵׁט בְּיִשְׂרָאֵל הִזְיָה רְשׁוּם בְּקוֹנְטָרִיס זְכָרוֹנוֹתִי לְעֵינַי בְּסִפְר הַבְּרִית חָלַק א' מְאָמַר ב' סוּף פָּרַק יו"ד וּבַחֲזוֹת יְאִיר סִי' פִּק"ד וְעַתָּה רְאִיתִי שְׁכָפָר הִבִּיא הָרַב טְהַרְת הַמִּים בְּמַעַרְכָּה זוֹ אוֹת ל"א דְּבָרֵי שְׁנִיָּהם וְתוֹרָף דְּבָרֵיהֶם הוּא שְׁהַרַב סֵדֵר הַדּוֹרוֹת כְּתַב שְׁאָף שְׁמֵלְאֶכֶת הַדְּפוּס נִתְחַדֵּשׁ בַּשְּׁנַת מְאֵתִים לְאַלְף הַשְּׁיִשִּׁי לֹא נִדְּפְסוּ סִפְרֵי חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל עַד שְׁנַת רַצ"ה (וְסִימְנִיף רַצ"ה הַקְדוּשׁ בְּרוּף הוּא לְזִכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל) וְהָרַב חוֹת יְאִיר כְּתַב בְּשֵׁם סִפְר צִמַח דָּוִד וּבְדַבְרֵי הַיָּמִים לִר' יוֹסֵף הַכֹּהֵן שְׁמֵצָא דְּפוּס וַיִּנְיָצָא שְׁנַת קפ"ח לְאַלְף הַשְּׁיִשִּׁי וְכו' וְשִׁפְסָפֵר כַּח ה' כְּתַב שְׁבִימִים קְדָמוֹנִים הִזְיָה נִמְצָא בְּרִזִּילִים מוֹכְנִים לְדְפוּס אֲף לֹא אוֹתִיּוֹת נִפְרָדוֹת רַק מְלוֹת שְׁלֵמוֹת מְלָה בְּמִלָּה לְכֵן לֹא הָיוּ מְסַפִּיקִים לְדְפוּס הַמְבֻקָּשׁ וּכְנִרְאָה לֹא הִזְיָה בְּיַד הָרַב טְהַרְת הַמִּים סִפְר שֵׁם הַגְּדוּלִים וְלְכֵן לֹא רָאָה מֵה שְׁכַתַּב בְּמַעַרְכַת הַגִּימ"ל (גְּמָרָא) וְשֵׁם אֶתָּה מוֹצָא שְׁרָאָה מְסַכְתָּא מְוִדְפֶסֶת בַּשְּׁנַת גַּמְר"א וְטוֹר מְוִדְפֶס בַּשְּׁנַת רַל"ה וּמוֹל סו"ף הִבִּיא מֵה שְׁכַתַּב הַגְּאֹן חוֹת יְאִיר הַנְּ"ל וְהָרַב שְׁלַחַן גְּבוּהָ בְּסִפְרוֹ אֵהֵל יוֹסֵף בְּחֶלֶק א"ח סִי' ב' (ד"ה סִיפָא דְּמִלְתָּא) כְּתַב בְּפִשְׁטוֹת שְׁבִזְמַן הָרַבָּב"ד כְּפָר הִזְיָה הַתְּלִמוּד מְוִדְפֶס וְעַל פִּי הַנְּחָה זוֹ הַשִּׁיג עַל הוֹרְאָת סִפְר סִי"מ עִי"ש וּכְבָר הַשִּׁיג עָלָיו הָרַב עֲיָקָרִי הַד"ט בַּא"ח סִי' ח' סוּף אוֹת י"ב עִי"ש: כָּלֵל מ דְּבָר הַמַּעֲמִיד אֶפְּלוֹ בְּאַלְף לֹא בְּטִיל בְּנְדָפֶס בְּאוֹת פ"ט הַבְּאֵתִי שְׁיִשׁ קֶצֶת סוּבְרִים שְׁמֵן הַתּוֹרָה אִינוּ בְּטִיל לְפִי שְׁחֲשׁוּב כְּאִילוֹ הוּא בְּעֵינַי (וְאִין כֵּן דַּעַת רוֹב הַפּוֹסְקִים כִּיעוּיָין שֵׁם) וְכַתְּבִתִּי שְׁצָרִיף לְעֵינַי בַּגּוֹף דְּבָרֵי רַבִּינוּ חַיִּים כְּהֵן סִי' י"ב שְׁהַזְפִּיר דִּידֵי הַגְּאֹן מְנַחַת מְשָׁה יצ"ו בְּסִי' ט"ן אוֹת ג' כִּי דְמִיתִי אוֹלֵי יֵשׁ שֵׁם בְּיָרוּר לְעֵנְנֵי זֶה וְעַל טוֹב אֲזַפִּיר שֵׁם דִּידֵי הַגְּאֹן מוֹהַר"ר יִשְׂרָאֵל אַבְרָהָם לְעָרְנָעֵר יצ"ו אַבְד"ק טְרִישְׁפָּאֵל שְׁבִינְדָעוּ שְׁאִין מְצוּי אֶצְלֵי סִפְר הַקְדוּשׁ הַנְּ"ל שְׁלַחוּ לִי לְמָנָה זְכוֹת הַגְּאֹן הַמְחַבֵּר תְּגַן עָלָיו וְעַל זָרְעוֹ נִס"ו וְעֵינַיָּתִי שֵׁם בְּסוּף סִי' י"ב עוֹד יֵשׁ לְצָרָף דַּעַת הָאִיסוּר וְהִתֵּר וַיִּם שֵׁל שְׁלֵמָה פָּרַק ח' דְּחֻלִּין סִי' ק"ו דְּדָבָר הַמַּעֲמִיד בְּטִיל וְכו' אֲף שְׁהַמְּגוֹן אַבְרָהָם כְּתַב שְׁדְּבָרָיו בְּטִלִּים נִגְד הַטוֹר שְׁכַתַּב דְּחֲשִׁיב כְּבַעֲיָנִיָּה סְנִיף הָיוּ וְכו' עכ"ל וְהֵן הֵן הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דְּבָר מְשָׁה (בְּמַנְחַת מְשָׁה הַנְּ"ל) וְעַם שְׁמֵשְׁמַעוֹת דְּבָרָיו הוּא דְּנִקִּיט כְּדַבְרֵי הָרַב מְגוֹן אַבְרָהָם שְׁכַתַּב שְׁדְּבָרָיו בְּטִלִּים נִגְד הַטוֹר וְדַעַת הַמְּגוֹן

אברהם היא דהטור סובר דלא בטיל מדאורייתא מפל מקום אין הכרח שסובר פהמגן אברהם בכל מפל וכבר פתבתי בנדפס שהאחרונים דחו מאי דמשמע ליה בכוננת הטור דלא בטיל מן התורה ואפשר שגם רבינו חיים סובר בזה פדעת האחרונים: והרב אהל יעקב במערכה זו אות ד פתב דמאי דקיימא לן דבר המעמיד חשיב פאזיתיה לאיסורא בעינו ולא בטיל מתבאר מדברי הרמב"ם שהוא מדרבנן שהרי בריש פרק שישא עשר מהלכות מאכלות אסורות פתב דמחמץ ומתבל לא בטלי ושמ בדין ט' פתב דמה שאינו בטל הוא מדבריהם ומחמץ דאינו בטל הוא מדין מעמיד כנודע אלו דבריו שם וציין להרשב"א בח"א סי' ער"א וסי' פר"ה ושפן פתב במגן אברהם סי' תמ"ב ס"ק ט' ופרי חדש שם סעיף ה' וביו"ד סי' ק' סק"ג דברי הרשב"א אינם על דבר המעמיד רק פתב דרף פלל דכל שהוא למעלה מחד בתרי דלא בטיל הוא מדרבנן ובאר כמה פרטים ואין בכללם מעמיד פיעויןן שם ועל כל פנים פיון שפדברי הרמב"ם מפורש שהוא מדרבנן אין סברא לומר דרבינו הטור סובר שהוא מן התורה דכיון שלא מציינו שפתב פן מפורש מסתמא יש לנו לומר שסובר פהרמב"ם שאינו אלא מדרבנן אלא דלפום ריהטא קשה בעיני לומר דמחמץ היינו מעמיד שאם פן איך יחלקו הפוסקים רש"ל ודעמיה על הרמב"ם ויאמרו דמעמיד בטל והלא משנה שלמה שנינו בפרק שני דערלה דמחמץ ומתבל אין להם ביטול גם מה שפתב שפן פתב המגן אברהם איברא שפתב פן בשם האיסור והיתר אף מדכתב על דבריו אבל מדברי הטור משמע שהוא מן התורה נראה קצת שיותר נוטה דעתו למאי דמשמע מדברי הטור שהוא מן התורה ואם סובר שאין הכרח לזה מדברי הטור וכמו שפתבו האחרונים הנה לו לבאר והנה לו להכרית לדחות הוכחתו מדברי הטור מאחר שפדברי הרמב"ם מפורש שהוא רק מדרבנן (לפי שיטתו דמחמץ היינו מעמיד) ומה גם לפי מה שפתב בעצמו שהתוספות בפרק אין מעמידין ד' ל"ה ע"א ד"ה מפני פתבו דאיסור מעמיד הוא מדרבנן ואם פן הנה לו להשיג על המגן אברהם מדברי הרמב"ם ומדברי התוספות שסוברים שהוא מדרבנן וקשה לומר שהטור חולק עליהם אלא דבענייני לא זכיתי להבין איך משמע מדברי התוספות שסוברים בדרף פלל על כל דבר המעמיד שהוא איסור דרבנן שהרי דברי התוספות הם על מה שאמר שמואל בטעם הגבינות לפי שמעמידין אותה בעור קיבת נבלה והקשו התוספות מאי איירא נבלה אפילו שחוטה נמי אסורה משום פשר בחלב ותירצו דדוקא נקט נבלה דאז איכא איסור דאורייתא אבל בשחוטה משום פשר בחלב ליכא איסורא דאורייתא דצונן בצונן הוא ואף על גב דאוקימי קא מוקים אינו אסור אלא מדרבנן ואם פן לא שמענו מדבריהם דמעמיד הוי איסור דרבנן אלא בדרבן שעיקר איסורו הוא מדרבנן פגון פשר בחלב בצונן אבל בדרבן שאסור מן התורה והוא מעמיד אפשר דאין לו ביטול מן התורה ועל מה שפתב הרב מגן אברהם שדברי הים של שלמה בטלים נגד הטור וכו' הנה פבר פתב הרב מחצית השקל שהאחרונים המה ראו פן תמהו שרבינו הטור סותר דבריו שפיו"ד סוף סי' פ"ז פוסק דדרבן המעמיד בטל בששים וכבר נאמרו בזה הרבה ישובים והגאון בפלתי שם ס"ק י"ז אחר שהאריה קצת בזה סיים אף לבי אנפני לומר דלא סבירא ליה להטור פלל הא דמעמיד לא בטיל מדלא הזכירו בפירושו ומה שהביא בסי' תמ"ב דברי ראב"ן גבי גבינות שהוקם בחלא דשיכרא דאוסר ראב"ן להשהותו פיון דאוקים חשיב בעיניה שם לא הנה ששים נגד החלא דביותר מששים ודאי מהתורה בטל

ואם כן לשיטת הטור מותר להשהותו כמו שבאמת תמה המגן אברהם שם אלא דלא הנה
ששים ומה שהוצרך לטעם דמוקים וכו' משום דהוי נותן טעם בר נותן טעם דהיתירא
וכו' אלו תנרף דב"ק ונמצא לפי זה שגם רבינו הטור סובר דדבר המעמיד בטל וכדעת
קצת מן הראשונים שהזכירם הרב המגיד בשלישי דמאכלות אסורות דין י"ג והרש"ל
ביום של שלמה בפרק כל הבשר סי' ק"ו עי"ש שלא נחה דעתו במה שכתב הרב המגיד
בטעם הרמב"ם שלא פתב הטעמים שנתמרו בש"ס לאיסור גבינותיהם (א) שאי אפשר
בלא צחצוחי חלב (ב) לפי שמחליקים פניה בשמן חזיר לפי שקשה על אלו הטעמים
יבטל במיעוטו ולזה פתב הטעם לפי שהוא מעמיד והוי כאילו הוא בעין ואין שינוי בו
ביטול ועל זה הקשה ביום של שלמה וכי האמוראים שנתנו טעמים אלו נשתבשו בזה
חלילה ולא ידעו שקשה דליבטיל במיעוטו ולכן פתב שהעיקר פדעת החולקים על
הרמב"ם בזה עי"ש דב"ק (ועיין לעיל במערכת האל"ף אות ז מה שהבאתי על זה בד"ה
והשגתי עתה) והגאון דגול מרבה בסוף סי' פ"ז (על דברי שפתי כהן ס"ק ל"ה) ייחס
לרש"י בחולין דף קט"ז ע"ב ד"ה הרי זו אסורה דקאי בשטיטה זו ואף שכתב לדחות מכל
מקום יותר נוטה דעתו שסובר כהרש"ל עי"ש ולהגאון שואל ומשיב במהדורא תניינא
ח"ב סי' ס"ו קרוב לסופו (בד"ה ובגוף) ושם (בד"ה והנה בתוס' שם) פתב טעם
להראב"ד דלא ניחא ליה בטעם הרמב"ם משום שמעמיד דמה בכך שהוא מעמיד והוי
כמו שהוא בעין סוף סוף לא נרגש הטעם ועיין שם מה שהשיב: והגאון חקרי לב בחלק
יו"ד ח"ב סי' קצ"א שקיל וטרי טובא בהאי דינא ובדף רס"א ע"ד (בד"ה ושוב) פתב
דהראב"ד דהתוספות דלית להו הא דמעמיד לא בטיל היינו דוקא באיסורי אכילה אבל
באיסורי הנאה מודו דמעמיד לא בטיל ולכן חומץ סתם יינם דאסור בהנאה פנין נסו כמו
שכתבו רוב הפוסקים ביורה דעה סי' קל"ד לכן נאסר מצד מעמיד לא כן באיסור בשר
בחלב דבאיסור דרבנן לא אסרו בהנאה פדכתב מורם בסי' פ"ז אם כן ליכא אלא איסור
אכילה דגם מעמיד בטל בו מדינא ולא שינוי לאסור על הספק גם על המיעוט משום ספק
דדבריהם וכשאסרו בחומץ גם על הספק אינו באיסורים של עכומ"ז בלבד דגם בכל
איסורי הנאה אוסר מעמיד על המיעוט וכתב שבזה יש ליישב מה שהקשו רש"ל בפרק
כל הבשר והדרכי משה ביורה דעה סי' פ"ז על הטור דשם נראה שסובר דמעמיד בטל
בששים ואילו באורח חיים סי' תמ"ב אסר גבינות שהעמיד בשכר שעורים ולהנ"ל ניחא
דדוקא באיסורי הנאה לבד סבירא ליה דמעמיד לא בטיל וסיים דאף דלפי מה שכתב
(קודם לכן) איכא מגדולי הראשונים דסברי דמעמיד באיסורי אכילה בטל בששים וכן
דעת רש"ל לעומת זה איכא אשלי רב רב רב דפליגי על זה ומרן בשלחן ערוך סי' פ"ז פסק
דמעמיד אסור גם באיסורי אכילה וכו' וכו' עי"ש: פלל מא דבש האמור בתורה בשבח
ארץ ישראל זית שמן ודבש הנה רש"י בריש פרשת כי תבא על פסוק מראשית כל פרי
האדמה פתב לענין בכורים דדבש היינו דבש תמרים וכתב רבינו הרא"ם רוצה לומר לא
דבש דבורים שכל המקרא דארץ חטה ושעורה בשבח פירות ארץ ישראל מירי ודבש
דבורים לאו מפירות הארץ הוא ומרן המשנה למלה בפרק שני דבכורים דין י"ט פתב
על דברי הרא"ם ותמיה לי דהא בירושלמי פרק קמא דבכורים איתא ודבש אלו התמרים
יכול דבש סתם ר' תנחומא בשם ריב"א פתיב ובפרוץ הדבר הרבו בני ישראל ראשית
דגן תירוש ויצהר ודבש ודבש חייב במעשרות אלא אלו תמרים שחייבים במעשרות

משמע דאי לא קרא דובפרויז הנה אמינא דדבש דכתיב בקרא הוא דבש דבורים דאף שאינו מפירות הארץ הנה אמינא דהכי קאמר ארץ שנמצאת בה חטה ושעורה משנפחים וגם דבש דבורים משנפחת וצריד עיון עכ"ל מתבאר דלא קשיא ליה על מה שפירש רש"י דדבש הוא דבש תמרים דנדאי פן הוא פדאמרינו בירושלמי רק על דברי הרא"ם קשיא ליה דמשמע ליה הכי מגופיה דקרא גבי פירות שנשתבחה בהן ארץ ישראל משום דדבש דבורים לאו מפירות הארץ הוא אהא קשיא ליה דמדברי הירושלמי מתבאר דאין מזה הכרח לולא דיש לנו הכרח מקרא ובפרויז וכו' ואין הכי נמי דלכתר דגלי לן קרא דובפרויז למדנו דדבש האמור בשבח הארץ הוא דבש תמרים וכן פירשו רבינו שמשון ורבינו עובדיה בריש בפורים דתנן אין מביאים בפורים אלא משבעת המינים דדבש הוא דבש תמרים ולא דבש דבורים וכן הרמב"ם בפירושו אינו מפרש דבש דבורים כיענין שם ומה שכתב שהוא תמרים לפי הנראה פונתו דבש תמרים כמו שפירשו רבינו שמשון ורבינו עובדיה באופן שמתבאר מדברי כל המפרשים הנ"ל דדבש האמור בשבח הארץ הוא דבש תמרים וכדאמרו בירושלמי ומשמע שהוא דבש הינצא מן התמרים והוא משקה הבא מהם: ומזה תמיה לי על הגאון מוהרש"א בחידושי אגדות בפירוש שלישי דהוריות דף י"ג ע"ב על מה שאמרו בש"ס ששמן זית משיב את הלימוד כתב וז"ל בזה יש לתת טעם בכל שבעת מינין דכתיב בתורה חשיב הפירות עצמן דכתיב חטה ושעורה גפן וכו' חוץ מזית דנקט הינצא מתוכו דכתיב זית שמן משום דבזית גופיה אין בו שבח ארץ ישראל דאדרבא הוא משפח הלימוד אבל שמן הינצא מתוכו הוא משיב התלמוד ושבוהו של ארץ ישראל עכ"ל והוא תמוה דהא בדבש נמי נקט הינצא מתוכו דהיינו דבש הינצא מן התמרים והיכי קאמר דבכל שבעת המינים חשיב הפירות עצמן ק חוץ מזית והא איכא דבש: הן אמת שעל דרך שכתב הגאון מוהרש"א על מאי דלא חשיב קרא בזתים הפרי עצמו משום שאין בו שבח הארץ דמשפח הלימוד כמו כן נוכל לומר דהטעם בדבש דחשיב המשקה הינצא ממנו ולא הפרי עצמו הוא משום שבתמרים מצערים את האדם כדאמרינו בפירוש קמא דתענית דף ט' ע"ב עולא איקלע לבבל חזא מלא צנא דתמרי בזוזא אמר מלא צנא דדובשא בזוזא ובבלאי לא עסקי באורייתא בליליא צערוהו (בשילשול כדאמרינו בגטין דף ע' ע"א תמרי משחנן ומשלשלן רש"י) הדר אמר מלא צנא דספיני בזוזא ובבלאי עסקי באורייתא ובפסחים דף פ"ח ע"א קרי להו סמא דמותא דקאמר עולא מלא צנא סמא דמותא בזוזא ובבלאי עסקי באורייתא ע"ש ואם כן יש לומר דמטעם זה לא קחשיב קרא תמרים בשבח הארץ כי היכי דלא חשיב זתים מפני הקלקול שבהם כדכרף שפירש מוהרש"א גבי זתים וכן אמרו לי קצת מחכמי ורבני עיר עז לנו עיר הקודש ירושלים תוב"ב יצ"ו מדי דברי עמהם בהיותי שם אודות דברי מוהרש"א באגדתיה הנ"ל אבל מכל מקום דבריו אין מתנישבים בזה דהיכי קאמר דבכל שבעת המינים קחשיב הפרי עצמו ונהרי רק חמשה מינים הוא דקחשיב קרא הפרי עצמו דשמן ודבש קחשיב המשקין ועוד דעיקר הישוב אינו נח לי דבשלמא בזית שייך הטעם שכתב מוהרש"א לפי שבפרי עצמו יש קלקול ואין אותה התקלה בהמשקה ואדרבא יפה פח הבן שמנישב את הלימוד אבל בתמרי התקלה עצמה שיוצאת מהפרי עצמו (דמצערי בליליא) גם מהמשקה הינצא ממנו בערב היא באה שאם יאכל דבש יותר מהראוי בנדאי מביאו לידי שילשול כמו באכילת התמרים עצמם שמיעוטם יפה ורובן קשה וכן בדבש

ואם פן אמאי קחשיב קרא המשקה הינצא ממנו ולא חשיב הפרי עצמו כדקחשיב בשאר המינים עצמם באופן שדברי הגאון מוהרש"א תמוהים לכאורה: ונראה ליישב בס"ד קושיות הרב משנה למלך על הרא"ם וייתנישבו בזה גם דברי הרב מוהרש"א באגדתיה הנ"ל והוא דיש לומר דהרא"ם אינו מפרש הירושלמי כדמתרגם ליה הרב משנה למלך דלולא קרא דובפרוץ היינו מפרשים דדבש הוא דבש דבורים (שהוא משקה) ומשמע דלבתר דכתיב ובפרוץ נהי דשמעינן דלא בבורים קאמר קרא אלא בתמרים מפל מקום על משקה התמרים קאמר דומיא דבורים אלא מפרש הירושלמי כמו שפירש הרב פני משה שם בהלכה ג' וז"ל ודבש דכתיב בהאי קרא אלו התמרים שמהם יוצא הדבש יכול דבש ממש בדוקא איירי קרא ואם פן נילף דמביאים בפורים דבש וקאמר ר' תנחומא פתיב וכו' וכי דבש חייב במעשרות הא קנימא לן דאין עושים תמרים דבש פדתנן בפרק י"א דתרומות אלא אלו התמרים וכו' וילפינן נמי לבכורים שאין מביאין משאר משקין אלא מהיוצא מהזיתים וענבים בלבד אלו תנרף דב"ק דמתבאר שם מפרש בכונת הירושלמי שסלקא דעתין הנה לפרש דבש הפתוב בשבח הארץ שהוא דבש היוצא מהתמרים ולא התמרים עצמם ולזה הביא ר' תנחומא ראיה מקרא דובפרוץ וכו' דלאו משקה היוצא מהתמרים קאמר אלא התמרים עצמם והרב נחמד למראה בחידושי לבכורים בדרף קפ"ט ע"ד הביא בשם הרב מוהר"א שפירש דברי הירושלמי דמה שאמרו יכול דבש וכו' היינו דבש דבורים וכו' (וכמו שפרש הרב משנה למלך שהבאתי למעלה) וכתב על דבריו שלא ידע מי דחקו לפרש פן דהא אפשר לפרש דמה שאמרו יכול דבש ממש הפונה דבש התמרים ולא גוף הפרי וכו' (וכפירוש הרב פני משה שהבאתי למעלה) עיי"ש שפנראה לא הנה אצלו פירוש הפני משה מדלא הזכירו וכתב שם הרב ר' משה המכונה מורינו הפהן שהקשה לכל הפירושים היכי סלקא דעתיה דהירושלמי לפרושי דבש דהוא משקה הא תנן בפרק בתרא דתרומות אין מביאים בפורים משקה אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים בלבד משום דכתיב פרי ולא משקה והניחו בקושיא ואולי יש לומר דהא דממעטינן משקה היינו דוקא במינים שהזכירו הפרי עצמו הפתובים בשבח הארץ חטה ושעורה תאנה ורמון אהני קפיד קרא פרי ולא משקה אבל דבר שלא הזכיר הפתוב גוף הפרי פגון דבש היינו יכולים לפרש דדבש הוא משקה היוצא מתמרים (לפירוש הרב פני משה) או דבש דבורים (לפירוש הרב מוהר"א) לולא דילפינן מקרא דובפרוץ וכו' ונדאמאן עלה הנה גם הרב נחמד למראה ניחא ליה לפרש פפירוש הרב פני משה הנ"ל: ומעתה לפי פירוש הרב פני משה הנז"ל, דמה שאמרו בירושלמי יכול דבש ממש הפונה היא על דבש הינצא מתמרים ויליף ר' תנחומא דלא על דבש התמרים קאמר קרא אלא על התמרים עצמן הנה לפי זה יכולים אנו לומר דלא עלה על דעת הירושלמי כולל לפרש דדבש דכתיב בקרא הוא דבש דבורים דהא קרא בשבח הפירות של ארץ ישראל מייירי ודבש דבורים לאו מפירות הארץ הוא וכדכתב הרא"ם רק הסלקא דעתין הנה לפרש דקרא קאמר על משקה היוצא מן התמרים: שוב השגתי ספר תועפות ראם להרב מוהר"א גאטיניו וראיתי בפרשת פי תבא ד' ק"י ע"ג שהביא (בד"ה ע"כ הרא"ם) דברי הרא"ם ודברי הרב משנה למלך וכתב וז"ל ואין פאן תימה על הרא"ם דדבש דקאמר בירושלמי הוא דבש תמרים לאפוקי שאינם תמרים גופם אבל אין הכי נמי דדבש דבורים אינו נכנס בדבש הפתוב אף אי לא הנה פתיב ובפרוץ והוא כמו שכתבתי אני הדל וסיים

עוד הרב תועפות רָאם וְנ"ל אף קִשָּׁה על הרא"ם דְּלָמָּה הִכְרִיחַ מֵאַרְצָן חֹטֵה וּשְׁעוֹנָה וְלֹא מִקְרָא דִּידָן דְּכִתִּיב פְּרִי וְכֹאֵן לֹא שִׁינֶה דְחִינֵת הֵרֵב מִשְׁנֵה לְמִלָּה עכ"ל וְכֹנְנָתוֹ לְפִי הַנְּרָאָה הִיא לְהַקְשׁוֹת עַל הַרְא"ם שֶׁהִיָּה לוֹ לְהִכְרִיחַ דְּדָבָשׁ זֶה אֵינּוּ דְּבִשׁ דְּבוֹרִים דְּהָא כְּתִיב בְּהָאֵי עֲנִינָא וְלִקְחֹת מֵרֵאשִׁית כָּל פְּרִי וּדְבִשׁ דְּבוֹרִים אֵינּוּ פְּרִי וְאִם עַל גַּב דְּלִהֲסַלְקָא דְעֵתִין דְּהִירוּשְׁלָמִי הָיָה בְּעֵינָן לְמִימַר דְּדָבָשׁ זֶה הוּא הַמְּשֻׁקָּה הַיּוֹצֵא מִן הַתְּמָרִים וְתִיקְשִׁי לִיָּה דְּהָא בִּקְרָא פְּרִי כְּתִיב וְלֹא מְשֻׁקָּה יֵשׁ לוֹמַר דְּמְשֻׁקָּה הַיּוֹצֵא מִהַפְּרִי נְמִי שִׁינֶה לְקֵרוֹתוֹ פְּרִי לֹא כֵּן אִם נִפְרָשׁ דְּבִשׁ זֶה שֶׁהוּא דְּבוֹרִים וְהִרִי אֵינּוּ פְּרִי כָּלֵל כֵּן נִרְאָה כּוֹנֵן הֵרֵב אֵף קִשָּׁה דְּהָא תַּנְיִנּוּ בְּפֶרֶק בְּתָרָא דְתַרּוּמוֹת מְשֻׁנָּה ג' אֵין מְבִיאִין בְּפוֹרִים מְשֻׁקִין אֲלֵא הַיּוֹצֵא מִן הַזֹּתִים וּמִן הָעֲנָבִים וּפְרִיָּשׁוּ הַמְּפָרְשִׁים הַטַּעַם דְּכִתִּיב מֵרֵאשִׁית פְּרִי פְּרִי אֶתָּה מְבִיא וְאִי אֶתָּה מְבִיא מְשֻׁקָּה אֲלֵמָּא מְפָרִי מִמְעֻטִּין מְשֻׁקָּה הֵבָא מִן הַפְּרִי (כְּגוֹן מְשֻׁקָּה תְּאֵנִים וְרִימוֹנִים) וְלֹא אֲמַרִּין דְּכִינּוּ דְּמִפְּרִי הֵם בָּאִים מִקְרוּ פְּרִי וְאִי הִכִּי הִדְרָא קוֹשְׁטִין דְּתִיקְשִׁי לִיָּה עַל הַיְרוּשְׁלָמִי גּוֹפִיָּה וּבְאַמְתָּ כֵּן הַקִּשָּׁה הֵרֵב ר' מִשֵּׁה הַפֶּהֶן הַמְּכֹנְנָה מוֹרְנֵי הַבִּיא דְּבָרֵי הֵרֵב נִחְמַד לְמֵרָאָה בְּדָף קפ"ט וְצָרִיף לוֹמַר (כְּדִי לִיָּשֵׁב הַיְרוּשְׁלָמִי) דְּאִי לֹא קִרָא דּוּבְפָרוּץ וְכו' הָיָה אֲמִינָא דְּלֹא קָפִיד קִרָא שְׁלֵא יְהִי הַבְּכוֹרִים מְשֻׁקִין אֲלֵא בְּאוֹתָם הַמִּינִים שֶׁהַזֶּה הַפִּירוֹת בְּפִתּוּב וְכו' כְּמוֹ שֶׁכְּתִבְתִּי לְמַעְלָה (בד"ה וְנִרְאָה לִיָּשֵׁב) וְאִם כֵּן גַּם עַל הַרְא"ם לֹא קִשָּׁיָא כְּמוֹכֵן וְאִיף שִׁיָּהִיָּה לְדִסְתָּאן עֲלֵה לְמַדְנֵוּ מִדְּבָרֵי הֵרֵב שֶׁמְפָרֵשׁ הַיְרוּשְׁלָמִי כְּפִירוּשׁ הֵרֵב פְּנֵי מִשֵּׁה שֶׁהִסְלֵקָא דְעֵתִין שֶׁבְּהִירוּשְׁלָמִי הִיָּה לְפָרֵשׁ דְּדָבָשׁ הוּא דְּבִשׁ שְׁל תְּמָרִים וְלִהֲמַסְקָנָא לֹא דְּבִשׁ שְׁל תְּמָרִים קְאָמַר קִרָא אֲלֵא הַתְּמָרִים עֲצָמָם: וְלְפִי פִירוּשׁ זֶה דְּלְפִי הָאֲמַת דְּבִשׁ הָאֲמוֹר בְּתוֹרָה בְּשִׁבְחַת הָאָרְצָא לֹא הִדְבִשׁ הוּא אֲלֵא עַל הַתְּמָרִים שֶׁמֶהֱם יּוֹצֵא הִדְבִשׁ הוּא דְּאֲמַר קִרָא וּדְבִשׁ צְרִיכִים אָנוּ לוֹמַר דְּגַם מֵהַ שְׁכֵתָב רַש"י בְּחוֹמָשׁ דְּדָבָשׁ הוּא דְּבִשׁ תְּמָרִים אֵין כּוֹנֵנָתוֹ עַל הִדְבִשׁ הַיּוֹצֵא מֵהֶם כִּי אִם עַל הַתְּמָרִים שֶׁמֶהֱם הִדְבִשׁ יּוֹצֵא וְלֹא נִפְלֵאת הִיא לוֹמַר דְּקָרִי לְתְּמָרִים דְּבִשׁ דְּהָא חֲזִינּוּ דְעוֹלָא קָרִי לְתְּמָרִי דְּבִשׁ דְּקְאָמַר מְלֵא צִנָּא דְּדוּבְשָׁא בְּזוֹנָא וְכו' וְעַל הַתְּמָרִים הוּא הִיָּה אוֹמַר כֵּן הִכִּי נְמִי דְּבִשׁ הָאֲמוֹר בְּתוֹרָה יֵשׁ לוֹמַר דְּתְּמָרִים הוּא וְקָרִיָּנְהוּ רַחֲמָנָא דְּבִשׁ וּקְצַת סִיּוּעַ לְזֶה מְדַמְצִינוּ לְרַש"י עֲצָמוֹ בְּפִרְשֵׁת כִּי תִשָּׂא בְּפִסּוּק רֵאשִׁית בְּכוֹרֵי אֲדָמָתָה, (ל"ד כ"ו) שֶׁמְפָרֵשׁ וּדְבִשׁ אֵלוֹ תְּמָרִים (כֵּן הִיא גִּירְסַת הַרְא"ם שֶׁם לֹא כְּגִירְסָא שֶׁלְּפָנֵינוּ דְּבִשׁ תְּמָרִים) דְּמִשְׁמַע דְּעַל הַתְּמָרִים עֲצָמָם קְאָמַר שֶׁהֶם דְּבִשׁ הַכְּתוּב בְּתוֹרָה וְהַשְׁתָּא דְּאֵתִינָא לְהִכִּי נוֹכַח לוֹמַר שֶׁגַּם מֵהַ שְׁכֵתָבוּ רַבֵּינוּ שֶׁמִּשּׁוֹן וּרְבִינוּ עוֹבְדֵיָה בְּפֶרֶק קְמָא דְּבְכוֹרִים (אֲמַאי דְתַנּוּ אֵין מְבִיאִין בְּפוֹרִים אֲלֵא מִשְׁבַּעַת הַמִּינִים) דְּדָבָשׁ הָאֲמוֹר בְּשִׁבְעַת הַמִּינִים הוּא דְּבִשׁ תְּמָרִים אֵין כּוֹנֵנָתָם עַל הַמְּשֻׁקָּה אֲלֵא עַל הַתְּמָרִים עֲצָמָם וּבְאַמְתָּ הַרְמַב"ם בְּפִירוּשׁוֹ כְּתִב וּדְבִשׁ הִיָּנּוּ תְּמָרִים (וְלֹא אֲמַר דְּבִשׁ תְּמָרִים) מִשְׁמַע שֶׁכּוֹנֵנָתוֹ לְפָרֵשׁ הַתְּמָרִים עֲצָמָם וְלֹא הַמְּשֻׁקָּה הַיּוֹצֵא מֵהֶם וְגַם הִבִּיא לְשׁוֹן הַיְרוּשְׁלָמִי דְּבִשׁ אֵלוֹ הַתְּמָרִים עִי"ש וְכֵן הוּא לְשׁוֹנוֹ בְּסִפְרַת הַיָּד הַלְכוֹת בְּפוֹרִים פֶּרֶק שְׁנֵי הִלְכָה ב' אֵין מְבִיאִים בְּפוֹרִים אֲלֵא מִשְׁבַּעַת הַמִּינִים וְכו' וְהַזֹּתִים וְהַתְּמָרִים וְכֵן הוּא לְשׁוֹן הַסֵּמ"ג בְּעֶשְׂרִין לַק"ט זֹתִים וְתְּמָרִים וְכֵן כְּתִב מֶרֶן הַמְבִי"ט בְּקִרְיַת סֶפֶר שֶׁם זֹתִים וּדְבִשׁ דְּהִיָּנּוּ תְּמָרִים וְכֵן כְּתִב רַבֵּינוּ הַחֲזִינוּהוּ בְּפִרְשֵׁת מִשְׁפָּטִים סִי' צ"א חֹטֵה וְכו' זֹתִים וְתְּמָרִים (וְעֵינּוּ עוֹד לְקַמְן בַּד"ה וְיֵמָה שְׁכֵתָב הֵרֵב בְּתֵי כְּנִסְיוֹת): אֲמוֹר מַעְתָּה דְּעַל כִּי הָאֲמוֹר מְתִיָּשְׁבִים שְׁפִיר דְּבָרֵי הַגָּאוֹן מוֹהַרש"א שִׁישׁ לוֹמַר שֶׁגַּם הוּא סוֹבֵר בְּפִירוּשׁ הַיְרוּשְׁלָמִי כְּדִמְתַּרְגֵּם לִיָּה הֵרֵב פְּנֵי מִשֵּׁה דְּמַסְקַנָּת הַיְרוּשְׁלָמִי הִיא דְּדָבָשׁ הוּא

התמרים עצמם ואם פן שפיר קאמר שפכל המינים קחשיב הפירות עצמן שיהי גם דבש הפתוב בזה הוא הפרי עצמו חוץ מן הזית מטעם שמשפח את הלימוד ולכן חשיב את השמן לשבח הארץ שמשביב את הלימוד והוא טעם לשבח וטעמו כפתיחת בדבש: אלא דהא קשיא לי בדברי הגאון מוהרש"א (דמשמע ליה דזית שמן הפתוב בתורה הוא משקה היוצא מן הזית והיינו השמן עצמו) דהלא בריש פרק קמא דבפורים תנו אין מביאין בפורים חוץ משבעת המינים (דהיינו חטה ושעורה וכו') ואם נפרש דזית שמן האמור בתורה פירושו הוא השמן קשה אהא דתנו בפרק בתרא דתרומות משנה ד' אין מביאים בפורים משקין אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים למה לי למיתני משקה היוצא מן הזיתים שמביאים ממנו בפורים הא פשיטא שמביאים ממנו דהא בהדיא קאמר קרא זית שמן דהיינו משקה היוצא מן הזית ולא הנה ליה למיתני אלא היוצא מן הענבים ודוחק לומר דאידי דאיצטריך למתני היוצא מהזיתים ומהענבים לשאר מילי השנויים במשנה נקטיה נמי לגבי בפורים אלא מוכח דזית שמן הוא הזית עצמו וכדפירש רש"י זית ששמנו אגור בתוכו ולכן הוצרך התנא לומר שמהיוצא ממנו גם כן מביאים בפורים ולפי זה בכל המינים נקיט קרא גוף הפרי ועם שיש ליישב בכמה אנפי מה שהקשיתי מכל מקום האמת הוא דזית שמן הוא זית שיש שמן פנוס בו כמו שכתב רש"י והוא מדרשת רבותינו זית אגורי וכן הוא לשון הרמב"ם בשני מהלכות בפורים דין ב' אין מביאין בפורים אלא משבעת המינים וכו' וזתים ותמרים (ולא אמר שמן זתים) וכן הוא לשון רבינו החינוך בפרשת משפטים סי' צ"א חטה וכו' זתים ותמרים וכן הוא לשון הסמ"ג בעשין לק"ט זתים ותמרים ומרן המבי"ט בקריית ספר פרק שני דבפורים פתב זתים ודבש דהיינו תמרים הרי דנקטי לשון זתים ולא שמן זתים מוכח נדאי שהוא זתים ממש ולא ידעתי איך פשיטא ליה להגאון מוהרש"א דבזית קחשיב המשקה היפך משמעות דברי הראשונים הנז"ל ואף הרא"ם בספר היראים סי' קס"ה דנקט לישנא דקרא זית שמן ודבש פשוט שפונתו על הזתים עצמם כמפורש בדברי הראשונים הנז"ל (עיין לקמן בד"ה ועל דברי הגאון וכו' שפכר השיגו על זה הגאון בספר הורה גבר): והנה מרן חיד"א בספר יעיר און במערכה זו אות כ"ב פתב וז"ל דבש האמור בתורה כולל כל מיני דבש היוצא מהפירות איזה פרי שיהיה ודבש דבורים בכלל ואם הקטיר ממנו על המזבח כל שהו או מעירובן לוקה וכן מציל לענין מגע עכומ"ז ביין לדעת גאוני מערב אבל דבש האמור בדברי רז"ל בלא שם לנוי הוי דבש דבורים וכן בלשון בני אדם דבש סתם הוי דבש דבורים ונפקא מינה לנוזר מן הדבש שאינו אסור אלא בדבש דבורים הרדב"ז בתשובות התדפסות הנדפסות בפירודא סי' תקכ"ז עכ"ל ושו"ת הרדב"ז הנ"ל אין אצלי ומשמעות הדברים הוא דבכל מקום שאמרה תורה דבש כולל כל מיני דבש ואף דבש דבורים ולכאורה הדברים תמוהים דהא בדבש האמור בשבח הארץ מפורש פירושלמי דבפורים הנ"ל ובדברי רש"י בפרשת פי תבא ובפרשת פי תשא ובדברי הפוסקים שהנפתי למעלה שהוא דבש תמרים ובין אם נפרש דבש של התמרים הוא ובין אם נפרש התמרים עצמם אין בכללו דבש דבורים דהא קרא בפירות הארץ מישפח ודבש דבורים לאו מפירות הארץ הוא כמו שכתב הרא"ם:

אמנם תשובת הרדב"ז הלזו היא מוצאת בתשובות הרדב"ז שבידי (ווארשא תרמ"ב) בח"ג סי' תתקס"ב (תקכ"ז) ולפי הנראה במטותא דמרן חיד"א קיצר מעט בכתבו תנרף

דְּבַר־הַרְדָּב"ז שֶׁהֶעֱתִיק רַק הַדְּבָרִים שֶׁבְּמִסְקִנְתּוֹ שֵׁם קָרוֹב לְסוּפוֹ וְנ"ל וּמִכָּל הַגֵּי טַעְמֵי נִרְאֶה לִי דְּבַשׁ הָאָמּוֹר בְּתוֹרָה פּוֹלֵל כָּל מִינֵי דְבַשׁ וְכו' (הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁפָּתַח מֶרֶן חֵיד"א בְּשֵׁמוֹ) אֲמַנָּם הַמַּעֲיִין בְּדְבַר־הַרְדָּב"ז בְּגוּפוֹ שֶׁלְהֵן יִתְבָּרַר לוֹ שֶׁכָּל מַה שֶׁפָּתַח הוּא עַל דְּבַשׁ הָאָמּוֹר בְּהַקְטָרָה כִּי כָּל שְׁאֵנֶר וְכָל דְּבַשׁ לֹא תַקְטִירוּ וְכוּן עַל שְׁאֵר מְקוֹמוֹת שֶׁפָּתַח בְּתוֹרָה דְּבַשׁ חוּץ מִדְּבַשׁ הַפְּתוּב בְּשִׁבַח הָאֶרֶץ אֶרֶץ זֵית וְשֶׁמֶן וְדְבַשׁ שֶׁבְּזֶה נִרְאֶה שֶׁמוּדָה שֶׁהוּא דְבַשׁ תְּמָרִים וְכָבֵר הֵבִיא שֵׁם (בְּתַחֲלַת ד"ה וּלְעֵנִין מַה שֶׁפָּתַח שְׁאֵין הַדְּבָרִים אֲמוּרִים) דְּבַר־רִש"י שֶׁבְּפֶרֶשׁת׃ כִּי תָבֵא וּמַה שֶׁפָּתַח הֵרֵא"ם עַל דְּבָרָיו וְשׁוֹב כָּתַב (בַּדָּף ל"ח ע"א קָרוֹב לְסוּפוֹ) וְכוּן מַה שֶׁפָּתַח רִש"י פֶּרֶשׁת׃ כִּי תָבֵא דְבַשׁ הוּא דְבַשׁ תְּמָרִים דְּאֵי לֹא תִימָא הֵכִי לֹא מִשְׁפַּחַת שְׁבַע מִינִים שֶׁנִּשְׁתַּבַּח בָּהֶם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתוֹ הַפְּתוּב וְהֵכִי מִשְׁמַע נְמִי מִדְּגַרְסִינֵן בִּירוּשָׁלַיִם דְּבַפּוּרִים עֲלֵיהֶּ דְּהֵאֵי קָרָא דְּאֶרֶץ זֵית וְשֶׁמֶן וְדְבַשׁ דְּבַשׁ אֱלוֹ הַתְּמָרִים יְכוֹל דְּבַשׁ מִמֶּשׁ ר' תַּנְחוּמָא בְּשֵׁם ר' אֲלֵיעֶזֶר כְּתִיב וּבְפָרוּץ הַדְּבָר הִרְבּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רֵאשִׁית דָּגָן וְתִירוֹשׁ וְיִצְהָר וְדְבַשׁ וְדְבַשׁ מִי מַחֲיִיב בְּמַעֲשָׂרוֹת אֱלֵא אֱלוֹ הַתְּמָרִים שְׁחֵיבִים בְּמַעֲשָׂרוֹת עכ"ל וּמִדְּקָא מִקְשׁוֹ יְכוֹל דְּבַשׁ מִמֶּשׁ מִשְׁמַע דְּבַעֲלָמָא הֵכִי הוּא דְבַשׁ מִמֶּשׁ אֱלֵא דְּהָכָא לֹא אֶפְשָׁר מִשׁוּם דְּדְבַשׁ מִמֶּשׁ לֹא מַחֲיִיב בְּמַעֲשָׁר עכ"ל הַרְדָּב"ז הֵרֵי דְּבַדְּבַשׁ הָאָמּוֹר בְּשִׁבַח הָאֶרֶץ גַּם הוּא מוּדָה שֶׁהוּא דְבַשׁ תְּמָרִים וְכַדְכָתַב רִש"י וְכַדְאָמְרוּ בִירוּשָׁלַיִם דְּבַפּוּרִים וְאֵם כֵּן צָרִיף לְהוֹצִיא מִן הַכֹּל שֶׁהֵבִיא מֶרֶן חֵיד"א בְּשֵׁם הַרְדָּב"ז אֵת הַדְּבַשׁ הָאָמּוֹר בְּשִׁבַח הָאֶרֶץ דְּהוּא וְדֵאֵי אֵינּוּ אֱלֵא דְבַשׁ תְּמָרִים וּמַה שֶׁפָּתַח בְּשֵׁם הַרְדָּב"ז דְּבַלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם דְּבַשׁ הוּא דְבַשׁ דְּבוּרִים עֵינִין לְקַמֵּן (בד"ה וְהִנֵּה מַה) שֶׁכֵּן מְפֹרָשׁ בְּפּוֹסְקִים בִּירו"ד ס' רי"ז: וְהַשְּׁגָתִי עֲתָה (תַּמוּז תר"ס) סֶפֶר גְּזוּי חַיִּים וְרֵאשִׁיתִי שֶׁפָּתַח בְּמַעֲרָכָה זֹאת ל"ז וְנ"ל דְּבַשׁ כָּל מִינֵי דְבַשׁ וְכו' עֵינִין לְהַרְבֵּעַ עֵינֵי זֹכֵר בְּמַעֲרַכַת דְּל"ת אוֹת כ"ב וּלְהַרְבֵּעַ מִשְׁנֵה לְמַלְךְ רִישׁ פֶּרֶק חֲמִישִׁי מֵהַלְכוֹת אִיסוּרֵי מִזְבַּח וְצָרִיף יִישׁוּב וְעֵינִין בְּפֶרֶק א' דְּמִסְכַּת בְּפּוּרִים עכ"ל וְהִנֵּה דְבַר־הַרְבֵּעַ מִשְׁנֵה לְמַלְךְ הֵם עַל מַה שֶׁפָּתַח הַרְבַּב"ם דְּשְׁאוּר וְדְבַשׁ אִיסוּרִים לְמִזְבַּח כָּתַב עַל זֶה לֹא בִיאוּר רַבִּינוּ דְבַשׁ זֶה אִם הוּא דְבַשׁ סֵתָם הָאָמּוֹר בְּתוֹרָה שֶׁהוּא דְבַשׁ תְּמָרִים אוֹ פּוֹלֵל גַּם כֵּן דְבַשׁ דְּבוּרִים וְהֵבִיא דְבַר־רִש"י עַל פֶּסוּק כִּי כָּל שְׁאֵנֶר וְכָל דְבַשׁ לֹא תַקְטִירוּ מִמֶּנּוּ (וְיִקְרָא ב' י"א) דְּכָל מְתִיקַת פְּרִי קְרוֹי דְבַשׁ וְכוּן כָּתַב הַרְבֵּעַ הַחִינּוּף שֵׁם וְהֵבִיא דְבַר־הֵרֵא"ם שֶׁפָּתַח עַל דְּבַר־רִש"י וְנ"ל וְכָל דְבַשׁ כָּל מְתִיקַת פְּרִי קְרוֹי דְבַשׁ שֶׁהֵרֵי אַחַר כָּל שְׁאֵנֶר וְכָל דְבַשׁ לֹא תַקְטִירוּ צִינָה שֶׁנִּקְרִיב מֵהֶם בְּקֶרְבֵן רֵאשִׁית שֶׁהוּא קֶרְבֵן שְׁתֵּי הַלָּחִם שֶׁל עֲצָרַת שֶׁהִיא הַמִּנְחָה הָרֵאשׁוֹנָה שֶׁהוּבָאָה מִן הַחֲדָשׁ שֶׁמִּנְחַת הָעֹמֶר אִף שֶׁהִיא מִן הַחֲדָשׁ אֵינָה כְּשֶׁאֶר כָּל הַמִּנְחוֹת שֶׁזֶה בָּאָה מִן הַשְּׁעוּרִים וְשְׁאֵר כָּל הַמִּנְחוֹת חוּץ מִן הַסּוּטָה בְּאוֹת מִן הַחֲיִטִּים וּמִן הַבִּיכּוּרִים שֶׁהֵן רֵאשִׁית הַפִּירוֹת וְאָמַר קֶרְבֵן רֵאשִׁית תַּקְרִיבוּ אֹתָם לַה' שֶׁפִּירוּשׁוֹ אִף עַל פִּי שֶׁהִזְהַרְתִּיךָ כָּל שְׁאוּר וְכָל דְבַשׁ לֹא תַקְטִירוּ אֲשֶׁה לַה' אֲנִי מִצְוָה שֶׁתַּקְרִיב אֹתָם בְּקֶרְבֵן רֵאשִׁית הַשְּׁאוּר בְּקֶרְבֵן עֲצָרַת שֶׁנֶּאֱמַר חֲמִץ תֹּאפְנָה וְהַדְּבַשׁ בְּבִיכּוּרִים שֶׁהֵם בִּיכּוּרֵי תֵּאֲנִים וְרִמּוֹנִים וְאֵילָו לֹא הִיָּה הַדְּבַשׁ נֶאֱמַר אֱלֵא עַל דְבַשׁ דְּבוּרִים מַהוּ זֶה שֶׁאָמַר (אַחַר כָּל שְׁאֵנֶר וְכָל דְבַשׁ לֹא תַקְטִירוּ) קֶרְבֵן רֵאשִׁית תַּקְרִיבוּ אֹתָם וְהֵלֵא אֵין בְּקֶרְבֵן רֵאשִׁית דְבַשׁ דְּבוּרִים אֱלֵא שְׁאוּר בְּלִבְד לְפִיכָה צָרִיכִין אָנוּ לוֹמַר שֶׁכָּל מְתִיקוֹת הַפִּירוֹת קְרוֹיָה דְבַשׁ דְּהַשְׁתָּא אֵיכָא דְבַשׁ בְּמִנְחַת הַבְּפּוּרִים שֶׁהוּא מְתִיקַת הַתֵּאֲנִים וְהַתְּמָרִים וְזֶה שֶׁפִּירֵשׁ רִש"י אַחַר זֶה קֶרְבֵן רֵאשִׁית מַה יֵּשׁ לָהּ לְהֵבִיא מִן הַשְּׁאוּר וּמִן הַדְּבַשׁ קֶרְבֵן שְׁתֵּי הַלָּחִם שֶׁל עֲצָרַת הַבָּאִים מִן

השאור דכתיב חמץ תאפנה ובכורים מן הדבש כמו ביפורי תאנים ותמרים והשיב הרב משנה למלה על דבריו וז"ל והנה לא יחוייב מהכרח זה אלא שנאמר דבש זה אינו דבש דבורים אבל לא יחוייב מזה דכל מתיקות פרי קרוי דבש דלעולם דבש האמור פאן הוא דבש תמרים דוקא פסתם דבש האמור בתורה ומה שכתוב אחר זה קרבן ראשית תקריבו אותם לה' הוא על התמרים שמביאים מהם בכורים שוב ראיתי לרשב"ם בפירוש הספינה דף ע"ט שכתב אילן מלא פירות וכו' ולקרבן נמי לא חזו פדכתיב פי כל שאור וכל דבש לא תקטירו וכן כתבו התוספות פרק ג' דמעילה דף י"ב וז"ל והפירות אין ראויים למזבח פדכתיב פי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ודבש היינו כל מיני מתיקה ע"כ ובפרק קמא דשבועות דף י"ג תניא מה הם מביאין מן המותרות קיץ פבנות שום למזבח והכתיב פי כל שאור וכל דבש וכו' תני רב חנינא פבנות שום לאדם ופירש רש"י וכל דבש וכל מיני פירות האילן בכלל עכ"ל הרב משנה למלה: ולפום ריהטא הני מילי דמרון המשנה למלה דברים פכתבם קשים לדעתי הקצרה שנראה שמבין בדברי הרא"ם מה שלא פינון אליו דהנה הרא"ם מר הוא דאמר דלא מצינו לפירוש דבש זה הוא רק של דבורים ובהכרח לומר דכולל גם כל מתיקות הפירות ונמצא שלדעתו הדבר פשוט שדבש דבורים הוא דבש האמור בענין זה אלא שכולל גם שאר דבש ואילו הרב משנה למלה כתב דמהכרח זה יחוייב רק לומר שדבש זה אינו דבש דבורים וכו' (פאילו זאת היא פונת הרא"ם) והלא הרא"ם פשיטא ליה דבש זה הוא דבש דבורים אלא שאינו דבש דבורים בלבד וכולל גם דבש אחר לכן נראה לי שחסר תיבה אחת בדברי מרון המשנה למלה וכן צריך להיות והנה לא יחוייב מהכרח זה אלא שנאמר דבש זה אינו דבש דבורים בלבד אבל לא יחוייב מזה וכו' וכונתו דנהי דמוכרחים אנו לומר דבש האמור פאן מלבד משמעותו הפשוט (לדעת הרא"ם) שהוא דבש דבורים כולל בו גם דבש אחר מפל מקום אפשר דבש האמור פאן (פלומר מה שנאמר אחר פך קרבן ראשית תקריבו וכו') אינו אלא תמרים ומנין לנו לרבות כל מיני מתיקת פירות ותבנות ומה שכתוב הם לבאר הדברים ובמקום ומה שכתוב נכון לגרוס דמה שכתוב וכו' ולפי פירוש זה נמצא שמודה לדברי הרא"ם דבש דבורים יש בכלל הנה ורק שרצה לומר שלא בדברי הרא"ם שמוסיף להביא מתיקות כל הפירות אלא דוקא של תמרים וכו' (ועיין לקמן בד"ה ומה שהוקשה לי) אף שוב ראה דברי הרשב"ם וכו' שמוכח דסברי שכל הפירות קרוים דבש ולפי זה איני מבין בעניותי מאי קשיא ליה להרב גנזי חיים שהצריך ישוב ואי משום שהרדב"ז כתב שכולל גם דבש דבורים ואילו מדברי רשב"ם והתוספות ורש"י שהביא הרב משנה למלה משמע דרק פירות הוא דנקראים דבש ולא דבש דבורים שאינו פירות הנה מלבד שהתוספות סימו ודבש היינו כל מיני מתיקה ויש לפירוש שפונתם לכלול גם דבש דבורים ועוד אפילו תימא דלא פינונו התוספות לכלול שום דבר וכל דבריהם הם על פירות וכמשמעות לשון רשב"ם ורש"י הנ"ל מפל מקום יש לומר דאינהו נקטי פירות משום דבהכי מיקרו ולא פינונו לשלול דבש דבורים (ועיין לקמן בסוף ד"ה ועיינתי שנית וכו' מה שכתבתי בשם הרדב"ז דגם דבש דבורים מיקרי מתיקות פירות) ומה שציין בגנזי חיים לפרק קמא דבכורים היינו מאי דתנו התם אין מביאים ביפורים אלא משבעת המינים ופירשו המפרשים דבש האמור שם הוא דבש תמרים וכזה פולי עלמא מודו דבש האמור בשבח הארץ הוא דבש תמרים או תמרים עצמם ואין בכללו דבש דבורים

כמו שהוכיח הרדב"ז מלשון הירושלמי דבפורים דתלי בדבר שחייב במעשר ודבורים אינם בחיוב מעשר אבל בעלמא אפשר שגם דבורים בכלל: הו אמת שאחר זמן נודמן לדי חומש עם פירוש רשב"ם וראיתי שפתב על פסוק כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו דבש הוא פירות האילן תמרים קרוים דבש עכ"ל נראה קצת דרק פירות האילן הוא דנקראים דבש ומשמע קצת גם פן דלא פלן נקראים דבש כי אם תמרים ועל כל פנים משמע דאין בכלל דבש זה דבש דבורים פלל ובלשון רשב"ם זה אין שינוי לומר מה שפתבתי על דבריו שבהש"ס ה"ל פמויכו וזה פנראה שלא פדברי הרדב"ז שסובר שגם דבש דבורים בכלל דבש סתם הכתוב בתורה וכן נראה מדברי רבינו אבן עזרא שם ונ"ל ורבים אמרו שפירוש דבש תמרים וכן פל ארץ זבת חלב ודבש ויש להם פדמות ראיה בספר עזרא עכ"ל ופירש הרב המפרש (על האבן עזרא) רוצה לומר שפדברי הימים שפתב עזרא כמו שאמרו רז"ל בבבא בתרא דף י"ד ורש"י ורד"ק בתחלת דברי הימים פתיב ובפרוץ הדבר הרבו בני ישראל ראשית דגן תירוש ויצהר ודבש ופירש רש"י ודבש דבש תמרים עכ"ל ופסוק זה הוא בדברי הימים שני (ל"א ה') ונראה ודאי שאין פונתו לומר שרבינו אבן עזרא כתב פן על פי פירוש רש"י דשם ודאי לא מדברי רש"י מביא ראיה אלא מגופיה דקרא וזה לשון הרב המפרש החדש (בספר עזרה להבין) עזרא הוא דברי הימים שפתבו עזרא וכו' וחיוב התרומה אינה רק מהתבואה והפירות עכ"ל ומשמע שפא למעט על כל פנים דבש דבורים שלא פדברי הרדב"ז אף יש לומר שפפני זה אמר פדמות ראיה (ולא ראיה גמורה) משום שיש לומר דבכל מקום יתפרש כפי עניינו ואף דבהוא קרא דדברי הימים מוכרחים לפרש שהוא תמרים והוא הדין שאר פירות שחייבים בתרומה ומעשר וילאפוקי דבש דבורים מכל מקום לענין הקטרה שטעם האיסור הוא כמו שפתב הרמב"ן בשם הרמב"ם במורה הנבוכים שפמצא בספריהם שהמנהג היה בעובדי כומ"ז להקריב פל מנחתם חמץ וילערב הדבש בכל קרבניהם ולכן אסרם לגבוה וכזה אמרו רבותינו במצבה שהיתה נבחרת בימי האבות ואחר כך שנאה השם לפי שעשאוה פן לעבודה זרה כמו שנאמר אשר שנה ה' אליה הנה בנה יש לומר דלאו דוקא דבש תמרים וכיוצא אלא הוא הדין גם דבש דבורים בכלל האיסור דמסתמא פל מין מתוק שישמו למר (זו עבודה זרה) ומי יימר דרק דבש תמרים היו מערבים בקרבנותיהם וכיון שמה שהיו עושים בקרבנותיהם שנה השם ואסרם לגבוה מסתברא ודאי לומר שגם דבש דבורים בכלל וכסברת הרדב"ז לגבי הקטרה: ועיינתי שנית בתשובת הרדב"ז ה"ל וראיתי שם (בד"ה וילענין מה שפתבתי שאין הדברים אמורים) שעל מה שפתב הרב השואל שהוראת גאוני מערב שדבש מציל לענין מגע ביין אינה אלא בדבש שמביאים ממנו בכורים אבל דבש דבורים או שאר דבש מין אחר אינו מציל לענין מגע כתב על זה הרדב"ז שהאמת שגם הוא היה סובר פן אבל חזר בו שהרי הרמב"ם פוסק הוא וכשפתב שהורו גאוני מערב וכו' היה לו לפרש דאיירי בדבש של פירות שמקריבים מהם בכורים משום דסתם דבש הוא של דבורים בלשון חז"ל ובלשון בני אדם וכו' וכן בפסק ז' (צריף להיות פרק חמישי) מהלכות איסורי מזבח שפתב שאור ודבש אסורים לגבי מזבח ואם הקטיר לוקה וכיון שפא לחייבו מלקות היה לו לפרש דדוקא בדבש של המינים שמקריבין מהם בכורים ותו וכו' ותו שפתב הרמב"ן בפירוש החומש בניקרא וטעם השאור והדבש יתכן שהוא פדברי הרב אחר שפמצא בספריהם

שְׁהַמְנִיחַ הַיָּה בְּעוֹבְדֵי עֲפוּ"ם לְהַקְרִיב כֹּל מִנְחָתָם חֶמֶץ וּלְעָרֵב הַדְּבַשׁ בְּכֹל קָרְבָּנוֹתֵיהֶם וְזֶה לְשׁוֹן הָרֵב הַמּוֹרָה מִפְּנֵי שְׁעוֹבְדֵי עֲפוּ"ם לֹא הָיוּ מְקַרְבִּים לָחֶם אֲלֵא שְׂאֹר וְהָיוּ בּוֹחֲרִים לְהַקְרִיב הַמְּתוּקִים וּמְלַכְלְכִין אוֹתָם בְּקָרְבָּנוֹתֵיהֶם בְּדְבַשׁ וְכו' וְכִינּוּן שְׁהָיָה מְנַהֵג עוֹבְדֵי עֲפוּ"ם בְּכֹל עֲנִיָּן מִתּוֹךְ פָּה גַם כֵּן כִּשְׂאֵסְרָה תּוֹרָה כֹּל מִיָּנִי מִתּוֹךְ אֶסְרָה עַכ"ל הָרִי שְׁהַכְרִיחַ דְּבַשׁ דְּהַקְטָרָה הוּא כֹּל דְּבָר מִתּוֹךְ מִטְעָמוֹ שֶׁל דְּבָר זֶה שֶׁפָּתְבוּ הַרְמַב"ם וְהַרְמַב"ן וְאִם כֵּן יֵשׁ לוֹמֵר שֶׁגַם רַבֵּינוּ אֲבָן עֲזָרָא סוֹבֵר כֵּן דְּבַשׁ דְּהַקְטָרָה הוּא כֹּל מִין מִתּוֹךְ וְאִפְּלוּ דְבַשׁ דְּבוּרִים וְלִכֵּן פָּתַב שְׂאִין רְאִיָּה גְמוּרָה מְקַרָּא דְּעֲזָרָא לְדִין הַהַקְטָרָה וְאִינוּ מוֹדֶה לְסִבְרַת רַבִּים הָאוּמְרִים דְּבַשׁ דְּהַקְטָרָה הוּא דְבַשׁ תְּמָרִים דְּנֹקָא וְעוֹד בִּיָּאָר שֶׁמֶ הַרְדֵּב"ז שְׁדַבַּשׁ דְּבוּרִים מִמְּתִיקוֹת הַפְּרִי הוּא בָּא שְׁהָרִי הַדְּבוּרִים רוּעוֹת פְּרָחֵי אֵילָנוֹת וְעֵשְׂבִים וּמְקִיאוֹת אוֹתָם בְּהַפְּנוּרָת עִי"ש וּלְפִי זֶה אֵין לְדַקְדָּק מְלִשׁוֹן אִיזָה מְפָרְשִׁים שְׁדַבַּשׁ נִקְרָא כֹּל מִיָּנִי מְתִיקַת הַפְּיֵרוֹת שֶׁפְּנוּנְתָם לְשִׁלּוֹל אֶת הַדְּבוּרִים שְׁהָרִי גַם הַמְּתִיקָה שֶׁל הַדְּבוּרִים מִהַפְּיֵרוֹת הוּא בָּא: גַם מְדַבְּרֵי רַבּוֹתֵינוּ בְּעֵלֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּסִפְר דְּעַת זְקָנִים בְּפָרְשַׁת וַיִּקְרָא (עַל פְּסוּק כִּי כָל שְׂאֹר וְכָל דְּבַשׁ) נִרְאֶה דִּישׁ לְלַמּוֹד שֶׁסּוֹבְרִים שְׁדַבַּשׁ דְּהַקְטָרָה הוּא כֹּל מִין דְּבַשׁ שְׁהָרִי פָּתְבוּ כִּי כָל שְׂאֹר וְכָל דְּבַשׁ לֹא תִקְטָרוּ לְפִי שְׂאֹמֵר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל כֹּל קָרְבָּנָה תִקְרִיב מְלַח וְהִלְלוּ אֵין מְקַבְּלִים מְלַח עַכ"ל וּמִסְתַּבְּרָא דְכָשֶׁם שְׁדַבַּשׁ תְּמָרִים אִינוּ מְקַבְּלִים מְלַח הֵכִי נָמִי שְׂאֹר מִיָּנִי דְבַשׁ וְדְבַשׁ דְּבוּרִים אֵין מְקַבְּלִים מְלַח וְכִינּוּן שֶׁכֵּל טַעַם הָאִיסוּר גַּבֵּי הַקְטָרָה הוּא מִשׁוּם שְׂאִינוּ מְקַבְּלִים מְלַח נִרְאֶה דְגַם בְּשְׂאֹר מִיָּנִי דְבַשׁ וְדְבַשׁ דְּבוּרִים הַדִּין כֵּן: אַחַר זֶמַן רְאִיתִי מַה שֶׁפָּתַב הַגְּאוֹן שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב בְּסִפְרוֹ יְדוֹת נְדָרִים בְּסִימָן רִי"ז בְּבִיאוּר יַד יוֹסֵף ס"ק כ"ב שֶׁפָּתַב לְשׁוֹן הָרֵב אֲבָן עֲזָרָא לֹא כְמוֹת שֶׁהוּא לְפָנֵינוּ וְגַם בְּכּוֹנֵת רְאִיתוֹ מִסְפָּר עֲזָרָא פִּירֵשׁ כְּוִנָּה אַחֲרַת וַי"ל וְעִינֵינוּ בְּאֲבָן עֲזָרָא וַיִּקְרָא עַל פְּסוּק כִּי כָל שְׂאֹר שֶׁפָּתַב שְׁדַבַּשׁ הָאִיסוּר בְּתוֹרָה הוּא דְבַשׁ תְּמָרִים וַיֵּשׁ רְאִיָּה בְּסִפְר עֲזָרָא עַכ"ל וְכּוֹנֵנְתוֹ עַל מ"ש בְּנִחְמָיָה ס' ו' (ס' יו"ד) בְּכוּרֵי אֲדַמְתֵּינוּ וּבְכוּרֵי כֹל פְּרִי כֹל עֵץ וְכַתֵּב הָאֲבָן עֲזָרָא שֶׁם דְּמִזָּה רְאִיָּה דִּאֵין מְבִיאִים בְּכוּרִים רַק מְפָרֵי הָאֲדָמָה וּמְפָרֵי הָעֵץ וְאִם כֵּן מְמִילָא דְבַשׁ דְּקָרָא דְבַשׁ תְּמָרִים וְלֹא דְבַשׁ דְּבוּרִים וְצָרִיף עֵינֵינוּ גְדוֹל עַל הִירוּשְׁלָמִי בְּבַכּוּרִים וְהַמְשָׁנָה לְמִלְךָ וְרַדְב"ז שֶׁם שֶׁלֹּא הִרְגִישׁוּ בְּרְאִיָּה זֹו עַכ"ל הִיָּד יוֹסֵף וְדַבְּרֵי הַמְשָׁנָה לְמִלְךָ הֵם בְּפָרֵק שְׁנֵי דְבַכּוּרִים הַמְּוַזְכְּרִים בְּרִישׁ אוֹת זֹו וְדַבְּרֵי הַרְדֵּב"ז הֵם בְּתוֹבָה שֶׁהִבְאִיתִי בְּסִמּוּף הַנֶּה רֹאָה שֶׁהַעֲתִיק בְּשִׁמוֹ וַיֵּשׁ רְאִיָּה בְּסִפְר עֲזָרָא (לֹא כְּפָתוּב לְפָנֵינוּ כְּדָמוֹת רְאִיָּה) וּמִשְׁמַע שֶׁלְרְאִיָּה גְמוּרָה הִבִּיא הָאִי קָרָא דְנִחְמָיָה לְאוֹכוּחֵי דְבַשׁ הָאִיסוּר בְּתוֹרָה אֵינְנוּ דְבַשׁ דְּבוּרִים וְזֶה שֶׁלֹּא כְמוֹ שֶׁרְצִיתִי לוֹמֵר בְּכּוֹנֵנְתוֹ שֶׁלְפִי שְׁיֵשׁ לְדַחוֹת דְּגַבֵּי הַקְטָרָה שְׂאִי וְכו' פָּתַב בְּלִשׁוֹן כְּדָמוֹת רְאִיָּה אֲלֵא שְׁמָה שֶׁפָּתַב שֶׁבְּנִחְמָיָה הִבִּיא רְאִיָּה וְכו' הִנֵּה לְשׁוֹנוֹ שֶׁם הוּא כֵּן בְּכוּרֵי אֲדַמְתֵּינוּ הוּא הָעוֹנֵמֵר וְשִׁתִּי הִלְחֵם כֹּל פְּרִי עֵץ הֵם הַנְּזַכְּרִים בְּפְסוּק הַגָּפֵן תְּאֵנָה וְרִמּוֹן וְשְׂאֹר הָעֵצִים וְהֵם שֶׁבְּעָה מִיָּנִים וְכֵן אָמְרוּ חז"ל אֵין מְבִיאִים בְּכוּרִים אֲלֵא מִשְׁבַּעַת הַמִּיָּנִים בְּלֶבֶד כְּעִנְיָן וְלִקְחַת מְרֵאשִׁית כֹּל פְּרִי הָאֲדָמָה עַכ"ל הִנֵּה בְּדַבְּרִים אֵלוֹ לֹא הוֹזְכַר שֶׁמְבִיא שׁוּם רְאִיָּה וְרַק מִשְׁמַעוֹת הַכְּתוּב הוּא מְפָרֵשׁ וּמַה שֶׁהַצָּרִיף עֵינֵינוּ גְדוֹל עַל הִירוּשְׁלָמִי הִנֵּה וְדִאֵי דְלְפִי פִירוּשׁוֹ שֶׁל הָרֵב פְּנֵי מִשְׁהָ שֶׁהִבְאִיתִי לְמַעַלָּה (בַּד"ה וְנִרְאֶה לִינִשְׁב) וְדִאֵי אֵין שׁוּם קוֹשֵׁיָא עַל הִירוּשְׁלָמִי כְּמוֹכֵן וְצָרִיף לוֹמֵר שֶׁכּוֹנֵנְתוֹ לְהַקְשׁוֹת עַל הִירוּשְׁלָמִי לְפִי פִירוּשׁוֹ שֶׁל הָרֵב מְשָׁנָה לְמִלְךָ דְמַה שְׂאֹמְרוּ בִירוּשְׁלָמִי יְכוֹל דְבַשׁ מִמֶּשׁ הוּא דְבַשׁ דְּבוּרִים וְהַרְדֵּב"ז גַם כֵּן מְפָרֵשׁ הִירוּשְׁלָמִי שֶׁעַל

דבש דבורים הוא שרצו לומר שהוא דבש ממש כן צריף לומר בכוננתו שאם לא כן אינו מוכן מה שהצריף עיון על הירושלמי שהרי לפי פירושו של הרב פני משה הסלקא דעתין של הירושלמי הנה לפרש שדבש הוא משקה של התמרים שהוא גם כן מפרי העץ נחשב ומסיק הירושלמי שהוא הפרי עצמו אבל בדבש דבורים לא נסתפק אדם מעולם ואף לפירוש הרב משנה למלה והרדב"ז נראה דאין זו קושיא על הירושלמי שהרי הביא מפסוק שצאמר בו דבש וגם ממעשה הקודם בזמן פמוכין: ומה שהוקשה לי בדברי מרן המשנה למלה (כנז"ל בד"ה וילפום) הנה מצאתי שהרב אגורה באהלה דף ז' ע"ג (והוא העתק מחידושי על הרמב"ם בתמישי מהלכות איסורי מזבח) עמד בזה וז"ל הלכה א' שאור ודבש וכו' עיין מה שנסתפק משנה למלה בדבש זה פי (אי) כולל דבש דבורים והביא דברי רש"י והרא"ם בפירוש ויקרא לפשוט דאינו בכלל דבש דבורים ואני מצאתי להרדב"ז בכתיבת יד דקדק מדברי הרא"ם להיפך (היא התשובה שרמז אליה בספר יעיר און הג"ל בד"ה והנה מרן חידא וכו' שהיתה בידו בכתיבת יד) וז"ל ונראה לי דכולל גם דבש דבורים מדברי הרא"ם סדר ויקרא על לשון רש"י כל מתיקת פרי קרוי דבש וז"ל הביא לשון הרא"ם ואילו לא הנה הדבש נאמר אלא על דבש דבורים וכו' וכבר הבאתי לשונו בד"ה והשגתי וכו' וסיים) ולפי זה אין מקום למה שכתב הרב משנה למלה אחרי הביא לשון הרא"ם וז"ל והנה לא תנייב מהכרח זה וכו' עי"ש דוק עכ"ל ומוכן שפונתו להקשות כמו שהקשיתי אני הדל (בד"ה וילפום אלא שבמה שכתב שהביא דברי רש"י והרא"ם לפשוט דאין דבש דבורים בכלל יש לגמגם פמוכין) והאמת כן היא שהדברים ככתבם קשים ואני לא הנצרכתי להביא מדברי הרדב"ז לגלות פונת הרא"ם פי דברי הרא"ם בעצמו הן הן עדיו שפונתו להכריח שדבש כולל גם דבש תמרים ולא דבש דבורים בלבד כמו שכתבתי לולא שצריף לומר שחסר תיבת בלבד בדברי הרב משנה למלה (והראה לי ידי הרב הפולל מוהר"ר רבינו חסון יצ"ו שהרב נר מצנה בח"א סי' יו"ד אות מ"ג דף ע"ב ד"ה והנה וכו' כתב כן בכוננת הרב משנה למלה והכריח כן ממה שהשנה במשנה למלה ובספרו פירוש דרכים בנימוקיו על הרב החינוך בפירוש ויקרא את דעת הרב החינוך לדעת רש"י ובחינוך מפורש דדבש זה הוא דבש דבורים וגם מתיקות וכו' שכתב וז"ל ודבש הוא שם כולל בדבש הידוע וכן דבש תמרים שהוא סתם הדבש של תורה וכן מזהל הינצא מהפירות המתוקים ועל דברים אלו כתב בפירוש דרכים וכן כתב רש"י בפירוש התורה ע"כ הרי דהשנה דעת החינוך עם דעת רש"י דעיקר איסורו הוא דבש הידוע דהיינו דבש הדבורים אלא דגם מזהל הפירות הוא בכלל איסור וכן כתב במשנה למלה מוכרח דסובר בדעת רש"י שגם דבש דבורים נאסר לגבי המזבח: עוד הרב נר מצנה שם דהסוקאר דינו פדין דבש תמרים וכמוהל הינצא מהפירות המתוקים כדמוכח מלשון רבינו (הרמב"ם) בשמיני מהלכות ברכות דין ה' ומדברי הריב"ה בא"ח סי' ר"ב ועיין בכסף משנה שם ובשו"ת הרדב"ז ח"ב בלשונות הרמב"ם סי' קנ"ח דף ס"א סוף ע"א ואסורין לגבי המזבח עכ"ל הנה דברי הרמב"ם והטור הם על הסוקאר מהקנים אם מברכין בורא פרי העץ או שהפל דהרמב"ם כתב דלא עדיף מדבש תמרים דמברך שהפל והריב"ה כתב פיון שאין הקנים ראויים לאכילה ונטעי להו אדעתא דמימיהו מברך פרי העץ ואיני מבין מזה הכרח לדון הקטרה וש"ת הרדב"ז שציין פעת לא ידעתי מקומה בשו"ת הרדב"ז שפדי (ווארשא תרמ"ב) אבל

הדין אמת לפי מה שביאר הרדב"ז בתשובה שרמז אליה ביציר און הנז"ל (בד"ה והנה מרן חיד"א) שכל מיני מתיקה אסור להקטיר במזבח ובפרט לפי הטעם שכתבו הרמב"ם והרמב"ן בטעם אסור הדבש להקטרה שהוא לפי שהיו עושים פן העכומ"ז בקרבנותיהם כנז"ל (בד"ה ועינתי) פשיטא דגם דבש זה הוא בכלל דבש שאמרה תורה: ועל מה שכתב הרדב"ז להכריח דבש סתם הוא דבש דבורים ממה שהקשו בירושלמי פרק קמא דבפורים יכול דבש ממש משמע דבעלמא הכי הוי דבש ממש אלא דהכא לא אפשר דלא מיחייב במעשר פתב הרב אגורה באהלה שם דאיכא למישדי נרנא דמה שאמרו בירושלמי יכול דבש ממש לא על דבש דבורים קאמרי אלא על הדבש הינצא מהתמרים קאמרי פלומר דנימא דדבש דאמר קרא הוא דבש הינצא מתמרים ולא התמרים עצמם ועל זה מביא הירושלמי ודבש מי חייב במעשרות אף שאינו גוף הפרי וכו' דהכי פשיט במתניתין לר' יהושע דהכי הלכתא בפירק י"א דתרומות משנה ב' אבל לעולם דבש דבורים אינו נכלל בכלל דבש שוב ראה להר"ש ו' גיברו"ל באזהרות שלו שכתב ולא תקטירו דבש תמרים ושאורים ומן התימה עליהם שלא הזכירוהו וילדעתי נראין דברי הרדב"ז בדבש (דדבש) כולל אף דבש דבורים עכ"ל ולי הדל מדברי מהר"ש ו' גיברו"ל אין שום הכרח לענגן הדין ועל כל פנים הנה ראינו שאף שהרב אגורה באהלה נטתה דעתו בפירוש הירושלמי מפירוש הרדב"ז ושאין דבש דבורים בכלל ושפן דעת מוהר"ש ו' גיברו"ל בכל זאת סיים שגראה לו כדברי הרדב"ז שדבש כולל גם של דבורים: נראיתי להרב בתי פגסיות בקונטרס בית אבטינס דף ח"ן ע"ב בהא דתני בר קפרא גבי פיתום הקטורת אילו הנה נותן בה קורטוב של דבש אין אדם יכול לעמוד מפני ריחה ולמה אין מערבין בה דבש מפני שהתורה אמרה פי כל שאור וכל דבש וכו' שהקשה מאי קמשמע לן בר קפרא אי לאשמועין דבתערובת חייב פשיטא וכו' ועוד דקדק מה הלשון אומרת מפני שהתורה אמרה וכו' והנה ליה למימר דכתיב פי כל שאור או שנא' פי כל שאור כמו בכל מקום וכתב ליישב וז"ל ואשר אני אחזה לומר הוא דכיון דדבש בל תקטירו אינו אלא דבש תמרים וכל מתיקות פירות ופירות אינו נמדדין אלא במדת היבש וקורטוב אינו אלא מדת הלח כמו שכתב הרשב"ם בבבא בתרא דף ז' ע"א להכי נקט בלישגיה אילו הנה נותן בה קורטוב של דבש שם רמז לדבש דבורים שאינו נמדד אלא במדת הלח דדבש האמור בתורה הם פירות מתוקים אינו במדת הלח ואפילו דבש דבורים שריא מדאורייתא אפילו הכי לא תקטירו ממנו והיינו טעמא מפני שהתורה אמרה פי כל שאור וכל דבש לא תקטירו והיינו תמרים וכיוצא וגזרינו נמי דבש דבורים אטו דבש תמרים ודכונתה אשכחן בזבחים דף ע"ט ע"ב דגזרינו במקדש היתר אטו אסור וכן כתב הרמב"ם בהלכות פסולי המוקדשין פרק שני הלכה כ"ג עכ"ל ראה זה חדש שחדשה תורה דיליה דבש דבל תקטירו אינו אלא בתמרים וכיוצא ולא בדבש דבורים ודבש דבורים אינו אסור בהקטרה מן התורה אלא מדרבנן גזרו ואסרו ועם שהרב לא הביא שום ראיה לדבריו וכתב פן בפשיטות האמת הוא שפן הנה נראה לי הדל ממשמעות לשון רש"י כל מתיקות פרי וכו' דמשמע מתיקות הבא מן הפירות לאפוקי דבש דבורים שאינו בא מהפרי וכן הוא משמעות לשון רש"י בשבועות דף י"ב ע"ב וכל דבש וכל מיני פירות האילן בכלל אף בכל זאת חזרתי בי בראותי דברי רבינו הרדב"ז בגופן שלהן הכריח דלענגן הקטרה דבש כולל גם דבש דבורים וראיותיו חזקות ראיות אלו א) ממה שסתם

הַרְמַב"ם וְכַתֵּב דְּהַמְקַטֵּיר דְּבִשׁ לֹקֵה וְלֹא פָתַח לְחַלֵּק דְּדוֹקָא אִם הוּא דְּבִשׁ תְּמָרִים וְכוּ'
אֲבָל עַל דְּבִשׁ דְּבוּרִים אֵינּוּ לֹקֵה וְהֵלֵא סַתָּם דְּבִשׁ בְּלִשׁוֹן חֲכָמִים הוּא דְּבִשׁ דְּבוּרִים וְאִם
כֵּן הָיָה לוֹ לְהוֹצִיא אוֹ מִן הַפֶּלֶל לֹמַר דְּעַל דְּבִשׁ דְּבוּרִים אֵינּוּ לֹקֵה (ב) לְפִי טַעְמוֹ שֶׁל
הַרְמַב"ם שֶׁהֵבִיאוּ הַרְמַב"ן כְּמוֹ שֶׁפָּתַחְתִּי לְמַעַלָּה (בד"ה וְעֵינֵינִי שְׁנִית) בְּשֵׁמוֹ ג) מִדְּתַנִּי
בַּר קַפְרָא אֵילּוּ הָיָה נוֹתֵן קְוֶרְטוּב שֶׁל דְּבִשׁ אֵין אָדָם יָכוֹל לַעֲמֹד מִפְּנֵי רִיחָה וְלִמָּה אֵין
מְעַרְבִין בָּהּ דְּבִשׁ מִפְּנֵי שֶׁהַתּוֹרָה אָמְרָה פִּי כָּל שְׂאוֹר וְכָל דְּבִשׁ לֹא תִקְטִירוּ מִמֶּנּוּ וְכוּ' וְאִם
אֵימָתָא דְאֵין בְּכֻלָּל דְּבִשׁ דְּהַקְטָרָה דְּבִשׁ דְּבוּרִים הָיָה לָהֶם לְהֵבִיא דְּבִשׁ דְּבוּרִים לְחֻזַּק אֶת
רִיחָה אוֹ דְּבִשׁ מִשְׂאֵר פִּירוֹת שְׂאִין מְבִיאִים מֵהֶם בְּפוּרִים כְּגוֹן תּוֹתִים וְחֻרוּבִין (וְעַם שֵׁישׁ
בְּיַד הַדּוֹחָה לֹמַר דְּשִׁמָּא דְּבִשׁ דְּבוּרִים וְדְבִשׁ שְׂאֵר מֵינִים אֵינָם מְחַזְקִים אֶת הָרִיחַ הַגָּה
בְּמִדְּי דְתַלִּי בְּסַבְרָא מִי לָנוּ גְדוֹל בְּאַחְרוּנִים כְּמוֹתוֹ וְלָבוּ פְתוּחַ כְּפִתְחוֹ שֶׁל אֵילָם וְהָכִי
מִסְתַּבְרָא לִיָּה דְכוּלְהוּ מֵינֵי דְדוֹבְשָׂא מְעַלּו לְרִיחָא וְיָמֵי יַעֲצוֹר פָּתַח לְחַלֵּק עָלָיו מִסְבְּרָא) ד)
דְּמַפְל דְּבִשׁ מִרְבִּינּוּ לְחֵיב עַל כָּל שֶׁהוּא פְדֵאִיתָא בְּמַנְחוֹת וְאִי אָמְרַתְּ בְּשִׁלְמָא דְּבִכָּל דְּבִשׁ
הָיָה כָּל מִין דְּבִשׁ בְּכֻלָּל הֵינּוּ דְאֵינְתֵּר כָּל דְּכָל דְּבִשׁ וּמִרְבִּינּוּ כָּל שֶׁהוּא אֵלֵא אִי אָמְרַתְּ דְּבִשׁ
הֵינּוּ דוֹקָא אוֹתָם שֶׁמְקַרִּיבִין מֵהֶם בְּפוּרִים אֵימָא כָּל לְרַבּוּי שְׂאֵר מֵינֵי דְבִשׁ וְהָכִי עֲדִיף
טְפִי שְׂלֵא מְצִינּוּ בְּכָל הָאִיסוּרִין שְׂיִתְחֵיב בְּפָחוֹת מְפִשְׁעוֹר (לְפִי מַה שֶׁבִּיבְרָא הַנֶּרְל"מ
בְּסַפֵּר הַתּוֹרָה וְהַמְצוֹת פְּרָשַׁת וַיִּקְרָא סִי' קל"ה) (בד"ה וְהִגֵּה הַדְּבִשׁ) יֵשׁ לְדַחֲחוֹת רָאִיָּה זֹ
שֶׁפָּתַח שְׂאִי אֲפֶשֶׁר לְפָרֵשׁ כָּל דְּבִשׁ כָּל מֵינֵי הַדְּבִשׁ פִּי הַמְתִּיקוֹת הוּא אֶחָד אֵינּוּ חֲלוּק לְמִין
מִין וּבְהַכְרַח לְפָרֵשׁ כָּל דְּבִשׁ אִף מִקְצַת מִן הַדְּבִשׁ דְּהֵינּוּ חֲצִי שְׂעוֹר) ה) מַמַּה שֶׁפָּתַח
הַרְמַב"ם עַל מַה שֶׁפָּתַח רַש"י בְּפִסּוּק פִּי כָּל שְׂאוֹר וְכָל דְּבִשׁ (וַיִּקְרָא ב' י"א) כָּל מְתִיקַת
פְּרִי קְרוֹי דְּבִשׁ וְנ"ל וְאֵילּוּ לֹא הָיָה הַדְּבִשׁ נֶאֱמַר אֵלֵא עַל דְּבִשׁ דְּבוּרִים מַהוּ זֶה שְׂאֵמַר
אַחַר כֶּף קֶרֶבַן רֵאשִׁית תִּקְרִיבוּ אוֹתָם וְהֵלֵא אֵין בְּקֶרֶבַן רֵאשִׁית דְּבִשׁ דְּבוּרִים אֵלֵא שְׂאוֹר
בְּלִבָּד לְפִיכֶף צְרִיכִים לֹמַר דְּכָל מְתִיקוֹת הַפִּירוֹת קְרוֹי דְּבִשׁ וְכוּ' שֶׁמִּתְבָּאֵר מִדְּבָרֵינוּ
דְּהַסְלָקָא דְעַתִּין הָיָה שֶׁדְּבִשׁ הָאֵמֹר בְּהַקְטָרָה הוּא דוֹקָא דְּבִשׁ דְּבוּרִים וְלִזְזָה כָּתַב רַש"י
דְּכָל מְתִיקוֹת פְּרִי קְרוֹי דְּבִשׁ וְאִם כֵּן לֹא דוֹקָא דְּבִשׁ דְּבוּרִים הוּא אֵלֵא גַם דְּבִשׁ תְּמָרִים
וְכִיּוֹצֵא הֵם בְּכֻלָּל פִּירוֹת וְאֵילּוּ הָיָה סוֹבֵר הַרְמַב"ם דְּבִשׁ דְּבוּרִים אֵינּוּ בְּכֻלָּל דְּבִשׁ הַפְּתוּב
בְּפִרְשָׁה זֹה הָכִי הִגֵּה לִיָּה לְמִימַר וְאֵילּוּ הַדְּבִשׁ הָיָה נֶאֱמַר עַל דְּבִשׁ דְּבוּרִים וְכוּ' אֵלֵא וְדֵאִי
מִשְׁמַע דְּהִנֵּה סְלָקָא דְעַתִּין דְּבִשׁ הוּא דְּבִשׁ דְּבוּרִים דוֹקָא וְהוֹצֵרָה רַש"י לֹמַר דְּכָל
מְתִיקוֹת פְּרִי קְרוֹי דְּבִשׁ כְּדִי שְׂיִתְקַנְיִים רֵאשִׁית תִּקְרִיבוּ אוֹתָם וְלֹא בָּא לְשַׁלּוֹל שְׂלֵא יֵהָא
דְּבִשׁ דְּבוּרִים בְּכֻלָּל דְּאֶדְרַבָּא עֵיקַר הַדְּבִשׁ הוּא שְׂגָם הוּא מְתִיקוֹת פְּרִי הוּא שְׂבָא שְׂהָרִי
הַדְּבוּרִים רֹעוֹת פְּרָחִי אֵילָנוֹת וְהַעֲשָׂבִים וּמְקִיאוֹת אוֹתָם בְּהַפְּנוּרָת: וַי"ו) מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם
בְּהִלְכוֹת שֶׁבַת וְכֵן אִם נִתְעַרְבוּ לוֹ דְּבִשׁ אוֹ שְׂאוֹר אֲפִילוּ כְּטִיפוֹת וְהָכֵא לֹא פִירֵשׁ עַכ"ל
וְכִנְיָתוֹ לְמַה שֶׁפָּתַח הַרְמַב"ם בְּפָרֶק כ"ט מֵהִלְכוֹת שֶׁבַת הִלְכָה יו"ד וְנ"ל אֵין מְקַדְשִׁין אֵלֵא
עַל הֵינּוּ הָרֵאוּי לְנֶסֶף עַל גְּבִי הַמְזַבֵּחַ לְפִיכֶף אִם נִתְעַרַב בּוֹ דְּבִשׁ אוֹ שְׂאוֹר אֲפִילוּ כְּטִיפַת
חֶרֶדֶל בְּחֻבִית גְּדוּלָּה אֵין מְקַדְשִׁין עָלָיו כֶּף אָנוּ מוֹרִים בְּכָל הַמְעַרְב וַיֵּשׁ מִי שֶׁמִּתִּיר לְקַדֵּשׁ
עָלָיו וְאֹמַר לֹא נֶאֱמַר יֵין הָרֵאוּי לְנֶסֶף עָלָיו אֵלֵא לְהוֹצִיא יֵין שְׂרִיחֹרֵע אוֹ מְגוּלָּה אוֹ
מְבוּשָׁל שְׂאִין מְקַדְשִׁין עָלֵיהֶן וְשֵׁם כָּתַב הַרְמַב"ם ד' וַיֵּשׁ מִי שֶׁמִּתִּיר וְכוּ' זֶה אֲמַת וְכַדְמִסִּיק
בִּירוּשְׁלַיִם מְקַדְשִׁין בְּיֵין קוֹנְדִּיטוֹן וּמְדָלָא פִירֵשׁ הַרְמַב"ם דְּהָא דָּאֵם נָפַל טִיפַת דְּבִשׁ פּוֹסֵל
הֵינּוּ לְקִידוּשׁ אֵינּוּ אֵלֵא בְּדְבִשׁ תְּמָרִים וְכִיּוֹצֵא מְפִירוֹת שֶׁמְבִיאִים בְּבוּרִים וְכַתֵּב דְּבִשׁ סַתָּם

מוכח דגם דבש דבורים בכלל ותו שהקשו על זה מהירושלמי דמקדשין ביין קונדיטון ומאי קושיא הא בקונדיטון הדבש שנותנים בתוכו הוא דבש דבורים וסתם דבש שבתלמוד הוא דבש דבורים ותו שכל בעלי החי דושים דברו ביין של קידוש אם נתערב בו דבש ובארצם לא נמצא כלל אלא דבש דבורים ואם איתא פשיטא דכשר לקידוש שהרי לא היה פסול לגיסוף פינן שאין בו דבש מהמינים שנתמבחה בהם ארץ ישראל והלא הריב"ש נשאל על זה ובמקומו לא נמצא דבש מאלו המינים ועוד הביא הרדב"ז דנמצא בכמה מקומות דבש בקרא הוא דבש דבורים דילפינן דבש דבורים הוא משקה מדכתיב ויניקוהו דבש מסלע ומעשה דשמשון ומעשה דיהונתן וכתיב וטעמו כצפיחת בדבש ועדיין לא נכנסו לארץ משמע דסתם דבש הוי דבר המתוק והיה מה שיהיה או מתיקות פרי או מתיקות משקה וכן כתב בספר יאיר נתיב דבש הוא מתיקות המשקין אלו תנרף דב"ק ואומר אני הדל בהורפנותיה דמר היה לו לדקדק פן גם מדברי הרא"ם בפרשת פי תבא (שהביא דבריו שם בד"ה וילעגנו מה שכתבת שאין הדברים אמורים) שכתב על מה שכתב רש"י דבש הוא דבש תמרים שרוצה לומר לא דבש דבורים שכל המקרא דארץ חטה ושעורה וכו' בשבח פירות ארץ ישראל מיירי ודבש דבורים לא מפירות הארץ הוא דמוכח דאי לא הכי היינו מפרשים דבש האמור בתורה הוא דבש דבורים ואם פן בשאר מקומות שלא יהיה לנו הכרח לפרש דלאו דבש דבורים קאמר מפרשינן דבש שהוא של דבורים הוא ולשיטת הרב משנה למלך (שהבאתי בריש אות זו) בפירוש דברי הירושלמי דבפורים והעומדים בשיטתו מוכח מדברי הירושלמי דאי לא קרא דובפרוץ הדבר הרבו בני ישראל וכו' היינו מפרשים דבש הוא דבורים אלמא סתם דבש יש במשמעו דבש דבורים (ועוד הכריח כדבריו מלשון הירושלמי שהבאתי למעלה (בד"ה והנה מרו חיד"א) הארכתי להביא ראיותיו לפי שנראות בעיני חזקות בריאות וטובות ולשון התוספות במעילה דף י"ב ע"ב ד"ה כל הראוי מסייע ליה שכתבו ודבש הוא כל מיני מתיקה ולא הזכירו פרי לומר מתיקת פרי וכן הוא משמעות לשון רש"י בסופה דף ו' ע"א דבש כל מיני מתיקה קרוי דבש ותמרים מיני מתיקה הם עכ"ל דמשמע דמאי דאמרין דבש הוא דבש תמרים הוא משום דנקלל בכלל מני מתיקה וכיון דבמיני מתיקה תליא משמע ודאי דגם דבש דבורים מיקרי דבש ולא זו בלבד לענין הקטרה פי גם לשאר דברים שנאמר בהם דבש כתב הרדב"ז שם (בריש דף ל"ח) וז"ל ותו דאם אתה אומר דדוקא המשקין (מהמינים) שנתמבחה בהן ארץ ישראל היוצא מהם נקרא דבש ולא אחר יתחייב שאפילו אלו המינים יהיו משל ארץ ישראל שהרי מביאין (אין מביאין) בפורים מחוצה לארץ ואם פן לא יהיה מציל את היין אלא דבש של ארץ ישראל ואם פן איך הורו גאוני מערב שאם נתערב מעט דבש ביין וכו' ומי נתן לגאוני מערב דבש תמרים או תאנים של א"י וזה רחוק מסבא וכי לא כתבו הדין אלא לבני ארץ ישראל כל זה הם דברי הרדב"ז שם ודבריו נראים ישרים ונכוחים ואומר אני שאם הרב בתי פנסיות היה רואה דברי הרדב"ז הללו היה מודה לסבירתו דבש דהקטרה הוא כולל גם דבש דבורים ואסור מן התורה: ומה שהיה נראה לי מדקדוק לשון רש"י (כל מתיקות פרי קרוי דבש) דדוקא מתיקות הבא קן הפרי הוא דנקרא דבש הנה שוב השגתי ספר באר בשדה וראיתי להרב בפרשת ויקרא דף קי"ג ע"א (ד"ה וכל דבש) וז"ל כל מתיקות פרי וכו' לאו דוקא פרי אלא הוא הדין דבש דבורים ושאר מיני מתיקות וכן

פְּתַב רַבִּינוּ (רַש"י) בְּסוּפֵה דָף ו' כֹּל מֵינֵי מְתִיקָה קְרוּי דְּבִשׁ וּמֵאֵי דְנֶקֶט פְּרִי מְשׁוּם דְּכַתִּיב קָרְבֵן רֵאשִׁית וְכַתֵּב רַבִּינוּ וּמֵה יֵשׁ לָהּ לְהֵבִיא מִן הַדְּבִשׁ בְּפוּרִים וְהֵינּוּ דוֹקָא מִן הַפְּרִי לְזֶה פְּתַב כֹּל מְתִיקָת פְּרִי עַכ"ל הֵרִי שְׁפַתְב טַעַם נֶכּוֹן לְמֵה שְׁאָמַר רַש"י כֹּל מְתִיקוֹת פְּרִי וְלֹא בָּא לְשַׁלּוֹל דְּבִשׁ דְּבוּרִים כֹּלְל (וְהֵבִיא שָׁם מֵה שְׁפַתְב רַש"י בְּעִירוּבֵין דָּף ד' ע"ב כֹּל דְּבִשׁ הָאָמּוּר בְּתוֹרָה דְּבִשׁ תְּמָרִים כְּדַתְּנֵן אִין מְבִיאִים בְּפוּרִים אֱלָא מְשַׁבְּעַת הַמֵּינִים וְלֹא מִתְּמָרִים שְׁפֵהָרִים וְכו' אֱלָמָא פְּשִׁיטָא לִיה לְתַנָּא דְתְּמָרִים מְשַׁבְּעָה מֵינִים וְהֵינּוּ דְּבִשׁ עַכ"ל וְקָשְׁיָא לִיה דְּנָהִי דְּבִשׁ הַמְּוֹזָכֵר בְּשַׁבְּעָה מֵינִים הוּא דְּבִשׁ תְּמָרִים מְכַל מְקוּם בְּשַׁאֲר מְקוּמוֹת קְרוּי דְּבִשׁ כֹּל מֵינֵי מְתִיקָה כְּדַכְּתַב אִיהוּ גּוֹפִיָה בְּסוּפֵה הַנְּ"ל וְהַצְרִיף יֵשׁוּב): עוֹד רְאִיתִי לְהֵרַב בְּתִי פְּנִסְיוֹת שְׁהֵבִיא מֵה שְׁפַתְב רַש"י דְּכָל מְתִיקָת פְּרִי קְרוּי דְּבִשׁ וּמֵה שְׁפִירֵשׁ הֵרַא"ם מֵה שְׁהֵכְרִיחוּ לְרַש"י וּמֵה שְׁהֵרַב מְשַׁנָּה לְמַלְךְ הַשֵּׁיב עָלָיו כְּנֻ"ל (בַּד"ה וְהַשְׁגָּתִי) וְכַתֵּב עַל זֶה וְנֻ"ל וְלִדְיָדִי קָשָׁה דְּאִי לְהֵכְרִיחַ שְׁדִבְשׁ הָאָמּוּר כְּאִן הוּא דְּבִשׁ תְּמָרִים וְלֹא דְּבִשׁ דְּבוּרִים הָא וְדְּאִי לֹא צְרִיכָה הִיא דְּאִי דְּבִשׁ הַפְּתוּב בְּהַקְטָרָה הִיא דְּבִשׁ דְּבוּרִים נְמִי וְעַל שְׁנֵיהֶם הוּא אוֹמֵר לֹא תִקְטִירוּ אִם כֵּן וְדְּאִי דְטֵהוּר הוּא דְּאִי טְמֵא בְּלֹאוּ הֵכִי אָסוּר בְּלֹאוּ לְגַבֵּי מְזֻבָּח וְאִם כֵּן בְּכּוּרוֹת דָּף ז' ע"ב אִמָּאֵי אֵיִצְטְרִיף קְרָא לְמִשְׁרֵי דְּבִשׁ דְּבוּרִים תִּיפּוּק לִיה מְהֵכָא אֱלָא וְדְּאִי דְּסַתְּם דְּבִשׁ הָאָמּוּר בְּתוֹרָה אִינוּ אֱלָא דְּבִשׁ תְּמָרִים וְכָל מְתִיקָת פְּרִי וְעַלֵּיהֶם הוּא אוֹמֵר לֹא תִקְטִירוּ וְלַעֲבוּר עָלָיו בְּשַׁנִּי לְאוּוִין אִין סְבָרָא כֹּל דְּאִיִּכָּא לְמִימַר דְּקָרָא לֹא אֵיִרִי אֱלָא בְּהִתֵּר וְלִיכָּא אֱלָא חַד לֹאוּ וּבְהֵכִי נִיחָא דְּבִכּוּרוֹת דָּף ו' ע"ב גְּמָרִינֵן דְּחֻלְב שְׁרִי מְדַמְשַׁתְּבַח קְרָא דְּכַתִּיב אֶרֶץ זַבַּת חֻלְב וְאִמָּאֵי לֹא גְמָרִינֵן מִינָה נְמִי דְּדִבְשׁ דְּבוּרִים שְׁרִי מְדַמְשַׁתְּבַח בִּיה קְרָא אֶרֶץ זַבַּת חֻלְב וּדְּבִשׁ וְלִמָּה לִי קְרָא אֱלָא הוּא הַדְּבָר אֲשֶׁר דְּבַרְנוּ דְּסַתְּם דְּבִשׁ הָאָמּוּר בְּתוֹרָה אִינוּ אֱלָא דְּבִשׁ תְּמָרִים עַכ"ל וּבְהוֹרְמָנוּתִיהָ דְּמַר נִרְאָה לִי דְּמִסּוּנָגִיא דְּבִכּוּרוֹת אִין הֵכֵרַח לְזֶה דְּנֻדְּאֵי אִי לֹא הֵנָּה יִדְעִינֵן דְּדִבְשׁ טֵהוּר הוּא לֹא הֵנָּה מְצִינֵן לְפָרוּשֵׁי דְּבִשׁ דְּגַבֵּי הַקְטָרָה דְּדִבְשׁ דְּבוּרִים נְמִי מִיִּרִי וְלִהוֹכִיחַ עַל פִּי זֶה דְּדִבְשׁ טֵהוּר הוּא דִּישׁ בְּיַד הַדּוֹחָה לְדַחוֹת דְּדִבְשׁ הַפְּתוּב בְּהַקְטָרָה הוּא דְּבִשׁ תְּמָרִים וְלִהֵכִי אֵיִצְטְרִיף לָן לְמִילַף דְּדִבְשׁ דְּבוּרִים טֵהוּר הוּא וּלְבַתֵּר דִּיִדְעִינֵן דְּטֵהוּר הוּא שְׁפִיר הֵנָּה מְצִינֵן לְמִימַר דְּדִבְשׁ דְּהַקְטָרָה הוּא דְּבִשׁ דְּבוּרִים לּוּלֵא מֵה שְׁהֵכְרִיחַ מְדַכְּתִיב קָרְבֵן רֵאשִׁית תִּקְרִיבוּ וּמֵה שְׁהֵכְרִיחַ שְׁדִבְשׁ אִינוּ דְּבִשׁ דְּבוּרִים שְׁאִם כֵּן לְמָה לֹא הֵכְרִיחוּ בְּש"ס דְּבִשׁ טֵהוּר מְדַמְשַׁתְּבַח קְרָא בְּשַׁבְּחַת אֶרֶץ כִּי הֵיכִי דְּאָמְרִינֵן גַּבֵּי חֻלְב נִרְאָה פְּשוּט דְּבִדְבִשׁ דְּכַתִּיב גַּבֵּי אֶרֶץ זַבַּת חֻלְב כֹּלִי עֲלֵמָא מוֹדוּ דְּאִין בְּכֻלּוֹ דְּבִשׁ דְּבוּרִים לְפִי דְרָשַׁת רַבּוֹתֵינוּ בְּפִירוּשׁ זַבַּת חֻלְב זַב מִן הָעֵזִים וּדְּבִשׁ זַב מִן הַתְּאֵנִים וְהַתְּמָרִים וְהֵבִיא וְרַש"י בְּחֻנְמָשׁ (שְׁמוֹת י"ג ה') וְכַתֵּב רַש"י בְּמַגִּילָה דָּף ו' ע"א הָעֵזִים אוֹכְלִים תְּאֵנִים וְהַדְּבִשׁ נוֹטֵף מֵהֶן וְהַחֻלְב זַב מִן הָעֵזִים וְנַעֲשִׂים כְּמִין נַחַל עַכ"ל וְדְּבָר זֶה רַחוּק בְּמַצִּיאוֹת בְּדִבְשׁ כְּנוֹרַת לְכֹן בְּהֵכֵרַח צְרִיף לְפָרֵשׁ שְׁהוּא דְּבִשׁ תְּאֵנִים וּתְּמָרִים וְעוֹד אַף אִם תִּמְצָא לֹאמֵר דִּיתְכֹן לְפָרֵשׁ כֵּן עַל דְּבִשׁ דְּבוּרִים מְכַל מְקוּם כֵּינֵן שְׁאִינוּ מְפֹרֵשׁ בְּפַתּוּב דְּמִשְׁתַּבַּח בְּדִבְשׁ דְּבוּרִים וּמְצִינֵן לְמִימַר דְּכִי קָא מִישְׁתַּבַּח בְּדִבְשׁ תְּאֵנִים וּתְּמָרִים מְשַׁתְּבַח מְשׁוּם הֵכִי לֹא מְצִינֵן לְאוֹכְחוּ מִינָה דְּדִבְשׁ דְּבוּרִים טֵהוּר וְלֹא דְמִי לְחֻלְב כְּמִוּבָן וְעוֹד יֵשׁ לֹאמֵר דְּהֵנָּה שָׁם בְּדָף ו' ע"ב בְּתַר דְּאָמְרִינֵן (גַּבֵּי חֻלְב) וְאִי בְּעִית אִימָא דְּכַתִּיב זַבַּת חֻלְב וּדְּבִשׁ וְאִי לֹאוּ דְשְׁרִי מִישְׁתַּבַּח קְרָא וְכו' אָמְרִינֵן תּוּ וְאִי בְּעִית אִימָא מְהֵכָא לְכוּ שְׁבָרוּ וְכו' יִזְן וְחֻלְב וְכַתֵּב מִרְן מוֹהַרד"ף בְּסִפְר לְמַנְצַח לְדוֹד דָּף ל"ב ע"א דְּמֵאֵי דְּאֵיִצְטְרִיף לְהֵאִי אִי

בעית אימא הוא משום דאיפא למידחי דמשפבם קרא במידי דחזי לסחורה דהכי נמי משפבם לן קרא ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצוב נחושת ואטו ברזל ונחושת לאכילה חזו אלא אף על גב דבהווא קרא מיירי במידי דאכילה דכתיב ארץ אשר לא במספנות תאכל בה לחם סיפיה דקרא לאו במידי דאכילה אלא במידי דסחורה וקא נמי חלב לסחורה ודבש לאכילה וקא כדאימא וקא כדאימא משום הכי מייתי תו אידה קרא דינו וחלב וכתיב ברישיה דקרא ואכלו ומשמע דאתרנייהו קאי עי"ש אלקא דאין זו הוכחה גמורה ולכן בדרף ז' ע"ב דמיירי הש"ס בשריותא דדבש לא מצי לאתויי מקרא דזבת חלב ודבש וכי היכי דמקמי דיידעונו שריותא דחלב הנה מצינו למידחי חלב לסחורה ודבש לאכילה הכי נמי לכתר דילפינו שריותא לחלב ואפתי לא קים לן בשריותא דדבש מצינו למימר דמשפבם קרא בחלב לאכילה ובדבש לסחורה ומשום הכי איצטריף לפותא אחריתי: עוד כתב הרב בתי פנסיות שם (בד"ה לכן) ומה שפכת רש"י דכל מתיקת פרי קרוי דבש לא בא לאפוקי הפרי דהא הפרי הוא הפא בבכורים ועליו נאמר לא תקטירו אלא פירות מתוקים הם הנקראים דבש ומי יודע אם המשקין הם בכלל או לא אבל מפל מקום סתמא דקרא איירי בפירות לפי האמור פיון דסמכי לבכורים ועיין בהרמב"ם פ"ק כ"ט מהלכות שבת הלכה י"ד לענין קידוש דיש מהם אומרים דכל שפעורב בו דבש פסול לקידוש פיון שאינו ראוי למזבח ואם פן דוקא דבש תמרים וכיוצא אבל דבש דבורים פשר ואף על גב דלפי האמור בקטורת הוא אפילו דבש דבורים פיון דאינו אלא מדרבנן ואיפא פלוגתא בקידוש מספק לא אסרינו עכ"ל וכבר כתבתי בס"ק נ"ו (ד"ה מדברי) דברי הרדב"ז שהקריח שמה שפסלו הגאונים לקידוש את היין שנתערב בו דבש לאו דוקא דבש תמרים וכיוצא אלא גם אם נתערב בו כל שהוא מדבש דבורים פסול היין לדעתם שכן מוכח ממה שלא חילק הרמב"ם בין דבש לדבש וממה שנסאוי ונתנו בענין זה פל בעלי החידושים ונהרי אצלם לא היה מצוי דבש אחר בזולת דבש דבורים ומה שפכת דלענין קידוש אם נפל בפיו דבש דבורים פשר דאף על גב דגבי הקטרה איפא מיהא איסורא דרבנן מפל מקום פיון דאיפא פלוגתא והוא איסור דרבנן מספיקא לא אסרינו ליה הנה לפי מה שהבאתי ראיות הרדב"ז להוכיח דדבש דהקטרה הוא כולל גם דבש דבורים והוא מדאורייתא כמו שכתבתי למעלה אם פן יהא הדין נותן דאסור לקדש על יין זה (לפי דברי הרב שטעם היתרו הוא משום דבדבש דבורים אין איסור בהקטרה אלא מדרבנן): אף באמת כבר סיים הרדב"ז באותה תשובה וז"ל וכל מה שכתבתי הוא דרוש וקבל שכתב דלענין מעשה אין לנו מזבח ולא מקדש ואי לענין שיציל במגע עכו"ם לא סמכינן בהא אגאוי המערב שלא בשעת הדחק שהרי כל האחרונים ז"ל מחו לה אמוחא גם לענין קידוש קיי"ל פאותם הגאונים דינו שנתערב בו דבש אין פסול לקידוש ולזה הספיקו האחרונים ז"ל והכי איתא בירושלמי שיוצאין בקונדיטון ויש בו דבש ופלפליו ונראה לי שכן דעת הרמב"ם ז"ל שהרי גבי יין נסוף לא הביא אלא סברת גאוי המערב להקל ובהלכות שבת הביא שתי הסברות וסברת המקילין כתב באחרונה ואף על גב דכתב וכוף אנו מורים בכל המערב (אפשר) לומר שבמערב לבד שהוא מקום גאוי המערב מורין פן אבל בשאר מקומות אזלינו להקל פיון שקידוש על היין הוי מדרבנן דאפשר לקדושי ארפתא אזלינו לקולא עכ"ל הרי דאף שסובר דדבש דהקטרה כולל גם דבש דבורים מן התורה בכל זאת לענין קידוש על היין מסיק

להקל להכשירו לקדש עליו מהטעמים הנז"ל ועיין בש"ע סי' ער"ב סעיף ח' שהביא מרן
שתי סברות וסתם כמאן דאמר דכשר ומדלא חילק בין דבש לדבש נראה שבפל דבש
נחלקו וסתם כמאן דמכשיר: ומה שכתב הרב פתי פנסיות דמה שכתב רש"י דמתיקות
פרי הוא דבש לא בא לאפוקי הפרי עצמו דאדרבא הפרי הוא הבא בבפורים ומי יודע
אם המשקין הן בכלל או לא לא ידעתי למה כתב פתב פמסתפק ומי יודע וכו' והלא משנה
שלימה שנינו אין מביאים בפורים משקין ואני הדל פתבתי (בד"ה ולפי פירוש זה) דמה
שכתב רש"י דדבש הוא דבש תמרים פונתו היא על תמרים עצמם וכן פתבתי בכונת
רבינו שמשון ורבינו עובדיה והבאתי שפמה פוסקים כתבו תמרים במקום דבש ועתה
השגתי ספר תועפות רא"ם להרב מוהר"א גאטניני וראיתי בפירוש כי תבא שכתב גם
הוא דהלכה פסוקה היא דאין מביאים בפורים משקין אלא דלא נחית הרב שם לפירוש פן
בדברי רש"י ולכן הקשה על רש"י והרא"ם ואעתיק לשונו לפי שאין הספר מצוי ונ"ל
ודבש הוא דבש תמרים וכתב הרא"ם לא דבש דבורים וכו' קשה דאילו מדבריו פאן
מוכח דמיעט לאפוקי של דבורים אבל דבש של תמרים חייבים בבפורים אפילו שאינו
הפרי עצמו ואילו בסדר תשא כתב ד"ה ודבש לא הדבש ממש ואין פאן כי אם ששה
מינים עכ"ל הרי דכתב בפירוש דדבש תמרים אין חייבים בבפורים אלא דוקא בתמרים
עצמם הן אמת שלא עליו דוקא תלונתו (תלונתי) כי גם על רש"י שכתב שם ודבש הם
תמרים וכנראה שפן הנה בנוחאות אבל בנוסחא שבידנו אינו פתוב אלא כמ"ש פאן
ומפל מקום קשה על הרא"ם דאילו הנה מרגיש בזה הנה בודק בנוסחאות והנה מוצא
בג"י נהנה מוקים לגירסתו טועה ועוד קשה שדבריו פאן דנראה דדבש תמרים מביאים
בפורים הם הפך הלכה פסוקה משנה היא בסוף תרומות הובאה בכמה דוכתי בש"ס
ופסקה הרמב"ם פ"ב דבפורים ה"ד וצ"ע עכ"ל דברי רש"י והרא"ם שכתבתי פ"ב
הם על פסוק ראשית בפורי אדמתך (שם ל"ד פסוק כ"ו) שהרא"ם פנראה גורס בדברי
רש"י דבש אלו תמרים (לא פגירסתנו דבש זה דבש תמרים) הרי שהרב הנ"ל פשיטא
ליה דאין מביאים בפורים מדבש תמרים ודבש דמפרשינו ליה דבש תמרים פלומר
התמרים עצמם ולי הדל נראה כמו שכתבתי (בד"ה ולפי פירוש זה) דמה שכתב רש"י
ודבש דבש תמרים פונתו על התמרים עצמם והבאתי סמך לזה מדעולא קרי לתמרים
דנבשא עי"ש ונדאמאן עלה הרי פתב דאין מביאין בפורים משקין גם בספרו אגורה
באהלה בדר ז' ע"ג מפרש פונת הירושלמי דבפורים שאמרו ודבש אלו תמרים שהכונה
גוף הפרי ולא הדבש ובזה דחה מה שכתב הרדב"ז להוכיח מלשון הירושלמי דסתם דבש
הוא דבש דבורים עי"ש (והבאתי דב"ק בד"ה ועל מה שכתב הרדב"ז) וכן פתב בספרו
תועפות רא"ם בפירוש כי תבא דף ק"י ע"ג ובד"ה ע"כ הרא"ם והבאתי דב"ק בד"ה
ומעתה): גם השגתי ספר אמר יוסף וראיתי להרב בהלכות בפורים שהביא לשון
הירושלמי ודבש אלו תמרים יכול דבש ממש תלמוד לומר וכו' ופירש רבינו אליהו אלו
תמרים דבש של תמרים יכול דבש ממש של דבורים וכו' דמתבאר שסובר דדבש דכתיב
בבפורים הוא דבש של תמרים ולא התמרים עצמם וכן ראה להגאון משנה למלך שהבין
פן בכונת הירושלמי ועל זה תמה עליהם דמשנה ערוכה היא אין מביאין בפורים משקין
אם פן מוכרח דמה שאמרו דבש אלו תמרים היינו התמרים עצמם וכתב ועיין בשדה
הושע ותמצא נחת וזה סעד למה שכתב הרב תועפות רא"ם בפירוש כי תבא על דברי

המשנה למלך ועוד תמה עליהם דלפי פירושים צריך לומר דבש של תמרים חייב במעשר ונהרי בירושלמי פרק אחרון דתרומות דאיתא התם דבש תמרים ר' אליעזר מחייב במעשר ור"י פוטר ומוקי לה בירושלמי התם דר' אליעזר דמחייב לאו דסבירא ליה דבש תמרים חייב במעשר אלא סבירא ליה דלא יאכל מן הדבש עד שיעשר התמרים וכמו שפירש הרב אליהו ואם פן איך אפשר לפרש בהך ירושלמי דבכורים דבש היינו דבש תמרים מפח קרא דובפרוץ וכו' ונהרי גם דבש תמרים אינו חייב במעשר אלא ודאי פונת הירושלמי היא על תמרים עצמן וכתב שהר"ש בפ"ב (צריך להיות פרק א') דמעשרות מ"ח כתב דבבש תמרים איכא פלוגתא אי חייב במעשר או לא ותמה עליו דלפי מסקנת הירושלמי ליכא פלוגתא ואף ר"א מודה דבש תמרים אינו חייב במעשר אלו תנרף דב"ק הרי שהרב פשיטא ליה דבש הוא התמרים עצמם ומכריח פן ממה שדבש תמרים אינו חייב במעשר כנז"ל וגם הרב נחמד למראה בח"א דף קפ"ט ע"ד שפירש דברי הירושלמי בפירוש הרב פני משה כמו שפכתתי בשמו (בד"ה ונראה ליישב) כתב פן דבש תמרים אינו חייב במעשר דאף ר' אליעזר דמחייב מוקי לה בירושלמי דלא אמר אלא שלא יאכל מן הדבש עד שיעשר התמרים וכו' פיעונין בגוף דב"ק וכןראה שהרב נחמד למראה לא ראה בזה דברי הרב אמר יוסף ושני נביאים נתבאו בסניגון אחד: ומזה יש להעיר על הרב אגורה באהלך דף ז' ע"ג שהביא הוכחת הרדב"ז מהירושלמי דבעלמא סתם דבש הוא דבש דבורים וכתב דיש לדחות דמה שאמרו בירושלמי יכול דבש ממש לא על דבש דבורים אמרו אלא על דבש של התמרים ונחו זה בירושלמי משום דבש תמרים אינו חייב במעשר שכן דעת ר' יהושע בפרק בתרא דתרומות משנה ב' והלכה כמותו וכו' עיי"ש והבאתי דב"ק למעלה (בד"ה ועל מה שכתב הרדב"ז) ולפי האמור לא היה לו לומר דקיימא לן כר' יהושע דהא לפי מסקנת הירושלמי בטלה מחלוקת וגם ר' אליעזר סובר שאינו חייב במעשרות כמו שכתבו הרבנים הנ"ל וראיתי להרב באר בשדה בפרשת פי תבא (ד"ה ודבש) שכתב שהרב וזאת ליהודיה כתב תמרים פטור מתרומות ומעשרות וכתב שדבריו פרק העור והרנטב דף ק"ד ע"ב תני הטבל הינצא מהם כמותם ופסקו הרמב"ם ואף דכתב על המשקים אלא מפת מרדות וכתב מרן בכסף לה מקראי סובר רבינו דקראי אסמכתא בעלמא בלאו אבל מכל מקום אית בהו איסורא דאורייתא הרמ"ל ועיין במוהרש"ם חלק יו"ד שמחייב שמן שונמשמין במעשרות וכן במשקה שעושין מהחדש מוכח מתשובת הרא"ם ות"ה שאסור באופן שדברי הרב וזאת ליהודיה תמוהים בעיני ועיין בספר שער המים בתשו' סי"ז עכ"ל הרב באר בשדה ולא פניתי לעיין בזה שאינו מענייננו ועיין להרב פני משה בפרק בתרא דתרומות הלכה ב' (בד"ה הוון בעי מימר) מה שכתב לדעת הרמב"ם ולפי מה שפירש במסקנת הירושלמי דכשזבו המשקין אחר שנטבלו למעשר גם ר' יהושע מודה דחייב במעשר פיעונין שם צריך להבין מאי מקשו בירושלמי פרק קמא דבכורים הלכה ג' ודבש מי חייב במעשר עיי"ש ובפירוש הפני משה שם ה' ינפנו לראות ירושלים בבנינה ארץ זבת חלב ודבש: תם ונשלם שבח לאל בורא עולם השמטה למערכת הגימ"ל פלל נא"ו סק"ה אחר סיום הד"ה הראשון (קודם התחלת הד"ה ומתוך) וזהו וראיתי להגאון מוהר"ץ אלימלך אבד"ק דינוב בספרו בני יששכר במאמרי לחדש ניסן מאמר ג' בדרוש לשבת הגדול דף ל"ד שכתב בפשיטות דמה שאמרו נכרי ששבת וכו' הוא

מדאורייתא ועובר בלאו דיום ולילה לא ישבנתו וכתב שהקדמונים נחלקו אם אבות העולם (אחר שנימול אברהם אבינו) יצאו מפלל בני נח לגמרי בין להחמיר בין להקל או רק להחמיר יצאו מפלל בני נח והחמירו למינים כל התורה פישראל גמור אבל לא להקל במה שאסור לבני נח ומותר לישראל והביא מה שפכת מרן המשנה למלה בריש ספר פרשת דרכים שבנה היו חלוקים יוסף עם אחיו וכתב שצריך לומר שהלכה זו היתה מסופקת גם בידי אבות העולם שאם לא פן מדוע נחלקו בנה יוסף עם אחיו הרי יצחק ויעקב ובית דינם קיים ישאלו מהם הלכה למעשה אלא ודאי שגם האבות היו מסופקים בנה וממילא היחידי סגולה שהיו מקיימים התורה בכל דור מימי האבות היו שומרים שבת גם פן ובהכרח היו צריכים לעשות מלאכה באיזה רגע מן השבת כדי שלא יעברו על לאו דיום ולילה לא ישבנתו כיון שההלכה היתה רופפת והוא ספק דאורייתא אלו תנרף דב"ק ויש להעיר עליו במה שתופס בפשיטות שמה שאמרו נכרי ששבת וכו' הוא מן התורה ולא זכר שר שלא כן היא שיטת הרמב"ם כמו שהעידו נושאי פליו מרן כסף משנה והרב לחם משנה כנז"ל: גם מה שהמציא לומר דבהכרח שהיו עושים מלאכה באיזו רגע מרגעי השבת מפני הספק שמה לא יצאו מפלל בני נח להקל לעבור על לא ישבנתו איני מבין בענייני איך יתכן לומר כן והלא כיון דספק הוא ואחד מצדדי הספק הוא שמה כבר יצאו מפלל בני נח לגמרי הרי לצד זה צריכים הם לשמור את השבת פישראל ואם יעשו מלאכה באיזו רגע הרי הם מחללים את השבת וכיון דספיקא דאורייתא לחומרא הרי הם עושים איסור מספק ומי יתיר להם לעבור על איסור שבת בקום עשה משום ספק שלא יהיו עוברים על לא ישבנתו בשב ואל תעשה הלא הסברא מחייבת דבכי האי גוונא מוטב להם לעבור על ספק לא ישבנתו בשב ואל תעשה מלעבור על ספק עשיית מלאכה בשבת בקום עשה ואעיקרא מאי דנקיט הרב בפשיטות דכבן נח אמרינן ספיקא דאורייתא לחומרא אינו פשוט לומר כן כמו שמתבאר ממה שרשמתי לקמן בס"ק כ"ג עי"ש: